T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

BABA RAHİM MEŞREB'İN KİTÂB-I MEBDE-İ NÛR MESNEVİSİ (İNCELEME-METİN-GRAMER-DİZİN)

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Sadi GEDİK

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Fatma ÖZKAN

Ankara-2010

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

BABA RAHİM MEŞREB'İN KİTÂB-I MEBDE-İ NÛR MESNEVİSİ (İNCELEME-METİN-GRAMER-DİZİN)

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Sadi GEDİK

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Fatma ÖZKAN

Ankara-2010

ONAY

Sadi Gedik tarafından hazırlanan "Baba Rahim Meşreb'in Kitâb-ı Mebde-i Nûr Mesnevîsi (İnceleme-Metin-Gramer-Dizin)" başlıklı bu çalışma 05. 11. 2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı / Türk Dili Bilim Dalında doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fatma ÖZKAN

Prof. Dr. Çetin PEKACAR

Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU

Prof. Dr. Leyla KARAHAN

Prof. Dr. Önal KAYA

ÖN SÖZ

Göktürk Yazıtları ile başlayan Türk yazı dili günümüze kadar kesintisiz devam etmiştir. XIII. yüzyıldan itibaren Türk yazı dilinin iki büyük kola ayrıldığını görürüz. Bunlar; Orta Asya merkezli Kuzey-Doğu Türkçesi ile Anadolu merkezli Batı (Oğuz) Türkçesidir. Türkler, bir yandan Anadolu ve çevresinde devletler kurarken diğer yandan da Orta Asya ve çevresinde devletler kurmuştur. Orta Asya'dan Hindistan'a kadar geniş bir coğrafyada pek çok Türk devleti kurulmuş olmakla beraber, XIII. yüzyıldan XX. yüzyılın başlarına kadar ortak bir yazı dili kullanılmıştır. Bu dile Müşterek Orta Asya Türk Yazı Dili denilmektedir. XV. yüzyılda Ali Şir Nevayi ile beraber Müşterek Orta Asya Türk Yazı Dilinin bir dönemi olan Çağatay Türkçesi, Türk dili ve kültürünü anlamada ve yorumlamada büyük bir değer kazanmıştır.

XVI. yüzyıl ve öncesi Çağatay Türkçesi dil yadigârları genel olarak incelenmiş ve büyük ölçüde ortaya konmuştur. Ancak XVII.- XIX. yüzyıl Çağatay metinlerinin çok azının incelendiği görülmektedir. Bu dönem şair ve yazarlarından; Ebulgazi Bahadır Han, Sufi Allahyar, Ömer Han gibi çok az sayıdaki yazar ve şairin bazı eserleri ülkemizde yüksek lisans ve doktora düzeyinde incelenmiştir. Çağatay Türkçesinin XVII. – XIX. yüzyıllar arası gerçekten gerileme dönemidir. Nevayi gibi büyük bir şairden sonra Orta Asya'da bu düzeyde yeni bir şair yetişmemiştir. Ancak her ne düzeyde olursa olsun bir dönemi sağlıklı değerlendirebilmek için öncelikle o dönemin metinlerinin ortaya çıkarılması ve incelenmesi gerekir.

Doktora tez konumuzu belirlerken yukarıda ifade ettiğimiz gerçekten yola çıkarak özellikle Çağatay Türkçesinin Klasik Sonrası Dönemi üzerine çalışmaya karar verdik. Bu dönem eserlerinden Türkiye kütüphanelerinde bulmak imkansız gibi idi. Çünkü bu dönem eserlerinin, özellikle Özbekistan'da olmak üzere, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde olduğu bilinmektedir. Buna rağmen Mebde-i Nûr'un Türkiye'de bir yazma, iki taş baskı olmak üzere üç nüshasına ulaşmam benim için büyük fırsat oldu. Taş baskı nüshalar yazma nüshaya göre daha hacimli ve daha düzgün idi. Yazma nüshanın bunlara göre yaklaşık üçte bir oranında daha eksik olması nedeniyle eserin 1898 Taşkent taş baskı nüshasını esas almaya karar verdik.

Çalışmamız, giriş bölümünün yanı sıra üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Baba Rahim Meşreb ve Mebde-i Nûr ile ilgili genel bilgiler verildi. Birinci bölüm inceleme bölümüdür. İnceleme bölümünde; eserin yazım özellikleri, dil özellikleri ile tertibi ve muhtevası incelendi. İkinci bölüm, metin bölümüdür. 1898 Taşkent taş baskı nüshasını esas alıp yazma nüshayla karşılaştırmak suretiyle metni oluşturduk. Diğer taş baskı nüshayı yardımcı nüsha olarak kullandık.

Üçüncü bölüm ise, dizin ve sözlük bölümüdür. Eserde geçen bütün kelimelerin dizini alfabetik sıraya göre oluşturuldu. İşletme ekleri, kelime kök ve tabanlarından ayrılırken yine alfabetik sıraya göre sıralandı. Madde başlarının açıklaması verildi.

Çalışmayı yürütürken pek çok problemle karşılaştık. Türkiye kütüphanelerinde Baba Rahim Meşreb'le ilgili neredeyse hiçbir malzeme, araştırma, kitap ve kaynak yoktu. Mümkün mertebe Özbekistan'da yapılan çalışmalara ulaşmaya çalıştık.

Metni oluştururken, özellikle Farsça unsurların çözümünde Prof. Dr. Önal Kaya ve Yard. Doç. Dr. İbrahim Kaya'nın önemli katkıları oldu. Ayet ve hadislerin tespiti ile kaynaklarının bulunmasında Doç. Dr. Mehmet Ali Kirman destek sağladı. Tez izleme sürecinde Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun, Prof. Dr. İsmet Cemiloğlu, Prof. Dr. Çetin Pekacar, Prof. Dr. Osman Horata hocalarımın yönlendirmeleri tezimin olgunlaşmasında etkili oldu. Hocalarımın hepsine teşekkür borçluyum.

Çalışmamın her aşamasında ve problemlerin çözümünde beni sabırla dinleyen ve birikimlerini benden esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Fatma Özkan'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bu uzun süreçte eşime ve çocuklarıma karşı sorumluluklarımı zaman zaman ihmal etmek durumunda kaldım. Onların fedakârlıklarını unutamam. Bu çerçevede eşim Döndü, oğlum Ömer Faruk ve kızım Şerife Begüm de teşekkürü hak ediyorlar.

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN-SÖZLÜK

Kısaltmalar

A : Arapça

A.Ü. : Ankara Üniversitesi

a.g.m. : adı geçen makale

a.g.t. : adı geçen tez

bkz. : bakınız

çev. : çeviren

DTCF : Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

F : Farsça

Haz. : Hazırlayan

İ. Ü. : İstanbul Üniversitesi

k.a : kişi adı

KK : Kitâb-ı Mebde-i Nûr'un Konya Koyunoğlu Kütüphanesi nüshası

krş. : karşılaştırınız

kv.a : kavim adı

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

mec. : mecazî

tas. : tasavvuf terimi

T : Türkçe

TDE : Türk Dili ve Edebiyatı

TDK : Türk Dil Kurumu

TDV İSAM : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi

TK : Kitab-ı Mebde-i Nûr'un Taşkent 1898 yılı taş baskı nüshası

TKAE : Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü

TTK : Türk Tarih Kurumu

TK2 : Kitâb-ı Mebde-i Nûr'un Taşkent 1906 yılı taş baskı nüshası

a.g.e. : adı geçen eser

s. : sayfa

vd. : ve diğerleri

Ed. : editör

öz.a : özel ad

y.a : yer adı

METNİN VE DİZİNİN TERTİBİNDE UYULAN ESASLAR

1. Metni oluşturmada eserin üç nüshası kullanılmıştır. İki nüsha karşılaştırılmış, bir nüsha yardımcı nüsha olarak kullanılmıştır. TK nüshası esas nüsha olarak kullanılmış, KK nüshası ile karşılaştırılmıştır. TK2 nüshası ise yardımcı nüsha olarak kullanılmıştır.

2. İki taş baskı nüshası (TK ve TK2), arasında hacim bakımından hiçbir farklılık yoktur. Dolayısıyla bunlardan tarih olarak daha eski olan TK nüshası esas alınmıştır. Yazma nüsha (KK), diğerlerine göre yaklaşık üçte bir oranında daha eksik olduğundan TK nüshasını esas nüsha olarak tercih ettik. Ancak buna rağmen KK nüshasında bulunup, TK'da bulunmayan pek çok beyit, gazel ve hikayelerle karşılaştık. Bunlar metne TK'nın sıralamasına göre eklendi ve dipnotlarda belirtildi.

3. Yardımcı nüsha (TK2) ile esas nüsha (TK) arasında herhangi bir eksiklik-fazlalık bulunmamakla beraber ek uyumsuzluğundan kaynaklanan farklılıklar ile vezin kusurlarından kaynaklanan farklılıklar dikkat çekmektedir. Bu nedenle bazı problemlerin çözümünde yardımcı nüsha (TK2)'den yararlanılmış ve bunlar da dipnotlarda belirtilmiştir.

4. Metnin içerisinde, bütünlük arz eden her bir şiir, bir metin olarak düşünüldü ve numaralandı. Böylece metnimizin içinde 243 metin parçası bulunmaktadır. Her bir metnin beyitlerine baştan başlamak suretiyle beyit numarası verildi. Beyitlerin sol tarafta en yakınındaki sayılar beytin metin içindeki sırasını, daha soldaki 3B, 4A, 8A biçimindeki sayılar KK nüshasının varak başlarını göstermektedir. Esas nüsha olarak kullandığımız TK'da varak usulü değil, bugünkü usülde olduğu gibi (1, 2, 3, 4 şeklinde) sayfalar numaralandırıldığı için, beyit numaralarının daha solundaki (1, 2, 3 şeklindeki) sayılar TK'nın sayfalarını göstermektedir.

5. Nüshalarda kullanılan hikayet, gazel gibi başlıklar metinde de kullanıldı.

6. Dipnotlardaki üç noktalar, nüsha farklılığı olmayan yerler için kullanılıdı. Dolayısıyla özellikle farklılıklara dikkat çekmek istendi.

7. Ayet, hadis ve diğer Arapça, Farsça metinler orijinal alfabesiyle yazılarak ayet ve hadislerin kaynakları dipnotlarda belirtildi. Kaynağını bulamadığımız Arapça, Farsça parçalar için sadece Arapça ya da Farsça bir söz ya da ibare olduğu belirtildi.

8. Kişi adlarının, yer adlarının ve özel adların ilk harfi büyük; mısra başları küçük harfle yazıldı.

9. Mesnevî'den alınan Farsça beyitlerin Mesnevî'deki yeri inceleme bölümünde belirtildi.

10. Zamir kaynaklı şahıs ekleri (-) işareti ile ayrıldı.

11. Dizin oluşturulurken -dipnotlar hariç- metindeki tüm kelimeler dahil edildi. Ekler, alfabetik sıraya göre sıralandı.

12. Dizinde fiil kök ya da tabanlarından sonra işletme eklerini ayırmak için (-) eksi, isim kök ya da tabanlarından sonra işletme eklerini ayırmak için (+) artı işaretleri kullanıldı.

13. Sadece madde başlarının anlamı verildi. Kalıplaşmış tamlamalar ya da terim gibi özel anlam ifade eden tamlamalar madde başı yapıldı.

15. Kelimelerin kökeni madde başından sonra parantez içinde verildi.

Transkripsiyon İşaretleri

ا	a, ā, e	ص	*ṣ*
آ	a, ā	ض	*ż, ḍ*
ب	b, p	ط	*ṭ*
پ	p	ظ	*ẓ*
ت	t	ع	*ʿ*
ث	s̱	غ	*ġ*
ج	c, ç	ف	*f*
چ	ç	ق	*ḳ*
ح	ḥ	ك	*k, g*
خ	ḫ	نك	*n͡g*
د	d	ل	*l*
ذ	ẕ	م	*m*
ر	r	ن	*n*
ز	z	و	*v, o, ö, u, ü, ū*
ژ	j	ه	*h, e, a*
س	s	ى	*y, ı, i, ī*
ش	ş	ء	*ı, i, ʾ*
		ة	*t*

GİRİŞ

1. ÇAĞATAY TÜRKÇESİ VE DÖNEMLERİ

Çağatay Türkçesi veya Çağatayca ile XI. – XIX. yüzyıllar arasında yer alan Orta Türkçe dönemi yani Orta Asya Türk-İslam yazı dilinin Karahanlı ve Harezm-Altınordu Türkçelerinin devamındaki yazı dili kastedilmektedir. Çağatay Hanlığı döneminde göçebe Türklerin dili olduğu tahmin edilen ve Timurlular zamanında şekillenen bu yazı dili klasik şeklini Nevaî ile almıştır.[1] Bu dil XV. yüzyılın başından XX. yüzyılın başına kadar kullanılan bir edebî dildir. Çağatayca yalnız Doğu Türkistan ve Orta Asya Türk devletlerinin diplomasi, edebiyat ve resmî devlet dili olarak değil, aynı zamanda XIX. yüzyılın ortalarına kadar Avrupa Rusyasının Oğuz olmayan müslüman Türklerinin de edebî olarak kullanılmıştır.[2]

Çağatay Türkçesinin kapsamı ve dönemleri konusunda benzer görüşler olmakla beraber görüş birliği bulunmamaktadır. Çağatay Türkçesi ve dönemleri konusunda; H. Vambery, W. Radloff, F. E. Korş, A. N. Samoyloviç, Fuat Köprülü, M. A. Şçerbak, Kemal Eraslan, A. N. Baskakov ve Janos Eckmann çeşitli görüşler ortaya koymuştur.[3] Bunlardan Janos Eckmann'ın yapmış olduğu Çağatayca sınıflandırması Türkiye Türklük biliminde genellikle kabul edilen bir sınıflandırma olduğu için sadece bu sınıflandırmayı aktarmakla yetineceğiz. Janos Eckmann, Çağatay Türkçesini şu devirlere ayırır:

1. Klasik Öncesi Devir (XV. yüzyılın başlarından Nevaî'nin 1465'te ilk divanını tertibine kadar): Bu devir, bir dizi Eski Türkçe hususiyetinin muhafaza edildiği bir geçiş devridir. Başlıca temsilcileri: Sekkakî, Ataî, Hocendî, Lutfî, Seyyid Ahmet Mirza, Haydar Harezmî, Yusuf Emirî, Yakinî, Ahmedî, Gedayî.

---

[1] Mustafa Canpolat, "Çağatay Dili ve Edebiyatı", **Türkler**, 8. Cilt, Ankara, Semih Ofset, 2002, s. 769
[2] Janos Eckmann, **Çağatayca El Kitabı**, çev. Günay Karaağaç, İstanbul, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1988, s. VII
[3] Eckmann, a.g.e., s. X-XIII

2. Klasik Devir (1465-1600). Başlıca temsilcileri: Hüseyin Baykara, Ali Şir Nevayi, Hamidî, Şeybanî, Ubeydî, Muhammed Salih, Meclisî, Babür, Bayram Han vb.

3. Klasik Sonrası Devir (1600-1921). Bir taraftan Nevaî dilinin dikkatli bir taklidi, diğer taraftan Özbek unsurlarının tesiri vardır. Başlıca temsilcileri: Ebulgazi Bahadır Han, Baba Rahim Meşreb, Saykali, Sufî Allahyar, Turdı, Hüveyda, Munis Harezmî, Muhammed Rıza Agahî, Ömer Han, Nadire, Mahzune, Üveysî, Nadir, Külhanî, Mahmur, Mukimî, Furkat, Ubeydullah Zevkî, Osman Hoca Zarî, Nemenganlı Şevkî vb. [1]

2. BABA RAHİM MEŞREB'İN HAYATI, TASAVVUF ANLAYIŞI, ŞAİRLİĞİ VE ESERLERİ

2.1. Baba Rahim Meşreb'in Hayatı

XVII. yüzyılın ikinci yarısı ile XVIII. yüzyılın başlarında yaşamış olan Baba Rahim Meşreb'in doğum tarihi konusunda; M.1640-41, M.1653, M.1657 tarihleri olmak üzere üç farklı tarih zikredilmekle beraber, daha çok M.1640 tarihi kabul edilmektedir. Hacı İsmetullah Abdullah, Meşreb'in doğum tarihini tespit etmek üzere Meşreb'in şu beytini aktarır:

Yaşı yetmiş birge yetken bende-i redd-i felek
Mār u kecdümler bilen tolgan dilige reyb ü şek[2]

Meşreb'in ölüm tarihi konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Meşreb 1711 yılında Belh valisi Mahmut Katagan'ın emriyle idam edilmiştir. Yukarıdaki beyitten anlaşıldığı gibi Meşreb en az yetmiş bir yaşına kadar yaşamıştır. Beyitteki ifadelerin hicri takvime göre olduğunu düşünürsek ve bu beyti ölümünden hemen önce yazdığını dahi kabul etsek doğum tarihi aşağı yukarı 1640-1642 yıllarına tekabül etmektedir.

Mulla Veli oğlu Meşreb'in asıl adı Abdurrahim'dir. Ancak çoğunlukla Baba Rahim ya da Rahim Baba olarak ifade edilmektedir. Meşreb'in hayatı

---

[1] Eckmann, a.g.e., s. XIII-XIV
[2] Babarahim Meşreb, **Mebde-i Nur**, Haz. Hacı İsmetullah Abdullah, Taşkent, Özbekistan Respublikası Fenler Akademiyası Fen Neşriyatı, 1994, s.5.

ile ilgili en önemli kaynak Şah Meşreb Menakıb-namesi ya da Kıssa-i Meşreb olarak isimlendirilen eserdir. Menakıb-name'de Şah Meşreb ya da İşan Meşreb adları kullanılmaktadır.[1] Bunlarla beraber, değişik yerlerde Baba Meşreb, Meşreb-i Nemenganî adları da kullanılır. Meşreb, şiirlerinde mahlas olarak; Meşreb, Meşreb-i Mehdî, Meşreb-i Kalender, Meşreb-i Asî, Meşreb-i Divane, Divane-i Meşreb, Tilbe Meşreb gibi isimleri kullanır.

Baba Rahim'in doğum yeri konusunda da iki farklı bilgi ile karşılaşıyoruz. Onun doğum yeri; bir görüşe göre Nemengan, bir başka görüşe göre de Andican'dır.[2] Meşreb bir beytinde;

Ne melek-men ne ferişte hem ādem neslidin
Men tevellüd-i uşal ferzend-i Nemenganî-men [3]

diyerek doğum yerinin Nemengan olduğunu belirtir.

Baba Rahim, ilk eğitimini Nemengan'da sufî Ahund Molla Bazar'dan aldı. Dinî-tasavvufî bilgileri ilk önce burada edindi. Şiirle tanışması burada gerçekleşti. İranlı meşhur Hafız ile Celaleddin-i Rumî'yi burada okudu. Kitâb-ı Mebde-i Nûr'un alt yapısı burada oluşmaya başladı.[4] On beş yaşına geldiğinde hocası, Molla Bazar, onun kabiliyetini fark etti ve onu Kaşgar'da bulunan meşhur Hidayetullah İşan Afak Hoca'ya gönderdi. Meşreb, Kaşgar'da Afak Hoca'nın tekkesinde yedi yıl kaldı. Çeşitli hizmetlerde bulundu, bilgisini geliştirdi. Arapça ve Farsça öğrendi, dinî-tasavvufî bilgisini derinleştirdi. Ona "Meşreb" mahlasını hocası Afak Hoca verdi. Ancak tekkede Afak Hocanın hizmetinde bulunan kızlardan birine âşık olması tekkeden kovulmasına sebep oldu. Meşreb, yedi yıl kaldığı ve hayatında derin izler bırakan Afak Hoca tekkesinden ayrılmak zorunda kaldı.

Meşreb, Afak Hoca tekkesinden ayrıldıktan sonra gezgin Kalender bir derviş olarak Hindistan'dan Orta Asya'ya kadar geniş bir coğrafyada diyar diyar gezdi. Hoten, Taşkent, Yarkent, Andican, Semerkant, Buhara, Belh,

---

[1] Mahmut Fidancı, **"Şah Meşreb Menakıb-namesi",** İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1994.
[2] Hacı İsmetullah Abdullah, a.g.e., s. 3-6.
[3] Babarahim Meşreb, **Dilim Deryai Nûrdur**, Haz. Abdureşid Abdugafurov vd., Taşkent, Gafur Gulam Namıdagi Neşriyat, 2004, s. 104
[4] Hacı İsmetullah Abdullah, a.g.e., s. 6.

Ürgenç gibi şehirleri gezdi. On sekiz yıllık acılı ve sıkıntılı bir dönem geçirdi. Gittiği yerlerde şiirler söyledi, halkla birlikte oldu. Menakıb-name'de halkı irşat etmek için gösterdiği pek çok keramet anlatılır. Zaman zaman halkın ve din âlimlerinin yadırgadığı davranışlarda bulundu. Onun tuhaf davranışları, kendisini büyük sıkıntılara düşürdü. Pek çok mutasavvıfla görüştü. Sufî Allahyar, Ahund Mevlana Şerif bunlardan bazılarıdır.

Meşreb'in yaşadığı dönem, Orta Asya'da güçlü Türk devletlerinin olmadığı hanlıklar dönemidir. Bir tarafta Astarhanîler ve onlara bağlı valiler, diğer tarafta Doğu Türkistan'da Saidiye Devleti'nin sonları ve tarihçilerin "Hocalar Dönemi" olarak isimlendirdiği dönemdir. Bu dönem hem hanların hem de "Hocalar"ın iktidar mücadelesine girdiği pek çok karışıklıkların hüküm sürdüğü bir dönemdir.[1] Meşreb, dönemin hanlarından Ebulgazi Bahadır Han'la da görüştü.

Menakıb-name'de anlatıldığına göre, Meşreb, Kalmuk beylerinden Kontaçi'nin kızına âşık oldu. Üç yıl Kontaçi'nin develerine baktı. Kontaçi, kızı ve karısı Meşreb'in kerametlerine şahit oldu ve rivayete göre Müslüman oldular, ancak kendi toplumlarının tepkilerinden çekindikleri için bunu gizlediler.

Meşreb, on sekiz yıllık sıkıntılı bir dönemden sonra tekrar Kaşgar'a Afak Hoca tekkesine döndü ve Afak Hoca tarafından affedildi. Afak Hoca, Meşreb'e Belh hakimi Mahmut Katagan tarafından şehit edileceği müjdesini verdi. Yıllardır görmediği annesini ziyaret etmek için Nemengan'a gitti. Annesinin ölümünden sonra tekrar yolculuğa çıktı. Hacca gitti. Hac dönüşü tekrar Afak Hoca'nın yanına döndü. Meşreb, Orta Asya'da ve Doğu Türkistan'da tanınan ve ilgi uyandıran bir şair olmuştu. Ziyafetlere ve meclislere davet ediliyor, gittiği yerlerde dervişlerle, mutasavvıflarla, halkla bir araya geliyordu. Tasavvufî hikmetler anlatıyor, şiirler söylüyordu. Bir ziyaretini Belh'e yaptı. Meşreb, Mahmut Katagan'ı küçük düşürücü bir takım davranışlarda bulundu. Nihayet, şiirlerinde her zaman Hallac-ı Mansur'u zikreden Baba Rahim, Mansur gibi idam edildi. Meşreb'i idam ettiren Mahmut

---

[1] Ayrıntılı bilgi için bakınız: Mehmet Alpargu, "Türkistan Hanlıkları", **Türkler,** 8. Cilt, Ed. Hasan Celal Güzel vd., Ankara, Semih Ofset, 2002, s. 557-605.

Katagan'ın sonradan pişman olduğu Menakıb-name'de ifade edilse de Meşreb'in idamından üç gün sonra Mahmut Katagan'ın da öldüğü belirtilmektedir. Meşreb'in idam edilmesi ile ilgili Mecmua-i Ebu Talib Hace Fehmî'de "Meşreb der-sâl-i 1123 der-Kunduz ve fetvâ-yi ulema ve hükm-i Mahmut Bek Katagan şehîd kerde şûde" yani "Meşreb, 1123 yılında Kunduz'da ulema fetvası ve Mahmut Beg Katagan'ın hükmüyle şehit edildi" ifadesi yer alır.[1] Bugün Meşreb'in kabri Afganistan sınırları içinde bulunan Kunduz şehrindedir.

Meşreb'in hayatı ile ilgili bir makale yazan Selahattin Tolkun, Meşreb'le ilgili bilgi veren kaynakları şöyle sıralar: Ziyauddin İshak Bagıstanî'nin Tezkire-i Kalenderân, Abdulmutallib Hace-i Fehmî'nin Mecmua-i Hace-i Fehmî, Abdüşşükür Ziya'nın Musavvadan Abdüşşükür Ziyaî, Hoca Hekimhan Töre'nin Müntehâbâtu't- Tevârih, Meczub Nemenganî'nin Tezkiretü'l- Evliyâ, Semerkantlı Meliha'nın Müzâkirü'l-Eshâb ve Afak Hoca'nın müritlerince yazılan Hidayet-name ve Menâkıb-ı Hace-i Paşşa adlı eserler.[2]

2.2. Baba Rahim Meşreb'in Tasavvuf Anlayışı

Meşreb, Melamî ve Kalenderî bir derviştir. Ancak onun tasavvuf anlayışını sadece Kalenderîlik ve Melamîlik noktasından değerlendirmek eksik kalır. Melamîliğin ve Kalenderîliğin temel özelliklerinden olan nefsi kınama, nefis mücadelesi, kişinin kendi nefsini ayıplatması anlayışı, Meşreb'de de açıkça görülmektedir. Hem Menakıb-name'de anlatılan Meşreb, hem de Mebde-i Nûr'da ortaya konan anlayış buna uygundur. Ancak Meşreb, tasavvufu çok geniş kaynaklardan yaşamaya çalışır. Çok farklı tasavvuf anlayışlarının temsilcileri olan mutasavvıfları büyük bir tazimle anmaktadır. Onun ruhunda ilahî aşk coşkusu her zaman galip durumdadır. Meşreb, tasavvufu öncelikle derunî aşk ve içtenlik olarak algılamıştır. Bunu nerede görmüşse oraya gitmiştir. Nerede bir mutasavvıf varsa onunla görüşmek istemiş ve çok çeşitli mutasavvıflardan ilham almıştır. Mebde-i

---

[1] Selahattin Tolkun, "Meşreb (1640-1711)", **Türk Kültürü Dergisi**, Sayı: 454, Şubat 2001, s. 110-115

[2] Tolkun, a.g.m., s. 111

Nûr'da hikayesini anlattığı veya şiirlerinde büyük aşkla ismini andığı mutasavvıfların bazıları şunlardır: Şah-ı Nakşibend, Abdulkadir Geylanî, Behlül-i Dânâ, Hace Ahrar, Mevlânâ Celaleddin-i Rumî, Hallac-ı Mansur, Hace-i Afak, İbrahim Edhem, Necmeddin-i Kübrâ, Ahmet Yesevî, Cüneyd-i Bağdadî, Hace Zünnûn, Râbiyetü'l-Adeviyye.

Meşreb'in tasavvuf anlayışının temelinde fakriyet, mahviyet, samimiyet, aşk ve pîre bağlılık kavramları vardır. Gurur, kibir, gösteriş, nesebiyet, dünyaya olan bağlılık, ikiyüzlülük, makam sevgisi, mal mülk peşinde koşturmak, şatafat onun anlayışında asla affedilmez kusurlardır. Sufîlik cübbe ve tespihle olmaz. Sufîlik gönül ve aşk işidir. Onun en ağır eleştirdiği kişiler sahte dervişler, bilgisiz şeyhler ve seyyit olduğunu iddia edip gurura kapılanlar ve aşksız müslümanlardır. Aşk olmadan hiçbir şeyin değeri yoktur. Ancak aşkın da çeşitleri vardır. Meşreb, gerçek aşkın; Allah aşkı, iman aşkı olduğuna inanır. Aşksız yapılan ibadetin, aşksız yapılan haccın bir kıymeti yoktur. Mebde-i Nûr'da aşka dair bazı beyitler şöyledir:

ʿışḳ ḫoş-ḥālī irür āteş-mizāc

her marīżge çünki andındur ʿilāc 14/11

Aşk, ateş mizaçlı hoş bir haldir. Her türlü hastalığa ilaç ondandır.

ʿışḳ kīmyādur ki misni zer ḳılur

peşşe-i lāġarnı İskender ḳılur 14/21

Aşk öyle bir kimyadır ki bakırı altın eder. Zayıf bir sineği İskender eder.

ʿışḳ bir ʿilmī ki bī-şekk ü ḫilāf

nāmıdın elbette titrer kūh-ı Ḳāf 34/7

Aşk şeksiz şüphesiz öyle bir ilimdir ki onun isminden Kaf dağı titrer.

cān-ı bi-ʿışḳ tenni kehdānıge ḫar

ḫarge ne lāzım şarāb-ı ney-şeker 34/13

Aşksız bir canın bedeni, samanlığa bir eşek gibidir.

bende-i ol men ki tende ʿışḳı bar

ḳopsa oltursa dilide ẕevḳı bar 34/14

Ben bedeninde aşkı olan bir kulum. Hareket etsem otursam benim gönlümde onun zevki var.

ʿışḳ her ser-çeşmeni bāḥrī ḳılur

ḫᵛāhlasa bir katreni nehrī ḳılur 35/55

Aşk her çeşmenin başını bir deniz gibi yapar. İsterse bir damlayı bir denize dönüştürür.

ʿışḳ çün Mūsā'ge Ṭūr'ı körsetür

bir dırahtdın an͡ga nūrı körsetür 35/56

Aşk Musa'ya Tur'u gösterir. Bir ağaçtan ona nuru gösterir.

kilse ʿışḳ aldıda rencūr ʿilleti

ʿışḳ tapken son͡gra kitkey ʿilleti 35/60

Aşkın yanına bir hastalık ya da sıkıntı gelse, aşkı bulduktan sonra o hastalık gider.

maḳām-ı būy-ı ʿışḳnı sorma hergiz ehl-i dünyādın

bu bir ḥabbeni tapsa zūd satar īmān u ʿuḳbānı 37/11

Aşk kokusunun makamını asla dünya ehlinden sorma! O dünya ehli, bir tane hububata imanını ve ahiretini satar.

Meşreb'in aşkla ilgili meşhur bir beyti de şudur:

yārsız hem bādesiz Mekke'ge barmaḳ ne kerek

İbrāhīm'den ḳalġan ol eski dükānnı ne ḳılay [1]

Sevgili olmadan, aşk olmadan Mekke'ye gitmenin ne anlamı var! Orası İbrahim'den kalan eski bir dükkândır.

2.3. Baba Rahim Meşreb'in Şairliği

Meşreb, Çağatay Edebiyatının klasik sonrası devrinin temsilcilerindendir. Bu dönem Çağatay Edebiyatının gerileme ve çöküş evresidir. Bu dönemde yetişen şairler çoğunlukla Nevayi ve Fuzulî'yi taklit etmişler ve pek de başarılı olamamışlardır.[2] Bunlar içerisinde bütün Türkistan'da büyük bir şöhrete ulaşan[3] Meşreb'in ayrı bir yeri vardır. Meşreb;

---

[1] Haz. Abdureşid Abdugafurov vd., a.g.e. s. 51

[2] Kemal Eraslan, "Çağatay Edebiyatı" **İslam Ansiklopedisi**, 8. Cilt, İstanbul, TDV İSAM, 1993, s. 175

[3] Fuat Köprülü, "Çağatay Edebiyatı", **Edebiyat Araştırmaları 2**, İstanbul, Ötüken Neşriyatı, 1989, s. 186.

Klasik Edebiyatın gazel, müstezat, murabba, muhammes, müseddes, müsemmen, terci-i bend, mesnevî, kaside, kıta, rubai, muamma, çistan, tuyuğ ve müfret gibi on altı türünde başarılı eserler vermiştir.[1] Meşreb, Özbek Edebiyatında en çok müstezat yazan şairdir.[2] Meşreb, Çağatay Edebiyatının son döneminde hem lirizmi yüksek hem de didaktik şiirler yazmıştır. Şiirlerinde Klasik Edebiyatın temel ölçülerine oldukça sadık kalmış, vezin ve kafiye konusunda dikkatli davranmıştır. Özbek araştırmacılardan Meşreb üzerine çalışmalarıyla tanınan Abdureşit Abdugafurov; Meşreb'e mahsus "meşrebane" üsluptan söz eder. Meşrebane üslubun özellikleri; halk türküleri gibi sade ve samimiliği ile büyüleyici olması, vezin ve kafiyelerin halkın canlı dilinden faydalanılarak yapılması ile mısralardaki sürat ve coşkunluk olarak belirtilir.[3] Aşağıdaki beyitler Meşreb'e mahsus "meşrebane" üslubu göstermesi bakımından dikkate değerdir:

sen-sen severim ḫāh inan ḫāh inanma
ḳandur cigerim ḫāh inan ḫāh inanma
ġam şām-ı firāḳıñgda kebāb etti felekni
āh-ı seherim ḫāh inan ḫāh inanma
nāgah ser-i zülfüñg sarı boldum sañga māyil
ey tāc-i serim ḫāh inan ḫāh inanma[4]

Abdugafurov; Meşreb'in özellikle Nevaî ve Lütfî'ye benzer şiirler yazdığına dikkat çeker. Buna dair pek çok örnek verir:

Meşreb: neyleyin dildārdın bīgāne boldum ‹āḳıbet
yüz ġam u ḥasret bilen hem-ḫāne boldum ‹āḳıbet
ḳıldı bu çarḫ-ı felek rüsvā-yı devrān ‹āḳıbet
bar u yoḳum boldı āḫir yerġa yeksān ‹āḳıbet

Nevayi: āh kim ol āşnā bīgāne boldı ‹āḳıbet
hecridin bīhūdluġum efsāne boldı ‹āḳıbet

---

[1] Tolkun, a.g.m., s. 112.
[2] H. Mamatraimova vd. **Ezgülükni Kuylagan Şair: Babarahim Meşreb Hayatı ve İcadi**, Taşkent, Alişer Nevaiy Namidagi Özbekistan Milliy Kütübhanesi neşriyati, 2007.
[3] Haz. Abdureşid Abdugafurov vd., a.g.e. s. 3.
[4] Haz. Abdureşid Abdugafurov vd., a.g.e. s. 8.

yaşurun derdimni zāhir ḳıldı efġān ʿāḳıbet
asraġan rāzımnı yaydı seyl-i müjgān ʿāḳıbet [1]

Meşreb, tasavvuf şairi olmakla beraber şiirlerinin içinde önemli miktarda dünyevî aşkı işleyen ya da sosyal içerikli şiirler vardır. Bir taraftan ilahî aşkı terennüm ederken diğer taraftan Afak Hoca tekkesinde ve Kontaçi'nin kızıyla yaşadığı iki aşkın ruhunda bıraktığı çarpıntıları anlattığı hissi uyandırır:

kākülüñ͡g ʿanber durur cān içide cānān ḳız
közleriñ͡g aḫter durur yüzi māh-ı tābān ḳız
lebleriñ͡g irür laʿl dek yüzleriñ͡g ḳızıl gül dek
barça sañ͡ga kim ḳul dek ḫiẕmetiñ͡ge ḳurbān ḳız
bir körüp seni ẓālim ḳalmadı meniñ͡g ḥālim
tañ͡g bolupdur aḥvālim bilmediñ͡g ki nādān ḳız [2]

Meşreb, zaman zaman ikiyüzlü zahidleri, vaizleri, hocaları, zalim hükümdarları eleştiren şiirler de yazmıştır:

sen ey zāhid, naṣīḥatnı barıp miḥrāb ara aytḳıl
cihānda körmedim hergiz kişi sen dek riyālıġnı
riyā ṭaʿat ḳılıp kündüzleri özni diben mürşid
keçedin tañ͡g ḳadar ḳılġuñ͡g öziñ͡g dek ḳaralıġıñ͡g[3]

Yeri geldiğinde mollalar da Meşreb'in eleştiri konusu olmuştur:

neçe molla ʿilm oḳup şeyāṭīnni tapıp
çün ribā vü rişveni yerler ḫoşdārlıḳ bilen
rāst söz aytsañ͡g alarġa zerre ḳılmaslar ḳabūl
küfr ayttıñ͡g dep ururlar niçe āẕārlıḳ bilen[4]

Meşreb; Arapça ve Farsça şiirler de yazmıştır. Mebde-i Nûr'da bir Arapça müstezat ve bazı Farsça mısralarla karşılaşırız. Menakıb-name'de pek çok Farsça şiiri mevcuttur.

---

[1] Abdureşit Abdugafurov, **Meşreb**, Taşkent, Gafur Gulam Namıdagi Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, 1971, s. 3
[2] Haz. Abdureşid Abdugafurov vd., a.g.e. s. 30.
[3] Abdureşit Abdugafurov a.g.e. s.5.
[4] Abdureşit Abdugafurov a.g.e. s. 5.

Meşreb, söyleyiş bakımından Fuzulî'nin şiirlerine benzer şiirler yazmıştır:

bu ʿālem ḫalḳı içre ol perīşān bolmasun hīç kim
ḫalāyıḳ dīdesige tārikistān bolmasun hīç kim
menin͡g dek intiẓār u yolda ḥayrān bolmasun hīç kim
bu bī-keslikde men dek ḫāne-vīrān bolmasun hīç kim[1]

2.3. Baba Rahim Meşreb'in Eserleri

2.3.1. Divan

Meşreb'in Divanının pek çok kere istinsahı yapılmıştır. Meşreb'in Taşkent'te bulunan Ebu Reyhan Birunî Şarkşunaslik Enstitüsü el yazmaları bölümünde 225, 5722 ve 5940 numaraya kayıtlı üç divan nüshası ve şahsî kütüphanelerde dört divan nüshası vardır. Meşreb'in şiirleri V. Rahmanov ve K. İsrailov tarafından ***Divan*** adıyla 1980'de, ve daha sonra Celaleddin Yusufov tarafından ***Babarahim Meşreb-Mihribanım Kaydasen*** adıyla hem Arap hem de Kiril alfabesiyle 1990'da yayımlandı. V. İ. Likoşin tarafından Meşreb'in şiirleri Rusçaya çevrildi.[2]

2.3.2. Hac-name, Şehid-name

Menakıb-name'de bu eserlerle ilgili iki yerde not düşülmüştür. İlkinde Meşreb, şehit olacağını anlayınca kitaplarına bu adı verdiği ifade edilir. İkinci notta ise Hoten'de alimlerin yadigâr olarak şiir kitapları istemeleri üzerine "Ey Ulema! Eğer benden kitap kalsa bütün arifler, zahidler ve âşıklar onu okuyup dayanamazlar. Kararsız kalıp alemi bozarlar." diyerek kitaplarını ateşe attığı; ancak kitapların içindeki şiirlerin çeşitli yerlerden derlenip bu isimle düzenlendiği yazılır.[3]

---

[1] Fidancı, a.g.t. s.XX.
[2] Tolkun, a.g.m., s. 113.
[3] Fidancı, a.g.t. s.XXI.

2.3.3. Kitâb-ı Mebde-i Nûr

Çalışmamızın konusu olan ***Mebde-i Nûr***, Meşreb'in ***Divan'***la birlikte Türkistan'da en bilinen ve en çok okunan eseridir. Bugün bile özellikle Afganistan Türkleri arasında hâlâ okunan bir eseridir.[1] Mevlana'nın ***Mesnevî-yi Manevî***'sinden yola çıkılarak yazılan ***Kitâb-ı Mebde-i Nûr***'un pek çok yazma ve taş baskı nüshası vardır. Türkiye'de bir yazma, iki taş baskı nüshası tarafımızdan tespit edilmiştir. Eser mesnevî tarzında yazılmış manzum bir eserdir. İki nüshasının karşılaştırılması sonunda ***Mebde-i Nûr***, 8908 beyit olarak belirlenmiştir. İnceleme bölümünde ***Mebde-i Nûr*** ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir.

2.3.4. Kimya

Meşreb'in ***Kimya*** adlı eseri, ***Mebde-i Nûr*** gibi, dinî-tasavvufî bir eserdir. Mesnevi tarzında yazılmış manzum bir eser olup genellikle ***Mebde-i Nûr*** ile birlikte taş baskı olarak çoğaltılmış pek çok nüshası vardır. Elimizdeki iki taş baskı ***Mebde-i Nûr*** nüshasının ikisinin de sonunda ***Kimya*** bulunmaktadır. Eser, adına ***Kimya*** denilen bölümlerden oluşur. Yirmi iki ***Kimya*** vardır. Hikayeler ve dinî-tasavvufî beyitler ihtiva eder. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'nde K 43 numarada kayıtlı bulunan Taşkent 1898 baskılı ***Kitâb-ı Mebde-i Nûr***'un 340-448 sayfaları arası ***Kimya'***dır. Ayrıca TBMM Kütüphanesi'nde Soysallıoğlu Koleksiyonu LD 96 numarada kayıtlı 1906 yılında Taşkent'te taş baskı olarak çoğaltılan ***Kitâb-ı Mebde-i Nûr***'un sonunda 350-462 sayfaları arasında yine ***Kimya*** vardır. Yaklaşık 2470 beyittir.

2.3.5. Diğer Eserleri

Baba Rahim Meşreb'in yukarıdaki eserlerinden başka iki eserinden daha bahsedilmektedir. Taşkent'te 2007 yılında Alişer Navaiy Namidagi Özbekistan Milliy Kütübhanesi İlmî Metodika Bölümü tarafından hazırlanan ***Ezgülükni Kuylagan Şair: Babarahim Meşreb Hayatı ve İcadı*** adlı eserde,

---

[1] İsmail Güleç, "Meşreb'in Kitab-ı Mebde-i Nur'u Mevlana'nın Mesnevî'sinin şerhi midir?" **İlmî Araştırmalar Dil ve Edebiyat İncelemeleri**, 16 (Güz 2003), s. 135–142.

Meşreb'in ***Kıssa-yi Veysü'l-Karanî*** ve ***Kıssa-yi Mirac-ı Resul-i Ekrem*** adlı iki eserinin daha olduğu ifade edilmektedir.[1]

3. KİTÂB-I MEBDE-İ NÛR'UN YAZARI, NÜSHALARI VE ESERLE İLGİLİ DAHA ÖNCE YAPILAN ÇALIŞMALAR

3.1. Kitâb-ı Mebde-i Nûr'un Yazarı

Özbekistan'da Mebde-i Nûr'un yazarının kim olduğu konusunda bazı tartışmalar yapılmıştır. Bazı araştırmacılar, Mebde-i Nûr'u Baba Rahim Meşreb'den sonra yaşamış Hafız Rozibay Meşreb Sani adındaki başka bir Meşreb'e ait olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Hacı İsmetullah Abdullah, Mebde-i Nûr'u 1994 yılında Taşkent'te Kiril alfabesiyle, bu çalışmada kullanılan nüshaların dışındaki iki nüshayı esas alarak yayımlamıştır. Bu yayının başında söz konusu tartışmayı ayrıntılı bir şekilde anlatır.[2] Onun anlattığına göre, bu tartışma Gafur Gulam'ın 1959 yılında Kızıl Özbekistan roznamesinde çıkan ***İkki Meşreb*** adlı makalesiyle başlar. Gafur Gulam, makalesinde Baba Rahim Meşreb'den başka 17.-18. yüzyıllarda yaşamış Hafız Rozibay Meşreb Sani[3] adında bir Meşreb'in daha olduğunu ve Mebde-i Nûr'u onun yazdığını ileri sürer. Bu makaleden sonra bazı araştırmacılar – mesela V. Abdullayev, Muhsin Zakirov - bu bilgiyi doğru kabul ederek aynı görüşü tekrar etmişlerdir. Muhsin Zakirov, daha sonra 1990 yılında Yaş Lenninçi roznamesinde ***Meşreb Aldıdagi Günahlarım*** başlıklı bir makale yayımlar. Bu makalede Mebde-i Nûr'u bilmeden ve devrin anlayışına göre yanlış bir şekilde Rozibay Meşreb Sani'ye ait olarak yazdığını itiraf eder.

---

[1] H. Mamatraimova vd. a.g.e., s. 9.

[2] Babarahim Meşreb, **Mebde-i Nûr**, Haz. Hacı İsmetullah Abdullah, Taşkent, Özbekistan Respublikası Fenler Akademiyası Fen Neşriyatı, 1994, s. 13-22.

[3] Hafız Rozibay Meşreb Sani; Baba Rahim Meşreb'den yüzyıllar sonra doğmuş, önce Karşı şehrinde, daha sonra Nemengan'da yaşamış bir şahsiyettir. O, Orta Asya'nın Ruslar tarafından işgal edildiği yıllarda (1865-1870) yaşamıştır. Karşı şehrinde yaşayıp 1840 yılında vefat eden Abdurrahman Mahdum adındaki işan, Hafız Rozibay'ın pîridir. Hacı İsmetullah Abdullah, a.g.e., s. 19.

Hacı İsmetullah Abdullah, Gafur Gulam'ın ileri sürdüğü görüşlerin yanlışlığını etraflıca izah ederek Mebde-i Nûr'un kesin olarak Baba Rahim Meşreb'e ait olduğunu söyler.

Mebde-i Nûr'a, Baba Rahim Meşreb'in diğer şiirlerine ve Menakıb-name'ye bütüncül bir anlayışla baktığımızda Mebde-i Nûr'un Baba Rahim Meşreb'e ait olduğu konusunda şüphemiz yoktur. Şu deliller, Mebde-i Nûr'un Baba Rahim Meşreb'e ait olduğunu açıkça ortaya koyar:

1. Mebde-i Nûr'un dil ve üslup özellikleri Meşreb'in diğer şiirlerindeki dil ve üslup özellikleri ile büyük ölçüde benzer. Ancak Mebde-i Nûr'un didaktik olması sebebiyle Divan'ındaki şiirler gibi lirizmi yüksek değildir.

2. Mebde-i Nûr'daki tasavvufî görüşler, özellikle Menakıb-name'de ortaya konan Meşreb'in hayatı ve tasavvuf anlayışı ile uyum içerisindedir.

3. Meşreb'in diğer şiirleri ile Mebde-i Nûr'daki şiirlerin söz varlığını karşılaştırdığımızda büyük ölçüde aynı söz varlığı ile karşılaşılır. Hatta Menakıb-name'deki ayet ve hadis alıntılarının Mebde-i Nûr'daki alıntılarla büyük ölçüde ortak olduğu görülür.

4. Menakıb-name'deki şiirlerle Mebde-i Nûr'daki şiirlerin zaman zaman çok benzer olduğu görülür.

Menakıb-name'den:

duʿā-ṭaleb kişini ṣāḥib-i duʿā çarlar
bu yolnı rehberini yaḫşı pīşvā çarlar
hemīşe muntaẓırı bol ki pādişāh çarlar
ki ḥaşrda körse ol her kimni āşinā çarlar
ḫudā-ṭaleb kişini ʿāḳıbet Ḫudā çarlar
ḳadem yolda dürüst ḳoy ki reh-nümā çarlar [1]

Mebde-i Nûr'dan:

bu yolnı ṭālibige yaḫşı reh-nümā uçrar
duʿā-ṭaleb kişige sāḥib-i duʿā uçrar 10/1
nazarnı ilgeri ḳoy izle tevbe-fermānı
kö͡ngülni mülkige şāh-ı cihān-nümā uçrār 10/2

[1] Fidancı, a.g.t. s. 193.

yetürme ḫāṭır-ı pākiñge Ḥaḳ'nı yādını

Ḫudā-ṭaleb kişige āḫiri Ḫudā uçrar 10/3

Menakıb-name'den:

bilip ḳoyġıl ḳademni yolġa çün ḳattıġ sefer bardur

muḥabbet dāġını tutken suġun dilde eṣer bardur

saḳal aḳardı tiş tüşti bu kün mergdin ḫaber bardur

cihānnı ārzūsın ḳılmaġıl āḫir żarar bardur

eyā ferzend-i ādem başıñga hengāmeler bardur

ser-i dūzaḫda köymes merd kişi çün çeşm-i ter bardur [1]

Mebde-i Nûr'dan:

yüküñgni yükle ey dervīş köp ḳattıġ sefer bardur

ribāṭ-ı köhnege ḫū ḳılma her rūzı beter bardur 33/1

reh-i dūr u dırāzıñgnı müdām endīşe ḳıl ṭālib

barurda bā-ḫaber bol yolda çendīn ʿaḳbeler bardur 33/2

köñgülde āh-ı serdni heşt der-i cennetke birmey-men

sire dūzaḫke köyme kim bu yolda çeşm-i ter bardur 33/7

dime yakamnı tuttı merg bilmey bī-ḫaber ḳaldım

saḳal aḳardı tiş tüşti sañga mergdin ḫaber bardur 33/10

5. Baba Rahim; ***Meşreb'****in yanı sıra* , ***Meşreb-i Mehdî***, ***Meşreb-i Kalender***, ***Meşreb-i Divane***, ***Meşreb-i Asî***, ve ***Ümam*** *mahlaslarını* kullanmıştır. Mebde-i Nûr'da elli beş gazel mevcuttur. Bu gazellerin hepsinde son beyitlerde ***Meşreb*** ile ***Mebde-i Nûr*** birlikte zikredilmiştir. Bu gazellerin birinde ***Meşreb-i Mehdî***, birinde ***Meşreb-i Asî***, birinde de ***Meşreb-i Kalender*** kullanılmıştır.

6. ***Şah Meşreb*** ve ***İşan Şah Meşreb*** ifadeleri Baba Rahim Meşreb için Menakıb-name'de onlarca defa kullanılmıştır. Elimizdeki Mebde-i Nûr nüshalarından yazma nüsha(KK)'da 89B ve 126A varaklarda verilen iki gazelde başlık olarak **ġazel-i īşan şah meşreb** yazılmıştır.

---

[1] Fidancı, a.g.t. s. 168-169.

7. Baba Rahim Meşreb'in Kaşgarlı sufî Afak Hoca'nın talebesi olması konusunda herhangi bir tereddüt yoktur. Bütün araştırmacılar ve çeşitli kaynaklar, özellikle Menakıb-name'de, bu çok kuvvetli bir şekilde dile getirilir. Mebde-i Nûr'un ikinci bölümünün sonunda bulunan gazelin son beyti şöyledir:

yetüşti Meşreb uşal kān-ı Mebde-i Nūr'ġa

velī-i Ḫᵛāce-i Āfāk Şāh'nı ḥürmetidindür 209/7

"Meşreb, Mebde-i Nûr'un kaynağına velî Hace Afak Şah'a olan hürmetinden ulaştı." Açıkça anlaşılıyor ki Mebde-i Nûr'da söz konusu olan ve eserin müellifi olan **Meşreb**, Afak Hoca'nın talebesi olan Baba Rahim Meşreb'dir.

3.2. Kitâb-ı Mebde-i Nûr ile İlgili Daha Önce Yapılan Çalışmalar

Kitâb-ı Mebde-i Nûr ile ilgili daha önce yapılan en önemli çalışma Hacı İsmetullah Abdullah'a aittir. Hacı İsmetullah Abdullah, Mebde-i Nûr'u 1994 yılında Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te Kiril alfabesi ile ***Babarahim Meşreb Mebde-i Nûr*** adıyla yayımlamıştır.[1] Bu çalışmada, tezimizde kullandığımız nüshaların dışında iki nüshayı esas alarak metni oluşturmuştur. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; Baba Rahim Meşreb ve Mebde-i Nûr ile ilgili tanıtıcı bilgiler, Mebde-i Nûr'un yazarı konusundaki tartışma ve Mebde-i Nûr'un Özbekistan'daki nüshaları hakkında bilgiler verilmiştir. Sonra ikinci bölüm, metin bölümüdür. Kiril harfleri ile metin belli ölçüde bugünkü Özbek telaffuzuna göre aktarılmıştır. Üçüncü ve son bölüm ise kısa bir sözlüktür.

Özbekistan'da yapılan bir diğer çalışma, Mebde-i Nûr'daki gazelleri ve müstezatları ihtiva eden bir çalışmadır. Bu çalışma G. Niyazov ve K. Ahmedov tarafından 1994 yılında ***Babarahim Meşreb Mebdeyi Nûr Saylanma (gazeller ve müstezadlar)***[2] adıyla yapılmıştır.

Türkiye'de Mebde-i Nûr ile ilgili iki makale yazılmıştır. Bunun ikisi de İsmail Güleç'e aittir. Birincisi ***Meşreb'in Kitab-ı Mebde-i Nûr'u Mevlana'nın***

[1] Haz. Hacı İsmetullah Abdullah, a.g.e. 314 s.
[2] G. Niyazov, K. Ahmedov, **Babarahim Meşreb Mebdeyi Nur Saylenme (gazeller müstezadlar)** Fen Neşriyatı, 1994.

Mesnevî'sinin şerhi midir? isimli makaledir. Güleç, bu makalede, Mebde-i Nûr'un İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesinde K 43 numarada kayıtlı bulunan taş baskı nüshasının tanıtımını yapar ve bu eserin Mevlana'nın Mesnevî'si ile ilgisini ortaya koymaya çalışır.[1]

İsmail Güleç'in ikinci makalesi, 18. yüzyılda Konya'da yaşamış olan Hadimî'nin ***Tuhfe*** adlı eseri ile Baba Rahim Meşreb'in ***Mebde-i Nûr***'unun karşılaştırıldığı ***The İnfluence of The Classics on Cultural Relations*** başlıklı makaledir. Güleç, bu makalede, birinci makalesindeki Mebde-i Nûr ile ilgili bilgilerle beraber Hadimî'nin Tuhfe'sinin Mevlana'nın Mesnevî'si ile ilgisi olması bakımından yaklaşık aynı dönemde yaşamış, ancak biri Anadolu'da diğeri Orta Asya'da yaşamış iki mutasavvıf üzerinde Mevlana'nın etkisine dikkat çeker.[2]

3.3. Kitâb-ı Mebde-i Nûr'un Nüshaları

Kitâb-ı Mebde-i Nûr'un Türkiye Kütüphanelerinde iki taş baskı bir el yazma olmak üzere üç nüshası tespit edilmiştir. Metni hazırlarken bu nüshalar kullanılmıştır:

1. Bunlardan birincisi İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesinde K 43 numarada kayıtlı nüshadır. 1898 yılında Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te taş baskı olarak istinsah edilmiştir. Nüshanın dış kapağında en üstte **"fetebāreka'llāhü aḥsenü'l-ḫāliḳīn"** ifadesi, onun altında "**kitāb-ı mebde-i nūr**" ifadesi, onun altında ise "**der-vilāyeti taşkend bā-ihtimam mollā ʿabdullāh ḥācī ibn-i esadullāh ḥācī taşkendī**" ifadesi bulunur. Kapak ebadı 27x17,5; sayfaların ebadı 26,5x17; yazı ebadı 23x13,5'dir. Nüsha 448 sayfa olup 2-340 arası Mebde-i Nûr; 340-449 arası Baba Rahim Meşreb'in bir diğer eseri olan Kimya'dır. Yazı çeşidi, taliktir. Her sayfada yirmi üç satır olup çift sütundur. Yani her sayfada yirmi üç beyit vardır. Metin aralarında birer satır boşluk vardır. Yazılar, çift çerçeve içine alınmıştır.

---

[1] Güleç, 2003, a.g.m.
[2] İsmail Güleç, "The İnfluence of The Classics on Cultural Relations", **Offprint from Kinship İn Altaic World Proceedings of the 48th Permanent İnternational Altaistic Conference** Moscow 10-15 July 2005, Wiesbaden, 2006

Nüsha oldukça iyi korunmuştur. Taşkent'te istinsah edildiği için bu nüshayı TK olarak kısalttık.

2. İkinci nüsha TBMM Kütüphanesinde Soysallıoğlu Koleksiyonu LD 96 (raf. 88003509) numarada kayıtlı nüshadır. Bu nüsha da taş baskı nüsha olup Taşkent'te 1906 yılında istinsah edilmiştir. Nüsha 462 sayfa olup 2-349 arası Mebde-i Nûr, 350-462 arası Meşreb'in Kimya adlı eserdir. Kapak hariç iç sayfalar bir önceki nüshaya çok benzemektedir. Muhtemelen bu nüsha bir önceki nüshadan istinsah edilmiştir. Kapakta 1323 tarihi verilmekle beraber nüshanın son sayfasında H. 1324 kaydı geçmektedir. Miladi 1906 istinsah tarihi kabul edilebilir. Nüsha Yakubhoca İşan Padişah Hace İşan oğlı ihtimamı ile basılmıştır. Kapak ve sayfaların ebadı aynı olup 28x18,5'dur. Yazı ebadı ise 11x22,5'dur. Yazılar diğer nüshada olduğu gibi çift çerçeve içine alınmıştır. Her sayfa 22 satırdır. Çift sütundur. Yani her sayfada yirmi iki beyit vardır. Ancak başlık ve metin araları satır sayısını birer azaltır. Yazı çeşidi taliktir. Yazılar oldukça okunaklı olmasına rağmen kapağın bir hayli yıprandığı görülmektedir. Bu nüsha da Taşkent'te istinsah edildiği için TK2 şeklinde kısalttık.

3. Üçüncü nüsha Konya Koyunoğlu Kütüphanesinde 13665 numarada kayıtlıdır. Bu nüsha, yazma nüshadır. Yazmada sadece Mebde-i Nûr mevcuttur. Yazma, 167 varak olup bir hayli yıpranmış ve eskimiştir. İstinsah tarihine ait bir kayıt tespit edilememiştir. Yazmanın cildi sonradan tamir edilmiş ve kapağın iç yüzüne açık mavi bir kağıt yapıştırılmış ve buraya "**Meşreb-i Nemenġānī ismühü baba rahim est**" ifadesi yazılmış, onun altına da Mecmua-i Ebu Talib Hace Fehmî'de geçen Meşreb'le ilgili "**Meşreb der-sāl-i 1123 der-Kunduz ve fetvā-yi ulema ve hükm-i Mahmut Bek Katagan şehīd kerde şūde**" ifadesi aktarılmıştır. Cildi sağlamlaştırmak üzere yazmanın orjinalinden farklı sonradan bir varak eklenmiş ve bu varağın A yüzüne yine sonradan şu ifadeler kaydedilmiş: **"Dīvān-ı Meşreb-i Nemenġāni Baba Raḥim Türkçe"** ifadesi, ve bu ifadenin altına "**167 varaḳ müstensiḫ Ḫāce Mużṭar ibn-i ‹ālim**" yazılmıştır. Metnin orijinalinden tamamen farklı olan bu yazıların çok sonradan ilave edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla burada yanlış bir kayıt düşüldüğü

görülmektedir. Yazma, Meşreb'in Divan'ı zannedilerek hatalı bir kayıt yapılmıştır. Yazmanın dikkatli bir şekilde incelenmesi sonucunda Divan değil, Mebde-i Nûr olduğu anlaşılabilir. Yazı çeşidi talik türüne yakındır. Yazma, 167 varaktır. Kapağın ebadı 24,3x15; sayfa ebadı 24x14,5; yazı ebadı ise 18x9,8'dir. Bu nüshayı, Konya Koyunoğlu Kütüphanesinde kayıtlı olduğu için KK olarak kısalttık.

4. Hacı İsmetullah Abdullah, Özbekistan Fenler Akademiyası Şarkşünaslık bölümünde Mebde-i Nur'un yirmi sekiz nüshasının olduğunu haber vermektedir.[1]

3.4. Kitâb-ı Mebde-i Nûr'un Yazıldığı Yer ve Yazılış Tarihi

Her iki konuda da bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Baba Rahim Meşreb'in yaşadığı tarihler dikkate alınırsa, eserin yazılış tarihi, 17. yüzyılın sonları ile 18. yüzyılın başları olarak tahmin edilebilir. Eserin yazıldığı yer konusunda da herhangi bir kayıt yoktur. Gezgin bir derviş olan Meşreb, Türkistan'ın herhangi bir yerinde Mebde-i Nûr'u yazmış olabilir. Ancak Baba Rahim Meşreb'in Kaşgar'da uzun süre kaldığı bilinmektedir. Dolayısıyla, Kaşgar'da yazıldığı da düşünülebilir.

[1] Haz. Hacı İsmetullah Abdullah, a.g.e., s. 22.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. MEBDE-İ NÛR'UN YAZIM ÖZELLİKLERİ

Mebde-i Nûr'un yazım özellikleri, metni oluşturmakta esas nüsha olarak kullanılan TK nüshasına göre belirlenecektir. TK nüshası ile diğer iki nüsha arasında yazım özellikleri bakımından önemli bir farklılığın olmadığı da görülmüştür.

Arap alfabesi ile yazılmış gerek Batı Türkçesi metinlerinde, gerekse Doğu Türkçesi metinlerinde Arapça ve Farsça kelimeler, genel olarak aslına uygun bir şekilde yazılmıştır. Bu durum büyük ölçüde Mebde-i Nûr'da da böyledir. Bunun bazı istisnaları ileride belirtilecektir. Metnimizin yazı karakteri taliktir. Oldukça okunaklı ve temiz bir metindir. Harekesizdir, ancak yanlış okumalara meydan vermemek için az da olsa hareke kullanılmıştır. Çağatay yazım geleneğinde Türkçe kelimelerin ünlülerini göstermek için harf (elif, vav, ye, he, medli elif) kullanıldığı bilinmektedir. Bu gelenek, Mebde-i Nûr'da da devam etmiştir. Öncelikle Türkçe kökenli kelimelerin yazımında tespit edilen yazım özellikleri ile diğer yazım özellikleri şöyledir:

1. a ünlüsünün kelime başında yazımında genel olarak elif kullanılmıştır. Örnekler: انكلا an͡gla 42/20, 58/15; ارا ara 45/28, 45/40; ايريله سن ayrıla-sen 44/40; انداغ andaġ 11/4; اداشكان adaşken 24/61; اداشيب adaşıp 13/2.

Bazı kelimelerde ise düzenli olarak kelime başında a ünlüsü için medli elif kullanılmıştır. Örnekler: آنچه ança 1/8, 1/83, 3/27; آلديده aldıda 1/27, 1/36, 1/38, 243/39; آچيلدى açıldı 29/5; آتى atı (ismi) 11/37, 58/30; آچ aç! 1/25; آچتى açtı 1/32; آچكوندك açkündek 10/5; آچوق açuḳ 46/8; آچوغدو açuġdu 46/6.

Kelime ortasında a ünlüsü için elif çoğunlukla kullanılmış, nadiren kullanılmamıştır. Elifin kullanılmasına örnekler: قانى ḳanı 1/101, 28/3, 35/53; قالماس ḳalmas 48/36; قالمس ḳalmas 62/9, 95/1, 95/1, 95/2, 95/3; قاقينك ḳaḳın͡g 35/18; تاقينك taḳın͡g 35/18; قاولاديلار ḳavladılar 37/11; باشكا başke 12/33, 39/39;

تاپكاى tapkey 28/17, 48/53; تاشلاكاى taşlagey 48/61, 64/23; قالدى ḳaldı 3/59, 6/10: ḳayġuluḳ 178/45.

Kelime ortasındaki a sesi için elifin kullanılmadığına örnekler: قيده ḳayda 12/24, 12/24, 24/3; قنى ḳanı 21/8; قيده دور ḳaydadur 20/37; قيغو ḳayġu 156/21.

Kelime sonunda a ünlüsü için zaman zaman elif, zaman zaman he (ه) kullanılmıştır. Örnekler: سونكره soñgra 57/22; قنچه ḳança 182/4; قتله ḳatla 60/8; قيته ḳayta 23/13, 82/30, 127/5; اورتا orta 39/34, 106/72.

2. e ünlüsünün kelime başında kullanımını dört kelimede görmekteyiz. Bunlardan sadece birinde üstünle birlikte elif kullanılırken, diğerlerinde sadece elif kullanılmıştır. Bunlar: اَلة ele (organ adı “el” yönelme hali ile) 64/1; ارير erir (ulaşır anlamında) 76/19; ارزيماس erzi- (önemli olmak, değmek, değeri olmak) 2/16, 11/13, 11/13, 49/4, 110/26, 192/15, 48/21; ايلا دى eyle-fiilidir. eyle- fiili 459 kere kullanılmıştır.

Kelime ortasında e ünlüsü için elif harfi bazen kullanılmış, bazen kullanılmamıştır. Hatta aynı kelimede bile kimi zaman kullanıldığını, kimi zaman kullanılmadığını görmekteyiz. e sesini göstermek için kelime ortasında elif harfinin kullanılmasına örnekler: بيلان bilen 1/47, 3/69, 8/9, 44/44, 44/44; كيراك kirek 5/8; ايشاكنى işekni 194/8; ايزلاب izlep 2/11; ايزلادى izledi 27/62, 27/62; ايزلانك izleñg 193/50; ايلا دى eyledi 1/43, 11/35.

e ünlüsünün kelime ortasında bulunduğu yerlerde elif harfinin kullanılmadığına örnekler: برك berk 48/60, 57/21;ايزلمه izleme 25/1, 25/1, 25/2, 25/3, 25/4, 25/6, 25/7; ايشك işek 190/24; ايشكغه işekġa 235/7; كرك kerek 6/16, 7/3, 7/3, 8/76, 9/4, 48/20.

Kelime sonunda e sesini göstermek üzere bazen elif, bazen de he (ه) kullanılmıştır. he harfinin bu görevde daha fazla kullanıldığını söylemek mümkündür. Kelime sonunda e sesi için he kullanıldığına örnekler: ايچره içre 3/67, 43/9, 57/22, 57/25; بيله bile 43/9, 2/12, 6/3, 21/6, 28/6, 43/9; بيرله birle

3/15, 32/17, 32/19; برته birte 32/6, 166/11, 166/11; ایکنه igne 152/5; ایله ile 17/4, 70/3; ایرته irte 36/14, 170/10; ایزله izle 6/18; کره kere 90/8; کیچه kiçe 27/38.

Kelime sonunda e sesi için elif kullanılışına örnekler: بیلا bile 8/17; ایلا eyle 11/52, 49/32, 57/79, 58/19; ایلا ile 22/9; ایزلا izle- 6/14.

3. ı, i ünlülerini göstermek üzere kelime başında daima elif ve ye (ای) birlikte yazılmıştır. Kelime ortasında ve sonunda ise her zaman ye kullanılmıştır. ı, i ünlülerini göstermek üzere kelime başında elif ile ye'nin (ای) kullanıldığı yerlere örnekler: ایکری igri 119/39, 135/29; ایچره içre 3/67, 43/9, 57/22; ایچیبان içiben 74/18; ایچسا içse 92/45; ایکنیده ignide 31/21; ایکیلغان igilġan 198/22; ایشیتینك ışıttıñ͡g 21/11; ایخ ایخ ıẖ ıẖ 164/18.

Kelime ortasında ı, i seslerini göstermek üzere ye'nin kullanılışına örnekler: ilig ایلیك 85/11, 151/4; ایلیك illik 77/1, 77/5, 77/9; ایشیکدین işikdin 32/7; ایشیکینی işikni 66/51; قِدیردینك ḳıdırdıñ͡g 80/40; قیل ḳıl ! 1/10, 1/13, 1/14; قیلیچی ḳılıçı 85/8, 186/68.

Kelime sonunda ı, i seslerini göstermek üzere ye'nin kullanılışına örnekler: یتی yetti 25/12, 30/24, 39/75; باری barı 65/28, 65/41; بیری biri (birisi anlamında) 23/32, 30/7, 41/5; بیری biri (beri anlamında) 71/13; داغی dağı 74/13; ایکری igri 119/39, 135/29; قنی ḳanı 21/8, 141/60, 141/101

4. o, ö, u, ü ünlüleri metnimizde kelime başında her zaman elif ve vav (او) ile yazılmıştır. Örnekler: اوقو oḳu! 1/27, 1/27; اول ol 1/32, 1/33; اوغلی oğlı 67/2; اولتوروب olturup 67/3; اوغلینی oğlını 67/4;اوغریلار oğrılar 151/8; اوریلارنی oğrılarnı 151/5; اولدی öldi 28/11, 31/14; اوله دور öledür 50/16; اوتکارمه ötkerme 49/33; اوچار uçar 133/1, 133/9; اوچتی uçtı 133/7; اوچره uçra! 153/1, 153/1, 153/2, 153/4; اونوت unut! 1/16; اوتوز ottuz 1/19, 1/19, 1/20; üç 211/13, 211/14, 211/18; üstide 150/30.

o, ö, u, ü ünlüleri kelime ortasında genellikle vav ile yazılmış, çok nadir vav kullanılmamıştır. Örnekler: اونوت unut! 1/16; اوتوز ottuz 1/19, 1/19, 1/20; سوغون soġun 184/30; يوق yoḳ 184/31; شونداغ şundaġ 184/34; شول şol 184/33; يولنى yolnı 46/4; تابشوردى tapşurdı 46/5; كويدى köydi 49/27; كويدورور köydürür 35/6.

Kelime ortasında vavsız yazılışa örnek: قل ḳul 46/3

Metnimizde, sonunda u, ü ünlüleri bulunan çok az kelime bulunmaktadır. Buralarda yuvarlak ünlüler için vav kullanılmıştır. Örnekler: اوقو oḳu 1/27, 1/27, 119/20; يورو yörü 219/2

5. ç ünsüzünü göstermek için چ kullanılmıştır. Ancak buradaki üç nokta, üç nokta şeklinde değil, değişik bir işaret gibidir. ç ünsüzü için ج (cim) hemen hemen hiç kullanılmamıştır. Örnekler: آنچه ança 1/8; چيقتى çıktı 1/18; اوچ üç 1/19, 1/19; آچ aç 1/25; اوچكاى öçkey 106/17; چارلار çarlar 106/94.

6. g ünsüzü her zaman kef (ك) ile yazılmıştır. Metnimizde g ünsüzünü göstermek için keşideli kef (گ) ile karşılaşmamaktayız. Örnekler: ايكنه igne 152/5; اوزكه özge 81/95; بارماكين barmagin 81/97; كيلكين kilgin 81/107; عالمكه ʿālemge 81/127; بولكى مو bolgey mü 23/25; الوك ölüg 23/25; كوركان körgen 22/11.

7. Geniz n'si (n͡g) için nun-kef (نك) kullanılmıştır. Örnekler: كونكل kön͡gül 17/6, 59/17, 62/51, 85/12, 87/2; كوردينك kördin͡g 81/123; بيلدينك bildin͡g 81/123; سنكا san͡ga 1/8, 1/24, 5/3, 5/13; منكا man͡ga 1/57, 3/3, 6/16; انكا an͡ga 1/73, 6/13, 7/11.

8. p sesi için çoğunlukla ba (ب) harfi kullanılmakla beraber, çok nadir پ de kullanılmıştır. Zarf-fiil eki –p, kop-, köp her zaman ba (ب) ile yazılmıştır.

p sesi için ba (ب) harfinin kullanıldığı yerlere örnekler: تابتى taptı 18/25, 18/28, 18/28; تابماى tapmay 18/17; قوب ḳop 18/22; قوبتى ḳoptı 35/23; تابتيم taptım 35/23; تابشوردى tapşurdı

p sesi için (پ) kullanımına örnekler: تاپار tapar 179/17, 18/19; تاپای tapay 12/17, 12/17.

9. Türkçe kelimelerde ṣad (ص) ve ṭı (ط) harfleri kullanılmamıştır. Bunun yerine sin (س) ve te (ت) harfleri kullanılmıştır. Türkçe kelimelerde kalın sıradan ünlüleri bulundurmasına rağmen sin ve te harflerinin kullanılması ile ilgili örnekler: تاقه دور taḳadur 237/10; تاقیب دور taḳıpdur 185/13; تاقتی taḳtı 141/64, 181/4; تامسا tamsa 193/11; تانكلا tan͡gla 188/8, 188/8; تانیمس tanımas 178/78; تانیماس tanımas 179/18; تاپار tapar 179/17; تپای tapay 12/7, 12/7; ساچامن saça-men 8/13; ساچیب saçıp 2/10; ساغر saġar 179/43, 180/1; ساخلاماغ saḫlamaġ 186/17; ساقلامایمن saḳlamay-men 26/34; سانكا san͡ga 226/17, 225/38; ساتكین satkin 225/40; سالغانی salġanı 220/4.

10. Genel olarak Türkçe eklerin ünlülerinin yazımında da harf (elif, vav, ye, he) kullanılmıştır. Ancak bazı eklerde bazen bu harfler kullanılmamıştır. Özellikle –mes, -mas eki ile –ar, -er ekinin yazımında bu ikili durumla sık sık karşılaşmaktayız. Örnekler: آشر aşar 1/37; تاشر taşar 1/37; تاپر tapar 1/8; تاپار tapar 228/9, 232/8, 232/8; كرار kirer 152/5; كرر kirer 157/58; بوزر bozar 47/20; كیسر kiser 48/10; كیتار kiter 13/11, 38/15; كورمس körmes 45/24, 93/16, 190/38; كورماس körmes 97/69, 230/1, 230/2, 230/3, 230/4.

11. Çağatay yazım geleneğinde eklerin ayrı yazılması ifade edilen bir durumdur. Metnimizde eklerin ayrı yazılması konusunda kesin bir durum yoktur. Pek çok yerde ekler ayrı yazılmakla beraber pek çok yerde de bitişik yazılmıştır: Örnekler: ابراهیم غه İbrāhīmġa 225/3; پایان غه pāyānġa 225/11; شیخكا şeyḫke 225/13, 226/21; علت لار ‹illetler 226/29; كسافتلار kesāfetler 226/29; شیخدین şeyḫdin 226/40, 226/3; غیب دین ġaybdın 226/16; مصلحت كا maṣlaḥatke 141/61; شه نی şehni 141/32; یولنی yolnı 141/38; دل نی dilni 141/44.

12. Çağatay yazım geleneğinde bilinen özelliklerden biri de Arapça kelimelerde ā ünlüsünden sonra gelen hemzenin ی ile yazılmasıdır. Metnimizde de bu gelenek devam ettirilmiştir. Örnekler: قایل ḳāyil 162/50,

165/17; سایلی sāyilī 98/7, 131/16, 111/19; دایم dāyim 11/62, 17/13, 26/11; غایب ġāyib 1/37, 50/12.

Az da olsa bu hemzeler için hemze harfinin kullanıldığı görülmektedir: سائِلی sā'ilī 27/3.

13. Bazı Farsça izafet terkiplerinde izafet kesresi için ی kullanıldığını görmekteyiz. Örnekler: محمدی عربی Muḥammed-i ʿArabī 107/6; مردودی حقدور merdūd-ı Ḥaḳ'dur 110/43; هونرمندی نکو hünermend-i nigū 111/1; درکهی اهل وفا dergeh-i ehl-i vefā 18/17; دری شهواری dürr-i şehvārı 21/18.

14. Sonunda "he" (ه) bulunan kelimelerden sonra Farsça birlik "ya"sı hemze ile gösterilmiştir. Metnimizde bu durum hemen hemen kurallaşmıştır. Hemze, böyle kelimelere sadece birlik "ya"sı için değil, aynı zamanda iyelik, yükleme, nispet î'si görevlerinde de kullanılmıştır. Birlik "ya"sı ve nispet î'si görevinde kullanıldığı yerlerde uzun "i" (ī) olarak; yükleme ve iyelik görevinde kullanıldığı yerlerde ise kısa "i" olarak okundu. Örnekler: بندۀ bende'ī (bir kul) 150/21, 145/12; بهرۀ behre'ī (bir pay, bir hisse) 92/10, 105/39; آمادۀ āmāde'ī (bir hazır kişi) 240/3; آوازۀ āvāze'ī (bir ses) 23/4, 106/15; آزادۀ āzāde'ī (bir azade kişi) 197/1.

Yükleme veya iyelik görevinde kullanılışına örnekler: دیدۀ dīde'i (gözü) 241/74; کریۀ girye'i (gözyaşını) 237/12; خاجۀ ḫvāce'i (hocayı) 205/8; دانۀ dāne'i (taneyi) 48/13, 106/9.

15. Sonu "he" (ه) ile biten kelimelerden sonra iyelik birinci teklik ve ikinci teklik ekleri gelince "he" (ه)'nin yazılmadığı görülür. Örnekler: جاممغه cāmemġa 225/17; جاممکه cāmemge 225/20; جامم نی cāmemni 103/3; جامنك cāmeñ 76/18, 131/16; دیدم dīdem 92/26, 226/61; دیدنك dīdeñ 95/1, 110/21.

16. Atıf terkibi için genellikle vav kullanılmış olmakla beraber zaman zaman ötre de kullanılmıştır. Örnekler: صوتُ صدا ṣavt u ṣadā 1/5,

17. Metnimiz harekesiz olmakla beraber zaman zaman harekeli yazımlarla karşılaşmaktayız. Harekelendirme hem Türkçe kelimelerde hem

de Arapça ve Farsça kelimelerde görülmektedir. Daha çok şeddeli kelimelerdeki şeddeyi koymak şeklinde harekeler görülür. Harekeli yazımlara örnekler: سِرِّ جاندين sırr-ı cāndın 1/22; نَيْ دين neydin 1/79, 1/83; اُلُغ uluġ 3/41; خَرّاسْكا ḫarrāske 5/1; حمَّال ḥammāl 5/3; تولاً tevellā 15/18; تُنُك tünük 23/23; آمَناً āmennā 50/13.

1.2. MEBDE-İ NÛR'UN DİL ÖZELLİKLERİ

Mebde-i Nûr'un dili Çağatay Türkçesidir. Eserimizin dil özelliklerini ortaya koyarken metnimizin bütün yönleriyle gramerini belirlemeyeceğiz. Çağatay Türkçesinin ya da Çağatay Türkçesinde yazılmış pek çok eserin gramerinin daha önce yapıldığı bilinmektedir. Çağatay Türkçesinin genel dil özellikleri çerçevesinde metne has dil özelliklerini tespit etmeye çalışacağız. Janos Eckmann'ın Çağatayca El Kitabı'nı esas alarak Mebde-i Nûr'un dikkat çeken dil özelliklerini ve özellikle de Klasik Dönem Çağatay Türkçesinin özelliklerinden farklı durumlara dikkat çekeceğiz. Mebde-i Nûr, Son Dönem Çağatay Türkçesinin önemli eserlerinden biridir. Bu dönemde ağız özellikleri yazılı eserlerde kendini göstermeye başlamıştır. Mebde-i Nûr, dönemin dil özelliklerini güçlü bir şekilde yansıtması bakımından kayda değer bir eserdir. Tespit ettiğimiz başlıca dil özellikleri şunlardır:

1. Kalınlık-incelik uyumu Türkçenin en eski özelliklerinden biridir. Bu uyum kelimelerin kök, gövde ve eklerinde geçerlidir. Ancak Çağatay Türkçesi metinlerinde en dikkat çekici özelliklerden biri, zaman zaman bazı eklerin kalınlık-incelik uyumuna uymamamsıdır.[1] Metnimizde bazı eklerin kalınlık-incelik uyumu bakımından oldukça serbest olduğu görülmektedir. Hem Arapça ve Farsça kelimelere, hem de Türkçe kelimelere gelirken bu eklerde uyumsuzluk söz konusudur. Öyle ki aynı kelimeye gelen aynı ek bazı yerlerde uyuma uygun kullanılırken bazı yerlerde uyumun bozulduğu görülür. Metinde tespit ettiğimiz uyumsuzluk gösteren ekler şunlardır:

-ġa / -ge , -ḳa / -ke (yönelme hali eki):

[1] Kemal Eraslan, "Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair", **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,** Sayı XVIII, 1970, s. 113-124.

Örnekler: biz-ge (otuz üç defa), biz-ġa (on bir defa), ald-ıge 11/32, 20/17; ald-ıġa 67/23, 218/3; ādem-ge 17/11, 3/10, 49/17; aġz-ıge 91/20; aġz-ıġa 1/67; aḥvāl-ige 151/18, 199/40; aḥvāl-iġa 5/8, 197/25; ʿālem-ge (yedi defa); ʿālem-ġa (üç defa).

-ḳay / -key, -ġay / -gey (gelecek zaman eki):

Örnekler: bol-ġay (yetmiş dört defa); bol-gey (kırk sekiz defa); açıl-ġay 215/7; açıl-gey 108/5; al-gey 71/3, 82/41; al-ġay 1/25, 1/44; aç-key 15/27.

-ḳın / -kin, -ġın / -gin, -ġıl /- gil (emir ikinci teklik şahıs eki):

Örnekler: bar-gin (on defa); aç-kin 204/24; aẖtar-gin 13/2, 124/21; bol-ġıl (altı defa); bol-gil 66/49; bol-gin (atmış iki defa); boz-gin 159/4; ḳıl-ġın (üç defa); ḳıl-gin (elli defa); ḳıl-ġıl (on iki defa)

-alük / -elük (istek birinci çokluk şahıs eki): Bu ek daima ince sıradan ünlülü gelmektedir.

Örnekler: bar-alük 227/2; aç-alük 39/30; aẖtar-alük 227/15; ḳıl-alük (yedi defa); kör-elük 227/49.

-ḳan / -ken, -ġan / -gen (sıfat-fiil ve duyulan geçmiş zaman eki)

Örnekler: bar-gen 1/82, 126/39; bar-ġan 227/34; bol-ġan (on bir defa); bol-gen (otuz dokuz defa); ḳıl-ġan (otuz defa); ḳıl-gen (on yedi defa); kör-ġan 214/10; kör-gen (yirmi defa).

-ḳunça / -künçe, -ġunça / -günçe (zarf-fiil eki):

Örnekler: bar-ġunça 242/20; bar-günçe 31/4; al-ġunça 120/8; bol-günçe 63/16; kömül-ġunça 235/6; tap-künçe 126/22.

-lıḳ /- lik (isimden isim yapma eki):

Örnekler: ʿāciz-lıġıdın 110/43; ʿāciz-lik 2/15; āşnā-lik 18/30; bī-maʿnā-lik 66/39; bīnā-lik 81/93; bī-raḥm-lik 99/7; dānā-lik 27/12; kūr-lik 210/12; nā-dān-lıġ 119/41; nā-dān-lik 156/60; toġrı-lik 64/6; ḳarı-lik 95/1; ḳarış-lik 5/2

-maḳ / -mek (isim-fiil eki):

Örnekler: bil-maġ 211/1; bir-maḳ 178/24; bir-mek 82/26; di-maḳ 89/28, 105/21; di-mek 51/8; it-maḳ 200/9, 207/26; it-mek 131/23, 223/4.

-lıġ /- lig (sıfat yapma eki –lı /-li görevinde):

Örnekler: kesāfetlig 226/5; maʿnālig 241/62; maʿrifetlig 227/19; riyālig 191/18

-duḳ / -dük (görülen geçmiş zaman birinci çokluk şahıs eki):

Örnekler: sal-dük 128/2; tap-dük 157/31; ur-dük 155/21, 156/54, 227/3; yıġ-dük 185/33; an͡gla-dük 128/2.

-rek / -raḳ / -raġ (sıfat derecelendirmesi yapan ek):

Örnekler: köp-raġdur 170/34; köp-raḳ 28/22; uluġ-raḳdur 6/1; tiz-raḳ 15/4, 15/8; zūd-raḳ 20/34; ḫoş-raḳ 30/4.

-ġu / -gü , -ḳu/ -kü (sıfat-fiil ve gereklilik eki):

Örnekler: bil-gün͡g 105/44; ḳop-kün͡g 215/32; köter-güm 105/15; köydür-gün͡g mü 69/27; sor-gün͡g 131/17.

-ġanı / -geni, -ḳanı / -keni (zarf-fiil eki):

Örnekler: sor-geni 151/8; ur-geni 112/4, 180/29; yet-keni 113/22, 154/5.

-ki / -ġı (aitlik eki):

Örnekler: dildeki 62/46; ḳaydaki 3/63; bayaki 8/16; son͡graki 23/55; bayaġı 48/22.

2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu kanununa göre o, ö, u, ü yuvarlak vokallerinden birini ihtiva eden kökler; ı, i, u, ü'lü eklerden u, ü'lü olanlarını alırlar. Fakat Çağataycadaki düzlük-yuvarlaklık uyumu tam gelişmiş değildir; bu yüzden, ek ve yardımcı vokallerin hepsi bu uyumdan aynı derecede etkilenmemişlerdir.[1] Metnimizin düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından Klasik Dönem Çağatay metinlerine göre daha iyi durumda olduğunu söylemek mümkündür. Metnimizde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan ek sayısı azalmıştır. Bazı ekler düzenli olarak (u,ü) yuvarlak ünlülü, bazı ekler ise düzenli olarak (ı, i) düz ünlülü gelmektedir. Bazı ekler ise istikrarsızlık göstermektedir. Aşağıda belirteceğimiz bu üç sınıf eklerin dışında diğer ekler genel olarak düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymuştur:

Şu ekler daima (ı, i) ünlüleri ile kullanılmıştır:

1. –çı, -çi: yalġan-çı 48/53, 134/22; kitmaḳ-çı 38/19; yetmaḳ-çı 38/19

[1] Eckmann, a.g.e., s. 15.

2. –ġıl, -gil, -gın, -gin (emir ikinci teklik şahıs eki): bol-ġıl 55/6 (altı defa); bol-gin 2/5 (atmış iki defa); bol-gil 66/49; bir-gin 35/49, 115/8; ur-gin 27/45, 43/12.

3. –dın, -din (ayrılma hali): uyḳu-dın 74/3, 74/9; kön͡gül-din 18/16, 47/5; ḳol-dın 27/25, 39/45; kişt-din 46/12, 217/22.

4. –nı, -ni (yükleme hali, ilgi hali): kişi-ni 6/11, 6/13, 25/9; ḳol-nı 23/50, 118/20; köz-ni 165/13, 166/11; kön͡gl-ni 3/65, 10/2; baş-nı 186/20, 214/5.

5. –ı, -i, -sı, -si (iyelik üçüncü teklik şahıs eki): baş-ı 31/3, 50/45; cennet-i 44/46; devlet-i 44/46; kön͡gl-i 59/16, 67/8; kül-i 106/18.

6. –dı, -di, -tı, -ti (görülen geçmiş zaman üçüncü teklik şahıs eki): kül-di 63/8, 197/25; ḳop-tı 35/23, 45/30; ḳoşul-dı 81/62, 132/12; kit-ti 1/84, 13/10.

Şu ekler daima (u, ü) ünlüleri ile kullanılmıştır:

1. –dur, -dür, -tur, -tür, -du, -dü, -tu, -tü, durur (bildirme eki): cān-dur 58/53, 73/52; cehd-dür 53/12; ẖar-dur 97/11; ẖas-dur 238/9; ḥasret-dür 222/5; ẖaste-dür 7/10, 52/11; ẖaṭar-dur 1/14, 8/64; hīç-dür 44/17, 113/20; īmān-du 120/7; īmān-dur 15/24, 21/17; ḳandaġ-du 89/67; yoḳ-tur 1/57, 3/35; yoḳ-tu 1/95, 6/3.

2. –alük, -elük, -lük (emir-istek birinci çokluk şahıs eki): yıġla-lük 165/29; yar-alük 227/2; kör-elük 227/49; kiltür-elük 50/3; ḳıl-alük 20/39, 20/39.

3. –duk, -dük (görülen geçmiş zaman birinci çokluk şahıs eki): ḳıl-dük 1/90, 3/24, 118/7, 128/1, kil-dük 97/64, 128/1; bol-dük 1/90, 3/21, 39/35; an͡gla-dük 128/2.

4. –ġudek, -güdek (fiilden zarf yapma eki): bil-güdek 7/3; bir-güdek 44/32; ḳaytar-güdek 179/15; ḳıl-ġudek 119/69.

5. –ġunça, -günçe, -ḳunça, -künçe (zarf-fiil eki): bol-günçe 63/16, 65/35; tapma-günçe 25/17; bar-günçe 31/4; tol-günçe 57/8; öl-günçe 85/9.

6. –ġu, -gü (gelecek ve gereklilik anlamında sıfat-fiil eki): köydür-gün͡g mü 69/27; öydür-gün͡g mü 69/27; köter-güm 105/15; bil-gün͡g 105/44; bir-gün͡g 110/4

7. –sun, -sün (emir üçüncü teklik şahıs eki): ḳıl-sun 1/97, 2/5; tutma-sun 2/5; ayt-sun 2/5; başla-sun 2/10; sıġma-sun 32/30; min-sün 35/28; daġla-sun 35/28; baġla-sun 35/28.

Şu ekler ise düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından istikrarsızlık göstermektedir:

1. –ıḳ, -ik, -uḳ, -ük: aç-uḳ 119/21, 46/8; aç-ıġın 80/10; art-uḳ 81/80

2. mı, mi, mu, mü (soru eki): bolġay mı 226/58; bolġay mu 205/33; ḳılur mı 11/45, 50/4; yetüştürür mi 46/17; yoḳtur mı 69/6; satar mı 97/10; urdun͡g mu 5/4; ḳılman͡g mu 6/4; bolur mu 17/16; taptın͡g mu 27/3; bilür mi 103/26; uluġ mı 103/26.

3. –dın͡g, -din͡g, -dun͡g, -dün͡g, –tın͡g, -tin͡g, -tun͡g, -tün͡g (görülen geçmiş zaman ikinci teklik şahıs eki): bol-dın͡g 81/71, 81/72; bol-dun͡g 25/3, 42/37; kör-din͡g 81/123, 215/12; kör-dün͡g 33/16, 76/27; öt-tün͡g 165/28, 238/2; unut-tun͡g 42/37; ur-dın͡g 119/59, 119/81, 211/6; ur-dun͡g 156/55.

4. –ın͡g, -in͡g, -un͡g, ün͡g (iyelik ikinci teklik şahıs eki): kön͡gl-ün͡g 193/80; kön͡gl-in͡g 78/15; köz-ün͡g 17/15; köz-in͡g 89/49; boyn-ın͡ga 154/8; boyn-un͡ga 1/12.

5. –m, -ım, -im, -um, -üm (iyelik birinci teklik şahıs eki): yüz-ümge 39/75, 91/18; yüz-ime 119/59; yol-um 156/10; oġl-um 12/17

6. –ımız, -imiz, -umuz, -ümüz (iyelik birinci çokluk şahıs eki): yol-ımızda 141/90; ‹ömr-imiz 32/21; rūḥ-ımızge 1/87, 3/22

7. –ın͡gız, -in͡giz, -ün͡güz, -un͡guz (iyelik ikinci çokluk şahıs eki) yurt-ın͡gızġa 227/32; boyn-un͡gızġa 237/17.

İyelik birinci çokluk şahıs ve ikinci çokluk şahıs örnekleri yeteri kadar olmadığı için değerlendirmek zordur. Ancak yukarıdaki örneklere göre bu iki iyelik ekinin daha çok ı, i ünlüleri ile geldiğini söyleyebiliriz.

3. Farsça izafet terkiplerinde Türkçe kelimelerin kullanılması metnimizde karşılaştığımız hususlardan biridir. Burada kullanılan Türkçe unsurlar, sadece tek kelime değil, aynı amanda Türkçe sıfat tamlaması veya başka bir kelime grubu şeklinde de olabilmektedir. Yani Farsça kurallarla yapılmış bir izafet terkibinin içinde Türkçe kurallarla yapılmış bir kelime grubu bulunmaktadır. Örnekler:

üy süpürgin **fikr-i cān birmaḳnı** ḳıl 192/14 “Ev süpür! Can verme fikrini kıl!”

kiçe kündüz **fikr-i kitmaġnı** ḳılur 190/28 “Gece gündüz gitme fikrini kılar.”

emr-i şol ‹uḳbānı dükānın ḳurun͡g 193/49 “Şol emir, ahiret dükkanını kurun!”

tuḥfe-i ol şeh irür köz yaşısı 197/45 “Gözyaşı, o şahın hediyesidir.”

men tüzettim **ṭāʿat-ı ol ḳavmni** 199/48 "O kavmin ibadetini ben düzelttim."

vaḳt-i yol yörmaġda ḫūb endīşe ḳıl 211/18 "Yol yürüme vaktini iyi düşün!"

şeyḫ **feryād-ı o merdni** an͡gladı 218/4 "Şeyh, o adamın feryadını anladı."

ṭālib-i bu maʿnālarge bolmasan͡g 83/10 "Bu manalara talip olmasan."

vaḳt-i ol ṣāḥib-nefes ḳildi ḳarīb 88/16 "O nefes sahibinin vakti yakın geldi."

āb-ı külmekdür īmān-ı ʿavām 50/59 "Avamın imanı gülmekle gelen gözyaşı gibidir."

4. Metnimizde zaman zaman Türkçe unsurlarla Farsça unsurların içiçe girdiğini görmekteyiz. Bu durumun ilginç örneklerinden biri, Türkçe kelimelere Farsça "herhangi bir, bir" anlamları veren birlik ya'sının getirilmesidir. Örnekler:

kiçe'īde köre-men heftād nūr 150/8 "Bir gecede yetmiş nur görüyorum."

reng-i rū bolgen bedel dīger **künī** 35/35 "Yüzün rengi diğer bir gün bedel oldu."

bir **künī** Mūsā ele aldı ʿaṣā 64/1 "Bir gün Musa eline asa aldı."

5. Metnimizde pek çok ses olayı ile karşılaşmaktayız. p>f değişimi Çağatay Türkçesinde görülen ses olaylarından biridir.[1] Metnimizdde şu kelimelerde p>f değişimini görmekteyiz:

yelpi- > yelfi- "serinletmek" 155/10

yap- > yaf- "gizlemek" 199/9, 199/9, 199/44

topraḳ > tofraḳ 73/32, 73/33

6. Farsça izafet terkiplerinde zaman zaman izafet kesresi yerine "ü" sesi veren ötre veya vav kullanılmaktadır. Örnekler:

pīr-ü nā-tüvān 171/4 "güçsüz pîr"

zīr-ü zemīn 236/19 "yer altı"

ʿaḳl-u ḫām 141/11 "ham akıl"

---

[1] Eckmann, a.g.e., s. 24.

7. –ġan, -gen, -mış, -miş eki Klasik Çağatay Türkçesi metinlerinde hem sıfat-fiil hem de duyulan geçmiş zaman görevinde kullanılır. Ayrıca "imiş" ek-fiilin rivayet şeklidir. Metnimizde bu kullanımlarla beraber ek-fiilin "iken" şeklini de çokça görüyoruz. "iken" metnimizde iki görevde kullanılmaktadır: Birincisi "imiş" anlamında kip olarak, ikincisi "... olduğunu" şeklinde çevirebileceğimiz sıfat-fiil görevindedir. Örnekler:

şeyḫ bildi bu kecī nefsdin iken 126/24 "Şeyh, bu eğriliğin nefisten olduğunu bildi."

imdi bildim bu sefer düşvār iken

yolımızda ʿaḳbeler bisyār iken 141/90 "Bu yolculuğun zor olduğunu, yolumuzda pek çok tehlikenin var olduğunu şimdi bildim."

şevket ü ʿizzet heme bī-kār iken

kārnı taḫtıda kārı bar iken 197/11 "Şevket ve izzet hepsi boş imiş. İşin altında iş var imiş."

didi aytkin bī-ferāset şāh iken

şāhnı endīşesi kūtāh iken 207/20 " Şahın endişesinin basit olduğunu ve şahın ferasetsiz olduğunu söyle, dedi."

8. Klasik Çağatay Türkçesinde –dur, -dür, -tur, -tür, durur bildirme görevinde kullanılır. Metnimizde bu ekler aynı görevde kullanılmaktadır. Metnimizde bu eklerle birlikte aynı görevde –du, -dü, -tu, -tü eklerini de görmekteyiz. Yani bu eklerin r'si düşürülmüş durumda yaygın bir kullanımı vardır. Bu durumun vezinden kaynaklandığı düşünülebilir. Ancak pek çok yerde vezinle ilgili olmadığı anlaşılmaktadır. Örnekler:

gevher **īmānıŋġdu ṣayyādıŋġdu** nefs

ḳılmagin te'ḫīr **cellādıŋġdu** nefs 90/33 "Cevher senin imanındır; nefs avcındır, celladındır, (yapman gerekenleri) tehir etme!"

derd körgenler bilür **ḳandaġdu** derd 89/67 "Dert görenler dert nasıldır bilir."

birāder **oldu** ki nefʿ ü żararge bā-hemdür 115/3 "Birader odur ki zararda ve faydada birliktedir."

ḥücre-i teng irdi **mażbuṭdu** deri 180/28 "Dar bir oda idi, kapısı kapalıdır."

egerçi ġarḳ-ı **günāhdu** resūlnı ümmetidindür 208/9 “Her ne kadar günaha gark olmuşsa da peygamberin ümmetindendir.”

ḳaṣdı **şoldu** zinde tutġay nā-gehān 233/2 “Amacı (onu) ansızın canlı tutmaktır.”

bendege **lāzımdu** şundaġ iʿtidāl 15/36 “Kula böyle bir itidal lazımdır.”

vaḳt bir **gevherdü** ḳadrin bilse ḫalḳ 91/28 “Halk kıymetini bilirse zaman bir cevherdir.”

9. Metnimizin en karakteristik özelliklerinden biri ilgi hali ile ilgilidir. Çağatay Türkçesinin ilgi eki –nın͡g, -nin͡g’dir. Bazen yuvarlak ünlüden sonra –nun͡g, -nün͡g de olabilir. Bazen de -nı, -ni ilgi eki görevinde kullanılır.[1] Klasik dönemde ilgi eki görevinde bazen görülen –nı, -ni eki metnimizde ilgi görevinde kurallaşmış durumdadır. İlgi eki görevinde –nın͡g, -nin͡g ekini metnimizde çok nadir görebilmekteyiz. Metnimizin asıl ilgi eki –nı, -ni’dir. Örnekler:

yolnı üstide yüzümge urdılar 91/18 “Yolun üstünde yüzüme vurdular.”

ḫūy-ı nigū **merdni ʿaybın** yapar 91/32 “Güzel huy insanın ayıbını gizler.”

ādemīni ʿömridür nā-yāb genc 91/34 “İnsanoğlunun ömrü bulunmaz bir hazinedir.”

mülk-i dünyānı bahāsı nīm-cev 92/14 “Dünya mülkünün kıymeti yarım arpa tanesi kadardır.”

közge sürtti **pīrni tofraġını** 92/28 “Pîrin toprağını göze sürttü.”

cihānnı bāġıdın rāḥat ṭaleb ḳılma tikenni bar 94/1 “Dünyanın bahçesinden rahatlık isteme! (Çünkü onun) tikeni var.”

yamannı atı hergiz bu şehrge bārhā ḳalmas 95/2 “Kötünün adı bu şehirde asla kalmaz.”

şeyḫni aldıda men bolsam muḳīm 97/3 “Ben şeyhin yanında mukim olsam.”

Zamirlerden sonra ilgi eki -ın͡g, -in͡g şeklinde gelir.

---

[1] Eckmann, a.g.e., s. 57.

Örnekler: biz-iñ̑g 118/7, 156/18, 198/23; men-iñ̑g 73/14, 73/9, 215/12; anıñ̑g 1/35, 24/5, 65/20, 81/91

Çok nadir -nıñ̑g, -niñ̑g ekiyle karşılaşırız. Örnek: Ḫudā-nıñ̑g ṭāʿatıge 142/7; bī-s̱emer-niñ̑g 190/47; kişi-niñ̑g mürşidi 116/3, ʿözr-niñ̑g yolıda 73/62.

Bu ekin Çağatay Türkçesinde aynı zamanda yükleme görevinde de kullanıldığı bilinen bir durumdur. –nı, -ni ekinin ilgi mi, yükleme mi görevinde kullanıldığı cümlenin bağlamından rahatlıkla çıkarılabilmektedir.

10. Metnimize özgü, Klasik Çağatay metinlerinde görmediğimiz eklerden biri de istek birinci çokluk şahıs ekidir. Eckmann, Klasik Dönem Çağatay Türkçesi istek birinci çokluk şahıs eki olarak –(a)lı, -(e)li, -(a)lıñ̑g, -(e)liñ̑g, -(a)lım, -(e)lim eklerini belirtir.[1] Ancak metnimizin istek birinci çokluk şahıs eki –(a)lük, -(e)lük'tür. Örnekler:

āb körmey keştīni çün **ḳılalük** 20/39 "Su görmeden niçin gemiyi yapalım?"

ʿaḳlımız bar u firāset bizde bar

ḳılmalük emr-i ḫaṭarnı iḫtiyār 20/40 " Aklımız var, feraset bizde var. Tehlikeli emri seçmeyelim!"

uralük aḥmaḳnı çün ḫalḳıge tīġ 36/10 "Ahmağın boğazına kılıç vuralım."

ehl-i meclislerge gevher **saçalük** 39/30 "Ehl-i meclislere cevher saçalım!"

ʿömr gevherdür ġanīmet **bilelük** 39/31 "Ömür cevherdir, (bunu) ganimet bilelim!"

ṣūfī aydı ki zūd **kiltürelük**

ʿaḳlı yoḳ mürtedni gerden **uralük** 50/3 "Sufî dedi: Hemen getirelim, aklı olmayan (bu) mürtedin boynunu vuralım!"

aydı bu merdni **ḳılalük** imtiḥān 156/30 "Bu adamı imtihan edelim, dedi."

11. Metnimizde çok sık karşılaştığımız özelliklerden biri de Arapça-Farsça unsurlarla eş anlamlı ya da eş görevli Türkçe unsurların birlikte kullanılmasıdır. Özellikle benzetme yapılırken bununla çok karşılaşmaktayız. Aşağıdaki örneklerde benzetme görevindeki Arapça "mis̱l" kelimesi ile aynı anlamda Türkçe "dik" edatının kullanılması ilginçtir. Aynı zamanda "īşekī ve

---

[1] Eckmann, a.g.e., s. 120.

"deccālī" kelimelerinin sonundaki –ī ekleri de Farsça benzetme anlamında bir ektir. Örnekler:

misl-i men **dik** 73/17 "benim gibi"

mis̱l-i ḫar **dek** 7/10 "eşek gibi"

mis̱l-i işekī 23/1 "eşek gibi"

mis̱l-i ot **dek** 38/5 "ateş gibi"

mis̱l-i rūbā **dik** 75/9 "tilki gibi"

mis̱l-i ʿĪsā **dik** 90/9 "İsa gibi"

mis̱l-i iblīs **dek** 105/47 "iblis gibi"

mis̱l-i deccālī 106/64 "deccal gibi"

mis̱l-i Ādem **dik** 110/38 "Adem gibi"

mis̱āl-i cuġd **dik** 13/10 "baykuş gibi"

mis̱āl-i berg-i bīd **dik** 67/18 "söğüt ağacının yaprağı gibi"

mis̱āl-i Şeyḫ Bülʿam **dek** 143/2 "Şeyh Bülam gibi"

Farsça birlik ya'sının kullanımıda da aynı durumu görmekteyiz. Bir kelimenin sonuna birlik ya'sı getirilmişse, o kelimeden önce genellikle "bir" ya da "her" kelimesinin getirildiğini görüyoruz. Örnekler:

bir şübānī barur irdi reh-güzer 1/50, 1/72 " Bir çoban yolunda gidiyordu."

bir şebī ẓulmet an͡ġa yol başladı 54/7 "Bir gece karanlıkta yola çıktı."

bir künī aydı bir āzmāyiş ḳılay 61/1 "Bir gün dedi: Bir tecrübe edeyim!"

bir künī bāṭın ṭahāret eyledim 62/1 "Bir gün batını taharet eyledim."

bir künī Mūsā ele aldı ʿaṣā 64/1 "Bir gün Musa eline asa aldı."

Mūsā'ġa çün uçradı **bir** bī-dilī 69/2 "Musa'ya bir gönlü kırık rast geldi."

bir künī köp ārzū ḳıldı Mūsā 70/1 "Bir gün Musa arzu etti."

her zamānī dīde-giryān ḳıldı ġam 73/54 "Her bir zaman gözü yaşlı gamlandı."

her giyāhī körsen͡g ol tesbīḥi bar 83/8 "Her bir bitki görsen, onun tespihi var."

her segīni zehrini ḳılsam beyān 103/6 "Her bir köpeğin zehrini açıklasam..."

ḳorḳa-men ḳahr-ı Ḫudā'dın **her** şebī 106/7 "Her bir gece Allah'ın kahrından korkuyorum."

müdām başıñgadur **her** sāʿatī çengāl-i ʿAzrā'īl 167/1 "Her bir saat daima Azrail'in çengeli senin başındadır."

taḫt-ı kūh **astıda** ḳaldı zerleri 105/26 "Altınları dağın altında kaldı."

12. Metnimiz ses olayları bakımından zengindir**.** ki ey> k'ey gibi ünlü birleşmesi; yetti, sekkiz gibi ünsüz ikizleşmesi; burnı, kögsige, koynıñgdın, köñgli gibi orta hece dar ünlü düşmesi; ḳulağı, ḳuruġ gibi ötümlüleşme olayları görülür. Metnimizde ilginç bir ses olayı kelime birleşmesi yoluyla ortaya çıkan ünsüz düşmesidir. Başında "h" sesi bulunan "hem" bağlacı pek çok yerde kendinden önceki kelimeyle birleşip "h" sesini düşürmüştür. Örnekler:

ol hem > ol'em 162/13, 176/2, 180/6

bu ol hem > bol hem > bol'em 89/35, 185/19, 198/40, 209/2, 241/47

sen hem > sen'em 8/76, 11/61, 27/50, 32/12

men hem > men'em 64/7, 110/33, 127/23, 135/8

kārıñg hem > kārıñg'em 193/54

Metnimizde "h" sesi ile ilgili iki ilginç ses olayı ile daha karşılaşmaktayız. Arapça bir kelime olan "biriyle eğlenme, alay etme" anlamındaki istihzā kelimesi metnimizde yedi yerde kullanılmış ve hepsinde de istīze şeklinde yazılmıştır. Yani "h" sesi düşürülmüştür. Diğer ses olayı ise metnimizin "uçrar" redifli gazelinde geçmektedir. Gazelin ilgili beyti şöyledir:

misāl-i Edhem-i vaḳt salṭanatnı terkini ḳıl
tut himmetiñgni bülend ḳolge kīmiyā uçrar 10/4

Gazelin vezni me fāʿi lün / feʿi lā tün / me fā ʿi lün / fe ʿi lün'dür. Vezne göre mısra başlarının açık hece olması gerekir. Ancak ikinci mısra, görüldüğü gibi "tut" şeklinde kapalı bir hece ile başlıyor. Bu hecenin ulama yoluyla açık hece yapılabilmesi için bir sonraki kelimenin ünlüyle başlaması gerekir. Halbuki bir sonraki kelime "h" ünsüzüyle başlayan "himmetiñgni" kelimesidir. Dolayısıyla

müellif burada “h” sesini yazımda göstermekle beraber yok kabul ettiği söylenebilir.

13. Metnimizde Arapça ve Farsça kökenli bazı kelimelerde zaman zaman vezin gereği tekleşme, ünlü düşmesi gibi ses olayları ile karşılaşıyoruz. Bunlar yazımda görünmemekle beraber vezin kontrolü ile anlaşılmaktadır. Örnekler:

seyyid > seyid 12/34 (tekleşme)

dükkan > dükan 23/16, 23/52 (tekleşme)

ḥaḳḳam > ḥaḳam; 145/8 (tekleşme)

ġalebe > ġalbe; 8/4 (ünlü düşmesi)

ʿaḳabe > ʿaḳbe; 33/2, 141/90 (ünlü düşmesi)

bī-ṭahāret > bī-ṭahret 191/4 (ünlü düşmesi)

keyfiyyet > keyfiyet 57/20, 226/86 (tekleşme)

muʿaṭṭal > muʿṭal 41/3 (hece düşmesi)

muṭṭaliʿ > muṭaliʿ 48/4, 106/44 (tekleşme)

14. Çağatay Türkçesinde yeterlilik fiili olarak “almak” fiili kullanılır. Metnimizde “almak” fiili yeterlilik görevinde çok sayıda kullanılmaktadır. Ancak bu fiil, kendinden önceki diğer fiile gelen -e, -a zarf-fiil eki ile birleşerek kaynaşma meydana gelir ve buradaki iki ünlünün biri düşer. Metnimizde bu durum daima böyledir. Örnekler:

bara almas-miz > bar’almas-miz 42/3

ite almas > it’almas 18/15

ḳıla almas > ḳıl’almas 14/20, 26/10,

ḳoya almas > ḳoy’almas 217/15

köre almas > kör’almas 207/30

kötere almas > köter’almas 9/6

15. Batı Türkçesi ile Doğu Türkçesini ayıran en temel ölçütlerden biri olmak-bolmak fiilidir. Genel olarak Batı Türkçesi “olmak” şeklini kullanırken Doğu Türkçesi “bolmak” şeklini kullanmıştır. Çağatay Türkçesi tabî olarak “bolmak” tarafındadır. Ancak Çağatay metinlerinde zaman zaman “olmak” şekliyle de karşılaşılır. Metnimizde “bolmak” şekli 2498 defa kullanılırken

“olmak” şekli sadece 28 defa kullanılmıştır. Metnimizde “bolmak” fiili ile ilgili farklı bir durum daha vardır. Bu fiil, metnimizde 10 yerde “l” düşürülerek “bomak” şeklinde kullanılmıştır. Muhtemelen vezin gereği olduğunu sandığımız bu durum, kayda değer bir sayıda olması düşündürücüdür. “olmak” ve “bomak” şekline örnekler:

ey balam bargin Ḫudā yārıñg **bosun**
rūḥ-ı peyġam-ber meded-kārıñg **bosun** 131/10

“ Ey yavrum! Git! Allah dostun olsun! Peygamberin ruhu yardımcın olsun!”

üç tenezzüldin **bosa** birge biri
gerçi pīrim **bolsa** şeyṭānnı biri 213/20

“Üç tenezzülden biri birlikte olsa, şeytanın biri pîrim olsa...”

kīmiyā mu mis müdür maʿlūm **bosun**
bolsa mis köysün ü kitsün güm **bosun** 226/25

“Kimya mıdır, bakır mıdır malum olsun! Eğer bakır ise yansın gitsin yok olsun!”

şād **olġay-miz** bu mergdin ilgiraġ 227/16 “Bu ölümden önce mutlu olacağız.”

köp küdūret mendedür āzād **olay**
zindelikdin nā-tamām-men şād **olay** 39/14 “Bende çok gam keder vardır. Bunlardan azat olayım. Zindelikten tamam değilim. Mutlu olayım.”

16. Eckmann, Çağatay Türkçesinde imek fiilinin şimdiki-geniş zaman birinci teklik şahsın olumsuzunu é(r)mes mén, é(r)men (< Azb) şeklinde belirtmektedir.[1] Metnimizde imek fiilinin şimdiki-geniş zaman olumsuzun diğer şahıslarında bir farklılık olmamakla beraber birinci teklik şahsının farklı olduğunu görüyoruz. Metnimizin imek fiilinin şimdiki-geniş zaman olumsuz birinci teklik şahsı “i(r)mem”dir. Eckmann’ın belirttiği şekil metnimizde hiç kullanılmamaktadır. “i(r)mem” şekli metnimizde aşağıdaki yerlerde kullanılmaktadır:

imem 39/12, 66/26, 90/31, 186/84, 226/33, 237/60, 237/60, 237/66

imemdür 145/16

irmem 21/15

---

[1] Eckmann, a.g.e., s. 141.

17. Görülen geçmiş zaman eki –dı, -di'nin işlevini Eckmann altı madde halinde anlatır.[1] Metnimizde bir yerde dikkat çekici bir işlevi bulunmaktadır. Söz konusu beyit şöyledir:

köp ḫurūş eyler idi serdār-ı düzd
aldı ḳaçmaġdur bu yolda ḳār-ı düzd 131/19 "Hırsızların reisi çok gürültülü ve coşkulu idi. Hırsızın işi bu yolda alıp kaçmaktır."

Bu beyitte "aldı ḳaçmaġdur" ifadesi "alıp kaçmaktır" şeklinde günümüz Türkiye Türkçesine çevrilebilmektedir. Dolayısıyla buradaki "–dı" ekinin işlevinin "-ıp" zarf-fiil ekinden bir farkı yoktur.

18. Aşağıdaki cümlelerde hal eklerinin kullanımında Türkiye Türkçesindeki kullanımla karşılaştırdığımızda farklılıklar dikkat çekmektedir:

aydı ʿavret **maṅga** ḫᵛāher bardur 82/4 (TT'de "benim")

"Kadın dedi: Benim kız kardeşim vardır."

rūz-ı maḥşerge bolur aḥvāli teng 83/10 (TT'de "ruz-ı mahşerde")

"Mahşer gününde hali sıkıntılı olur."

kimi ki **dīnge** te'ḫīr itmedi **aṅga** günāh ḳalmas 95/9 (TT'de "dinde", "onda")

"Kim ki dininde tehir etmedi, onda günah kalmaz."

merkeb-i tīzi minip ʿAbdu'l-Emīn (TT'de "merkeb-i tize")

şeyḫni menzil-gāhige südregin 97/36

"Ey Abdulemin! Hızlı bir merkebe binip, şeyhi konağına sürükleyin!"

bir ḫünāṣā **Kaʿbe** ḳıldı iḫtiyār 98/1 (TT'de "Kabe'yi")

"Bir hünsa Kabeyi istedi."

ḫᵛāb u bīdārıṅda bardur iblisī

saṅga dīde yoḳ ki ḳılsaṅ teşḫīṣi 99/32 (TT'de "senin")

"Uykuda ve uyanıklıkta bir iblis vardır ki onu teşhis etmek için sende göz yoktur."

hem-çü ʿĪsā āsmānge taptı cān 102/3 (TT'de "asmanda")

"İsa gibi gökyüzünde can buldu."

---

[1] Eckmann, a.g.e., s. 120-122

1.3. KİTÂB-I MEBDE-İ NÛR'UN TERTİBİ VE MUHTEVASI

"Nurun kaynağı, başlangıcı" anlamına gelen Mebde-i Nûr, Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden yola çıkılarak yazılmıştır. Mebde-i Nûr'da Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden alınma kırk iki Farsça beyit bulunmaktadır. Eser, bir çeşit bu beyitlerin şerhi gibi görünmekle beraber, beyitlerdeki duygu ve düşüncelerin çok ötesine geçilerek hikâyelerle ve gazellerle telif bir eser niteliği kazanmıştır. Dinî-tasavvufî, didaktik bir eser olan Mebde-i Nur, Mevlana'nın Mesnevî'si ile aynı vezinde ve ona benzer bir tarzda yazılmıştır. Baba Rahim Meşreb, dinî-tasavvufî duygu ve düşüncelerle beraber, hikmetli düşünceler ve ahlakî öğütlerle eserini zenginleştirmiştir.

Mebde-i Nûr, esas alınan iki nüshaya göre 8908 beyittir. Eser üç bölüm halinde düzenlenmiştir. Birinci bölümde 3978 beyit, ikinci bölümde 3663 beyit, üçüncü bölümde ise 1267 beyit bulunmaktadır. Bu bölümlerin başlangıcında besmele; birinci bölümün sonunda tamām boldı defter-i evvel-i Mes̱nevī Maʿnevī بعون الله تعا لی و فضله و کرمه ifadesi, ikinci bölümün sonunda تمت الکتاب بعون الملك الوهاب ifadesi, üçüncü bölümün sonunda ise تمت کتاب بعون الملك الوهاب ifadesi bulunmaktadır. Bölümlerin kendi içinde kısımlar halinde yazıldığı söylenebilir. Mesnevî'den alınan her bir Farsça beyit, bölüm içerisinde yeni bir kısmın başlanıgıcı olarak düşünülebilir. Mesnevî'den alınan Farsça bir beyitle başlayan bir kısım, yeni bir Farsça beyite kadar kendi içerisinde bir bütünlük göstermektedir. Hem o beyitteki düşünceler açıklanmakta, hem de o beyit etrafında dinî-tasavvufî ve ahlakî düşünceler geliştirilmektedir. Her bir kısmın içerisinde değişik sayılarda hikâyeler, gazeller ve çoğunlukla öğüt niteliğinde beyitler bulunmaktadır. Dolayısıyla Mebde-i Nûr'un düzenini ve içeriğini Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden alınan Farsça beyitleri esas alarak şu şekilde vermemiz mümkündür:

1.3.1. Birinci Bölüm

Bu bölüm toplam 3978 beyittir. Bu bölümün içerisinde Mesnevî'den alınmış yirmi iki Farsça beyit vardır. Dolayısıyla bu bölümü yirmi iki kısıma ayırmak mümkündür:

1.3.1.1. Birinci Kısım

Birinci kısım Mesnevî'nin ilk beyti ile başlar.

بشنو از نی چون حکایت می‌کند

وزجدائی‌ها شکایت می‌کند

Tercümesi: "Dinle, bu ney neler hikâyet eder, ayrılıklardan nasıl şikâyet eder."

Bu kısım iki metinden oluşmaktadır. Yüz bir beyitlik giriş metni ile on sekiz beyitlik bir gazel mevcuttur. Giriş metninde ney, tarikat, hakikat, marifet kavramlarından; dört halifeden, kulluk için mücadele edilmesi gerekliliğinden bahsedilir. Bütün kısımlarda hikâye veya hikâyeler bulunurken bu kısımda herhangi bir hikâye bulunmamaktadır.

1.3.1.2. İkinci Kısım

İkinci kısım Mesnevî'nin ikinci beyti ile başlar.

کز نیستان تامرابببریده اند

وز نفیرم مروزن نالیده اند

Tercümesi: "Beni kamışlıktan kestiklerinden beri feryadımdan erkek ve kadın müteessir olmakta ve inlemektedir."

Bu kısımda dört metin vardır. Giriş metni yetmiş bir beyittir. Giriş metninden sonra iki hikâye ve bir gazel mevcuttur. Giriş metninde; insanın yaratılışı, büyük meleğin şeytan olması, lanetlenmesi, hilekârlığı; kimi insanların Kuran'ı örnek alarak mümin olması, kimi insanların ise şüphe ehli olması ve Allah'ın esmasını âlemde göstermesi gibi konular işlenir.

Bu kısmın ilk hikâyesi on iki beyitlik ***Bir Öküzün Hikâyesi'***dir: Bir öküz var idi. Memeleri kuru, zayıf ve susuz idi. Ömründe hiç yeşil alan görmemişti. O öküzün samandan, yeşillikten ümidi var idi. Onun ömrü böyle geçiyordu. Tuvaletlerin üzerinden çıkan otları gördü. Hiç hayatında böyle yeşillik görmemişti. Burnuna böyle bir bahar kokusu değmemişti. Öküz dedi:

Hey hey ganimet bulmuşum! Ay ne güzel bir nimet, cennet buldum! Öküzün canı bu necasetle mutlu oldu. Tuvaletlerin üzeri öküzün meydanı oldu. Hikâyede dünya ehlinin hâli bu öküze benzetilerek öğütler ve hikmetler ifade edilir: Dünya ehlinin hâli tuvalet üzerinde yeşillik bulan öküze benzer. Onlar bu virane dünyayı abat olmuş bir yer bilmektedir. Tuvaletleri bir menzil eylemişlerdir. Dünya ehli iman bahçesinin yeşilliğinden mahrum kalmıştır. Cennetten mahrum kalmıştır. Onlar kemik bekleyen akbaba gibidirler. Onların kalbi Allah'ın nurundan nasipsizdir. Bunların kazancı, katır boncuğudur.

İkinci hikâye ise on beş beyitlik ***Hâce Zünnûn'un Hikâyesi***'dir: Hâce Zünnûn yolda gidiyordu. Yolda eşekle çalışan bir değirmen gördü. Eşek gözü bağlanmış bir şekilde bir karışlık yolda yürüyordu. Şeyh sordu: Ey halkın hamalı! Sana halkın hâli bu yolda malumdur. Yüzyıllar geçti sen hâlâ çabalıyorsun. Sen hiç evini değiştirdin mi? Eşek dedi: Ben dört bir yana dönmüşüm. Her adımda arkamı temiz ederim. Bunun sırrını ben bilmem. Evden dışarıya henüz çıkmamışım. Hakikat şu ki bu söz ihlâstır. Hane dünyadır, halk ise değirmen eşeğidir. Zünnun kendi haline ağladı. Kul kendi haline ağlamalı. Hikâye dua ve öğütlerle tamamlanır: Ey Allah'ım! Akıbetimizi güzel eyle! Mevlevî'nin ruhunu hoşnut kıl! Mevlevî'nin ırmağından nasip ver! Ben rahmet nuruyla doyayım. Bu sözlerin cahile bir faydası yoktur. Bu kılıç bir cahilin eline düşse o kör olur. Kimde sadakat ve ihlâs tamam ise ona bu sözler gerektir.

Bu kısım on sekiz beyitlik bir gazelle biter.

1.3.1.3. Üçüncü Kısım

Üçüncü kısım Mesnevî'nin üçüncü beyti ile başlar.

سینه خواهم شرحه شرحه از فراق

تا بکویم شرح درد اشتیاق

Tercümesi: "İştiyâk derdini şerh edebilmem için, ayrılık acılarıyle şerha şerha olmuş bir kalp isterim."

Bu kısımda iki metin vardır. Birinci metin giriş metni olup on bir beyitlik bir metindir. Burada gönül derdinden ve gönül derdini anlatabilmek için gerekli vasıflardan bahsedilir: Bu yolda gönlü yırtık mert olmak gerek. Gönül derdini bilmek için dert sahibi olmak gerek. Aşk bir kimyadır. Kabiliyetsize aşk yazıktır. Bir talip kabiliyetli olursa aşkın adından gönlü titrer. Araştırıcı sabah akşam onu araştırır. İman nuru kulun araştırmasıdır. Gönlü kör olana gönül derdini anlatmak hatadır.

Bu kısımda bir hikâye vardır. Bu hikâye yetmiş sekiz beyitlik ***Hâce Mîr Devlet Hikâyesi***'dir: Hace Mir Devlet karanın ve denizin imamı idi. Sabah vakti sert bir inleme duydu. Uzak bir yerden uzun bir inleme geliyordu. Şeyhin gönlü bu sesten rahatsız oldu. Onun aklına ölüm şiddeti geldi. Namazı bıraktı. Aşk galebe kıldı. Aklına cehennem şiddeti geldi. Arifin huyu bir başka oldu. Yüzünü sesin geldiği köye doğru çevirdi. Birkaç menzil yol yürüdü. Bir virane yere yaklaştı. Beli iki büklüm olmuş yaşlı bir adam gördü. Adam diyordu: Ey Allah'ım! Sen her zaman hazırsın. Atmıştan yetmişe girdim, cehennem benim aklıma yeni geldi. Aylarım ve yıllarım rüsvalık ile geçti, sapıklık içinde yol yürüdüm. Gençlik zamanında güzel iş yapmadım. Arzum çoktur, bende kuvvet yoktur. Ben şimdi sermayesizim. Ziraat bende yok. Dişlerim döküldü. Saçım beyazladı. Ben kendimden ümit etmiyorum. Ey Allah'ım! Benim ekinim ne olacak? Tane yerine saman sapı ekiyorum. Sen temiz lutfunla benim samanımı taneye çevir! Adam bunları söylerken kanlı gözyaşıyla ağlıyordu. Şeyh, adamın gözyaşını sildi. Ona dedi: Sen derdini bana anlat! Feryadının sebebini anlat! Adam cevap verdi: Ben anlatmam. Bu iyi rumuz gizlidir. Dert, hemdert ile paylaşılır. Dert gören olmasa derdini açma! Endişeli olan gönüle düğüm açma! Derdi ağyara kapalı tutmak daha iyidir. Dert gören kişi dertlilere merhem olabilir. Âşıklar merhem olabilir. Çocuk yersiz uyanırsa ona süt yok. Ağlamaktan başka artacak bir şey yok. Şeyh, adama dedi: Senin dert ortağın benim. Gurbet vadisinde senin dostun benim. Dert görmüş âşık benim. Ahiret gamı benim gönlümdedir. Allah'ın merhemi benim avucumdadır. Binlerce hastayı ve yolunu şaşırmışı bir ima ile ben doğru yola saldım. Eğer yüce bir devlete doymak istiyorsan biat elini bu yolda bana ver. Ben seni sırtıma alayım. Seni yokuşlardan salim bir şekilde

geçireyim. O sıkıntılı adamın hâli değişti. Gönlünde matemi çoğaldı. Dedi: Sen onun dergâhının haslarının hasısın. Sen kendi vaktinde bir İlyas'sın. Sen temiz huylusun. Müttakî bir pîrsin. Yurtta bin İlyas var. Ben şakîyim. Ben işlediğim günahlara nazar ediyorum. Benim gönlüm çok karışık oluyor. Çocuk yetim olduğu zaman başka bir anne ona anne olmaz. Yalan lafla annem diyerek dem vurur. Ayranın benzeri balın zıddıdır. Ben bu örneği sana beyan eyleyeyim. Ben sana eskilerden bir destan anlatayım: Bir hırsız var idi. Onun elini kestiler. İbret olsun diye onu dâra astılar. Eli kesik sarhoş bir adam var idi. İbret almadan o el ona hoş göründü. Adam hıçkırıyordu. Ey halk! Durun! Bu eli elime yapıştırın, diyordu. Halk adamın bu haline alkış ediyordu. Şeytan onun işine gülecek. Ben o sarhoşa benziyorum. Ben kendi elime kılıç üzerine kılıç vuruyorum. Onun dostunun gözyaşı can acısından dolayıdır. Ağyarın gözyaşı ise aş ve ekmek içindir. Benim mahremim yoktur. Sen yürüyüver. Yabancının sohbeti baş derdidir. Ben bu yolda ateşten dolayı ağlamıyorum. Ben iman için ağlıyorum. Ben ayağı çamura batmış şaşkın bir eşeğim. Yolda giderken ağır yükün müşkülüyüm. Senin yükün hafif, sen seferini ileri tut! Geride kim kaldı hayalinden çıkar! Şeyh dedi: Ey Abdulvefa! Peygamberin hasleti odur ki ümmet birbirine rehber olacaktır. Müminin kardeşliği rahmet kapısıdır. Kardeşlik Allah'ın emridir. Müminin aslı mümin olarak doğar. İyilerin sohbetinden din doğar. Bir şehre ansızın bir yabancı girse başkasının gözünden medet umar. Sen burada yıllardır oturuyorsun. Ama ben daha çok bu şehirdenim. Sen sadakat ayağını benim ayağıma koy! Rehbersiz çok çabalama! Adam, şeyhin derdini anladı. Onun ayağının tozunu gözüne sürme yaptı. Dedi: Otur, senin sineni boşaltayım. Dert ayrılığını bitireyim. Şerha şerha derdi sana göstereyim. Cevherim var, müşteri isen, sana satayım. Önceleri bir pîrim var idi. Yolda giderken benim elimden tutardı. Bana, yolda giderken gamsız yürüme, yol tehlikelidir, ben bir ganimetim, bu seferin sonunu düşün, der idi. Nefs-i emmare beni esir aldı. Benim yolumu yarı yolda kesti. O rehberden ayrı kaldım. Zaman geçti ve işimden kaldım. Ben artık yolda kalmışım. Benim ümidim kalmadı. Ben bu durumdan dolayı inlemekteyim. Benim halimi ve sözümü Emir Devlet'e söyle! Şimdi onunla karşılaşmak ve ona derdimi anlatmak isterim, dedi. O dert âşığı gönül

ateşiyle ah etti. Şeyh dedi: Emir Devlet benim. Benim temiz gölgeme gel! Devlet benim. Adamın kemikleri kuru çöp gibi oldu. Gamlı bir şekilde ah dedi ve bedeninden canı gitti. Hikâye birkaç öğütle biter: Pîr ve mürit böyle olmalı. Sen de böyle ol! Eğer ehlini bulursan gönlündekileri ona anlat!

1.3.1.4. Dördüncü Kısım

Dördüncü kısımdaki Farsça beytin Mesnevî'nin neresinden alındığı tespit edilememiştir. Beyit şöyledir:

سر خودرا از دوكس پنهان مدار

از طبيب حاذق و از يار غار

Tercümesi: "İki kişiden sırrını gizli tutma: Maharetli doktordan ve gerçek dosttan."

Dördüncü kısmın düzeninin diğer kısımlara göre biraz karışık olduğu görülmektedir. Diğer kısımlarda önce bir giriş metni sonra hikâye veya hikâyeler, sonunda ise gazel veya gazeller mevcuttur. Ancak bu kısımda giriş metninden sonra bir gazel daha sonra iki hikâye ve en sonunda da bir gazel daha mevcuttur. Ayrıca ilk hikâye doğrudan hikâye ile başlamamaktadır. Birtakım düşünceler ifade edildikten sonra hikâyeye geçilmiştir. Bu hikâyeye "hikâye" başlığı da konmamıştır. Netice olarak dördüncü kısımda beş metin vardır: On iki beyitlik giriş metninden sonra on yedi beyitlik bir gazel, atmış dokuz beyitlik ***Hazreti İbrahim ve Babası Azer'in Hikâyesi***, otuz dört beyitlik ***Anadolu'da Yaşayan Bir Ölü Yıkayıcısının Hikâyesi*** ve son metin on sekiz beyitlik bir gazeldir.

Giriş metnini, sırrı ehliyle paylaşmak üzerine düşünceler oluşturur: İlahî sırları temiz canlarla paylaşmak gerek. Mustafa'nın sırrını Sıddık'a söylemeli. Cahilllere bu sırrı söylemek hatadır.

Bu kısımda gazelden sonra ***Hazreti İbrahim ve Babası Azer'in Hikâyesi*** başlar: İbrahim yedi yaşında bir çocuktu. Babası Azer'den habersiz Allah'ı arıyordu. Önce rüzgâra baktı ve her şeyi yaratan bu olsa gerek diye düşündü. Rüzgâr bazen çoğaldı, bazen azaldı, bazen de yok oldu. İbrahim düşündü: Rüzgâr mabutluğa uygun değildir. Ona secde edilmez. Allah

kadimdir, onun zatına zeval gelmez. Kul onu idrak ve hayal etmekte noksandır, diye düşündü. İbrahim, suyun parlaklığına, ayın ve güneşin ışığına baktı. Cümle varlıkların sonradan yaratılmış olduğunu ve fani olduğunu anladı. Bütün mahlukattan yüz çevirdi. Onun gönlünde Allah’ın hazzı vardı. İbrahim, her şeyin birbirine zıt olduğunu ve yeksan olduğunu gördü. Allah’ın her şeyi gören ve bakî olduğunu düşündü. Her şeyin bir aslı vardı. İnsan nurdan, şeytan ise ateşten yaratılmıştı. İbrahim, her mülkün bir malikinin olduğunu anladı. Sonradan yaratılmış her şey onun gözüne çirkin göründü. Bütün putların sağını ve solunu kırdı. Halk ona kusurlu bir gözle bakıyordu. İbrahim, Azer’in hem canı hem de düşmanı idi. Azer’in gözü var idi; ama ziyasız idi. İbrahim putları kırınca Azer ağladı. Herkes, Azer’e dedi: Oğlun herkesin baş belası, onu ortadan yok et! Azer dedi: O çocuktur, ona zor kullanmak olmaz. O büyüdüğü zaman ona edep vermek gerekir. Çocuk iyiyi ve kötüyü ne bilsin! O iyiyi ve kötüyü bilseydi putları kırmazdı. Onu kendi haline bırakmak iyidir, dedi. Azer’in bu sözlerinden halk rahatsız oldu. Mukadderî adında biri var idi. O dedi: Azer’in bu söyledikleri batıldır. Ey Azer! Sen eğer Azer’sen bu çocuğu bir çöle götür, orada bırak! Düşmanın büyüğü küçüğü olmaz, yılan küçük de olsa zehir bırakır. O senin oğlun değil, din düşmanındır, dedi. Azer’in gönlü bu sözlerden tutuldu. Azer’de imandan eser yoktu. Çaresiz bir şekilde kavminin görüşüne uydu. Gerçi içinde evlat acısı vardı. Azer, İbrahim’i bir çöle götürdü ve bıraktı. Allah dostunu korudu. Allah dostunu sıkıntıda bırakır mı? Onun her türlü ihtiyacını verdi. İbrahim’in birkaç yılı çölde geçti. Allah ona kendisini tanıttı. Cebrail’i gönderdi ve Cebrail’e dedi: Git Halil’imin gönlünü uyanık kıl! Onun gönlünü sırlarla ve nurlarla doldur. Cebrail geldi ve İbrahim’e bütün sırları verdi. Ona dedi: Sen peygambersin. Sen arşın ışığısın. Hikâyenin devamında öğütler ve dualar vardır: Ey insan! Sen Allah’ı ara! Allah insana ulaşınca gönülden gurur ve kibir gider. Dört bir yandan nurlar dolar. Sen kulluk yap! Kimin Allah’a karşı azıcık uyanıklığı var, onun gideceği yolu vardır. Kim ibadet kılmazsa o kul değildir. Gaflet ehli Allah’ı aramaz. Ey Allah’ım! Herkesi seni arayan eyle! Hırs ve gururdan gönülleri uzak et! Yol tehlikelerle doludur. Bizim aklımız bunu anlamaya yetmez.

Bu kısmın ikinci hikâyesi ***Anadolu'da Yaşayan Bir Ölü Yıkayıcısının Hikâyesi***'dir: Kendi ölümünün yaklaştığını anlayan ölü yıkayıcısı önce eşinden sonra diğer yakınlarından maslahat ister, ama hiçbirinden fayda yoktur. Bu dünyada dost görünen pek çok kişi gerçek dost değildir.

1.3.1.5. Beşinci Kısım

Beşinci kısım Mesnevî'nin beşinci beyti ile başlar:

من بهر جمعيت نالان شدم

جفت بد حالان وخوشحالان شدم

Tercümesi: "Ben her cemiyette, her mecliste inledim durdum. Kötü huylu olanlarla da, iyi huylu olanlarla da düşüp kalktım."

Bu kısımda dört metin vardır. Birinci metin otuz sekiz beyitten oluşmaktadır. Bu giriş metninde akıl, his ve nefsin kulluğa engel olan zulmet unsurları olduğu belirtilir. Bunlarla kulun yol bulması zordur. Asıl yol gösterici olan aşktır. Aşk olmazları mümkün kılar. Sıradan bir madeni cevher haline getirir. Ancak herkesin bir aşkı vardır. Kiminin aşkı hayvan iledir. Kiminin aşkı binalara, köşklere ve tahtlaradır. Kulu kurtaracak olan iman aşkıdır. Kul ahireti isteyen bir mümin olmalıdır.

Bu kısmın ikinci ve üçüncü metni birer hikâyedir. Birinci hikâye kırk iki beyit olup ***Süt, Kaymak ve Cugrat (sütten yapılan bir içecek) Satan Bir Kadının Hikâyesi***'dir: Sırtında iki meşk taşıyarak süt, kaymak ve cugrat satan bu kadın her iki eli de meşgul olduğu için savunmasızdır. İçecek almak bahanesiyle yaklaşan iki genç, kadına zorla tecavüz eder. Hikâye iki şeye birden sahip olmak isteyen bir kimsenin ikisine de sahip olamayacağı mesajı ile devam eder. İnsan ya dünya yolunu ya da ukba yolunu tutmalıdır. Mal mülk hırsı, imanın zıddıdır. Şeytan gafilleri çabuk kandırır. Bu yolda yol gösteren bir pîr gereklidir.

Bu kısımdaki ikinci hikâye ***Şeyh Sultan Bayezid ve Babasını Kaybeden Çocuğun Hikâyesi***'dir. Hikâye yirmi bir beyitten oluşur. Bu hikâyede Şeyh Sultan Bayezid, çocuğa yardım etmek isterken çocuğun verdiği cevaplar karşısında birtakım dersler çıkarır ve bir çocuğun kendisine

üstad olduğunu itiraf eder. İnsan nam ve ünvan peşinde koşmamalıdır. Kâmil insanın tek bir gönlü ve tek bir yüzü olmalıdır.

Bu kısım on sekiz beyitten oluşan bir gazelle tamamlanır.

1.3.1.6. Altıncı Kısım

Altıncı kısım Mesnevî'nin altıncı beyti ile başlar:

هر کسی از ظن خود شد یار من

از د رون من نجست اسرار من

Tercümesi: "Herkes kendi anlayışına göre benim yârim oldu. İçimdeki esrârı araştırmadı."

Bu kısımda dört metin vardır. Kırk beyitlik giriş metninden sonra iki hikâye ve bir gazel mevcuttur. Giriş metninde iyi-kötü, kış-bahar, kibr- ehl-i bir gibi zıtlıklardan yararlanarak birtakım tasavvufî hakikatler anlatılmaya çalışılır. Hâce Zermaz ile ilgili kısa bir olay da burada anlatılır.

Bu kısmın ikinci metni hikâye başlığını taşımakla beraber herhangi bir olay anlatılmamaktadır. On beyitlik bir metin olan bu beyitlerde, bu dünyada yaşayan insanlar sınırsız bir kervana benzetilerek kimin imanlı kimin imansız olduğunu anlamanın ancak gönül gözü ile mümkün olduğu belirtilir.

Bu kısımda hikâye başlığını taşıyan ikinci metin kırk sekiz beyitten müteşekkildir. Olay kısmı belirgin olmamakla beraber bu metinde ***İmam-ı Azam Ebu Hanife***'nin ilmini küçümseyen bir adamın hatası ve daha sonra pişmanlığı söz konusudur. Kendi mezhebine sadık olan kişinin imanı vardır. Gerçek abdallar hatırlarından şirk ve taklidi çıkarırlar. Allah korkusundan dolayı güzel işler yapanların aybını Allah kapatır. Şirkle beraber iman eden bir kimse gönlünü şeytana açmış olur. Tufan zamanı gelmeden kurtuluş gemisini hazırlamak gerekir.

Bu kısmın dödüncü ve son metni 18 beyitlik bir gazeldir.

1.3.1.7. Yedinci Kısım

Yedinci kısım Mesnevî'nin yedinci beyti ile başlar:

سر من از نا لۀ من دور نیست

ليك چشم كوش را آن نور نيست

Tercümesi: “Benim sırrım feryâdımdan uzak değildir. Lâkin her gözde onu görecek nûr, her kulakda onu işitecek kudret yoktur.”

Bu kısımda dört metin vardır. On altı beyitten oluşan giriş metninden sonra iki hikâye ve bir gazel mevcuttur. Giriş metninde gören gönül gözü ve güzel koku alabilen burun söz konusudur. İmanın kokusu her kişiye güzel bir yüz kazandırır. Dünya ehlinin hepsi nezle olmuş gibidir. Onlar imanın kokusunu bilmez. Dünya ehlinin gönülleri bulanık olur. Ruhlarının güneşi karışık olur. Mana dünyasına talip olan kişinin gönül gözü açık olmalı. Gönül gözü nur ile tamam olmazsa gönül bozulur.

Bu kısmın ilk hikâyesi atmış iki beyitten oluşan ***Eşeğe Benzeyen Beceriksiz Bir Köylünün Hikâyesi***’dir: Hikâyenin kahramanı köylü, bir çöpçüdür. Çirkin yüzlü, kötü kokular kendisine iyice sinmiş ve bu kokuları benimsemiş idi. Başka vilayetleri görmek istedi. Yolculuğa çıktı. Yolculuğun başında içerisinde bin bir çeşit güzel kokuların bulunduğu bir attara rast geldi. Onun tabiatı buradaki güzel kokuları kabul etmedi. Kendisi gibi bir çöpçüye rast geldi, onunla huyları uyuştu. Dünya ehli ihlâssızdır. Kötü kokulara gark olmuş çöpçü gibidir. Kimde gurur ve kibir ateşi varsa Allah nurunu ondan alır. Peygamberler yukarıda bahsedilen attarlar gibidirler. Onlar Allah’ın nurunun kaynağıdır. Hazreti Peygamber Mustafa’dan sonra onun ashabı da attar gibidirler. Kim bu attardan şifa bulursa sıdk ve safa ona gelir.

Bu kısımın ikinci hikâyesi ***Hace Behlûlî Hikâyesi***’dir: Yirmi beyitten oluşan hikâyemizde Hace Behlûlî, bir pazar yerinde şeytanın insanları nasıl kandırdığına şahit olur. Şeytanın hilelerinden korunmak için kâmil insanlara ihtiyaç vardır. Kâmil insanların duası ve gölgesi, bir yöredeki insanları şeytandan korur. Kâmil insanlar, bir yörede şeytana karşı bekçi gibidirler.

Bu kısmın son metni on yedi beyitlik bir gazeldir.

1.3.1.8. Sekizinci Kısım

Sekizinci kısım Mesnevî'nin sekizinci beyti ile başlar.

تن زجان و جان زتن مستور نيست

ليك كس راديده جان دستور نيست

Tercümesi: "Beden ruhdan, ruh bedenden gizli değildir. Lâkin herkesin ruhu görmesine ruhsat yoktur."

Sekizinci kısımda dört metin vardır. Giriş metni on üç beyitlik bir şiirdir. Ayrıca iki hikâye ve bir gazel mevcuttur. Giriş metninde yol düşüncesi hakimdir: Yol uzundur. Bu yolda bir yol göstericiye ihtiyaç vardır. Cahil insanlar gaflet ve isyana müşteridir. Zarar ve fayda malum olsaydı, insan cehennemi satın almazdı. Nefsini tanıyan Rabbini tanır. Has insanlara Allah'ın nuru dayima vardır.

Bu kısmın ilk hikâyesi atmış sekiz beyitten müteşekkildir. Bu hikâye ***Hace İsmail-i Şamî Hikâyesi***'dir: Hace İsmail-i Şami'ye bir kişi, "Nefsinden hiç tehlike gördün mü?" sorusunu sorar. Bu soruya Hace İsmail-i Şamî'nin verdiği cevap bu hikâyenin temelini oluşturur. Hikâyenin mesajı acziyetin bir sermaye olduğu ile başlar. Acziyete ulaşmış bir gönlün yanında Kaf Dağı'nın bir arpa tanesi kadar kıymeti yoktur. Acizlik yolunu bırakmamak gerekir. Kim ki magrur oldu, ona afetler vardır.

Bu kısmın ikinci hikâyesi ***İşe Yaramaz Bir Köylünün Hikâyesi***'dir: Üzerinde ışık parlayan bir meyve ağacı köylünün gözüne göründü. Bu ağaç ile ilgili köylü düşünmeye başladı: Bu ağacı diken iyi bahtlı insan kim acaba? Bu ağacın tohumundan bizim niye haberimiz yok? Bilgili bir fakir, bu ağacın yaprağı şer-i şerif, meyvesi ise insandır, dedi. Bunun üzerine köylü birtakım hakikatleri anladı: Cüzî akıl, yolda kalmış topal bir mahluktur. Bu akıl ile bir yere ulaşılamaz.

Bu kısmın son metni on beş beyitlik bir gazeldir.

1.3.1.9. Dokuzuncu Kısım

Dokuzuncu kısım Mesnevî'nin dokuzuncu beyti ile başlar.

آتش است این نابك ناي نیست باد
هر كه این آتش ندارد نیست باد

Tercümesi: “Şu neyin sesi ateşdir; hava değildir. Her kimde bu ateş yoksa, o kimse yok olsun.”

Dokuzuncu kısımda dört metin vardır. Bir giriş metninden sonra iki hikâye ve bir gazel vardır. Giriş metni otuz dört beyittir. Bu metinde yokluk yolu ile ilgili mesajlarla karşılaşmaktayız. Yokluk yolunda iki engel vardır: Biri benlik, diğeri şüphecilik. Kötü namı olanlarla ve iki yüzlülerle birlikte olma! İşi zamanında tabiatına uygun yap! Sevgilinin cemaline talip olan kişi benlikten sıyrıldığı için ona endişe yoktur. Sen bir kulsun, pervanelerden ibret al! Allah’ın nurundan bir zerre bulan kişide gurur olmaz.

Bu kısmın ikinci metni otuz altı beyitten oluşan ***Davud-ı Tayî Hikâyesi***’dir: Hikâye kısa bir olayla birlikte mesajlarla ve dualarla devam eder. Davud-ı Tayî, yolda bir kavgaya rast geldi. Bir topluluk bir hırsızı dövüyordu. Hırsızın başı yarılmıştı. Davud-ı Tayî oraya ulaşıncaya kadar onu dâra astılar. Davud-ı Tayî, o hırsıza tazim etti. Onun ayağını gözüne sürttü. Oradakiler bunu garip karşıladılar. Davud-ı Tayi, o adam hırsız da olsa bana bir şeyler öğretti dedi. Asıl kötülük taklit ehli olmaktır. Bu dünyada iki renkli, yani iki yüzlü olanların işine şeytan karışır. O adam hırsızdı ama rengi belliydi. Bizim kimimiz kimi zaman hoca kimi zaman işe yaramaz bir adamız. Hiçbir işi taklitle yapmamalı.

Bu kısmın ikinci hikâyesi ***Hace Abdal-ı Nişaburî Hikâyesi***’dir. Otuz iki beyitten oluşan hikâyede bir köpeği azarlayan ancak halk tarafından kendisine çok değer verilen bir şeyhin aslında değersiz olduğunu anlattığı hikâyedir. Zahiri görüntülerle, nam ve nişan ile insanların gerçek değeri anlaşılmaz.

Bu kısmın son metni on yedi beyitten oluşan bir gazeldir.

1.3.1.10. Onuncu Kısım

Onuncu kısım Mesnevî'nin onuncu beyti ile başlar.

آتش عشق است کا ندر نی فتاد

جوشش عشق است کا ندر می فتاد

Tercümesi: "Neydeki âteş ile meydeki kabarış, hep aşk eseridir."

Onuncu kısımda dört metin vardır. On dört beyitten oluşan giriş metninde hakim duygu aşktır. Bu yolda hüşyar ol! Gafleti terk et! Aşk öyle bir şeydir ki onun namından Kaf Dağı titrer. Aşksız hiçbir şeyin kıymeti yoktur.

Bu kısımda iki hikâye metni vardır. Birinci hikâye ***Nazik Bedenli Şehzadeye Âşık Kadının Hikâyesi***'dir. Atmış yedi beyitten oluşan bu hikâye bize Leyla vü Mecnun hikâyesini hatırlatmaktadır. Bu hikâyede mecazî aşktan hakikî aşka ulaşma söz konusudur: Nazik bedenli bir şehzade vardı. Bir kadın ona âşık oldu. Kadın şehzadeyi görmek için günlerce bekledi ve Allah'a dua etti. Padişaha haber ulaştı. Padişah onu imtihan etmek için üç kişi gönderdi. Kadını imtihan etmek için çeşitli eziyetler edeceklerdi. Kadın hepsine hazır olduğunu söyledi. Kadının aşkındaki samimiyet anlaşıldı ve padişaha tekrar haber ulaştı. Padişah pişman oldu, kan revan ağladı. Padişahın gönlünde derdi vardı. Kadına dediler: Ey ay yüzlü! Senin ayağının tozu padişaha ilaçtır. Kadın, mecazî aşktan ilahî aşka ulaşmıştı. Aşk her şeye kadirdir. Bir çeşmeyi denize dönüştürür. Bir damlayı nehire çevirir. Musa, İbrahim, Nuh ve diğerleri aşk için mücadele ettiler. Âşık, Allah'ın nurundan ümit etmektedir ki bunun için her kapıya köpek gibi bekçi olmaya hazırdır. Âşık, maşuka ulaştığı zaman bir olur. Bütün müşkilatı iki cihanda kolay olur.

Bu kısmın ikinci hikâyesi yirmi iki beyittir. Hikâye ***Aşka İnanmayan Bir Adamın Hikâyesi***'dir. Hikâyede kahraman aşka inanmamakla beraber karşılalaştığı bir aşk karşısında inanmama gücünü kaybeder. Aşk karşısında gönlüne söz dinletemez.

Bu kısmın sonunda on sekiz beyitlik bir gazel mevcuttur.

1.3.1.11. On Birinci Kısım

On birinci kısım Mesnevî'nin on birinci beyti ile başlar.

نی حریف هر که از یادش برید

پر دهایش پر دهای مدرید

Tercümesi: “Ney, yârinden ayrılmış olanın arkadaşıdır. Onun makam perdeleri, bizim nuranî ve zulmanî perdelerimizi –yani, vuslata mani olan perdelerimizi- yırtmıştır.”

Bu kısımda iki metin vardır. Birinci metin yirmi iki beyitten oluşan giriş metnidir. Bu metnin konusu ruh ve beden ayrılığı, birtakım sırlar ve bu sırların akıl ile anlaşılamayacağıdır. Bu metne göre iki çeşit ölüm vardır: Mevt-i ariyet, mevt-i afiyet. Kim ki afiyetlik ölümü bulursa hazan yaprağını göremez. Aşk rüsvalık ister, akıl defterini istemez.

Bu kısımda tek hikâye vardır ve yetmiş yedi beyitten oluşur. Bu hikâye ***Şeyh Şadmanî Hikâyesi***’dir. Bu hikâyenin konusu gaip âlemidir. Şeyh Şadmanî”ye bir kişi gaip âlemi ile ilgili sorular sordu. Şeyh Şadmanî, bunun yanlışlığı üzerinde durdu. Hikâyenin devamında kahinliğin yanlışlığı belirtilir. Kahine itibar edilmemesi ifade edilir. Ancak sıradan halk kahini makam sahibi sandılar. Kahinlik yapanlara maslahat kılmamak gerek. Kahinler dine düğüm salarlar. Bunlar binlerce fitne çıkarırlar.

1.3.1.12. On İkinci Kısım

On ikinci kısım Mesnevî’nin on ikinci beyti ile başlar.

همچونی زهری و ترياقيكه ديد

همچونی دمسازی و مشتاقيكه ديد

Tercümesi: “Ney gibi hem zehir, hem panzehir; hem demsâz, hem müştâk bir şeyi kim görmüştür?”

On ikinci kısımda dört metin vardır. Yirmi beş beyitten müteşekkil bir giriş metni ile iki hikâye ve bir gazel vardır. Giriş metninde insan için var olan birtakım zıtlıklar gündeme gelir. İnsan gönlü ney’e benzer. Onun vücudu gurur ve kibirden bomboş oldu. Ateş de nur da insanoğlu içindir. Aşk ve ruh; nefis ve şeytan hepsi insan içindir. Aşk ve ruh, âşığın arkadaşı; nefis ve şeytan uyuşturucu bir zehirdir. İyi de kötü de insanoğlundadır. Gafil insan, iyiyi ve kötüyü bilmez.

Bu kısmın ikinci metni otuz bir beyitlik ***Hace Abdullah Magribî Hikâyesi***'dir: Hace Abdullah dergâhta otururken falan seyyit öldü diyerek haber geldi. Cenaze için insanlar toplanmıştı. Hace Abdullah cenazeyi kıldırmak için cemaate merhumun nasıl bir insan olduğunu sorması gerekiyordu. Cemaat onun iyi bir insan olduğunu söylese de Hace Abdullah kalp gözü ile onun nasıl biri olduğunu anlamıştı. Cenaze seyyit de olsa ayağına kadar isyana gark olmuştu. Hak ondan yüz çevirmişti, Hazreti Peygamber ona şefaat etmeyecekti. Hace Abdullah cemaate baktı. Çeşitli namlarda insanlar vardı. Düşündü, bu kalbi siyah, saçı ağarmışlar, Allah'tan nasıl ümit ederler? Kendini seyyit ilan eden çok, ama nerede peygamberin gerçek ümmeti? Sen ki ümmet olmadıktan sonra Nuh'un oğlu da olsan işe yaramazsın. Allah kime hidayet nasip eylerse onu peygamberin ümmeti eyler.

Bu kısmın ikinci hikâyesi kırk üç beyitlik ***Şeyh Süheyl Hikâyesi***'dir: Şeyh Süheyl derya gibi bir gönle sahip idi. Her türlü insanın nasıl bir insan olduğunu anlardı. Fakat kendisi için dayima "Ben çok kötü bir insanım, utanmaz bir adamım, ben cehennem ehliyim." derdi. Ancak halk onun bu sözlerini iman sahibi olduğuna yorumlardı. Şeyh Süheyl, bir gün hacca gitmeye karar verdi. Yola çıkmadan önce tuvalete gitti. Tuvalette ağır bir kokudan dolayı burnunu tuttu. Tuvaletten bir ses geldi. "Biz Sekiz Cennet üzümü idik. Bize kesafet ehli bir adam rast geldi. Onun için bize kötü koku değdi."

Hikâyenin bundan sonraki kısmında özellikle insanın arkadaşına benzeyeceği anlatılır. Kaba saba insanları arkadaş edinme! İyi insanlardan görünen bir nur ortaya çıkar. Kaba insandan kabalık çıkar. İnsan hiçbir şekilde kendini yüksek görmemeli. İnsan kendi cinsinin aslının ne olduğuna bakmalı.

Bu kısmın son metni on sekiz beyitlik bir gazeldir.

1.3.1.13. On Üçüncü Kısım

On üçüncü kısım Mesnevî'nin on üçüncü beyti ile başlar.

نی حد یث راه پر خون میکند
قصه های عشق مجنون میکند

Tercümesi: “Ney, kanlı bir yoldan bahseder, Mecnûnâne aşkları hikâye eder.”

On üçüncü kısımda üç metin vardır. Birinci metin giriş metni olup kırk yedi beyittir. Bu metinde insan için var olan dünya ve ahiret yolculuğunun zorluğu işlenmiştir. Bu dünya ve ukba yolu, kanlara gark olmuştur. Mutluluğun aslı gaflete gark olmamak, cahilliği bırakmaktır. Bu dünya, ukbayı kazanma yeridir. Sen bu yolda İsmail gibi kendini teslim et! Hazreti Peygamber, bu dünya ukbayı kazanma yeri olduğu için ukbadan daha hayırlıdır, demiştir. Yaptığın her şey; iyi, kötü hepsi senin adına yazılacaktır. Bu yolculuk çok katıdır. Bunu unutma! Kim bu nasihatları anlarsa mamur olur, mezarı nur dolar.

Bu kısımda elli bir beyitten oluşan tek hikâye vardır. Hikâyemiz ***Hace-i Yunus Nişaburî Hikâyesi***’dir: Hace-i Yunus zamanın gavsı idi ve kâmildi. Bir gün hacca gitmeye karar verdi. Çevresinde sadık müritleri ile yola çıktı. Bir süre gittikten sonra yolda topal bir adamla karşılaştılar. Adam çok zor durumda idi. Yola çıkmadan önce niçin ben bu zorlukları düşünmedim, diye söylüyordu. Topal adamın hâli ve söyledikleri Hace-i Yunus’a ibret oldu. Ölümü düşündü. İnsan ölüm gelmeden önce uyanmalıydı. Ölüme hazırlık yapmalıydı. Hace-i Yunus gece rüyasında Hazreti Peygamberi gördü. Hazreti Peygamber, “Ey Oğul! Arpa eken arpa götürecektir.” dedi. Bazıların haccı riyaya yakındır. Hüda riyalıkları hoş görmez. Kim ki Allah’ın emrini temiz bir şekilde yapsa ve nefsinin gözüne topraktan bir çengel atsa, onun için bu yaptığı binlerce hac yerine geçer. Hace-i Yunus, Hazreti Peygamber’den müjdeyi almıştı. Uyandı ve başını yere vurdu. Kan revan ağladı. Allah’ın inayetine bak ki Allah isterse sineği Burak yapar.

Bu kısımda da son metni on yedi beyitten oluşan bir gazeldir.

1.3.1.14. On Dördüncü Kısım

On dördüncü kısım Mesnevî'nin altıncı defterinin iki bin ikinci beyti ile başlar.

دودهان داريم كويا همچونى
يك دهان پنهان در لبهاىوى

Tercümesi: "Ney gibi iki ağzımız var. Bir ağız onun dudaklarında gizlidir."

Bu kısımda iki metin vardır. Birinci metin giriş metni olup yirmi beş beyittir. Burada Mevlana'nın iki ağızla ne kasteddiğini açıklanır: Ayağı bağlı olan insan ney gibidir. Küfür ve iman ona iki ağızdır. İman gizlidir, küfür açıktır. Bir kişide iman da küfür de olabilir. Metnin ileriki beyitlerinde insan için kizb-sıdk, taklit-tahkik, müttaki, nefs, şeytan gönül-yabani ot kavramlarının birbiriyle ilişkisi söz konusudur.

Kısmın ikinci metni yetmiş beş beyitlik bir hikâyedir. Bu hikâye ***Eşek Tabiatlı Bir Sufînin Hikâyesi***'dir: Kuyumculuk yapan sahtekâr bir sufî var idi. Namaz vakti geldiğinde molla kıyafeti giyer, eline uzun bir misvak alır ve namaza giderdi. Abartılı bir şekilde namaz kılardı. Bu adamın zahiri mümin batını kâfir idi. Ancak insanlar bana iyi bir müslüman desinler diye uğraşırdı. Halka eksik altın satarak bir yığın altın biriktirmişti. Onun bu hali bir haberci tarafından şaha ulaştırıldı. Şah, birtakım uygulamalardan sonra onu idam etmeye karar verdi. Adam pişman olmuştu. Şah, adamı sufî elbisesiyle idam edecekti. Adam idam olmaya hazır olduğunu ancak sufî elbisesini çıkarmak istediğini, hiç olmazsa sufiliğin leke almamasını istedi. Onun bu yaklaşımı şahı yumuşattı ve şah onu affetti. Gerçek kul şer-i şerife yâr olur. Saltanatlık ve zenginlik peşinde olmaz, hizmetkârlık peşinde olur. Molla elbisesi yokluk elbisesidir. Kim ki ben yok oldum der ona kurtuluş yoktur. Sen yokluk deryasına çabuk gir! Şakî olma! Müttakî ol! Allah münafıklardan yüz çevirdi.

1.3.1.15. On Beşinci Kısım

On beşinci kısım Mesnevî'nin altıncı defterinin iki bin dördüncü beyti ile başlar.

ليك داندهر كه اورا منظراست

كاين فغان و زان سرى هم زانسراست

Tercümesi: "Fakat can gözü açık olan bilir ki bu baştan çıkan feryat da o baştan çıkmadadır."

Bu kısımda üç metin vardır. Birinci metin giriş metni otuz üç beyit, ikinci metin bir hikâye atmış yedi beyit, üçüncü metin ise on altı beyitlik bir gazeldir. Giriş metninin konusu arif insanların özelliğidir. Arif insanların şarabı elest şarabıdır. Onlar nur-ı Rabbanî ile mest olurlar. Her türlü şüpheden uzaktırlar. Onlar hem sabit-kademdirler, hem kerem deryasıdırlar. Fakat sıradan halkın tabiatı farklıdır. Avamın hangisi imanlı hangisi imansız belli olmaz. Bu metinde üzerinde durulan bir başka konu, Yedi Deniz'dir. Birinci derya, ikinci derya, üçüncü derya, dördüncü derya, beşinci derya, altıncı derya, yedinci derya nedir?

Atmış yedi beyitlik ikinci metin ***Hace Ekmel Hikâyesi***'dir: Hace Ekmel bir gavs idi. Bir gün bir akrsuya nazar ediyordu. Bir anda adamın biri akarsuyun içine tuvaletini yapmaya başladı. Hace Ekmel'in yanındaki sufîlerden biri, bu adamı hemen getirelim ve boynunu vuralım, bu adam mürteddir, sizin gibi mübarek bir zatın yanında böyle kerih bir işi nasıl yapar, dedi. Hace Ekmel, sufînin bu sözüne üzüldü ve karşı çıktı. Kimin iyi kimin kötü olduğunu Allah bilir, yaratılan her şeyin geleceği elest zamanında çizildi. Cümle âlem Allah'ın mülküdür, Allah domuzu domuz, köpeği köpek olarak yarattı. Bize bunu niçin böyle yarattı demek düşmez, dedi. Hikâyenin devamında Allah'ın takdirine tam olarak teslim olmanın gerekliliğini anlatan beyitler bulunmaktadır.

Bu kısmın son metni on altı beyitten oluşan bir gazeldir.

1.3.1.16. On Altıncı Kısım

On altıncı kısım Mesnevî'nin birinci defterinin on dördüncü beyti ile başlar.

محرم این راز جز بیهوش نیست

مرزبانرامشتری جز کوش نیست

Tercümesi: "Dile kulakdan başka müşteri olmadığı gibi, mâneviyâtı idrâk etmeye de bîhûş olandan başka mahrem yoktur."

Bu kısımda beş metin vardır. Birinci metin hikâye başlığını taşımakla beraber hikâye bulunmamaktadır ve aslında giriş metnidir. Otuz üç beyitten oluşan bu metnin temel konusu aşk ve âşıklıktır. Âşık kendinden geçmiş insandır. Âşıklık mestlik ister. Âşık maşukuna mest olarak varmalıdır. Aklı başında olmak, âşıklık hâli değildir, hastalık hâlidir. Evvel ve ahir akıl garazdır. Akıl sırlara uzaktır. İnsanın dili gayba ait ilaçlara uzaktır. Yüz dili bile olsa yine de Allah'ın nurları gönle dökülmez.

Bu kısmın ikinci metni ***Dürüst At ve Binicisinin Hikâyesi***'dir. Bu metinde belirgin bir olay yoktur. İyi bir at vardı. Onun bir de binicisi vardı. At, binicisini bir köprünün üzerinde yere attı. Binici ata sınırsızca kamçı vurdu. Tam o sırada arif bir adam geldi. Atta bir sıkıntı yok suç senin, dedi. Hikâyenin bu kısmından itibaren herhangi bir olay yoktur. Arif kişi, at ile din arasında bir irtibat kurar ve atın çeşitli uzuvları ile dinin çeşitli unsurları arasında benzerlik kurar. İnsan eğer dinin bu unsurlarını iyi öğrenir ve vecibelerini yerine getirirse iyi bir at binicisi gibi atı hedefe ulaştırabilir.

On altıncı kısmın üçüncü metni otuz bir beyitlik bir hikâyedir. Hikâye ***Tüccarlık Yapan Hasis, Ebleh ve Faydasız Bir Hocanın Hikâyesi***'dir: Bir hoca vardı. Tüccarlık yapardı. Çok cimri ve hayırsız idi. Kervanla yol giderken kimse yemeğime ortak olmasın diye kervandan ayrı giderdi. Bir gece yolda giderken develeri ürktü ve her biri bir yere kaçtı. Yükü dört bir yana savruldu. Ona yardımcı olacak kimse yoktu. Eğer bir cemaatın içinde olsaydı ona kimse zarar veremezdi.

On beyitlik dördüncü metinde hikâyeden ziyade nefsin çeşitleri söz konusudur. Bunlar içinde en muteberinin mutmeinne olduğu belirtilmektedir. Kulun dayima muti olması tavsiye edilmektedir.

Bu kısım da on sekiz beyitlik bir gazelle tamamlanmıştır.

1.3.1.17. On Yedinci Kısım

On yedinci kısım Mesnevî'nin beşinci defterinin bin altı yüz on dördüncü beyti ile başlar.

جملهٔ آواز ها زان شه بود

کرچه از حلقوم عبد الله بود

Tercümesi: "Hepsi avaz avaz ağlaşıp yalvardılar. O inatçı kavme Tanrı acıdı."

On yedinci kısım hacim olarak en geniş kısımdır. İçerisinde on dört metin vardır. İlk metin giriş metni olup doksan dört beyittir. Bu metinde üzerinde durulan kavramlar bakımından oldukça geniş bir yelpaze mevcuttur. Allah'ın cemaline talip olan kişinin özelliklerinden, ney ile insan arasındaki benzerliklere, maneviyat dünyasına ait sırlar, cezbe, âşık, noksanlık, pîr ve daha pek çok tasavvufî husus burada konu olmuştur.

İkinci metin ***Şeyh Ebu Sehl-i Muhammet'in Müridinin Hikâyesi***'dir. Yazma nüshada bu hikâyeye özel olarak başlık yazılmıştır. Hikâye yetmiş üç beyitten oluşur. Hikâyenin kahramanı Şeyh Ebu Sehl-i Muhammet'in bir mürididir. Mürit tahsilini tamamladığı düşüncesiyle irşat hattı almak ister. Bu mürit bir Mecnun gibi idi. Ona bir irşat hattı düzenlediler ve şeyhe götür mühürlet dediler. O çocukça davranışlarda bulundu. Bundan dolayı kimse ona fazla değer vermedi. Sonunda mescide gidip baş aşağı yatarak, ey mescid kimse bana değer vermiyor, bari sen anla beni, dedi. Hikâyenin bundan sonraki kısımları gerçek müritte bulunması gereken vasıflardan, özellikle enaniyetten kurtulmanın ve yaratılıştan insanın ruhunun Allah'a yakın olmasının önemi üzerinde durulur: Kul piştikten sonra enaniyetten kurtulmalı, altın gibi saf olmalı. Mürit böyle saf olmadan mana dünyasından

haber alamaz. Kişinin atası evliya olmakla kendisi de veli olmaz. Eğer ezelden ruhun Allah'a yakın olmazsa ben falancanın oğluyum diyerek laf etme! Ezelden şakî olana başkalarının nuru tesir etmedi. Has olmak ilimle mümkün değildir. Has olmak için hasların ayağının tozu olmak gerekir. Bir anlık hevesle maneviyat yolunda yol alınmaz. Gerçek tarikat yoluna ulaşmadan, hakikat yolunda kâmil olmadan, kendine bir isim, bir nam almaya çalışma!

Bu kısmın üçüncü metni velilerin sıfatlarını anlatan otuz beyitlik metindir. Yazma nüshada bu kısım için de başlık kullanılmıştır. Bu kısmın temel konusu velilerin sıfatları ve halleridir: Veliler neyistandan çıkmıştır. Neyistan bir veliler diyarıdır. Velilerin zahiri normal bir insandır. Allah bildirmedikten sonra onların hâlini insanlar bilemez. Onlar Allah dostudur. Allah onlara ezelden nur vermiştir. Onlar neyistandan ayrıldıkları için her zaman hastadırlar. Onların gönlünde bir zerre gurur kibir bulunmaz.

On yedinci kısmın dördüncü metni ***Bir Talibin Hikâyesi***'dir. Kırk beyitten oluşur: Bir talip var idi. Manen hasta idi. Hazık bir tabip buldu. Ey tabip, benim günahıma hiç deva var mı, dedi. Tabip dedi: Bedenini aşk ateşinde pişir, her türlü benlikten uzaklaş, gönlünü nurla doldur, gururdan uzak olursan; isyan derdinden uzaklaşırsın, dedi. Aşk yolcusunda bulunan bunun gibi pek çok hâle burada işaret edilir.

Beşinci metin kısa bir metindir. On bir beyitten oluşan metinde ***Hace Sabir Hikâyesi*** vardır: Hace Sabir bir gün bir tecrübe edinmek istedi. Sert bir gün idi. Bu sert gün sona erse dedi. Evvelki geceden evvelki misak ayrılsa dedi. Âşığın gündüzü, âlemi yakan bir yoldur. Bu ayrılık divanelik âlemidir. Aşk yolunda şeker de var, zehir de vardır. Eğer gönül uyanık olmazsa gönle giriş yoktur.

Bu kısmın altıncı metni elli altı beyittir. Bu kısmın başlangıcında bir hikâye söz konudur. Ancak kahramanın kim olduğu belirsizdir. Birinci teklik şahıs kullanılmıştır. Şair " bir küni bāṭın ṭahāret eyledim cümle ḳabrini ziyāret eyledim" beyti ile söze başlar. Burada bir mezar ziyareti vardır. Mezarlıkta yatanlardan biri de Mecnun'dur. Mecnun'un mezarından ses gelmektedir: Ah

Leylâ! Mecnun hâlâ ah etmektedir. Bunun üzerine kahramanımız Mecnun'la hasbihal etmeye başlar. Hasbihalin devamında bir elifname başlar ve metin elifname ile sona erer. Elifnamede yine dinî-tasavvufî hikmetler ifade edilir.

Yedinci metin ***Hazreti Musa ve Ejderha Hikâyesi***'dir: Bu hikâyede Hazreti Musa ile bir ejderha arasında geçen bir sohbet vardır. Ejderhanın bir yavrusu vardır. Hikâyede ejderhanın yavrusu ejderhayı avlar. Şair, manevî yoldaki insanın ejderha tarfından avlanmadan kendini efsunlaması istenir. Bu hikâye otuz beyittir.

Bu kısmın sekizinci metni ***Hazreti Musa İle Asa Hikâyesi***'dir. Yirmi dört beyitten oluşan bu hikâyede Hazreti Musa ile asa arasında geçen bir sohbet söz konusudur.

Bu kısmın dokuzuncu metni kırk altı beyitten oluşan ***Oğlunu Parayla Molla Yapan Bir Arap İle Oğlunun Hikâyesi***'dir: Bir Arap var idi. Pek çok para harcayarak oğlunu molla yaptı. Sonra da oğluna gayip âlemi ile ilgili sorular sordu. Oğlu bilmiyorum, dedi. Bunun üzerine oğlunu azarladı. Baba cahil ve hayvan gibi biri idi. Kişiyi ortaya çıkaran ilim değildir. Hikâyenin bundan sonrasında baba-evlat ilişkisine dayanan Hazreti İbrahim ile babası Azer örnek verilmektedir. İnsanı olgunlaştıracak olan baba değil hakikatleri araştıran bir mürşittir.

Bu kısımdaki onuncu metin ***Hazreti Musa İle Bir Tulumun Hikâyesi***'dir: Elli iki beyitten oluşan hikâyede Hazreti Musa, gözü olan ancak ayağı ve kolu olmayan bir tulumla karşılaşır. Tulum, Hazreti Musa'nın zaman zaman Allah'ın huzuruna çıktığını bilir. Tulum, Hazreti Musa'dan Allah'ın huzuruna çıktığı zaman kendisinin cennetlik mi yoksa cehennemlik mi olduğunu öğrenmesini ister. Hazreti Musa onun geçmişte yaptığı bir hatadan dolayı cehennemlik olduğunu öğrenir. Allah kendisine bir melekle nar göndermiştir, tulum meleğe iltifat etmemiştir. Bundan dolayı Allah onu cehennemlik etmiştir. Cehennemlik olduğu haberini alan tulum, bunu sessizce karşıladı ve dedi ki, Allah benim vücudumu öyle büyütsün ki cehenneme benden başka kimse sığmasın, dedi. Allah'a bu haber ulaştı ve Allah onu affetti. Tulum, cennetten çok Allah'ın cemalini görmek istediğini söyledi. Onun bu dileği de saf niyetinden dolayı kabul edildi. Her kim ki gönlü

kan ağladı, cehennemin kapısını bağlar. Her kim ki kendi aybını bilmez ise o mana dünyasına talip değildir.

Bu kısımın on birinci metni yine bir hikâyedir. Otuz dokuz beyitten oluşmaktadır. Hikâye ***Hazreti Muhammet ve Oğlu İbrahim'in Hikâyesi***'dir: Hazreti Peygamberin İbrahim adında bir oğlu vardı. Hazreti Peygamber onu çok severdi. Bir gün evde onu dizine yatırmış severken Cebrail geldi ve dedi ki: “Allah, habibim oğlunu dayima sevmesin, onu sevecekse ümmetini benden istemesin, ya oğlunu ya da ümmetini benden istesin, dedi.” Bunun üzerine Hazreti Peygamberin yüreğinde oğlunun üzüntüsü peyda oldu. Allah gizli bir nida ile “İki dost bir gönülde yer almaz.” dedi. Sonra Hazreti Peygamber, Cebrail'e “Ümmetime bin oğul feda olsun.” dedi. Hazreti Peygamberle oğlu İbrahim arasında bazı konuşmalar geçti. İbrahim, Allah'ın emrine teslim oldu. Sonra babasının kucağında can verdi. Can verirken İbrahim gibi olmak gerek. Kim ki Allah'a kavuşmak isterse yedi cehennem içinde bile olsa Allah'ı bulur.

On yedinci kısmın on ikinci metni ***Hace Nureddin Hikâyesi*** olup on bir beyitten müteşekkildir. Hikaye anlaşılamamaktadır. Ancak hikeyenin mesajı, mümin ve kafirin iç içe girmiş olduğu ve bunu ancak velîlerin anlayabileceğidir.

Bu kısmın on üçüncü metni ***Hazreti Musa ile Bir Çobanın Hikâyesi***'dir: Yüz on dokuz beyitten oluşan hikâyede çoban; saf, temiz, cahil bir insandır. Ancak tamamen temiz bir gönülle Allah'ı aramaktadır. Allah'ın sıfatlarını bilmediği için tamamen kendi gönlünden geçtiği şekliyle Allah'ı tavsif ederek Allah'ı aramaktadır. Hikâye, Hazreti Musa ile çobanın konuşmalarıyla devam eder. Hazreti Musa, çobanı, Allah'a uygun olmayan tavsiflerinden dolayı uyarır. Ancak Allah onun gönlünün temizliğinden ve saflığından dolayı çobandan hoşnuttur. Hikâye bu çerçevede devam eder. Hikâyenin ileriki beyitlerinde özellikle sufînin özellikleri anlatılır: Sufî isim ve şöhret peşinde olmaz. O bir evde Allah'la başbaşa kaldığında Allah'dan başka hiçbir şey onu ilgilendirmez. Sufînin halinden herkes anlamaz. Vaiz sufînin halini anlamaz. Zerre kadar şöhret sufî için bin beladır. Onlardan zerre kadar hata zuhur etmez. Onlar dayima nura gark olmuştur. Sufî, Allah'ın

cemaline taliptir. Sufînin gönlü tamamen temizdir. Sufî Allah'ın varlığında yok olur.

Bu kısmın son metni ***Hazreti Musa ile Hızır Hikâyesi***'dir. On üç beyitten oluşan hikâyede Hazreti Musa ile Hızır'ın bir yolculuğu söz konusudur.

1.3.1.18. On Sekizinci Kısım

On sekizinci kısımda verilen Farsça beyit Mesnevî'nin hangi defterinden alındığı tespit edilememiştir. Beyit şöyledir:

چون شود مأكول تومأكول نور

خاك ريزىبرسرنان تنور

Tercümesi: "Mademki senin yiyeceğin nurdur, tandır ekmeğinin başı üzerine toprak dökersin."

Bu kısım tek metinden oluşmaktadır. Yirmi iki beyittir. Herhangi bir giriş metni yoktur. Burada sadece ***Hazreti Musa ve Ejdehar Hikâyesi*** bulunmaktadır: Hazreti Musa'yı yol üstünde bulunan bir ejderha yutar. Cibri'îl yetişir ve Hazreti Musa'yı ejderhanın karnından kurtarır. Şair burada nefsi ejderhaya, ruhu ise Hazreti Musa'ya benzetir.

1.3.1.19. On Dokuzuncu Kısım

On dokuzuncu kısımda verilen Farsça beyit de Mesnevî'nin kaçıncı defterinde ve kaçıncı beyti olduğu tespit edilememiştir. Beyit şöyledir:

هر كه هحرم نيست اسرار مرا

كى شناسد نور انوار مرا

Tercümesi: "Kim benim sırrıma mahrem değilse benim nurlarımın nurunu nasıl bilir?"

Bu kısım üç metinden oluşur. Bir giriş metni ve iki hikâye mevcuttur. Giriş metni sekiz beyittir. Giriş metninde dürüstlük üzerine mesajlar vardır: Ey nazar sahibi! Dürüst olursan âlem-i ulvîden haber alırsın. Eğer eğri

olursan yolda kalmış yüzü gülmeyen bir kul olursun. Gayrdan dayima uzak olursan, Allah sana nazar eder. Sen eğer her zaman pîrini talep edersen o zaman mutlu olursun.

Bu kısmın ikinci metni ***Harun Reşit ile Mecnun Hikâyesi***'dir: Hikâye yetmiş üç beyittir. Harun Reşit, bir bayram günü ülkesinde herkes mutlu iken Mecnun'un mutsuz olduğunu görür. Onu mutlu etmek için Leyla hakkında olumsuz birtakım sözler söyleyerek ona başka güzel kızlar verebileceğini belirtir. Hikâyenin büyük bir kısmını Mecnun'un bu teklife vermiş olduğu cevap oluşturur.

Bu kısmın son metni yirmi beyitlik ***Bir Kör ile Bir Sağırın Hac Yolculuğu*** hikâyesidir: Bir kör ile bir sağır hacca gitmek üzere yola çıkarlar. Ancak yolculuk pek çok sıkıntılarla doludur. Yeterli kuvvet olmayınca insan yarı yolda kalır.

1.3.1.20. Yirminci Kısım

Yirminci kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin bin yedi yüz elli dokuzuncu beyti ile başlar.

مابرون را ننكريم و قال را

مادرون را بنكريم و حا ل ر ا

Tercümesi: "Biz; dile ve söze bakmayız; gönle ve hâle bakarız."

Yirminci kısımda üç metin vardır. İlk metin giriş metnidir ve on bir beyittir. Giriş metninde insanın gerçek değerinin gönlünde olduğuna dair mesajlar vardır: Surete asla itibar etme! Siretin temizliğinden marifet, marifetten mağfiret hasıl olur. Kol kuvveti ile merd olunmaz. Dert ehli, kolu kuvvetli olanlarla hep ayrıdır. Maneviyat ehlinin bir ahından çeşmeler derya olur.

Bu kısmın ikinci metni yirmi dokuz beyitlik ***Hace Mümin Hikâyesi***'dir: Hace Mümin'in bir müridi vardı. Bu müridin yanından bir köpek geçti. Köpek geçerken müride sürtündü. Mürit, köpek üzerime dokundu ve elbisemi pis etti diye köpeğin ayağına vurarak köpeğin ayağını kırdı. Bunun üzerine bu

köpek, bu müridi hocasına şikayet etti. Hace Mümin müridinin bu hatası yüzünden onu sufîlikten alıkoydu.

Bu kısmın son metni yirmi üç beyitlik ***Hace Talib-i Belhî Hikâyesi***'dir: Hace Talib-i Belhî elli defa hac yapmış idi. Bir gün çölde kararsız bir şekilde yürürken susuzluktan canı çıkmaktan olan bir köpek gördü. O zaman Talib-i Belhî halka dedi ki: "Elli hacca kim bir kâse su verir?" Bir kişi çıktı ve bir kâse su verdi. Şeyh köpeklere tazim etti. Bazıları Talib-i Belhî'ye "Senin yaptığın şeriata aykırıdır." dediler. Talib-i Belhî, "Elli hac yaptım, bundan dolayı içimde mağruriyetim vardı, şimdi halis bir şekilde Allah'a varayım, Allah rahmetini bana deniz gibi dökecektir." dedi. Gönülde dert inlemesi ve ateşi olursa Hamun dağı gibi günah da olsa Allah'ın rahmeti ulaşır.

1.3.1.21. Yirmi Birinci Kısım

Yirmi birinci kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin iki bin sekiz yüz yirmi beşinci beyti ile başlar.

يك مثال ديكراندر كج روى

شايد ازمانقل قرآن بشنوى

Tercümesi: "Aykırı gidişe Kuran'dan getireceğimiz başka bir misal de dinlesen yerindedir."

Yirmi birinci kısımda üç metin vardır. Giriş metninden sonra iki hikâye mevcuttur. Mevlana, Mesnevi'de yukarıdaki beyitten sonra Hazreti Peygamber zamanında vuku bulan bazı münafıkların Hazreti Peygamberi oyuna getirmek için yapmış oldukları Mescid-i Dırar olayını anlatır ve yorumlar. Mebde-i Nûr'n bu kısmının girişinde Mescid-i Dırar olayına atıflar yapılmakta ve münafıklık kavramı üzerinde durulmaktadır: Onlar önce Hazreti Peygambere ümmet oldular sonra melun oldular. Deryanın kenarında idiler; ama köpek gibi susuz kaldılar. Âşıklık ile münafıklık asla bir arada olmaz. Pîrine hile yaparsan, canın gider. Gönlünden benliği çıkar. Zahiri seninle, batını senden ayrı olan kimselerle asla birlikte olma!

Bu kısmın ikinci metni yirmi altı beyitlik ***Bir Farenin Hikâyesi***’dir: Bir fare var idi. Yiyeceğinin azalması, onun için bir matem idi. Yiyecek bulmak için evinden çıktı. Yularla bağlı bir deve ile karşılaştı. Fare, devenin yularını kemirmeye başladı. Kendisinin küçücük evine deveyi sığdırmaya çalıştı. Ev daracık, deve ise kocamandı. Çok uğraştı deve sığmadı. Hikayenin mesajları şöyle belirtilir: Sen kalbini bu hikâyeye göre düşün. Gönlüne uygun olmayan bir nesneyi gönlüne koymaya çalışırsan sığmaz. Bir münafığın gönlüne Hazreti Peygamber sığmaz. Bu metinde de bir önceki hikâyede söz konusu olan Hazreti Peygambere oyun yapmaya çalışan münafıklara atıflar yapılmıştır: Fasid akıllılar, Ahmet’e hile ile zarar veremediler.

Bu kısmın son metni kırk beyitten oluşan ***İki Kardeşin Hikâyesi***’dir: İki kardeş var idi. Biri Allah’ı bilen idi, diğeri Allah’ı tanımayan kardeş idi. Allah’ı bilen kardeş, Allah’tan habersiz olana, “Seni Allah’a yakınlaştıralım mı?” dedi. Diğer kardeş, “Boşuna uğraşma!” dedi. Buna rağmen takva kardeş, diğerinin üzerine bir derviş elbisesi geçirdi ve “Ey Allah’ım! Bu yol arkadaşımı evliya et!” dedi. Ama duası kabul olmadı. Allah’tan habersiz olan kardeş, “Boşuna dua etme, bu elbiseyi baştan ayağa sen giy!” dedi. Velîlerin, peygamberlerin çevresinde sadık insanlar da yalaka münafıklar da olmuştur. Zorla hiç kimse evliya olmaz. Allah, bu dünyada sadık da münafık da yaratmıştır. Allah istemedikten sonra çalışarak cemalini göstermez.

1.3.1.22. Yirmi İkinci Kısım

Yirmi ikinci kısımdaki Farsça beyit, Mesnevî’nin kaçıncı defterinin kaçıncı beyti olduğu tespit edilememiştir. Beyit şöyledir:

علم حق در علم صوفی کم شود

این سخن کی باور مردم شود

Tercümesi: “ Hak ilmi sufînin ilminde kaybolur. Bu söze insanlar nasıl inanabilir?”

Bu kısım birinci bölümün son kısmıdır. Bu kısımda uzun bir giriş metninden sonra üç hikâye, iki Türkçe müstezat, bir de Arapça müstezat olmak üzere yedi metin mevcuttur. Giriş metni yüz yirmi dokuz beyittir. Giriş metninde mutasavvıfın fenafillah yolunda olması gereken özellikleri, vahdet-i vücut, pîrde yok olmak, kulun Allah'a niyazını ifade etmesi, Allah'ın kula seslenişi gibi tasavvuf konuları uzun uzun işlenir. Şair, burada özellikle önce, mutassavıfın Allah'a yalvarışı, sonrada Allah'ın ona cevabı şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: Sufînin amacı Allah'ın cemalidir. Sufî Allah'a teveccüh ederse pek çok sırra vakıf olur. Allah'a ulaşmak için kul nam ve nişanı bırakmalıdır. Allah'a ulaşma yolunda pîr, müridin rehberidir. Bu yola çıkarken temiz olmalı. Kul eğer Allah'a yakın olmak istiyorsa yapması gerekenleri elinden bırakmamalı.

Bu kısmın ikinci metni elli bir beyitlik ***Âşık Bir Gencin Hikâyesi***'dir: Gösterişli, kuvvetli ve güzel bir genç vardı. Bir gün güzel bir kadınla karşılaştı ve aklı başından gitti. Kadına dedi: Ben sana âşığım, yüzünü bana bir göster! Kadın dedi: Benim bir kız kardeşim var, benden çok daha güzel, gelmek üzere, onu bir görsen, kendinden geçersin, dedi. Bunu üzerine genç, arkasına döndü ve baktı. Kadın ansızın gencin yüzüne bir sille vurdu ve sen bana âşık olsan benden başka hiçbir şeyi gözün görmez, dedi. Şairimiz bu hikâyeyi saliklere örnek olarak gösterir ve tasavvuf yolunda bazı mesajlar vermeye devam eder: Sen âşıksan Allah'ın dışında hiçbir şey seni ilgilendirmez. Şöhret zehirli bir katildir. Sen dayima bir köşede gizli dur. Gökyüzünden haram yağsa; Allah, dostuna zerre haram nasip etmez. Batın ilimleri şeri alimler bilmez.

Bu kısmın üçüncü metni on bir beyitlik küçük bir hikâyedir. Hikâyede sırlara sahip bir alim, bu sırlı bilgileriyle halkın malını çalarak topluyordu. Ancak daha sonra iyi insanların sohbetine katılarak bu beladan kendini kurtarır. Hikâyenin mesajı devamında ifade edilir: İnsan sırlı bilgileriyle mağrur olmamalı. Bir kul olduğunu unutmamalı.

Yirmi ikinci kısmın dördüncü metni sekiz beyitlik ***Bayezid ile Mansur'un Karşılaşması Hikâyesi***'dir: Hikâyede Bayezid, Mansur için

yüreği kan ağlıyordu. Birden Mansur yanında belirdi. Mansur, durmadan "Ben Hakkım, ene'l-Hak" dedi. Bunun üzerine Bayezid, "Allah'ın zatını asla hayal etme!" dedi. "Sen kim, Allah'ın zatı kim, gönlünde aşkdan eser yok." dedi. Neticede "Ben Hakkım." dediği için Mansur'u öldürdüler.

Bu kısmın bundan sonrasında önce on iki beyitlik bir Türkçe müstezat, sonra on iki beyitlik Arapça müstezat ve en son olarak da yine on beyitlik Türkçe müstezat mevcuttur.

1.3.2. İkinci Bölüm

Bu bölümün içerisinde Mesnevî'de alınmış on yedi Farsça beyit vardır. Dolayısıyla bu bölümü 17 kısıma ayırmak mümkündür:

1.3.2.1. Birinci Kısım

Birinci kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin birinci beyti ile başlar.

مدّ تی این مثنوی تأ خیر شد

مدّ تی با ئیست تا خون شیر شد

Tercümesi: "Bu Mesnevi bir müddet gecikti. Kanın süt olması için bir zaman lâzımdır."

Bu kısımda sekiz metin vardır. Bunlardan birincisi giriş metnidir ve kırk sekiz beyittir: Giriş metninde önca "riyazat" söz konusudur. Riyazatsız kimse muradına erişemez. Riyazatsız kimseyi hadiseler çabuk etkiler. Hadiseler insanın canının düşmanıdır. Bu metnin devamında doğrudan Mevlanâ'nın Mesnevîsi üzerinde durulur: Mesnevî Rabb'in deryasıdır. Şeh Hüsameddin'in temiz ruhu Mesnevî'nin ortaya çıkmasına sebep oldu. Mesnevî bir akarsu gibidir. Mevlevî basiret sahibi idi. Gözünden ölüm kapalı idi. Şairimiz bundan sonra hikmetli sözlerine ve öğütlerine devam eder: Ağlarsan din için ağla! Bu dünya gam yeridir, matem yeridir, gülme yeri değildir. Kim ki bu dünyada mutlu oldu, gam bulur. Ömür gittikten sonra ah vah etmek faydasızdır. Bu metinde üzerinde durulan bir başka kavram "tehir" kavramıdır. Hayırlı işler tehir edilirse şer olur. Hayırları tehir edip şerleri ileri tutan peygamberin ümmetinin hali nice olur?

Bu kısmın ikinci metni yetmiş bir beyitlik ***Hace İlyas-ı Semerkandî Hikâyesi***'dir: Hace İlyas'ın gölgesinden arş bile mutlu idi. Gönülde zikir ile giderken Hızır ona yol arkadaşı oldu. Hızır ona halinden sorular sorardı. Hace İlyas gönülde zikir ile meşgul olduğu için cevap vermedi. Hızır ona, vakıf olduğun şeylerden sorarım cevap vermezsin, dedi. Hace İlyas, size cevap versem Allah'ı zikretmekten kalıyorum, yol tehlikelidir, yapılması gerekenler tehir olmasın, dedi. Metnin bundan sonraki bölümünde yine "tehir" kavramı üzerinde durulmaktadır: Ruhanî kuş tehirden kaçar. Ey güzel gönül! Yola çıktın, şimşek gibi ol, tehir etme! Kullukta tehir yapma! Ömür kısadır, din için çaba kıl! Sonra geçen ömre hayıflanma! Maslahatını tehir edenin dini yanar. Hayatta olduğun sürece vaktini tehir etme!

Bu kısmın üçüncü metni kırk iki beyitlik ***Ahmak Bir Avcı ile Kuşun Hikâyesi***'dir: Ahmak bir avcı var idi. Bir gün bir kuşun peşine düştü. Kuşu yakaladı. Kuş avcıya, senin devletin açık, sana üç nasihat vereyim, onlar cevher gibi kıymetlidirler, onlar mutluluğun temelidir, onları sana söyleyeyim beni serbest bırak, dedi. Ahmak avcı, Nuşirevan'ın mutluluğunu bulmuş gibi sevindi. Kuş anladı ki avcı ahmaktır ve her zaman nefs-i emmarenin esiridir. Kuş üç şeyi anlatmaya başladı: Birincisi her lafa inanma! İkincisi elinden hazine bile gitse gittikten sonra hayıflanma! Üçüncüsü bu ikisinin baş tacıdır, arş ve kürs bu üçüncü söyleyeceğimden cevher bulur. Ancak üçüncüsünü beni bırakırsan söyleyeceğim, dedi. Bunun üzerine avcının aklı başından gitti. Kuşu serbest bıraktı. Kuş bir duvara çıkarak han han ötmeye başladı. Bende yedi buçuk miskal ağırlığında bir inci tanesi var, sen körsün, yazık ki mutluluğu kaçırdın, dedi. Avcı buna çok üzüldü ve kuşun arkasından üç adım ilerleyerek, ben körüm ve gam ehliyim, dedi. Avcı kuşun söylediğine inanmıştı. Kuş, avcıya; ben sana elinden hazine bile gitse gittikten sonra üzülmeyeceksin, dememiş miydim. Benim kendi ağırlığım yedi miskal yok, ben böyle bir inciyi nasıl taşırım, dedi. Şair, hikâyeyi burada bitirir ve mesajlarına başlar. Bunların bazıları: Cevher imandır, nefis ise avcıdır. Tehir yapma! Nefis senin celladındır. Sen eğer dürüst bir şekilde iman edersen, şeytan yüz parçaya ayrılır. Sen şimdi başka cevheri bırak imandan nasip al!

Bu kısmın dördüncü metni kırk dört beyitlik ***Padişah ile Mısırlı Bir İşçinin Hikâyesi***'dir: Mısırlı bir işçi var idi. Padişah bir gün onu çağırdı. Ona bir hizmet buyurdu. Her oruç için yiyecek, aş, ekmek lazım. Sürekli bir hazine ve nimet lazım, dedi. İşçi: Ömür boşa geçiyor, hayır işlerine maslahatın görünmüyor, ölüm iyileri mat etti, Horasan ve Herat hâlâ senin elindedir, Allah sana kudret verdi, ertelemeyi bırak, iyilik et! Ölüm insanı saman dolu çuvala çevirir, ansızın gücünü kaybedersin, mal var ama hayır etmiyorsun, ölüm geldiğinde ne sen kalırsın ne ben, dedi. Padişah işçiye kötü kötü baktı. Az önce söylenen korkuyu erteledi. Yolda bir köşede derisi yüzülmüş bir deve leşi vardı. Kargalar onun etrafında sıra sıra dizilmişti. Padişahın atı leşi görünce ürktü ve şahı yere attı. Şahın boynu kırıldı. Şah halka pek çok kötülük yapmıştı. Onu gören halk, onun yüzüne vurdular, ağzına toprak serptiler. Askerler onu atın kuyruğuna bağlayıp sürüklediler. Halka ibret olsun diye şahın cesedini kırk gün sürüklediler. Hikâyenin devamında şair, mesajlarının bazılarını şöyle sıralar: Zaman bir cevherdir, ama halk onun kıymetini bilmez. İnsanoğlunun ömrü bulunmaz bir hazinedir. Hazreti Peygamber, cömert insanların cennetlik olduğunu söylemiştir. Marifet meydanında kâmil olmak gerek. Hakka teslimiyette İsmail gibi olmak gerek. Din işlerini ertelemek afet getirir.

Birinci kısmın beşinci metni kırk yedi beyitlik ***Hace Sultan-ı Velî Hikâyesi***'dir: Müşkilleri halleden Hace Sultan-ı Velî, yolda giderken bir sopanın ucuna bağlanmış bir eşek kellesi gördü. Sufîye sordu: Bu kelle nedir, bahçe içinde bu kelle uygun mudur? Sufî, ey gavs-ı zaman, o bir kuru kelle ama o bir bekçidir. O, bir domuzun hırsının vahşetidir. Düşman, bu eşek başından korku alır, dedi. Şeyh bu sözü anladı ve bir eşek başı bile olamadım, der. Şeyh devam etti: Anadan doğduğuma ben pişman oldum. Zamanı geldi bir eşek banden faziletli oldu. Bir eşek başının halka bekçi olması benim için ağır bir isyandır. Hace Sultan, hikâyede pek çok pişmanlık sözleri ile devam eder. Hikâyenin devamında bir hikâye daha vardır. Bu hikâye ise bu dünyadaki biyolojik evladın aslında kişi için bir faydası olmadığı üzerine kurulmuştur. Gerek hikâyelerin içinde gerekse devamında pek çok mesajlarla karşılaşmaktayız: Amel zamanı çok gayret etmeli. Kimin bir cehdi

yoksa o evlatsız sayılır. Kimde gurur ve haset olursa o Allah’dan uzak düşer. Gülmeyi değil ağlamayı âdet edinmeli.

Bu kısmın altıncı metni de bir hikâyedir. On dokuz beyittir. Hikâyemiz ***Çocuğu Olmayan Bir Adamın Hikâyesi***’dir: Ham bir adam var idi. Evlendi ve çocuğu olmadı. Süfyan’dan çocuğu olması için dua etmesini istedi. Süfyan dua etti, ancak her şeyin Allah’tan olduğunu ekledi. Hikâyede bu çerçevede Süfyan ile adamın konuşmasını görürüz. Devamında diğer hikâyelerde olduğu gibi öğütler bulunmaktadır: Kul kasiptir, irade Allah’tandır. İnsan amel kılmalı, hamileliği Allah’tan dilemeli. Kurtuluş Allah’tandır.

Bu kısmın sonunda iki metin daha vardır ki bunun ikisi de gazel olup dokuzar beyittir.

1.3.2.2. İkinci Kısım

İkinci kısım Mesnevî’nin ikinci defterinin ikinci beyti ile başlar.

تا نزا يد بخت تو فرزند نو

خون نکرد دشير شير ين خوش شنو

Tercümesi: “Bahtın yeni bir çocuk doğurmadıkça kan, tatlı süt haline gelmez. Bunu güzelce duy!”

Bu kısımda altı metin mevcuttur. On iki beyitlik giriş metninden sonra üç hikâye ve iki gazel vardır. Giriş metninde amelin önemi üzerine durulmuştur: Kâmil insan için asıl hamilelik ameldir. Çünkü amel evlat demektir. Amel imanın yüzünün parlaklığıdır. Amel cennetin kapısında duran Rıdvan meleğidir. Her amel, kâmil insana yeni bir evlattır. Amelin gücü, toprağı kabiliyetli bir iksir eyler. Amel kanlı yaşı temiz eyler, süt kılar. Amel bir iksirdir. Amelsiz insan hiç meyvesi olmayan kuru bir ağaçtır.

Bu kısmın ikinci metni yetmiş dört beyitlik ***Şah Muzaffer ile Hace Nur Hikâyesi***’dir: Şah Muzaffer adaletli bir şah idi. Hace Nur’a bir inci gönderdi ve duvarıma bir temel gerek, zamanın şeyhinin irşadı gerek, ben şeyhin yanına gitsem, düşmanlarım çoktur, onlar mülküme el uzatırlar, dedi. Hace Nur, bu sözleri duyunca çok üzüldü. Gönlümün aslına şahit Allah’tır, Allah’ın yanında yedi kap incinin bir çöp kadar değeri yoktur, dedi. Bir

hücrede bir gönül sahibi vardı. Bu adam yüz batman tezek biriktirmiş idi. Şeyh gayretle bu tezeklere bir yarım bakışla baktı ve bunları inciye dönüştürdü. İnciler tam idi ve yedi kap idi. Şeyh on sekiz adet de deve kıldı. Şeyh, o şah tezeğe talip olduğu için tezek gönderdim, o şah imana âşık olsaydı, onun gönlünden evi sert olurdu, dedi. Hace Nur, gelen kişiye bunları şaha söylemesini istedi ve bir hat yazıp gönderdi. Şah Muzaffer, hattı alınca kendinden geçti. Çok üzüldü. Bu şahlık tahtını hak etmediğini düşündü. Bütün mal ve mülkten ayrılmak istedi. Günahlara gark olduğunu düşündü. Halkına, benim iki ayağımı bağlayın, beni böylece bir eşeğe bindirin, eşek beni şeyhin evine sürüklesin, dedi. Halk şaşkınlık içinde dediğini yaptılar. Şah Muzaffer perişan bir şekilde yolda giderken Hace Nur'a gaipten nida geldi ve Şah Muzaffer'in hali ona ilham edildi. Şeyh onu karşılamak için yola çıktı. O benim evladım oldu, onun imanında cevher var, gayipten ona terbiyetler ulaştı, dedi. Şah Muzaffer artık dervişlerin şahı bir velî oldu. Hikâyemizin aralarında ve devamında pek çok mesajla karşılaşmaktayız: Kim ki bu dünyada pîr bulmadı, hasretle öldü gitti, rehberi olmadı. Kâmil insan dünya malı ile din mülküne gitmez. Gayret iki taraftandır, ağlamak evlattan, süt annedendir.

İkinci kısmın üçüncü metni on iki beyitlik ***Hacca Gitmek İsteyen Bir Hünasanın Hikâyesi***'dir: Bir hünasa var idi. Hacca giderek halkın gözündeki hünasalığını silmek istedi. Adamın biri ona, kızlar senin yanına oturur, kadınlar senin cenazeni yıkar, yarın hacda ölsen senin cenazen ne olacak, yürümen kolay, ama senin ölümün daha zor, dedi. Bunun üzerine hünasa hacdan vaz geçti. Kim ki talebinde tembel olursa o, Allah'ın gadap kıldığı bir hünasa gibidir.

Bu kısmın dördüncü metni otuz üç beyitlik ***Zübeyde ve Ona Âşık Çocuğun Hikâyesi***'dir: Zübeyde adında çok güzel bir kadın var idi. İnciden yapılmış bir başörtüsü vardı. Bir çocuk yolda onu gördü ve kendinden geçerek bayıldı. Hiç kimse ilgilenmedi. Sonra şeker dudaklı biri onun halini Zübeyde'ye bildirdi. Zübeyde, bir çocuğun âşıklık ne haddine, dedi ve onun sadıklığına inanmadı. Çocuğun sinesi efkâr dolu idi. Yanında bir teşt vardı.

Çocuk bir ah etti, çocuğun ciğeri tek parça olarak teştin içine döküldü. Sonra diğer bir teşte kanlı su döküldü. Çocuk, haberciye, bunlar benden Zübeyde'ye hediye olsun, dedi. Haberci her şeyi olduğu gibi Zübeyde'ye anlattı. Zübeyde, feryad figan ağladı. Onun yüzünü canlı olarak görebilecek miyim, dedi. Haberci haber getirdi. Çocuk öldü, dedi. Hikâyemizin bazı mesajları şöyledir: Kime Allah aşkı ilaç olursa büyük küçük onun yanındadır. Kullukta Allah'a tabi olmak gerekir. Pîrin sohbetinden insana iman doğar. Talepsiz insanların canı can değildir. Kötülerle birlikte olana kötülük bulaşır.

İkinci kısmın son iki metni gazel olup ilk gazel sekiz beyit, ikinci gazel dokuz beyittir.

1.3.2.3. Üçüncü Kısım

Üçüncü kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin onuncu beyti ile başlar.

آفت این در هوای شهوت است

ور نه اینجا شربت اندر شربت است

Tercümesi: "Bu kapının afeti, heva ve şehvettir. Yoksa burada dayima şerbetler içilir durur."

İkinci bölümün üçüncü kısmı yedi metinden oluşmaktadır. Giriş metninden sonra dört hikâye ve iki gazel mevcuttur. Giriş metni yedi beyittir. Giriş metninden sonra yirmi dokuz beyitlik ***Sultan Bayezid ile Bir Köpeğin Hikâyesi*** vardır: Sultan Bayezid yolda müritleri ile gidiyordu. Bir köpek ona azıcık sürtündü. Sultan Bayezid, elbiselerimi pis etti diye köpeği tepti. Köpek hâl dili ile şeyhe seslenmeye başladı. Köpek dedi: Bir köpeği görünce damarın bile titrer, senin içerinde üç yüz köpek vardır. Bu köpeklerin her birinin zehrini söylesem, dayanamazsın. Ben eğer görünen bir yeri kirletsem bir damla su onu temizler. Ama senin içindeki köpekler, sana bir zarar verse o senin imanını yakar. Şeyh, bu sözleri anladı ve bütün azası perişan oldu. Sultan Bayezid, köpeğe; doğru söylüyorsun, ben üstadım ama halkın üstadı sen oldun, ben vefayı senden öğrensem yeridir, Allah'a sen aşina kıldın,

dedi. Sonra köpeğe seslenmeye devam etti: Sen anlat, ben senden öğüt alayım, dedi. Köpek, Sultan Bayezid'e halkın gözünde kendisinin kötü bir varlık olduğunu, insanların kendisinden korktuğunu söyledi ve sana herkes hürmet ediyor, dedi. Bu sözden sonra Sultan Bayezid perişan bir şekilde ağladı. Ben bir köpeğe bile aşina olamıyorum, yarın Allah'ın huzurunda nasıl makbul olurum diye düşündü. Metin şu mesajlarla devam eder: Kendini bilmeyen bir kişi sufîlikten habersizdir ve bir köpekten beterdir. Sufîlik yolunda kim ki gönül incitendir, mahşer günü onun yeri cehennemdir.

Bu kısmın ikinci hikâyesi yirmi dört beyitlik ***Nam Peşinde Olan İki Yüzlü Sufînin Hikâyesi***'dir: Nam ve şöhrete düşkün bir sufî var idi. İyiyi ve kötüyü birbirinden ayırmak onun için önemli değildi. Onun amacı halkın gözüne iyi görünmekti. İbadetlerini halka iyi görünmek için yapardı. Bir gün gece vakti bir mescide gitti, mescitte kimse yoktu. Hava çok sert idi. İbadet etmedi. Dışarıda bir köpek vardı. Köpeğe sert bir şey değdi. Köpek mescidin içine girdi. Sufî içeri gireni bir adam sandı. Sabaha kadar mescitte beklemişti. Abdestsizdi. Yüz meşakkatle bir abdest aldı, sabah namazı için mescide girdi. Halk ona iyi adam desin diye sabaha kadar uyumamış ve mescitte beklemişti. Sabah ezanı vakti geldiğinde, mescide bir göz attı ve gördü ki mescide giren bir adam değil bir köpekti. Mescidin kubbesinden ansızın bir nida geldi: Sen namazı köpek için kıldın. Ey aklı kısa! Bu köpek dürüsttür. Ama sen işini bu köpek için yaptın, Allah için yapmadın. Hikâyemizin devamında ifade edilen mesajların bazıları şöyledir: Nefis ile kılınan ibadet ateştir, ruh ile kılınan ibadet yârdır. Kim ki ibadetini taklitle kılarsa onun ibadeti Ermeni'nin ibadetinden beterdir. Kullukta kim ki yalancıdır, Allah onun düşmanıdır.

Bu kısımdaki üçüncü hikâye kırk yedi beyitlik ***Allah'tan Zenginlik İsteyen Hocanın Hikâyesi***'dir: Bir hoca var idi. Hiçbir şeyi yoktu. Kalacak yeri, giyeceği yoktu. Her zaman Allah'a yalvarırdı ki bana bir hazine ver, ben onunla bir dergâh yaptırayım, onun her şeyini kıymetli madenlerden yaptırayım, derdi. Bir gece rüyasında Hazreti Peygamber ona bir altın ocağını müjdeliyordu. Hoca hemen yerinden fırladı. Önce düşündü, bunu oğluma haber versem mi? Sonra onu tek başına götürmeye karar verdi. Duasında

söyledikleri hatırından gitti. Üç yıl altınları ne yapacağını bilemedi. Bir gün sel geldi, dağ yıkıldı ve altınlar dağın altında kaldı. Duasında söyledikleri şimdi aklına geldi. Dergâh yaptırmadım, mazlumun gönlünü almadım, diye ağlamaya başladı. Şimdi anladım ki mutluluk vefasızmış. Her şeyimi kaybettim, dedi. Tekrar o altınları bulsam pek çok iyilik yaparım, fakirin müşkülünü hallederim, her misafire istediğini veririm, diye düşündü. Bu sözleri dayima söyledi. Gaipten kulağına bir nida geldi: Ey yolunu şaşırmış adam! Bu hadsiz lafları etme! Sen şeytanın yol arkadaşısın. Ben yaratıcıyım, ben seni zengin kıldım. Bana verdiğin sözler hani nerede? Hoca bu yaptıklarının sonunda ne cevher kazandı; ne de katır boncuğu. Ne o dünyadan ne bu dünyadan nasip aldı. Şair, hikâye ile ilgili birtakım mesajlar zikreder: Tövbeli kulun iman sermayesi arşa ulaşsa bunda şaşacak bir şey yoktur. İnsan iman nurunun kimyasını dilemeli. Ölüm zamanı Allah'ın nurunu dilemeli. Onun için İblis gibi şakî gitmememli. Takva olmalı.

Üçüncü kısımdaki son hikâye doksan dört beyitten oluşan ***Çocuğu Olmayan Bir Kadın ve Onun Kocasının Hikâyesi***'dir: Bir kadın vardı, gamlı ve neşesiz idi. Onun kısır bir kocası var idi. Bir gün ihtiyar kocası kadına, sen sıhhatlisin, zararsızsın, oturup bekleme. Koca bulma ümidiyle insanların arasında dolaş. Mutlu bir çocuğun olacaktır. Kafandan bütün kederin yok olacaktır. Erin yanında yanakların kıpkızıl olur. Tembelliği bırak, bak gençliğin gidiyor. Ben bunu gece gündüz düşünüyorum. Ben faydasız bir kulum. Kuru yere taneyi ekiyorum, dedi. Bu sözleri duyan kadın ona cevap verdi: Bu sözleri söyleme, belki imanın gider, belki canın gider. Burada durma, buradan git! Cehenneme yolu başlayanın yüzü kara olsun, dedi. Adam sözlerini geri çevirmeye başladı: Sert söyleme ey mutlu kadın! Ben bu söylediklerimi seni imtihan etmek için söyledim. Benim bir kasdım yok, senin içini anlamaya çalıştım, dedi. Kadın, kötü sözler imanın nurunu siler, dedi. Hikâyenin asıl konusu ve mesajı bundan sonra daha da netleşir: Hikâye hezil, yani alay etmek ile ilgilidir. Şair ileriki beyitlerde hezil ile ilgili pek çok şey söyleyecektir: Hezil afettir, cehennemin külüdür. Hezil imanı bozar. Hezil kolaylık yolu değildir. Hezil yapan Allah'tan doksan üç bin yıl uzak düşer. Havva'nın hezli

Adem'i cennetten uzaklaştırdı. İnsana düşman insanın kendisidir. Sen kendinden geç ki Allah seni davet etsin.

İkinci bölümün üçüncü kısmı dokuzar beyitlik iki gazel ile tamamlanır.

1.3.2.4. Dördüncü Kısım

Dördüncü kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin on beşinci beyti ile başlar.

يك قدم زد آدم اندر ذوق نفس

شد فراق صدر جنت طوق نفس

Tercümesi: "Âdem Peygamber, nefis zevkine bir adım attı, cennetin baş köşesinden ayrılma zinciri, boğazına geçti."

İkinci bölümün dördüncü kısmı sekiz metinden oluşmaktadır. Giriş metninden sonra beş hikâye ve iki gazel mevcuttur. Giriş metni altı beyittir: Kim bu dünyadan gönül lezzeti alır, belki kolay işleri müşkül olur. Namussuz adam, öğüdü ne bilsin? Kim ki bu yolda Allah'a tabidir, gerçek yolu bulur. Çocuk aklını Eflatun'a verin. İnsanoğlunun canının aslı aşktır.

Dördüncü kısmın ikinci metni kırk dört beyitlik ***Şeyh Seyyid Musa Enver ve İki Tüccarın Hikâyesi***'dir: Şeyh Seyyid Musa kervan arasında dolaşıyordu. İki tüccar, arkadaş olmuşlar aralarında sırlarını konuşuyorlardı. Bunların sohbetlerine Seyyid Musa şahit oldu. Biri diğerine, senin malın çoğaldı, ayların yılların nasıl geçiyor, yaz ve kış çok hırslısın, beş vakit namazını huzurlu kılabiliyor musun, dedi. Diğeri cevap verdi: Ben namaza niyet ediyorum, sinemde hayaller ve mallar kaynayıp duruyor. Beynime her bir taraftan herre heyt herre heyt sesler geliyor. Namaz için elimi bağlayınca bir sıkıntı üzerime çöküyor. Tahrime tekbirinde kulağım sağır oluyor, ne rüku ne kıyam fark ediyorum. İmamın ne yaptığından haberim olmuyor. Diğeri cevap verdi: Senin namazın varmış, Allah mübarek etsin. Benim yaşım yetmiş bir oldu. Başım daha secdeye gitmiş değil. İki tüccar aralarında uzun uzun konuşurlar. İbadet, haram ve helal gibi konularda duyarsız olduklarını hikâyenin devamında iyice ortaya koyarlar. Bunları duyan Seyyid Musa dua etmeye başlar: Allahım! Hiç kimseyi bunlar gibi kılma! Şeyh Seyyid'in bu duasına Allah cevap verdi: Ben Allahım. İstediğimi mümin, istediğimi kâfir

ederim. Mümini sonra dinsiz ederim. Kulum bana doğru yönelirse ben yumuşaklığımdan ona veririm. Yönelmezse onu uyarırım. Ona ağır sıkıntılar veririm. Hâlâ uyanmazsa onu rüsva kılarım. Hikâye pek çok dua beyitleri ile devam eder.

Bu kısmın ikinci hikâyesi otuz beyitlik ***Bir Hüner Sahibi Adamın Hikâyesi***'dir: Hüner sahibi bir adam vardı. Şahın kapısında ben yüz akıyım, derdi. Bir dürbün yapıp cümle gizli sırları bileyim derdi. Sonra şah dürbünden bakıp on üç yıllık yolu görür, derdi. Bu hünerli adam dürbünü yaptı. Ancak şahın gözü hasta oldu, bulanık görmeye başladı. Padişah dürbüne bakmaya karar verdi. Gururlanarak yol yürüyen padişah ayağının altını bile göremedi. Dürbünü işe yaramaz diye attı ve bu adamın gözünü oyun, belinden toprağa gömün, derisini yüzün, dedi. Aradan on bir yıl geçtikten sonra padişah dürbüne tekrar bakmak istedi. Dürbüne baktı ve on üç yıllık yolu tekrar tekrar gördü. Şah yaptığına bin pişman oldu. Dizlerine vurmaya başladı. Vah, yazık! Adamın kıymetini bilemedim, dedi. Kendi gözümün çarpıklığından ayrılmadım, dedi. Şahın ölüm zamanı yaklaştı, hünerli adamın akibetinden dolayı sürekli hayıflanıyordu. Kendini anlayacak gönül sahibi kimse yoktu. Biri dedi: Ey ahmak padişah! Kendi iyiliğini bilmeyen başkalarının faydasını ne bilsin. Her hüneri o hünerin ehli fark eder, bilir, dedi. Hikâyenin devamında hikmetler devam etmektedir: Şeytandan sermaye isteme! Onun sermayesi insanı korumaz. Acizlik yolunu tut, Allah'a koş!

Dördüncü kısmın üçüncü hikâyesi elli dokuz beyitlik ***Bir Falcının Hikâyesi***'dir: Bir falcı vardı. Perişan bir şekilde ağlıyordu. Biri sordu: Yol uzun, temiz oynayan hatırına nasıl geldi? Falcı, yazık bana, yazık bana diyerek feryad ediyordu. Ben gencim, mezara nasıl sığarım, remili halk arasında kırsam, yaksam, dedi. Falcı düşündü, taşındı, bu işin kurtuluşu olmadığını anladı. Çocuk gibi ah etmeye devam etti. Suyun içine ölü ayını saldı. Hikâyenin devamında dünya ve ahiret hakikatleri ile ilgili pek çok şey sıralanır: Can verirken kimin idraki var, nur ehli ile nar ehli malum eyler. Tövbe ayıpları temiz eyler. Doğuya doğru, batıya doğru sadece bir rehber vardır. Bu dünyadan giderken iyilik yolu tutulmamışsa sonradan feryat etmenin bir faydası yoktur. Yol gösterici malumdur, çöller tehlikelidir. Bu

dünya ateşle dolu bir leğen gibidir. Ekin ekmek ve mücadele etmek insanın işidir, amellerin bereketi ise Allah'tandır.

Bu kısmın bir diğer hikâyesi otuz sekiz beyitlik ***Hace Nuri Hikâyesi***'dir: Hace Nuri, kemal sahibi, hal deryası idi. Bir gün, köhne bir mezarlık gördü. Mezarlık yüz yerinden yarılmıştı. Mezarlık, büyüklük bakımından Kaf Dağı gibi büyük idi. Nice tamiri yıkılmış mezar, şeyhin gönlünü burktu. Şeyh ah ederek çok ağladı. Vah yazık adam, dedi, kan ağladı. Hayatta iken arslanı tutan adam sonunda yarık bir mezar sahibi olmuş, başına vursan asla yürümez, bu hanede durmaz idi. Bu nasıl bir insan idi acaba? Kâmil bir mümin mi yoksa kötü yüzlü biri mi idi, diyerek düşünürken mezardan bir ses geldi: Ey ileri görüşlü adam! Altta yürü, başımın üstünde dur! Sen mezarımın görünürdeki durumuna bakma. Toprağın altında cevher gizlidir. Bu yarık mezar benim için zinettir. Sana maceramı anlatsam, sen kervandan geç kalırsın, dedi. Şeyh, kervana yetişmek için hızla gitti. Akşam namazı vakti yetişti. Şeyh herkesi kıyamda buldu. O nazar sahibi namazı geçirdi. Hikâyenin bundan sonraki bölümünde hikmetler ve öğütler yine başlar: Merdanların işini güzel yorumla! Hayatta olduğun sürece iyi işleri önde tut! Her kimle karşılaşırsan mutedil ol. Halk isyan yolunda avaredir, cümlesi noksan işlerin içindedir. Hocanın kasdı şudur ki, her bir çölü bostan yapsın, her yeri abad etsin.

Bu kısmın son hikâyesi yirmi yedi beyitlik **Bir Efsuncu ile Ejderhanın Hikâyesi**'dir: Bir zamanlar bir efsuncu var idi. Bir yerde bir ejderin varlığını duydu. Efsuncu, çeşit çeşit efsun yapsam, o ejderi efsunlayıp hazineyi alsam, dedi. Efsuncu yılanı izlemek üzere mağaraya vardı. Hazreti İsa yol üzerinde gidiyordu. Ejderi gördü ve yüzüne baktı. Halin nasıldır, diye ejdere sordu. Ejder, beni efsunlayıp evimden çıkarabileni alkışlarım, dedi. Hazreti İsa şimşek gibi geçti, gitti. Bir zaman sonra Hazreti İsa bunları görmek için geldi. Efsuncuya, ne yaptın işi, dedi. Efsuncu, şükürler olsun ki yılanı avladım, dedi. Hazreti İsa yılana, yürekliliğin nerede, gayretin vardı, halin nerede diye sordu. Ejderha cevap verdi: Onun efsununu beğenmemiştim. Onun kanını dökmeye kasdım vardı. Allah'ın adını andı, bedenimi Allah'ın ismi hareketsiz kıldı. Hikâyemiz bundan sonra öğütlerle devam eder: Kullukta Allah'ın ismine

teslim ol; niçin, niye diye sorma! Kim bir davanın peşine takılırsa onda afet vardır, kim de inleyen olsa onda rahmet vardır. Yılan nefsindir, sen ise efsuncusun. Hazreti İsa'nın ruhu bedenin serveridir. Bu yolda tövbe sahibi olmak gerek. Serkeşlerle asla arkadaş olma. Kim ki serkeştir, onun afeti vardır. Nefis insan bedeninde Kaf Dağı gibidir. Ey birader! Sen iyi efsuncu ol!

Dördüncü kısmın sonunda dokuzar beyitlik iki gazel vardır.

1.3.2.5. Beşinci Kısım

Beşinci kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin otuzuncu beyti ile başlar.

چونکه مئومن آینه مئومن بود

روی اوز آلوده کی ایمین بود

Tercümesi: "Zira mümin, müminin aynası olunca yüzü buğulanmaktan kurtulur."

Beşinci kısımda altı metin vardır. Otuz beyitlik giriş metninden sonra üç hikâye ve iki gazel mevcuttur. Giriş metninde emir fiilleriyle yapılmış pek çok öğüt vardır. Bazıları: Her kırık gönüllünün talebesi ol! Talep ehli ol! Bu yolu, yolu görenden sor! İyi insanlardan şifa dile! Giriş metninin devamında bazı hakikatler dile getirilir: Her şehrin kendine göre âdeti vardır. Bir kişi bilmediği bir şehre gelince kör gibi olur. Küllî aklı bulmaya çalış! Her şey, bütün unsurlar, nar ve nur hepsi Allah'tandır. Şairimiz burada tasavvuf ilminin konularından marifet ile ilgili birtakım bilgiler sunar: Marifette; su, ateş, rüzgar ve toprak her biri bir şehirdir. Ateş şehri su cinsinden değildir. Her düşman, diğerinin yakını değildir. Toprak ve rüzgâr birbirinin zıddıdır. Cehalet rüzgârı, ateşin kuvvetidir. Mutluluk ve gam bir arada olmaz. Gece ve gündüz iki ayrı şehirdir. Hırs, hevâ, günah; gecedir. Güzel ahlak, imanın gündüzüdür. Tarikat yolunun kulu olmak gerek. İyi insanlara arkadaş olmak gerek. Gönül körlüğü her şeyden beterdir. Ey Allahım! Gönül hastalığı verme!

Bu kısmın ilk hikâyesi yirmi altı beyitlik ***Rehbersiz Geziye Çıkan İki Körün Hikâyesi***'dir: Birbirini önceden tanıyan iki kör var idi. Hava almak için bir akşam vakti gezmeye karar verdiler. Gönül mülkünden yol göstericiyi unutup birbirinin elinden tutarak yola çıktılar. O şehrin sahipleri yolda lağam

çukuru eşmişlerdi. Bir kış gecesi idi. Karlı ve yağmurlu bir geceydi. İki kör yolda yürürken ansızın bu çukurlara düştüler. Dışarı çıktıklarına bin pişman oldular. Çukur, su ile dolu idi. Boğazlarına kadar suya battılar. Hiç kimse onların durumundan haberdar olmadı. Çukurun içerisinde sabaha kadar mücadele ettiler. Bir ümitle beklediler. Sabah olmadan iki kör kuyuda öldü. Hikâyenin devamında özellikle rehberin önemine işaret eden öğütlerle metin devam eder: Şeyh kusurlu olursa imanı bozar. Şeyh ve mürit iki kör gibidir. Kusurlu bir şeyh hem kendini hem müridini peygamberin şeriatından uzaklaştırır. Sonunda menzilleri cehennem olur. Onun için mürit, pîrini tanıyarak bulmalıdır. Şeytana asla arkadaş olma! Tasavvuf yolunun da bir usulü var. Bu rumuza avamın aklı ermez.

Beşinci kısmın ikinci hikâyesi yüz beş beyitlik ***Köşgerlik Yapan Bir Seyyidin Hikâyesi***'dir: Köşgerlik yapan bir seyyit var idi. Farz ve vacipten habersiz idi. Derviş elbisesi giyerdi, mağrurdu. Nesep gururuna saplanmıştı. Kendini taht sultanı olarak görürdü. Abdest alırken usul bilmezdi, suyu yüzüne vurarak abdest alırdı. Bir taharet vakti bir müttakî onunla karşılaştı. Müttakî adam onu uyardı: Böyle abdest alınmaz, bu abdestle nasıl namaz kılacaksın, dedi. İkindi vakti oldu. Köşger babasının yanına ulaştı. Babası din konusunda çok akıllı idi. Marifette öncü idi. Babası dedi: Müminlerin hepsi birer aynadır. Onların sinesi kinsizdir. Kim senin aybını sana söylese ona pîrim de. Onun etrafında dolaş. Sen marifet sahibi bir pîr tanımamışsın. Ey oğul! Sen nesepten elini yıka! İlimsiz bir seyyit her şeyden uzaktır. İlimsiz seyyit, içi süslenmiş üstü açık bir ev gibidir. Köşgerin babası köşgere daha pek çok öğütlerde bulundu. Köşger, babasının öğütlerini dinledi, hatalarını anladı ve hatalarından pişman oldu. Köşger ilim öğrenmeye başladı. Sarf, nahiv, mantık gibi ilimleri öğrendi. Olgun bir hale büründü. Doksan üç pîrden nazar buldu. Böylece seyyidin imanı kâmil oldu. Daha sonra kendisini abdest alırken uyaran müttakî adamı buldu. Onu ziyaret ederek onun elini öptü, çok ağladı ve dedi: Ben kötü bir adam idim. Hatamı yüzüme sert bir şekilde vurdun. Ben kendime geldim. Bundan sonra arş benim gözüme parladı. Hikâyemiz hikmetlerle ve öğütlerle devam eder: Mümin, kendi hatasını söyleyenlere karşı minnet duymalı. Kim ki doğruyu öğrenmek için o işin

ustalarına sormazsa doğruyu bulamaz. Görmeyen gördüm dese görmüş olmaz ve o kimse aşk çölünde yol yürüyemez. Aşk her kimin yolunu açarsa, o kimse kesret ehlinden kaçar.

Bu kısmın son hikâyesi otuz sekiz beyitlik ***Fasık Bir Müezzin ile Şeyh Bahaeddin Kasanî'nin Hikâyesi***'dir: Bir müezzin var idi. Ezanı zamansız okurdu. Zamana dikkat etmeden tembel bir şekilde ezan okumayı âdet edinmişti. Şeyh Bahaeddin Kasanî, bir gün bu müezzinin köyüne misafir oldu. Kasanî'nin kulağına zamansız ezan ulaştı. Kasanî, bir gözde parlak bir ayın cevheri olsa, o göz, yalancı sabahla gerçek sabahı ayırabilir, dedi. Varıp o müezzine söyleyin, ezanı terk etsin, o cehennemliktir, dedi. İki dürüst adam müezzine vardılar: Ey sakat adam! Bu ezanı zamansız okuyorsun. Sen doğru yoldan çıkmışsın. Sen dayima Allah'ın kelamını yanlış okuyorsun. Allah'tan utan, dediler. Müezzin serkeş idi. İçi karanlık, münafık yüzlü biri idi. Günah yükü çok fazlaydı. Gönlünden hastalık coştu. Onu bağlayıp Şeyh Kasanî'nin yanına getirdiler. Şeyh Kasanî gönül gözü ile baktı. Bu bedbahtı buradan uzak tutun, dedi. Bunun aybı cahil aybı değil, bundan cehennem kokusu gelmektedir, dedi. Ebleh adam bu sözlerden titredi. Evliyanın kılıcı ile karşılaştı. O nasipsiz müezzin imandan uzak, kör gönüllü idi ve utanmaz idi. Gavsın sohbetinden nasip almadı. Hem o dünya hem bu dünya tembel ve nasipsiz olarak öldü gitti. Acizlik yolunu tutmuş olsaydı, gavsın sohbetinden iman bulurdu. Çünkü acizlik yolunun yolcularını Allah korur. Hikâyemiz yine hikmetli ve öğütlü sözlerle devam eder: Kim senin aybını söylese o kişinin gönlünü hoşnut tut! Onun eteğine sarıl! Din için büyüklüğü terk et! Halkın ayıplamasından korkma! Bir işçinin kâmil bir imanı olsa onunla rakadaş olmak için saltanatı terk et! Hocalığın ilk şartı, iyi bir kul olmaktır. İyi bir kul olmadan hocalık lafı boş alftır.

Bu kısmın son iki metni gazeldir. İlk gazel sekiz beyit, ikinci gazel dokuz beyittir.

1.3.2.6. Altıncı Kısım

Altıncı kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin yüz yirminci beyti ile başlar.

موی کج در پردهٔ کردون بود
چون همه اجزات کج شد خون بود

Tercümesi: “Bir eğri kıl gökyüzüne perde olursa bütün vücudun eğri olunca halin ne olur?”

İkinci bölümün altıncı kısmında yedi metin vardır. Dokuz beyitlik giriş metninden sonra dört hikâye ve iki gazel mevcuttur. Giriş metninde başlıca düşünceler şunlardır: Ayıp da hüner de gizlidir. Ey kötü nazar sahibi! Kötü tavırlarını terk et! Eğriliğin cahilliğinden ve şaşkınlığındandır. Doğruların yolu tehlikesiz ve korkusuzdur. İyilerden asla zarar gelmez. El çarpık olursa ayak da noksan olur. Her ikisinden de hata ortaya çıkar. Eğri el, bütün azaları belaya salar. İman nuru halenin ortasında kalmış gibidir.

Bu kısmın ilk hikâyesi atmış dokuz beyitlik ***Hırsız ile Şeyh-i Şeref’in Hikâyesi***’dir: Bir hırsız var idi. Çok kötü işleri vardı. Yaptıklarından hiç pişman değildi. Gönül dünyası çok karanlık idi. Kalbinde hiç Allah korkusu yoktu. Kırk üç yıl hırsızlık yaptı. Sonunda Allah’ın kahrı onu yakaladı. Yaptıklarının hepsi yanına geldi. Kendisi herkese iğne vurmuştu, sonunda kendisi bıçak yedi. Bir gece, gece bekçilerinin eline düştü. Bekçiler onun ayıp ve noksanını bir bir gördüler. Adaletli hükümdara onu haber verdiler. Hükümdar, buna şiddet uygulayın, sağ elini ve sol ayağını kesin, dedi. Elinin ve ayağının yanlış yolda olmasından dolayı hükümdarın söylediği gibi kestiler. Hırsız artık yaptıklarından pişman oldu. Başını vurarak ağladı, gözünden kanlı yaşlar geldi. Kendi eline ve ayağına sitemli sözler söyledi. Şeyh-i Şeref hacca gidiyordu. O, gönül zengini, yüce nesepli bir hocaydı. Hırsızın perişan halini gördü. Hırsız, bana hac yolu kapandı, benim yanlış yoldaki azalarım hac yolunu bana kapadılar, elimi ve ayağımı bunun için kestiler, dedi. Hırsızın bu söyledikleri Şeyh-i Şeref’e ibret oldu. Bu sözlerden kendine ders çıkardı. Şeyh-i Şeref, ben önce kendi özümü düzelteyim, elim ayağım çarpık nasıl hacca giderim, dedi ve hac yolundan geri döndü. Kendini riyazata çekti. Elli yedi yıl riyazatta kaldı. Halil gibi ibadet etti. Gaipten bir nida geldi: Ey kulum! Benden istediğini söyle, sen elli yedi yıl melek gibi yaşadın, her yılın için sana bir milyon yedi yüz bin hac sevabı verdim, sen hemen Kâbe’ye doğru yola

çık, o Kâbe seni beklemektedir, dedi. Şeyh-i Şeref evinden çıktı. Kâbe'nin dört bir tarafından nur görünüyordu. Hırsızın halinden arifler ders çıkardı. Hikâyenin bundan sonraki bölümünde el ve diğer azaların yaptığı yanlış işlerin insanı nasıl bir eleme götürdüğü anlatılır, hikmetler ve dualarla metin devam eder: Eğri bir insan eline Kuran'ı alsa onu yanlış okur. Her şeye çarpık ve yanlış anlam verir.

Bu kısmın ikinci hikâyesi otuz altı beyitlik ***Bir Kuyucu ile Ömer-i Abdulaziz'in Hikâyesi***'dir: İsfahan'da bir kuyucu var idi. Su isteyene süt verirdi. Çok cömert idi. Binlerce sığırı var idi. Koyunları sığırlarından daha fazla idi. Asla misafirsiz yemek yemez idi. Allah'tan dayima misafir isterdi. Allah'ın kendisine dayima helal lokma vermesi için dua ederdi. Yaz mevsimiydi. Arazi çapalarken Allah'ın hükmü ile altın çıktı. Üç define buldu. Her biri yakut ve lal idi. Kuyucu, bunların benim gözümde bir arpa tanesi kadar değeri yok, dedi. Ömer-i Abdulaziz dönemi idi. Şah keşif sahibi idi. Sultan av yapıyordu. Kuyucu, bulduğu defineleri sultanın yakınına getirdi. Şah altınlara baktı ve bunlar kimin, dedi. Kuyucu, toprağı kazıyordum, yeni buldum bunları, dedi. Kuyucu devam etti: Ey hükümdar! Bunları ister al, ister karışık bırak, dedi. Sultan, ben haset biri değilim, bu kadar mülküm var, bunlar bana yeter, Allah hazinesini kime nasip etmişse, sıkıntısızca ona verir, dedi. Hikâyemiz dualarla ve öğütlerle devam eder. Özellikle dilin iyiliği ve kötülüğü burada konu edilir: İki doğru adam birlikte yola çıkarsa Allah'ın nuru ve has bir iman ortaya çıkar. Bu iki insandan biri eğri olursa, bunlar temiz olmaz. Ey Allah'ım! Gönül aynamızı ay gibi saf kıl! Dil eğri olursa baş belaya girer. Sen dilini sakla ki o başını belaya sokmasın. Dil beladır, onun zehri vardır. Cehennemliklere ateş verir, nurlulara nur verir. Bütün uzuvların ışığı dildir. Dil, bazen şeker, bazen katildir. Allah dilin kusurlarından bizi korusun! Bir müttakî dili ile münafık olur. Gönül eğri olursa dil de eğri olur.

Altıncı kısmın üçüncü hikâyesi ***Şeyh Seyit Müslim-i Hatlanî Hikâyesi***'dir: Hikâye kırk üç beyittir. Şeyh Seyit Müslim-i Hatlanî riyazat için kırk günlük çileye girdiği zaman kırk günde sadece üç tane kuru üzüm yerdi. Bir gün dedi: Benim gibi pak ve saf biri nefsine hilaf kılmalıdır. Doğuda ve batıda benim gibi müttakî olup Allah'a hiç kimse ibadet etmemiştir, ben

riyazat konusunda öncü bir kimseyim, benim eteğimde kibirden hiçbir leke yoktur, bu yurdu araştırsan benim gibi biri bulunmaz, dedi. Sıcağı ve soğuğu hayal ederken bir gece yarısı diş ağrısı peyda oldu. Diş ağrısı onu perişan etti. Herkesten çare istemeye başladı. İnsanlar ona, sen Allah'a bizden daha yakınsın, bizim gibi donuk gönüllülerin merhemi sana çare olur mu, dediler. Bu sırada gayipten bir nida geldi: Riyazat konusunda benim gibisi yok diyordun, şimdi basit bir diş ağrısına dayanamıyorsun. Ağlasan, başını dayima vursan, sünnetin şükrünü kılamazsın. Sıhhat benden, çaba ve amel senden. Sen hata ettin, çabuk tövbe kıl, dedi. Şeyh yaptığı hatanın nefisten olduğunu anladı. Dergâhında tövbe kıldı. Acizliğini Allah'a bildirdi. Hatasından döndü ve Allah'a yöneldi.

Bu kısmın son hikâyesi kırk yedi beyitlik ***Hace Yunus-ı Veli Hikâyesi***'dir: Hace Yunus-ı Velî yolda giderken bir ölü gördü. Bedeninde beyaz ve mermerden bir kefen halinde mezardan dışarı çıkarılmış duruyordu. Şeyh, kurtlar ve sırtlanlar yemek için muhtemelen çıkarmışlar diye düşündü. Mümin biridir, mezara geri kömün, yabanî hayvanlar onun bedenini yemesin, dedi. Üç defa gömdüler, üçünde de mezar onu dışarı attı. Şeyhe Allah'tan o kişinin imansız olduğu ilham edildi. Sonra gayipten bir ses duyuldu: O kişi kulluğu bir haraç olarak bilirdi, onun azası eğridir. O adam hem zina yapardı, hem de livata ederdi. Günahlara gark olmuştu. Onun babası da ondan incinmişti. O adam yedi cehennem toprağına âşıktır. Bırakın onun etini kargalar yesin ve halka ibret olsun, dedi. Şeyh bu sözleri anladı ve gözlerinden kanlı yaşlar akmaya başladı. Hikâyenin bundan sonraki kısmında tasavvuf yolunda pek çok engeller nedeniyle müridin çok ağlaması gerektiği işlenir: Hayatta olduğun sürece Adem gibi ağla! Halil İbrahim gibi kendinden geçerek ağla ki Nemrud'un ateşi nura dönecektir. İsmail gibi ağla ki sana marifet gelecektir. Hikâyenin bu kısmında bütün peygamberlerin ağladığı ve onlar gibi ağlamak gerektiği sıralanır.

Altıncı kısmın son iki metni gazel olup her ikisi de dokuz beyittir.

1.3.2.7. Yedinci Kısım

Yedinci kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin yüz yirmi birinci beyti ile başlar.

راست کن اجزات کج رازو سِتان

سرمکش ایدوستان زان آستان

Tercümesi: "Her cüz'ünü doğrulara uyup doğrult! Ey doğru yola giden, o eşikten baş çekme!"

Yedinci kısım on metinden oluşmaktadır. Kısa bir giriş metninden sonra sekiz hikâye mevcuttur. Bu kısmın son metni ise gazeldir. Giriş metni sekiz beyittir. Giriş metninde özellikle doğruluk vurgusu hâkimdir. İnsan azalarının doğru olması ve doğrulara tabi olma düşüncesi, giriş metninin temel düşüncesidir: Kulun dilsizlik ve sağırlık devleti en yüce devlettir. Kulluğu her şeyin önünde tutmak gerek. Doğru insanlar gibi doğru olmalı. Kim ki eğri oldu, şeytana meyleder. Şeytanîlere yâr olur. Yolda giderken ayağı topal olur. Eğri giden kimseye çukur rast gelir. Hakikat yolunda olan kimse, doğruluğu en önde tutmalı. Peygambere tabi ol! Doğruların emrini tut! Peygambere tabi olmayan sadık değildir, müminlik yolunda değildir.

Yedinci kısmın ilk hikâyesi kırk beyitlik ***Gavsu'l- Azam Kutb-ı Abdulkadirî Hikâyesi***'dir: Gavs, belalara sabırlı, temiz gönüllü idi. Doğru yola en baştan girmişti. Babasından ona çok miktarda mal, miras olarak kalmıştı. Onu hac için saklıyordu. Gavs, annesine Allah'ı arzuladığını, hacca gitmek istediğini söyledi. Gavsın annesi bu mirası gavsa uzattı ve dedi: Ey oğul! İhlas sahibi ol! Her zaman doğru ol! Allah yarın kıyamet gününde doğruları çağıracaktır. Sen her zaman doğruluğu en önde tut! Mizanı ve sıratı hiç unutma! Allah yârin, peygamber mededkarın olsun! Şimdi Kâbe'ye git, dedi. Bu dualarla ona altınları uzattı. Gavs, hac için kervanla birlikte yola çıktı. Bir süre gittikten sonra yolda hırsızlar kervanı durdurdu. Hırsızlar kırk kişi idi. Her biri bir kurt gibi idi. Onların elinden Tacik ve Türk herkes çok çekmişti. Bu hırsızlar hırsızlıkla çok mal toplamışlardı. Gavsın üzeri başı yırtık idi. Yakasında kırk altın var idi. Hırsızlardan biri sordu: Üzerinde bir şey var mı, niçin üzerin başın yırtık? Gavs, elbisesinin yakasında kırk altın olduğunu söyledi. Hırsız, çocuğun elbisesine baktı ve

onda altın olacağına fazla ihtimal vermedi. Hırsızların reisi işi bitirip hemen kaçmak istiyordu. Gavsı yakalayan hırsız, reislerine varıp, bir çocuk var, yırtık elbiseli, yakamda kırk altın var diyor, ama ben kıyafetine bakınca doğruluğunu inanamadım, dedi. Hırsızların reisi, onu getirin bir sorayım, dedi. Çocuğu getirdiler. Hırsızların reisi sordu: Yakanda saklı mal var mı? Niçin onu gizlemedin? Herkes kaçtı ve malını saklamaya çalıştı. Sen niye böyle yapmadın, dedi. Gavs, dünya malı kolaydır, kula asıl zor gelecek olan şey cehennem yılanıdır. Ben yalan söylesem Allah'tan ve peygamberden korkarım, dünya malını kazanmak kolaydır, asıl müşkül olan cehennem iğnesidir, dedi. Hırsızların reisi, bu sözlerden derinden etkilendi. Yaptığı işten utandı. Dedi: Ey doğrulukta kararlı çocuk! Biz yanlış yoldayız, bize tövbe ver! Kırk hırsız tövbe aldı. Kervana malını verdiler ve serbest bıraktılar. O kırk adam, gavsla birlikte oldular. Gavsa tabi oldular. Hepsi evliya ve müşkülleri halleden birer arif oldu.

Bu kısmın ikinci hikâyesi on iki beyitlik ***Çok Güzel Ama Hırsız Bir Gencin Hikâyesi***'dir: Çok güzel bir genç var idi. Onun güzelliği karşısında Rum ve Şam boyun eğmişti. Onun başı ve yüzü âşıkların haccı idi. O hırsız idi. Eli eğri idi. Pek çok gencin elini ve ayağını vurdu, ama sonunda kendisi de köle oldu. O kimin eline düştüyse o evde çöp bile kalmadı. Onun işinden halk muzdarip oldu. Onun güzel yüzü bir afet oldu. Bu ayıp onu başından etti. Bir gün onun boynuna bir taş bağladılar ve denize attılar. Batınî ayıp bir can belasıdır. Her kim ki kötü ile birlikte oldu kendisi de kötü olur. Allah'ın dergâhından reddolunur.

Yedinci kısmın bir diğer hikâyesi yirmi yedi beyitlik ***Sakalı Meshetme Sünnetini Terk Eden Bir Âlimin Hikâyesi***'dir: Sır sahibi bir âlim var idi. Namaz vakti Kâbe'ye uçardı. Evi Kâbe'den on yedi mil uzaktaydı. Fakat o, kış yaz beş vakit namazı Kâbe'de kılardı. Bunu kendine âdet edinmişti. Ömür geçti, gece gündüz edep terk etmedi. Vacibi ve müstahabı terk etmedi. Sünnete boyun eğmişti. Bir sabah evinden yine uçtu. Ancak bu defa yarı yolda kaldı. Kendinden bir günahın hasıl olduğunu düşündü. Ben Medine'ye ve Mekke'ye uçardım, ey Allah'ım, benden bir günah sadır oldu,

bana günahımı bildir, ne oldu, ayağım topal oldu, dedi. Gayipten bir ses geldi: Senden bu yolda kötü bir iş sadır oldu. Sen bir yüz akını terk ettin. Sen sakalı mesh etmedin. Önce sakalını mesh etseydin sonra Kâbe'ye ulaşırdın. Sen önce peygâmberin sünnetine tabi idin. Azıcık bir eğrilik yaptın, kanatların noksanlık buldu. Hikâyenin devamında doğruluk ve sünnete bağlılık ekseninde çeşitli düşünceler ifade edilir: Kim ki peygâmbere tabidir, onun yanında iki dünyanın da yarım arpa kadar değeri yoktur. Allah, doğrular cennetliktir, dedi.

Bu kısmın bir diğer hikâyesi yirmi altı beyitlik ***Kerameti Kendinden Menkul Pîrin Hikâyesi***'dir: Yaşlı bir pîr var idi. Korkusuzca pek çok söz verirdi. Aslında hiç kerameti ve hidayeti yoktu. Gönlü kör idi. Çevresinde talebeleri toplanmıştı. Birini Bayezid kıldım, birini Şeyh-i Mecid kıldım, ben sizleri korkudan emin kılarım, yarım bir bakışla sizleri Bahaeddin kılarım, derdi. Diliyle bol bol bahşederdi. Söylediklerinde yarım doğru bile yok idi. Ölüm zamanı yaklaştı. Cümle halk dedi: Ey yiğit insan! Söylediklerin mahşere kalmasın. Halkı Musa kılayım, kimya yaparım, derdin. Yaşlı pîr, ne yazık ki gözümün nuru gitti, beni kınamayın, benim kendi gönlüm yaralı, bunları nasıl yapayım, dedi. Hikâyenin devamında sözde durmanın ve kusurlu pîrin değerlendirmesi yapılır: Allah korkusu olmayan kişi için sözünü terk etmek kolaydır. Allah korkusu olan kişi, Allah'ı her zaman hazır ve nazır bilir. Nakıs pîr, mübarek olmayan bir kuldur. Sözünde duran kişiye Allah kulum der. Sözünde durmayanlarla arkadaş olmamalı.

Yedinci kısmın beşinci hikâyesi yirmi dokuz beyitlik ***Harun Reşit ile Bir Çocuğun Hikâyesi***'dir: Harun Reşit yolda gidiyordu. Bir çocuğa itimat edip olgunlukla ona yaklaştı. Şah, çocuğa müminlerin güvenliği ile ilgili bir iş verecekti. Çocuk şahın isteğine yanaşmadı. Şah, çocuğun aklı noksan, hizmeti eksik diye düşündü. Emrindekilere, bu çocuğun kulağını ve burnunu kesin, kendisini şehrin etrafında gezdirin, bunun gibi hayrı ve gece ibadeti olmayan bir edepsize bu uygundur, dedi. Çocuk dedi: Sen kendi aslına bak! Adalet davulunu adil çal! Ben bu hizmeti senden öğrendim. Sen bir günde üç vakit namazı kaza ediyorsun. Sana bu kadar yüceliği süs ve şatafat

veriyor. Sen hizmetinde topalsın. Ben kullukta aciz bir kişiyim. Ben kulun kuluyum, dedi. Şahın hışmını bu sözler bağladı. Harun Reşit bu sözleri anladı ve çok ağladı. Dedi: Ey sofu çocuk! Sen benim hocam ol! Benim halime şahit ol! Namazları terk etmeyeceğime söz verdim, tövbe kıldım. Harun Reşit bundan sonra yetmiş yıl yaşadı. Verdiği sözde durdu ve namazını hiç terk etmedi. Günde yüz kere dua ederdi. Allah ondan memnun idi. O çocuk doğru yoldaydı. Sünnete tabi idi. Kerameti ve hidayeti çok idi. Şahın imanına güzellik verdi. Şah, çocuğa hediyeler verdi ve onu azat etti. Hikâyenin devamında hikâyeye uygun mesajlar verilir: Kimde cehennem korkusu varsa o tövbeyi her kişiden öğrenir. Doğruların sözü imana yârdır. Firavun'un ve müflisin utanması çoktu. Ancak her ikisi de merdud ve kâfirdir. Hatasız hiçbir kul yoktur. Hataya tövbe malumdur.

Yedinci kısmın altıncı hikâyesi yirmi altı beyitlik ***Temiz ve Yol Gösterici Gavsın Hikâyesi***'dir: Temiz ve yol gösterici gavs gidiyordu. Yolda ak saçlı bir ev ustası gördü. Usta yolun üstünde ateş yakmış kıvılcımlar çıkıyordu. Yanında kuru ve yaş odunlar vardı. Şeyhin dikkatini çekti. Niçin bu halis çöpleri ateşe atıyorsun, dedi. Usta, bu günahlar evvelden eğri geldi, kurtuluş bulsun diye ateşe atıyorum, dedi. Şeyh, bu sözü anladı ve takatsiz bir şekilde sinesi gamlandı. Gözlerinden gamlı yaşlar akmaya başladı. Keşke ben bu dünyaya gelmeseydim, diye düşündü. Hikâye kulun yaptığı yanlışlıklar ve din yolunda sağlam olma üzerine düşüncelerle devam eder: Kâmil insan gördüğü her şeyden ibret alır. Cahil insan dinden ve imandan kaçar. Kerem sahibi arifi istemek gerek. Hayatta iyileri istemeli. Din yolunda zayıf olma, sağlam ol! İnsan bedenindeki can, bir yabancı gibidir. Böyle bir bedene niçin afiyet olsun ki! Dostluğu Allah'tan iste! Allah eğer lutfederse zorluk yoktur.

Bu kısmın yedinci hikâyesi on yedi beyitlik ***Süleyman Zamanında Topal Bir Karıncanın Hikâyesi***'dir: Süleyman zamanında topal bir karınca var idi. Bir tepeden sürekli toprak alıyordu. Keramet sahibi padişah sordu: Sen niçin bu kadar uğraşıyorsun? Karınca dedi: Ben bir âşığım. Aşkın peykanına hazırım. Bana bir başka karınca, arkadaştır. Ben ona âşığım.

İkimizde de temiz bir can vardır. Ortada bir toprak yığını engel olarak durmaktadır. Bu toprak yığınını ortadan kaldırmak için yemin ettim. Süleyman Peygamber, bu dağ çok yüksektir, bunu kaldırmak için ya Eyüp sabrı ya da Nuh'un ömrü gerek, dedi. Karınca, bu toprak yığınının kalkması konusunda ben de endişeliyim, bunun için çok çabalıyorum, yalancı bir yolda olmamalıyım, dedi. Karıncanın bu sözleri Süleyman'a hoş geldi. Cinlere, bu toprak yığınını buradan kaldırın, dedi. Hikâye, mağrur olmamak ve nama güvenmemek üzerine düşüncelerle devam eder.

Bu kısmın son hikâyesi on üç beyitlik ***Vahiy Kâtibi Abdullah'ın Hikâyesi***'dir. Bu hikâyede herhangi bir olay yoktur. Ancak önce vahiy kâtibi iken sonra mürted olan Abdullah'ın akıbeti üzerine düşünceler anlatılır: Abdullah vahiy katibi idi. Kuran'ın nuru onun gözüne görünmüştü. Ama sonra eğri olduğu için cehennem ehli oldu. Sonunda Müseylem'in babası oldu. Allah onun imanını korumadı. Kuran'ın nuru ona sevda olmadı. Yüce kapıya baş kaldırdı. Cehennemlikler için ateşten korunmanın çaresi yoktur. Müseylem, ben peygamberim, dedi. Pek çok hadis uydurdu. Ey kul! Eğrilik yolunu tutma! Ameli doğru kıl! Doğru olursan kıyamet günü mutlu olursun.

Bu kısmın sonunda dokuz beyitlik bir gazel vardır.

1.3.2.8. Sekizinci Kısım

Sekizinci kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin yüz yirmi üçüncü beyti ile başlar.

هركه باناراستان همسنك شد

دركمين افتاده و عقلش دنك شد

Tercümesi: " Doğru olmayanlarla tartılan eksikliğe düşer, aklı şaşar kalır."

Sekizinci kısımda giriş metninden sonra bir hikâye ve iki gazel mevcuttur. Giriş metni yirmi sekiz beyittir. Giriş metninde kişinin arkadaşını, dostunu belirlerken onda kendi özelliğinin bulunması, kendi türünde olması üzerine düşünceler yoğunlaşmaktadır. İyi arkadaşın iyiliklere, kötü

arkadaşın kötülüklere yönelttiği belirtilmektedir: Akıllı insan özellik araştırır. Sen gönlü zengin biri olarak iyileri iste! Herkes kendi türünü ister. Gönül ehli gönül ehlini ister. Dininde tembel olanın canı topal bir karınca gibidir. Hamiyyet dindedir. Dinde kâmil olmak gerek. Dininde tembel olanı kendine arkadaş edinme! O senin türün değildir. Her zaman hamiyyet kıl! Dışı temiz, nesebi pak bile olsa arkadaşı kötü olanın kendisi de kötü olur. Her zaman kötü arkadaştan zarar gelir. Huyu kötü olan arkadaş, arkadaşında iz bırakır. İnsanın nesli müçtehit bile olsa kötü arkadaş onu cehenneme sürükler. Cahillerle arkadaş olma! Onlar senin elindeki bardağı kırarlar. Kötü arkadaş insanı kötü yapar. Kâmil insanın cinsi iman ehlidir. Sarık ve yele insanın iyiliğini göstermez. Görüntüsü insan, imanı karışık olabilir. İnsanın zineti iman iledir. Kötülerden kaçmalı, imanlı meclislere varmalı.

Bu kısmın ikinci metni yüz yetmiş bir beyitlik ***Şah-ı Nusretbahş'ın Hikâyesi***'dir: Müttakî bir şah vardı. Haksız yere kimsenin kanını dökmez idi. Çok titiz idi. Başı kesik bir kuş görse bir yaprak gibi titrerdi. Gönlü temiz, takva sahibi idi. Allah'tan çok korkardı. Onun adaletinden her yer mamur olmuştu. Onun temiz huyu hastalıklara şifa idi. Horasan ve Herat onun emrindeydi. Onun adı Şah-ı Nusret-bahş idi.

Bir zaman sonra bu şaha birkaç namussuz adam arkadaş oldu. Şahın evi virane idi, yüzlerce yarık vardı. Bu namussuz adamlar evi gördüler, ileri geri akıl yürüttüler. Bu duvarı yarık virane ev şaha layık değil, bu ev kölelere uygundur, bu şaha yazık, ona yol gösterecek kimse yok, onun vezirlerinin aklı yeterli değil, işleri hep yarım, bunlar hep aş ekmek peşindeler, biz ise bilginiz, şaha hizmet etme konusunda çok istekliyiz, dediler. Bu ebleh adamlar şaha başvurdular: Biz bu devlete lazımız, size bizim gibi akıllı vezir lazımdır, biz şahımıza layık bir aşiyan yapabiliriz, dediler. Bu adamlar yapacakları evi şahın aklını karıştıracak şekilde tasvir etiler. Şah, onların bu sözlerinden çok etkilendi. Bu sırada bir anda gözüne kan doldu. Namussuz adamlar, bir anda ortadan kayboldular. Şahın aklı gitmiş, dengesini kaybetmişti. Şahın iyi namlı bir veziri vardı, onda hem Allah korkusu vardı, hem de o vezir, Allah'ı isteyen biri idi. Şah normal

olmayan hareketler yapmaya başlamıştı. Onun temiz gönüllü veziri, şaha, senin aklın sakat, kötü niyetliler seni yoldan çıkarmışlar, dedi. Vezir, şaha daha başka birtakım hakikatlerden bahsetti ve öğütler verdi. Şahın aklı bu söylenenlere yetmedi. Veziri öldürttü ve atın arkasında sürükletti. Veziri çok seven erkân ehli çok üzüldüler. Akıllı insanlar şahın yanından bir bir ayrıldılar. Şahın yakınında beceriksiz insanlar kaldı. Zamanla şehri namussuz kadınlar sardı. Her bir adamın başına bir kadın dolandı. Dürüst insanlar ve iyi adamlar Anadolu'ya gittiler. Mürüvvet ve hamiyyet sahibi adam kalmadı. Mescidler meyhaneye dönüştü. Şahın utanması gitti. Akılsız oldu. Veziri seven herkes şaha düşman oldu. Sonunda halk isyan etti. Şahı ve kaltabanları tuttular boyunlarına ip geçirdiler. Yalın ayak şahı yürüttüler. Şah yüz pişmanlıkla ağlamaya başladı. Kendi elimle kendi ayağıma vurdum, elimdeki devletin gideceğini bilmedim, ama artık pişmanlığın faydası yok, dedi. Bütün akıl sahipleri, ona sen kötüsün, iki dünyada da utanmazsın, hiç Allah'a şükretmedin, dediler. Halk şahı ve yanında yoldan çıkmışları kuyuya attılar. Şam halkı, halifeden Anadolu'dan sofu birini şah yapmak üzere göndermesini istediler. Bunun için halifeye mektup yazdılar. Halife mektubu getiren haberciye, Şah-ı Nusretbahş'a ne olduğunu sordu. Haberciler, Şah-ı Nusretbahş'ın kötü kişilerle birlikte olduğunu ve yoldan çıktığını haber verdiler. Halife onun yerine vezirini şah yapmalarını önerdi. Haberciler, şahın veziri öldürttüğünü söylediler. Halife bunu duyunca çok üzüldü ve kan ağladı. Ben dua edeyim, Allah o şahın cezasını versin ve cehennemden çıkarmasın, dedi. Halife şah yapmak için takva birini aramaya başladı. Habercilerden biri, takva sahibi bir kadın olduğunu söyledi. Çok temiz bir nama sahip olduğunu belirttiler. Halife o kadının şah yapılmasını söyledi. Bu kadın elli dört yaşındaydı. Kutuplar bir hata yapsalar o kadından dua isterlerdi. Binlerce ölüye ruh vermişti. Bir kişiden bir günah peyda olsa, o müttakî kadın, hemen onu gizlice çağırır, ona nasihat eder ve tövbe etmesini söylerdi. Şehre hükümdar oldu. Onun adaletinden topal bir karınca bile uzak kalmadı. Doksan beş yaşında öldü.

Hikâyenin içinde ve sonunda kötü arkadaş sahibinin ne hallere düşeceğine dair düşünceler özellikle belirtilmiştir: Kim ki kötü kişilerle arkadaş olursa o, mahşer günü cinlerle ve devlerle birlikte olur. Cehennemi görmeyen Mustafa'nın temiz kadrini bilmez. Bir kişi nakıs insanlarla birlikte olursa bin şerafeti kesafete dönüşür. Kötüden bana zarar gelmez diye düşünme! Önce gelmezse sonra gelir. Sen Allah'ın nuruna gözünü dik, hayatta olduğun sürece kötü olma, iyi ol! Bir kişi iyilerle sohbet ederse onun dini ve imanı taze olur. Nakıs dost, zehirli yılan gibidir; yılan nakıs dosttan daha hayırlıdır. Zalimin sohbetinden cehennem kokusu gelir, sen hayatta olduğun sürece onun kokusundan kaç! Kim ki cahillerle arkadaş olursa bilgili bile olsa onun aklı karışır.

Sekizinci kısım dokuzar beyitlik iki gazelle son bulur.

1.3.2.9. Dokuzuncu Kısım

Dokuzuncu kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin yüz yirmi dördüncü beyti ile başlar.

ر و اَشِدَّا ءُ على الْكُفّارُ باش

خاك بر دلدارى و اغيار باش

Tercümesi: "Yürü, kâfirlere karşı şiddetli ol; ağyarın dostluğuna toprak saç!"

Dokuzuncu kısımda on metin vardır. Yedi beyitlik giriş metninden sonra yedi hikâye ve iki gazel vardır. Giriş metninde nefsi Firavun'a benzetip ona karşı sert olmanın gerekliliği ile ilgili düşünceler başlar: Sen Firavun'a karşı şiddetli ol, yoksa o senin başını çiğner. Firavun nefsin ve onun gururlu püskülünün iyiden ve kötüden endişesi yoktur. Sen ona birader deme! Onun merhametini yeme! Lanetli şeytana birader deme! Gayretle şeytanın başına vur! Ta ki senin imanını almasın, onun hilesi çoktur.

Dokuzuncu kısmın ilk hikâyesi otuz dört beyitlik ***Hace Bahşullah Aziz'in Hikâyesi***'dir: Hace Bahşıllah Aziz, yetmiş bir yıl nefsini bağladı. Nefsi tiryak istese, o zehir verirdi. Nefsini dayima kahırla karşılardı. Bir gün evinden çıktı, burnuna bir kebap kokusu geldi. Firavun nefis, başa kakarak, ey emin,

birçok zamandan beri beni bağladın, Hak için bana bu kebaptan bir lokma al, dedi. Alçak nefis, hiç kimse tabi olduğuna eziyet etmez, yârdan yâra vefa güzeldir, ben de Allah'ın yarattığı bir mahlûkum, dedi. Bu sözler Hace Bahşullah'ın aklını aldı, takatsız kaldı. O kebabın kokusundan gönlü dört bir yana koştu. Tekrar tekrar kebabın dumanını gördü. O bir kebap değil azap kokusu idi. Şeyh dedi: Ey şeytan nefis! Amacın bir lokma kebap ise ondan bir lokma al! Şeyh şu rumuzu hatırladı: Kim nefsin arzusuna doğru yürürse her zaman onun uyluğuna mühür basılır. Şeyh, bu sözü anladı ve bundan elem buldu. Ben kâfir değilim, ben müminim, dedi. Şeyh dedi: Ey Allah'ım! Bana mutmeinneyi öğret! Ben artık talibim, sen bundan sonra lokmamı ister nar et, ister nur et, dedi. Yaptığından pişman oldu ve dua etti. Ey Allah'ım! Padişah sensin. Ben kör iken sen yol gösteren ol! Hikâyenin bundan sonrasında şeytanın ve nefsin belalarından korunmak için öğütler ve dualar vardır: Ey müttakî! Şakî nefis her zaman yolda engeldir. Her gün o nefsin kulağını çek! Bir kimsenin rehberi şeytan olursa, o şeytan günde yüz din öğretir. Firavun'un dini bu yolda perdedir. Çünkü o evvelden lanetlenmiştir. Kim ki şeytanın tuzağına düştü, gam bulur. Ey Allah'ım! Sen şeytandan koru! O nefis öyle içerden hükmeden bir düşmandır ki aslanları bile inletir. Nefis kudurduğunda mümini müminle çarpıştırır. Sen bu düşmanın isteğine uyma!

Dokuzuncu kısmın ikinci hikâyesi yirmi yedi beyitlik ***Muteber Bir Azizin Hikâyesi***'dir: Muteber bir aziz var idi. Bir gün yolda giderken bir zalimin ölüsüne nazar kıldı. Nefsin kötülüğü sonunda sana ulaştı, akrep gibi yarı yolda iğnesini vurdu, dedi. Bu adam önceden beri hırs ehli idi. Hırsı sonunda onun başını yedi. Şeyh bunları öğrenince takatsız tüştü, perişan bir şekilde kan ağladı. Biri dedi: Bu Allah'ın hükmüdür, kul şükretmelidir, o zaman rıza olacaktır. Dedi: İmandan zevk almadı, sıhhatli zamanında ibadet kılmadı. Sinesi kanlı yara ile gidiyor. Sermayesiz bir avuç toprak gitmektedir. Hikâye, bu dünyanın geçiciliği ile bu dünyada olabildiğince mazbut yaşamanın gerekliliği üzerine düşüncelerle devam eder: Ey azade kişi! Bu dünyada büyüklüğü bırak! Bütün yücelikleri bırak! Melul olma! Sen bir misafirsin, bu dünyada bir çul yeter. Senin üstüne eski bir elbise yeter. Süs ne kadar çok olursa, gam da o kadar çok olur. Kim ki halk içinde meşhur

olursa, her saat onun başına bela yağar. Eğer kişinin gönlünde nurdan mahzeni bulunursa onun adını kimse tutmaz. Hazreti Peygamber hiçbir vakit asude olmadı. Onun gönlünde hep asi ümmetinin gamı vardı. Sen hep yeryüzündeki bir toz gibi ol! Sen fakir olsan da Hazreti Peygamber en yücedir. Sufîliğin aslı garipliktir. Yedi cehennem yanında bir şebnem gibidir. Ey birader! Sen gariplerin dostu ol! Gariblerin iyi hizmetkârı ol!

Dokuzuncu kısmın üçüncü hikâyesi on beyitlik ***Hace Vasıl Hikâyesi***'dir: Hace Vasıl bir gün hacca doğru gidiyordu. Rehberi yoktu ve niyetinde hacca gitmek de yoktu. Çölleri geçip nefsini mat eden bir kimseyle karşılaşmak istiyordu. Bir akşam vakti ansızın bir köye ulaştı. Bir kişiden sordu: Ey pehlivan! Bu köyün ışığı, mehtabı, ileri geleni kimdir, dedi. Adam, sen kimi istiyorsun, bak burada kemikler var, az önce köyün köpeği gitti, dedi. Sonra devam etti: Aslında bu köyün ileri geleni, mehtabı benim, kırk yıldır nefsimle mücadele ediyorum, imanıma çeşitli nur buldum, dedi. Şeyh, bu köye varayım, misafir olayım, dedi. Haca Vasıl bilinmeyen bir adam gördü. Bu adamın yanında odun yüklenmiş bir sıpa vardı. O adamın canı sırların mahzeni idi. Fakir idi, ama imanı zengindi.

Bu kısmın dördüncü hikâyesi otuz bir beyitlik ***Hace Vasilî Hikâyesi***'dir: Bu hikâyede aslında olay yoktur. Bu hikâyede şeyhin önemi ve nefis mücadelesi söz konusudur. Hace Vasilî önceleri hiçbir eseri olmayan biridir. Zamanın kutbuyla tanıştıktan sonra gönül ehli oldu. Ondan kimya buldu, gittiği yerde hayırlı kimselerle karşılaştı. Onun temiz ruhu arşa doğru sefer kıldı. Hace Vasilî gider vaktinde pek çok şey söyledi: Ben örtülmüşüm deme! Asilerle karşılaşsan onların elini tut, kötü nefislerini al ve sonra onları yola gönder! Serkeşlere iş buyur, düşmana sitem et, zor kullan! Evlat, mal, yer hepsi gayırdır. İnsan bunların elinde aciz olur. İmanı koruması için Allah'tan yardım dilemeli. Sen hayatta olduğun sürece Allah'ın yoluna hazır ol! Firavun nefsin kulağını dayima çek! O zaman haramın helal olur. Kötülerin afeti çoktur. İyilerin sohbeti canı rahatlatır. Hikâyede Allah'a yalvarış yine önemli bir yer tutar: Ey Allah'ım! Bize himmet sahiplerini tanıt! Biz kirli geliyoruz, bizi arıt! Bizim işlerimizin tamamı sana malumdur. Yoksa

bizim pazarımız nasıl güzel olur? Biz halka ibadet ediyoruz diye laf ediyoruz. Biz Hakk’a kuluz. Ona hizmet kılıyoruz. Marifet yolunda çabuk olmalı. Kullukta gönlün temiz olması gerek. Kim ki nam, şöhret ve nefse dosttur, o kişi dayima şeytana hizmetkârdır.

Dokuzuncu kısmın beşinci hikâyesi otuz beyitlik ***Oğlunu Kaybeden Bir Fakirin Hikâyesi***’dir: Usul sahibi bir fakir var idi. Yedi yaşındaki oğlunu kaybetti. Tehliklerle dolu bir yirmi yıl geçti, oğlunu bulamadı. Sonunda yabancı bir yere vardı, orada bir puthanede oğlunu buldu. Çocuk bir putperestin eline düşmüştü. Oğlunun bu hâli onun gönlünü üzdü. Oğluna doğru gönül bağladı. Gözü yaşlı bir şekilde, vah benim yavrum, bana doğru yönel, gayret kılıcı benim gönül gözümü yaralıyor, ben senin babanım, bağrım yanıyor, dedi. Baba devam etti: Bu yolda eşkiyalık yapma! Sen benim arkamsın, gel müminlerle birlikte ol! Kılıcım yok ki bağrımı yarayım. Ben hangi yüzle memelekete dönerim, dedi. Çocuk dedi: Baba! Gönlüme yüz düğüm salma! Bu puthanenin köşesi senin vatanından daha iyidir. Ben zehirli şarap içtim. O vatandan pak olarak ayrıldım. Önceden senin arkan idim, ama artık beni yok kabul et, kendi işine dön, dedi. Bin yalvarma ile aşina olmadı. Hikâyenin devamında hikâye ile ilgili yorumlar ve öğütler dikkat çeker: Bu çocuk aslında bir müslüman çocuğu idi. Ancak ona kâfirin kokusu cuş eyledi. Kâfirin huyu onu nakıs eyledi. O önceleri putun adından bile kaçardı, ama kâfirle arkadaş olunca bu duruma geldi. Kötü arkadaş onun imanını bozdu. Mümin neslinden olmasına rağmen islam dışı oldu.

Dokuzuncu kısmın altıncı hikâyesi otuz bir beyitlik ***Şah-ı Urmiyâ’nın Hikâyesi***’dir: Şah-ı Urmiya nusretten düştü. Herkes ondan uzaklaştı. Malını, mülkünü ve her şeyi telef etti. Horasan ve Halef elinden çıktı. O, mülkünü kaybetti; ama imanını kaybetmedi. Gönül hoşluğu ile tanımadığı bir memlekete göç etti ve orada odun taşıyarak geçimini sağlamaya başladı. Günlerini ücretli bir işçi olarak geçiriyordu. Hace Feyzî bir gün şahla karşılaştı. Hace Feyzî şahın şahlık zamanını biliyordu. Hace Feyzî, şaha, hâlin nasıldır, gurbet köşesinde ahvâlin nicedir, diye sordu. Şah-ı Urmiya, Allah’a şükür olsun ki bir gecede yetmiş çeşit nur görmekteyim, huzurluyum,

dedi. Şah-ı Urmiya devam etti: Şahlık zamanında bir gecede yüz yere gidiyordum. Düşman canıma kılıç salacak diye korkumdan dergâhdan uzak kalırdım. Hiç huzurum yok idi. Şimdi müflis, garip bir adamım, ama dergâha bekçiyim. Mal ve mülk, imanımı bulandıran şeylerdi. Mülk bir can belası idi. Asıl devlet; fakirlik imiş. Ben bunun kıymetini bilmeliyim. Allah bundan beter kılmasın! Beni cehenneme koymasın! Allah'a şükür ben şahlığı şimdi buldum. Arzum şu ki bir pîr ile karşılaşsam, el tutma zamanı elimi güzel tutacak bir pîr rast gelse! Onun dergâhına yetişsem, yarım canlı bir köpek gibi onun kapısında yatsam, dedi. Onun himmetinden şeyhin gayreti geldi. Urmiya'ya nisbeti verdi. Onun gönül gözünü açtı. Allah, onun gözüne levh u kalemi gösterdi. Hatsiz hudutsuz mülkünü gösterdi. Urmiyanî hıçkırarak ağladı. Allah ona ilham etti: Ey kulum! Ben sana şimdi âşığım. Şimdi sen gel! Seni mal ve mülkünden ben ayırdım. Önceleri seni sultan kıldım, sonra seni fakir eyledim. Fakirlik peygâmberin mesleğidir. Ben sana peygâmberin mesleğini verdim. Hikâye hikmetli sözlerle ve öğütlerle devam eder: Allah kulunu görücü kılar. Nefis bedbahttır. Ölmeden önce onu eksikliğe salınız.

Dokuzuncu kısmın yedinci hikâyesi otuz beyitlik ***Bir Zalimin Ölümü***'dür: Dünyayı bulandıran bir zalim vardı. O, bir gün öldü. Onun kız kardeşi ah vah ederek ağlıyordu. Vah benim varım yoğum, ağabeyim, her şeyim, zamanın aslanı, yiğit insan, ağabeyim, diyordu. Ve ekliyordu: Şimdi ben sensiz nasıl yürürüm, bir düğüne varsam kim bana elini verir? Her güzel huyun dostu idin, hırsızların iyi lideri idin. Şimdi tencerem ve tabağım yağsız kaldı. Sen benim yüzümün akı idin. Ben seninle ne aş ekmek kaygısı ne de koca kaygısı çekiyordum. Yarın hırsızlar sormak için gelseler ne cevap vereceğim? Vah benim evimde her şeyim olan ağabeyim, diyordu. Kabiliyetli biri ona dedi: Ey yapılmamışı yapan! Pis şeyleri yiyen çirkin bir ağabeyin vardı. İmana karşı hiç meyli yoktu. Ne kefen buldu ne mezar. Bu dünyanın cenazesine ve düğününe ağlama! Canına ve imanına yan! O bütün çabasını rüsvalıkta harcadı. Mezara vardıktan sonra onun hali nice olacaktır? Tövbe kılsaydı onun imanı mutlu olacaktı. O yarı canlı bir domuz gibi öldü gitti. Vah ağabeyim diye ağlama! Bir Ermeni'nin arkasından

ağlanmaz. Onun haline ağlayanları görenler vah nasıl oldu diyecekler onun haline. Hikâyenin devamında başlıca şu öğütler ve hikmetler verilmektedir: Hileler fitnecilerin gözyaşıdır. Şeytanın haline şeytan ağlar. Yabancıların sohbetinden tamamen kaç! Ormanda binlerce canavar vardır. Aslanı aslan sorar, domuzu domuz sorar. Sen kâfir huylularla dost olma! Kâfir huylularla karşılaşırsan onlara kılıç salla! Kim ki düşmana rağbet ederse, ondan bin bela görür. Sen nefsine karşı gel!

Dokuzuncu kısım dokuzar beyitlik iki gazelle tamamlanmıştır.

1.3.2.10. Onuncu Kısım

Onuncu kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin yüz yirmi beşinci beyti ile başlar.

بر سر اغيار چون شمشير باش

هِن مکن روبا ءُ بازی شير باش

Tercümesi: "Ağyarın başına kılıç kesil! Kendine gel; tilkilik etme, aslan ol!"

Onuncu kısımda bir giriş metninden sonra dört hikâye ve iki gazel mevcuttur. Giriş metni dokuz beyittir. Giriş metninde özellikle insana kâmil olma yolunda engeller çıkaran ve onu yoldan çıkarmaya çalışan nefis gibi düşmanlara karşı olabildiğince sert ve acımasız olmanın gerekliliği üzerine düşünceler hâkimdir: Kâinatın tamamını nur kılayım dersen önce Firavun'un başını vur! Onun başını parçala! Himmet kılıcıyla ona vur! Ta ki sen düşmanlardan ve yol kesenlerden emin olasın. Bir düşman senin yolunun başını tutarsa menzile ulaşamazsın. Onun için sen düşmanlardan önce davran, bu yoldaki büyüleri yoldan temizle! Hak yolunu düşmanlardan temizle! Kervan bu yolda huzur içerisinde devam etsin.

Bu kısmın ilk hikâyesi otuz dört beyitlik ***Bir Ayı Oynatıcının Hikâyesi***'dir: Bir ayı oynatıcı var idi. O rızık elde etmek için ayısını yüz akı olarak görürdü. Dans ederek halktan altın toplamak için bütün dükkânları dolaşırdı. Rızık için o şaşkın doğruluğu bırakırdı. Ayıcı, gece olunca ayıyı, canım diyerek, imanımın nuru diyerek öperdi. Ayıyı evlattan ve eşten daha

üstün tutardı. Ayının ayağına bir tiken batsa bu ebleh adam canının yarısı gitmiş gibi üzülürdü. Bir yaz günü, ayıcı ayıya bir müddet hizmet yaptırdı. Sonra başının üstünde gölge olması için ayının eline gölgelik verdi ve onu tutmasını istedi. Ayıcı huzur içinde bu gölgeliğin altında yattı. Bir süre sonra ayının koluna bıkkınlık geldi ve takatı kesildi. Evde bir değirmen taşı vardı. Avucunu bir taşla doldurup ayıcının yüzüne konan sinekleri vurmak niyetindeydi. Kötü yoldaş elindeki taşı dostunun başına vurdu. Hikâyenin devamında belirtilen mesajlar başlıca şöyledir: Bizim pek çok ayımız var ki avuçlarını taş doldurmuş başımıza vurmaktadır. Utanmaz ve kirliyiz. O ayılar bize vuruyor, biz onlara hoş geldiniz diyoruz. Nice iyiler, himmet sahipleri, Hakk'ı tanıyanlar düşmanın elinde gittiler. El vurduk, düşmandan kurtuluş bulamadık. Düşmanın elinden adalet, adalet! Allah feryadımızı işitsin! Biz bir topal karınca gibiyiz. Düşman nice yiğitlerin elini büktü. Ey merd! Elinden gelirse sen ayının üstüne bin ve iş buyur! Eğer Ermeni senin üstüne binerse seni imansız kılar. Ayı oynatıcı gibi gafil olma! Yoksa başına kocaman bir taş vurur. Dünya ehlinin hepsi ayı oynatıcı gibidir. Sonunda onların başına kocaman taş değer. Kim ki uyanık olmadı o cehennemlik olur. Uyanık olmayanın kolay işi zor olur. Uyanık olmayan kişi, pişmanlıktan gözü kanlı ağlar. Dar zamanda yapılan tövbe fayda etmez.

Bu kısmın ikinci hikâyesi yetmiş beyitlik ***Hace Fazluddin ve Nefsi Küçümseyen Adamın Hikâyesi***'dir: Hace Fazluddin kâmil bir insan idi. Onun etrafında müritleri toplanmıştı. O mecliste nakıs bir adam vardı. Nakıs adam ömründe iyiyi ve kötüyü ayırmadı. Mecliste nefs-i emmareden söz açıldı. Oradakiler nefs-i emmarenin şiddetinden dolayı perişan bir şekilde ağladılar. Nakıs adam, nefis basit bir şeydir, onun için ağlamaya gerek yoktur, insanın yanında onun işi neymiş, ben istesem yüz şeytanı avlarım, dedi. Nefsi küçük gören, onun şerrini hafife alan adam pek çok şey söyledi. Şeyh dedi: Eğer o düşman olmasaydı, biz şimdi cennette olurduk, üzerimizde cennet elbisesi, Kevser ve Tuba hep bizimle olurdu. Bu temeli olmayan harap dünyaya bizim gelmemize kim sebep oldu? Düşman bize hile yaptı ve o yüce mekândan ayrıldık. Sen yolda giderken korkusuz ve üstadsız idin. Sen kaygı duymuyorsun. Hayatta nefsi yüceltiyorsun. Biz yolda giderken yüzlerce engel

görmüşüz, her adımda binlerce kıvılcım görmüşüz. Enbiya ve evliya o nefsin şerrinden titremiştir, dedi. Gavs, müritlerinden birini çağırdı ve dedi: Bu adamı bir imtihan edelim, onun yolunun başına bir altından tuğla parçası koyun, ona görünmeden onu takip edin, bakalım onu alacak mı, dedi. Gavsın dediği gibi yaptılar. Adam yolda giderken gözü bu altın parçasına ilişti. Etrafına baktı, acaba saklanacak bir yer var mı, etrafımda beni gören var mı, diye baktı. O anda bir derviş göründü. Derviş, adama, ondan elini çek, o acaba kimindir, mümin müminin malını almaz, dedi. Adam dedi: Benim babamdan kalan mirasım vardı, yüz altın parçası miras olarak kaldı, biz onların hepsini harcadık, bunu da buraya gömmüştüm, hırsızlar çıkarmışlar, bunu ben buraya zamanı gelince çıkarmak üzere gömmüştüm, dedi. Derviş, adama, kendisinin imtihan edildiğini açıkladı. Dedi: Senin imanın yokken ben müslümanım diye laf vurdun. Adam, her şeyin anlaşılmasından sonra gücendi, gönlü daraldı. Ben tövbe etmek istiyorum, baştan müslüman olmak istiyorum, hatırıma cehennem korkusu yeni geldi, dedi. Şeyh, laf etmek hatadır, biz bir karıncayız, bu nefis ise bir ejderhadır, hep birlikte Allah'tan yardım isteyelim, dedi. Adam, tövbe etti. Tövbeden şifa buldu. Baştan müslüman oldu. Bu hikâyede şair, mesajlarını hikâyenin içinde ara ara vermiştir: Kimin nefsinden endişesi olmazsa onun başına nefsin baltası ulaşır. Bu yolda çok tehlikeler vardır, sen bunları görmezsen ölüm sana gösterir. Enbiya ve evliya nefsin şerrinden titremiştir. Kimin gönlünde onun korkusu varsa o, anlayışlıdır.

Onuncu kısmın üçüncü hikâyesi atmış beyitlik ***Şeyh Cüneyd ve Müridi Mîr Ubeyd'in Hikâyesi***'dir: Şeyh Cüneyd'in Mîr Ubeyd adında bir müridi var idi. Mîr Ubeyd dayima şeytanı görmek isterdi. Onu görürsem, yüzüne tüküreceğim, lanetler edeceğim, derdi. Şeyh, bir gün Mîr Ubeyd'i çağırdı ve bu isteğinin yanlış olduğunu, o şeytanın nice yiğitleri aldattığını, onun çok belalı olduğunu anlattı. Şeyh, Mîr Ubeyd'e, sen o şeytanın yanında kuru bir ot gibisin, ben pîrim, ama ondan korkumdan titriyorum, yüce peygamberin zamanında bile sahabelerin namazına halel getirmek için her şey yapmıştır, benim Cüneyd adında pîrim var diyerek bu isteğine devam etme, dedi. Mîr Ubeyd'in gönlü teskin olmadı. Şeytanla karşılaşmak isteğine

devam etti. Gece gündüz bunu düşündü. Bir gün heyecanla otururken uzaktan molla kıyafetinde biri göründü. Adam; yaşlı, beli ikiye bükülmüş, gözü yaşlı biri idi. Adam, Mîr Ubeyd'e iltifat etti: Sen benim kardeşimin aziz oğlusun, senin baban çok takva biri idi, sen de temiz bir çocuktun. Bu devran benim gözlerimi oyuyor, söylemesem bağrım yanıyor. Sen gel, başımın tacı ol! Benim bakire bir kızım var, onu sana vereyim, bir de hediye vereyim, senin gönlünü şad edeyim. Benim ömrüm az kaldı. Benim yüz leğen altınım var. Yedi iklimi satın almak niyetindeydim, sen şimdi benim yerime otur, benim işlerimi sen yürüt! Bir ümidim daha var, himmet olursa Anadolu'nun tahtı bana ulaşacak, dedi. Yaşlı adamın söyledikleri Mîr Ubeyd'in gönlüne tesir eyledi. Adam, Mîr Ubeyd'in elinden tuttu. Onu sakin bir köşeye götürüp ona pençe atıp onun imanını alacaktı. Mîr Ubeyd'in bu hâli Şeyh Cüneyd'e haber oldu. Şeyh Cüneyd, "Mîr Ubeyd gel! Mîr Ubeyd gel!" diyerek gaipten bağırdı. Yaşlı adam, şeytandı. Şeyh Cüneyd'in sesini duyan şeytan hemen kayboldu. Şeyh Cüneyd dedi: O adam can belası şeytandır. O bir günde binlerce insanı kandırır. Bir günde bir kızını bin kişiye verir, dedi. Mîr Ubeyd hatasını anladı ve tövbe etti. Hikâyenin devamındaki başlıca mesajlar şöyledir: Bu dünyanın aslı o lanetli şeytanın kızıdır. Gönül evini temizlemek gerek. Söz verdiğinde sözünde dur! Gönlü tövbe mamur eder. Her bir gönlün nur hâli tövbedir. Kullukta Allah'ın lutfu gerek. Yolda haberli bir mürşit gerek.

Onuncu kısmın dördüncü hikâyesi yirmi yedi beyitlik ***Serhend'de Yalaka ve Cimri Bir Adamın Hikâyesi***'dir: Serhend'de yalaka ve cimri bir adam var idi. Onun bedeni bir gün Allah'ın takdiri ile baras hastalığına yakalandı. Halk onun hastalığından dolayı ondan kaçtı. Adam hırsından takatsiz kaldı. Avucunu doldurup her nereye varsa, halk onun başına yumrukla vurdu. Adam nefsinden şikâyetçi olmaya başladı: Ey yersiz nefis! Sonunda başımı yedin, yazıklar olsun sana! Bana hastalık ve elem verdin. Sen kendini kurtarıp çekildin, dedi. Adam pişmanlığını ortaya koydu. Bu adi nefis düşmanını ortadan kaldırayım, Allah bana bir el göndersin onun adaletine sığınayım, diye düşündü. O zamanda bir mürşit var idi. Evindeki malını, mülkünü dağıtıp o mürşide mürit oldu. Hastalığı iyileşti. Ona evliyanın gayreti düştü. Allah'ın hikmeti ile bu adam gavs oldu. Gönlünde zerre kadar

şüphesi kalmadı. Dost gelince düşman gitti. Hikâyenin mesajları şöyle sıralanır: Pîrin gayretini iste! Himmet taşını bul ve başına vur! Ey pehlivan! Nefse karşı Allah'ın korumasını iste! Sen düşmanı vurmazsan o seni vurur. Cümle halk o Ermeni şeytanın esiridir. Halk bunun farkında değildir. Sen onların malı mülkü ve şevketi var deme! Onların kargaşası gürültüsü daha fazla. Kim ki düşmanın evini yer edindi, o kişi düşmanın ayağının altında kalır.

Onuncu kısım dokuzar beyitlik iki gazelle tamamlanır.

1.3.2.11. On Birinci Kısım

On birinci kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin yüz yirmi altıncı beyti ile başlar.

تاز غيرت از تو ياران بكسلند

زانكه آن خاران عدوّ اين كلند

Tercümesi: "Ki dostlar gayretleri yüzünden senden kesilmesinler! Çünkü o dikenler, bu güle düşmandır."

On birinci kısımda sekiz metin vardır. Beş beyitlik giriş metninden sonra beş hikâye ve iki gazel mevcuttur. Giriş metninde yine kötü arkadaştan uzak olmanın gerekliliği üzerine kurulu düşünceler hâkimdir. Kim ki kötüye dosttur, o şaşkındır. O belalara sarılmıştır. Hilekâr arkadaş, sıkıntı kaynağıdır. Amel sahibi, bir şeyi zıddından tanır. Yol adamı, kendini kötü arkadaştan pak etmeden Allah onu dergâhına kabul etmez.

On birinci kısmın ilk hikâyesi atmış beş beyitlik "Kâsanlı Taleb Sahibi Bir Adamın Hikâyesi"dir: Kâsan'da marifet nurunun sırlarına talip bir adam var idi. Fakat onun eteğine yapışan pek çok engel var idi. Kabilesi, arkadaşları ona engel idi. Eli yok idi ki biri ona el uzatsın. Dört bir yanını karıncalar ve sinekler basmıştı. Her adım atmasında yüz ayak bağı vardı. Bir köşede takatsiz bir şekilde kan ağlıyordu. Topal bir karıncanın ayağında adeta yetmiş band vardı. Adamın dört oğlu vardı. Her biri bir erkek aslan gibiydi. Hiç birinin Allah'tan ve peygamberden haberi yoktu. Biri cambaz istiyordu, biri bir at ve at yavrusu istiyordu, birinin içi kirli olduğu için bir

kaleyi zaptetmek üzere yüz asker istiyordu. Birinin gönlünde kimyager olup altın sahibi olmak vardı. Birinin gönlünde Samirî'nin sihri vardı. Perileri büyülemek istiyordu. Bir karısı vardı ki en büyük hasmı o idi. Her şeyin yenisinden evde bir adet bulunsun istiyordu. Ona alnında altın parçası gerek idi. Altından yapılmış ayakkabı istiyordu. Adam düşündü: Ben bu düşmanlarla esir bir şekilde inlerken ömrüm geçip gidiyor, şimdi ben uzlete çekileyim, gayırların hepsini gözden uzaklaştırayım. Çünkü bunların hepsi Allah'a giden yolda engeldir. Ben fakir, gönlü yaralı, müflis, avare biriyim, dedi. Bir seher vakti şehirden kaçtı gitti. Bütün bağlarından kurtuldu. Sadece Allah'ın hamîliğini istedi. Mekke ve Medine'ye doğru bir süre yol yürüdü. Hızır ve İlyas onun rehberi oldu. Zamanın kırklarından biri oldu. Müşkülleri halleden bir arifle karşılaştı. Arif, ona, senin yerin neresidir, senin çok temiz tabiatın nerededir, biz iksir talep edenleri araştırıyoruz, bizim gözümüzde pîri isteyenler birer sürmedir. Bizim cümlemiz Hakk'ı gösteren birer aynayız, kim ki dertlidir biz onun çaresiyiz, seni kırklarla birlikte olan biri yapalım, dediler. Senin duan Hakk'ın kapısında çabuk kabul oldu. Sen susamışsın, sen bizim elimizden en temiz şarabı iç! Bir gönülde dünya lezzeti olmazsa ona cennetten şerbet verirler. Onun elbisesini cennet elbisesi yaparlar, biz Allah'ın ilhamı ile geldik, dediler. Adam dedi: Ben topal bir karıncayım. Hem bu dünya hem o dünya, gönlü dar biriyim. Ben ne zaman bir hizmette bulundum, benim gibi bir cimriye bu nisbet niçindir? Bende ne ibadet var, ne de ilim var? Benim müslümanlığım yok, eksik bir adamım. Beni bırakın ben kan ağlayayım. Sermayesiz perişan ağlayayım, dedi. İyiler onun aczine vakıf oldular. Yüz gönül ile meylettiler. Adama dediler: Sen sadık bir müslüman oldun. Hızır ve İlyas senin temiz sadakatini bildiler. Bir kimsenin gönlünde gayrın sevgisi varsa onun için yol çok sıkıntılıdır. Talepten eksik olma! Talep can iksirinin aslıdır. Bu talepten nur peyda olur.

On birinci kısmın ikinci hikâyesi otuz altı beyitlik ***Hace Necmeddin Hikâyesi***'dir: Hace Necmeddin şer zamanında idi. Fasık, hırsız, kör ve sağır idi. Bir gece günah yolunda ilerliyordu. Bir namussuz kadına âşık oldu.

Kadın ile buluşmak üzere bir yer tayin ettiler. Bir kış gecesi idi. Hava çok soğuk idi. Kadın oraya geleceğini ve kendisinin de mutlaka gelmesini söyledi. Ben sana âşığım, sen sağlam dur, dedi. Hace Necmeddin tayin edilen yerde beklemeye başladı. Gece yarısı oldu, kadın gelmedi. Gecenin sonu geldi, kadın yine gelmedi. Gönlü kırık adam yerinden koptu gitti. O sırada ona ilham geldi: Ey güzel kokuya ihtiyacı olan adam! Sen benim dergâhıma gel! Ben sözümden geri dönmem. Haberin olsun, sana sözünde durmayan senin düşmanındır, bir namussuz kadının sözü ne olacaktır ki? Sen benim yolumda bekleseydin, ben seni rahmete doyururdum. Ecnebînin işinden ne buldun? Şeytanın pazarından kuru döndün. Sen ilaç arıyorsan, her şeyi bırak, benim dergâhıma gel! Hace Necmeddin, Allah'tan gelen nidayı anladı ve çok ağladı. Dedi: Ey Allah'ım! Ben işe yaramaz, kör ve sağır iken sen benim kurtuluşuma yetiş! Hace Necmeddin, tövbe kıldı. Allah'ın temiz zatına tabi oldu. Sonunda ileri gelen bir mürşit oldu. Hikâyenin devamında özellikle gayret ve çaba üzerine öğütler dikkat çeker: Ey himmetperest! Allah'tan ümidini kesme! Gayretsizlik senin afetindir. Allah'a talip olan dayima gayretli olmalı. Kul acizdir, onun için her zaman Allah'a koşmalıdır. Yabani otlar bir bahçenin afetidir. Mülk yabancılardan dolayı bertaraf olur. Sen hayatta gayırlardan ilgini kes!

Bu kısmın üçüncü hikâyesi yirmi bir beyitlik ***Sultan Bayezid Hikâyesi***'dir: Sultan Bayezid, ey Allah'ım, senin yoluna ne kadar yakınım ben, dedi. Allah'tan nida geldi: Sen hâlâ çok uzaksın. Sermayesiz ve nursuzsun. Senin köhne postun abdestin senin yolunun düşmanıdır. Şeyh, yaptığından pişman oldu. Hayır ve ihsanlarda bulundu. Bir sonraki gece nur gördü. İsteğine ulaştı. Yüzüne baht pazarı açıldı. Levh-i azamdan ona taht yetişti. Her şey gitti. Allah'a aşinalık geldi. Hikâyemizin devamında verilen hikmet ve hakikatler şöyledir: Kullukta gayırlardan uzak durmalı. Pîrler insanın canına zinet verir. Pîrler sana doğru nasihat verir. Kimya sahibi, kâmil bir rehberdir. Bazılarına dert olur, bazılarına deva olur. Kabiliyetsiz adama kimya zehirle bulaşıktır, bu adama nasihat vermek faydasızdır.

Bu kısımda dördüncü hikâye kırk üç beyitlik ***Bir Âlim ile Bir Meczubun Cahillik Tartışması***'dır. Bir alim ile bir meczub tartışıyorlardı. Meczub, âlime, sen cahilsin, dedi. Âlim ona çok kızdı: Sen cehalet eyledin, hakaret eyledin. Sen benim cahilliğimi boynuma koy, dedi. Meczub gönül ehli biri idi. Meczub, seçkin birine ihtiyaç var, bu konuyu aydınlatmak için, dedi. Kâmillerin gözünün nuru Şeyh Mîr Hüseyin geliyordu. Mîr Hüseyin, bunların tartıştığını fark etti. Yönünü o tarafa doğru çevirdi. Meczup, temiz biri geldi diyerek koptu. Şeyh sordu: İki birader niçin birbiriyle mücadele ediyor? Mümin gönlünden kini temizler, ejderhalar birbirine kin eder, dedi. Mîr Hüseyin âlime seslendi: Gönlünde ilmin varsa söyle, sen muallimsin, noksanlığın sebebini söyle, dedi. Âlim, peygamberin ışığı benim elimdedir, benim gibi yüce bir âlime bu adam cahil dedi, bu nedenle ben bu adama çok kızgınım, eğer şeriat izin verirse bu adamın gözünü oyarım, dedi. Mîr Hüseyin dedi: Meczub doğru söylüyor. İhlas sebebiyle bunları söylüyor. Kızgınlık rüzgârı peygamberin ışığına zıttır. Bu rumuzlara Allah şahittir. Eğer senin gönlüne yüce nur vursaydı, senin üzümün gayipten pişerdi. Can verirken biz İsmail gibiyiz. Mustafa'nın ışığına razıyız. Elinde ışığın var, ama sende göz yok. Sen cahil bir adamsın. Gel senin evine misafir olalım. Ayıp ve noksanının bekçisi olalım, dedi. Şeyh ve meczub birlikte âlimin evine misafir oldular. Gördüler ki âlimin evi süslü ve şatafatlı bir saray gibi. Birçok kız ve erkek hizmetçisi vardı. Âlime dediler: Sen âlim misin, yoksa Hindistan'ın şahı mısın? Senin hatırında hiç ölüm yok. Senin sarhoşluğun ve ahmaklığın bize malum oldu. Yarın mahşerde sen bunların hesabını nasıl vereceksin? Sen bize arkadaş ol! Beraber çok ağlayalım. Cehennemin yedi kapısını bağlayalım. Sen bu hizmetçilerine birer hediye ver ve onları serbest bırak! Âlim, bu duyduklarından sonra yanlışını kabul etti. Meczubun aslında saf bir akıl sahibi olduğunu düşündü. Âlim, meczuba, sen doğru söylüyorsun, ben cahilliğimi kabul ettim, dedi. Evindeki hizmetçilere hediye vererek onları serbest bıraktı. Evindeki her şeyi dağıttı. Gönlünde çöp kadar bir şey bırakmadı. Onun cüzî aklı küllî deryaya katıldı. Peygamberin ışığı onun gönlünde parladı. Gönlü zevk aldı. Her türlü agyardan uzaklaştı.

On birinci kısmın beşinci ve son hikâyesi otuz üç beyitlik ***Gururlu Adamın Hikâyesi***'dir: Gururlu bir adam var idi. Gönlünde Edhem gibi olmak vardı. Gözü yaşlı ağlayarak Hace Tahir'in yanına geldi. Hace Tahir'e dedi: Ey kâmil! Ahireti gönlüme yerleştirmek istiyorum. Bana tövbe ver! Dünyayı terk etmek istiyorum. Şeyh dedi: Bu söylediklerin senin için değil. Güzel meyveler senin için değil. Yiğit gönüllüler bu dünyadan gittiler. Ahirete ulaştılar. Sen gönlü dar adam! Yürü sen evine git, sen onların cinsi değilsin. Mağrur adam dedi: Ben varlığımın tamamını getirdim. Ben bu zamanı ganimet biliyorum. Adamın bütün malı on dört bin altın çıktı. Hace Tahir dedi: Bunların cümlesi senin üzerinde ağır bir yüktür, sen bunları götür denize dök! Adam büyük bir gayretle altınlarını tek tek denize attı. Baktı ki akşam olmuş. Geri dönüp pîrin yanına vardı. Şeyh buyurdu: Bu adama yumruk vurun, boynunu vurun! Bizim yanımızda altınların kıymeti yerdeki toprak kadardır. Sana altınlarını dökmek çok zor geldi, dedi. Şeyh sonra bir sufîye seslendi: Git, denizden bu ebleh adamın altınlarını geri çıkar! Sufî denize gitti. Bir bakışla altınların tamamını çıkardı ve getirdi. Adamın önüne altınları döktü. Bunlara bundan sonra heves etme, dedi. Adamın işi taklit idi. Hakikatleri anlayamadı. Yazıklar olsun ki pîrin emrini almadı. Hikâyenin devamında şu mesajları görüyoruz: Kör gönül halkın can ipidir. Bu yolun yolcuları için önemli olan imandır. Can ve iman ikisi birliktedir. İman hamiyyetten ortaya çıkar. Himmetin varsa gayırlardan uzak ol! Gayırlardan uzak ol ki iman senden kaçmasın. Ruhanîlerin halkasından uzak kalırsan tekrar dönüp onlara aşina olamazsın.

Bu kısmın sonunda dokuzar beyitlik iki gazel vardır.

1.3.2.12. On İkinci Kısım

On ikinci kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin yüz yirmi yedinci beyti ile başlar.

آتش اندر زن بكركان چون سپند

زنكه آن كركان عدوّ يوسفند

Tercümesi: " Ateşe üzerlik tohumu serper gibi kurtların başına ateş serp; çünkü o kurtlar, Yusuf'un düşmanlarıdır."

İkinci bölümün on ikinci kısmında on iki beyitlik giriş metni ile birlikte sekiz metin vardır. Giriş metninden başka beş hikâye ve iki gazel mevcuttur. Giriş metninde Allah'ın dışındaki her şeyi yani gayırları gönülden çıkarmak, tamamen Allah'a güvenmek ve her şeyi ondan bilmek üzerine düşünceler belirtilmiştir. Hazreti Yusuf hikâyesine de göndermeler yapılır: Eşkiyalar senin canını yakmıştı. Sen bir zaman zindanın içinde bağlanmış idin. Belki Allah'ın bir aynası idin. Ey nazar sahibi! Hiç kimse bakî kalmaz. Sen emanetleri gönülden çıkar! Sen gayra yaslanma! O kerim olan Allah her şeyi düzeltir. O Allah her şeyin sebebidir. Her talebin vaktini o bildirir, kula dayima talep ondandır.

Bu kısmın ilk hikâyesi kırk üç beyitlik ***Lahurlu Allah'a Ulaşmak İsteyen Adamın Hikâyesi***'dir: Lahur'da himmet sahibi, kâmil ve ibadet ehli bir adam var idi. On iki hücre malı var idi. Her çeşit maldan bol bol var idi. Gönlüne heyecan geldi ve gayret hasıl oldu. Her şeyden elini eteğini çekti. Her şeyini Allah için ihsan etti. Gönlünde isteği kemal düzeyde iken bir gece yattı. Onun ruhu bir yere revan olurken üç melek ansızın rüyasına girdi. Melekler ona dedi: Ey genç! Nereye gidiyorsun, kervan gitti, sen geride kaldın. Adam cevap verdi: Allah'a gidiyorum, yedinci tabakaya gidiyorum. Melekler dedi: On iki malın ile bu ahval ile gitme! Adam, sabah kalktı ve evini dağıttı. Evinde bir çöp bile kalmadı. Bir sonraki gece yine Hüda'yı tam bir taleple isteyerek yattı. Üç melek yine rüyasına girdi ve ona dediler: Ey merd! Nereye gidiyorsun? Sen bîçaresin. Senin yolunda birçok tepe vardır. Adam dedi: Ben Allah'ı aramak için gidiyorum. Bu yolda muzdarip ve kendinden geçmiş bir şekilde gidiyorum. Melekler dedi: Senin evinde kapalı bir namaz kılacak yer var. Sen gitme! Güneş seni yakar. Adam sabahleyin pişman oldu ve namaz yerini halka ihsan etti. Diğer gece adam yine rüya gördü. Dediler: Ey pehlivan! Sen nereye gidiyorsun? Adam dedi: Allah'ın yanına gitmek benim azmimdir. Melekler dedi: Yerinde otur. Padişah sana özel bir misafir olacaktır. Padişah âşıklara dosttur. Kim ki bir kul oldu o

mutludur. İyi talep âşıkların bayramıdır. İyi bahtlı adam taht sultanı ne zaman gelecek diyerek hazır bekledi. Yolda gitmekte olan bir Hak âşığı var idi. Adam bütün çirkinliklerden uzak idi. Misafir bekleyen mert evini boşaltmıştı. Adam, Allah'ın takdiri ile bakıra iksiri döktüğünü gördü. Bu nurdan adamın canı ferahlık buldu. Ayıp ve noksanlardan gönlü temiz oldu. Hikâyemizin devamında verilen mesajların başlıcaları şunlardır: Bu yolda yüce bir himmet gerek. Yoksa yılanın zehri bu yolda çokçadır. Kibir ve gururdan gönlünü temizlemeyenin yeri karanlık bir kuyudur. Onun gönlü nurla dolu olmaz. Ey mert! Sen o adam gibi evinin önünü süpür! Sen Halil gibi misafirin önünde yürü! Nuh gibi tevekkül gemisine bin ve dağ dağ iksir sahibini araştır!

On ikinci kısmın ikinci hikâyesi kırk sekiz beyitlik ***Halife Harun ve Bir Mezar Kazıcının Hikâyesi***'dir: Harun, Yemen'de bir gün yürüyordu. Karşısına bir mezar kazıcı çıktı. Adam tevekkül ehli idi. Ağzında tesbih, elinde kürek var idi. Beli iki büklüm, ömrü azalmış bir mert idi. Onun gönlünde dünyanın ve ukbanın kaygısı yok idi. Harun ona sordu: Sen hâlâ bir eksiklik içindesin ey yaşlı adam! Sel, senin ömür sermayeni ortadan kaldırmış. Kazma kürek hâlâ senin içindir. Adam dedi: Haşa! Ben hâlâ senden gencim. Ölüm benim hatırımda mezar kazıyorum. Bu dünyada herkes menzile gitmek için hazır. İster şah, ister vezir, ister fakir olsun! Adam devam etti: Ey arkadaş! Hatırını topla! Ölüm sana kaşından ve gözünden daha yakındır. Sen mesken sahibisin, ben ise mezar kazıcıyım. Gerçi şahsın, ama buraya uryan geleceksin. Zehirli kılıcınla gururlanma! Haberin olsun ki zehirli kılıç karşındadır. Kimin elinde su kâsesi olsa, dökülecek diye korkar, bağrı yanar. Su dolu kâse senin imanındır. Saf su senin yarı canındır. Ey şehriyar! Sen kendinin bekçisi ol! Âlemin aslı binlerce mezar kazıcıdır. Sen imaret yapmışsın, bunları mezar bil! Sen halının bir tozu gibisin. Bu dünya bir halıdır, sen onun tozusun. Ben, düşman zamansız beni kakar diye korkuyorum. Düşman imanını aldıktan sonra senin boynuna ateşten bir boyunduruk takar. O seni kakmadan sen onu kak! Şeytan seni kaktıktan sonra sen nereye gideceksin? Anca senin

yerin cehennem olur. Mert ol! Merdane ol! Bu yerde gamsız oturma! Şah Harun dedi: Ey benim babam! Sen doğru söylüyorsun. Gerçi halkın şahı benim, ama benim şahım sensin. Yaprağın olgunluğunu yitirdim. Hatırıma ölüm yeni geldi. Şimdi ben artık mert olayım. Bu hayatta sana arkadaş olayım. Ayağının tozu olayım. Artık ben senin kölenim. İstediğini yapabilirsin. Mezar kazıcı dedi: Padişah ve köle arkadaş olmaz. Arkadaş olursa zarar değer. Gürültü ve şer doğar. Benim gibi eline bel ve kürek almazsan ariflerin halkasına giremezsin. Bende ne gece ne de gündüz gamı vardır. Edhem misaliyim. Bu gidiş asude insanların hâlidir. Senin meskenin şeytanların pazarıdır. Şah onun hâlinden çok vakıf oldu. Anladı ki bu sır ifşa olacak, gizli cevherler ortaya çıkacak. Bunun üzerine şah ağzını kapattı. Bir bulut gibi gitti. Bir gün sonra Harun, vezirine dedi: Felan yerde bir mert var, o yaşlı bir merttir. Ben onun âşığıyım. Ona kullukta bulun, kabul edecek mi? Vezir, mezar kazıcının yanına gitti ki zamanın kutbu olan o mert ölmüştü. Vezir, şaha haber getirdi. Şah o anda hareketsiz kaldı. Ondan el almadığına, onun duasını almadığına çok pişman oldu. Hikâyenin sonunda ortaya konan başlıca hikmetler şunlardır: Hak teala önceden yol göstermezse zaman geçtikten sonra pişmanlığın faydası yoktur. Ey birader! Zaman geçmeden yola gir! Yolda gönül sahibi arif çoktur. Onların canı Hakk'ın nurunun baharıdır. Onlar cevher satanlar tayifesidir. Onların eteğine yapış! Onları tanırsan dünya ve dinin mamur olur. Zulmetler uzak olur. İyiler Allah'ın dergâhının hadimi ve bekçisidir.

Bu kısmın üçüncü hikâyesi kırk dokuz beyitlik ***Bir Karınca ile Bir Sineğin Hikâyesi***'dir: Bir odada bir karınca ile bir sinek var idi. Karınca münasip bir yerde idi. Sinekle arkadaş oldu. İkisi bir halının üzerinde rızıklarını az çok yiyorlardı. Onlar her zaman Allah'a şükrediyorlardı. Onların gönlünde hiçbir keder yoktu. Tam bir kanaat ehli idiler. Onların gönüllerinde hiç isyan yoktu. Sinek ansızın şükürsüz olmaya başladı. Karınca sineğin haline ağlamaya başladı. Karanlık olmasın, bana bu kötü arkadaştan bir zarar gelmesin, diye korkmaya başladı. Sinek gururlanmaya başlamıştı. Allah'a şükretmeyi bıraktı. Aziz bir misafir geldi. Ev sahibi, misafir, karınca

ve sinekten sıkıntı çekmesin diye halıyı çırpalım dedi. Tozu iyice temizlemek için küple halıya vurmaya niyetlendi. Karınca ve sinek söylenenleri anladı. İki arkadaş sıkıntılı zamanda ayaklarına şirenin yapışacağını bilmediler. Topal karınca sineğe dedi: Sonunda ikimiz canlı kör olduk. Ey uçan sinek! Maslahat göster, rehber ol, kimse sana yetişemez. Sinek karıncaya dedi: Sen Süleyman'ın kapısında bir gözcüsün sen. Sen anlayışlısın. Bir zaman sonra misafir geldi. Misafir gizli bir hazine idi. Karıncanın yılanın dilinden anlardı. Karıncanın ve sineğin hâli o misafire malum oldu. Ev sahibinin niyeti halıyı çırpmak idi. Misafir özür dileyerek buna gerek olmadığını söyledi. Misafir, sırrını kimseye bildirmedi. Fakat daha sonra halıyı çıkardılar evden birkaç adım götürdükten sonra küplerle halıya vurdular. Sinek ve karınca orada öldü. Hikâyenin mesajı ve hikmetleri devamında şöyle ifade edildi: Padişah sinek gibidir. Kördür. Onun çaresiz halkı ise topal karınca gibidir. Hanım ve çocuk ise halının üzerindeki şireli üzüm gibidir. Ey insan! Her zaman şükret! Sen halı üzerindeki toz gibisin. Bu yolda yarım canlısın. Allah seni bakmak için yaratmıştır. Sen bu halının üstünde karınca ve sineğin gamsız oturduğu gibi oturma! Kim gamsızdır, Firavun ve Şeddad gibidir.

Bu kısmın dördüncü hikâyesi otuz dört beyitlik ***Hace İsbat-ı Kalender Hikâyesi***'dir: Hace İsbat-ı Kalender mert bir insan idi. Elli üç defa hac yapmış, dert ehli, gönül gözü açık, sıcak ve soğuğa temaşa eden biri idi. Fazilet, ilim ve hüner sahibi idi. Ahiret yolundan haberdar idi. Bir şehre vardı. Şehirdekiler onun kemalini bildiler. Ona izzet gösterdiler. Padişah, bizim yurtta kalınız diye rica etti. Hace İsbat, iyi bir kadın bulursanız alayım, yola gitmekten vazgeçeyim, burada kalayım, dedi. Şeyh, hayatında kadın almamıştı. Kadın sorsa utanırdı. Zorla onu bir kadınla nikahladılar. Gece olunca şeyh, kadının fercine kulağını tıkadı. Sabah olunca şeyh, kadını üç talakla boşadı. Kadın perişan bir şekilde şahın yanına gitti. Şeyh sözünden çıkıyor, gece fercime kulağını tıkıyor, dedi. Bunun üzerine şah, şeyhi çağırdı. Şeyhe dedi: Ey sahibkıran! Neyi noksan buldun? Şeyh dedi: Ferc bir duvar imiş. İçerden "Baba ekmek, baba ekmek!" sesleri geliyordu.

Kulağıma sıpaların sesi geldi. O sıpaların her birinin pençesi aslan gibi. Onlar eğer dünyaya gelse yurdu yer. Her birinin göbeği akrep gibi. Hiçbirinden insan kokusu gelmiyor. Birinin gönlünde zina etmek var, birinin gönlünde günahın merhametsizliği var. Ben o zaman ölmüşüm. Canlı değilim. Ben o zaman düşmanın günahına ortak olacağım. Ben kendimi ölçtüm ki hangi eşekten bir sıpa olmasın. Kâfirler eğer çok vahşette olursa onların başına büyük bir yumruk düşer. Ben bir eşeğim. Bana eski bir palan yeter. Bana isyan yükü yeter. Kimin üzerinde günah yükü varsa başkalarının yüküne el vurması hatadır. Her kavuşmada bir ayrılık iğnesi varmış. Ben yolcuyum. Boşandım gidiyorum. Şah onun bir yol abdalı olduğunu anladı ve o pîre elini uzattı. Şah saltanattan sıkıldı. Şehri ve çölleri terk etti. Şah sonunda kırklardan oldu. Gavs oldu. Sebepsiz yere kedhüdalık olmaz. Tavuğa talip horoz gibi insan! Sen dünyayı isteyen topal bir karınca gibisin. Sen hiçbir zaman sonunda öleceğini söylemiyorsun. Sen hep dünyada kalacağını sanıyorsun. Senin ömrün karınca ve sinek gibi azdır. Sen dünyayı istedin ama dünya sebil. Ey zengin adam! Şimdi senin işin ne olacak? Allah seni din için yaratmıştır.

Bu kısmın son hikâyesi on üç beyitlik ***Kötü Çoban ve Kurtların Hikâyesi***'dir: Ülkede kötü huylu bir çoban var idi. Kurt yakalamak için tuzak kazıyıp üzerine bir koyun bağlardı. Bir kurt mutlu bir şekilde yola çıksa ve koyunu görünce kendisini içeri düşürse. Çukurda başka bir yarık vardı. Orası kurtların evi olmuştu. Oraya yakaladığı kurtları koyardı ve alıp yerdi. Kara yüzlü çoban ibret almadı. Kurdun nefsi sonunda âlemi bozar. Kim ki kurdun tuzağına düştü, sonunda dinsiz kalır. Hiç kimsede zerre kadar kaygı yok. Kurdun ağzında dayima koyun vardır. İhtiyatlı olmak için tasarruf ederek çoğaltmalısın. Aslanı bir hû ile sihirlesen. Kurdun çengelinden post kurtuldu. Düşman gitti. Dost geri döndü.

On ikinci kısım dokuzar beyitlik iki gazelle son bulur.

1.3.2.13. On Üçüncü Kısım

On üçüncü kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin yüz yirmi sekizinci beyti ile başlar.

جان بابا كويد ت ابليس هين

نامدم بفريبد ت ديو لعين

Tercümesi: "Kendine gel, şeytan sana "babasının canı" der, bu suretle o lain seni aldatır."

On üçüncü kısımda altı metin vardır. Sekiz beyitlik giriş metninin ardından üç hikâye ve iki gazel bulunmaktadır. Giriş metninde şeytanın hilekarlığı üzerine düşünceler hâkimdir: Düşman sana bir sevinç ulaştırırsa senin azar azar temiz imanını alır. Onun zehrine sen şerbet deme! O iyilik yaparsa sen ona mutluluk deme! O eğer barış yaparsa onun sonu savaştır. Onun hilesinden âlemin aklı bozuktur. O şeytan, namaz vakti kendini dost göstererek ashabı uyandırır. Onun hilesinin amacı imanı bozmaktır.

Bu kısımda ilk hikâye yüz on yedi beyitlik ***Şeytanın Hilesi: Kimyager Hikâyesi***'dir: İlme meyli olan, zihni açık bir mert var idi. Şeytanın cevherler aldığını, her zaman imana savaş açtığını gördü. Şeytan, onun ipinin ucunu bozmadan, onun ihlâsını almadan onu kandıramayacağını bildi. Şeytan, önce onun ihlâsını alayım, dedi ve o mert adamın babasının suretinde bir gün onun rüyasına girdi. Rüyada adamı aldatmak için, ben senin büyükbabanın ruhuyum, dedi. Şeytan devam etti: Sen bir şeyler kazanmak istiyorsan başkalarıyla dost olma! Bir yerde bir kimyager var, o topraktan altın yapar, Halil gibi çok iyi bir talebedir. Fakat ne yazık ki onun ömrü az kaldı. Sen git, onun hizmetçisi ol! Ondan bir damla bir şeyler öğren, dedi. Adam o zaman uykusundan uyandı. Babalarım bana merhametlidir, diye düşündü. Sabaha kadar rüyayı düşündü. Önceki istekleri gönlünden gitti. O dayima şükrediyordu. Ona yol gösterecek kimse yoktu. Bu adamın bir arkadaşı vardı. Onun adı Mehmed Ümid idi. Onun gönlü riyazattan bembeyaz idi. Mehmed Ümid, adama dedi: Bu senin rüyaların şeytanîdir. Bunlar şeytanın hilesidir. Biz dayima rüyalarımızı imtihan ettik ki orada şeytan bize hep yanlış yol gösterdi. İşlere hep yanlış başlattı. Sonra din gitti, şeytan bundan memnun oldu. O şeytan Fil Ashabını da kandırdı. Her birinin

oğlunu merdud etti. İşlerini önceki gibi yap! Bu hilekârın söylediklerini unut! Şeytana gönlünde yer vermek hatadır. Şeytan, Karun'u da aldattı. Adam bu söylenenlere itibar etmedi ve dostu Mehmed Ümid'e dedi: Sen mutluluğu göremiyorsun. Benim babalarım hırkalıydı. Onların sayesinde halk imana ulaşmıştır. Onlar kendi zamanlarında dua sahibi idiler. Bu müjde bana atalarımdandır. Ey adamcağız! Bu yersiz lafları etme! Arifin kerametleri bugün haktır. Ben öz işime hâlâ sadığım. İyilerin temiz ruhuna âşığım, dedi. Düşmanın hilesi onun gönlünde yer edindi. Dostunun sözleri onu düşüncesinden alıkoyamadı. Adam kimyagerin talebesi oldu. Yanlış yoldan dönmedi. Kimyager yavaş yavaş onu kendi huyuna yaklaştırdı. Kimyager, adamı bütün yakınlarından uzaklaştırdı. Kimyagerin çok güzel bir kızı vardı. Adam ona âşık oldu. Bu dertten yüzü sarardı. Kimyager, adamın hâlini anladı. Ona sordu: Ey evlat! Sen benim gözümün nurusun. Sen derdini bana anlat! Bende her derde deva, ilaç vardır. Her sıkıntı bende çaresini bulur. Şükür ki bu dünyada benim gamım yok. Ben bir rehberim, dedi. Kimyagerin sözleri onu etkiledi ve ona derdini anlatmaya başladı: Ben ansızın güzel yüzlü kızı gördüm. Ben can talep etmiyorum, aksine ona kurban olayım. Bu çaresiz derdi nasıl gizleyeyim, dedi. Ermeni kimyager adamın söylediklerini anladı. Kızına gitti ve ona durumu anlattı. Kızı onun müslüman olduğunu kendisinin ise putperest olduğunu bundan dolayı adamın bu isteğinden vazgeçmesini söyledi. Onların bu sözleri adama ağır geldi. Düşünmeye başladı: İki günlük ömür için din berbat olmuş. Hem imanım gitmiş, hem de temiz dinim gitmiş. Hangi dert için yakamı yırtayım. Şimdi anladım ki o rüya şeytanın hilesi imiş. Benim imanımı lekeleyen şeytan imiş. O bilgin dostumun öğüdünü almadım. Şimdi anladım ki onun ayağının tozu benim için gözüme sürmedir. Ben şimdi batınımın günahlara gark olduğunu görüyorum. Ben şimdi bütün bunlara savaş açıyorum. Bunları düşünürken bir Allah dostu belirdi. O Allah dostu dua sahibi idi. Onun elinden tuttu ve onun yüzüne bir eliyle sıvazladı. Adamın gönlünden iki âlem sert oldu. Gönlü tek yüzlü oldu. Ermeni'nin meclisinden uzaklaştı. Yüz şüphesi var idi, şimdi yakîn oldu. Hikâyemizin içerisinde ve devamında şeytanın hileleri ve rehberin önemi üzerine pek çok hikmetli ve öğütlü

beyitle karşılaşmaktayız: Rehber olursa insan yolunu şaşırmaz. Rehber ona Allah'ın yolunu gösterir. Rehberi olmayan, şeytanın askeridir. Allah her kavime rehber olarak bir peygamber gönderdi. Ermeni senin nefsindir. Dünya ise onun kızıdır. Kimyager ise zehirli bir yılandır. Şeytanın şerrinden bütün enbiya muzdariptir. Ey azizim! Hayırlı işler yap! Belhüm adal ayetini gönlünden çıkarma! Kim dünyanın pisliklerine gark olursa onun için küfür ve imanın farkı yoktur.

On üçüncü kısmın ikinci hikâyesi kırk dört beyitlik ***Müftî-i Sultan ile Şah Said Hikâyesi***'dir: Müftî-i Sultan âlim biri idi. Her zaman halkı sert bir şekilde uyarırdı. O cevher gibi kıymetli doğru sözü söylerdi. Halkı uyarmak için bazen yüzünü ekşitir, bazen halkı kınardı. Onun sözleri insanların gönlüne dokunurdu. Şah Said ona sordu: Sen niçin bu kadar sert davranıyorsun, halkın gönlünü kırıyorsun? Senin iyiliğin nedir? Amacın nedir? Müftî-i Sultan cevap verdi: Bu hesapsız arzular senin cismine ateşi sert kılacaktır. Ben senin iyiliğini istiyorum. Ya sana diken rast gelse ne yaparsın? Ben sana zahmeti reva görmüyorum. Senin vücuduna bir belayı uygun görmüyorum. Amacım doğru yola yönlendirmektir. Ben bu yolun çok zor olduğunu görüyorum. Günahın kancası çok ağır olacaktır. Şeytan seni cehenneme götürecektir. Seni geri çevirmek için el yetmemektedir. Köpek nefis, seni zulmet yoluna götürmektedir. Ben bazen şiddet uyguluyorum. Benim derdim senin köpek nefsin iledir. Ona vuruyorum. Sen padişahsın. Dostunu düşmanını tanı! Dostunu düşmanını tanımadan gidersen, vay haline! Sonunda bu saray başına yıkılır. Asıl senin dostun benim, dedi. Şah Said, bu sözleri anladı, çünkü o feraset ehli idi. Şah, bu âlimin eline kılıcı verdi ve kim edepsizlik yaparsa ona bu kılıçla vur, kim doğru yoldan çıkarsa ona vur, onu doğru yola getir, ben padişahım, ama ihtiyarımı sana veriyorum, kim karşı gelirse boynunu vur, dedi. Müftî-i Kâmil eline kılıcı aldı ve bidat ehli olanları doğru yola saldı. Doğru söz bir kimyadır. Önce iğne değer, ama sonra cevher ulaşır. Yanlış söz ise yağ gibi ulaşır. Kötü söze tatlı imiş diyerek iğneden önce mutlu olma! Gamsız oturan sonunda iğne

yer. İyilerle arkadaş ol ki sana iyilik ulaşsın. Sabır konusunda seni Eyyub gibi yapar.

Bu kısmın üçüncü hikâyesi otuz iki beyitlik ***Sahtekâr Sütçünün Hikâyesi***'dir: Hileci bir sütçü var idi. O, öküzle beraber eşeğin de sütünü sağıp satardı. Bu adam bedbaht ve içi bozuk biri idi. Kaymak ve süt güzel olsun diyerek eşek sütüyle öküz sütünü karıştırıp satardı. Böylece müşterim çoğalsın, herkesten ileri gideyim, diye düşündü. O, imanını satardı, onun hatırında cehennem yoktu. Yavaş yavaş altın sahibi oldu. Hanımın üzerine bir de kız aldı. Ancak ikinci hanım olarak aldığı kız, takva sahibi, iyi bir kimse idi. Onun babası müttakî idi. Hileci adam, ilk karısına, âdetimizi terk etme, eşeğin sütünü sağ, dedi. İkinci hanımı müttakî kadın, gönlündeki din gayreti ile buna karşı çıktı. Dedi: Ey ebleh adam! Allah her zaman hazırdır. Samirî gibi olma! Halk seni mümin biliyor ve senin getirdiğin her şeyi alıyor. Sen kendini nasıl cehennemden koruyacaksın? Sen tembelliğinden dolayı cünüp olarak halka imamlık yapan âlime benziyorsun, dedi. Adamın ilk karısı dedi: Ey melâl adam! Sana bu kadını al diye kim dedi? Ben senin bu sırrını otuz bir yıl gizledim, hiçbir zaman senin yüzüne bunun dedikodusunu yapmadım. Sen benim kıymetimi bilmedin. Sevdiğin kadın sonunda sana ceza oldu. Ey saf akıllı adam! Sen uğraşmaya devam et! Sen yüz kere benim etrafımda tavaf yap, dedi. Ahmak adam, bu sözlere esir oldu ve ağladı. Bu yanlış sözler ona bir kılıç gibi tesir etti. Adam dedi: Şimdi müftüye gideyim, onu boşamak için izin alayım, bundan sonra da asla hatun almayayım. Ben ne haramı bilirdim, ne helali. Bana o kadından azar geldi. İlk karısı dedi: Müftüye gitmek yanlış olur. Gece yarısı onu boğup öldürmek en uygunudur. O, müftüye gidince yersiz bir taş atar, eşek sütünü satar, dedi. Kadının yatak odasına vardılar. Oda sakindi. Adam, kadını öldürmek için kılıcını kaldırdığı sırada yer sarsıldı ve adamın evi yıkıldı.

Bu kısımda üç hikâyeden sonra birincisi dokuz, ikincisi sekiz olmak üzere iki gazel mevcuttur.

1.3.2.14. On Dördüncü Kısım

On dördüncü kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin iki yüz elli birinci beyti ile başlar.

آدمی خوارندا غلب مرد مان

السلام علیکشان کم جوامان

Tercümesi: "İnsanların çoğu insan yiyicidir. Onların selam vermelerine pek emin olma!"

On dördüncü kısımda altı metin vardır. Üç beyitlik giriş metninden sonra üç hikâye ve iki gazel mevcuttur. Giriş metninde kötü arkadaştan uzak durma üzerine mesaj verilmiştir: Cimri insanlarla hiçbir zaman arkadaş olma! Kötü arkadaş senin gamını artırır. Mutluluk diyerek sevinme! Sonunda alay ve mücadele çok olur.

Bu kısmın ilk hikâyesi atmış beş beyitlik ***Bir Müflis ve Karısının Hikâyesi***'dir: Müflis bir adam var idi. Kolu noksan, canına doymuş, eceline susamış bir mert idi. Kanaat mülkünden ayrı kalmıştı. Münim birine aşina oldu. Ona el vurdu. Onu hizmetine aldı. Münim sabah akşam onun hizmetini görmeye başladı. Münim, adama sadakatla bağlı idi. Adamın evinde yiyecek yoktu ama nazik bedenli hoş bir karısı vardı. Münim bir zaman geldi gitti. Kadının gözü adama düştü. Münim, güzel bir delikanlı idi. Kadının gönlündeki kini galeyana geldi. Kadın düşündü: Benim gibi güzel bir kadın, böyle eli dar adama uygun değildir, bana yazık, benim pek çok süs olarak cevherim var. Ama bana aydınlık veren bir kişi yok, dedi. Şimdi fırsat, bu gönlü kör adamdan yavaş yavaş bu cevheri alayım, diye düşündü. Kadın, yanına altından bir tabak alarak, münimin evine bir hile yapmak üzere gitti. Münime iltifat ederek tabağı verdi. Ona dedi: Ben senin sevdanın yoluna ayak koydum. Ben senin has evinin bekçisiyim. Dostunun ve düşmanının tekme yiyeni olayım. Senin evinde her gün süpürge olayım. Senin evine bir toz konsa onu süpüreyim. Senin yoluna bakarak oturayım. Münim daha önce altın almamış ve görmemişti. O altın tabak onun aklını aldı. Aklından namus çıktı. Kadın bu münimi Herat'a gönderdi. Şaha götürmek üzere ona bir mektup verdi. Mektupta mektubu getirenin hırsız olduğunu ve kendisine zarar verdiğini yazıyordu. Yakalanması isteniyordu. Münim mektubu şaha

verdi ve şah mektubu okuduktan sonra münimin boynunu vurdurdu. Hikâyede dikkat çeken mesajların bazıları şöyledir: Eşeğe ne kadar altından semer vursanız o yine de bir at olamaz. Kişinin değeri onun suretinde değil, siretindedir. Cahillerle aşina olmak yanlıştır. Ham insanların sohbeti zehirli şerbet gibidir. Ham insan şarap verse onu çerçöp bil, şeker verse onu zehir bil! İmandan nasibi olan, ham insandan uzak durur. Fakirlik iki dünyanın sermayesidir. Fakir insan dayima Allah'ın sırlarına aşinadır.

Bu kısmın ikinci hikâyesi otuz dört beyitlik ***Hace Dehlizî ve Şah Memun Hikâyesi***'dir: Memun zamanında Memun'un askerleri Rum şahı ile savaştı. Rum şahının başı Memun'un askerlerinin eline düştü. Onun başı gövdesinden ayrıldı. Rum şahının başını tacı ile birlikte getirdiler. O kesik başı dükkân dükkân dolaştırarak maymun gibi oynattılar. Hace Dehlizî giderken bu üzerinde tac bulunan kesik başı gördü. Hace Dehlizî yetmiş yıl hiç yatmamış, dayima ağlamış, feryad etmiştir. Bu kesik başı görünce bir köşede kan ağladı. Sonunda o içi kirli adam gitti, diye düşündü. Kimsenin halka, halkın kimseye eziyeti yok. Şah tacı ile gönlünü şad ederken tacdan sonra başını berbat etmiştir. Kesik başı gezdirenler, ara ara kesik başa vuruyordu. Vücudun varken timsah gibiydin, üzerine en küçük bir şey kondurmazdın, şimdi seni bedeninden ayırdılar ve başını bir ipe bağladılar. Sen bu uzun talepte bulunmasaydın halk senin boynuna bu ipi geçirmezdi. Sonunda halk senin evini yıktı, diyordu. Hace Dehlizî kesik başı alarak Memun'a götürdü. Ona dedi: Ey şah! Herkes sana başını eğmiş durumdadır. Bu kesik başın başına gelenler bugün ona gelmiştir, yarın ise sana gelebilir. Bu nedenle dayima kanlı gözyaşı ile ağla! Sonunda halk senin de başınla oynar. Bu kesik baş da senin gibi şevketli bir şah idi. Rum tahtının sahibi idi. Vaktin sonunda felek onu dilsiz kıldı. Her kesik başı görsen ondan ibret al! Gerçi günahın kancası çoktur. Ey emir! Ümmetliği gözetle! Memun, musibet kılıcını görünce ağladı. Hace Dehlizî'ye arz etti: Can ve gönül senin sözlerine doydu. İşleri cahilce yaptım. Bana tövbe ver! O tövbeden ben bir aslan gibi olayım. Nefsin başına bir kılıç olayım, dedi. Memun baştan ayağı dert idi. Ağladı. Gözyaşı ona bir hediye oldu. Başını

tabuta vurdu ve dedi: İkimizin de yüzü kara iken bu kâmil insanın sözünü almadık. Halk ekin ekerken biz el atmadık. İkimiz de ekinsiz gidiyoruz. Gönlümüz amelden boş ve çirkin gidiyoruz. Gerçi dünya malını yığdık. Şeytanın hilesinden habersiziz. Bu saray ibret evidir. Kim ibret almazsa o ilgisizdir.

Bu kısmın son hikâyesi yüz üç beyitlik ***Hace Fazlullah ve Oğlunun Hikâyesi***'dir: Hace Fazlullah oğluna dua etti: Ey yavrum! Halk hemen arkandan gitsin, arkanda toplansın! Bir sufî ona dedi: Ey zamanın kumandanı! Ben bu sert duadan şüphelendim. Hazinecinin duası kolay iken ona lazım olan bir şey görmediniz. Hace Fazlullah dedi: Ben kolay dua kıldım. Niçin Nuh'un kavmini Allah helak eyledi? Hikâyede halkın çoğunlukla kötü ve felaket olduğunu Hace Fazlullah belirtir: Halk geçmişte pek çok peygambere kötülük etmiştir. Hazreti Hasan ve Hüseyin halk tarafından öldürülmüştür. Firavun ilahlık davasında bulundu ve halk onun arkasından gitti. Hazreti Osman'ın başını Kuran'ın üzerinde kestiler. Halk Zekeriyya'nın başını kesti. Hazreti Yusuf'u zindana attılar. Lokman'a yüz kere melâmet ettiler. Cercis'in kemiklerini parçaladılar. Kim ki halk arasında parmakla gösterilir, ona liderlikten başka yol yoktur. Hazreti Paygamberin dişine taş vurdular. Hace Fazlullah, sufîye dedi: Ey sufî! Sen bunu basit bilme! Ben dua kıldım, onun imanı noksandır. Hiç Hindû'ya dua edilir mi? Böyle bir dua bela doludur. Bir zaman sonra Hace Fazlullah, bu dünyadan gitti. Hace Fazlullah, ölmeden önce oğlunu çağırdı ve ona öğütlerde bulundu: Ey oğlum! Senin eteğine incileri dökseler sen yine de ehil olmayanlarla sohbet etme! Ehil olmayanlardan peygamber kaçmıştır. Sen de imanını kurtarmak istiyorsan böyle yap! Sufîliğin aslı garipliktir. Karınca bile asla sufîden zarar görmez. Bu öğütlerden sonra Hace Fazlullah öldü ve sufîler onu defnetti. Sonra Hace Fazlullah'ın oğluna dediler: Sen babanın oğlusun. Sen onun yerine otur. Sen o evliyanın meyvesisin, onun yeri senindir. Neden niçin deme! Hace'nin oğlu cevap verdi: Benim böyle olacağıma siz inanmayın! Ben evvelden korkusuz idim, şimdi de korkusuzum. Ben bu dediklerinizden uzağım, dedi. Onun bu söyledikleri

sufîlerin gönlünü utandırdı. Üç yıl geçti. Hace'nin oğlu bir büyücü olarak ortaya çıktı. Elinde her çeşit iksiri var idi. Bazen lokma gibi ateşi yutuyordu, bazen suyun üstüne yazı yazıyordu. Bazen elindeki bitkiyi geyik yapıyordu. Hace'nin oğlu bir deccal gibi olmuştu. O artık arpa satmak için insanların yüzüne gülen bir hileci idi. Sufîler ona, sen bizim hepimizin yüce pîrinin oğlusun, sen onun yolundan çıkma, babanın yoluna sahip çık, bize başka bir pîr istemek ayıptır, bizimle aynı yolda olmazsan eteğini topla, sen kendin deccalın yanına çık, dediler. Sufîlerden yüz bulamadı. Kılıç salladı kılıcı kesmedi. Sonra yola çıktı ve yolda melun şeytanla karşılaştı. Şeytan onu kandırdı. Ona binbir çeşit sihir öğretti. Sonunda Hace Fazlullah'ın oğlu imansız olarak ahirete gitti. Sufîler onun ölümünden şad oldular. Melunun çengelinden emin oldular. Hikâyenin içinde birtakım mesajlarla karşılaşılır: Halkın afeti çoktur, kişinin kendisini bundan koruması zordur. Ehil olmayanların sohbeti insanı utandırır. Din ve imanı insandan alır. Halkın kargaşası can belasıdır. Bazen makbul, bazen reddolunur.

Bu kısmın sonunda sekiz ve dokuz beyitlik iki gazel vardır.

1.3.2.15. On Beşinci Kısım

On beşinci kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin üç yüz yetmiş beşinci beyti ile başlar.

رحمتم موقوف جوش كريه هاست

چون كريست از بحر رحمت موج خواست

Tercümesi: "Rahmetim, o ağlamalara bağlıdır. Kul ağladı mı rahmet denizi, kabarmaya, dalgalanmaya başlar."

On beşinci kısımda yedi metin vardır. Altı beyitlik giriş metninden sonra dört hikâye ve iki gazel mevcuttur. Giriş metninde kulun acziyyeti ve samimiyeti açısından ibadet ederken dayima ağlamasının gerekliliği üzerine düşünceler yoğunlaşır: Canın var olduğu sürece her saat ağla! Dilin var olduğu sürece Allah'ı zikret! Sen bu devlethanede boş oturma! Dayima yakanı parçalayarak kederli bir şekilde otur! Gamsız oturma! Kim ki gamsız bir şekilde bu dünyada oturur, onun yeri cehennemdir. Ona rahmet ulaşmaz.

İbadetin kuruluğu şeytana gider. Sen akıllı isen, bu yolda ağla, feryat et! Cimri adamın ibadeti nevhasızdır.

Bu kısımda ilk hikâye elli beyitlik ***Ömründe Hiç Ağlamayan Zalimin Hikâyesi***'dir: Gönlü çok katı olan bir zalim var idi. Yetmiş çeşit su ve balçığa gark olmuştu. Ömründe hiç gözünden nem çıkmamış ve ahiret kaygısı hiç olmamıştı. Ansızın yerinden şikâyet etmeye ve iki eliyle yüzüne vurmaya başladı. Gözünden yaşlar akıyor, elinde olmadan ah vah ediyordu. Kâmil biri dedi: Bir leş gibi olan bu adam sidik gibi gözünden yaş akıtıyor. Ömrü gitti, hiçbir zaman din için ağlamadı. Onun köhne bir sarayı vardı. Sarayın her duvarında bin yarık vardı. Sarayın dört duvarının da yüzleri çok kötüydü. Onun değeri iki pul etmezdi. Bu ebleh adam bu köhne sarayı için sınırsızca ağlıyordu. Bu işe yaramaz adamın sırattan ve cehennemden bir endişesi yoktu. İmanı gitse, onu bir zarar bilmezdi. Onun kalesi olsun yeter! Bu ebleh adamın kalesinin duvarı can hazinesidir. Mebrezhaneler onun imanıdır. Gözyaşı onun kusurudur. O, gözyaşı değil, şeytanın sidiğidir. Zalimin habercisi ona haber getirdi: Dervişler senin ağlamana gülüyor, dedi. Onun bir ekmeği olsa onu bir çoban yiyecektir. Karısı ve kölesi yiyecektir. O, kalesine bağlanmış yarı canlıdır. Halkın gözüne kimi zaman zahid, kimi zaman hacı, kimi zaman şeyh görünmek hevesindeydi. Bu hevesle bir yeri geçip mezarlığın kapısına vardı. Ona bir kılıç değdi. Bu zalim de onun habercisi de orada öldü. Hikâyemizin devamında samimi ve ahiret için ağlamak üzerine düşünceler belirtilir: Her eşeğin bağırmasına ağlayış deme! Eşek de domuz da bağırır. Makbul olan gözyaşına gönül uyanıktır. Allah'ın rahmeti böyle kullara bol bol ulaşır. Kimin gönlü uyanıksa o gamsız oturmaz. Ahiret korkusundan bir an oturmaz. O kişi dayima ahireti düşünür. Sabırlı olan dayima korku ve ümit arasındadır. Allah'tan dayima iyilik ister. Ekmek parası için ağlayana yazıklar olsun! Bir ekmek parası için ağlamak çocukların huyudur. Ekmek parası için ağlayanın gözyaşının bir damlası yarın bir cehennem olur. Ey Allah'ım! Mertlerin kervanına dahil et! Kulunu ölünceye kadar dert sahibi kıl! Mert insanı gönül sahibi kişilerle karşılaştır. Kullukta Allah'tan gayrı şeylerden ayrı olmak gerek. İki dost bir gönülde olmaz.

On beşinci kısmın ikinci hikâyesi yirmi dokuz beyitlik ***Zahid Adam ile Namussuz Karısının Hikâyesi***’dir: İçi bulaşık bir kadın var idi. Vezirlerle, emirlerle birlikte olmuş; pek çok kişiyle huyunu ortak etmişti. Ömründe elli üç koca almış ve sonunda bir zahidin karısı olmuştu. Ama gönlünde hep eski arkadaşlarını arıyordu. Taharetsiz namaz kılar, gönlü karışık bir kadın idi. Zahirde gözü yaşlı, ama gönlünde yüz bin çeşit arzu vardı. Bu kadın ben zahidim, ibadet ehliyim, pek çok rumuzun anlamını benden öğrenin, der idi. Kocası, karısını zahid zannederdi. Adam, karısına gözyaşından sorardı. Kadın da iman korkusuyla vücudunda can kalmadığını onun için ağladığını söylerdi. Kadın, adamı şeytanın hileleriyle efsunlamıştı. Adam, halka karısından birçok destan anlatırdı. Karısının ibadet ehli olduğunu, sabaha kadar ibadet ettiğini ve gözyaşı döktüğünü anlatırdı. Adamın bu anlattıkları kadının kulağına ulaştı. Ertesi gün kadın, adama dedi: Benim ibadetimi halka anlatma! Sen benim sırrımı ifşa etme! Ben riyadan kaçarım, çünkü riyanın olduğu yerde ot bile bitmez. Zahid adam daha sonra karısını bir adamla yakaladı ve ona dedi: Hani senin ibadetin nerede? Gizli yaptığın ibadetin nerede? Şehvet seli senin ibadetini ve içini bozdu. Senin iradeni elinden aldı. Ben seni imana meyilli bilirdim. Gönül evinin bekçisi sanırdım. Hikâyemizin devamında birkaç mesaj eklenmiştir: Ham insanların gözyaşı bu şehvete esir olmuş kadının gözyaşı gibidir. Onların canı şeytanın ipine bağlıdır. Onlar kendilerini sadık bir talip gösterip necasetler yutmuşlardır.

Bu kısmın üçüncü hikâyesi on sekiz beyitlik ***Şeyh Nureddin ile Kör Adamın Hikâyesi***’dir: Şeyh Nureddin bir imam idi. Gözü kör ve kederli bir adam gördü. Adama, sen boşuna Allah’ı zikrediyorsun, dedi. Gören birisi olsaydın bu yolda hayatta birisi kalmazdı. Adam güçsüz bir şekilde ah etti. Yanında bir kamışlık var idi. Kamışlığa yıkıldı. Kamışlık onun cismini kalem eyledi. Onun cisminden Ceyhun gibi kan aktı. Sonunda kederli bedeninden canı çıktı. Onun kanı her bir yaprağa ulaştı ve yapraklar nur oldu. Her bir yaprağa Allah’ın ismi yazıldı. Allah hemen Nureddin’e müjde verdi: Ey dersi olmayan! Rindleri kovma! Benim dostlarım benim adımı duyunca can verir. Onların derdi bin hastaya derman verir. Onların inlemesi rahmet dalgasıdır. Hatta onların gözleri de inci cilasıdır. Gözyaşına rahmetim vakfedilmiştir. Sen

şimdi şu deryaya başını vur, gayret göster! Şeyh Nureddin hatasını anladı. Adamın Allah dostu olduğunu biz bilmedik, dedi. Hikâyenin sonunda bazı mesajlar dikkat çeker: Kim ki samimî gözyaşından nasipsizdir, onun iki âlemde de kazancı katır boncuğudur. Sen dayima matemdesin. Evini süpür! Can vermek düşüncesini kıl! Hayvanî cana kim huy kılarsa, o gerçek ağlamaktan bir koku vermez. Allah, gözyaşına rahmeti sebep kıldı. Ey Allah'ı isteyen kişi! Hayatta olduğun sürece ağla!

Bu kısmın son hikâyesi doksan altı beyitlik ***Serhend'de Mübarek Bir Kadın ve Onun Günahkâr Oğlunun Hikâyesi***'dir: Serhend'de Allah'ın yardımına mazhar olmuş mübarek bir kadın var idi. O kırkların arkadaşı idi. Onun Allah'tan habersiz, korkusuz bir oğlu var idi. Yüz nasihatla kâmil olmadı. Gönül evinin bekçisi olmadı. Kadın oğlunun bu hâlinden çok sıkıntı duydu. Bir gece gönlüne gayret düştü. Kadının himmeti yüksek oldu. O sır ehli, ağlamaya başladı. Seccadesi kanlı gözyaşı ile doldu. Allah'a dua etti: Ey her şeyi bilen! Sen her şeyi işitensin. Ben acı bir tohum ektim. Gönlüm tutulmuştur. Cümle yerinde kalmışların elini tutan sensin. Ben lutuf suyunu senden diliyorum. Benim gibi hastanın hâli nice olacaktır. Rahmetinden bir damla damlasa yeterlidir. Ben sermayesi olmayan bir hastayım. Şah sensin. Sen adil bir şahsın. Bir adın da ganîdir. Ben aciz bir kadınım. Beni ümitsiz etme! Allah onun duasını kabul etti. Onun çocuğuna hidayet nasip etti. Kadının çocuğunun adı İsmetullah idi. İsmetullah kumar ve içki meclisinde sarhoş bir şekildeydi. Günahlara gark olmuştu. Gayiplerden onun kulağına bir nida geldi: Ey kulum! Şimdi yola başla! Bütün günahlarını gönlünden at! Bu yolda gönlünü saf kıl! Anneni ziyaret et! Bu kusurlu köşeden ayrıl ve iman iste! Senin ihtiyacın varsa maksudun benim. Sen kimi istiyorsun? Senin mabudun benim. İsmetullah bu nidayı duyunca bütün günahlarını hatırladı. Bütün içki kadehlerini, küpleri ve tabakları kırdı. Annesini ziyaret etmek için oradan ayrılmak istedi. Orada oturanlar hep huzursuz oldular. Onu geri çevirmek için uğraştılar. Dediler: Sen bizim gözümüzün nurusun. Sen bizim serdarımızsın. Senin bu sevdan bizi üzdü. İsmetullah dedi: Allah beni çağırıyor. Beni yolumdan geri çevirmeyin. Kim ki beni geri çevirmeye çalşır, o benim düşmanımdır. Siz de Allah'ın emrini tutun, ben size dost olarak

kalayım. Sizin serdarınız olmaya devam edeyim. Ben nereye yürürsem siz de oraya yürüyün. Meclisdekilerin hepsi bu sözü anladılar. Onun eteğine yapıştılar. Dediler: Ey ekabirzade! Senden kalmayalım. Seninle her yerde meclis olalım. Ey huzur ehli! Senin emrini kim tutmazsa onun kolunu kır! İsmetullah dostlarından vefa gördü. O şeref sahibi, onların hepsine tövbe verdi. Onların hepsi Ashab-ı Kehf gibi idi. İsyan köşesinden sıkıldılar. Allah'ın yolunda hepsi uyum sağladı. Onların hepsinden gözyaşı aktı. Mübarek kadının kulağına bir ayak sesi geldi. Kadın bildi ki İsmetullah geliyor. Oğlunu karşılamak için yola çıktı. Oğlunu kan ter içinde gördü. Onların gönlü zinde idi, ama görünürde ölü gibi idiler. Her birinin gönlünde derdi vardı. O aziz muteber kadın, gönlünün bendi oğlunu boynundan kucakladı. Ona dedi: Sen henüz menzile ulaşmadın. İman kokusunun anlamını henüz anlamamışsın. Onun için hayatta olduğun sürece ağla! Hikâyemizin buradan sonuna kadar kadın, oğluna niçin sürekli ağlaması gerektiğini anlatır. Bundan sonraki yirmi dokuz beyit ağlamak üzerinedir.

Bu kısım biri dokuz ve biri sekiz olmak üzere iki gazelle tamamlanır.

1.3.2.16. On Altıncı Kısım

On altıncı kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin dört yüz kırk ikinci beyti ile başlar.

تانكريد كودك حلوا فروش

بحر بخشا يش كجا آيد بجوش

Tercümesi: "Helva satan çocuk ağlamasaydı, rahmet denizi coşmazdı."

On altıncı kısımda yedi metin vardır. Dört beyitlik giriş metninden sonra dört hikâye ve iki gazel bulunmaktadır. Giriş metninde yine ağlamak üzerine düşünceler hâkimdir: Duaya cevap gözyaşından hasıl olur. İmanın nuru gözyaşı ile kâmil olur. Her gözyaşına nurdan nasip vardır. Hasta ağlasa Allah ona şifa bahşeder. Şifanın hassasiyeti çoktur. Onu bulmak zordur.

Bu kısımdaki ilk hikâye kırk yedi beyitlik ***Günahkar Bir Adamın Gözyaşı ile Tövbesi ve Hace Müslim Hikâyesi***'dir: Azade bir adam var idi.

Dünyadan elini eteğini çekti. Bir âşık olarak Hak yoluna düştü. İman nurunu bulmak üzere arayışa çıktı. Güzel elbiselerini bir şal karşılığında sattı. Yanında zahidler var idi. Ekâbirler onu kınadılar. Akrabaları, dostları; biz senden ümit ediyorduk, sana bu kötü hâl niçin lazımdır, bu adama akıl yolu lazımdır, zahirini; kaba, kötü, kalleş ve kalender eyledin, dediler. Adam dedi: Benim gibi bir eblehe gülmek revadır. Çünkü ben kullukta tembel ve topalım. Ben bir çiftçinin elinde zayıf bir öküzüm. Ben ne saf bir öküzüm ne de eşeğim. Dinimin ipinin ucunu kaybettim. İki dünyada da yüzüm karadır. Şevket ve izzet hepsi faydasız imiş. İşin altında başka bir iş varmış. Ben aşağı köşelerde dolaşmışım. Şeytanın dükkânını kurmuşum. Benim yüzüme tükürün! Gönlümü kederlere boğun! Benim gibi ayıdan ve domuzdan utanın! Ayağıma ip bağlayın, Rum'dan Deken şehrine kadar sürükleyin! Sizler benim imanımı bilmediğimi ve kulluk yapmadığımı söyleyin! Aklı yeten kişiler bu durumdan ağlayıp inlediler. Onun temiz acziyyetini bir talep olarak kabul ettiler. Aklı yetmeyenler ise ona güldüler ki onlar cahil ve gafildir. Azade adam, yüz pişmanlıkla yol üstünde gözyaşı dökerek inleyip duruyordu. Belh'in arif mürşidi Hace Müslim onun bu kederli halini gördü. Onun gözyaşından şeyhin himmeti coştu. Şeyh onu boynundan kucakladı ve dedi: Gölgem sana düştü. İşin tamamdır. Senin gözyaşın Allah'ın lutfudur. Senin temiz gönlün can Kâbe'sidir. Ben sana yakın bir akrabayım. Senin gözyaşın rahmet pınarıdır. O, iman bahçesine su rengi verir. Allah'tan ümidini kesme! Ya Edhem ol, ya da benim gibi ol! Adamın ruhu şeyhe bağlandı. Allah, Cüneyd gibi seni bana rast getirdi, dedi. Hace dedi: Kirli elbise sabunu bulur. Her günaha tövbe lazımdır ey evlat! Ey iyi insan! Yüzü kara olan rahmete yakındır. Hikâyenin devamı mesajlarla ve dualarla tamamlanır: Ey Allah'ım! Bizim gözyaşımızı sadık et! Benim maksudum âşık olmaktır. Beni âşık et! Kulluk yolunda beni sadık et! Gözyaşı o şahın hediyesidir. Yavaş yavaş onun bakırı altına dönüşecektir. Sen eğer iman cevherini ve can kimyasını istiyorsan ağla! Gözyaşı dök! Gözyaşı en büyük mutluluktur. Mutlu bir şekilde ağla! Çünkü peygamber ümmetim diyecektir.

Bu kısmın ikinci hikâyesi elli dokuz beyitlik ***Yediler ve Bir Zahidin Hikâyesi***'dir: Allah'ın cemaline âşık, gözü yaşlı yedi kişi var idi. Bir gün bir

zahid bu yedilerle karşılaştı. Bu zahid bu yedilerden talim alacaktı. Zahidin gönlünde hiçbir dert yoktu ve faydasızdı. Ağlamak onun için çok zordu. Ağlayamıyordu. Geceden sabaha kadar onun gönlünde ağlamak arzusundan ve yakıcı bir dertten zerre kadar yoktu. Yedilerin gözyaşı Allah'ın lutfuydu. Onların tabağı cennetten gelirdi. Sabah akşam onların yiyeceği cennet üzümü idi. Onların yiyeceği tabaksız ve tenceresiz gayipten gelirdi. Onların bu sırrı zahide malum oldu. Zahid, aşk köşesinde karışık bir yoldaydı. Sonunda yedilere dedi: Ben bu sevdada öleyim. Beni hemen arkadaş yapın! Sizinle yol arkadaşı olayım. Yediler dedi: Biz âşığız. Yüz belanın okuna amadeyiz. Bizimle arkadaş olanlar zehir içerler. Belki dünya ile ukbadan geçerler. Bizimle arkadaş olma, yoksa afet ulaşır. Bizimle arkadaş olmak isteyen zehirli limon içmeye razı olmalı. Şehvetperestler bize arkadaş olamaz. Sarhoş, aklı başında olandan çekinir. Sen önce kendini her şeyden uzaklaştır. Sonra ağlama taklidi yap! Aklına yakıcı duygular gelmezse gözüne sirke ya da soğan suyu koy! Biz sana şimdi hemen yürekten ağla demiyoruz. Âdet olarak ağla! Acı şeyleri gözüne koy! Gözü yaşlı insanları görünce yüzünü onlara sür! Benlik duygusundan uzaklaş! Meclisde boynunu eğ ve otur! Bizim gibi virane bir köşede otur! Halkın arasında halini malum eyleme! Yediler, zahide bunun gibi birçok tavsiyede bulundular. Zahid ihlâs kemerini beline bağladı. Gözü yaşlıların kervanına katıldı. Kan ağlayarak ibadet kıldı. Mahşer korkusundan çok ağladı. Beli iki büklüm oldu. Yedilere ilham geldi: İşinizi dayima zahid gibi yapın! Yediler bu temiz sesi anladılar ve yakalarını parçalayarak ağladılar. Halk himmeti zahidden aldı. İbadeti daha kuvvetli ve güzel yaptılar. Allah'ın lutfu bereket getirdi. Yedi tabak, yedi yüz tabak oldu. Rum şehri onun bereketiyle doldu. Herkesin elinde Miftahu'l-Ulum var idi. Allah'ın feyzi derya gibi oldu. Halk onun duvarından ders aldı. Hikâyenin devamında belirtilen mesajlar ise şöyledir: Bilesin ki tesirli gözyaşının şartı budur. Gözyaşını aramalı ve gözü yaşlılara gitmeli. Ağlamak için dayima çabala! Ölüm geldiği zaman ne seni bırakır ne beni. Ben kendi gözyaşımı araştırayım. Din ve imanıma mehtap araştırayım. Allah'tan dayima feyz dileyeyim. Her zamanın gözyaşıyla geçsin. Kul için gözyaşı bir ganimettir. Kulun inlemesi Allah'a hoş gelir.

On altıncı kısmın üçüncü hikâyesi yetmiş sekiz beyitlik ***Hace Zünnûn ile Hünsâ İmamın Hikâyesi***'dir: Hace Zünnûn, Şam'dan sefere çıktı. Ansızın bir köye yolu düştü. O, gönül gözü ile o köyde hünsa bir imamın olduğunu fark etti. İmamın hali halka gizli idi. Onun aybını Allah gizlemişti. Hace, bu sırrı anladı. Bu imama namaz kılmak için asla tabi olmadı. Hünsa imam otuz yıl halka imamlık yapmıştı. Onun huyu boyu normal insanlar gibi idi. Şeyh düşündü: Bu sırrı gizli tutsam halkın namazı noksan olmaktadır, sırrı açıklasam bu ateş parçasının çaresiz gönlü yarılır. Gayipten temiz bir ilham geldi: Onun aybını ben gizledim sen de gizle! Şeyh sonunda düşündü: Ben bu imamla bir süre birlikte olayım. İnsanoğlu ile ünsiyet kurarak kalitesi anlaşılırmış. Şeyh kervandan kaldı. Sefere devam etmedi. Kervana gitmesi için izin verdi. Dedi: Burada zahid ve kâmil molla bir imam var. Ben ondan ilim ve Kuran öğreneceğim. Hace Zünnûn, seferden kaldı ve imama talebe oldu. On bir yıl bu hünsa imamın yanında kaldı. Bu imamın sırrını kimseye açmadı. Hünsa imama dedi: Siz yerinizden kalkmayın, imamlık görevini bana verin, bu halka ben imamlık yapayım. Siz bana Kuran harflerini öğretin! Hünsa imam gece gözü yaşlı feryat ederdi. Bir gün Hace Zünnûn sordu: Sen niçin gece sıkıntılı bir hal üzeresin? Halk senin feryadından muzdariptir. Sen her saat gözyaşı dökmektesin. Hünsa imam dedi: Benim gönlüm sıkıntılıdır. Gönlümü sürmeyin! Bana bir taş lazımdır. Ben kafamı o taşa vurayım! Benim bir arkadaşım var idi. O faydasız hünsa biri idi. Çok ilim sahibi idi ama özürü de çoktu. Ona çok söyledim, kulak asmadı. Ona inci gibi öğütlerimi döktüm, almadı. Zaman geldi, o öldü. Onun menzilini gördüm. O yedinci cehennemdeydi. Hiç kimse onun gibi münafık olmasın! Şeyh işin aslını öğrendi ve gözleri yaş doldu. İmam dedi: Ben hünsayım. Şimdiye kadar aybımı halktan gizledim. Ben şimdi ölmeden önce tövbe etsem iyidir. Hace Zünnûn dedi: Bu milletin hakkı sende bakîdir. Sen bu sözlerini halka açıkla ve halk namazını iade etsin. Onun haline uygun okusunlar, Allah gerisini affeder. Hayâ galip geldi ve tövbe etti. O gece Allah'tan talepte bulunmak üzere oturdu. Dedi: Dağlar başıma yıkılsa benim bunu millete söylemem çok zor. Ey Allah'ım! Benim aybımı sen gizledin. Senden merhamet istiyorum. Bu halkın namazını sen düzelt! İmamın gönlü yandı ve bağrından kebap kokusu

geldi. O saat Hace Zünnûn'a nida geldi: O kavmin ibadetini ben düzelttim. Onun gönlünü üzme! Her eksiklik benim lutfum ile dürüst olur. Gafur olan Allah merhamet etti ve temiz lutfunu döktü. İmam, Hace Zünnûn'a dedi: Halka söyleyecek gücüm kararım kalmadı. İsyan ehlinin dili bağlıdır. Dara varınca ayağı hastadır. Zünnûn adında bir Allah dostu varmış, ben onun yanına gidiyorum. Onun kapısının toprağı Kâbe'dir. Onun yanında boynumu bükeyim. O bana yol göstersin. Sen hoşça kal ey misafir! Sen hayatta olduğun sürece benim sırrımı ifşa etme, dedi. Hace Zünnûn dedi: Seferin vakti yok. Sefer var ama senin elinde yol levazımın yok. Şeyh Zünnûn seyyahdır. Onun kendisi senden beter şaşkındır. Gerçi onun namı şehirlere yayılmıştır. Onun özü zalim, gönlü fakirdir. İmam bu sözlerden onun Hace Zünnûn olduğunu anladı. İmam, benim nefsimi azarla, dedi. Sonra Hace Zünnûn'un eteğine yapışarak dedi: Ey sadık peri! Sen her araştırıcıya nasıl hazırsın? Senin temiz lutfun herkese sermayedir. Gölgesiz başlara gölgedir. Beni elsiz ve ayaksız yola gönder! Beni bu dünyada ümitsiz ve esir bırakma! Hikâyenin devamı dua ve hikmetlerle tamamlanır: Akşam ve sabah gözyaşı boşa gitmez. Sen hayatta dayima gözü yaşlı ol! Helva satan çocuk gibi ağla! O zaman rahmet denizi coşacaktır. Mutluluktan sana nur birikti. Cesaretle el ve ayak vur! Gözyaşı dök! Yakasını yırtarak ağlayan her kimi görsen onun dostu ol, onun etrafında dolaş, onun kederini paylaş! Hiçbir dua karşılıksız kalmaz.

Bu kısmın son hikâyesi on altı beyitlik ***Hace Bülhasan ile Üzerine Altın Saçılan Ölünün Hikâyesi***'dir: Hace Bülhasan yolda giderken bir cenaze ile karşılaştı. Halk bu cenazenin üzerine kırmızı çengel atmış ve altın saçıyordu. Tabutun etrafında çok kalabalık bir halk vardı. Halk samimi olmayan sahte gözyaşlarıyla ağlıyordu. Şeyh endişelerden ayrılarak, bu ölü iyi midir, kötü müdür, bir temaşa ederek anlayayım, dedi. Tabutun başına vardı ve ondan iman kokusu bulmadı. Hace dedi: Vah, yazıklar olsun bu başı karışık merde ki bu adam iki dünyanın yüzsuyundan habersizdir. Hayatta iken bir böbrek vermedi. Halkın gözünde o süslü bir ölüdür. Zamanında yüzsuyu ve yol levazımı hazırlamadı. Kim ki Allah'tan bir inayet bulmamıştır, öldükten sonra onun tabutuna altın saçmanın bir faydası yoktur. Hayatta iken

çabalasaydı, Allah şimdi onu ümitsiz etmeyecekti. Gözyaşı deniz gibi olmalı. Hünsa adam gibi tövbe etmeli.

On altıncı kısım dokuzar beyitlik iki gazelle tamamlanmıştır.

1.3.2.17. On Yedinci Kısım

On yedinci kısım Mesnevî'nin ikinci defterinin iki yüz doksan beşinci beyti ile başlar.

زان سبب فرموديزدان والضحى

والضحى نور ضمير مصطفى

Tercümesi: “Allah onun için “Vedduha” buyurdu. “Vedduha”, Mustafa'nın gönlünün nurudur.”

Bu kısımda giriş metninden sonra dört hikâye ve iki gazel olmak üzere toplam yedi metin vardır. Giriş metni on bir beyittir. Giriş bölümünde peygambere tabi olmanın önemi söz konusudur: Sen candan Ahmed'e tabi ol! İmanın ve dinin parlaklık bulacaktır. Kim ki temiz dine tabidir, o, elini uzatsa feleklere hemen ulaşır. Onun bilgisinden güzellikler peyda olur. Altı yönün parlaklığı da onun dinindendir. Sen eğer ümmetsen, o resulü candan kabul et! Sıkıntılı zamanda o resul, elini uzatacaktır. Kâmil bir pîr, dolunay gibidir. Mustafa gibi gönlü temiz olmalı. Ahmak, dinin lezzetini bilmez. Vaz işitse şakînin kulağı sağır olur. Kötü gönüllü kâmil vazı bilmez.

On yedinci kısımın ilk hikâyesi kırk sekiz beyitlik ***Vaiz ile Dost Arayan Adamın Hikâyesi***'dir: Takrir sahibi bir vaiz var idi. Hac Suresini tefsir ediyordu. Meclistekilerin hepsi cahil idi. Vaiz anlatırken gözünden yaşlar döküyordu, ama meclistekilerin kulağı sağır idi. Kulağı ve gönlü açık yoktu. Cümlesinin gönlü tutulmuş, anlayışı kıt ve idraksiz idi. Cevher sahibi bir kişiye bu vaizden behsettiler. Onun güneş gibi parlak sözlerinin olduğunu söylediler. O vaizin taşa söz söylese taşın su gibi olduğunu söylediler. Cevher sahibi bu vaizi aramak için gece yarısı yola çıktı. Ayetleri ve onun takririni anladı. Onun iksirini öğrenmeyi arzuladı. O mecliste gönül sahibi bir kimse var mı acaba, mecliste bir dostun olmaması müşküldür, gayırların yanında Allah'ı zikretmek niye, diye düşündü. Gördü ki meclistekilerin her biri zamanın Nemrud'udur.

Allah’ın sözleri onlara sert bir ok gibi gelir. Adam sonra geri döndü geldi ve vaizi boynundan kucakladı. Vaize dedi: Ben ahireti çok istiyorum, bana ahireti anlat! Senin cevherin var, ama herkes kör ve topal. Gözü görmeyenin yanında senin cevherlerin bir yığın toprak gibidir. Ben onlara müşteriyim. Mahşerden bana anlat! Vaiz gördü ki her şeyiyle kendini feda eden birisi var. Onun parlak beyaz bir derisi vardı. Ay gibi parlıyordu. Binlerce kılıç vursan ona karşı gücü vardı. Vaiz ve bu adam hemdem oldular. Onların yanında dağların bir çöp kadar kıymeti yoktu. Vaizin vazından sonra herkes dağıldı. Sadece bu adam kaldı. Bu cemaatın sinesi taş gibi idi. İki gönül ehli birbirini bulmuştu. O iki rehber birlikte yolculuk yaptılar. Hac yolunda birlikte can verdiler. Kim ki seferi ileri tutarsa sonunda yol arkadaşını bulur. İnsan yolunu şaşırdıktan sonra ah vah eder. Ey vefa sahibi! Rehbersiz yol tehlikelidir. Müridin pîri peygamber gibi olmalı. Pîr kendi kavminin uyarıcısı olmalı.

Bu kısmın ikinci hikâyesi kırk beş beyitlik ***Halkın Takdirinin Peşinde Koşan Hoca ile Gönül Ehlinin Hikâyesi***’dir: Bir hoca var idi. Beğenildiğini duymaktan çok hoşlanırdı. Her zaman yaptığı işlerden söz ederdi. İlginç işler yapardı. Herkes onu gururlu görürdü. Akıllı insanlar onun işini beğenmezdi. Hoca benlik ipine bağlanmış idi. Ona birisi, iyi iş yaptın, dese bundan çok mutlu olurdu. Gece ve gündüz hiç iyi işi yoktu. Yiğitliğine hep alkış beklerdi. Gönlü zengin bir adamla bir yerde karşılaştı. Hoca ile bu gönlü zengin adam bir yerde başbaşa kaldılar. Gönül adamı, hocayı kınadı. Senin hangi işe hatırın vardır, diye sordu. Hoca cevap verdi: Ben insanlar benim yaptığım işe iyi desinler diye o işi yaparım. Bu yolda çok mücadele ettim. Ancak hiç kimsenin yanında yer bulamadım. İdrakim bu sevdada bulandı. Ben halk arasında hiç makbul olamıyorum. Gönül ehli, ileri görüşlü, yol bilen, derviş adam dedi: Ey hoce! Senin bu işin hamdır. Kul ölünceye kadar noksandır. Sen eğer bu dünyanın makbulu olmak istiyorsan peygamberin işini öğren ve candan onun yaptığını yap! Peygamberin şeriatından bir ayak bile çıkma! Âlimlere boyun bük! Her iki dünyanın yüzsuyu budur. Hayatta olduğun sürece peygamberin şeriatını araştır! Mustafa’nın gönlünden sana rahmet olacaktır. Eğer sen halka mühür olmak istiyorsan, peygamber gibi ibadet eyle! Peygamberin yolu ehil olanlara fayda verir. Hoca sonunda her şeye baştan

başlamaya karar verdi. Hoca dedi: Sen doğru söyledin. Ahmed'in düşmanı herkesin düşmanıdır. Gerçi biz seyyidiz. Ona evladız. Ama sermayesiz ve kabiliyetsiziz. Hava yok, gece karanlık. Amelsiz olanı cehennem yakar. Allah kabir azabından bizi kurtarsın! Gönül ehli, hocaya dedi: Yol tehlikelidir. Biz çok korkarız. Bedende övünç verici elbise olunca gönül gözü bulanır. Meşguliyetini Ahmed için kılmak istiyorsan ona dost ol! Bu dünya hayatında hep dertli ol! Hikâyenin devamında dualarla karşılaşırız: Ey Allah'ım! Sen bize faydalı iş ver! Ahmed gibi yüce iş ver! Gönlümüzden kibri uzaklaştır! Ey Allah'ım! Her kulu en iyi bilen sensin. Bizi habibinin yolundan ayırma! Bizi kendine âşık insanlarla karşılaştır!

Bu kısmın üçüncü hikâyesi yirmi beş beyitlik ***İdris Peygamber ile Cebrail'in Hikâyesi***'dir: Cebrail, İdris Peygamber'i gördü. Ona dedi: Allah sana cenneti verdi. O cennet çok yüce bir yerdir. Orada senin çevrende huriler vardır. Tuba ağaçlarından nurlu gölgeler vardır. Senin temiz gönlüne sıkıntı yoktur. Sen kusurlardan dayima emin oldun. Orada senin gönlüne ne karışıklık ne de gürültü vardır. Sen şeytanın sinesini parça parça ettin. Sen masum ve temiz olarak geldin. İlm-i ledün sendedir. Selamet ehlinin gemisi sendedir. Bu sözlerden İdris'in gönlü coştu ve dedi: Devlet var iken bize can yoktur. Devletin aslı o mihribanın gölgesidir. Cennet içinde yer buldum, ama ahir zaman peygamberine ümmet olamadım. Ahir zaman ümmeti olmak yedi cennetten daha faziletlidir. Rahmet nurlarının coşkusu oradadır. Saadet ve fazilet Muhammed'dedir. Cennette yüce mekân gördüm. Orası Muhammed'in ümmetinin evidir. Hikâye ahir zaman ümmetine şunun gibi öğütlerle devam eder: Sen peygamberin ümmetisin. Bu mutluluk sana yeter. Sen bu hayatta hep şükret! Sana o temiz cevherden ulaştı. Sen o cevherin kıymetini bil! Her nefeste binlerce şükret! Şükürden iman zevk alırmış.

Bu kısmın son hikâyesi yetmiş beyitlik ***Hindistan Şahı Emir Decle ile Zavallı Adamın Hikâyesi***'dir: Hindistan Şahı Emir Decle yolda giderken zor durumda çıplak bir adam gördü. Adam kışın soğuğunda söğüt gibi titriyordu. Canından ümidini kesmiş gibiydi. Adam her nefeste bin şükür ediyordu. Durmadan "Ya Gafur! Ya Gafur!" diyordu. Şah düşündü: Şu dazlak adamın haline bak! Ebleh görüntülü adama bak! Yiyecek yarım ekmeği yok, huzuru

yok, bu müflis haliyle yüzlerce şükrediyor. Adamın gecesi ve gündüzü rüsvalıktadır. Yolda binecek bir merkebi yok. Şükretmek ona değil bana düşer. Dazlak adam şükürden ne anlasın! Benim çok hazinem var. Şükretmek benim işimdir. Şah bu düşüncelerle hemen bir hizmetçisini bu adama gönderdi. Niçin bu adam bu kadar şükrediyor? Mutsuz bir adama şükür değil, ağlamak düşer, dedi ve hizmetçiyi bunları adama sorması ve öğrenmesi için gönderdi. Hizmetçi, adamın yanına ulaştı. Hizmetçi, şahın söylediklerini adama ulaştırdı. Adam dedi: Şah ferasetsiz biri imiş. Onun endişesi sakattır. O şah surete değer veren biridir. O benim mutluluğumun yüzde birini bile anlayamamış. O zaten bunu anlayabilmiş olsaydı o tahtın üzerinde oturmazdı. Her nefes sahibinin nimetini veren vardır. Şahın işleri o nimet veren Allah'ın yanında çer çöp gibidir. Allah'ın hükmü kuşa, balığa her şeye yeter. Bana yücelik vardır. O şah şevketsizdir. Şükretmenin hikmeti başka ne olacaktır? O padişah ferasetsizliğinden bunu sorar. Onun sözleri bir saman gibidir. Zahirim; şaşkın, müflis, ebter görünebilir. Ama benim asıl değerim gizlidir. Şükrediyorum, çünkü peygambere tabiyim. Kaltaban kimse zahirî gözle bir değeri göremez. Merasim ehli nurdan habersizdir. Beni zahirî gözüyle göremez. Git, o şaha söyle gözünü temizlesin. Bulanık gözle bana nazar etmesin! Ben Ermeni olmadığıma şükrediyorum. Kör olmadığıma, yolumu şaşırmadığıma, Hindû olmadığıma, fasık olmadığıma, Rus olmadığıma, dinsizlere munis olmadığıma şükrediyorum. Şükrediyorum, çünkü Mustafa'nın ümmetiyim, dedi. Hizmetçi, adamın sırrını ve sözlerini anladı. Şaha varıp söyledi: Ey şehriyar! Bu adamın Allah'a yakınlığı var. O, kâmil bir mümindir. Onda sırlar vardır. Şah, adamın halini anladı ve hemen ona meyletti. Onu davet etti. Onun elini, avucunu incilerle doldurmak istedi. Onu karşısına aldı ve ona dedi: Benden bir şeyler iste sana vereyim. Adam dedi: Hububat tanesinden mutlu olan sensin. Sen kendini zindana hapsetmişsin. Zindana mahkûm olan dayima bir şeyler ister. Onlar muhtaçtırlar. Üzerindeki ağır yükü hafiflet! Sen ondan sonra halkın maksuduna yetiş! Şah, adama dedi: Ey anlayışı kıt adam! Ümitsiz ve bir köle olarak gitme! Benden bir şeyler iste! Her zaman bu fırsat rast gelmez. Sen benden bir şeyler dile! Adam dedi: Üç dört haftadır sinekler beni rahat

bırakmıyor, bunların üzerime gelmesini engelleminizi istiyorum. Sen padişahsın. Benim bu derdime çare bul! Sinekleri çevremden uzak tut! Emret ki bu sinekler ve karıncalar bana yaklaşmasın. Bu sözlere şah kızdı ve dedi: Karınca ve sinek benim fermanımda yoktur. Sen benden başka bir şey iste! Adam dedi: Bir sineğe hükmün geçmiyor, ama ismin şahtır. Sinek bütün mahlûklardan acizdir. Senin bunlara hükmün geçmiyor ve sen şahsın. Bu abes bir durumdur, dedi. Padişahın kapısında yetmiş fili vardı. Adam fillere dedi. Allah için yemeyin! Fillerin elli gecelik yiyecekleri bertaraf oldu. Filler yemediler, içmediler. Adam padişaha dedi: Kulun çaresizliğini ve şaşkınlığını gördün mü? Daha sonra adam fillere dedi: Allah'ın lutfundan yiyin! Filler yiğitçe yemeye başladılar. Şah dedi: Ey emin! Sen bu hazineyi nereden aldın? Nereden yakin oldun bu maharete? Adam dedi: Mustafa'nın nisbeti ümmete vurursa böyle olur.

Bu kısım birincisi sekiz, ikincisi dokuz beyitlik olmak üzere iki gazelle tamamlanır.

1.3.3. Üçüncü Bölüm

Üçüncü bölümün içerisinde Mesnevî'de alınmış 3 Farsça beyit vardır. Ancak eserin sonunda Mesnevî'den beyit olmaksızın bir kısmın daha olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla bu bölümü dört kısma ayırmak mümkündür:

1.3.3.1. Birinci Kısım

Birinci kısım Mesnevî'nin üçüncü defterinin birinci beyti ile başlar.

ای ضیا ء لحق حسا مدین بیا ر

این سیوم دفتر که سنت شد سه با ر

Tercümesi: "Ey Hak ziyâsı Hüsâmeddin! Şu üçüncü defteri de meydana çıkar. Bir şeyin üç kere yapılması sünnettir."

Birinci kısımda on dört metin vardır. On dört beyitlik giriş metninden sonra ***der-beyân-ı sünnethâ*** başlıklı bir metin, on hikâye ve iki gazel mevcuttur. Giriş metninde insan uzvu olarak göz ile gönül gözünün mukayesesi yapılır. Uzuv olarak göz önemlidir. Ama asıl önemli olan gönül

gözüdür. Göz bütün bedeni koruyan ve uzuvların en önemlisi olan bir cevherdir. O cevhere acı su yardımcıdır. Acı su ya bir iğne gibidir ya da bir ok gibidir. O zehirli suyun ansızın gözü karıştırmasından ve nurunu pak etmesinden korkulur. Onun temiz suyunu bulandırır. Sert rüzgâr gözün parlaklığını kaçırır. Tuzlu su, can gözünün zıddıdır. Gözyaşının gözü kör etmesinden korkulur. Gönlünde Allah korkusu olan tecrübeli bir adam dedi: Dünya ve dinin hasılı gözyaşıdır. Zahirî göz kör olsa, Allah, lutfundan başka bir göz verir. Gönül gözü imanın süt annesidir, onu besleyendir. Gönül gözünün yanında zahir gözü bir gölgedir. Zahire tapan için körlük zor bir durumdur. Asıl göz arifin gönlüdür.

Mebde-i Nûr'un içerisinde çok az başlık kullanılmıştır. Başlığı olan metinlerden birisi sünnetlerin anlatıldığı ***der-beyan-ı sünnethâ*** metnidir. Bu metin yirmi dört beyittir. Burada sünnetlerden bahsedilir: İlk sünnet imanı bilmektir. Emr-i marufu candan yapmaktır. Emr-i maruftan uzak olan gönül, şeytanın askeridir. Hiçbir zaman şeytandan bir talepte bulunmamak gerek. O şeytan doğruluğun tersidir. Kaltabandır. Emr-i maruf, bulunmayan bir cevherdir. Emr-i maruf; peygamberin yolunu göstermek, gafil insanları uyandırmaktır. İkinci sünnet sıdk ve safadır. Üçüncü sünnet iksirdir. Üçüncü sünnet şeriatın nurudur. İkinci sünnette tarikat vardır. Üçüncü sünnette hakikat vardır. Kim ki bu üç sünneti kendisine rehber edinirse o kişi her türlü afetten emin olur. Kim bu üç yerde makam tutarsa ona cehennem ateşi haram olur. Bir adam Bişr-i Hafî'ye sordu: Şeriatın benzeri nasıl güzel bir haldir? Bişr-i Hafî dedi: Önce nefsin ipinden kendini kurtar, ondan sonra şeriatın benzerini anlatayım. Eğer sen nefsin bağından kurtulamamışsan bu sözden dem vurma! Hakk'ın kılıcı hemen senin başını kalem eyler. Sen bu üç yolun kemalatını bil! Yolda giderken bunu endişe et! Sen o zaman şeriatın benzerinden haber alacaksın. Emr-i maruf o zaman gözlere görünür. Bundan habersiz olanın gözünde perde vardır. Şeriat ata vurulmuş eyere benzer. Şeriat kişiyi çeşitli evhamdan ve endişeden kurtarır.

Bu kısmın ilk hikâyesi yirmi yedi beyitlik ***Behlül-i Danâ ile Ata Binen Bir Körün Hikâyesi***'dir: Behlül-i Danâ yolda gidiyordu. Bir kör, altında at olduğu halde gidiyordu. O köre dediler: Sen kendine uygun bir merkebe bin!

Şaha layık ata binmek bir köre uygun olur mu? Şeyh dedi: Bu da bize benzemektedir. İlim çok, ama amelden yarım dirhem bile yok. Şeriat var, ama biz amel vaktinde bir karınca gibiyiz. Yolu bilmeden ata binip gidene bak! Şeyh gittikten sonra kör yola koyuldu. At, körü üzerinden attı ve kör öldü gitti. Bu dünyadan amelsiz ve tek gözlü olarak gitti. Hikâyenin devamında şeriatın rehberliği ve yukarıda ifade edilen sünnetlerin önemi üzerine düşünceler belirtilir: Şeriat, gözü görenler için kusursuz bir attır. Onun üstüne binen yüce bir makam sahibidir. Güneşi gören göz dayima tereddütsüz sabah akşam asla yürümez. Amel sahibi, peygamber gibi yürür. O kişi, bu yolda hata korkusu yaşamayacaktır. İlim ve amel gönle vurduktan sonra ebet ve ezel bir olur. Emr-i maruf insanın canına merhem olur. Himmet konusunda Edhem gibi olur. Amel sahibi kişi, arif olur. Dua sahibinin duası, ölüye can verir. Üçüncü sünnette kişiye nur peyda olur. Kâmil kişiye hakikat yüzünü gösterir. Temiz insan üç yoldan da geçtikten sonra asla helak olmaz. O, hem cehaletten hem de üzüntüden çıkar. Cahil, ehillerin safından ayrılır. Eğer hakikata yakın olayım dersen üç sünneti elinden bırakma!

Bu kısmın ikinci hikâyesi yirmi üç beyitlik ***Rabia ile Sufînin Hikâyesi***'dir: Erkeklerin tacı temiz nam sahibi Rabia bir sufîye dedi: Eski bir şal satın al! İbadet vaktini tehir etme! Elbise malumdur. Sufî dedi: Hangi renk olsun? Emriniz nasıldır? Rabia dedi: Ben seni sufî bilirdim. Renk ve koku bu dünyadan uzaktır. Sen daha olgunlaşmamış ve eksik bir adamsın. Sen henüz Şeddad ve Firavun'un çocuğu imişsin. Sufîler için renk ve koku ihtiyaç değildir. İster keçe olsun isterse eski bir şal olsun. Önemli olan insanın üzerini örtmesidir. Sufînin aslı elbise ya da seccade değildir. Sufî dünya zinetlerine amade değildir. Sufî bu anlayıştan bir dakika uzak kalsa o ikbalden nasipsiz kalır. Sen oğlancı bir adam gibi oturma! Dedikoducu sufî gibi olma! Bazen kâmile sefer bakîdir. İlm-i ledün rahmetin akışıdır. Allah ilmini nedensiz ve niçinsiz bildirir. Bütünüyle kolaylık yolu değildir. Kim ki gitti, geri gelmesi yoktur. Kim ki sıkıntı ve zahmet olmadan ayağı hazineye batarsa, o ne mürid alacaktır ne de mürid olacaktır. Sufî beslenme konusunda her zaman zamanın çocuğudur. Sufîye her zaman arştan taht iner. Kim ki zamanın çocuğunun gölgesini buldu; o, Cebrail gibi yükünü arşa

çeker. Kim ki usturlabı var, onun canına ne mutlu! Onun Ahmed'in nurundan mehtabı var. Bazıları vardır ki tevekkül bulmamış ve güzel akıldan tenezzül bulmamış. Yolu görememiş olan bir kimse ben gördüm dese, o, adam değil vesvese ehlidir. Halk ariflik kolaydır diye düşünür. Bir karıncaya sureti bedel kıldı.

Bu kısmın üçüncü hikâyesi yirmi üç beyitlik ***Müfti ile Bir Köylünün Hikâyesi***'dir: Çölde yaşayan laubali bir adam var idi. Müftünün evine malını emanet etti. Bir zaman sonra adama malı gerekli oldu. Müftü dersle meşgul idi. Adam dedi: Sıkıntılı bir zamandayım. Aslan gibi açım. Emanetlerimi ver! Ben senin yerine oturayım. Hazır olayım. Senin işin dudak kıpırdatmak ve ara sıra başını oynatmaktır. Ben bu işleri gayet güzel yaparım. Sen gelinceye kadar ben bunu yaparım. Müftü dedi: Bu denizde yüz gemi batmıştır. Başı kıpırdatmaktan kıpırdatmaya fark vardır. Her eşek dudak kıpırdatır. Bazen de başını oynatır. Ama o eşek hiçbir zaman tavus olmaz. Onun aslı eşektir. Ben başımı kıpırdatırken yanlışı düzeltiyorum. Ben baş oynatan oyuncu değilim. Ders yapıyorum. Müftü gördü ki adam kabiliyetsiz ve idraki yok. Adama malını verirken dedi: Ey emin adam! Hoş geldin. Senin ilmini biliyoruz. Senin gibi kâmile rahatsızlık vermeyelim. Müftü cahilin perdesini asla yırtmadı. Peygamber böyle yaptı gitti. Halka peygamber eserini malum eder. Sabit dağları mum gibi eder. Bu müdaradır. Peygamber böyle yaptı. Her ümmete arkasından giden lazımdır. Evvel ve ahir kıblegâh o peygamberdir. O peygamber batınî ve zahirî nur bahşedendir.

Bu kısmın dördüncü hikâyesi kırk altı beyitlik ***Hace Kabil Hikâyesi***'dir: Hace Kabil, ilim sahibi, arif biri idi. Herkes onun bereketinden nasibini alırdı. Rabıta zamanında ona nur dolardı. Sufîlere, yüzüme bakın, dedi. Maksud Kâbe'si benim süsümdür, Allah'ın nuru ise bana gölgedir. Ben dolunay gibi nurla dolu bir kulum. Kim ki benim yüzümü görürse ateş görmez, dedi. Herkes onun ne demek istediğini anladı. Nurun iksirini götürecekler. Onun yüzüne bakan herkes kendine layık olduğu şekliyle yakın olur. Ona herkes kendi gözüyle bakar. Bu yolun kime açılacağını kim bilsin? Rabıta tamam oldu. Hace Kabil, sufînin birine dedi: Sen baştan ayağa kırkların nurunu hangi renk ve hangi kokuda beni gördün? Sufînin biri dedi: Taze yüzlü bir genç

şeklinde gördüm. Anberin saçlı ve misk kokulu gördüm, dedi. Bir diğer sufî dedi: Ak saçlı Hızır şeklinde gördüm. Onu temiz renkli ve taht sultanı olarak gördüm, dedi. Bazı sufî de aynı şeyi söyledi. Başka bir sufî, İsa gibi gördüm, dedi. Biri, ben dayima pîrimin yüzünü gördüm, Mustafa gibi idi, dedi. Hace Kabil, hepinizin gördüğü doğrudur. Herkes kendine layık olduğu şekliyle pîrinin yüzünü görür, dedi. Bir kişi sordu: Ey yol sultanı! Bu nasıl bir sırdır? Herkes aynı surette görmemektedir. Ya bunların gözüne çöp girmiştir. Hace Kabil dedi: Vuslat sahiplerine üç türlü vuslat vardır. Peygamber, bir kişi aşağıda ise aşağıda görür, demiştir. Her kişi kendi suretinden güzel görür. Kim ki vasat gördü, o kişi aşağıdan uzaktır. Belki kişi halk arasında köle olabilir. Ama vuslatta vasatta olabilir. Kim ki en yüce gördü o kişi vasattan uzaktır. Asıl yol bu güzel yoldur. Hace Kabil dedi: Hiç kimse beni anlayamamıştır. Herkes kendi nefsine gözünü dikmiştir. Kıyamet zamanı da böyle olacaktır. İte bakan iti görecektir. Kâmil insan kırkların nurunu görür. Kadına bağlanmış olan kadın görür. Gönül her şeye dost olmuş ise onunla haşrolacağı açıktır. Kim Hindûlarla dost olursa mahşerde onlarla haşrolacaktır. Gönlünü at sevgisine kaptıran kişi bir atla birlikte yaratılacaktır. Sen kimi kendine dost edinirsen onun postunda yaratılacaksın. Sen bir arifi dost edinirsen mahşer günü bir arif postunda yaratılacaksın. Herkes beni kendine göre gördü ve buldu. Nefsini öldürmüş arif biri beni bulamadı. Hace Kabil devam etti: Mecliste dert sahibi, göz sahibi yiğit bir mert yokmuş. Gönlümü söyleyen kabiliyetli bir mürit yokmuş. Ona va’d ve vaidden bahsetsem. Perişan görünümlü eli yüzü toz içinde âşık bir mert bir zaman sonra dedi: Ey hace! Bu safta ben de var idim. Senin temiz yüzüne bakıyordum. Senin yüzünde ben Hak’tan başka bir şey görmedim. Şeyh dedi: Allah’a şükür iyi bir talip var imiş. Sıfatı, zatı ve fiili olmadan ben bugün aynanın temiz bir parıltısıyım. Helvanın adıyla damak tatlı olmaz. Marifetin şerbetini istemek gerek. Her kim ki kendi kendine mağrurdur, o kişi sıfatından uzaktır. Kâmil insanın müsemması imandır.

Bu kısmın beşinci hikâyesi on yedi beyitlik ***Kabiliyetsiz Arabî ve Oğlunun Hikâyesi***’dir: Tezgâhı olmayan bir Arabî var idi. Onun sadece bir kilimi vardı. Canı ve cismi tamamen ona bağlı idi. Onun dostu ve aşinası oğlu

idi. Oğlunu otuz yıl okuttu. Çocuğun her meselede gönlü zengindi. Otuz yıldan sonra oğlunu çağırdı. Dedi: Ey ciğer! Sen hiç na't ve ilim bilir misin? Çocuk dedi: Siz sorun, ben söyleyeyim. Adam dedi: Ey güzel adam! Bilinmeyenden bahset! Çocuk tekrar tekrar dedi: Ben bilmiyorum, ben bilmiyorum. Adam dedi: Sen benim canıma sıkıntı verdin. Ben bir şey sordum, bilmiyorum dedin. Adam, çocuğa yüz sopa vurdu ve evden kovdu. Adam, doğru sözü yanlış anladı. Hikâyenin devamında mesajlar ve dualar vardır: Kabiliyetsizin kulağına kelamın tefsiri bir ateş gibi gelir. Fakat bir âlim için kelamın tefsiri fazilet ve hünerdir. O rehber, onu can kulağı ile dinler. Hastalık kapmış olan gönül, imanın kokusundan haber bulamaz. Ey Allah'ım! Sen imandan haberdar eyle! Külhanımı gülbahçesi eyle! Bana gider vaktimde iman ver! Beni hakikat, tarikat ve şeriat denizinden haberdar et! İhlâs köşesinin sırlarını bilen eyle! Şahadet şerbetinden bahşeyle! Rengi olmayan o nurdan gönlüme nakşet!

Birinci kısmın altıncı hikâyesi otuz beyitlik ***Bir Adam ile Emirin Hikâyesi***'dir: Bir adam emirine candan dedi: Bunca isyan güzel mi yoksa ağır bir hazine midir? Emir dedi: Nimet hazinedir. İsyan kötüdür. İsyan ehli onun dergâhından reddedilir. Hiçbir akıllı isyanı istemez. Bunda isyan eden elem çeker. Adam dedi: Ben seni şah diyerek kâmil bilirdim. Seni bilgili diyerek sana tazim ederdim. Sen münafık yüzlüsün. Köpek ve kurdun kılından daha kötü bir kılsın sen. Dünya iyi, isyan kötü olsa sen mezarına ağır bir isyan götüreceksin. Sen bu dünyadan yarım arpa tanesi almadan gidiyorsun. Senin eline ne eski ne de yeni bir şey geldi. Gözü görmeyene kırıktan haber yok. Yolda giderken daralıp genişlemeden haber yok. Bu hikâyede olay tam olarak anlaşılamamaktadır. Ancak hikâyenin devamında çeşitli öğütler ve dualar mevcuttur: Eğer bu yolda saf akıl olmak istersen tövbe kıl, isyanı bırak, imanı bul! Akıl ile kâmil olunmaz. Bilgi nuru nakil ile bulunmaz. Bir kimseye üç nüzul varid olmazsa o kişi toplumda makbul olmaz. Bir nüzul Belam'a bakî idi ve hemen onun ruhu akrep gibi sefere çıktı. Bir nüzul Bersisa'ya bakî idi, ibadet vakti giderken gam oldu. Hiç kimsenin ayağı tuzağa düşmesin! Ayağı bağlanan insan gamdan kurtulamaz. Kim ki dünya yaprakları ile mutludur, o kimse ipek böceği gibi bağlıdır. O yapraklar insanın

canının düşmanı olur. Dünya ehlini sen ipek böceği gibi bil! Dünya ehlinin işi gücü hile ve tuzaktır. Yurdu sel aldı, gemiden haber yok. Sen kaderden habersiz hile kılma! Büyük baba hile yapmadan gitti. Çocuklara hile kötü bir düşünce olarak kaldı. Derviş ve ileri görüşlü kimsenin etrafında dönmeli. Ey Allah'ım! Peygamberin sırlarını bildir! Gönül mülkünü sırlarla doldur! Hem tarikatımızı hem şeriatımızı düzelt! Bizim gözümüzü senin nurunla gark eyle ki faydalı ve zararlıyı fark edelim. Üç sünnetin yolunu gözümüze göster! Peygamberin mesleğinden haberdar et!

Bu kısmın yedinci hikâyesi kırk beyitlik ***Kufe'de Kıtlık ve Veba Hikâyesi***'dir: Dua sahibi bir hoca var idi. Bir kıtlık yılından sonra veba meydana geldi. Kufe şehrinde karışıklık ortaya çıktı. Halk şehirden göçmeye başladı. Bir kâmil adam hocanın yanına geldi. Gözyaşı dökerek ah vah etti. Şeyh, o adamın feryadını anladı. Dua sahibi şeyh evden çıktı ve adama isteğini sordu. Adam, şeyhe, evden dışarı çıkarak insanların haline bakmasını söyledi. Şeyh evin üstüne çıktı, doğuya ve batıya baktı. Endişe içinde bir âlimi gördü. Âlimin sırtında ağır bir yük var idi. Şeyh adama dedi: Sen o kervan gibisin. Yükünü alıp nereye gideceksin? Adam dedi: Benim on yedi çocuğum var idi. Anneleri ile birlikte sefer ettiler. Ben tek başıma vatansız olarak kaldım. Bu şehirden başka bir şehre göçmek istiyorum. Şeyh dedi: Ey tahsili tamam! O şehrin yaratıcısına selam götür. Âlimin biri şeyhe dedi: Sen kâfir oldun. Biz seni rehber bilirdik. Doğunun ve batının tek yaratıcısı vardır. Yaratıcıyı iki bilen kâfirdir. Şeyh o arife dedi: Ey hali sıkıntılı adam! Hakk'ı iki bilmiyorsan, sırtındaki yükü at! Kim ki kazadan kaçarsa Hakk'ı kuldan uzak bilmektedir. Gönlü karışık olan âlim tövbe etti. Şeyhe sen de tövbe kıl, dedi. Âlim devam etti: Biz bu işin sırrını yeni anladık. Bu kıtlık ve veba amelsizliktendir. Şirk ehline iman lazım değildir. İbadetlere şirk karışırsa abes olur. Halk, diliyle şeriat ehli olduğunu söyledi. Şeriatın adı var, ama amel hiçbir yerde yok. Haşr yakın, mahşer için hazırlık hiçbir yerde yok. Şeyh kolunu açtı ve dua etti. Kıtlık ve veba tersine döndü. Şirk dini ve imanı bozar. Kim bu üç sünneti mazbut tutmazsa canı sonsuzluk denizine ulaşmaz. Hikâye yukarıda belirtilen üç sünnetle ve amelle ilgili öğütlerle ve hikmetlerle devam eder: Allah'ın dergâhı her zaman açıktır. Kul dayima Allah'a yakındır.

Bütün şirkler bir avuç toprak olan insandandır. Anlayışsızlık ve tembellik baş ağrısı yapar. Uyanık olan cana şirk ne lazım! Çünkü onlar rahmet nuruna gark olmuştur. Halini ne zaman düşünsen bu üç sünneti aklından çıkarma! İki âlemin mührü ameldir. Dünyanın ve dinin koruyucusu ameldir. Her amele halis niyetli olmak gerek. İnsan niyet ederse himmetli olması gerek. Allah hesapsızca hazinesini verdi. İman ve takva hazinesini anla ve al! Her velî zamanının ruh sultanıdır. Evliyaya dağ ve çöl birdir.

Bu kısmın sekizinci hikâyesi on üç beyitlik ***Hace Şadi Hikâyesi***'dir: Hace Şadi'ye bir adam sordu: İman ehlinin hal deryası nasıldır? Hace Şadi dedi: Çöle yürü sana göstereyim. Gafil olan gönlünü uyandırayım. Sen gevşeksin. Sende olgun bir akıl yok. İman ehli çoktur. Sende göz yok. Şeyh, adamı sahraya çıkardı. Çölde kubbe şeklinde bir ev gördü. Adam bunun sırrını anlamak için çok arzuluydu. Şeyh dedi: Gözünü tam aç! Adam gözünü açtı, kıyamda bir adam gördü. Ona ne ekmek, ne lokma, ne huri, ne de bir ocak gerekti. Şeyh dedi: Bu güzel nam sahibi kırk dört yıldır böyledir. Secdeye gidince kıyam ehli yoktur. Onun yiyeceği Hak'tandır. O ne akşamı bilir, ne sabahı. O kıyam ehli olarak Allah'ın zatına âşıktır. Ansızın varsan huzurdan kalır. Onun yanında Tur dağı şaşkın ve inlemektedir. Cennetlikler onun gölgesine bakar. Ey ciğer! Sen buna küllî akıl ile ulaşırsın. Küllî aklın yanında cüzî akıl bir eşektir.

Bu kısmın dokuzuncu hikâyesi otuz altı beyitlik ***Fahr-i Razî ve Şeyh Necmeddin'in Hikâyesi***'dir: Fahr-i Razî adında bir müçtehit var idi. Allah'ın zatının varlığına delili var idi. O, Allah'ın zatını isbat etmek için binlerce delil toplamış idi. Ölüm vaktinde onun gönlünü alan bir delili kalmadı. Şeytan, Fahr-i Razi'nin imanına el atıp almak için geldi. Onun sinesinden ilmi gitti. Gözünün nuru ve hali sıkıntılı oldu. Fahr-i Razi, Şeyh Necmeddin'e bir haberci gönderdi. Ona dedi: Halimin sıkıntılı olduğunu, bir sineğin bir fil ile ceng halinde olduğunu söyle! Katil şeytan bana pençe atmaktadır. Ben imanımın gitmesinden korkuyorum. Bu deliller bana fayda etmedi. Haberci gitti ve durumu Şeyh Necmeddin'e söyledi. Şeyh Necmeddin ona söyledi: Ona gayibane bir dua yeter. Boş gitme, ona bir asa yeter. Haberci, Şeyh Necmeddin'den aldığı asayı Fahr-i Razi'ye getirdi. Haberci kapıdan içeri girer

girmez şeytanın askerleri oradan uzaklaştı. Fahr-i Razi iman cevherini buldu. O güzel adam pişmanlıkla kendine vurdu ve dedi: Ne yazık ki bir kuru sopa kadar olamadık. Adımız zamanın müçtehidi oldu, ama isbatımız menzile ulaşmadı. Baştan bu yola girmedik. Allah dostunun arkasında toplanmadık. Dar zaman geldi, ne olacak şimdi halimiz? Ey aziz! Sen kuluna yardımcı ol! Fahr-i Razi'nin temiz canı bedeninden çıktı. Pîre olan yakınlığından temiz bir iman buldu. Hikâyenin devamında keşfî ilim ile kesbî ilmin karşılaştırılması yapılmaktadır: Kesbî ilim güneş olsa yeri gelir keşfî ilme perde olur. Keşfî ilim imanın ve canın nuru, bedenin mumudur. Sen canını tasadduk eyle, kemalatı iste! Sen bir körsün, gözüne ayna iste! Kimde mamur bir ilim olsa iki dünyasını nur doldurur. Onda beşer izi kalmaz. Keşfî ilim, perdeden dışarıdadır. Keşfî ilim seni tam bir yokluğa ulaştırır. Sözünü tutmak için pîrinin etrafında toplan! Sufîliğin şartı budur. Cüzî olan her şey sonunda küllîye varacaktır. Ümmet olan herkes peygambere varacaktır. Ahiret işini önde tut! Beden engelini çok fazla mamur etme! Keşfî ilim kime dost olursa gönlünde gam keder kalmaz. Yürekli insanlar halkasına elini uzat! Günde bin kere tövbe et, yoksa iman gider.

Birinci kısmın onuncu ve son hikâyesi ***Hace Mahmud-ı Serahsî ve Oğlunun Hikâyesi***'dir: Hace Mahmud-ı Serahsî her iki dünya için rehber ve isim sahibi biri idi. Hace, gönlünü bağladığı aziz oğluna öğütlerde bulundu: Ey oğul! İlim talep kıl! İlim sıkıntılı zamanlarında elinden tutacaktır. Baba cevher bulsa bunun oğluna bir faydası yoktur. Herkes kendine iyilik yapmalı. Başkasının ekininden bir şey beklemek hatadır. Yerini sürekli taze kıl! Bu dünya aslında iyilik yeridir. Onun faydasından elini kesme! Ölmeden önce toprak ol! Baba gavsu'l-azam olsa bu hazineden oğluna yarım dirhem ulaşmaz. İşi zamanı geçmeden yap! Sen ameli çok kıl! Çalış, nam ve nişandan elini uzaklaştır. Gönlünü amel için kabiliyetli kıl! Yarım yapılan iş cezayı artırır. Gönlünü gaflet bassa tövbe kıl! Tövbe eden halk hiçbir zaman zelil olmaz. Sen bu üç sünneti ganimet bil!

Bu kısmın sonunda on bir ve on iki beyitlik iki gazel mevcuttur.

1.3.3.2. İkinci Kısım

İkinci kısım aşağıdaki beyit ile başlamaktadır. Ancak bu beytin Mesnevî'nin hangi defterinden ve kaçıncı beyit olduğu tespit edilememiştir.

شد ز اوصاف تو اوصاف جليل

زاتش نمرود بكذر چون خليل

Tercümesi: "Senin evsafın Celil'in evsafı oldu. Halil gibi Nemrud'un ateşinden geç!"

Bu kısımda bir giriş metninden sonra beş hikâye ve iki gazel ile toplam sekiz metin mevcuttur. On dokuz beyitten oluşan giriş metninde nur ile nar, gurur-kibir ile kemal vasıflar arasında ilişkiler anlatılır ve öğütlerle devam eder: Sırları saklamak senin için her yerde yararlıdır. Ay gibi saf ol! Güneş olayların tozundan uzaktır. Peygamberin temiz nuru da böyledir. Yabancılar nura namahremdirler. Allah her Mansur'a yardım bahşeder. Gönül olgun vasıflara ulaşırsa bakî olur. Ona zeval gelmez. Kibir ve benlik Nemrud'un ateşidir. Mıknatıs ateşin içine düşerse ateşin huyunu alır. İsterse her şeyi yakar. Onun demirliği gider ve ateş olur. Müminin vasıfları da buna benzer. İlim, amel ve ibadet insana nur kazandırır. Kişinin mücadelesi Allah'ın nurunu sağlar. Kıyamete kadar bir insanın salih amelleri ne azalır ne çoğalır. Onun nuru zaman zaman çoğalır. Gönül mülkünden gayırlar uzak olur.

Bu kısmın ikinci hikâyesi kırk dokuz beyitlik ***Hace Necmeddin ile Bir Hristiyanın Hikâyesi***'dir: Hace Necmeddin nur ehli bir şeyh idi. Onun meclisi çok huzurluydu. Halil İbrahim'den bahsediyordu. Evinin içi dopdoluydu. Hoca ateşin İbrahim'e tesir etmediğini söyledi. Meclisde ikiyüzlü bir adam var idi. Adam hocanın söylediklerinden rahatsız oldu. Adam düşündü: Bu sözü kimse kabul etmez. Dağlar bile ateşe dayanamaz. Sert bir taş bile ateşe düşse yumuşar. Bu imkânsız bir sözdür. Şeyh nasıl böyle bir sözü dostlarına söyler? Aklı kısa olanlar bu sözü doğru bilip şeyhin yanında boyun eğmişler. Ben bu sözü aydınlatmalıyım. Bunu şeyhe sorup cevabını öğrenmeliyim, diye düşündü. Adam, Hace Necmeddin'e sordu: Ey kâmil! Şaşılacak bir yol alıyorsun. Dayanaksız bir denize halkı salıyorsun. Senin söylediğin bu sözler kabul edilemez. Zehirden helva pişirmek doğru değildir. Hocanın gayreti

coştu ve dedi: O ateş nasıl bir ateş idi. Sen inanmıyorsan gel gözünü aç sana göstereyim. Hoca, sufînin birine benim elbiseme müttakî bir ateş dök, dedi. Sufî, hocanın eteğine ateş döktü. Hoca, ikiyüzlü adama dedi: Ey yeryüzünün körü! Ateş şu ateş idi. Nemrudî ateş idi. Benim eteğimi gör ki kıvılcım deryasıdır. Ancak benim elbiseme herhangi bir eser bırakmamaktadır. Ben peygamberin en hakir ümmetiyim. Ben de Halil gibi gayret ediyorum. O peygamber idi. Ateş peygambere tesir eder mi? Senin aklın geçmiş bir akıldır, kısa bir akıldır. Allah'ın hikmetlerinin işaretleri vardır. Allah'ın kudreti her şeyin üstündedir. İnsanın aklı Allah'ın kudretinin yanında bir damla gibidir. Hace bu sözleri söyledikten sonra adam yanlışını anladı ve düşüncelerinden döndü. Allah'ın sırları ona zahir oldu. Şeyh dedi: Bizde beşerin diğer vasıfları ve hastalıkları kalmamıştır. Adam dedi: Ey kâmil insan! Sen iyilikseversin. Bundan sonra nasıl bir yol izleyelim? İman getireyim. Hoca dedi: Biz irşat âlimiyiz. Gurur ateşinden biz uzağız. Bizim gönlümüzde aşk ateşi coşmuştur. O ateş isterse cehennemi baştan başa yakar. Ey kardeş! Şimdi iş zamanıdır. İman getir! Bu yolda cehennemlik olmayasın. İmandan haberdar olayım dersen mazaga'l-basar yazısını gözüne sürt! Bizim teklifimiz budur, dedi. Adam dedi: Hiç gücüm kalmadı. Yol yürmeye kararım kalmadı. Canımı tasadduk etsem bunun bir faydası var mı? Âlimin yanında cahil olsa, cahil yakıcı ateşe atılır. Bir dua ediniz, kötünün yanında iyi olmasın, dedi. Sonunda o adam iman getirdi ve gavs-ı azamın elini tuttu. Tevekkül ile müttakî oldu. Evliyanın serdarlarından oldu.

Bu kısmın üçüncü hikâyesi yüz kırk dokuz beyitlik ***Behlül-i Dânâ Hikâyesi***'dir: Hace Behlül, Magrib'e doğru sefer ediyordu. Kabiliyetsiz, tembel, dinde gevşek bir adam ona arkadaş oldu. Bir an Hace Behlül'den ayrılmadı. O adamın gönlünde Allah korkusu yoktu. Hace Behlül sonunda adama, bizimle birlikte olma, biz zararlı, yolunu kaybetmiş, dergâhta kalmış bir adamız, bizden hastalık bulaşır, kesafetler ulaşır, dedi. Adamın yanlış yolda olduğu şeyhe malum olmuştu. Fakat adam şeyhin yanından yine de ayrılmadı. Şeyhin yolu bir şehre düştü. O şehrin şahı azizlere gazap ediyordu. Üç yüz arşın ocak kazmışlar ve içini ateşle doldurmuşlardı. Şah, ocağın içine dervişleri atıyor, ocaktan selametle kurtulanları seviyordu.

Dervişlikte yalancı olanlar ise yanıp gidiyordu. Bu durumun sırrı kimseye malum olmadı. Ancak Hace Behlül'e bildirildi. Ona ilham geldi: Kıblen senin koruyucundur. Sana İbrahim'in cevheri ulaştı. Senin başına her ne bela gelse korkma! Şahın şehrinin sırrı Hace Behlül'e malum oldu. Öğle vakti şehrin kapısına ulaştı. Mübarek eve hemen buyur ettiler. Hace Behlül dedi: Halkın işi karışıktır. Şahın odunsuz ocağı halkın bu karışık işi içindir. Ocağın ateşini düzeltin dediler. Bu Mekke kıyafetliyi ateşe atın, üzerindeki kimya mı yoksa bakır mı belli olsun, dediler. Şeyh her zaman rahmetle dolu idi. Ateş dağından hiç gamı yoktu. Ancak yanındaki adamın titremesi tuttu. Şeyh yanındaki adama dedi: Ey fakir adam! Eteğini tut ve ateşe gir! Ben sana, benden sana illetler bulaşır, benim arkamdan gelme, sana sıkıntılar uğrar demiştim. Kulluk verilen sözde durmayı gerektirir. Tövbe kıl, bel bağla! Gökte ruhaniler bakmaktadır. Temiz himmetli İsa görmektedir. Cebrail hâlâ temaşa etmektedir. O münafık adam kör idi. Şeyhe dedi: Ben senin arkadaşın değilim. Ben senin için bu tende canı saklamıyorum. Hiçbir akıllı adam, canını sebil etmez. Delilsiz ateşe girmez. Adam bunları söyledikten sonra bir daha şeyhe yakın gelmedi. Onun emmaresi vardı. O, iblis gibi idi. Ona Allah'tan hidayet yoktu. O ateşe parlaklık, pîrin emriydi. Evliya isterse yüz kıvılcımı geri çevirir. Ancak o adamın bulanık gözü bunu idrak etmedi. Hace Behlül, sinesi ilim ve marifet doluydu. Ateşe girdi ve ateş yer yer sert oldu. Ateşin mizacı latif bir ruha yakınlık sağlamak için çeşitli oldu. İhlâsın temizliğinden medet buldu. O anda ateşten çıktı. Gönül ateşi dünya ateşini ortadan kaldırır. Padişaha bu dikkat çekici haber ulaştı. Bir adam ateşten altın gibi çıktı, dediler. Şah dedi: O âşık ve tövbe eden adamı getirin. Ben dayima bu yolu imtihan ettim. Kervan çok, Yusuf gizlidir. Bu Kufî'nin gerçeklerini bilenini bulayım. Benim asıl kasdım gerçek sufîyi bulmaktır. Ben batıl olanları ateşe gark ettim. Böylece hak ile batıl ortaya çıkacak. Allah'a şükür ki benim için devlet varmış. Bu azade adamla karşılaşmadan gitseydim bu derdi sonra kimden isterdim? O adam benim gönlüm ve gözümdür. Behlül-i Dânâ'ya bir kişi dedi: Şah seni ocaktan kurtardı. Şahı görmüyor musun, mübarek bir yüzdür. Göz sahibi, kâmil ve iyidir. Şeyh dedi: Şahı görmek uygun değildir. O kendi cinsini görmezse aşina olmaz. Mazlum zalimi

görürse ayıp olur. Kim ki şahtan bir ikram ve iyilik bulursa başka şaha secde etmez. Gerçek şah Allah'tır. Bizim gözümüzde mecazî şah bir sivrisinektir. Beden nurdan birkaç renk alırsa ona ne ateş, ne kılıç, ne de tüfek tesir eder. Bir kişinin gönlünde kibir ve benlik varsa ateş ona tesir eder. Dost, dostundan hiçbir zaman elini çekmez. Kadir olan Allah, dostunu yakmaz. Şahın gönlünü teskin edecek haberi şaha ulaştırdılar. Şah o menzile sürüklenip vardı. Şahın idraki yolu bulmadı. Hace Behlül, dönerek, her ateşe tapanın aklı mat oldu, diyordu. Bu sözü sonsuz denizin vahdet coşkusuyla söylüyordu. Ateş ve su benim kulumdur. Güneş ve ay benim kulumdur. Bu toprak ve rüzgâr benim kulun en hakiridir. Sulu hal, yarım saatlik bir sarhoşlukmuş. Sen bu hâli kazanmaya çalış! Her şeyi dinden iste! Ta ki senin ahın arşı sallayacaktır. Behlül evliyalık işaretleri içinde iken şah oraya vardı. Padişah, onun nurlara gark olduğunu gördü. Ocağın ateşi nura dönüşmüştü. Şah dedi: Ben senin himmetinin kölesiyim. Ben gafil idim. Beni haberdar eyledin. Hu ile ateşi gül bahçesi eyledin. Durmadan senin etrafında dönmek uygundur. Sana yetmiş şah feda olsun. Her şeyimi sana feda ediyorum. Şehri, tacı, tahtımı sana feda ediyorum. Bu özellik sana nereden ulaştı? Ateşten çık, yüzünü göreyim. Gönlümün senden arzuları var, onları sorayım. Ateşten nasıl sağlıklı çıktın? Bunu anlat, bu yolu iyi öğreneyim. O arif dedi: Ey şah! Anla! Bu sözü kör ve yolunu şaşırmışlar da anlasın! Nuh'un Tufan'ına gark olmadan sen onun sonsuzluğuna ulaşamazsın. Çalışarak bu iş olmaz. Yakan ateş demir gibi olmaz. Sen eğer sert olmak istiyorsan ey fakir! Yolcuya kavga ve gürültü, taç lazım değildir. Şah bunun üzerine geleceği için tahtını yitirdi. Cehennemin şiddetinden ağladı. Gönlünde bağ, bahçe hiçbir şey kalmadı. Her şeyini Allah'a havale etti. Ahirette mutluluk sahibi oldu. Sünnet yoluna bağlandı. Şah, pîrin sırrını anladı. Talip idi, ansızın anladı. Gönlünde az çok hiçbir şey kalmadı. Zamanın pîrinin merhemi faydalı oldu. Şah, varını yoğunu her şeyi dağınık bıraktı. Saltanatlık tahtını bıraktı. Zamanın gavsının ayağına yıkıldı. Allah'ın nurundan onun canına ışık vurdu. Sonunda sabit kadem bir kul oldu. Kendini tamamen Allah'a teslim etti. Mezalimi reddetti. Şah halka dedi: Bugün kısas zamanıdır. Kimin bende hakkı varsa mahşer gününe bırakmasın, alsın! Bazıları dedi: Şah divanedir. Vah, yazık aklını kaybetti.

Şah dedi: Ceza gününün şiddeti yiğitleri elsiz ve ayaksız eyler. Şah akıllı idi, sadık bildiler. Allah onun gönlüne hazine döktü. Müşküller halloldu. Zorluklar kolay oldu. Anadolu'nun ve Şam'ın padişahı Behlül-i Dânâ'ya evlat oldular. Hikâye öğütlerle tamamlanır: Kul ol! Kulu beslemeyi dile! Eğitici pîrin gölgesini dile! Varlığını o pîre yakın et! Pîr, senin canını isterse zafiyet gösterme! Canını aziz tutma, imanın gider. Gönlündeki sevgi sana yeter. Ey soy güden adam! Nesep peşinde koşan, gururlu bir şeytan olur. O ne hizmet yolunu bilir, ne de edep bilir.

Bu kısmın üçüncü hikâyesi atmış sekiz beyitlik ***Hace Behlül ile Doksan Bir Kişinin Hikâyesi***'dir: Aralarında sözleşmiş doksan bir kişi var idi. Onlar vatanlarından noksanlık buldular. Dediler: Biz kâmil bir mürşit bulalım. Biz şimdiye kadar çok çalıştık, rahat bulamadık. Hakkımızdaki takdir nedir bilemedik. Saçımız ağardı, dişimiz döküldü, ahiret için hiçbir hazırlığımız yok. Ne şah olduk, ne de köle. Hace Behlül adında bir emin var imiş. Onun faziletinden çok kişi bol bol almış. Onun nurundan Rum ve Şam ülkeleri nasibince almış. Zamanın gavsı, makam sahibi arif biriymiş. Ölmeden önce o ariften bir ışık alalım, dediler. Bu doksan bir kişi Hak yoluna yapıştılar. Tevekkül yoluna koyuldular. Şeyh Behlül, yolunu şaşırmış birilernin gelmekte olduğundan haberdar oldu. Hace Behlül bir hizmetçisine dedi: Evden eski bir pabuç al, bunların boynuna vur! Çünkü bunlara gözümün ışığı yeter. Yolcuya pabucumun tozu yeter, dedi. Doksan bir kişi bir yere oturdu. Sır ehli onların başına pabuçla vurdu. Bunların doksanına vurdu. Onlar iman bakımından zengin oldu. Onlar evliya oldu. İçlerinde bir seyyit var idi. Heva ehli idi. Seyyit dedi: Benim başım büyüktür. Benim başıma vurmayın! Benim babalarım bir tokat bile vurmadan gittiler. Ne yazık ki şeyh beni bilmiyor. Beni bilse benim ayağıma gözünü sürter. Doksan kişi ona dedi: Bu cehaleti bırak, boynunu eğ! O nazar sahibi bize bir pabuç vurdu, bize arş ve kürs göründü. Şeyh dedi: Siz bu yerden geri dönün. Yurdunuza gidin! Seyyit yaptığı yanlıştan dolayı kendi başına pabuç vurdu ve dedi: Ben oraya varınca nasıl oturayım? Seyyitlerin yanında nasıl yürüyeyim. Ölsem bundan iyidir. Seyyit bütün arkadaşlarının yanından reddedildi. Nesep, onun yanında sabit bir dağ oldu. Hüda ona gazap etti. Doksan kişi vatanlarına vardılar ve zamanlarının kutbu oldular.

Herkes o seyyidin halinden haberdar oldu. Ona kin duyanlar avuçlarını doldurarak onun boynuna yumruk vurdular. Sen denizin kaynağından nasipsizsin, sana bir yalaka ulaşmadı, dediler. Şah doksan adet bina yaptırdı. Her birini bu doksan evliyanın birine verdi. Seyyit olarak gururlanan adam, bir köşede tek başına kaldı. Göğsüne taş vurarak ağlıyordu. Seyyit diyordu: Allah bana onu şimdi karşılaştırsa, ona sadık olayım. Başıma her gün bin pabuç vurayım. Seyyidin sözünü duyan doksandan biri, onun sözünü anladı ve ona dedi: Gel senin mizacını anlayalım. Biz senin başına pabuç vuralım. Seyyit dedi: Menzilin genişliği sıkıntılıdır. Kişinin arkadaşına başını eğmesi ayıptır. Beni kendi halime bırakın, öylece yürüyeyim. Seyyidin zamanında doksan tabip olmasına rağmen onlardan nasipsiz gitti. Sonunda iman bulamadı. Derdine derman bulamadı. Mezarı oyuldu. Ölüsünü köpek yedi. Onun himmet ayağına şeytan taş vurdu.

Bu kısmın dördüncü hikâyesi on beyitlik ***Bir Deve ile Bir Koyunun Hikâyesi***'dir: Huzur ehli bir adamın bir deve ile bir koyunu var idi. Koyun her adımda yıkıldı. Deve ona uzun uzun güldü. Zayıf koyun dile geldi ve dedi: Sen büyüklükden dem vurma! Küçüklerin ayağının kayması çok olur. Allah büyüklerden korusun! Devenin bedeni Kaf Dağı gibiydi. Yolda yıkık ve yarık bir hela var idi. Sonunda devenin ayağı burada kaydı. Boynu ve ayağı parçalandı. Hikâye buradan sonra öğütlerle devam eder: Bu dünya ibret dünyasıdır. Sen yıkılanlara gülme! Deve gibi endişesiz olma! Balta yarası olmayan hiçbir mesken yoktur. İşini ihtiyatlı yap, can bulursun. Sonunda iman cevherini bulursun. İhtiyatsız kişi ne hayatını tanır ne de ölümünü.

Bu kısmın son hikâyesi yedi beyitlik ***Yaşlı Kadın ve Oğlunun Hikâyesi***'dir: Yer ve bahçe sahibi bir yaşlı kadın var idi. Onun oğlu silahlı bir asker idi. Kadın oğluna dayima derdi: Savaş zamanı sen uzak yürü yavrucuğum! Çocuk dedi: Bunu bir daha tekrar etme! Ölüm zamanı geldiğinde el ve ayak kurur. Kim gururdan pak olursa ateşe girse o helak olmaz. Ateş, İbrahim'e nimetlerle dolu bir gül bahçesi haline geldi. Kin peşinde koşanlara ise cehennem oldu.

Bu kısım, hikâyelerden sonra iki gazelle tamamlanmaktadır. Birinci gazel dokuz beyit, ikinci gazel on bir beyittir.

1.3.3.3. Üçüncü Kısım

Üçüncü kısım Mesnevî'nin üçüncü defterinin beş yüz yetmiş sekizinci beyti ile başlar.

كرز صورت بكذر يد ايدوستان

جنت است و كلستان در كلستان

Tercümesi: "Dostlar! Suretten geçerseniz her yer sizin için cennettir. Gül bahçesi içinde gül bahçesidir."

Bu kısımda giriş metninden başka beş hikâye ve bir gazel mevcuttur. Giriş metni on beyittir. Giriş metninde müridi yola getirmek için yıldırıcı ve korkutucu uyarılar yapmanın gereği ve varlık-yokluk karşılaştırılması söz konusudur: Yola getirmek için korkutmak Allah'ın sözüdür. Hiçbir nefis uyarılmadan yola gelmez. Vade ve vaid birbirine bağlıdır. Önce gam bulan sonra mutluluk bulur. Önce mutluluk bulan sonra gam bulur. Senin varlığın gamdır, yokluğun ise mutluluktur.

Üçüncü kısmın ilk hikâyesi yirmi beyitlik ***Avına Âşık Bir Avcının Hikâyesi***'dir: Becerikli bir avcı var idi. Bu avcı avına âşık oldu. Avını öldürmeden tutmak amacındaydı. Taş atarak avını tutsa, avı yarı canlı kalırdı. Onun yakın bir arkadaşı var idi. Avcıya arkadaşı dedi: Ey usta! Sen avını yakalamak için ona hile yapmayı bırak! Sen suretlere kendini bağlamışsın. Gül bahçesinin pîri senin tuzağına düşmez. Böyle bir av için sen kendini toprakla aynı renk eyle! Sen sıkıntılarını halletmek istiyorsan, ipek böceğinin bitkilere ördüğü gibi yap! Yeni samanlıklar böyle olacaktır. Ben senin üstüne yüz adet yeni çengel atayım. Bir kuş arkadaşından ayrıldıktan sonra konar. O senin üstüne konar. Sen şimdi onu ayağından tut! Zahirini buna bedel kılmazsan bu dünyada müşkilatın hallolmaz. Eğer yokluğa ulaşırsan bütün âlem senin kölen olur. Avcı, samandan kendine bir göz yaptı. Havadan kuşlar onu gördü. Hoş bir samanlık ve üstünde arpa tanesi vardı. Bir kuş kondu ve avcı onu hemen aldı. Bütün kuşlar yem için onun tuzağına düştü. Zahirde suretin bedeli kalmadı. Bu âlemde müşkilatı hallolmadı. Hikâye bundan sonra hikmetlerle devam eder: Hayvanî his herkeste vardır. Ruhanî his çok zordur. Ruhanî hissi isteyen bu dünyada bedenden, meskenden ve her şeyden

geçer. Sır gözü ve baş gözü insanda vardır. Sır gözü ahirette Allah'ı görür. Baş gözü ise bu dünyada duvarı görür. Allah'ı arzulama konusunda herhangi bir çabası olmayanın imanı zahirîdir. Dua sarrafı böyle yol yürür. Sonunda evliyanın hizmetçisi olur.

Bu kısmın ikinci hikâyesi elli iki beyitlik ***Şeyh Zelilî Hikâyesi***'dir: Şeyh Zelilî arif ve öncü biri idi. O nisbette ilim ve hüner sahibi idi. Onun kerametleri nur bahşederdi. Onun kötü bir arkadaşı var idi. Zahiri mümin, batını ejderha idi. Şeyh Zelilî ibadete oturduğu zaman onun üzerine süprüntü atardı. Şeyh Zelilî daha sonra onları üzerinden temizlerdi ancak ağzını açmazdı. Otuz bir yıl bu böyle devam etti. Birisi Şeyh Zelilî'ye sordu: Ey insanların sultanı! Sizin ahınızdan bütün halk parça parça oldu. Siz niçin onun bu yaptıklarına karşılık vermeyi erteliyorsunuz? Şeyh dedi: Biz muztaribiz. Biz surete itibar etme davasından uzağız. Kim yokluk şehrine gelirse o hastadır. O, bütün iyilik ve kötülüklere karşı ağzını bağlamıştır. Evliya sonuna kadar Allah'ın yardımına taliptir. Çünkü peygamberin huyu böyleydi. Allah'ın mülküne hışım ve kahır niçin lazım olsun? Zehir ve panzehir bugün beraberdir. Kurtuluş âlemi ölümün kapısındadır. Arifin ölümü ölümden öncedir. Bizim canımız tamamen ihlâsla doludur. Biz halka büsbütün iyilik yapmışızdır. Biz kimseyi incitmeyen bir hakikat âlimiyiz. Allah'ın hükmü neredeyse biz ona dostuz. Allah'ın emrine yol yürümek gerek. Her amelin arkasından bir ceza vardır. Allah iyiyi ve kötüyü fark eder. Zelilî'nin o kötü arkadaşı gizli bir yerde duruyordu. Şeyhin sözlerinden onun gönlüne bir dert düştü. Şeyhin ayağına yıkıldı. Adam, şeyhin ayağına yüzünü sürdü. Dedi: Ey şeyh! Ben kötü bir adam olduğumu anladım. Senin temiz sadakatın benim yolum olsun! Ben günaha gark olmuşum. Siz yüce bir deryasınız. Denizi olmayan çeşmenin hali haraptır. Bana tövbeyi öğret! Biz seni incitmiş bir adamız. Kabahatımız çok fazla. Adam bu sözleriyle önceki kötülüklerinden döndü. Şeyh, ona tövbe etmesini söyledi. Şeyh, adamı boynundan kucakladı ve ona tövbeyi öğretti. İyi insanlar zorlukları kolaylaştırır. Halkı huyları ile müslüman ederler. Yokluğa ulaşmış olanların hâli budur. Adam tövbe etti ve hemen iman buldu. Kutuplar çoktur. Onları bulmak zordur. Maneviyat sahiplerine boyun eğmek zordur. Boynunu eğmeyen şifa bulamaz. Yoksa hastalar nasıl şifa bulur? Bedene değer veren

insana mücadele lazım değildir. Surete bakan adamın gözü eşek görür. O adam gözünü açsa evin kapısını görür. Sîret ehlinin yüce bir girişi vardır. Mekânsızın şehrinin pervazı var.

Bu kısmın üçüncü hikâyesi yirmi iki beyitlik ***Eşeğe Binme Sevdasıyla Ölen Adamın Hikâyesi***'dir: Anadolu'da yol adamı bir aziz var idi. Önce güldü sonra ah etti. Miras yiyen huzursuz bir adam dedi: Sen gidiyorsun. Parandan ve borcundan haber ver! Vasiyet kıl ki malın var mı bilelim onu kefenleyelim. Aziz dedi: Ömrüm geldi geçti. Yarım ekmek bulamadım. Eşek bulduğumda semer bulamadım. Bir kuru semer buldum, semeri eşeğe takıncaya kadar eşek öldü. Ömür rüsvalık ile geçti gitti. Üzüntüm o ki bir eşeğe binemedim. Akrabaların gönlünü dindirmek için ben ölünce beni eşeğe bindirin! Benim gibi yaramaz bir adama tabut hazırlamayın. Benim gibi utanmaza tabut yakışmaz, dedi. Bu adam, adam değil semere tutulmuş biri imiş. Onun temiz kalbi lekesiz olsaydı, gönül gözü açık olana semer ve eşek ne işe yarar? O hâlâ suret ile mağrurdur. Ölse ondan bir mezar ve kefen kalmasa! Onun gönlü bir çöp kadar açılmadı. Ne haramı var ne de süslü bir cildi. Hatuna yarım arpa tanesi kalsa o hatun diğer kocasından gönlünü kesmez. Kocadan kadına ip kıl kaldı. Adam gömülünce kadın hemen yeni koca ister. Adamdan kadına tek bir şey bile kalmasın. Aziz kefensiz olarak bu dünyadan gitti. Semerini satmadı. Kadın alıp kaldı. Kadın der: Ben bu evden ip kıl götüreyim. Yeni kocaya al yanak götüreyim. Tembel adam habersiz bir şekilde öldü gitti. Onun ölüsüne kargalar ve timsahlar ağladı. Kim bu dünyada sebepleri araştırırsa bu dünyadan yüzsuyu ile gider. Araştıran halk dayima altın rengindedir.

Bu kısmın dördüncü hikâyesi yüz iki beyitlik ***Kendini Korumak İçin Kale Yaptıran Emirin Hikâyesi***'dir: İhtiyatlı bir emir var idi. Taştan bir kale yaptırdı. Ömrünün temeli yoktu ama ustalar sayesinde mutluluğu var idi. Kalesine bakarak, ben bu yurtta oturmaktayım, düşmanın kılıcından artık eminim, derdi. Bir sandık gibi dört bir yanını mazbut bir şekilde yaptırdı. Halka yaptırdığı kaleyi gösteriyor ve zamanın aslanıyım, kim benim arkadaşım, diyordu. Bazıları yaptığının güzel olduğunu söyledi. Ancak malını ve canını Allah'a rehine olarak vermiş olan birisi oradan geçiyordu. Heyecan

halindeki emir, bu adamı yanına çağırdı. Bu kale benimdir, nasıldır, ey yırtık elbiseli adam, dedi. Adam cevap verdi: Sen bunu iyi yapmamışsın. Sen Allah'ı tek olarak bilmiyor musun? Sen şarap küpüne batmış sinek gibisin. Bir insan ev ile iyi olmaz. Ey Emir! Sen iyi bir iş yapmadın. Sen bir ayağı çamurda olan eşek gibisin. Ayağını çamurdan kes ve gönülden bahset! Benim gönlüm gam ve keder ile doludur. Adamın kılıcı kadına hoş gelmez. Sen din kalesini düzeltsen sana hiç bela gelmez. Zahiri abat, batını perişandır. Peygamberin özelliği böyle değildir. Sen bu yücelikle gururlanma! Kulluktan hiçbir zaman uzak olma, dedi. Adamın bu söyledikleri emire sert geldi ve ona itibar etmedi. Emir, bu adamı hemen parçalayın, dedi. Adam dedi: Ey cahil emir! Noksan yapma! Ölüye kılıç ve ok lazım değildir. Biz ölmeden önce ölmüş kişileriz. Hikâyenin bu kısmında kırk dört beyit "işni mundak kıl" yani "işi böyle yap" cümlesiyle başlar. İşin nasıl yapılmasının gerekliliği çeşitli peygamberler ve mutasavvıflar örneğinde anlatılır. Bu beyitlerdeki düşüncelerden bazıları şöyledir: İşini öyle bir adam gibi yap ki Cafer gibi sadık ol! İşini öyle yap ki Bayezid gibi ol! İşini öyle yap ki Edhem gibi ol! Bu sözlerden sonra kale peşinde koşturan emir işin sırrını anladı. Dedi: Şimdi gayretim geldi. Senin çaban beni himmetin üstüne bindirdi. Ben can sırrından habersiz idim. Nefisten hiçbir zaman elem duymamıştım. Zehir var idi ya da ben bilmedim. İşi kolay tuttum merhem bulmadım. Bu şakî nefis benimle uğraşıyor. Yıkıldığımda elimi yakalıyor. Bu nefis her zaman mal çok oldu, korumak için kale yap, der. Emir, adama dedi: Kalk hemen bir kazma al, kaleyi temelinden yık! O kâmil adam dedi: Sen bak! Ben kazmasız ve baltasız kaleyi bozayım. Adam yarım bir bakışla kaleyi yerle bir etti. Kale dağıldı ve yıkıldı. Adam dedi: Ey yol adamı! Kalen yarım bir bakışla yıkıldı. Eğer bir değer kazanmak istiyorsan bu dünyadan elini eteğini çek! Allah'tan başka bir şeye ihtiyaç duyma! Emir bu dünyadan elini eteğini çekti. O arif adama elini uzattı. Beden kalesinden ruh şimdi kurtuldu. Hikâye öğütlerle son bulur: Ey birader! Suretini bedel kıl! Ölmeden önce din yolunda mücadele et! Eğer bu yolu araştırayım dersen tevekkül et! Göz açıklığını bırak! Kim ben akıllıyım, zekiyim derse tuzağa düşer. Tevekkül eden halk iyi bir isme sahiptir.

Bu kısmın beşinci hikâyesi doksan dört beyitlik ***Bir Abdal ile Ona Bağlanan Bir Adamın Hikâyesi***’dir: Dünya sevdalısı biri var idi. Topal bir karınca gibi öldü gitti. Onun iskatını yemek için ihtiyaç sahibi dürüst bir miskin araştırdılar. Pekçok insan bağırıyordu. İskat isteyen var mı diyorlardı. Yolda azade, üstü çirkin, elbiseleri yırtık bir adam yakaladılar. Adamın üstü yırtık idi, ama nura gark olmuştu. Batını gizli, zahiri tek gözlü idi. Yüz maskaralıkla, alayla ve öğütle adamı getirdiler. Ona dediler: Sana altından yapılmış çengel verelim. Sen bu ölünün işlemiş olduğu günahı götür. Adam dedi: Onun bütün gururu nakledilirken ve bu âlemde akılsız olarak oturmuşken himmet davulu yersiz çalıyor. Onun kötü işleri bana takıyor. Amel zamanı müftüsü kör idi, kadısı ondan beter rüşvet yiyordu. İki zalimin yanında ben bunu niçin yapayım? Kime varayım da gözyaşını çok akıtayım. Onlar “fısku mâ leyse’l-sakar”ı biliyorlar. Ağır yükü kaldırmam için bana söylüyorlar. Şakînin namı gökyüzüne düşse, müttakî onun adından uzaklaşır. Oradakiler dedi: Biz seni miskin gördük. Bu yükü senin üstüne atalım! Mecliste bir değirmen taşı var idi. Yerinden koptı. Adam dedi: Bunu birinizin boynuna asayım. Gerçi bu isyan yükünden hafiftir. Kim bunu boynuna assa onun boynu kırılır. Bunu öküz ve eşek taşır. Kadı ve müftü dedi: Bizim aklımız karıştı. Bunu bir insan tek başına nasıl taşır? Adam dedi: Herkesin idraki dar. Bu nasıl bir gayret ki bir taş topal ediyor. Mümin, din için eliyle ayağıyla çaba gösterir. Noksanı başkasına reva görmez. Bu oturanların hiçbiri temkinli değildir. Bunlar mümin değildir. Bunlar şeytana yakınlık arıyor. İsyan ediyorlar ve halka salıyorlar. Onların adı isyan ve gururla doludur. Kendi yüklerini halka yüklemeye çalışıyorlar. Adamın yanında küçük bir balta vardı. Adam baltayı aldı ve ölünün başına vurarak ölünün başını yardı. Ölünün kefeni kıpkırmızı oldu. Kadınlar ve adamlar elbiselerini yırtarak ah vah ederek ölünün yanına geldiler. Adam dedi: Bunu ben yaptım. Bu Allah düşmanı adam cezasını buldu. Ne yazık ki bu adam vesvese ehlidir. Yükü ağırdır. Gamsız oturmuştur. Bu ölü yükünü bu dünyadan mekânsız olan öbür dünyaya götürüyor. Halkın çoğu yaptıklarından pişman oldu. Adamın yaptığı işe hayran oldular. Şeytan gibi divane ve aklı eksik biri dedi: O adam akıllı olsaydı cevheri alırdı. Biz ona otuz siper altın verdik. Kimyanın ve malın

kıymetini bilmedi. Meclisde arif bir adam vardı. O adam dedi: Buraya dayimî bir nur geldi. Ama halk kör olduğu için o abdalı tanımadı. Halk onun halini yersiz buldu. Ben de bu aşağı köşelerden uzaklaşayım. İyi namı ateşte yakayım. Bazen şehirli bazen köylü olayım. Hristiyanın yanında hristiyan olayım. Onun ayağının tozuna mutlu bir şekilde ulaşayım. Yiğitlerin olduğu yere varayım. Kadı ve müftü hepsi kör imiş. Hepsi iskat yiyen imiş. O adamın şöhretinden ben haberdar oldum. Onun ahenginden gönle dert düştü. Adam düşündü ve bu yoldan geri dönmedi. O abdalın sırrını halka söylemedi. Baş açık, yalın ayak oldu. Abdalı bulmak istedi. Sonunda onunla karşılaştı. Abdal, adama dedi: Ey sadık adam! Bu dert sana nereden ulaştı? Adam dedi: Senin nurunla yol başladı. Ben senin vücudunun aslının kimya olduğunu biliyorum. Beni eteğin ile öldürürsen benden ayrı olursun. Ben gayret konusunda dürüsttüm. Kör değilim. Bunlar gibi iskat yiyen değilim. Ben senin eteğine sıkıca yapışayım. Sen hasta olan bana bir iman gıdası ver. Ben bu suretleri hemen harap edeyim. Bana bahttan bir güneş tavlayacak mısın? Sen zamanın pîrisin. Sen altın işleyen bir kâmilsin. Bana iman cevherini göster. Ben o halk gibi çarpık bakışlı değilim. Sen bana emrini söyle onu yerine getireyim. Hangi işe başlasan böylece yapayım. Hayatta olduğum sürece senin hizmetçin olayım. Eksiğimi sen tamamla! Ben dayima yiğit birini bekledim. Elimden tutacak birisinin olması, benim dayima arzum idi. Senin gibi parlak birini bulmak için yol yürüdüm. Ben halis bir bakırım. Bugün iksir talep ediyorum. Ey şehriyar! Senin emrinin kuluyum. Senin dergâhından ümidim var, dedi. Abdal, bu adamın halini anladı. Ona dedi: Ben bir divaneyim. Baştan ayağa günaha gark olmuşum. Ey kardeş! Bu söylediklerini benden arama! Ben bu âlemin reziliyim. Benim hiçbir mezhebden arkadaşım yoktur. Bazen sarhoş, bazen kumar ehliyim. Ne armut ağacıyım ne de serviyim. Halk beni görse divane diyerek taş atar. Sen akıllı adamsın. Sen kendine başka bir destek bul! Sen hayatta olduğun sürece perhiz kıl! Cimri adamı kendine dost edinme! Cimri adamın dergâhında bekleyen olma! Benim aybım çoktur. Ben birazını söyledim. Yüzde birini bile söylemedim. Ben bu dünyanın merduduyum. Temiz bir aklın varsa benden elini uzaklaştır, dedi. Adam, abdala dedi: Sen benim pîrimsin. Senden ne görsem razıyım. Sen ne

söylersen doğrudur. Sen ister kafir ol, ister Ermeni, ben senin eteğini sağlam bir şekilde tutmuşum. Sen hangi mezhepten olursan ol, ben senden iman istiyorum. Abdal, adamın ihlâsının ve temizliğinin sağlamlığını anladı ve onun elini tutarak ona zikir öğretti. Onun suçlu nefsi müslüman oldu. Onun her azasından hastalık gitti. Ona o yiğit adamın mutluluğu ulaştı. Hikâye birkaç öğütle tamamlanır: Ey birader! Sen de sureti terk et! Zaman ganimettir, bunu bil! Hayatta olduğun sürece mutluluğun eteğini tut! Eğreti şeyleri hayalinden çıkar!

Üçüncü kısım 11 beyitlik bir gazelle tamamlanır.

1.3.3.4. Dördüncü Kısım

Kısımda herhangi bir Farsça beyit bulunmamaktadır. Ancak diğer kısımların hepsinde gazellerden sonra Mesnevî'den Farsça bir beyit ve arkasından kısa bir giriş metni ile yeni kısım başlamaktadır. Burada Mesnevî'den herhangi bir beyit alınmamış olmasına rağmen bir önceki kısmın sonundaki gazelden ve gazelden sonraki kısa giriş metni ile yeni bir kısmın başladığını anlıyoruz. Bu kısımda beş metin vardır. Beş beyitlik kısa bir giriş metninden sonra dört hikâye mevcuttur.

Giriş metninde insanın Allah'ın varlığı ve ilmi yanında zerre kadar küçük olduğu üzerine düşünceler yoğunlaşır: Sen ezel deryasında bir damlasın. Rahmet güneşinden bir zerresin. Zerrenin ne haddine ki o sebat bulacaktır. Zerre noksanından güzel ihtiyat eylemeli. Çarpık bakışlıya helal da şüphelidir. İlmim bu denizde bir damladır. Allah'tan bol ikram bulan yüz hadiseden kendisini emin eyleye! Bu yol nihayetsiz bir yoldur. Allah herkesin halinden haberdardır.

Dördüncü kısmın ilk hikâyesi kırk beş beyitlik ***Şaşkın Müftü ile Yolunu Şaşırmış Pîrin Hikâyesi***'dir: Gözü yaşlı bir müftü var idi. Durmadan ağlıyordu. Ne azıcık huzuru ne de uykusu vardı. Sürekli akan gözyaşı var idi. Kimsesiz şaşkın biri idi. Gurbet okuna bedeni hazır idi. Durmadan, bedenimden canım çıksın, can çıkarken iman nasıl olacak, der idi. Endişesi çok idi. Ona ölmek dağdan ağır geliyordu. Ölüm her ne zaman aklına gelse

bedeni yaprak gibi titrerdi. Gönül ateşi onun aklını kaybettirirdi. Gözünden kanlı gözyaşı dökerdi. Vah yazık nasıl olacak bu durum, der idi. Vah o zaman iman giderse çok yazık olur. Gerçi hiç ibadeti yoktu. Gönlünde ölüm kaygısı çoktu. Allah korkusundan sapsarı olmuştu. Izdırap gönlünde galebe kıldı. Sıkıntı ve gözyaşından bedeni harap oldu. Şeyh Ebu Daranî onun pîri idi. Pîr, onun günden güne hüzünlendiğini ve zayıfladığını gördü. Şeyh sordu: Ey gönlü yanık! Gönül derdinden hiçbir yerde yanmış yoktur. Müftü cevap verdi: Ben hiç sevinç görmemişim. İbadetimden de hiç huzur almıyorum. Ok atsam meşakkatsiz gidiyor. Ayağımı ileri atsam geri gidiyor. Benim talihim tersinedir. Ben hastayım. Ben ağlamayayım kim ağlasın. Ben bir yolcuyum, kırk üç yıldır uyuyamıyorum. Haşir korkusundan kurtuluşum yok. Kırk üç yıldır başım yastık görmemiştir. Şeyh dedi: Ey Mehmet Türap! Gece var, huzur içinde yat! Aklına hiçbir sıkıntı gelmesin. Kırk üç yıllık uykunu bir gecede al! Nefsine bol yemek ver! Zikir ve nafileyi bırak! Gamsız ve sarhoş gibi yat! Kafanı yastığa uzun koy! Akşamdan sabaha kadar otuz kere yemek ye! Şeyh daha sonra müftüye bir hediye verdi. Batınına gayipten göz değdi. Sufînin yemeğinin yerini değiştirdi. Müftü yemeği yedi ve yattı. Bir nida geldi: Ey yolunu terk etmiş adam! Benim dergâhımı iste! Sen git pîrine söyle! Yolda hırsız ve yol kesen olmasın! Müflis olursa gayra gönlü gider. Bir ima ile imanı elden gider. İtikat ipi taze ve naziktir. Ey iyi kimse! İtikadını temiz kıl! Hikâyenin sonunda bazı öğütler verilir: Ey birader! Sen ihlâsını sakla! Ölsen ihlâsın ile birlikte öl! Mert asla pîrinden ayrılmaz. Pîrin müridine devlet bahşetmesi lazım. Pîr asla şaşkın olmasın!

Bu kısmın ikinci hikâyesi doksan iki beyitlik ***Şeyh Ahmed-i Namıkî ve Bir Dilencinin Hikâyesi***'dir: Şeyh Ahmed-i Namıkî evde oturuyordu. Ansızın yalın ayak bir dilencinin sert bir ahını işitti. Dilenci dedi: Ben bugün sermayesiz bir çocuk gibi yolda kalmışım. Dilenci, gavsın anlaması ve merhamet göstermesi için ah ediyordu. Feryatla gözü yaş dolu ağlıyordu. Sinesi matemle yandı. Şeyh dedi: Sen gönlü huzursuz kıldın. Derdinden bana biraz anlat! Dilenci dedi: Ah amma hepsini anlatmayayım. Talihimden her gün ben şikâyet ederim. Ben dertlerimden anlatmaya başlasam âlem ve insanlık yanar. Yanımda Edhem yanar. Ben anlatsam Kaf Dağı dayanamaz.

Gökyüzü benim yanımda yüz parçaya ayrılır. Ben anlatsam bütün yeryüzü yanar. Zehiri lezzetime şirin kılmışım. Dilenci ağzını açtı ve anlatmaya başladı: Olması imkânsız bir arzum vardır. Ben Anadolu'ya şah olmak istiyorum. Şeyh dedi: Sende gayret yok. Sana kim şahlık dilemeni söyledi. Sen Musa'ya yakın olmayı dile! Bizim gibi insanlardan nuranî zenginlik dile! Bizden ilahî sırlar iste! Padişahlık ulaşılmayacak şeydir. İki âlemde dilenci olmaktır. Ben seni burada şah edeyim. Adalet eyleyeyim halka insaf kılayım. O aciz insan bu sözü anladı. Gözyaşı çok oldu. Dilenci dedi: Anadolu'ya şah olmak hâlâ gönlümdedir. Herkesin kutuptan bir arzusu var. Benim arzum da budur. Bu arzudan söğüt gibi titriyorum. Bu ümitsizlik yolu değildir. Ben ümit ettim. Kul ümitvar olmak ister. İyilikle mutluluk versen şah olmakta ne var? Şeyhin himmeti coştu ve dedi: Anadolu'ya git! Anadolu'yu sana verdim. Adam dedi: Ben şimdi nakdimi aldım. Ben dayima neyi talep edeyim? Şimdi ilahî sırları talep edeyim. Ey muhteşem şah! Benim maksadım evliya olmadan tamamıyla ayak basmayayım. Şeyh dedi: Evtadın kutbunu verdim. Şeyh Necmeddin'in makamı onun devamıdır. Adam dedi: Şimdi ben nakdimi aldım. Şimdi evladımdan yolu gören eyle! Ey sofu! Evliyanın kıyamete kadar teslim olmasını talep ediyorum. Şeyh dedi: Bunu da sana verdim. Gavslığı verdim. Sana taht verdim. Münker ve nekir mezarda sana soru sormasın. Adam dedi: Ben bir şey daha istiyorum ki söylesem arşa sığmaz. Gerçi sana taht ulaştı. Bütün ümmetten önce cennete gir! Şeyh dedi: Ben senin azabının kefiliyim. Mahşer günü azabının kefiliyim. Senin bütün haline kefilim. Bilirsen senin mürşidin benim. Zamanın gavsı akşamı geçirdi ve dedi: Bütün sırları bilen ey Allah'ım! Ben dilimle bir iyilik yaptım. Sen benim taklidimi gerçek eyle! Gayipten kulağına bir nida geldi: Kederlenme ben sana aşinayım. Ben seni ihtiyaç sahibi kıldım. Ben sana şahlara layık kıymetli inci gibi feyz verdim. Sen o bîçareye eksik verdin. Ahmed-i Namıkî sevindi ve dedi: Ey kendinden geçmiş inleyen! Bekleme, şimdi Anadolu'ya git! O dilenci dedi: Benim zayıflığım size malumdur. Her zaman doğru yol üzerine bil! Maksadım şu ki ism-i azamı bilmek istiyorum. Şeyh onu tenha bir yere alarak ona ism-i azamı öğretti. Onun gönlüne ilimlerin sırrı keşfoldu. Bir gün sonraya kalmadan Anadolu'ya ulaştı. O gün padişah bu dünyadan göçtü. O veli padişahın toprak

yığınını altın eyledi. Sonra Anadolu halkını topladı ve dedi: Ey mutlu kavim! Bu mülke padişah kim idi? Halk dedi: Onun yeterli vasfı yok. Mülkümüze insaf sahibi yok. Velî dedi: Ben bir aslan gibi kendimden geçmişim. Anadolu'yu bana verin, dedi. Orada sırdan haberdar, Anadolu'nun en iyi âlimi muteber bir imam var idi. O âlim dedi: Ey adam! Senden Şeyh Ahmed-i Camî'nin kokusu gelmektedir. Cümle halk dedi: Ey iyi nam sahibi! Allah bize iman ulaştırdı. Halk adamın halis niyetini anladı. Şahın yerine onu oturttular. Herkes şahın kapısında idi. Marifette çok becerikli bir velî idi. Günde padişahın hizmetinde otuz üç bin evliya oldu. Hakikat sırlarından haberdar oldu. Adalet konusunda Ömer gibi oldu. O şah elli yıl tahtta oturdu. Hiç kimseden bir para almadı. O cihan şahı bu dünyadan gitti. Giderken iman buldu. Hikâye öğüt ve dualarla devam eder: Mürşit her şeyden haberdardır. Maneviyat sahipleri pek çok âlemi görmesine rağmen zerre kadar gördüm demez. Can zikrinin gönle girmesi için mert olmak gerek. İyi bir pîr insanı maksuduna ulaştırır. Önce ve sonra elini tutar.

Bu kısmın üçüncü hikâyesi seksen sekiz beyitlik ***Sultan Zendefil'in Hikâyesi***'dir: Sultan Zendefil hacca gidiyordu. Allah onu çağırdı. Sultan Zendefil, ezelden yüce idi. Kâbe onu karşılamak için geldi. Haccını yaptı ve dua etti. Onun ahı ve ateşi var idi. Haccını tamamladıktan sonra ona babasının öldüğü haberi geldi. Onun donuk gönlü takatsız oldu. Babasının ölüsü aklına düştü. Gayret etti, Cam şehrine geldi. Onun hem Allah'a yakınlığı vardı, hem de makam sahibi idi. Eve geldi babasını bulamadı. Baş tacını bulamadı. Dedi: Ya Rab! Ben evde yoktum. O kıblegâhıma bir söz söyleyemedim. Onun vasiyetini anlamadan kaldım. Benim kıblegâhım yerle aynı renk oldu. Ben seninle meşgûl idim. Sen beni kıblegâhımdan ayırdın. Ey Allah'ım! Kıblegâhıma şimdi hayat ver, ben onun yanında bir destan açayım. Nida geldi: Ya Şeyh Zendefil! Sana yakınlık verdim. Babanı canlı kıl! Allah'ın izniyle Zendefil gönlü karışık bir halde babasının mezarına gitti. Babasının kabrine baktı ve asa ile mezara vurdu. Babası dirildi. İki beden bir yerde buluştular. Konuştular. Zendefil dedi: Baba! Öbür dünyadan ne haber? Mekânsız temiz sırdan ne haber? Yaşlanmış idin, şimdi temiz ve yeni oldun. İki âlem sana yarım arpa kadar oldu. Can baba! Sen canlandın. Sen razı ol!

Dua et! Sen benden razı ol ki ben senden hoşnut olayım. Babası huzurla cevap verdi: Mezar bana iki dünyadan da iyidir. Ey İsa nefesli! Şimdi sen beni canlandırdın. Hiç kimse asla bu dünyaya gelmesin. Bir dua et, ben tekrar öleyim. Hurilerle arkadaş olayım. Böyle dedi ve onun temiz canı kesildi. Onun aslı toprak idi tekrar toprak rengine döndü. Her kimse ki Allah'a yakınlık sağlarsa o toprak olmuştur. Onun vücudu iki âlemden uzaktır. Bedendeki canın hepsi kimyadır. Onun imanı tamamıyla tevhit nurudur.

Bu kısmın, bu bölümün ve Mebde-i Nûr'un son hikâyesi ***Hace Necmeddin ve Onun Tembel Müridinin Hikâyesi***'dir: Hace Necmeddin'in bir müridi var idi. İbadet konusunda tembel idi. Kendi nefsini tanımada da çok cahil idi. Pîrlerini imtihan ederdi. Onun nefsi timsahtan da büyük idi. Ona bir türlü azadî hat ulaşmadı. Gönlümü şad et diye başvurur, ben senin emrinin kuluyum, beni azad et, derdi. İlmi var idi, ama binlerce fitne arıyordu. Çok gururluydu. İlim ona tesir etmedi. Müçtehitlerden olgunluk almadı. Onun burnuna güzel kokular gelmedi. Terbiyetten kuru kaldı. Onun bu halinden pîr haberdar oldu. Pîr Necmeddin ona dedi: Sen bu yolda gözyaşını eksik ettin. Sen candan geçmedikten sonra iş tamam olmaz. Evini terk edip geçmezsen olmaz. Sen kötülerden daha kötüsün. Dervişleri imtihan etme! Sen bu yoldan nasip almak istiyorsan sen yokluğa ulaş! Bu virane dünyada karga ve turna olma! Yolda timsah gibi yol kesenler çoktur. Bir günde nefsinle bin kere vuruş! Zamanın halkı mülayim yüzlü olur. Yılan asla ele katı bir şekilde gelmez. Batını kör olanları yılan gibi bil! Onların sureti duvar gibidir. Bu yolu asıl yol olarak bilmezsen ve işittiğin şeyi yapmazsan sana nasıl fayda etsin? Zaman geldi uyandın. Sayısız ömürler nasıl geçti gitti? Kim ki sırrını ehlinden gizlerse o kendini şeytanın neslinden eyler. Hazineyi ehli olmayanın yanında saçma! Başına tekme vursalar pîrden kaçma! Kim ki pîrden kaçtı insan değildir. Onun ruhu mahşer günü sinektir. Böyle bir ruhu sen cehennemlik bil! Gönül derdini anlatacak arkadaş yok. Şeytan yolda gönlü bozuyor. İbadet ipini elden kesiyor. Şeytan sana boş engeller söylüyor. Şeytanın amacı insanları birbirinden ayırmaktır. Şeyh devam etti: Sen katı gönüllüsün. Kötüsün. Sen benim sohbetime gelme! İyi talip bülbül gibidir. Niyet sahibi elini pîrden kesmez, dedi. O kötü ve bedbaht adam bir hafta geçmeden öldü gitti.

İman cevherinden eli eksik kaldı. Bu hikâyenin sonunda da pekçok öğüt ve dua beyti vardır: Ey birader! Sen bir pîrle karşılaştığında ağzında gemi olmayan bir at gibi kaba huylu olma! İhlâs sahibi halk çok azdır. Onlar arşın üstündedir. İhlâs sahipleri pîrlerinden bir an bile ayrılmaz. Onların gönlünde şeytan olmaz. İhlâslıların ruhu hakikatlere zengindir. İşini bilmeyen işini yapamaz. Onun yaptığı iş pîrine yaklaşmaz. Gönül belasından daha beter bela yoktur. Çünkü gönül akıl ile aşina değildir. Eğer hakikate yakın olmak istiyorsan sadık ol! Münafık olma! İyilerden gönle çok şeref ulaşır. Muhalif kişi pîrinin kıymetini ne bilsin? Dünya ehli ekmeğe ve cana aşinadır. Kim ki imanın kıymetini bilmezse şeytanın hilelerinden kurtulamaz. Hiç kimse elbise ile sufî olmaz. Sufîlik Allah’ın nurunun inamıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

1

2

بسم الله الرحمن الرحيم

بشنو از نی چون حکایت میکند
وزجدائیها شکایت میکند

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

3 an͡glaġıl ney ni ḥikāyetler ḳılur
kim cüdālıġdın şikāyetler ḳılur

ney vücūd-ı ʿārif-i bi'llāhdur
çıḳsa neydin her ṣadā dānā bilür

her zamān neydin çıḳar ṣavt u ṣadā
bes ḳulaḳ salsan͡g barısı bir nidā

6 kūze gerçi derzlıḳ ʿayb-ı külāl
bendeni ʿaybını ḳılma tin͡glep al

bendeni ʿaybı Ḫudā'nı ʿaybıdur
kerde-i Allāh'ġa tīġ urmaḳ nedür

ançа iḫlāṣın͡g irür san͡ga s̱emer
kim ki iḫlāṣ bar şeyṭāndın tapar

9 her ne kişt itsen͡g urar-sen ʿāḳıbet
her ne bed ḳılsan͡g körer-sen ʿāḳıbet

ḫayr u şerni an-ḳader taḥḳīḳ ḳıl
ey emīnü'd-din meni pendimni bil

ser-girān eyler seni kibr ü ġurūr
gerçi munda bilmesen͡g merg bildürür

12 anda bilgenlerge sūd itmes dirīġ
merg urgendin soġun boynun͡ga tīġ

bendelik ḳıl bolmagil bī-cüst ü cūy
āb-rū tökmey tap'alman͡g āb-rūy

hem tenin͡g barıça bu yolġa yügür
yol ḫaṭardur saʿy ḳıl ʿAbdu'l-Ġafūr

15 yol yörürde her kişi saʿy itmedi
menzil-i dārü'l-beḳāġa yetmedi

ey müsāfir sen seferni pīş tut
reh-güzer-sen ġayrnı dildin unut

3 dil-güşādur devr-ı āfet-i naẓar
māniʿ-i rehdür bu köp endīşeler

18 çıḳtı Miʿrāc üzre nā-geh Muṣṭafā
evvel ü āḫirni bildürdi Ḫudā

ottuz üç min͡g söz şerīʿat aydı Ḥaḳ
ottuz üç min͡g söz ṭarīḳat aydı Ḥaḳ

ottuz üç min͡g söz ḥaḳīḳatdın beyān
sīne-i Aḥmed'ge Ḥaḳ ḳıldı nihān

21 didi Ḥaḳ ey raḥmeten li'l- ʿālemīn
sen ḥaḳīḳat ḫalḳġa ifşā ḳılmagin
sırr-ı cāndın sözleme Bū Cehl'ġa
bes ṭarīḳatdın söz ayġıl ehlġa

çün şerīʿat şāh-rāh-ı ḫalḳdur
cümle-i ümmetke teklīf-i Ġafūr

24 baḥr-i raḥmetdin san͡ga birdim revāc
hem mübeşşir hem münīr ittim sirāc

aç bu dergehni şeh-i raḥmet-şinās
raḥmetimdin behre algay ʿām u ḫāṣ

bu ḍalāletlerni ḫalḳdın dūr ḳıl
maġrib ü maşrıḳġa şerʿ meşhūr ḳıl

27 yol adaşkenlerge nāmımnı oḳu
ümmet aldıda kelāmımnı oḳu

bu selām-ı Ḥaḳ'nı Aḥmed an͡gladı
cānib-i Ḥaḳ'dın Muḥammed an͡gladı

bāz-geşt ḳıldı cihānnı serveri
cūş urdı dilde sırr-ı ekberi

30 tüşti Miʿrāc'dın uşal dānā-yı rāz
ʿarş-ı aʿẓam sāyesidin ser-firāz

çār erkānnı münevver ḳıldılar
cān meşāmını muʿaṭṭar ḳıldılar

ol Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOsmān'ġa hem
sırr-ı cāndın defter açtı bīş ü kem

33 ol bu remzni şerʿge ḳıldı nihān
tā muṭaliʿ bolmasun her bed-gümān

bāḳī ḳalġan sırr-ı cānnı yārġa
aydı Aḥmed Ḥaydar-ı Kerrār'ġa

aldı Aḥmed'din anın͡g cānı sebaḳ
an-ḳader pür boldı nūrġe sırr-ı Ḥaḳ

36 cūş urdı ḳalbdin deryā-yı nūr
himmetin aldıda ẖāşāk irdi Ṭūr

toldı deryā her beyābānge taşar
ṣad-hezārān kūh ġāyibdin aşar

seyl kildi ṭāḳāt eyl'almas neheng
zūd köçer aldıda bolsa çūb ü seng

39 yoḳ idi hem-dem ki aytkey rāzını
tapmas irdi maḥrem ü dem-sāznı

4 ser-be-ṣaḥrā urdı vü boldı fenāh
kördi yol üzre ḳazılġan ẖālī cāh

sīne ẖālī ḳıldı çehke Ḥaydar'ı
çeh-i pinhān oldı şundaġ gevheri

42 ger töküldi çāhke bir ḳaṭre mey
çün kögerdi boldı peydā anda ney

sırr-ı Ḥaḳ boldı munın͡g dik āşkār
āşkārā eyledi ḥācet berer

tā ki ümmetlerge yetkey devleti
behre algay çün bu gencdin devleti

45 perveriş tapḳay bu baḥrdin ḫāṣ u ʿām
nā-tamāmlar barçası bolġay tamām

saʿy-ı ḳudret bendesidin urdı ser
nevḥa-baḫş Ḫālıḳ'dur maḫlūḳ nevḥager

fāʿil ü mefʿūl bu yerde boldı cemʿ
zūd yanar bir püf bilen heftād şemʿ

48 her hüner muḥtāc-ı kāsibdür devām
ḳalma ṭāliblerdin ey Meḥmed Nizām

ḥikmet-i kāmil-i Ḫudā-yı ġayb-dān
ḳudretini ḫalḳa körsetti ʿiyān

bir şübānī barur irdi reh-güzer
teşnelik ġālib bolup irdi meger

51 dil-derīde rūh-remīde merd idi
zindelikdin pāk ḳalbi serd idi

arş sarı açıp kef-i dest-i niyāz
aytur irdi yā İlāhī kār-sāz

vakt-i mergimdür ḳulın͡g-men yārī bir
vakt-i mużṭarlikde sen dil-dārı bir

54 dergehin͡gde teşne-men raḥmet-ṭaleb
baş urup kildim yolun͡ga ḫuşḳ-leb

sen müsebbib sen sebeb muḥtāc-sen
cümle-i şāh u gedānı tāc-sen

seg neçük dergāhın͡ga taptı şeref
an͡ga yitkürdün͡g seg-i Aṣḥāb-ı Kehf

57 yolda ḳalġan segge yitkürdün͡g sebeb
man͡ga hem yol başlasan͡g yoḳtur ʿaceb

kim ki taḥsīn ḳalsa ol mü’min imes
ḳudretiġa ḥācet-i taḥsīn imes

ey Kerīmā yoknı sen bar eyledin͡g
otnı İbrāhīm’ge gülzār eyledin͡g

60 dāġ-ı ferzend körsetip Yaʿḳūb’ge
renc ü mihnet körsetip Eyyūb’ge

ism-i pākin͡g cümlege müşkil-güşā
ey şifā-baẖş sendin izler-men devā

hem-çünān aytur idi çeşm-i pür-āb
tā ḳayu yerdin ser urgey āftāb

63 ʿarż işitildi uşandaġ şāhke
yol yörer irdi yetüşti çāhke

dīde açtı ḳıldı ol çehke naẓar
ser-girān irdi köründi bir şecer

hem-çünān kördi muṣaffā irdi ney
naḳş bolup her bergige Allāh ḥay

66 ḳolıda bar irdi şundaġ tīġ-ı tünd
ḳırḳıp aldı ol neydin buġund

teşne irdi aldı aġzıġa şübān
boldı peydā mū-be-mū rāz-ı nihān

kim işitti cism ü cāndın ḳol yudı
terk ḳıldı ẖānmāndın ḳol yudı

69 kim ki boldı ol şübānnı hem-rehi
rāz işitti ḳıldı ol ḳālıb tehī

irkeşip çün keynidin vahş u ṭuyūr
nālesidin deşt ü ṣaḥrā ġarḳ-ı nūr

sıġmas irḍi kūh u deştġa rāzı hem
sūr-ı İsrāfīl idi āvāzı hem

72 ger yetişti sem‘-ı Aḥmed’ge bu rāz
bir şübānī rāz-ı Ḥaḳ’ġa ser-firāz

an͡ga ‘āşık mübtedī vü müntehī
rāzıdın ‘ālem bolup ḳālıb tehī

bildiler ḳaydın ser urdı bu ḫurūş
sīne-i Aḥmed be-ġāyet urdı ḥūş

75 teklīf ittiler şübānnı ol resūl
mehdī-i İslām hādī-i sübül

iltip irdi kim bu merdni keyf-i mey
bī-ḫod u mest ü dehānıda çü ney

yaka çāk u dil-derīde ser-firāz
çalar irdi neyni bā-sūz u güdāz

78 cān peyġam-ber bu sırnı an͡gladı
neydin āvāz-ı nefīrni an͡gladı

aydı peyġam-ber bu sırnı evveli
bu rumūz neydin imes rāz-ı ‘Alī

ser-ber urgendür ‘Alī’din feth-i bāb
verne çün pūşīde irdi āftāb

81 şīrlerni kārıge rūbā neçük
‘arş ṭāḳat eylemes vezmīndü yük

saldılar ol merdni bargen yolıge
aldı Aḥmed ‘ışḳ-ı nābın ḳolıge

ança esrār irdi neydin aldılar
güft ü gūyı bar idi bend saldılar

84 kitti andın genc-i nūr-ı sermedī
bayaki aytkenlerini aytmadı

ṣad-zebān bar irdi ol hem lāl güng
ney-şekerdin ḫālīdür bī- ḳudretün͡g

6 vaṣl-ı ber-vaḳti idi bā-iştiyāḳ
yüz temennāni bozar gerd-i firāḳ

87 rūḥımızge bar idi bu ʿāfiyet
sedd-i reh boldı bu cism-i ʿāriyet

k'ey emīnü'd-din elestni izlelük
yā şu merd-i ḥaḳ-perestni izlelük

uralük ʿömr barıça biz dest ü pāy
bu yetürgen gencni birgey mü H̬udāy

90 bar idük vaḳtide ney dik müntehī
terk-i emrin ḳıldük ü boldük tehī

seyr-i ol ẕātü'l-burūcı eylelük
aṣlımızġa bir ʿurūcı eylelük

çıḳalük bu ṭengnādın der-mahal
tutalük rāh-ı vefā pīş-ez-ecel

93 nefsni başını mıḳrāż eylelük
lā-mekān mülkige pervāz eylelük

tuḥfedür her bendeni çeşm-i teri
ol beşer ṭay olsa mergdin ilgeri

tā sır öldürmey bu sırnı ḳılma fāş
vaṣl-ı bī-renc yoktu bil ey h̬ᵛāce-taş

96 bu şeb-i evvelni āh̬ir eylelük
lā-mekān mülkige pervāz eylelük

çıḳadur feryād bu mıżmārdın
ol ne ḳılsun ayrılıpdur yārdın

kim ki rencūrdur bu mergni farż bilür
yaḳa çāk mergimni körse ʿarż ḳılur

99 ṣād tapılgey özüm dik ġurbeti
ah̬tarur ol nīk ü bedni ṣoḥbeti

ārī ḥalḳ-ı ādemī mıżmārdur
ẕikr-i H̬ālıḳ itmese bī-kārdur

saʿy ḳılmañ mı bu devlet bolsa rām
müşg bisyār u ḳanı yah̬şı meşām

2
ġazel

me fā ʿī lün   me fā ʿī lün   me fā ʿī lün   me fā ʿī lün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

nümūdun͡gdur ezeldin ḳil ḳadem ḳoygil bülend-bālā
tüz itkin keştī-i himmetni cūş urmay turup deryā

naẓar himmetke ḳılgin ġayret-engīzī irür ʿışḳın͡g
ḥicāb-ı rāh-ı resmin͡gdür bu yolda bī-vefā dünyā

3 ser-ā-ser geştelikte ḫūy ḳıl mānende-i Yūsuf
cihānnı şīrini başın͡ga tüşkendür uluġ sevdā

neyistān-ı fenādın kim ki bī-berg boldı nāḳışdur
vücūdın͡g mülkige ḥāṣıl ḳıl imdi maḫzen-i kimyā

çünān müstaġraḳı bolgin ki ʿālem tutmasun atın͡g
beşer merdūd ḳılsun kim melekler aytsun āmennā

6 ḥaḳīḳat bağıdın ser-sebz kilgen bir şeker-ney-sen
kemer bendi bilinge bağlaman͡g mı ʿurvetü'l-vüs̱ḳā

7 nebīni keynidin sālār merd-sen zūd ḳadem ḳoygin
Kerīm'ge ümmet ʿarżın tā ki ḳılġay şāh ev ednā

ṣalāḥ-ı kār-ı mü'minlerni ol şāyed be-ḫayr itkey
çıḳargey maḫzen-i esrārıdın çün gevher-i yektā

9 ḳoyup başıġa Ḥaḳ öz luṭfıdın tāc-ı le-ʿamrukni
cebīni girdidin boldı münevver ḳābe ḳavseynā

hidāyet ḳılġanı yol başlasun ol ẕāt-ı bī-çūnge
saçıp ümmetke raḥmet ol şeh-i evreng-i mā ev hā

melā'ik girdide ṣaf ṣaf heme muḥtāc-ı naʿleyni
şifā izlep ṭalebde Dāvud u ʿĪsā vü hem Mūsā

12 birip her ḳaysı peyġam-berge luṭf-ı ḫūbıdın ḫilʿat
bolup ḫādim uşal dergehde hem Yūşaʿ bile Yaḥyā

açıp rıḍvān derini ümmetige mülk itip taḳsīm

hemeni ḫāṭırın ḫursend itip bağışladı me’vā

uşandaġ ʿālī-himmet şīr-dilni ümmetidür-miz
ḥaḳīḳat bağıdın ʿālemde dīger bolmadı peydā

15 duʿā-yı ṣıdk u iḫlāṣ u niyāz u rāh-ı ʿācizlik
tilide ẕikr-i ümmet dilde sübḥāne’llezī esrā

heme sermāye-i īmān u şehni himmetidindür
ve ger ne cübbe’īge erzimes dünyā ve mā fīhā

tili Ḥaḳ’nı kelāmıge münevver an-ḳader şāmil
elem neşraḥ ṭırāz u rūzgārı sūre-i Ṭāhā

18 şefāʿat vaḳtide Meşreb’ge tökkin Mebde-i Nūr’ı
terāzū-yı ʿamelni vezn ḳılġan vaḳtide ferdā

3

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

کز نیستان تامرابیریده اند
وز نفیرم مروزن نالیده اند

çeng-i ʿAzrā’īl’ge tüşti ḳālıbım
boldı peydā men üçün rūz u şebim

3 tā maŋa ḳoymaḳ üçün ḥaḳ bir ṣıfat
ʿarşīlerge Ḥaḳ ḳılurdı meşveret

ḥākdin şāh-ı mükerrem ḳıla-men
ismni ʿālemge ādem kıla-men

sāye-i pāki silerdin ilgeri
hem-çünīn peydā ḳılay peyġam-beri

6 körsetey ḳudretni ādem nām itey
Cennet-i Firdevs’ni inʿām itey

ʿalleme’l-esmā’ ḳılay is̱bātnı
mevcūd eyley hem-çünīn mir’ātnı

aŋa bağışlay yemīn ü hem yesār

sırr-ı maḫfīlerni eyley āşkār

9 ʿarş u kürsīge anı server ḳılay
efḍal eyley cümledin bihter ḳılay

raḥmetimdin men bağışlay mi͡ng fütūḥ
emr-i pākimdin berey ādemge rūḥ

8 lāyıḳ-ı devlet ḳılay bu bendeni
hem bülend ü pest hem dīn-i ġanī

12 müjde-i Ḥaḳ'dın töküp deryā-yı eşk
nāmımızdın ʿarşīlerge tüşti reşk

cümle aydılar ki bu merġūb imes
ḫākdın ḳılmaḳ ḫalīfe ḫūb imes

fitneler peydā bolur bu ḫākdın
ṣaḍ-hezārān ot çıḳar ḫāşākdın

15 ser urar andın ḫaṭā birle günāh
bāġ-ı Cennet'ke ne lāzım bed-giyāh

mülkler vīrān bolur bu ḫākdın
çıḳmaġay ḫoş ḫūy yoḳ bī-bākdın

şerridin ʿālem heme bolġay ḫarāb
ẓulmetidin zūd tutulgey āftāb

18 yād-ı Ḥaḳ ḳılmay bolurlar fitne-cūy
ḫāk-i çirkīnge ne lāzım āb-rūy

yoḳ idük biz ḫalḳ ḫalḳ dil-rīş idi
dost u düşmen hem ḥasūd-endīş idi

cismimiz yoḳıda ṣāḥib-cāh idük
emr-i Ḥaḳ'dın biz ṣaf-ı ervāh idük

21 biz neyistān bağıdın boldük cüdā
cism-i ḫāḳi bizge boldı āşnā

ḫāk taptı rūhımızge cinsiyet
āb u āteş kildi ḳıldı terbiyet

bād boldı bāz bir erkānımız

müşterek boldı bu tende cānımız

24 daʿvā ḳıldük bendelikde hem nefīr
verne maʿlūm yoḳ idi esrār-ı seyr

bendedin Ḳudret'ke dest urmaḳ ne ḥad
maḫfī kildi bendedin rāz-ı Eḥad

kim şeyātīn ü melā'iklerdü merd
tüşti ḫalḳnı ortasıda reşk ü ferd

27 ançа merd irdi bu sırnı bildiler
şirket ü endīşedin ayrıldılar

kördiler bāṭında nūr-ı pāknı
secde ḳıldılar bu tell-i ḫāḳnı

kūr idi ol vaḳtde Şeyṭān-ı laʿīn
yetmedi bu sırge idrāki yaḳīn

30 ol mü'ennes boldı vu laʿnetke ġarḳ
boldı āḫir rīş-ḫand-ı ġarb u şarḳ

bā-ḫaber bolgin ki öz cenīnge bar
her ibilge lāzım irmiş bir mehār

ḥalḳa teslīm-i mehārın͡gdur seni
müşt-i ḫākīge ne lāzım menmenī

33 bu emānet bārını aldın͡g köter
şemʿ lāzım yolda köptür kūh u cer

9 çün senin͡g şemʿin͡gdü dīn-i Aḥmedī
farḳ bolġay şübhede nīk ü bedi

kimni ḳolda şemʿi yoḳtur kec-naẓar
yol yörür vaḳti cehennemge tüşer

36 kāle alsa destide bolġay saḳat
reh-nümāsız ḫalḳ ḳılur yolnı ġalaṭ

bolmaġay hergiz anı kārı tamām
kim ki boldı dīv dek maġrūr-nām

hīzem-i dūzaḫ digin maġrūrnı

dīn ü īmānıge tapmas nūrnı

39 bar idi şeyṭānġa şundaġ ʿilleti
boynıge artıldı ṭavḳ-ı laʿneti

ol ferişteh irdi boldı kejdümī
boldı āḫir ol saḳarnı hīzemi

rāh-ı ġalaṭ ḳıldı vü tüşti nārge
ḳıldı istīze uluġ Cabbār'ge

42 āḫir ol irdi yamanlardın yaman
boldı āḫir fitne-i āḫir-zamān

kirme şeyṭān yolıge ʿAbdu'l-Ġafūr
bu daġalnı mekri köptür yüz ögür

çepke taşlar yaḫşılarnı kārını
serd iter aṣḥābnı bāzārını

45 düşmen-i dīndür ki cirkenmek revā
tursa yol üstide şundaġ ejdehā

nefs ḳoşulsa ejdehā-yı dīvge
boldı meşġūl mekr ü reng ü rīvge

boldı ādem mekr-i şeyṭān birle mest
maḥv boldı yādıdın rūz-ı elest

48 vaʿdeler eylep idi Ḫālıḳ'ġa ol
bendelik ḳılmaḳġa ol boldı melūl

fırḳa fırḳa boldı żıdd-ı yek-dīger
fitne-cūlardın Ḫudāyā el-ḥazer

niçe fırḳa ḳıldı rūḥnı emridin
cümlege birdi elestni ḫamrıdın

51 Ḥaḳ buyurdı memleket cānnı körün͡g
seyr itin͡g mülkāt-ı dünyānı körün͡g

ḳalbin͡giz her yerde bolsa bir ḳarār
men ḳılay sizlerni anda fāydār

bardılar seyr itkeli her cemʿiyyet
ḫoş köründi baʿżıge zīb ü zīnet

54 baʿżılar ḫātır-müşevveş boldılar
kördiler dünyānı nā-ḫoş boldılar

ol ki nā-ḫoş boldı ey ʿAbdu’l-ʿAzīz
rūḥhā-yı enbiyā vü evliyā

bāz ayttı ḫalḳġa ilhām-ı dīger
tāze mülkni bāz eylen͡gler sefer

57 mülkimiz bardur ḥaḳīḳatde yaḳīn
Cennetü’l-Firdevs hem Ḫuld-ı Berīn

rūḥ-ı pāk-ı enbiyā vü evliyā
tuttular sermāye-i rāh-ı beḳā

baʿżı rūḥlar munda ḳaldı ayrılıp
bu ribāṭ-ı köhneni Cennet bilip

60 ṣāḥib-i mülk ü tūġ u çevgān bolup
nefs bāzārıge ser-gerdān bolup

özlerige mülk ü cāh-ābād itip
Ḥaḳ’nı taşlap ġayrlarnı yād itip

ʿömr ötüp gencdin nişāne tapmagen
nām-ı kān izlep ḫizāne tapmagen

63 bu cihānnı zehrini şekker bilip
ḳaydaki seng-rīzeni gevher bilip

dīnge süst ü bendelikdin neng ḳılıp
ata ferzend birbirige ceng ḳılıp

bu ġurūrlardın kön͡gülni toldurup
aḳrıbālar birbirini öldürüp

66 yādıdın çıḳar heme ʿahd-ı vefā
evvelīn dir irdiler ḳālū belā

kīne-cūlar naḫvet içre öldiler
baʿżı Firʿavn baʿżı Nemrūd boldılar

bilmediler ḳadr-i gevherni dirī̇ġ
tarttılar ḫāṣānlar başıġa tī̇ġ

69 żıd bolup peyġam-ber ü mürsel bilen
żıddiyetdin köp gepürdiler süḫan

mi͡ngtedin bir ehl-i devlet boldılar
sünnet-i ehl-i cemāʿat boldılar

ayrılıp çıḳtı heme dāru'l-ferīd
baʿżı ʿārif boldı baʿżı müctehid

72 boldı Ḳur'ān cinsiyetlerge meḥek
baʿżı mü'min boldı baʿżı ehl-i şek

4

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

gāvi'ī bar irdi çün pistān-ı ḫuşk
keşne lāġar irdi ol meydānda ḫuşk

körmep irdi ʿömride bir merġzār
ol ʿalefdin cān-ı gāv ümmīdvār

3 ötüp irdi ʿömri şundaġ bir ṭaraf
kördi mebrez-ḫānede çıḳan ʿalef

hīç körmep irdi şundaġ merġzār
burnıġa tigmep idi būy-ı bahār

dir idi hey hey ġanīmet taptım'em
ey ne ḫoş rūzī ki cennet taptım'em

6 bu necāset birle ḫurrem cān-ı gāv
boldı mebrez-ḫāneler meydān-ı gāv

11 ehl-i dünyālar heme ḫod dev irür
hem-çü mebrez-ḫāne tapken gāv irür

cān-ı dihḳānı semenderdin ḳaçıp
bendelikde emr-i ekberdin ḳaçıp

9 mülk-i ābādī bilip vīrāneni
menzil eylep niçe mebrez-ḫāneni

merġzār-ı bāġ-ı īmāndın ḳalıp
Cennetü'l- Firdevs ü Rıḍvān'dın ḳalıp

mis̱l-i kerkes intizār-ı üstüḫān
her ser-i meslūḫke bolgen pāsbān

12 nūr-ı cāndın ḳalbi bī-behredür
ki bularnı ḥāṣılı ḫar-mühredür

5

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫāᵛce Ẕü'n-nūn barur irdi reh-güzer
yolda bir ḫarrāske ḳıldı naẓar

közi baylangen çünān ḥayrān yörüp
bir ḳarışlik yolda ser-gerdān yörüp

3 şeyḫ su'āl ḳıldı ey ḥammāl-ı ḫalḳ
san͡ga maʿlūmdur bu yolda ḥāl-i ḫalḳ

ḳarnlar ötti urar-sen dest ü pā
hīç menzilni ṭay urdun͡g mu yana

didi bar-men her ṭarafke aylanıp
her ḳademde pāk iter ḳaytıp ʿaḳīb

6 hīç bilmey-men neçükdür bu rumūz
ḫānedin bīrūnge çıḳmay-men henūz

der-ḥaḳīḳat bu süḫan iḫlāṣdur
ḫāne dünyādur u ḫalḳ ḫarrāsdur

yıġladı Ẕü'n-nūn ki öz aḥvāliġa
bende kirek yıġlasa öz ḥāliġa

9 ayta birsem bu süḫan bolmas edā

tā maḳām-ı ḫāṭırım yevmü'l-cezā

yā İlāhī ʿāḳibet maḥmūd ḳıl
Mevlevī'ni rūḥını ḫoşnūd ḳıl

cūybār-ı Mevlevī'din behre bir
tā bolay-men nūr-ı raḥmet birle sīr

12 bu süḫan iḫlaṣsız nā-dānġa ḥayf
künd bolur nā-dānġa tüşken song bu seyf

kimge bolsa ṣıdḳ u iḫlāṣ-ı tamām
an͡ga lāzımdur bu ṭarz şīrīn kelām

defter açsa ʿārif ü şīrīn-kelām
yüz ḳıyāmet ötse bolmastur tamām

15 baġla himmetdin kemer iḫlāṣı süst
dilde derdin͡g yoḳ namāzın͡g nā-dürüst

6
ġazel

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün
. - . - / . . - - / . - . - / . . –

vesīʿ tut imdi uluġraḳdur ʿarşnı meydānı
bu yolda mertebe izler çü ḳuṭb-ı rabbānī

12 ġarīb-i bāġ-ı vefādın çünān uzaġ tüştün͡g
ġanīmet irdi san͡ga ʿarşnı neyistānı

3 hevā bile dil ü cānın͡g boluptu perverde
bu yolnı seyrini köp ḳıl ki yoḳtu pāyānı

tenezzülāt ḳarībdür rücūʿ ḳıl aṣlın͡ga
seferni ilgeri ḳılman͡g mu ötti devrānı

yetür bu dāniş ü fehmin͡g ümīd-i luṭfıge ḳıl
īmānnı revnaḳıdur aṣl-ı feyż-i rabbānī

6 dilin͡gni vesvese-i dīv-ı dūnge tapşurma
tevekkül ehlige uçrar aḫter-i Süleymānī

hezār mürdeni kömdün͡g ü ʿibret almay-sen
dilin͡gde ḫavf-ı īmān yoḳ neçük müselmānī

taṣadduḳ-ı men uşal rūḥ ki ḳālıbı bar
hemeni berhem urup ʿarşke ḳılsa cevelānī

9 işin͡g köpeydi seni zindelikde ḫū ḳıldın͡g
bahārın͡g ötti ḳarīb kildi çün zemistānī

saḳal aḳardı henüz tevbe vaḳti yoḳ dime sen
kimi ki uyḳuda ḳaldı ḳılur peşīmānī

tevekkül ehli belādın hemīşe ḫālīdür
rıżā-ṭaleb kişini cāyı kildi rıḍvānī

12 bu yolda künc-i ḳanāʿatnı gencge birmey-men
bu şehr taḫtıge çıḳḳan ḳılur Süleymānī

faḳīrī genc irür an͡ga emniyetler köp
kişini ḳandıdın efḍaldur āş-ı yavġanı

īmān ḥalāvetini izle yıġla Yaḥyā dik
dıraḫt s̱emerge yatar bolsa yelni bārānı

15 ümīd ḳılma bu kūteh-naẓarnı himmetidin
baḫīlni ḫānesidin ḫaste dildü mihmānı

hemeni berhem urup-men man͡ga dīdār kerek
ve ger ne dāne-i gendümdü bāġ-ı rıḍvānı

vefānı yolını tut ḥāṣıl-ı īmān tilegin
bu kiştni tālibi kildi ezelni dihḳānı

18 rumūz-ı cān ṭaleb it mevc-i Mebde-i Nūr'dın
şikeste Meşrebi sen izle dürr-i nīsānī

7

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

سینه خواهم شرحه شرحه از فراق
تا بکویم شرح درد اشتیاق

dilde derdimni eger ḳılsam beyān
āh-ı serdimge köyer heft-āsmān

3 ki bu yolda dil-derīde merd kerek
derd-i dilni bilgüdek hem-derd kerek

mahrem-i der-kār şerḥ itsem munı
gūş-ı dilni man͡ga ḳoy ʿAbdu'l-Ġanī

ʿışḳ bir kīmyādu nā-ḳābilge ḥayf
açsa gevherni bu vaḳt cāhilge ḥayf

13 6 ṭālibī bolsa bu yolda ḳābilī
nām-ı ʿışḳnı an͡glasa titrer dili

aḫtarur şām u seher cūyendedür
nūr-ı īmān cüst ü cū-yı bendedür

özge yerge bara turgen rāhı yoḳ
nīk ü bedni ṭaʿndın pervāyı yoḳ

9 her dilīge boldı vārid nīk-nām
aṣl-ı maḳṣūdı anı bolmas tamām

mis̱l-i ḫar dek yolda gerden-bestedür
her ḳadem ḳoyġanda pāyı ḫastedür

bu rumūznı an͡ga aytmaḳ nā-revā
kūr dilġa derd-i dil ḳılmaḳ ḫaṭā

8
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫᵛāce Mīr Devlet imām-ı baḥr ü ber
āh-ı serdi an͡gladı vaḳt-i seher

cāy-ı dūrdın irdi āvāz-ı bülend
cān-ı şeyḫ boldı uşal şūrişke bend

3 ḫātırıge kildi şiddethā-yı merg
hem rükūʿı hem sücūdı boldı terk

ġalbe'i ḳıldı çünān ʿışḳ-ı kerīm
ẖātırıge kildi şiddetlig caḥīm

özge ṭarz boldı uşal ʿārifke ẖūy
cānib-i ol dihke ʿārif ḳıldı rūy

6 çend menzil yol yörüdi ol emīn
yetti bir vīrāne cāyıge yaḳīn

pīre-merdī kördi ol ḳadd-i dü-tā
dir idi ḥāżır özün͡g sen ey Ḫudā

kirdi sālim şaṣtdın heftādge
yangı kildi vehm-i dūzaẖ yādge

9 māh u sālim ötti rüsvālik bilen
yol yörüdim maḥż-ı güm-rāhlik bilen

hem-çünān ʿömrümni ötkerdim ki zişt
bu civānlıġ vaḳti ḳılmay yaẖşı kişt

ārzū bisyār u ḳuvvet mende yoḳ
bī-biḍāʿat-men zirāʿat mende yoḳ

12 tüşti dendānım u mū boldı sefīd
men özümdin aṣlā ḳılmay-men ümīd

imdiki kiştim ne bolġay yā İlāh
saça-men dān ornıge çengāl-i kāh

luṭf-ı pākin͡gdin kehimni dāne ḳıl
ḥāṣılımnı sen pür-i peymāne ḳıl

15 töker irdi ol ẖūn-ālūd yaşını
şeyẖ arıttı merdni köz yaşını

şeyẖ bī-ṭāḳat bolup ol giryedin
bayaki rencūrge ayttı ol süẖan

14 ol mübārek pīr köterdi başnı
şeyẖ ẖulḳ-ı ẖoş bile yadaşnı

18 didi ol kāmil ki derdin͡gdin gepür

bāʿiṡ-i feryād u efgānın͡g nedür

ol cevāb aydı ki aytmamdur bu söz
hem-çünān pūşīde yaḫşı bu rumūz

derd hem-derd birle birgey āb u reng
açma derdni derd körgen bulmasan͡g

21 salmagin endīşelig dilge kerih
derd çün aġyārdın pūşīde bih

ol ki derd körgen bu derdimni bilür
merd-i kār-üftāde merhemler ḳılur

bulmasan͡g bu yolda kār-üftāde'ī
kavlama derdimni merd-i sāde'ī

24 rūzgārın͡g teng-i bāzārın͡ga bol
reh-güzerdin meşġūl-i kārın͡ga bol

ḳılmagin menʿimni çendān yıġlayın
tā tirig-men āh urup ḳan yıġlayın

munda her kim yıġlaman͡g merg yıġlatur
ġafletīlerni bu şiddet uyġatur

27 bī-maḥal uyġandı her ṭıfl şīr yoḳ
nevḥa ḳılmaḳdın diger tevfīr yoḳ

şeyḫ aydılar ki hem-derdin͡g menem
vādī-i ġurbetde hem-merdin͡g menem

sen ʿaḳīde ḳılma merd-i sāde-men
derd körgen merd-i kār-üftāde-men

30 ḫātırımda gerçi ʿuḳbānı ġamı
hem kef-i destimde Ḥaḳ'nı merhemi

ṣad-hezārān rencūr u güm-rehni men
bir īmāge yolġa saldım defʿaten

ger bolay disen͡g uluġ devletke sīr
dest-i bīʿatnı bu yolda man͡ga bir

33 men alay püştümge çālāk ötkerey
ʿaḳbelerdin men seni pāk ötkerey

kūşiş itmemdür helākin͡ge seni
yetkürey menzil-i pākin͡ge seni

boldı ol rencūrnı ḥālātı dīger
dilde efzūn boldı çendān nevḥager

36 didi dergehige ḫāssu’l-ḫās-sen
ārī öz vaḳtin͡gde bir İlyās-sen

pāk-tıynet-sen ki pīr-i müttaḳī
yurtta min͡g İlyās bar u men şaḳī

kıla-men ḳılgen günehlerge naẓar
bola-men şūrīdedin şūrīdeter

39 ṭıfl yetīm boldı ḳılur çeşm-teri
dīgeri an͡ga bol’almas māderi

māderim dip lāf urar lāf-ı dürūġ
engübīnni żıddıdur mānend-i dūġ

men bu tems̱īlni san͡ga eyley beyān
tā açay dīrīnelerdin dāstān

42 düzdī bar irdi destin kistiler
cāy-ı ʿibret dāra iltip astılar

bar idi bir dest-bürīde merd-i mest
ʿibret almay ḫoş köründi an͡ga dest

ḳıçḳırur irdi ki ey ḫalḳān turun͡g
ki bu destni destime yapuşturun͡g

45 ḫalk taḥsīn ḳaldı merdni ḥālige
dīv külgey bendeni efʿālige

men uşal sermestke oḫşar-men dirīġ
ura-men destimge tīġ üstiġe tīġ

āşnānı giryesi bā-sūz-ı cān
girye-i bī-gāne dāġ-ı āş u nān

48 maḥremim yoḳ sen yöri ber reh-güzer
ṣoḥbet-i bī-gāne eyler derd-i ser

men bu yolda yıġlamay-men nār üçün
çün töker-men dīdedin īmān üçün

bir ḫar-ı üftāde-men pā-der-gilī
yol yörürde bār-ı vezmīn müşkili

51 sen sebük-rev sen seferni pīş tut
kim keyin ḳaldı ḫayālin͡gdin unut

şeyḫ aydılar ki ey ‹Abdu’l-Vefā
aṣlı mundaġ kāre yoḳtur enbiyā

miyneler gerçi burāk-ı tīz-per
bāz adaşkenlerni hālige ḳarar

54 aṣlı boldur ḫaṣlet-i peyġam-berī
ümmetim bir birge bolġay reh-beri

uḫvet -i mü’min der-i rahmet irür
ger bu uḫvetlik heme emr-i ġafūr

aṣlı mü’min bolsa çün mü’min toġar
nīklerni ṣohbetidin dīn toġar

57 nā-gehān şehrīge kirse nā-beled
dīgerini çeşmidin izler meded

men beledraḳ-men bu şehre ey emīn
gerçi bar-sen sāl-ḫūrde reh-nişīn

pāy-ı ṣıdḳın͡gnı meni pāyımge ḳoy
reh-nümāsız ḳılmagin köp cüst ü cūy

60 bildi tālib reh-nümānı derdini
közġe sürdi tūtiyā dek gerdini

didi oltur sīneni ḫālī ḳılay
men firāḳ-ı derdni ḫālī ḳılay

şerḥa şerḥa derdni san͡ga körsetey
gevherim bar müşterī bolsan͡g satay

16 63 evveli vaktimde pīrim bar idi
yol yörürde destgīrim bar idi

aytur irdi man͡ga bī-ġam yörmegin
yol ḫaṭardur bī-elem olturmagin

men ġanīmet-men meni ḳadrimni bil
bu seferni āḫirin endīşe ḳıl

66 nefs-i emmāre zebūn ḳıldı meni
nīm-yolda urdı mundaḳ reh-zeni

ayrılıp ḳaldım uşal sālārdın
vaḳt ötti imdi ḳaldım kārdın

bu sefer ḳattıġ ḳolumda tūşe yoḳ
kiştni seyl iltti mühlik ḫūşe yoḳ

69 hem o yoldın rānde mundın mānde-men
hem-çünān nevmīd-i dergeh mānde-men

dest urar-men ez-berāy-ı dest-gāh
ḥāṣıl-ı kārım hemesi dūd-ı āh

sen bu sözni ṣāḥib-i nisbetke ayt
ḥāl-i zārımı Emīr Devlet'ke ayt

72 ārzū şol uçrasa ol müntehī
körsem ü ḳılsam şu dem ḳālıb tehī

şunça aydı vü uşal müştāḳ-ı derd
āh urardı sūz-ı dil birle be-derd

didi ol kāmil Emir Devlet menem
sāye-i pākimge kil devlet menem

75 bolup irdi ḫuşk çūb-ı üstüḫᵛān
āh didi gamgīn tenidin çıḳtı cān

hem-çünīn bolmaḳ kerek pīr ü mürīd
kil sen'em şundaġ bol ey ʿAbdu'l-Mecīd

Mevlevī'ni ḳavli īmānge delīl

ehl tapsan͡g sīnelerni ḫālī ḳıl

78 defter-i pencümde aydı Mevlevī
ḳuṭb-ı rabbānī vü ġavs̱-ımüntehī

9

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

سر خودرا از دوکس پنهان مدار
از طبیب حاذق و از یار غار

maḥremi der-kār idi rāz an͡glaġay
ne muḳalliddin ki āvāz ān͡glaġay

3 bu süḫan ehl-i ḥaḳīḳatke revā
cāhilīdin ser-ber ursa bu ḫaṭā

bāzu-yı Ḥaydar kerek tutsa be-kār
ġayrni başıġe urar Ẕü'l-fiḳār

baʿżılarge tīġ bar u dest yoḳ
baʿżılarge ḳabż bar u basṭ yoḳ

6 dīdesi yok intiẓār-ı ʿaynakī
çeşm-i aḥveldin köter'almas şeki

ol megesni peridin neyni körer
dīde-bīnā pīrlerdin hū körer

17 ey Nizāmü'd-dīn bu yolda pāk ḳayt
sırr-ı cānnı cān-ı pākānlarge ayt

9 bu rumūznı maʿnāsın ʿāşıḳġa ayt
Muṣṭafā'nı rāzını Ṣıddīḳ'ġa ayt

ayta bersem bu süḫan pāyānı yoḳ
yolda turgen ʿaḳbelerni sanı yoḳ

aṣlā uyġanmaydur rūḥ-ı ḳābilin͡g
bu sebebdin ġarḳ-ı ẓulmetdür dilin͡g

12 āh-ı serdin͡g bolsa Ḥaḳ’ġa kārger
dil müretteb-ḫān-ı Ḥaḳ bolsa yeter

10
ġazel

me fāʿi lün / feʿi lā tün / me fā ʿi lün / fe ʿi lün
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

bu yolnı ṭālibige yaḫşı reh-nümā uçrar
duʿā-ṭaleb kişige ṣāḥib-i duʿā uçrar

nazarnı ilgeri ḳoy izle tevbe-fermānı
kön͡gülni mülkige şāh-ı cihān-nümā uçrār

3 yetürme ḫāṭır-ı pākin͡ge[1] Ḥaḳ’nı yādını
Ḫudā-ṭaleb kişige āḫiri Ḫudā uçrar

miṡāl-i Edhem-i vaḳt salṭanatnı terkini ḳıl
tut himmetin͡gni bülend ḳolge kīmiyā uçrar[2]

vefānı resmini tut bolma ḫāṭır-āzürde
kön͡gülni zengini açkündek āşnā uçrar

6 bu yolda birme ḳolun͡gdın resūlnı sünneti
şikeste ümmetige rāh-ı Muṣṭafā uçrar

yet’almadım dimegil dīv yolumnı baġladı dip
kimi ki derdige şākir irür devā uçrar

sīnen͡gni ḫālī it ey ehl-i dilni tapken son͡g
tutar ḳolun͡gnı bu yolda ki āşnā uçrar

9 zamāne ḫalḳını ʿahdıge iʿtemid itmen͡g
dürüst fiʿl ü dürüst ḳavl ġāh ġāh uçrar

ḳolun͡gnı salma bu yol teng her meġākīge
ḥaẕerni yolıda bol nīş-i ejdehā uçrar

mürevvic-i heme devlet kişi bol’almasdur

---

[1] TK’da “pākin͡gdin”, TK2’de “pākin͡ge” şeklindedir. İkincisi vezne uygun olduğu için tercih edildi.
[2] Bu mısranın vezni bozuk görünüyor. Ancak eserin pek çok yerinde görülen h- ile başlayan kelimelerde h- sesini eriterek önceki kelimeye birleştirme özelliği (tut himmetin͡g> tutimmetin͡g) nedeniyle düzgün kabul edilebilir.

cihānnı toyını tapkende zūd ʿazā uçrar

12 gedānı ḫarmenige dest urmagil ey şāh
ki nīm-dāne tap'almaŋ ḳoluŋga kāh uçrar

ġubār ḳılma diliŋni cihānı kāhişidin
bu nā-şükürlüküŋ efzūn bolup belā uçrar

ġurūr-ı devlet-i dünyāge bolmagin maġrūr
semend bolsa devendīge pīş-i pā uçrar

15 ḫurūc-ı leşker-i şeyṭān başıŋga kilmey kil
kimi ki kildi bu dergehke rabbenā uçrar

kabūl-i tevbe emāndur bu dīv mekridin
bu yolnı reh-revige yaḫşı pīşvā uçrar

ezelni Meşreb'i sen izle Mebde-i Nūr'dın
bu baḥr-i raḥmet irür dürr-i bī-bahā uçrar

11

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

18 kim ki öz maḥbūbıdın rencūrdur
tā ebed şūrīdedür rencūrdur

şemʿdin pervāne kildi nā-güzīr
ṭıflnı maḳṣūdı kildi cūş-ı şīr

3 rūzge vābestedür tārīk şebī
her kişige mesleki vü maṭlabı

bolsa andaġ rāh-ı meslekdin cüdā
yol yörür vaḳti yetürgey dest ü pā

cādde kem ḳılġanda merd ebleh bolur
gerçi bā-idrāk irür bī-reh bolur

6 ḫāk kildi ādemīni cāddesi
şerbet-i mergdür hemīşe bādesi

cümle kildi perde-i ẓulmetke ġarḳ

bu sebebdin nīk ü bed bolmaydu farḳ

ol ki farḳ itti ki ol kāmil idi
miṣl-i İbrāhīm deryā-dil idi

9 ṭıfl-ı heft-säle Ḫalīl cān-ı bülūġ
āf-tāb-ı devlet-i ʿayn-ı fürūġ

aḫtarardı Ḥaḳ'nı Āzer'din nihān
Ḥaḳ sarı pervāz iterdi nūr-ı cān

bādġe ḳıldı naẓar ol pāk-bāz
didi boldur Kirdgār-ı kārsāz

12 boldı peydā bādge reng-i ʿadem
geh ziyāde boldı vü geh boldı kem

didi bol maʿbūdlikde erzimes
ġayrdur mescūdlikde erzimes

ol ḳadīmdür ẕātıge bolmas zevāl
bendedin nāḳıṣdur idrāk u ḫayāl

15 ki naẓar ḳıldı şuʿāʿ-ı ābge
hem şuʿāʿ-ı şemske mehtābge

cümleni kördi ki aṣlı bī-beḳā
ārī her maḫlūḳīni bīḫı fenā

yüz ögürdi cümledin cān-ı Ḥalīl
kön͡glide bar irdi hem zevḳ-ı Celīl

18 kördi yeksān cümlesi birbirge żıd
bāḳīdür bīnendedür ẕāt-ı Mecīd

kördi ki her cüz'ġa bir aṣlı bar
aṣl-ı insān nūr u şeyṭān aṣl-ı nār

farḳ ḳıldı tā bularnı mū-be-mū
ferʿdin tā aṣl ḳılgey cüst ü cū

21 didi her mülkāt bī-mālik imes
iḳtidā mālikke ḳılmaḳdur bes

ey birāder mülkke ḳılma iḳtidā
düşmen-i cānın͡g irür ġayr ez-Ḫudā

boldı cüzvīlerden rū-gerdān Ḫalīl
ferdiyetlik izler irdi muttaṣıl

19 24 ger yoluḳtı dīdesige kende kişt
an͡ga maʿlūm irdi reng-i ḫūb u zişt

baġlar irdi her bütini çep ü rāst
ḫalḳ anı kārın körerdi ʿayn-ı kāst

cān-ı Āzer irdi vü hem düşmeni
ḫaṣm idi zāhirde maʿnīdin berī

27 cān-ı Āzer irdi dīde nā-binā
dīdesi bar irdi līkin bī-ẓiyā

ol Ḫalīl kārını kec an͡glar idi
bütni sındursa bu kūr yıġlar idi

cümle aydılar ki köçkin Āzer'i
boldı oġlun͡g cümlege derd-i seri

30 bāz aydı ol ṭıfldur bāliġ imes
ṭıflge zecr eylemek lāyıḳ imes

bolsa bāliġdur an͡ga bermek edeb
kārige saʿy eylemekdür rūz u şeb

ṭıfl ne bilsün nīk ü bedni dir emīn
kilse nār aldıge yā dürr-i s̱emīn

33 ol ne bilsün gevher-i yektānı naġz
sındurur mānende-i ol çār-maġz

bolsa irdi ʿaḳlı sındurmas irdi
hem-çünān gevherge seng urmas idi

ṭıflnı ḥālige ḳoymaḳ yaḫşıdur
kim ki ʿaybın eyledi bed naḳşıdur

36 bu süḫandın tā ki muẓṭar boldı ḳavm
beste ḳıldılar zebānın ehl-i yevm

bar idi bir merd atı Muḳadderī
didi bāṭıldur bu ḳavl-i Āzerī

bes bügü dek āḥiri server bolur
yā ne bir nisbetke peyġam-ber bolur

39 cümle ser-bürlerni āẖir ten urar
nīklerni āẖiri gerden urar

sen ki Āzer-sen bu dem yol başlagin
bir beyābānīge iltip taşlagin

aṣlā bolmas ẖasmge ẖurd u kelān
gerçi ẖurd hem bolsa zehr salgey yılan

42 düşmen-i dīndür ü ferzendin͡g imes
cānge düşmendür ciger-bendin͡g imes

bu rumūzdın boldı Āzer dil-gīrī
yoḳ idi īmānını hem es̱eri

bardı re'y-i kavmge nā-çār ol
gerçi bāṭın dāġ-ı ferzendge melūl

45 taşladı iltip beyābānīge zār
dostnı muẓṭar ḳılur mı Kirdgār

cūş urardı cānıge nūr-ı ẖabīr
aktı ser-engüştidin deryā-yı şīr

ḥāmī-i ḥāli Ḫalīl boldı Kerīm
līk her ḥācetke Ḫālıḳ'dur mühīm

48 çend-sāli ötti ol ṣādıḳ bolup
hem nübüvvet baḥrige lāyıḳ bolup

ẕāt-ı pākini tanıturdı Celīl
luṭf-ı pākidin yüberdi Cibri'īl

kil Ḫalīl'imni barıp bī-dār ḳıl
sinesini maḫzen-i esrār ḳıl

51 sen bu nūrnı şāh-ı Beytullāh'ke ilt
ẖilʿat-ı pākim Ḫalīlu'llāh'ke ilt

rūşen eyle dīdesini nūr bilen
bendelik ḳılsun dil-i maʿmūr bilen

Cibriʾīl kildi Ḫalīl'ge aydı rāz
cān-ı pākin͡g nūr-ı Ḥak'ġa ser-firāz

54 kil ḳadem ḳoy ḳābil-i ekberdü-sen
hem çerāġ-ı ʿarş u peyġam-berdü-sen

milletin͡gdin kim ki rū-gerdān irür
hem-çü der-geh-rāndedür şeyṭān irür

tökti cānıge bu dem nūr-ı Ḫudā
cūş urardı dilde esrār-ı Ḫudā

57 āḫiri maḳbūl-ı ekber boldı ol
hem nübüvvet bābıda tāc-ı rüsul

kimge bolsa maḫzen-i genc-i īmān
gerçi zāhir ḫurd irür bāliġdü cān

cān bāliġ boldı cūyende bolur
kibr ü naḫvet ḳalbidin kende bolur

60 şeş-cihetdin nūrlar efzūn bolur
cān-ı pāk ġarḳa-i bī-çūn bolur

ey ḳıvāmü'd-dīn sen'em cūyende bol
bendelik ḳılgin mübārek bende bol

cüst ü cū ḳıl kīmiyā-yı aṣlnı
izle dāyim rūzgār-ı vaslnı

63 çıḳma bahrdın māhyā aṣlın͡ga bar
berde bolgey aṣl zehirlig ejdehār

aṣl-ı dünyā ferʿ kildi dīdege
bu süḫan besdür dil-i fehmīdege

belki ġāfil an͡glamasdur kendedür
bendelikde kāhil-i şermendedür

66 kimni endek cānıge āgāhı bar

reh-güzerni bara turgen rāhı bar

kim ʿibādet ḳılmadı bende imes
ehl-i ġaflet aṣl-ı cūyende imes

ey Ḫudāyā cümleni cūyende ḳıl
ḥırṣ u naḫvetdin kön͡gülni kende ḳıl

69 verne bisyār-ı ḫaṭardur rāhımız
munda yetmes ʿaḳl-ı leng kūtāhımız

12
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

21 bar idi Rūm şehride bir mürde-şūy
vaḳt-ı rıḥlet ol īmāndın taptı būy

bildi ki dārü'l-bekāġa kitedür
vaḳt-i rıḥlet kildi imdi ötedür

3 bar idi ol merdni ḳābil ʿavreti
an͡ga ḳıldı maḫfīde maṣlaḥatı

didi vaḳtim tengdü āḫir kite-men
menzil-i dārü'l-beḳāġa yite-men

cüre-i kābil idin͡g sen man͡ga zen
maṣlaḥat körset ki zūd kildi vaṭan

6 bara-men bī-sāyebān u kūr u leng
bir faḳat başım laḥid tārik ü teng

maṣlaḥat körset ki īmānnı tapay
mürde kildim tāzeter cānnı tapay

didi ʿavret gerçi ki zāhir zenem
maṣlaḥat mendin işit men düşmenem

9 rūz hem müştāḳ-ı āb u āş u nān
kiçe bolsa māyil-i kīr-i kelān

ey senin͡g mergin͡g man͡ga turur toy
ger sen ölsen͡g man͡ga yetkey tāze şūy

mātemin͡gdin man͡ga yoḳtur nīm-cev
ḫāṭırımda ārzū-yı şūy-ı nev

12 maṣlaḥat düşmenge ḳılma rīş-i ḫām
hīç düşmen işni ḳılmasdur tamām

bolsa bir fitne heme mülkni bozar
belki encāmın͡gnı bīḫıdın üzer

merd ʿavretdin işitti ḥarf-i serd
üstüḫ^{v}ān-ı merd boldı gerd gerd

15 didi ferzendimni aytın͡glar bu vaḳt
yārī birsün man͡ga tüşti rūz-ı saḫt

kiltürüp ferzend-i dūr-endīşni
hem-çü dil-peyvend ü hem dil-rīşni

didi ey oġlum kiter-men ʿāḳibet
mendin ötti san͡ga ḳaldı maṣlaḥat

18 bī-s̱emer kittim serimge sāye yoḳ
gūrge tenhā bara-men hem-sāye yoḳ

maṣlaḥat körset neçük bolgey bu kār
çaynadı başım āḫir-i rūzgār

ol püser aydı ki ey aḥmak peder
ḫām u rīş-i piş iken sen rīş ḫar

21 iltmedin͡g gūrun͡ga bir şemʿ-i fürūġ
ittin͡g evḳatın͡g üçün rāst u dürūġ

biz seni fevtin͡gde ḫoş-vaḳt genc-şinās
ger sen ölsen͡g yitkey ol māl u mīrās

bu süḫandın bāz dil-gīr boldı merd
teşvīş-ı mergdin urardı āh-ı serd

22 24 āh urar irdi birāder ḳayda dip
ey meni dīdemge gevher ḳayda dip

ḫāżır irdi vü birāder aydı men
aṣl-ı men-men düşmen-i kattāl-sen

intizār-ı şūrbā-yı revġanın͡g
belki sendin son͡gra men şūy-ı zenin͡g

27 ḥāl-i dīger boldı merd-i mürde-şūy
didi Ḥaḳ sendin tiler-men āb-rūy

ser bolup berbād tācım ḳalmadı
sendin özge iḥtiyācım ḳalmadı

sāʿatī bar irdi ol Süfyān rūh
boldı ḥāzır aldıda ṣāḥib-fütūḥ

30 merdni ölmesdin burun bāc eyledi
ḫāne-i pākini tārāc eyledi

sāye-i pīrdin yetüşti nūr-ı cān
menzil-i aṣlīge boldı kārvān

ayta birsem bu süḫan bisyārdur
zīn ḳabīl merkebge yol hem-vārdur

33 saʿy ḳıl bu nüktede ʿAbdu'l-Ḥasen
köz yumuldı başke çulġandı kefen

ʿakbeler bisyārdur ey şehryār
terk ḳıl dünyānı öz aṣlın͡ga bar

13
ġazel

me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün
. - - - / . - - - /. - - - / . - - –

dehānım telḫ kön͡gülde be-ġayr ez-yād-ı rıḥlet yoḳ
kimi ki yād-ı rıḥlet ḳılmadı an͡ga diyānet yoḳ

adaşıp yolda ḳalġan it[1] kibi ṣāhibni aḫtargin
beyābān-ı ḳażāda teşne-leb ölgende şerbet yoḳ

[1] TK'da "it" yoktur. TK2'de vardır.

3 rücūᶜ aṣlın͡ga ḳılgin ᶜömr bāzārı ḫunük boldı
köẓün͡gni nurı kitken son͡gra saᶜy itmekke furṣat yoḳ

Ḫudā çarlaydu ey üftāde bendem men sarı kil dip
ḥaḳīḳat bir ḳadem yol ḳaldı vü bizlerge himmet yoḳ

cemāᶜatdın tüzelgey her kim ü gāhī bu ṭālibni
aḫīr-i vaḳt boldı yolge kirsem ehl-i ṣoḥbet yoḳ

6 süpürdi ḫāneni abdāllarnı iltti āḫir merg
ki men her manẓarıge bara-men bī-gerd rıḥlet yoḳ

eger s̱ābit-ḳadem-sen yolge kir vaḳt-i sefer boldı
ḳıyāmetni unutken bendelerge nūr-ı cennet yoḳ

imānnı revnaḳını bī-tereddüd ḫalḳ tap'almaydur
resūlge ümmet irmes dilde çün vehm-i ḳıyāmet yoḳ

9 birev ferzend daġıda birev müştāk-ı dünyāda
ġaraż her dilge baḳtım hīç vaktī bī-cerāhat yoḳ

mis̱āl-i cuġd dik zīnhār vīrānlarda menzil tut
bu yolnı kārvānı kitti ḳalġanlarge ᶜibret yoḳ

kiter vaḳtimde yol azdım ser-encāmımnı bilmey-men
bu müşt-i bī-biḍāᶜatke nümūdār-ı ᶜibādet yoḳ

23 12 mezellet ḫākini yüzige sürgen rū-siyā kul-men
be-ġayr ez-āh u feryād eylemekdin özge ᶜādet yoḳ

āḫir vaḳtim ne bolġay bu cihān zindānıdın ey şeyḫ
serim tābūtke yetken vaḳti közümge ḫalāvet yoḳ

ḳolun͡gdın kilse her ḫayrātnı vaḳtidin ötkerme
didi Ḫayru'l-Beşer bu sözni bī-miḥnetke rāḥat yoḳ

15 cihān zindānıġa her kim ki kildi ḥāli teng irmiş
bu bāᶜis̱din kayerde reh-güzerdür istiḳāmet yoḳ

revāc-ı kārnı eblehke aytman͡g ᶜaḳlı nāḳıṣdur
ḥakīḳat ehlige mundın dürüst nīgū naṣīḥat yoḳ

küter endīşelerni ḫaṭırın͡gdın ey ciger-bendim
ḳıyāmet ḫavfnı kim an͡gladı ᶜömrige leẕẕet yok

18 ṭarīḳat yolıda Meşreb’ge tigdi Mebde-i Nūr’ı
bu nisbetdin kimi ki tapmay ötti an͡ga devlet yoḳ

14

fā ‘ī lā tün fā ‘i lā tün fā ‘i lün
- . - - / - . - - / - . –

من بهر جمعیت نالان شدم
جفت بد حالان وخوشحالان شدم

k’ey ḳadem āheste ḳoy ey şehryār
cüzviyetdin külge endek farḳ bar

3 ‘aḳl u nefs elbette bed-ḥālāndular
hem-ḳarīn-i meslek-i şeyṭāndular

kecge yol başlar seni bu ikkisi
hem-çünān reh-zendü yolda iblisī

bolma reh-zenlerge hem-dem ey faḳīr
tā ḳılur rüsvā bu ālūde-żamīr

6 her kişi ki kecge hem-demdür köyer
ṣoḥbet-i ḳallāb kildi derd-i ser

cüst ü cū vaḳtide ey ‘Abdu’l-Eḥad
aẖtarur aldın͡ga kilse nīk ü bed

yol yörür bī-ġam bu reh güm-kerdeler
çeşm-i dilge bākī bolsa perdeler

9 aẖtarur her nīk ü bedni menzilin
dürr-i maḳṣūd ḳolge kirgey dip yaḳın

evvelīn izler bu sırnı cān-ı merd
tā ki yetkey destin͡ge maḳṣūd-ı ferd

‘ışḳ ẖoş-ḥālī irür āteş-mizāc
her marīżge çünki andındur ‘ilāc

12 nūr bağışlar tapsa her kim endekī
tā ḳıyāmet dilde ḳalmastur şekī

ʿakl u ḥiske kildi himmetlig meḥek
çün bulardur ʿayn-ı menzilgāh-ı şek

tā bular bākidü tenni şehrige
kirmegey şeyṭān bedenini şehrige

15 hem-çü emmāre ẖasīsni berhem ur
kīmiyā tapkin ü misni berhem ur

24 müştaḳ-ı ẓulmet irür bu ʿaḳl u ḥis
hem boladur leşker-i nefs-i ẖasīs

ten ki boldı bu ẖaleldin pāk u ṣāf
bendelikde kim ḳılur bāb-ı ẖilāf

18 tā ki ʿaḳl u nefs bāḳī bardur
bendeni yol tapmagi düşvārdur

her ṭalebde rāḥat u miḥnet bolur
tapsa devlet āẖiri ʿillet bolur

cüst ü cūnı māniʿidür ey kesī
ʿaḳl u ḥis hergiz ḳıl'almas teşẖīṣi

21 ʿışḳ kīmyādur ki misni zer ḳılur
peşşe-i lāġarnı İskender ḳılur

yetkürür menzilgeh-i envārge
baʿżılarnı nūrge baʿżı nārge

ger mecāz-ı nārīdür ehl-i mecāz
ol tapar maẖşerde dūzaẖdın güdāz

24 ẖāmlarnı cānıge āteş kilür
puẖte bolgen son͡gra āteş ẖoş kilür

ġarḳ-ı nūrānī bolup būd u şüdi
gül bolup aldıda nār-ı Nemrūdı

baʿżılarnı ʿışḳları ḥayvān bilen
baʿżı ʿışḳlar bar tūġ u çevgān bilen

27 baʿżı ʿışḳlar bar ʿimāretlerge bend
hūşları vü cānları ḳasr-ı bülend

baʿżılarnı ʿışḳları taḫt u serīr
bī-nihāyet leşkeri vü dār u gīr

baʿżılarnı ʿışḳları müştāḳ-ı naḳş
hem emir ü hem vezīr ü ḳalʿa-baḫş

30 baʿżı ʿışḳlar bar müştāḳ-ı çemen
bāġ u rāġ u memleket ferzend (ü) zen

baʿżılarnı ʿışḳ çün esb-i devān
intiẓār-ı tīr-keş ü tīr ü kemān

baʿżı luʿbet-bāz u baʿzı büt-perest
büt-perestlikdin beterdür ḫod-perest

33 men bularnı sañ͡ga zūd ḳıldım beyān
kim tapılgay bendege ʿışḳ-ı īmān

ger tapılsa emr bunda bābdur
bes munıñ͡g dek gevher-i nā-yābdur

ikki meslekdin ʿazīzim açma leb
tā dürüst bol mü'min-i ʿuḳbā-ṭaleb

36 birni tutken ikki ḳol birle besī
vehm eylep közge tüşkey dip ḫası

çünki dünyā āḫiretke żıd irür
żıdnı żıddıdın tanurlar ehl-i nūr

sen ki ṭālib bolmasañ͡g kec yör heme
kim ṭaleb yoḳ sen bu yolnı kavlama

15
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

25 bar idi bir ʿavret-i cuġrāt-fürūş
satar irdi şīr ü ḳaymaḳı ḫurūş

ikki meşki arḳasıda bar idi

ez-berāy-ı nefs meşk ber-dār idi

3 çend ebleh ḳıldılar kec-maṣlaḥat
ez-berāy-ı zaḥmet ammā bed-niyet

didi ey bībī seferde muntaẓır
bizge tizraḳ kiltürün͡g ḳaymaḳ u şīr

meşklerni hem-çü ter ü tāze ḳıl
sal pişürgen vaḳtde āb-ı ḳalīl

6 cāy-ı taʿyīn bar idi ol ḳaltavān
köhne dīvārıge ol boldı nihān

köterip irdi bu meşkni mis̱l-i ġūl
tā kef ü destimge kirgey mü bu pul

ḥırṣı çün irdi ki tizraḳ satsa bāz
çüst ḳaytıp kilse ol vaḳt-i namāz

9 merd yol üstide tedbīr eyledi
cāme vü destār taġyīr eyledi

aytur irdi ki çü çālāk iʿtiḳād
nīm-ḥabbe men berey san͡ga ziyād

nām-ı ḥabbeni işitken saʿātī
boldı ʿavret hem-çünan bī-ṭāḳatī

12 didi ki aldımge nezdīk rū-be-rūy
meşk-i pākin͡gni meni aldımġe ḳoy

tā körey-men reng-i cüġrātın͡g neçük
ya şīrīndür ya meger turş u tünük

ḳoydı ol[1] meşkni bir açıp kördi çün
didi muḥkem tut munı ṭaʿmi zebūn

15 meşk-i dīgerni açıp ol ḫasm-ı Ḥaḳ
sād-hezārān akl anı mekriġa daḳ

açtı vü destige berdi defʿaten
hem tünük hem turş hem bī-taʿm iken

[1] TK'da "ol" kelimesi yoktur. TK2'de vardır.

ikki destin baġladı bu ikki meşk
taptı düşmen dest ne ḳılsun bu eşk

18 yüz tevellā işni behbūd itmedi
dād u bī-dādı anı ṣūd itmedi

ḳıldı āẖir hem zinā-i zūr-be-zūr
ḥırs-ı bīmārı özini ḳıldı kūr

bolsa irdi çün anı bir desti boş
dīv kılmas irdi zūd mekr ü ẖurūş

21 ikkini tutken bu maṭlabdın ḳalur
ehl-i taḳlīd yaẖşı mezhebdin ḳalur

bendelikde bolma miẟl-i ḳavm-i Lūt
sen reh-i dünyānı ya ʿuḳbānı tut

ikkini tutken bolur bu yolda teng
bār-ı vezmīn esbni eyler pā-yı leng

26 24 çeşmler ẖıyre bolur hem ʿaḳl lāl
żıdd-ı īmandur ḥarīṣ-i mülk ü māl

çün ʿazāzīl ġafletīni aẖtarur
ʿilletīler ʿilletini aẖtarur

pīr kirek ḳılġay bu ʿilletdin cüdā
dilge körsetkey kemālāt-ı Ḫudā

27 verne nīşterlik irür çengāl-i dīv
ẓāhiri açkey seni dīden͡ge rīv

açmagin dīden͡gni nā-geh ẖas tüşer
gerd-i naẖvet tüşti nā-muḥliṣ tüşer

cehl bolur dānāların dānişleri
kec bolur bir pāre ḳılġan işleri

30 kūr iter şeyṭān ki baġlap çeşmni
bir nefesde tīz ḳılġay ẖışmnı

ʿayb u noḳṣānı bilinmes ol zamān
anda īmān küfr bolur küfri īmān

nāẓır u manẓūr bolmas munda farḳ
kim ki boldı ẓulmet-i ol nefsġe ġarḳ

33 bu sebebdin cemᶜ irür küfr ü īmān
hīç dīgī bolmagey bī-dīgdān

ᶜaḳl u ḥis bu yolda kildi müşterek
gāhi maḳbūl ü gehide reyb ü şek

gāh misni an͡ga aḥmer körsetip
gāh ḫar-mühreni gevher körsetip

36 cümle bir maḳṣūddur ey ṣāḥib-kemāl
bendege lāzımdu şundaġ iᶜtidāl

çarḫ urup āteşke kirdi ol Ḫalīl
cān-ı pāki nūr-ı Ḥaḳ'ġa muᶜtedil

ḳılmadı āteş an͡ga hergiz es̱er
munda nāḳıṣdur heme ᶜaḳl-ı beşer

39 yetmegey ᶜaḳlı anı bu yolda ġarḳ
ḳılmadı abdālnı evtādı farḳ

tende hem ḫoş-ḥāl hem bed-ḥāl bar
bendelikde aṣlā bir minvāl bar

kim ki boldı hem dü dil ü hem dü reng
aṣl-ı īmānıge tapmas āb u reng

42 taşlagin bed-ḥāllikni kārını
germ kılma dīvni bāzārını

16

ḥikāyet

fā ᶜī lā tün fā ᶜi lā tün fā ᶜi lün
- . - - / - . - - / - . –

barur idi Şeyḫ Sulṭān Bāyezīd
cümlege nev-rūz idi vü hem-çü ᶜıyd

kūdekī kördi peder güm eylegen

uçradı ol ġavs̱-ı vaḳtke defʿaten

3 şeyh sordı menzil ü cānın͡gnı ayt
kimni oğlı sen nigeh-bānın͡gnı ayt

27 didi ey kāmil bu sözni aytmagin
men peder nāmıge hīç yoḳ-men yaḳın

bī-edeblikdür tutmaḳ nāmını
man͡ga körsetgil pederni bāmını

6 nām-ı dihdin sorma ḳurbımnı meni
çün pederdin ġayr bardur düşmeni

zīrek irdi nām tutsa yā çü dih
nā-gehānī salmagey düşmen girih

nām-ı şeyṭān nām-ı ġaffārige ẓıd
bes bu nāmdın ḳahr peydā ey mürīd

9 bezmgāh-ı dostke düşmen çikār
çeşm-i aḥveller ne bilsün nūr u nār

rūḥ ḫoş-ḥāl u nefis bed-ḥāldür
kim ki yol tapıpdur ʿaḳlı lāldur

şeyḫ aydılar ki ʿaklım endekī
man͡ga çün üstād boldı kūdekī

12 birni tutken ikkini tutmasdu yād
bendege bir bolsa yaḫşıdur murād

bü'l-hevesni cānını cān hem dime
bī-ḫaberni ehl-i īmān hem dime

sāʿatī kördi girībān çāknı
mis̱l-i Yaʿḳūb dīdesi nemnākni

15 yaḳa çāk u dīde ḫūn-ālūde nem
kilür irdi vā balam dip vā balam

taptı gūdekni perīşān-rū peder
hem peder ferzend taptı rāh-ber

dīdesi ʿarş-ı mecīdge uçradı

merd sulṭān Bāyezīd'ge uçradı

18 çünki güm eylep idi rāh-ı edeb
gūdekini taptı vü boldı sebeb

merd-i kāmil yek-dil ü yek-rūy idi
ṣādıḳu'l-ḳalb irdi evvel cūy idi

taptı devletni uşal ümmīd-vār
bar idi cūyende-i esrār-ı kār

21 ger tapay disen͡g çünān nūr-ı ḫabīr
bezm-i heftād u dü milletni ḳadīr

17
ġazel

me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - –

yügür turma bu ʿaḳlın͡g merg-i ādemge berāberdür
nigūlar ehlige dārū bu merhem bedge nīşterdür

özün͡gdindür heme noksān rüsvālik ü kūtehlik
ve ger ne ikki ʿālem ḳalb-i pākin͡ge müyesserdür

3 olay ki bāṭınını ṣāf ḳıldı ikki ʿālemdin
ḳulaġıge nidā-yı her zamān Allāhü ekberdür

reh-i büt-ḫāne vü tā Kaʿbe'ni rīş ile cārūb it
künişt ü Kaʿbe vü büt-hāne ṭālibġe berāberdür

28 kimi ki genc-i maḳṣadnı yetürdi aḫtarur tinmey
ṭaleb vaḳtide Yaḥyā dik hemīşe dīdesi terdür

6 kön͡gül şehri müyesser bolsa īmānlar toġar andın
ne mülk-i Şāh Keykāvūs ne taḫt-ı Sikenderdür

es̱erlig dil ḳaçan efġān u nāledin ḫalāṣı bar
beyābān-ı ḳażāġa hem şeb ü rūzı berāberdür

yolun͡gnı baġladı dünyā-yı ġaddārın͡gnı fehm itkin
neyistānige ot tüşkende pür çün ṭaşt-ı aḫkerdür

9 ʿazīzler dāmenidin her kişi mundaġ cüdā tüşti
bu ser-gerdān kişige bār-ı ʿiṣyān miṡl-i lengerdür

mukaddem tutma dünyānı işini kār-ı ʿuḳbādın
olay ki bu rumūzġe yār imesdür ʿaḳlı kemterdür

dehānnı baġla ġıybetdin ki mühr-i tevbe basılmay
birāder an͡glagıl her ḫāneni āmādesi derdür

12 naẓar ḳılma közün͡gni tikmegin taḫt-ı Ferīdūn’ġa
egerçi munda rāḥat körse ol maḥşerde mużṭardur

dime dünyā meni kāmımġa ābādān turar dāyim
cihānnı menzili ābād bolsa āḫir ebterdür

yetīmlik ü ġariblik Muṣṭafā’nı şevketi boldı
bu derdge ḫūy ḳılgen ümmet-i ḫāṣṣ-ı peyem-berdür

15 közün͡g barıda ḳılgin seyr heftād u dü milletni
bu ġurbet şehrige her ḳaysı yol bir terbiyetgerdür

bolur mu her neçük nāḳış bu yolnı aṣlıġe hem-dem
şu hem-demlik Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOsmān Ḥaydar’dur

ser-aḫbār-ı cihānnı meclisini germ bilmen͡gler
ki ẓāhir zīnet-ārādur be-bāṭın ẓulm-perverdür

18 töküldi Mebde-i Nūr-ı ḥaḳīḳat cān-ı Meşreb’ge
anı her ḳaṭre ābı ṣad bahā-yı ḥavż-ı Kevṡerdür

18

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

هر کسی از ظن خود شد یارمن
دردرون خود بچست اسرارمن

dīde der-kār hem-çünīn fehm eylegey
nīk u bedge yetkey ü vehm eylegey

3 nīklerni āhıdın ḳılġay ḥaẕer
bed özi maʿlūm irür ehl-i żarar

ikki yolda yoktu kār-āmed gümān
belki taṣdīḳdür esbāb-ı īmān

tā muḥaḳḳiḳ tā muḳallid farḳ bar
ẓıdd-ı dey kildi nesīmāt-ı bahār

6 nīş-i dey iḥcām irür mānend-i zehr
didi bārān raḥmetidür berf ü ḳahr

kibr kildi suḫre-i hem-zemherīr
ehl-i ġafletdin cüdādur ehl-i bir

Ḫāce-i Zermāz maʿmūrāt-ı rūḥ
pencesidin yol yörürdi seng ü kūh

29 9 ṭālibī kildi vü tuttı dāmenin
közġe sürtti şeyḫni pīrāhenin

didi ey sālār hācātımnı bir
bir duʿā ḳıl men bolay devletke sīr

şeyḫ aydılar ki çün bildin͡g meni
yā kişi ḳıldı ḫaber-dārī seni

12 didi rāst aytdın͡g fülānī didi hem
hem bu merd ʿārif irür s̠ābit-ḳadem

aydı ol kāmil ki ey merd-i daġal
müşkilātın͡g hīç vāḳt bolmastu ḥal

kūrge pinhān irür reng-i çemen
ol gümān ilter çemenni būyıdın

15 sorasan͡g is̠bāt it'almas rengni
maʿlūm eyler munda ʿaḳl-ı lengni

nā-dürüst kildi gümān birle īmān
şekni kön͡güldin köter ey mihmān

tā yaḳın tapmay dilin͡g ʿAbdu'l-Emīn
dergeh-i ehl-i vefāge kilmegin

18 ol ki bolsa ṭālib-i nīk-iʿtiḳād
her nebīdin izlemesdür muʿcizāt

ẓann-ı ġālibdin çıḳar maḳsūd-ı kec
kār-ı Firʿavn’dın tapar Musā ḫarac

verne yek-dil bolsa ol hem yek-cihet
farḳ imes pīr ü mürīdge bir ṣıfat

21 kilsen͡g hem Bū Bekr dik sālār bil
küfr ü īmānge berāber yār kil

lāyıḳ-ı dergeh imes ehl-i gümān
kop yaḳınıŋ͡gnı tüzet ey nükte-den

ṣāf-dil bolmak o cānibdindü merd
tā ki merddin yuḳmasa merdlikke gerd

24 çıḳmaġay hergiz gümāndın mülk-i dil
bendeġe luṭf itmese Rabbü’l-Celīl

bu süḫannı an͡gladı ṭālib çünān
behre taptı ḳavl-i pīrdin cism ü cān

yitti kūşişler heme boldı keşīş
ser-ber urdı ḫāṭırıdın yaḫşı iş

27 çıḳtı ḫāṭırdın heme ferzend ü māl
cilveger boldı tecellī-i kemāl

bu münīrdin cānı taptı çāşnī
taptı ol gevher-ṭaleb dür-pāşnı

evvelīn maḳṣūdı irdi ʿizz u cāh
hem hükūmet-ehl bolsam pādişāh

30 ḫāṭırıda evliyālik yoḳ idi
ki bu nisbet āşnālik yok idi

ḳaytarıp emmāredin iḫlāṣ pīr
āb-ı raḥmetdin töküp kāmıge şīr

30 ejdehā-yı nefsdin pāk eyledi
baʿd-ez-ān ol pīrni idrāk eyledi

33 cānı boldı nisbet-i pīr birle ġarḳ

tigdi miftāḥ-ı rumūz-ı ġarb u şark

boldı çālāk her ṣıfatke cānı hem
ḫāṭırıdın çıktı şādī birle ġam

aṣl-ı īmānge yetüşti rūḥ-ı pāk
ʿāriyet buldı bu yolda müşt-i ḫāk

36 boldı āḫir ḳuṭb-ı evtād-ı cihān
kende boldı pāk sevdā-yı cihān

her dilīge niçe maṭlab bardur
çıḳmasa emmāredin bī-kārdur

bu sebebdin aydılar çün Mevlevī
keyfiyetde rūḥ-ı pākim Meşnevī

39 āriyet cismige rūḥ boldı cihān
boldı mendin ḫalḳ u ʿālem bed-gümān

gerçi ḫāşākī idim nār üstide
yā şeker irdim gül-i ḫār üstide

19

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

barur irdi yolda bī-ḥad kārvān
kes ne bilsün bī-īmān-men yā bā-īmān[1]

kimge ḳuvvet bar idi rāst an͡gladı
çeşm-i dilni açtı iḫlāṣ eyledi

3 ol ki bed irdi özi dek bed bilip
cümle ḫalknı ġarḳa-i laʿnet bilip

her kim öz cānībge yol tartadur
seyyi'ātını birevge artadur

cānib-i her cinske barsan͡g ey civān

[1] Bu mısranın vezni bozuk.

ṣāf bargin bolma hergiz bed-gümān

6 şunça aydı Ḫāce Zermāz-ı Velī
aṣl-ı ʿācizlikde işni evveli

ol ki ʿāciz bolmadı idrāki yoḳ
ḫāṭır-ı ābād u ḳalb-i pāki yoḳ

şunça aydılar u nisbet berdiler
ṭālib-i devletke devlet birdiler

9 her dilīge tüşse sāye devleti
an͡ga tavlar ġavs̱-ı vaḳtni şefḳati

men duʿā eyley ki bā-idrāk bol
bā-īmān bolgin günāhdın pāk bol

20

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

tüşmesün mir'āt-ı dilge reyb ü şek
rahmetidin özi yetkürsün meḥek

Bū Ḥanife kārıge kūteh-naẓar
açar irdiler zebān-ı fitneler

31 3 nesl-i Nuʿmān her ne güftār-ı ḳabūl
yurtta fāżıl köp irür ṣāḥib-vüsūl

bu neçük ṭıflī ki ḫalḳġa pīş-rev
ḫalḳ u ʿālem ḳavl ü fiʿlige girev

men ki heftād-sāle-men merd-i kühen
hīç kim mendin işitmeydür süḫan

6 men Sikender'din berīni bile-men
ḳıl dise taḳrīr u tertīb ḳıla-men

ol meni oġlumça yoḳ birgüdeki
hemeni fehmide fehm-i endekī

kāmilī aydı tenin͡g ʿiṣyānġa ġarḳ
tā o bilgen tā bu bilgen bardu farḳ

9 ança sen bildin͡g ki bī-zaḥmet imes
barçası īmānge kār-āmed imes

ança bildin͡g bilgenin͡g mekr ü firīb
pīr bolgen son͡gra nefsin͡gdür ḳarīb

köp idi şeyṭānnı hem bilmişleri
yaḳmadı Ḫālıḳ'ġa ḳılgen işleri

12 ol ezeldin bar idi bīgāne'ī
ṭāʿatı ḫas bilgeni efsāne'ī

şunça aydı ol nihāyetdin an͡ga
līk ez-rū-yı kerāmetdin an͡ga

bar idi bilgenlerige ġırra'ī
çün bilindi ḳamçı urdı naʿre'ī

15 aydı bilgenler heme meflūc iken
bāṭını tārīk īmāndın pūç iken

bar idim vaḳtimde ebleh ehl-i şek
sen neçük ṣarrāf-ı rūḥ özün͡g meḥek

baġla boynumġa şu sāʿat rīsmān
ilt imām aldıge südrep keşkeşān

18 verne bar-men ġark-ı ser-tā-pā ʿuyūb
luṭf ḳılgey mū-sefīdimni körüp

tevbe ḳıldım her gümāndın ey emīn
imdi iḫlāṣ-ı dilim boldı yaḳīn

didi ol kāmil ki ʿözr der-kār imes
kār-ı Ḥaḳ'dur kār-ı her dīn-dār imes

21 ey ümīd oldur ki tā cān iltgenin͡g
boldı maʿlūm man͡ga imān iltgenin͡g

her kişi meẕhebge ṣādık bardur
aydı peyġam-ber īmānı bardur

baş urup kildim yolun͡ga Kirdgār
ẖāṭırımnı şirk ü taklīdin çıḳar

24 bu rumūz abdāllarnı ḥālidür
cüst ü cūlar bendeni efʿālidür

çünki bir reng yoḳtu efʿāl-i beşer
baʿżı kāmil baʿżı nāḳıs bī-hüner

32 her serīge mesleki vü nisbeti
çün ḳażā birdür cüdādur ʿilleti

27 şunça aydılar sebüksār-ı vefā
yā meger Ḫıżr irdi ol ṣāhib-duʿā

aydı bu sözni nigū Ḫayru'l-Beşer
her nefis kön͡gülge baḫş itmiş es̱er

müstecāb irmiş duʿā-yı bā-amel
Ḥaḳ'nı dergāhıda āh-ı bā-ʿamel

30 ters-i Ḥaḳ'dın bende ḳılsa kār-ı ḫūb
zūd yapar ʿaybını settāru'l-ʿuyūb

līk şirket birle kiltürse īmān
şirk iter şeyṭānge açar rāz-dān

enbiyā vü kāmil ü ṣāhib-fütūḥ
emr iterdi ḳavmige sālār Nūḥ

33 kiledür Tūfān'nı gerdi reng-be-reng
vaḳt-i şūriş bolmayın keştī tüzeng

bāḳī ḳalġanlarnı zūdraḳ uyġatın͡g
zūd meni keştīmge keynimdin yitin͡g

ẓulmet-i gird-i firāvān kiledür
ḳahr cūş urdı vü Ṭūfān kiledür

36 ḳalb-i pāki mülk-i ʿarşu'llāhke şemʿ

ḳılur irdi keştī esbābını cemʿ

enbiyāge ḳavm boldı bed-gümān
ḳaydadur ki seyl-i deryā-yı kelān

keştīmiz bī-āb teşvīş ġālibi
biz heme leb-teşne bārān ṭālibi

39 āb körmey keştīni çün ḳılalük
tekye-i çūbīge dil-ḫūn ḳılalük

ʿaḳlımız bar u firāset bizde bar
ḳılmalük emr-i ḫaṭarnı iḫtiyār

ol ḳaçan yaḫşı yamannı biledür
baḥr yoḳ teşvīş-i bī-cā ḳıladur

42 mevc körmey şūriş-i sevdā neçük
aṣl bilmey-miz uluġ deryā neçük

sāʿatī bar irdi Ṭūfān urdı cūş
ġarḳ boldı bed-gümān bī-ehl-i hūş

kim ki ṭālib bolsa budur an͡ga ḫūy
ẕerredin an͡glasa biz tā ẕerre būy

45 ol urar başını şükrāne ḳılur
būy-ı endek bolsa hem ʿanber bilür

nīk-gümān eyler ki sālārīdü dip
kān imes kāndın ḫaberdārīdü dip

rūḥ ilter hem-çünān iḫlāṣ rūḥ
hīç bī-laʿl bolmagey elbette kūh

48 bu şükūḥnı ḥamd-ārādın tile
dürr-i maḳṣūdnı şu deryādın tile

33 gerçi ʿāṣī-miz ü merd-i bī-hüner
başımızġa[1] luṭf-ı peyġam-ber yeter

21

[1] TK'da "başımız" olan bu kelime TK2'de vezne uygun olarak "başımızġa" şeklindedir.

ġazel

me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün
. - - - / . - - -   / . - - - / . - - –

aḳılgen bolsa yaḫşıdur ki merdni eşk-i ḫūnbārı
cihan bazārıdın bāzārı bolgen merdni bāzārı

yetür şol kemlikin͡g āzādelerni ḫāk-i pāyı bol
şu gerden-ḫamlarını bardu maḫşerde ḫarīdārı

3 Ḫalīllik bolsa dil āfet ḳoyar yüz şūriş-i peydā
taṣadduḳ-ı uşal kāmil ki hergiz yoḳtur āzārı

özün͡gdin pestni körsen͡g ḳıl tevāżuʿ bermegin āzār
hemīşe gūş-ı dilge bu idi mürşidni tekrārı

ʿazīzü'l-vaḳtni dāmānını dīden͡ge sürtmen͡g mi
ciḥān ḫālī imesdür bardu ṣad lek Ḫāce Aḥrārī

6 ṭaleblig ḫalḳ Edhem dik urup şevketlerin berhem
dilidin pāk bolġay naḫvet ü nāmūs bile ʿārı

īmānlig ḳıl tevāzūʿlig bolur ādemni yaḫşısı
dıraḫtnı gerdenini ḫam ḳılur pür bolsa çün bārı

yörütkin tābūtumnı istiḳāmet ḳalmadı mende
ḳanı ol ġavs̱-ı kāmiller ki hergiz yoḳtur āṣārı

9 uluġ yoldın ḳalur dāmān-ı devletke yetüşmey dest
kimi ki bolsa çün emmāre ser-keşni giriftārı

ḳażāġa rāżī bolmaḳ kim ṭarīḳ-ı bendelik irmiş
bu yolnı ġāfiliġe yoḳtu maʿlūm nūrı vü nārı

ışıttın͡g şemʿnı aldıge sen pervāne bolman͡g mı
dilin͡g micmer-ṣıfat örtenmese tapman͡gdu esrārı

12 közün͡gni nūrı kitmey izle īmān tūşesin ṭālib
yıḳılmasdın burun ḥālā başın͡ga merg dīvārı

ser-encāmın͡gnı pīr aldıda ḳoygin pīrdin ayrılma

bu yolda reh-güzer ḫalḳıge yaḫşıdur sebük-bārı

naẓarnı dilge ḳoy dil hücresini pāsbānı bol
mebādā bolmaġay āsān işin͡g bu yolda düşvārı

15 egerçi gülşen irmem ʿışḳ bağını tikeni men
çü bir gül ḫatırıdın terbiyetler köp tapar ḫārı

fiġān u nāle ḳıl hīç ḳalma zārī vü tażarruʿdın
reh-i ʿacz izlegin ḫalḳ tā ḳıyāmet körmegey nārı

gümān-ı nīk-ṭālibge şerāfethā-yı īmāndur
bu yolda kim tutar āzādelerni dilde zengārı

18 ḥaḳīḳat ehlini Īmān-ı Meşreb Mebde-i Nūr'ı
bu baḥrni izlegenlerge yetüşkey dürr-i şehvārı

22

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

سر من از نا لهٔ من دور نیست
لیك چشم كوش را آن نور نیست

maṭlab-ı bende ki bīnende kirek
ṭālib-i maʿnā şināsende kerek

34 3 ol bilingey nīk cüst ü cūydın
hem gül-āb u müşgdür bu būydın

būy-ı Aḥmed müşg-i ḫāṣṣu'l-ḫāṣke
bol ḫuṣūsan ṣāḫib-i iḫlāṣke

bolmasa dil dīdesi nūr-ı tamām
dil bozuldı bestelik taptı meşām

6 men ġulām-ı ol ki cān-ı cān irür
ḳābil-i āyāt-ı er-raḥmān irür

bu meḥekni gencidür niʿme'l-muʿīn
nūr alur bu vaʿdedin dünyā vü dīn

kim şināsende imes bī-şek ḳalur

raḥmeten li’l-ʿālemīndin ẖuşk ḳalur

9 ẖuşk merdūd ʿarş bāġistānıdın
rāndedür Firdevs ile Rıḍvān’ıdın

her dilīge tigdi baẖşāyiş-i derd
kār u bārı nevḥa’īdür āh-ı serd

ol ki derd tapken bosa ṣāfī żamīr
derd körgen derd körgenni tanır

12 der-ḥaḳīḳat Mevlevī rāst aytadur
çün munı ez-rū-yı iẖlāṣ aytadur

būy-ı īmān her kişige rū birür
cān-ı ṭālib bolsa ol müşg bū birür

ehl-i dünyā cümlesi mis̱l-i zükām
būy-ı īmānnı ne bilsün bed-meşām

15 Ḥaḳ-süẖandın dilleri hıyre bolur
āf-tāb-ı rūḥları tīre bolur

bed körerler ḥarf-i Ḥaḳ’nı ehl-i yevm
terk-i sünnet köp bolur bed bolsa ḳavm

23
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bar idi bir rüstāyī merdegī
bī-hüner irdi vü mis̱l-i işekī

özi kennās irdi vü ālūde-rūy
ḳılıp irdi çirkinet būyige ẖūy

3 nā-gehān ol terk-i ʿādet eyledi
hem temennā-yı vilāyet eyledi

ārzū bar irdi bī-endāze’ī
tiger irdi semʿige āvāze’ī

köp taʿaccübler vilāyetlerdedür
kim temāşā ḳılmadı der-perdedür

6 bolur irdi rüstāyī bī-ḳarār
an͡glar irdi şehrhā-yı nāmdār

baġladı āḫirde himmetdin kemer
ḳıldı ṣaḥrādın vilāyetke sefer

hem ser-i rāhıda dükkān bar idi
cümle müşg ü ʿanber ü tātār idi

35 9 merdegī ṣaḥrāda yörgen leb çü ḫuşk
körmep[1] irdi ʿömride bir būy-ı müşg

boldı bī-hūş būy-ı ḫoş yetken zamān
cümle taḥsīn ḳaldılar ehl-i dükān

ançа ḫoş-būy bar idi kiltürdiler
başını üstige alıp turdılar

12 tā anı hūşı dürüst bolġay becā
dārūlarnı būyıdın tapġay şifā

ḳayta bī-hūş bolur irdi bü'l-füżūl
būy-ı ḫoşnı ṭabʿı ḳılmasdur ḳabūl

ḫalk-ı ser-gerdān aḥvāli idi
ʿāḳl-ı kāmiller heme lālī idi

15 barur irdi yolda bī-iḫlāṣ merd
hem özi dek sālūs u kennās merd

kördi ki ehl-i dükān ḳılġan ġulū
derd-i rencūrnı ḳılurlar cüst ü cū

bes bu hem kildi tanıdı cinsini
aḫtarur her kim yaḳın öz ünsini

18 didi ey ḫalḳ dūr bolun͡g men bile-men
ḥāẕıḳ-ı vaḳt-men ʿilācın ḳıla-men

[1] TK'da "kömep" olan bu kelime TK2'de "körmep" şeklindedir.

her kim öz cinsini derdin ḫūb bilür
ḫūy-dānlar ḫūyıdın dārū ḳılur

nāfiʿ-ı sālār irür terbiyetim
belki ḫāliṣdür hemīşe niyyetim

21 men şerīk-i cān-men hem üstüḫᵛān
terbiyetger-men refīk-i pās-bān

ḫalk aydılar ki bī-ḥikmet imes
yā birāderdür bu dānişmend imes

biz heme bu ortada ʿaḳlı tünük
derd-i kem irdi vü derdi bilmedük

24 tecrübe der-kār kār-üftāde'ī
ʿaḳlımız kildi bu yolda sāde'ī

sen devā ḳıl biz temāşā eylelük
bu şifādın zinde bolgey mü ölüg

bu süḫannı aydı köp ehl-i dükān
mürde-i nefske ne lāzım būy-ı cān

27 bayaki kennās merd-i ehl-i şek
kiltürüpdür başıge sergīn-i seg

dūd ḳıldı an͡ga yetkürdi meded
boldı nāfiʿ ol şaḳīge būy-ı bed

ehl-i dünyālarnı kem-iḫlāṣ bil
hūşı kitken yoldaki kennās bil

30 tefsīr-ü āyāt-ı müşkāt ʿayn-ı müşg
būy iltmesdür meşāmı bolsa ḫuşk

Ḥaḳ-süḫandın bāz cāhilter bolur
küfrler ser-ber urar kāfir bolur

36 her kişige ḳılmasa söz te'ṣiri
yoḳtur īmānı Ebū Cehl'ni biri

33 ʿatse urdı vü didi kim ṣad şükür

būy-ı bedler ḳılıp irdi bī-ḥużūr

yaẖşı sen kildin͡g bu nīgū hem-demi
bu cerāḥatke tuz itin͡g merhemi

her dilī dünyāge ḳılsa pāk-būy
maʿrifetni müşgidin tapmasdu būy

36 her dilīdin bīẖ-i naẖvet urdı ser
tört yüz yıllik ṭāʿatı bolsa köyer

ṣūretin͡g mü’min ü sīretler daġal
ḳahr-ı Ḥaḳ’dur dilde bolsa bu kesel

cümle mużṭardur bu derdge ey fenā
boldılar mużṭar hezārān enbiyā

39 ehl-i dünyānı dilidür ʿilletī
ḳorḳa-men īmānge yetkey āfeti

kimge bolsa āteş-i kibr ü ġurūr
nūr-ı raḥmetni Ḫudā andın alur

bolmagin hem-soḥbet-i bed-rīvge
ey ciger hem-ẖāne bolma dīvge

42 san͡ga men didim ser-aẖbārın͡gnı bil
bu seferni āẖirin endīşe ḳıl

köp hüner örgetme luʿbet-bāzge
her neçük ẖūk lāyıḳ irmes rāzge

rāz-ı İbrāhīm’ni bilmes Nemrūdī
çünki kecdür evvelidin maḳṣūdı

45 rāz-ı Mūsā boldı ifşā kevnge
yetmedi bir şemse-i Firʿavn’ge

bu rumūzīdür ki her kim bilmedi
kim ki bildi kārıdın ayrılmadı

ança ġayr irdi dilidin taşladı
maʿrifetni yolıge yol başladı

48 ġarḳ bolġanlarnı hergiz nāmı yoḳ
kim ki nām izler anı islāmı yoḳ

genc-i Ḥaḳ bisyār u ṣāḫib- dīde yoḳ
nūr firāvān u dil-i fehmīde yoḳ

bolmagin vābeste-i bend-i gelū
bendelik ḳılgin ü cāndın kolnı yu

51 mis̱l-i ʿaṭṭar irdiler her enbiyā
nur-ı raḥmetdin heme kān-ı ṣafā

açar irdiler ḥaḳīḳatdın dükān
yol adaşkenlerge yetkey dip īmān

ol dükānnı devri ey ʿAbdu'l -Vefā
ḫatm boldı devri taptı Muṣṭafā

54 çün alardın son͡gra aṣḥābı heme
açtılar dükān-ı mehtābı heme

37 çün alardın son͡graki tābiʿleri
tā ki ümmetlerge saçkey gevheri

ki alar raḥmetke pürr-ā-pür turur
tābiʿīn tābiʿleri hem nūr turur

57 ger tapay disen͡g uşal menzilde rāh
اقتديتم اهتديتم[1] ' dür güvāh

līk mundın son͡graki ehl-i dükān
ʿarif ü kāmil idi ġavs̱-ı zamān

ki bular her ḳaysısı peyġam-berī
ārī her bir ḳavmlerni reh-beri

60 kim bulardın behre aldı cān tapar
ṣanʿatu'llāhdın dili īmān tapar

kim adaştı hem-çü deccālī bolur
mis̱l-i Belʿam[2] dīnidin ḫālī bolur

---

[1] Hadis: Ali El-Karî; El-Esraru'l- Merfua Fi'l-Ahbaru'l- Mevdua, Beyrut 1971, s.388.
[2] TK'da Belġam olarak yazılmış. Doğrusu Belʿam olmalıdır.

kim bu dergehdin tapar dāru’l-şifā
ançа kār-āmed irür ṣıdḳ u ṣafā

24

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫʿāce Behlūlī imām-ı muʿteber
bardılar bāzārge ol rāh-ber

kördi şeyṭānnı tek ü[1] dü ḳıladur
çün özini esb-i dūr dü ḳıladur

3 şeyḫ aydılar ki şundaġ vaktde sen
bu revācın͡g vaḳti ḳayda bara-sen

dest tapar-sen ḫalḳ-ı ġayr-ı meşġūlı
zūd salur-sen ḫalḳnı boynıge ġulı

sen munın͡g dek vaḳt-i çābük kitkenin͡g
munda ḥikmet bardur āgeh ḳıl anın͡g

6 didi şeyṭān sāye-i pākin͡gdü nūr
yol adaşken kūrlarge ḥāmīdür

yurtda bolsa kāmil-i ber-pās-bān
yetkür’almas dīv kavmige ziyān

sāye-i kāmil heme yolnı açar
ki bu ḫalḳnı girdidin şeyṭān ḳaçar

9 her dilīge uçrasan͡g peyvend bol
rīşe-i iḫlāṣ tutkin bend bol

cümledin ḳılgin özün͡gni muḫlişi
közni yumgin tüşmesün gerd ü ḫası[2]

---

[1] TK’da “tek dü” olarak yazılmıştır. TK2’de ise “tek ü dü” olarak yazılmıştır.
[2] TK’da “gerd ḫası” olarak yazılmış. TK2’de ise “gerd ü ḫası” olarak yazılmıştır.

bu rumūznı cān ḳulaġıdın işit
reh-revānlar kittiler menzilge yet

12 açar irdi şeyḫ ġayretlig dīde
kilmedi şeyṭān bu ḫalḳnı girdige

bu irür aṣl-ı kemālāt-ı velī
ʿayn-ı nisbetdür ki ṭāʿāt-ı velī

tersleri nisbetleridin dūr imes
tanımaydur gūş-ı cān pür-nūr imes

38 15 nūrge tartar ḳurb-ı abdāl-ı duʿā
gerçi sehldür dīdege ḥāl-i duʿā

sehl imestür āh-ı emīn-gūy hem
munda bolmas nā-ümidī rūy hem

aydı aṣḥābıġa ol şāh-ı resūl
dilde şirkin͡g bolmasa tevben͡g ḳabūl

18 ey Ḫudāyā cānib-i nūrun͡ga tart
bendelikni barını boynumge art

emr sendindür rıżа-cū ḳıl meni
vaḳt-i rıḥletdür nigū ḫū ḳıl meni

tā özige tartmasa nūr-ı vedūd
ṣad-hezārān ṭāʿatın͡g ḳılmasdu sūd

25

ġazel

fā ʿi lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . - - / - . -

devr seni kāmın͡gġa[1] yörmesdür ki devrān izleme
sen ki mecnūn bolmasan͡g kūh u beyābān izleme

soḥbet-i her pīrige barsan͡g ayaġıġa yıġıl
sen o yoldın derd ṭaleb ḳılġıl u dermān izleme

---

[1] TK'da kāmınġa şeklinde yazılmış. Doğrusu kāmın͡gġa olmalıdır.

3 ḫāk boldun͡g ḳābil-i şundaġ mekān-sen ey emīn
çün Ḫalīl dik cānnı tapşurgil dīger cān izleme

çün żamīrin͡g ṣāf bolġan son͡g bilingey nīk ü bed
ḫāne-i dilni süpürmey-sen ki mihmān izleme

kişt-kār-ı āḫiretni zinde-sen dünyāda ḳıl
bī-ʿibādet maḫż taḳlīd birle īmān izleme

6 cāme-i taḳvā riyālikdür key'almas her ḫasīs
bu nigīn kolun͡ga tigmepdür Süleymān izleme

ḫāne-virānlar bilür üftādelerni ḥālini
sen ki rencūr bolmasan͡g ey kūr Loḳmān izleme

ẓāhir ü bāṭında yek-renglik kerek ey āşnā
sen muṣībet tonıdın zinhār dāmān izleme

9 her kişini pīri öz vaḳtide Necmeddīn'dür
Bāyezīd'ni vaḳti ötti pīr-i Süfyān izleme

ʿaḳbeler düşvār irür ottuz min͡g yıllik ṣırāt
her kademde tevbe ḳıl bu yolnı āsān izleme

girye-i Yaḥyā-i ekmel revnaḳ-ı dīdār irür
vaḳt-i ṣad-bergni bahār izler zemistān izleme

12 şīrler bardur ki āhı yetti dūzaḫnı buzar
sen alarnı kārıdın zinhār noḳṣān izleme

yol yörür bolsan͡g nihāyet yoḳ seni ʿömrün͡g ḳalīl
tevsen-i himmetke minmey sen bu meydān izleme

kim ki öz ʿaybını bildi ol yeter Raḥmān'ıge
dīde öz ʿaybın͡ga aç dīgerge noḳṣān izleme

15 nevḥa vaḳti mis̱l-i Dāvud derd peydā ḳılmasan͡g
maḥrem-i esrār-ı kül bolmay süḫan-dān izleme

zindelik āgāh bolmaḳdur ḥaḳīkat yolıdın
nevḥada mānend-i Nūḥ yoḳ sen çü Ṭūfān izleme

39 Mebde-i Nūr-ı ilāhīdür bu Meşreb'ni dili
Ḫıżr-ı vaḳtni tapmagünçe āb-ı ḥayvān izleme

26

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

تن زجان و جان زتن مستور نیست
لیك كس رادیده جان دستور نیست

ey bu ʿaḳlıñg bu vilāyetdin uzaġ
pīş-rev aḫtar ki bu yol ilgiraġ

3 nāżır-ı her ḳalb irür nūrı anı
bil müsāvī feyż-i maʿmūrı anı

hem-çünān luṭfı barında bī-ḫaber
bī-ḫaberlikdin bolupdur kūr u ker

bolsa irdi ʿaybdın āgāh ol
bolmas irdi fāsıḳ u güm-rāh ol

6 her ne ḳılġan kār-ı nā-dānlıġları
ġāfil ʿiṣyānġa bolurlar müşterī

bolsa irdi maʿlūm-ı nefʿ u ziyān
satıp almas irdi dūzaḫnı ʿiyān

kendelikdindür daġal dūn bolmaġı
ḫāṭırıġa kilmese hīç ölmaġı

9 aydı peyġam-ber uşal ṣāfī żamīr
kim ki nefsni tanıdı Ḥaḳ'nı tanır

tanımay kitse tap'almay ẕātını
ol ḳıl'almas ẕātını is̱bātını

ḫāṣlarge nūr dāyim baradur
kim ki münkirdür bahāyim baradur

12 ol kiterde veh hem-çü mūr-ı lengdür
kim refīkni tanımasdur dengdür

her kişi öz nefsige yoḳtur baṣīr
nefsni tanımay neçük Haḳ’nı tanır

27
ḥikāyet

fā ‘ī lā tün fā ‘i lā tün fā ‘i lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫ‘āce İsmā‘īl-i Şāmī şād idi
künde yüz mi͡ng yol mübārek-bād idi

feyż bāzārıda ol ġarḳ-āb idi
hem mübārek sīnesi mehtāb idi

3 sā’ilī sordı ki ey sulṭān-ı rāh
hīç nefsi͡ngdin ḫaṭar taptı͡ng mu şāh

aydı kimni[1] büt-perestni biri-men
bir mis-i ālūde bī-iksīrī-men

sormagin ḫ‘āb u ḫayālimdin meni
hem s̱evābımdın vebālımdın meni

6 yolda müstedrikdü-men mis̱l-i cemād
endekīge ġamgīn ü endekke şād

kār u bārım mestī vü müştākīdür
nefs-i ser-keşni murādı bāḳīdür

40 tevbe ḳıldım dīv devdin el-ḥazer
hīç mü’min körmesün andaġ ḫatar

9 a͡nglamay-men ma‘rifetdin bir rumūz
men murād-ı nefske yetmey-men henūz

sen eger körgen bosa͡ng bu yolnı zūd
k’ey nigūyī ḫᵛande’i ḳılgin nümūd

tā ki esrār-ı mu‘ayyen örgeney
hem kemükāsını[2] sendin örgeney

[1] Bu kelime TK’da “ni” olarak yazılmış. TK2’de ise “kimni” şeklinde yazılmıştır.
[2] Bu kelimenin doğrusu “kem-kāse”dir. Ancak vezne uydurmak için “kemükāse” şeklinde yazılmıştır.

12 aydı ol kāmil ki dānālik şudur
kim ki ʿāzicdür şināsālik şudur

ʿayn-ı idrākin͡gdü pīr-i maʿnevī
rāh-ı ʿācizlikdü idrāk-ı nebī

ʿacz bir sermāyedür bilgin mürīd
ḳolge kirse heşt-cennetke kilīd

15 ʿacz şundaḳdur ki dil andındu ṣāf
aldıda erzençe yoḳtur kūh-ı Ḳāf

imdi bildim fiʿl ü ḳavlin͡g rāst iken
cümle girdārın͡g heme iḫlāṣ iken

cān taṣadduḳdur seni aldın͡gda merd
ṣoḥbetin͡gdin man͡ga peydā boldı derd

18 hem nevāfil boldı peydā hem ʿurūc
boldı peydā maʿnī-i zātu'l-burūc

ārī ārī bendeni kārı şudur
aṣl tapken ḫalḳnı girdārı şudur

her kişi bīrūndedür hāmūndadur
yol yörürse zānūsıdın ḫūndadur

21 fitnedür ḫalḳ şerridin noḳsān tapar
endekī ebr nūr-ı ḫūrşīdni yapar

bolmagin şermendelerge yār-ı ġār
eks̱er-i vaḳt yolda bolġay ejdehār

şunça aydı kāmil-i ṣāḥib-hüner
boldı ol ḥālāt-ı şeyḫdin bā-ḫaber

24 cānın͡g u cismin͡g seni bī-nūr imes
çün körünmeġay san͡ga destūr imes

birme ʿācizlikni koldın zīnhār
kim ki maġrūr boldı zūd āfātı bar

ṭālib irdi bildi pīrni rāzını
pīr-i kāmil taptı ol şeh-bāzını

27 şunça dāniş san͡ga bolsa şāhidin͡g
bāreka'llāh ẕāt-ı Ḥaḳ'nı tanıdın͡g

ey dilin͡g ġammāznı şehrige ġarḳ
cān-ı ṣāfın͡g nūrnı ḳılmaydu farḳ

bolsan͡g irdi hem-çünīn sālār-ı rāh
ikmes irdin͡g ḫuşk zemīnge bed-giyāh

30 tevbe yaḫşıdur bu işlerdin beri
tiġse ol dīvārge merdni seri

41 zūd bilgey tārikistan cāy iken
bu meni ḳılġanlarım bī-cāy iken

ey nesīm-i merg bünyādın͡ga yoḳ
ḫalḳ kömüldi merg seni yādın͡ga yoḳ

33 nīm-cānın͡g bar mānend-i hemec
boldı terk-i hem ṣalāt ü savm ü ḥac

ḫas ḳolun͡gdın kitse mātem tuta-sen
ḫabbe'īge kāse-i ḫūn yuta-sen

kitedür īmān-ı nīm-cev yoḳ gamın͡g
kitse dünyā boladur yüz mātemin͡g

36 men seni aḥmaḳ disem ḳahrın͡g kilür
ḳaydaki ḫar-mühreler nezdin͡gdedür

sen ḥavāle ḳıl hemeni ẕātıge
ʿaḳl yet'almasdur anı is̱bātıge

kiçe kündüz nefs-i serkeş hem-nişin
bizni birlen rāz-dān u ehl-i kīn

39 aṣl bilmey-miz ki ṣūretde neçük

an͡ga gitmeydür sire aḳl-ı tünük

ẕāt-ı bī-çūndur her ʿakıldın berī
belki her idrāk-ı ḫalḳdın taşḳarı

gerçi rāhın͡gdur seni dūr u dırāz
aylanıp kilgin İsmāʿīl'ġe bāz

42 ançа teslīm eyledi taptı nigū
an͡gladı ṭālib rumūzdın mū-be-mū

didi ʿācizlikdin özge kār yoḳ
kim ki ʿāciz bolmadı hüşyār yoḳ

seyli yoḳ deryānı nāçīzdür kefi
bolma mānend-i tenāsüḫ felsefī

45 sen bu baḥrge ġavta urgin māhī dik
bolmagin maġrūr sūfestāhī dik

ʿāmeli ger ḳılsa şol dise yıḳıl
çünkü īmān kiltürün͡g ʿAbdu'l- Celīl

kavlama her şaḫsiyetni cemʿidin
ḳaçmagin pervāne bolgin şemʿidin

48 şeyḫ ruḫṣat birdi ol sālārge
ġarḳ cānı toldı ol envārge

kīmiyā taptı uşal s̱ābit-ḳadem
gird-bād-ı ṣıdḳke boldı ʿadem

k'ey sen'em ʿAbdu'l-Veled mānend bol
tā tirig-sen aḫtarıp tap ʿaḳl-ı kül

51 cāydın tapsan͡g ki ey ʿAbdu'l-Ġanī
şunça ḫoşnūd-men ḫaber-dār it meni

zindelikde kelb-i dergāhī bolay
küfrini īmān bilip yolda öley

42 ger yoluḳsa man͡ga ol İlyās-rūy

men ḳılay gerdin͡gni ol vaḳt cüst ü cūy

54 ḫ^{v}āh mülk-i Rūm'da sen ḫ^{v}āh mülk-i Şām
yetkürür-men san͡ga peyġām-ı tamām

nām-ı ol ʿĪsā-nefesni ʿarż itip
ḫūn-ı dil birlen bu defterni bitip

zūd kildi uçradı ʿĪsā-nefes
kem körüngey hem-çünīn bīnende kes

57 şunça an͡glatsa birāderdür san͡ga
sāyesidin hīç vaḳt bolma cüdā

taptı Aḥmed'ni Ebū Bekr bākire
bikr idi nisbetde ol irdi tīre

pāy barıça yügürdi ol imām
dūrlarge yetkürür irdi selām

60 men Muḥammed'ni be-cān ḳıldım ḳabūl
nā'ib-i Ḥaḳ'dur u sālār-ı resūl

kim ki hem-dem bolsa bizge hem-kelām
nām-ı Aḥmed bes irür maḳṣūd tamām

ol ki rāst an͡glar idi cān izledi
ṣıdḳdın esrār-ı īmān izledi

63 ol ki kec boldı vü nāḳıṣ boldı ol
kīmiyā-men dir idi mis boldı ol

ey Ḫudāyā ḳılma nāḳıṣlarge yār
vaḳt-i rıḥletde özün͡g ḳıl hüşyār

zinde-men çeşmimni ḫūn-bār eylegin
ʿayb u naḳṣumdın ḫaberdār eylegin

66 cān ki tende cilvegerdür bu nefīs
ol kaçan körgey ki her çeşm-i ḫasīs

cān-ı aḥmaḳlar bu yolda mürdedür
çün mis̱āl-ı kirm derūn-ı perdedür

cān-ı ṣādıḳlar irür bedr ü münīr
şeş-cihetdin zāt-ı bī-çūnnı tanır

28
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bar idi bir rüstāyī nā-bekār
dīdesiġe cilveger boldı menār

dir idi pākīze bu rengīn dıraht
kiştkārı ḳaysı merd-i nīk-baẖt

3 bu ʿaceb servī ki mehtābı ḳanı
tuẖmıdın biz bī-ẖaber ābı ḳanı

vaḳt-i puẖte meyvesini bilmedük
bergi yoḳ ya vaḳtide urdı ẖunüḳ

didi bī-idrāk bolma muẖtelif
bu dıraẖtni bergidür şerʿ-i şerīf

6 ẖalḳ iẖlāṣı bile yapuşadur
meyvesi ādemdür ādem tüşedür

43 her kişige bolsa renc-i derd-i ser
çıḳsa mundın taşlasa maẖlaṣ tapar

rüstāyī yerge urdı başını
töke berdi dīdedin köz yaşını

9 an͡glamap irdi munı gūş-ı kerim
niçe yıldur bar idi derd-i serim

didi bu dānā faḳīr yol başladı
çıḳtı vü çālāk özini taşladı

cān-ı aḥmaḳnı tüzetti kec-ẖaber
öldi kitti merdegī bī-derd-i ser

12 ʿakl-ı cüz'ī leng-i ber-cā-māndedür

bu süẖan Firʿavn ile Hāmān’dadur

birdi īmānnı ḳolıdın ʿār üçün
sehl rūzī ʿömr-i bī-miḳdār üçün

ʿar u nāmūs ẖalḳnı bī-īmān ḳılur
ḳuṭb-ı vaḳtni leşker-i şeyṭān ḳılur

15 nefs Ebū Ṭālib’ni çün merdūd ḳılur
niçe yıllıḳ miḥnetin nā-būd ḳılur

ṣad-hezārān yol yügürdüm ey ḥakīm
rūhdın hergiz muṭaliʿ bolmadım

baʿżı ẖūn didi ve līkin baʿżı bād
ʿakl-ı ʿācizdür ne tapkey ol murād

18 şīrler ʿācizdü bu is̱bātke
nā-bīnā köz tikmegin mir’ātke

müşterekdür lengdür ḥiss-i beden
kavlama pāyānı yoḳtur bü’l-ḥasen

kavladı Eflātūn īmān tapmadı
ʿaḳlı ʿāṭıl boldı hergiz yetmedi

21 ṣad-hezārān karn ötti urdı çeng
boldı Eflātūn’nı āẖir aḳl-ı deng

ṭuʿme köprak birme zehrlig mārge
bolmagin maġrūr feş ü destārge

29

ġazel

me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - –

heme ʿarş u zemīn ü levh-i aʿẓam pāsbānı-men
ne tuttun͡g atını men ʿārif-i cennet-mekānī-men

ne taḥsīndür ki pencem baġlasa heftād dūzaẖnı
ġanīmet-men bu yolda ṭāḳ-ı ʿarşnı mihmānı-men

3 maḳām-ı ḳāf-ı ḳudretdin نزيراً كنت كنزاً[1]’de
velīkin cān-ı ‘ālem mendedür ‘ālemni cānı-men

hemeni rāzıḳı men-men hemeni ṣādıkı men-men
kiterde bendeni āyīne-i şem‘-i īmānı-men

ümīd itkil kerem deryāsıdın ey ẖaste-dil bende
hemen vāḳıf-ı aḥvāli-men rāz-ı nihānı-men

6 melā’iklerni tesbīḥi mükemmelerni tevḥīdi
hemeni nāmeside āyet-i seb‘a’l-meṡānī-men

44 uluġ nāmım irür ekber budur tesbīḥ-i peyġam-ber
ser-i ‘ācizlerimge rūz-ı maḥşer pāsbānı-men

nigeh-dārende-men her kim ki şek itse köyer bī-şek
ġafūr kildi bir atım hem-çünān şāh-ı cihānı-men

9 vesī‘ devlet san͡ga berdim resūlnı ümmeti ḳıldım
bed ü nīk-i cihānnı sīneside dāstānı-men

urar dergehke başın ẖᵛāh Fir‘avn ẖᵛāh Nemrūdī
bu yolda küll-i maẖlūknı murād-ı būstānı-men

berip mü’minge raḥmetni açıp kāfirge şevketni
saçıp her kimge zīnetni keremlik kārvānı-men

12 ne bolgey bende-i ẖāki anı nīm-cevce idrāki
bir atım kildi settār ḥāmil-i yaẖşı yamanı-men

Mūsā’nı maḥv itip Ṭūr’ge asıp Manṣūr’nı dārıge
şifā mendindü rencūrge cihānnı şād-mānı-men

ḳarīb-men her zamānī bendelerni ḥāliġa vāḳıf
ki mendin bolmagin gāfil Ḫudāvend-i cihānı-men

15 nidā kildi ki ey Meşreb ṭalebdin üzme ümīdin͡g
açıldı Mebde-i Nūr-ı ḥaḳīḳat nükte-dānı-men

30

fā ‘ī lā tün fā ‘i lā tün fā ‘i lün

[1] Kutsi Hadis, Aclunī; Keşfu’l-Hafa, Beyrut, s. 132, Hadis: 2016

- . - - / - . - - / - . –

آتش است این نابك ناي نیست باد
هر که این آتش ندارد نیست باد

vā dirīġā suvge tüşti ġayretin͡g
vaḳt-i kārın͡gdur ne boldı himmetin͡g

3 kār-fermā bar ḳalbin͡g ālūde
kārvān kitti ḳadem ḳoy nāşide

evvelen ẖoşraḳ budur Meḥmed Vefā
cāy-ı ʿārif bolsa deryā-yı fenā

hestī-i ʿārifke aṣlını aydı
būdıdın bihterdü aṣl-ı nā-būdı

6 nīstlikde ikki maʿnī bardur
ol ki fehmler kāmil ü sālārdur

biri ẖodlikdin berī bolmaḳ kerek
ümmet-i ẖāliṣ imestür ehl-i şek

bolmasa ṭālibni şundaḳ ġayreti
laʿnetī bih laʿnetī bih laʿnetī

9 yā naṣūḥ dek ʿāḳibet maḥmūd bol
yā ʿazāzīl dek dürüst merdūd bol

olma bed-nāmiyy ü ḳallābī bilen
işni ḳıl vaḳtide ḳıl tābı bilen

ẓāhirin͡g mü'min īmāndın bī-ẖaber
bendelik köz tutma ey keẕẕāb ẖar

12 sen ki her milletke bolsan͡g pāk-cüst
ḳolġa kirgey dürr-i maḳṣūd-ı nuẖust

ḳoyadur yoldın seni ḥayrānlıġın͡g
bil ẖuṣūṣan zār-ı sergerdānlıġın͡g

45 bārhā endīşelerni yārı-sen

bu sebebdin rencūr u bīmārı-sen

15 kim ki bolsa ṭālib-i dīdār-ı yār
mest-i bī-ḫodlarge endīşe çikār

şemʿge taşlar özin pervāne dek
ḫāṭırıge mergdin kilmesdü şek

bende-sen pervānelerdin ʿibret al
ol seni nezdin͡gde kildi māh u sāl

18 cūş urar könlin͡ge her reng āteşī
bu sebebdin şemʿ-i rūşen dil-keşi

cānverler köp firāvān mis̱l-i ol
şemʿ-i nūrānī ḳaçan ḳılġay ḳabūl

lāyıḳ-ı nisbet uşal pervānedür
cān-ı pākī dilde āteş-ḫānedür

21 sen bu yolda ḳābil-i şemʿ-i īmān
bihterīn-i hem-zemīn ü āsmān

sen eger bolsan͡g özün͡gdin muḫliṣi
dāmenin͡gni girdide dūzaḫ ḫası

nār bolsan͡g girdin͡ge nārı çeker
nārīlerni girdide ṣad nārı bar

24 çünki şeyṭān evvelīn nārī idi
yetti dūzaḫ ʿayn-ı bāzārī idi

ḳıldı bī-setr انت علام الغيوب[1]
nār-ı naḫvet ṭāʿatını köydürüp

hem-nişīn nārī idi āteş-perest
nār-ı maġrūrī ezeldin ḳıldı mest

27 kitti āḫir ʿāḳibet dūzaḫ sarı
bastı ṭāʿatını laʿnet lengeri

---

[1] Kuran, V(Maide), 109

bulsa irdi nūr-ı Ḥaḳ’dın zerre’ī
ol ḳaçan bulġaydı mundaġ ġırra’i

destide cām-ı ṣabūrı yoḳ idi
ḳālıbıda Ḥaḳ’nı nūrı yok idi

30 boldı ol āteşke āẖir müşterī
açılıp rūyıge dūzaẖdın deri

ḳudretu’llahdur u nāçīzdür bu ʿaḳl
sen bu yolnı kavlama ey süst naḳl

ʿilm-i pāki bar idi pākī dürūġ
bī-ʿamelni ʿilmige yoḳtur fürūġ

33 bu duʿā-yı bed imes ez-rū-yı neng
ṣāḥib-i ġayret ḳılur düşmenge ceng

ey revende düşmenin͡g köp ceng ḳıl
merd-sen aṣlın͡g sarı āheng ḳıl

31

ḥiḳāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Dāvud-ı Ṭāyī ʿaceb sālār idi
sīneside cūş-ı nisbet bar idi

46 barur irdi kāmil-i ṣāḥib-naẓar
yolda kördi şūr-ı ġavġā-yı meger

3 merdni başı yarılgen zīr-i dār
girdide ser-cemʿ çü ẖalḳ bī-şümār

merkeb-i himmetke ḳamçı bastılar
şeyẖ tā bargünçe dārġe astılar

dīdesi boldı o merdge rū-be-rū
girdidin üç çarẖ urup ġavs-ı nigū

6 sürte birdi pāy-ı düzdni dīdege
kec köründi ʿaḳl-ı nā-fehmīdege

kāmilī aydı ki ey sulṭān-ı rāh
maʿsiyet gerdide pāy-ı rū-siyāh

bu rumūzge deng boldı ʿaḳl-ı ṣāf
ol teberrük yoḳ ki sen ḳılsan͡g ṭavāf

9 lāl kildi ortada ḥiss-i beşer
bu rumūzge ʿaḳl lāl u gūş ker

sen özün͡g bir bende-i idrāk-i pāk
verne ʿācizdür bu yolda müşt-i ḫāk

şeyḫ aydılar nigū zādımdu bol
gerçi reh-zen bolsa üstādımdu bol

12 bārhā körgen idi ṣad çūp-ı dār
merd idi kārıge boldı üstüvār

gerçi düzd kildi muḳallid kilmedi
boldı rāsiḫ ehl-i ṭaḳlīd kilmedi

öldi öz kārı bilen ol şīr-dil
baʿżı ẓāhir mü’min ü bāṭın baḫīl

15 bendelikde her kişi bolsa dü reng
kārıdın şeyṭān ḳılur elbette reng

ol be-her nevʿīde merd-i ḫūb iken
düzd ferd vücūdıdın ḳol yup iken

bizni dek nā-kerde-kār u rū-siyāh
gāh ʿālim gāh şeyḫ u geh sipāh

18 yoḳ iken bu merd-i taḳlīd girdide
hem-çünīndür kār-ı merd-i fehmīde

şunça söz ayttı uşal ġavs̱-ı zamān
mis̱l-i berḳ boldı kim[1] ol kāmil revān

bayaki sorgen maḳāmāt u niyāz
kiçe tüş kördi ki oldur ser-firāz

[1] TK’da “kim” yoktur. TK 2’de “kim” vardır. Vezin gereği “kim”e ihtiyaç vardır.

21 ḥūrler girdide ol ser-ḥalḳa’ī
ignide bar ṣāf-ı nūrdın ḫırḳa’ī

sordı sūfī düzdegī nā-kār idin͡g
sen güneh bābıda ehl-i nār idin͡g

evvelin͡gde bar idin͡g rānde çünān
āḫirin͡gde merd-i ṣādık sāyebān

24 didi ṣad-lek düzd bu kün muḫliṣ irür
sāye-i Dāvud-ı Ṭāyī bes irür

47 bu rumūzlarnı ‹azīzü’l-vaḳt işit
kitmegin merd-i muḳallid rāst kit

her hünerge her revişke rāsiḫī
hem-çünān s̱ābit-ḳadem kit ey aḫī

27 bir düruġın kec ḳoyup serde külāh
nām-ı taḳvādār ser-tā-pā günāh

bu münāfıḳ-rūylardın el-ḥaẕer
mürdesidin kiledür būy-ı saḳar

men ġulām-ı himmet-i ṣāḥib-nefes
her dü-kevnni ḥāṣılı aldıda ḫas

30 zīnhār men ölsem ey ‹Abdul’l-Ġanī
ol ser-i rāhıge taşlan͡glar meni

ṣād bir deryā-dil-i ṣāhib-ḫaber
men uşal düzd-men ki ḳılġay mu naẓar

ḳurb-ı pākānlardın īmān tapmasam
man͡ga yol yoḳtur işit ‹Abdu’l-Ḥakem

33 tīre boldı hem-çünān eyyāmımız
vaḳt-i rıḥletde neçükdür nāmımız

iltmegin taḳlīd birlen bendeni
bizge uçrat ‹ārif-i bīnendeni

her ʿamelge ṣāf-niyet iʿtibār
verne bir cins-miz heme ez-rū-yı kār

36 nāmımızdın nūr alur ʿarş u melek
fısḳımızdın cirkenür kūh u felek

32

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫᵛāce Abdāl-ı Nişābūrī ʿazīz
nīk ü bedni farḳ itip ṣāḥib-temīz

ḳıldı bu yolda seyāḥat iḫtiyār
farḳ bolġay reng-i nūr u reng-i nār

3 cāyıge tüşti ki ḫalk-ı nā-şinās
tapmadı bir merd naḫvetdin ḫalāṣ

özleri ʿiṣyānġa ġarḳ bī-bāde'ī
ḫalḳnı közige ekābir-zāde'ī

cāmesi derīde bu abdālnı
merd kerek tefrīḳa ḳılġay ḥālni

6 birte irdi ḫānede cüzvī beden
bāre bāre birte boldı ikki ten

kim işikdin kildi enver şeyḫ ötün͡g
ey ḳalender şeyḫ sikender şeyh ötün͡g

ey rumūz-ı vaḳt u meydān şeyḫ ötün͡g
siz uluġ-siz ʿabdu'raḥman şeyḫ ötün͡g

9 çün ḫodıdın ḫāneni toldurdılar
ġavs̱-ı vaḳtni niçe kiftek urdılar

dīdege hergiz körünmey cāyġe
torda irdi şeyḫke yetti pāyge

48 olturup irdi bir kelb-i kelān
kilür irdi ez-berāy-ı üstüḫ̮ān

12 gūş-ı segdin tuttı tizraḳ öt sen’em
Belʿam-ı vaḳt-sen hemedin muḥteşem

ṣaltanatlig şehrdin ṣaḥrāgeçe
cümle bilmeydür uluġdur yā kiçe

ẓāhiri ibn-i fülān ibn-i fülān
dilde bir erzençe yoḳ ḫ̮avf-ı īmān

15 ḫ̮ᵛāce nā-ḳābil ki boldı kelb-i dih
ki munun͡ğ dek ḫ̮ᵛācelikdin kelb bih

men taṣadduḳ-men[1] uşal gerd-i Bilāl
gerd-i pāyı cennetīlerġe helāl

nām birle merd bolmas ādemī
bī-nişān bol nāmnı ur berhemī

18 kimge ḥāṣıl bolsa çün ẕikr-i müdām
merd-i reh-revge ne lāzım ḳurb-ı nām

biz heme dergehde ser-efgende-biz
ḳaysı nām birle çaḳırsa bende-biz

ṣāhib-i mülk ol irür hem mülkdār
müşt-i ḫ̮ākīge ne lāzım iḫ̮tiyār

21 cümle ḥarkāt andın u biz ḫ̮alk cemād
ʿömrimiz bar çün miṡāl-i berḳ u bād

kāzemiz bar muʿaṭal bir seyl-i tünd
cānımız bar muʿaṭal bir tīġ-ı tünd

hem-çünān ādemdü-biz ḫ̮āk-ı girān
nāmımız ibn-i fülān ibn-i fülān

24 hem-çünān bir bir ötüpdür püşt-be-püşt
cümlemiz dīvdin yigen gerdenge müşt

---

[1] TK’da “-men” yoktur. TK 2’de “taṣadduḳ-men“ şeklindedir. Vezin bakımından “taṣadduḳ-men“ şekli doġrudur.

cümle aydılar ki ḳaydın siz nigū
cānın͡gız boldı naẓarda rū-be-rū

evvelīn merte neẓāre ḳılmadük
sizde maʿnā bar ikendür bilmedik

27 līk bildük bes bu bilgendin ne sūd
bastı rū-yı āyīneni gerd ü dūd

dāmenini ḳaḳtı abdāl-ı vefā
şeyẖ bu ṭarz birle ḳıldılar duʿā

cümlen͡giz mānend-i Ḳārūn dek bolun͡g
ġarḳ-ı aḥmer kūh-ı Hāmūn dek bolun͡g

30 mālın͡gız kūh-ı bülendge sıġmasun
ʿaḳl heft lek hūşmendge sıġmasun

Ḥaḳ silerni ḥırṣ-ı Ḳārūn eylesün
ġencin͡giz kildi bütün kitsün bütün

cümle āmīn dir idi Ḳārūn bolay
ẖāk-i Ḳārūn ḳaydadur izlep öley

33 pās-bān-ı dil bol ey ʿAbdu'l-Ġafūr
aṣl-ı nāḳıslarnı maḳṣūdı budur

49 ḳıldı Şeyẖ-i Mevlevī mundaġ duʿā
man͡ga hem lāzımdur ey ʿAbdu'l-Vefā

münker-i eblehni bī-teşẖīṣ ḳıl
kim bu yolnı münkeridür nīst ḳıl

33
ġazel

me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - –

yükün͡gni yükle ey dervīş köp ḳattıġ sefer bardur
ribāṭ-ı köhnege ẖū ḳılma her rūzı beter bardur

reh-i dūr u dırāzın͡gnı müdām endīşe ḳıl ṭālib
barurda bā-ẖaber bol yolda çendīn ʿaḳbeler bardur

3 özün͡gni ġayretin͡gni yoḳıdın vā-pes tüşüp ḳaldı
ṣırāṭ üstide pāyın͡g tigdi taḥtıda saḳar bardur

hemesidin kalur-sen ḥırṣ bāzārını kim cūyı
ṣabā olgen soġun başın͡ga ming hengāmeler bardur

cihān mülkini ābādını taḥtıda ẖarābī bar
bu menzilge naẓar köp ḳılma bu zīr ü zeber bardur

6 reh-i āsān imestür ḳolge kirgey gevher-i maḳṣūd
mekān-ı ejdehādur her kayerde genc ü zer bardur

kön͡gülde āh-ı serdni heşt der-i cennetke birmey-men
sire dūzaẖke köyme kim bu yolda çeşm-i ter bardur

özün͡gdindür heme bīẖ-ı tekebbür hod-nümālıglar
ve ger ne yolge kirsen͡g ḳol tutarġe yaẖşılar bardur

9 kimi ki gerd-i dünyādın başını kılmadı fāriġ
ser-i tābūtke yetken son͡gra çendīn derdler bardur

dime yakamnı tuttı merg bilmey bī-ẖaber ḳaldım
saḳal aḳardı tiş tüşti san͡ga mergdin ẖaber bardur

anı dergāhıda hem yaẖşı der-kār hem yaman der-kār
egerçi āşnā bar keynidin bī-gāneler bardur

12 īmānın͡g şemʿ-i rūşen bād-ı tünddin saḳlamaḳ müşkil
bu müşt-i kem-bidāʿatke hezārān emrler bardur

kiterde aytıp ötti bu süẖannı bir bülend-pervāz
gam-ı ʿuḳbānı yer her dilde çün endek şerer bardur

yakan͡gnı yırtma kem-himmet ġam-ı ferzend ü mālın͡ga
kömülgen son͡gra vaḳtide uluġrak derdler bardur

15 beyābān-ı kazāġa nāle eylep yıġla ey Mecnūn
ser-ā-pā ġamda köygen niçe sen dek bī-ciger bardur

mühimm-ı kār-ı vaḳtin͡g ötti ölgendin soġun yetmes
egerçi nūş kördün͡g keynidin ṣad nīşter bardur

çünān gevher-ṭaleb bol Mebde-i Nūr baḥride Meşreb
bu gevherlerde ʿāşıḳ ʿarşda rūḥānīler bardur

34

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

آتش عشق است کا ندر نی فتاد
جوشش عشق است کا ندر می فتاد

saʿy ḳıl bār-ı emānetni köter
ḳavl-i pāk-i Mevlevī san͡ga yeter

50 3 bir ḳademlik yolda sen hüşyār bol
terk-i ġaflet ḳılgin ü bī-dār bol

bolmagin Haḳ yolıda kem-ḥavṣala
hem-çünān bī-dārını Ḥaḳ'dın tile

luṭf-ı pāk-i şāh bī-dār eylegey
tā ki ʿaybın͡gdın ḫaberdār eylegey

6 uçratıp ḫāṣānlarını fażl-ı Ḥaḳ
boldı neydin san͡ga birgeyler sebaḳ

ʿışḳ bir ʿilmī ki bī-şekk ü ḫilāf
nāmıdın elbette titrer kūh-ı Ḳāf

secde eyler aldıda levh u ḳalem
ehl-i dilge cān u cāhillerge ġam

9 ey birāder ḫarnı ʿışḳı ḫardadur
ʿışḳ uşaldur cānib-i ekberdedür

mey ki bir zevḳīdür usturlāb-ı ġayb
isteme sermestlerdir hīç ʿayb

ol ki ʿayb itti tenige cānı yoḳ
mürde'īdür gevher-i īmānı yoḳ

12 cānı bar u ṣad-hezār ʿilletke bend
hem-çünīn cānını ḫar ḳılmas pesend

cān-ı bi-ʿışḳ tenni kehdānıge ḫar
ḫarge ne lāzım şarāb-ı ney-şeker

bende-i ol men ki tende ʿışḳı bar
ḳopsa oltursa dilide ẕevḳı bar

35

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bar idi şehzāde-i nāzik-beden
reng-i ruḫsārı żiyā-yı ṣad-çemen

an͡ga dil tapşurdı himmetlig zenī
intiẓar irdi ki bir körgey anı

3 tellī bar irdi mahall-i gird-bād
çıkar irdi zen mahall-i bāmdād

dir irdi billāh ki bī-şek müşfiḳam
ṣādıkam şehzāde'īge ʿāşıkam

ey ṣabā ʿarżımnı aytkin şāhke
āh-ı pür-derdim yetişti māhke

6 men ki rencūrım u tā-key bī-ḳarār
nūr-ṭalebni köydürür hīç nār

nār līkin nārīlerni köydürür
nār-ı İbrāhīm'ġe āteş boldı nūr

ḫāmlarge boldı lāzım āteşī
ṭabʿ-ı ḫāmıdur belā-yı ser-keşī

9 puḫte ḳıldı meyveni luṭf-ı ġafūr
puḫte bolgenlerge lāzım yoḳ tenūr

āh dip ol ser-girān yıġlar idi
baş urup bī-ārmān yıġlar idi

51 barur irdi bir muḳallid rāhke
defter-i zendin gepürdi şāhke

12 ey cemālin͡g şemᶜidür efrūḫte
yolda bir bī-çāre kördüm sūḫte

boldı rūşen tīre dilni ᶜilleti
tilni üstide o maẓlūm ᶜavreti

aytadur bi'llāh bu yolda ṣādıkam
rū-yı ol şehzāde'īge ᶜāşıḳam

15 didi ol şeh ᶜışḳ-bāz-ı āsmān
çün kötergey bir ᶜiyāl-i nā-tüvān

imtiḥān ḳılmaḳ kerek maᶜşūḳdın
himmetini bizge körsetsün bu zen

üç maḥāsılnı yüberdi pādişāh
telni üstige çıḳın͡glar bu pegāh

18 düm-i esbge saçıdın muḥkem taḳın͡g
niçe ḳamçı hem-çünīn esbge ḳaḳın͡g

ol beyābānīge südrep öldürün͡g
hem kesin͡g başını zūdraḳ kiltürün͡g

mūr-ı lengī kim bulgey mūnisī
bizni ḫalḳ bar bizge ᶜarşnı tāvusı

21 üç maḥāṣıl bardı telni üstiġe
bayaki zen hem töküp āb-ı dīde

hem-çünīn peyġām-ı mergdin dāstān
ḳıldılar maẓlūmnı aldıge beyān

ḳoptı taᶜẓim ḳıldı taptım bāl u per
ançа men izler idim taptım şükür

24 ġayreti birgil ki sālārī bolay
tā ki ʿahd ittim şu ʿahd birle öley

kıldı ḳāṣıdlarnı ol ʿavret ṭavāf
didi yoḳtur hergiz ʿahdımge ḫilāf

ey birāderler bu ḥālimni bilin͡g
ḥācetim bar şāhke ʿarża ḳılın͡g

27 imdi farż ittim ki āḫir öle-men
emr-i şehdin cüst nā-būd bola-men

özi minsün esb-i dilni daġlasun
öz rikābıġa saçımnı baġlasun

südresün Rūm'dın çü Hindüstān'ġaça
tā Ḥaleb'ni mülkidin Kāsān'ġaça

30 şunça aytsun vāy sezzāyī kişi
merdge şundaḳ bolur mu maḫlāṣı

bardur dil-dādege şundaġ cezā
ḫācetüm bardur çıḳarsun pādişāh

bildiler iḫlāṣ-ı sīm-endāmnı
yetkürüp şehzādeġa peyġāmnı

33 şeh işitti köp firāvān yıġladı
dilde derdi bar idi ḳan yıġladı

52 imdi ey ḳātil yügürgin muḫteşem
ḳılalük ol māhni dāḫil-i ḥarem

tā yetüşti kördi kāṣıdlar anı
reng-i rū bolgen bedel dīger künī

36 an͡ga aydılar ki ḳop ey meh-likā
ḫak-i pāyın͡g pādişāhke ṭūtiyā

didi taptım yār-ı nā-maḫremdü şā
maḳṣūdım Ḫālıḳ'ġa bolmaḳ āşnā

yol yörür irdim refīḳi tapmışam

men mecāzīdin ḥaḳīḳī tapmışam

39 aytur irdi her ḫas u ḫārīge rāz
bu heme ḫāmī iken ʿışḳ-ı mecāz

ferd kildim ḳābil-i evṣāf-men
ġayrnı endīşesidin ṣāf-men

an-ḳader bārān-ı raḥmet tökti Ḥaḳ
dürr-i deryā-yı ḥaḳīḳat tökti Ḥaḳ

42 uçradı yol üstide İlyās rāh
boldı ol maẓlūmge ol şeh reh-nümā

münʿim-i vaḳtim ki hiç yoḳtur kimim
ḥāmī boldı man͡ga raḥmetlig kerīm

tekye ḳıldı hem-çünīn dīvārge
cānnı tapşurdı uşal Ġaffār'ge

45 kim ki ʿāşıḳ bolsa cānıdın kiçer
mis̱l-i Edhem ḫānmānıdın kiçer

kimge raḥm itse Ḫudā-yı ġayb-dān
mekr-i nefsdin bendeni eyler emān

bolsa rū-gerdān ṭaleb vaḳtide Ḥaḳ
Cebra'īl kilse bir'almaydur sebaḳ

48 ey Ḫudāyā kārımıznı rāst ḳıl
bendelikde ṣāḥib-i iḫlāṣ ḳıl

hem ġafūr-sen hem emīn ü kār-dān
nefs-i ser-keşdin özün͡g birgin emān

aydılar bu sözni ġamgīn şāhke
remz-i ʿışḳdın ḫātırı āgāhke

51 şehke dārū boldı şiddethā-yı merg
māl u mülk ü cümlesini ḳıldı terk

yolge kirdi āh urup Edhem-ṣıfat
taptı āḫir pādişāh hem maʿrifet

yol açuḳdur ḳanı müştāḳ-ı dīdār
ḫᵛāh merd ü ḫᵛāh zen ʿışḳ iʿtibār

54 bu sebebdin aydılar ol müntehī
defter-i ʿışḳdın gepürdi Mevlevī

ʿışḳ her ser-çeşmeni bāḥrī ḳılur
ḫᵛāhlasa bir katreni nehrī ḳılur

ʿışḳ çün Mūsā'ge Ṭūr'ı körsetür
bir dırahtdın an͡ga nūrı körsetür

53 57 men uşal himmet-bülendni rūḥı-men
nār-ı ʿışḳıge tutaşsa cān u ten

kıldı āteşni gülistān ol Ḫalīl
belki ʿışḳ-ı cān idi ʿışḳ-ı Celīl

Nūḫ'nı cānıge ʿışḳı bar idi
āb-ı çeşmi ḫalḳġa Ṭūfān-dār idi

60 kilse ʿışḳ aldıda rencūr ʿilleti
ʿışḳ tapken son͡gra kitkey ʿilleti

kim ki bu tiryākdın nūş itmedi
ġayriyetlerni ferāmūş itmedi

men ki ṣāḥib-nisbet ü sālār-men
būy-ı ʿışḳ her yerde bolsa yār-men

63 āşnādın kilse ḫᵛāh bī-gānedin
Kāʿbe'din rū birse ḫᵛāh büt-ḫānedin

bar-men her derge seg dik pās-bān
bardur ümmīdim körüngey nūr-ı cān

cān ki cānānge yetti cān bolur
müşkilātı dü-cihān āsān bolur

66 her ḳademde şeş-cihetdin yol tapar
ʿışḳ tigdi küll-i ʿaybın͡gnı yapar

aldıda yeksān irür ʿayb u hüner
kimge tigse endekī ʿışḳdın ḫaber

36

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bar idi bir merdegī kallābegī
nām-ı ʿışḳdın dilge kiltürdi şeki

didi neyni ʿışḳı bir nām-ı dürūġ
engübīn salġanda şīrīn yoḳtu dūġ

3 maḥż bir gepdür ʿavāmu'n-nāske
bu süẖānnı dise bolmas ẖāṣke

ʿaḳl-ı ḳamil yoḳ idi bī-derd idi
merd yoḳ irdi vü nāmı merd idi

an͡ga ḳudret körsetip Rabbu'l-Celīl
barur irdi nev-civānī berdi dil

6 boldı bī-ṭāḳat dil-ı zārı anı
zūd köpeydi dilde āzārı anı

gerçi kār-üftāde yoḳ irdi püser
vāḳıf-ı esrār-ı ʿışḳ irdi peder

ẖalḳ aydı sen ekābir-zāde'ī
aḥmaḳī ferzendiġe dil-dāde'ī

9 pence-i pākin͡g salur ʿālemġa şūr
ġayretin͡gdin ṣad-hezārān irdi kūr

çeşm-ü şiddetni bu kün ḳılma dirīġ
uralük aḥmaḳnı çün ẖalḳıge tīġ

merd-i kār-üftāde idi tīġlar
künd irür ʿışḳ nā-gehānī açsa ser

54 12 tīġ urmaġı be-ġāyet bile-men
zūrsız şemşir fikrin ḳıla-men

küşte-i ʿışḳdur u tīġ urmaḳ ẖaṭā

küştelerni küşte ḳılmak nā-revā

barıṉ͡g imdi rāhıṉ͡gızge yöre-men
irte ol merdni dürüst öldüre-men

15 meclis-i ābād ḳıldı būstān
ḥāżır irdi anda çendīn nükte-dān

ḳıldı meclislerni nīgū ihtimām
çarladı dil-dāde'ini vaḳt-i şām

didi ferzendige kilgin ilgiraġ
merd-i mihmāndur açmaṉ͡g mı ḳucaġ

18 tüşti rūbāh şīrni çengālige
imdi Ḫālıḳ ḥāmī bolsun ḥālige

bolup irdi merdni ʿışḳı müntehī
kördi maʿşūḳ yüzini ol müttaḳī

ḳıldı maʿşūḳı ḳuçaḳ ayrılmadı
tavladı ʿışḳ cānı çıḳtı bilmedi

21 ḳalmadı hergiz dilige ārmān
boldı cānān yolıge maḳbūl-ı cān

Muṣṭafā ümmet üçün ġam yepdüler
nefs ölmey rūḥ tirilmes dipdüler

37

ġazel

me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün
. - - - / . - - - /. - - - / . - - –

taṣadduḳ-ı uṣal rūh-men ki ʿarş üstide cevlānī
maḳāmı bolsa dāyim hatm-i menzil-gāh-ı rūḥānī

birev maḳbūl birev merdūd heme yol başladı bir bir
ḳanı ol Şeyḫ-i Bersisā uşandaġ Şeyḫ-i Ṣanʿānī

3 ḳademni ilgeri ḳoy ʿömr bāzārın ġanīmet bil
özüṉ͡g rencūr yoḳ-sen verne köptür yolda lokmānı

bitin͡gler nām-ı ʿışḳnı tābūtumge baʿd ölgen son͡g
vaṣiyyet eyler irdi Ḫᵛāce Īsmāʿīl-i Sāmānī

ṭaleb ehl-i keremdin ḳıl ki müflisdin ḫatā irmiş
ki ṣāḥib-ḫāne müflis bolsa nā-ḫoşnūddu mihmānı

6 ḫasīsler dīdesige kūh-ı Ḳāf irmiş erzençe
közün͡gni nūrı kitmey ḥātemā ḳılman͡g mu iḥsānı

hemecni dīdesige zer körüngey tekke'ī sergīn
anı āḫir demde köp necāsetdür gūristānı

ḳanı merdī ki tapsam ḫāk-i pāyın közgeçe ḳılsam
Ḫudā'nı ʿışḳı birlen bolsa ol çāk-i girībānı

9 cihānnı yutsa dūn himmet açar aġzını efʿī dek
eger müft tigse ḳanddın bih bilingey āş-ı yavġanı

maḳām-ı būy-ı ʿışḳnı sorma hergiz ehl-i dünyādın
bu bir ḥabbeni tapsa zūd satar īmān u ʿuḳbānı

bu aḥmaḳ fitne-cūlardın Ḫudā birsün penāh āḫir
zemīndin āsmānġa ḳavladılar āḫir ʿĪsā'nı

55 12 peyem-ber sıġmadı ḳavmige köp āzār kördiler
resūl-ı ʿālem irdiler beşerdin arş sulṭānı

ḳoşulma ey ciger kūteh-naẓardın köp belā artar
peyem-ber aydılar nāḳışnı yetkey yurtke noḳṣānı

bahīlde ʿışḳ bolmastur ki[1] ol merdūd-ı Ḥaḳ kilgen
ne lāzım dīde-i merdūdge açmaḳ dürr-i yektānı

15 cemāʿat ḳol köterse gerdenin͡gni ḫam ḳıl āmīn di
ʿazīzler aytıp öttı dīv urar elbette tenhānı

ne lāzım ʿışḳ ḥārişlerge amānı tapilgey ol
ki dünyā dostını ʿuḳbāge ser-gerdāndur īmānı

menem perverde-i dāġın͡g kil ey şūḫ-ı ṭarab-engīz
ezel leb-teşnesi-men man͡ga bergin cām-ı ṣahbānı

18 ḳanı ṭālib ki Meşreb dek kötergey gevher-i maḳṣūd

[1] TK'da "ki" yoktur. TK2'de vardır. Vezne göre olması gerekir.

tököldi Mebde-i Nūr-ı ḥaḳīḳat luṭf-ı Rabbānī

38

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

نی حریف هر که از یادش برید
پر دهایش پر دهای مدرید

boldı rūḥ mülk-i bedendin tā cüdā
an͡ga yoktur cins-i dīger āşnā

3 nezd-i ʿAbdu'llāh'ke kül boldı bu cüzv
dime teşvīşdin cüdādur ẖālī ʿużv

līk teşvīş bar senden pūşīde
maḥrem-i ol rāz imes dil ü dīde

vaḳt-i mahremlikde yangı ol nigū
mis̱l-i ot dek bolsa anga rū-be rū

6 verne men bildim dise taḳlīddür
bu rumūznı mażbūṭ eylepdür Ġafūr

yitse her semʿige nā-geh bu fiġān
ḳalmas irdi bu cihānda ehl-i cān

çünki şundaḳ boldı ḳudret bāliġı
her kişi yoḳtur bu sırge lāyıġı

9 sīne-i ʿārif muḥīṭ-i āsmān
keşf bolsa an͡ga esrār-ı nihān

ẖükm-i ʿallāmü'l-ġuyūb an͡ga yeter
kim ki gevher tapsa ḳaydın fāş iter

hem-çünān dil mülkige ni derd-i ser
kes muṭaliʿ bolmagey ġayr-ez-ẖaber

12 ikki mevtin͡g bardur bilgin yaḳīn
evvelīn ü āẖirīndin an͡glagin

biri nā-yābīdü mevt-i ʿāfiyet

birini istepdü mevt-i ʿāriyet

rūhkedür beliyyet-i cism-i gil
ʿāriyetni suḫresidür muṭṭaṣıl

15 hem-çünān aʿmā kilür aʿmā kiter
vakt-i ḫaşrī başıge ẓulmet yeter

56 kim ki taptı ʿāfiyetlig mergni
körmedi hergiz ḫazānlik bergni

ol rumūzīdür ki dil-fehmīdege
körsetür Ḥaḳ merd-i ṣāḥib-dīdege

18 ḥāl şundaḳ bolsa kār āsān bolur
erzenīge kūhlar pinhān bolur

bu meḥek her kim ki zūd yetmaḳçıdur
eks̱er-i ḫalḳ bī-miḥek kitmaḳçıdur

ʿışḳ rüsvālik tiler ne ʿaḳl u hūş
açma ʿaḳldın defter ü cāhil ḫamūş

21 sırr-ı cān idrāklardın taşḳarı
aytmagin maḥrem imes nefs-i ḫarı

ol ki ifşā ḳıldı eks̱er ʿaḳlı yoḳ
kem-biḍāʿat mundın artıḳ naḳli yoḳ

39
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

ʿārif ü kāmil-i Şeyḫ-i Şādmān
hem-zebān-ı aḳrabāyīdür be-cān

oldı şehrige ekābir-zāde'ī
maṣlaḥat körsetti kār-üftāde'ī

3 didi ey mülkiñ seni pāyendedür

ḫalḳ raʿiyyet[1] ḫiẕmetin͡ge bendedür

ḥāżır itkil ṣāḥib-i esrārnı
maʿlūm itkey munda nūr u nārnı

ḫᵛāhī maḳbūldü ḫᵛāhī bī-īmān[2]
bir naẓar ḳılsa bilür Şeyh Ṣādmān

6 ol muḳallid ḥarfi ez-rū-yı ʿamel
tā ki ʿāriflerge yetkürgey ḫalel

şeh buyurdı emrini nādir bilin͡g
kül mürīd ü şeyḫni ḥāżır ḳılın͡g

dīde açsunlar nigū ġavs̱-ı zamān
ki bu mürde bā-īmāndur bī-īmān

9 emr-i şehni tuttı ġavs̱-ı pāk-bāz
evvelidin an͡ga maʿlūm irdi rāz

boldı maʿlūm rū-be-rū bolgen zamān
ḳırḳılıpdur mürdedin nūr-ı īmān

sorar irdi şāh aḥvāli neçük
bu perīşān rūynı ḥāli neçük

12 didi men kāhin imem ṣāḥib-rumūz
çün özümni asl bilmey-men henūz

men uşal zindān-ı tendin ayrılay
son͡gra men her kimni aḥvālin biley

köp küdūret mendedür āzād olay
zindelikdin nā-tamām-men şād olay

15 bu cihāndın men ḳaçan ḫursend-men
hem-çünīn zindān-ı tenge bend-men

57 bendi bilmes pā-güşāde ḥālini
ol ne bilsün defter-i iḳbālini

---

[1] Nüshalarda bu kelime yanlış olarak “rü’yet” şeklinde yazılmış. Anlam açısından “raʿiyyet” olması gerektiği için “raʿiyyet” tercih edildi.
[2] Bu mısra vezin bakımından bir hece eksiktir.

biz heme ẖāk astıda nā-pāk-miz
hem-çünīn cenbide kirm-i ẖāk-miz

18 nā-mübārekdür bu sözde ʿaḳl-ı leng
rīgni ṭaḥtıda cā tutmas neheng

keşf boldı vü ẖaberdār itmedi
ẖālidin ol şehke iẓhār itmedi

rāzlar ser-beste ḳaldı pūşīde
boldı maʿlūm kimge bar irdi dīde

21 aldıda on yitti ming ṣāḥib-maḳām
cümle ṣādıḳ ʿārif-i taḥṣīl-tamām

cümle çār-erkān cāndın bā-ẖaber
ġavs̱-ı vaḳt u lā-mekāndın bā-ẖaber

cümlesi deryā-dil ü ṣāḥib-vüṣūl
ki alarge münkeşif redd ü ḳabūl

24 gerçi ẓāhir dīdelerge ẖākīdür
rūhlar āyīne-i eflākīdür

ḳılmadılar şāhke iẓḥārını
tuttılar pūşīde aṣl-ı kārını

meczūbī bar irdi cezb itken fenā
şeyẖni aldıge çālāk urdı āh

27 didi rāst itkin ki aḥrec bolmasun
cümle ẖalḳnı ẖāṭırı kec bolmasun

ḳılmasan͡g tekrār men tekrār itey
men bu rāẓ-ı maẖfīni iẓhār itey

ḳalmasun ol şehke hergiz ārmān
hem pederni ẖālini bilsün ʿiyān

30 k’ey emīnü’d-dīn girihni açalük
ehl-i meclislerge gevher saçalük

ʿömr gevherdür ġanīmet bilelük
Ḥaḳ’nı dergehide ṭāʿat ḳılalük

saʿy eyle͡ng nā-müselmān kitmelük
mis̱l-i ol cühhāl nādān kitmelük

33 aydı vāḳıf bol ey şeh-i bā-ḫaber
bu peder ki sendedür ehl-i saḳar

cāyı dūzaḫdur bu ḫar-ı mürdeni
men köterdim orta yerdin perdeni

būy-ı küfrīdür pederni cānıdın
boldük āgah ʿākibet īmānıdın

36 cāyı esfeldür bu bī-devletni bil
sen pederdin ʿibret algin tevbe ḳıl

sa͡nga hem yetkey saʿādetlik ḳażā
her şey'ini ḳurbıge lāyıḳ bahā

der-ḥaḳīḳat şehni nefsi ḫar idi
bu rumūzlar şehke çün neşter idi

58 39 şeh buyurdı merdni sengsār iti͡ng
başke türlüg belālar körseti͡ng

hem-çünān nā-būd ḳılı͡ng mānend-i gerd
bī-edeblik ḳılmasun tā özge merd

bu süḫannı a͡ngladı ol meczūbī
ḫāṭırı rencūr boldı maʿbūbī

42 ah-ı serdi tarttı ol ez-rū-yı kār
köydi kitti āhıge şehr ü diyār

gerden-i şeh sındı merdni āhıdın
ki ḳażā her kimgedür nāgāhıdın

ḫām idi ol şehke yetkürdi şerer
ḫışmıdın ʿālemġa yetkürdi żarar

45 kitti ḳoldın dürr-i reh-āverdesi
hem-çünān yırtıldı yaḫ dik perdesi

maġrūr-ı nisbet heme dīvīdüler
bī-vilāyet hem-çü kālīvīdüler

sen ḳadem āheste ḳoy ey şehryār
çünki her kārıge reh-ber iʿtibār

48 gevher ehlini kefige baradur
bu rumūzlar felsefīge baradur

ḳavl-i kāhīn gerçi bolsa rāst hem
ḳılma īmānın͡g kiter iḫlāṣ hem

ki bu yolnı reh-zeni kāhīn irür
kāhin-i ġāretgeri herdin irür

51 hem bu dünyā hem o dünyā kendedür
belki Ḥaḳ’nı aldıge şermendedür

ehl-i naḫvetdür īmāndın ḳol yugen
hem-çü mürde an͡ga ne gūr u kefen

bu rumūzge yetmedi ʿaḳl-ı ʿavām
kāhinini aydılar ṣāḥib-maḳām

54 boldı ḥaşr is̲bāt-ı āyātı bilen
Muṣṭafā’nı ḳavlide ey Bü’l-Ḥasen

baʿzı ḳıldı baʿżı ḳılmaydur ḳabūl
ḳavl-i Ḥaḳ’ġa müttefiḳ ḳavl-i resūl

ez-ḥad-efzūndur bu yolnı münkiri
men bilelmey-men ne bolġay āḫiri

57 Sāmirī’ni ḳavlige ʿālem girev
boldı eblehlerge tāze dīn-i nev

ḳavl-i Mūsā’nı çünīn taşlap ʿaḳīb
bāʿżı merdūd boldı dīndin bī-naṣīb

ʿaḳl u nefis hem-çünān şeyṭān-sen
mis̲l-i kāhīn-sen cesedde Bü’l-Ḥasen

60 maṣlaḥat ḳılma bularge sen bu kün
mülk-i dīnge ol salur aʿẓam tügün

ṣad-hezārān fitnedü bir mülkke cemʿ
bolsa yanmasdur īmān mülkige şemʿ

59 ṣoḥbetidin çirkenür ṣāḥib-dilī
çünki esfeldür evelki menzili

63 maṣlahat düşmenge ḳılma ey faḳīr
encümenge yayılur bisyār sīr

özlerini maḫż-ı ʿārif nām itip
şīrlerni nāmını[1] bed-nām itip

her baḫīl ü her şaḳī deccāl-ḫūy
yaḫşı dīndin ḳaytarıp bāṭılge rūy

66 tanımay bīgāne vü tā ḫᵛīşni
hādī eylep nefs-i kāfir-kīşni

köz tiker her kimge nāḳış ʿayb-cū
ḳābil-i raḥmet imestür kende-ḫūy

kim ki rū-gerdān irür ḥaḳ dīnidin
mülk bozulgey Nemrūdīni kīnidin

69 ey Ḫudā bī-çāre-miz nezāre ḳıl
münkirin perdesini pāre ḳıl

tā ki mü'min tapmasun andın żarar
şerr-i düşmendin emān ḳıl dādger

salma benden͡gni ḫatālig yolıge
iḫtiyārım birme nefsim ḳolıge

72 cümle baḫşāyiş özün͡gdin yā İlāh
bende ne bilsün s̱evāb ü ne günāh

tā tirig-men tevbe bir mis̱l-i naṣūḥ
bu icābet birle sen birgil fütūḥ

kilse ḫāṭırlarge her kibr ü riyā
ʿacz bāzārıge salgin ey Ḫudā

75 yetti dūzaḫnı yüzümge bend ḳıl
hedye'ī birgil meni ḫursend ḳıl

[1] Bu kelime TK'da "nāmı" şeklindedir. TK2'de ise "nāmını" şeklindedir. "nāmını" şekli vezne uygun olanıdır.

nām-ı bedlerdin meni bīrūn çıḳar
ḫācetimni yetkür ey hācet berer

sañ͡ga kim aydı bu ṣūretni tüzey
merd-sen bīḫ-i tekebbürni uşat

40

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

همچونی زهری و ترياقيکه ديد
همچونی دمسازی و مشتاقيکه ديد

dil ki boldı kibr ü naḫvetdin tehī
mis̱l-i ney boldı vücūdı müntehī

3 ḳudret-i Allāh’dın ol ser-firāz
ḥāmil-i ḳudret irür deryā-yı rāz

şehr-i dilde genc hem esrār bar
ādemīge nūr bar u nār bar

birdi peyġām-i nigūmendi ṣudūr
ança ki ʿālemdedür ādemdedür

6 yaḫşı yaḫşıdur yaman aṣlı yaman
bu ceseddin küfr peydā hem īmān

60 merd kerek şehr-i vücūd seyr eylese
bir Ḫudā’dın özgeni ġayr eylese

pāk eger bolsa maḥall-i rāzdur
rūḥ-ı ḳudsī birle ol dem-sāzdur

9 tā ḳıyāmet nām-ı nīki bāḳīdür
teşnedür raḥmetke ol müştāḳīdür

līk eger bed bolsa dergeh rāndedür
dest ü pāyı çün yed-i şeytāndadur

ʿışḳ u rūḥ dem-sāz-ı müştāḳī irür
nefs ü şeyṭān zehr-i tiryāḳī irür

12 merd kerek farḳ eylegey ey şehryār
nīk ü bedni küllīsi ādemdedür

nīk ü bed bīnāge boldı cilveger
közni tikdi cümledin taptı ḫaber

bī-tereddüd oltur’almas sāʿatī
an͡ga rūşen boldı fetḥ-i ṭāʿatı

15 zūd bolur meşġūl istiġfārge
zārī eyler cānib-i Ġaffār’ge

ey Ḫudā şermendedür-men sen kiçür
luṭf-ı pākin͡gdin töküp üstümge nūr

baş ayaġım cümlesi ġarḳ-ı günāh
bāz dergāhın͡ga kildim yā İlāh

18 hem kiter vaḳtimde mużṭar ḳılmagin
āteş-i naḫvetke aḫker ḳılmagin

nur-ı bī-rengi bile dilni arıt
verne bar-men maẓlūm u dādımge yet

āh urar dergehde girye ser ḳılur
yaḳasın köz yaşı birle ter ḳılur

21 nāle ḳılgende çıḳar otluġ şerer
āh-ı serdi ʿarş-ı aʿẓāmge yeter

aṣl bilsen͡g rāh-ı āgahlar budur
nīk ü bed bāṭında zūd maʿlūm bolur

ġafletīge nīk ü bed maʿlūm imes
şehdge kondı kūhge hem kondı meges

24 ḫarnı kehdin sürgin ey ʿAbdu’l-Emīn
ḫar ne bilsün leẕẕet-i turş u şīrīn

hem-çünān bil ġafletīni ḥālini
ki bularnı mülkini vü mālını

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫvāce ʿAbdullāh-ı Maġrībī ʿazīz
ḫāneḳahda irdiler ṣāḥib-temīz

muḫbirī aydı ki nā-būd boldı dip
ki falān seyyid şu vaḳtde öldi dip

61 3 cümle muʿṭaldür ki ey reh-ber turun͡g
muntaẓırdur ḳavm cenāzege yörün͡g

aydı ṣad efsūs ol şeyḫ-i zamān
kes ne bilsün dāne ilter ya samān

ādemīni nīki bar u hem bedi
ikkisidin biri maʿlūm bolmadı

6 man͡ga vācibdür ki aḥvālin soray
hem bedidin nīkidin kavlap körey

ṣād iltken bolsa nīgū āb-rūy
rıḥleti mātem imestür miṡl-i toy

dāmenige bolsa ʿiṣyāndın ki lāy
hem-çünān aḥvālni ṣad cānıge vay

9 līk rū-gerdān irür andın Ḫudā
hem şefāʿat eylemestür Muṣṭafā

şunca aydı ʿārif-i ṡābit-ḳadem
bardılar seyyid sarı ol muḥteşem

kördiler bisyār ḫalḳ mużṭar heme
hem zebānlar lāl gūş-ı ker heme

12 kördiler şeyḫni maḳām-ı ḥālige
ḫalḳ yügürdi şeyḫ istiḳbālige

şeyh kilip olturdı ḳıldı nīm-nigāh
tapmadı ol ḫānedin bī-şübhe gāh

cinsler bar irdi līkin nām nām

kāleler pākīze cümlesi ḥarām

15 tekye kirbāsı yoḳ irdi şübhesiz
tā kefen ḳılgey an͡ga şeyẖ-i ʿazīz

yaḳa çāk itti vü çendān yıġladı
şūrişi tüşti firāvān yıġladı

yerge tüşti merdni fīrūzesi
veh neçük bolġay namāz u rūzesi

18 ḥayf mundaġ dil-i siyāh mū-sefīd
dergeh-i Ḫaḳ'dın neçük eyler ümīd

rūḥ-ı ḳābil yok ki pervāz eylese
ẖayrı yoḳ ṭāʿātı yoḳ nāz eylese

bir neseb bardur bu hem ʿāriyeti
köp seyid bar yoḳ nebīni ümmeti

21 yol yörerde bende ṭāʿatlig kerek
peyrevi der-kār ümmetlik kerek

sen ki ümmet bolmasan͡g şermende-sen
gerçi Nūḥ'nı oġlı bolsan͡g kende-sen

didiler ṣad āh ḥālim ḳalmadı
żaʿf-ı dil taptım mecālim ḳalmadı

24 kim ki boldı ṭāʿat u ẖizmetke süst
ne kefen taptı vü ne gūr-ı dürüst

ger bir erzen ḳalsa bāḳī tende nefs
yüz īmānnı bozadur tiryāḳ-ı nefs

62 ança bedler irdi men ḳıldım beyān
nīklerdin hem açay bir dāstān

27 kimni ki Ḫālık hidāyet eyledi
evvelīn Aḥmed'ge ümmet eyledi

birdi ġayretni şecāʿatnı an͡ga
kūh dek deryā-yı himmetni an͡ga

nār kilse aldıda nūrī bolur

ẓerre kilse çeşmge ṭūrī bolur

30 min͡g sebeb uçrar müsebbibdin an͡ga
nūr yeter ḥāżır u ġāyibdin an͡ga

cümle baḫşāyiş bolur sermāyesi
belki ʿarşu’llāhke tüşti sāyesi

42

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Şeyḫ Süheyl-i Ġavs̱ deryā-dil idi
ḳurb-ı pākidin cihān ġāfil idi

tanır irdi ehl-i şehr ü ehl-i dih
ol be-her sūretde bolsa merd-i bih

3 çün bar’almas-miz o merdni cāyıge
ġāşiye ḳoymaġdu pīş-ü pāyıge

irkeşerdi şeyḫke niçe ehl-i hūş
körer irdi şeyḫdin çendān ḫurūş

baʿżı muḫliṣ boldı vü baʿżı mürīd
ḳılur irdiler uşal ġavs̱dın ümīd

6 aytur irdi cümle yārānıge ol
men ki ölsem gūr ḳılmaydur ḳabūl

der-ḥaḳīkat kendelerdin kende-men
ṭāʿatımnı yoḳıdın şermende-men

man͡ga irkeşmen͡g ki men ehl-i sakar
kim ki irkeşti kesāfetler yuḳar

9 ḫalḳ küfrini bilür irdi īmān
emr-i pākini kabūl ḳıldı be-cān

barur irdi niyyet eylep ḥac sarı
ḫalḳ irkeşti bar irdi cevheri

hāżır irdi āşnā bīgāne’ī
uçradı aldıda mebrez-ḫāne’ī

12 ol meşāmıge yetüşti būy-ı bed
tuttı burnını uşal ṣaḥib-ḫıred

a͡ngladı āvāz mebrez-ḫānedin
ki bu yolda gūşe-i virānedin

didi ey şeyḫ bizni sen unutmagin
ötesen zinhār burnu͡ng tutmagin

15 yaḫşı inṣāf itkin ey ṣāhib-ḫıred
bil özü͡ngdindür tamāmı būy-ı bed

verne biz engūr-ı heşt-cennet idük
reng bābıda ʿaceb niʿmet idük

63 bizge bir ehl-i kesāfet uçradı
tigdi andın gendelig būy-ı bedi

18 yaḫşılardın nūr-ı bīnende yuḳar
bu meṡeldür kendedin kende yuḳar

kendelerge bolma hergiz yār-ı gār
ḳıldı rıḍvāndın cüdā ṭāvusnı mār

cümle bed-būlar özü͡ngdindür seni
ey ḫıredsiz a͡ngla ʿayb itme meni

21 verne men tāc-ı ser-i rıḍvān idim
ṣāḥib-i heftād destūr-ḫᵛān idim

bedge her kim ki ḳoşulsa bed bolur
Ḥaḳ’nı dergāhıdın āḫir red bolur

bu süḫannı a͡ngladı Şeyh-i Süheyl
ol mübārek dīdesidin tökti seyl

24 āh urdı men müselmān bolmadım
merg-i bī-vaḳt kildi evvel ölmedim

men henüz’em nā-şināsā bara-men
kūr-bātın men ki aʿmā bara-men

bar idim Nemrūd ṣāhib-ʿilleti
boldı mebrez-ḫāne man͡ga ʿibretī

27 ey daġal-rū nefs bar-sen düşmeni
imdi mü’min bol Ḫudā’yın͡gnı tanı

cümle loḳma ārd-ı bā-revġan iken
boldı maʿlūm būy-ı bed sendin iken

şunça didi vü yetüşti ṣūfīler
ġaybdın ilhām an͡glap rāh-ber

30 kildi hātifdin ḳulaġıġa nidā
bes ḳıl imdi urma bisyār dest ü pā

men müselmān eyledim nefsin͡gni mūm
sīne-i pākin͡ge bes töktüm ʿulūm

evvelin͡gni ṣāḥib-i kār eyledim
āḫirin͡gni men ḫaberdār eyledim

33 kül ferişteh sendin ümmīdī tutar
bendelikke bu şināsālik yeter

ikki yol kildin͡g mekān-ı bevldin
aṣl-ı cismin͡g āş u nān u bevldin

ḳatre tigse rūḥ ḳılur istīze bāz
bī-namāz irdin͡g neçük taptın͡g namāz

36 men ki heft-iḳlīmni ḫānı-men didin͡g
cümle ḫalḳnı sāyebānı-men didin͡g

sīr boldun͡g u unuttun͡g Ḥaḳ’nı sen
dest tuttun͡g līk ḫūn-ı ḫalḳnı sen

dest ü pāyın͡g barıda yol yörmedin͡g
ḫırḳā vü seccādeler köydürmedin͡g

39 āḫiri kitmakçı-sen endīşe ḳıl
bu cihānnı ḥāṣılını sehl bil

64 ey muḳallid baḳma usturlābge

defter-i baḫtın͡gnı taşlap ābge

āb-ı ṣāfī bāṭının͡g pürdür delīl
tā ki tartkey nefsni közige mīl

42 ikki dünyādın yumuldı çeşm-i zişt
cism-i cānge rū-be-rū nūr-ı behişt

munda tāʿāt u ʿameldin ḫālī-sen
rūz-ı maḫşer dīvni ḥammālı-sen

43
gazel

me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - –

meşām-ı cānge der-kārıdu aṣl-ı ʿışḳ kāfūrı
berāberdür an͡ga bilsen͡g cihānnı nūrı vü nārı

kişi kim taşlasa ʿuḳbānı dünyāge naẓar ḳılsa
uşandaġ dīdedin tan͡gla çıḳar dūzaḫnı zünbūrı

3 ḫodıdın ötmaḳ u dünyādın ötmaḳ sehl-kār irmiş
ḥaḳīḳatde ḳadem bir yol irür nezdīki vü dūrı

zehir loḳmadur düşmenni ḳolıdın tatıp bolmas
zehir pinhān iterler ḳandge düşmenni destūrı

uşal rūzī ḳulaġım vaʿde-i dīdār an͡glapdur
közümni aldıda erzençe yoḳtur cennet ü ḥūrī

6 ʿibādet ḳılgin ü maġrūrlikni taşlagin dildin
cehennemni segidür kim ki boldı kibr ü[1] maġrūrī

mesīḥ-ādem kerek bu ḫuftelerni bāz uygatgey
ḳanı Loḳmān-ı vaḳt bu yolda köptür kūr u rencūrı

ḳadalsa ḫār endek ḳaladur reftārıdın pāyın͡g
neçük menzil tapar-sen dilde bolsa nefs-i nāṣūrī

9 ḳalıp-sen tārikistān içre iş taḳlīd bile bolmas

[1] TK’da “ü” yoktur. TK2’de vardır.

bu yolda şīre-merdī ḳılmasa cānıge maʿmūrı

cihān nisbet bile ber-pāy ʿālem bī-ḫaber andın
ḳarībdür ẕāt-ı bī-çūn bende Ḥak'dındur ki mehcūrı

alarnı ḫāk-i pāyı cān baġışlar cism-i pākiŋ͡ge
uşandaġ bende bolgen bolsa Ḥaḳ yolıda maġrūrī

12 başıŋ͡gnı urgin ü dergāhıda ḫiẕmetde bol dāyim
dīdārın izlegen kevs̱er-ṭalebler merd-i müzd-verī

hużūr-ı dilni çün dünyā bilen ʿuḳbāge birmey-men
egerçi taḫt-ı baḫtın maŋ͡ga birse şāh-ı faġfūrī

ene'l-ḥaḳ-gūylarnı rūḥıge deryā-yı raḥmet bir
baġışla raḥmetiŋ͡gni cān taṣadduḳ ḳıldı Manṣūrī

15 İlāhī sāye-i pākiŋ͡g mübārekdür Ebu'l-Ḳāsım
şefāʿat baḥrini kıldıŋ͡g bu kün ümmetke meşhūrı

ʿazīzlerge ḥaḳāret birle her kim ki naẓar ḳılsa
basarlar rūz-ı maḥşer közige dūzaḫnı enbüri

yolumnı baġlama ser-geşte-men ey merd-i dīn-perver
şarāb u[1] ẕevkdın kiltür ki bar-men mest ü[2] maḫmūrī

18 yetüşti luṭf-ı pākidin muḥabbet cām-ı Meşreb'ge
ḫazāyīn-i ḥaḳīḳatdın açıldı Mebde-i Nūr'ı

44

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

65 نی حد یث راه پر خون میکند
قصه های عشق مجنون میکند

aṣl bilseŋ͡g ġarḳa-i ḫūndur bu yol
ḫūn bile deryā-yı Ceyḥūn'dur bu yol

[1] TK'da "u" yoktur. TK2'de vardır.
[2] TK'da "ü" yoktur. TK2'de vardır.

3 sen firāḳ-ı derdni ṭālibdin işit
bu rumūznı cān-ı ʿārifdin işit

tā ḳıyāmetni beyān ḳılġay san͡ga
devlet ü[1] mihnetni rāḥatnı san͡ga

aṣl-ı devlet şundadur ey nīk-rūy
ġarḳ-ı ġaflet bolma nā-dānlikni ḳoy

6 gerçi ki sermāyesi ʿuḳbādadur
devlet ü rāḥat heme dünyādadur

çün ʿAlī'din sordı ṣāḥīb-devletī
didi şīr-i Ḥaḳ'nı ṣāḥib-ḳuvveti

boldı dünyā birle ʿuḳbā taḳrīri
ḳaysı efḍaldür bu ikkidin biri

9 Ḥaydar aydılar bu dünyā cāy-ı nūr
aṣl-ı ʿuḳbādın bu dünyā yaḫşıdur

bu cihān mü'minlerige kişt-gāh
belki ḥāṣıl köp bolur kişt-i pegāh

ḫᵛāh gendüm ik bol yolda ḫᵛāh cev
munda kiştdür rūz-ı maḫşerge direv

12 anda maʿlūmdur bu tuḫm-ı nīk ü bed
nīklikni pīşe ḳıl ʿAbdu'l-Eḥad

sen eger bolsan͡g bu yolda ḳābilī
cānnı teslīm eylegin ʿİsmāʿīlī

Muṣtafā yārānlarıge aydılar
ʿukbādın dünyānı efḍal didiler

15 rāh-ı ʿukbā teng irür rāh-ı ḫaṭar
pül-ı bārīk ü anı taḫtı saḳar

hem-çünān teng vaktide bu müşt-i ḫāk
mūr-ı leng hergiz ḳıl'almas kişt-i pāk

[1] TK'da "ü" yoktur. TK2'de vardır.

köp şu dünyādur o dünyā hīçdür
belki ʿuḳbā pīç-ender-pīçdūr

18 kimni ki bolsa çerāġı müstaḳīm
bād-ı tünddin an͡ga bardur bāz bīm

bu ne devletdür ʿibādet ḳıla-sen
dest-vasīʿlikde saḫāvet ḳıla-sen

naḳş bolġan kārge her rengin͡g seni
hem namaz u rūze vü ḥaccın͡g seni

21 cümle nāmın͡ga bitilgen kiştlerin͡g
s̱ebtdür nāmen͡ge ḫūb u ziştlerin͡g

bu maḥāṣıllar seni aldın͡gda bar
kūr-sen körmaġda çeşmin͡g pür-ġubār

verne rūşen ḥāżırīn ü ġāyibīn
ikki kitfin͡ge kirāme'l-kātibīn

66 24 dest-i ol kātibge āzādī ḫaṭın͡g
ḫatm boldı nāme birgey ruḫṣatın͡g

ḫāṣıl u bī-hāṣılın͡g maʿlūm bolur
baʿżı maḳbūl baʿżı munda şūm bolur

bu cihān efḍaldur ʿuḳbādın san͡ga
kiştni ḳoldın birme ey ʿAbdu'l- Vefā

27 kim ki kördi dünyāda rūz-ı ḫoşı
tan͡gla dūzaḫdın basarlar āteşi

aytur irdi Raḥmeten li'l- ʿālemīn
yā İlāhī man͡ga devlet birmegin

ḫoşı dünyādur ʿuḳbā nā-ḫoşı
mun͡ga yetmeydür münāfıḳnı hūşı

30 gerçi dihḳān munda tuḫmı saladur
munda birdi anda barıp aladur

kār-ı ḥīle anda yoḳtur cāy-ı ceng
vaḳt kittin͡g ḫᵛāce sen bil gūr-ı teng

hāmī yoḳtur san͡ga yārī birgüdek
bī-īmānnı mürdesi yatken kisek

33 şunça aydı Ḥaydar-ı Kerrār an͡ga
Murtaża tökti bu nāsūrge devā

bar idi yetmiş ḫazīne merdge
söz es̱er ḳıldı bu ṣāḥib-derdge

tāc bildi ḳavl-i Ḥaydar’nı bu merd
cevheri bar irdi izlep kildi derd

36 cümle emvālını tārāc eyledi
ol özini şeyḫ-i minhāc eyledi

bende-i ol dil bolay himmetke cüst
körmegey dūzaḫnı iḫlāṣı dürüst

kim ki bu dünyāda boldı loḳmaber
evvelīn lokmasıdur ḫūn-ı ciger

39 vā dirīġā serd boldı āhenin͡g
çün ḳılur ṭāḳat bu dūzaḫke tenin͡g

kirāmın͡g yaḫşı yamannı bile-sen
toġrı yoldın kūr dek ayrıla-sen

ḫāṣıl-ı dünyādın enbārın͡g tehī
ten heme bolgen günehdin ferbihī

42 rāh-ı ʿuḳbā rāh irür dūr u dırāz
kārvānı kitti kilmek yoḳtu bāz

bu sefer ḳattıġdu ḳop fikrin͡gni ḳıl
hem seferdin ḳalma ey Ḫᵛāce Celīl

cānı kāmil boldı merdni nūr bilen
kittiler ʿuḳbāge bār-ı pür bilen

45 bu rumūzīdür ki ehl-i derd bilür
ḳadr-i gevherni ḳaçan nā-merd bilür

boldı ġālib bes o merdni devleti
ḳavl-i Ḥaydar’dın tapıldı cenneti

67 kim naṣīḥat an͡glasa maʿmūr bolur
gūrı āḫir nūrge pürr-ā-pür bolur

45
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫᵛāce-i Yūnus Nişābūrī emīn
ġavs̱-ı vaḳt u kāmil-ı rū-yı zemīn

bār-ı nisbetdin dili ümmīd-vār
ḳıldılar himmet bilen ḥac iḫtiyār

3 ḫacnı esbābın müheyyā kıldılar
ārzū-yı Kaʿbetu’llāh ḳıldılar

niçe menzil yol yörüdiler be-cidd
girdide ser-cemʿ idi ṣādıḳ mürīd

kördiler yol üstide bir leng-pāy
aytur irdi ey Ḫudāyā ey Ḫudāy

6 ḳolda nānım kūzede ābım yoḳ
tīredür-men nūr u meh-tābım yoḳ

evvelīn ḳattıġ seferni bilmedim
üyde olturgende fikri ḳılmadım

merd-i bī-himmetni aḥvāli budur
merd-i nā-merdni sefer maʿlūm ḳılur

9 bī-tereddüd irdi üç menzil yörüp
yolda ḳaldı āḫiri ḥalḳı ḳorup

dir idi bolgin ḳolun͡ga kārsāz
verne bu yoldur ʿaceb dūr u dırāz

şeyẖ kördi merdni aḥvālini
yolda ser-gerdān perīşān ḥālini

12 didi bes ḳılgin ki ʿibret boldı bol
āẖiri bī-çārelerni ḥāli şol

kilse irdi dilge bu endīşesi
cemʿ bolur irdi bu merdni tūşesi

bā-ẖaber bol gūşe-i bī-bīşe yoḳ
hiç kimge mergdin endīşe yoḳ

15 tüşse irdi mergdin endīşeler
ser-dırahtke ḳalmas irdi rīşeler

peyrev-i nūr-ı ḥaḳīḳatdur mecāz
kim ki ʿibret izledi taptı güdāz

man͡ga ʿibret boldı dünyā-yı daġal
özün͡g uyġat bendeni pīş ez-ecel

18 gūş-mālī taptı ḳudretdin dili
yolge başlar boldı ʿışḳ-ı kāmilī

yıġıp irdi ḥac üçün şeyẖ rāḥile
didi taḳdīr bolmasa ḳılman͡g gile

hem saẖāvet yolını zūd açtı şeyẖ
yolda zād-ı rāhileni saçtı şeyẖ

21 kiçe tüş kördi uşal sāhib-nefes
Kaʿbe'de irdi çünān tenhā vü bes

68 tigdi naḳd-ı intihā-yı cüz' ü kül
boldı ḥāzır aldıda rūh-ı resūl

didi ey ferzend ẖūb ḳıldın͡g munı
erzen ikkenler kötergey erzeni

24 baʿżı ḥaclarge yaḳın irmiş riyā
çün riyāliklerni ḫoş körmes Ḫudā

kār-ı Ḥaḳ'ġa endekī bolsa ḫalel
Ḥaḳ anı kılmas pesend eyler bedel

bende şundaḳ bolsa Ḥaḳ emrige pāk
ursa nefsni közige çengāl-i ḫāk

27 bu seni ḫayrın͡g hezārān ḥac irür
işni şundaḳ ḳıl ki ey ʿAbdu'l-Ġafūr

tā peşīmān bolmaġay-sen ḥaşr ara
şübhelig ḫiẕmetdin efḍaldür riyā

şeyḫ beşāretni resūldın an͡gladı
āftābı cüz' ü küldin tapladı

30 koptı ornıdın uşal āzāde merd
būy-ı ḥażretdin ki ḥāṣıl ḳıldı derd

yerge baş urdı vü çendān yıġladı
yaḳasını yırttı vü ḳan yıġladı

ṣūfīler aydı ki ey şeyḫ-i zamān
yıġlagen birle tapılmasdur īmān

33 dād-ı Ḥaḳ'dur Ḥaḳ ʿināyātıġa baḳ
cāyı kilse peşşe hem bolġay Burāḳ

şīrler ber-pāy birlen turdılar
cān u dil birle īmān kiltürdiler

bolmadı bir maḥrem-i sırr-ı İlāh
baʿżılarge beste boldı küll-i rāh

36 ançа sendendür heme şekk ü marīż
verne maḳbūldür ḥaccın͡g ey ʿAbdu'l-ʿAzīz

bolma ser-gerdān u ser-ḥayrān-ı rāḥ
an͡ga maʿlūmdur sefīdi yā siyāh

ol ki maʿlūm ḳılmadı öz kārını

āḫiri ṣādıḳ körer dīdārını

39 hīç yoḳ taḳdīrdin özge bendege
bī-biḍāʿatlik yeter şermendege

kimni fikri bar idi bāṭın ara
tapmadı şeyṭān anı girdige rāh

bu nefisge enbiyālar mużṭarī
kim ki mużṭar bolmadı bardur ḫarī

42 cān-ı müslim kildi iḫlāṣ-ı tamām
sāyesidin behre alġay ḫāṣ u ʿām

ol ki behre taptı cān āsān bolur
maʿrifet yolıda cānı cān bolur

fikr ü endīşe heme kāmil bolur
cān birürde mis̱l-i İsmāʿīl bolur

69 45 ger yetüşse an͡ga ṣāfī-i ṭaleb
ḳalmagey hergiz bu baḥrdin ḫuşk-leb

kār-ı itmāmıge yitkey baʿd-ez-ān
gerd-i pāyıge yetüşmes āsmān

vaḳti kilgey ġafletī merg-i nuḫust
şīrlerni pāyını[1] eylerge süst

48 der-ḥaḳīḳat ṭurfe müşkildür bu rāh
yolda peydādur cehennem atlı cāh

bu siyāsetdin ḳaçan īmīndü düzd
merd-i bī-ḫizmetke lāyıḳ yoḳtu müzd

ol ki fikr itmedi ḫayr u şerlerin
Ḥaḳ'nı dergāhıda ḳoymadı serin

51 tā ki pür-ḫūn bolmasa çeşm-i terin͡g
kende bolmastur başın͡gdın lengerin͡g

---

[1] Bu kelime TK'da "pāynı" şeklinde yazılmıştır. TK2'de ise vezne uygun olarak "pāyını" şeklinde yazılmıştır.

46
ġazel

me fā ʿi lün   fe ʿi lā tün   me fā ʿi lün   fe ʿi lün
. - . - / . . - - / . - . - / . . –

hemīşe cārī kerek bendelerni çeşm-i teri
bu yolda cümlege bar-miz tamām-ı reh-güzeri

müsāfir-i reh-i devlet hemīşe nālededür
yetüşse her kişige būy-ı mergdin ḫaberī

3 ser-i şikeste kerek ursa yerge başını bāz
īmānlı ḳul o durur dergāhde yarılsa seri [1]

hemīşe bedreḳasız yoḳtu kārvān-ı vefā
ve ger ne suḫre-i dūzaḫda yolnı ʿaḳbeleri

olay ki ḫāṭırını ġayrlarge tapşurdı
bolur ʿazāzil-i merdūd bu ḳavmni rāh-beri

6 der-i ümīd ṭaleb ḳıl şikeste-dildür-sen
ve ger ne rāh-nümānı müdām açuġdu deri

olay ki Ḥaḳ'nı yolıdın boluptu çün merdūd
ne māderi an͡ga yol başlar u ne ol pederi

bu yolnı rāh-nümāsı şikeste-dil der-kār
tekebbür ehlige dāyim açuḳ irür saḳarı

9 ḳademni rāh-nümāsız demī koyup bolmas
hezār āfet irür yolda köp irür ḫaṭarı

dilin͡gde dīde-i dil bar Ḫudānı ḥāżır bil
heme şu ḫavf bile öldi cihānnı yaḫşıları

ẓamāne-sāz-ı ʿālem meni ḫarāb itti
ġulām-ı himmet-i men ġayrnı tüşmesün naẓarı

12 īmān ezeldin imiş dip köterme kiştdin dest
olay ki ikmese ḳaydın tapar uluġ s̱emeri

---

[1] Bu mısranın vezni bozuk.

īmānnı tāze ḳılur ṣıdḳ-ı pākiñ̑g ey dervīş
hemīşe zār-ı tażarruʿda bendeni hüneri

nefes tutuldı vü ḳadd-i ḫamıñ̑g nişāne-i merg
henüz çü bār-keş-i halḳ sen çü pīr-i ḫarı

70 15 sebük sefer ḳıla körgin kesāfetiñ̑g artar
āḫiri boldı bu kün ḥayf ʿömr-i muḫtaṣarı

bu yolnı vāḳıʿasıdın diliñ̑g imes āgāh
ve ger ne her ser-i ḳabrige bardu nevḥageri

ezelni teşnesi Meşreb'ge Mebde-i Nūr'dur
yetüştürür mi bu devletke āh-ı kārgeri

47

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

دودهان داريم كويا همچونى
يك دهان پنهان در لبهاىوى

mis̱l-i neydür ādem-i pā-best cān
dü dehāndur bendege küfr ü īmān

3 çün īmān pinhān irür küfr āşkār
her kişini küfr bar īmānı bar

nefydür kārıda her is̱bātke
tā ki rūḥnı hem-dem itkey ẕātke

ṣıdḳ u kizbi baʿd-ez-ān maʿlūmdur
rīşe-i naḫvet köñ̑güldin dūr bolur

6 ʿārif-i maʿnā bolur ol baʿd-ez-ān
dīde açtı farḳ bolur yaḫşı yaman

bu teveccühdin dil aldı vāsıṭa
boldı sünnet ol mürīdge rābıta

çün otursa ḳopsa hem nūr-ı naẓar

ẓāhiri her dīdege kilgey beşer

9 kiẕb eger rū birse ey ʿAbdu'l-Ġafūr
ṣıdḳnı bī-şek dehānın birkitür

baʿd-ez-ān taḳlīdler yolda ḳalur
dilge ġaflet kildi düşmen çeng salur

līk eger bī-kiẕb bolsa bendesi
ʿarşdın ötse ʿaceb yoḳ ẖandesi

12 sıdḳ-ı pāki anda dest-gīri bolur
küfr ü īmān anda iksīri bolur

līk eger taḳlīd bile merd ḳoysa pāy
lāy-ı ʿiṣyāndın bolur dāmānı lāy

ikki żıddur nefs ü[1] şeyṭānı besī
peyrevi bolgen bol'almas müttaḳī

15 bolsa hem āẖir demī yoldın azar
dīv ẖalvet ṭapsa īmānnı bozar

pīr-i kāmilge munı maʿlūm ḳıl
ikki ẓıḍnı ẕikr birlen mūm ḳıl

nefs zūd mü'min bolur şeyṭānnı ur
ẖasmnı dūr eylegin üyni süpür

18 düşmen-i bāġıdu bī-gāne ʿalef
berg-i ġayr ḥāṣılnı eyler ber-ṭaraf

merd-i ʿāḳıldur o mergdin ilgeri
ṣāf ḳılsa bāġını dīn-perveri

71 dil çünān bāġı irür dünyā ʿalef
berg-i ṣıdḳın͡gnı bozar ol nā-ẖalef

21 maẖzen-i raẖmet irür ikki dehān
bolmasa düşmendin an͡ga pās-bān

dostlarnı bezmige düşmen neçük

[1] TK'da "ü" yoktur. TK2'de vardır.

ḳaṭre-i ābıge mā vü men neçük

ez-berā-yı ṣıdḳ-ı iḫlās-ı dili
ki bu taʿyīndin gepürdi Mevlevī

24 fark ḳılġay dil ʿazā vü toynı
ārzū ḳılma münāfıḳ-rūynı

közge ḫas tüşse kör’almasdur bu vaḳt
bu rumūznı merd-i ṣāḥib-dilge ayt

48

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bar idi bir ṣūfī-i ṭabʿ-ı ḫarī
özi ḳallāb irdi merd-i zergerī

cāme-i molla çü misvāk-ı dırāz
feş-kişāle irdi hem vaḳt-i namāz

3 bā-te’enni ḳılur irdi hem sücūd
ẓāhiri mü’min idi bāṭın cehūd

secde vaḳtide rükuʿda muʿṭalī
hem ḳıyām u celsege ol aḫveli

şunça aydı ki bu merdüm ḫūb disün
ḫalḳ ʿibādātımge noḳṣān tapmasun

6 cānı barıça ḳılurdı iḥtiyāṭ
ḫalḳ man͡ga ḳılgay mu-kin ḫūb iʿtiḳād

tūde itti maḫfī noḳṣānlig zeri
şāhke yetkürdi bir peyġam-berī

merd-i zerger ḫalḳnı tārāc eyledi
yolnı baḳmay ḫalḳnı bāc eyledi

9 bir dehānı ẕikr-i Ḥaḳ’ġa bardur
bir dehānı ejdehā vü mārdur

aytıp irdi merd-i ṣāḥib-cust ü cūy
vakt-i bürreş ḫūb kiser ṭīg-ı dü-rūy

bardur ehl-i zamān ḫalḳı dü-reng
ẓāhiride ṭāvus u bāṭın küleng

12 saladur zehr-ābeler ḳand-ābge
fitneler meşġūldü ḫurd u hᵛābge

rāh-ı resm-i ḫalḳnı dildin unutun͡g
dāne'i pāş eylen͡g ü mażbūṭ tutun͡g

verne vaḥşet ḳılsan͡gız yollar açar
nīm-şeb turmay bu menzildin ḳaçar

15 şāh aydı bu süḫan merġūbdur
fitneni pend birle tutmaḳ ḫūbdur

bu şehirni düzd ü[1] kallābın biley
imtiḥān birle münādīler ḳılay

72 tā gümān-ber bolmasun mendin kişi
bolmagey cāhil kefimdin maḫlaṣı

18 şah münādī ḳıldı ḫalḳ u encümen
bizge ḥācet boldı merdī sikke-zen

çün ḳılıp-miz cemᶜ se-ṣad men ṭılā
zerger-i pākīze izler mi melā

özi bā-tevfīḳ sālārī kerek
rāh-ı ᶜuḳbādın ḫaberdārī kerek

21 ṣūfī-i ṣāfī kerek mānend-i berf
nīm-cevge erzimesdür teng ẓarf

bayaġı ḳallābge şūriş tüşüp
kildi şehni aldıge ḫalḳı pişüp

didi şāhā tā ki bildim rāst ü çep
ḳılmadım ᶜömrümde terk-i müstaḥab

[1] TK'da "ü" yoktur. TK2'de vardır.

24 gerçi vīrāne irür kāzem meni
Rūm'ge kitendür āvāzım meni

kāleler pākīzedür kārımnı kör
bu feş ü misvāk ü destārımnı kör

bildi nā-dān merdegī aḥmaḳnı şāh
merd-i efsūnger bu lāfı pürrükāh

27 maḫfī çarlap saldı pāyıge kişan
bend boldı ikki pāyı mis̱l-i men

zindelikdin bar idi ümmīdvār
şeh buyurdı zūd iltin͡g zīr-i dār

cāme vü destār misvākı bilen
barur irdi ḳalb-i nā-pāki bilen

30 āḫiri aydı Ḫudā urdı meni
şerʿ-i pāk-i Muṣṭafā urdı meni

zāhiri dünyāda bī-cā oḳ atıp
maḥż-ı dünyā dip īmānımnı satıp

kim ki şundaġ bolsa dīnge muḫtelif
nā-būd eyler bāṭın-ı şerʿ-i şerīf

33 ḫalḳ ṣūfī dise men maġrūr bolup
rāndedür-men ḫavf-ı Ḥaḳ'dın dūr bolup

şeh meni dek segni öldürse revā
künde mendin ser-ber urdı ming ḫaṭā

bende-men takdīrge ten ḳoya-men
özgelerni hāletige köye-men

36 men ki öldüm yurtke kalmas sebz-pūş
ṣūfīlerni nāmı bed bolgey ne hūş

imdi saʿyım şol ki men ḳallāb öley
dīgeri bed bolmasun bir men bolay

urdı dār astıda bir şiddetlig āh
man͡ga endek vaḳt ḳoyun͡g ehl-i siyāh

73 39 hem ʿiyālim man͡ga yār-u ġār idi
niçe ferzend-i ʿazizim bar idi

men alarnı körmedim rūyını zūd
ki ḳażā başımġa kiltürdi ʿamūd

ārmānım şol ki çeşm vā eylesem
men alarnı bir temāşā eylesem

42 son͡gra asılsam ġamım yoḳtur meni
āẖiri kitmaḳçı-men ʿAbdu'l-Ġanī

şunça aydı vü közidin aḳtı yaş
urar irdi āh urup yerlerge baş

şahne-i mülk[1] aydı ruẖṣat yaẖşıdur
ki vaṣiyyet hem īmānnı naḳşıdur

45 ḳoydı vü kitti uşal ḳallāb merd
hem dili pür-derd idi hem rengi zerd

üyge bardı taptı vaḳt-i kārını
taşladı ol cāme vü destārını

didi kārım ḳalb idi bī-dest müzd
nefs meni āẖir demimde ḳıldı düzd

48 kiydi ol mānende-i düzd dek libās
bolmasun bed-nām cemʿ-i ehl-i ẖāṣ

kildi dār astıda ten ʿuryān idi
ẖavf-ı mergdin dīdesi giryān idi

şahne sordı merd reftārın͡g ḳanı
came-i rengīn ü destārın͡g ḳanı

51 didi ölsem cāme birle rū-siyā
ehl-i dilni nāmı bed bolay helā

gerçi mendin nā-sezāyī bar idi
ignime merdler libāsı bar idi

[1] TK'da "saḥne-i mülk" yazılmış. TK2'de "şaḥne-i mülk" yazılmış. İkinci şekli doğrudur.

men eger yalġançı ölsem munda ferd
ḳorḳa-men bed-nāmı tapkey küll-i merd

54 himmetim gālib bolup yol başladım
men libās-ı nīklerni taşladım

vaḳt-i teng kildi ḳalıpdur nīm-demim
men bu düzdlik birle ölsem yoḳ ġamım

ṣūfīlikde olgenim bī-kār idi
ṣūfī yoḳ irdim atımda bar idi

57 şeh işitti mergdin ḳıldı ḫalāṣ
birdi ṣūfīge bu şeh inʿām-ı ḫāṣ

tevbe birdi kārdın ayrılmagin
zinde-sen ḳallābī hergiz ḳılmagin

ol ki ḳıldı evliyānı ġayretin
mergdin īmīn bolur cān-ı yaḳın

60 bir libās-ı ġayriyetdin taptı berk
ḫāṭırıge kilmedi endūh-ı merg

bende-sen şerʿ-i şerīfke yār bol
salṭanatnı taşla ḫiẕmetkār bol

74 nefs-i ḳallābī irür ḫasm-ı īmān
şād ḳılġay Ḥaḳ bu düşmendin emān

63 sāye-i pāki eger ḳılsa kerem
peşşe ming filni urar ey muḥteşem

nefes-i zergerdü pīrdür pādişāh
dār-ı dünyādār irür düzdlerge çāh

cāme-i molla libās-ı hestlik
kim ki hest-men dise yoḳ muḫliṣlik

66 taşladı hestlikni ol boldı ʿadem
şāhnı inʿāmı īmān u kerem

sen ʿadem deryāsıġa çālāk kit

çünki munda pāk kildin͡g pāk kit

bolmagin merd-i turuş-rūy u şaḳī
bende bolsan͡g müttaḳī bol müttaḳī

69 mü'minī ki hem dü-reng boldı dü-rūy
ol şefāʿat baḥridin iltmesdü būy

dilni ġarḳ-ı maḫzen-i lā-ḥavle ḳıl
yek-dil ü yek-dīde bol ʿAbdu'l-Cemīl

Ḥaḳ münāfıḳlarnı rū-gerdān didi
gerçi ādem-rūy irür şeyṭān didi

72 ey Ḫudā benden͡gni fāsıḳ ḳılmagin
hīç mü'minni münāfıḳ ḳılmagin

ḳılġın elṭāf-ı kerāmātın͡ga sīr
man͡ga hem ḳallāb dek bir tevbe bir

dest-i ḳudretni bu cānibge uzat
her şikestim bolsa sen ġaybdın tüzet

75 tā özi raḥm itmese ḥācet berer
müşt-i ḫākige ne lāzım iḫtiyār

49

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

ليك داندهر كه اورا منظراست
كاين فغان و زان سرى هم زانسراست

rūh-ı ʿārif ġayrdın āzādīdür
kim alar evtād-ı māder-zādīdür

3 şurblarıdur ġaybdın ḫamr-ı elest
nūr-ı Rabbānī bilen bolgendü mest

ikki dünyā ḫāṭırıda erzenī
nīm-cevge erzimes ṣad ḫarmeni

cānlarıdur şübhe-i cāndın cüdā
dilleri deryā-yı nūr-ı rabbenā

6 sıdḳları yüz ʿarş u kürsīdin bülend
ikki ʿālem himmeti aldıda bend

niyyeti ḫāliṣ ü deryā-yı kerem
ʿārif-i sālār hem s̱ābit-ḳadem

her dilīni[1] sūziş-i hengāmesi
ser-nüviştdin kildi ḫalḳnı nāmesi

75 9 kār-ı Ḥaḳ’dur ol ne daḫl-ı ġayrdur
ḥalḳ-ı ʿācizdür bu vaḳt kim seyrdür

bu cesed ʿāriyeti ḫālī ḫamı
nīk ü bed bu ḫamge bolsa maʿlūmı

ḫalḳ heme ṣūretde ṣāhib-āşiyān
kes ne bilsün bā-īmān kim bī-īmān

12 dime-sen maḫlūḳnı bes bī-kārdur
ṣāḥibin nezdide ḳurbı bardur

gerçi Firʿavn rānde-i dergāh idi
taḥt-ı ḥükmide anı deryā idi

gerçi Nemrūd rānde-i merdūd idi
āsmānda tīri ḫūn-ālūd idi

15 k’ey sen’em ḳılgin ṭaleb merd-i saḫī
şād ḳurbıñ͡g bolsa dergehde aḫī

kurb-ı pāk-i āftāb-ı pīş ü pes
bīve-zenni künidin ḫālī imes

gerçi şeyṭān rānde irdi rū-siyā
sīne-i ādemge Mevlā birdi cā

18 her dilīge rāh-ı behbūd-ı diger
her serīge rāh-ı maḳṣūd-ı diger

baḥr körgen māhīler hūrd u kelān

[1] Bu kelime TK’da “dili” şeklinde yazılmış. TK2’de ise vezne uygun olarak “dilini” şeklinde yazılmış.

bu tefāvüt ḳudretidindür mīzān

her şey'īge ser-nüvişt-i salṭanat
ger bitilgen taẖt-ı pīşānede ẖaṭ

21 bilmegey aʿmā nedür pest ü bülend
heft-deryā ortasıda taẖte bend

evvelīn deryāsıdur deryā-yı ḥāk
mü'min ü kāfirge menzilhā-yı pāk

düvvimīn deryāsıdur deryā-yı bād
ġarḳ boldı ḳavm-i Lūṭ u ḳavm-i ʿĀd

24 siyümīn deryāsı kildi āb hem
baẖş itip Ṭūfān Nūẖ ḳavmige hem

çārumīn deryāsıdur āteş anı
vaḳt-i ceng salur an͡ga her düşmeni

pencümīn deryāsıdur kibr ü menī
kibr ṣad mü'minni eyler Ermenī

27 şeşümīn deryāsıdur bilgin ḥasūd
çün ḥasūddın köydi kitti ḳavm-i Hūd

heftümīn deryāsıdur ġaflet anı
vaḳt-i ġaflet çeng salur her düşmeni

şunça ẓulmetler seni cismin͡gde bar
bāz emr eyler san͡ga Perverdgār

30 ʿabdiyā bār-ı emānetni köter
üzme luṭfumdın dem-i āẖir naẓar

gerçi ʿiṣyān birle ẓulmet ilte-miz
bende-miz bār-ı emānet ilte-miz

76 bār-ı vezmīn yolda ḳoyma yā Kerīm
vaḳt-i mużtarlikde raḥm eyle Raḥīm

33 ança men ḳıldım beyān-ı ḥālni
sen ʿabes̱ ötkerme māh u sālnı

50
hikāyet

fā ʿi̇ lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫᵛāce Ekmel ġavs̱-ı dergāh-ı İlāh
āb-ı ṣāfīge ḳılur irdi nigāh

āb-şārī şeyḫke boldı rū-be-rūy
ḳıldı bevl ü tīre boldı āb-ı cūy

3 ṣūfī aydı ki zūd kiltürelük
ʿaḳlı yoḳ mürtedni gerden uralük

sizni dek zāt-ı şerīfni aldıda
bu kerih işni ḳılur mı bī-dīde

şeyḫ aydılar ki bāġ u bādesi
hem elestdindür bu merdni cāddesi

6 ḫūknı ḫūk u segni seg ḳıldı Ḫudā
bendedin lāzım imes çūn ü çirā

kim çirā didi dili şirketdedür
hem ʿazāzil dek dili ġafletdedür

ol ʿazāzīl dip idi çūn ü çirā
ṭavḳ-ı laʿnet boynıge saldı Ḫudā

9 ḳorḳa-men genc-i īmān ayrılmagey
vaḳt-i āḫir āb-şāram ḳılmagey

cümle ʿālem mülket-i Perverdgār
kes ne bilsün men uluġ yā āb-şār

āb-şāram yoḳ idi ḳuṭb-ı zamān
Şeyḫ-i Ekmel'ni çü ḳıldı imtiḥān

12 ḫᵛāce yā gāyib irür yā ḥāżırī
yā müselmāndur nefis yā kāfirī

kildi vü aldıge ṣaddaḳnā didi
ḳuṭb-ı kāmil-sen ü āmennā didi

gird urmaġ irdi ol meh-tābge
kes ne bilsün nime tökti ābge

15 dil bīnānı kolıge heftād hevl
nā-bīnānı dīdesige mis̱l-i bevl

ḳurb-ı īmān hem eẕeldindür mürīd
baʿżı ḫ̮ūk dek öledür baʿżı şehid

şunça aydı ʿārif-i ṣāḥib-kemāl
ṣūfī-i kec-bīnge birdi gūş-māl

18 tarttı biş penceni çeşmige yaḳın
didi min-baʿd asl kec-bīn bolmagin

nā'ib-i Ḥaḳ-miz ü deryā-yı şühūd
dest-i pāki bizdedür tiryāk-ı dūd

hem-çünān tiryāk tekebbürni bozar
belki ṣad naḫ̮vetni biḫ̮ıdın üzer

77 21 rāst bol ey ṣūfī-i aḥvel-nümā
Kaʿbe hem büt-ḫ̮āne hem mülk-i Ḫ̮udā

yād ḳıl Ḥaḳ'nı dil ü cānıñ͡g bilen
ḫ̮ᵛāh oltur ḫ̮ᵛāh yat yanıñ͡g bilen

bendelikde şarṭ irür ṣıdḳ-ı ʿaẓīm
bardur her çeşmege dürr-i yetīm

24 ṣıdḳ-ı ṣāfı sañ͡ga yetkürse Ġafūr
baḥrdin çeşmege dürni yetkürür

līk eks̱er ḫ̮alḳ bu sırdın bī-ḫ̮aber
nīkni bed bedni nīkān didiler

Mūsā'nı bed didiler Firʿavn'nı nīk
dīde aʿmā ʿaḳl-ı nāḳıṣlar velīk

27 çünki maʿlūm yoḳ bu işni āḫ̮iri
cinsge birdür Mūsā birle Sāmirī

boldı ḳavmdin kavl-i Musā pāk-rū
Sāmirī'ni kārını kıldı nigū

her nefesde vaḳtide taḥḳīḳi bar
ārī her ṣıddīḳnı zındīḳı bar

30 cāy-ı nīkānlarge bed peydā irür
sen dime nīkānları tenhā irür

çün Ḫalīl vaḳtide peydā Nemrūdī
ārī her nīkini keynidin bedi

Mūsā'nı vaktide Firʿavn-ı laʿīn
sünnetu'llāh kildi şundaġ hem-çünīn

33 kes ne bilsün ehl tā nā-ehlni
kör peyem-ber vaḳtide Bū Cehl'ni

hīç vaḳt bu dehr bī-düşmen imes
kim ki bī-düşmen didi bizdin imes

her velīni vaḳtide ṣad münkeri
ḳuṭb melāmetdin tapıpdur iksīri

36 bendelik şoldur ki özün͡gni tüzet
son͡gra her raḫnege körsen͡g ḳol uzat

nīm-şeb bar idi maġlūbe meger
bir şebāḫūn boldı peydā şūr u şer

eblehī aydı ki bir aʿmāge çün
vā dirīġ boldun͡g lekedlerdin zebūn

39 verne nūr-ı dīde-sen hemşīre-sen
veh bir ʿaybın͡g bar çeşm-i ḫıyre-sen

bolsa irdi dīdeni nūrı dürüst
bolur irdin͡g ḥāmīsi çālāk ü çüst

didi ol gūrı tefekkür ḳıla-men
tā tiken ü tā ʿalefni bile-men

42 didi ol kāmil ki sen ʿaḳl-ı ḳıyās

birle ḳılgen-sen ʿaleflerni mesās

şebge kār-āmed imes idrākin͡g'em
belki taḳlīddür müşt-i ḫākin͡g'em

78 kūrge şūriş ki tüşüp vakt-i helā
salur irdi köre ki ḫalḳḳa ʿaṣā

45 bir ʿasā ki saldı yarıldı başı
süst irdi süst boldı dāderi

ʿaḳl munda kūr irür endīşeler
özini pāyıge urgey tīşeler

her kimi ḳurbıge lāyıḳ nāmı bar
kūhnı düşnām eylesen͡g düşnāmı bar

48 hā disen͡g hā dir belā disen͡g belā
ḫalḳnı düşnām itmegil ʿAbdu'l-Vefā

bunda ġaybdın irür sendin imes
mest hem şūrīdeler nīkdin imes

her giyāhī ẓāhiri bir berggāh
ki ne ḥadd-i ḥalḳnı yaḳḳay bu giyāh

51 bil yaḳīn ḳudret-nümāyīdür bular
ol ki her eşyā baġışlapdur eṡer

hikmetidür nār birlen nūrge
keyf birse gūze-i engūrge

bī-eṡerdür evvelīn vaḳt-i mevīz
fiʿl-i bed-ḥal taptı ey ʿAbdu'l-ʿAzīz

54 gerçi nīkīdür ü niʿmethā-yı Rab
fiʿl-i bed keclikke başlar bed sebeb

çeng ü ney ü[1] tanbūr u[2] āvāz-ı Ḥaḳ
ol ki Ḥaḳ'dın bolmadı bolsun be-Ḥaḳ

---

[1] TK'da "ü" yoktur. TK2'de vardır.
[2] TK'da "u" yoktur. TK2'de vardır.

bī-irāde bolmagey çün hīç kār
ḫār eger köydürse ursa nīşi bar

57 kim bu vaḥdet bahridin bolmapdu sīr
kār-ı Ḫālıḳ’nı fülānī ḳıldı dir

bu sebebdindür muʿallaḳ cānımız
kildi şundaḳ taḳlīdī īmānımız

āb-ı külmekdür īmān-ı ʿavām
köl bolur bir ḳatre sergīndin ḥarām

60 maʿden-i deryā-yı luṭf-ı ḳahrdur
merd-i kāmilni īmānı nehrdür

bāḳī vü fānī o baḥrge bardur
ki bu baḥrni gevheri bisyārdur

hem mürebbī-sen man͡ga ḥāẕıḳ ṭabīb
bendege ḳılgin o deryādın naṣīb

63 luṭf-ı pākin͡gdin yetüşmey āb-rūy
hīç kimni pāk it’almas āb-ı cūy

ābı vü pākī heme mülk-i ḳadīm
dilge şirket tüşti bir kūh-ı ʿaẓīm

iş riyā taptı ʿameldin ḳorḳa-miz
ḫavf-ı ebeddin yoḳ ezeldin ḳorḳa-miz

66 bu ne kār-ı ʿaḳl u kār-ı dīdedür
ser-nüvişt-i her kesī pūşīdedür

79 ger ʿazāzil bolsa irdi āgehī
bolmas irdi āḫirinde güm-rehī

51
ġazel

me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - –

ṭabāyiʿ muḫtelif her dilge bir reng müddeʿā tigdi

ḫaḳīḳat müddeʿāsı bendesige gāh gāh tigdi

Sikender taḫtıge nāz eylese men ʿacz-i pākimge
şehen-şehlerge taḫt bizlerge nakş-ı būriyā tigdi

3 çıḳarsam āh-ı serdimni muḳallid ḳılmagin ʿaybım
bolur makṣūd-ı mevcūdī ki bir tīr-i becā tigdi

īmānnı gencidür iḫlāṣ-ı kāmil ey ciger-bendim
kön͡gülge endekī şirket ki reh taptı belā tigdi

o bir ser-geşte Mecnūn Leylī'ni künini körgende
ki maʿşūḳdın egerçi nāz tigdi kīmiyā tigdi

6 özin͡gdindür heme nādānlıġın͡g ẓulmetke yol başlar
ve ger ne raḥmet-i Ḥaḳ bendelerge bārhā tigdi

s̱evābım bar dip kūteh dime dāmān-ı ḫalḳnı sen
ki ḫalḳ erzen al'almas kiştkārıge hevā tigdi

dürūgdın til bile ümmet dimek şarṭ-ı hidāyet yoḳ
o vaḳt ümmet bolur her dilge çün ters-i Ḫudā tigdi

9 tenin͡g āzāddur Veysü'l-Ḳaran nār-ı cehennemdin
mübārek ḫırḳa-i pāk-i uşandaḳ enbiyā tigdi

bir āmīn dise Ḥaḳ nāmıge cānım taṣadduḳ di[1]
tapar ḥaşr āb-rūyın pīr-i kāmildin duʿā tigdi

gülistān-ı vefādın ġonçe-i bī-kār ḳalmasdur
tüzelmey ḳalmagey rencūr ʿaybdın çün devā tigdi

12 İlāhī ḫāṣlarnı pāyını ḳabrimge yetkürgil
münevver boldı şundaḳ kūh-ı Ṭūr pāy-ı Mūsā tigdi

hemeni dīni āḫir boldı hālā dīn-i Aḥmed'dür
şükür ḳıl ümmetā destin͡gge dīn-i Muṣṭafā tigdi

alarnı sāyeside ümmeti dūzaḫdın īmīndür
tirilmey ḳalmagey her mürdege pāy-ı ʿĪsā tigdi

15 işitkin cān ḳulaġı birle īmān behrever bolsun

[1] Bu mısranın vezni bozuk. Bir hece eksik.

mükemmel dī̇n mī̇rāṯ u bizge ḳurb-ı Ẕekriyā tigdi

saçıldı Meşrebā ādem serige Mebde-i Nūr’ı
hemedin pestler ẖāk irdi nūr taptı bahā tigdi

52
ḥikāyet

fā ʿī̇ lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

محرم این راز جز بیهوش نیست
مرزبانرامشتری جز کوش نیست

munda kildin͡g ʿaḳl u naḳlin͡gni yetür
ol ki ʿārif naḳldin bī̇-gānedür

3 ki alarge müddeʿā-yı ẖāṣdur
ʿaḳl-ı küldin bizge çün iẖlāṣdur

izlegin berkāt nesī̇māt-ı vefā
ḳābil-i her cinsge bardur bir bahā

80 ol ki ḳābil bolmadı hem dī̇ni kec
ki dü dilge beste bolgey rāh-ı ḥac

6 kār-ı ġaddārī̇dü merg-i bī̇-maḥal
bāṭın-ı ālūdege köptür ẖalel

Leylī̇ çün Mecnūn’ge ayttı maẖfī̇ rāz
ey meni ʿışḳımda mest ü ser-firāz

kilsen͡g kim ser-geşte vü dī̇vāne kil
şemʿni yolıge sen pervāne kil

9 sen eger bā-hūş kilsen͡g bā-ẖaber
ẖalk u ʿālem fitnedür ṣad çūb urar

ʿışḳ sermestlikni izler nā-ẖoşī̇
ehl-i ʿışḳnı başıge yoḳtur hūşı

hüşyār ʿāşık imestür ẖastedür
çār-mī̇ẖı tabʿlarge bestedür

12 mīḫı boldı āb u āteş bād u ḫāk
ḫas ki boldı āteş-i ḫaske helāk

bāḳī nefsi anı ʿāşık imes
ol kemāl-i ʿışḳġa ṣādıḳ imes

evvelīn ü āḫirīn aḳldur ġaraż
belki ʿaḳldur cān-ı kāmilge maraż

15 ʿaḳlları bardur bu ʿaḳldın ilgeri
ne ki ʿakl-ı ādem ü cin ü perī

ol vilāyetdür bu ʿaḳllardın cüdā
māżī vü müstaḳbel an͡ga sehl-rāh

bāzī yoḳtur ʿışḳ-bāzī eylese
merd kirek peşşeni bāzī eylese

18 vaktī ki ʿışḳdın açıldı gūş-ı dil
bāḳī müstedrikdü ḥiss-i ġūş-ı dil

peyrev-i rūḥ boldı dil birlen zebān
bī-şek an͡glar rāzhā-yı āsmān

Cibri'īl her maṣlaḥat ḳılsa bolur
kemterīn çāker ki Mīkā'īl irür

21 belki İsrāfīl ü[1] ʿAzrā'īl ġulām
dergehide halḳa zendür ṣubḫ u şām

cān alur bolsa tecellī körsetür
pīş-keş ʿarşdın kitürgey an͡ga nūr

dise şeyṭān cānını sen ḳabż ḳıl
mürdelerge ḳılsa emr çābük tiril

24 ḳudreti bardur velīni kārıge
ʿāḳl nā-maḥrem irür esrārıge

ol ki mahrem irdi cüz' ü kül idi
ẕāt-ı bī-çūn birle ol meşġūl idi

---

[1] TK'da "ü" yoktur. TK2'de vardır.

gūş-ı dil tapkin mis̱āl-i tercümān
tā ḫarīdārın͡g bosun kām u zebān

27 maʿrifetde pās-bān-ı dil idi
gerçi ḫalḳ közide lā-yaʿḳıl idi

81 dārū-yı gaybın͡ga maḥremdür bu til
dilge kilgenlerni aytur muttaṣıl

tā tökülmey dilge envār-ı Celāl
yüz zebān bolsa bolur elbette lāl

30 ḳābil-i bu tevbe müstaġnī kirek
hem-çünīn ser-tā-ḳadem maʿnī kirek

maʿnāsızlarge bu daʿvā ḫāmdur
bes uşal ḳavm lāyıḳ-ı düşnāmdur

ḥarbege lāyıḳ imestür destsiz
endekī tenglikde izler ṣad gürīz

33 ceste ḫīz ḫar çü ol esb dik imes
ḫar çünīn ḫallāṣ urar ḳonsa meges

53
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bar idi bir merdge esb-i dürüst
pülni üstige yıḳıttı çaptı çüst

urar irdi ḳamçı-i bī-ḥad anı
kāh u cev birdim yıḳıttın͡g dip meni

3 uçradı bir merd-i dānā nā-gehān
didi zūd destin͡gni tart ey kaltabān

bu güneh sendindü esbin͡g pākdur
ḫiṣṣe-i esb esbge idrākdur

nime dip evvelde ḳıldıñ͡g aḫte’i
yol yörer vaḳtide buldı ḫaste’i

6 bu zamān ḫalḳı bahādır u dilīr
merd-i nefs ü merd-i şehvet merd-i kīr

taḫḫası ger irdi şundaġ esbni
iʿtibārı ḳılma gerden ġafsnı

ehl-i dünyanı dime sen puḫtedür
hem-çünīn bilgil ki esb-i aḫtedür

9 ki bularnı pülidür pül-i ṣırāt
rāh-ı pāyını yetürmes yaḫşı at

zīn-i taḳvā vü licāmı sıdḳ-ı dīn
pāy-bendi emrhā-yı ẕü’l-menīn

hem rikābıdur tevekkül ey emīn
pīş-bendidür bu himmetdin yakın

12 hem ḳuyuşḳun u ayili cehddür
yol yörerde yek-dil ü yek-ʿahddür

sümmidür s̱ābit-ḳademler ḳıblesi
ḫākidür rūḥānīlerni Kaʿbe’si

postıdur hem-çünīn şerʿ-i şerīf
emr-i maʿrūf añ͡gadur laḥm-ı laṭīf

15 üstüḫānıdur ḥaḳīkat ey emān
ḳamçısı نصرٌ من الله[1] dur çünān

çirkisi anı vü cüzlıġı anı
bil emānet bārıdur ʿAbdu’l-Ġanī

82 hem kelīme āb u kāhı dānıdur
rūze vü ḥacc u zekāt dendānıdur

18 biri kem bolsa yör’almas esb-i tīz
vakt-i reftārı yetürür cüst-i ḫīz

---

[1] Kuran, LX(Saff), 13

bu rumūzlar ki īmānge baradur
ādemī ḫāk astıda bī-çāredür

hem-çünān esb(i)ni mingen şīrler
yüz ṣıraṭdın bir ḳadem birle öter

21 iḥtiyāṭ itkin yıḳılmas fikrini
bir yıḳıldın͡g hīç kim tutmas seni

lāy-ı dünyā yoḳtur ey ṣāḥib-naẓar
bir yıḳılgen son͡gra zūd kopkey meger

taḫtı dūzahdur ol pül-i bārīki
atıdur yaʿnī cehennem tārīki

24 āḫiri ḥasretli yolge kitesen
esb lāġar bolsa ḳandaḳ ötesen

ey Ḳıvāmü'd-dīn seferge ḳol uzat
reh-revānlar kitti esbin͡gni tüzet

ḳalmagey-sen dūzaḫ atlıġ çāhke
yol yörür vaḳti ḳoşul hem-rāhke

27 saʿy ḳıl bu nükteni fehmige yit
sünnet-i ehl-i cemāʿat birle kit

kim ki tenhā-gerd irür kelbī kapar
merd-i tenhā-gerdge düşmen dest tapar

54
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

ḫᵛāce'ī bar irdi ol tüccār idi
hem ḫasīs ü ebleh ü bī-kār idi

ḫalvet izlerdi pişürse āş u nān
tā muṭaliʿ bolmasun dip kārvān

3 dūr tüşerdi kārvāndın dem-be-dem

yetti min͡g ü altı yüz toḳsan ḳadem

tā meni nānımnı kişi körmesün
dīg ü dīgdānımnı kişi körmesün

ʿādeti şundaḳ idi himmetke pest
ey Ḫudāyā birme bī-himmetke dest

6 gerçi şundaḳ irdi ṣāḥib-kār idi
yüklerini iḥtiyāṭı bar idi

bir şebī ẓulmet an͡ga yol başladı
köp şütür hürküp yükini taşladı

imdi tenhā-merd neçük yol açadur
birini artkende biri ḳaçadur

9 boldı ser-gerdān tenhā bī-refīḳ
dest taptı an͡ga ḳıṭāʿu'l-tarīḳ

bār naḳdini şütürlerni heme
dest-gāh u bār-ı pürlerni heme

83 bolsa irdi ol cemāʿat aldıda
hīç düşmen an͡ga tigmesdi dīde

12 kim ki şerʿdin dūr īmāndın dūrdur
mis̱l-i ḫᵛāce kārvāndın dūrdur

ey Ḫudāyā iltemiz bār-ı īmān
bārımıznı sen özün͡g saḳla emān

ẕāt-ı pākin͡g bolmasa bizge refīk
dest tapar şeyṭān-ı ḳıtāʿu'l-ṭarīḳ

15 bendeni aḥvāli çün bolġay o vaḳt
başke tüşken son͡g belādur rūz-ı saḫt

hīç kim īmīn imes ḫalḳ reh-güzer
baʿżı pā-bend baʿżı ser-bendni üzer

an͡glaġıl bu sözni ey Meḥmed Ġulām

ādemī dünyāda esb-i bī-licām

18 baʿżı raʿyet baʿżı şāh baʿżı vezīr
cümle bardur hem eceldin nā-güzīr

ḥāli munda ḫalḳ-ı sāḥib-iḥtiyāt
tan͡gla çarlar vaḳt-i ḫalḳnı Kirdgār

köp firāvān niʿmet ü engūr yip
dest-i ḳudretdin tamāmın͡g loḳma yip

21 baʿżı müflis baʿżı sāḥib-gīr ü dār
her şey’ öz vaḳtide ṣāḥib-iḥtiyār

şāh bar u şāhdın ḫalḳ bī-ḫaber
baʿżı evḳāt şūmī vü hem gāv ḫar

her kecīdin munda tāb alsam kerek
bendelikde Ḥaḳ’nı bilsem kerek

24 kecni tābını alur nār-ı dürüşt
bendelikde kimge ki kem bolsa zişt

çūb-ı kecni tābını āteş alur
toġrı bolgen son͡gra üstte ḳol salur

igrilik köp ḳılma bī-cā kārı bar
kim ki kec boldı yolıda nārı bar

27 rest-gārī cümle sendin ey Ḫudā
kārımız girdārımız ʿayn-ı riyā

ejdehāmız bardu dūzaḫnı yutar
toymadım dip bāz ümīdi tutar

bende mīzān u ḥisābın biledür
bir cebīn dik cānıge cebr ḳıladur

30 belki bilmeydür bular kerdür meger
bilse ḳılmas özini ehl-i saḳar

çün bularnı bilgeni bilgen imes
āşke tüşken son͡g peşīmāndur meges

55

hikāyet → ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

maṣlaḥat ḳıldı meges zünbūrge
ḳayla vü biryān ü dīg-i pürge

84 ura-men özümni cāy-ı şād dip
cān taṣadduḳ herçi bād-ābād dip

3 didi ol zünbūr rāhın͡g pür-ḫaṭar
munda tüşkendin soġun cānın͡g köyer

köp sebük bolma dilin͡gni ṣāf ḳıl
cānın͡ga cebr itmegin inṣāf ḳıl

bu ḥikāyet rāh-ı her ʿallāmedür
tems̱īl-i emmāre vü levvāmedür

6 muṭme’inne cümlesini efḍalı
saʿy ḳıl bolġıl muṭīʿ ʿAbdu’l-Ġanī

kim muṭīʿ yoḳtu bu yolda cānı yoḳ
leşker-i şeyṭān irür īmānı yoḳ

dāyimā tersendedür īmānlı ḳul
hem-çünīndür ümmet-i ḫāṣṣ-ı resül

9 maʿrifetge ḥālini eyler girev
tāze eyler künde ḫiẕmethā-yı nev

vā dirīgā yurtke sāḥib-derd yoḳ
yurtnı ẓulmet tutuptur merd yoḳ

56

ġazel

me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - –

ḳaçan bolgey ki körgey-men uşandaġ māh-ı ʿanḳānı
anı aldıda açsam defter-i انّا فتحنا[1] ‘nı

uşandaġ kāmilīni sāyesidin eylegil ümmīd
ṭalep ḳılsan͡g dürüst ḳıl ḥāṣıl-ı dünyā vü ʿuḳbānı

3 beyān ḳılsam çıd’almas nālişimge ṣūr-ı İsrāfīl
maḳām-ı Maḥmūdīdin āyet-i نصرٌ من الله[2]’nı

olay ki sāye-i raḥmetke kirdi ġarḳ-ı nūr boldı
hemīşe ġaybdın an͡glapdular فتحاً قريبا[3] ‘nı

olay ki maġrūr-ı dünyā boluptur sormagil andın
ne bilsün bī-baṣīret vaʿde-i ملكاً كبيرا[4]’nı

6 temennā-yı tiriglik sūd itmes rūz-ı maḫşerde
disen͡g yüz til bile ياليتنى كنت ترابا[5]’nı

ḫayāl-i fāsidī endīşeler īmānnı ḳatlidür
men ü san͡ga açıp ḳoyupdular نحن قسمنا[6]’nı

olay ki bāṭınını ṣāf kıldı ikki dünyādın
ol an͡glar bī-nihāyet vaʿde-i اجراً عظيما[7]’nı

9 günehni merhemidür bendelerdin kān-ı istiġfār
kön͡gülge kiltürür kāmil kişi استغفرالله[8]’nı

güzer-gāh-ı ʿademni bī-nihāyet kārvānı bar
ḳanı merdān-ı merdī vaḳt ḳılsa sūd-ı sūdānı

kişini bolsa īmānı dilidin tersi kem bolmas
dilige naḳş iter her sāʿatī هجراً جميلا[9]’ni

12 teraḳḳī taptı mü’mindin ʿibādet dilni nūrıdur

[1] Kuran, XL(Fetih), 1
[2] Kuran, LX(Saff), 13
[3] Kuran, XLVIII(Fetih), 18
[4] Kuran, LXXVI(İnsan), 20
[5] Kuran, LXXVIII(Nebe), 40
[6] Kuran, XLIII(Zuhruf), 32
[7] Kuran, IV(Nisa), 40
[8] Kuran, IV(Nisa), 106
[9] Kuran, LXXIII(Müzemmil), 10

ḳanı merdī ki tekrār eylese [1] نصراً عزيزا ‘nı

hem evveldür hem āḫirdür ü hem ẓāhir ü hem bāṭın
muḥaḳḳak bendeler hāżır bilür bir ẕāt-ı Allāh’nı

85 İlāhī ḳudretiñ͡gdin meyve-i tevḥīdi peydā ḳıl
ḳılay sī̇r-āb tā yoldın adaşken niçe güm-rāhnı

15 kiter vaḳtimde yā Rab ḳılma nevmīdī esiriñ͡g-men
özüñ͡g oñ͡g yolge başla niçe biz dik bī-ser ü pānı

delālet ḳıl İlāhī bendeni Ahmed’ni nūrıge
içürgin ʿāṣī ḳullarge [2] شراب انطهورا ‘nı

İlāhī ʿāṣīlerge nūr-ı deryā-yı muḥabbet bir
seni emriñ͡g bilen hem-vār eyley pest ü bālānı

18 maḳām-ı Mebde-i Nūr’dın naṣīb itkil bu Meşreb’ge
ḥaḳīḳat iştihāsıdın yutay heftād deryānı

57

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

جملهٔ آواز ها زان شه بود
كرچه از حلقوم عبد الله بود

3B her kişi kim ṭālib-i dīdār irür
örgül andın maḥrem-i esrār irür

3 her nefeske[3] bir naẓar bardur besī[4]
ol naẓarnı ṭapkey[5] ol ṭaleb-kesī[6]

rābıta kül bolsa sen cüzvī be-hem
bolma bī-ġam cüz’ ü küldin[7] urma dem

[1] Kuran, XLVIII(Fetih), 3
[2] Kuran, LXXVI(Kayyime), 21
[3] nefeske: nefesḳa KK
[4] besī: velī KK
[5] ṭapkey: tapḳay KK
[6] ṭaleb-kesī: ṣāḥib-velī KK
[7] cüz’ ü küldin: küll-i kül

anča balġam[1] bar tendin[2] ḳıl cüdā
bolmagin[3] ṣofrāge māyil ey aẖā

6 tā ki sen sevdādın ötkey-sen burun
ẖatm bolgey[4] san͡ga hem keşf-i cünūn

pāk boldı cismin͡g imdi iste[5] ney
çünki[6] ẖālī boldı cismin͡g mis̱l-i ney

tā şükür tolgünçe tinmey iste[7] bar
sen bahār-ı ʿömr[8] ötkerme bī-ʿār[9]

9 bir bahārī tap[10] ẖazānī bolmasun
sūd tapkin kim ziyānī bolmasun

nakşnı dīvāra çikmekdür[11] muḥāl
bīẖ-i süsti an͡ga[12] çün tapkey kemāl

ney vücūdı san͡ga irdi ẖāre'ī
laʿl bolsun ẖāre-i yek-bāre'ī[13]

12 bes bu ḳavmge[14] ṣūr-ı İsrāfīl kerek
loḳması[15] çün zehr ile ḳātil kerek

līk bir āşüfte merd-i maʿnevī
terbiyet ḳılġay kerem birle munı

her sadā kön͡glün͡ge kilse[1] ey lebīb

---

[1] balġam: ṭabʿım KK
[2] tendin: tenidin KK
[3] bolmagin: bolmaġıl KK
[4] bolgey: boldı KK
[5] iste: beste KK
[6] çünki: çün KK
[7] tolgünçe tinmey iste: bolġa niçe beste itme KK
[8] bahār-ı ʿömr: bahār-ı ʿömrün͡g KK
[9] bī-ʿār: saḳar KK
[10] bahārī tap: bahār tapḳıl KK
[11] dīvāra çikmekdür: dīvārġa ḳılmaḳ KK
[12] bīẖ-i süsti an͡ga : bīẖ-i nisbeti anda KK
[13] bolsun ẖāre-i yek-bāre'ī: bol mey-ẖāre bī-ẖāre'ī KK
[14] ḳavmge: ḳavmḳa KK
[15] loḳması: loḳma-sen KK

reh-nümāge tā munı aytsun kilip[2]

15 bolmagin ārāste kil ey muḥib
hem muḥibb-i vaḳt bolgin hem ḥabīb[3]

didi ey nā-dān imes sen iʿtibār
reng birle rengni ḳıl iḫtiyār[4]

hem an͡ga keşf-i ḳulūb u hem ḳubūr
endekī ḫāṣıl bolur bir ḳatre nūr[5]

86 4A 18 baʿżılar keşf-i ḳubūrge[6] yettiler
hem ʿazāb-ı ḳabrini[7] hem taptılar

kim ki ḳorḳup keyfiyetke[8] yetmedi
çün vücūdı[9] lerze tuttı ötmedi[10]

kim ki munda ḳorḳmadı ʿāşık odur
keyfiyet bābıda hem ṣādıḳ odur[11]

21 aṣl bilsen͡g keşf çün seng-i meḥek[12]
fark eyler ġıll u[13] ġışnı berk berk

cez̠be oldur keşf-i ney berhem urar
son͡gra bolġay ʿālem içre muʿteber

cez̠be oldur mūrnı aġrıtmasa
ʿaybnı dāyim tenidin yapmasa

24 bes uşal cez̠be urar ebrārnı[14]

---

[1] kön͡glün͡ge kilse: kilse kön͡glün͡ge KK
[2] reh-nümāge tā munı aytsun kilip: reh-nümāġa tā kilip aytsun muḥabbet ṭabīb KK
[3] Bu beyit KK'da yok.
[4] Bu beyit KK'da : "aydı ey aḥmaḳ ki yok-sen iʿtibār
reng-i bī-rengni tapmaḳ iʿtibār" şeklindedir.
[5] Bu beytin mısraları KK'da birbiriyle yer değiştirmiş.
[6] keşf-i ḳubūrge: keşf-i ḳubūrġa KK
[7] ḳabrini: ḳabrni KK
[8] ḳorḳup keyfiyetke: ḳorḳtı keyfiyetde KK
[9] vücūdı: vücūdnı KK
[10] ötmedi: kitmedi KK
[11] ṣādıḳ odur: ṣādıḳ irür KK
[12] seng-i mihek: san͡ga mihek KK
[13] TK'da "u" yoktur. TK2'de vardır.
[14] urar ebrārnı: ḳılurlar cez̠beni KK

fī'l-mes̱el tapsa uşandaḳ kārnı[1]

cezbe-i düvüm beyānı ol[2] irür
setr yoḳ ḫalḳ içre ᶜuryān yol yörür[3]

imdi süvüm cez̠be çün şeyṭānīdür
hem benī ᶜādemlere noḳṣānīdür

27 çün ṣadāsı[4] pest bolur gāhī bülend
neyni āvāzı bülend yoḳ[5] bend-i ḳand

her kişi aldıge barsa ser-be-ser
ārī ol ādemge[6] noḳṣānı tiger

her işi noḳṣān irür[7] çün pīş ü[8] pes
der-haḳīḳat aṣl-ı Raḥmānī imes

30 çün namazge rūy birse ol bozar
cez̠b imestür bendege oldur żarar[9]

bes bu cez̠be siḥr-i şeyṭāndur[10] işit
mun͡ga sen köp ḳılmagin[11] güft u[12] şinīd

bāz hem bir[13] cez̠be bar bilgin yaḳīn
küll-i şeytānī irür siḥr-i mübīn

4B 33 aġzı ḫāmūş burnıdın çıḳtı ṣadā
cez̠b imestür boldı şeyṭān an͡ga cā

gāh bolsa mestler hüşyār idi[14]
cennet ü dūzaḫ an͡ga iḥżār idi[1]

---

[1] kārnı: cez̠beni KK
[2] ol: bu KK
[3] setr yoḳ ḫalḳ içre ᶜuryān yol yörür: setri yoḳ ḫalḳ içre ᶜuryānī irür KK
[4] ṣadāsı: āvāzı KK
[5] bülend yoḳ: bülenddür KK
[6] ādemge: ādemġa KK
[7] irür: bolur KK
[8] TK'da "ü" yoktur. TK2'de vardır.
[9] oldur żarar: ol şūr u şer KK
[10] siḥr-i şeyṭāndur: fiᶜl-i şeyṭāndur KK
[11] mun͡ga sen köp ḳılmagin: an͡ga sen köp ḳılmaġıl KK
[12] TK'da "u" yoktur. TK2'de vardır.
[13] hem bir: bir hem KK
[14] idi: iter KK

bolġay ol maġrūriyetim dip müdām
ẕikr-i taḥṣīli uzaḳdur nā-tamām[2]

36 nā-tamāmlarnı körün͡g maġrūr ḳılur
aṣlā toġrı yolnı mundın kem ḳılur[3]

anda hüşyārī eger bolgen[4] zamān
birni atını tutar ḫoş nā-gehān

atını tutken zamān taḫtı kiter
birni ḳadri[5] ʿarş-ı aʿlāge yeter

39 bilmegenler çün ne bilsün rāzını
tā vücūd-ı neyni[6] hem āvāzını

müjde-i dāniste kārın͡g vaḳti yoḳ
ey diyārın͡g bar u barın͡g vaḳtı yoḳ

87 tā Ḫalīl dik berhem urmay būdını[7]
kim tapar āyīne-i maḳṣūdını[8]

42 dimegin neyni[9] siyāhīdin çıḳar
dimegin her zāġdın şāhin çıḳar

rāh-ı aṣlīdin kilip-sen ol zamān
sūdnı bīnā dīv ḳılur ol zamān[10]

ni ʿaṭāyīdür deryādın çıḳar
dimegin kesb ile sillīdin çıḳar[11]

45 her kişini cismide[12] āhengi bar
her kişini sūretide[1] rengi bar

---

[1] idi: iter KK
[2] nā-tamām: ve'S-selām KK
[3] mundın kem ḳılur: hem unutur KK
[4] bolgen: bolsa KK
[5] ḳadri: atını KK
[6] vücūd-ı neyni: vücūdnı KK
[7] būdını: bütni KK
[8] kim tapar āyīne-i maḳṣūdını: kim yeter āyīne dürr-i maḳṣūdını KK
[9] dimegin neyni: dimegin-sen hem KK
[10] Bu beyit TK'da yoktur. KK'den alınmıştır.
[11] Bu beyit TK'da yoktur. KK'den alınmıştır.
[12] cismide: cismin͡ge KK

merd oldur rengni farḳ itmese[2]
çün külūḫ u sengni farḳ itmese[3]

cümleni ney kīmiyā ḳılġay tenin
ḫatm bolġay rāzlar anda[4] yaḳīn

5A 48 tā ki[5] sırru'llāh-i ekber andadur
şemʿ-i nūr-ı ẕāt-ı gevher andadur

bī-nişān bolgin nişānı istegin[6]
ḳoy dükānnı sen dü kānnı istegin[7]

sāhib-i kān bolgin ü inʿām ḳıl
bolmagin bir reng saḫī birle baḫīl[8]

51 neyni fiʿli şol irür bī-mācerā[9]
kāfir ü mü'mīnge eyler bir ṣadā[10]

āf-tāb-ı şemʿ-i maʿnā bol yaḳīn
bir ḫas u bir çūb ḳoymay taplagin[11]

tā cemālin͡g bardur tābende bol[12]
her kişi cūyende bolsa anda[13] bol

54 kim uşaturlar san͡ga bolsa metāʿ
ol metāʿın͡gnı çıkarġıl ḳılma żāʿ

bu metāʿīdür ü[14] Ḥaḳ'nı nūrıdur
bī-ḫaberler bilmedi rencūrıdur[15]

---

[1] sūretide: sūretġa KK
[2] rengni farḳ itmese: zengi ġarḳ ḳılmasa KK
[3] farḳ itmese: farḳ ḳılmasa KK
[4] anda: an͡ga KK
[5] tā ki: tā KK
[6] bī-nişān bolgin nişānı istegin: neyni nişān bolġıl nişānı istegil KK
[7] ḳoy dükānnı sen dü kānnı istegin: ḳoy benān-ı men dü kānnı istegil KK
[8] Bu beyit KK'da yoktur.
[9] "bī-mācerā" kelimesi KK'da "bī-cerā" şeklinde yazılmış. TK2'de ve KK'da "mācerā" yzılmış.
[10] eyler bir ṣadā: pür eyler ṣadā KK
[11] taplagin: taplagil KK
[12] tā cemālin͡g bardur tābende bol: tā ḥayātın͡g bardur cūyende bol KK
[13] anda: bende KK
[14] u: ki KK
[15] bilmedi rencūrıdur: māyil-i ḫar-mühredür KK

zerni koynun͡gdın çıḳargin bī-ḥicāb
ṣarf-ı zer ḳılmaḳġa bir zergerni tap[1]

57 būte-i ʿışḳ-ı Ḫ̮üdā'ġa ḳoy ḳadem
maṭlaʿ-ı maʿnāsını bil urma dem[2]

imdi kirdin͡g būtege sen zer bolup
bā-ḫ̮aber bol ḳalma ḫ̮ākister bolup

baʿd kim āteş ṭulūʿ itti samīm
kim ne zer[3] ḳalġay bu yolda kim ne sīm[4]

60 tevbege[5] maʿlūm bolur ni çıḳḳanın͡g
ney mizāc-ı ʿayn-ı kül[6] bolsa tenin͡g

bar u yoḳın͡g būtege[7] bolsa çıḳar
ni bu zer kalġay bu zerdin ni bozar

būtedin çıḳḳanda ḳıldı[8] yādını
kim ki aldı ḫ̮oş[9] ḫ̮aṭ-ı irşādını

63 kīmiyā boldum diben ẕāt isteme
bī-ḫ̮aberlikdür ki irşād isteme

tā pīrin͡g irşād ḳılġay buda bol
birmese irşād anı bu yolda bol[10]

5B levh-i maḥfūẓ üzre[11] bitmey atını
san͡ga ḳaydın birsün ol isbātını[12]

---

[1] Bu beyit KK'da yoktur.
[2] Bu beyit TK'da yoktur.
[3] kim ne zer: hem ne zer KK
[4] kim ne sīm: hem ne bīm KK
[5] tevbege: būtede KK
[6] mizāc-ı ʿayn-ı kül: ḫ̮arāc-ı ʿayn KK
[7] yoḳın͡g būtege: yoḳun͡g būte KK
[8] būtedin çıḳḳanda ḳıldı: būtede çıḳḳanda ḳılġıl KK
[9] ḫ̮oş: bu KK
[10] Bu beyit TK'de yoktur.
[11] üzre: içre KK
[12] isbātını: irşādını KK

66 pīrni[1] ḳurbige sen yetsen͡g yaḳın
ölsen͡g ölgin aldıdın ayrılmagin[2]

özge yerge barma hergiz ġam yeme
bes pīrim kim[3] bī-bidāʿatdur dime

88 çünki cism-i cānı[4] boldı bī-nişān
Ḥaḳ'ka tapşurmaġı kaldı bāḳī ān

69 bāḳī oldur aṣl lezzet kānıdur[5]
Ḥaḳ'ḳa tapşurmaḳḳa ni imkānıdur[6]

Ḥaḳ'ḳa bargende digey ol ḫāṣṣa pīr[7]
gūdek irdin͡g san͡ga birdim kān-ı şīr[8]

gūdek irdin͡g imdi bāliġ eyledim
imdi dergāhıda lāyıġ eyledim

72 tīri[9] irdin͡g āş birdim ṭāhirī
imdi cümle rengdin bolgin[10] berī

raḥmet-i Ḥaḳ munda bir[11] cūş eyledi
bes Ḫudā'nı hem ferāmūş eyledi

ser-nüvişti boldı vü[12] evtād-ı bāz
anı evtādı ḳılur Ḥaḳ bī-niyāz[13]

75 rūz-ı evvelde yaḳīn bolsa ḫaber
ḳavmi kim bolsa[14] o ḳavm birle ḳopar

---

[1] pīrni: pīrin͡g KK
[2] ayrılmagin: ayrılmagil KK
[3] kim: cünūn KK
[4] cism-i cānı: cismi ḫālī
[5] kānıdur: kāndur KK
[6] TK'da bu mısra yoktur.
[7] ol ḫāṣṣa pīr: ey ḫāṣṣ-ı neyyir-i nūr KK
[8] TK'da bu mısra yoktur.
[9] tīri: tīr KK
[10] bolgin: bolġıl KK
[11] munda bir: anda pür KK
[12] "vü" KK ve TK'da yok. TK2'de var.
[13] anı evtādı ḳılur Ḥaḳ bī-niyāz: anda evtādı ḳılur rāz-ı niyāz KK
[14] ḳavmi kim bolsa: ḳavmni ḳavmidür KK

bes uşal kavmī ki sīmurg-ı mizāc
tā alar ʿānḳā durur tapmaḳ ʿilāc[1]

ḳurb-i ẖāṣṣu'l-ẖāṣke muḥtāc imes
ʿālem ü eşyā hemesi bir nefes

78 Ḥaḳ'ḳa aytur man͡ga bir Ṭūr'ı tüzet
yā man͡ga bir dār-ı Manṣūrī tüzet

bī-ḥicāb söz eyle Mūsā dik man͡ga
ortamızge ni san͡ga bolsun[2] man͡ga

yā ki men taẖtke çıḳay sen Ṭūr'da bol
imdi sen turdun͡g u toldun͡g nūrda bol[3]

81 men H̬udā boldum ki sen boldun͡g[4] Mūsā
rāz-ı maẖfī san͡ga aytay sālhā

6A Ḥaḳ teʿālā aydı kim daʿvān͡g nedür
anda digenler[5] nebīni ḳurbıdur

Ṭūr-ı ʿāşıḳdın cüdā seyr eyle-sen[6]
ʿālem-i nūr içre boldun͡g bir beden

84 müntehī dik sen bolur-sen[7] nīk-ẕāt
cāvidān içre kirip[8] taptın͡g ḥayāt

baḥs̱dur her demde sehv ü şükr ara
tā bu yolda ḳılsan͡g eyler mācerā[9]

ẓulmetīdin pāk boldun͡g mis̱l-i ney
bu ṣadādur ten ara Allāh ḥay

---

[1] tā alar ʿānḳā durur tapmaḳ ʿilāc: kim alar ʿānḳādu tapmaḳ yoḳ ʿilāc KK
[2] bolsun: vü KK
[3] Bu beyit KK'da yoktur.
[4] boldun͡g: bolġıl KK
[5] anda digenler : bes ki īşānlar KK
[6] Ṭūr-ı ʿāşıḳdın cüdā seyr eyle-sen: Ṭūr-ı Mūsā'dın ger seyr eylesen͡g KK
[7] müntehī dik sen bolur-sen : müntehīni sen bilür-sen KK
[8] cāvidān içre kirip : cāvidānī bulmaḳ bolur KK
[9] Bu beyit KK'da yoktur.

87 ol zamān bilsen͡g dilin͡g mekkārdur[1]
tende derdin͡g yoḳ tilin͡g[2] bī-kārdur

raḥmet-i Ḥaḳ san͡ga hem bolsun devā
tā ki bolsun ḫalḳ u Ḥaḳ sendin rıżā

tā rıżā ol bolmasa kül bolmadın͡g
cüz turup-sen köymedin͡g kül bolmadın͡g

90 ḫalḳnı[3] ṣayd itme bī-maʿnā müdām
bolmagey hergiz seni[4] kārın͡g tamām

89 nā- tamām ādem irür bilmes munı
āf-tāb-ı vaḳt dirler ḳaṭreni [5]

dil açarlar zehr yā ḳātil bilen
mürde[6] diller ṣūr-ı İsrāfīl bilen

93 her kişige bolsa uşbu ḥāletī
dāyimā sırr-ı kademdür ḥasreti[7]

ança ḥayret birle ḥayrānlik[8] irür
mis̱l-i tīġ ʿālemde[9] ʿuryānlıġ irür

58

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

"Şeyḫ Ebū Sehv-i Muḥammed bir mürīd-i ḥāmı
bī-taḥammüllikden ḫalḳnı helāk ḳıldı"[1]

[1] mekkārdur: bī-kārdur KK
[2] tende derdin͡g yoḳ tilin͡g: tilde Allāh yoḳ tenin͡g KK
[3] ḫalḳnı: ḫalḳ KK
[4] hergiz seni: irdi sen KK
[5] Bu beyit KK'da yoktur.
[6] mürde: merd KK
[7] sırr-ı kademdür ḥasreti: ser-tā kademdür ḥayreti KK
[8] ḥayret birle ḥayrānlik: ḥażret birle ḥayrānī KK
[9] ʿālemde: ʿālem KK

Şeyḫ Ebū Sehl-i Muhammed[2] bir künī
bir müridi bar idi köp mecnūnī

3 gerçi kārı yoḳ[3] idi taḥṣīl-tamām
an͡glagin[4] ruḫṣat ṭaleb boldı müdām

bir ḫaṭṭ-ı irşād bittiler an͡ga
didi algin ḳolge tüş Mecnūn yana[5]

sürtüben közge[6] ol irşādnı
tā ḳolıġa aldı ol dil-şādnı[7]

6B 6 bargin ü bir gūşede bolgin[8] muḳīm
aṣl-ı resm-i şeyḫ budur[9] ez-ḳadīm

çün namāz-ı şām bardı nā-gehān
şeyḫni üyige tüşti ol zamān

tüşti Mecnūn ḫaṭnı körsetti an͡ga
didi an͡ga[10] merḥabā merd-i Ḫudā

9 şeyḫ aydı bir zamān tapkin[11] furāġ
dem alın͡gız tā ki kiltürey[12] çerāġ

pencesige[13] küf didi Mecnūn-ı dāġ [14]
defʿaten biş pencesi boldı çerāġ

şeyḫ kördi[1] nāresīde ṭıfl iken

---

[1] Bu cümle KK'da kırmızı kalemle bu hikayenin başında geçmektedir. TK'da böyle bir cümle bulunmamaktadır.
[2] Sehl-i Muhammed: Sehv-i Muhammed KK
[3] kārı yoḳ: kār-bār KK
[4] an͡glagin: an͡glagil KK
[5] didi algin ḳolge tüş Mecnūn yana: didi alġıl yolġe tüş almapdı s̱enā KK
[6] közge: közige KK
[7] dil-şādnı: murādnı KK
[8] bargin ü bir kūşede bolgin: barġıl u bir kūşege Muḥammed KK
[9] budur: boldur KK
[10] an͡ga: murādın͡ga KK
[11] tapkin: tapkil KK
[12] kiltürey: kiltür hem KK
[13] pencesige: pencesiġa KK
[14] Mecnūn-ı dāġ: meczūb-ı dāġ KK

mundın[2] artuḳ ḳılmadılar bes[3] süẖan

12 mühr ḳılmay ẖaṭṭ-ı ehlu’llāhnı
an͡ga hergiz birmediler rāhnı

kiçe yattı irte koptı bī-nevā
āẖiri bir ẖāneḳahke[4] aldı cā

il namāz-ı cumʿage kildi yaḳın
pāy-gehde[5] turup irdi rāh-bīn

15 didi ey mescid sen an͡gla müddeʿām[6]
hiç kişi ḳılmas meni ʿizzet tamām

bārī sen ḳıl ʿizzetimni uşbu kün
ḳoydı mescid baş ayaġı[7] ser-nigūn

tut didi ʿālemni tuttı ol zamān
ni[8] özi ḳaldı vü ni ẖalk-ı cihān

18 ẖām idi ḳıldı fenā köp ẖalḳnı
puẖte bolsan͡g ḳıl[9] menīlik terkini

7A ṣūretin͡g mānend-i ney bolmay turup
cism-i hū ẕikr eyle[10] ḥay bolmay turup

90 ṣāf-ṭıynet bolmasan͡g mānend-i zer[11]
ṣāf bolmay ol neçük tapkey ẖaber[12]

21 Nūḥ ẖoş ẕāt irdi ol[13] gerçi nebī
oġlını aḥvālini ol bilmedi

---

1 kördi: bildi KK
2 mundın: andın KK
3 bes: hīç KK
4 ẖāneḳahke: ẖāneḳahġa KK
5 pāy-gehde: pāy-gehke KK
6 didi ey mescid sen an͡gla müddeʿām: didi mescid sen an͡ga bir müddeʿām KK
7 baş ayaġı: baş ayaġa KK
8 ni: hem KK
9 ḳıl: it KK
10 cism-i hū ẕikr eyle: ẕikr-i hū birle KK
11 mānend-i zer: mānend-i ney KK
12 ṣāf bolmay ol neçük tapkey ẖaber: kim neçük itsün dilin͡g Allāh ḥay KK
13 ẖoş ẕāt irdi ol: bir ẕāt irdi hem KK

bes bu maʿnādın eger alsan͡g ḫaber
ḳudretidin[1] aṣldın nā-aṣl[2] toġar

ḳılmagin[3] ecdādın͡ga köp tekyeni
men fülān oġlı vü atam dip[4] velī

24 ol hem öz sevdāsını bitkerdi bāz
saʿy ḳıldı boldı āḫir ser-firāz

bes ki nā-ḳābildü-sen bīmār-sen
müctehidni oġlı-sen bī-kār-sen

çün ezeldin[5] bolmasa rūḥun͡g yaḳın
men fülānī oġlı dip lāf urmagin

27 atam evliyā diben ḳılma[6] mürīd
bes cehennem cāyın͡g olgey[7] ey ʿabīd

bes dırahtnı şāḫı olsa[8] ḫuşk çün
özge şāḫı meyve birse ni zebūn

özgelerni nūrı te's̱ir itmedi
çün ezeldin[9] bar idi aṣl-ı şaḳī

30 atanı atı yaḳındur pendige[10]
nefʿ yetkürmes uşal ferzendige[11]

tan͡gla maḥşer her kimi bir ḫāli[12] bar
her kişini anda bir aʿmāli bar

her kişini öz günāhıdın sorar

---

[1] ḳudretidin: ḳudretide KK
[2] nā-aṣl: cüz'ī KK
[3] ḳılmagin: ḳılmagil KK
[4] atam dip: atam-dur KK
[5] ezeldin: ezelde KK
[6] ḳılma: tutma KK
[7] olgey: bolġay KK
[8] dırahtnı şāḫı olsa: dırahtnın͡g şāḫı bolsa KK
[9] ezeldin: ezelde KK
[10] atanı atı yaḳındur pendige: atanın͡g atı yadġarur bendege KK
[11] nefʿ yetkürmes uşal ferzendige: nefʿ yetkürme-sen turur ferzendġa KK
[12] maḥşer her kimi bir ḫāli: maḥşer ara ki her kim cāyı KK

ata oġlıdın neçük alġay ẖaber

33 miṡl-i ney ẕikr-i vücūdun͡gnı tüzet
ẖatm bolsun[1] [2] قل هو الله احد

maʿrifet kesb eyle bolmas keşf[3] ilen
maʿrifet aṣlı Ḫudā'nı nūrıdan

ẖāṣlar mektebni körmey şeh bolur
cismi bil ẕāt-ı cemālu'llāh bolur[4]

7B 36 ẖāṣlarnı ḳurbeti yoḳtur san͡ga
ẖāṣlar yolıge bolgin[5] ẖāḳ-i pā

ṣād bir hū birle ẖāṣ itkey[6] seni
ẖāṣ bolgin ḳılmagin mā vü menī[7]

lāyıḳ-ı ẖaḳḳa'l-yaḳīn bolmay dilin͡g
aṣl maʿlūm bolmagey[8] bu ḥāṣılın͡g

39 vāṣılın͡g[9] şemʿige sen pervāne bol
köygin ü yangin[10] ü āteş-ẖāne bol

āteşi kön͡glün͡gde algin[11] dāyimā
tā san͡ga üns eylesün nūr-ı Ḫudā

bes kişige tigmesün ẖavf u żarar
mūrnı āzār birmes yaẖşılar

42 ney kibi āzārnı körgen[12] zamān
bes nebī aġzıġa aldı bī-gümān

---

[1] bolsun: boldı KK
[2] Kuran, CXII(İhlas), 1
[3] kesb .... keşf: keşf ......kesb KK
[4] Bu beyit KK'da yoktur.
[5] yolıge bolgin: yolıġa bolġıl KK
[6] itkey: yetkey KK
[7] ẖāṣ bolgin ḳılmagin mā ü menī: ẖāṣ bolġıl ḳılmaġıl māder seni KK
[8] bolmagey: bolmaġay KK
[9] vāṣılın͡g : vaṣl-ı ney KK
[10] köygin ü yangin: köygil ü yangil KK
[11] āteşi kön͡glün͡gde algin : derdni kön͡glün͡ge samla KK
[12] ney kibi āzārnı körgen: ni kes1 āzārnı körge KK

91 āsmān ḳolun͡gadur[1] engüşterīn
mūr bolsa[2] kön͡glini aġrıtmagin

ʿaḳlnı güm eyle[3] başḳa aḳl tap
şād bolġay munda rūḥun͡g bī-ḥicāb

45 raḥmet-i nūr-ı tecellī-sāz ḳıl
son͡gra sen bu ʿāleme pervāz ḳıl

bolmasa āvāz-ı zārın͡g ʿayn-ı kül
maʿlūm irmesdür san͡ga redd ü ḳabūl

bād-ı tündīdür seni fiʿlin͡g besī
tā ki san͡ga tüşmesün[4] çeşm-i kesī

48 aṣl bilsen͡giz şeriʿatdın budur
Mevlevī ḳaṣdı ḥaḳīḳatdın budur[5]

tā vücudın͡g aṣl çün ney bolmadı
ney bile[6] rūhın͡g seni ḥay bolmadı

bolmadı ḥükmün͡ge tābiʿ ḫār u ḫas
yör bī-cālik bilen ey bü'l-heves

51 yördün͡g ṣūretde mānend-i meges
sen kiter-sen ḫışm san͡ga bares[7]

8A bolma maġrūr būy-ı müşg yanımda dip
ṣad-hezār bülbül gülistānımda dip[8]

cān īmāndur[1] asl-ı maʿnā cāndur

---

[1] ḳolun͡gadur: ḳolun͡gdadur KK
[2] mūr bolsa: mūrnı sen KK
[3] güm eyle: kim eyledi KK
[4] tüşmesün: tüşmese KK
[5] Mevlevī ḳaṣdı ḥaḳīḳatdın budur: bā-ḫaber bol Mevlevī ḳaṣdı budur KK
[6] ney bile: hū bilen KK
[7] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır. Ancak mısraların sıralanışı bir önceki beytin arasına girmiştir.
[8] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

āṣl-ı maʿnā maʿnā-i Ḳur'ān'dur

54 aṣl özge maʿnālar bir ḳatredür
maʿnā Ḳur'ān'dur digerler ẕerredür[2]

bolmasa yetmek san͡ga maʿnā san͡ga
Ḥaḳ'nı rencūrıge sen ḳılma devā[3]

vaṣıl-ı rāh-ı tarīḳat[4] bolmasan͡g
kāmil-i rāh-ı ḥaḳīkat[5] bolmasan͡g

57 ḳılma her kimge ḳurug isnād-ı nām
maġrūr ol[6] boldı vü kaldı nā-tamām

kīmiyā ḳılgin vücūdın͡gnı velī[7]
bir belī didin͡g çü[8] āyāt-ı belī

ʿarsa-i bāġ-ı melāḥat ʿışḳdur
ʿışḳ peydā eyle tapḳay-sen[9] ḥużūr

60 her kişige bolsa çün zevḳ u ḫayāl[10]
Ḥaḳ teʿālā an͡ga körsetmes zevāl[11]

yetmese her kimni fehmi vehmdür
vehmi köpler asl-ı pür-bī-fehmdür[12]

san͡ga çün rūz-ı ezel ḳıldı vefā[13]
rūz-ı evveldin san͡gadur[14] āşnā

---

[1] īmāndur: imestür KK
[2] maʿnī Ḳur'ān'dur digerler ẕerredür: çünki Ḳur'ān maʿnīside ẕerredür KK
[3] sen ḳılma devā: eylemen͡g devā KK
[4] tarīḳat: ḥaḳīkat KK
[5] ḥaḳīkat: tarīḳat KK
[6] maġrūr ol: maġrūriyet KK
[7] kīmiyā ḳılgin vücūdın͡gnı velī: kimse ḳılġıl vücūdun͡g nādimi KK
[8] didin͡g çü: didi ki KK
[9] eyle tapḳay-sen: eylegin tapkil KK
[10] kişige bolsa çün zevḳ u ḫayāl: kişi bolsa cünūn-ı zevḳ-ı ḫayāl KK
[11] körsetmes zevāl: körsetti cemāl KK
[12] Bu beyit KK'da yoktur.
[13] vefā: devā KK
[14] san͡gadur: an͡ga sen KK

63 her kişi tā kim ezelni bilmedi
bes ebeddin bī-ḫaber ḳaldı dili[1]

Mecnūn-ı rüsvā bol imdi bī-ḳarār
tā ki Leylī san͡ga bolġay āşkār[2]

ʿışḳ yoḳ bī-çāre bī-te's̱īrdür
ġayr-ı Ḥaḳ'dın özgesi hem pīrdür[3]

66 sen eger divāne-sen bī-iḫtiyār[4]
kibr ü kīn hem ġayrni dildin[5] çıḳar

tā cihān bāḳī irür bolmas edā
dil siyāhī ḳılma munda[6] rū-siyāh

92 tā ki imdi[7] san͡ga maʿlūm eyleyin
bīḫ-ı hestin͡gni heme kem eyleyin

8B 69 raġbet-i kārın͡g seni ber-riştedür
ni bilür ḫalḳ ötmegi ne iştedür[8]

rütbe-i ʿanḳānı tapḳıl settār ḳıl
öz vücūdun͡g şeh-perdin pervāne ḳıl[9]

bolmagin[10] maġrūr sen ḥırṣ u hevā
sen bolur-sen nūr-ı Allāh'dın cüdā[11]

72 ol[12] sebebdin kārvān-ı Mevlevī
maʿnā-i Ḳur'ān'dın aldılar munı

ḫatm boldı ḥaḳḳın͡ga maʿnā tamām
nāle-i ṣavt u[1] ṣadā-yı ney tamām

[1] bī-ḫaber ḳaldı dili: ḳalmadı dili ayrılmadı KK
[2] Bu mısra KK'da yoktur.
[3] Bu beyit KK'da yoktur.
[4] Bu mısra KK'da yoktur.
[5] hem ġayrni dildin: ġayriyetin kön͡glün͡gdin KK
[6] munda: ey sen KK
[7] imdi: eknūn KK
[8] ni bilür ḫalḳ ötmegi ne iştedür: ni bolur ḫalḳ özgeni ser-riştedür KK
[9] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[10] bolmagin: bolmagil KK
[11] sen bolur-sen nūr-ı Allāh'dın cüdā: kim hevā eyler Ḫudā nīkdin cüdā KK
[12] ol: bu KK

59

ṣıfat-ı evliyālıġ nisbeti vü keyfiyyet-i aḥvālāt bu turur[2]

fā ʿi̇ lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

kim ki ʿāşıḳ bolsa cānıdın cüdā
küll-i ʿālemġa ol irmiş[3] āşnā

3 tā neyistāndın meni pāk ittiler
ẕerre irdim müşt urup ḫāk ittiler

ḳıldılar ḫāk ü żaʿīf'ü hem ġarīb
nā-tüvān-ı ʿışḳ ḳıldılar ʿacīb

bes żaʿīf oldur ki tenhā bolsa hem
ol yeter maḳṣūdıge hem[4] bīş ü kem

6 ʿışḳdur[5] żaʿf u ġarīblikdin cüdā
ẓāhir ü bāṭın ḳıbāb-u bī-riyā[6]

gāh bolsa büt-perest-i pīşdür
gāh bolsa ʿāşıḳ-ı dil-rīşdür

gāh bolsa defʿaten şeydā bolur
boynıge[7] zünnār asıp rüsvā bolur

9 gāh nīkī bolsa gāhi Çerkesī
merd[8] kirek ḥālini bilgey endekī

gāh lūlī vü[9] gehī masḫara-bāz
geh bolur ol mecnūn-ı sūz u güdāz

gāh sevdā gāh ṣafrāyī irür[1]

---

[1] nāle-i ṣavt u: tā ki ṣūret-i KK
[2] Bu cümle bir başlık şeklinde kırmızı kalemle KK'da yer almaktadır. TK'da yoktur.
[3] ol irmiş: irür ol KK
[4] ol yeter maḳṣūdıge hem: çün yeter maḳṣūdıġa ol KK
[5] ʿışḳdur: ʿışḳ-ten KK
[6] ḳıbāb-u bī-riyā: ḳıbāb ol bī-riyā KK
[7] boynıge: boynıġa KK
[8] merd: ol KK
[9] lūlī vü: lūlīdür KK

hīç kişi bilmes ne meẕhebde yörür

12 bes alarnı sen tap’alman͡g ḥālini
tā Ḫudā bildürmese aḥvālinī

yaḫşılarnı zāhiri[2] bir postdur
hīç kim bilmes Ḫudā’ge dostdur

Ḥaḳ ezeldin tapşurupdur an͡ga nūr
kim neyistāndın çıḳıpdur ol bilür

15 emr-i maʿnāsını eyler āşkār
tā san͡ga ma’lūm eyley vaṣl-ı yār

kim neyistāndın çıḳıpdur ḫastedür
dāyimā kön͡gli anı ḫūn-bestedür

tā kön͡gül cūş itmeyin ḳılma ḫurūş
yaḫşılar aldıge barsan͡g bol ḫamūş

18 neng hem nāmūs bolsa bol ḥicāb
birni rāyını tap’alman͡g ey nevāb

93 bes bu fırḳa ‹ār nāmūsdın cüdā
zerre’ī kön͡glige şübhe yoḳtu cā

zerre’ī kim ḳābil-i insān irür
kibr bilsen͡g düşmen-i raḥmān irür

21 san͡ga zerre tā körüngey āf-tāb
ḫāletin͡g barıda ṣāḥib-dilni tap

uşbu küldin māsivā bol muṭṭaṣıl
küll-i ḥālātın͡gnı dilge naḳş ḳıl

tā ki bolsan͡g ṭālib-i deyr-i fenā
ġayr-ı Ḥaḳ’nı eyleme kön͡glün͡ge cā

---

[1] Buradan başlamak üzere TK’nın 137. sayfasına kadar olan bölüm KK’da yoktur. KK’nın 9A varağından itibaren TK’da 136. sayfada devam etmektedir.
[2] “zāhiri” kelimesi TK’da “zāhir”, TK2’de “zāhiri” şeklindedir.

24 bolma ser-gendān-ı ʿālem hīç vaḳt
nā-gehān başın͡ga tüşkey rūz-ı saẖt

ey hevāyī bolmagin rām-ı hevā
kibr ü kīnni taşlaban kılgin ibā

maʿlūm eyler ḥāletin͡gni nīk-ḥāl
vaḳt tapkin körmegin andın zevāl

27 ʿalem-i ervāḥdın ḳıldı cüdā
ẖāk-i pāyın͡g sürme birdi ṭūtiyā

berg idim kisti neyistāndın burun
rāstī sūz u güdāzım hem cünūn

ġam yime imdi ki rāhın͡gdur vasīʿ
dīn āyīn yoktu bu yolge şefīʿ

30 bes bu yolda kār-āmed derddür
her kişini derdi yoḳ nāmerddür

60
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

ṭālibī bar idi köp rencūr idi
müddetī irdi ki ẖalḳdın dūr idi

an͡gladı ol bir ḥakīm ḥāẕıklıġın
ol ḥakīmni aldıge kildi yaḳın

3 aytayın ḥarfim işit ey ʿandelīb
bu günehke hīç devā bar mu ṭabīb

ol ṭabīb aydı günāhın͡gdur devā
ten neyistānını köydür ʿışḳ ara

cümle-i mā vü menīni dūr kıl
dilni ẕevḳ u şevḳ ile pür-nūr ḳıl

6 bu tekebbürdin sivā bolsan͡g eger
bir zamānda derd-i ʿiṣyānın͡g kiter

ʿışḳ mundaḳ ser-be-serdür cūşdur
çün pey-ā-pey cām nūş-ā-nūşdur

her kişi bir ḳatla ḳılsa nūş-ı cān
āḫiret dünyāsıge tapmaḳ emān

9 ey hevāyī bolmagın bī-iḫtiyār
bolmaġay-sen defʿaten ḍaḥḥāk[1] mār

ḫaṭṭ-ı āhengdin ḫaṭā boldı ẓuhūr
ẓulmetīdür başın͡g üzre kūh-ı Ṭūr

94 her şehīddin ẕevḳ-ı hālāt isteme
maʿrifet keşf-i kerāmāt isteme

12 iʿtimādın͡g yoḳ tenin͡g bīmārdur
mürşidün͡g Mūsā irür bī-kārdur

sen özin͡gdin özgeni bil nīk-ẕāt
keşf-i ḥālet şarṭ imes şarṭ iʿtiḳād

iʿtibār irmesdü mürşīd der-cihān
iʿtiḳādın͡g pāk ḳıl ey nükte-dān

15 iʿtiḳādın͡g bolmasa hem-rāh-ı kül
hem Ḫudā bīzār sendin hem resūl

evliyālarnı iti ḫālī imes
hīç kim hīç kimge[2] ḥammālı imes

tā-key aytay san͡ga ḳīl ü kālni
aṣl-ı ḳābil-sen ṭaleb ḳıl ḥālni

18 sen ʿaḳīde ḳılma dildin dil toġar
aṣl-ı ḳābildin çünān ḳābil toġar

---

[1] Bu kelime nüshalarda "ḍaḫḫāk" şeklinde yanlış yazılmış. Doğrusu "ḍaḥḥāk" olmalıdır.
[2] "kimge" kelimesi TK'da "kim", TK2'de "kimge" şeklindedir.

yıġlagin her laḥẓada dergāhıda
şād tökkey nūr-ı maẓlūm āhıda

āh-ı maẓlūm ikki ālemni bozar
çün bu maẓlūm āhı bolsa kārger

21 āh bu irmiş ḥużūrı bolmasa
ẕerre'ī dilde ḫuṭūrı bolmasa

bī-günehler āhı irmiş bā-żarār
nāle ḳılsa āfeti san͡ga tiger

ḫatm boldı ṣafḥada bu maʿnālar
hem naẓar tapsan͡g tiger andın żarar

24 iştiyāḳ-ı kār budur Mevlevī
mātem ü endūh ġamdın söyledi

bes ezeldin rūh aydı قالوا بلى [1]
bes [2] الست بربكم 'din bir nidā

her kişi [3] قالوا didi bilmey بلى
bir بلى didi belā boldı بلى

27 an͡glasan͡g bu maʿnānı nāfiʿ irür
Mevlevī'ni ḳaṣdı bu dāfiʿ irür

sīnesini çāk ḳıldı Mevlevī
vaḳt-i ol [4] قالوا بلى'nı yoḳladı

yaʿni evvel aydı biz ol rūh-miz
pākīze nūrı ki bī-mecrūḥ-miz

30 cism-i ḫākini Ḫudā ḳıldı binā
feyż-ı raḥmetdin yene boldı cüdā

her kişi öz yārıdın boldı cüdā
işi irmiş kiçe kündüz āh vā

---
[1] Kuran, LXVII(Mülk), 9
[2] Kuran, VII(Araf), 172
[3] Kuran, LXVII(Mülk), 9
[4] Kuran, LXVII(Mülk), 9

95 çün firāḳ vaḳti boldı pest bol
nūr tapkin Ḥaḳ bilen yek-dest bol

33 gāh çün kön͡glün͡ge kilse her ḫayāl
ḥalḳġa rūz-ı rūşen ü san͡ga zevāl

zindelikdin ölgenim bihraḳdur
sīne ser-tā-ser tamāmı dāġdur

men ne ḳıldım mübtelā ḳıldı firāḳ
āh bī-berg ü nevā ḳıldı firāḳ

36 gerçi boldum munda bī-berg ü nevā
bī-nevālarge Ḫudā birsün devā

maḫremim yoḳ kimge aytay dāġnı
saçmayın başımge çün tofraġnı

geh küler-men gāh yıġlar-men müdām
āḫiri derd bizni eyler nā-tamām

39 ʿömr ötti üstüvārī bolmadı
dilni bir yerge ḳarārı bolmadı

āḫiri ḳıldı firāḳ āvāre hāl
hem-demim yoḳ kimge aytay derd-i ḥāl

61

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫvāce Ṣābir raḥmetu'llāhi ʿaleyh
bir künī aydı bir āzmāyiş ḳılay

merd idi hāliyā bī-vaḳtdür
cümledin müşkil ki rūz-ı saḫtdur

3 rūz-ı saḫt oldur ki ger bolsa firāḳ
rūz-ı evveldin heme rūz-ı mīs̱āḳ

gerçi şebdür ü tamāmı rūzdur

rūz-ı ʿāşık rāh-ı ʿālem-sūzdur

ʿālem-i dīvānelikdür bu firāḳ
bāz āteş-ẖānelikdür bu firāḳ

6 bes bu yolda hem zehir bar hem şeker
hem bu yolnı rāzıdın kim bā-ẖaber

ey ciger-bendim dilin͡g āgāh yoḳ
ṣandūḳ-ı ḳalbin͡ge bu miftāḥ yoḳ

sen eger miftāḥ tapsan͡g aṣlıdın
bolġay irdin͡g rāh-ı Mevlā'ge yaḳın

9 ey meni sengīn dilim ẖoşnūd bol
ya Müselmān bol veya Nemrūd bol

cümle ẖūblar kitti vü ġāfildü-sen
bes negü ḳulluḳġa sen kāmildü-sen

ey meni cāhil tenim çın pāk bol
her zamān ẖūblar yolıge ẖāk bol

62
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bir künī bāṭın ṭahāret eyledim
cümle ḳabrini ziyāret eyledim

96 cümleni ḳabrini kördüm ser-be-ser
tā ki taptım gūr-ı Mecnūn'dın ẖaber

3 gūr içinde an͡gladım ṣavt u ṣadā
aytadur bī-çāre Mecnūn Leyliyā

her zamānī aytadur vā Leylī çün
boldı bes aʿzā-yı cānım ġarḳ-ı ẖūn

men didim Mecnūn-ı ser-gerdān mu-sen
Leylī'ni dāġı bilen hayrān mu-sen

6 imdi ḳoygin Leylī’din āzād bol
Leylī Ḥaḳ’dur Ḥaḳ bilen yek-ẕāt bol

çün ezelde bizni ḳıldı ḫāksār
Leylī’ni kūyıda mundaḳ bī-ḳarār

çün ezeldin tā ebed taptük ḫaber
Leylī’ni āh u firāḳı hem yeter

9 nā-gehān ol gūrdın çıktı tütün
tīre dūzaḫdın es̱er kalmas bütün

ol zamān men Leylī’din boldum cüdā
vird ü evrādım hemīşe boldı āh

bizge her kim zerre irkeşti köyer
āteş-i ʿışḳdın ḳutulmas ḫuşk u ter

12 man͡ga bu dūzaḫ irür mis̱l-i çemen
müstaḥiḳḳ-ı ʿışḳ-men ḳılma süḫan

man͡ga daḫl itkende dūzaḫ örtenür
nāle ḳılsam ʿarş-ı aʿẓam örtenür

sen eger āyīne-bīn bolsan͡g yaḳīn
Leylī’ni is̱bātıdın dem urmagin

15 ʿışḳ ara bir ẕerre derdin͡g bolmasa
dilde derd ü āh-ı serdin͡g bolmasa

kim ki san͡ga söz urar ol bī-ḫaber
her ḫasīge ol tüşer özi köyer

ʿışḳ derdi hīç kime aytılmagen
bu süḫange lāyıḳ irmes her zaġan

18 her kişige ʿışḳ bolsa reng-be-reng
ḳalbini nā-bud iter bir mū-yı neng

imdi bildim ança bu Mecnūn iken
Leylī dāġı birle dil pür-ḫūn iken

her kişini ḫaṭke bir imlāsı bar
ḫaṭṭını ḥarfige [1] بسم الله ’sı bar

21 bir elifni elf bilseñ̑ şīr-sen
vahdet-i nūr-ı Ḫudā’ge sīr-sen

be belāgat dāmıda külliñ̑[2] seni
tā barur cāhil bolur ḳalbiñ̑ seni

te temāşā-ḫānege kirgen zamān
tünde yil kilse ne cān kalur emān

24 s̱e [3] سواد الوجه فی الدارین ’ni tap
bir mekānda mecmaʿu’l-baḥreynni tap

97 cim cemāl-i vaḳt-i ḥālātıñ̑ irür
mūcib-i külli mühimmātıñ̑ irür

ḥa ḥayā ḳılmay terāzūnı ḳurup
oltuma [4] توبوا الی الله’nı oḳup

27 ḫı ḫalāyıḳ içre bolma köp yaḳın
sırr-ı maḫfī bolsa ifşā ḳılmagin

dāl dil yādıñ̑a kilse dāyimī
kiçe ḳāyim bol u kündüz ṣāyimī

ẕel ẕātıñ̑a meni ḳıl ḳaṭreveş
nūrge toldur defʿaten ādem ḥabeş

30 rı riyāżat birle bolsañ̑ ṣubḥ u şām
şād bolgey-sen yene taḥṣīl tamām

ze zamānı ṭarfetü’l- ʿaynīnede kör
çār-erkān içre sen kevneynni kör

sin semā-yı bāṭınıñ̑ rūşen imes

[1] Besmelenin başı.
[2] Mısranın kenarına “kelbiñ̑” eklenmiş.
[3] Nereden alındığı tespit edilemedi.
[4] Kuran, XXIV(Nur), 31

ḫūb imestür dīv birle bolsa kes

33 şın şerīʿatdın ṭarīḳat istegin
ʿālem-i kān-ı ḥaḳīḳat istegin

ṣad sabrıñgnı tüzet Eyyūb bol
hem devāmet ṭālib-i maṭlūb bol

ḍad żāyiʿ ötti çün ʿömrüñg seni
żāyiʿ ötkerdiñg heme mā vü menī

36 ṭı ṭāmiʿlikke tābiʿ bolmagin
sañga bolsun nev-be-nev sırr-ı yaḳīn

ẓı ẓāhir-i ism-i aʿẓam yād ḳıl
كنت كنزا مخفياً[1] ebyād ḳıl

ʿayn ʿāşıḳlik beşāretdin imes
bu süḫan ẕikr-i ʿibādetdin imes

39 ġayn ġurbet ʿışḳı boldı pāk-nūr
āteş-i ġurbetke köygenler bilür

fe felātūn ṭabʿ bolsa kül bolur
hū digende mürg nīm-bismil bolur

ḳaf ġurbet tapsa güldin gül toġar
gül ki boldı cismige bülbül toġar

42 kef küldin sen kerāmet isteme
maʿnā iste genc-i ḫālet isteme

lam lebrīz it köñgülge ẕikrni
bir ḳıla bend eyle miñg Cibrīl'ni

mim Muḥammed kitti kül boldı eḥad
nūr-ı aṣlīdin töküldi maʿrifet

45 vav vaṣlını ṭaleb ḳılgen kişi
ʿarşnı örter bir zamānda nālişi

[1] Kutsi Hadis. Keşful Hafa, II, s: 132, Hadis: 2016.

he hüner irmiş yürek ḳan eylegen
dildeki gencini pinhān eylegen

lām-elif lāle-ṣıfat çāk ḳabā
ḳālıbın͡g keştī vü rūḥın͡g nā-H̬udā

98 48 yā yārım yoḳ aytkeni rāz-ı dilim
medd-i ʿışḳġa kül boluptur ḥāṣılım

ʿışḳdın bī-gāne bolmaḳ derd irür
her kişini derdi yoḳ nā-merd irür

rūz-ı evveldin kilip-miz derdnāk
bizge Ḥaḳ derdi birdi derd birle helāk

51 dīv çün rū bolsa derdi bāḳīdür
dost hem merhem kön͡gül müştāḳıdur

te’s̱īrin͡ge h̬āk bolsa kīmiyā
bes ki boldum dimegin merd-i H̬udā

her kişige rāz-ı Ḥaḳ pinhān irür
dime ādem-sen anı şeyṭān irür

54 perdedin her kim burun çıḳsa firāz
h̬atm boldı hem ḥaḳiḳat hem mecāz

kān-ı vaḥdetdin dem urgen bendeler
vaḥdet-i kevn ü mekānı taptılar

hīç müşkil bolmaġay ḥal bolmaġan
evveli mücmel mufaṣṣal bolmaġan

63
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

H̬ażret-i Mūsā-ü nūrānī ḳadīm
ança ḥāṣṣu’l- ḥās idi dürr-i yetīm

kördiler efsūn-gerīni rāh ara
yanıġa bardı uşal merd-i Ḫudā

3 kördiler bir ejdehānı nā-gehān
der-taḥayyür boldı Mūsa ol zamān

ḫayye çün ṣad-sāle vü deh-sāle pīş
tā anı cānını ḳılġay rīş rīş

ejder aldıge Mūsā bardı yaḳın
aydılar ey ejdehā sen sözlegin

6 beçe çün deh-sāle vü ṣad-sāle-sen
ol seni ṣayd itse ḥayrān ḳala-sen

Mūsā kördi bāz bir kün ḫayyeni
aydılar Bārī neçük ḳıldı seni

Mūsā'ge ḥālini maʿlūm eyledi
beçe küldi vü tebessüm eyledi

9 bir nefesde ṣayd boldı ejdehār
kitti cüz'ī küllī ḳoldın iḫtiyār

aydı Ḥaḳ yādını bisyār eyledi
ʿışḳ kildi vü[1] giriftār eyledi

ʿışḳ bābıda bu ṣāḥib-kār iken
ṭıfl hem bolsa ʿaceb mekkār iken

12 ançа fikriñ͡g bar dildin ḳayd ḳıl
ẕikr-i Ḥāḳ it ejdehānı ṣayd ḳıl

ey yörüp-sen dāyimā bīgāne-sen
ejdehā ṣad-sāle vü deh-sāle-sen

99 çün ezeldin bolmasa tesḫīr-kār
beçe-i deh-sāle kām-ı ejdehār

15 āḫir-i ol ṣayd ziyān eyler seni
kāhilī-sen ṣayd ḳılma sen anı

tā tirig-sen ejdehā efsūn ḳıl

[1] "vü" TK'da yok. TK2'de var.

ol mutīʿ bolgünçe bağrın͡g ḫ̮ūn ḳıl

son͡gra şerḥ it iştiyāḳ-ı ḥālni
ejdehā aldın͡ga kilse bil munı

18 ḫ̮atm boldı ḥaḳḳın͡ga maʿnā tamām
sūziş ü derd ü firāḳın͡g subḥ u şām

ey meni sengīn dilim āġāz ḳıl
naġme-i ʿuşşāḳlarnı sāz ḳıl

ḫ̮aste vü üftādelerdin ʿibret al
merdüm-i ehli tapıp keyfiyyet al

21 fānī bolmaḳ ḫ̮ᵛīşdin bī-gānedür
her zamān ḫ̮ᵛīş-ı digerni aḫ̮tarur

ravża-i ʿuşşāḳnı ister müdām
Mevlevī'ni kaṣdı budur ey kirām

ikki ʿālemdin eger bolsan͡g sivā
bes Ḫ̮udā vaslıge bolsan͡g āşnā

24 her kişi kim zerre'ī taptı ḥużūr
ol Ḫ̮udā'dın ol ḥużūrın aḫ̮tarur

lez̠z̠etini körmegen bolsa zamān
şehd şekker tin͡glemes ḫ̮uşkī dehān

kes̠ret (ü)[1] vaḥdet hezārān rāhdur
kim ki vaḥdetdin cüdā vaṣl aḫ̮tarur

27 vaṣl-ı maʿşūḳ rāhlar peydā ḳılur
dil közini her zamān bīnā ḳılur

her kişi ger vaṣldın tapsa ḫ̮aber
Ḥaḳ bilen bir z̠āt bu vaṣlı tapar

vaṣl-ı Ḥaḳ'nı dilge cā ḳılmaḳ kerek
vaṣl-ı yek-reng-i Ḫ̮udā bolmaḳ kerek

30 bolma Āzer birle hem-rāz ey Ḫ̮alīl

[1] Metinde atıf vavı kullanılmamış. Ancak vezne uyması için ekledik.

aṣl tapıp vaṣlnı tefrīḳa ḳıl

64

ḥikāyet

fā ‘ī lā tün fā ‘i lā tün fā ‘i lün
- . - - / - . - - / - . –

bir künī Mūsā ele aldı ‘aṣā
bes ‘aṣāge ḥālini aydı Mūsā

şükr kılgin çūb-ı ḫuşk irdin͡g besī
faḫr bil aldı seni men dik kesī

3 bol ki minnetdār köp mümtāz-sen
bā‘iṡ-i men Ḥaḳ bile hem-rāz-sen

bes ‘aṣā aydı kirāmı bar-men
ḫaṣletimdin ança minnetdār-men

men eger kec bolsam irdi bī-nevā
ḳayda ḳolge algey irdin͡g ey Mūsā

100 6 toġrılikdin yaḫşılarge yār-men
asl-ı kec bolsam Ḫudā bīzār-men

çün mekānımge men’em gülzār idim
bāġ būstān içre bī-āzār idim

bāg būstāndın meni ḳıldın͡g cüdā
imdi ser-sebz olmagim müşkil man͡ga

9 ẕikr-i Mevlā’dın cüdā ḳıldın͡g meni
ḫuşk eylep hem ‘aṣā ḳıldın͡g meni

gül ḳılur vaḳtimde irdim bā-ḥużūr
aytur irdim künde ming merte şükür

yüz Mūsā’nı kolıge bolsa ‘aṣā
an͡glamasdur çūb-ı ḫuşk rāz-ı Mūsā

12 ey Mūsā iltip gülistānımge ḳoy
bayaki dik bāġ būstānımge ḳoy

çünki men gül ḳılmasam nā-būd-men
bāz gül ḳılsam an͡ga ḫoşnūd men

çünki ḫāṣṣu’l-ḫāṣ içre nūr idim
bāre bāre man͡ga hem tiggey nesīm

15 bes ʿaṣā birle seni ḫalḳ-ı Ḫudā
özge ādemdin bilip ḳıldı cüdā

ʿālem-i ʿulvīge yetkürse yaḳın
aṣl tapsan͡g vaṣldın dem urmaġıl

ey ciger-bendim müdām itkin cedel
tā ecelni tapmagey-sen bī-maḥal

18 evvel ü āhir heme bi-gānelik
rūzgār-ı vaṣl üçün dīvānelik

vaḳt-i zāhidlikde bī-ʿaḳlī san͡ga
ṭāʿatın͡gġa ḫāne ḳoydun͡g bī-nevā

ādem oldur dilde bolsa iʿtiḳād
dāne-i gendüm üçün cennetni sat

21 vaṣl-ı cennet asl kim didār irür
bende bolgen Ḥaḳ yolıda zār irür

ẓāhirin͡g nāṭıḳa baṭın lāl-sen
bolmasa maʿnā san͡ga ḥayvān-sen

taşla ḥayvān fiʿlini insān bol
Ḥaḳ yüberdi çün seni seng-pāre bol

24 cāy-ı maʿnā yoḳ ki ḳılsan͡g güft u gūy
kāse toldur sāḳiyā aldımge ḳoy

65
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bir ʿArab çün ḫarc-ı ṭılā eyledi
oğlını zer birle mollā eyledi

çün su’āl itti ki ey dürr-i ḫoş-āb
maʿnā-i esrār-ı lā-aʿlemni tap

3 aydı ferzendi ki bilmey-men didi
maʿnā bu āyīnede rūşen didi

101 men seni mollā ḳılıp-men aytmadın͡g
bir su’āl ittim u bilmey-men didin͡g

ʿālim irdin͡g ʿāmādür-sen mü bu bāb
tur kitāb körgin ü lā-aʿlemni tap

6 bildi ferzendi peder nā-dān iken
ẓāhiri nāṭıḳ u bir ḥayvān iken

şunça taḳrīr itti hīç ḳılmas es̱er
imdi bildi maʿnādın ḫālī peder

ʿilm imestür her kişige ḳılsa fāş
bir Ḫalīl’ge niçe Nemrūd’dur telāş

9 bolmagin Āzer’ni ḥālige yaḳın
pāk bolgin tā ki kılsun z̠erre-bīn

bes püser İbrāhīm ü Āzer peder
ol atage dīnni örgetti püser

ḳālıbın͡gnı terkībi gevher-nişān
dürr-i maʿnā ḳalbin͡ge bolsun ʿiyān

12 bilmegenlerge dürüst yoḳ rāh-ı rāst
tā özini ḳılsa dūzaḫdın ḫalāṣ

kim kögermeṣ aṣl-ı dānı bolmasa
nān bolmas āsiyāge kirmese

tā tenūr-ı ʿışḳke bolmay kebāb
ḫāmlık cismin͡gedür bardur ḥicāb

15 āsmān başın͡ga bolsa āsiyā
kil özün͡gdin bā-ḫaber bol rū-siyā

ʿālem ü eşyā heme kem-pīrdür

cümle ʿālem pire-zāl ü pīrdür

ten cevāl ü ḥırs dāyim anda maʿ
ḳaydadur ḫāliṣ velī çün bī-tamaʿ

18 ما چه خر برما چه خر خر کرّه نر [1]
üç künīdin soñ͡g sunı körse siyer

taşlagin sen aṣl-ı māder-ḫūynı
tapkin evvel mürşid-i dil-cūynı

ol ḳadīmdin ḫūy-ı beddin zerre bar
Mūsā anıñ͡g aldıda nā-iʿtibār

21 her kişi kim ʿışḳnı maʿlūm ḳılur
cümle ḫūy-ı bedni bedge güm ḳılur

ḫūy-ı vaṣlıdın bolur ammā cüdā
pīrini ḫūyıge bolgey āşnā

bādīlerni çün vücūdı bardur
ḫāḳīlerni menzili gülzārdur

24 ey meni sengīn dilim pür-ḫūn bol
kül ʿanāṣır neslidin bīrūn bol

ne müselmān bolgin ü ne kāfirī
bilmegin hergiz dīniñ͡gni barını

dīnni aṣlıdın eger alsañ͡g ḫaber
dīn-i vaṣlı pāk yādıñ͡gdın çıḳar

102 27 vaḳt kildi aṣl-ı vaṣlıñ͡g güm bolur
ḳaṭre-i deryā tapıp ḳulzüm bolur

tā ṣadef çıḳmay barı dür bolmadı
dür bolmay ḫalḳ ḳolıġa almadı

bolmagin nīm-kāle mürvārīd müdām
çıḳmagin tā bolmayın dürr-i tamām

30 şīre-merdler ser-bülendī ḳıldılar
ḳıl birle fīlni bendī ḳıldılar

[1] Farsça mısra.

ey ḳalendervār kön͡glüm şād bol
gam yime min͡g ġuṣṣadın āzād bol

her seḥābī bolsa kön͡glün͡gdin köter
tā ki sen Ḥaḳ sarı bolsan͡g iş biter

33 hūş kitti cümle-i ḫᵛāb u[1] ḫayāl
maʿnā aytur kārvānlar boldı lāl

tā ṣadef dik baḥrġa hem-rāh-men
maḳṣad-ı dildin ḳaçan āgāh-men

man͡ga çün kām-ı ṣadefdür imdi ḳabr
tā ki dür bolgünçe eyler men çü ṣabr

36 bir naẓar ḳılmasa biz üftāde-miz
kiçe kündüz intiẓār-ı bāde-miz

bizni yol bisyār uzaġdur bī-delīl
reh-revānıge yet'almas Cibri'īl

kim ki çömdi ol dür-i bārīk irür
kim ki ṣūret-bīn irür tārīk irür

39 bes bu yolnı müjdesi bisyārdur
reh-revānı merd-i ṣāḥib-kārdur

bes bu yolda ḫas heme āteş bolur
her zerī kilse dili bī-ġış bolur

bes bu yolda ibtidā yoḳ intihā
her kadem ḳoysan͡g barı nūr-ı Ḫudā

42 bes bu yolda ṭālib-i merdī kerek
bes bu yolda ṣāḥib-i derdī kerek

bes bu yolda ḫavf kildi vü ḫaṭar
küll-i ʿāşıḳlarge kildi bu naẓar

bes bu yolda min͡g cihān gencīnedür
aṣl bilsen͡g genc-i bī-rencīnedür

[1] "u" TK'da yık. TK2'de var.

45 bes bu yolnı aṣlnı pāyānı yoḳ
şi̇̄r ü rūbāsını hergiz sanı yoḳ

bes bu yolda ne ḳali̇̄l bar ne kes̱i̇̄r
cümle bir ẕāt-ı H̬udā'ġa muntaẓır

66

ḥikāyet

fā ʿi̇̄ lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bir küni̇̄ Ḥaḳ birle Mūsā ol zamān
rāz-ı mah̬fī aytur irdi nā-gehān

bir tulum aldıge uçrap Mūsā'nı
közi bar u ḳol ayaġı yoḳ anı

103 3 aġzı bar u burnı bar u maḥż çün
çün tekellüm eylediler zū-fünūn

bes meni hālimni aytkey-sen tamām
didi barsan͡g it H̬udā'yın͡ga selām

men irür-men dūzah̬i̇̄ yā cenneti̇̄
ʿarż-ı ḥālim yetkür an͡ga ey veli̇̄

6 bardı Mūsā Ḥaḳ bilen rāz eyledi
rāz-ı mah̬fīlerni āġāz eyledi

rāzdın fāriġ bolup çıḳtı Mūsā
bāz çarlap Mūsā'nı aldı H̬udā

bayaki maẓlūmnı h̬āmūş eyledin͡g
ʿarż-ı hālini ferāmūş eyledin͡g

9 şāh dip her kim san͡ga ʿarżın ḳılur
kim san͡ga ʿarż eylese man͡ga kitür

didi Mūsā san͡ga maʿlūmdur ʿiyān
evvel ü āh̬ir heme sırr-ı nihān

sen bilür-sen özgeler bilmes munı
her ġarīb ü mübtelānı ḥālini

12 men ḫaṭā ḳıldım ki sen ḳılġıl ʿiyān
tā o maẓlūm ḥālini man͡ga beyān

barıp aytkin yā kelīmu'llāh an͡ga
bir Ḫudā dūzaḫ naṣīb itti san͡ga

her künī bir loḳma birdim bir enār
bir melā'ikdin yüberdim bī-şümār

15 ol melā'ikke mürāʿāt itmedi
bu sebebdin anı ḳıldım dūzaḫī

barıp aytkin Mūsiyā ol rāndedür
hem ezeldin tā ebed sūzendedür

kildi Mūsā ol ġaribni kaşıġa
āḫiret sevdāsı saldı başıġa

18 didi Rabb'in͡g san͡ga fermān eyledi
hem ezeldin men yaratdım dūzaḫī

Ten͡gri dūzaḫke ḫitāb itti seni
dūzaḫ içre mübtelā itti seni

anda aydı ol ġarīb-i bī-nevā
barıp ayt mendin Ḫudā'yın͡ga s̱enā

21 ol meni dūzaḫī kılsa bī-nişān
hem vücūdumnı çünān ḳılsun kelān

men sıġay bir mūr hergiz sıġmasun
men köyey bir mūr hergiz köymesün

Ḥak teʿālāġa munı aydı Mūsā
bī- tevaḳḳuf cennetī ḳıldı Ḫudā

24 barıp ayttı Mūsā çün maẓlūmġa bāz
Ḥaḳ teʿālā vaʿde ḳıldı bī-niyāz

şād bolgin cennetī ḳıldı seni

ḳālıbın͡gdın kitti ẓulmet hem menī

104 maẓlūm aydı imdi çün man͡ga bu ġam
bu ribāt-ı kühnede ḫoş vakt imem

27 cennet irmestür viṣāl-ı ḫoş man͡ga
sizni kavmin͡gizge lāyıḳdur o cā

bolsa körsetsün man͡ga didārını
bolmasa men bayaki ol dūzaḫī

ey Mūsā sen imdi körsen͡g çün eḥad
imdi barsan͡g bizni bīnānı tüzat

30 gerçi ʿālemde ḫaṭarlig bar-men
şevḳ-ı didārıge intiẓār-men

bardı Musā Ḥaḳ ḳaşıġa ol zamān
bayaki maẓlūm sözin ḳıldı beyān

körmesem didārını cennet nedür
men didim cennetke barsan͡g körsetür

33 Ḥaḳ teʿālā aydı birdim barnı
bes nāṣīb ittim an͡ga dīdārnı

an͡glaban maẓlūm ḫoş-vaḳt boldı bāz
imdi Mūsā bil haḳīḳatdın mecāz

Ḥaḳ teʿālā ḳıldı didārın ʿatā
cemʿ bolsun kalbin͡g ey ṣāḥib-ʿaṣā

36 nakd almay ḳayda bolsun pür-dilim
nāle-i vā-ḥāsretādur ḥāṣılım

şol zamānī bir tecellī tapladı
yetti yüz yıl ʿömr kördi bilmedi

tā ki bu ʿömrün͡gni ötkerdin͡g yaḳın
ayta-sen bī-maʿnā köp yalġan u çın

39 müddetī bī-maʿnālikde bara-sen
ḳaysı dem üzre nige bī-dār-sen

aşkār bolmasa nāzın͡g seni
eylemes te's̱īr āvāzın͡g seni

yaḫşılardın ʿibret al u ḫāk bol
ölmegin murdār cān-ı pāk bol

42 ṣūret ara bolma vü dilni tüzet
tā ki Ḥaḳ dergāhıda bolgin s̱ebāt

zerre-i ṣūret seni yādın͡ga bar
ol ḥicāb-ı vaṣldur ey nā-bekār

merdlerge aṣl-ı himmet iʿtibār
cūş-ı himmet boldı körgeyler dīdār

45 ehl-i dillerge o dünyā yaḫşıdur
rāh-ı Ḥaḳ'nı tapsalar ol ʿayn-ı nūr

uşbu dünyāda tapar ol kim murād
şarṭ boldur dilde bolsa iʿtiḳad

kim ki cāhil bolsa ol kāhil ḳılur
loḳmasını zehr ile ḳātil ḳılur

48 ḥażret-i Mūsā çü bilse ʿilm-i ẕāt
bāz ḳılgey rūz u şeb Ḫıżr'ını yād

105 Ḫıżr birlen kiçe kündüz ey Mūsā
ʿışḳ birle Ḫıżr'ge bolgil fenā

Ḫıẓr hem gerçi seni izler müdām
bolgenin͡g yoḳ Mūsiyā Ḫıżr-ı tamām

51 her kişi öz kön͡glige kan yıġladı
yetti dūzaḫ işikini baġladı

her kişi öz ʿaybını bilmes müdām
tālib-i maʿnā imestür nā-tamām

67
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Muṣṭafā'dın naḳl eyler-men beyān
tā ki maʿlūm eyleyin bol dāstān

Muṣṭafā kim ṣāḥib-i esrār idi
İbrāhīm atlıġ bir oġlı bar idi

3 ḫāneḳahda olturup irdi nebī
Ḥak teʿālā ṭāʿatını ḳılgeni

kildi mekteb-ḫānġa şāh-ı cihān
kördi oġlını peyem-ber şol zamān

mihr-i ferzendi dilige tavladı
oġlını tiz üstige aldı nebī

6 Cibri'īl kildi didi ey reh-nümūn
aydı Ḥaḳ oġlını hergiz süymesün

oġlını süyse ḥabībim didi Rab
ümmetini ḳılmasun mendin ṭaleb

bu ikkidin birini ḳılsun ḳabūl
tā ki bolmagey anı kön͡gli melūl

9 Muṣṭafā turdı yeridin yıġladı
oġlı derdidin yüregin daġladı

rāz-ı maḫfī birle çün aydı Ḫudā
ikki dost bir dilge bolmas hīç cā

tā kiçip oġlıdın ol ümmet disün
ikki işni tutmasun ol rāh-nümūn

12 Cibri'īl'ge aydı ḥażret ol zamān
min͡g oġul bolsun fedā-yı ümmetān

hem ġarīb-men bī-kes ü hem men yetīm
men-men ü āḫir-zamānda ümmetim

Muṣṭafā āyīne-i şemʿ-i cihān
rāh-ı mekteb-ḫānġa boldı revān

15 ḳıçkururdı merhem-i cānım balam
ḳayda-sen ḫūrşīd-i tābānım balam

ey dilim mir'ātı yüzi bī-naẓīr
üyge mihmān kildi sizge muntaẓır

İbrāhīm aydı neçük mihmān iken
ol imes mihmān belā-yı cān iken

18 ol neçük mihmān iken dip titredi
ten mis̱āl-i berg-i bīd dik titredi

106 kim taḥammül sende bolsa bes ḥicāb
ümmetimni Ḥaḳ yene eyler ʿaẕāb

men seni sivdim H̱udā ḳahr eyledi
ümmetimni Ḥaḳ yene ḳahr eyledi

21 kiçsün oġlıdın didi H̱ālıḳ man͡ga
ey ciger-bendim bu kün kildim san͡ga

İbrāhīm aydı ki birdim cānımı
tā ki ẖoşnūd eyleyin Raḥmān'ımı

Muṣṭafā aldıga tüştü ol püser
tā ki tapḳay aṣl maʿnādın ẖaber

24 server-i ʿālem didi cānım balam
bir zamān aldımda mihmānım balam

bir zamān yanın͡gda men olturmadım
vaṣl-ı didārın͡gnı toyup körmedim

ilgeri yörgin ki boyun͡gnı körey
serv-i reftārın͡ga bir dem süyüney

27 İbrāhīm aydı ki ey nūr-ı yaḳīn
ata ḥaḳḳı pīş Ten͡gri ḥaḳdın

siz meni aldımge tüşün͡g ey ata
ikki dost birbiridin bolur cüdā

üyge kildiler ki ʿAzrā'īl turur
vaḥşet birlen ciẖānnı köydürür

30 tizlerin üstige aldılar anı

ḳaṭᶜ ḳıldı İbrāhīm cānını

ey ciger-bendim müdām ḳāyim bolun͡g
cān birürge mis̱l-i İbrāhīm bolun͡g

ḫatm boldı ḥaḳḳın͡ga genc-i nihān
bir işāret men san͡ga ḳıldım beyān

33 aṣl-ı kānı aṣlıge maġrūrdur
bes bu ḫalḳ āyīnedār-ı nūrdur

kim ki vaṣlın istese aṣlın tapar
yetti dūzaḫ içre ol Mevlā tapar

men işittim ki Ḫudā-ḫᵛān bar imiş
bażı ṣūretge Ḫudā-dān bar imiş

36 cümlege temkīn ü telvīn iᶜtibār
bizni mezhebge Ḫudā-bīn iᶜtibār

ḳoy Ḫudā-dān u Ḫudā-ḫᵛān ey emīn
dilde derdin͡g bar Ḫudā-bīn istegin

bes Ḫudā'dın ᶜaḳlı irmiş ᶜaḳl-ı kül
an͡ga maᶜlūmdur heme redd ü kabūl

39 tā seni kārın͡g ki nā-mevcūddur
aṣl-ı maḳṣūd cümle bir maḳṣūddur

68
ḥikāyet

fā ᶜī lā tün fā ᶜi lā tün fā ᶜi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫᵛāce Nūreddīn özi evtād idi
raḥmet-i haḳ birle ḳalbi şād idi

107 server-i evtāddın şeyḫ-i zamān
der-ḥaḳīḳat aṣl-ı ġavs̱-ı bī-gümān

3 nā-gehān evtāddın öldi biri
mundın özge kār-ı dīger tapmadı

ḫāneḳahda olturup bir bāġını
aldılar saç u būrūt tırnaġını

bir ḫalīfege yüberdi rāh-bīn
ḫatne ḳılgin ḳoymagin hergiz yaḳın

6 tīşe birlen kistiler ol dem anı
körgin ol ṭāliʿ nigū bīnāsını

çarladılar ol zamān pīr-i cihān
nūr-ı aṣlı reh-nümūn-ı bī-gümān

ber-ḫilāfā didi ey şeyḫ-i zamān
aṣl-ı mü'min istegey-sen ḫāndān

9 pīri aydı ey oġul sen an͡glap al
aṣl-ı kīmyāger irürler ehl-i ḥāl

bizni mezheb ʿālem-i gevher irür
munda kilse mis ü nuḳre zer bolur

mü'min ü kāfir berāber bu zamān
rāh-ı meẕheb el-amān u el-amān

69

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

sen işitkin imdi Mūsā ḥālini
bā-saʿādet-mend ḫoş iḳbālini

Mūsā'ġa çün uçradı bir bī-dilī
ẓāhiri ṣūretde köp bī-hāṣılī

3 sīretide bar idi maʿnā ʿiyān
līk bu genc irdi Mūsā'dın nihān

keyfiyetde ol ʿaceb dil-rīş idi
ẓāhiride ol şübānī pīş idi

aytur irdi ey Ḫudā'yā ḳayda-sen
san͡ga men bir dem bolayın hem-süḫan

6 köp yörüp-sen san͡ga yoḳtur mı mekān
ger müsāfir-sen san͡ga birey ḳazan

ḳayda-sen çākin͡g tikey aşın͡g birey
şīr birinc ü ḳayla vü māşın͡g birey

ḳaydadur sen çeng ü çirkin͡gni körey
saç u saḳḳalın͡g ḳatıḳ birle taray

9 ḳayda-sen bitin͡g körey yup ignin͡gi
men alıp kolumge külçe ṣābūnı

san͡ga bolsa ḳoy koşkin man͡ga sen
men san͡ga çūpān boluben baḳa-men

ḫāne-i naḳşīn pür-cūşī ḳılay
sen kirer bolsan͡g çü ḫas-pūşī ḳılay

12 sen eger tenhā irür-sen bil yaḳīn
men barıp aldın͡ga yatay ḳorḳmagin

aydı Mūsā ey şübān-ı bī-ʿaḳıl
dīn ü īmānın͡gnı yaptı küfr ẓıl

cümledin ammā münezzehdür Ḫudā
aytmagin bī-māʿnā söz ey rū-siyā

108 15 bes Ḫudā'dur bī-nişān u bī-mekān
an͡ga yoḳtur hem ṭabaḳ u hem ḳazan

ins ü cin cümle anı maḫlūḳıdur
bu süḫanlarnı kön͡güldin berhem ur

mestdür-sen itmegin sehv u ḫaṭā
dimegin maḫlūḳ ḫālıḳdur Ḫudā

18 ol yemesdür nān birle āşnı
arpa buġday u kürenc ü māşnı

hīç kimge ol demī muḥtāc imes
küfr ile ʿömrün͡gni ötkerme ʿabeṣ

sāḳıṭ-ı maʿnā imes-sen ey şübān
bu süḫanlar san͡ga gārāt-ı īmān

21 ḫarfini güm ḳıldı hem Ḥaḳ yādını
nā-būd itti anda kār u bārını

cümleni berhem urup ol dem şübān
ẕikr-i Ḥaḳ’dın boldı mehcūr ol zamān

ilgeri aytken sözin yād itmedi
çün ezeldin ʿārif-i muṭlaḳ idi

24 başıġa tofraġnı saçtı ol şübān
özini urdı tamāmı boldı ḳan

bu şübānnı yanıdın çıḳtı Mūsā
çün Ḫudā yanıge bardı āşnā

bes nidā kildi Ḫudā’dın ol zamān
ol ezeldin man͡ga irdi rāz-dān

27 ey Mūsā ʿālemni köydürgün͡g mü sen
āsmānnı yerge üydürgün͡g mü sen

sen irür-sen ẓāhirin͡g köp āşnā
bāṭının͡ga küll-i meẕhebdin cüdā

ey Mūsā sen aṣl-ı ḳābil bolmadın͡g
cehl taşlap hīç fāżıl bolmadın͡g

30 her kişi kim nūr tapsa bir nefes
ḳurb şoldur peşşe andın aġrımas

genc-i maḫfīdür man͡ga sırr-ı nihān
min͡g Mūsa’dın man͡ga bihdür bir şübān

yüz seni berhem urar bir āhıge
ḫas tur’almas sūziş-i dil-ḫᵛāhıge

33 ey Mūsā ol āteş ü sen ḫasdu-sen

ol heme hüşyār irür sen mestdü-sen

aṣl bilsen͡g ol şübān hem men idim
rāz-dān u nükte-dān hem men idim

men idim ol ṣūret içre kār-dān
ol şübān yoḳ irdi men irdim şübān

36 sen ġanīmlik eyledin͡g man͡ga bu kün
hīç kim sen dek ġanīmlik ḳılmasun

yā Mūsā ḳoydun͡g an͡ga bu dāġnı
ol ḳıyāmet kün saçar tofraġnı

109 tā seni kön͡glün͡ge bardur bir kitāb
ortamızge yā Mūsā bolur ḥicāb

39 ḥāli kim[1] perden͡gni yırtsam ser-be-ser
ehl-i ʿālem ḥāletin͡g körse küler

tan͡gla men perden͡gni yırtay ẕū-fünūn
yüz nebī ḥālin͡ge yıġlar ġarḳ-ı ḫūn

bu şübān dildin çıḳarsa āh-ı serd
yüz seni dek Mūsā bolur gird-i gerd

42 ey Mūsā özün͡gni nālān eylegin
her zamān dīden͡gni giryān eylegin

man͡ga min͡g yıl zārī ḳılsan͡g zār-sen
ol şübān ḫoşnūd imes bī-kār-sen

ol ki ḫoşnūd boldı sen boldun͡g Mūsā
bolmasa boldun͡g man͡ga nā-āşnā

45 sen eger bolsan͡g şübānige yaḳın
ism-i Mūsā'likni bi'l-kül taşlagin

[1] TK'da "kim" yok. TK2'de "kim" var.

istey istey bardı Mūsā ol zamān
garḳ-ı ḫun-ı dil boluptur ol şübān

Mūsā'nı körgen zamān ol bī-dilī
barıp özni bir ceridin taşladı

48 Mūsā hem kördi ki ol cer köp bülend
taşladı bol hem özini müstemend

bardı vü ḳıldı ayaġını ṭavāf
ol şübān hem ḳılmadı mun͡ga telāf

aṣl-ı ol Mūsā'nı pervā ḳılmadı
bī-ḫod irdi ol özini bilmedi

51 didi Mūsā aç közün͡g ey ḫoş-kelām
men Ḫudā'dın san͡ga kiltürdüm selām

bu Ḫudā digen zamān ol ḫoş-sühān
bī-ḫod irdi bāz koptı ornıdın

yā Mūsā rāst ayta-sen Ḥaḳ'dın selām
yā meni azmāyiş eyler-sen müdām

54 didi Mūsā rāh-ı pākin͡g Ḥaḳ iken
bilmedim rāh-ı yaḳının͡g Ḥaḳ iken

imdi birdi Ḥaḳ ḳolun͡ga iḫtiyār
yā nebī ḳıl yā nebīlikdin çıḳar

iltifāt itkin man͡ga ey rāh-bīn
bolmasa bizdin kiter dünyā vü dīn

57 her cefā ḳılsan͡g man͡ga ḳılgin bu kün
tā demī rūz-ı cezāge ḳalmasun

tā demī rūz-ı cezāge ḳalsa kār
rānde eyler Mūsā'nı Perverdgār

ey Mūsā sendin bu dem ḫoşnūd-men
sen Mūsā men bende-i Nemrūd-men

60 men kibi Nemrūd’dın çün ṣad-hezār
ey Mūsā ʿayb itme Ḥaḳ esrārı bar

110 tā tecellī körmeseñ͡g Mūsā nebī
sen ne bilgey-sen şübānnı ḥālini

[1] رب ارني daʿvā ḳılma ey Mūsā
[2] لن تراني añ͡glamay Ḥaḳ’dın Mūsā

63 rāz-ı اقبلت‘ge sen bolma yaḳın
hīç mü’min perdesini yırtmagin

dostlar aldıda men ẖāşāk-men
ẖāk-i pā-yı cümle müşt-i ẖāk-men

bayaki kārıġa meşġul boldı ol
ẓāhiride redd ü bāṭında ḳabūl

66 rānde-i ẖalḳ sehldür bilgil munı
rānde-i Ḥaḳ cümledin müşkil-ḥali

ṣāf boldı bu beyān u dāstān
maʿnī-ẖᵛān bisyār u yoḳtur maʿnī-dān

maʿnī-dān bolsa idi ey müddeʿī
Mūsā bilgeydi şübānnı ḥālini

69 ey ẖudāvend-i kerīm u hem yaḳīn
bu ẖaṭālardın dilimni saḳlagin

nūr bergin dilni tā bīnā ḳılay
zevḳ bergin cümleni şeydā ḳılay

ʿaḳl hem bergin ü ġayret bir müdām
ʿaḳl-ı bī-ġayret neçük bolġay tamām

72 mahv-der-mahv eylegin nūrge yaḳın
küfr ü īmānıñ͡gnı hergiz bilmeyin

sen şübān dik dilga yetkürdüñ͡g ḥużūr

---
[1] Kuran, VII(Araf), 143
[2] Kuran, VII(Araf), 143

yüz Mūsā aldıge her laḥẓa ḳilür

ey cihāndārım cihānım sen idin͡g
cism ara īmān u cānım sen idin͡g

75 maʿrifet bābıda sen boldun͡g Mūsā
dilni zinde eylegin mis̱l-i ʿĪsā

her kişi kim ṭālib-i Meryem irür
ol heme ʿĪsā nebī ādem irür

tā zamānī zerre hestī sendedür
örtenür-sen ḳılmagin kibr ü ġurūr

78 lā-mekān u lā-zamān bolġan kişi
ʿarşnı örter bir zamānda nālişi

ger müyesser bolmasa vaḥş u ṭuyūr
ṣūfī bolsan͡g aṣl ismin͡g berhem ur

dost birlen ḳalsan͡gız bir ḫānege
köp neẓāre ḳılman͡gız bī-gānege

81 bolmagin ġāfil mürīddin bir zamān
tā mürīd ü kār tapsan͡g kār-dān

zerre'ī kön͡glün͡ge kiltürme ḫacil
tā seni ḳadrin͡gni bilġay ehl-i dil

sen murādnı farḳ ḳılgin tā mürīd
tā ki bolsan͡g āyine dāru'l-ferid

111 84 tā ki pīrin͡g ḥāli maʿlūm bolmadı
ṣūfīni aḥvāli maʿlūm bolmadı

ṣūfīni vāʿiẓ ne bilsün ḥālini
ol ne bilsün ṣūfīni aḥvālini

aṣl-ı ol ḳavm hīç kimge yār imes
bī-ḫaberdür her kişi bī-dār imes

87 dürr-i baḥr-i maʿrifet ḫavāṣnı
ḳoysalar öz hāliġa ol ḫāṣnı

zerre'ī şöhret alarge mi͡ng belā
bel irür ol fırka şöhretdin cüdā

menzili bir gūşede mestūrdur
baş ayaġı cümlege pür-nūrdur

90 tā alarge üns ḳılmay her kişi
mā-sivā bolmas ʿadem ḳılġay işi

bes alarge ẕerre'ī bolmas ḫuṭūr
dāyimā ġarḳ-ı tecelli üzre nūr

bī-baṣāretler ne bilsün rāzını
ol ne bilsün ṣūfīni aḥvālini

93 ṣūfī oldur sāyesini bilmegen
sūd hem sermāyesini bilmegen

ʿaḳldın bī-gāne vü bī-hūşdur
nīk ü bedni körseler ḫāmūşdur

çün alar Ḥaḳ rāzıġa maḥremdüler
bir nefesde pāk ʿĪsā-demdüler

96 tā alurlar nüsḫa'ī her şād u ġam
çün ṣıfātı fānī bāḳī ẕātı kem

bolmagin maġrūr ḳuruḳ isnādge
maḥv bolgin tā ḥużūr-ı ẕātke

bolmagin hem-rāz-ı dūnān-ı zebān
sen dūnān dip birmaġay-sen tā ki cān

99 tap'almay başıge ḫurşīd-i cihān
sa͡nga ṣūfī ḥālini ḳılmas beyān

ṣūfī ehl-i ṭālib-i dīdārdur
ṣoḥbet-i ġayrı alarge nārdur

ṣūfī bolsa͡ng taşla ne͡ng ü nāmnı
ṭālib-i esbāb hem encāmnı

102 ṣūfī bolsan͡g şunça bol nūrġa yaḳın
maḥv-i Ḥaḳ bolgin özin͡gni bilmegin

ṣūfī bolgin tā Ḫudā ẕātı bilen
ni işin͡g bar ḫalḳnı ebyātı bilen

ṣūfī-i taḥḳīḳ dilni ṣāfīdür
ṣūfī-i taḳlīd ḫalḳ evṣāfıdur

105 ṣūfīlerġa ne uṣūl u ne edeb
ṣūfīġa ne sünnet ü ne müsteḥab

ṣūfīlerni kārıdur Ḥaḳ'dın tamām
loḳma-i bīyāḥ yimek irmiş ḥarām

112 tā żamīr āyīnesi hem-dem bilen
ẕerre'ī hūşun͡ga dāyim dem bilen

108 bir zamān bir laḥẓa bir dem boldılar
zinde irmesler velīler öldiler

ṣūfīdür aṣl-ı ḳadīmdin mā-sivā
ṭā u dāl u lām u mīmdin mā-siva

çün Muḥammed mimi irür bī-ʿaded
mīm kitti bāḳī ḳaldı bir eḥad

111 hem eḥad bir reng boldı hem maḳām
an͡ga ne ẕikr-i müdām fikr-i tamām

hem sükūt u hem sücūdı bir irür
hem ḥużūr u bī-ḥuzūrı bir irür

çünki Ḥāḳ ʿilmi irür ʿilm-i ṣıfāt
ṣūfī boldı mahv-i baḥr-i ʿilm-i ẕāt

114 çün ṣıfat ẕāt içre kirse kem bolur
ʿilm-i Ḥaḳ ṣūfīge nā-māʿlūm bolur

ḳaysı vaḳt maʿlūm bolsa ʿilm-i Ḥaḳ
ṣūfīlikdin bāḳī ḳalgendür sebaḳ

ṣūfīlikde kurb irür cāndın biri
ḳavl-i ṣūfī dīn ü īmāndın biri

117 şeş-cihet çünki alarge ḳıbledür
hem ḳadem ḳoysa alarge Kaʿbe’dür

ġafletīge ʿömr ʿālem-sūzdur
çün alarge nūrlar nev-rūzdur

ṣūfīlik kesb ile bolmas iʿtibār
tā ʿaṭā ḳılmay an͡ga Perverdgār

70
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bir künī köp ārzū ḳıldı Mūsā
Ḫıżr’nı bu demde körsem dip yana

ḳıldı Mūsā ʿışḳdın sūz-ı nefīr
nā-gehānī kildi aldıge Ḫıżır

3 niçe vaḳt Ḫıżr ile hem-dem boldılar
Mūsā ol dem hūş bir dem boldılar

boldılar Ḫıżr ile Mūsā hem-sefer
iḫtiyārī bir seferni ḳıldılar

sen temāşā eylegin emr-i Ḫudā
ikki büzürg bir kemige aldı cā

6 hem çıḳarda Ḫıżr bozdı keştīni
bildi Mūsā anda fiʿl-i ziştini

boldı Mūsā uşbu işdin teng-dil
hem bu sırdın boldı Mūsā köp ḫacil

didi ey Ḫıżr-ı zamān sen bu zamān
man͡ga maʿlūm eyle bu sırr-ı nihān

9 sen uşattın͡g keştīni berbād itip

niçe mü’min kön͡glini nā-şād itip

113 merd-i Ḥaḳ’nı kön͡gli pür-esrār idi
man͡ga Ḥaḳ’dın ança ḥikmet bar idi

bar idi şeddād-ānānı ḳarnıge
bu sebebdin keştīni bozdum yana

12 H̱ıżr birle Mūsā’ge tüşti firāḳ
kimge aytay tā bu sözni iştiyāḳ

ḫatm ḳıldı bu süḫannı ey ʿazīz
ṣūfīsiz hem bolma bolma ṣūfīsiz

71

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

چون شود مأكول تومأكول نور
خاك ريزى‌برسرنان تنور

ey ciger-bendim işitgil ẕātnı
hem maḳām-ı ṣāḥibü’l- iṡbātnı

3 bir künī Mūsā idiler reh-güzer
rāz-ı maḫfīdin dili algey ḫaber

her kişi bir vaḳtini taptı ḫużūr
bes uşal vaḳtini yādını ḳılur

ġarḳ bolgen bendeler dīvānevār
loḳma’ī kön͡glige kilse iḫtiyār

6 bar idi yol üstige bir ejdehār
ʿaşıḳ-ı sermest irdi bī-ḳarār

san͡ga ey Musā sırımnı aytayın
ārzū ḳıldım seni bir köreyin

Ḥaḳ teʿālā man͡ga yetkürdi seni

yol ara kördüm bolun͡g loḳmam meni

9 kördi Mūsā ejder-i dil-rīşni
ḫavf-ı ejderdin unuttı ḫᵛīşni

kırk gez irdi aġzıdın burnı anı
ḫavf itip Mūsā yanıge barmadı

kildi şeyṭān ejdehāge ol zamān
defʿaten yoldın çıḳardı nā-gehān

12 ejdehāge Mūsā'nı yutkin didi
köp leẕiẕdür loḳma'ī ḳılgin didi

aydı ey Mūsa biri kilgin bu kün
yerge yanım yapuşuptur ġarḳ-ı ḫūn

men işittim vāṣıl-ı esrār imiş
her nebīge zūr min͡g kes bar imiş

15 sen kötergin men küdūretdin çıḳay
hem tamām-ı żaʿf-ı ʿilletdin çıḳay

tüşti Mūsā kön͡glige bir raḥm bāz
ejdehā Mūsā'ġa aydı anda rāz

bes köterdi ḳolı birle mārnı
yuttı Mūsā'nı uşal mār-ı ḳavī

18 urdı şeh-per birle Cibrīl ol zamān
ejdehā öldi Mūsā ḳaldı emān

114 ejdehārın͡g nefs ü rūḥūn͡gdur Mūsā
Cibri'īl ʿışḳ u cefā ḳılmas vefā

ejdehārın͡g simirmey fikrin͡gni ḳıl
efsūn eylep ejdehānı bend ḳıl

21 kül sivā bolgin cihānda hūşyār
tā san͡ga kim zārī ḳılsun ejdehār

Mūsā'nı ser-tā-kadem güm eyledi
özgeni ḥālini maʿlūm eyledi

72

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

هر که هحرم نیست اسرار مرا
کی شناسد نور انوار مرا

rāst bolgin tā ki ey ṣāḥib-naẓar
ʿālem-i ʿulvīdin alġay-sen ḫaber

3 kec eger bolsan͡g bolur-sen rānde’ī
yolda ḳalgen bende-i nā-ḫᵛānde’ī

dāyimā nā-ḫᵛāndedür sen kāhilā
bā-ḫaber bolgin özün͡gdin cāhilā

ġayrdın bi’l-kül ḳolun͡gnı sen köter
tā Ḫudāvend’im san͡ga ḳılsun naẓar

6 sen özün͡gdin bī-ḫaberdür sen velī
sen ne bilgey-sen cihānnı ḥālini

tā san͡ga kim dir ki yārın͡g ġayrdur
rūḥ-ı pāki birle ol hem-seyrdür

sen eger pīri ṭaleb ḳılsan͡g müdām
şād bolgey irdi bu kārın͡g tamām

73

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bir künī Mecnūn’ge Hārūnu’r-Reşīd
çün tekellüm ḳıldı an͡ga ruz-ı ʿıyd

ḫalḳ heme ḫursend sen mātemde-sen
man͡ga aytkin kār bārın͡g ġamge sen

3 men kibi şāh-ı vilāyet vaḳtide
cümle ḫalḳ ḫoşnūd sen ġamgīn nige

bir zen-i bī-gānedür Leylī besī
an͡ga hem ʿāşıḳ bolur mu her kesī

an͡ga ne ṣūret ü ne sīret irür
ḳapḳara zengī-i bī-ḥad irür

6 Leylī'din yaḫşını tapay san͡ga men
ḳılmagey-sen leylīdin hergiz süḫan

tört yüz meh-rū kenizim bardur
niçe leylī aldıge bī-kārdur

didi Mecnūn ey şehā dem urmagin
uş bu sözlerge imes-sen hem-nişīn

9 sen eger bolsan͡g menin͡g dek bir gedā
Leylī'ni ʿışḳıge bolsan͡g āşnā

115 bilgey irdin͡g Leylī'ni hüsnini sen
Leylī ʿışḳıdın meni ḳılman͡gdı taʿn

sen meni dīdemge kilsen͡g didi bāz
Leylī'ge aytur idin͡g rāz (u) niyāz

12 Leylī köptür āh sen Mecnūn imen͡g
kūr közün͡ge uşbu dem birgeydi reng

Leylī yādın ḳılġudik Mecnūn kirek
kim ki ʿāşıḳdur dili pür-ḫūn kirek

sen menin͡g dik bolsan͡g irdi rāh-bīn
tā közümge olturup körsen͡g yaḳın

15 ḫāliyā nā-dān-sen ey ṣāḥib-süḫan
bolmagünçe ʿışḳga ser-gerdān çü men

sen ḳaçan közdin töker-sen seylni
dīde-aḫveller tanımas Leylī'ni

ʿışḳa bolsan͡g mis̱l-i men dik mübtelā
son͡gra anı sora mendin pādişā

18 aṣlı bilsen͡g dīdesi pür-ḫūnı men
Leylī atlıġ yārnı Mecnūn'ı men

bolmasa san͡ga kemālāt-ı diyet
san͡ga ḥāṣıl bolmagey ol maʿrifet

kavlama ḫākisterimni pādişāh
dārū tap u man͡ga ḳılgin bir devā

21 man͡ga dīger penddin birme ḫaber
tā ḳıyāmet Leylī'ni dāġı yiter

sen ḥayat ḳıl olça vaḳtin͡g bardur
ʿıyd-ı ʿāşıḳlar cemāl-i yārdur

san͡ga her yıl bir künī nev-rūzdur
ʿıyd-ı ʿāşıḳ āh-ı ʿālem-sūzdur

24 ʿāşıḳ oldur tende cānın bilmese
mest bolup ḫānmānın bilmese

cümle yeksān bolsa ʿışḳ aldıda ḫār
ol durur maḳṣūd-ı ʿāşıḳ pāyıdār

tigme ey Hārūn köyer-sen bī-gümān
ḳalmagey bir ẕerre dīn ü hem īmān

27 kördi Hārūn kim bu Mecnūn mest iken
Leylī'ni dāġı bilen pā-best iken

Leylī'ni kiltürdiler Mecnūn'ge bāz
yaḳasın çak itti bā-sūz u güdāz

kördi ol Mecnūn'nı ḫākister ara
başını tizige alıp aydı yā

30 ey men üçün mübtelā Mecnūn-kinem
ʿışḳ dāġıge edā meftūn-kinem

san͡ga men cānımnı birsem yaraşur
dīn ü īmānımnı birsem yaraşur

her ne bolsa maḳṣūdın͡g andaġ ḳıl
yatmagin-sen tofraḳ içre muṭṭaṣıl

116 33 man͡ga bu tofraḳ imes gülzārdur
ḫāk içide Leylī yārım bardur

ʿıyd taptım cennet-i radvān ara
özgeler ʿıydı bu meẕhebdin cüdā

sensiz aṣlā ḫānmānım bolmasun
ten ara cismimde cānım bolmasun

36 özge ḫalḳlarge heme rıḍvān irür
man͡ga sensiz özge ḳabristān irür

ikki ʿālem tola bolsa pür-güher
man͡ga sen bolgin seni yādın͡g yeter

baʿżılar[1] ʿālemde ṭāʿatlar ḳılur
baʿżılar ḫayr u saḫāvetler ḳılur

39 Ḥaḳ teʿālā sorsa mendin Mecnūnā
sen ne kiltürdün͡g man͡ga ey rū-siyā

anda men dir-men ki āzād eyledin͡g
Leylī ʿışḳıda meni şād eyledin͡g

evvel ü āḫir ḥużūrumdur meni
Leylī yādı vird-i kön͡glümdür meni

42 her kişige tigdi ʿışḳ merdānedür
kār u bārı āh-ı āteş-ḫānedür

örtegey ʿālemni bir demde devām

[1] TK'da "baʿżı", TK2'de "baʿżılar" şeklindedir.

ʿāşıḳ-ı pervāyī yoḳtur ve’s-selām

ey ṣafā-yı bāṭınımnı nūrı-sen
mülk-i dilni ravża-i maʿmūrı-sen

45 her kişige tigdi ʿışḳ āzāddur
kār u bārı herçi bād-ābāddur

sen eger nūrıge bolsan͡g muntaẓır
ḳop tevekkül eyleben deryāge kir

sen tevekkül birle yaḫşı şumġusan͡g
kim ḳolun͡ga dür kilür yā tīre seng

48 yā özini ġarḳ itip Mecnūn ḳılur
yā dilin͡gni ḫalḳdın bīrūn ḳılur

sen bu deryā içre bolsan͡g şād-kām
bir güher alsan͡g bolur kārın͡g tamām

baġlagil muḥkem bilin͡gni yolge kir
yıġla gūdek dik san͡ga yetkürse şīr

51 saʿy ḳılmay tapmadı hīç kim murād
saʿysız iş barçasıdur berḳ u bād

cān uşal cāndur ki pervā ḳılmasa
dil imes ʿālem temāşā ḳılmasa

ẓāhirin͡gni pāk u ġāret eylesen͡g
mey bile bāṭın tāhāret eylesen͡g

54 cümleni yeksān itip yek-sevy bol
kim ki yek-sān boldı sen yolıda öl

āh ne’yley köp perīşān ḳıldı ġam
her zamānī dīde-giryān ḳıldı ġam

117 tüşti başımga ʿaceb sevdā-yı hāl
ḫāl toldı cismimizdin kitti ḳāl

57 āftāb her yerge ursa pīş ü pes

revzenesiz üyge nūrı taplamas

ḫāne cārūb eyle kildi mihmān
ḫāne cārub itmegen tofraḳḳa dān

ḫāṣılın͡g bir mertebe olmaḳḳadur
cüz'dür-sen vaḳt kül bolmaḳkadur

60 ḳayda kitti nükte-dān-ı ḥāller
ol saʿādet-mend ḫoş-iḳbāller

ṣubh u[1] şāmın͡g tā ki bolmay bir senin͡g
bolmagey esrār-ı maḫfī rūşenin͡g

cān u dil birlen Ḫudā'ge ayt ʿözür
ʿözrnin͡g yolıda tapkey-sen ḥużūr

63 ḳul irür-sen bendelik ḳıl pāydār
hem ḳażā vü hem kefāret bī-şümār

telḫ peydā eyledi naẓmın͡g seni
fitnedin peydā bolup cismin͡g seni

ḫāṭırın͡g boldı perīşān-ı ezel
san͡ga lāzım boldı ʿiṣyān-ı ezel

66 tā dilin͡g efsürde-i ġam bolmadı
ʿālem-i rūḥānī hem-dem bolmadı

tā san͡ga nūr-ı ḥaḳīḳat bolmasa
dergehiġa maḥremiyet bolmasa

maḥremiyet bolmasa dergāh ara
sırr-ı maḫfīlerni bildürmes Ḫudā

69 san͡ga nūr-ı aṣl körsetse Kerīm
ḳalmaġay ḳalbin͡ge hergiz küfr ü bīm

her kişi kim küfr ü bīmge yārdur

---

[1] TK'da "u" yok. TK2'de "u" var.

bes alarnı tapmaġı düşvārdur

tā Ḫudā bildürse kimge rāzını
an͡glaġay evvel ṣıfat āvāzını

72 Ḥaḳ teʿālā pūşīde ḳılsa anı
ne velī bilgey sırını ne nebī

maʿlūm-ı esrār bolmaḳ vaṣldur
bes alarnı müddeʿāsı aṣldur

74
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

kārvānlar ḥacnı ḳıldı iḫtiyār
bar idi bir ker bilen bir kūr yār

rāh-ı ḥacge reh-güzārı ḳıldılar
kārvān dār u müdārā ḳıldılar

3 kūr ile ker uyḳudın uyġanmadı
kārvānlar kitgenini bilmedi

kārvānlar kitti ḳaldı kūr u ker
irte birlen ikkilesi ḳoptılar

118 ker naẓar ḳıldı kitipdür kārvān
didi ey turmay mu-sen kūr-ı fülān

6 kūr aydı cönesün ḫalḳ son͡gra men
kārvānlar cönemey ḳılma süḫan

an͡glamaydur ker bu kūr āvāzını
hem-reh-i ker kimge aytsun rāzını

uyḳuge ḳalıpdur ammā kūr bāz
kārvānlar kitti bā-sūz u güdāz

9 kūr ḳoptı uyḳudın kitti velī
kārvānlar kitgenini bilmedi

ornıdın koptı didi kūr perçe nān
man͡ga nān bir yolge sen bolgin revān

ker işitmeydür bu kūrnı derdini
nāle-i hengāme āh-ı serdini

12 nān diben ol çölge öldi kūr bāz
çünki kārvānge yet'almay bī-niyāz

ol yet'almay kārvānnı gerdige
ker dağı öldi ulaḳıp derdige

kūr birlen kerni kimdür bilseler
ḥac nedür kārvān nedür an͡glasalar

15 kūr zāhid irdi mollā irdi ker
ḥacge ʿāşıḳ kārvāndur rāh-ber

her kişi ḳalsa keyin ol bir zamān
toḫtamasdur ol kişige kārvān

çün ezelde ḫavflikdür kān-ı ġam
ilgeri yör kārvāndın bir kadem

18 derd peydā eyle dāyim ferd bol
cürʿa-i meydin içiben merd bol

bolmagin çün kūr u ker hem-rāh bāz
ġafletī bolma edā eyle namāz

san͡ga ḳuvvet bolmasa ey bī-ḫaber
bara-sen uyḳuġa ḳalġan kur u[1] ker

75

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

مابرون را ننكريم و قال را
مادرون را بنكريم و حا ل ر ا

---

[1] TK'da "u" yok. TK2'de "u" var.

baʿżı ṣūret ḫalḳġa bolsa iʿtibār
ṣūret ara bolmagey-sen zīnhār

3 aṣl-ı sīretdin[1] kemāl-i maʿrifet
maʿrifetdin ḥāṣıl olġay maġfiret

dilde ʿışḳ u tilde ẕikr ü tende cehl
lāyıḳ-ı soḥbet imes bu ḳavm-i sehl

başda destār u feş u misvāk bar
her biridür ʿucb ü kibr ü ejdehār

6 ejdehānı öldürüp meflūk bol
nehy-i münker eyleben memlūk bol

119 zūr-ı bāzū birle bolman͡g ism-i merd
zūr-ı bāzūdın cüdādur ehl-i derd

bir nefesde şīrler rūbā bolur
āhıdın ser-çeşmeler deryā bolur

9 cān ʿazīz itken kişi ol pīr imes
mis̱l-i rūbā dik boluptur şīr imes

sen kiterdin ġayret al ey ehl-i hūş
kim odur gencīne-i ẓāhir ḫamūş

merdge ġayret bile dil iʿtibār
ẓāhir ü bāṭında bolsa āşkār

76

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫᵛāce Mü'min bar idi Rūm şehrige
ol nefes bābıda sāḥib-kīmiyā

ṣūfīsi bar idi ammā reh-güzer

[1] TK'da "-din" yok. TK2'de "-din" var.

ṣāḥib-i ḳāl irdi ḥāldin bī-ḫaber

3 bir segī aldıdın ötti ol zamān
bir ʿaṣā urdı segīni nā-gehān

bir ayaġı sındı ol bī-çāreni
pāre boldı ḳalbi ol āvāreni

şeyḫni aldıge kildi nā-gehān
ol küçük ikki közidin tökti ḳan

6 şeyḫke maʿlūm ḳıldı ol seg zārını
sūziş-i derd-i dil-i āzārını

şeyḫ sordı kim cefā ḳıldı san͡ga
man͡ga aytkin kim cezā ḳıldı san͡ga

Ḥaḳ teʿālā an͡ga birdi zebān
seg uşal dem ʿarżını ḳıldı beyān

9 ṣūfīn͡giz urdı ayaġımge meni
san͡ga kildim ʿarż-ı ḥālim aytkeni

men munı ʿālemde nā-peydā didim
bir duʿā ḳılsun ki ehlü'llāh didim

men ṭamaʿ ḳıldım duʿā ḳıldı cefā
ṣūfīdin irmes revā mundaġ ḫaṭā

12 şeyḫ sordı ṣufīdin ey ḫıyre merd
eyledin͡g bī-çāreni kön͡glini derd

ṣūfī aydı şeyḫ-i ʿālem bī-niyāz
men günāh-ı segni aytay sizge bāz

ol seg irdi ḫıyre-i bī-imtiyāz
cāme-ḫābım eylep irdi bī-namāz

15 bolmasa seg munda irdi bī-ḫaṭā
özini efʿālidin taptı cezā

şeyḫ aydı ṣūfīyā dem urmagin

ʿilm ü cehlin͡g bar üçün bolman͡g yaḳın

san͡ga bir destār feş boldı heves
bāṭının͡g bu maʿnādın āgāh imes

18 ger necis bolsa eger cāmen͡g seni
ḳılur irdi su velī ṭāhir anı

ḫūb erir murdār deryāge yaḳın
ḫaste'īni kön͡glini tapmaḳ ḳıyın

seg sen'em çolaḳ ḳıl anı bu kün
aydı sizge aytayın men bir süḫan

21 seg didi öttüm ḳıṣāṣımnı bu kün
rūz-ı maḥşerge bu daʿvām ḳalmasun

cāme vü destārdın bīrūn ḳılın͡g
cāme-i ẓālim an͡ga efzūn ḳılın͡g

ehl-i dilni ḥālidin ol bi-ḫaber
bu ḳıṣāṣım tā ḳıyāmetke yeter

24 yörmesün bu cāmede bī-iʿtibār
miṡl-i men dek bolmasun san͡ga dūçār

cāmesini ignidin aldı munı
miṡl-i ẓālim ḳıldılar āḫir anı

ṣūfīlik ismini berhem urdılar
Şeyḫ Mü'min cümledin güm urdılar

27 bir segīni āhını[1] kördün͡g ʿiyān
ṣūfīni ḳıldı ʿuḳūbet nā-gehān

hüsn körsen͡g birmegin āzār sen
çünki bī-āzār bolsan͡g yār-sen

her kişi āzārı birlen yārdur

---

[1] TK'da "āhı", TK2'de "āhını" şeklindedir.

ol kişidin bes Ḫudā bīzārdur

77

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫ^{v}āce Ṭālib-i Belḫī irdiler velī
ʿömride illik ḥac ötkergen idi

nā-gehān çölīde boldı bī-ḳarār
bir segī kördi ki çölde bī-ḳarār

3 teşnelikdin cānı hem çıḳmaḳ idi
der-ḥaḳīkat rūz-ı tābistān idi

şeyḫ fermān birdi ḫalḳa ol zamān
bar idi bir merd-i ṭālib maʿnī-dān

merd bolsa man͡ga bolsun rū-be-rū
illik ḥacge kim birür bir kāse su

6 merd çıḳtı kāse'ī su birdi bāz
şeyḫ ol seg ḫalḳıge ḳıldı firāz

didiler şeyḫā ki aṣlın͡g ferʿdur
kār u girdārın͡g ḫilāf-ı şerʿdür

her kişi aʿmālini ḳılsa zebūn
özi ḫālī ḳalsa vü hem ser-nigūn

9 şeyḫ didi illik ḥacım bar idi
maġrūriyet dilde köp bisyār idi

men kibi dergāhıda bir ḫasça yoḳ
ḳılmışım ey dostlar kerkesçe yoḳ

121 imdi ḫāliṣ bara-men Ḥaḳ aldıge
şād tökkey baḥr-i raḥmetni man͡ga

12 sen velī bu ʿilm ile maġrūr-sen
bes ḥaḳīḳat yolıda rencūr-sen

bayaki bir kāse su birgen zamān
mi͡ng kö͡ngülni hālini taptı ʿayān

ol zamān mollā a͡nga boldı mürīd
nūr boldı hem siyāh u hem sefīd

15 ol ʿamelni berhem urmay yoḳtu kār
her niçe saʿy eylese͡ng kılmas berer

dil anı dirler ki bolsa nūr-ı Ḥaḳ
kül melā'ik andın algeyler sebaḳ

ḳaydadur bīnende-i rūz-ı ezel
tā ki andın niçe müşkil bolsa ḥal

18 biri ḫavf-ı dūzaḫī mi eylese
biri medh-i cennetī mi eylese

bu meni ḳılgenlerim āb-ı ʿaẕāb
men bil'almam yā s̱evāb yā ʿikāb

güng irür-men külbek-i lā-bīş-men
tā neçük aytay ki men dervīş-men

21 dilde sūz u āh-ı derdi bolmasa
kūh-ı Hāmūn dik günāhı bolmasa

ḳayda raḥmet sa͡nga kildi bī-ḫaber
āḫiri ḥarfim ḳılur bir kün es̱er

cāme çirkīn bolmasa bolmasdu pāk
a͡nga çün ṣābūn kirek bir müşt-i ḫāk

78

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

يك مثال ديكراندر كج روى
شايد ازمانقل قرآن بشنوى

ey ciger-bendim çü şūr-engīz ḳıl

ki münāfıḳdın müdām perhīz ḳıl

3 ol ki sefretdin ḳılur irdi beyān
bes uşandaġ dost-ı ḥaḳḳ-ı nīk-dān

evveli hażretke ümmet boldılar
āḫiri melʿūn-ṣıfat red boldılar

bes uşal deryā-lebide ḫuşk-leb
ḳaldılar mānend-i seg dik teşne-leb

6 tā o ḳavmni dilleri irdi siyā
ḳılmadı te’s̱ir duʿā-yı Muṣṭafā

ey ciger-bendim sen ʿāşıḳ bolmagin
gerçi boldun͡g köp münāfıḳ bolmagin

sen Ḫudā’nı yād ḳıl cānın͡g bilen
ḫᵛāh tik tur ḫᵛāh yat yanın͡g bilen

9 bu heme tems̱īl sāliklergedür
sālik-i bā-hūş munı yaḫşı bilür

122 pīr Aḥmed’dür mürīd ümmet an͡ga
köp münāfıḳ bolmagin ey rū-siyā

Ḥaḳ teʿālā rūz-ı evveldin anı
tā bitipdür yā saʿīd ü yā şaḳī

12 pīrin͡ge mekr itmegin cānın͡g kiter
belki cismin͡g birle īmānın͡g kiter

örtenür īmān u cismin͡g barçası
bolmagey-sen tā münāfıḳnı biri

ey ciger-bendim cemāli vü cemāl
kār-ı dünyā barçası ḫᵛāb u ḫayal

15 kitme fāsidlik bilen murdār ḫār
bu menīliklerni kön͡glin͡gdin çıḳar

ẓāhirin͡g hem-rāh u bāṭında cüdā

bolma hergiz hīç kişige āşnā

79
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bar idi bir mūşī sāḥib-himmeti
loḳması kemliki bir mātem idi

bes tevekkül ḳıldı çıḳtı üyidin
bir tive-i noẖtelig taptı yaḳın

3 noẖtesidin tişleben ol mūş bāz
anda ol āheste iltip ser-firāz

ẖāne teng ü tive hem büzürg idi
şunça hem saʿy itti üştür sıġmadı

nisbet ile eylegil ḳalbin͡gni teng
sıġmagey nisbet kön͡gülge bolsa neng

6 imdi boldun͡g köp münāfıḳnı biri
mihr-i hażret ḳālıbın͡ga sıġmadı

tā ki imdi sīneni çāk eylegin
maḥremim yoḳ kimge sırrım aytayın

ʿĪsā vü Mūsā tapılgey ehl-i ḥāl
maḥrem-i dil tapmaġı emr-i muḥāl

9 ṭālibī yoḳ gevherim bar zār-men
Bāyezid-i vaḳt-men bī-kār-men

cāblūs-ı vaḳt-men dilde füsūs
uçragen ādem man͡ga iẖlāṣı süst

her nebīni bir ʿadūsı bar idi
ḳavmde bir cāblūsı bar idi

12 cāblūsdur-men füsūnum ʿışḳdur
baʿżı tenni cāblūsı fısḳdur

mekr birle ḳıldı Aḥmed’ge żarar
ʿaḳl-ı fāsid bolmadı hīç kārger

ʿaḳl-ı istidlālī bolmay müstemend
her kişi yolıge salgeyler kemend

15 ʿaḳl vaṣlı bolmagey minnet san͡ga
maġrūr-ı ʿaḳl olma ol ʿillet san͡ga

123 bildiler ḥażret alarnı ḥālini
bes alarnı bu yaman efʿālini

perdesini yırtmadı ol Muṣṭafā
evvel ü āḫirni bildürdi Ḫudā

18 bes alarnı mekri kim yol tapmadı
dost irdi dostını Ḥaḳ saḳladı

ẕerre’ī hestī senin͡g cismin͡gdedür
köp münāfıḳnı biri-sen bī-hużūr

her ḳıbābı ḳılsa mürşid bil ki bes
ol nebī girdārıdın ḫālī imes

21 san͡ga bir maḫż-ı şerīʿat bardur
bes alarge niçe min͡g esrārdur

her zamān āgāh eger bolsa velī
kalmas irdi cism ü cānın͡g müddeʿī

tā tirig-sen san͡ga ġayret bāḳīdür
san͡ga nā-maḥrem közün͡gni aḳıdur

24 ol kişi fehmige bolsa hem-dili
dost-ı Ḥaḳ’nı munça mekr itmes velī

iʿtiḳād ḳavmige ḳılmaḳ şarṭ imes
ḳavm dimen͡g ṣāḫib-i temkīn imes

ḳavm anı dirler ki maḥremdür müdām
baʿżı irmiş pişken ammā baʿżı ḫam

80

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bar irdi ikki birāder hem yaḳın
birisi irdi anı çün rāh-bīn

birisi irdi Ḫudā’dın bī-ḫaber
ṣoḥbeti ḳātil idi mānend-i zehr

3 bir künī merd-i Ḫudā aydı an͡ga
kil birāder eyleyin merd-i Ḫudā

bī-ḫaber aydı ki ey dervīş-ḥāl
itmegin bī-hūde köp ḫᵛāb u ḫayāl

Ḥaḳ seni ḳıldı besī ṣāḥib-ḳadem
bizni hem dergāhıda ḳılsa ne kem

6 rāh eyley dise köp ʿışḳ-bāz idi
ḫᵛānde’ī eyley dise bī-sāz idi

boynıge merd-i Ḫudā saldı ridā
ey Ḫudā ḳıl hem-rehimni evliyā

bu duʿāsı hīç der-gīr bolmadı
gūdek irdi ṣāḥib-i şīr olmadı

9 bī-ḫaber aydı ki köp ḳılma duʿā
boynun͡ga ser-tā-ḳadem baġla ridā

bes nemekke tüşseler yüz min͡g şerer
ḳayda ẕerre açıġın berhem urar

her velī kim bā-ḫaber bolsa idi
her neçük ḫar-mühre dür bolmas midi

124 12 kirmes irdiler uluġ deryā ara
uçragey mü gevher-i ḳıymet bahā

hem-nişīn-i dil eger tapsa eger
Muṣṭafā'dın bolur irdi behrever

anda hem ʿāşıḳ-ı ṣādık bar idi
cāblūsī dik münāfıḳ bar idi

15 yüz münāfıḳ yolıge ḳoysa ḳadem
Ḥaḳ ʿazīz itken kişilerge ne ġam

ötse kāhil min͡g teni bir sen velī
her velīni ʿaṣrıge bar kāhilī

sen eger himmet bile ḳılsan͡g heves
bolmagin ġāfil Ḫudā'dın bir nefes

18 zūr-ı bāzū birle bolman͡g evliyā
bolmasa men bayaki ol rū-siyāh

Ḫᵛāce Necmeddīn idiler pādişāh
bir nigehde bī-şek eyler evliyā

ḳuvvet-i Necmeddīnin͡g derkārdur
bolmasa saʿyın͡g seni bī-kārdur

21 merd-i Ḥaḳ aydı ki eyā bī-ḫaber
köp rumūzlarnı bilip-sen bī-basar

bī-ḫaber disem dilin͡gni naḳli bar
bā-ḫaber disem başın͡gnı s̱ıḳlı bar

hīç bilmey-men seni kārın͡gnı men
dilde ters ü maḥż-ı güftārın͡gnı men

24 bī-ḫaber man͡ga ḳıl'alman͡g peyrevi
nā-ʿilāc-men san͡ga eyley peyrevi

ṣād bolgey-sen velī ṣayd-ı zebān
koşnı almaḳḳa kirek bisyārdan

her kişi dānende-i esrār imes
ehl-i dilni ṣoḥbetige yār imes

27 āḫiri hem-ṣoḥbetīni soḥbeti
bāre bāre evliyā ḳıldı anı

gerçi ʿāṣī vü ġarīb-sen bil yaḳīn
yaḫşılarnı aldıdın ayrılmagin

ey felek āḫir ki ḳoymay-sen meni
bir zamān bir laḥża bā-ḥaẓ[1] yörgeni

30 ey felek hengām gerdūn eyledin͡g
birni Leylī birni Mecnūn eyledin͡g

çün Yūsuf'nı mülkidin ḳıldın͡g cüdā
ol Züleyḫā birle ḳıldın͡g āşnā

bes ki sındurdun͡g çü Yaʿḳūb bendini
dūr ḳıldın͡g közidin ferzendini

33 birni ʿāşıḳ birni ṣādıḳ eyledin͡g
birni ʿālemde münāfıḳ eyledin͡g

tā özün͡g körsetmesen͡g rāh-ı yaḳīn
kim bolur öz aldıge ol rāh-bīn

tā özün͡g körsetmesen͡g feyż-i cemāl
saʿy birle bendedin yetmek muḥāl

36 ḥākdindür ḫāksār-ı bīşdür
hem-demin͡gdür ġam-güsārı bīşdür

ḫavf-ı ʿiṣyānım ʿaceb dil-rīşdür
tenge çün bī-gāne-i dil-ḫoşdur

cümle ḫurrem boldı ḫurrem bolmadın͡g
ey meni ġamgīn dilim kem bolmadın͡g

39 cümle vāṣıl boldı bī-ḥāṣıldu-sen
vaḳt-i teng kildi ḳaçan vāṣıldu-sen

[1] Kelime nüshalarda “bā-ḥażż” olarak yanlış yazıldığı kanatindeyiz. “bā-ḥaẓẓ” olmalı.

küll-i ʿālemni ḳıdırdıñg her zamān
tapmadıñg bir ẕerre'ī nām u nişān

81

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

علم حق در علم صوفی کم شود
این سخن کی باور مردم شود

ol heme rāz u niyāz-ı yārnı
istemey ḳaydın tapar esrārnı

3 ṣūfī oldur bolmasa ol ẖod-bīn
tapmagey-sen zerre dik maḳṣūddın

ẖāsıl-ı ṣūfī cemālu'llāh irür
her zamān her laḥża ẕātu'llāh irür

sen eger zāt-ı nihānı isteseñg
ʿālem-i bī-reng irür kiltürme reng

6 ẕāt-ı aṣlıdın eger alsañg ẖaber
mīm-i Aḥmed'ni meşāmıñgdın köter

sen eger bulsañg teveccüh hem naẓar
tā ki esrārıdın algey-sen ẖaber

bir teveccüh birle ol merd ol zamān
defʿaten bolgey Ḫudā'ge rāz-dān

9 sālik aytur es-selām āleyke nūr
v'ey maḳām-ı vaḥdet-i ẕāt-ı ġafūr

sañga bildim ẖāklerni zer ḳılur
cümleni āyine-i envār ḳılur

sañga kildim dil hüveydā ḳılgeni
men cemālu'llāh temāşā ḳılgeni

12 būd yā nā-būd idim kildim san͡ga
feyż-i raḥmetdin ʿaṭā ḳılgin man͡ga

cüz’ idim imdi kilip kül bolgeni
şevḳ u ẕevḳın͡g birle meşġūl bolgeni

Ḥaḳ teʿālā aydı ey ferd-i zamān
ḫoş kilip-sen man͡ga bolgin mihmān

15 yoḳ idin͡g ʿālemde bar ittim seni
ḫāk irdin͡g bī-ġubār ittim seni

tā sen üçün men behişt ḳıldım binā
feyż-i raḥmetdin ʿaṭā ḳıldım yana

126 imdi sen nām (u) nişānın͡g man͡ga ḳoy
gūş u hūş u hem zebānın͡g man͡ga ḳoy

18 ḫāliyā mest ü ʿamel pālūde-sen
āb-ı müstaʿmel kibi ālūde-sen

aṣl bilmey-sen mekānın͡g ḳaydadur
dünyāda nām u nişānın͡g kaydadur

bolmasa sen munda irdin͡g bī-ḫaber
san͡ga körsetti[1] meni ol rāh-ber

21 ḫacc (u) umre eylesen͡g ger nezr bir
rūze vü nezr ü zekāt-ı bī-naẓīr

sen fenā-yı pīr boldun͡g ey lebīb
نشاء ماغيب [2] ḳılgey-men naṣīb

tā cesed maʿmūr pīrin͡gdür Ḫudā
san͡ga her dem reh-rev ü hem reh-nümā

24 evvelā ol kilgenin͡gdin pāk bol

[1] TK’da “kösetti”, TK2’de “körsetti” yazılmıştır.
[2] Nereden alındığı tespit edilemedi.

yolġa kirgin zerre müşt-i ḫāk bol

ẕerre ẕerre āgehī bolsun dilin͡g
feth̤-i vaḥdetdin açılsun müşkilīn͡g

ḫāliyā gūdekdü-sen hem-rāh-ı pīr
bola-sen bāliġ pīrin͡g ger birse şīr

27 ḫāliyā san͡ga ʿacāyib vaḳtdür
munda yol tapmaḳ maḳām-ı saḫtdur

bes bu yolnı aṣlını pāyānı yoḳ
şīr ü rūbāsını hergiz sanı yoḳ

munda yetti peşşe boldı ḫāṣ fīl
anda yetkünçe köyer min͡g Cibri'īl

30 çün bu yolge ʿaḳl u[1] cān derkār imes
hem zebān u hem mekān derkār imes

man͡ga ṭālib-sen müdām ḫāmūş bol
barçanı yek-sān ḳılıp bī-hūş bol

cümleni yek-sevye eylep yār bol
bā-ḫaber bol ṭālib-i didār bol

33 berhem urgil cümleni ey ẕū-fünūn
kül ʿanāṣır neslidin hīç ḳalmasun

hūşıge kildi uşal ṣūfī zamān
maʿrifet bābı açıldı nā-gehān

pīrige didi demī ol rāzını
nāle-i ẕevḳ ile ol āvāzını

36 men Ḫudā'nı rāzıge boldum yaḳın
sizge rāz-ı dilni men aytay çünīn

vaṣl taptı çün ṭārīḳ-ı rāhnı
her zamānī ol dil-i āgāhnı

---

1 TK'da "u" yok. TK2'de var.

pīri aydı sen fenā boldun͡g bu kün
sen fenā-yı şeyḫke cā boldun͡g bu kün

39 imdi nīkī yolge kirdin͡g sālikā
rāz-ı maḫfī eyledi Ḥaḳ'dın nidā

127 nūr-ı aṣlīdin tecellī tapladı
hem kelām-ı Rab'nı Ḥaḳ'dın an͡gladı

sen eger bolay disen͡g Ḥaḳ'ġa yaḳın
kār u bārın͡gnı ḳolun͡gdın birmegin

42 her zamān Ḥaḳ'dın velī cūd istegin
vaḥdeti tapkin u maḳṣūd istegin

evvel ü āḫirni san͡ga birdi Ḥaḳ
رب ارني لن تراني[1]'din sebaḳ

bar-sen deryāge çömgin sālikā
bir fenādın imdi boldun͡g mā-sivā

45 hem yene ikki fenā bāḳī irür
ḫāliyā köp müddeʿā bāḳī irür

hem fenā vü hem beḳānı ḥāṣıl it
yol yörür-sen müddeʿānı ḥāṣıl it

ehl-i zāhidlergedür min͡g müddeʿā
ehl-i dilni müddeʿāsı bir Ḫudā

48 bāz birgey bir teveccüh rāh-ber
özge keyfiyyetdin olgey bā-ḫaber

bolġusı ḫāsıl fenā-yı fi'r-resūl
cān (u) cismi barı bolgey cümle nūr

vāṣılın͡g ammā kiter ḥāṣıl kalur
ḫāk-i cismin͡g nūr ile tebdīl bolur

---

[1] Kuran, VII(Araf), 143

51 imdi men bī-hūşlikdin dāstān
şerḥ eylep san͡ga eyler-men beyān

bāz kildi sālik-i bī-hūş dili
gaybdın rāz-ı nihānı an͡gladı

[1] السلام عليك رب العالمين
Ḫālik-ı ḫalḳ kerde-i rū-yı zemīn

54 men kilip-men sırr-ı esrār itkeli
tā dilimni ġamdın inkār itkeli

men kilip-men ʿaḳldın bīrūn bolup
men kilip-men maṭlūb-ı bī-çūn bolup

men kilip-men ḫārlarnı gül ḳılay
barçanı bir hū bile bülbül ḳılay

57 men kilip-men sālik-i bā-iʿtiḳād
hūşum u derdim kemālāt eyle ẕāt

an͡ga Ḥaḳ ḳudret bilen ḳıldı kelām
ol maḳām-ı aṣlīdin ḳāyim maḳām

sālikā mā vü menīdin urma dem
sen bile man͡ga ḳalıpdur bir ḳadem

60 ḫatm-i kül ḳıl ḫatm-i cüzvīdin cüdā
ḫatm-i kül ḳılmay tap'almasdur Ḫudā

ḫatm-i cüzvī cism-i insānī irür
ḫatm-i kül kim nūr-ı Rabbānī irür

nur-ı Ḥaḳ nūrge ḳoşuldı boldı nūr
ḳatre çün deryāge tamdı boldı dür

128 63 ḳatre bolgin imdi tā güm eylesün
ẕerre'ī cismin͡gni ḳulzüm eylesün

sālikā bolgin bu yolġa ẕerrevār
tā ki bu dildin köterilgey ġubār

---

[1] Arapça selam ve dua cümlesi.

bolmasa ḫaṭṭıṉġġa ḍarb-ı rāst żam
bu ṭılā-sen mihr-i bī-cā ġayr-ı resm

66 ḫāliyā kildiṉġ ki dergāhımge sen
ḳılmagey-men saṉġa bī-perde süḫan

yetti miṉġ perde ḥicāb rūhānīdür
yetti miṉġ perde ḥicāb nūrānīdür

yetti miṉġ perde ḥicāb ẓulmānīdür
ayta birsem men edā bolmas bu rāz

69 bes ḳutulduṉġ yetti miṉġ rūhānīdin
hem ḳutuldıṉġ yetti miṉġ ẓulmānīdin

imdi kim nūrānī ḳaldıṉġ bāḳī rāz
bī-ḫodī-i vaḳt bā-sūz u güdāz

bī-ḫodī boldıṉġ ḫodī ḳılma ṭaleb
bolmagey-sen çün siyāh-ı bī-edeb

72 bī-ḫodī boldıṉġ cihān ḥāṣıl bolur
ʿālem-i kevn (ü) mekān ḥāṣıl bolur

dilde derdi ḳalmagey bir gerd bāz
tapsa uşbu ḳurb-ı Allāh merd bāz

bu sefīdī vü siyāhī sendedür
bendedür-sen ʿöẕr-ḫᵛāhī sendedür

75 sen eger bolsaṉġ idi ṭālib maṉġa
bir nigāhī ḳılur irdim men saṉġa

hīç bī-men ḫānmānıṉġ bolmasun
ġayr-ı men rūḥ-ı revānıṉġ bolmasun

ġayr-ı men her yerde yörseṉġ rāh-bīn
hīç bolmaṉġ uşbu yolge sen yaḳın

78 mendin ayru oltuma bī-ġam müdām
ṭālib olsan͡g yıġlagin her ṣubh u[1] şām

men seni izlep yörür-men ser-be-ser
vāy yüz min͡g vāy kim ey bī-ḫaber

bir zamān çün sen ṭaleb ḳılsan͡g meni
sendin artuk men ṭaleb-kārın͡g seni

81 bir nefes ġāfildü-sen mendin ki hem
bīḫ-ı īmānın͡gnı urgeyler ḳalem

gerçi sen zevḳın͡g bile cūyende-sen
vāḳıf-ı dem bol ki men cūyende-men

sen haẕer ḳılmay mu sen ḳaydın͡gda yoḳ
ʿankebūt-sen behre-i ṣaydın͡gda yoḳ

84 dāyimā bī-dār-men ġafletke sen
ġafletīler kimge aytay-men süḫan

taplamay başın͡ga ḫurşīd-i cemāl
cümle-i yörgenlerin͡g ḫᵛāb u ḫayāl

129 evvel ü āḫir heme nā-būd bol
cümleni yek-sān ḳılıp mevcūd bol

87 ḫᵛīşdin bī-ḫᵛīş bolgin her zamān
tā ki tapkey-sen bu ʿömr-i cāvidān

ṣūretin͡gni fānī eylep nūr bol
tā meni dergāhıma mesrūr bol

ṣūretin͡gni[2] fānī ḳılgin miẟl-i bād
ḳalmagey-sen uşbu ʿālemde ḥayāt

90 sen ḥayātı tapmasan͡g mehcūr-sen

---

[1] TK'da "u" yok. TK2'de var.
[2] TK'da "ṣūretin͡g", TK2'de "ṣūretin͡gni" şeklindedir.

feyż-i raḥmetdin hemīşe dūr-sen

kimge mihrin͡g bolsa īmānın͡g seni
çün anın͡g birlen durur cānın͡g seni

ḳılmaġin bī-kār ʿömrün͡ge cefā
bu cefādın ẕerre körmen͡gdür vefā

93 dīde-bīnā bol bīnālik pīşe ḳıl
vaḳt bīnālik irür endīşe ḳıl

rīşe-i ʿömrin͡g seni ey ḫuşk-maġz
pāk bolmay-sen uluġ deryāge çaġz

sen cedel ḳılgin seni yādın͡gda men
mendin özge ġayrge ḳılma süḫan

96 bolmagin yek-sān ʿışḳġa bī-ḳarār
ta ki körgey-sen bu vaḥdetdin dīdār

sen eger bolsan͡g didi man͡ga yaḳın
barsan͡g'em dūzaḫke bī-men barmagin

ʿāşıḳ-ı cān u cihānı mendedür
cümleni sırr-ı nihānı mendedür

99 mendedür ol nūr-ı ʿālem bī-ḥicāb
dīde-bīnā yoḳ san͡ga oldur ḥicāb

sen eger ḫod istesen͡g Cabbār'nı
taşlagey-sen nām u neng ü ʿārnı

ten heme bī-dār u dildür ḫufte bāz
bolgenin͡g yoḳtur henüz'em ehl-i rāz

102 ehl bolsan͡g cehldin bolgin cüdā
tā ḳadem koysan͡g bolur-sen kīmiyā

hūşıge kildi uşal sālik velī
bayaki aytkenlerini bilmedi

pīrini aldıge bardı ol zamān
tā ki maʿlūm eylegey sırr-ı nihān

105 sen eger vāṣıl bolur-sen bī-ḫaber
köp körüngey ḫalḳ ara bu keşfler

sen fenā bolgin resūlge bil munı
ḳılmagin bu daʿvā-i bī-maʿnānı

munda kilgin men seni gūyā ḳılay
ḳatredür-sen tā dür-i yektā ḳılay

108 ḳatredür-sen dāyimā nīsānī bol
tā ṣadefkārın͡ga tüşken kānī bol

130 bāz ḳılġay bir teveccüh pīr-i ʿışḳ
naḳş bolgey dilge çün taṣvīr-i ʿışḳ

defʿaten bī-hūş bolgey ol zamān
an͡ga maʿlūm eylegey sırr-ı nihān

111 bāz kildi sālik-i bī-hūş velī
yetti deryānı demige tartkeli

esselām ʿaleyke ey nūru'l-muḳīm
esselām ʿaleyke raḥmanu'r-raḥīm

bāz kildim ʿışḳ ser-gerdānı-men
yoḳ ki bir şeytān yā raḥmānī-men

114 bāz kildim mahv-der-mahv-i cemāl
yā cemāl ḥāṣıl bolur yā çün viṣāl

Ḥaḳ an͡ga esrār maʿlūm eylegey
ḳatreni deryā bile güm eylegey

bende imdi ḫoş kilip-sen vaḳtdür
imdi tapkey-sen maḳām içre ḥużūr

117 bes bu yolda güft ü gūyun͡g ḳalmadı
bī-ḫaber bir tara mūyun͡g ḳalmadı

cümle yek-reng boldı ġarḳ-ı nūr idi
dil heme āyīnedin pür-nūr idi

çün ezeldin zāde kildiń͡g zād-sen
ser-ḫaṭ-ı mevcūddın āzād-sen

120 men sen ü hem sen men oldıń͡g muḫteşem
معنیء اومن شدومن اومن شدم [1]

cüz' irdiń͡g imdi boldıń͡g pāk kül
bu fenāfi'llāhnı taptıń͡g pāk kül

ʿayn-der-ʿayn boldıń͡g u çün ʿayn-bāz
ġafletīlik ḳılma ötkergin namāz

123 sen meni kördiń͡g ne bildiń͡g ey velī
özgeler sen dik henüz hem bilmedi

özgeler tā genc içre kördi mār
her ser-i gencige bardur ejdehār

imdi sen çün Ḥaḳ bile bir ẕāt-sen
evvel ü āḫirge kül āzād-sen

126 her zamān āvāz mendin kilse çün
küll-i maḫlūḳdın çıḳar bilgin füzūn

ẕerre ẕerre boldıń͡g ʿālemge pāk[2]
ḳalmadı bu tende aṣlā ẕerre ḫāk

ḫāṣıl-ı vaḳt bol ki himmet sendedür
hem maḳām-ı ḳāf-ı ḳudret sendedür

129 her kişi kim yetmese lāf ursa bāz
ań͡ga maʿlūm bolmaġay sūz u güdāz

82
ḥikāyet

---
[1] Farsça mısra.
[2] Bu mısranın vezninde uyumsuzluk var. Bir hece eksik.

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bar idi merd-i civān ammā ḳavī
ḫüsn bābıda ʿacāyib ḫoş-terī

131 uçradı bir ʿavret-i ṣāhib-cemāl
başıġa tüşti ʿaceb ḥᵛāb u ḥayāl

3 maḥv boldı didi ey zen bar sarı
ʿāşıḳam men sal nigāhī men sarı

aydı ʿavret man͡ga ḥᵛāher bardur
mendin ol ḥoş ṭarḥ-ı gül-ruḫ-sārdur

ṣabr ḳıl ḥālā ḳilür ol ḥᵛāherī
nā-gehān körsen͡g öler-sen bil munu

6 keynige nā-geh ḳaradı ol civān
urdı ʿavret yüzige sillī çünān

aydı ol ʿışḳ kimge bolsa reh-nümūn
ġayrdın ol ẕerreni hem körmesün

sen man͡ga ʿāşıḳ irür-sen nā-bekār
özgelerni ṣoḥbeti san͡ga çikār

9 yaʿni bol sāliklere tims̱āldür
evvelīn ü āḫirīn bol ḥāldür

tā tirig-sen ġayrdın bī-ġane bol
mis̱l-i Mecnūn dāyimā dīvāne bol

aṣl-ı nūrānīge sen bolsan͡g yaḳın
sen menī dip daʿvā vü lāf urmagin

12 her kişi bī-daʿvā bolsa ol tapar
daʿvādür ʿālem ilige derd-i ser

zehr-i ḳātildür an͡ga şöhret zamān
dāyimā bir gūşede bolgin nihān

ṣūfīlerge ikki ḳavldür bu süḫan
maʿnālarnı niçe san͡ga ayta-men

15 āsmāndın yer üze tolsa ḥarām
ẕerre tapılmasa bī-şübhe taʿām

ḳudretidin kör ki aʿẓam ẕü'l-celāl
dostıge öz ġaybıdın birgey ḥelāl

zāhidā ol müttaḳīler ḳavlidür
bu muvāfık kim şerīʿat fiʿlidür

18 ḳavl-i ʿārif özgedür ʿāşıḳ velī
bes murād u ḳaṣdı budur Mevlevī

yüz ḥarāmī rū birür ḫᵛāb u ḫayāl
ḳuvvet-i nūrı bile bolgey ḥelāl

ḫatm boldı bu süḫan imdi tamām
nūr-ı vaḥdetdin açıldı ṣubḥ u şām

21 özgeler bilse ḥelāl ammā munı
şerʿde irür ḥarām ey müddeʿī

bes mun͡ga gūy u megūy esrārı bar
maḥremi ḳayda munı tapmaḳ be-kār

sırr-ı maḫfīge ḥikāyet bardur
bu süḫanlar günbeẕ-i devvārdur

24 uşbu sözni şerḥini vā eylesem
men kerek bu şūr peydā eylesem

132 kūh-ı Ḳāf'nı körsetey bu cāydın
son͡gra bu maʿnānı yetkürsem yaḳın

ḫāliyā min͡g bir ḥicābım bardur
maʿnā birmek harfke düşvārdur

27 min͡g ḥicāb-ı saḫt vā bolsa kirek
cümle ḫalḳ müşkil-güşā bolsa kirek

birkitip-men şerh ḳılmaġım kıyın

bes yegānde birte bolgey rāh-bīn

maʿnāsın disem cihān āşnā bolur
nıṣf-ı ʿālem yolıdın güm-rāh bolur

30 ol sebebdin ḳayta mażbūṭ eyledim
būd idi ser-ḫaṭke nā-būd eyledim

Mevlevī'ni vaḳti nā-peydā iken
ol zamānda çeşmeler deryā iken

ḥāliyā deryā boluptur çeşme-āb
maḥremim yok kimge aytay ey şebāb

33 bu süḫanlarge ʿamel bolsa idi
Manṣūr-ı bī-çāre cān birmes idi

rāh-ı nāzikdür ki leb maḥrem imes
ol sebebdin s̱ebt ḳıldım pīş ü pes

maḥremi tapkin ki ḥal ḳılġay munı
bu cihānda çāh-ı tārīk maʿnānı

36 bu süḫannı maʿnāsı bā-ḳadrdür
çü diger maʿnā ḳaşıda bedrdür

bu süḫannı Şāfiʿī'din sormagin
Mālikī ḳaydın yene bilsün yaḳīn

Ḥanbelī bilmes munu ey hūşyār
bir belī didi belā bolmas dūçār

39 ḥażret-i Nuʿmān yene tapmastu ferʿ
ehl-i bāṭınnı ne bilsün ehl-i şerʿ

bes alarge bolmagey maḳbūl cān
bu süḫanlar lā-zamān u[1] lā-mekān

vaḳt imestür kim alarnı vaḳti çün
gevherin minḳārıge algey burun

42 ḫatm ḳıldım maʿnādın maʿnā zamān
kāhdın bi'l-kül ayırdım kār-dān

---

[1] TK'da "u" yok. TK2'de "u" var.

Meṡnevī’ni maʿnāsı bir dānedür
dāne ḳadrini kögertürgen bilür

kim ezeldin maġz tapsa cāndur
bu süḥanlar bahr-i bī-pāyāndur

45 gerçi maʿnā ʿāyişe ḳıldı tamām
gevher-i dür-dāne-i baḥrü’l-enām

ey imām-ı muḳtedā-yı ʿālemīn
pāk-tıynet pāk-dān u rāz-bīn

hīç kişi mundaġ ẓulümni ḳılmadı
men ne bilgey-men cihānnı ḥālini

133 48 ṭāhir ü nā-ṭāhiri her yerge çün
bī-muṣallā ṭāʿat eyler siz burun

gerçi bu ṭāʿat ki bes bī-şübhedür
baʿd sizdin son͡gra bu sünnet bolur

ḥażret aydılar ki menʿ itme munı
ḳılmagin her lahẓa’ī mensūḥ anı

51 tā ki müşkil munda ḥal bolmay tamām
peyrev-i ehl-i nebī bolgin müdām

83

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

ʿālim-i esrār sāḥib-kār idi
keyfiyetde ṣāḥib-i esrār idi

bes Medīne’de Ḫudā-bīn bar idi
bu nebī ʿaṣrıda mü’min bar idi

3 özi mü’mindür velī düzd-i zamān
ḫalḳnı mālın yıġıp irdi hemān

bes ular vaḳtige kildi ṣubḥ u ṣām

kirdiler ḥażret üyige ol imām

yaḥşılarnı ṣoḥbetin tapken zamān
mi͡ng belānı ḳahrıdın ḳaldı emān

6 bolma esrārı͡nga maġrūr ey besī
ṣad-hezārān bardur sen dik kesī

ẕāt-ı maʿnā tapkin ü maʿnā velī
maʿnī-dān bol so͡ngra ḳılġıl daʿvānı

her giyāhī körse͡ng ol tesbīḥi bar
dil açıldı cümlesi Perverdgār

9 her kişini ḳalbi bolsa nā-bīnā
a͡nga körüngey bu ṣūretlig giyāh

ṭālib-i bu maʿnālarge bolmasa͡ng
rūz-ı maḥşerge bolur aḥvāli teng

cān u dil birlen Ḫudā'nı der-zamān
bende-sen yādıge bolgin bī-gümān

84
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Bāyezīd bir kün yüregi ḳan idi
Manṣūr üçün dīdesi giryān idi

nā-gehān çün Bāyezid'ni aldıge
kildi uşal Manṣūr-ı ṣāhib-ṣafā

3 ey ene'l-ḥak-men müdām ḥak-men didi
çün vücūd-ı ẕāt-ı mutlaḳ-men didi

Bāyezid aydı ki ey bī-maʿnā-ḥāl
ẕāt-ı Ḥak'nı ḳılmagin hergiz ḫayāl

sen kim ü ẕāt-ı Ḫudā kim bī-ḥaber

ẕerre’ī kön͡glün͡ge yoḳ ʿışḳdın eṡer

6 laf urar-sen her zamānī bī-şümār
āḫiri menzilde cānın͡g pāydār

134 vaḳt-i ḫod boldum müdām bī-had-men
ẕerre’ī nā-yābige mevcūd-men

el-ġaraz Manṣur’nı öldürdiler
çün ene’l-ḥaḳ didi dip köydürdiler

85

müztezād

mef ʿū lü me fāʿ ī lü me fā ʿī lü faʿ ū lün
- - . / . - - . / . - - . / . - -

mef ʿū lü faʿ ū lün
- - . / . - -

körmekke seni tün kiçeler uyġanadur-men
ey māh-ı cihānım

āheste yörüp dergāhın͡ga men yanadur-men
ey közi ḫumārım

3 bir şīve bilen yüz cān alıp laḥẓa tenimdin
ey ḫūb-ı dil-ārāy

bir körsem eger men san͡ga ḳurbān boladur-men
ey ḳadd-ı nihālim

ʿışḳ derdi üze mendin ü cāndın güzer eylep
mānende-i Manṣūr

6 ʿışḳ tīġı bile kisgeli başım heves ittim
yolun͡ga nigārım

kön͡glümni ḳılıp sāye kibi asıladur-men
ey zülf-i kemānım

ḳaşın͡g ḳılıçı birle revāne ḳıladur-men

bir ḳatre-i ḳanım

9 tā ölgünçe maḳṣūdum irür yār visāli
ne cennet-i rıḍvān

bu ḥāl ile men ḥaste-i bīmār öledür-men
ey rūḥ-ı revānım

ʿışḳ dāmenini ḳoymay ilig birle tutup-men
bī-çāre-i Meşreb

12 imdi bu cihān leẕẕetidin kön͡gül üzer-men
ey merhem-i cānım

86

müstezād-ı ʿArabī

سبحان لمن كان قديما از ليا ت
مازال بريا
لا ضدو الوحد با لذات
لم يمق زوالا
3 يامنهولايأخذ با لذنب غفورا
لايهتك سراً
اسَّاعت علاَّم غيوبُ و خفياً ت
الله تعا لى
من ذهب لحكمت وا لعلم كما لات
لنا س جميلا
6 المنت للواهب خيرا بعنايات
حسنا و جميلا
البا عث با لحق رسولا هو حمد
سلمت عليه
135 صليت على آل يا منزل آيات
با للطف و فضلا
9 انت لملك المالك الله غنى
انى لك محتاج
انى لمسا كين انا السا ئل حاجات
اياك سوالا
الاكرم والا رحم انت المتكفل

مولای الهی
12 فی الجنت من طیبت احسا نك هیهات
انعمت نوالا
فی الرتبت الغربت و المنت هجرا
معتادی مشرب
یا مالك من کا شف خیرٌ و بلیا ت
با لتوعد فضلا

87

müztezad

mef ʿū lü   me fāʿ ī lü   me fā ʿī lü   faʿ ū lün
- - . / . - - - . / . - - - . / . - -

mef ʿū lü   faʿ ū lün
- - . / . - -

sen-sen mülk-i salṭanatın͡g ʿāleme tolgen
kim barçadın aʿlā

bu cān kön͡gül ʿışḳın͡g ara vāle-i ḥayrān
ey ʿārıż-ı zībā

3 közümge ḳadem ḳoysan͡g u külbem sarı kilsen͡g
minnet bu cānımġa

ey şūḥ-ı perī-peyker ü ey şūḥ-ı ḥırāmān
mis̱l-i gül-i raʿnā

men basken izin͡gni tofraġını sürme ḳılur-men
ey şāh-ı cihānım

6 dilber seni kūyun͡ga yet’almay yüregim ḳan
men ʿāşıḳ-ı şeydā

esrār-ı cihān sendin üze kim bilür irmiş
sen barçanı şāhı

her kim ki bilür-men dise ol barçası yalġan
sen ʿālim-i dānā

9 dünyānı ṭalāḳ eylep ü dīvāne boluptur
ġurbet-zede Meşreb

ṭanbūr alıban ḳolge ḳılur nāle vü efgān
ḥecr otıge Leylā

tamām boldı defter-i evvel-i Mes̱nevī Maʿnevī بعون الله تعا لی و فضله و
کرمه

136

88

بسم الله الرحمن الر حيم

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

مدّ تی این مثنوی تأ خیر شد
مدّ تی با ئیست تا خون شیر شد

3 bī-riyāżet hīç kim tapmas murād
şādıge ġam kildi vü[1] mātemge şād

gerçi ser-sebz bolsa şāḫ-ı nebāt
zūd ḫazān eyler nesīm-i ḥādiṡāt

ḫufte bolġay hem-çünān berg-i laṭīf
tigse nā-geh hem-çünān bād-ı kesīf

6 bil ḥavādiṡ düşmen-i cānıŋ irür
taşla ḥādiṡni ḳıdem izlep yügür

ten ki ḥādiṡdür miṡāl-i berzaḫī
kildi her reng cennetī vü dūzaḫī

Mevlevī'ge ḥādiṡāt-ı dīgeri
tüşti envār-ı vilāyet lengeri

9 boldı mergdin aŋa nā-geh ḥādiṡāt
ādemīni ʿömrige yoḳtur ṡebāt

gerçi irdi Meṡnevī deryā-yı Rab

[1] TK'da "vü" yok. TK2'de var.

rūḥ-ı pāk-ı Şeh Ḥüsāmeddīn sebeb

ol küşende irdi yük artar idi
lā-mekānnı şehrige tartar idi

12 āb-ı cārī gerçi bī-endāzedür
aḳabirse rū-yı deryā tāzedür

9A endekī te’ḫīr taptı tīredür
rū-yı ḫāk-ālūde rengi ḫıyredür

līk bolsa hem-çünīn āb-ı revān
bād hem bolgey o vaḳtde ser-girān[1]

15 Şeh Ḥüsāmeddīn ki[2] nīkū ḫaṣleti
bar idi ṣāḥib-ʿibādet ʿavreti

vaḳt-i ol ṣāḥib-nefes ḳildi ḳarīb
çün ḫazān vaḳtide turmas andelīb

137 baġladı raḫt u çünān ḳıldı sefer
kitti ʿālemdin o ʿālemge be-der

18 Şeh Ḥüsāmeddīn’ni ḳalbi şemʿ idi
evvel ü āḫirde ḫāṭır cemʿ idi

tiger irdi Mevlevī’ge pertevī
cūş urardı baḥr-i ġaybdın Meṡnevī

perde boldı şemʿ-i dilge ḥādiṡāt
müddetī birbirge ḳılmay iḫtilāt

21 ḫıyre boldı ṭabʿ-ı pāk-ı Mevlevī
taptı te’ḫīr-i kelām-ı Meṡnevī

rūz kitti rūznı tapmaḳ muḥāl
bolsa idrākin͡g bu sözni an͡glap al

Mevlevī ki[3] ṣāḥib-i dīde idi
dīdesidin merg pūşīde idi

---

[1] ser-girān: ger der-ān KK
[2] Ḥüsāmeddīn ki: Ḥüsāmeddīnni KK
[3] Mevlevī ki: Mevlevī’ge KK

24 bu sebebdin şeyẖ-i ṣāḥib-devleti
rūzgārıge tilerdi mühleti

tā ki ol rūḥnı cihāngīr eylegey
ẖūn-ı dilni hū bilen şīr eylegey

hem-çünīn mühlet kirek bīnendege
vaḳt lāzım girye birle ẖandege[1]

27 girye ḳılsan͡g ez-berāy-ı dīnge ḳıl
ẖandeni cennetke ḳıl ‘Abdu’l-Celīl

9B bu cihān zindān u ġam-kende imes
cāy-ı mātemdür reh-i ẖande imes

kim ki şādī ḳıldı munda ġam tapar
ol ki rencūr boldı[2] zūd merhem tapar

30 vā dirīġā kitti meh-tābım ḳanı
‘ömr-i gevher irdi meh-tābım ḳanı

bar iken sīnemde ṣad genc-i nihān
bilmedim kitti ḳolumdın nā-gehān

kimdin izley ‘ömr-i pākimni şu vaḳt
berg-i ẖuşk boldı kögermestür[3] dıraẖt

33 ‘ömr hem sermāye-i īmān iken
belki genc-i maẖzen-i rıḍvān iken

imdi koldın kitti āh urmaḳ ne sūd
kim ki köydi ḥāṣıl-ı encām dūd

vā dirīġā bār-ı beste bara-miz
kūze-i gerden-şikeste bara-miz

36 ẖayrlar te’ẖīr ü şerler ilgeri
veh ne bolġay[4] ümmet-i peyġam-berī

ẖayr te’ẖīr taptı āẖir şer bolur

---

[1] girye birle ẖandege: ẖande birle giryege KK
[2] rencūr boldı: rencūrdur KK
[3] kögermestür: kögermesdür KK
[4] bolġay: bolgey KK

bende-i bī-cüst ü cū kāfir bolur

Mevlevī'ge kildi te'ẖīri be-kār[1]
el-ḥazer dir irdi ġavṣ-ı rūzgār

39 ḳorḳa-men bī-kişt ötüp kitkey bahār
yıġlar irdi bāz ġavṣ-ı rūzgār[2]

138 ehl-i kiştler ġamda nā-būd boldılar
ʿömrdin sermāye izlep öldiler

ḥayf uşal merdī ki bī-kişt baradur
naḳdini şeyṭān alıp zişt baradur[3]

42 reh-nüması dīv ü[4] şeyṭān u perī
bendelikde künde min͡g yol te'ẖīri

10A ʿilm bisyār u ʿameldin bī-ḥaber
endekī ʿömr ü eceldin bī-ḥaber

işni evvel ḳılmagen kende bolur[5]
āḥiri şeyṭānge ẖar-bende bolur

45 vaḳt ötti ne bolur āḥirge iş
dīg-i himmetge evveldin puḫte pīş

taşla mānīʿlerni bu yolnı arıt
izleme te'ḥīrni ey āb-ı pelīd

közni nūrı barıda kārı kirek
püştde ḳuvvet barıda bārı kirek

48 vaḳt[6] tigdi bād-ı tünd uçtı çeraġ
sūd ḳılmas vaḳt-i rıḥlet yıġlamaġ

89
ḥikayet[7]

---

[1] te'ẖīri bekār: te'ẖīri bu kār KK
[2] ġavṣ-ı rūzgār: ġavṣ-ı nām-dār KK
[3] alıp zişt baradur: çü alıp ḳaladur KK
[4] TK'da "ü" yok. TK2'de var.
[5] bolur: irür KK
[6] vaḳt: vaḳti KK
[7] ḥikayet: ḥikayet-i Ḫᵛāce İlyās KK

fā ‹ī lā tün fā ‹i lā tün fā ‹i lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫāce İlyās-ı Semerkandī idi
sāyesidin ‹arş ḫursendī idi

barur irdi cāyıda ġavs̱-ı zamān
dilde ẕikr aytur idi ol kār-dān

3 yolda şeyḫke Ḫıżr boldı hem-sefer
sorar irdi ḥālet-i ġavs̱dın ḫaber

dilde Ḥaḳ'nı yādı vü çeşm-i pür-āb
birmes irdi Ḫıżr'ge hergiz cevāb

Ḫıżr aydı munda kil ‹Abdu'l-Ġanī
vākıf ol sendin sorar-men cümleni

6 şeyḫ cevāb aydı sebaḳdın ḳala-men
sizge bolsam kār-ı Ḥaḳ'dın ḳala-men

yol haṭardur kār te'ḫīr tapmasun
bendedin tekrār te'ḫīr tapmasun

her nefes bī-yādī ötti bī-kemāl
cüst ü cū birlen anı tapmaḳ muḥāl

10B 9 tüşti koldın nā-gehān gevher ki çüst
meyde bolgen soñ͡g ḳılıp bolmas dürüst

Ḫıżr maḥrem yoḳtu ṣāḥib-derdge
cāy kilse ḫas ḥaleldür merdge

düşmen-i te'hīr irür āzāde merd
izlemes mehmīz esb-i tīz-gerd

12 merd-i kāmil müjde izler pīrdin
mürġ-ı rūḥānī ḳaçar te'ḫīrdin

ṣāhid-i ḥālimdü ḳavl-i Muṣṭafā
añ͡gla الخير لايوٴخر [1] din güvāh

[1] Metinde hadis olarak belirtilmiş. Kaynaklardan tespit edilemedi.

139 şāhid-i īmānımızdur bu ḥadīs̱
müjdedür ümmetke bu dürr-i nefīs

15 ey nigū dil yolġa tüştün͡g yıġlama
berḳ dik bolgin ü te'ḫ̮īr izleme

bendelikde ḳılma te'ḫ̮īr ey Ḫ̮alīl
vaḳt-i nāzik kildi vü ʿömrün͡g ḳalīl

ni dilāverler[1] bu vādide helāk
yolda[2] ḳalgenler saçar başıge[3] ḫ̮āk

18 merd-i dūr-endīş-i derkār ey emīn
köz açıp bilse[4] ḳıyāmetni yaḳın

bu münāfıḳ-rūylar ölmediler[5]
ḫ̮āk astıda fenā bolmadılar[6]

vaḳt-i ṭāʿat bendelik an͡ga ḫ̮arac
ger ʿimāret ḳılsalar bünyād kec

21 hem-çünān ferbih-i dūnda ḥırṣları
ʿömr kemiydi vü kemimes ḥırṣları

şerʿ-i pāk-ı Muṣṭafā yādıda yoḳ
bendemiz dīdver Ḫ̮udāyā dīde yoḳ

kiçe kündüz fikridür mekr ü duʿā
bu daġallardın Ḫ̮udā birgey penāh[7]

11A 24 destleri yetmeydü āheng ḳılsalar[8]
tā Ḫ̮udā'nı tapsalar ceng ḳılsalar[9]

bolsalar teng niçe küfr ser-ber urar

---

[1] TK'da "dilāver", TK2'de "dilāverler" şeklindedir.
[2] yolda: yolge KK
[3] başıge: başın͡ga KK
[4] bilse: tikse KK
[5] ölmediler: ölmeydüler KK
[6] bolmadılar: bolmaydular KK
[7] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[8] ḳılsalar: itseler KK
[9] ḳılsalar: itseler KK

şād bolsa maʿsiyetler ser urar

yörmese kāmıġa bir sāʿat felek
hem ḳılurlar ẕāt-ı illa'llāh[1] şek

27 nā-gehānī tapsa cāyıdın[2] ẓafer
işni[3] men ḳıldım digey ol kūr ker

nusret-i Ḫālıḳ'nı men ḳıldım dimaḳ
maḥż[4] küfrīdür īmāndın ilgiraḳ

ḥad yeter mi[5] bendege ey ʿaḳl-ı pest
ḳudret-i ṣāniʿge[6] bende ursa dest

30 bendelikde ferd bol ʿAbdu'l-Celīl
maṣlaḥat ḳılsañ̑ dürüst kitmaḳnı[7] ḳıl

kūşiş-i dīn ḳıl ki ʿömrüñ̑ ḳılma ḥayf
vaḳt bir ḳātıʿ irür mānend-i seyf

merd-i ibnü'l-vaḳt te'ḫīrdin cüdā
hīç ṭālib bolmasun pīrdin cüdā

33 teşne-sen deryāge taşla[8] āb dip
çıḳ bu tārīk dehrdin mehtāb dik

maṣlaḥatnı[9] te'ḫīrige dīn köyer
cāhilīni ẓulmige mü'min köyer[10]

şerge te'ḫīr eyle[11] ey ʿAbdu'l-Ḥakem
bāre bāre ḫayrge aylangey bol'em

36 kār-ı ḫayrnı yolda köptür reh-zeni
çün ʿazāzīldür kelānter düşmeni

---

[1] ẕāt-ı illa'llāh: ẕāt-ı illa'llāhke KK
[2] nā-gehānī .... cāyıdın: nā-gehān ki .... cāydın KK
[3] TK'da "iş", TK2'de "işni" şeklindedir.
[4] maḥż: maḥżā KK
[5] yeter mi: iter mi KK
[6] ṣāniʿge: żāyiʿ KK
[7] kitmaḳnı: kitmaġnı KK
[8] taşla: başla KK
[9] maṣlaḥatnı: maṣlaḥat KK
[10] ẓulmige ...... köyer: ẓulmdin .... urar KK
[11] eyle: eyledi KK

beçe-i deh-sāleni gūdek didi
bendelikde ḥāl-i vaḳt endek didi

140 yaşı bistke yetti ḫurremlig civān
cünbüş-i şehvetni ḳıldı rāz-dān

11B 39 tartar irdi tā ki öz aṣlıgeçe
dīvni vesvāsesidin bistkeçe[1]

sīge kirdi ḥāne-i cā izle dir
ẖāne-i naḳşīn u me’vā izle dir[2]

dīv iter ser-geşte bu meznilgeçe
bende-i ācizni sīdin çilgeçe[3]

42 çilge yetken son͡gra dilġa ġam tüşer
bu ṭınāb-ı dīv yene[4] muḥkem tüşer

her suverdin niçe naḳşı körsetür
közige dünyānı[5] yāḫşı körsetür

dīdesige ziştni mergūb iter
ẖūbnı zişt ü ziştni san͡ga[6] ḫūb iter

45 bād-ı ḥırṣnı cānıge mevcūd ḳılur
yol yörerde Hārūt u Mārūt ḳılur

bendeni südrer ḫaṭarlig rāhke
tā ki çildin bendeni pencāhke

hem-çünīn ḥıyre bolur[7] bedr-i münīr
merdni pencāhda ʿaḳlı kemir

48 iş tenezzülge tüşüp aḳl boldı pest
tā közin͡g açtın͡g [8] u ilġap kildi şaṣt

---

[1] dīvni vesvāsesidin bistkeçe: bende-i ʿācizni yittidin çilgeçe KK
[2] Bu beyit KK’da yoktur.
[3] Bu beyit KK’da yoktur.
[4] yene: yana KK
[5] TK’da “dünyā”, TK2’de “dünyānı” şeklindedir.
[6] ẖūbnı ...... san͡ga: ẖūb ..... çün KK
[7] hem-çünīn ḥıyre bolur: hem-çünān ḫaber bolur KK
[8] açtın͡g : açsan͡g KK

şaṣtke yetken son͡g şikestdür[1] devletin͡g
ey ġulām alman͡g mı āzādī ḥaṭın͡g

būy-ı merg her dem meşāmın͡gdın kilür
ṭabl-ı merg her lahẓa bāmın͡gdın kilür

51 bende-sen heftād u heştādın͡gnı bil
hem-çünān bābā vü ecdādın͡gnı bil

kittiler bir bir yene[2] ḥurd u kelān
sen henüz şevketke dāyim şādmān

gerçi ẓāhirde nevedlik[3] sāle-sen
dīvni ḳolıda sen[4] gevsāle-sen

54 ṣadge yettin͡g sedd-i rāhın͡g boldı ḫas
şīrege tüşti ucalmasdur meges

lāy-ı ʿiṣyān ādemīge şīredür
ādemī şeytan bile hemşīredür

12A ḥarketi eyler o vaḳtde merd-i pīr
genc-i ʿuḳbānı ḳılay dip[5] dest-gīr

57 anda dīv aytur ki közni nūrı yoḳ
vaḳtin͡g ötti vü miyānın͡g zūrı yoḳ[6]

vaḳt-i ḳuvvet barıda cehd itmedin͡g
menzil-i dārü'l-beḳaġa yetmedin͡g

imdi kim kiştin͡g s̱emer birmestü ber
kişt-i bī-vaḳt[7] eylesen͡g ʿālem köyer

---

[1] TK'da "şikest", TK2'de "şikestdür" şeklindedir.
[2] yene: heme KK
[3] nevedlik: neved KK
[4] ḳolıda sen: ḳolıda çün KK
[5] genc-i ʿuḳbānı ḳılay dip: genc-i ʿisyānnı ḳılay KK
[6] Bu beyit KK'da yoktur.
[7] kişt-i bī-vaḳt: kiştni bī-vaḳt KK

60 mū-sefīdī-sen[1] Ḫudā baḫşendedür
merd-i mü’min-sen fażīlet sendedür

141 hem-çünīn ilter lahidge süst maġz
ḳol ki baġlandı ḳıl’alman͡g kār-ı naġz

merd-i dūrbīnge reh-āverdī kirek
yol ḫaṭardur sāye-i merdī kirek

63 ança te’ḫīrdin gepürdüm san͡ga men
āfet-i te’ḫīrni bildin͡g Bü’l-Ḥasen

bendelikde özge tedbīr itmegin[2]
tā tirig-sen vaḳtni te’ḫīr itmegin[3]

iş ki tüşti evvelīn te’ḫīrge
kildi müşkil Mevlevī’din pīrge

66 vaḳt-i mużṭarlikde ḥācet izledi
ʿaḳl-ı kāmil irdi mühlet izledi

ḳıldı te’ḫirige ṣad efsūs merd
derd körgenler bilür ḳandaġdu derd

ey kim er nefsin͡ge Cālinūs yoḳ
ʿömrler berbād bir efsūs yoḳ

69 şīr-diller ʿazm-i ʿuḳbā ḳıldılar
Ḫıżr-ı vaḳtni yolda mānıʿ ḳıldılar

çün kiter-sen māl emvālın͡g bilen
şevket ü dest-gāh u hem mālın͡g bilen

kitme Ḳārūn dik ki Ḳārūn kendedür
taġne Ḥaḳ’nı aldıda şermendedür

90

ḥikayet

[1] mū sefīdī-sen: mū sefīdī-men KK
[2] itmegin: itmegen KK
[3] itmegin: itmegen KK

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

12B bar idi sayyād merd-i aḥmaḳī
gürbe mūş kördi bol'almas müttaḳī

kārıge şeyṭān ḳılardı ḫande'i
ṣaʿveni[1] tuttı ki nā-geh zinde'ī

3 hem zebān-dān hem süḫān-dān irdi ol
bes[2] bisātıda yoḳ irdi ʿaḳl-ı kül

gerçi zāhirde firāset bar idi
ʿaḳl-ı cüz'ī ʿāṭıl u bī-kār idi

ṣaʿve muḫliṣlik tiler irdi çünān
tā özige[3] pāyıdın bend-i girān

6 didi muḫliṣlikni rāhnı biley
munda te'ḫīr oḫşamas fikri ḳılay

kār-ı te'ḫīr taptı bitmes bī-şekī
nā-gehān uçrap kilür üç gūdekī

hem tiger közümni birmes dān u āb
gerdenimge ṣad kere tüşkey ṭınāb

9 mekr-i der-kāridü[4] tā yolnı açay
mis̱l-i ʿĪsā dik bu aḥmaḳdın ḳaçay

dāmge tüşti vü ṣaʿve urdı āh
ḳıldı ol ṣayyād rengige[5] nigāh

didi devlet birle iḳbālin͡g güşād
üç naṣīḥat san͡ga gevherdin ziyād[6]

142 12 biride[7] bardur ʿacāyib āb u reng

[1] saʿveni: saʿvei KK
[2] bes: bil KK
[3] özige: üzülgey KK
[4] derkāridü: derkārdür KK
[5] rengige: rengin͡g KK
[6] san͡ga gevherdin ziyād: man͡ga bil besād KK
[7] biride: yerde KK

aytayın ol vaḳt[1] muḫalleṣ eylesen͡g

müstemiʿ-sen merd-i müştāḳ-ı süḫan
ikkisin destin͡gde turup ayta-men

bīḫ-ı devletdür meni üç gevherim
zīnet-i īmān kilipdür cevherim

15 merd-i aḥmaḳ irdi cān taptım didi
devlet-i Nūşirevān taptım didi

13A didi aytkin men seni[2] muḫliṣ ḳılay
tā alay bend-i girānnı ḫas[3] ḳılay

bīḫ-ı devletdür[4] süḫan çālāk it
ḥalḳ-ı pākin͡gdin süḫannı pāk it

18 bildi ki aḥmaḳnı ʿaḳlı kendedür
her zamān emmāre'ige bendedür

aydı çālāk an͡gla çālāk ayta-men
ḥalḳ-ı pākimdin süḫan pāk ayta-men

evvelīn hergiz[5] işanma lāfke
bolsa ol ʿaḳldın burun evṣāfke

21 dü-vimīn şol ki ḳolun͡gdın kitse genc
ḳılmagin efsūs u miḥnet tartma[6] renc

bāḳī bir sözdür ki ey hem-rāh-ı men
dāmdın muḫliṣ ki boldum ayta-men[7]

ayta-men[8] cāyıge taḳrīr ḳılmasan͡g
vaḳt-i muḫliṣlikde te'ḫīr kılmasan͡g

---

[1] aytayın ol vaḳt: ayna-men ol vaḳtde KK
[2] men seni: seni men KK
[3] bend-i girānnı ḫas: bend-i gerdenni bes KK
[4] bīḫ-ı devletdür: bīḫ-ı 1māndur KK
[5] hergiz: ḥarfim KK
[6] tartma: tarta KK
[7] ayta-men: eyne-men KK
[8] ayta-men: eyne-men KK

24 bu süẖan ol ikkini tāc-ı seri
ʿarş u kürsī mundın algey cevheri

tā ki nā-būd boldı ʿaḳl-ı kerkesī
dāmdın ḳıldı bu mürġnı muẖlişi

çıḳtı dīvārıge didi[1] hān hān
bar idi cıġdānıma dürr-i girān

27 ol naṣīb-i şāh-ı bā-iḳbāl idi
vezn-i gevher heft nīm mis̱ḳāl idi

birip irdi[2] san͡ga devletni H̱udā
kūr boldun͡g ḥayf devletdin cüdā

keynidin bardı bu merd üçtür[3] ḳadem
didi bi'llāh ker iken bes[4] ehl-i ġam

30 aytıp irdim san͡ga men[5] heftād bār
genc kolun͡gdın kitse efsūs ḳılma bar[6]

13B men özüm veznimde heft mis̱ḳāl imem
ḳayda sıḳḳay şunça mürvārīd hem

an͡glagil taḳrīrni[7] cān Bü'l-Ḥasen
dām-ı cism-i ʿāriyetke ṣaʿve-sen

33 gevher īmānın͡gdu ṣayyādın͡gdu nefs
ḳılmagin te'ẖīr cellādın͡gdu nefs

sen ki bar-sen mürġ-ı ʿarşnı aḳdesi
mekr ḳıl nefsdin özün͡gni muẖlişi

143 sen eger iltsen͡g dürüst īmān-ı pāk

---

[1] didi: aydı KK
[2] birip irdi: birip idi KK
[3] merd üçtür: üç tört KK
[4] bes: sen KK
[5] san͡ga men: gūşun͡ga KK
[6] genc kolun͡gdın kitse efsūs qılma bar: lāf-ı maxf1 ki inanma zinhār KK
[7] an͡glagil taḳrīrni: an͡gla bu taḳrīr KK

sīne-i şeyṭān bolur ṣad çāk çāk

36 līk eger bī-tūşe vü bī-māye-sen
hem-çünān şeyṭān bile hem-sāye-sen

munda kildin͡g bendelik ḳıl behre al
kim didi gevherni ḳoy ẖar-mühre al

gevher-i īmān şuʿā-ı zehredür
ikki dünyā aldıda ẖar-mühredür[1]

39 nīm-cānı vü dürüst cān iltmegen
vāy bir cānıge īmān iltmegen

ey Ḫudā her kārıge birgil cedel
tevbe örget bendege pīş ez-ecel

gevher-i īmānnı[2] her mü'minge bir
ṣıdḳ-ı pāk-ı istiḳamet dīnge bir

42 şūriş-i maḥşerni zūd kön͡glümge sal
vaḳt-i āgehlik bilen cānımnı al

91
ḥikayet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

müzd-verī bar irdi şehr-i Mıṣr ara
an͡ga bir ẖiẕmet buyurdı pādişā

didi men ʿömrümni cevher bile-men
men seni ḥālā muẖayyer[3] ḳıla-men

3 ḳūt her rūze kirek yā āş u nān
yā çü inʿām-ı dürüst genc-i revān

didi ol müzd-ver[4] ʿömür ötti ʿabes

[1] aldıda ẖar-mühredür: nezdide şermendedür KK
[2] īmānnı: īmānı KK
[3] muẖayyer: müsaẖẖar KK
[4] müzd-ver: müzd-ver ki KK

kār-ı ḫayrge maṣlaḥat der-kār imes

merg nīkānlarnı ḳıldı pūç māt
ḥālā destin͡gde Ḫorāsān u Herāt

6 dest-dırazī san͡ga çün[1] birdi Celīl
taşlagin te'ḫīrni inʿām ḳıl

merg kim[2] cānın͡gnı pür-kāh eyledi
nā-gehān destin͡gni kūtah eyledi

māl bar u ḫayrge fursat ḳanı
merg kildi hem seni ilter meni

9 ḥālā Ḫālıḳ ḥükmidin ḥükmin͡g[3] dırāz
eyle[4] çākerlerni māldın ser-firāz

gerçi şāhī-sen[5] gedā-yı hem-vatan
seyl-i merg kilse ne sen ḳalġun͡g[6] ne men

merd-i dānālarge taḳrīr ḫūb imes
ötti ʿömr bāzār-ı te'ḫīr ḫūb imes

12 bayaki bīmdin çü te'ḫīr itti[7] şāh
müzd-verige bed bed eylerdi nigāh

kūçede[8] bar irdi bir meslūḫ şütür
zāġlar girdide ṣaf ṣaf irdi pür

esb-i şāh hürkti vü yıḳtı şāhnı
vaḳt-i inʿām irdi sındı gerdeni

144 15 kār-ı kişt te'ḫīr idi ber birmedi
meyve-i pür-nūr şekker birmedi

---

[1] çün: Ḥaḳ KK
[2] "kim" TK'da yok. TK2'de var.
[3] ḥükmin͡g : destin͡g KK
[4] eyle: eyley KK
[5] gerçi şāhī-sen: gerçi şāhī vü KK
[6] kilse ne sen ḳalġun͡g : kildi ne sen ḳaldın͡g KK
[7] itti: taptı KK
[8] kūçede: kūçeide KK

şāh yıġlar irdi şundaġ āh urup
boynı sındı[1] yolnı üstide turup

aydı şundaġ boldı encāmım meni
ẖalḳḳa ḳılġan vaʿde-i ḥāmım meni

18 kāle-i bed kimge sattım kördiler
yolnı üstide yüzümge urdılar

14B imdi sūd yoḳ tökse ḳözdin jāleni
şeh eveldin satmagin bed kāleni

niçe düşmenler yanıda turdılar
pür mene dip aġzıge ḥāk urdılar

21 urdılar boynıge niçe gürzini[2]
çünki andın aġrıgen[3] merd ü zeni

oltudı ʿāciz bolup yerge baḳıp
leşkerīler düm-i esbige[4] taḳıp

südrer irdiler isiz ey pādişāh[5]
ẖalḳnı çün āzār birgen[6] bī-günāh

24 südrediler mürdesin ḳırḳ ikki[7] kün
ʿibret algey tā körüp her zū-fünūn

kār-ı ḥayr te'ẖīr[8] ṭaptı şer bolur
şerge aylangende ẖalḳ mużṭar bolur

didi bu sözni uşal Ḫayru'l-Beşer
dīnge te'ẖīr eyleme āfet ḳopar[9]

27 dilde kiştin͡g bar ikmey ḳoymagin
vaḳt nā-yābī irür Abdu'l-Emīn

---

[1] sındı: sıngen KK
[2] gürzini: gürzni KK
[3] aġrıgen: aġzıge KK
[4] düm-i esbige: dem-ü esbige KK
[5] isiz ey pādişāh: ki isiz uşbu şāh KK
[6] ẖalḳnı çün āzār birgen: çünki ẖalḳ āzār körgen KK
[7] ḳırḳ ikki: ḳaran͡gı KK
[8] te'ẖīr: te'ẖīr ki KK
[9] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

vaḳt bir gevherdü ḳadrin bilse ẖalḳ
bilmegey vaḳt ḳadrini maġrūr ẖalḳ

ṭālib-i meslūẖ imes mürġ-ı nigū
vaḳt[1] şekkerdür ü hem bā-āb-rū

30 ne uṣal mürġī ki gevherdār idi
ol ki andın üstühᵛān ḳarżdār idi

bende-i rūḥım ki ʿarşke baradur
kemterīn sayd üçün emmāredür

cān żiyā taptı īmān revnaḳ tapar
ẖūy-ı nigū[2] merdni ʿaybın yapar

33 aṣl-ı himmetdür īmānnı[3] cevheri
sāyesiġa ʿarş-ı aʿẓam çākeri

15A āدemīni ʿömridür nā-yāb genc
sen ʿaḳīde ḳılmagin esbāb-ı genc

loḳma bisyār[4] u ḳanı hem ḥulḳ dehān
bī-ʿamel-men kimdin izley sāye-bān

36 cārīdür her bendege ẖalḳ-ı kerīm
Ḥaḳ te'ālā ẖalḳnı didi ʿaẓīm

merdge bir bolsa çün ẖulḳ u saẖā
aydı bī-şek cennetī dip Muṣṭafā

ʿilm hem bolsa ziyād-ı devleti
revnaḳ-ı dīndür tapılsa mühleti

145 39 mārifet meydānıda kāmil kirek
tiġ-ı Ḥaḳ'ke[5] ḥalḳ-ı İsmāʿīl kirek

aydı bu sözni uṣal Ḫayru'l-Beşer
dīnge te'ẖir eyleme āfet ḳopar[6]

---

[1] vaḳt: ḳūt KK
[2] ẖūy-ı nigū: ẖūy birgü KK
[3] īmānnı: īmānı KK
[4] loḳma bisyār u : loḳma-i bisyār KK
[5] Ḥaḳ'ke: Ḥaḳ'ḳa KK
[6] Bu beyit KK'da yoktur.

eks̱er-i ḫalḳnı digin merd-i ʿaḳīm
düşmen-i rāh-ı ṣırāṭa'l-müstaḳīm

42 baʿżı merdler bardur[1] çālāk çüst
nāmı merd ü ḳanı ferzend-i dürüst

ki bu ālet her neçük bedregdedür[2]
ẖūkda hem bardur bu ālet segdedür[3]

tesbīh u[4] destārıdın merdī dime
derdi yoḳnı ṣāḥib-i virdī[5] dime

92

ḥikayet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

barur irdi Ḫᵛāce Sulṭān-ı Velī
maʿrifetde ʿārif-i ḥal-müşkili[6]

yolda kördi kelle-i ḥarnı meger
bir ser-i çūbīge mażbūt irdi ser

3 şeyḫ sordı ṣūfīdin kelle neçük
ol ser-i çūbīge beste bilgülüg

ol ne lāzımdur miyān-ı bāġ ara
kelle-i ẖar bāġ içide[7] nā-revā

15B aydı ol ṣūfī ki ey ġavs̱-ı zamān
gerçi ẖuşk kelle[8] ve līkin pās-bān

6 ḥırṣ-u ẖūknı vaḥşetidür çūb-ı re's
kelle-i ẖardın ḳılur düşmen hirās

---

[1] bardur: bar çün KK
[2] bedregdedür: bedrekke hem KK
[3] ẖūkda ….. segdedür: ẖūk …. segge hem KK
[4] tesbīh u: sen anı KK
[5] ṣāḥib-i virdī: ṣāḥib-i derdī KK
[6] ʿārif-i ḥal-müşkili: ʿārif-i müşkil ḥali KK
[7] içide: içre KK
[8] ẖuşk kelle : ẖuşk kelledür KK

bu süḥannı an͡gladı şeyḫ-i muḳīm
didi ey vāh kelle-i ḫar bolmadım

anadın kildim peşīmān-men meger
vaḳti kildi mendin efḍal boldı ḫar

9 kelle-i ḫar ḫalḳḳa bolsa pās-bān
man͡ga bu ʿiṣyān irür[1] bār-ı girān

zindelikde bulmadım ḥar-mühre'ī
belki merdümdin seg almas behre'ī

kāşki men bolmageydim evvelīn
kilmegeydim aṣl-ı men rū-yı zemīn

12 bendelikde hem-çünān ḳallāb-men
men ḫacāletdin irip-men[2] āb-men

imdi kildim dilde tekrārım ḳanı
āh-ı serdim çeşm-i ḫūn-bārım ḳanı

mülk-i dünyānı bahāsı nīm-cev
ḥāṣıl-ı ʿuḳbā irür ferzend-i nev

15 kimni ki ʿuḳbāda yoḳtur ḥāṣılı
taġne[3] dūzaḫda perīşāndur külī

ol ʿamelni vaḳtide yüz[4] cehd ḳıl
kimni cehdi yoḳtu bī-ferzend bil

146 gerçi yurtnı tutsa oġlı vü ḳızı[5]
ol an͡ga ferzend imestür ʿārıżī

18 ḫvāh yek-sāle vü ḥāh dü-sāledür[6]
merd ölgen son͡gra merdge ḳaladur

ḳābilī barur bir ikki üç ḳadem[1]

---

[1] man͡ga …. irür: men ki … bilen KK
[2] irip-men: irmen
[3] taġne: tan͡gla KK
[4] yüz: zūd KK
[5] oġlı vü ḳızı: oġlı ḳızı KK
[6] yek-sāle vü ḥāh dü-sāledür: yek-sāledür ḥāh dür sāledür KK

vāy atam dip vāy atam dip vāy atam

16A hem-çünīn ferzendni ferzend bilmegin
aṣl ferzenddin demī ayrılmagin

21 nevḥa-i pīrni işitti bī-çerāġ
intizār-ı pīr idi ṣāḥib-çerāġ[2]

kördi ki bir ʿārif-i deryā-yı nūr
sīneside rāzhā-yı kūh-ı Ṭūr

kördi pīrni neşā-ı ḥālātını[3]
ʿārif (ü) kāmilni istiʿdādını

24 baş ḳoyup pāyıge yıġlar irdi ol
mis̱l-i men nā-şüsteni ḳılgin ḳabūl

men esīr-i ẕāt-ı bī-mānend-men
bī-nişān dünyāda bī-ferzend-men

bu meni[4] ferzendlerim ferzend imes
ölse dīdem aldıda mānend imes

27 aḳrabā vü ḳavmdın kön͡glümdü süst[5]
izlerem Ḥaḳ'dın ki ferzend-i dürüst

ḳıldı neẓru'llāh tamām-ı bāġını
közge sürtti pīrni tofraġını[6]

dir idi bu yolda ḳalġan[7] bed-regem
man͡ga ṣāḥib bol ki keynin͡gdin segem

30 şeyẖ kördi merd-i ṣāḥib-devleti
an͡ga tapşurdı tamām-ı nisbeti

aṣl-ı mażbūṭ irdi ṭālibge ṭaleb

---

[1] ḳābilī barur bir ikki üç ḳadem: ḳā'ilī bolsa barur üçtür ḳadem KK

[2] ṣāḥib-çerāġ: ṣāḥib-i baġ KK
[3] ḥālātını: ḥālātnı KK
[4] meni: neçük KK
[5] kön͡glümdü süst: kön͡glüm dürüst KK
[6] közge …… tofraġını: közige ….. tofraġnı KK
[7] ḳalġan: ḳalgen: KK

kelle-i ḫar ẓāhiri boldı ṭaleb[1]

boldı an͡ga[2] kelle-i ḫar reh-nümūn
āḫiride pīrge yetkürdi bu kün

33 māl u cānın yolıda ḳıldı girev
āḫiride taptı ol ferzend-i nev

līk nā-dānlarge aytman͡glar munı
ʿaḳlı yetmesdür kec an͡glar hem munı[3]

16B kim ki kec tüşti[4] īmāndın dūr tüşer
belki mülk-i cāvidāndın dūr tüşer

36 dūr eyler bendeni kibr ü ḥased
kibrdin ālūde boldı bu cesed

hem-çünān ḳallāb u ġaddārī bolur
kiçe kündüz kārı ġaddārī[5] bolur

yıġlagin külmaḳni[6] ʿādet ḳılmagin
bende-men didin͡g ḫıyānet ḳılmagin

39 şeyḫ birlen boldı sālār hem[7] refīḳ
aydı Aḥmed [8] الرفيق ثم الطريق

ḳolge kirdi aylanıp şemʿ-i īmān
köydi kitti bār-ı ʿiṣyān-ı girān

147 kimge dārū boldı ṣāḥib-maʿrifet
ḫatm boldı ol kişige maṣlaḥat

42 evvelīn ü āḫirīnni pīr[9] körer
ẕerrege ḳılsa naẓar ḳādir körer

---

[1] Bu beyit KK'dan alınmıştır. TK'da yoktur.
[2] an͡ga: man͡ga KK
[3] hem munı: munı KK
[4] tüşti: bildi KK
[5] ġaddārī: mekkārī KK
[6] külmaḳnı: külmaġnı KK
[7] sālār hem: sālārım KK
[8] Hadis: Abdurrahman Es-sehavî, El-Makâsidü'l- Hasane, s. 151.
[9] pīr: pür KK

intiẓār-ı ʿālem-i rūḥānī-men
men uşandaġ pīrni[1] ḳurbānı-men

gerd-i dünyādın ġubārı[2] bolmasa
yıġlamaḳdın[3] özge kārı bolmasa

45 oltusa ḳopsa yörüse kim[4] hū dip
zehr eger içse ki[5] anı līmū dip

ḫurrem ü mātemde fiʿli bolmasa
secde ḳılsa ʿarş üzidin kitmese

kim fülān kes-men didi kes bolmadı
dīv devdin aṣlā muḫliṣ bolmadı

93

ḥikayet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bardı Süfyān[6] aldıda bir merd-i ḥām
didi üylendim ü neslim yoḳ tamām

17A bir du'ā eyleñg yetüşkey ḥāmile[7]
şād birgey mü Ḫudā bir ḥāmile

3 didi baḫtımdın müdām[8] der-gile-men
men siler dik merd-i bī-ḥāmile-men

cümle bar-miz[9] köfk-i ṣābūn şū-i baḥr
hem-çünīn emmāre-i ṣad luṭf u ḳahr

yolda çün ferzend-ṭalebni sanı yoḳ

---

[1] pīrni: pürni KK
[2] ġubārı: ġubār KK
[3] yıġlamaḳdın: yıġlamaġdın KK
[4] yörüse kim: yörüse KK
[5] içse ki: içse KK
[6] TK'da "bar idi kim" KK'da "bardı Süfyān" KK şeklindedir. Anlam nedeniyle ikinciyi tercih ettik.
[7] ḥāmile: rāhile KK
[8] müdām: devām KK
[9] bar-miz: bar-biz KK

dād-ı Ḥaḳ'dur maḥż-ken cünbānı yoḳ

6 çün ʿAzāzīl merd-ken cünbān idi
intiẓār-ı nesl-i bī-noḳṣān idi

aṣl-ı zehr irdi dili ḳand bolmadı
ol ʿaḳīme irdi ferzend bolmadı

ḫarmen-i ṭāʿatı boldı nīm-cev[1]
bolmadı sermāyesi ferzend-i nev

9 bu süḫan ser-bestedür ṣad ʿaḳl-ı leng
man͡ga ḳılman͡g tekye'i Ḥaḳ'dın tilen͡g

ol müsebbibdür sebebni yetkürür
baḥrde ṣad ḥuşk lebni yetkürür

bende kāsibdür irāde şāhdın
belki bu emr ẕāt-ı illā'llāhdın

12 her kişi öz kesbidin kördi meger
taġne barsa ḫᵛāb-gāhıdur saḳar

sen ʿamel ḳıl ḥāmile Ḥaḳ'dın tile
sen bu nūrnı ẕat-ı muṭlaḳdın tile

bir du'ā kıldı vü Süfyān-ı nigū
ḫātemin͡g bolsun seni bā-āb-rū

15 aṣl[2] bilsen͡g bizge andındur necāt
verne bar-miz nāçīz ü bir[3] gird-bād

148 hem-çünīndür[4] ḥaṣlet-i her ehl-i seyr
evliyā hīç kimni körmes munda ġayr

17B birni fevḳ kördi imes hergiz velī
kelb-i dūzaḥ didiler şundaġ ʿAlī

18 her kimi taḳvāsıġa bir[1] bend irür

---

[1] nīm-cev: hem-çü cev KK
[2] aṣl: aṣlı KK
[3] bar-miz nāçīz ü bir: bar-siz nā-ḫired her KK
[4] hem-çünīndür: hem-çünāndür KK

ehl-i taḳvālar heme[2] ḫursend irür

ol ki ḫursend boldı irmes müttaḳī
pīrdin[3] bī-behredür merd-i şaḳī

94
ġazel[4]

me fā ʿī lün   me fā ʿī lün   me fā ʿī lün   me fā ʿī lün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

cihānnı bāġıdın rāḥat ṭaleb ḳılma tikenni bar
egerçi yolge yaḫşı bar keyinidin yamannı bar

ḥalāvet birle cūş miḥnetke dil-gīr bolmagin hergiz
körer-sen nigū bedni zūd keynidin yamanı bar

3 vefādār u ḫoş-ḫūy heme bilseñ özüñdindür
ki ḳalmas ṣāḥibidin seg anı ḳoyanda nānı bar

nigāhī ḳılma düşmenge bir ur ḫışm-ı bed birlen
egerçi kendedür saḫlay töken şāh-ı cihānı bar

mekān birle zamānı bir körerler ʿālī himmet ḫalḳ
kiyin ḳoymasdu kār-ı ḫayrnı kimini īmānı bar

6 müselmān bolmadı Firʿavn rūd-ı Nīl'ge ġarḳ boldı
özüñdin bā-ḫaber bolgin belā-yı nā-gehānī bar

dururda ʿömrini zinhār nā-dānlikde ötkerme
körer pīrlikni āḫir kimni ki ʿömr-i civānı bar

keyin ḳalgin cemāʿatdın tekebbürini tapmasdur
neçük kez ḳaldıñ ey ġāfil mü'ezzinni āvāzı bar

9 muḥabbet keştīsidin Mebde-i Nūr izle ey Meşreb
dehānıda hemīşe āyet-i sebʿa'l-mesānī bar

95

---

[1] taḳvāsıġa bir: taḳvāsıda o KK
[2] heme: ḳaçan KK
[3] pīrdin: pīridin KK
[4] Bu gazel TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

ġazel

me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

ġanīmet bil bu vaḳtni ʿömrdin neşv ü nemā ḳalmas
ḳarılik yetti dīden͡g yaşladı an͡ga żiyā ḳalmas

18A köziñ͡gni barıda nīkī ḳıl imdi nīk[1] yaḫşıdur
yamannı atı hergiz bu şehrge bārhā ḳalmas

3 ayaġın͡g ḳuvveti barıda közni[2] barıda yol yör
ecelni leşkeri kilgen soġun bu dest ü pā kalmas

ġam-ı düşmenge[3] şād u özgelerge bolmagin ġamgīn
gedānı mātemige şād bolma pādişā[4] ḳalmas

ki bizdin son͡graki ḫalḳ igegleri merd-i ferāmūşı[5]
heme dünyā bilen meşġūl bolup ṣāḥib-duʿā ḳalmas

6 zamāne fitne boldı māder ü duḫter bolur bī-şerm[6]
ālimlerdin ʿamel kitkey ki şehlāge ḥayā ḳalmas

közün͡ge sürme ḳılgin ol Ebū Bekr ḥāk-i pāyını[7]
ġanīmetdür bu devr Aḥmed uşandaġ Muṣṭafā ḳalmas

ġam-ı gūr (u) kefenni ḳayġusıda bolma ey dervīş[8]
ʿulemādın ʿamel kitkey ki şerlerde ḥayā ḳalmas

9 der-i raḥmet açuġda Mebde-i Nūr izle ey Meşreb
kimi ki dīnge te'ḫīr itmedi an͡ga günāh ḳalmas

96

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

---

[1] nīk: nīkī KK
[2] ḳuvveti barıda közni: barıda közün͡gni nūr KK
[3] ġam-ı düşmenge: ġam-u düşmenge KK
[4] mātemige…. pādişā: mātemge … pādişāh KK
[5] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[6] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[7] Bu beyit KK'da yoktur.
[8] Bu beyit KK'da yoktur.

- . - - / - . - - / - . –

تا نزا يد بخت تو فرزند نو
خون نكرد دشير شير ين خوش شنو

merd-i kāmilge ʿameldür ḥāmile
çün ʿamel ferzend irür hem rāhile

3 revnaḳ-ı dīdār-ı īmāndur ʿamel
çün melek-Rıḍvān[1] gülistāndur ʿamel

her ʿamel kāmilge bir ferzend-i nev
hem-çünīn[2] ferzendge cānlardur girev

ḫākni evvel ḳābil iksīr ḳılur
cūy-ı ḫūnnı pāk eyler şīr ḳılur

6 ẕellet-i mü'min irür deryā-yı ḫūn
çün ʿamel iksīr irür bilgil bu kün

bī-ʿamelni ser-dıraht-ı ḥuşk bil
bā-ʿamelni būyını[3] ṣad müşg bil

ma'rifetdür ol ʿamellerge s̱emer
bī-s̱emer bolsa neçük bolġay[4] şecer

9 berg bar u maḥż-ı ḥuşk-ı sāye'ī
sūd ḳılmas sāye-i bī-māye'ī

men ġulām-ı sāye-i ṣāḥib-naẓar
sāye tapsa bergidin bolsa s̱emer

149 bu rumūzīdür ki nā-dān bilmesün
yetmegey bu nüktege ʿaḳl-ı zebūn

12 kim ki devlet taptı bilgenni[5] ḳılur
asl-ı bed-baḥt bilgenidin ayrılur

97

[1] çün melek rıḍvān: mülk-i rıḍvān KK
[2] hem-çünīn: ançinīn KK
[3] būyını: būynı KK
[4] bolġay: bolgey KK
[5] bilgenni: bilgenin KK

ḥikayet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Şah Muẓaffer bā-ʿadālet şāḥ idi
Ḫvāce Nūr'ge yüberip mürvārīdī

didi dīvārımge bünyādī kirek
şeyḫ-i vaḳtdin man͡ga irşādı kirek

3 şeyḫni aldıda men bolsam[1] muḳīm
dest tapar mülkümde köp düşmenlerim

bu süḫanlarnı[2] işitti Ḫvāce Nūr
didi aḫ tüf boldı kön͡glüm bī-ḫużūr

aṣl-ı dilin͡ge Ḫudā'dur şāhidin͡g
ḫasça yoḳtur yetti ḳaf[3] mürvārīdin͡g

6 bar idi bir ḥücrede ṣāhib-dilī
yıġıp irdi merd ṣad-men pişkili[4]

şeyḥ[5] ġayret birle ḳıldı nīm-nigā
cümlesin mürvārīd itti cā-becā

vāy nāḳıṣlar nişāne atadur
hīç nisbet yoḳ u[6] nisbet satadur

9 biz o vaḳtde körmedük erzān-fürūş
reng-i kāhı körmegenler dān-fürūş

Ḥaḳ'nı hem dünyāda satar mı çü merd
asl-ı dünyā cīfedür hem bād-gerd

ḳul ki satsa ḥvācesini[7] ḥvārdur

---

1 men bolsam: bolsam men KK
2 süḫanlarnı: süḫannı KK
3 ḳaf: ḳap KK
4 ṣad-men pişkili: ṣad-men mürvārīd pişkili KK
5 şeyḥ: şeyḥ ki KK
6 yoḳ u: yoḳ ki KK
7 ḥvācesini: Ḫüdā'sını KK

lāyıḳ-ı ẖiẕmet imes murdārdur

19A 12 nī̇k ü bedge dī̇de-i teşḫī̇s kirek
nisbet-i merd-i Ḫudā ḫāliṣ kirek

satıp algen birle bolsa ey ʿAlī̇
Hindūy u Tersā bolur irdi velī̇

pī̇r-i nāḳıṣdur baẖışlap-men dise
men fülānge yolnı başlap-men dise

15 yetti ḳāf irdi vü[1] mürvārī̇d-i pür
şeyḫ koştı ḳıldı on sekkiz şütür

aydı ol şeh ṭālib-i pişkil iken
niçe pişkilni yüberdim an͡ga men

bolsa irdi şāh müştāḳ-ı ī̇mān
serd bolur irdi dilidin ẖānmān

18 imdi bildim ʿaḳl-ı şeh[2] kūteh iken
bu ʿaceb taḫt üstide bir şeh iken

ḳāṣıdā[3] şehke munı zī̇nhār ayt
ez-berāy-ı fazl-ı ol Ġaffār ayt

ḳorḳmagin şehdin ki kirm-i ẖākdür
aṣl şeh dirler şeh-i eflākdur

150 21 bu rumūznı an͡gladı cānı anı
behre taptı cān-ı mecrūḥı anı

dest birdi şeyẖke[4] boldı ġulām
ḳavmdür üftāde muḥtāc-ı imām

boldı ol kāmil Ḫudā dāmıge bend
boldı şundaġ evliyā dāmıge bend

24 ḫaṭṭ-ı şeyẖni iltti ol iẖlāṣ-cūy
boldı āẖir şāh birle rū-be-rūy

---

[1] irdi vü: irdi KK
[2] şeh: şāh KK
[3] ḳāṣıdā: ey rasūl KK
[4] şeyẖke: pī̇rge KK

ança körsetti kitābetni an͡ga
şeh oḳudı boldı bī-ḫod cā-be-cā

aydı[1] ol ‘Īsā-ṣıfat merdī iken
ikki ‘ālem aldıda gerdī iken

19B 27 şāh çün ol ḫalḳ iken bizler gedā
kirm-i ḫākige ne lāzım taḫt-ı şāh

ey meni südren͡g medārım ḳalmadı
yol yörerde iḫtiyārım ḳalmadı

kiledür[2] ü hem ḳıyāmet zemherīr
ḫāne ḫas-pūşī[3] iken bu dār-gīr

30 merd-i kāmilge birge hem imes
ḫāne-i ḫas u heme birme dimes[4]

āteş-i kibrdin heme būdı köyer
ẕerre’īge būd u[5] nā-būdı köyer

ārzū-yı ḥāne-i ‘uḳbā ḳılay
ḫāne-i dünyādın eknūn ayrılay

33 zen ki bī-şū boldı bir ṭālib tapar
mülk-i bī-ṣāḥib aḫīr sāḥib tapar

köp günehke ġark bolup-men tā-be-ḥalḳ
müşt-i ḥākem men kiyem cencāl-ı ḫalḳ

kilgil ey ‘Abdu’l-Vefā kār ıżṭırāb
baġla eknūn her dü-pāyimge ṭınāb

36 merkeb-i tīzi minip ‘Abdu’l-Emīn
şeyḫni menzil-gāhige[6] südregin

titrer irdi bu süḫandın ehl-i şehr

---

[1] aydı: didi KK
[2] kiledür: kile KK
[3] ḫas-pūşī: ḫas-pūş KK
[4] Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[5] būd u: būdı KK
[6] menzil-gāhige: menzil-gehige KK

yā meger luṭf u yā[1] ez-rū-yı ḳahır

südrediler ikki fersaḫ rāhkeçe
bu gürīz-pā[2] merdni dāru'llāhkeçe

39 şeyḫke ilhām boldı vü hem[3] ġaybdın
ẕāt-ı bī-çūn bī-şek ü lā-reybdin

ġaybdın āvāz kildi ey emīn
ḳopkil[4] imdi ġavs-ı rabbü'l-ʿālemīn

bende-i bī-pā ü bī-ser kiledür
tevbe izlep Şāh-ı Muẓaffer kiledür

20A 42 ḫāṣ bendemdür özüm birdim ḫaber
ʿāşıḳ u maʿşūḳḳa sen bol ṣulḥger

ġavs̱ boldı bu rumūzdın ser-firāz
çıḳtı şāh aldıge[5] ol şeyḫ pīş-vāz

merdni kördi ki cismi ġarḳ-ı ḫūn
çend merdī[6] südrer irdi ser-nigūn

151 45 şeyḫ maʿlūm ḳıldı reng ü būyıdın
keşf boldı merdni cüst ü cūyıdın

aydı ḫār itmen͡g ki ferzendim irür[7]
cāndın artuġraḳ ciger-bendim irür[8]

köterip aldı zemīndin ġavs̱-ı vaḳt
mihribānlik ḳıldılar sulṭān-ı taḫt

48 imdi īmānın͡ga cevher bar iken
san͡ga ġaybdın terbiyetler bar iken

verne āsān yoḳ idi pāyān-ı kār

---

[1] luṭf u yā: luṭf deryā KK
[2] gürīz-pā: gürīz KK
[3] boldı vü hem: boldı KK
[4] ḳopkil: ḳopkin KK
[5] aldıge: aldıda KK
[6] merdī: merd KK
[7] ferzendim irür: ferzendü bol KK
[8] bendim irür: bendimdü bol KK

ḳolge kirdi genchā-yı bī-şümār

ikki cānibdindü[1] ġayret ey emīr
girye gūdekdindü māderdindü şīr

51 dīvni mülkige bar irdiñ͡g[2] girev
yañ͡gi[3] kildi ḳolge bu ferzend-i nev

sen ki kāmil-sen bu yolda hem-çünīn
mülk-i dünyā birle kilmes mülk-i dīn

her kişi dünyā didi pīr tapmadı
öldi ḥasret birle reh-ber tapmadı

54 bu ʿameldin taptıñ͡g imdi pādişā
özge şehler boldı aldıñ͡gda gedā

bargin ü Ḥaḳ'dın ḥaberdār eyledim
men seni çiltenge hem-rāh eyledim

ey Muẓaffer Şāh öz mülküñ͡ge bar
ḫalḳġa aytkin vaʿdhā-yı bī-şümār[4]

20B 57 müşkilātıñ͡g bar idi boldı ḥalī
şāh-ı dervīşān bolduñ͡g ey velī

bardı öz mülkige şāh-ı nīk-rū
hem ʿameldin ol tapıp ferzend-i nev[5]

Ḥaḳ-süḥān kildi īmānnı ṭalʿatı
merd-i bī-ġayretke bahşlar ġayreti

60 gūş-ı cān der-kār Muẓaffer dek nigū
vaʿẓ-ı maḥşerni işitse mū-be-mū

ḥayf bu dārū ki rencūr kem iken
pīş-i nā-dānige şekker sem iken

[1] cānibdindü: cānibdür KK
[2] irdiñ͡g: irdük KK
[3] yañ͡gi: yañ͡gġı KK
[4] ḫalḳġa …. bī-şümār: ḫalḳke …. kird-gār KK
[5] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

līk merhem bar u merhem-cū ḳanı
zehr boldı kāmımız līmū ḳanı

63 bu ṭaleb aṣl-ı Ḫudā dādı irür
her mürīdge pīrnī irşādı irür

vā dirīġā tāze ter cān iltmedük
mürde kildük būy-ı īmān iltmedük

maʿrifet bāzārıda çeng salmadük
bendelikni ḳılmay āzādem didük[1]

66 bu sebebdin boldı peydā şād u ġam
bendelerni başıġa ʿAbdu'l-Ḥakem

vaḳt-i nā-şādını biz şādem didük
bendelikni ḳılmay āzādem didük

sehl çīzige özidin kitmesün
bende ṣāḥibni ferāmūş itmesün

152 69 nefsimizdindür heme nār-ı caḥīm
Ḥaḳ revā körmes ziyānnı ey ḥakīm

ol ki maʿşūk bolsa bizge mihribān
mihribāndın hīç vaḳt tigmes ziyān

bu rumūz-ı cān irür ʿAbdu'l-ʿAzīz
her belānı nefsimizdin köre-miz

21A 72 Şeh Muẓaffer terk ḳıldı būdını
yolda kördi ʿārif-i mürşīdini[2]

kim cedel ḳıldı sebaḳnı tapmadı
kim ṭaleb ḳıldı vü Ḥaḳ'nı tapmadı

derdimiz yoḳ verne ṣad tīmār bar
Muṣṭafā ümmetkedür tīmār bar

98
ḥikayet

[1] bendelikni ḳılmay āzādem didük: boynımızge bendelikni almadük KK
[2] yolda kördi ʿārif-i mürşīdini: yolda taptı ʿāḳıbet maḳṣūdnı KK

fā ‘ī lā tün fā ‘i lā tün fā ‘i lün
- . - - / - . - - / - . –

bir ḥünāṣā Ka‘be ḳıldı iḫtiyār
ḥācılikni āḫiretde nef’i bar

baş uray yolıda iş bitkey mü[1] kin
ḥac ḫünāṣālikni birkitkey mü[2] kin

3 ḳayda barsam ḫalḳ rüsvā didiler
merdek-i ebleh ḫünāṣā didiler

ḫalḳ ṭufeylī Ka‘be’din ḥācı digey
nām-ı bed şāyed ki zūd berhem yigey

ḳılur irdi künde bir taḳlīd-i ḥām
nām-ı merddin içer irdi ḫālī cām

6 bir künī himmetke kildi ġayreti
bu irür nīm-kāle kārnı himmeti

sāyilī aydı ki ḳayda bara-sen
bir ḥünāsā merdek-i bī-çāre-sen

bir kenīz der-kār serin͡ge oltugey[3]
maḥremin͡g der-kār mürden͡gni yugey

9 yörmaġın͡g āsān ölmaġın͡g ḳıyın
Ka‘be’din ḥālā seni mergin͡g ḳıyın

bu süḫannı an͡gladı çālāk (u) cüst
ḥacge barmaġdın dilini ḳıldı süst

mūş u gürbe sa‘y bir meydāngeçe
reft-i gūsāle reh-i keh-dāngeçe

12 kim ki bolsa hem-çünān süsti ṭaleb
ol ḫünāsādur Ḫudā ḳılġan[4] ġaḍab

---

[1] mü: mi KK
[2] mü: mi KK
[3] oltugey: olturgey KK
[4] ḳılġan: ḳılgen KK

99
ḥikayet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

21B barur irdi bir Zübeyde ḥoşterī
başıge mürvārīdīdin çāderi[1]

kūdekī kördi uzaġdın nā-gehān
zūd yıḳıldı boldı şundaġ nim-cān

3 ötti kitti ḳılmadı pervā besī
bu yıḳıldı[2] dimedi ḳandaġ kesī

153 ṭıfl ötken son͡gra bir leb-i şeker
ḥāl-i ṭıfldın an͡ga yetkürdi ḫaber

didi ṭıfl irdi vü[3] nā-būd boldı ol
barnı üstige artın͡g öldi ol

6 ḫ̬ūy-ı meh-rūlar adaşkenni sorar
müşkil iş başıge tüşkenni sorar

bu neçük bī-raḥmlik ey meh-likā
ʿāşıḳın͡g ḳaldı ayaġ astıda māh

didi ṭıflī kim ü ṣādıḳ ʿışḳ bar
munda her kārını bir miʿyārı bar

9 ḫaṭ yüberdi ez-berāy-ı imtiḥān
lāf-ı ʿāşıḳlıġnı köp urma civān

ʿāşıkam didin͡g nişānın͡gdın gepür
nām-ı ʿışḳdın hīç kim iltmeptü nūr

kūdekīni[4] sīnesi efkār idi
aldıda bir ṭaşt-ı misīn bar idi

---

[1] mürvārīdīdin çāderi: mürvārīdīn bir çāderi KK
[2] yıḳıldı: yıḳılgen KK
[3] vü: ki KK
[4] TK'da "kūdekī", TK2'de "kūdekīni" şeklindedir.

12 āh didi yek laḥt aḳıp tüşti ciger
toldı zerdābıge ṣad ṭaşt-ı diger

didi ey ḳāsıd açıldı dāstān
tuḥfe-i mendin Zübeyde'ge nişān

kilür irdi ṭaştdın būy-ı kebāb
iltti ḳāṣıd aldıge[1] ṭaşt-ı pür-āb

15 sīne-i çākini reh-āverdini
ṭaşt-ı ḫūn-ālūde āh-ı serdini

22A ḳıldı ol bir bir Zübeyde'ge beyān
āh urup ol hem ḳılur irdi fiġān

talpınur irdi ki ol ümmīdvār
zinde tapkey-men mü körgey-men dīdār

18 zūd ḫaber kildi ki nā-būd boldı dip
ṭıfl ḳāṣıdnı uzattı öldi dip

kimge dārū boldı ol ʿışḳ-ı ḫabīr
çün berāberdür ṣaġīr ü hem kebīr

bendelikde hem-çünān bolmaḳ[2] kerek
tābiʿ-ı Ḥaḳḳu'l-mübīn bolmaḳ[3] kerek

21 ʿışḳ-ı ʿuḳbā yolıda rāhiledür
baṭn kāmilge ʿaceb ḥāmiledür

bu sebebdin[4] cāndın cānān toġar
ṣoḥbet-i pīrdin san͡ga īmān toġar

bī-ṭaleb ḫalḳlarnı cānı cān imes
mekr bābıda kem-i ez-şeyṭān imes

24 miṡl-i kirm-i ḫākīdür cān-ı şaḳī
müştidin her rūze[5] ḫūn-ı nā-ḥaḳı

---

[1] aldıge: aldıda KK
[2] bolmaḳ: bolmaġ KK
[3] bolmaḳ: bolmaġ
[4] sebebdin: sebebdin an͡ga KK
[5] müştidin her rūze: müştdin her rūz KK

çeşm-i dūzaḥdur[1] u bed-ḫūyı[2] anı
ṣad cehennemdin beter būyı anı

bā-ḫaber bolgin ki beddin bed yuḳar
ʿilletīni būyıdın ʿillet yuḳar

154 27 loḳmage ālūde boldı nā-tamām
ḥāṣıl-ı ṭāʿatı[3] pişmey ḳaldı ḫām

gāv eger yise piyāznı sīridin[4]
būy-ı bed peydā bolur çün şīridin

hem-çünīndür ehl-i ṭāʿatke müdām
loḳmage erzençe reh taptı[5] ḥarām

30 ḫiẕmeti şāyeste bolmas bed bolur
ṭāʿatı dergāh-ı Ḥaḳ'dın red bolur

22B ādem oldur nīk ü bedni saḳlasa
bolmasa şeyṭān ḳılur köp vesvese

ḫᵛāb u bīdārıñgda bardur iblisī
sañga dīde yoḳ ki[6] ḳılsañg teşḫīṣi

33 gūş-ı dil derkār ey Meḥmed Niẓām
tā tirig-sen izle ferzend-i tamām

100
ġazel

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

taṣadduḳ-ı uşal[7] dil-men müdām naẓar tapsa[8]
īmā bile hemeni ḥālidin ḫaber tapsa

---

[1] çeşm-i dūzaḥdur: ḫışm-ı dūzaḥdur KK
[2] bed-ḫūyı: bed-ḫūy KK
[3] ḥāṣıl-ı ṭāʿatı: ṭāʿatı boldı KK
[4] piyāznı sīridin: piyāz u sīrdin KK
[5] taptı: tapsa KK
[6] yoḳ ki: yoḳtur KK
[7] uşal: u şeh KK
[8] Bu mısranın vezni bozuk.

cihānnı ‘ibret üçün ẖalḳ eyledi Ḫālıḳ
ki bī-hünerni körüp merd eger hüner tapsa

3 īmānnı ḳaṣdıdadur nefs-i kāfir (ü) bed-kīş
dilin͡gni[1] ġāret iter ol eger ẓafer tapsa

ezelde dīde-bīnā bolmasan͡g tanıman͡gdur
ġanī kişige ḳaçan körsetür ki zer tapsa

başın͡g çü[2] ‘arşke yetse müdām lerzede bol[3]
dıraht başını zūd ẖam ḳılur s̱emer tapsa

6 közün͡gni barıda bir merd-i ḳābil[4] izlep tap
adaşmagey kişi yoldın ki[5] hem-sefer tapsa

nümūnedür-sen ü man͡ga bu fażl-ı baẖşāyiş
uçar hevāge uluġ rūh bāl u per tapsa

kir imdi Meşreb-i şūrīde Mebde-i Nūr’ge
bu yolda merd kerek bahrdın güher tapsa

101

ġazel[6]

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
. - . - / . . - - / . - . - / . . –

tüzeldi faṣl-ı gülistān ‘ömür civān boldı
civānlikde işanç yoḳ üçün cezā boldı

hezār ḥāmilelikler bu yolda Bel‘am dek
yetür ḳoldakini yolda bī-īmān boldı

23A 3 nesīm-i ḳahr-ı Ḫüdādür bād-ı istiġnā
alarnı ẖayr u ‘ibādet nīm-dān boldı

---

[1] dilin͡gni: dīnin͡gni KK
[2] çü: çün KK
[3] bol: bolgil KK
[4] közün͡gni …. ḳābil: közün͡g …. ḳābilni KK
[5] yoldın ki: yoldın KK
[6] Bu gazel TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.

mecāzī şāh imestür ki bir nigīn algey
kimi ki ḳıldı naẓar ʿarşke pās-bān boldı

Ḫüdā yaḫşı didi kildi aylanıp devlet
kimi ki özi yaman didi ol yaman boldı

6 hezār ṭāʿat eger ḳıldı taʿne-i bisyār
Muḥammed-i ʿArabī ḥaḳ kim rāz-dān boldı

ne kūr bilen tapsañ͡g men uşança barı-men
kimi ki özini kördi bed-gümān boldı[1]

bu yolda ʿilm (ü) ʿamel dest-gāh-ı ʿuḳbādur
Ḫalīl'ni sāyesidin nār būstān boldı

9 töküldi Mebde-i Nūr-ı İlāhī Meşreb'ge
velī tecellī-i envār-ı āsmān boldı

102[2]

آفت این در هوای شهوت است
ور نه اینجا شربت اندر شربت است

ança sendindür heme nīk ü bedī
ne ḳabūl-i ḫāṣ kildiñ͡g ne redī

3 kim ʿadem boldı bu ṣaḥrāda men
hem-çü ʿĪsā āsmānge taptı cān

çıḳtı ṣad bend ṭılısımdın rūḥ-ı pāk
ʿāriyetdür baʿd-ez-ān ecnās-ı ḫāk

emr-i Ḥaḳ'dın irdi emri izledi
hem elestdin tār u ḫamrı izledi

6 kitti ol baḥr-i beḳāge ġalaṭ urup
ḥāmī boldı [3] انت علاّم الغيوب

---

[1] Bu mısranın vezni bozuk.
[2] Bu metin yani 102 numaralı metin; bir Farsça olmak üzere yedi beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[3] Kuran, V(Maide), 109

ḳılman͡gasan͡g aṣlın͡ga bir sāʿat nüzūl
hem H̱üdā hezār sendin ni resūl

103
ḥikayet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

23B barur irdi yolda Sulṭān Bāyezid
girdide ser-cemʿ idi ẖayl-i mürīd

çün barurdı anda[1] bir gürgīn segī
söykenip ötti ki şeyḫke endekī

3 tiptiler pāy-ı mübārek birle çün
kelb cāmemni necis ittin͡g zebūn

seg zebān-ı ḥāl birlen nā-gehān
açar irdi aṣl-ı şeyẖdin dāstān

çün körüp bir segni titreydür regin͡g[2]
hem derūnın͡gda irür sī-ṣad segin͡g

6 her segīni zehrini ḳılsam beyān
ḳorḳa-men ṭāḳat ḳıl'almas āsmān

155 men eger ālūde ḳılsam ẓāhiri
ḳaṭre-i āb pāk eyler ṭāhirī

ol segī ki ayta-men ḳılsa żarar
niçe sen dik şeyẖni īmānı köyer

9 şeyẖ bu sözni an͡gladı segdin dürüst
cümle aʿżāsı perīşān boldı süst

didi rāst ayttın͡g[3] munı üstādı-men
gerçi seg-sen ẖalḳnı üstādı-sen

---

[1] barurdı anda: barur irdi ki KK
[2] regin͡g: ren͡gin͡g KK
[3] ayttın͡g: aydın͡g KK

cism ü cān bābıda bir maṭlabdu-sen
aṣlın͡g ādem birle hem-ḳālıbdu-sen[1]

12 men vefānı sendin örgensem revā
ḳālıb-ı ḳudretke ḳıldın͡g[2] āşnā

ḥarf-i pākin͡g dīdege iksīrdür[3]
cennet içre heme ming ḳıṭmīrdür[4]

cān taṣadduk mesken-i ḫāṣımge kil
bezm-gāh-ı pās-ı enfāsımge kil

15 dürr-i maḳṣūd izle an͡ga çeng salay
sen tekellüm ḳıl ki men pendi alay

25A[5] kelb aydı bu süḫanlar ḫāmdur
yerge sāyem tüşse bir bed-nāmdur[6]

sen ki bar-sen bārhā maḳbūl-ı Ḥaḳ
ṣūfīler girdin͡gde ṣaf ṣaf ehl-i delḳ

18 kim seni körgende yolnı açadur
meni körgende ḫalāyıḳ ḳaçadur

men neçük hem-dem bolay gürgīn segem
hem necīsü'l- ʿayn aṣl-ı bed-regem

bu süḫanḍın ġavs̱-ı vaḳt ḳan yıġladı
yaḳa[7] çāk eylep perīşān yıġladı

21 aydı bir segge ki bolmam[8] āşnā
çün bolur-men taġne maḳbūl-ı İlāh[9]

ṣūfīlikdin cānı tapmasdur ḫaber

---

[1] hem-ḳālıbdu-sen: hem-ḳābildü-sen KK
[2] ḳıldın͡g:kildin͡g KK
[3] iksīrdür: eks̱erīdür KK
[4] ḳıṭmīrdür: ḳıṭmīridür KK
[5] KK'da 24. ve 25. varaklarda aynı beyitler tekrar edilimiştir.
[6] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[7] yaḳa: sīne KK
[8] ki bolmam: bu lālüm KK
[9] İlāh: Ḫüdā KK

tā özini bilmese[1] segdin beter

her kişi bu yolda dil-āzārdur
rūz-ı maḫşer cāy-ı āḫir nārdur

24 ey birāder bolmagin āzār-ı kes
örtenür sen āteş-i dūzaḥke ḫas

Bāyezid irdi ki şeyḫ-i ḳuṭbdın
ol bol'almay kitti segge hem-nişīn

cāy-ı nāzikdür dem urmaḳlıġ[2] ḫaṭā
kes bilür mi kūh uluġ mı[3] munda kāh

27 ġayretidin nīklerdin[4] taptılar
genc-i īmānnı şu ʿaczdin taptılar

bu rumūz-ı Mevlevī iksīrdür[5]
belki her beytide sad-lek pīrdür[6]

hem-çünīn bolsan͡g bu yolda merd-sen
verne ṭablı ḳaḳmagin bī-derd-sen

30 der-ḥaḳīḳat kendelerdin kende-sen
taġne Ḥaḳ'nı aldıda şermende-sen

104

ḥikāyet[7]

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

25B ṣūfī'ī bar irdi nām u nen͡g ġarḳ
nīk ü bedni onça ḳılmas irdi farḳ

ḳaṣd şol irdi ki ṭāʿatda bolay
tā ki ḫalḳnı közige maḳbūl bolay

---

[1] bilmese: bilmes KK
[2] nāzikdür … urmaḳlıġ: nāzükdür … urmaḳ KK
[3] bilür mi … uluġ mı: ne bilsün … olġay KK
[4] nīklerdin: nīkler yüz KK
[5] iksīrdür: ekṣeridür KK
[6] beytide ..... pīrdür: süstīge ...... pīridür KK
[7] Bu hikaye TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

3 ḫāh nīk ü men ḫāh merd-i zebūn
şunça ḫoşnūd-men merdüm ḫūb disün

mescidīde bar idi tenhāy-ferd
ṭāʿat eylerdi şebān ki irdi serd

hem hevā bārān hem sermā idi
ḫāneḳahda ṣūfī çün tenhā idi

6 terk ḳıldı ṭāʿatını bī-ḥużūr
şeb hevā serd ü bu vaḳtde kim ḳılur

köpegi bar irdi ammā reng-i zerd
an͡ga te'ṡīr eyledi seyyār-ı serd

çarḫ urup mescidge kirdi nā-gehān
ṣūfī ādem kildi dip ḳıldı gümān

9 bī-tahāret irdi ḫᵛāb-ālūde'ī
bardı deryā aldıda kūr dīde'ī

yüz meşaḳḳat birle çün ḳıldı vużū
tā ki ol mescidge boldı rū-be-rū

yatmadı ṣūfī çü vaḳt-i bāmdād
ḫalḳ meni yaḫşı disün dip kön͡gli şād

12 tā eẕān vaḳti ki ol ḳıldı nigāh
bir seg-i zerdīni kördi cā-be-cā

saḳf-ı mescidin yetişti an͡ga rāz
ez-berāy-ı seg üçün ḳıldın͡g namāz

kilsen͡g irdi baş urup dergāhke
ʿāşıḳ irdi şāh-ı ḥācib-ḫᵛāhke

15 seg üçün ḳıldın͡g bu işni ʿaḳl-ı pest
lā-cerem didin͡g ki seg kildi dürüst

26A nefs bilen ḳılgen ʿibādet nārdur
rūḥ bilen ḳılgen ʿibādet yārdur

ṣūfī ser-gerdān bolup öz kārdın

nefʿ körmey ol şeb-i bī-dārdın

18 ẕāt-ı pākin͡gdin seni ḥaḳḳa’l- mübīn
bendeni kārını bī-nefʿ ḳılmagin

kim ki taḳlīd birle ursa pā vü ser
Ermenī’ni ṭāʿatıdın hem beter

tevbe ḳıldı ṣūfī zārī eyledi
dīdedin ḫūnlarnı cārī eyledi

21 bendelik āzādlikdür ey refīḳ
rāh-ı āsānī imes rāh-ı ṭarīḳ

ol ki yol ṭay urdı küll-i ḥāldin
ḳol köterdi cümle-i iḳbāldin

Ḥaḳ o rezīnge dilde bolsa ārzū
merd īmāndın hīç vaḳt tapmastu bū

24 bendelikde hem-çü keẕẕāb irür
ehl-i kiẕbni düşmenim diptür ġafūr

105

ḥikāyet[1]

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

ḫᵛāce’ī bar irdi bī-dest-gāh cāy
ne seride bar irdi ne kefşi pāy

aytur irdi her seḥer ey pādişāh
man͡ga genc birsen͡g salay ḫāneḳāh

3 men derini pāk aḥmerdin ḳılay
saḳf u dīvārını zaʿferdin ḳılay

men an͡ga pāları ṭılāyī ḳılay
vü se sīnī nuḳre’i ...... ḳılay

toḳutay mürvārīdīdin cā-namāz

---

[1] Bu hikaye TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.

ḫāneḳahdın ikki üç çendān dırāz

26B 6 zümrüdīdin an͡ga bolsa ʿālīler
men ḳomay miḥrābge şemʿ dek güher

aytur irdi vü fiġān eyler idi
yaḳa çāk eyler idi yıġlar idi

nā-gehān tüş kördi kān-ı zerni ol
yā beşāret birdiler rūḥ-ı resūl

9 didi ḥażret yıġlama köp ḳılma ġam
ki fülān cāyıda pinhān taḫt-ı Cem

līk her pāy irür si ṣad ṭınāb meni
toḫsan üç min͡g man͡ga bilgin anı

pehnidür ol taḫtnı on sekkiz ṭınāb
līk her bir Cem'ide ṣad dürr-i ḫoş-āb

12 dīger-i vaṣf zebānıge sıġmadı
ʿömr ḳalīldür yol yügür ey evḥadī

ḳoptı ornıdın bī-ṭāḳat bolup
ikki dünyā an͡ga nīm-sāʿat bolup

didi ferzendimge ḳılsam maṣlaḥat
bu rumūzdın son͡gra kim bulgey zīnet

15 men ki tenhā-men bu sermāyeni
çün kötergüm bir ʿazīmet pāyeni

zūd kötergin emr iter Rabbü'l-Celīl
kirm-i ḫākīge ne lāzım bār-ı fīl

sīnesige pīrni cā ḳıldı nihān
vaʿde-i Ḥaḳ irdi uçrap kildi kān

18 ger tapıldı ḫaşmet ü cāh u zīnet
yādıdın çıḳtı ol ikki maʿrifet

didi men kim ḫᵛāce-i müflis-gedā
ḫāneḳah salsam çuḳır-u pādişāh

nīm-cānım ḳayn bilen nā-būd bolur
aḳrabālar men üçün ḳaynda ölür

27A 21 ber-rumūz şoldur ki şükr’allāh dimaḳ
künde nīm-erzenni cerḫ ḳılmaḳ yimaḳ

men ḫaṭā ḳıldım ki bes nīmim didim
nīm tursun kim zehrlerni yidim

künde rengige nigāh ḳılsam yeter
dilge men mihrini cā ḳılsam yeter

24 hem-çünīn efsāneler aytur idi
ki temāşālar ḳılıp ḳaytur idi

müddetī üç yıl tapıp feyż ü fütūḥ
seyl kildi vü yıḳıldı bāz kūh

taḫt-ı kūh astıda ḳaldı zerleri
berçīde mürvārīd ü gevherleri

27 yıġlar irdi ḫāneḳah hem salmadım
maẓlūmnı kön͡glini hem almadım

hem-çünān kitti ḳolumdın rāygān
birmedim bī-çārege nīm-nān

imdi bildim bī-vefā devlet iken
evveli döküldi āḫir let iken

30 ʿömr birdüm merg bir kildi leti
nā-şükürlük bendeni bī-devleti

imdi tapsam mundın hem efḍal ḳılay
her faḳīrni müşkilini ḥal ḳılay

her müsāfir su dise şerbet berey
keşnelerge ṣad ṭabaḳ niʿmet berey

33 aytur irdi bu süḫannı bārhā
kildi hātifdin ḳulaġıge nidā

lāf-ı bī-ḥad urma ey güm-rāh merd
sen ʿazāzilge refīḳ hem-rāh merd

men ki Ḫālıḳ-men seni ḳıldım ġanī
man͡ga itken evvelīn vaʿden͡g ḳanı

27B 36 her ḳulı ki ḫᵛācesini birse ḳand
başıge āḫir tiger nīş ü külend

bu süḫannı an͡gladı Ḫᵛāce Ḫubān
āh didi ġamgīn tenidin çıḳtı cān

yoḳ idi ṭāʿatıge ṣıdḳın fürūġ
aytıp ötti maḥżā bir lāf-ı dürūġ

39 ne güher aldı vü ne ḫar-mühre'ī
ne o dünyā ne bu dünyā behre'ī

hīç encāmı müyesser bolmadı
ṭāʿatı maḳbūl eger bolmadı

kimni īmānıdadur ṣıdḳın çeraġ
tevbe bile yaḫşı mergdin ilgiraġ

42 tevbelig ḳulnı īmān sermāyesi
yoḳtu taḥsīn ʿarşke ḳoşsa pāyesi

aṣlı bilsen͡g nāḳıż u ālūde-sen
naḥsiyetlig tenge bardur dūde-sen

bī-ḫaber-sen ṣıdḳ u kiẕbin͡gdin bu vaḳt
anda bilgün͡g başke tüşti zūr baḫt

45 reft-i kārını ne bilsün her ḫasīs
ḥırṣke ṭılā körüngey barça mis

kīmiyā-yı nūr-ı īmānnı tile
vaḳt-i rıḥlet nūr-ı Yezdān'nı tile

kūr kitme mis̱l-i iblīs dek şaḳī
müttaḳī kit müttaḳī kit müttaḳī

106
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

156 ʿavretī bar irdi ġamgīn bī-nesīm
bar idi şūyı[1] anı merd-i ʿaḳīm

pīre-zāli aydı[2] tā-key tā-be-çend
ḥāli bar-sen ten-dürüst ü bī-gezend

3 oltuma bī-ġam bu vaḳt ümmīd-i şū
ḳop mücerredlerge bolgin rū-be-rū

28A şād ferzendī tapılgey san͡ga hem
ḫāṭırın͡gdın kende bolġay kūh-ı ġam

irni aldıda bolur-sen sürḫ-rūy
ey civānlik ötti[3] kāhillikni ḳoy

6 didi ol ʿavretke[4] men ḫūb bile-men
men bu fikrni kiçe kündüz ḳıla-man

ḳorḳa-men ḳahr-ı Ḫudā'dın her şebī
nime bolgey bu cihānnı maṭlabı

bendelikde bolmagay-men nā-bekār
nā-bekār ehlini bilgin cāyı nār

9 ḫuşk cāyıge sepip-men[5] dāne'i
Ḥaḳ özi ḳılsun pür-i peymāne'i[6]

bu süḫannı aytmagin īmān köyer
belki īmān keynidin ṣad cān köyer

turma ey māmā bu yer[7] cāyın͡g imes
yaḫşı taʿlīmni tüzetkey yaḫşı kes

12 hem-demī ki[8] başlasa dūzaḫke rāh
rū-siyāh bolsun İlāhī rū-siyāh

---

[1] şūyı: şūy KK
[2] idi: irdi KK
[3] ötti: vaḳti KK
[4] ʿavretke: ʿavret ki KK
[5] sepip-men: saçıp-men KK
[6] pür-i peymāne'ī: pür-ü peymāne'ī KK
[7] yer: cā KK
[8] hem-demi ki: hem-demin͡ge KK

bu süẖannı[1] ḳaytaray dip pīre-zāl
bāṭınıda bar idi kelb-i kelāl

didi köp saẖt aytma bībī şādmān
men seni nā-geh ḳılardım[2] imtihān

15 pārsālikde nigū-sen tāze'ī
Rūm'ge kitken Şām'ge āvāze'ī

men ki ḳaṣdım yoḳ ki bes raḥmet[3] ḳılay
kavladım şāyed żamīrin͡gni[4] biley

didi ol ʿavret ne ḥācet kavlamaġ
bed süẖandın[5] öçkey īmāndın çerāġ

18 hezl āfetdür dūzahnı küli
bolma dūzaẖnı külige meşġūlı[6]

28B hezl hem şūmdur u īmānnı bozar
girye ḳılsa yaẖşı dāyim reh-güzer

rāh-ı āsānī imes hezl-i beşer
toḳsan üç ming yıl[7] Ḫudā'dın dūr tüşer

21 hezl-i Ḥavvā ḳıldı Ādem'ni edā
boldı Ādem mülk-i rıḍvāndın cüdā

tevbe ḳıldı üç yüz yıl ḳan yıġladı
belki Ḥavvā hem perīşān yıġladı

ḥāli hem ferzendleri zişt köredür
ki bu hezldin ẖalḳ kāhiş köredür

157 24 mū-sefīdī-sen bu yolda tevbe ḳıl
bende bolsan͡g hezlni dūzaẖça bil

[1] süẖannı: süẖandan KK
[2] nā-geh ḳılardım: nā-geh ki ḳıldım KK
[3] ki bes raḥmet: san͡ga zaḥmet KK
[4] żamīrin͡gni: ẖamīrin͡gni KK
[5] süẖandın: süẖan nidā KK
[6] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[7] üç ming yıl: üç yıl yol KK

bayaki kamfir çü[1] şeyṭānī idi
çeng salay dip sīnesi[2] biryān idi

ḳaṣdı şol[3] irdi ki tā çeng salgeni
ḥīleler birle īmānnı[4] algeni

27 bāz alıp kildi vü[5] kīmḫᵛāb-ı diger
līk ḥüsnidin libāsı reng-i zer

bir[6] ṭaraf destide yetkürdi peyām
mehter-i şehr aytadur sizge selām

ten ḳılay mānende-i ṣad lāle'i
ṣad tabaḳ ṭılā ḳılay kitmāle'i

30 ol eger men birle[7] bolsa cān berey
māl u cānım yetmese tāvān berey

bayaki ʿavret ki nīgū ḥıred
üyide[8] bar irdi derrīde nemed

an͡ga körsetti libāsım bardur
merd-i reh-revge bu hem bīsyārdur

33 kim ki kem kördi Ḫudā hem kem körer
ümmetī ki nā-şükürdür ġam körer

29A bil ki ümmīdim[9] īmān meh-tābıdın
kühne şālım[10] bihdü ġayr kimḫᵛābıdın

lūlī yoḳ-men ʿavret-i şehvet-perest
ursa nā-maḥrem meni destimge dest

36 kilmegin şeyṭān iken sen Ermenī
körmedim sen dik[1] ki dūzaḫnı zeni

---

[1] kamfir çü: kibr çün KK
[2] sīnesi: dīdesi KK
[3] şol: bar KK
[4] birle īmānnı: birlen īmānı KK
[5] kildi vü: kildi KK
[6] bir: her KK
[7] birle: bile KK
[8] üyide: üyde KK
[9] bil ki ümmīdim: bil ümmīdim bar KK
[10] şālım: şālı KK

gerdeni sındı vü bed-mū ḳayttı ol
tevbe vaḳtide ʿazāzildür melūl

bāz şeytān irdi vü ol rū-siyā
körsetür irdi ki rāh-ı özge[2] cā

39 yüz kirişme ḳıldı nāfiz bolmadı
ol ki[3] aṣlı zinde irdi ölmedi

men ġulām-ı Ḫᵛāce-i Meḥmed Ṣalāḥ
vaḳt-i ṭāʿat tapmasa şeyṭānge rāh

āḫiri kitti semender dek bolup
köydi kitti ṭaşt-ı aḫker dek bolup

42 āhımızdın[4] āteş-i sūzān köyer
ḳahrımızdın ʿilm-i ṣad şeyṭan köyer

ārī kāmil bolsa mü'min gep şudur
evvel ü āḫir uluġ maṭlab şudur

çünki nāḳıs bolsa rūḥ-ı evvelī
zūd çıḳar yoldın īmānge muʿṭalī

45 Ḥaḳ ki ġayret birse yetkürse[5] timār
ehl-i dāniş bezmige şeyṭān çikār

bayaki ʿavret firāvān yıġladı
āḫiretni vehmidin ḳan yıġladı

158 maḳṣūdumnı ẕāt-ı bī-mānend bir[6]
hedye'i ġaybdın kitür ferzend bir[7]

48 üstüvār irdi yoḳ irdi dīn-i süst
birdi Ḥaḳ ol taptı ferzend-i dürüst

29B kim ṭaleb ḳıldı ki enver tapmadı

---

[1] sen dik: sen KK
[2] rāh-ı özge: reng-i özge KK
[3] ol ki: ol KK
[4] āhımızdın: āhıbızdın KK
[5] yetkürse: körsetse KK
[6] bir: ḳıl KK
[7] kitür ferzend bir: man͡ga ferzend ḳıl KK

devlet-i rāh-ı peyem-ber[1] tapmadı

gep ṭalebdür ṭalebdin ḳalma sen
bī-ṭaleb olturma ey ʿAbdu'l-Ḥasen

51 kim ṭalebde yār boldı yār idi
kec-revīşlerdin Ḫudā bīzār idi

zen ki ol şeyṭānge gerden birmedi
bildi düşmen dīvni ten birmedi

sedd-i rāhın͡g ḫasçadur dūzaḫça bil
sehl bilme ḫaṣmnı ʿAbdu'l-Celīl

54 nīm-peşşe ḳıldı Nemrūd'nı helāk
kimge ki ḳahr eyledi Yezdān-ı pāk

kimge tevfīḳ birdi rūşen boldı şeb
ḫᵛāh ḳul bolsun u ḫᵛāh ṣāhib-neseb

ol ki bolgin didi boldı peşşe fīl
fīlni peşşe ḳılsa taḥsīn yoḳ Celīl

57 ʿavreti pīşige birdi himmeti
gerden-i şeyṭānnı urdı ġayreti

Berṣıyṣā'ge birmedi evvelde hūş
tüşti gürbe ḳolıge mānend-i mūş

yād-ı Ḥaḳ'nı izledi ʿAbdu'l-Emīn
Ḥaḳ penāh birsün bu dīv çengālidin

60 pāreni nefsige maḥbūs[2] ḳıladur
maġrūr-ı ṣad neng ü nāmūs ḳıladur[3]

pārelerni[4] gencige ḳol saladur
taptı ġafletde īmānın[5] aladur

baʿżılarnı kūr u güm-rāh[1] ḳıladur

---

[1] devlet-i rāh-ı peyem-ber: müjde-i nūr-ı peyem-ber KK
[2] maḥbūs: maḥbūb KK
[3] maġrūr-ı ṣad neng ü nāmūs ḳıladur: mekr itip ʿilm san͡ga maġrūr ḳıladur KK
[4] pārelerni: baʿżılarnı KK
[5] īmānın: īmānnı KK

memleket taẖtı üze şāh ḳıladur

30A 63 baʿżılarnı sūdı[2] sevdālarge bend
kiçe kündüz intiẓār-ı çūn ü çend

baʿżılarge saladur ṣad lengeri
mis̱l-i deccālī ki ṣad şūr u şeri

baʿżılarnı aḳlıge māyil ḳılıp
Belʿam-ı Bāʿūr dik cāhil ḳılıp

66 baʿżılarnı destidin iltkey girev
intiẓār-ı mübtelā-yı mülk-i nev

baʿżılarnı gūşını[3] eylep kerī
bendelikni itmegin titrer dili[4]

baʿżılarnı munda ten-perver[5] ḳılıp
āḫiride tīġ-ı bī-cevher ḳılıp

69 baʿżıge ḫāṭır-müşevveş körsetüp[6]
ābnı közige āteş körsetip

159 baʿżılarnı fāriġ-i uḳbā ḳılıp
dīn ü īmāndın ki bī-pervā[7] ḳılıp

baʿżılarnı ṣāḥib-i menzil ḳılıp
ṭāʿatın satıp güneh ḥāṣıl ḳılıp

72 hem-çünīndür nefshā-yı muḫtelif
orta yerde müşterek rūḥ-ı laṭīf

kim bu ʿilletlerge boldı mübtelā
tā ḳıyāmet derdige tapmaḳ devā

baʿżılarnı ḳıladur ṣāḥib-neseb
boladur mānende-i ol Bū Leheb

---

[1] güm-rāh: güm-reh KK
[2] sūdı: sūd KK
[3] gūşını: gūşnı KK
[4] itmegin .... dili: itme .... bedregi KK
[5] ten-perver: ten pür KK
[6] körsetüp: körsetip KK
[7] ki bī-pervā: bī-pervā KK

75 hem-çünān yol yörse ser-gerdān kiter
evveli mü’min kilip şeyṭān kiter

alsa gevherni ḳolıge ẖas bolur
tutsa ṭāvus ḳolıge kerkes bolur

ʿömri[1] zūd āẖir bolur şu derd bilen
oltur’almasdur nigū dil merd bilen

30B 78 Ḥaḳ-süẖan gūşige nā-fārem kilür
şādī izler vaḳti an͡ga ġam kilür

luṭfını yād eylese ḳahrı tapar
şehd salsa aġzıda zehri tapar[2]

hem-çünan ẖūyı[3] bolur ẖūy-ı bedī
her ḳabūlni[4] nezdide bardur redi

81 dost tutsa āẖiri düşmen bolur
merdler aldıda kilse zen bolur

an͡glagin bu sözni ey ṣāḥib-temīz
Ḥaḳ ki ẖār itti ḳılıp bolmas ʿazīz

ayta-men bu sözni ey ṣāḥib-ẖaber
ẖalḳke maḥşerdin gepürmen͡g gūş-ı ker

84 ḳābil-i maʿnā kerek cān izlese
maʿrifetdin nūr-ı īmān izlese

bolsa yādıda hemīşe ʿibretī
ol peder māderni aʿẓam ẕilleti

ey emīnü’l-mülk dergeh beste yoḳ
bende kāhildür ser-i reh-beste yoḳ

87 cümle-i dīvārıdur nūr-ı H̱udā
bu hevā vü şehvet eylep nā-bīnā

---

[1] ʿömri: ʿömr KK
[2] şehd salsa aġzıda zehri tapar: şād1 izler vaḳt-i āẖir ġam tapar KK
[3] ẖūyı: ẖūy KK
[4] ḳabūlni: ḳabūl KK

çeşm-i dildin nūr-ı īmānnı alıp
hem dil-i mü’minge düşmen çeng salıp

ḫāṭır-ı cemʿni[1] perākende ḳılıp
şīrlerni özige bende ḳılıp

90 ni dilāverleri eyler pāy-māl
mi͡ngtedin birte kilipdür ehl-i ḥāl[2]

taşla şeyṭān mülkini İskenderī
nīm-rūzīdür rūz-ı dāverī [3]

sālı vü māhı hemesi[4] nīm-rūz
birbirige kildi düşmen ḳaş u köz

31A 93 közni nūrı kitse irür kān-ı ġam
gerçi bir aʿżādur ey ʿAbdu’l-Ḥakem

160 sen özü͡ngdür sen özü͡nge düşmenī
ḫodıdın ötkin ki Ḥaḳ çarlar seni

107
ġazel

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün
. - . - / . . - - / . - . - / . . –

ṭarīḳ-ı rāhını tutma͡ng mı ʿarşnı reh-beri-sen[5]
ʿĪsā’nı hem-nefesi rūḥ-ı terbiyetgeri-sen

kö͡ngülni mülkidedür-sen[6] miŝāl-i İskender
ṭaleb ḳıl āb-ı ḥayātı[7] ki merd-i müşterī-sen

3 zebān barıça sözle gepür ḳıyāmetdin
yaḳa͡ngnı çāk ḳıl ey ümmet-i peyem-berī-sen

---

[1] ḫāṭır-ı cemʿnı: ḫāṭır-ı cemʿin KK
[2] Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[3] nīm-rūzīdür rūz-ı dāverī : nīm-rūzīdür bu rūzīni yöri KK
[4] hemesi: heme seni KK
[5] rāhını ..... reh-beri-sen: rāhnı ... serveri-sen KK
[6] mülkidedür-sen: mülkigedür-sen KK
[7] ḥayātı: ḥayātı͡ng KK

ʿinān-ı dilni yüberme hevā-yı şehvetke
ḳademni ilgeri ḳoygin ḳabūl-i ekberi-sen

cihān ki kāmın͡ga turmas yumuldı çeşmin͡g çün[1]
bu şehrni seferin ḳıl ki yaḫşı mehteri-sen

6 çıḳ imdi köhne cihānnı sarāyıdın çālāk
Muḥammed-i ʿArabī ol nebīni çākeri-sen[2]

cihānnı maḳṣūdı sendin müdām bolur ḥāṣıl
Ḫudā'ge bendelik itsen͡g bu yolnı ekberi-sen[3]

behişt ü ḥūr u ḳuṣūr intiẓār-ı gerdin͡gdür
dilin͡gni pākīze ḳılsan͡g hemedin ilgeri-sen

9 muḳīm-i luṭfīge perverde bolgin[4] ey Meşreb
kir imdi Mebde-i Nūr'ge[5] bu kānnı gevheri-sen

108
ġazel[6]

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün
. - . - / . . - - / . - . - / . . –

özini tanımagen ḫalḳ ḳıymeti ne bilsün
gepürme kende ḫalḳnı firāsetini ne bilsün

olay ki pāyıge urmaptu nīşteri ḫārı
gepürme aldıdadur dīn ki lezzetni ne bilsün

31B 3 olay ki yādıge kilmeptü sehmnāk laḥid
ki başı ağrımagen mergni şiddetini ne bilsün

belā-yı ikki cihāndur nā-şināsālik
bu yolnı tanımagen ehl-i ṣoḥbetini ne bilsün

ḳoşulsa ikki ciger-pāre yolda behri açılgey

---

[1] çeşmin͡g çün: çeşmim di KK
[2] Muḥammed-i ʿArabī ol nebīni çākeri-sen: Muḥammed-i ʿArabīni dīnini çākeri-sen KK
[3] bu yolnı ekberi-sen: müdām enveri-sen KK
[4] muḳīm-i luṭfīge ..... bolgin: maḳām-ı luṭfīge..... boldun͡g KK
[5] Mebde-i Nūr'ge: Mebde-i Nūr'ige KK
[6] Bu gazel TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır. Gazelin mısralarının çoğunun vezni bozuktur.

birini derdi ki yoḳ ḳadrini ülfetini ne bilsün

6 yatar şu ḥūr ḥaḳīḳatke genc-i vīrāne
Sikenderini uluġ şe'n ü şevketini ne bilsün

köñ͡gülni şūrişi yoḳ zindelik imes mergdür
bu yolnı ġafletīler Ḥaḳ'nı raḥmetini ne bilsün

tanır bu yolda kim ki yoluḳsa öz cinsini
olay ki nisbeti yoḳ ehl-i nisbetni ne bilsün

9 teraḳḳiyāne naẓardur baḥr-i Mebde-i Nūrı
kim ki bulmadı Meşreb-i Kalenderi ne bilsün

109

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

يك قدم زد آدم اندر ذوق نفس
شد فراق صدر جنت طوق نفس

kim cihāndın kām-ı dil ḥāṣıl ḳılur
belki āsān işlerin müşkil ḳılur

3 bāre bāre bend pāyıge[1] tüşer
dest ü pāyı köp muḥkem yapuşar

merd-i bī-nāmūs ne bilsün pendni
ṭıfl ne bilsün mātem ü ḫursendni

kim ki tābiʿdür bu yolda yol tanır
seng ü āhen dest-i ḳudretke ḫamīr

6 ʿaḳl-ı kūdekdür ü Eflātūn'ge bir
aṣl-ı cān-ı ādemī ʿışḳdındu[2] sīr

110

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

[1] pāyıge: pāyge KK
[2] ʿışḳdındu: ʿışḳdur KK

- . - - / - . - - / - . –

Şeyḫ Seyyid Mūsā Enver nā-gehān
barur irdi şeyḫ miyān-ı kārvān

32A ikki mün‘im uçradı birbirge yār
sır beyān ḳıldı nihān u āşkār

3 didi bisyārī bolup mālıñ seni
ḳaysı ṭarz irür[1] meh ü sālıñ seni

çün ḥisāb birgüñ ḥarīṣ-sen ḳış u yaz
çün oḳur-sen bā-ḥuzūr biş vaḳt namāz

161 aydı men[2] niyyet ki ḳılsam dūşlar
māl ḳaynardur[3] sīnemde cūşlar

6 kiledür āvāz yıraġdın ḳayt ḳayt
her ṭarafdın herre heyt herre heyt[4]

vaḳt-i ḳol baġlarda mużṭar bola-men
tekbīr-i taḥrīmede ker bola-men

tanımay-men ne rükū‘ ḳaysı ḳıyām
añlamay-men nimedür[5] evvel imām

9 ayta-men سبحانك اللّهم[6] dip
özgesi bolgen ferāmūş u[7] nişīb

ḫātırımdur bend[8] yoḳtur ruḫṣatı
ura-men başımnı bilmem rek‘atı

biri aydı ser-firāzıñ bar iken
بارك الله[9] merd namāzıñ bar iken

---

[1] irür: ötti KK
[2] aydı men: didi men KK
[3] ḳaynardur: ḳaynaydur KK
[4] heyt herre heyt: heyt dip herre heyt KK
[5] nimedür: nime diydür KK
[6] Kuran, X(Yunus), 10
[7] “u” TK’da yok, TK2’de var.
[8] ḫātırımdur bend: ḫātırım der-bend KK
[9] “Allah mübarek etsin!” anlamında dua.

12 men ki yaşım ötkerip yetmiş bir yıl
secde körgen yoḳ serim ez-taḥt-ı dil

rūzedin ḥacdın zek^{v}ātın͡gdın gepür
iḥtiyāṭ u iʿṭiyādın͡gdın gepür

aydı bu sözni çü heftād-sāle merd
rūzedin hergiz leb açma germ (ü) serd

15 üyde[1] nānım yoḳ idi bir rūz çün
keşne ötkerdim ki men[2] rūzı bu kün

evc-i ʿömr irdi vü çün lāle idim
yā çü heft-sāle vü deh-sāle idim

32B ḥacnı dir-sen[3] yol uzaġdur u ḥerec
Kaʿbe'ge maḥrem imestür pāy-ı kec

18 vaḳtide ḳılmap idim ḫ̮ūb ihtimām
men zek^{v}ātım çün birey mālım ḥarām

biri aydı biz tereddüt ḳılmadük
cümle bir ṣūret ḥarāmın bilmedük

tā belāġat mülkige[4] ḳoydum ki kām
bilmedim ḳandaġ ḥelāl u tā ḥarām

21 hem-çünān ʿaḳl-ı resīden͡g bar iken
farḳ iterde yaḫ̮şı dīden͡g bar iken

bu süḫ̮annı an͡gladı şeyḫ̮-i emīn
didi yā Rab bu neçük bendeçe dīn

mun͡ga hem köz birdin͡g ü ḳaş u ḳabaġ
māldār eylep birevdin ilgiraġ

24 ḳudretin͡g bar u temāşā ḳıla-sen

---

[1] üyde: aydı KK
[2] ki men: bir KK
[3] dir-sen: diy-sen KK
[4] belāġat mülkige: belāġatke KK

ḫalḳ seni bilmeydür ü sen bile-sen

ẕāt-ı pākin͡gdür seni ḥaḳḳu'l-mübīn
hīç kimni sen bular dik ḳılmagin

kimni dünyā ʿaḳlını[1] aldı meges
kem-baġaller erzenige erzimes

27 şunça aydı şeyḫ ey ṣādıḳ refīḳ
hem ḳażādın kildi ḳıtaʿu'l-ṭarīḳ

162 ḫarge lāzım boldı çün[2] mest-i ʿalef
boldı münʿimlerni mālı[3] ber-ṭaraf

şeyḫ u münʿimler berāber boldılar
ẓāhiride bāṭınıda öldiler

30 şeyḫ yıġlar irdi bāz'em zār zār[4]
man͡ga körsettin͡g munı Perverdgār

men ki Ḫālıḳ-men ser-i efgendeni
evveli[5] ʿiṣyānge tutmam bendeni

ḫᵛāhlasam kāfirni mü'min ḳıla-men
ḫᵛāhlasam mü'minni bī-dīn ḳıla-men

33A 33 ötkerür-men çünki ḥilmimdin men'em
ṣād bendem men sarı ḳoygey ḳadem

ḳoymasa āḫir birür-men gūş-māl
yā an͡ga renc-i girān-ı māh u sāl

uyġatur-men luṭf-ı pākimdin anı
ḫandeni birdim birür-men giryeni

36 mun͡ga hem uyġanmasa rüsvā ḳılay
ʿāḳıbet şermende-i ʿuḳbā ḳılay

---

[1] ʿaḳlını: ʿaḳlnı KK
[2] çün: vü KK
[3] mālı: māl KK
[4] Bu beyit KK'da yoktur.
[5] evveli: evvelīn KK

gebr ü mü’minge Ḫudā yol açadur
bende-i nāḳıṣ Ḫudā’dın ḳaçadur

yā İlāhī hem semiʿ-sen hem baṣīr
mis̱l-i Ādem dik ḳulun͡ga tevbe bir

39 ḳılma ḥod-dānem ki dāniş kendedür
ol ki zīrek-men didi şermendedür

leşker-i nefske perīşānlıḳnı bir
al bu zīreklikni nā-dānlikni bir

bu ne zīreklikdü[1] ʿaḳlım derd-i ser
şīrlerni ḳıladür ehl-i saḳar

42 kār-ı nā-dānlar yolıda ʿafvdür
rāh-ı ʿācizlikni tut ʿAbdu’l- Ġafūr

bende ki ʿācizlıġıdın ḳılsa ʿār
merdūd-ı Ḥaḳ’dur u dāniş cāy-ı nār

ger tapay disen͡g[2] bu nisbetdin cūy
bolmagin emmārelerni peyrevi

111
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

lāf urardı bir hünermend-i nigū
şehni[3] der-bārıda men bā-āb-rū

lāf urar irdi ki dūrbīnī ḳılay
cümleni rāz-ı nihānını[4] biley

3 şāh eger dūrbīnge ḳılġan son͡g naẓar
on üç yıllik yolnı dūrbīndin körer[5]

---

[1] zīreklikdü: zīreklikdür KK
[2] disen͡g:diysen KK
[3] şehni: şāhnı KK
[4] nihānını: nihānīsin KK
[5] Bu beyit KK’da yoktur.

dūrbīni ṭayyār itip āzāde merd
ger tüzetti şāh boldı çeşm-i derd[1]

çün ġubār-ālūde irdi çeşm-i şāh
kiltürün͡gler didi men eyley nigāh

6 menmenī eyler idi yol yörmedi
pādişāh öz taḫt-ı pāyın körmedi

163 taşladı şeh dūrbīni[2] bī-kār iken
kār kār-ı Ḥażret-i Ġaffār iken

ʿaḳl bilen ḳılgen ʿimāret ḫ̮āmdur
ʿaḳl-ı cüz'ī āḫ̮iri bed-nāmdur

9 şeh buyurdı merdni közini oyun͡g
bilidin kömün͡g tirisini soyun͡g

hīç revġan bolmagey āḫ̮irde dūġ
rāstlikde ötmegey ḥarf-i dürūġ[3]

on bir yıldın son͡gra çün[4] şāh-ı nigū
bayaki dūrbīnni[5] ḳıldı cüst ü cū

12 on üç yıllik yolnı kördi defʿaten
urdı zānūsıge şāh-ı encümen

vāy isiz merdī ki ḳadrin bilmedim
bar iken aḥvelligim[6] ayrılmadım

bahr kitti çeşmedin cū izleme
vaḳt-i furṣat ötti maḳṣūd izleme

15 ki yaḳın kildi bu yolda ʿömr-i şāh
başıda bar irdi[7] mürvārīd külāh

---

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] dūrbīni: dūrbīnini KK
[3] ḥarf-i dürūġ: hergiz dürūġ KK
[4] çün: ol KK
[5] dūrbīnni: dūrbīni KK
[6] aḥvelligim: aʿmāligim KK
[7] başıda bar irdi: bar irdi başıda KK

köterip urdı vü didi ḥayf-men
tutmadı destimni āḫir merd ü[1] zen

bir nigū dil yoḳ idi ehl-i żamīr
bir nigū merddin süḫan açay[2] dilīr

cümle bed-baḫt u siyeh-nāme iken
ehl-i dānişni[3] hemesi mis̱l-i men

34A sāyilī aydı ki aḥmaḳ pādişā
ʿaḳl-ı kār-āmed imes ʿaḳl-ı Ḫudā[4]

cümle ser-gerdān u ber-cā-mānde-miz[5]
kes ne bilsün ḫᵛānde-miz yā rānde-miz[6]

bendeni[7] cinside yoḳtur ehl-i lāf
mis̱l-i ḫᵛāce ḥarfige yetkey ḫilāf

ol ki bilmes özini behbūdını
ol ne bilsün özgelerni sūdını

her hünerni ehli farḳ eyler bilür
żıdnı żıddıdın tanı Meḥmed Şükür

ṣāf-dil irdi uşal ṣāḥib-hüner
ançа ki nefsidin ol kördi żarar

ol żarardın enbiyā vü evliyā
dergehide[8] izler irdiler penāh

verne rūh ehl-i żarardın[9] pākdur
ehl-i nisbet ḳābil-i idrākdür

gerçi munda muḫtelif kildi mizāc
rāh-ı ʿācizlikni tut Ḫālıḳ'ġa ḳaç

---

[1] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[2] merddin süḫan açay: dildin süḫan açkey KK
[3] ehl-i dānişni: ehl-i dānişler KK
[4] ʿaḳl-ı Ḫudā: kār-ı Ḫudā KK
[5] ber-cā-mānde-miz: ber-cā-mānde-biz KK
[6] ḫᵛānde-miz yā rānde-miz: ḫᵛānde-biz yā rānde-biz KK
[7] bendeni: bendelik KK
[8] dergehide: dergehidin KK
[9] ehl-i żarardın: aṣl-ı żarardın KK

izleme her dīvdin sermāye’ī
āb u āteş bolmadı hem-sāye’ī

ol ki ṣāḥib-derd ü ṣāḥib-cūddur
evvelīn ü āḫirīn maḳṣūddur

164 30 maḳṣūd-ı küldür ü īmān-ı velī
cüz’lerge beste bolgen[1] aḥveli

112

ḥikāyet[2]

fā ‘ī lā tün fā ‘i lā tün fā ‘i lün
- . - - / - . - - / - . –
bar idi cāyda remmālī meger[3]
yaḳa çāk eylep yıġladı çeşm-i ter

sāyilī sordı ki rāh dūr u dırāz
ḫāṭırın͡gġa nime kildi pāk-bāz

34B 3 āh urardı ḥayf-men dip ḥayf-men
men laḥidge genc-men meger bara-men

müşterī yoḳtur hüner urgeni bāz
ḫaṭṭ-ı baḫtımdın an͡ga itsem cevāz

gāh taḫtımdın semensār eylesem
basa remlni ḫalḳ ara nār eylesem

6 kāhil idin͡g ey cāhil-i ḫamūş
bu ‘abes̱ ‘ilimge köp ḳılma fürūş

zīnet-i nefsdür ‘ömür şādmān ol
ḫār māliş birle bulmas cüz’ ü kül

‘ilm uşandaġdur Ḫüdā’ge iltse
nīk imestür munda ‘ilm bolġandur

9 ebr vaḳti bes ne bilsün ey peder
ḳaysı burcda ḳaysı menzilde ḳamer

[1] cüz’lerge beste bolgen: cüz’īlerge beste bolgin KK
[2] Bu hikaye TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[3] Bu mısranın vezni bozuk.

mis̱l-i Eyyūb ḳolge tutken ṣabrnı
dīde der-kār yara ḳılgey ebrni

çeşm-i Cibrīl-bīn kerek yol başlasa
ebr-i şirkin yoldın alıp taşlasa

12 rehni rūşen ḳılsa ümmetke nebī
bolsa yeksān hem-çünān rūzı şebi

verne remlin͡g şirk irür taḳlīddin
bī-ḫaber-sen pertev-i nāhīddin

nīm-cānın͡ga bār ḳılma velvele
ḳol köter tüfekdin īmān tile

15 bildi remmālī ki kār-encām yoḳ
iş ötüptür vaḳtidin itmām yoḳ

ol mis̱āl-i ṭıfl urdı āhını
salur irdi suge mürde māhını

gerçi māhını bu yolda cānı āb
vaḳt ötken son͡gra āb eyler ḫarāb

35A 18 şerʿ bir deryā irür ʿAbdu'l- Celīl
ġafletīni suda mürde māhı bil

ʿaḳl-ı nāḳışlar ötüptür ḳaytıdın
behre almay baradur cān raḫtıdın

gevheri bar u özün͡ge dīde yoḳ
ṣad-hezārān ʿilm bar fehmīde yoḳ

21 genc bar u ala turgen rāhı yoḳ
ki ʿameldin destide miftāḥı yoḳ

cān birürde kimni ki idrāki bar
maʿlūm eyler ehl-i nūr u ehl-i nār

ṣoḥbet-i her cinsni bīşī idi
vaḳt-i rıḥletde bilür nīkū idi

24 her temennā sedd-i rāhın͡gdur seni
Kaʿbetu'llāh'da ḥicābın͡gdur seni

her ḥicābın͡g bar çün mānend-i kūh
yol uzaġ kildi ḳanı ol ʿömr-i Nūḥ

yıġlagin-sen kildi maḥşer hem ḳarīb
her kesel aşḳanda mużṭardur ṭabīb

27 her ʿamel vaḳtidin ötti intihā
bayaki aṣlıge kilmesdür ḳażā

kilse hem kimdür anı ḫāṣṣiyyeti
ḳol ki sındı kim bolur ʿāfiyeti

eks̱er-i dest-i şikeste kec biter
üstüḫᵛānge yetse hem noḳṣān biter

30 kāle bī-vend boldı taptı ʿaybnāk
tevbe der-kārdur ḳılgey ʿaybnı pāk

ey Kemāle'd-dīn sen'em efsūs ḳıl
her ʿamel vaḳtidin ötti fevt bil

sūy-ı maġrib sūy-ı maşrıḳ bir imām
iḳtidā der-kār ḳavm-i nā-tamām

35B 33 ol ki ḳıldı iḳtidā ekmel idi
ibtidādın müşkilni ḥal idi

ol ki rū-gerdān idi ez-rūy-ı reşk
kördi maḥşerni közidin tökti eşk

ger ḳaçarda rāh-ı behbūd yoḳ idi
nevḥa-i hengāmesi sūd yoḳ idi

36 yıġlar irdi yā semīʿ dip yā ġafūr
bāz bizni köhne dünyāge kitür

ẕāt-ı bī-çūnun͡gnı vāḥid bilelük
tenni āb eylep ʿibādet ḳılalük

bilmedük nā-dān iken biz kül hīç
nefsimizge yolnı dīv körsetti kec

39 kūr boldük vaḳt-i reftār içre nen͡g
ḳıldı dünyā ʿaḳlımıznı pāk den͡g

tapmadük bir māh-u ker māh-u ḳarār
farḳ bolmay kitti-biz nūr (u) nār[1]

yör peşīmān rū birür merdūdge
vaḳt-i der-kārı reh-i maḳṣūdge

42 bāz peyġāmı kilür Ḥaḳ'dın an͡ga
men silerge çeşm birdim dest ü pā

men tanıtturdum çünān rūz-ı elest
bar idin͡g sen ḫamr-ı istiġnā-yı mest

aytıp irdin͡gler heme [2] قالو بلا
bi'l-żarūrdur vaʿdge ḳılmaḳ vefā

45 bar ol bendem özidin kitmesün
ḳīlge ʿahdını ferāmūş itmesün

ḳılmadın͡glar nīk ü bedni ḫūb temīz
baʿżın͡gız bu yolda ser-keş boldın͡gız

men yüberdim luṭf-ı pākimdin kitāb
her peyem-ber vaḳtide bir āf-tāb

36A 48 enbiyānı dilde düşmen bildin͡giz
ḳılgen ʿahdlardın çünān ayrıldın͡gız

imdi nār nārsız ʿaẕāb-ı saḫtnı
zaḫmhā-yı āteş-i dūzaḫtnı

cümle ser-gerdān bī-vendler cüdā
rāh-ı āsāyiş ḳanı merd tutsa pā

51 reh-nümā der-kār beyābānlar ḫaṭar
bu zemīn mānend-i ṭaşt-ı pür-şerer

her kişige bir meḥāṣīl bardur
bu seferni iḥtiyāṭ it nārdur

ey ebnā vaʿde-i ʿārın͡gnı bil
rūz-ı merg kilmey ser-aḫbārın͡gnı bil

[1] Bu mısranın vezni bozuk.
[2] Kuran, LXVII(Mülk), 9

54 ṣāf ḳılgin dāmenin͡gni gerdidin
köz yumuldı bā-ḫaber bol derdidin

yıġla vaḳt ötmey ki ʿömr ötti dirīġ
āf-tābın͡g boldı ġarḳ-ı zīr-i mīġ

devletin͡gni barıda ḳılgin bir iş
Ḥaḳ'dın izle devlet-i luṭf-ı keşīş

57 dāne ikmaġ sendin ü saʿy u cedel
ança Ḥaḳ'dındur berekāt-ı ʿamel

yol ḫaṭardur bolmagin ġāfil velīk
bende-sen ḳılgin bu yolda kār-ı nīk

şād bir birgey ṭalebde yaḫşı kişt
yaḫşı kişt nīk yitkürür sūy-ı behişt

113
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫᵛāce-i Nūrī[1] lakābda ẕü'l-kemāl
barur irdi cāyıda deryā-yı ḥāl

köhne gūristānnı kördi ṣad şikāf
ol kelānlikde mis̱āl-i kūh-ı ḳāf

3 niçe taʿmīri yıḳılgen gūrnı
şeyhni kön͡glige saldı şūrnı

36B şeyḫ āh urdı firāvān yıġladı
vāy isiz ādem didi ḳan yıġladı

zindelikde şīr-gīr irdi be-lāf
āḫiride ṣāḥib-i gūr-ı şikāf

6 ursan͡g hergiz[2] başıge yörmes idi
baġlasan͡g bu ḫānege turmas idi

---

[1] Nūrī: Nūr KK
[2] hergiz: irdi KK

nā-ḳabūl yerini ḳıldurdı[1] ḳabūl
aṣlı andın iḫtiyār-ı cüz’ ü kül

tell-i ḥākimiz ü ten bir[2] ḳaṭre lāy
ḳalbimiz[3] bar ikki ʿālem an͡ga cāy

9 bu neçük merdī ki ḫāk astıda güm
mü’min-i kāmil idi[4] yā rū-yı şūm

ṣāḥib-i ferzend-i dil kitken idi
hem ḫodıdın ġayrdın ötken idi

nūr bir reng-i maḳām-ı menzili
çün beḳādın an͡ga yetken ḥāṣılı

12 gūrdın āvāz kildi astta yör
merd-i dūrbīn-sen başım üstide tur[5]

ḳılmagin ẓāhirde gūrumge naẓar
ḫāknı astıda pinhāndur güher

man͡ga zīnetdür ü bilsen͡g raḫne gūr
şeyḫ öz ḥālin͡ge bolgin ḳılma şūr

15 hīç cā kördin͡g mü[6] bī-sulṭān taḫt
yoḳtu bu vīrānelerge genc raḫt

şīrler bardur ki[7] sen aldıda mūr
her küdām öz vaḳtide Behrām-ı Gūr

kavlasan͡g ʿaḳlın͡g yetüşmesdür kemāl
ṣad zebānın͡g şerḥige bolgey melāl

18 tīz-rev bolgin bu vaḳt mānend-i berḳ

---

[1] yerini ḳıldurdı: cāynı ḳıldı bol KK
[2] tell-i ḥākīmiz ü ten bir: tell-i ḥākī-biz teni-biz KK
[3] ḳalbimiz: kön͡glimiz KK
[4] idi: irür KK
[5] tur: dur KK
[6] cā kördin͡g mü: sen kördin͡g mi KK
[7] bardur ki: bardur KK

tell-i ḫākiġa[1] ḳön͡gülni ḳılma ġarḳ

37A ḳalb-i ṣūfī zindedin nisbet tapar
cāy kilse gerdidin ʿillet tapar

ādemī bir vaḳtde turmas hīçdür
bu zamāne ança pīç-ā-pīçdür

21 ser-güzeştimdin[2] eger ḳılsam beyān
sen keyin ḳalgün͡gdü kitgey kārvān

165 şeyḫ sürʿat ḳıldı çābük yetkeni
irte irdi kārvānnı kitgeni

tā yetüştiler ki boldı vaḳt-i şām
cümle ḫalḳnı taptı şeyḫ ehl-i ḳıyām

24 hem namaz ötkerdi ol ṣāhib-naẓar
hem-nefes yoḳ kimge aytsunlar ḫaber

özleriġa[3] dir idi ey nefs-i şūm
āteş aldıda bu vaḳt bar-miz[4] çü mūm

kār-ı merdānlarnı ḫūb endīşe ḳıl
tā tirig-sen yaḫşı işni pīşe ḳıl

27 her kişige uçrasan͡g ʿAbdu'l-Celīl
muʿtedil bol muʿtedil bol muʿtedil

ḫalḳ ʿisyān yolıda āvāredür
cümle noḳṣān kār ol bol içredür[5]

ṭurfe saḫt cān san͡ga mollā[6] şūre-püşt
āsyā-yı mergge bar-sen dürüşt

30 bu dürüşt-rūlar bolur āhirde nerm
taḫt-ı pā astıda ḳalġan[1] son͡gra çerm

---

[1] tell-i ḫākīġa: tell-i ḫākīge KK
[2] ser-güzeştimdin: ser-güzeştimni KK
[3] özleriġa: özlerige KK
[4] bar-miz: bar-biz KK
[5] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[6] mollā: helūk KK

bende bī-şermdür bu yolda fitnedür
derd-i ser bolgende mi͡ng küfr itedür

nefʿ-i bende dūr u bende bī-ḥāber
ḫᵛāce çün öz mülkige ḳılmas żarar

33 ḳaṣd-ı ḫᵛāce şol ki ābādān ḳılay
her beyābānīni pür[2]-būstān ḳılay

37B her kişi cāyını[3] gülzārī ḳılur
evvelīn vīrān u şudgārī ḳılur

bolmasa şudgār ḫurrem çün bolur
tā bozulmay a͡nga yetmes reng-i nūr

36 hem-çünīn[4] pā-māl bol şudgār bol
taḫt-ı pāyı hem-çünīn dihḳānda[5] bol

bendelik ḳıl ferd bol s̱ābit-ḳadem
kūhlar başı͡nga tüşse urma dem

ança süstlik[6] sendedür nā-puḫte-kār
ḫalḳnı[7] dīvāne ḳılġan rūzgār

114

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

barur irdi vaḳtide bir efsūn-gerī
ol işitti cāyıda bir ejderi

didi men efsūn gūn-ā-gūn eylesem
genci bardur mārı[8] efsūn eylesem

---

[1] ḳalġan: ḳalgen KK
[2] pür: bir KK
[3] cāyını: cāynı KK
[4] hem-çünīn: hem-çü men KK
[5] dihḳānda: dihḳān KK
[6] süstlik: süstlük KK
[7] TK'da "ḫalḳ", TK2'de "ḫalḳnı" şeklindedir.
[8] mārı: mār KK

3 ḳalıp[1] ol endīşe-i bisyārge
bardı āẖir mār izlep ġārge

olturup irdi özin salıp meger
Ḥażret-i ʿĪsā idiler reh-güzer

kördiler ejderni ṣāḥib-dil ʿĪsā
ḳıldılar ejderni yüzige nigāh

6 sordı āḥvālin͡g neçük dip ol nebī
rūz ötti veh neçük bolġay şebī

166 didi taḥsīn men ki efsūn eylese
meskenimdin pāk bīrūn eylese

men ki heft-ṣad[2] sāl ʿömrüm munda ferd
ṣayd iter-men didi bu deh-sāle merd

9 ʿaḳlı yetmeydür bu sevdālarge[3] ġarḳ
nīk ü bedni Ḥaḳ özi ḳılsun çü[4] farḳ

mis̱l-i berḳ dik öttiler şundaġ ʿĪsā
gurrişidin ḳalmas irdi ejdehā

38A bāz bir vaḳtdin soġun ʿĪsā-i pāk
körgeni kildi bularnı derdnāk

12 sordılar merddin ne ḳıldın͡g kārnı
didi ṣad şükr ṣayd ḳıldım mārnı

didiler ʿĪsā[5] şecāʿātın͡g ḳanı
ġayretin͡g bar irdi ḥālātın͡g ḳanı

lāf urar irdin͡g ki[6] sen çālāk cüst
āẖirin͡gde bende[7] ḳıldı dām-ı süst

---

[1] ḳalıp: ḳaldı KK
[2] heft-ṣad heftād KK
[3] ʿaḳlı …. sevdālerge: ʿaḳl …….sözlerige KK
[4] çü: çün KK
[5] didiler ʿĪsā: ʿĪsā didiler KK
[6] irdin͡g ki: irdin͡g KK
[7] bende: bend KK

15 didi ḳılmaydım[1] pesend efsūnını
bar idi ḳaṣdım tökey dip ḫūnını[2]

nām-ı Ḥaḳ'nı ayta birdi saḫt saḫt
ki tenimni ism-i Ḥaḳ ḳıldı keraḫt

bendelikde ḥācet[3] irmes çūn u[4] çend
bende bolsan͡g bol[5] anı nāmıge bend

18 nām-ı Ḥaḳ īmānge revnaḳdur mezīd
ṣayd-ı şundaġ nām bol[6] ey ʿAbdu'l-Mecīd

bu rumūzlar baḥr irür ʿilm-i ledün[7]
cān ḳulaġı birle[8] an͡gla reh-nümūn

gūş-ı dil birlen işitkil maʿnānı
kim ḳılay disen͡g[9] dilin͡gdin daʿvānı

21 kimge daʿvā bolsa āfet andadur
kimge zārī bolsa rahmet andadur

mār nefsin͡gdür ü[10] sen efsūn-gerī
rūḥ-ı ʿĪsā'dur bedenni serveri

ten mekān-ı mār irür ṣāḥib-sebaḳ
zehrlerni berhem eyler ẕikr-i Ḥaḳ

24 ki bu yolda tevbe-i ādem kirek
verne pāyın͡gdın alur bu nefs-i seg

bolma ser-keşlerge hergiz yār-ı gār
kim ki ser-keşdür anı āfātı bar

---

[1] ḳılmaydım: ḳılmadım KK
[2] tökey dip ḫūnını: töke dip ḳanını KK
[3] ḥācet: ṣāḥib KK
[4] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[5] bol: bu KK
[6] nām bol: nām KK
[7] ʿilm-i ledün: ʿilm-ü ledün KK
[8] birle: birlen KK
[9] disen͡g: di-sen KK
[10] mār nefsin͡gdür ü: bar nefsin͡gdür KK

38B nīk-ḫᵛāhānlar belālar kördiler
tā ʿaḳīb-i nūş u[1] nīşter kördiler

27 nefs ü[2] ten mülkidedür bir kūh-ı Ḳaf
ey birāder yaḫşı efsūn-gerni tap

115
ġazel

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

girāndu ḫāk-i tenin͡g şūm nefsni lengeridin
ḫaber tap'almadı rūḥun͡g[3] īmānnı cevheridin

167 yıḳıl çü[4] sāye-i merdīge ey ciger-bendim
kemāl merd tapar yaḫşı terbiyet-geridin

3 birāder oldu ki[5] nefʿ ü żararge bā-hemdür
ümīd ḳılma bu kün dīvni birāderidin

ġubār u[6] zeng-i dilim[7] şād birer yetkey mi
fiġān u[8] nāle-i kāmilni dīde-i teridin

közüm yüzün͡ge tüşer vaḳtī yā Eba'l-Ḳāsım[9]
şefāʿatın͡gnı dirīġ itmegin bu mużṭarıdın[10]

6 saʿādetin͡ge yetüştür şikeste ḳullarnı[11]
ki muḫliṣ eyle ḳulun͡gnı bu dīv leşkeridin

közümni kāsesidür ḫāk-i pāy-māl rehin͡g

---

[1] tā ʿaḳīb-i nūş u : tā ʿaḳībge tüşti KK
[2] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[3] rūḥun͡g: rūḥın͡g KK
[4] çü: bu KK
[5] birāder oldu ki: berāber oldük KK
[6] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[7] zeng-i dilim: reng-i dilin͡g KK
[8] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[9] yüzün͡ge tüşer vaḳtī yā Ebāl-Ḳāsım: yüzide tüşer vaḳt tā Ebu'l-Ḳāsım KK
[10] Bu mısra KK'da derkenar olarak yazılmış.
[11] Bu mısra KK'da derkenar olarak yazılmış.

īmān[1] ṭamaᶜ ḳıla-men yaḫşılarnı serveridin

ṣabā ki rūz-ı ḳıyāmet ṭuluᶜ birgende[2]
ḳulun͡gnı maḫlaṣı birgin ᶜaẕāb-ı maḥşeridin[3]

9 hidāyetin͡ge yaḳındur kemāl-i Mebde-i Nūr
baġışla[4] Meşreb-i ᶜāṣīge ᶜarşnı manẓarıdın

116
ġazel

mefāᶜilün feᶜilātün mefāᶜilün feᶜilün
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

ki ḥācı-i ḥarameyn-sen ziyāretin͡gni tüzet
kilip-sen imdi bu dergehde himmetin͡gni tüzet

ṭınāb-ı bendeligin salgin imdi boynun͡ga
bu yolnı ṣādıḳı-sen yaḫşı ṭıynetin͡gni tüzet

3 hemeni mürşidi kişinin͡g ṣāḥib-i iḫlāṣ
ḳadem bu yolge ḳop-sen şerīᶜatın͡gnı tüzet[5]

39A fazīlet-i heme ᶜālem dilin͡ge[6] rū birse
ṭarīḳ-ı bendelik itkin ü ḫaṣletin͡gni tüzet

bu yolnı şemᶜige pervāne bolgin ey ṭālib
mürīd-i rāh-ı vefā-sen ḥaḳīḳatın͡gnı tüzet

6 yügürme peyrev-i nefsge īmān kiter ḳoldın
hemeni[7] şübhesidin ḳaç ᶜibādetin͡gni tüzet

tiken ḳadalsa kişige özümge ursun di
resūlnı ümmeti bolsan͡g ᶜadāletin͡gni tüzet

---

[1] īmān: īmā KK
[2] Bu mısranın vezni bozuk.
[3] maḥşeridin: maḥşerdin KK
[4] baġışla: baḫışla KK
[5] Bu beyit TK'da bulunmamaktadır. KK'dan alınmıştır.
[6] dilin͡ge: dilin͡gde KK
[7] hemeni: heme KK

birevni ḥaḳḳıge zīnhār bolmagin żāmin
bu yolnı çākeridür-sen diyānetin͡gni tüzet

9 cihān tamāmı ḥaḳīḳatdur aṣl-ı Mebde-i Nūr'ı
şikeste Meşreb-i mehdī[1] saẖāvetin͡gni tüzet

117

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

چونکه مئومن آینه مئومن بود
روی اوز آلوده کی ایمین بود

candın artuḳraḳ[2] ḥaḳīḳat-dānı-sen
bu keselge izlegin loḳmānı sen

3 her dil-i be-şkesteni şāgirdi bol
kem-ṭālebdür-sen ṭaleb ḳıl toġrı bol

ki bu yolnı yolnı körgendin sora
kūçe-i maḳṣūd ṭay urgendin sora

pāların͡g ābile ḳıl ur dest ü pā
yaẖşılardın izlegin būy-ı şifā

168 6 dil ki ḳıldı evvelīn her cinsge rūy
gerçi reng almas kötergey ẖūy u būy

bu sebebdin aydı şāh-ı evliyā
her şehirni ẖalḳını resmi cüdā

kūrdur kim ki müsāfirdür[3] o şehr
keştī bī-mellāḥ bolmas rū-yı baḥr

39B 9 ʿaḳl-ı kül tapkin rücūʿ menzilge ḳıl
dilni şehrin seyr ḳıl ʿAbdu'l-Celīl

çār erkān-ı ʿanāṣır andadur[4]

---

[1] TK'da "mehd", TK2'de "mehdī" şeklindedir.
[2] artuḳraḳ: artuḳ bil KK
[3] müsāfirdür: müsāfir KK
[4] andadur: anda bar KK

gerçi nārım bar u nūrum andadur[1]

maʿrifetde āb u āteş bād u ḫāk
her biri bir şehr irür ey ʿaḳl-ı pāk

12 şehr-i āteş ābnı cinsi imes
her ʿadū bir birge hem ünsī imes

żıdd-ı yek-diger irür bu ḫāk ü bād
tabʿ-ı āteşni fürūġ ḳılġay[2] güşād

ḳuvvet-i āteşdü[3] bād-ı cehl hem
bu sebebdin ehl-i dīn nā-ehl hem

15 şādī vü[4] hem ġam mürekkeb bolmadı
rūz çün[5] perverde-i şeb bolmadı

rūz u[6] şeb çün ikki şehrdür ten[7] ara
hem güneh şebdür ü hem ḥırṣ u[8] hevā

rūz-ı īmāndur hemān ḫulk-ı nigū
yolda yol yörer imiş ol[9] mū-be-mū

18 bu menāzillerni men aydım saṉga
ayta-men her şehrni resmi cüdā

bende-i rāh-ı ṭarīḳ[10] bolmaḳ kirek
yaḫşı ḫalḳlarge refīḳ bolmaḳ kirek

ey birāder müşgdin būyı[11] yuḳar
kende yārī eyleme ḫūyı[12] yuḳar

21 bedni yār itken āḫirde[1] bed bolur

---

[1] andadur: anda bar KK
[2] tabʿ-ı āteşni furūġ ḳılġay: tabʿ-ı āteş ferʿni ḳılgey KK
[3] āteşdü: āteşdür KK
[4] şādī vü: şādī KK
[5] çün: üçün KK
[6] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[7] şehrdür ten: ten şehr ḫalḳ KK
[8] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[9] yolda .... ol: ḫanda ... hem KK
[10] bende-i rāh-ı ṭarīḳ: bende-i ehl-i ṭarīḳ KK
[11] müşgdin būyı: müşgidin būy KK
[12] kende yārī eyleme ḫūyı: kendeni yār eyleme ḫūy KK

gerçi evvel yaẖşı bolsa red bolur[2]

bolma nā-dān aḥmaḳīge hem-sefer
müctehidni oġlı-sen ḳadrin͡g biter

ʿaḳl-ı kāmilge muʿayyendür ʿiyān
uçragendin son͡g bolur yaẖşı yaman

40A 24 çün alarnı sīnesidür nūr-ı ṣāf
defʿaten rūşen bolur ḳalb-i ẖilāf

perde tutken künlerini tanımas
dīdesin aldıda dünyādur ẖas

közge ẖas tüşti yumuldı ʿāḳibet
ne bu dünyānı körer ne āẖiret

27 her kişi boldı özidin bī-ẖaber
ol ne ʿaybın bilgey ü ne ol hüner

nefs eger bed ḳılsa an͡ga bed bolur
nīk ü bedni tanımaslar[3] çeşm-i kūr

kūrī-i dil cümle ʿilletdin beter
bu marīżge[4] enbiyā mużṭardular

30 ey H̬udāyā ʿillet-i dil birmegin
kūçe-i şeyṭānge menzil birmegin

118
ḥikāyet

fā ʿi lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

barur irdi ikki kūr-ı nā-bīnā
rūz-ı evvel bir birige āşnā

ikkisi kesb-i hevāyī ḳıldılar
vaḳt-i şāmī ʿazm-i rāhı[1] ḳıldılar

---

[1] āḥirde: āḥir KK
[2] Bu mısradan itibaren 14 mısra TK’da yoktur. Belirtilen 14 mısra sadece KK’da mevcuttur.
[3] tanımaslar: tanımasdur KK
[4] marīżge: marażge KK

3 reh-nümāyı[2] mülk-i dildin unutup
barur irdi bir birin destin tutup

ol şehirni ṣāḥib-i meskenleri
bar idi ol yolda kārizkenleri

169 hem hevā rūz-ı zemistānī idi
hem uşal şeb berf ü bārānī idi

6 tüştiler kārīzge nā-geh ikki ten
yüz peşīmāndın[3] dir irdiler süẖan

vāy sezzāyī[4] bizin͡g dik kūr ẖar
hem-sefersiz bī-maḥal ḳıldük sefer

ikki kūr birbirge bolmas reh-nümā
yol yörürde almadük ḳolġa ʿaṣā

9 şād ʿaṣā bolsa derk ḳılġay idük
yol bülend ü pestni bilgey idük

40B kūr-ı dīger aydı ey ʿAbdu'l-Emīn
ḳısmetimdür kildi taḳdīr inçünin

āb-ı çeh pür irdi vü yoḳ irdi delḳ
nīm-şeb irdi muṭaliʿ yoḳ çü[5] ẖalḳ

12 oltumas irdi vü cāyıge[6] tanıp
gāh gāh bir birni üstige minip

şebni rūz itkünçe boldı dār u gīr
bā-ümīdī ki çıḳar dūrdın nefīr

ṣubḥke yetmey pāk nā-būd boldılar
ikki nā-bīnā bu yolda öldiler

15 şeyẖ nāḳıs bolsa īmānnı bozur

---

1 rāhı: rāh KK
2 reh-nümāyı: reh-nümānı KK
3 peşīmāndın: peşīmānlikde KK
4 vāy sezzāyī: vā sezā KK
5 yoḳ çü: yoḳ KK
6 vü cāyıge: cāyge KK

hem-çünān pīr ü mürīddür ikki kūr

şerʿ-i peyġam-berdin ol vaḳt[1] dūr tüşüp
birbirini[2] dāmenige yapuşup

āẖirīn menzilleri bolġay saḳar[3]
ikki kūr-ı nā-bīnā-yı bī-ḥaber

18 bolsa irdi birtesi yolda[4] bīnā
bī-meşeḳḳat yol yörürdi[5] bārhā

pīr nāḳıs bolsa nāḳısdur mürīd
sen tanıp destin͡gni bir ʿAbdu'l-Mecīd

ḳolnı tapşurgin dil-i āgāhke
nā-bīnā dik tüşmegey-sen çāhke

21 çehke tüşken son͡g bul'alman͡g maẖlaṣı
üstüẖᵛānın͡gnı kimürgey kerkesī

bu sebebdin aydı ol kāmil delīl
her şehirni ẖalḳını[6] resmini bil

kūrlar irdi müsāfir ü ġarīb
bu şehirge kilip irdi aylanıp

24 maġrūr irdiler uluġ āvāzege
tüştiler ol çāh-ı bī-endāzege[7]

bolmagin şeyṭānge hergiz yār-ı ġār
her şehirni niçe nevʿ[8] encāmı bar

41A bu rumūzge kūrdur ʿaḳl-ı ʿavām
cān baġışlar[9] an͡glaġan son͡g ṣıdḳ-ı tām

[1] ol vaḳt: ol dem KK
[2] birbirini: her birini KK
[3] āẖirīn .... saḳar: āẖir ... sefer KK
[4] yolda: yolge KK
[5] yörürdi: yörerdi KK
[6] ẖalḳını: ẖalḳnı KK
[7] çāh-ı bī-endāzege: çāy-ı bī-endāzege KK
[8] nevʿ: bir KK
[9] baġışlar: baẖışlar KK

119
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

170 seyyidī[1] bar irdi merd-i kefş-ger
farż u[2] vācibdin hemedin bī-ḥaber

maġrūr-ı esb irdi[3] vü delḳī idi
ol neseb bāzārını ġarḳı[4] idi

3 bilür irdi özini sulṭān-ı taḫt
ol vużū vaḳti urardı yüzge saḫt

gāh tertībdin çıḳardı ābdın
bī-ḫaber irdi reh-i ādābdın

vaḳt-i ṭahāret uçradı bir müttaḳī
didi mundaġ ḳılma ey merd-i şaḳī

6 sen özün͡g ḥammāl hem kem-imtiyāz
bu vużū birle neçük bolġay[5] namāz

çün namāzın͡g kitti rūzen͡g nā-dürüst
işni mundaġ ḳılmagin ey ʿaḳl-ı süst[6]

bendelikde kār-dān bolmaḳ kirek
ḳayġudın ḳaddı kemān bolmaḳ[7] kirek

9 enbiyāge kildi şundaġ terk-i merg[8]
sen neçük ebleh ki ḳıldın͡g işni terk

bolsa müzdver süst müzdi kem tiger
yaḫşı iş ḳılsa müzi[1] her-dem tiger

---

[1] seyyidī: seyyid KK
[2] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[3] maġrūr-ı esb irdi: maġrūr-ı esb idi KK
[4] bāzārını ġarḳı: bāzārıda ġarḳ KK
[5] bolġay: bolgey KK
[6] ey ʿaḳl-ı süst: iḫlāṣ süst KK
[7] bolmaḳ: bolmaġ KK
[8] terk-i merg: ters-i merg KK

Ḥaḳ-süḫan bir[2] vaḳt işitken yoḳ idi
hīç kimdin saḫt işitken yoḳ idi

12 nām-ı maġrūrlikde irdi maġrūrī
ḫāṣlarnı rāh-ı resmidin dūrī

vaḳt-ı ʿaṣr irdi ki yıġlap bardı ol
sīnesin pīş-i pederge yardı ol

ol[3] peder dīn yolıda hüşyār idi
maʿrifetde seyyid-i sālār idi

41B 15 aydı mü'minler heme āyīnedür
çün alarnı sīnesi bī-kīnedür

belki kāmildür o ḫulḳ īmānları
köyedür güm-rāhlarge[4] cānları

kim dise ʿaybıñgnı dest-gīrim digin
başıdın aylangin ü pīrim digin

18 rū-be-rū bolsa yıḳılgin pāyıge
yüzni sürtmeñg mi izini cāyıge

tanımap-sen pīr-i bā-devlet iken
maʿrifetde ṣāḥib-i nisbet iken

ey püser imdi nesebdin ḳolnı yu
tā ki ʿömrüñg bāḳīdür tinmey oḳu

21 seyyid-i bī-ʿilm çünān bī-gānedür
içi naḳşīn üsti açuḳ ḫānedür

āş-ı bī-revġandü esb-i bī-licām
yā ḫaṭıdur yoḳtu[5] imlā-yı tamām

bī-fażīlet ḫᵛāceni hem-çün digin

---

[1] "müzi" şekli vezne uygun, ancak "müzdi" olması gerekir.
[2] bir: yek KK
[3] ol: o KK
[4] güm-rāhlarge: güm-rehlerge KK
[5] yoḳtu: yoḳtur KK

āteş içre hem-çünīn[1] dik misīn

171 24 ey püser zīnhār ‘ilm ta‘līmin al
kūrlar dik yörmegin vaḳt-i şimāl

bardı[2] sīnemde ‘Azāzīl meskeni
ez-berā-yı kūr üçün kārīz-kenī

bu rumūzīdür ki ey ‘Abdu’l-Ḥasen
nūr-ı çeşm-sen[3] köygenimdin ayta-men

27 ‘ilm īmān ehlige irşāddur
ki bu şevket[4] lāzım-ı evlāddur

bu süḫannı an͡gladı nā-geh seyid
dīdesidin ḫūn tökerdi[5] ey mürīd

didi men rüsvā iken men bī-ḫaber
cümle nisbet taptı vü men bī-ḫaber[6]

42A 30 vā dirīgā bī-maḥal uyġandım’em
dāmenimge tüşti āteş yandım’em

ġuṣṣadın boldı dilim bisyār teng
baġladı rāhımnı bu nāmūs u neng

işni ol ḥāẕıḳ-ı dūr-endīş iter
dārū vaḳti zaḥmetini rīş iter

33 her muḫālif gūşnı taḫtıdın alur
yāre bī-naḳṣ boldı ol dārū salur

kim seni ‘aybın͡gnı itse yüzge saḫt
sen anı kīmiyā bil ey şūrīde-baḫt

ḫūy-ı düşmen çehke ilter[7] āḫiri
san͡ga ḳılmas ‘ayblarnı ẓāhiri

---

[1] hem-çünīn: ḫuşk çün KK
[2] bardı: bardur KK
[3] nūr-ı çeşm-sen: nūr-ı çeşm san͡ga KK
[4] şevket: keştler KK
[5] tökerdi: tökeydi KK
[6] bī-ḫaber: bī-hüner KK
[7] ilter: iter KK

36 kim ki ẓāhir ḳılmadı düşmen digin
bilmese maʿẕūr ey[1] ʿAbdu’l-Emīn

kılsa ẓāhir cān taṣadduḳ eylegin
belki ḫānımān[2] taṣadduḳ eylegin

behre algin gevher-i pinhānıdın
cān taṣadduḳ ḳıl adaşma yanıdın

39 vāy uşal bīnā ki ʿaybın͡g aytmasa
yol adaşken igri yoldın ḳaçmasa

mundın’em[3] müşkil bu yolge kār yok
cümle mest ü bir kişi hüşyār yoḳ

ḥayf nādānlıġda[4] ḳılġan kārım’em
çün gülüm kitti ne bolġay ḫārım’em

42 ʿömr bāzārıda men[5] bī-behre em
gevherem dir men velī[6] ḫar-mühre em

tapmadım bir gevher-i ḳıymet-bahā
aṣl-ı gevher ṣoḥbet-i ṣāḥib-duʿā

nūr-ı īmān soḥbetidin tāze’ī
ṣıdḳ-ı pākī dil ara şirāze’ī

42B 45 bāṭınıda genc-i bī-pāyānı bar
sen şunı dek pīrni eyle iḫtiyār

uçrasa aldıda ser-efgende bol
ḫāk-i pāyın közge sürtkin bende bol

172 sen mübārek ḳavlini Ḳur’an’ça bil
tā ki ölgünçe bu yolda saʿy ḳıl

48 kim ki saʿy eylemese[1] nā-būd bolur

---

[1] maʿẕūr ey: maʿẕūrdur KK
[2] ḫānımān: ḫānumān KK
[3] mundın’em: mundın hem KK
[4] nādānlıġda: nādānlikde KK
[5] ʿömr bāzārıda men: ʿömrni bāzārıda KK
[6] velī: velīkin KK

ol fāżilet yolıge mesdūd[2] bolur

kim dise ʿaybın͡gnı sulṭānım digin
başıdın aylan nigeh-bānım digin

bayaki seyyid oḳudı ʿilm-i ḳāl
hem Mesā'il ḫatm hem Mollā Celāl

51 ʿilm-i ṣarf u[3] ʿilm-i naḥvidin velī
ʿilm-i manṭıḳdın ḳılıp ḥal müşkili

kildi an͡ga aylanıp idrāk-ı tām
boldı nīkū ʿālem-i taḥṣīl-tamām[4]

ġarḳ boldı müjde-i iḳbālge
hem rücūʿ ḳıldı kemāl-i ḥālge

54 toḳsan[5] üç pīrdin naẓar taptı velī
boldı seyyidni īmānı kāmilī

barur irdi çarḫ urup es̱nā-yı rāh
uçradı ol saḫt itken pārsā

taptı ol merdni ziyāret eyledi
ḳolını[6] öpti vü çendān yıġladı

57 bāreka'llāh dest bāzūn͡ga[7] seni
cān birey bu kitf ü bāzūn͡ga[8] seni

bir ḫar-ı nā-şüste ḥayvān idim
bir siyeh-dil kende çūpān merd idim

gerçi urdın͡g yüzime[9] bir terseki

---

1 eylemese: ḳılmasa KK
2 mesdūd: mażbūṭ KK
3 TK'da "u" yok. TK2'de var.
4 ʿālem-i taḥṣīl-tamām: ḥāṣıl-ı taḥṣīl-tamām KK
5 toḳsan: toḫsan KK
6 ḳolını: ḳolıdın KK
7 bāzūn͡ga: bāzın͡gge KK
8 kitf ü bāzūn͡ga: keyf ü bāzın͡gge KK
9 urdın͡g yüzime: urdun͡g yüzüme KK

ʿarş rūşen boldı man͡ga bī-şekī

43A 60 devletin͡gdin ʿarşke yetti rūḥum'em[1]
çün tüzeldi ḳālıb-ı mecrūḥum'em

men ġulāmem[2] riştei boynumge taḳ
bar dīger terseki yüzümge ḳaḳ[3]

şād-men hem ehl-i īmānī olay[4]
uyġanay ez-ser müselmānī bolay

63 yaḳa çākī vü[5] rüfūnı bilmegen
men uşal seyyid vużūnı bilmegen

saẖt itken ṣāḥib-i nisbet idi
mis̱l-i Necmeddīn-i bā-himmet idi

hem-çü dihḳān irdi müştāḳ-ı zemīn
bar irdi an͡ga ḥaḳīḳat tuẖmıdın

66 kördi ki seyyid-i ṣāḥib-himmeti[6]
ki bol'em tapşurdı tapken nisbeti

Şems dik şeyẖ köptü nūr itkey seni
yolge kirgüdik[7] Celāleddīn ḳanı

pīr bisyār u mürīd nā-yāb ḥayf
köptü ṣayḳal-ger ḳanı ālūde seyf

69 verne nūrānīdü-miz[8] ġavs̱-ı melek
mis tap'almay-miz ki[9] kīmyā ḳılġudek[10]

173 yolnı baġlapdur ki bu dīv-i ʿabes
verne her bir Bāyezīd'din[1] kem imes

---

[1] rūḥum'em: himmetim KK
[2] ġulāmem: ġulām KK
[3] ḳaḳ: baḳ KK
[4] ehl-i īmānī olay: ehl-i īmānnı bolay KK
[5] yaḳa çākī vü: sīne çākī men KK
[6] seyyid-i ṣāḥib-himmeti: seyyidni ṣāḥib-himmeti KK
[7] kirgüdik: kirgündek KK
[8] nūrānīdü-miz: nūrānīdü-biz KK
[9] tapalmay-miz ki: tapalmay-biz KK
[10] ḳılġudek: ḳılgüdek KK

aḳl-ı kūteh bara turgen rāhkeçe
ʿazm-i pīr dergāh-ı dāru'llāhkeçe

72 biz uşal divāne-i sirke-fürūş
kim ki ḳılsa ḳaṭre mendin bāz nūş[2]

bir nefesde ol dü-ʿīdini tapar
ikki dünyānı kilidini tapar

ʿilleti aṣl-ı revīşlerdin çıḳar
ġarḳ-ı nūr boldı żararlardın çıḳar

43B 75 Mes̱nevī ẖarmen irür men ẖūşe-çīn
ʿömr kem[3] ḳaldı seferge başlagin

mürġ-ı zīrek-men uluġ dāne alay
gencidin men pür-peymāne alay

ẖāṭırımnı kūçe-i tefrīdge ilt
keştī-i ṣıdḳım[4] reh-i tecrīdge ilt

78 tüşti yolġa ġayrlardın yüz yapıp
ḥāli ḳandaġ boldı ol nisbet tapıp

kildi ol ṣāḥib-naẓarnı aldıda
bayaki köygen pederni aldıda

sordı ol seyyid nigū ferzendini
hem kirāmü'l-ḳadr hem[5] dil-bendini

81 didi ol ṣādıḳ ki urdıñ͡g dest ü[6] pā
yolge tüştüñ͡g nime yetkürdi Ḫudā

aytur irdi ol tili birle[7] cevāb
rāh-ı ʿaczī taptım u çeşm-i pür-āb[8]

---

[1] Bāyezīd'din: Bāyezīd KK
[2] bāz nūş: bar pūş KK
[3] kem: ḳalīl KK
[4] keştī-i ṣıdḳım: keşt-i ṣıdḳım KK
[5] kirāmü'l-ḳadr hem: kirāmü'l-ḳadr ü hem KK
[6] TK'da "ü" yok. TK2'de var.
[7] birle: birlen KK
[8] çeşm-i pür-āb: çeşmimni pür-āb KK

sı̄llı̄ urdum gerden-i şeytānge men
yangı kildim küfrdin ı̄mānge men

84 ey kirāmı̄ rūḥ dü ʿālem mendedür[1]
gerçi derd kördüm ü merhem mendedür[2]

kim ki kār-üftādelerdin sormadı
kūr kitti vü bu yolnı körmedi[3]

kördi vü her kim bu[4] yoldın ḳaytmadı
yüz hüner taptı[5] birini aytmadı

87 körmegen kördüm dise körgen imes
ʿışḳ beyābānıda yol yörgen imes

ol ki körgen bolsa cān lenger birür
miṡl-i Manṣūr sır yaşurgen[6] ser birür

44A çarḫ urar ʿışḳ baḥride mellāḥ-vār
miṡl-i İbrāhı̄m gülistān an͡ga nār

90 ḫālı̄ ḳıldım tā ki ḫalvet-ḫāneni
sındurup kittim büt ü büt-ḫāneni

ol ki körgen bolsa hı̄ç kördüm dimes
ṭay urar ṣad arşnı yol yördüm dimes

ārı̄ ʿışḳ her kimge bir vaḳt yol açar
ehl-i vaḥdet ehl-i keṡretdin ḳaçar

174 93 ʿaḳl-ı müstedrik heyūlāyı̄ irür
gāh ṣāḥib-şevket ü[7] ehl-i ġurur

bende-i ʿışḳ-men ki yoḳtur çūn u çend
şı̄remerdlerni ḳılur bir mūge bend

yolda bardur nūr-ı dāyim evliyā

[1] mendedür: sendedür KK
[2] mendedür: sendedür KK
[3] körmedi: bilmedi KK
[4] kim bu: kim çün bu KK
[5] taptı: taptı vü KK
[6] yaşurgen: yaşurma KK
[7] TK’da “ü” yok. TK2’de var.

ḳıçkurur ṭālib beyā ṭālib beyā

96 dīv ü vesvāsı salıpdur hūşige
şīr-i mużṭardur bu vaḳt ḥar gūşıge

vaḳt tengdür kes çü kesdin ḳaçadur
cāyı kilse fīl megesdin ḳaçadur

birme dünyānı işige āb u reng
cāyı meslūḫ-ḫor yā zāġ (u) küleng

99 çeşmi bolsa nefs-bānıdur anı
gerd eylepdür anı mā vü menī

kim ḳademni ilgeri ḳoydı kücā[1]
mis̱l-i İbrāhīm tapar nūr-ı ṣafā

bendege pūşīdedür ʿayb ü hüner
luṭf-ı Ḥaḳ'dur[2] bende bolsa bā-ḫaber

102 kimni çarlar[3] bolsa luṭf-ı ekberī
yetkürür sır vaḳtide bir[4] reh-beri

āgeh eyler şekk ü reybidin[5] anı
körsetür bir pāre ʿaybıdın anı

bende öz ʿaybıge bolsa münfaʿil
cān fedā ḳıl aldıda ʿAbdu'l-Celīl

44B 105 kim müselmān-zādedür īmanlı kes
ʿaybını aldıda[6] aytın͡g aġrımas

120
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

[1] kücā: becā KK
[2] luṭf-ı Ḥaḳ'dur: luṭf-ı Ḥaḳ KK
[3] çarlar: çallar KK
[4] bir: her KK
[5] şekk ü reybidin: şekk-i rāhıdın KK
[6] aldıda: aldıge KK

bir mü'ezzin bar idi nī̄m-kāle cān
bī̄-maḥal aytur idi vaḳt-i eẕān[1]

ʿādet eylep irdi şundaġ süstni
bī̄-ferāset irdi vaḳtni tanımay

3 Şeyḫ Bahā'üddī̄n-i Kāsānī̄ emī̄n
boldılar mihmān uşal dihke yaḳın

saḫt tigdi gūşıge[2] bī̄-vaḳt eẕān
aydı ol kāmil ki çeşmige ziyān

çeşm bolsa cevher-i bedr-i münī̄r
ṣubḥ-ı kāẕib birle ṣādıḳnı tanır[3]

6 barıp aytıñglar ki terk itsün eẕān
dūzaḫī̄ irmiş mü'ezzin bī̄-ī̄mān

kim kelī̄meni eger aytsa ġalaṭ
ol żaʿī̄f ī̄māndu ī̄mānı[4] saḳat

ol eger mülkidedür kām-ı nuḥust
taʿlī̄m alġunça ol[5] aytmaġı dürüst

9 merd-i kāmildin ki taʿlī̄m almasa
bayaki öz bilgenidin ḳalmasa

175 aydılar bu sözni bir pī̄r[6] mezī̄d
dūzaḫī̄dür ol mü'eẕẕin ey mürī̄d

kes yüberdi kārını añglap kiliñg
bolsa münker ʿaybıge baġlap kiliñg

12 bardılar ikki dürüst sālār merd
üştülümsiz[7] irdiler pākize merd

dī̄nde ḫāliṣ irdiler evc zū-fünūn

---

[1] vaḳt-i ez'ān: dāyim ez'ān KK
[2] gūşıge: semʿige KK
[3] Bu beyit KK'da yoktur.
[4] ī̄mānı: ṭāʿatı KK
[5] alġunça ol: algünçe o KK
[6] bir pī̄r: şeyḫ bir KK
[7] üştülümsiz: üştümsiz KK

mü’minīni ‘aybını aytmaḳ[1] üçün

ḳıldılar tekrār [2] حى على الصلوه
yol yetürgen bende tā tapkey mi rāh[3]

15 reh-revān yoḳ toġrı yoldın ḳayta-sen
bu eẕān-ı şer‘ni bī-vaḳt ayta-sen

45A ẕāt-ı Ḥaḳ’dın şerm[4] ḳıl merd-i saḳat
ayta-sen dāyim kelīmeni ġalaṭ

aṣl-ı ser-keş irdi bī-vaḳt-gūy idi
bāṭını tārik münāfıḳ-rūy idi

18 kayta vezmīn boldı bār-ı zilleti
cūş urar irdi dilidin ‘illeti

baġlap alıp kildiler[5] şeyẖ aldıda
çeşm-i dilni açtı ol ṣāḥib-dīde

didiler[6] bed-baẖtnı mundın dūr ḳılın͡g
ki bu ebleh[7] merhemin kāfūr ḳılın͡g

21 ‘ayb-ı cāhilni[8] dimen͡g saẖt kiledür
ḳālıbıdın būy-ı dūzaẖt kiledür

gerdenin͡gde ‘abd bar heftād ḳarż
künde terk-i sünnet ü ṣad terk-i farż

sīne-i ebleh bu ġamdın titredi
evliyānı tīġıge zūd uçradı

24 bī-naṣīb kitti īmāndın kūr dil
bolmadı ol şermsār u münfa‘il[9]

---

1 aytmaḳ: aytmaġ KK
2 Ezandan bir bölüm.
3 tā tapkey mi rāh: tapkey dip rāh KK
4 şerm: şer KK
5 baġlap alıp kildiler: baġlap kildiler KK
6 didiler: aydılar KK
7 ebleh: merdni KK
8 ‘ayb-ı cāhilni: ‘ayb-ı kāhilni
9 şerm-sār u münfa‘il: şerm-sār-ı münfa‘il KK

tutsa irdi rāh-ı ʿaczni ol zamān
ṣoḥbet-i ġavs̱dın tapar irdi īmān

rāh-ı ʿācizlikdü ʿarşnı pāyesi
müştiperlerni Ḫudā hem-sāyesi

27 kim dise ʿaybın͡gnı sen dil-şād bol
dāmenini tutkin ü münḳād bol

dīn üçün taşla ekābirlikni[1] sen
ḳılma pervā ḫalḳnı ṭaʿn u nengiden[2]

müzdverī īmān-ı kāmil bolsa yār
salṭanatnı terk itip aldıge bar

30 teşvīş-i ḫaşrdın muḫalles̱-men dime
men fülān şeh men fülān kes-men dime

45B uçrasa fitrākige seg dek yügür
dīn ṭaleb ḳıl ʿar u nāmūsnı yetür

aytmagin men ḫᵛāce ol merd-i ġulām
ḫᵛāce oldur bolsa īmān-ı tamām

176 33 ḫᵛācelik şarṭı ki ḳılsa bendelik
kār u bārı dīn üçün cān kendelik

bende bolmay ḫᵛācelikler lāfdur
ḫᵛāce oldur ṣāḥib-i insāfdur

öldi kitti ol mü’ez̠z̠in-i daġal
hem o dünyā hem bu dünyādur kesel

36 uçrama eblehke ḥaddidin[3] aşar
birmegin nā-dānge pend cehli taşar

Ḥaḳ-süḫannı merd-i deryā-dilge ayt
maʿrifetni sen dīni kāmilge ayt

vā dirīg bir kiçe[4] maḥrem bolmadük

---

[1] ekābirlikni: an͡ga birlikni KK
[2] nengiden: nengi-sen KK
[3] eblehke ḥaddidin: eblehke ki ḥadddin KK
[4] vā dirīg bir kiçe: vā dirīgā sırge KK

ḫar-ṣıfat boldük ü ādem bolmadük

121

ġazel

me fā ʿī lün   me fā ʿī lün   me fā ʿī lün   me fā ʿī lün
. - - - / . - - - /   . - - - / . - - -

naṣīḥat ḳılma yaḳmas rūḥ-ı nāḳış bed-ṭabīʿatke
ne ḥācet Ḥaḳ-süḫan izhār ḳılmaḳ ehl-i ġafletke

īmāndın ḳayġuluḳ merd yüz Sikender'din efḍaldür[1]
bolay pā-māl-ı rāhı kim ḳulaḳ salsa naṣīḥatke

3 başın͡ga tipseler sālārlarnı küyıdın[2] ḳaytma
nikūlar bizni dek bedlerni başlar[3] rāh-ı cennetke

āḫirde gerdenini yol yörerde[4] dīv üzüp taşlar
kimi ki munda gerden igmedi rāh-ı şerīʿatke

ṭaleblig ḫalḳnı başıġe min͡g yol tipse ḳaytmaydur[5]
seg-i Aṣḥāb-ı Kehf dik söykenür ṣāḥib-şerāfetke[6]

6 yiberme ḫātırın͡gnı dūr ḳıl cemʿ-i küdūretdin
ʿazīzlerni kelāmı mindürür[7] ṭālibni himmetke

kön͡gülni āftābıdur ḥaḳīḳatlig süḫan bilsen͡g
ṭaleb ḳılgin ecel yetkende ḳoymas aṣlā furṣatke

46A nihāyetsiz uluġ deryā irür ol Mebde-i Nūrı
eger gevher-ṭaleb Meşreb'dü-sen bil baġla himmetke

122

ġazel[1]

---

[1] Sikender'din efḍaldür: Sikender'din hem efḍaldür KK
[2] sālārlarnı küyıdın: sālārlardın keynidin KK
[3] başlar: başla KK
[4] yörerde: yörürde KK
[5] ḳaytmaydur: ḳaytmasdur KK
[6] söykenür ṣāḥib-şerāfetke: sön͡genür 3āḥib-şerīʿatke KK
[7] kelāmı mindürür: kelām mindür KK

fā ‹ī lā tün fā ‹i lā tün   fā ‹i lā tün   fā ‹i lün
- . - - / - . - - / - . - - / - . –

baş urup bergin bu vaḳt çāk-i girībānlar sarı
‘āleme rūḥānī izlep dīde giryānlar sarı

tā ki ṣayḳal-ger şu noḳṣānın͡gnı ma‘lūm eylegey
tipseler başın͡ga bargin pāk-dāmānlar sarı

3 her şikesten͡gni dürüst ḳılmaḳḳa bil bağlay disen͡g
dīvler dūr bolup bargin müselmānlar sarı

tā meşām-ı cānın͡ga kilgey seni bir būy-ı ‘ışḳ
sen ecel rencūrı sen yol başla loḳmānlar sarı

‘ār u nāmūsnı ṭaleb ḳıl ez-berāy-ı dīn üçün
cān-ı dil birle yügürgin ehl-i īmānlar sarı

6 her kişige derd yetken son͡g devānı aḫtarun͡g
aylanıp yādın ṭaleb ḳılgin Ḫudā-dānlar sarı

köymegen bu nūrge yetmeydür özidin kiçmegen
yol niẓāmıge ḳadem ḳoy merd-i merdānlar sarı

gerd-i pāy-ı Leylī’din şāyed ḫaber tapkey dilin͡g
miṡl-i Mecnūn dek ṭay urgin bu beyābānlar sarı

9 Mebde-i Nūr-ı İlāhī izlesen͡g ey Meşrebā
cān-ı dil birle ḳadem ḳoygin ki merdānlar sarı

123

fā ‹ī lā tün fā ‹i lā tün fā ‹i lün
- . - - / - . - - / - . –

موی کج در پردۀ کردون بود
چون همه اجزات کج شد خون بود

hem-çünān pūşīdedür ‹ayb u hüner
taşla eṭvār-ı bedin͡gni kec-naẓar[2]

---

[1] Bu gazel TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[2] kec-naẓar: bed-naẓar KK

3 kecligin͡g nā-dānlikin͡gdindür seni
maḫż ser-gerdānlikin͡gdindür seni

46B rāstlarnı rāhı bī-ḥavf u ḥaṭar
nīklerdin aṣlā yetmesdür[1] żarar

dest kec bolsa bolur noḳṣān pā
ser-ber urdı ikkisidin[2] hem ḫaṭā

6 cümle aʿżānı belāge saladur
nūr-ı īmān der-miyāne hāledür

124

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

177 düzd'ī bar irdi bisyār bed-hevā
nā-peşīmān irdi ez-kār-ı ḫaṭā

tārikistān[3] irdi an͡ga şehr-i dil
ḫāṭırıda yoḳ idi ḫavf-ı celīl

3 ḳıldı ḳırḳ üç sāl nā-şāyeste kār
tuttı āḫir ḳahrhā-yı Kirdgār

aldıge kildi heme ḳılgenleri
nīş urardı taptı āḫir nīşteri

tüşti āḫir bir ʿasesni ḳolıge
bar idi çendīn ʿasesler yolıge

6 ʿayb u[4] noḳṣānını bir bir kördiler
şāh-ı ʿādilge anı tapşurdılar

şāh aydı mun͡ga[5] şiddet kiltürün͡g

---

[1] yetmesdür: tigmeydür KK
[2] ikkisidin: ikkisi KK
[3] tārikistān: tā gūristān KK
[4] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[5] mun͡ga: munda KK

dest-i rāst ü pāy-ı çepini üzün͡g

veh ġarīb bī-çārege aḫrec iken
dest ü pā kec yolge saldı kec[1] iken

9 bes bu keclikler tenidin boldı dūr
baʿd-ez-ān bu merd nīgūter bolur

yıġlar irdi merd yolda baş urup
dīdesidin ḫūn-ı ḥasret aḳuzup

aytur irdi destke[2] kim ey nā-gīrā
āḫirimni eyledin͡g bī- dest ü pā

47A 12 barur irdi ḥac sarı Şeyḫ-i Şeref
ḫᵛāce-i deryā-dil (ü) ʿālī-neseb[3]

kördi ol düzdni perīşān ḥālini
suge tüşken ser-ḫaṭ-ı iḳbālini

didi man͡ga beste boldı rāh-ı ḥac
yolnı baġlaydur uşal aʿżā-yı kec

15 çünki kec irdi kesildi dest ü pā
kılsa peyvend bolmas irdi cā-be-cā

niyyetim bar irdi sürʿat eylesem
Kaʿbetu'llāh'nı ziyāret eylesem

men yügürdüm her ḳademde pīş ü[4] pest
man͡ga maʿlūm boldı naḳṣ-ı pāy u dest

18 çün naẓar ḳıldım köp aḫrecliklerim
bī-ḥisāb u bī-ʿaded kecliklerim

aytur irdi bayaki[5] nā-maḥremim
belki sendin boldı efzūnter ġamım

---

[1] kec: çep KK
[2] destke: dest KK
[3] ʿālī-neseb: ṣāḥib-nesef KK
[4] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[5] bayaki: bu ikki KK

müflisem ḥac yolıda bī-çāre-men
men ki[1] keclik birle ḳayda bara-men

21 evvelā ṭālib özün͡gni rāst ḳıl
son͡gra Ḫıżr aḫtargin ü iḫlāṣ ḳıl

dest kec boldı neçük yolnı açar
min͡g ferişteh dest-i keclerdin ḳaçar

ol[2] ki kec boldı belā-yı ʿavn irür
gerçi mü'min bolsa hem Firʿavn irür

178 24 girdidin ayrılmagin ʿAbdu'l-Vefā
rāst bāzārıge dirler[3] evliyā

ʿarş çākerdür alar yol yörseler
ṣād kecliklerni[4] berhem ursalar

beste boldı şeyḫni rāh-ı ḥaccı
boldı ʿibret düzdni pāy-ı keci

27 didi men evvel özümni rāst itey
dest ü pāyım kec neçük ḥacge yetey

47B şeyḫ riyāżet çikti illig yitti yıl
ḳıldı ṭāʿat hem-çü mānend-i Ḫalīl

ki ḳadem ḳoygin[5] bu kün ez-rū-yı nāz
Kaʿbe-i maḳṣūd yanın͡gda[6] pīş-vāz

30 kildi hātifdin ḳulaġıġa nidā
izle bende ḥācetin͡gni ḥāliyā

ḳıldın͡g illig yitti yıl kār-ı melek[7]
baḫşladım her yılda ḥac on yitti lek

---

1 men ki: men bu KK
2 ol: dil KK
3 bāzārıge dirler: bāzārıda diyler KK
4 kecliklerni: ḥacliklerni KK
5 ki ḳadem ḳoygin: k'ey ḳadem ḳoygen KK
6 Kaʿbe-i maḳṣūd yanın͡gda: ḳıble-i maḳṣūd yanın͡ga KK
7 Bu mısra KK'da yoktur.

zūd ḳadem ḳoygin ki Ka’be intiẓār
dergehin͡gde çarḫ[1] urar ümmīdvār

33 cān-ı pāki Ka’betu’llāh müşterī
çıḳtı kāmil ḫāneḳahdın taşḳarı

şeş-cihetdin nūr körerdi[2] Kaʿbe’ni
ki muʿallaḳ kördi ʿārif Kaʿbe’ni

kār ḳıldı aldı Ḥaḳ’dın pāy-ı müzd
ehl-i dānişlerge ʿibret boldı düzd

36 kūçe-i her millet-i rūḥāniyān
ḫᵛāh kāfir bolsa ḫᵛāh[3] ehl-i īmān

ehl-i dilge ʿillet ü hem millet bolur[4]
büt-perestlik merdge ʿibret bolur

aṣl-ı kec Ḳur’ān’ı[5] alsa kec oḳur
dīn-i kec ü ḥaḳnı kec[6] maʿnā birür

39 ḥāleti birgin ki hem vecd-i kemāl
ḳaṭrelerni men ḳılay āb-ı zülāl

himmeti birgin ki bā-temkīn[7] bolay
mā vü mendin ḳol yudum[8] mü’min bolay

nisbeti birgin ki bī-bāb-ı ḫilāf
aldıda erzençe bolsun kūh-ı Ḳāf

42 mülketi birgin ki men ümmīdvār
çün ḳılay men tā yemīn ü tā yesār

48A ġayreti[9] birgin ki ey Ḥaḳḳu’l-mübīn
naḳd-ı kevneynni yarım cev[10] almayın

---

[1] çarḫ: baş KK
[2] körerdi: kördi KK
[3] bolsa ḫᵛāh: bolsun hem ḫᵛāhī KK
[4] Bu mısranın vezni bozuk.
[5] Ḳur’ān’ı: Ḳur’ān’nı KK
[6] kec: kecler KK
[7] bā-temkīn: mātem-dil KK
[8] ḳol yudum: ḳodum KK
[9] ġayreti: ġayrni KK
[10] yarım cev: yerçü KK

ḥayreti birgin ki tā cūşī ḳılay
ġayrnı[1] dildin ferāmūşī ḳılay

45 mühleti birgin ki dāyim fetḥ-i bāb
çarlasam aldımge kilsün āf-tāb

ʿuzleti[2] birgin ki āġāzı ḳılay
lā-mekān mülkige pervāzı ḳılay

179 sebḳatı birgin ki tā ṣādıḳ bolay
Kaʿbe-i nūrānīge ʿāşıḳ bolay

48 şefḳati birgin ki izley kārnı
mūrge yetkürmeyin āzārnı

ṭāʿatı birgin ki dāyim bī-riyā
bī-riyā ṭāʿatnı yetkürgin[3] Ḫudā

niʿmeti birgin ki şükr efzūn ḳılay
ḫavf-ı dīndin[4] ḳāmetimni nūn ḳılay

51 ṣavleti birgin ki maʿmūr aḫtaray
Mūsā dek rāz itmaġa Ṭūr aḫtaray

nükheti birgin ki ġamdın ayrılay
Mıṣr'a[5] Yūsuf bolsa Kenʿān'dın ḳılay

destgehi birgin ki bā-devlet bolay
devlet īmāndur īmān izlep öley

54 raġbeti birgin ki mergdin ilgiraġ
dīde-i Firʿavn'ge basay mīl-i dāġ

raḥmeti birgin ki men lek baḫş bolay
ʿāṣī ümmetlerge yek yek baḫş bolay

ḳurbeti birgin ki nūr ḥāṣıl ḳılay
kim yoluḳsa nūrge vāṣıl ḳılay[6]

---

[1] ġayrnı: ʿizzeti KK
[2] ʿuzleti: ʿizzeti KK
[3] yetkürgin: yetkürdi KK
[4] ḫavf-ı dīndin: ḫavfdın men KK
[5] Mıṣr'a: Mıṣr'da KK
[6] yoluḳsa ... ḳılay: yoluḳtı .... bolay KK

57 hem-çünān aytur idi Şeyẖ-i Nesef
açıp irdi ʿarş sarıge çü[1] kef

48B çün nidā kildi ki ey bī-destgāh
dergehim açuḳ irür bī-geh pegāh

gerçi maḳṣūd-ı mükerrem izlediñ͡g
ḥālī hem maḳṣūdnı sen kem[2] izlediñ͡g

60 kişt vaḳti kim ki te'ḫīr eyledi
mis̱l-i sen dek işde keyin uçradı[3]

muntaẓırdur kiştke dihḳān ʿamel
sen ikip kitkin bu kün pīş ez-ecel

turdı Kaʿbe irtedin pīşingeçe
ʿarşlar yüzige eylerdi nigeh

63 āẖir-i dem boldı maḳṣūdı tamām
rāst irdi rāst kildi nīk-nām

pā-bürīde düzd tevbe ḳılmadı
bayaki ḥālātıdın ayrılmadı

öldi āẖir her dü-pādın ayrılıp
luṭf-ı pāk-ı Rabbānīdin ayrılıp

66 hīç kimni kārı ʿādet bolmasun
kārı ʿādet boldı dīn boldı zebūn

ẖayr u şer ʿādet ki boldı nā-gehān
ol tutar[4] mülkige ġāretger mekān

rīşe-i ʿādetni üzmaġı ḳıyın
kimge ʿahd itti[5] ki bozmaġı ḳıyın

69 her kişi ʿahdıge çün pāyende yoḳ
redd-i dergehdür Ḫudā'ge bende yoḳ

---

[1] çü: şeyẖ KK
[2] ḥālī hem .... kem: ḥālīyem .... KK
[3] mis̱l-i sen ... uçradı: mis̱l-i men ... uçdı KK
[4] tutar: ḳutar KK
[5] itti: ittiñ͡g KK

125

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

180 Iṣfahan'da bar idi bir cūy-ken
su dise her kimge birerdi leben

bir lek ü heftād gāvı bar idi
gūsfendi gāvıdın bisyār idi

3 yimes irdi aṣlā bī-mihmān ṭaʿām
izler irdi ẕāt-ı pākidin müdām

49A k'ey be-ḥaḳḳ-ı ẕāt-ı pākıñg[1] zü'l-celāl
lokma yetkürgin ḥazineñgdin ḥelāl

bil çapardı[2] rūz-ı tābistān meger
ḥükm-i H̱ālıḳ boldı ḳaynap çıḳtı zer

6 üç defīne her biri[3] yāḳūt u laʿl
didi bir[4] erzençe yoḳ dīdemge sehl

zinde irdi ʿÖmmer-i ʿAbdu'l-ʿAzīz
devr-i pāki ol şeh-i ṣāḥib-temīz

şehni keşfi bar idi ez-rū-yı kār
ḳılur irdi şeh o vaḳt ʿazm-i şikār

9 taşıtıp artıp ẖacīrlerge[5] anı
ḳaṣd ḳıldı şāhke yetkürgeni

vaʿde-i devletke yetkürdi ḳarīb
şāh hem kildi bu yerde aylanıp

sordı şeh māl-ı firāvān kimniki
ẖarmen-ü pür-laʿl[6] ü mercān kimniki

---

[1] be-ḥaḳḳ-ı ẕāt-ı pākiñg: ḥaḳḳ-ı ẕāt-ı pākiñg KK
[2] çapardı: urardı KK
[3] her biri: pür irür KK
[4] bir: ki KK
[5] taşıtıp artıp ẖacīrlerge: taşıp artıp ḥacirlerge KK
[6] ẖarmen-ü pür-laʿl: ẖarmen-i pür-laʿl

12 şehke aydı merd-i münʿim ü ġanī
cū ḳazar irdim ü nev taptım munı

ilte-men[1] memlū seri ey şehryār
ḫᵛāh saḳla berhem uray nāmdār

didi ol sulṭān ḥasūd-ḫōr-men imes
şunça[2] mülküm bar meni özümge bes

15 kimge Ḥaḳ inʿām ḳıldı gencini
an͡ga baḫşlar loḳma-i bī-rencini

nūr-ı Rabbānī irür īmān-ı ḫāṣ
ki[3] seferde bir ḳoşulsa ikki rāṣ

ṣıdḳ-ı pākidin īmān kāmil bolur
çirkinetler ḳalbidin[4] zāyil bolur

18 birtesi kec bolsa irdi şübhenāk
rāstlar hem bolmas irdi aslā pāk

49B ḳılur irdi rāh-ı īmānnı ġalaṭ
kim saḳatnı yārıdur ol hem saḳat

yā İlāhī bend-i gūlāndın çıḳar
bendeni zindān-ı şeyṭāndın çıḳar

21 kār-ı ṭāʿatımnı bī-enbāz ḳıl
bāb-ı raḥmetni ḳulun͡ga bāz ḳıl[5]

dilni mir’ātını meh dik ṣāf ḳıl[6]
müştiper-miz ṣāḥib-i insāf ḳıl

181 bāz biz hem yolda[7] ḳalgen kec-pesend
ʿaḳl-ı cüz’ī bar u[8] hem şehvetke bend

---

[1] ilte-men: ayta-men KK
[2] şunça: barça KK
[3] ki: kim KK
[4] ḳalbidin: ḳalbler KK
[5] Bu mısra KK’da yoktur.
[6] Bu mısra KK’da yoktur.
[7] bāz biz hem yolda: bar-biz nīm yolge KK
[8] u: o KK

24 bu kecīlerni özün͡g[1] ḳılgin dürüst
ābı yoḳ ṭāḥūn yör’almas[2] aṣlā cüst

biz uşal ṭāḥūn ki cünbānende-sen
verne cünbüş aṣlā kilmes bendeden

saʿydur hem cehd hem sendindü[3] pāk
verne kār-āmed imes çengāl-i ḫāk

27 kim zebān kec ḳıldı ser berbād iter
saḫlagin sen tilni başın͡ga yeter

til belādur aṣlı bilsen͡g zehri bar
nūrīlerge[4] nūr birür nārīge nār

her ekābir-zāde menzildin çıḳar
sehmnāk āfet heme tildin çıḳar

30 cümle aʿżānı çerāġı til irür
gāh şekker gāhlar ḳātil irür

tilni naḳşıdın Ḫudā birsün penā
til imestür ol mis̱āl-i ejdehā

bolsa emmāre o tilge müttefiḳ
aḳībet īmān bolur bil ey refīḳ[5]

33 her kim öz ʿaybını bilse merddür
başıdın aylan ki ehl-i derddür

til bilen kāfir bolur her müttaḳī
serber urdı küfr saʿīd boldı şaḳī

50A rāst eyler evliyānı pür-fütūḥ
ṣoḥbetidin çāşnī taptı bu rūḥ

36 dil ki kec boldı zebān hem kec bolur
bendeni yol tapmaġı aḫrec bolur[6]

---

1 özün͡g: sen özün͡g KK
2 yörelmes: yörelmey KK
3 saʿydur … hem sendindü: saʿy … heme sendindü KK
4 nūrīlerge: nūrlarge KK
5 Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
6 Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.

126

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Şeyḫ Seyid Müslim-i Ḫaṭlānī ʿAzīz
yer irdi bir çillede[1] ol üç müvīz

rūz-ı dīger aydı[2] men dek pāk ṣāf
ḳıla-men her lahża nefsimge ḫilāf

3 maşrıḳ u maġribde[3] men dek müttaḳī
hīç kim ḳılmapdu[4] ṭāʿāt-ı Ḥaḳ'ı

men riyāżāt bābıda sālār ferd[5]
dāmenimge yoḳtu naḥvetdin çü gerd

rāḥat u miḥnetke men dik merd-i nīk
yurtnı aḫtarsan͡g tap'alman͡gdur[6] velīk

6 hem-çünīn ḳıldı ḫayāl-i germ ü serd
nīm-şeb rū birdi dendānıge derd

boldı bī-ṭāḳat perīşān ḫāṭırı
veh ne bolgey kim[7] bu işni āḫiri

dārū izler irdi her dermāndedin
mis̱l-i men dek leng-i ber-cā-māndedin

9 cümle ayturdı Ḫudā'ge siz yaḳın[8]
ḳuṭb-ı vaḳt-siz ẕāt-ı bī-çūnge ḳarīn[9]

biz heme ser-riştedin bolgen cüdā
ne ḥaḳīḳatnı tanı-miz ne vefā

---

[1] irdi bir çillede: idi bir çilleide KK
[2] aydı: didi KK
[3] maġribde: maġribge KK
[4] ḳılmapdu: ḳılmaptu KK
[5] ferd: merd KK
[6] tapalman͡gdur: tapman͡gdur KK
[7] veh ne bolgey kim: verne ni bolgey KK
[8] yaḳın: ḥabīb KK
[9] ḳarīn: ḳarīb KK

182 bir dil-i efsürde ḥāṭır-miz heme
gürgni çengālidin[1] bar-miz reme

12 sāye-i pākin͡g hemege sāye-bān
dergehin͡gdin ʿāṣīler izler emān

sizni dek şīrīge bizdin merhemī
tigse hem-çün nefʿi[2] yoḳtur fāremi

50B vaḳt-i mużṭarlikde irdi bī-ḥodī
ġaybdın ilhām-ı esrār an͡gladı

15 kildi hātifdin ḳulaġıġa[3] nidā
köp özün͡gni urmagin bī-dest ü pā[4]

dir idin͡g yoḳtur özüm dek ehl-i derd
men riyāżat bābıda sālār u ferd

şunça mużṭarlikde ötti sāʿatin͡g
sehl dendān derdige[5] yoḳ ṭāḳatın͡g

18 maḥż-ı dendān derd idi ḫāric-i merg
nāfile ṭāʿatların͡g zūd boldı terk

ṭāʿat'em mendin ü[6] saʿy mendin ḫamūş
ḳılmagin bī-hūde nā-ḳābil ḫurūş

yıġlasan͡g başın͡gnı ursan͡g bārhā
şükr-i sünnetni ḳıl'alman͡gdur becā

21 ten ṣıḥatlig mendin ü saʿy u cedel
rāh-ı tevfīḳ mendin ü sendin ʿamel

verne bende bir cemād-ı bīşdür
tā īmān tapkünçe ṣad dil-rīşdür

ger ḫaṭā ḳıldın͡g ki çābük tevbe ḳıl
taşla dānişlerni dergāhımge kil

---

[1] çengālidin bar-miz: çengālige bar-biz KK
[2] nefʿı: nefʿ KK
[3] ḳulaġıġa: ḳulaġıge KK
[4] bī-dest ü pā: bī-dest-gāh KK
[5] derdige: derdide KK
[6] ṭāʿat'em mendin ü: ṭāʿatım mendindü KK

24 şeyḫ bildi bu kecī nefsdin iken
dergehide tevbe ḳıldı[1] defʿaten

anҫa bizdindür heme noḳṣān kār
naḳşımızge rāżī bol[2] Perverdgār

dūzaḫ u cennetni nāmın bile-miz
bāz ser-keşlikde noḳṣan ḳıla-miz

27 şunҫa aydı şeyḫ baş urdı velīk
ḳılur irdi ol nefīr-i nīk nīk

an͡ga bildürdi kecīni tevbe-baḫş
ḫaṭṭ-ı tevbeni dilige ḳıldı naḳş

51A ḳayttı kec yoldın ḫayāl-ı ebterī
rūy ḳıldı cānib-i Mevlā[3] sarı

30 bu ġaḍabdur nefs īmān kiltürmese
bendeni noḳṣānını bildürmese

yolnı tapmaġı ḳıyındur bendeni
ḳılsa yüz min͡g yıl yörüp cān kendeni

satıp algen birle bolmastur bu kār
bendeni bendem disün Perverdgār

33 kimge ki rū birdi şundaġ dād-ı Ḥaḳ
taptı cān-ı nūrnı bi-kesb ü sebaḳ

183 bar-miz[4] vābeste-i ҫendīn ḥicāb
bu ḥasūd-endīş nefsdindür ʿaẕāb

der-ḥaḳīḳat Mevlevī[5] rast aytadur
ҫün munı ez-rū-yı iḫlāṣ aytadur

36 bendeni keclikleri bisyārdur
rāhımızda[1] min͡g ḫaṭarlar bardur

---

[1] dergehide tevbe ḳıldı: dergehin͡ge tevbe ḳıldım KK
[2] bol: yoḳ KK
[3] ḳıldı cānib-i Mevlā: birdi cānib-i Mevlevī KK
[4] bar-miz: bar-biz KK
[5] Mevlevī: Mevlā KK

biz ki her sāʿat perīşān köre-miz[2]
maḳbūl şundaġ şeh-i dānende-miz

verne çün raḥmetke lāyıḳ bende-miz
ança noḳṣān nefsimizdin köre-miz[3]

39 vaḳt-i rıḥletde[4] bu keclik ser urar
gūrge bargen soñ͡gra ṣad neşter urar

şeyẖ peşīmān boldı öz daʿvāsıdın
vāḳıf boldı kārını maʿnāsıdın

baʿd-ez-ān nefsi müselmān boldı kül
āh-ı serd-i şeyẖ zūd boldı ḳabūl

42 aṣl[5] bilseñ͡g kār-ı mü'minlik şudur
iş ki rāsiḥ boldı keclikni yetür

ḳalmagey[6] yolda mişl-i Ermenī
bendelikde ḳılmagin mā vü menī

127

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

51B barur irdi Ḫvāce Yunus-ı Velī[7]
yolda kördi mürde'ī ʿAbdu'l-ʿAlī

tenide isfīd ü mermerdin kefen
gūrdın bīrūn tüşüp yatken beden[8]

3 şeyẖ aydı gürg ü keftārī munı
bīrūn eylepdür ü loḳma ḳılgeni

---

[1] rāhımızda: rāhıbizde KK
[2] köre-miz: köre-biz KK
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] vaḳt-i rıḥletde: vaḳt-i rıḥletke KK
[5] aṣl: aṣlı KK
[6] ḳalmagey: ḳalmagey-sen KK
[7] Ḫvāce Yunus-ı Velī: Ḫvāce-i Yunus Velī KK
[8] Bu beyit KK'da yoktur.

merd-i mü'mindür kömün͡gler ilgiraġ
tā ki nā-būd[1] ḳılmasun külḫāt ü zāġ

kömdiler üç ḳayta şeyḥ iş başladı
gūrı üç yol hem çıḳarıp taşladı

şeyḫ[2] maʿlūm boldı ilhām-ı Ḫudā
bar iken ol merd īmāndın cüdā

ġaybdın āvāz işitti ey mürīd
kömgin düşmenni[3] ey ʿAbdu'l-Mecīd

bar idi bu merdni aʿżāsı kec
bendelikni ol bilür irdi ḫarac

hem-çünān maʿlūm[4] idi kār-ı zinā
hem livātager idi ġarḳ-ı günāh

hem peder-āzār merd-i ʿāḳ idi
yitti dūzaḥ ḫākıge müştāḳ idi

koy yisünler laḥmını zāġ u zaġan
ʿibret alsun tā ki ḫalk (u) encümen

nūr-ı īmāndur hemeni nāmūsı
ki sen'em ʿibretde bol Şeyḫ Yūnusī

kim ki ʿibret almadı şermendedür
merd-i bī-īmān[5] şunı dek bendedür

184 bu süḫannı şeyḥ bildi[6] hem-çünān
ki mübārek dīdesige toldı ḳan

yol ḫaṭardur ey ciger ḳan yıġlagin
sīne çāk[7] eylep perīşān yıġlagin

52A tā cüdā bolgey mü-kin[8] nefsdin bu rūḥ

---

[1] nā-būd: nā-būt KK
[2] şeyḫ: şeyḫke KK
[3] kömgin düşmenni: kömmegin düşmeni KK
[4] maʿlūm: muġlim KK
[5] merd-i bī-īmān: merd-i bī-ibret KK
[6] şeyḥ bildi: an͡gladı şeyḫ KK
[7] sīne-çāk: yaḳa çāk KK
[8] bolgey mü-kin: bolgey mi-kin KK

yıġlagin şūrīde bol mānend-i Nūḥ

yıġlagin tā zinde-sen ʿAbdu'l-Emīn
mis̱l-i Ādem dik bu yolda[1] yıġlagin

18 yıġla İbrāhīm Ḫalīl dik[2] bī-hodī
nūrge aylangey mü[3] nār-ı Nemrūdī

yıġlagin ta sañ͡ga kilgey maʿrifet
hem-çünān yıġla ki[4] İsmāʿīl-ṣıfat

yıġla Dāvud dek cihān bolġay ḫarāb
tuḥfe-i dergāhıda[5] çeşm-i pür-āb

21 yıġla Mūsā dek bu yolda[6] ḥāżırī
dīnni berbād itti siḥr-i Sāmirī

yıġla ʿĪsā dek ki[7] cān boldı girev
bend-i ber-sūzen bolup ol nīk-rū

yıġla mānend-i Süleymān dik sen'em
āḥiri sen hem kiter-sen hem men'em

24 yıġla Yaḥya dek ki ʿömr boldı aḫīr
yolımıznı[8] üstide nār-ı saʿīr

yıġla Eyyūb dek cigerler boldı rīş[9]
cümle rū-gerdān boldı ḳavm ü[10] ḫᵛīş[11]

yıġla Ṣāliḥ dik bu kün şām u seher[12]
nāḳatu'llāh aylanıp kildi meger

27 yıġlagin bu yolda mis̱l-i Ẕekriyā
tā ki cān Ḥaḳ yolıda tapkey bahā

---

[1] yolda: yolġa KK
[2] Ḫalīl dik: mis̱illig KK
[3] mü: mi KK
[4] yıġla ki: ḳan yıġla KK
[5] tuḥfe-i dergāhıda: tuḥfedür dergāhıge KK
[6] yolda: yolge KK
[7] dek ki: dek KK
[8] yolımıznı: yolıbıznı KK
[9] cigerler boldı rīş: bu kün şām u seher KK
[10] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[11] Bu mısra KK'da yoktur.
[12] Bu mısra KK'da yoktur.

yıġlagin her sāʿatī[1] mis̱l-i Şuʿayb
dilge birgey mü Ḫudā esrār-ı ġayb

yıġla Yūnus dek ki[2] tā vaḳt-i duʿā
Ḥaḳ neheng-i nefsdin birgey fenā[3]

30 yıġla İdrīs dek ki[4] tā devletke yet
reh-revānlar kittiler cennetke yet

yıġla Cercīs dek ki ey şūrīde baḫt
ḳılsalar başıñgnı munda laḫt laḫt

yıġlagin İsḥāḳ dek raḥmet-ṭaleb
raḥmetidin dilni[5] üzme rūz u[6] şeb

52B 33 yıġlagin mānend-i Yaʿḳūb-ı nebī
ṣad girībān pāre ḳılgin her şebī

yıġlagin Yūsuf-ṣıfat tāzende bol
bend-i çāh-ı ġūldın[7] berkende bol

yıġla Loḳmān dek ötti kār (u) bār
raḥmet itkey mü[8] keremlig Kirdgār

36 yıġla Yūşaʿ dek ki[9] vaḳt-i şāmdur
bende bu dünyāda bī-ārāmdur

185 yıġla Ẕülkifl dek[10] rūz-ı rüsteḫīz
vaḳt-i teñgdür bendege yoḳtur gürīz

tā fiġānı[11] izlegin ṣabr u sükūn
mis̱l-i Hūd dek[12] yıġlagin yā mis̱l-i Lūṭ

---

[1] sāʿatī: sāʿat KK
[2] dek ki: dek KK
[3] fenā: penāh KK
[4] dek ki: dek KK
[5] dilni: ḳolnı KK
[6] “u” TK’da yok, TK2’de var.
[7] bend-i çāh-ı ġūldın: bende-i çāh-ı ġūldın KK
[8] mü: mi KK
[9] dek ki: dek KK
[10] dek: dek ki KK
[11] fiġānı: fiġān KK
[12] mis̱l-i Hūd dek: mis̱l-i Hūd’ī

39 yıġlagin mis̱l-i Muḥammed Muṣṭafā
bendege yetkey mü-kin būy-ı şifā

şādlik kilgey her işke evvelā
yıġlagin mānende-i Ḫayru'n-Nisā[1]

yıġla Bū Bekr ü ʿÖmer ʿOs̱mān ʿAlī
şādlik kilgey her işni evveli

42 an-ḳader ḳan yıġla yerge tüşse[2] ʿayn
yıġla dīn yolıda mānend-i Ḥüseyn

tā saḳar āhıñ bilen bolgey çemen
sen Ḥasan dek yıġlagin ʿAbdu'l-Ḥasen[3]

dīdedin ḫūn-ābe tök çālāk ü çüst
bu kecīlerni Ḫudā ḳılġay dürüst

45 tā ʿademdür dīdedin noḳṣānımız[4]
veh neçükdür āḫiri īmānımız[5]

cümle keclik bizdedür şermende-miz[6]
lūṭf-ı pākiñe ḳaçıp-miz yā ʿazīz

cümle keclik bizdedür ʿAbdu'l-Celīl
ḳāyil-i noḳsān ḫod bol tevbe ḳıl

128

ġazel

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
- . - - / - . - - / - . - - / - . –

53A hīç kildük birteni derdige dermān bolmadük
miñ güneh ḳıldük ü bir sāʿat peşīmān bolmadük

ne naṣīḥat añladük ne ṣıdḳ bilen saldük ḳulaḳ

---

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] tüşse: tüşsün KK
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] noḳṣānımız: noḳṣān-bız KK
[5] Īmānımız: īmān-bız KK
[6] şermende-miz: şermende-biz KK

merd-i kāmil-miz[1] didük hergiz müselmān bolmadük

3 peyrev-i Nemrūd boldük kirmedük Ḥaḳ yolıge
cümle īmān taptı vü biz ehl-i īmān bolmadük

yolnı üstide saḳar bardur güzergāh-ı ṣırāṭ
āḫiretni ḫavfıdın bir[2] dīde-giryān bolmadük

ṣad hezārān mürdeni tābūtke mindürdik velī
ʿömr ötti vāḳıf-ı ehl-i gūristān bolmadük

6 yolnı baġlapdur[3] ʿazāzīl kaṣd-ı īmān algeni
fāriġ-ı endīşe-i mekkār-ı şeyṭān bolmadük

ʿaḳl-ı kec eṭvār-ı kec bizdin[4] yaman şermende yoḳ
ʿibret alıp mergdin çāk-i girībān bolmadük[5]

bendelikde lāf urar irdük ki[6] biz ṣāḥib-ʿamel
merd-i meydān-miz dir irdük merd-i meydān[7] bolmadük

9 Meşrebā sındur vücūdun͡gnı çü mānend-i ṣadef
Mebde-i Nūr baḥrıge tā kirmedük kān bolmadük

129
ġazel[8]

me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

ser-ā-pā ġayb kildük tökmedük ḫūn-ābe müjgāndın
elemlig ḫalḳ köyüp aḫker bolup dāġ-ı peşīmāndın

kimini bolsa īmānı uluġ yoldın adaşmasdur
velīkin hem-seferlik ḳılmagin ḳaç hem-rāh nā-dāndın

3 yörür Rābiyā dek yanın͡g bilen bar Kaʿbetu'llāh'ke
alarnı gerd-i pāyın şād tapkey-sen beyābāndın

---

[1] kāmil-miz: kāmil-biz KK
[2] bir: biz KK
[3] baġlapdur: baġlap ol KK
[4] bizdin: biz dik KK
[5] ʿibret alıp mergdin çāk-ı girībān bolmadük: ol ḳıyāmetni ġamıdın āh efġān bolmadük KK
[6] irdük ki: irdük KK
[7] merd-i meydān-miz … merd-i meydān: merd-i merdān-biz … merd-i merdān
[8] Bu gazel TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

ḳolun͡gnı saḫla tilni saḫla hīç kim tapmasun āzār
dil āzārını kāfirdin körerler ne müselmāndın

gedā-sen şāh-men dip urma lāfı ey ciger-bendim
uşandaġ Ḥażret-i Ādem neçük renc taptı riḫvāndın

53B 6 süḫan bī-renc devletdür işitkin cān ḳulaġıdın
ne her-kesdin işitme an͡gla deryā-dil süḫan-dāndın

cihān zindān-ı mü'mindür şādī ḳılma bī-nāmūs
ḳanı merd-i selāmet iltse raḫtın köhne dünyādın

heme noḳṣān rüsvālıġ ḥafīr sendin bil ey derviş
baġırır nen͡gi kilmesdür merd-i pāk dāmāndın

9 uşal vaḳtī ki mevc ursa gümān-ı Mebde-i Nūr'ı
meni Meşreb'ni hem nevmīd ḳılma ḳabż-ı Raḥmān'dın

130

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

راست کن اجزات کج رازو سِتان
سرمکش ایدوستان زان آستان

bende[1] güng ü gūş-ı kerlik devleti
devlet-i ʿuẓmā durur bī-ʿilletī

3 bendelikni pīşe ḳıl ʿAbdu'l-Ḥakem
rāstlar dek rāst[2] bol ṣābit-ḳadem

186 kim ki boldı kec ḳılur[3] şeyṭānge meyl
ol bolur şeyṭānīlerge yār-ı ḫayl

yol yörürde leng bolur vaḳt-i sefer
merd-i kec-revni kilür aldıda cer

6 sen ḥaḳīḳat yolıda ʿAbdu'l-Emīn
rāstlikni pīşe ḳıl kec bolmagin

[1] bende: tilde KK
[2] rāstlar dek rāst: rāstlar rāst TK
[3] boldı kec ḳılur: yördi bolur KK

ança tābiʿ bol nebīge zīnhār
rāstlarnı emrini tut hūşyār[1]

ol ki tābiʿ bolmadı ṣādık imes
rāh-ı mü'minlikde ol lāyıḳ imes

131
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ġavs̱u'l-Aʿẓam Ḳuṭb-ı ʿAbdu'l-Ḳādirī
sīne-i pāki belāge ṣābirī

evvelīn ḥālide ol ḳıldı sefer
yolge kirdi seyyid-i ʿālī-naẓar

54A 3 ki pederdin bar idi māl-ı mīrās̱
saḫlap irdi ḥac üçün ol ḥaḳ-şinās

ez-berāy-ı ān dil-i fehmīdesi
pend-i nīgū birdi ol vālidesi

didi ey māder çünān bī-çāre-men
Ḥaḳ'nı izlep Kaʿbetu'llah bara-men

6 bayaki māl-ı mīrās̱ını nigū
tikti māder yaḳasıge rū-be-rū[2]

didi ferzend ṣāḥib-i iḫlās bol
her ḳadem ḳoysan͡g bu yolda rāst bol

rāstlarnı taġne çarlar[3] Kirdgār
tā ki ʿadl itmaḳda[4] ol Perverdgār

9 ey püser sen rāstlikni pīşe ḳıl
hem mīzān u hem ṣırāṭ endīşe ḳıl

ey balam bargin Ḫudā yārın͡g bosun

---

[1] emrini tut hūş-yār: emrni tut hüşyār KK
[2] Bu beyit KK'da yoktur.
[3] taġne çerler: tan͡gla çeller KK
[4] itmaḳda: itmaġda KK

rūḥ-ı peyġam-ber meded-kārın͡g bosun

bu duʿā birle uzattı vālide
yolge kirdi ʿārif-i ṣāḥib-dīde

12 nīçe menzil yol yörüdi[1] kārvān
nīçe düzdī bar idi yolda nihān

ḳırḳ ten bar irdiler[2] mānend-i gürg
destidin nālān idi Tācīk ü Türk

urdı ḳāfileni yolda reh-zenī
boldı çün māl-ı firāvān ḫarmeni

15 ġavs̱nı üstide derrīde çūpān
yaḳasıge irdi ḳırḳ ṭıllā nihān

sayilī sordı ki cāmen͡g çāk çāk
san͡ga hem bar mıydı raḫt-ı cins-i pāk[3]

didi cinsimni ne sorgün͡g bu zamān
bar giribānımda ḳırḳ ṭıllā nihān[4]

187 18 cāmesini kördi bāver ḳılmadı
munça barın[5] ol muḳarrer bilmedi

köp ḫurūş eyler idi[6] serdār-ı düzd
aldı ḳaçmaġdur bu yolda ḳār-ı düzd

bayaki reh-zen barıp aydı ḫaber
bir yetīmī aytadur yaḳamda zer

54B 21 cāmesi derrīde[7] bāver ḳılmadım
rāst ayttı yā dürūġın bilmedim

kiltürün͡gler ḥāl-i aḥvālin körey
ol civān merddin nihānı köp soray

---

[1] yörüdi: yörerdi KK
[2] bar irdiler: uğrı idi KK
[3] Bu beyit KK'da yoktur.
[4] Bu beyit KK'da yoktur.
[5] bārın: raḫtnı KK
[6] eyler idi: eyler ol KK
[7] cāmesi derrīde: cāme nā-kār irdi KK

tā ki[1] kiltürdiler ol nūrānīni
imtiḥān itmek üçün īmānını

24 didi[2] ol serdār sen irdin͡g emān
bar midi yaḳan͡gdaki mālın͡g nihān

nime dip yaşurmadın͡g aġyārdın
kim ki ḳaçtı boldı muḫliṣ mārdın

ġavs̱ aydı māl-ı dünyādur sehel
mār-ı dūzaḫ bendege ḳattıġ kesel

27 men dürūġ aytsam Ḫudā'dın ḳorḳa-men
rūz-ı maḫşer Muṣṭafā'dın ḳorḳa-men

her kişi aydı ṭaleb vaḳti dürūġ
didi ḥażret yoḳtu īmānı[3] fürūġ

sehldür dünyānı mālı vü zeri
bendege müşkildü dūzaḫ neşteri

30 bu süḫannı an͡gladı serdār-ı düzd
ḫātırıdın serd boldı kār-ı düzd

aydı ey s̱ābit-ḳadem devletke sīr
biz heme güm-rāh iken-biz tevbe bir

ḳırḳ reh-zen tevbe aldı ol zamān
tā selāmet ḳaldı māl-ı ḳārvān

33 rāstlik dūzaḫnı baġlar ey emīn
rāstlarnı dost körer Ḥaḳḳa'l-Mübīn[4]

bendelikde ṣāḥib-i iḫlāṣ bol
zūd ötey disen͡g[5] ṣırāṭdın rāst bol

rāst irdi boldı ḫalḳke rāh-ber
yol adaşkenler heme yol taptılar

---

[1] tā ki: tā KK
[2] didi: sordı KK
[3] didi ḥażret yoḳtu īmānı: aydı mürsel yoḳtur īmān ki KK
[4] Bu beyit KK'da yoktur.
[5] disen͡g: di-sen KK

36 bardı ḳırḳ ten birle pīr aldıge ol
nūr-ı çeşm-i gevher-i ḫāṣṣ-ı resūl

55A kim ki tābiʿdür işi boldur[1] müdām
bendelikde rāst kilgin ey ġulām

boldı ḳırḳ ten hem tamāmı evliyā
her biri bir ʿārif-i müşkil-güşā

39 her kişi kim[2] yolda Ḥaḳ'dın ḳılsa şerm
niçe güm-rehni ḳılur kön͡glini[3] nerm

kim ki bolsa ters-i Ḥaḳ'dın bā-ḫaber
özgelerge ṣohbeti iyler es̠er

188 **132**

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

nev-civānī bar idi bernā ġulām
ḥüsnige münḳād bolgen Rūm u Şām

müşterīler aldıda ṭayyār idi
līk ol ḳulnı ʿaybı bar idi

3 ki ser ü[4] ruḥsārı ʿāşıklarge ḥac
reh-zen-i ḫalḳ irdi ḳulnı desti kec[5]

ni dilāverlerge urdı dest ü pā
cümle āḫir çaġıda boldı gedā

kimge kim tüşti o ḳulnı sāyesi
ḳalmadı üyide[6] nīm-erzen ḫası

6 kār-ı ḳuldın ḫalḳ dil-gīr boldılar
nev-civānlar kārıdın pür boldılar[1]

---

[1] boldur: budur KK
[2] kişi kim: kişi ki KK
[3] kön͡glini: kön͡gülni KK
[4] ki ser ü: kim seri KK
[5] reh-zen-i ḫalḳ irdi ḳulnı desti kec: reh-zen irdi vü ḳulnı dest kec KK
[6] üyide: üyige KK

ḫᵛācesi bar irdi sālār-ı nigū
didi āfet boldı bu ruḫsār rū

reng-i rūyı mülk-i dilni açadur
her kim ʿaybını işitti ḳaçadur

9 kec idi keclikde kitti āḫiri
başıge yitti bu ʿayb-ı ẓāhirī

baġladılar boynıge bir pāre seng[2]
attılar deryāge yutsun dip neheng

ʿayb-ı bāṭın hem belā-yı cān irür
an͡glagin noḳṣān-ı her īmān irür

55B 12 her kişi bedge ḳoşuldı bed bolur
dergeh-i şāh-ı cihāndın red bolur

133
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

ʿālimī[3] bar idi bisyār ehl-i rāz
uçar irdi Kaʿbe’ge vaḳt-i namāz

Kaʿbe’din dūr irdi ey Ḫᵛāce Ḫalīl
tā ki Kaʿbe ḫānesi on yitti mil

3 ḥāżır irdi merd tā biş vaḳt namāz
ʿādeti şol irdi merdni ḳış u yaz

ʿömr ötti vü edeb terk bolmadı
rūz u[4] şeb bir müsteḥab terk bolmadı

yok idi hergiz Ḫudā’dın ġāyibi
ḳılmap irdi aṣlā[5] terk-i vācibi

---

1 Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
2 pāre seng: bār-ı seng KK
3 ʿālimī: ʿāmilī KK
4 “u” TK’da yok, TK2’de var.
5 ḳılmap irdi aṣlā: ḳılmas irdi aṣl KK

6 sünnet-i Aḥmed’ge köp münkād idi
hem ʿamel hem[1] ʿilmge üstād idi

bāmdādī uçtı[2] öz menzilidin
yetmedi nīm-yolge ḳaldı mis̱l-i min

didi mendin serber[3] urdı bir günāh
sen özün͡g bildür ḳulun͡ga yā İlāh

9 uçar irdim Yes̱rib ü Baṭḥā’geçe
tā bu menzildin o[4] Beytullāh’keçe

nime boldı leng boldı pāyım’em
tā ki şeytān boldı mı hem-rāhım’em

189 hātifīdin kildi āvāz-ı nigū
sen bu yolda tapmadın͡g bir āb-rū

12 çünki sendin serber[5] urdı kende iş
terk boldı ḥāli sendin mesḥ-i rīş

evvelīn rīşni ḫilāl itsen͡g idi
son͡gra Beytullāh’ke çüst[6] yetsen͡g idi

aydı ol peyġam-ber-i ṣāḥib-nefes
terk-i sünnet eylegen mendin imes

56A 15 evvelīn tābiʿ idin͡g ṣāḥib-naẓar
şerʿ-i Aḥmed san͡ga boldı bāl u per

endekī kec boldı dergehdin serin͡g
taptı noḳṣān uça durgen şeh-perin͡g

rāstlarnı kārı budur ey mürīd[7]
rāst dil der-kār ey ʿAbdu’l-Mecīd[8]

---

[1] hem ʿamel hem: hem ʿamelge KK
[2] uçtı: çıḳtı KK
[3] serber: server KK
[4] o: bu KK
[5] serber: server KK
[6] çüst: zūd KK
[7] mürīd: emīr KK
[8] ey ʿAbdu’l-Mecīd: ol bedr-i münīr KK

18 rāst dil der-kār çün Veysü'l-Ḳaran
sī dü dendānın[1] uşatsa def'aten

līk her dendānıge lek ümmeti
taptı Ḥaḳ'dın nūr-ı āzādī ẖaṭı

kim ki peyġam-berge çün peyrev irür
ikki dünyā nezdide nīm-cev irür

21 rāstlarnı cennetī didi Ḫudā
kildi çün[2] [3] اوفوا بعهدكم güvā

munda kār-ı enbiyā der-kārdur
va'de ḳılmaḳḳa vefā der-kārdur

va'de şundaġdur ki ey ehl-i hüner
ẖalk mūy üstide tā yol[4] yörseler

24 mūy üzülgen soñ yıḳılġay ẖalḳ hem
taġne ma'lūmdur o yolda kec-ḳadem

va'de bir mūdur u munı bendi-miz[5]
kende bolsa dīvni mānendi-miz[6]

rāst bolsañ Cibri'īl'din hem kelān
giryemizge[7] intiẓār heft-āsmān

27 igri bolsañ ol 'Azāzīl'ni biri
'ahd-ı yalġannı ne bolġay āḫiri

134

ḥikāyet

fā 'ī lā tün fā 'i lā tün fā 'i lün

- . - - / - . - - / - . –

pīrī bar irdi kühen-sāl ü ḳadīm[1]

---

1 dendānın: dendānnı KK
2 kildi çün: kildi KK
3 Kuran, II(Bakara), 40
4 mūy üstide tā yol:tā mūy üstide yol KK
5 bendi-miz: bendi-biz KK
6 mānendi-miz: mānendi-biz KK
7 giryemizge: gerd bizge KK

vaʿdeler eyler idi bī-vehm ü bīm

hīç kerāmet hīç hidāyet yoḳ idi
kūr dil irdi vü nisbet yoḳ idi

56B 3 girdide ṭālibleri bar irdi cemʿ
özi irdi orta yerde ḫıyre şemʿ

dir idi birin͡gni ḳıldım Bāyezīd[2]
birin͡gizni hem-çünīn Şeyḫ-i Mecīd[3]

men silerni ḥavfdın īmīn ḳılay
nīm-nigeh birlen[4] Bahā’üddīn ḳılay

6 baḫşlamaḳ[5] til birle ḫarmen ḫarmeni
sorma nisbet yoḳ idi[6] nīm-erzeni

nīçe biz dek ehl-i ẕevḳ u ehl-i beng[7]
mest idi bu vaʿdelerge ʿaḳl-ı leng

rūzı yetti ʿan-ḳarīb ü müddeti
çün yaḳın kildi başıge rıḥleti

9 cümle aydılar ki[8] ey merd-i dilīr
ḳalmasun maḥşerge aytkenlerni bir

dir idin͡g Mūsā ḳılay dip[9] ḫalḳnı
hem-çünān kīmyā ḳılay dip[10] ḫalḳnı

veh közümni nūrı kitti çün ḳılay
kavlaman͡g öz ḥālime dil-ḫūn ḳılay

12 belki farżdur vaʿde-i ṣāḥib-kerem
merd-i kec vaʿdeni terk ḳılsa ne ġam

---

[1] kühen-sāl ü ḳadīm: kühen-sāl-i ḳadīm KK
[2] birin͡gni ḳıldım Bāyezīd: ḳıldım birin͡gni Bāyezīdī KK
[3] birin͡gizni hem-çünīn Şeyḫ-i Mecīd: kūr dil irdi vü nisbet yoḳ idi KK
[4] birlen: birle KK
[5] baḫşlamaḳ: baḫşlamaġ KK
[6] nisbet yoḳ idi: nisbetdin yoḳ KK
[7] ehl-i beng: ehl-i teng KK
[8] aydılar ki: aydılar KK
[9] ḳılay dip: ḳılaydım KK
[10] ḳılay dip: ḳılaydım KK

ki Ḫudā-nā-terske sehldür terk-i ʿahd
kūr-dilge çün körünsün naḥs u saʿd

her kişi ters yolıda ḳoydı ḳadem
ḥāżır u nāẓır[1] bilür Ḥaḳ'nı şu dem

15 ol ki ḥāżır bilmedi kec-bāzdur
cānı şeyṭān birle hem-āvāzdur

vaʿde-i nāḳıṣ seni rüsvā ḳılur
kim işandı ol īmāndın ayrılur

özini[2] kecler[3] ne bilsün vaʿdesi
zer ki ḳalb boldı çıḳar āḫir misi

57A 18 ḳalbge dil birmen͡g ki ḳalb köp kendedür
pīr-i nāḳıṣ nā-mübārek bendedür

merd kirek ʿahdıge[4] tursa üstüvār
tā anı bendem digey Perverdgār

nāḳıṣ irdi bī-īmān kitti āḫīr
boldı āḫir hīzem-i nār-ı saʿīr

21 ey birāder yolnı köp āfātı bar
bolma hergiz ʿahd-ı yalġanlarge yār[5]

ḳıla-men şām u seher nīgū duʿā
bendeni yalġançı ḳılma ey Ḫudā

bu duʿā-yı men ki ḳıldım ḫāliṣan
ki sen'em ḫāliṣ duʿā ḳıl miṡl-i men

24 bol devāmet tābiʿ-i şerʿ-i nebī
evvel ü āḫirni budur maṭlabı

maṭlab-ı dünyā vü ʿuḳbādur ṭaleb
kim ki boldı bī-ṭaleb merdūd-ı Rab[1]

---

[1] nāzır: nāṣır KK
[2] özini: özi KK
[3] TK'da "keclerni", TK2'de "kecler" şeklindedir.
[4] ʿahdige: bir ʿahdge KK
[5] Bu beyit KK'da yoktur.

ḳıl bu devletni hemīşe ārzū
tā ki ġaybdın san͡ga yetkey āb-rū

135

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

barur irdi yolda Hārūnu'r-Reşīd
bir ġulāmīge şeh eylep iʿtemid

191 ḳıldı kāhillik anı tan͡glamadı
maṭlab-ı şehke ġulāmī barmadı

3 kār-ı ḫayr irdi ṣalāḥ-ı dīn idi
ḫiẕmet-i āsāyiş-i mü'min idi

kildi şeh aldıge ol[2] iḫlāṣ-ı ḫāṣ
ʿaḳl-ı nāḳıṣ irdi ḥiẕmet nā-tamām

şeh buyurdı gūş u[3] bīnīsin üzün͡g
gird-i şehrdin üç maḥāṣıl yörütün͡g[4]

6 vāy sezzāyī munı dek bī-edeb[5]
ne çü ḫayrı bar u ne ṭāʿat-ı şeb

ol ġulām aydı ki şeh aṣlın͡ga baḳ
bu ʿadālet ṭablını sen ʿadl ḳaḳ

sendin örgendim bu ḫiẕmetni men'em
bā-ḥaber bol ey şeh-i ṣāḥib-ḳadem

57B 9 eyledin͡g bir künde üç vaḳtni ḳażā
bāmdād u evvelīn ẓuhr u ʿışā

---

[1] Bu beyit KK'da yoktur.
[2] şeh aldıge ol: şehni aldıda KK
[3] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[4] yörütün͡g: yürgürün͡g KK
[5] vāy sezzāyī munı dek bī-edeb: vāy sezzāy kesi kān-ı bī-edeb KK

san͡ga ṣad şevketni birdi zīb ü reng
teşvīşin͡ge[1] bola-sen ḫiẕmetke leng

men ki bar-men bendesini bendesi
bendelikde bar-men ʿāciz kesī

12 ḫışm-ı şehni bu rumūzlar baġladı
an͡gladı Hārūn ki çendān yıġladı

yüzini yüzige ḳoydı ḳolnı şāh
ḫᵛāce-i men bol[2] didi ey pārsā

şāhid-i ḥālim bol ey merd-i emīn
tevbe ḳıldım vaḳtni terk itmeyin[3]

15 ötti şol ʿahd birle ʿömri yetmiş yıl[4]
ḳılmadı terk-i namāz şāh-ı delīl

künde yüz yol ḳulnı eylerdi duʿā
bar idi ḫursend o ḳuldın pādişā

ol ġulām aṣlıda irdi rāst-rev
salıp irdi mülk-i naḫvetke alev

18 tābiʿ-i sünnet idi cānı anı
hem kerāmet hem hidāyetdin ġanī

ḳıldı ṣad çendān s̱evāb-ı āḫiret
şāhnı īmānıge birdi zīnet

rāstlarnı ḳavlidür īmānge yār
mis̱l-i merhem dik tiger ey şehryār

21 hedye'ī birdi vü dil-şād eyledi
ol ġulāmnı şāh āzād eyledi

kimge bar irdi müdām ḫavf-ı saḳar[5]

[1] teşvīşin͡ge: teşvīşin͡g KK
[2] bol: boldı KK
[3] vaḳtni terk itmeyin: vaḳtni men terk ḳılmayın KK
[4] şol ʿahd birle ʿömri yitmiş yıl: şu ʿahd birle ʿömr yitmiş bir yıl KK
[5] müdām ḫavf-ı saḳar: ġam-ı ḫavf-ı saḳar KK

her kişidin tevbe'i örgendiler

taşladılar ʿār u nāmūs naḳdini[1]
ʿarşke ilttiler īmānnı raḫtını

58A 24 her kişi ʿār eylese[2] bī-behredür
yıḳḳanı[3] gevher imes ḥar-mühredür

192 ʿār-ı Firʿavn ʿār-ı müflis pür[4] idi
ikkisi hem merdūd u[5] kāfir idi

gerçi Firʿavn eyledi bu yolda[6] ʿār
ʿārı boldı başıge deryā-yı nār

27 gerçi ʿār itti bu ādemdin laʿīn
boldı laʿnet birle cānı hem-nişīn

hīç bende yoḳtu bolġay[7] bī-ḫaṭā
tevbe derkārdur ḫaṭāge ey vefā[8]

bu ʿināyāt-ı kerīm ü kārsāz
igri yoldın bendeni ḳaytarsa bāz

136

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

barur irdi ġavs̱-ı pāk (u) rāh-ber
yolda kördi mū-sefīdī ḫaneger

yandurup yol üstide çendīn şerer
aldıda bar irdi çūb-ı ḫuşk ter

3 közi tüşti şeyḫni ḳıldı nigāh

---

[1] naḳdini: naḫşını KK
[2] eylese: eyledi KK
[3] yıḳḳanı: yıġgeni KK
[4] pür: bir KK
[5] merdūd u: merdūd-ı KK
[6] yolda: yolge KK
[7] bolġay: bolgey KK
[8] vefā: fetā KK

sordı ez-rū-yı kerem sulṭān-ı rāh

şeyḫ aydılar ḥūn-ābe yuta-sen
çūb-ı ḫāliṣni alevge tuta-sen

didi kec kildi eveldin bu günāh
tuta-men āteşke tapkey dip ṣalāḥ

6 tuta-men āteşke ʿillet bardur
kim ki kec kildi cezāsı nārdur

şeyḫ bu sözni an͡gladı bu sāʿatī
boldı ġamlig sīnesi bī-tāḳatī

ḫūn tökerdi dīdesidin dem-be-dem
kāşki men kilmegey irdim[1] bu dem

9 kim ʿademdin kilmegey irdük[2] sire
bu cihāndın kite-miz āb-ı tīre[3]

58B bizge keclikdür tamāmı kārdın
kim ki kecdür çāre yoḳtur nārdın

birdi kāmil ḫānegerge cā-namāz
didi kārın͡gdın dilim taptı güdāz

12 merd-i kāmil ẕerredin ʿibret alur
mūr-ı lengni kārıdın nisbet alur

merd-i cāhil dīn ü īmāndın ḳaçar
gūş hem[4] āyāt-ı Ḳur'ān'dın ḳaçar

her dilīge bolmasa ḫavf-ı ʿazīm
būy-ı Ḳur'ān'dın ḳaçan iltgey nesīm

15 ʿārif-i ṣāḥib-keremni[5] izlegin
tā tirig-sen yaḫşılarnı izlegin

bolmagin dīn yolıda nā-üstüvār

---

[1] kilmegey irdim: kilmegey idim KK
[2] kim ... kilmegey irdük: çün ... kilmegey idim KK
[3] kite-miz āb-ı tīre: kite-biz āb-ı dīde KK
[4] gūş hem: gūş-ı ker KK / "hem" TK'da yok, TK2'de var.
[5] ʿārif-i ṣāḥib-keremni: ʿārif-i ṣāḥib-ḫaberni KK

ʿār ḳılġanlar[1] tapar āḫirde nār

dime dīn yolı ʿaceb düşvār saḫt
bā-ḫaber bol dānedin irmiş dıraḫt

193 18 nīm-erzen yoḳ bu yolda tuḫm tut
sen dıraḥt körgin nīm-erzenni[2] unut

bendege ḳalsa kögertürmek[3] ḳıyın
berg ü rengni an͡ga arturmaḳ[4] ḳıyın

ki bu yolda ser-ber urdı luṭf-ı pāk
kīmiyā peydā ḳılur çengāl-i ḫāk

21 taşla ḳudretke özün͡gni mis̱l-i ḫas
kār-ı ḳudretdür seni kārın͡g imes

cān ki bardur mülk-i tende[5] ʿāriyet
ʿāriyet cānge ne lāzım ʿāfiyet[6]

būdı vü nā-būdı mergge pāy-māl
nīm-sāʿat ötkenidür māh u sāl

24 nīm-sāʿatke ne iş ḳılsun besī
ġayr-ı teşvīş bolmasa pīş ü pesi

59A līk bende endek endek kār iter
endekīni luṭf-ı Ḥaḳ bisyār iter

yārī[7] Ḥaḳ'dın izle ey Meḥmed Ṣalāḥ
Ḥaḳ eger luṭf itse[8] müşkil yoḳtur āh

137

ḥikāyet

---

[1] ḳılġanlar: ḳılginler KK
[2] nīm erzenni: nīm erzen KK
[3] kögertürmek: kögertürmaġ KK
[4] rengni an͡ga arturmaḳ: reng an͡ga arturmaġ KK
[5] mülk-i tende: mülk-i tenge KK
[6] ʿāfiyet: ʿāḳibet KK
[7] yārī: yār KK
[8] itse: ḳılsa KK

fā ʿi̇ lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

çün Süleymān vaḳtide bir mūr-ı leng
tellı̄din ol ḥāk alurdı reng reng[1]

sordı andın bā-kerāmet pādişā
sen nedin munça urar-sen dest ü pā

3 ol cevāb aydı ki men dil-dāde-men
ʿışḳnı peykānige āmāde-men

man͡ga bar hem-sāye-i mūr-ı diger
men an͡ga dil-dāde-men ey rāh-ber

verne bardur ikkimizge[2] cān-ı pāk
ortada ḥāyil boluptur[3] tell-i ḫāk

6 ʿahd itipdür-men bilen ol nı̄k-nām
tell-i ḥākini kötergin-sen[4] tamām

orta yerdin bolsa bu tel hem cüdā
ikki ten bir birge bolgey āşnā

aydı peyġam-ber bülenddür[5] tell-i kūh
ṣabr-ı Eyyūbı̄ kirek yā ʿömr-i Nūḥ

9 orta yerdin tā ki tel bolgey çü pāk
pāk boldı yörüsen͡g hem tel çālāk[6]

didi[7] men endı̄şe-ı dūr ḳıla-men
pāk bolmasliklerin ḫūb bile-men

bu sebebdin ura-men köp dest ü pā
bolmagey-men aldıda kezzāb rāh

[1] alurdı reng reng: alardı reng-be-reng KK
[2] bardur ikkimizge: birdür ikkibizge KK
[3] boluptur: boluptu KK
[4] kütergin-sen: kütergin dip KK
[5] bülenddür: bülend KK
[6] pāk boldı yörüsen͡g hem tel çālāk: pāk boldı yol yörü san͡gaça pāk KK
[7] didi: aydı KK

12 ṭurfe ẖoş kildi Süleymān'ge saẖun
himmet-i mūrī kirek ey reh-nümūn[1]

şeh buyurdı dīvlerge çün ḳılın͡g
tell-i ẖāknı[2] ortadın bīrūn ḳılın͡g

194 59B taḥsīn irmes bozsa merd eflāknı
bozdı saʿy-ı mūr tell-i ẖāknı

15 himmet-i derkārdur islāmge
bolmagin maġrūr neng ü nāmge

nām izley-sen ki[3] nāmın͡gnı yetür
tā ki nāmı san͡ga ḳoygey mi ġafūr

cümle evṣāfın͡gnı[4] sen ḳılgin bedel
tā seni nāmın͡ga s̱ebt olġay[5] ʿamel

138

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

kātib-i vaḥy irdi ʿAbdullah meger
nūr-ı Ḳur'ān dīdesige cilveger

kec idi ehl-i cehennem boldı ol
āẖiride Bū Müseylem boldı ol

3 Ḥaḳ ki īmānını mażbūṭ itmedi
nūr-ı Ḳur'ān cānıge sevdā[6] itmedi

boldı rū-gerdān uluġ der-bārdın
nārīlerge çāre yoḳtur[7] nārdın

---

[1] ey reh-nümūn: yā mi3l-i men KK
[2] tell-i ẖāknı: tell-i ẖākin KK
[3] nām izley-sen ki: nām izley-sen KK
[4] evṣāfın͡gnı: evṣāfını KK
[5] olġay: bolgey KK
[6] cānıge sevdā: cānıda sūd KK
[7] yoḳtur: yoḳtu KK

her ḳayerde bardı enver-men didi
ki men'em aṣl-ı peyġam-ber-men didi[1]

6 köp ḥadīs̱ler birdi tertībdin dürūġ
engübīn cāyını tutmas aṣl-ı dūġ

ḳavl-i kec elbette dilge kec tiger
merd kirek bu nüktedin tapsa[2] ḫaber

ʿayblar bisyār dīdeñdin nihān
ki ḳalīl-i kūh-ı aʿẓamdın girān

9 nā-bīnāge hīç vaḳt maʿlūm imes
ḫod-perestke merdler[3] maʿlūm imes[4]

her kişi öz ḫaṣmı birle[5] ḳıldı ceng
ceng vaḳtide ne lāzım rū-yı neng[6]

yā ular aldıda yā sulṭān bolur
kim ki gālib kildi[7] ābādān bolur

60A 12 Bü'l- Ḥasen bu[8] ẕerrege iḫlāṣ ḳıl
tutma keclikni ʿamelni rāst ḳıl

rāst bolduñ baʿd ez-ān āzād-sen
ey kirāmī tā ḳıyāmet şād-sen

139

ġazel

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

eger merd-i dürüst-sen ḥücre-i dil[9] pās-bānı bol

---

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] tapsa: tapasa KK
[3] TK'da "merdle", TK2'de "merdler" şeklindedir.
[4] ḫod-perestke merdler maʿlūm imes: ḫod-perest merd-men dise merdüm imes KK
[5] birle: bile KK
[6] rū-yı neng: rū-yı reng KK
[7] kildi: boldı KK
[8] Bü'l- Ḥasen bu: Bū Ḥasen bol KK
[9] ḥücre-i dil: ḥücre-i dilni KK

yamannı yaḫşısı bolgünçe[1] yaḫşını yamanı bol

ḳanāʿat āb-ı rūyı ikki dünyādur eger bilsen͡g
kimi ki ʿahd ḳıldı[2] ey birāder yār-ı cānı bol

60B 3 İlāhī ʿāfiyet birsün adaşken bī-nevālarge
be-ḥıfẓ-ı perde-i ʿiṣmet bile rāh-ı emānī bol

kolun͡gnı mis̱l-i Edhem dek cihāndın eylesen͡g[3] kūtāh
duʿā ḥaḳḳın͡ga eyley ʿarşnı sāḥib-kırānı bol

ḳıyāmet āb-rūyıdur nedāmetlig kön͡gül bilsen͡g
hemeni berhem ur dīvāne-i bī-ḥānmānı bol

195 6 kimi ki yaḫşı reh-ber taptı ṣāḥib-dildin ayrılmas
eger ʿahdın͡g dürüstdür āḫiretni dīde-bānı bol

ḥaḳīḳat yolıge cān baḫşlagin mānend-i İsmāʿīl
ḳażāge rāżī bol teslīm yolını kārvānı bol

kayerde derd körsen͡g ārzū ḳıl ehl-i dil[4] birlen
kiter-sen āḫir-i dünyāda[5] min͡g ḳuṭb-ı zamānī bol

9 kil ey Meşreb seni şe’nin͡ge kildi Mebde-i Nūr’ı
kimi derddin gepürse bende-i kām-ı zebānı bol

140

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

هركه باناراستان همسنك شد
دركمين افتاده و عقلش دنك شد

cinsiyet aḫtar eger ʿāḳıldu-sen
izle nīgūlarnı deryā-dildü-sen

---

[1] yamannı yaḫşısı bolgünçe: yamanı yaḫşı bolginçe KK
[2] kimi ki ʿahd ḳıldı: kimige ʿahd ḳıldın͡g KK
[3] eylesen͡g: eylesün KK
[4] ehl-i dil: yaḫşısı KK
[5] dünyāda: dünyāge KK

3 her kim öz cinsini izler ey emīn
ehl-i dilni[1] ehl-i dildin izlegin

tā bisāṭı[2] bolgey īmānın͡g ḳavī
boldı īmānın͡g ḳavī cānın͡g ḳavī

dīni süstni cānı mūr-ı lengdür
peşşe'īni zaḫmıge dil-tengdür

6 aṣl[3] bil deryā-yı nisbet dīndedür
dīnge kāmil bol ḥamiyyet dīndedür

bī-ḥamiyyet dīnge süstdür ḳaltabān[4]
ol seni cinsin͡g imestür ey civān

Nūḥ'nı oglı neçük boldı aḫīr
ata peyġam-ber oġul ehl-i saʿīr[5]

61A 9 ḳop ḥamiyyetni sinīn tīz ḳıl
ger bīmer-zāde-sen perhīz ḳıl[6]

ẓāhiri ṭāhir nesebde pāk idi
hem-nişīni kūr idi şekkāk idi

hem-nīşinlerdin āḫir tigdi żarar
ḫūy-ı bed her dilge çün[7] ḳıldı es̱er

12 āḫiri dūzaḫke taşlar ey mürīd
gerçi bolsan͡g munda nesl-i müctehid

ittiḥād-ı ġayr belā-yı cān irür
belki ol ġāretger-i īmān irür

yurtke āteş tüşti behbūd izlemen͡g
ḫalk-ı düşmendin demī sūd izlemen͡g

---

[1] ehl-i dilni: ehl-i dīn-sen KK
[2] besātı: s̱ebātın͡g KK / TK'da "besāṭ", TK2'de "besāṭı" şeklindedir.
[3] aṣl: aṣlı KK
[4] süstdür ḳaltabān: nisbet ḳaltavān KK
[5] Bu beyit KK'da yoktur.
[6] Bu beyit TK'da yok, KK'dan alınmıştır.
[7] çün: ki KK

15 luṭf eger ḳılsan͡g[1] mis̱āl-i ḳahr bil
şehd eger birse tamāmı zehr bil

bolma nā-dānlar bile hem-kāse[2] bāz
ḳoldaki kāsen͡g sınar[3] Meḥmed Niyāz

hem-nişīn-i bed kişini bed ḳılur
gerçi maḳbūl ḳılsa[4] yoldın red ḳılur

18 nā-ḫoş eyler ḫāṭırın͡gnı kende bād
her muḫālif bādge sen bolma şād

ṣoḥbet-i düşmen irür bād-ı ḥazān
sançılur cānıge[5] mānend-i tiken

196 dīv urgen toġrı yolge barmadı
luṭf-ı peyġam-ber anı başḳarmadı

21 ol muṭaliʿ yoḳ idi bu ʿaybdın
ليس من اهلك[6] işitti ġaybdın

gerçi ferzendi idi serd boldı dil
serd ḳıldı Nūḥ'nı emr-i Celīl

rīşeler bar irdi ey ṣāḥib-naẓar
hem ümīdi ẕevḳ-ı ferzend-i peder

61B 24 ḳahr-ı Ḥaḳ'dın[7] irdi ne ol bendedür
nime kilsün zār-ı ser-efgendedür[8]

cins-i kāmil ehl-i īmāndur u bes
ṣad ekābir aldıda bir tūde ḫas

şe'n şevketni ne ḳılsun reh-revān
aṣl-ı çenġāli pey-i kec-üstüḫᵛān

---

[1] ḳılsan͡g: ḳılsa KK
[2] hem-kāse: hem-sāye KK
[3] sınar: sen KK
[4] ḳılsa: bolsa KK
[5] cānıge: cānın͡ga KK
[6] Kuran, XXI(Hud), 46
[7] ḳahr-ı Ḥaḳ'dın: mihr-i Ḥaḳ'dın KK
[8] zār-ı ser-efgendedür: zār u ser-efgendedür

27 ẖūb ḳılmas merdni destār u feş
ẓāhiri ādem velī[1] īmānge ġış

zīnetiñ͡g īmān bilendür şehryār
kendedin ḳaç bezm-i bā-īmānge bar

141

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

şāhī bar irdi begāyet müttaḳī
ḳılmap irdi aṣl-ı ẖūn-ı nā-ḥaḳī

titrer irdi cānı mis̱l-i berg-i bīd
mürġnı ser-kende körse ey mürīd

3 hem dil-i ṣāf irdi bā-taḳvā idi
ters-i Ḥaḳ'dın ẖāṭır-ı āgāh idi

ʿadl-i pākidin[2] heme maʿmūr idi
ẖulḳ-ı pāki dārū-yı rencūr idi

himmeti ẖātemni eyler irdi mat
ḥükmide irdi H̱orāsān u Herāt

6 Şāh-ı Nusret-baẖş idi atı anı[3]
çün şerīʿat-baẖş mir'ātı anı[4]

müddetī irdi vü[5] ʿömr-i şādmān
boldı hem-dem şehke çendīn ḳaltabān[6]

kāze vīrāne idi şeş-sad[7] şikāf
kördiler çün[8] kāzeni ehl-i ẖilāf

9 ʿaḳl yügürtürdi yamanlar pīş ü[9] pes

---

[1] velī: līkin KK
[2] ʿadl-i pākidin: ʿadl-i pākide KK
[3] idi atı anı: anı atı idi KK
[4] çün şerīʿat-baẖş mir'ātı anı: çün şerīʿat pāk mir'ātı idi KK
[5] irdi vü: bar irdi KK
[6] şehke çendīn ḳaltabān: şāhke çendīn ḳaltavān KK
[7] kāze vīrāne idi şeş-sad: kāze-i vīrāne idi sī-sad KK
[8] çün: bu KK
[9] "ü" TK'da yok, TK2'de var.

bu ʿimāret şāhke lāzım imes

raḫne dīvārı[1] vü menzil-i gedā
cāy-ı vīrānge ne lāzım taḫt-ı şā

62A bu vezīrler kende ʿaḳl-u ḫām[2] iken
kār-ı nāḳışlarge nā-itmām iken

12 ḥayf mundaġ şehke devlet-ḫᵛāhı yoḳ
maṣlaḥat körsetgüdek hem-rāhı yoḳ

maṣlaḥat bolsaydı mis̱l-i āf-tāb[3]
bolmas irdi ḳaṣr-ı şeh mundaġ ḫarāb

197 imdi bildük ki bular nā-dān iken
hem esīr-i nān u destūr-ḫān iken

15 vāy isiz şāhī ki ʿömr-i mis̱l-i berf
ḥayf nā-dānlarge devlet bolsa ṣarf[4]

biz heme dānā vü kār-üftāde-miz[5]
ḫiẕmet-i şehlerge bar irdük ʿazīz

aṭlasī nā-dān ḳolıge ḫārdur
tīg dest-i ḥīzge bī-kārdur

18 şāh bir tīġ-ı dü demdür[6] ḫalḳ ḥīz
dest-i ʿavretke ne lāzım tīġ-ı tīz

devlet-i şāh irdi biz ḳoydük ḳadem
şādī kilgen son͡gra hīç ḳalmastu ġam

nīçe ebleh ʿarż ḳıldı şāhke
baş urar irdi[7] uşal dergāhke

21 biz heme devletke lāzım bī-naẓīr
şāhke lāzım durur[8] ʿāḳıl vezīr

---

[1] raḫne dīvārı: raḫt-ı dīvārı KK
[2] ʿaḳl-u ḫām: ʿaḳl-ı ḫām KK
[3] bolsaydı mis̱l-i āftāb: bolaydı miṣāl-i āftāb KK
[4] ḥayf nā-dānlarge devlet bolsa ṣarf: ḥayf devlet bolsa nā-dānlarge ḥayf KK
[5] kār-üftāde-miz: kār-üftāde-biz KK
[6] demdür: demdü KK
[7] urar irdi: urardı KK
[8] lāzım durur: derkārdur KK

bu neçük mesned ki şāh oltursa çün
şāhke[1] lāzım yoḳtu mesnedler zebūn

man͡ga ḳalsa men munı berhem uray
yaḫşı ḳalınlarge üyni tolduray

24 taḫt ṭılāyī ḳılay se sad meni
tolduray seng-pārelerdin girdini

būd ḳılay devletke lāyıḳ āşiyān
hūşı kitsün körse çün ḫurd u[2] kelān

62B ṣad ṭabaḳ ṭılā ḳılur-men lengeri
bī-mis ü bī-ġış çü ṣāf-ı aḥmerī

27 şeh ḳulaḳ saldı süḫan ser-cūşıge
tigdi ḫoş emmāresini gūşıge

ḳan yügürdi çeşmige şeh[3] urdı āh
bar iken bu hem-nişīnler rū-siyāh[4]

ehl-i meclisler heme çūpān-ı pīş
bolsa bolġay[5] şāhī şundaġ gāv-ı rīş

30 men bu aḥmaḳlarnı girdide ḫurem
mis̱l-i bāzem ṭuʿme tapmay lāġarem

Ḥaḳ özi yetkürdi çün bī-cüst ü cūy
vaḳt-i devletde mīrişkār-ı nigūy

şunça aydılar ḳayerge[6] kittiler
şehni aldıdın ki[7] çābük kittiler

33 bir birige aytur irdi dīvler
şehke yaḳtı bizni reng ü rīvler

---

[1] şāhke: şehke KK
[2] “u” TK’da yok, TK2’de var.
[3] şeh: şāh KK
[4] rū-siyāh: dil-siyāh KK
[5] bolġay: bolgey KK
[6] ḳayerge: ḳayerde KK
[7] ki: ü KK

şeh ular kitken soġun endīşede
hūş-ı şeh kitken kite-biz bī-şehde

bir vezīrī bar idi sālār-nām
dīn ü dünyā-yı tamāmı ihtimām

36 hem Ḫudā-ters ü Ḫudā-cūyī idi
hem ḫıred-mend ü nigū-rūyī idi

198 şeh ḳolıge aldı bir seng-rīze'i
ehl-i erkānge ḳılıp istīze'i

bar iken yol bizge körsetmepsiler
yā bu yolnı taḫtke yetmepsiler

39 pend-i dānādın dilim taptı ḥużūr
şuʿle birdi mülk-i dilge toldı nūr

bayaki āyine-dil sālār-nām
kildi şehni aldıge ol vaḳt-i şām

63A didi ey şeh çün seni ʿaḳlıŋ̑ saḳat
ki seni yoldın çıḳardı bed-niyet

42 biz bu yollarnı nigū ḫūb bile-miz[1]
rāh u resmi munda merġūb bile-miz[2]

iḥtiyāṭ-ı bendege der-kārdur
yolda bir dūzaḥ digen cā bardur

yādımızda[3] hem ṣırāṭ u hem mīzān
mülk-i dilni bozadur ḫavf-ı īmān

45 kimniki yādıge kilse ḫavf-ı nār
bir müsāfir bendedür şevket çikār

sen ki şeh bolsaŋ̑ dürüst aytkin cevāb
ḳayda kitti şevket-i Efrāsiyāb[4]

bend-i pā boldı heme şevketleri

---

[1] bile-miz: bile-biz KK
[2] bile-miz: bile-biz KK
[3] yādımızda: yādıbızda KK
[4] şevket-i Efrāsiyāb: şevket-ü Efrāsiyāb KK

yol yör'almas kitti aġırdur seri

48 men vezīrin͡g men şerīk-i devletin͡g[1]
ne şerīk-i taḫt u tāc u şevketin͡g

ḫāne-i dünyā heme vīrānedür
bā-ḫaber bol ḫāne irmes mānedür

belki rüsvā-ḫānedür zindān-ı teng
nīklerni ʿaḳlı yetmey ḳaldı leng

51 biz ġulām-ı himmetin͡g hem[2] ḫiẕmetin͡g
aṣl-ı īmāndur bu yolda devletin͡g

ehl-i erkānlar heme eyler ümīd
şāh kopkey rūz-ı maḥşer rū-sefīd

ḫiẕmetin͡gde niçe bir ṣāḥib-ḳırān
cümle ʿadlin͡gdin tilerler sāyebān

54 şāh eger tapsa uşal raḥmetke rāh
ʿahdımız şol yoḳlagey[3] dip pādişāh

cümle olturgen şerīklerdindü-miz[4]
cümlemiz bir resm ü bir āyindü-miz[5]

kirmegin bed yolge aṣlā şehr-yār
bolmasa yolın͡gda ḳazılgendü nār

63B 57 bende bolsan͡g dilde şevketni yetür
ançа maṭlab dīndedür dīndin gepür

biz uşandaġ devletin͡ge yār-miz[6]
tā tirig-miz san͡ga ḫiẕmetkār-miz[7]

---

[1] Bu beyit KK'da yoktur.
[2] hem: biz KK
[3] ʿahdimiz şol yoḳlagey: ʿahdibiz şol yoḫlagey KK
[4] şerīklerdindü-miz: şerīklerdindü-biz KK
[5] āyindü-miz: āyindü-biz KK
[6] yār-miz: yār-biz KK
[7] ḫiẕmet-kār-miz: ḫiẕmet-kār-biz KK

maṣlaḥatlar bar her ḳaysı[1] şeker
engübīndin eylegen ḥalvā-yı ter

199 60 loḳma bisyār u ḳanı ḫalḳ u dehān[2]
ḫarge keh çün[3] segge lāzım üstüḫᵛān

ʿakl-ı şeh bu maṣlaḥatke yetmedi
bu vezīrni ḥarfni derc itmedi

şeh buyurdı munı[4] çābük öldürün͡g
tirisin ḥākisteriġa[5] toldurun͡g

63 kirmedi dānā vezīrni yolıge
bardı āḫir ḳaltabānlar yolıge[6]

bilmedim şeb öldüdi rūz öldüdi[7]
taḳtı bir esbīge südrep öldüdi

çün Süleymān kitti şöhret taptı dīv
yurtke köp mekr ü ġurūr reng ü rīv[8]

66 ehl-i erkānlar heme ṣāfī żamīr
intiẓār-ı ʿāşıḳ-ı rū-yı vezīr

cümle efsūsı ḳılıp ḳan yuttılar
āḫiri der-bār-ı şehdin kittiler

didiler vaḳtide bar irdi nigū
ḫūb boldı taptı şundaġ āb-rū

69 ki anı bendem didi şāh-ı Mecīd
hem īmān taptı vü hem boldı şehīd

ol ki kitti līk biz hem kite-miz[9]
āḫiri dārü'l-beḳāġa yete-miz[10]

---

[1] maṣlaḥatlar bar her ḳaysı: maṣlaḥat bar her biri birni KK
[2] ḫalḳ u dehān: nigū dehān
[3] çün: ḫūb KK
[4] buyurdı munı: buyurdılar KK
[5] ḥākisteriġa: ḥākisterige KK
[6] ḳaltabānlar yolıge: ḳaltavānlar ḳolıge KK
[7] şeb öldüdi rūz öldüdi: rūz öldidi şeb öldidi KK
[8] köp mekr ü ġurūr reng ü rīv: köp ġurūr reng ü rīv KK
[9] kite-miz: kite-biz KK
[10] yete-miz: yete-biz KK

ḫūblar ötkerdük ʿazā vü toynı
körmelük min baʿd şehni rūynı

64A 72 perverişgerler heme ḳıldı sefer
şāh ḳaldı munda çendīn bī-hüner

yükle yükni başlamañ̑ mı rāhnı
imdiki ḥāli ne bolġay[1] şāhnı

her birisi[2] çöldeki fīlī bolup
bīve-zenlerge maḥāṣılı bolup

75 cemʿ itip her şehrge toḳsan lūlī zen
pūşiş-i zer-beft ü aṭlas kül beden

her ser-i ādemge bir lūlī zeni
çāderi vü ḫᵛāb-gāhı gülşenī

rāst ʿālimler ayaġıdın yetip
yaḫşı ṣāliḥler hemesi Rūm kitip

78 hem mürüvvet hem ḥamiyyet kem bolup
şerm-i ḫalḳnı rūyıdın[3] berhem bolup

cāy-ı mescid boldı hem[4] cāy-ı şarāb
dīdedin[5] pūşīde boldı āf-tāb

şehni şermi kitti vü boldı ʿaḳīm
kitti şehni ḳolıdın[6] dürr-i yetīm

81 dīn çü ber-ḳıymet bahā-yı cān idi
cümleni sermāyesi īmān idi

kim ki peyrev boldı ol sālārge
boldılar düşmen şeh-i bed-kārge

200 mātem-i sālārnı tuttı heme

---

[1] bolġay: bolgey KK
[2] birisi: biri bir KK
[3] rūyıdın: rūydın KK
[4] hem: çün KK
[5] dīdedin: dīndin KK
[6] şehni ḳolıdın: ḳoldın şehni KK

dī̇n üçün ḫ̮ūn-ābeler yuttı heme

84 āḫ̮iride kitti devlet şāhdın
rānde boldı şāh ol dergāhdın[1]

ḥalḳa-i dīnge kön͡gül birkittiler
ḳaltabānlar[2] birle şehni tuttılar

64B gerdenige saldılar āḫ̮ir kemend
hey dediler şehni ḥalḳ-ı ercümend

87 pā-bürehne yörür irdi teşne'ī
hem be-leb teşne vü eşkem guşne'ī

yüz peşīmānlikde yıġlar irdi şāh
sīnesidin cūş urardı dūd-ı āh

vā dirīġā ḳılmadım endīşe'i
öz ayaġımge urup-men tīşe'i

90 imdi bildim bu sefer düşvār iken
yolımızda[3] ‹aḳbeler bisyār iken

evvelā endīşe-i ḫ̮ūb ḳılmadım
ḳoldaki devlet[4] kiterni bilmedim

imdi yüz endīşe ḳılsam sūd yoḳ
bu seferni āḫ̮iri behbūd yoḳ

93 cümle erkānlar dir irdi kende-sen
ikki dünyāda çünīn şermende-sen

ḳıldı devlet çeşm-i dilni nā-bīnā
ḳılmadın͡g bir rūz sen şükr-i Ḫ̮udā

kim ki şükri ḳılmadı ‹Abdu'l-Ġafūr
an͡ga birgen devletin ḳaytıp[5] alur

---

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır ve KK'da bir beyit sonra bir kere daha yazılmıştır.
[2] ḳaltabānlar: ḳaltavānlar KK
[3] yolımızda: yolıbızda KK
[4] devlet: gevher KK
[5] ḳaytıp: Ḫ̮āliḳ KK

96 nā-şükürlik[1] bendeni mużṭar ḳılur
āẖiri şermende-i maḥşer ḳılur

her kişi evvel ḳoşuldı bed bilen
ol kopar maḥşerde dīv ü dev bilen

imdi közin͡g çıḳsun ey nā-kerde kār
bilmedin͡g evvelde ḳadr-i rūzgār[2]

99 imdiki başın͡ga tüşti bend ü ġul
tevbe ḳıl u meşġūl-i īmānge bol [3]

şāh kördi bu ẖunük bāzārnı
dem-be-dem yoḳlar[4] idi sālārnı

65A ey müselmānlar peyikārım ḳanı
turgüdek aldımda sālārım ḳanı

102 bolsa irdi maṣlaḥat-dān-ı nigū
bolmas irdim bu belāge rū-be-rū

imdi sūd itmesdü baş urgenlerim
ki başımge ẖāk savurgenlerim

teşne bolgünçe bilinmes ḳadr-i āb
kim ki sermā kördi yoḳlar āf-tāb

105 kim saḳarnı körmese ʿAbdu'l-Vefā
ol ne bilsün ḳadr-i pāk-i Muṣṭafā

serni kadrin derd-i ser körgen bilür
nükteni bī-derd serge kem gepür

her kişi bir vaḳtde yipdür pīş-ü pā
gerçi şādem bolsa yād eyler Ḫudā

201 108 saldılar iltip ki çehke şāhnı
şāh birlen ol niçe[5] güm-rāhnı

---

[1] nā-şükürlik: nā-şükürlük KK
[2] Bu beyit KK'da yoktur.
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] yoḳlar: yoẖlar KK
[5] ol niçe: niçe bir KK

naḳd-i īmān irdi[1] ḳoldın birdi şāh
dīv aldı şāh başıdın külāh

her kişi nāḳış bilen hem-kāsedür
min͡g şerāfetni kesāfet basadur

111 aydı peyġam-ber işitkin ṭālibī
ki şerāfetdin kesāfet ġālibi

kim ki dūr-endīş[2] anı īmānı bar
ol bolur şerāfetlerge yār

Şāh-ı Nuṣret-baḫş neçük boldı mürīd
tuttı āḫir ḳahr-ı vehhāb-ı şedīd

114 āḫiri bir kün tutar tutmas dime
gürgni ḫorākıdur ġāfil reme

birge tuttı nārdur kahr-ı ḫabīr
gerçi evvel deyr-gīrdür saḫt-gīr

65B luṭf-ı pākin͡gdin tiler-men ẕü'l-celāl
dem-be-dem nefsimge birgin gūş-māl

117 Şāh-ı Nuṣret-baḫş dek bed ḳılmagin
dergehin͡gdin bendeni red ḳılmagin

yol yörerde[3] çeşm-i giryānımnı bir
vaḳt-i mużṭarlikde dermānımnı bir

ʿahd-ı yalġanlar cehennemni segi
bir dürūgdın bendeni titrer dili[4]

120 bes o ḳavmge enbiyā bed-ḫᵛāh irür
munda kildük[5] imdi köp kūtāh irür

engübīn destin͡gde bardur alma dūġ
ḳılsan͡g īmāndın ümīd itme dürūġ

---

[1] naḳd-i īmān irdi naḳd-i īmānnı KK
[2] dūr-endīş: mü'mindür KK
[3] yörerde: yörürde KK
[4] dili: regi KK
[5] kildük: kildin͡g KK

Şāh-ı Nuṣret-baḫş dek ker bolmagin
nīm yolda leng ü mużṭar bolmagin

123 dime beddin kem tiger man͡ga żarar
gerçi evvel tigmese āḫir tiger

esb-i şer boldı belādur derd-i ser[1]
ṣāḥibini köterip yerge urar

ḳul ki boldı devlet ü şevketke mest
ḫ^{v}ācesige yetkürür āḫir şikest

126 nūr-ı Rabbānīge sen çeşmin͡gni tik
tā tirig-sen bolma bed bol nīk nīk

nīk bed birlen birāderdür dime
her neçük mis-pāreni zerdür dime

boldı rū-gerdān ḫalḳ ol şūmdın
pārsā birni tiletti Rūm'dın

129 ḫaṭ yüberdiler heme ehl-i Dımışḳ
ez-berāy-ı şādī[2] vü ez-rū-yı ʿışḳ

ḫaṭ barıp tigdi uşal ḫūn-kārge
bu kitābet şāh-ı nīk-eṭvārge

66A ḫaṭnı şundaġ salıp irdiler[3] bitip
cümlesi dīn yolıda ḥāẕıḳ ṭabīb

202 132 ey ḫalife-zāde-i ṣāḥib-naẓar
Rūm'da kim ṣāḥib-diyānetdür yüber

ey evel[4] ḫūn-kār-ı ṣāḥib-naḳş ḳanı
bā-ʿadālet Şah-ı Nuṣret-baḫş ḳanı

aydılar bedge ḳoşuldı boldı bed
evveli maḳbul ü āḫir boldı red

---

[1] belādur derd-i ser: belā-yı derd-i ser KK
[2] şādī: şādlik KK
[3] ḫaṭnı şundaġ salıp irdiler: ḫaṭke şundaġ salıpdılar KK
[4] ey evel: aydı ol KK

135 biz anı ʿadlide dāyim seyr idük
ol nigū ẖūn-ı ḥasūdın yer idük

aydı ẖūn-kār ʿaḳlımız[1] boldı tünük
imdi min baʿd kimdin inṣāf izlelük

aydı ol kāmilni ṣāḥib-cāh ḳılın͡g
ornıge[2] sālārnı pādişāh ḳılın͡g

138 bile-men sālār irür ṣāḥib-ẖaber
ʿuhde-i min͡g Şām u[3] Rūm'dın ol çıḳar[4]

aydılar sālārnı öldürdi şāh
dīdesini ẖākke toldurdı şāh

bu süẖandın ol ẖalīfe yıġladı
ṣad-hezārān āb-ı dīde eyledi

141 yurtta[5] tapılmas idi çābük süvār
ḥayf nā-dānlarnı yuttı ejdehār

men duʿā eyley Ḫudā birsün cezā
çıḳmasun hergiz saḳardın rū-siyāh

bu duʿānı ḳıldı ḥūn-kār-ı nigū
tā ḳıyāmet tapmasun dip āb-rū

144 cüst ü cū ḳıldı uṣal dānā emīr
yurtıda kavlar[6] idi ṣāḥib-żamīr

muẖbirī[7] aydı ki urman͡g dest ü pā
bardur bir zen begāyet pārsā

ṣāḥib-i taḳvā vü hem ṣāḥib-dīde
nām-ı pākīdür o zenni[8] ʿābide

---

[1] ʿaḳlımız: ʿaḳlıbız
[2] ornıge: ornıda KK
[3] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[4] Bu beyit KK'da yoktur.
[5] yurtta: yurtke KK
[6] yurtıda kavlar: yurtıdın küvler KK
[7] TK'da "muẖbir", TK2'de "muẖbirī" şeklindedir.
[8] zenni: zen KK

66B 147 kavladük gevherge boldük müşterī
tapmadük hergiz o zendin bihteri

şāh aydılar anı āgāh ḳılın͡g
şehrge iltin͡g o zenni şāh ḳılın͡g

yoḳ idi hīç yerde şundaġ[1] nādire
yaşı illig törtke kirgen bākire

150 heft-hezār u heft-ṣad ʿilm kön͡glige[2] cā
bar idi ol maṣlaḥāt-dān-ı H̬udā

ṣad-hezārān mürdege rūḥı birip
ehl-i erkānge teveccühi birip

tevbe bir müşkil ki rū birse h̬aṭā
alur irdi ḳuṭblar zendin duʿā

153 gūdeki gehvārede hüşyār idi
şīr (ü) ḥᵛārelerni keşfi bar idi

yok idi dilde h̬azāyindin[3] ġamı
raʿyet[4] ü nūgerge çün dīnni gamı

203 endekī her şaḥṣdın ötse günāh
mah̬fīde çarlar[5] idi ol pārsā

156 aytur irdi bu süh̬an merġūb imes
sen ki mü'min-sen bu sendin h̬ūb imes

ḳılur irdi tevbelerni an͡ga naḳş
tevbe-fermā irdi vü hem tevbe-bah̬ş

ʿadlidin h̬ālī yoḳ irdi[6] mūr-ı leng
almas irdi dāne'ī zāġ u küleng

---

[1] yerde şundaġ: yerge mundaġ KK

[2] kön͡glige: kögsige KK

[3] h̬azāyindin: h̬azāyinni KK

[4] Bu kelime nüshalarda "rü'yet" şeklinde yazılmıştır. Anlam açısından "raʿiyyet" olması gerekir. Ancak vezne uydurmak için de "raʿyet" şeklinde okundu.

[5] çerler: çeller KK

[6] TK'da "ir", TK2'de "irdi" şeklindedir.

159 ayda bir çarlar[1] idi şehr ḫalḳını
tevbe irdi pārsānı telḳīni

yılda bir lek ḥac bitildi nāmıge
mūr rencūr bolmadı eyyāmıge

öldi toḳsan bişde ol ṣāḥib-nefes
nām-ı nīki nīk-ḫᵛāhānlarge bes

67A 162 her kişi yaḫşıge boldı hem-zebān
tāze boldı revnaḳ-ı dīn ü īmān

bu sefer ḳattıġdu dünyā mis̱l-i çöl[2]
tā tirig-sen hem-sefer ḳābilge bol

mār-ı efʿīdür ü nāḳıṣ yār hem
nāḳıṣīdın yaḫşı irmiş mār hem

165 mār eger nīş ursa tendin cān kiter
nāḳıṣīni şumıdın[3] īmān kiter

bu sebebdin enbiyā yol açtılar
ḳavm-i nāḳıṣdın nebīler ḳaçtılar

körme ẓālimni yüzini ḥaḳ-şinās
āteş-i dūzaḫ seni eyler misās

168 hīç ʿāḳıl bende ey ʿAbdu'l-Ġafūr
özi çün āteşke barıp söykenür

kūr āteş aldıda irdi meger
aydılar kaçkin ki dāmānıñg köyer

ṣoḥbet-i ẓālim irür būy-ı saʿīr
tā tirig-sen būyıdın ḳaç ey faḳīr

171 bolmagin nā-rāstānlar birle yār
kim ki boldı yār anı āfātı bar

kim ki nā-dānlar bile hem-sengdür
gerçi dānā bolsa ʿaḳlı dengdür

[1] ayda bir çerler: ayda çeller KK
[2] mis̱l-i çöl: mis̱l-i ġūl KK
[3] şumıdın: nīşidin KK

142
ġazel[1]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

ḳolun͡gdın kilse her nā-şüstege peyvend-i cān bolma
közün͡gni aḳı bolsa derd yoḳtur mihribān bolma

eger cāhil tekellüm ḳılsa aldıda sükūt itkin
sınar īmānnı dürre an͡ga hergiz hem-zebān bolma

3 dürüst himmet bilen ʿahd it ki tā cāyıge yetkey-sen
uluġ ʿanḳādu-sen bir ʿankebūtke mihmān bolma

67B şikest-i devletin͡gdür fitne ḫalḳlar birle olturma
yüzige ḫande ḳılma fitnelerge hem-zebān bolma

saʿādetni çerāġın ḳolge alay di-sen ey ṭālib
kişi san͡ga naṣīḥat ḳılsa an͡gla bed-gümān bolma

6 ḳolun͡gdın kilmes işni itme ḫādimlerge ḳılgin dip
dil-i āzārge ḫūb irmes hīç kim bed-zebān bolma[2]

mürüvvet izlesen͡g her kimge sen evvel mürüvvet ḳıl
Ḫudā'nın͡g ṭāʿatıge kūşiş itkin dil-girān bolma

hemeni kön͡glini almaḳġa bil baġlap ḳadem ḳoygin
kişini pāyıge yol üstide seng-i girān bolma

9 ḫaṭarlig baḥr irür her kimge tigmes Mebde-i Nūr'ı
özün͡gdin kiçmesen͡g Meşreb ki sen müştāḳ-ı cān bolma

143
ġazel

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

özin͡gdin aḫtar īmān nūrını köp der-beder bolma

---
[1] Bu gazel TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] Bu mısranın vezni bozuk.

refīḳ-i bed belā-yı cān irür sen hem-sefer bolma

resūlnı ümmeti bolsan͡g hemege nefʿ tigürgin
mis̱āl-i Şeyḫ Bülʿam dek duʿāsı bī-es̱er bolma[1]

3 ḳolun͡gdın kilmes işni itmegin behbūd ḳılur-men dip
Müseylem dek mebādā ḳorka-men ehl-i saḳar bolma

cehennemni külidür didi Aḥmed ʿahd-ı yalġan ḫalḳ
ḫıyānet hem zebūndur hīç[2] kişige bed-naẓar bolma

tamām-ı dīdelerge tūtiyā dek cā bolay disen͡g
bu yolda rāz-dān-ı her neçük dāmen püser bolma

204 6 kişi kec yolge kitse[3] ger ḳolun͡gdın kilse ḳaytargin
ḳoşulup ehl-i ʿiṣyānlarge[4] sen hem rāh-ber bolma

ʿabes̱ ötkerme ʿömrin͡gni[5] ṭaleb bāzārıge kirgin
ʿamel ḳılgin mis̱āl-i sen dıraḫt-ı bī-s̱emer bolma

yolun͡gda[6] uçrasa nāṣiḥ ḥaḳīḳat yolıda salar
ki nuṣret-baḫş dek sen yol yörerde[7] gūş-ı ker bolma

9 ḥaḳīḳathā-yı īmāndur ezelni Mebde-i Nūr'ı
bu yolda ʿaḳbeler köptür ki Meşreb bī-ḫaber bolma

144

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

68A ر و اَشِدَّا ءُ على الْكُفّارُ باش
خاك بر دلدارى و اغيار باش

sen bu Firʿavn'ge be-şiddet uçragin
verne zūd[1] başın͡gnı çaynar ey emīn

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] hīç: her KK
[3] kitse: kirse KK
[4] ehl-i ʿiṣyānlarge: ehl-i ʿiṣyānge KK
[5] ʿömrin͡gni: ʿömrün͡gni KK
[6] yolun͡gda: yolun͡ga KK
[7] yol yörerde: bu yolda KK

3 nefs-i Firʿavn u[2] tekebbür rīşesi
nīk ü beddin yoḳ anı endīşesi

sen birāder dip anı raḥmın yime
dīv-i melʿūnnı birāder hem dime

himmet-i ʿālīni aḫtargin[3] yügür
ḳop ser-i ġayret bilen başıge ur

6 tā ki īmānıñ͡ga noḳṣān ḳılmasun
mekri köptür fitnedür dīv-i zebūn

kimni ki[4] aldı īmānın ḳolıdın
māniʿ eyler bara turgen yolıdın

145

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

Ḫᵛāce Baḫşu'llāh ʿAzīz yetmiş bir yıl
nefsni bend eylep irdi muttaṣıl

izledi tiryāk añ͡ga birdi zehr
uçrar irdi nefsige dāyim be-ḳahr

3 ḫāneḳahdın çıktı şeyḫ bā-ıżṭırāb
şeyḫ meşāmıge tigip būy-ı kebāb

ḳıldı Firʿavun teḳāżā ey emīn
çend vaḳti bend ḳıldıñ͡g hem-çünīn

ez-berāy-ı Ḥaḳ kil ey ṣāḥib-kemāl
bu kebābıdın mañ͡ga[5] bir loḳma sal

6 müddetī bend eyledi[1] ey kār-dān

---

[1] zūd: bu KK
[2] nefs-i Firʿavn u: nefs-i Firʿavndur KK
[3] aḫtargin: aḫtar-sen KK
[4] kimni ki: kim ki KK
[5] kebābıdın mañ͡ga: kebābdın mañ͡ga sen KK

tigdi sendin man͡ga bu bend-i girān

hīç kim tābiʿge ḳılmas min͡g cefā
yārdın yārıge nīgūdur vefā

gerçi Firʿavn'em çü maḫlūk-ı Ḥaḳam
cānnı erkānı vü genc-i mutlaḳam

68B 9 sen meni kem körme ey ṣāḥib-nefes
kem dimen͡gler közge tüşkey ḫār u[2] ḫas

bu süḫandın şeyḫ bī-ṭāḳat bolup
ʿaḳlı ʿāṭıl boldı bī-ḥālet bolup

205 yügürür irdi dili her sūyīge
ez-berāy-ı ol kebābın[3] būyıge

12 bāre bāre kördi şeyḫ būy-ı çerāġ[4]
bende'īge bir ʿases basardı[5] dāġ

ol kebāb irmes idi būy-ı ʿaẕāb
kildi Firʿavn'nı meşāmıge kebāb

şeyḫ aydı dīv eknūn çeng sal
maṭlabın͡g bu bolsa mundın loḳma al

15 kim murād-ı nefsge yörse ilgirāġ
basılur her dem anı rānıge dāġ

bu rumūzdın nefs-i şeyḫ tarttı elem
didi men kāfir imemdür mü'minem

ṭālib-i çendīn ḫazīne-men bu kün
örget īmān muṭme'inne men bu kün

18 an-ḳader kördüm elem tenbīh-i bes
kec-bīn irdim tüşti çün dīdemge[6] ḫas

---

[1] eyledi: eyledin͡g KK
[2] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[3] kebābın: kebābnı KK
[4] būy-ı çerāġ: reng-i çerāġ KK
[5] basardı: basaydı KK
[6] çün dīdemge: nā-dīdemge KK

imdi min baʿd ṭālibem ey şehr-yār
ḫᵛāhi loḳmamnı[1] nūr itkin ḫᵛāhi nār

ṣad zebān birle kelīme aydı ol
kārıdın boldı peşīmān u melūl

21 ey ki[2] ḥükmüŋ nāfiz ü sen pādişāh
bar iken men kūr sen bol reh-nümā

her kişige dīv[3] çün boldı muṭīʿ
ʿarşlarnı seyr iter Meḥmed Rafīʿ

māniʿ-ı reh kildi bu nefs-i şaḳī
künde birgin gūş-māl ey müttaḳī

69A 24 tā seni kārıŋga ol dest urmasun
ḳalʿa-i dilge żarar yetkürmesün

mürşidi[4] bardur ʿazāzil-i laʿīn
künde ṣad dīn örgetür bilgin emīn

dīn-i Firʿavnī bu yolda perdedür
çünki ol[5] evvelde laʿnet-gerdedür

27 her kişi dāmıge tüşti ġam tapar
gerçi şehd izler ṭalebdin sem tapar

yā İlahī dīvdin birgin penāh
yol adaşkenlerge sen bol reh-nümā[6]

bu neçük düşmen irür ḫaṣm-ı derūn
şīrlerni zār iter ḫār-u zebūn[7]

30 nīçe dest-gehlerni ol berhem urar
dāyimā mā vü menīdin dem urar

---

[1] loḳmamnı: loḳmam KK
[2] ey ki: didi KK
[3] kişige dīv: kişini dīvi
[4] mürşidi: mürşid KK
[5] çünki ol: çünki KK
[6] bol reh-nümā: körset rāh KK
[7] zār iter ḫār-u zebūn: ḫᵛār iter ḫār-ı zebūn KK

sen bu ẖaṣmnı re’yige[1] barma emīn
gerçi bīnā-sen ḳılur kūr-ı zemīn

nefsler ġurriş ḳılur miṡl-i neheng[2]
mü’mini mü’min bilen eylerge ceng

33 ikki leşkerdin biri taptı şikest
kildi bir ḳavmni bu vaḳt iḳbāl-i pest

206 tüşti tāliʿdin o şehni leşkeri
kende boldı yolnı üstide seri

146

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

barur irdi[3] bir ʿazīz-i muʿteber
mürde-i ẓālimġa ḳıldılar naẓar

didi āẖir iltti nefsiṉ͡gni şūmı
neşter urdı nīm-yolge[4] kej-dümī

3 evvelide irdi bu merd ehl-i ḥırṣ
āẖiri başıge yetti nefs-i ẖırṣ

şeyẖ bī-ṭāḳat bolup ḳan yıġladı
yaḳa çāk eylep perīşān yıġladı

69B sāyilī aydı ki bu ḥükm-i Ḫudā
bende şākirdür kirek bolġay rıżā

6 didi īmāndın ḥalāvet ḳılmadı
ten sıḥat vaḳtide ṭāʿat ḳılmadı

sīnesi kān-ı cerāhat baradur
müşt-i ẖāk-i bī-biḍāʿat[5] baradur

---

[1] re’yige: rāhıge KK
[2] ḳılur miṡl-i neheng: ḳılıp miṡl-i peleng KK
[3] barur irdi: bar irdiler KK
[4] yolge: yolıge KK
[5] bī-biḍāʿat: bī-ṭāʿat KK

men birāder irdim ü köydi dilim
tūşe alın͡glar uzaġdur menzilim

9 ḳoy ekābirlikni ey āzāde kes
zindelikde ḫırṣ ölsen͡g bir meges[1]

zindelikde yaḫşı irmiş[2] her ḫarī
mürde bolgen son͡g hemedin bedteri

ḫalḳ heme vā-beste-i pālān-i nev
ḫānmān-ı cümle pālānge girev

12 taşla şevketlerni köp bolma melūl
bir müsāfir-sen yeter üstün͡ge cül

bes irür üstün͡gde köhne cendemin͡g
tā zīnet köp boldı köp boldı ġamın͡g

ol sifīdārī ki sengdin ḫālīdür
ṣāḫası zāġ u külengdin ḫālīdür

15 her dıraḫtnı meyvesidür ḫaṣm-ı berg
taş urarlar reh-güzer[3] ez-rū-yı merg

kim ki boldı ḫalḳ ara engüşt-nümā
yaġılur başıge her sāʿat belā

kim faḳīrdür ḫalḳnı an͡ga kārı yoḳ
kāzesi vīrānedür dīvārı yoḳ

18 ger dilide bolsa nūrdın maḫzeni
hīç kim atını tutmasdur anı

aylanay andın ki ṣāḥib-dīndü ol
hīç kim atını tutmasdur çü ol[4]

70A yurtnı seyl alsa anı pervāyı yoḳ
ġamdın özge bara turgen rāhı yoḳ[1]

---

[1] bir meges: meges KK
[2] irmiş: irmes KK
[3] reh-güzer: meyvesi KK
[4] hīç kim atını tutmasdur çü ol: dost düşmen ṭaʿnıdın emīndü ol KK

21 gerçi ḫalḳnı közige ol nīm-cān
gerd-i naʿleynidü heftüm-āsmān

rūz-ı maḥşer rūḥı ʿālemge şefīʿ
nefsi bolgen evvel ü āḫir muṭīʿ

bu ṣıfathā-yı kesīdür ey emīn
irdi ẕāt-ı raḥmeten li'l-ʿālemīn

207 24 hīç vaḳt āsūde bolmadı[2] bir demī
ḫāṭırıda ʿāṣī ümmetni gamı

sen faḳīr bolsan͡g Resūlü'llāh berīn
hem-çünīn bolgin çü[3] bir gerd-i zemīn

ṣūfīlik aṣl-ı ġarīblikdür demī
yetti dūzaḫ aldıda bir şebnemī

27 ey birāder sen ġarībni yārı bol
kim ġarībni yaḫşı ḫiẕmetkārı bol

147

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

rūzī irdi Ḫᵛāce Vāṣıl ḥac sarı
maḳṣūdı hac yoḳ idi vü reh-beri

ol beyābānlarnı çün eylerdi[4] ṭay
ṣād nefsni māt ḳılgen[5] uçragey

3 şām yetti ḳarye'īge nā-gehān
sorar irdi merddin ey pehlevān

ki bu dihni şemʿ u mehtābı ḳanı
ol ekābir-zāde erbābı ḳanı

---

1 Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
2 bolmadı: bolmay KK
3 çü: ki KK
4 çün eylerdi: ḳıldı bes ki KK
5 ḳılgen: ḳılgey KK

didi sen kimdin tiler-sen rūz-ı bih
üstüẖᵛānlar bar u kitti kelb-i dih

6 aṣlı bilsen͡g dihni erbābı menem
bu beledni yaẖşı mehtābı menem

ḥālī ḳırk yıldur ḳılıp nefsimge ceng
çün tapıp-men nūr-ı īmānımge reng

70B bara-men[1] bir dem bu dihke mihmān
ʿazm-i pakimdin mekān-ı lā-mekān[2]

9 kördi ẖᵛāce merdek-i nā-maʿlūmı
aldıda ẖar-kürre beste hīzemi[3]

maẖzen-i esrār idi cānı anı
gerçi müflis irdi īmāndın ġanī

148

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

bar idi bir ẖᵛāce-i bī-ḥāṣılī
ḳuṭb-ı vaḳti taptı boldı Vāṣılī

kim ki ṣāḥib-dilge şāgird bolmadı
kitti kāfir nefsi hergiz ölmedi

3 aẖtarurdı çünki[4] ẖāṣṣu'l-ẖāṣnı
tā ki ikkey dāne-i iẖlāṣnı

hīç kāfir bolmagey nefs-i zebūn
nefsin͡g ölmey rūḥ tirilmeydür bu kün

bu ʿaceb ḳattıġ zehirlig mārdur[5]
ẖayr u şerni ortasıda bardur

---

[1] bara-men: bar-men KK
[2] pakimdin mekān-ı lā-mekān: pakimdür maḳām-ı lā-mekān KK
[3] hīzemi: hezūmı KK
[4] aẖtarurdı çünki: aẖtarur irdi vü KK
[5] mārdur: bardur KK

6 aldı Vāṣıl ḳuṭb-ı vaḳtdin nisbeti
kīmiyāger uçradı bā-devleti

uçradı yol üstide erbāb-ı ḫayr[1]
rūḥ-ı Vāṣıl ʿarşlarnı ḳıldı seyr

208 nisbeti tapşurdı ol ṣāḥib-naẓar
rūḥ-ı pāki ʿarş sarı ḳıldı sefer

9 ol kiter vaḳtide aydı ey emīn
zīnhār pūşīde-men dik bolmagin

ʿāṣīlerni uçrasa destini al
nefs-i bedlerni ṭaleb ḳıl yolge sal

iş buyurgin niçe serkeşlerge[2] hem
zecr ḳıl düşmenge köp ḳılgın sitem

12 ġayrdur ferzend ü māl u[3] cāh heme
munça gürgni destide ʿāciz[4] reme

71A himmeti birse dürüst Yezdān-ı pāk
ur bu ġayrlar közige çengāl-i ḫāk

ḥāmī-i īmānnı Ḫālıḳ'dın tile
ṣād uçrap kilse ṣāḥib-silsile

15 tā tirig-sen muntaẓır rāhıġe[5] bol
merdni ḫākister-ı dergāhı bol

ṣād Firʿavn'ge yetüşkey[6] gūş-māl
ki ḥarāmın͡g baʿd ez-ān bolġay ḥelāl

nefs ḥaramīdür işitkin ẓāhirī
ol muṭīʿ bolgende bolġay ṭāhirī

18 zindelik[7] taḫtıda ḫāmī bardur

[1] yol üstide erbāb-ı ḫayr: bu üstide erbāb-ı ḫayy KK
[2] nīçe serkeşlerge: nefs-i serkeşlerge KK
[3] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[4] gürgni destide ʿāciz: gürg destide ʿācizdür KK
[5] muntaẓır rāhıġe: muntaẓır-ı rāhı
[6] Firʿavn'ge yetüşkey: Firʿavn'un͡ga yetkey KK
[7] zindelik: zindegī KK

ki vücūdın͡gda harāmī bardur

aydılar bedlerge köptür āfeti
yaḫşılarnı ṣoḥbeti cān rāḥatı

ey Ḫudā himmet-perestlerni tanıt
biz heme ālūde kilgen-miz[1] arıt

21 san͡ga maʿlūmdur tamām-ı kārımız[2]
verne çün bolgey ḫunük bāzārımız

kīmiyā izlep yügürdük[3] der-be-der
nīk ü bedler birle boldük hem-sefer

hīç cāyıdın nişānı tapmadük
özimizdin[4] biz yamanı tapmadük

24 ḫāṣlar bizlerni hem-dem ḳılmadı
mülk-i dildin kibrimiz[5] ayrılmadı

ġuṣṣadın teng-miz[6] bu yolda ey ʿazīz
vaḳt-i rıḥlet ḳandaġ īmān iltemiz[7]

ḳalʿa-i dil nefs-i Firʿavn'ge girev
ṣad kişi mānend-i esbdür dev[8]

27 lāf urar-biz ḫalḳa ṭāʿat ḳıla-biz
bende-biz Ḫālıḳ'ḳa ḫiẕmet ḳıla-biz[9]

maʿrifet yolıda çālākī kirek
bendelik ḳılmaḳḳa dil-pākī kirek

nām u neng ü nefsge her kim yārdur
dāyimā şeytānge ḫiẕmet-kārdur

30 boldı şeytān ḳıldı ādemdin[1] çü neng

---

[1] kilgen-miz: kilgen-biz KK
[2] kārımız: kārıbız KK
[3] yügürdük: yügürgin KK
[4] özimizdin: özibizdin KK
[5] kibrimiz: kibribiz KK
[6] teng-miz: teng-biz KK
[7] iltemiz: iltebiz KK
[8] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır. Bu mısranın vezni bozuk.
[9] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır

tigdi āḫir aġzıge laʿnetli seng

kiştidin[2] laʿnet kögerdi dīvni
dost tutma hem-çünīn kālivni

149

ḥikāyet

fā ʿi lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

209 bir fakīrī bar idi ṣāḥib-rüsūm
kıldı ol heft-sāle ferzendini güm

müddet-i bist-sāl irdi[3] pür-ḫaṭar
bolmadı maʿlūm derekdārī püser

bardı āḫir mülk-i bir bī-gānege
kördi oġlını faḳīr büt-ḫānege

tüşüp irdi büt-perestni ḳolıge[4]
hem-çünīn hüşyār mestni ḳolıge[5]

mihr-i ferzendi dilige tapladı[6]
cānib-i ferzendige dil baġladı[7]

didi ey ferzend ḳadem ḳoy men sarı
vā balam dip māderin͡g çeşm-i teri

tīġ-ı ġayret çeşm-i dilni oyadur
men peder men san͡ga baġrım köyedür

ẕāt-ı bī-çūndın tile[8] ḳalb-i selīm
bu müselmān-zāde kim büt-ḫāne kim

kār-ı mü'min şol be-ġayret uçramaġ
ġayr-ı dīnlerge be-şiddet uçramaġ

---

1 boldı şeytān ḳıldı ādemdin: ḳıldı şeytān ḫāk-i ādemdin KK
2 kiştidin: kiştdin KK
3 irdi: ötti KK
4 ḳolıge: destige KK
5 ḳolıge: destige KK
6 tapladı: urdı cūş KK
7 cānib-i ferzendige dil baġladı: cānib-i ferzendge dil ḳıldı ḫurūş KK
8 tile: tiley KK

her kişi öz nefsige bolsa şedīd
efḍalīn-i ümmet oldur ey mürīd

yārī birme kār-ı nefsge şūm ḳılur
gerçi tāvus bolsan͡g’em kej-düm ḳılur

72A 12 ḳılma reh-zenlik bu yolda merd-i ġūl
püşt-i men-sen kil ü mü’min birle bol[1]

aydı tīġım yoḳ ki baġrımnı yaray
ḳaysı yüz birle vilāyetke baray

gerçi nuṭḳ-ı tāmme tapsam kiçe men
bolsam oġlun͡g ḫalḳġa Hindū-beçe-men[2]

15 salma bābā ḫāṭırımġa[3] yüz girih
ol vaṭandın gūşe-i büt-ḫāne bih

mürġ-ı vaḥşīni ḳılıp bolmastu ḳayd
gerçi ḳayd ḳılgen[4] bilen bolmastu ṣayd

men şarāb-ı zehr içken-men bu kün
ol vaṭandın pāk kiçken-men bu kün

18 ey peder vaḳt ötti bāzārın͡ga bol
cins-i men yoḳ sen ki öz kārın͡ga bol

gerçi evvel loḳma-i püştün͡g menem[5]
hem-seri köp ḳılma hem müştün͡g menem[6]

bu heme tims̱āl-i nefs-i Ermenī
vaḫşī boldı tanımas nefsin͡g seni

21 min͡g tevellā birle bolmas āşnā
dīvdür āḫir birür bir pīş-i pā

būy-ı kāfir cānın͡ga cūş eyledi

---

[1] püşt-i men-sen kil ü mü’min birle bol: püşt-i mendin sen kiley men birle bol KK
[2] Bu beyit KK’da yoktur.
[3] ḫāṭırımġa: ḫāṭırımge KK
[4] ḳılgen: bolgen KK
[5] püştün͡g menem: püştün͡gdü-men KK
[6] müştün͡g menem: müştün͡gdü-men KK

atanı andaġ ferāmūş eyledi

ol müselmān-zāde irdi ṭāhirī[1]
naḳş ḳıldı an͡ga ḫ̮ūy-ı kāfirī[2]

210 24 bu[3] ki ol kāfirge boldı yār-ı ġār
nām-ı bütdin ḳaçar irdi tā-be-ḫ̮ār

bozdı īmānını kende hem-nişīn
nesl-i mü'min irdi boldı ġayr-i dīn

nefs bir mühletke tursa ḫ̮ūb irür
aylanay andın ki ḫ̮ūb maḥbūb irür

27 aynigenler nefslerge müşkildür ṣalāh
kūrge müşkildü körsetmek çü[4] rāh

72B ārī her sirkege ey ʿAbdu'l-Emīn
koşsa[5] bā-hemdü çendīn engübīn

hīç kitmes taʿm-ı turşı[6] bardur
ṣad-hezārān engübīn bī-kārdur

30 ḫ̮āṣṣa ol nefsī ki dil[7] emmāredür
vaḥşī boldı dīnge zaḥmet saladur

150

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

tüşti nuṣretdin ki Şāh-ı Urmiyā
cümle boldı şāhke nā-āşnā

māl u mülk ü cümlesi boldı telef
destidin kitti Ḫ̮orāsān u ḫ̮alef

---

[1] ṭāhirī: ẓāhirī KK
[2] ḫ̮ūy-ı kāfirī: būy-ı kāfirī KK
[3] bu: bol KK
[4] müşkildü körsetmek çü: müşkildür ki körsetmaġ KK
[5] koşsa: koşsalar KK
[6] turşı: turşu KK
[7] nefsi ki dil: nefsige ol KK

3 mülkin aldurdı īmān aldurmadı
kitti bir bī-gāne yurtke[1] tumdı

tanımas cāyīge barıp dil-ḫ̬oşī
ḳılur irdi şāh çün hīzem-keşī[2]

barur irdi vaḳt-i müzd-verī meger
Ḫ̬ᵛāce Feyżī şāhke ḳıldı naẓar

6 körüp irdi şeyḫ ḥükūmet[3] vaḳtide
salṭanat vaḳtide şevket vaḳtide

Şāh-ı Urmyā'ge didi[4] ḥālin͡g neçük
kūçe-i ġurbetde[5] aḥvālin͡g neçük

aydı şükr Allāh'ke bar-men bā-hużūr
kiçe'īde köre-men heftād nūr

9 vaḳt-i şehlikde urardım dest ü pā
salur irdim kiçe'ī yüz yerge cā

cānnı dergehdin ḳılur irdim dirīġ
ḳorḳar irdim düşmenī[6] salgey mi tīġ

ḫıyrelikdin māḫ-tābım yoḳ idi
bā-ḥużūrı ḫ̬ūrd (u) ḫ̬ᵛābım yoḳ idi

73A 12 merd-i müflis-men ġarīb ü nā-tüvān[7]
imdiki[8] dergehke bar-men pās-bān

māl u mülküm[9] ġāret-i īmān idi
mülk imes irdi belā-yı cān idi

men ʿaẓīm devletni ḳadrini biley

---

[1] yurtke: yerge KK
[2] hīzem-keşī: hüzūm-keşī KK

[3] ḥükūmet: hikmet KK
[4] Şāh-ı Urmyā'ge didi: şeyḫ aydı Urmiyā KK
[5] ġurbetde: ġurbetke KK
[6] düşmenī: düşmen KK
[7] ġarīb ü nā-tüvān: ġarīb nā-tüvān KK
[8] imdi ki: imdi men KK
[9] māl u mülküm: māl mülküm KK

fakṛlik devlet irür şükri ḳılay

15 tā ki Ḫ̮ālıḳ ḳılmasun mundın beter
ḳılmasun nā-geh sezāvār-ı saḳar

211 şükürallāh yangı[1] taptım şāhlik
evvelīn ḥālim idi güm-rāhlik

nefs-i ser-keş taptı endek gūş-māl
bes ümīd oldur īmān tapkey kemāl

18 cümle müflisler meni ḫ̮aylim yeter
ki külend ü kār-ı zenbīlim yiter

ārzūmendem ki bir pīr uçrasa
ḳol tutarge yaḫ̮şı dest-gīr uçrasa

āstānige yetüşsem nā-gehān
yastanıp yatsam çü kelb-i nīm-cān

21 ṣād Ḫ̮ālıḳ'dur meni bendem digey
bende'ī ṣād-şevket-i[2] Ḳāvus Key

himmetidin kildi şeyḫ̮ni[3] ġayreti
birdi kāmil Urmiyā'ge nisbeti

açtı çeşm-i dilni ol s̱ābit-ḳadem
dīdesige cilveger levḥ u ḳalem[4]

24 bār-gāhı kördi bī-ḥadd u ḥudūd
Urmiyānī ḳıçkurur irdi vedūd

ey ʿazīzü'l-ḳadr mükerrem munda kil
men san͡ga müştāḳ bendem munda kil

men alıp[5] lengerni pāyın͡gdın seni
men ayırdım mülk ü cāhın͡gdın[6] seni

---

[1] yan͡gı: yan͡ggı KK
[2] bende'ī ṣād-şevket-i: bendelik ṣād-şevket-ü KK
[3] kildi şeyḫ̮ni: şeyḫ̮ke kildi KK
[4] levḥ u ḳalem: levḥ ḳalem KK
[5] alıp: alay KK
[6] mülk ü cāhın͡gdın: mülk cāyın͡gdın KK

73B 27 evvelīn sulṭān-ı vaḳt ḳıldım emīr
āḫirin͡gni eyledim şundaġ faḳīr

dest-gāh-ı Aḥmedī birdim san͡ga
ki faḳīrlik dest-gāh-ı Muṣṭafā

bendeni Ḫālıḳ ki bīnende ḳılur
Urmiyā dek pāk berkende ḳılur

30 kimge bolsa[1] endekī ālāyişi
ol ṣırāṭ üstide tartar kāhişi

nefs bed-baḫtdur ki ey[2] ṣāhib-kemāl
tā özün͡g ölmey anı kāhişke sal

saʿy ḳıl bu nüktede ʿAbdu'l-Ḥakem
Urmiyā'nı nefsi dik tartkey elem[3]

151

ḥikāyet

fā ʿi̇ lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

ẓālimī öldi cihānnı tīresi
āh urup yıġlar idi[4] hem-şīresi

vā dirīġā yoḳum u barım akam
şīr-i vaḳt u[5] merd-i sālārım akam

3 yolnı urmaġ san͡ga bir destūr idi
yol yörer irdin͡g ü[6] her cins pür idi

imdi sensiz men neçük yörgüm tirig
toyge barsam kim man͡ga birgey[1] ilig

---

[1] bolsa: boldı KK
[2] ki ey: ey KK
[3] tartkey elem: bolgey bol'em KK
[4] āh urup yıġlar idi: yıġlar irdi āh urup KK
[5] şīr-i vaḳt u: şīr-i vaḳti KK
[6] yörer irdin͡g ü: urar irdin͡g KK

her mülāzım-pīşeni yārı idin͡g
oġrılarnı yaẖşı serdārı idin͡g

212 6 ḳaldı bī-revġan bolup dīg ü ṭabak
hīç mu‘ālic yoḳ nitey taḳdīr-i Ḥaḳ

hem yüzümni sürẖı irdin͡g[2] āb-rū
ne ġam-ı nān irdi ne[3] ḳayġu-yı şūy

taġnege sorgeni kilse oġrılar
ne cevāb birgüm[4] meni dik müştiper

9 vāy üyümde şehr ü[5] bāzārım akam
vaḳt-i tenglikde ẖarīdārım akam

74A sāye-i pākin͡ge eşkim sīr idük
sen urup kilür idin͡g biz yir idük

ḳābilī aydı ki ey nā-kerde-kār
bar idi çirkīn akan͡g murdār-ẖᵛār

12 bar idi çün raġbet-i īmānge süst
ne kefen taptı vü ne gūr-ı dürüst

bu cihānda geh ‘azā ü gāh toy
köymegin cānıge īmānıge köy

boldı rüsvālikde ṣarf-ı himmeti
gūrge bargen son͡g ne bolġay[6] ḥāleti

15 tevbe ḳılġan[7] bolsa şād iltgey īmān
verne ẖūk dek[8] öldi kitti nīm-cān

---

[1] kim man͡ga birgey: man͡ga kim bergey KK
[2] yüzümni sürẖı irdin͡g: yüzümge sürẖı irdi KK
[3] irdi ne: irdim ü KK
[4] birgüm: bergey KK
[5] üyümde şehr ü: üyümge şehr KK
[6] bolġay: bolgey KK
[7] ḳılġan: ḳılgeni KK
[8] ẖūk dek: ẖūkī KK

vāy akam dip köymegin her-kes üçün
yüz ferişteh örtenür bir ḫas üçün

Ermenī’ge yıġlasa çün Ermenī
sen gümāndın köydi dip itme anı

18 aṣlı köygenler anı aḥvālige
veh neçük[1] boldı digeyler ḥālige

fitnelerni giryesidür reng ü[2] rīv
dīvni ḥālige ḳan yıġladı[3] dīv

dost-men diydür velīkin düşmeni
ki bular mālın͡ga ʿāşıḳdur seni

21 ġayrlarnı ṣoḥbetidin pāk ḳaç
tüşmesün her nā-resāge iḥtiyāc

tüşse ʿāḳılge bu[4] eşkālin͡g beter
tüşmesün nā-dānge bu gevher yeter

bīşede köptür hezārān cānvār
şīrni[5] şīr izler ü ḫūk ḫūknı sorar

24 nāfe-cūlar müşgni[6] izler kārge
ʿazm iter Serhend’din Tātār’ge

74B kim körer dür[7] şu baḥirni aḫtarur
luṭf luṭf u[8] ḳahr ḳahrnı aḫtarur

sen ki kāfir-ḫūylarge bolma yār
uçrasa sal an͡ga tīg-ı āb-dār

27 her kişi düşmenge ḳıldı raġbeti
āḫiri andın körer min͡g āfeti

---

[1] TK’da “neçü”, TK2’de “neçük” şeklindedir.
[2] “ü” TK’da yok, TK2’de var.
[3] yıġladı: yıġlar KK
[4] ʿāḳılge bu: ʿāḳıl-gāhı KK
[5] şīrni: şīr KK
[6] müşgni: müşg KK
[7] dür: çün KK
[8] “u” TK’da yok, TK2’de var.

sen ḫilāf-ı nefs[1] ḳıl Meḥmed Şükür
aṣlı bilsen͡g[2] vaʿde'ī bizdin budur

bu sebebdin aydılar[3] çün Mevlevī
ḳutb-ı rabbānī vü ġavs̱-ı müntehī

213 30 رو اَشِدَّا ءُ على الْكُفّارُ باش
خاك بر دلدارى و اغيار باش

152

ġazel

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

ʿademdin her kişi dünyāge kildi pīş-i pāsı bar
bu yolda her velīni kön͡glide[4] bir müddeʿāsı bar

tekebbür ehliġa zīnhār selām ʿaleyk dimey ötkin
alarnı başıge bu dīv-i melʿūnnı hevāsı bar

3 cihānnı mār-gīridür cihānda[5] ehl-i şevket ḫalḳ
çakır aldıge barsan͡g kim baġalda[6] ejdehāsı bar

ibā birle ḳadem ḳoy ḫalḳnı dehlīzige ey kāmil
egerçi üyde ṣāḥib yoḳtu[7] kelb-i nā-şināsı bar

eger erzençe şübhen͡g bar terāzūge kirer āḫir
kişidin igne alsan͡g rūz-ı maḥşerde[8] cezāsı bar

6 Sikender bister ü bālīn kem-ḫābıge ḫᵛāb itti
alarnı ḳalını bolsa gedānı būriyāsı bar

taṣadduḳ-ı uşandaġ dildü-men dūzāhke örtenmes

---

[1] ḫilāf-ı nefs: ṭalāḳ-ı nefs KK
[2] aṣlı bilsen͡g:aṣlımızdın KK
[3] aydılar: didiler KK
[4] kön͡glide: izlesen͡g KK
[5] cihānda: bu yolda KK
[6] çakır aldıge barsan͡g kim baġalda: çakar aldıda barsan͡g ki baġalge KK
[7] yoḳtu: yoḳ KK
[8] kişidin ... maḥşerde: cihāndın ... maḫşer bar KK

peşīmāndın hemīşe kön͡glide vā-ḥasretāsı bar

heme sendin ḳalur vābestegīhā-yı heves[1] bolma
cihānnı toynı kördin͡g[2] mü keynidin ʿazāsı bar

75A 9 īmānnı revnaḳıdur baḥr-i raḥmet Mebde-i Nūr'ı
köter gevherni Meşreb rūz-ı maḥşerge bahāsı bar

153
ġazel

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ḫudā'nı düşmenige uçrasan͡g nā-mihribān uçra
alarnı sīnesige hem-çünān tīg (u) sinān uçra

ki rū-gerdān bolgin ġayrlarnı bezmidin ṭālib
bularge uçrasan͡g mānende-i kūh-ı girān uçra

3 tekebbürni tekebbür sındurur ey ṭālib-i ṣādıḳ[3]
yaman aldın͡ga kilse an͡ga yol birme yaman uçra

ki şāyed revnaḳ-ı düşmen tenezzül ḫākige tüşkey
giyāh-ı bedni körsen͡g hem-çünān bād-ı ḫazān uçra

muḳarrer[4] ẕülfikārın͡gdın üzülgey gerden-i kāfir
ʿAlī dik himmet-i ʿalī ṭaleb ḳıl hem-çünān uçra

6 ʿazīz ferzend derdi bolmasa zūd ḳol köter andın
ziyān ḳılmaḳḳadur kārı alarge bed-zebān uçra

kişi tā bedge bed bolmay tap'almas maḳṣūd-ı kāmil
ki nefsni dīdesige yolda[5] sançılgen tiken uçra

żarardın özge nefʿi yoḳ[6] hergiz dīv-i melʿūnnı

---

[1] ḳalur vābestegī-hā-yı heves: ḳalur-sen vābeste-hāy çün heves KK
[2] kördin͡g : kördün͡g KK
[3] ṭālib-i ṣādıḳ: kāmil ṣādıḳ KK
[4] muḳarrer: ki şāyed KK
[5] yolda: yolge KK
[6] yoḳ: yoḳtu KK

kötermesdin burun çengālini mis̱l-i çıyan[1] uçra

9 laḥid aġzıge bargünçe duʿā mendin budur Meşreb
İlāhī Mebde-i Nūr ṭālibi[2] yolıda kān uçra

154

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

بر سر اغیار چون شمشیر باش
هِن مکن روباءُ بازی شیر باش

214 nūr ḳılay disen͡g tamām-ı kevnni
meyde ḳıl ḥālā ser-i Firʿavn'nı

3 tīg-i himmetni anı başıge ur
ol eger h̯ulḳ eylese şiddet kitür

75B tā ki bolgey-sen ʿadūlardın[3] emān
küll-i reh-zendür h̯aṣım-ı kārvān

çün ser-i rāhın͡gnı tutsa düşmenī
yetkeni menzilge ḳoymasdur seni

6 bendeler bardur u[4] dāmānın͡g tutar
ol ḳolıdın kilse yolnı birkiter

sen ki düşmendin burunraḳ çeng sal
bu ṭılısmlarnı tamāmın yoldın al

rāh-ı Ḥaḳ'nı bu ʿadūlardın arıt
ġul urar boynın͡ga iḥtyātın͡ga[5] it

9 tā ki bolgey bu h̯alellerdin emān
bā-h̯użūr bolgey bu yolda kārvān

---

[1] mis̱l-i çiyān: mis̱l-i ziyān KK
[2] ṭālibi: ṭālibin KK
[3] ʿadūlardın: ʿadāletdin KK
[4] bardur u: bardur ki KK
[5] iḥtyātın͡ga: iḥtyātın͡g KK

155

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

ḫırṣ-bānī[1] bar idi ol[2] loḳma-cūy
sürḫ-rūy[3] irdi vü[4] ol ḫırṣ āb-ı rūy

her ser-i dükkānda ol bāzīgeri[5]
kilür irdi ḫalḳdın alġay zeri

3 bāʿis̱-ı evḳāt üçün ol kül hemec
rāstlikni taşlap eyler irdi kec

kiçe bolsa ḫırṣnı cānımdu dip
öper irdi şemʿ-i īmānımdu dip

bih bilür irdi zen ü ferzendidin
hem ʿazīz ü hem-dem-i[6] dil-bendidin

6 ḫırṣnı pāyıge sançılsa tiken
bolur irdi merd-i ebleh nīm-cān

hem bahār u hem zemistānī idi
belki gūyā ḫırṣ anı cānı idi

rūz-ı tābistān idi vü mühleti
merd ḫırṣıge buyurdı ḫiẕmeti

9 ki başım üstide bolgin sāyebān[7]
birdi düşmen ḳolıge raḫt-ı ʿinān

76A bā-ḥużūr yattı bu yolda ʿaḳl-ı lāl
yelfigendin ḫırşge kildi melāl[8]

---

1 "Ayı" anlamındaki "ḫırs" kelimesi س ile yazılması gerekirken nüshalarımızda yanlış olarak ص ile yazılmıştır. Yazıldığı şekliyle okuduk.
2 ol: bir KK
3 sürḫ-rūy: sürḫ-ı rūy KK
4 "vü" TK'da yok, TK2'de var.
5 bāzī-geri: bāzīn-geri KK
6 hem-dem-i: hem-dem-ü KK
7 sāyebān: pās-bān KK
8 yelfigendin ḫırşge kildi melāl: yelpigendin ḫırş çün boldı melāl KK

ḳalmadı ol ẖırṣnı ber-dāşı[1] hem
üyde bar irdi tegirmen taşı hem

12 ḳaṣdı[2] şol irdi ki müşti tolduray
ẖūb konsun men megeslerni uray

körgin ol girdār-ı bed yoldaşnı
dostını başıge urdı taşnı

ẖırṣımız[3] bar müştler tolduradur
başımızge[4] künde min͡g taş[5] uradur

215 15 ṭurfe bī-nāmūsdu-miz hem[6] bī-temīz
ol urar bizni ẖoş-āmed ayta-miz

ol ki düşmen-keşdü merd-i şīr idi
tevbesi nefs başıge şemşīr idi

ḳılur irdi ṣoḥbetidin bāz neng
ol urardı[7] düşmenin başıge seng

18 vā dirīġā kitti ẖāṣānlar ḳanı
yolnı körgen Ḥaḳ-şināsālar ḳanı[8]

vā dirīġā ʿālī himmetler ḳanı
merdler kitti be-ġayretler ḳanı

vā dirīġā pāk nā-būd bola-miz[9]
āẖiri düşmen ḳolıda öle-miz[10]

21 dest urdük tapmadük rāh-ı güşād
dād düşmenni ḳolıdın dād dād

Ḥaḳ işitsün hem-çünān feryādımız[11]

---

[1] ber-dāşı: ber-dāşnı KK
[2] ḳaṣdı: ḳaṣd KK
[3] ẖırṣımız: ẖırṣıbız KK
[4] başımızge: başıbızge KK
[5] taş: seng KK
[6] bī-nāmūsdu-miz hem: bī-nāmūsdur-bız KK
[7] TK’da “uradı”, TK2’de “urardı” şeklindedir.
[8] Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[9] bola-miz: boldılar KK
[10] düşmen ḳolıda öle-miz: Firʿavn ḳolıge öldiler KK
[11] feryādımız: feryādıbız KK

mūr-ı leng-miz ḳayda yetkey dādımız[1]

ʿayn-ı iş vaḳti birür düşmen şikest
ni dilāverlerni ḳıldı[2] zīr-dest

24 ger ḳolun͡gdın kilse ey Meḥmed Şükür
ḫırṣnı üstige mingin iş buyur

76B ol seni üstin͡ge[3] minse Ermenī
āḫiride bī-īmān eyler seni

bolmagin ġāfil mis̱illig ḫırṣ-bān[4]
tā başın͡ga tigmesün seng-i girān

27 bolsa irdi çābük ü[5] hüşyār merd
bolmas irdi ḫırṣ ḳolıda[6] gerd gerd

taptı ġafletde munı dek düşmeni
āḫiride bī-murād itti anı

ehl-i dünyānı tamāmı ḫırṣ-bān
āḫiri bir kün tiger seng-i girān

30 bardur ʿālem bu sırdın bī-ḫaber
yolnı üstide irür şundaġ żarar

bu żarardın enbiyā āgāhdür
kim ki āgāh yoḳtu müşkil rāhdur

ol ki āgeh bolmadı nārī idi
kār-ı āsān an͡ga düşvārī idi

33 ol ki āgeh bolmadı boldı zebūn
ṣad-peşīmāndın közidin tökti ḫūn[7]

vaḳt-i tenglik tevbesi sūd itmedi

---

[1] leng-miz … dādımız: leng-biz … dādıbız KK
[2] ḳıldı: ḳılgen KK / "dilaver" kelimesi TK'da "dilāverni", TK2'de "dilāverlerni" şeklindedir.
[3] üstin͡ge: üstün͡ge KK
[4] bolmagin ġāfil misillig ḫırṣ-bān: ġāfil-i Ḥaḳ bolma mis̱l-i ḫırṣ-bān KK
[5] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[6] ḳolıda: ḳolıge KK
[7] Bu beyit KK'da yoktur.

āhı çün dūzaḫnı mażbūt itmedi

156

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

kāmil[1] irdi Ḫᵛāce Fażluddīn Ḥasen
girdide ṣādıḳ mürīdler encümen

nāḳışī bar irdi ol meclisde ġark
nīk ü bedni ḳılmagen ʿömride farḳ

3 defter açıldı uṣal emmāredin
hem-çünīn Firʿavn-ı āteş-pāredin

216 bī-nihāyet ḫalḳ perīşān boldılar
nām-ı ḫaṣmdın dīde-giryān boldılar

nāḳışī aydı ki bolmañ͡g dil-i teng
nefs sehldür bu üçün ḳan yıġlamañ͡g

6 merdni aldıda nime irmiş bu kār
ḫᵛāhlasam ṣad dīvni eyler-men şikār

77A destimizde[2] nūr-ı miftāhu'l-ʿulūm
aldımızda[3] bir megesdür nefs-i şūm

ṣūfīler bisyār bī-ġayret iken
süst maġz u ṭurfe bī-himmet iken

9 kimge açay-men dil-i fehmīdeni
merd-i bī-hiç tökmes āb-ı dīdeni

cemʿ-i bī-himmet yolum[4] baġladılar
hīç düşmen yoḳ ne dip yıġladılar

men bu yolda der-miyane hāle-men

---

[1] kāmil: kāhil KK
[2] destimizde: destibizge KK
[3] aldımızda: aldımızge KK
[4] yolum: bolup KK

kār-ı ḫalḳġa ṭurfe taḥsīn ḳala-men

12 ki bular ʿālemde nā-fehmīdedür
yurtda düşmen yoḳ bular[1] lerzīdedür

şeyḫ aydılar ki ey cāhil ḫamūş
bolmasa düşmen bolardük ḥulle-pūş

menzilimiz bar idi ḫuld-ı berīn
Kevs̱er ü Ṭūbā vü hem-çün ḥūr-ı ʿīn

15 hem-çünīn dīvār-ı bī-bünyādge
kim kitürdi bu ḫarāb ābādge

kār-ı düşmen bizge boldı ḥīlesāz
būte-i düşmenge tapken-miz güdāz

hem-çünān ʿālī-mekāndın ayrılıp
ser-dıraḫt-ı āşiyāndın ayrılıp

18 kiltürüp taşlap bizin͡g vīrānege
hem-çünān zindān u[2] āteş-ḫānege

mun͡ga yetmeydür bu ʿaḳl u hem söz
mürde-i şeb-miz ü[3] ser-gerdān-ı rūz

kende merd-i ṭurfe[4] bī-pervādü-sen
yol[5] yörer vaḳtide nā-ustadü-sen

21 ḳayġu körmep-sen henüz mānend-biz[6]
tā tirig-sen nefsni eylep[7] ʿazīz

77B biz körüp-miz[8] ṣad-hezārān ʿaḳbeler
yol yörürde her ḳademde min͡g şerer

sen ki körgen bolmasan͡g merġ körsetür

[1] yurtda … bular: yurtke … bu ḫalḳlar KK
[2] zindān u: zindān KK
[3] şeb-miz ü: şeb-biz KK
[4] merd-i ṭurfe: mürde ṭurfe KK
[5] “yol” kelimesi TK’da yok, TK2’de var.
[6] mānend-biz: mānendibiz KK
[7] eylep: eylep-sen KK
[8] körüp-miz: körüp-biz KK

ġafletīlerni bu şiddet[1] uyġatur

24 anda bilgey-sen ne maṭlab bar iken
ki bularnı āhıge gep bar iken

merd-i nā-dān-sen san͡ga maʿẕūrdur
düşmenin͡g aldın͡gda çeşmin͡g kūrdur

germ-i ḫākī dek bu yolda ḳaynama
bolsa ʿaḳlın͡g dīv birlen oynama

217 27 ayta-sen bī-maʿnā nefsdür çīz-i sehl
sehl imestür ayta-sen ez-rū-yı cehl

kūh-ı hāmūndur nihāyet an͡ga yoḳ
hem mürüvvet hem ḥamiyyet an͡ga yoḳ

enbiyā vü evliyā lerzīdedür
kim dilide tersi bar fehmīdedür[2]

30 ḫā(d)imīni[3] çarladı ġavs̱-ı zamān
aydı bu merdni ḳılalük imtiḥān

lāf urar nefs başıge şemşīr menem
ki[4] meni dīdemge düşmendür ʿadem

üyde[5] bardur kette kān ḫışt-ı ṭılā
bir yarım men veznidür Meḥmed Vefā

33 bolmagin hergiz bu merdge rū-be-rū
ḫıştnı iltgin ser-i rāhıge ḳoy

sen yıraġdın turgin[6] ey ʿAbdu'l-Ehad
çün kiyip ignin͡ge derrīde nemed

ol köterse bā-ḫaber ḳılgin anı

---

[1] bu şiddet: āḫir merg KK
[2] tersi bar fehmīdedür: fehmi bar tersīdedür KK
[3] ḫā(d)imīni: ḫādimīni KK
[4] ki: k'ey KK
[5] üyde: aydı KK
[6] turgin: kilgin KK

kön͡glige salgin ḳıyāmet vehmini

36 mülk-i dildin kīne bīrūn ḳıldılar
anÇa emr-i pīr idi çün ḳıldılar

78A ḫışt-ı zerni ḳoydılar yol üstide
barur irdi ḫıştke tüşti dīde

bol körerdi cā-yı maḫlaṣ bar mu-kin[1]
çün[2] pes ü pīşimde bir kes bar mu-kin[3]

39 ol pes ü pīşige[4] eylerdi naẓar
boldı peydā bir nemed-pūş-ı diger

didi dest urma nigū aḥvālidür[5]
kolnı tartkin mü'mīnīni mālıdur

Muṣṭafā ümmet üçün ġam yipdüler
māl-ı mü'min ḫūn-ı mü'min dipdüler

42 sen ki bolsan͡g kāmil ü ṣāḥib-īmān[6]
mü'minī mü'minge yetkürmes ziyān

yolda mīzān u[7] terāzū bardur
bā-ḫaber bol hem ṣırāṭ u nārdur[8]

sen ki mü'min-sen ki ḫūb endīşe[9] ḳıl
yetti dūzaḫnı ʿaẕābın pīşe[10] ḳıl

45 aydılar[11] oġrılar alıp ḳaçıpdular
men munı[12] kömüp idim açıpdular

çün pederdin ḳalıp irdi māl u cā[1]

---

[1] bar mu-kin: bar mı-kin KK
[2] çün: ḫūb KK
[3] bar mu-kin: bar mı-kin KK
[4] pīşige: pīşide KK
[5] aḥvālidür: aḥvāldür KK
[6] ṣāḥib-īmān: ehl-i īmān KK
[7] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[8] bol hem ṣırāṭ u nārdur: bolgin ṣırāṭ hem bārdur KK
[9] ki ḫūb endīşe: ḫūb işni pīşe KK
[10] ʿaẕābın pīşe: ḫavfıdın endīşe KK
[11] aydılar: aydı KK
[12] men munı: mü'minni KK

ki mīrās̱ı bizge ṣad ḫışt-ı ṭılā

cümlesini ṣarf u ḫarc[2] eyler idük
meyde meyde kette kette[3] yir idük

48 yolda pinhān eylep irdük an-ḳader
cāyı[4] kilse şād bir künge yarar

künde min͡g yol men bu yoldın[5] öte-men
ḫiẕmet-i pīr-i mükemmel kite-men

218 gerçi ʿaḳlın͡g ḳılmadı mundaġ ḳabūl
men bu yolge[6] kömgenim ʿAbdu’r-Resūl

51 köre-men[7] ötkünçe kilgünçe[8] munı
yolda çün çeng salmasun dip düşmeni

78B didi ni ni[9] bu süḫan sendin dürūġ
engübīn diy-sen yene[10] elbette dūġ

tanıdım bu genc-i dest-gīrim nīkī
ḫāndān-ı müjde-i pīrim nīkī

54 lāf urardın͡g pīş-i ol ġavs̱-ı zamān
bir meḥek urdük ü[11] ḳıldük imtiḥān

yoḳ iken sen ehl-i īmān bolgenin͡g
ḳanı lāf urdun͡g[12] müselmān bolgenin͡g

kimni kemdür nefsdin endīşesi
zūd tiger başıge nefsni tīşesi

---

1 māl u cā: māl cā KK
2 ṣarf u ḫarc: ḫarc ṣarf KK
3 meyde meyde kette kette: kette kette meyde meyde KK
4 cāyı: cāy KK
5 min͡g yol men bu yoldın: men min͡g yol bu yerdin KK
6 yolge: yerge KK
7 TK’da “köre”, TK2’de “köre-men” şeklindedir.
8 kilgünçe: kilünçe KK
9 ni ni: yoḳ yoḳ KK
10 yene: irür KK
11 bir meḥek urdük ü: biz meḥek urdük KK
12 urdun͡g:urdük KK

57 perde yıtıldı vü[1] boldı teng-dil
boldı lāf urgenleridin münfaʿil

didi düşmendin penā[2] birsün eḥad
bar iken bu yolda turgen dīv-i ded

tevbe başlan͡g men müselmān bola-men
ḳayta başdın ehl-i īmān bola-men

60 kār u bārım maḥż-ı nā-dānlik iken
daʿvā ḳıldım nā-müselmānlik[3] iken

yangı kildi yādıma ters-i caḥīm
ẖavf-ı mahşerdin çü boldı dil dü-nīm

şeyẖ aydılar ki lāf urmaġ ẖaṭā
biz heme mūr u bu düşmen ejdehā

63 cümle olturgen heme nuṣret tilen͡g
ẕāt-ı pākidin heme ġayret tilen͡g

şād tapkey-miz[4] bu düşmenge ẓafer
ol ẖalāẖut biredür vaḳt-i sefer

sen ki kāmil-sen kil ey ʿAbdu'l-Celīl
lāf-ı bī-cādın bu yolda tevbe ḳıl

66 tevbe kilgendür bu yolda sūdmend
tevbedür şeyṭānnı başıge külend

79A taptı ādem gerçi derd-i bī-devā
tevbe ḳıldı tevbedin taptı şifā

aṣl-ı kār-ı cümle-i merdān budur
tevbedür ādemge bir luṭf-ı ġafūr

69 baʿd-ez-ān ez-ser müselmān boldı merd
imtiḥān-ı pīr ḳıldı gerd gerd

---

[1] perde yıtıldı vü: perdesi yıtıldı KK / "vü" TK'da yok, TK2'de var.
[2] penā: penāh KK
[3] nā-müselmānlik: ne müselmānlik KK
[4] tapkey-miz: tapkey-biz KK

gerçi pīrdin tigdi zaḥmetlig meḥek
kende boldı ol mürīddin reyb ü şek[1]

157

ḥikāyet

fā ‘ī lā tün fā ‘i lā tün fā ‘i lün

- . - - / - . - - / - . –

Ḫᵛāce’ī bar irdi atı Mīr ‘Ubeyd
ol mürīd-i pāk-ı bā-[2]Şeyh-i Cüneyd

219 dāyim ayturdı ki şeyṭānnı körey
köp su’ālim bar[3] mel‘ūndın soray

3 uçrasa düşnām-ı bī-ḥadler ḳılay
yüzige tüf diy ü[4] la‘netler ḳılay

şeyh bir kün ol mürīdni çarladı[5]
didi köp ḳılma temennā-yı bedī

ni dilāverlerni ser-gerdān ḳılur
niçe kār-üftādeni ḥayrān ḳılur

6 bardur yol üstide ol ejdehā
sāyesidin rū birür çendīn belā

sen o dīv aldıda bir ḫāşāk-sen
yā ayaġ astıda ḳalgen ḫāk-sen

men ki pīrin͡g-men müdām lerzīde-men
gerçi ser-tā-pā tamām-ı dīde-men

9 ḳorka-men nā-geh yetüşkey bu feleng[6]
baḫye-i kārımge salgey bāz çeng

çün peyem-ber[1] ‘arşke meh-tāb idi

---

[1] reyb ü şek: reyb şek KK
[2] pāk-ı bā-: pāk-bāz KK
[3] bar: bar o KK
[4] diy ü: diy KK
[5] çarladı: çalladı KK
[6] feleng: peleng KK

hem cihānda ṣāḥib-i miḥrāb idi

ḳıldı ilḳā cemʿ idiler ehl-i rāz
boldı ebter kül ṣaḥābedin namāz

79B 12 bā-vücūd ol pīşvānı vaḳtide
devr-i pāk-i Mustafā'nı vaktide

hem-çünīn ṣāḥib-nigīnni vaḳtide
raḥmeten li'l-ʿālemīnni vaḳtide[2]

cümle-i eşyāge iksīr irdi ol[3]
cümle bir nāçīz dürür pür irdi ol[4]

15 çün uşandaġ vaḳtde dīv-i daġal
saldı aṣḥābnı namāzıge ḫalel

ġırra bolma dest-gīrim bardur dime
çün Cüneyd atlıġ pīrim bardur dime

pīr peyġam-ber idi çün yetti dīv
mekr ḳıldı yaḫşılarge reng ü rīv[5]

18 ḳılma hergiz ṣoḥbetini ārzū
ṣoḥbet-i aġyār irür bend-i gülū

bu rumūznı aydı şundaġ şīr-dil
aydı ey ṭālib munı endīşe ḳıl

ḫāṭırı cemʿ u[6] be-temkīn bolmadı
ārzū köp boldı teskīn bolmadı

21 dāyim ayturdı ki şeytān uçrasa
men körey ḳandaġ ḳılarmış vesvese

fikr iter irdi anı şeb-tā-seḥer
ārzū-yı dīvge irdi hem meger

olturup irdi çü bā-cūş u[1] ḫurūş

---

[1] peyem-ber: peyġam-ber KK
[2] Bu beyit KK'da yoktur.
[3] irdi ol: ol idi KK
[4] nāçīz dürür pür irdi ol: nāçīzdür ü bir ol idi KK
[5] reng ü rīv: reng rīv KK
[6] ḫāṭır-ı cemʿ u: ḫāṭır-ı cemʿ KK

boldı peydā cā-yı dūrdın melle-pūş[2]

24 ḳāmeti ḫam-geşte-i pīr-i kühen
töker irdi dīdedin Ceyhūn ḫūn

220 didi sen ṣāḥib-temīz irdin͡g balam
ol birāderni ʿazīzidin͡g balam

biz velī-niʿmin͡ge irdük āşnā
çün atan͡g bar irdi merd-i pārsā[3]

27 hem-çünīn kesni ʿazīz ferzendi hem
kem-baġallikdin ḳolun͡ga yok direm

80A çarḫ-ı devrān közlerimni oyadur
aytmasam bu yolda baġrım köyedür

kilgin ey yanımge[4] sen tāc-ı serim
didi bardur bir bākire[5] dūḫterim

30 hedye'ī eyley dilin͡gni şād itey
sen ḳadir-dānımdu-sen dāmād itey

pīr-i muġlüg-men ʿömrüm nīm-rūz
ni bu yolda baḫye tapdük[6] baḫye-dūz

ṣad leken ṭılā yıġıp irdim men'em
ḳaṣdım heft ıḳlīm[7] almaġ irdi hem

33 imdi sen ornumge bolgin cā-nişīn
dest-gāhlarnı[8] yörütkin ey emīn

bir ümīdim bar yek laḫtı tiger
bolsa himmet Rūm'nı taḫtı tiger

---

[1] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[2] melle-pūş: pīr-pūş KK
[3] merd-i pārsā: pīr-i pārsā KK
[4] yanımge: ḫānemge KK
[5] bir bākire: bākire bir KK
[6] tapdük: urdük KK
[7] ıḳlīm: ıḳlīmni KK
[8] dest-gāhlarnı: dest-gehlerni KK

ṣūfīlik hem pādişāhlikde dürüst
dil tamaʿdın ẖālīdür bolmastu süst

36 altmış üç mi n͡g ḥacdu bir[1] ʿadli n͡g seni
ki Ḫudā nevmīd itip ḳoydı meni

ārzū bar u ḳanı ʿömr-i nigū
ʿömr ḳoldın kitti bī-cā[2] cüst ü cū

ki bu kün himmet-bülend-i rūzgār
bizdin ötti sa n͡ga ḳalsun[3] yād-gār

39 tā es̱er ḳıldı anı vesvāsı hem
çün köpeydi dīvge iẖlāṣı hem

didi rāst ayttı n͡g ki[4] tā-key ẖār öley
ġayreti ḳıl bolsam'em nīgū bolay

tuttı destidin alıp kitmaġ idi
tā ki ol bir gūşege iltmaġ idi

42 cā-yı ẖalvet bolsa çeng salay didi
merdni īmānını alay didi

80B ḥālidin[5] āgāh boldı Şeyẖ Cüneyd
ḳıçkırardı[6] Mīr ʿUbeyd dip Mīr ʿUbeyd

zūd yetüşti semʿige[7] āvāz-ı pīr
ḳaçtı kitti aldıdın dīv-i saʿīr

45 şeyẖ aydılar belā-yı cān idi
uçragen yol üstide şeytān idi

ṣad-hezārān ẖalknı andın dādı bar
duẖteri bir künde mi n͡g dāmādı bar

[1] ḥacdu bir: ḥacdur KK
[2] kitti bī-cā: kitti KK
[3] ḳalsun: ḳaldı KK
[4] ayttı n͡g ki: ayttı n͡g KK
[5] ḥālidin: cāydın KK
[6] ḳıçkırardı: ḳıçkırurdı KK
[7] semʿige: gūşige KK

aṣl-ı dünyādur laʿīnni duẖteri
künde izler şūynı bed-aẖteri

48 ṣad-hezārān şūynı öldüredür
şūy dip yol üstide olturadur[1]

221 hīç kim ʿömride maṣrūf ḳılmagen
bikr kilgen[2] ẖalḳ taṣarruf ḳılmagen

bolmasam[3] irdi serin͡gde sāyebān
dīv-i melʿūn sendin ilterdi īmān

51 şükürallāh baẖt-ı ẖoş-iḳbālidin
zūd ḳutuldun͡g dīvni çengālidin

ger meni pendimni algin nīk-fāl
bardur bu yolda dīvdin gūş-māl

ol eger ẖulḳ eylese istīze ḳıl
tīg ur başıge rīze rīze[4] ḳıl

54 körsetür her laḥẓa san͡ga nārnı
ur serige tīġ-ı istiġfārnı

ẖāne-i dilni ṭaleb birle süpür
bir belī dip sen uşal ʿahdın͡gda tur

köp naṣīḥat birdi san͡ga Şeyẖ Cüneyd
tevbe ḳıldı yolġa kirdi Mīr ʿUbeyd

57 bendelikde luṭf-ı ġaffārī kirek
yolda mürşid-i ẖaberdārī kirek

81A ẖāne bī-ṣāḥib ki boldı it kirer
ārī her ẖānege der-kārīdü der

dilni maʿmūr u kemāli tevbedür
her dilīni nūr ḥāli tevbedür

---

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] kilgen: kitken KK
[3] bolmasam: bolmasa KK
[4] TK'da "zīre zīre" olmakla beraber anlam bakımından "rīze rīze" olması gerektiği için KK'daki şekli tercih edildi.

60 tevbedür bu yolda yaẖşı dest-gāh
bendelerdin[1] tuḥfe kildi dūd-ı āh

158
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

bar idi Serhend'de merd-i kāselīs
özi münʿam irdi vü merd-i ẖasīs

ten urar irdi belānı tīzige
barur irdi ẖalḳnı dehlīzige

3 boldı bed-nāmı bu nefsige nesaḳ
pīsi peydā ḳıldı ol merd ḥükm-i Ḥaḳ

kāse-i ẖalḳ ḳaldı ʿilletdin emān
ḥırṣıdın boldı bu merd-i nīm-cān

barsa her cāyıge[2] müşti toldurup
ẖalḳ u ʿālem başıge müşti urup

6 merd aytur irdi ey bī-cāy nefs
āẖiri başımge yettin͡g[3] vāy nefs

man͡ga ḳıldın͡g zaḥmet-i renc ü elem
āẖirin͡gde pāk-rū boldın͡g[4] sen'em

çün Ḫūdā körsetti[5] şāh-ı perdeder
ʿayn-ı luṭfıdur u[6] nev taptım ẖaber

9 ẖalḳnı dehlīzige ilttiler[7] ġanīm
nefs man͡ga düşmen iken[1] bilmedim

---

[1] bendelerdin: bendesidin KK
[2] cāyıge: cāyge KK
[3] başımge yettin͡g:yettin͡g başımge KK
[4] boldın͡g: boldun͡g KK
[5] TK'da "kösetti", TK2'de "körsetti" şeklindedir.
[6] luṭfıdur u: luṭfıdur KK
[7] ilttiler: iltti KK

kende düşmenni bu kün iḫrāc itey
Ḥaḳ bu kün dest birse dādıge yetey

222 bar idi ol vaḳtde mürşid-i mezīd
ḫāne tārāc itti vü boldı mürīd

12 kitti pīsi vü tamām-ı ʿilleti
an͡ga tüşti evliyānı [2]ġayreti

81B lāyık-ı envār-ı firdevs boldı ol
Ḥaḳ kerāmet eyledi ġavs̱ boldı ol

kalmadı kön͡glide şekdin erzeni
dost kilgen son͡gra bolmas[3] düşmeni

15 yār-ı kāmildür ü[4] deryā-dilge bar
ey birāder sa'y ḳıl ḳābilge[5] bar

ġayret-i pīr izle bu yolda yügür
seng-i himmet tap anı başıge ur

tā zeber-dest bolmasun nefsin͡g kelān
ḥāmī Ḥaḳ'dın izlegin ey pehlevān

18 urmasan͡g düşmenni ol āḫir urar
peşşe düşmendür serin͡ge yol yörer

cümle ḫalḳ pā-māl-ı dīv-i Ermenī
maʿlūm irmes kūr dilni düşmeni

ḫalḳ ser-gerdān u[6] ser-ḥayrān-ı rāh
mülkidin dervīze bend-i padişāh

21 dime-sen[7] bā-şevket ü iḳbāli köp
kimni mülki[1] köp anı cencāli köp

---

[1] iken: ikendür KK
[2] evliyānı: evliyālig KK
[3] bolmas: turmas KK
[4] kāmildür ü: kāmildür KK
[5] ḳābilge: ḳāmilge KK
[6] ser-gerdān u: ser-gerdān KK
[7] diy-sen: dime-sen KK

ġayrlarnı merd kerekdür eylese
çirkinetlerdin dilin ʿūr eylese[2]

her kişi düşmenge menzil birdi cā
çün özi düşmenge boldı taḫt-ı pā

24 āḫir-i aḥvāli boldı vāj-gūn
boldı düşmen destide ḥāli zebūn

ḫalḳ birle[3] dost bolmas Ermenī
kop leked urgin uşalsun gerdeni

bu sebebdin aydılar çün Mevlevī
ḳuṭb-ı rabbānī vü ġavs̱-ı müntehī[4]

27 بر سر اغیار چون شمشیر باش
هن مکن روبا وُ بازی شیر باش

159

ġazel

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

82A ʿadūnı ḳanını tökmekke hem-çün tiġ-ı bürrā bol
refīḳ-i bed-zebāndın ey birāder dest-i kūteh bol

kimidin tigse āsāyiş anı başıdın aylangin
yamannı zaḥmetin tartkünçe bir menzilde pinhān[5] bol

3 seri ki bolsa gerden-keşliki andın ümīd itme
felāket-ḫānedin ḳaḳ dāmening͡g mis̱l-i şehen-şāh bol

Ḫudā'dın himmeti izlep tekebbür üyini bozgin
ḥaḳīḳat āsmānge hem-nişīn-i rūḥ-ı ʿĪsā bol

kilip aldımge düşmen künde ming͡g taʿẓīm ḳılsun dip

---

[1] mülki: mālı KK
[2] Bu beyit TK'da yoktur.
[3] birle: birlen KK
[4] ġavs̱-ı müntehī: ġavs̱-ı ṣāḥib-mes̱nevī KK
[5] zaḥmetin … pinhān: minnetin … tenhā KK

eger kön͡gülde[1] bardur bu rumūzlar ehl-i taḳvā bol

223 6 zamāne teng teng dip taşlama destin͡gni ey ṭālib
Muḥammed pīş-i pā urdı sen’em kil ḫaṣm-ı dünyā bol

fenā birle beḳānı ortasıda menzil eylep-sen
bu yolda reh-güzer-sen fāriġ-ı dünyā vü ʿuḳbā bol[2]

düm-i mārını her kim ḳolge aldı çaḳmayın ḳoymas
tile dīdārını[3] sen muntaẓır-ı yaḫşı hem-rāh bol [4]

9 dil-i şūrīde Meşreb seyl-gāh-ı Mebde-i Nūrı
sen’em gevher-ṭaleb-sen hem-çü milāh-ı şu deryā bol

160
ġazel

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

tekebbür ehlini başıge zehr-ālūde ḫançer bol
ḳayerde rīş-i bed-āmās körsen͡g an͡ga neşter bol

kimi ki boldı çün pā-māl-ı düşmen destini tutkin
Ḫudā nisbetni birse ḫastelerge terbiyetger bol

3 ḫas u ḫāşāk dāmānin͡ge irkeşse ötüp taşla
taʿalluḳ rīşesin üz tābiʿ-i şer-i peyem-ber bol

didi Ḥaḳ [5] انما اموالکم اولادکم فتنه
bularnı barını gerdenge alma miṡl-i Ḥaydar bol

ḳayerdin būy-ı derd kilse yügür çendān ki ḥālin͡g bar
yolun͡gda şīr-dil ḫalḳ uçrasa aldıda çāker bol

82B 6 īmānnı düşmenidür neng ü nāmūs[6] ey ciger-bendim

---

1 kön͡gülde: kön͡gülge KK
2 fāriġ-ı dünyā vü ʿuḳbā bol: muntaẓır-ı yaḫşı hem-rāh bol KK
3 “dīdār” kelimesi TK’da eksiktir. Ancak vezin gereği KK’da bulunan bu kelimeyi buraya ekledik.
4 tilerini sen muntaẓır-ı yaḫşı hem-rāh bol: tile dīdārını sen fāriġ-ı dünyā vü ʿuḳbā bol KK
5 Kuran, VIII(Enfal), 28
6 neng ü nāmūs: neng nāmūs KK

bulardın mā-sivā bolgin ü[1] pīr-i heft-gūşvār bol

eger sīnen͡gde derdin͡g bar maḥremlerge derd aytkil[2]
firāḳ-ı yaẖşı ülfet yād ḳıl köygen bir aẖker bol[3]

ser-aẖbār-ı cihānnı kavlama[4] taḥtıge yitmen͡gdür
ḳayerde köhne gūristānnı körsen͡g dīdesi ter bol

9 kerem deryāsıdın Meşreb'ge yaġdı Mebde-i Nūr'ı
yetüşti san͡ga ṭālib pās-bān-ı yaẖşı gevher bol

161

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

تاز غيرت از تو ياران بكسلند
زانكه آن خاران عدوٌّ اين كلند

kim ki bedge yārdur ser-geştedür
ki belā-yı derd bilen āġuştedür

3 kān-ı miḥnetdür hem-rāh-ı daġal
żıdnı żıddıdın tanır ṣāḥib-ʿamel

tā bulardın pāk bolmay merd-i rāh
ḳılmagey maḳbūl anı dergāh-ı şāh

kim ki düşmen destide vā-bestedür
gerçi dūr kim[5] bolsa pāy-ı ẖastedür

162

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

---

[1] bolgin ü: bolgin KK
[2] aytkil: aytkin KK
[3] bol: it KK
[4] kavlama: kavlaman͡g KK
[5] "kim" TK'da yok, TK2'de var.

bar idi Kāsān’da[1] bir ṣāḥib-niyet
ṭālib-i esrār-ı nūr-ı maʿrifet

hem ḳabīle bar idi köp hem-nişīn
tutup irdi dāmenini köp çın

224 3 desti yoḳ irdi ki tā dest ursa kes
basıp irdi girdini mūr u meges

her ḳademde bar idi ṣad bend-i pā
ol ḳoy’almas irdi bir pāy-ı becā

gūşe’īde nā-tüvān yıglar idi
yaḳa çāḳ eylep ü[2] ḳan yıġlar idi

83A 6 dir idi kārımnı kim ḳılsun pesend
mūr-ı lengi pāyıda heftād bend

tört oġlı her biri[3] bir şīr-i ner
hem Ḫudā vü hem resūldın bī-ḫaber

biri aytur maň͡ga cān-bāzī kirek
esb-i ḫūb u[4] keynidin tāzī kirek

9 tā kemer-bendī kirek ṭılā pıçaġ
bir zen-i meh-rū kirek ḳılsam ḳucaġ

biri aytur[5] hem-çü ālūde-żamīr
dilde ṣad leşker tileydü ḳal’a-gīr

birini köň͡glide kīmyāger bolay
ki peder devride ṣāḥib-zer bolay

12 birini köň͡glide siḥr-i Sāmirī
ol perīlerni ḳılay dip tesḫīri

bir ʿiyālim bar ol’em ḫasm-ı kelān
طالب كیتماله چند حاّل آن [6]

---

[1] Kāsān’da: Kāşān’da KK
[2] “ü” TK’da yok, TK2’de var.
[3] oġlı her biri: oġlum her ḳayı KK
[4] ḫūb u: ḫūbı KK
[5] aytur: bardur KK
[6] Farsça mısra.

tikke-i ṭılā kirek pīşānede
nüsẖa-i her nevʿ kirek her ẖānede[1]

15 bāz ṭılā bergek ü ṣad çūn çend[2]
keynidin gevherli ṭılā bāzū-bend[3]

bāz kefş-i ẖūb naʿleyn-i ṭılā
her ḳayu[4] esbāb bolsa cā-be-cā

men ki[5] düşmenler bilen zār u[6] esīr
her temennāsıda ʿömrüm boldı pīr

18 imdi ẖūbı şol ki men ʿuzlet alay
ġayrlarnı hem-çūnān közdin salay

çünki nisbet kül taʿalluḳ an͡ga ẖār
cümle rāh-ı māniʿ-i Perverdgār

83B bir faḳīr-i nā-murād-ı pīş-men
müflis ü[7] āvāre-i dil-rīş-men

21 men bular birle neçük yolnı açay
ẖaṣm-ı āfetdür-men āfetdin ḳaçay

bir seḥer vaḳti idi ol nāmdār
ḳaçtı şehrdin boldı bī-ẖᵛīş u tebār

boldı bend-i pāy-ı āfetdin[8] ẖalāṣ
ḥāmī Ḥaḳ'dın izler irdi Ḥaḳ-şinās

24 müddetī yol yördi Beytullāh'keçe
tā maḳām-ı Yes̱rib ü Baṭhā'geçe

tavladı āẖir ḳamer dik taḳdīri
olup irdi vaḳt çiltenni biri

---

[1] ẖānede: dānede KK
[2] bergek ü ṣad çūn çend: bir lek ü ṣad çūn ü çend KK
[3] keynidin gevherli ṭılā bāzū-bend: kitfide gevherli ṭılā bāz-bend KK
[4] ḳayu: ḳayı KK
[5] men ki: men bu KK / "ki" TK'da yok, TK2'de var.
[6] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[7] müflis ü: müflis KK
[8] bend-i pāy-ı āfetdin: pāy-bend-i āfetdin KK

225 aḫtarur irdi heme evtādlar
Ḫıżr u İlyas u tamām-ı rāh-ber

27 ṣād ṣādıḳ uçragey bā-devleti
ʿarşdın ötken bolsa kān-ı himmeti

izler irdi kūçe-i bāzārdın
ḳaysı dildür āgeh-i Ġaffār'dın

nīk idi ārī bu işni evveli
kildi uçrap kāmil-i müşkil-ḥali

30 sordılar ey merd cāyın͡g ḳaydadur
ṭabʿ-ı pāk-ı pür-feşānın͡g ḳaydadur

biz heme cūyende-i iksīr-ṭaleb
dīdemizge[1] tūtiyādur pīr-ṭaleb

cümlemiz āyīnedür-miz[2] ḥaḳ-nümā
kim ki derdlig bolsa bizdindür devā

33 k'ey seni ābın͡gnı revġan ḳılalük
cā-nişīn-i yār-ı çilten ḳılalük

hīç vaḳtī Ḥaḳ-ṭaleb merdūd imes
bī-ṭaleb hīç kimni kārı būd imes

84A bī-zirāʿat ḳaydadur bir ḫūşe'ī
yolge kirgenlerge lāzım tūşe'ī

36 bar idi vaḳtide çābük himmetin͡g
ḫatm boldı dergehide ḫiẕmetin͡g

imdi āzādī ḫaṭı lāzım san͡ga
ḳayda ḳaldı hem püser hem aḳrabā

cümleni berkende ḳılġan merd-sen
al bu merhemni ki ṣāḥib-derd-sen

39 teşne kilgen-sen bu yolda[1] bī-ḥużūr

---

[1] dīdemizge: dīdebizge KK
[2] cümlemiz āyīnedür-miz: cümlebiz āyīnedür-biz KK

destimizdin[2] al şarāb-ı en-ṭahūr

cümledin ḫāṭırnı rencūr[3] eyledin͡g
her temennādın kön͡gül dūr eyledin͡g

bolmasa her dilge dünyā leẕẕeti
an͡ga cennetdin birürler şerbeti

42 ḥulle-i cennet ḳılurlar delḳını
ter ḳılurlar Kevs̱er'idin ḥalḳını

kilgenimiz[4] yoḳ ḳuruḳ nāmı bilen
biz kilip-miz[5] Ḥaḳ'nı ilhāmı bilen

ol civān-merd aydı men bir mūr-ı leng
hem o dünyā hem bu dünyā dil be-teng[6]

45 men ḳaçan ḫiẕmetke boldum üstüvār
merd-i kennāsıge bu nisbet çikār

ne ʿibādet mende ne ʿilm-i faḳaṭ
bir cemād-ı bī̇ş-men merd-i saḳat

gerçi merd-i bī-ʿaded tanıpsiler
men ki[7] mü'min yoḳ ġalaṭ tanıpsiler

48 men müselmān bolgenim yoḳ nā-tamām
ḥīzge lāzım imes bolġay imām

226 menʿ ḳılman͡glar ḳoyun͡g ḳan yıġlayın
bī-biḍāʿat-men perīşān yıġlayın

84B nīkler ʿaczige ḳāyil boldılar
ki be-ṣad-dil an͡ga māyil boldılar

51 didiler ṣādıḳ müselmān merd iken

---

[1] yolda: yerde KK
[2] destimizdin: destibizdin KK
[3] rencūr: mehcūr KK
[4] kilgenimiz: kilgenibiz KK
[5] kilip-miz: kilip-biz KK
[6] o … bu … be-teng: bu … o … teng KK
[7] men ki: men KK

bāreka'llāh merd-i meydān merd iken

nefsi bāḳī bolsa irdi zerre'ī
bu rumūzlarge bolardı ġırra'ī

bar iken öz vaḳtide bir kūh-ı Ḳāf
girdidin ḳılmaḳ kirek dāyim ṭavāf

54 Ḫıżr u İlyās[1] ṣıdḳ-ı pākin bildiler
bī-nihāyet mihribānlıġ[2] ḳıldılar

aydılar ferzend-i nūr-ı dīde-sen
ki[3] ḥaḳīḳat yolıda sencīde-sen

ḳoydılar başıge raḥmetlig külāh
ṭāliʿige tavladı[4] ḫūrşīd ü māh

57 baḫşladılar nisbet-i rūḥānīni
açtılar himmetni destūr-ḫānını

cānı nūrge toldı dilde maḫzeni
himmeti bar irdi boldı çiltenī

tā dilin͡ge[5] mihr-i ber-ġayr bardur
bā-ḫaber bolgin ki yol düşvārdur

60 rūz-ı mātem tut u[6] şebdin ḳalmagin
himmetin͡g bolsa ṭalebdin ḳalmagin

aṣlı bilsen͡g iksīr-i cāndur ṭaleb
cümleni derdige dermāndur ṭaleb

bu ṭalebdin nūrlar peydā bolur
bu ṭalebdin mūr ṣāḥib-cā bolur

163

ḥikāyet

---

[1] Ḫıżr u İlyās: Ḫıżr İlyās KK
[2] mihribānlıġ: mihribānlıḳ KK
[3] ki: o KK
[4] tavladı: toldı vü KK
[5] dilin͡ge: dilige KK
[6] tut u: tut KK

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

Ḫᵛāce Necmeddīn idi vaḳtide şer
fāṣıḳ (u) şeb-gerd idi[1] kūr u ker

85A barur irdi bir şebī rāh-ı günāh
lūlī'īge ʿāşıḳ irdi rū-be-rāh

3 vaʿde-i ol māhke hem-rāh idi
hem ayās-ı leyl[2] hem sermā idi

cāy taʿyīn eylep irdi lülī-zen
ki fülān cāyıda tutmañ͡g mı vaṭan

nīm-şeb ḥāżır bolay yanıñ͡ga yār
ʿāşıkam[3] sen-sen ḳavī tur üstüvār

6 oltudı nīm-şebgeçe gep kilmedi[4]
şeb çü āḫir boldı maṭlab kilmedi

koptı āḫir ornıdın āzürde-dil
añ͡ga ilhāmı işittürdi Celīl

çün nidā kildi ki ey muḥtāc-ı müşg
dergehimge kil ki ḳaytarmam çü[5] ḫuşk

227 9 bā-ḫaber bol aldagendür düşmeni
ki[6] ne bolġay vaʿde-i lülī-zeni

oltusañ͡g irdi bu yolda muntaẓır
men seni raḥmetke eylerdim çü sīr

nime taptıñ͡g ecnebīni kārıdın
ḫuşk kayıttıñ͡g dīvni bāzārıdın

---

[1] idi: idi hem KK
[2] ayās-ı leyl: ayās-u leyl KK
[3] ʿāşıkam: ʿāşıkım KK
[4] oltudı nīm-şebgeçe gep kilmedi: boldı nīm-şeb kiçikip ol kilmedi KK
[5] ḳaytarmam çü: ḳaytarmamdu KK
[6] ki: k'ey KK

12 ḫālī hem sen aḫtarur bolsan͡g revāc
cümleni ḳıl red dergāhımge ḳaç

cānib-i Ḥaḳ'dın nidānı an͡gladı
Ḫvāce Necmeddīn firāvān yıġladı

didi men bī-kār iken men kūr ker[1]
sen özün͡g dādımge yet ey dādger

15 yangı[2] bildim ġayr iken her ārzū
suge tüşken ḫas bolur bend-i gülū

merd-i eblehler heme ḫursend iken
cümlesi ġayr birle cān peyvend iken

85B her kişi ser-riştesini güm ḳılur[3]
merdni rūyını ʿiṣyān şūm ḳılur[4]

18 vay şehvet-gūy seni çün ayta-men
belki ecdādın͡ga ḳandaġ yite-men

tevbe ḳıldı merd şu yerde cā-be-cā
ẕāt-ı pāk-i Ḥaḳ'ḳa[5] ḳıldı iḳtidā

boldı āḫir mürşid-i sālār[6] ferd
aṣlını[7] tapkende cān birmes mi merd

21 ol uşandaġ şāhdur ey kār-dān
yol adaşkenlerge dāyim mihribān

uçradı kūr genc ʿiṣyān vaḳtide
bende-sen raḥmet kötergen vaḳtide

üzme ümmīdin͡gni ey himmet-perest
gāh ḳabżīdür bu yolda gāh bast

---

[1] kūr ker: kūr u ker KK
[2] yangı: yan͡ggı KK
[3] güm ḳılur: ḳıldı güm KK
[4] rūyını ʿiṣyān şūm ḳılur: rūynı ʿiṣyān ḳıldı şūm KK
[5] Ḥaḳ'ḳa: Ḥaḳ'nı KK
[6] mürşid-i sālār: kāmil-i sālār KK
[7] aṣlını: aṣlnı KK

24 ḳabżıyetke her kişi ḳıldı şükür
basṭ āẖir keynidin izlep kilür

ança bī-himmetlikin͡gdür āfetin͡g
verne maḳbūldür seni her ṭāʿatın͡g

her nefes ḳoşmaḳḳa hem-soḥbet kirek
ṭālib-i nisbetke bu himmet[1] kirek

27 san͡ga himmet bolmasa cūyendesi
gül disen͡g ḳolun͡ga uçrar her ẖası

bende ʿācizdür müdām her kārge
dem-be-dem ḳaçmaḳ[2] kirek Cabbār'ge

sen ki andın[3] ḳorḳmasan͡g ol ḳorkutur
ilgiraġ ḳorḳmaḳ[4] kirek ʿAbdu'l-Ġafūr

30 Ḥażret-i Īzid Ḫudā'nı ḳahrıdın[5]
üzdi ferzenddin kön͡gülni ey[6] emīn

tā şerīklik bolmasun ʿiṣyānıge
zaẖmlar kördi püserni cānıge

228 86A men duʿā eyley mübārek bende bol
tā tirig-sen ġayrdın berkende bol

33 āfet-i bāġdur bī-ġāne ʿalef
mülk bolur bu ġayrlardın ber-ṭaraf

yurtke düşmen daẖl taptı dīn kiter
ẖalḳ bātılge tüşer āmīn kiter

kende ḳıl dildin muẖāliflerni bāz
tā ki bolġay mülk-i dil deryāsı bāz[7]

---

[1] himmet: nisbet KK
[2] ḳaçmaḳ: ḳaçmaġ KK
[3] andın: andag KK
[4] ḳorḳmaḳ: ḳorḳmaġ KK
[5] ḳahrıdın: tersidin KK
[6] ferzenddin kön͡gülni ey: ferzendin kön͡gülni ol KK
[7] bāz: rāz KK

36 pīr uşaldur ġayrnı[1] dūr eylese
nūr bilen dil ḥücresin pür eylese

164

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

aydı Sulṭān Bāyezīd-i nāmdār
ḳança ḳurbım[2] bar yolun͡ga Kirdgār

çün nidā kildi ki ḥālā dūr-sen
bī-biḍāʿat-sen bu kün bī-nūr-sen

3 köhne postunin͡g ü[3] ābdestin͡g hem seni [4]
düşmen-i rāhın͡g irür bilgil[5] munı

şeyḫ kārıdın peşīmān eyledi
çün çıḳardı ḫayr u iḥsān eyledi

şeyḫ nūrlar kördi çün dīger şebī
vaṣl[6] irdi kildi şeyḫni maṭlabı

6 zūd açıldı yüzige bāzār-ı baḫt
levḥ-i aʿẓamdın yetüşti an͡ga taḫt

ebr kitti boldı rūşen āf-tāb
postīn ü ābdest irdi ḥicāb

ġayr kitti āşnā ḳaldı vü[7] bes
kitti hestlikler Ḫudā ḳaldı vü[8] bes

9 men taṣadduḳ-ı uşal himmet-perest
bir irür aldıda yeksān ḳabż u basṭ[1]

---

[1] uşaldur ġayrnı: uşal ġayrdın KK
[2] ḳurbım: ḳurbum KK
[3] postunin͡g ü: postunun͡g KK
[4] Bu mısranın vezni bozuk.
[5] bilgil: bilgin KK
[6] vaṣl: vāṣıl KK
[7] ḳaldı vü: vü ḳaldı KK
[8] ḳaldı vü: ḳaldı KK

her ne noḳṣānī an͡ga maġlūb[2] bolup
baḥr-i vaḥdet içre noḳsān[3] güm bolup

86B bendelikde ġayrlardın yüz yapıp
himmet eylep şeş-cihetdin yol tapıp

12 pīrler cānın͡ga zīnet biredür
terkini ḳıl dip naṣīḥat biredür

kim ki ḳahildür dilige saẖt tiger
bu naṣīḥat an͡ga çün dūzaẖt tiger

merhem-i kāmildü[4] ṣāḥib-kīmiyā
baʿżılarge derd ü baʿżıge devā

15 rūḥ-ı kāmillerge[5] bu merhem müfīd
cān birür bu nüktege ṣādıḳ mürīd

cān-ı nā-ḳābilge zehr-ālūdedür
bir naṣīḥat birse hem nā-sūdedür

ayta birsen͡g cehl efzūnter bolur
āẖiri mürtedlik eylep ker bolur[6]

229 18 kahitür ṣāḥibini lāġar ẖarī
yolda[7] ıẖ ıẖ dip gereng bolġay seri

çün ẖar-ı lāgar mürīd-i kendedür
gerçi ẖar yoḳtur o merd ẖar-bendedür[8]

ṣūreti gerçi ki ẓāhirde beşer
ẓāhiri ādem-meseldür ẖūyı ẖar

21 tā ki bardur nefske ser-gerdānlikin͡g

---

[1] ḳabż u basṭ: ḳabż basṭ KK
[2] maġlūb: maʿlūm KK
[3] noḳsān: cānı KK
[4] merhem-i ḳamildü: merhem-i ḳamil KK
[5] rūḥ-ı kāmillerge: rū-yı kābillerge KK
[6] Bu beyit KK'da yoktur.
[7] yolda: yolge KK
[8] ẖar-bendedür: kec-bendedür KK

bāḳīdür cismin͡gge ṣad nā-dānlikin͡g

165

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

ʿalimīni mecẕūbī[1] nā-dān didi
tur yöri ber merd-i ser-gerdān didi

didi ʿālim sen cehālet eyledin͡g
pīş-rev urdı ḥaḳāret eyledin͡g

3 çehre bolgin munda oltur rū-be-rūy
sen meni nā-dānlikim boynumge ḳoy

līk meczūbnı[2] nīki[3] bar idi[4]
ḳābil irdi dilde ḥāli bar idi

87A didi kāmil bir mümeyyizī kirek
tā ki açkey merd sofradın çörek

6 çeşm-i kāmillerge hem-çün nūr-ı ʿayn
barur irdi cāyıge Şeyḫ Mīr Ḥüseyn

an͡gladı kāmil bularnı çengini
sūy-ı menzil-gāhide āhengini

ḳoptı mecẕūb bā-temīzī[5] kildi dip
mużṭar irdük ḫūb mümeyyiz kildi dip

9 şeyḫ sordılar ki ey[6] üftāde reng
ni sebebdindür birāderlerge ceng

aṣl-ı mü'min ḫālī eyler sīneni
ejdehā birbirge eyler kīneni

---

1 mecẕūbı: maḫzeni KK
2 meczūbnı: maḫzebni KK
3 Bu kelime TK'da "ni" olarak yazılmış. TK2'de "nīki" olarak yazılmış, "nīki" şekli doğrudur.
4 Bu mısranın vezni bozuk.
5 ḳoptı mecẕūb bā-temīzī: didi maḫzeb ehl-i temīzī KK
6 sordılar ki ey: kördi ey heme KK

dilde ʿilmin͡g bar muʿallim-sen[1] gepür
bāʿiṡ-i kāhişni sen ʿālim[2] gepür

12 didi çün destimdedür şemʿ-i resūl
men berīn ʿālimni nā-dān didi bol

āteş-i ḫışmge sipend[3] dek köye-men
şerʿ eger emr itse közin oya-men

şeyḫ aydı meczūbī rāst aytadur
merd iken ez-rū-yı iḫlāṣ aytadur

15 bād-ı ḫışm şemʿ-i resūlge żıd irür
bu rumūzlarge Ḫudā şāhid irür

dilge ursaydı uluġ nūrın͡g[4] seni
pişer irdi ġaybdın engūrın͡g[5] seni

cān birürde miṡl-i İsmāʿīl'dü-miz[6]
Muṣṭafā'nı şemʿige ḳāyildü-miz[7]

18 ḳolda şemʿin͡g bar u[8] sende dīde yoḳ
merd-i nā-dān-sen dilin͡g fehmīde yoḳ

230 kil[9] seni üyün͡ge mihmān bolalük
pās-bān-ı ʿayb u[10] noḳṣān bolalük

87B bayaki mecẕūb u şeyḫ-i rūzgār
boldılar mihmān-ı ḫāṣṣ-ı Kirdgār

21 kördiler çün ḫāne-i gülkārīler[11]

[1] muʿallim-sen: maʿlūm-sen KK
[2] sen ʿālim: ʿālim-sen KK
[3] sipend: seni KK
[4] nūrın͡g: nūrun͡g KK
[5] engūrın͡g: engūrun͡g
[6] İsmaʿīl'dü-miz: İsmaʿīl'dü-biz KK
[7] ḳāyildü-miz: ḳāyildü-biz KK
[8] bar u: bar KK
[9] kil: k'ey KK
[10] pās-bān-ı ʿayb u: pās-bān-ı ʿayb KK
[11] ḫāne-i gül-kārīler: kāze-i gül-kārīler KK

saḳf-ı kāşīn lāceverd zengārīler

seng-i mermerdin heme ten-şūları
ġarḳ-ı pür-āyīne dīvār u deri

bāz mīnālarge laʿl u kāseler[1]
hem kenīzekler ġulām-ı ẖāṣṣalar

24 didi ey ʿālim ḳayerge[2] yetti sind
ya dürüst ʿālim mü[3] sen ya şāh-ı Hind

merg ẖāṭırhā-yı bünyādıñga yoḳ
hem-çü[4] vaḳt ölmaġ seni yādıñga yoḳ

bizge maʿlūm boldı ser-gerdānlıgıñg[5]
çün beġāyet aḥmaḳ u[6] nādānlıgıñg[7]

27 tañgla[8] maḥşerde açılsa fetḥ-i bāb
cümleni birbir kirek birseñg cevāb

munça cencālī seni başıñga bar
belki nā-dānlikde öttüñg[9] nā-bekār

bizge hem-dem bol firāvān yıġlalük
heft der-i dūzaẖnı şāyed baġlalük[10]

30 hedye'ī birgin bularnı şād ḳıl
bu kenīzeklerni sen āzād ḳıl

taşla imdi kāle-i dünyā saḳat
ḳop müsāfir bol bu menzilni telet

---

[1] laʿl u kāseler: laʿl kāseler KK
[2] ḳayerge: ḳayerde KK
[3] ʿālim mü: ʿālim mi KK
[4] hem-çü: hīç KK
[5] ser-gerdānlıgıñg: ser-gerdānligiñg KK
[6] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[7] nādānlıgıñg: nādānlıgıñg KK
[8] tañgla: taġna KK
[9] nā-dānlikde öttiñg: nā-dānlikdin ötti KK
[10] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

bildi ol ʿālim nigūyī kiledür
çün bu merddin Ḥaḳ'nı būyı kiledür

33 bayaki meczūbnı merd-i ʿaḳl-ı ṣāf
ḫāk-i pāyını ḳılur irdi ṭavāf

didi sen rāst ayta-sen[1] men cāhilī
imdi nā-dānlikde boldum ḳāyilī

88A ḳoyma öz cehlimge ey ʿAbdu'l-Emīn
zehrni üstige ḳoygin engübīn

36 her ʿadāvet bolsa kön͡glin͡gdin[2] köter
ʿafv ḳıl kārımge ey ṣāḥib-naẓar

yaḫşılarnı kārıdur ḫulḳ-ı ṣalāḥ
tā adaşkenlerge körsetkey mi[3] rāh

hedye'ī birdi vü dil-şād eyledi
cümle ḫiẕmetkārın āzād eyledi

39 nīm-cev kön͡glide[4] vā-pes ḳalmadı
ḫāne-tārāc itti bir ḫas ḳalmadı

ʿakl-ı cüz'ī boldı çün deryā-yı kül
pertev urdı cānıge şemʿ-i Resūl

çāşnī taptı dili ḥālātdın
boldı āgeh nefy[5] ile iṡbātdın

42 ḳıldı muḫliṣ cümle-i aġyārdın
ḳıldı āgeh bū-yı ḫūb-ı yārdın

231 yolge kirgenlerge lāzım reh-nümā
reh-nümā körset hemege ey Ḫudā

166

---

[1] rāst ayta-sen: rāst KK
[2] kön͡glin͡gdin: kön͡güldin KK
[3] körsetkey mi: körsetkey KK
[4] kön͡glide: keynide KK
[5] āgeh nefy: āḫir nefʿ KK

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

bar idi maġrūr-ṣūret kende kes
dilde Edhem’likni eylerdi heves

çün ḳılıp ṣad nevḥa-i āb-ı dīde
kildi yıġlap Ḫᵛāce Ṭāhir aldıda

3 didi kāmil yād-ı ʿuḳbā ḳıla-men
tevbe birgin terk-i dünyā ḳıla-men

şeyḫ aydılar seni kārın͡g imes
bār-ı nīgūlar seni bārın͡g imes

şīr-diller bu cihāndın öttiler
menzil-i dārü’l-beḳāge yettiler

6 bar yüri birgin üyün͡ge dil-i teng
sen alarnı yār cinsidin imen͡g

88B didi kiltürdim[1] tamām-ı raḫtnı
men ġanīmet bile-men bu vaḳtni

cümle raḫtı[2] çıḳtı on tört min͡g ṭılā
emr ḳıldı an͡ga pīr-i pārsā

9 çünki vezmīndür seni üstün͡ge yük
cümlesini iltkin ü deryāge tök

iltti āḫir şūrişi himmet bilen
bardı deryā aldıge[3] ġayret bilen

birte birte taşladı ol tā tamām
tā közin açtı ki boldı vaḳt-i şām

12 ḳaḳtı dāmānını taḳdīr aldıda
çarḫ urup bardı uluġ pīr aldıda

---

[1] kiltürdim: kiltürdüm KK
[2] raḫtı: mālı KK
[3] aldıge: aldıda KK

şeyḫ buyurdılar ki müşti toldurun͡g
ki bu eblehni dürüst gerden urun͡g

nezdimizde zerlerin͡g ḫāk-i zemīn[1]
ḫāk tökmaġ san͡ga köp boldı ḳıyın

15 ṣūfīge aydı ki ey Maḥmūd bar
ḳop zer-i eblehni deryādın çıḳar[2]

ṣūfī çün deryāge ḳıldı bir īmā
birte kem ḳılmay çıḳardı ca-be-cā

saldı dāmānıge ol ṣāḥib-nefes
didi min baʿd ḳılmagin mundaġ[3] heves

18 kār-ı taḳlīd[4] irdi serge barmadı
ʿaḳl-ı nāḳıṣlar hünerge barmadı

bolsa dilge terk-i dünyā eylemaḳ[5]
çün ne lāzım birte birte taşlamaḳ[6]

emr-i pākim ehlge dünyā vü māl
belki emrim ʿayn-ı ẕü'l-celāl[7]

21 vāy uşal nāḳıṣ ki zūd çeng salmadı
emr-i pīr bir gevher irdi almadı

89A tā ki düşmen bar dil kem-seyrdür
mūy yoldın ḳalsa her kim ġayrdur

kūr dil ḫalḳlarge cān ser-riştesi
reh-revānlarge īmān ser-riştesi

232 24 cān u īmān ikkisi hem-sāyedür
belki īmān cānlarıge dāyedür

aṣl-ı īmān çün[8] ḥamiyyetdin çıḳar

---

[1] nezdimizde zerlerin͡g ḫāk-i zemīn: nezdibizde zerrelernin͡g ḫāk-i mübīn KK
[2] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[3] didi min baʿd ḳılmagin mundaġ: aydı mundaġ ḳılmagin min baʿd KK
[4] kār-ı taḳlīd: kār-ı taḳdīr KK
[5] eylemaḳ: eylemaġ KK
[6] taşlamaḳ: taşlamaġ KK
[7] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır. Bu mısranın vezni bozuk.
[8] çün: hem KK

aydı nīgū til bile[1] Ḫayru'l-Beşer

himmetin͡g bar ġayrlarnı dūr ḳıl
tā çerāġ-ı kūrnı pür-nūr ḳıl

27 ġayrlarnı dūr ḳıl ey pehlevān
tā ki sendin ḳaçmasun ehl-i īmān

ṭurfe müşkildür çünān yol açmaġın͡g
dīvni çeşmige ḫāki saçmaġın͡g

ḥalḳa-i rūḥānīdin bolsan͡g cüdā
bāz çün ḳaytıp bol'alman͡g āşnā

30 her güneh dilge çünān bolsa ḳarīb
bāz lek fersaḫ tüşer kārı[2] ʿaḳīb

baḫşla yā Rab murtażā dik himmeti
mūr-ı lengige baḫışla ġayreti

yaḫşılar aldıda bā-temkīn bolay
ḫaṣmlarnı öldürey mü'min bolay

33 bu sebebdin didiler çün Mevlevī
ḳuṭb-ı rabbānī vü ġavs̱-ı müntehī[3]

167

ġazel[4]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

ḳademni ilgeri ḳoyman͡g mı ḫūblar kitti ey ġāfil
müdām başın͡gadur her sāʿatī çengāl-i ʿAzrā'īl

eger ʿālemde ḳalsa enbiyā bāḳī ḳalur irdi
alar yol başladılar imdi nevbet san͡ga ey cāhil

3 ayaġın͡ga nīkān uray bu yolda bend-i pā nīkdür
taʿalluḳ girdidin ḳaçman͡g mı dāmenin͡gni nā-ḳābil

---

[1] bile: bilen KK
[2] bāz … kārı: bar … kārın͡g KK
[3] Bu beyit KK'da yoktur.
[4] Bu gazel TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

89B uşal Aṣḥāb-ı Fīlni şevket-i kārı neçük boldı
heme bardur ecel çengālige Cibrīl Mikā'īl

heme bir ṣūrdın cānı dü bāre yörütkeyler
özini ḥālige dermāndadur ölmaġda İṣrāfīl

6 ḥayāt-ı cāvidān tapken bilen ḫoş vaḳt imestü Ḫıżr
heme şāh u gedāge künc-i gūristān irür menzil

āḫir yıġlap ḳalur sendin soġun yār u birāderler
közüн͡gni nūrı kitmey sen alardın zūdraġ ayrıl

ʿamellig ḫalḳnı dāmenige dest urman͡g mı kec bolġay
heme ḥāṣılge yetti sen henüz'em yolda bī-ḥāṣıl

9 cihāndın tünd-bād-ı berḳ dek ötmen͡g mi ey Meşreb
kir imdi Mebde-i Nūr'ige mis̱l-i Şeyḫ Ebu'l- Fāżıl

168

ġazel[1]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

ʿademdin her kişi dünyāge kildi ol müsāfirdür
ḳademni reh-nümāsız ḳoymagin bu yol ḫavāṭırdur

ḳolun͡gdın her ne kitse bolmagin zīnhār rencīde
egerçi munda kār-āmed imes maḥşerde dest-gīrdür

3 yarım erzençe ḫas közin͡ge tüşse yüzini[2] ilter
taʿalluḳ müyı bolsa şīrni pāyıge zencīrdür

kişi ālūde-rūlarge dilini birmesün hergiz
bu yolda bir nefes ġāfil ki boldı[3] merd-i dil-gīrdür

ṭalebde iʿtiḳād-ı tām bolsa bende ol mü'min[4]
eger ṣıdḳın͡g dürüst bolsa Ḫudā her yerge ḥāżırdur

[1] Bu gazel KK'da " ġazel-i Īşan Şah Meşreb" başlığı ile verilmiştir.
[2] közin͡ge tüşse yüzini: dīden͡ge tüşse nūrını KK
[3] boldı: ḳaldı KK
[4] bende ol mü'min: bende-i evvel-men KK

6 ʿulüv himmet ʿazīzni[1] ḫākige başın͡gnı urman͡g mı
alarnı dāmenini gerdi min͡g īmānge iksīrdür

dilin͡ge cāy birme ġayrlerni mührini ḥālā
bu ḫāristānnı min͡g āfātı bardur maḫż-ı taṣvīrdür[2]

maḳām-ı ḫalvet-i pākān pāy-ı ġayrdin ḫālī [3]
eger bir[4] sāʿatī bolsa ṭalebde mis̱l-i nādirdür

90A 9 kirip-sen Mebde-i Nūr-ı ḥaḳīḳat baḥrige Meşreb
güher kilgey mi yā destin͡ge yā bir seng-i taḳdīrdür

169

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

آتش اندر زن بکرکان چون سپند
زنکه آن کرکان عدوّ یوسفند

örtedi cānın͡gnı reh-zenler seni
ṭaʿnhā-yı dost u düşmenler seni

3 sen ḳaçan zindān ara bendī idin͡g
belki mir'āt-ı Ḫudāvendī idin͡g

233 nime yolda yol ġalaṭ ḳıldın͡g ki[5] sen
yā[6] yolun͡gnı tuttı çendīn mā vü men

bāḳī hīç kim ḳalmas ey ṣāḥib-naẓar
bu emānetlerni ḫāṭırdın çıḳar[7]

6 ger tapay disen͡g īmāndın[8] āb-rūy
būd u şüdd ü cümleni Ḫālıḳ'ḳa ḳoy

ol kerīmdür her şikestlerni tüzer[9]

---

[1] ʿulüv himmet ʿazīzni: ʿālī himmet ʿazīzler KK
[2] Bu mısra TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[3] Bu mısra TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] bir: nīm KK
[5] yolda … ḳıldın͡g ki : boldı … ḳıldın͡g KK
[6] yā: tā KK
[7] emānetlerni ḫāṭırdın çıḳar: enāniyetni ḫāṭırdın küter KK
[8] īmāndın: īmānge KK
[9] kerīmdür … tüzer: keremdür … tüzür KK

ġayrge tekye ḳılma īmānın͡g kiter[1]

ol müsebbibdür sebeb andın irür
müşt-i ḫākīge ṭaleb andın irür

9 her ṭalebni vaḳtini ol bildürür
bendege dāyim ṭaleb ol ḳıldurur

verne nisbet bendeni kārı imes
bende kārıdın ḫaberdārī imes

ol ḫaberdār eylese āgeh bolur
yolge tüşti nūr bile hem-rāh bolur

12 baʿżılarnı niyyeti kārı ḳılur
çün dilini ġark-ı envārī ḳılur

170

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

bar idi Lāhur'da ṣāḥib-himmetī
hem kemāli bar idi hem ṭāʿatı

90A çün[2] on ikki ḥücre mālı bar idi
raḫt[3] her ecnāsdın bisyār idi

3 ġayretī kildi dilige cūş urup
bā-tevekkül her ġarażdın ḳolnı yup

kıldı iḥsān cümleni Ḫālıḳ üçün
bā-tevekkül kildi deryāge bu kün

kön͡glide izlep kemāl-i maṭlabı[4]
yatıp irdi ol nigū merd-i şebī

6 barur irdi cāyıge rūḥ-ı revān
üç melek kirdi tüşige nā-gehān

---

[1] īmānın͡g kiter: īmānı bozar KK
[2] çün: ol KK
[3] raḫt: mālı
[4] kemāl-i maṭlabı: tamām-ı maṭlabı KK

aydı ḳayda bara-sen ey nev-civān
sen ʿaḳīb ḳaldın͡g u[1] kitti kārvān

ol cevāb aydı ki Ḥaḳ'ḳa bara-men
çarẖ urup heftüm ṭabaḳḳa bara-men

9 aydılar barma bu aḥvālin͡g bilen
sen on ikki ḥücre-i mālın͡g bilen

irte koptı ẖāne tārāc eyledi
ḳalmadı bir ẖas ki iẖrāc eyledi

bāz yatıp irdi ol dīger şebī
kön͡glige alıp Ḫudā'nı maṭlabı

12 tā ki emr itti an͡ga şāh-ı felek
bāz kirdi tüşige ol üç melek

aydılar ey merd ḳayda bara-sen
ʿakbeler yolun͡gadur bī-çāre-sen

234 aydı barur-men Ḫudā'nı aẖtarıp
yolda ser-gerdān irür-men mużṭarib

15 didi barma köydürür bu āf-tāb
üyün͡ge[2] bir cā-namāzın͡g bar ḥicāb

irte birlen merd peşīmān eyledi
cāy-namāzın ẖalḳḳa iẖsān eyledi

91A bāz tüş kördi çü ol dīger[3] şebī
üç melek bar irdi bā-tāb u tebī[4]

18 didi ḳayda bara-sen ey pehlevān
aydı Ḥaḳ aldıge[5] azmimdür çünān

ol melekler aydı oltur cā-be-cā
boladur mihmān-ı ẖāṣṣın͡g pādişāh

---

[1] ḳaldın͡g u: ḳaldın͡g KK
[2] üyün͡ge: üyde KK
[3] çü ol dīger: ki ol āẖir KK
[4] bā-tāb u tebī: bā-tāb tebī KK
[5] aldıge: aldıda KK

pādişāh müştāḳlarge yārdur
kim gedāyī boldı ber-ḫūrdārdur

21 ʿıyd-ı ʿāşıḳlar irür yaḫşı ṭaleb
bende-i ol men ṭalebdin açsa leb

köze ḫoş-vaḳtdur ki pür-seyyāre-men
āḫiri deryā-lebide bara-men

bu ṭalebni sen ġanimet bil müdām
kūzelerdin behre alġay bār-ı[1] cām

24 muntaẓır irdi uşandaġ nīk-baḫt
tā ḳaçan kilgey mi dip sulṭān-ı taḫt

reh-güzer irdi bir abdāl-ı Ḫudā
kördi merdni çirkinetlerdin cüdā

ḫānesin ḫālī ḳılıp mihmān-ṭaleb
ṣanʿatu'llāhdın açıp ol merd leb

27 ḥāṣıl-ı dünyā vü ʿuḳbā bir bolup
mis-i ḫāliṣ ṭaleb-i iksīr bolup

kördi ol abdāl Ḥaḳ taḳdīrini
tökdi miske baʿd-ez-ān iksīrini[2]

tā bu nūrdın cān ferah-nākī bulup
ʿayb u noḳṣāndın[3] dili pākī bulup

30 harmen-i hestīge bir āteş urup
yoldaki ḫāşāklarnı köydürüp

ʿayblardın pāk boldı ol velī
boldı yeksān an͡ga maḫfī vü celī

91B anća bā-yed gürgler öldi heme
gürgdin ayrıldı ferbihdür reme

33 ḫavf-ı gürgī irdi lāġar eylegen

---

[1] bar: bāz KK
[2] iksīrini: ikṣīrni KK
[3] ʿayb u noḳṣāndın: ʿayb noḳṣāndın KK

ḫavfdın īmīn boldı köp ehl-i çemen

himmet-i ʿālī kirek ey şehryār
verne köpraġdur bu yolda zaḫm-ı mār[1]

kibr ü naḫvetdin dilin͡g çün[2] dūr imes
çāh-ı tārīkdür dili pür-nūr imes

36 ḳop uşal merd dik sen'em üyni süpür
çün Ḫalīl dik pīş-i mihmānge yügür

235 bir[3] nefes ḫāliṣ ki boldı bā-ḥużūr
sāʿatīde[4] mürdelerni tirgüzür

cān baḫşlar mürdelerge ṣad-hezār
ser-dırahtnı sebz iter bād-ı bahār

39 her dilīge bolsa bir sūz u güdāz
derd baḫşlar özgelerge pāk-bāz

min tevekkül keştīsige mis̱l-i Nūḥ
ṣāḥib-i iksīrni[5] aḫtar kūh-be-kūh

ṣād uçrap kilse dānā dil-berī
tigse san͡ga maʿrifetni iksīri[6]

42 kīmiyā-yı dīn ü dil ḥāṣıl bolur
bende ḳurbet yolıda vāṣıl bolur

yörse kevs̱erni lebide bī-ġamī
bolsa ol rūḥānīlerge hem-demi

171

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

[1] zaḫm-ı mār: zaḫm-ı nār KK
[2] dilin͡g çün: ki dilin͡g KK
[3] bir: her KK
[4] sāʿatīde: sāʿatīge KK
[5] iksīrni: iks̱īrni KK
[6] iksīri: iks̱īri KK

barur irdi rūzī Ḥārūn der-Yemen
uçradı şāh aldıda bir gūr-ken

ḳalbi[1] deryā-yı tevekkül içre bend
aġzıda tesbīḥ u[2] ḳolıda külend

3 merd çün ḳadd-i dü-tā ʿömr-i ḳalīl
līk cānı maʿrifetde Cibri’īl

92A fāriġ-ı dünyā vü ʿukbā ḫāṭırı
gerçi pīr-ü nā-tüvān[3] ol ẓāhiri

kördi Ḥārūn ol ḳad-i şikesteni
nā-tüvān ü pīre-merd-i ḫasteni

6 sordı ḫalfe ol zamān andın[4] süḫan
ḥālā hem kāhişde-sen merd-i kühen

naḳd-i ʿömrün͡gni çünān pāk iltti seyl
sen henüz’em dest-kārı bil bil

didi ḥāşā[5] ḥālā sendin tāze-men
merg meni yādımge gūrı ḳaza-men

9 kiledür menzilde ʿālem muntaẓır
hᵛāh şāh u ḫᵛāh vezīr ḫᵛāhī[6] faḳīr

ḫāṭırın͡gnı cemʿ ḳıl ey hem-nişīn
mergdür ḳaş u ḳabaġın͡gdın yaḳın

ṣāḥib-i mesken-sen ü men gūr-ken
gerçi şeh-sen munda[7] ʿuryān kile-sen

12 tīġ-ı zehr-ālūdege ḳılma ġurūr
bā-ḫaber bol tīġ-ı zehr[8] aldın͡gdadur

kimni ki destide[1] bolsa kāse-āb

---

[1] ḳalbi: kön͡gül KK
[2] tesbīḥ u: tesbīḥ KK
[3] pīr-ü nā-tüvān: pīr-i nā-tüvān KK
[4] ḫalfe ol zamān andın: andın ol ḫalīfe bir KK
[5] ḥāşā: şāhā KK
[6] ḫᵛāhī: ḫᵛāh KK
[7] munda: āḫir KK
[8] tīġ-ı zehr: tīġlar KK

tökülür dip ḳorḳadur bağrı kebāb[2]

kāse-i pür-āb īmānın͡gdur seni
āb-ı sāfī nīm-cānın͡gdur seni

15 pās-bān-ı ẖod bol ey şehryār
aṣl-ı ʿālem gūr-kendür ṣad-hezār

236 ḳalınıdın gerd eger bolsa cüdā
zūd ḳoşulgey ẖākke bolgey fedā

her ʿimāret ki salıp-sen gūr bil
gerd-i ḳalın-sen bu yolda muttaṣıl

18 bu cihān ḳalındu sen gerdi anı
ḳorḳa-men bī-vaḳt ḳaḳar dip düşmeni

92B düşmen īmān aldı ol[3] bī-vaḳt ḳakar
gerdenin͡ge āteşīn ġulnı takar[4]

ol seni ḳaḳmay ḳaḳıp taşla anı
ḳaḳmasan͡g āẖir ḳaḳıp taşlar seni

21 dīv ḳaḳḳan son͡g ḳayerge bara-sen
özge cāyın͡g[5] yoḳ saḳarge bara-sen

merd bol merdāne bol fikrin͡gni ḳıl
oltuma bī-ġam bu yerge muttaṣıl

didi rāst ayttın͡g ki ey bābā-yı men
gerçi şāh-ı ẖalḳ-men sen şāẖ-ı men

24 yitürüp[6] irdim kemāl-i bergni
yan͡gi[7] saldın͡g ẖātırımge mergni

imdi lāzımdur ki men hem merd bolay
ikki dünyādın çünān dil serd bolay[1]

---

[1] destide: destige KK
[2] bağrı kebāb: cānı ẖarāb KK
[3] īmān aldı ol: aldı ol seni KK
[4] takar: ḳaḳar KK
[5] cāyın͡g: cāyın͡ga KK
[6] yitürüp: ayturup KK
[7] yan͡gi: yan͡ggı KK

tā tirig-men çün san͡ga hem-dem bolay[2]
gerd-i pāyın͡gdın bu yolda güm bolay

27 çākerin͡g-men saḫlasan͡g satsan͡g ḳulın͡g[3]
yerge ursan͡g ḳoldaki ötmes bilin͡g[4]

didi ol kāmil[5] gedā vü pādişā
ikkisi birbirge bolmas āşnā

āşnā bolsa żarar peydā bolur
bir nefesde şūr u şer[6] peydā bolur

30 her nefesde bardu çendīn[7] ġamı
zūd urar ‘ālemni ‘ālem berhemi[8]

bāḳī ḳalgen yoḳtu[9] nefsdin erzenī
ne dilimge şu‘le-i mā vü menī

tā meni dek almasan͡g bīl ü külend[10]
sen bol’alman͡g ḥalḳa-i ‘ārifke bend

33 men ġam-ı ne şebde-men ne rūz-men
miṡl-i Edhem merd-i ḫarmen sūz-men

93A bu revīş vārestelerni[11] kārıdur
meskenin͡g çün dīvni bāzārıdur

ḥālidin bisyār vāḳıf boldı şāh
girdide pür-cem‘[12] idi ḫayl-i sipāh

36 bildi ki ol remz ifşā boladur
maḫfī gevherler hüveydā boladur

---

[1] Bu mısra TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[2] Bu mısra TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[3] ḳulın͡g: ḳulun͡g KK
[4] ursan͡g … bilin͡g: kömsen͡g … bilün͡g KK
[5] ol kāmil: kāmil çün KK
[6] şūr u şer: şūr şer KK
[7] çendīn: çendān KK
[8] ‘ālem berhemi: berhem ‘ālemi KK
[9] yoḳtu: bolsa KK
[10] bīl ü külend: bīl külend KK
[11] vārestelerni: vābestelerni KK
[12] pür-cem‘: ser-cem‘ KK

beste ḳıldı lebni şāh-ı bā-ḫāber
ötti kitti mis̱l-i ebr-i der-güzer

irte birlen ol vezīrge şehryār
didi bargin cāyide[1] bir merd bar

39 merd-i pīrīdür ü men müştāḳ-ı ol
barıp ayt ḳulluḳḳa ḳılġay mu ḳabūl[2]

237 ḫādim-i ol pīrdin aldı ḫaber
mürde taptı ḳutb-ı vaḳtni ol meger

şāhke yetürdi peyġām-ı dürüst
şehni heft-endāmı ol dem[3] boldı süst

42 ṣad-peşīmān boldı vü[4] çeng salmadım
kuṭb ikendür bir duʿāyı almadım

Ḥaḳ teʿālā ḳılmasa evvel nümūd
vaḳt ötken so͡ng peşīmāndın ne sūd

ey birāder vaḳti͡ng ötmey yolge kir
yolda köptür ʿārif-i ṣāhib-żamīr

45 cānları[5] bardur bahār-ı nūr-ı Ḥaḳ
menzil-i ḥāṣānları heftüm-ṭabaḳ

çün alar tāyife-i cevher-fürūş
sen tanıp tut dāmenini ehl-i hūş

tanısa͡ng dünyā vü dīn maʿmūr bolur
ança ẓulmetler dilidin[6] dūr bolur

48 nīkler şehbāz-ı dāru'llāhdurlar[7]
pās-bān (u) ḫādim-i dergāhdular

---

[1] cāyide: cāyda KK
[2] barıp it ḳulluḳḳa ḳılġay mu ḳabūl: men baray ḳullükke ḳılgey mi ḳabūl KK
[3] şehni heft endāmı ol dem: heft endām dek şeh KK
[4] boldı vü: boldı KK
[5] cānları: cānlar KK
[6] dilidin: dili͡ngdin KK
[7] dāru'llāhdurlar: dāru'llāhdular KK

172

ḥikāyet[1]

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

an͡glagin bu maʿnānı āzāde kes
bar idi bir hücrede mūr u meges

līk mūrī irdi ber-cā-mānde'ī
ol meges birlen birāder ḫᵛānde'ī

3 ikkisi bir ḳalın üstide be-hem
rīze-i nān ḳūt eylep bīş ü kem

Ḥaḳ'ḳa şükr eyler idiler her demī
yoḳ idi ḫāṭırda nīm-erzen ġamı

her ḳanāʿat bābıda s̱ābit-ḳadem
tigmep irdi hīç āsī-yi elem

6 nā-gehān boldı meges çün nā-şükür
ḥālige çün yıġlar irdi leng mūr

ḳorḳar irdi bu kesāfet tigmesün
bed refīḳdin man͡ga āfet tigmesün

ol meges kibr ü menī dūş eyledi
şükr-i Ḫālıḳ'nı ferāmūş eyledi

9 el-ḳażādın kildi mihmān-ı ʿazīz
aydı ṣāḥib-ḫāne ḳalın ḳaḳa-biz

ḳılmasun mūr u megesdin merd teng
müddetī boldı bu ḳalın gerd-i çeng

aydılar bu ṣāḥib-ferāsetler baḳın͡g
ḥumçe bisyār urun͡g gerdin ḳaḳın͡g

12 bu süḫannı an͡gladı mūr (u) meges
şīrege pāyı yapuşken baḫt bes

mūr hem himmet bilen ṣāḥib-ṭaleb

[1] Bu hikaye TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

ol megesni dest ü pānı yalap

vaḳt-i mużṭarlikde ikki hem-nişīn
bilmedi mūr'em özin yapuşkenin

15 aytur irdi ol megeske leng mūr
ikki-biz hem boldük āẖir zinde kūr

94A āh urdı kitti derviş iken[1]
ʿömrni nūşı bilürdük nīş iken

biz dir irdük köp ẖazāyīnī iken
aṣl-ı dünyā gerd-i ḳalınī iken

18 biz heme ḳalınge bend ḳıldük naẓar
ḳalın-efşān-ı cihāndın bī-ẖaber

evvelide şādmān ẖursend ḳılıp
āẖir-i gerd-i taʿalluḳ bend ḳılıp

maṣlaḥat körset ki perrende meges
reh-nümā bol cāyıge yetkey mi kes

21 ol meges aydı uruñg fehmīde-sen
mūr-ı der-bār-ı Süleymān dīde-sen

anda maʿlūm irdi müşkilhā-yı cān
belki usṭurlāb-ı heftüm-āsmān

her zamānī rū-güşād ilter idi
taẖtını her laḥẓa bād ilter idi

24 sen kelān-sāl (u) muḳaddem-sen gepür
irteraġ fikr it vaḳtim tengdür

mūr tā açkünce bolmay bir zamān
cümle aydılar ki kildi mihmān

merg ṣad lek şīrni mużṭar ḳılur
aytma münkirge ḳaçan bāver ḳılur

27 merd-i mihmān genc-i pinhānī idi

[1] Bu mısranın vezni bozuk.

mūr mārige zebān-dānī idi

boldı maʿlūm ikki tenni ḥāleti
gerçi ḳalın ḳaḳmaḳ irdi niyyeti

aydı mihmān ʿözr-i āverdī bilen
çün ḳoyun͡g ḳaḳman͡g turur gerd bilen

30 gerçi gerd her dīdege dil-serdidür
niçe biz dek şīre-merdni gerdidür

94B merddin gerdi yuḳar ey şehryār
yolge kirdük üstibizge gerdi bar

gerçi mihmān sırnı ifşā ḳılmadı
rāh-ı kārın ehl-i meclis bilmedi

33 kimge merg körsetse ol zātnı zūd
Ḫıżr ḥāmī bolsa yoḳtur hīç sūd

çıḳıp üydin üç ḳadem yol yördiler
yetti yüz ḫumçe kilimni urdılar

yolnı tuttı leşker-i merg-i ʿases
öldi kitti āḫiri mūr u meges

36 pādişāh mis̱l-i megesdür kūrdur
ra'iyyet-i bī-çāre leng mūrdur

çünki ḳalın üstige şīre mevīz
bil zen ü ferzend irür ʿAbdu'l-ʿAzīz

pādişāhdın nā-şükürlük ursa ser
düşmen-i bī-gāne raʿyetni[1] tapar

39 bolsa irdi ikkisi tenhā vü ferd
germ germ işni ḳılurdı serd serd

bāʿis̱-i gürg ü daġal çūbī idi
ol meges mūr'em leked-kūbī idi

şükr ḳıl istīze ḳılma her zamān

---

[1] Bu kelime KK'da "rü'yetni" şeklinde yazılmış. Anlam açısından "raʿiyyetni" olması gerekir. Ancak vezne de uydurmak için "raʿyetni" şekli tercih edildi.

gerd-i ḳalın-sen bu yolda nīm-cān

42 Ḥaḳ yaratupdur seni baḳmaḳ üçün
bir maḥāṣıl merg irür ḳaḳmaḳ üçün

sen bu ḳalın üstige dem oltuma
ey meges mūr-ı bī-ġam oltuma

kim ki bī-ġamdur ḳaçan āzād idi
mis̱l-i Firʿavn mis̱l-i Şeddād idi

45 küre didi her birisi yek-be-yek
köydi āḫir küre-i ḫāk-i felek

95A ḫalḳ meges dāyim şükürni keynidin
çend ner ḫar māçe ḫarı keynidin

özleri āsūde bolmay bir demī
serleride kürre-i nevni ġamı

48 iltedür āḫir bu ġam zindāngeçe
her gedā vü şehni gūristāngeçe

men ġulām-ı ol ki dil-şād eyledi
kūh-ı ġamdın dilni āzād eyledi

173
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

Ḫvāce İs̱bāt-ı Ḳalender merd idi
illig üç ḥac eylegen pür-derd[1] idi

çeşm-i dilni nūrge bīnā eylegen
germ ü serdlerni[2] temāşā eylegen

3 hem fażīlet bar idi ʿilm ü hüner
rāh-ı ʿuḳbādın īmānı bā-ḫaber

şehrīge[1] bardı[2] kemālin bildiler

[1] pür derd: bir gerd KK
[2] germ ü serdlerni: germ serdlerni KK

şeh raʿiyyet cümle ʿizzet ḳıldılar

ʿarż ḳıldı ol emīnge pādişāh
bizni yurtdın bolsan͡gız dip ked-ḫudā

6 didi yaḫşı[3] ʿavretī tapsam alay
tā-key'em tecrīd bolup yolge ḳalay[4]

nāzenīnī bar idi gül-rūy-nām
seyyid-i ʿālem nigāhige ġulām

şeyḫ tefekkür ḳıldı düşmen körmegen
çün ḳılur-men ʿömride zen[5] körmegen

9 sorasa şermi ḳılardı[6] ḫalḳdın
şeyḫ ser-tā-pā ḥayā vü ḫalḳdın

gerçi müşkil irdi ol kāmilge rāh
ḳıldılar bā-zūr u bā-zār-ı nikāh

şebde bardı şeyḫ zenge ilgiraġ
ferc-i zenge şeyḫ tıḳar irdi ḳulaġ

95B 12 irte birlen yetti şeyḫni mühleti
se ṭalāḳ ḳıldı vü birdi ruḫṣatı

irte bar irdi girībān pāre zen
şehke barıp mū-be-mū ḳıldı süḫan

238 sen didin͡g şeyḫ ʿuhden͡gdin[7] çıkadur
kiçe fercimġa ḳulaġın tıḳadur

15 şeh çaḳırdı şeyḫ-i vaḳtni ol zamān
nime noḳṣān taptın͡g ey ṣāḥib-ḳırān[8]

şeyḫ aydı[9] ferc bir dīvār iken

---

[1] şehrīge: şehrge KK
[2] TK'da "badı", TK2'de "bardı" şeklindedir.
[3] yaḫşı: bī-ʿayb KK
[4] ḳalay: öley KK
[5] ḳılur-men … zen: ḳılur … bir zen KK
[6] ḳılardı: ḳılurdı KK
[7] ʿuhden͡gdin: ḫūb ʿuhde KK
[8] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[9] şeyḫ aydı: didi ol şeyḫ KK

ata nān u ata nān bisyār iken

kürreler āvāzı kildi gūşuma
mest iken-men yan͡gi[1] kildim hūşuma

18 her birini çengāli mānend-i şīr
ol eger ʿālemge[2] kilse yurtnı yer

her birini nāḫnı[3] bir kej-dümī
biridin kilmeydü būy-ı merdümī

birini kön͡glide[4] çün ḳılmaḳ zinā
birini kön͡gli dil-āzār-ı günāh

21 men ki munda mürde-men yoḳ-men tirig
çün bolay düşmen günāhıge şerīk

lā-cerem özümni tarttım men bu kün
ḫangi ḫardın kürre mevcūd bolmasun

köp eger vaḫşetde bolsa kāfirān
kāfirānnı başıge müşt-i kelān

24 men ki ḫar-men köhne fālānım[5] yeter
bār-keş-men bār-ı ʿiṣyānım yeter

kimni bolsa püştide bār-ı günā
özgeni bārıge ḳol urmaġ ḫaṭā

bar iken her vaṣlge nīş-i firāḳ
reh-güzer-men kite-men ḳıldım ṭalāḳ

96A 27 şāh bildi bar iken ābdāl-ı rāh
ḳolnı tapşurdı o pīrge pādişāh

terk-i şehr ü terk-i ṣaḥrā ḳıldı ol
salṭanatdın şāh köp boldı melūl

boldı şāh hem ġavs̱ u çiltenni biri

---

[1] yan͡gi: yan͡ggı KK
[2] TK'da "ālem", TK2'de "ālemge" şeklindedir.
[3] nāḫnı: nāḫını KK
[4] kön͡glide: kön͡glige KK
[5] fālānım: pālānım KK

aylanıp kildi bu iḳbāl āẖiri

30 ked-ẖudāyī bolmas irdi bī-sebeb[1]
aṣlı örgetmaġ idi şehke edeb

ey ẖurūs dek mākiyānnı tālibi
mūr-ı lengī-sen cihānnı ṭālibi

hīç vaḳt aytmay-sen āẖir öle-men
ayta-sen dāyim cihānge[2] bola-men

33 miṡl-i ol mūr u meges ʿömriñ ḳalīl
sen cihān didiñ[3] cihān ḳaldı sebīl

imdiki kārıñ ne bolġay ey ġanī
ez-berāy-ı dīn yaratkendür seni

174
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

bar idi yurtda şübān-ı bed-licām
gürg tutar-men dip ḳoyardı yolge dām

üze ḳazıp irdi bā-bīl ü külend
baġlap[4] irdi orage bir gūsfend

239 3 şād gürgī āẖiri yol başlasa
körse gūsfendni özini taşlasa

birte birte ḳoyar irdi bī-ẖaber[5]
bar idi ol çehde sūrāẖ-ı diger

ẖāne-i gürg irdi gürgler pür idi
ḳoyar irdi vü ol alıban[6] yer idi

[1] ked-Ḫudāyī bolmas irdi bī-sebeb: ked-Ḫudāy boldı yoḳ irdi bī-sebeb KK
[2] cihānge: cihāngīr KK
[3] didiñ: didi KK
[4] baġlap: baġlar KK
[5] bī-ẖaber: bed naẓar KK
[6] vü ol alıban: ol hem alıp KK

6 birte birte ṣad reme boldı edā
ʿibret almadı şübān-ı rū-siyā

nefs-i gürgī āḫir ʿālemni bozar
kim ki tüşti kāmıge bī-dīn kiter

96B ḥırṣdur ten mülkide mis̱l-i şübān
gürgni keynide dāyim ser-girān

9 hīç kimge z̠erre yoḳ endūh ġam
gürgni aġzıdadur dāyim ġanem

iḥtiyāṭıñg şol ki tevfīr eyleseñg
şīrni hū birle tesḫīr eyleseñg

çengel-i gürgdin ki muḫliṣ boldı post
kitti düşmen aylanıp kilgey bu dost

12 bu sebebdin aydılar ol Mevlevī
ḳutb-ı rabbānī vü ġavs̱-ı Mes̱nevī

آتش اندر زن بکرکان چون سپند
زنکه این کرکان عدوّ یوسند

175

ġazel[1]

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün
. - . - / . . - - / . - . - / . . -

bu yolda tūşe algin ki saḫt irür seferi[2]
körürde bir pül-i bārīk hezār reh-güzeri

yolnı ḥāmīsi īmāndur ey ciger-bendim
kim(i)ki başı bilen kitti kilmedi ḫaberi

3 ser-i şikesteni her yerge ur devā izle
ki şād sañga yetüşkey devā-yı derd-i seri

ḳıyāmet ehli şu dünyānı resmi dek irmes
püserge tigse bu genc behre tapmagey pederi

[1] Bu gazel TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

[2] Bu mısranın vezni bozuk.

ġubār-ı ḫāk-i ʿazīzler o vaḳt dārūdur
alarnı sāyesidür ʿāṣīlerni rāh-beri

6 dil-i remīdeni her cāge ḳoyma ey dervīş
bulay disen͡g bu cihāndın müdām bī-żararı

cihān gerdige āsāyişin͡g tapılmasdur
felekke dekke urur ẓulmet-i baḫilni deri

ne telḫīlerni ki kördi şikeste-dil cānım
yetüştürür seni menzilge şām yā seherī

97A 9 kir imdi Mebde-i Nūr bahrige sen ey Meşreb
ki şād tigse ḳolun͡ga bu bahrdın güherī

176
ġazel[1]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

ibādet ḳılmadın͡g şāyed ki kön͡glümge żiyā berse
içer zehr-ābelerni her kişi düşmenge rāh-beri

dırāz-ı dest bar irdi ol'em kūtāh bolup kitti
devāmet aytur irdim ḫalḳḳa zer baḫşlay Ḫüdā berse

3 ki ʿayn-ı istifāde vaḳti yolnı urdı reh-zenler
men'em Ḥaḳ'dın tiler-men şād reh-zendin penā birse

didi peyġam-ber-i mürsel mükāfāt-ı ʿamel ḥaḳdur
ʿamel vaḳtide ḳılgin rūz-ı maḥşerde cezāsı bar

işitkin ġalebe alıp īmān-ı Firʿavn'nı[2]
taṣadduḳ-ı uşal rızḳ-men ki Ḫālıḳ gāh gāh berse

6 kem ü bīşge bakma bende-sen çāre nedür eknūn
gedāge dārūdur ḫākisterini pād-şāh berse

tevekkül yolıda maḳṣūd Ḫālıḳ'dın ṭaleb ḳılgin
müdām minnet ḳılur bir cev eger ehl-i riyā bolsa

---

[1] Bu gazel TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] Bu mısranın vezni bozuk.

hezārān şevketi bar ḫᵛāce ʿaḳlını yetürmeydür
cihānnı nā-būd eyler ḳulge şeh andak hevā berse

9 özüñ͡gni mā-sivā ḳıl Meşrebā kir Mebde-i Nūr'ge
ki şāyed sañ͡ga hem Ḥaḳ gevher-i ḳıymet bahā berse

177

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

جان بابا کوید ت ابلیس هین
نامدم بفریبد ت دیو لعین

gerçi düşmen sañ͡ga yetkürse sürūr
aladur kem kem īmāndın pāk nūr

3 zehri bar düşmen[1] anı şerbet dime
luṭf eger ḳılsa anı devlet dime

97B ṣulḥ eger ḳılsa kemāli cengdür
mekridin[2] ʿālemni ʿaḳlı dengdür

nīklerdin köp ḥikāyetler ḳılur
gāh her[3] işdin der-āmedler ḳılur

6 uyġatıp aṣḥābnı vaḳt-i namāz
özini dost körsetip ol ḥīlesāz

ḥīlesi īmānnı bozmaġdur anı
kārıge istīze ḳılmaġdur anı

tā ki ol istīze-rūdın āfeti
tigmesün dil ḳalʿasıge zaḥmeti

178

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

---

[1] bar düşmen: bardur sen KK
[2] mekridin: mekrdin KK
[3] her: ḫayr KK

- . - - / - . - - / - . –

merdī bar irdi vü[1] ʿilmge māyilī
zihnde çālāk merd-i ḳābilī

kördi ki şeyṭān güherler aladur
ekserī īmānge ol çeng saladur

240 3 didi[2] lāzım ilgiraġ ḳoysam ḳadem
merdni ser-riştesini bozmasam

tā kelān boldı o deryā-dil bolur
şemʿ-i şerʿ-i Muṣṭafā ḥāṣıl bolur

baʿd-ez-ān çengālime kilmes dürüst
men ḳılay evveldin iḫlāsını süst

6 tüşige kirdi o dīv-i ejdehār
ṣūret-i bābāsı boldı nā-bekār

didi[3] ey ferzend zūd ḳoygin ḳadem
men ki ervāḥ-ı kelān-ecdādıñgam

ḥāṣıl izley-sen digerge bolma yār
cāyıda[4] bir kīmiyāger merd bar

9 miṡ-i ḫālişni münevver ḳıladur
iksīridin ḫāknı zer ḳıladur

ṭālib (ü) şāgird irür miṡl-i Ḫalīl
vāy ṣad efsūs anı ʿömri ḳalīl

98A ʿilmi deryā dek dilige cūş urar
çākeri bol ḳatre’ī andın köter

12 ḫᵛābıdın[5] bī-dār boldı ol zamān
bar iken bābālarım dip mihribān

yüz tefekkür birle ḫatm boldı şebī

---

[1] irdi vü: irdi KK
[2] didi: aydı KK
[3] didi ey: aydı ol KK
[4] cāyıda: cāyge KK
[5] ḫᵛābıdın: ornıdın KK

yādıdın çıḳtı evelki maṭlabı

şükr aytar irdi[1] bu yolda yek-be-yek
yoḳ idi reh-ber ki yol körsetgüdek

15 bir refīḳi bar idi Meḥmed Ümīd
bu riyāżetdin dili bolgen sefīd

didi reh-ber[2] ḳaydadur reh ḳaydadur
mekr-i dīvīdür ü[3] ervāh ḳaydadur

ḫᵛāb-ı Firʿavnī irür ḫᵛābın͡g seni
suge tüşkendür bu meh-tābın͡g[4] seni

18 bārhā biz ḫᵛāb ḳıldük imtiḥān
yolnı çep körsetti ol dīv-i kelān

vaḳt-ı iş başlarda çepdin başladı
dīni kitti kim[5] kārın hoşladı

nīm-yolda öldi kitti nīm-cān
ne ʿibādet taptı ne būy-ı īmān

21 ḫᵛāb bī-dārın͡gda bardur mekr-i dīv
saldı dīv Aṣḥāb-ı Fīlge yüz ġırīv

her yekīni oġlını merdūd itip
āḫiride kūr-ı bī-maḳṣūd itip

evvelīn kārın͡gnı bünyādını tut
bu daġalnı riştesin dildin unut

24 kem tut imdi āşnālikni an͡ga
dīvni kön͡glün͡ge[6] cā birmaḳ ḫaṭā

yıġdı Kārūn māl ḳırḳ üy tengeni
āḫiride dīv neçük ḳıldı anı

[1] irdi: boldı KK
[2] reh-ber: rāh-ber KK
[3] dīvīdür ü: dīvīdür KK
[4] bu meh-tābın͡g: meh-tābın͡g KK
[5] kim: kim ki KK
[6] kön͡glün͡ge: kön͡glige KK

241 98B kim ki boldı hem-çünīn eblehke[1] dost
misl̠-i ḳaṣṣābī tenidin tarttı post

27 bu seni ḫᵛābın͡g heme şeyṭānīdür
her kişi bend boldı ser-gerdānīdur

aydı devletni kör’almay-sen ḫamūş
bar idi bābālarım hem ḫırḳa-pūş

terk-i dünyā eylegen merdler idi
sāyesidin ḫalḳ īmān ilter idi

30 bu nevīd bābālarımdındur man͡ga
her ḳay öz vaḳtide bir ṣāḥib-duʿā[2]

aytmagin ey merdegī bī-cā saḫun
Ḥaḳ irür ʿārif kerāmātı bu kün

men ki öz kārımge ḥālā ṣādıḳam
rūḥ-ı pāk-i nīklerge ʿāşıḳam

33 ḳaytarur irdi uşal ṣāḥib-duʿā
bolup irdi mekr-i düşmen[3] dilge cā

fikr-i usṭurlābī hem sūd[4] itmedi
merd āḫir igri yoldın ḳaytmadı

ġalebe’i ḳıldı nefs-i kāfirī
iltti āḫir maḳṣūd-ı kīmyāgeri

36 bar idi üstādını hem ʿaḳlı pest
gerçi kīmyāger idi ol[5] büt-perest

gerçi kildi ʿilmni cüst u cūyıge
iltti şāgirdini kem kem ḫūyıge[6]

ḳol yudurdı hem-dem ü evlādıdın[7]
hem-dem ü bābā vü hem ecdādıdın[1]

---

[1] boldı hem-çünīn eblehke: bildi hem-çünīn eblehni KK
[2] Bu beyit KK’da yoktur.
[3] bolup irdi mekr-i düşmen: bolur irdi mekr-i şeyṭān KK
[4] sūd: rāst KK
[5] ol: vü KK
[6] iltti şākirdini kem kem ḫūyıge: iltti ol şākirdni kem kem cūyge KK
[7] evlādıdın: evlāddın KK

39 bar idi üstādını bir duẖteri
ẖāne pür-nūr eyler irdi ruẖları

tüşti ol başıge sevdā-yı belā
boldı şundaġ fitne-cūge mübtelā

tā köpeydi merdni derd-i seri
mūr-ı lengni başıgedür lengeri[2]

99A 42 leşker-i şehvet belā-yı cān idi[3]
ḳatre-i āb āteş-i sūzān idi

çün ẖuṣūṣan leşker-i ḥırṣ u[4] hevā
kūhlarge tüşse eyler pür-kāh

cümle tirmaştı bu merdni cānıge
yıġlamaġ der-kār anıñ͡g īmānıge

45 nīm-cānı ādemīge munça şūr
ḳayġuluḳ īmānnı dir[5] bā-vehm-i gūr

kim ki tuttı ikki işni başını
başıge artar tigirmen taşını

ikki iş başını tutsa her kişi
dāyimā nīm-kāledür bitmes işi

48 merkebim leng reh-nümūndın ḳaladur
munda bolsam pāk andın ḳaladur

242 bir ḳoluñ͡g dünyā biri ʿuḳbāge bend
çün bu işni Ermenī ḳılmas pesend

bende-i sālār-ı cüst u cūy bol
Ḥaḳ-ṭaleb-sen yek-dil ü yek-rūy bol

51 bāre bāre rengi boldı keh-rübā
reng-ü rūyı[6] uçtı boldı mis̱l-i kāh

---

[1] hem-dem ü bābā vü hem-ecdādıdın: hem dīn ü bābā hem ecdāddın KK
[2] lengeri: leşkeri KK
[3] idi: irür KK
[4] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[5] ḳayġuluḳ īmānnı dir: ḳayġu-yı īmānnı di KK / TK'da "di", TK2'de "dir" şeklindedir.
[6] reng-ü rūyı: reng-i rūyı

Ermenī boldı muṭaliʿ ḫālidin
tā ki sorgey aylanıp aḥvālidin

aldı ḫalvetke o merd-i fehmīde[1]
didi sen ferzend man͡ga nūr-ı dīde

54 sırr-ı cān aytkin ki men eyley devā
merhemim bar küll-i ʿilletke şifā

her şikestler boladur mendin dürüst
köre-men iş vaḳti reftārın͡gnı süst

nime bolġay man͡ga hem[2] açsan͡g lebi
ṣubḥdın[3] ḫālī imestür her şebī

99A 57 şükr dünyādın ġamım yoḳ reh-berem
men ki hem üstād-ı sāhib-aḥmerem

ārī her iş çünki mendin būd irür
kīmiyāgerge heme mevcūd irür

hem hüner peydā vü hem ʿilm-i nigū
hem hüner hem ʿilm merdge āb-rū

60 didi kārım ḥaddin aşkendür meni
riştesiz müstedrik irmiş sözni

bar idi ʿaḳlım felekke hem-seri
nā-gehān kördüm nigū-rū duḫteri

cān ṭaleb ḳılmaydu-men ḳurbān ḳılay
bī-devā derdni neçük pinhān ḳılay

63 bu rumūznı Ermenī gūş eyledi
nev-civānnı koptı āgūş eyledi

didi kön͡glümde şol[4] irdi muḫteşem
san͡ga tapşursam kirek ḫayl u ḥaşem

---

[1] merd-i fehmīde: merdni fehmīde KK
[2] hem: çün KK
[3] ṣubḥdın: ṣubḥ KK
[4] didi kön͡glümde şol: didi ki kön͡glümde şoldur KK

ortada nāzikligi bar ʿaḳl-ı deng
köp dil-gīr-men meni cinsim imen͡g

66 nā-dürüstdür bolsa bir reng ikki ḳaṣd
mü'min-i kāmil-sen[1] ü men büt-perest

dil-berī dir sen ciger-bendim irür
nūr-ı çeşmim nīk-ferzendim irür

dīn kīşānlar seni yādın͡gda bar
ḳılmagin bu işni zīnhār iḫtiyār

69 defteridin merdge çün tigdi saḫt[2]
sen gümān ḳıl başını ḳıldı keraḫt

gāh ayturdı[3] dilini şād itip
ikki künlük ʿömrge dīn berbād itip

hem īmān ḳoldın kitip hem dīn-i pāk
ḳaysı bir derddin ḳılay yaḳamnı çāk

243 100A 72 imdi bildim mekr-i ol şeyṭān iken
bilmedim ġāretger-i īmān iken

almadım dānā refīḳni pendini
şād tapsaydım dil-i ḫursendini

imdi boldı ḫāk-i pāyı tūtiyā
men dīdemge sürme ḳılsam bārhā

75 bar idi dānā dil-i ehl-i ṭarīḳ
ol ne boldı kīmiyā izlep refīḳ

köre-men bāṭında āb u gilge ġark
kūr-dilge nīk u bed bolmastu farḳ

men ki mü'min-men şu vaḳtde çeng salay
āb u gildin çeng salıp tartıp[4] alay

78 dīv-i dūndın kim yidi telbīsni

---

[1] mü'min-i kāmil-sen: mü'min-ü kāmil-sen KK
[2] defteridin merdge çün tigdi saḫt: defterdin boldı şundaġ merdge saḫt KK
[3] ayturdı: aytdı KK
[4] çeng salıp tartıp: ḳol salıp muḥkem KK

tanımas İdrīs bile İblīs'ni

sā'atī bar irdi ol merd-i Ḫudā
boldı ḥāżır aldıda ṣāḥib-du'ā

tarttı destidin ki[1] āyīn kitmesün
'ömr ḳoldın kitti vü dīn[2] kitmesün

81 'ālī-himmet irdi kāmil ḥaḳ-şinās
yüzige bir pençe'ī ḳıldı misās

ḫāṭırıdın ikki 'ālem boldı serd
dil bolup yek-rū cihāndın boldı ferd

ḳaḳtı bezm-i Ermenī'din dāmenin
ṣad gümānı bar idi boldı yaḳīn

84 cümlege mesnūnıdur ilḳā-i dīv
baḫye-i īmānge salgey[3] reng (ü) rīv

reh-nümā bolsa adaşmas merd-i dīn
körsetür 'ārif an͡ga ḥaḳḳu'l-mübīn[4]

100B leşker-i şeyṭān irür bī-reh-nümā
ārī her kūrīge[5] lāzımdur 'aṣā

87 reh-nümā hem bolsa hem 'ilm-i şerīf
yol tap'almas rūhke dīv-i kesīf[6]

ārī her ḳavmīge luṭf-ı ekberī
Ḥaḳ binā ḳıldı çünān peyġam-beri

pās-bān-ı ḫalḳnı bolsun ḥālige
tüşmesün ḫalḳ dīvni çengālige

90 şunça luṭf birlen heme şehvetke best
ḳavm-i Mūsā boldı gūsāle-perest

---

[1] tarttı destidin ki: destidin tarttı ki KK
[2] ḳoldın kitti vü dīn: kitti ḳoldın ü īmān KK
[3] salgey: tökkey KK
[4] ḥaḳḳu'l-mübīn: ḥaḳḳa'l-yaḳīn KK
[5] kūrīge: kārīge KK
[6] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

imdi ne bolgay[1] bu işni āẖiri
taptı şehvet[2] yurtke siḥr-i Sāmirī

Ermenī nefsin͡gdü dünyā[3] duẖteri
zehr-i mār-ı efʿīdur kīmyā-geri

93 bu belādın enbiyā dil-gīrdür
tan͡gla ümmet cümle[4] dāmen-gīrdür

haşrda her peyġam-berīni ümmeti
zūd ḳılur peyġam-berige töhmeti

bilmedük deryā-yı raḥmet bar iken
heft-cehennem heşt-cennet bar iken[5]

244 96 bizge teblīġ-i risālet ḳılmadı
rūz-ı maḥşerdin ḥikāyet ḳılmadı[6]

bilmedük nā-dānlik ittük bu ġalaṭ
bilsek irdük bolmas irdük köp saḳat

sūd ḳılmasdur ki bī-cā sözleri
sūy-ı dūzaẖdur alarnı yüzleri

99 ḳudretu'llāhdur hemeni biledür
nār ḳaysı munda peydā ehl-i nūr

bolmasun dip ḥaşrde ol dāmen-gīri[7]
her nebīni ẖalḳa ḳıldı serverī[8]

hem kitāb u sünnet (ü) şerʿ-i nebī
dīnimiz pākīze vü sünnet[9] ḳavī

102 şunça tefsīr-i kelāmu'llāh[10] bilen

[1] bolgay: bolgey KK
[2] şehvet: şöhret KK
[3] nefsin͡gdü dünyā: dünyādü nefsin͡g KK
[4] tan͡gla ümmet cümle: taġne ümmet cümlege KK
[5] Bu beyit KK'da yoktur.
[6] Bu beyit KK'da yoktur.
[7] dāmen-gīri: münkeri KK
[8] serveri: dest-gīri KK
[9] dīnimiz pākīze vü sünnet: dīnibiz pākīze vü nisbet KK
[10] tefsīr-i kelāmu'llāh: tefsīr-ü kelāmu'llāh KK

ḫūy ḳılmap-miz[1] henüz taḳvā bilen

gāh çün dīvī bolur gāhi ḫıred
boladur bizdin ferāmūş-ı eḥad

101A ey ʿazīzim yaḫşı iş bünyād ḳıl[2]
āyet-i بلهم عضل[3] ʿdin yād ḳıl

105 tāc-ı şāhī dip ʿameldin kalmagin
saʿy-ı ḫūb itkin maḥaldin ḳalmagin

kim ʿameldin ḳaldı nā-şāyestedür
kūh-ı seng eblehke mis̱l-i restedür

cīfe-i dünyāge her kim boldı ġark
küfr ü īmānnı ḳıl'almas hīç farḳ

108 gūsfendni arżdın ḫorāki bar
āḫiri ʿömride baġrı çāki bar

düşmen-i rūbā irür mūyı anı
verne ḥācet yoḳ turur rūyı[4] anı

dīv ḳaṣṣābıñ irür düşmendüler
belki sendin ṭālib-i revġandular

111 gerçi şehvet-dānıdur çün[5] nīm-kām
revġan-ı īmānnı almaġdur müdām[6]

gūsfend ḫoş-vaḳt ki nīgū ehl-i ṣaf
maña müft tigdi tirit ü hem ʿalef

hem-çünīn düşmenni aytur ṣāhibem
loḳma yitkürgin[7] ki ḥālā rāġıbem

114 āḫirīn[1] loḳma gülū-gīri bolup

---

[1] ḳılmap-miz: ḳılmap-biz KK
[2] ey ʿazīzim yaḫşı iş bünyād ḳıl: ey ʿamel ḳılgin ṭaleb bünyād ḳıl KK
[3] Kuran, VII(Araf), 179

[4] yoḳ turur rūyı: yoḳtu bed rūyı KK
[5] çün: u KK
[6] īmānnı almaġdur müdām: īmān almaġdur tamām KK
[7] yitkürgin: kiltürsün KK

līk her berg-i ʿalef tīri bolup

bilse ol dem[2] vaḥşet-i ḳaṣṣābnı
ne ʿalef yer irdi vü ne ābnı

destimiz yoḳ[3] salgüdek bā-vaḳt kemend
biz heme şeyṭān ḳolıge gūsfend

117 bī-ḫaber-miz[4] hem ziyān u sūdıdın
būy-ı her hīzem bilingey dūdıdın[5]

179

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

245 Müftī-i Sulṭān Saʿīd'ge[6] kıldı çeng
mis̱l-i ol rūbā vü ṣāḥib-nām u neng[7]

101B Ḥaḳ-süḫandın körsetürdi cevheri
töker irdi her mesāyil gevheri

3 nā-gehān emmāre şūr-ı der-ḫurūş[8]
ʿacz-i ġayret[9] sīnesige urdı cūş

didi zünbūrīge[10] neşter ura-sen
zehr dek her gūşede[11] ser ura-sen

tuta-sen öziñ̑ devlet-ḫᵛāh-i nigū[12]
töke-sen ḳaytıp tamām-ı āb-rū

---

[1] āḫirīn: āḫiri KK
[2] ol dem: irdi KK
[3] destimiz yoḳ: destibizge KK
[4] bī-ḫaber-miz: bī-ḫaber-biz KK
[5] dūdıdın: dūddın KK
[6] Müftī-i Sulṭān Saʿīd'ge: Müttaḳī Sulṭān Seyd'ge KK
[7] ṣāḥib-nām u neng: ṣāḥib-nām neng KK
[8] emmāre şūr-ı der-ḫurūş: emmāre-i şeh der-ḫurūş KK
[9] ʿacz-i ġayret: baḥr-i naḫvet KK
[10] didi zünbūrīge: aydı ki zünbūr KK
[11] gūşede: gūşedin KK
[12] öziñ̑ devlet-ḫᵛāh-i nigū: öziñ̑ni dil-ḫᵛāh-i nigū KK

6 bizni ḫalḳnı āb-rūyın töke-sen
geh turuş-rūyı ḳılıp geh söge-sen

an-ḳader teng-dil ḳılıp-sen ḫalḳnı
mis̱l-i zehrī köydürür-sen ḫalḳnı

āḫiri[1] itkin ki behbūdın͡g nime
dilni bozmaġdın bu maḳṣūdın nime

9 didi ʿālim ki maḳṣūd-ı bī-şümār
tā ki serd bolgey seni cismin͡ge nār

men ki devlet-ḫvāh-ı sen men ḥāliyā
yā ḳadalsa ḫār tapsan͡g pīş-i pā

men revā körmem ki nā-geh zaḥmeti[2]
tigse[3] āsībī tenin͡ge ʿilleti

12 maḳṣūdum on͡g yolġa başḳarmaġ üçün
reh-i beddin pāk ḳaytarmaġ üçün

köre-men[4] müşkil irür ḳattıġ sefer
her ḳademde ʿaḳbeler[5] bardur ḫaṭar

boladur vezmīn[6] günehni lengeri
dīv başlaydur seni dūzaḫ sarı

15 dest yetmeydür seni ḳaytargüdek
iltedür ẓulmet yolıge nefs-i seg

gāh gāhī şiddeti kiltüre-men
san͡ga kārım yoḳ segin͡gni[7] ura-men

102A bu segin͡g cengi irür ḫalvet tapar
vaḳt-i ḫalvet taptı pāyın͡gdın ḳapar

[1] āḫiri: āḫirin KK
[2] men revā körmem ki nā-geh zaḥmeti: men ki körmey-men revā çün zaḥmeti KK
[3] tigse: tikkey KK
[4] köre-men: rāh-ı men KK
[5] ʿaḳbeler: ġuṣṣalar KK
[6] vezmīn: san͡ga KK
[7] segin͡gni: nefsni KK

18 kendedür bisyār dāmen-gīr seg
ṣāḥibini tanımas cin-gīr seg

bol[1] o segge oẖşamasdur pādişā
ārī bir dendānı sad lek ejdehā

düşmenin͡g oldur yüzin͡ge küledür
küle küle rīşlerin͡gni yuladur

21 nāẖun-ı tīzi ẖoş-āmeddür ü[2] bes
tā yapuşturgünçe[3] saḳḳalın͡ga ẖas

sen ki bar-sen nefs ḳolıge[4] leng mūr
gūş-ı ker-sen yol yörürde çeşm-i kūr

dost oldur ʿaḳl-ı kāmil nīk-baẖt
Ḥaḳ-süẖannı aytsa çün yüzin͡ge[5] saẖt

246 24 ẖas yapuşturġan soġun āteş ḳoyar
baḳmagin kārıge saḳḳalın͡g köyer

kim tenūr-ı germge ḳılsa ser derūn
çün ser ü rūyı köyer[6] ḳalmas bütün

ol ẖoş-āmed-gūylar bī-şermdüler
bā-ẖaber bolgin tenūr-ı germdüler

27 maʿṣiyet bāzārını kim[7] ḳıldı germ
merdüm-ı bāzārıge bolmastu şerm

ḳıla-men kārını[8] bir bir iḥtiyāt
ẖāṭırımge kiledür[9] ẖavf-ı ṣırāṭ

---

[1] bol: bu KK
[2] ẖoş-āmeddür ü: ẖoş-ābdur KK
[3] tā yapuşturgünçe: ol yapuşturgey KK
[4] ḳolıge: ḳolıda KK
[5] yüzin͡ge: rūyun͡ga KK
[6] ser ü rūyı köyer: seri hem rūyı KK
[7] kim: germ KK
[8] kārını: kārın͡gnı KK
[9] kiledür: tüşedür KK

şāh-sen bir közge körme cümleni
vaḳtin͡g ötmey dost u düşmenni[1] tanı

30 tanımay kitsen͡g seni ḥālin͡ge vāy
āẖiri başın͡gnı çaynar bu saray

aṣl bilsen͡g dost-ı cānın͡gdu-men[2]
yol ẖaṭardur ḥāmī īmānın͡gdu-men[3]

102B men çıḳıp kitkende köptür dīv-i ded
cümle ʿiṣyānın͡ga[4] birgeyler meded

33 bu süẖannı şāh āgāh an͡gladı
çün firāset bar idi ol an͡gladı

birdi ʿālim destige şemşīrni
bī-edeblik ḳılsa ur dip şīrni

Ḥaḳ-süẖan şekkerdür ey ṣāḥib-mihek
çiynegen vaḳtide dendānı kirek

36 didi min-baʿd tīġnı[5] destin͡ge al
kim ki yoldın çıḳsa tīġ ur yolge sal

men ki şeh-men iẖtiyārım sendedür
kim ki bī-fermanlik itse gerden ur[6]

men ki sulṭān-men hidāyet bābı-men[7]
sikke-i şerʿnı yörütkin[8] ḥāmī-sen

39 Müftī-i Kāmil[9] ḳolıge tīg alıp
ehl-i bidʿatlarnı on͡g yolge salıp

---

[1] dost u düşmenni: dost düşmenni KK
[2] aṣl bilsen͡g dost-ı cānın͡gdu-men: aṣlı bilsen͡g dost-ı cānın͡gnı menem KK
[3] īmānın͡gdu-men: īmānın͡g menem KK
[4] ʿiṣyānın͡ga: ʿiṣyānıge KK
[5] min-baʿd tīġnı: himmet-i müttaḳī KK
[6] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[7] sulṭān-men hidāyet bābı-men: sulṭānem hidāyet-hāy-men KK
[8] yürütkin: yürüt kim KK
[9] Müftī-i Kāmil: Müttaḳī Kāmil KK

şerʿni ārāyīşin[1] birdi nigū
ḫalḳ zīnet taptı dīndin āb-rū

Ḥaḳ-süḫan kīmyādu gevher dek tiger
evvelide gerçi neşter dek tiger

42 kec-süḫan evvel tiger mānend-i yaġ
nūş dip şād olma nīşdin[2] ilgiraġ

her neçük bī-ġam ne bilsün nūş u nīş[3]
cāyı[4] kilse ḫarnı saġar gāv-ı rīş

ḫūbge hem-dem bol ki āḫir ḫūb iter
ṣabr bābıda seni Eyyūb iter

180
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

gāv-fürūşī bar idi ḥilegerī[5]
saġar irdi gāv birlen hem ḫarı

103A hem-çünān bed-baḫt ālūde-żamīr
yaḫşı bolsun dir idi ḳaymaḳ u şīr

247 3 tā köpeysün dip yolumge[6] müşterī
çün satıp[7] kitkey hemedin ilgeri

satkey īmānın[8] saḳar yādıda yoḳ
hem ṣırāṭ u ʿaḳbeler[9] yādıda yoḳ

bāre bāre boldı ol ṣāḥib-zerī
ḫātunın üstige aldı duḫteri

---

[1] ārāyişin: ārāyişni KK
[2] nīşdin: nīşni KK
[3] nūş u nīş: nūş nīş: KK
[4] cāyı: cāy KK
[5] gāv-fürūşī … ḥile-gerī: gāv-ı rīşī … ḥille-gerī KK
[6] yolumge: yanımge KK
[7] çün satıp: satkey ü KK
[8] satkey īmānın: satadur pulge KK
[9] ṣırāṭ u ʿaḳbeler: ṣırāṭ ʿaḳbeler KK

6 duḫter-i nīgū idi s̠ābit-ḳadem
müttaḳīni[1] duḫteri irdi ol'em

evvelīn ʿavretke aydı ilgiraġ
terk-i ʿādet ḳılmagin tur[2] ḫarnı saġ

bayaki duḫter ḥamiyyetdin ḫūrūş
ġayret-i dīndin kön͡gülge urdı cūş[3]

9 didi ey ebleh Ḫudā'dur ḥāżırī
bolmagin dergehde mis̠l-i Sāmirī

ḫalḳ seni mü'mindü dip ḳol saladur
kāle-i her nevʿ kitürsen͡g aladur

bu neçük mü'min saḳardın eymeni
bolma dūzaḫnı ḳıyāmet żāmini

12 sen uşal ʿālimge oḫşar-sen[4] meger
iḥtilāmī bolup irdi bir seḥer

ḫuşk idi ʿālimni ol dem maṭbaḫı
cūylar bar idi[5] sermādın yaḫı

berfler bar irdi ābī ḳılmadı
ġuslni sermāyesini bilmedi

15 şol cünūblik[6] birle ol mollā imām
iḳtidāyī ḳıldı se-ṣad merd-i ḫām

çünki ol[7] bar irdi kim süstī-i dīn
ol namāz-ı ḫalḳḳa boldı żāminīn

103B evvelīn zen aydı ey[8] merd-i melāl
san͡ga kim didi[1] ki mundaġ ḫātūn al

---

[1] Müttaḳī'ni: Müfti'īni KK
[2] tur: ḳop KK
[3] ġayret-i dīndin kön͡gülge urdı cūş: ġayret-i dīn tavladı kön͡glige cūş KK
[4] oḫşar-sen oḫşay-sen KK
[5] bar idi: hem belki KK
[6] cünūblik: cenābet KK
[7] çünki ol: çün oldın KK
[8] "ey" TK'da yok, TK2'de var.

18 men ki sırrın͡gnı yapıp ottuz bir yıl
aytmadım yüzün͡ge hergiz ḳāl ḳīl[2]

bāz çün ḳadrim bilinmeydür san͡ga
süygenin͡gdin āḫiri tapdın͡g cezā

ḥālā hem ḳılgin cedel ey[3] ʿaḳl-ı ṣāf
yüz yolı aylan meni ḳılgin ṭavāf

21 merd-i aḥmaḳ boldı giryān u esīr
kec-süḫan nūş u bu tigdi saḫt tīr

aylanıp üç mertebe ḳıldı ṭavāf
didi bildim bar iken sen ʿaḳl-ı ṣāf

irte ḳopsam men an͡ga ruḫṣat birey
müftīni aldıge iltey ḫaṭ birey

24 imdi[4] min-baʿd tevbe eyley bārhā
tevbe ḳıldı[5] ḫātūn almay ey Ḫudā

ne ḥarāmını bilerdim[6] ne ḥelāl
tigdi zendin man͡ga endek gūş-māl

didi ol zen müftīge iltmaġ ḫaṭā
nīm-şeb boġmaḳ u öldürmaḳ[7] revā

248 27 anda barsan͡g seng-i bī-cā[8] atadur
müftīge aytur[9] şīr-i ḫarnı satadur V

ḫᵛāb-gāhı ḫalvet irdi duḫteri
ḥücre-i teng irdi mażbuṭdu deri

---

[1] didi: aydı KK
[2] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[3] ey: ḳıl KK
[4] imdi: tā ki KK
[5] ḳıldı: ḳıldım KK
[6] bilerdim: bildim KK
[7] boġmaḳ u öldürmaḳ: boġmaġ öldürmaġ KK
[8] seng-i bī-cā: san͡ga bī-cā KK
[9] aytur: dir KK

merd tīg aldı żarar yetkürgeni
müştiper rencūrnı gerden urgeni

30 ḫatm boldı merdni efsānesi
yer tiprendi yıḳıldı ḫānesi

bu sebebdin aydılar[1] çün Mevlevī
ḳutb-ı rabbānī vü ġavs̱-ı müntehī[2]

104A

جان بابا کوید ت ابلیس هین
تابدم بفریبد ت دیو لعین

181

ġazel

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

cihānda şādmānī izleme ḫū eylegin ġamge
naẓar ḳılmaḳ kirek her laḥẓa kār-ı mā-teḳaddemge

naẓar ḳılmañg mı āḫir kār-ı Berṣıyṣa neçük boldı
tapıp ḫalvetke düşmen şeyḫni yetkürdi cehennemge

3 ne kāhişlerni kördi mülk-i firdevske ṣafiyyu'llāh
żarar yetkürdi düşmen āḫiri bābā-yı Ādem'ge

melāmet aṣl-ı pākānlargedür teşvīş köp ḳılma
ne bühtānlarnı[3] taḳtı ḫalḳ şundaġ pāk Meryem'ge

yıḳılgen bāmnı taḫtıda olturmaḳ[4] ḫaṭā irmiş
żarar ḳıldı o mel'ūn āḫiri īmān-ı Belʿam'ge[5]

6 penāh-ı ʿismetige ġarḳ bol ey merd-i dīndārī
ne zaḫmetlerni saldı dīv īmān-ı müslimge[6]

reh-i ʿacz ü nedāmet meyve-i dünyā vü dīn irmiş[7]

---

[1] aydılar: didiler KK
[2] ġavs̱-ı müntehī: ṣāḥib-meЗnevī KK
[3] TK'da "bühtānlar", TK2'de "bühtānlarnı" şeklindedir.
[4] taḫtıda olturmaḳ: taḫtıge olturmaġ KK
[5] Bu mısra TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[6] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[7] Bu mısra TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

eger merd-sen te’essüf eyle ol[1] İbrāhīm Edhem’ge

kecī-i gerdening͡g sermāye-i īmān-ı kāmildür
nüzūl-ı raḥmet irmiş luṭf-ı Ḥaḳ’dın gerden-i ḫamge

9 maḳām-ı ʿāfiyet maḥmūd Meşreb Mebde-i Nūr’ı[2]
İlāhī man͡ga hem yetkür līkin[3] hem ḫalḳ bu ʿālemge

182

ġazel[4]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

nedāmet ilgiraġ ḳoyman͡g mı san͡ga yoḳtu tevfīri
bu ser-menzilni köp dost tutmagin nāçizdü nemīri

ḳadem her yerge barsam ehl-i ġafletdin ḳutulmay-men
cihānnı köre-men boynıge tüşken dīvni zencīri

3 heme evlād u ecdādın͡g boluptur mebde-i dīvi
bolup bu yolge algen ḫalḳnı idrāk-i taḳdīri

104B muʿammā-yı ḥaḳīḳat aṣlıdın ser-beste kilgendür
ḳıyās itkin mürīddin ḳança bardur himmet-i berī

muḳallid ṣoḥbeti bī-behredür zinhār pā ḳoyma
zemistān āf-tāb-ı ḫalḳḳa bolmas onça te’sīri

6 munı dek bā-vezmīn birle menzil ḳaydadur
şebi-gerd bolsa yaḫşı yol yörürde her müsāfiri

feraḥ başlar kön͡gülige nām-ı pāk-ı Ḫālıḳ bīmden
ḳalur ālūde-loḳma ẕikr vaḳti merdni dil-gīri

Īlāhī Mebde-i Nūr’dın ʿaṭā ḳıl müflisem[5] Meşreb
hidāyet nūrıdın Meşreb’ge baḫşla gerd-i iksīri

---

[1] eyle ol: eylegin KK
[2] Nūr’ı: Nūr’dın KK
[3] TK’da “līkin“ yok, KK’da var.
[4] Bu gazel TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[5] “müflisem” kelimesi KK’da “müfsilem” şeklinde yazılmış.

183

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

آدمی خوارندا غلب مرد مان
السلام علیکشان کم جوامان

her-kes ü nā-kesge bolma hem-demī
hem-nişīn-i bedni artılgey ġamı

3 şādī dip dāmānıñ͡ga[1] köp urma çeng
āẖiride köp bolur istīze ceng

184

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

bir ḥikāyet ayta-men[2] yādıñ͡ga al
ẖaṭırıñ͡ga tigmesün[3] endek melāl

müflisī bar irdi merd-i kem-baġal
cānıdın sīr irdi müştāḳ-ı ecel

3 hem-çünān kim rūzī-i bī-berg idi
intiẓār-ı teşne-i ol merg[4] idi

boldı ol mülk-i ḳanāʿatdın cüdā
taptı münʿimni özige āşnā

249 niyyeti şol irdi ey ṣāḥib-naẓar
dest urdum merddin gerdi yuḳar

6 ẖiẕmetide ṣubḥ u şāmı[5] bar idi
añ͡ga köp ṣıdḳ-ı tamāmı bar idi

---

[1] dāmānıñ͡ga: dāmānıge KK
[2] ayta-men: eyleyin KK
[3] tigmesün: kilmesün KK
[4] ol merg: mergī KK
[5] ṣubḥ u şāmı: ṣubḥ şām KK / "u" TK'da yok, TK2'de var.

105A gerçi yoḳ irdi üyide[1] erzeni
bar idi nāzik-edā ḫoşter zeni

reft ü āmed[2] ḳıldı münʿim gāh gāh
közi tüşti kördi bir bernā-yı māh

9 kīnesi cūş urdı ol mānend-i seyf
didi bu[3] teng-destge şundaġ zendü ḥayf

man͡ga zīver bar çendān[4] gevheri
yoḳ meni cānımge[5] bir rūşengerī

imdi furṣat şol ki kem kem çeng salay
kūr-dildin men bu[6] gevherni alay

12 iltti merdni üyige[7] köp ḳıldı reng
aldıge ḳoydı anı zerrīn[8] tebenk

didi hem-dem-sen bu yolnı yaḫşı tut
al bu dest-māye munı algin[9] yörüt

kār-ı bī-dest-māye tapmasdur s̱ebāt
geh Ḫorāsān bar u geh şehr-i Herāt

15 sen ki sevdā yolıda ḳoysan͡g ḳadem
pās-bān-ı ḫāne-i ḫāṣın͡g[1] menem

dost u düşmenni[11] leked-kūbı ḳılay
dergehin͡gde[12] künde cārūbı ḳılay

---

[1] üyide: üyde KK
[2] reft ü āmed: reft āmed KK
[3] bu: şundaġ KK
[4] bar çendān: bar u çendīn KK
[5] cānımge: ḫānemge KK
[6] bu: şu KK
[7] üyige: üyge KK
[8] zerrīn: ṭılā KK
[9] algin: muḥkem KK
[10] ḫāne-i ḫāṣın͡g: ḫāṣṣa-i ḫānen͡g KK
[11] dost u düşmenni: dost düşmenni KK
[12] dergehin͡gde: dergehin͡gni KK

nā-gehān oltursa ḫānen͡g üzre gerd
rīş ile cārūb iter-men an͡gla merd

18 olturay yolun͡gda baḳıp muntaẓır
tā ḳayerdin ser urup kilgey faḳīr

āşnālikde mis̱āl-i şemʿ bol
ey közümni aḳı ḫāṭır-cemʿ bol

merd zerni aṣlı körgen yoḳ idi
ol güherni aṣlı algen[1] yoḳ idi

21 hūşını aldı uşal zerrīn tebenk
ḫāṭırıdın çıḳtı nāmūs ile neng[2]

merd-i ebleh hem-çünān kec-iḫtilāṭ
tā yüberdi merdni şehr-i Herāt

105B merd-i devlet-mend bülend-bālā idi
müddetī ol şāhke hem-rāh idi

24 ḫaṭ yüberdi şāhke ol kec-pesend
düzd-i bī-māye alıp kitti legend

men üçün ey şāh ḫūn-ābe[3] yutun͡g
uçrasa ol düzdni muḥkem tutun͡g

tigdi man͡ga nāḫun-ı şīr ü feleng[4]
mużṭaribdür-men bu yolda ʿaḳl-ı deng[5]

27 bu kitābetni o merd-i ḳaltabān[6]
tā yüberdi şāhke rāz-ı nihān

250 şāh taḥḳīḳ ḳıldı vü taptı anı
urdı bir tīg u üzüldi gerdeni[7]

---

[1] algen: körgen KK
[2] çıḳtı nāmūs ile neng: çıḳtı kitti nām u neng KK
[3] ḫūn-ābe: ḫūn-ābeler KK
[4] şīr ü felenk: şīr pelenk KK
[5] ʿaḳl-ı deng: ʿaḳl-ı leng KK
[6] kitābetni o merd-i ḳaltabān: kitābetke o merd-i ḳaltavān KK
[7] urdı bir tīg u üzüldi gerdeni: tā yetişti şāhke rāzı anı KK

cinsler bar irdi çün[1] zerrīn tebenk
didi iḳbālimge kildi bāz reng

30 müddetī ötken soġun merd-i melūl
kes yüberdi bayaki ʿavretke ol

didi hem-rāh-ı ʿazā vü toy-men
kem-baġāl şū yoḳ u münʿim şūy-men

ʿavret aydı himmetim mis̱l-i neheng
ger segim barsa üyün͡ge man͡ga neng

33 tā ki ser-cünbānlar algey ʿibreti
şol iken āḫirde merdni devleti[2]

tā dem-i ʿuḳbāge[3] şundaġ şūynı
yetti lek münʿimge birsem mūyını[4]

büt-perestni ṣad-hezār eşyāsı bar
düşmen-i Ḥaḳ'dur īmāndın ber-kenār

36 ḫarge nā-geh salsalar ṭılā rikāb
ḫar çü esb dek bolmas ey ḫāṭır-ḫarāb

106A muʿteber ṣūretde yoḳ sīretdedür
eşrefi hem ḫurd u gep ḳıymetdedür

kiçe min͡g yol nefy ü is̱bātı[5] anı
el-ḫuṣūṣan taḳvā[6] ṭāʿātı anı

39 cānı müflislikde ḫū ḳıldı anı
ḥaḳḳ-ı kesdin ḳalmadı nīm-erzeni[7]

cānı titrer irdi hem ġam-gīn teni
ḥaḳḳ-ı kesdin kilse nā-geh sözni[8]

---

[1] cinsler bar irdi çün: cins bar aldıda ol KK
[2] Bu beyit KK'da yoktur.
[3] ʿuḳbāge: ʿuḳbāda KK / TK'da "ʿuḳbā", TK2'de "ʿuḳbāge" şeklindedir.
[4] birsem mūyını: birmem mūynı KK
[5] nefy ü is̱bātı: nefy is̱bātı KK
[6] el-ḫuṣūṣan taḳvā: el-ḫuṣūṣ taḳvā vü KK
[7] ḳalmadı nīm-erzeni: kilse nā-geh erzeni KK
[8] Bu beyit KK'da yoktur.

ṣad-zebānım bar lāl evṣāfıge
ʿarşlar[1] taḥsīn ḳalıp inṣāfıge

42 yaḫşı irdi cāyıge yitti[2] mürīd
hem īmān taptı vü hem boldı şehīd

olturay kārım kifāyet eylese
şād maḥşerde şefāʿat eylese

bu süḫandın merd-i münʿim boldı teng
suge tüşti mekri[3] tapmay kitti reng

45 didiler[4] bu sözni şundaġ enbiyā
āşnā nā-dān bile[5] bolmaġ ḫaṭā

ey birāder nā-resānı ṣoḥbeti
belki zehr-ālūde birgen şerbeti

laʿl eger birse anı ḫāşāk bil
ḳand eger birse anı tiryāk bil

48 behrelig bolsan͡g īmānnı pākidin
eylegin perhīz anı tiryākidin

her ʿalef-zārını ḳılma iḫtiyār
sāyeside ḫufte bolgen mārı bar

bir muṭaliʿ kes kirek ḫurşīddin[6]
verne ʿālem bī-ḫaberdür nīşdin[7]

251 51 kimge Ḥaḳ ḳıldı ʿaṭā ḳalb-i sefīd
Ḥaḳ'nı taptı ġayrdın üzdi ümīd

hefte ötti zenge hem kildi ecel
kitti ḳābil-şūynı keyindin[8] maḥal

---

[1] ʿarşlar: ʿarşīler KK
[2] cāyıge yitti: cāyge kitti KK
[3] suge tüşti mekri: kögge tüşti mekr KK
[4] didiler: aydılar KK
[5] bile: bilen KK
[6] ḫurşīddin: dervīşdin KK
[7] nīşdin: rīşdin KK
[8] keyindin: keynidin KK

106B

cānı peyvend boldı cān-ı yārıge[1]
bāreka'llāh nīkler īmānıge

54 bayaki şehni körün͡g nā-ḥaḳ idi
çün kiterde ḳoldın īmān aldudı[2]

her kesāfet ḳıldı hem-rāhı idi
illik yıllik[3] ʿadli çün berhem yidi[4]

cümle ʿadl-i şāh boldı nīm-dān
ol kiterde ḳoldın aldurdı īmān

57 hem-çünīn hem-rāhdın sen eyle neng
gerçi ḳoysa aldın͡ga ṭılā tebenk

maḫlaṣ-ı ḫāliṣ Ḫudā'nı nūrıdur
ḳalb-i mir'āt-ı sepīd[5] destūrıdur

bu duʿāge muḫteliṭ şarṭ-ı ḫafī
bolmasa bilgin duʿā-yı Āṣafī[6]

60 bolsa her maḫlaṣ ki şirketdin ḫafī
boldı mānend-i duʿā-yı Āṣafī

yār-ı ḳābil bolsa şol ki bī-ġaraż
çün ġaraż reh taptı ʿavd eyler maraż

şübhe reh taptı kön͡gülni[7] kūr iter
şīrlerni mużṭar eyler mūr iter

63 hem-nişīn-i bed mürüvvet düşmeni
biz mü'minge ne lāzım Ermenī[8]

ne çü şāh u[9] ne vezīrī izlegin
ehl-i ʿuzlet[1] bol faḳīrī izlegin

---

[1] cān-ı yārıge: bār-ı yārıge KK
[2] ḳoldın īmān aldudı: boldı dūzahnı dūdı KK
[3] yıllik: illik KK
[4] yidi: idi KK
[5] ḳalb-i mir'āt-ı sepīd: ḳalb-i mir'ātı anı KK
[6] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[7] kön͡gülni: kön͡gülge KK
[8] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[9] şāh u: şāhī KK

faḳrlik sermāye-i ikki cihān
ol Ḫudāvend'ige dāyim rāz-dān

185
ḥikāyet

fā ʿi lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

vaḳt-i Me'mūn'da uruştı leşkeri
kolge tüşti Rūm şāhını seri

tācı birle kiltürüp ol[2] düşmeni
tāc-ı mürvārīd bar u ten ḳanı

107A 3 aydı Me'mūn'nı[3] dükānın tepretiñ
mis̱l-i meymūn her dükānda[4] oynatıñ

tā ki ser-cünbānlar algey ʿibreti
şol[5] iken āḫirde merdni devleti

Ḫᵛāce Dehlīzī barur irdi meger
bir seri kördi külāhı ġarḳ-ı zer

6 yetmiş yıl irdi ki ol şeyḫ-i zamān[6]
yatmas irdi dāyim eylerdi fiġān

kördi aḥvālini çendān yıġladı
gūşe'īge oltudı ḳan yıġladı

didi āḫir kitti ālūde-żamīr
gūşe'īge oltusa merd-i faḳīr

9 her kişini[7] ḫalḳġa āzārı yoḳ
ḫalḳnı hem ol[8] kesge hergiz kārı yoḳ

---

[1] ehl-i ʿuzlet: ehl-i ʿizzet KK
[2] birle kiltürüp ol: birlen kiltürüp KK
[3] Me'mūn'nı: Me'mūn KK
[4] dükānda: dükānge KK
[5] şol: şu KK
[6] yıl irdi ki ol şeyḫ-i zamān: irdi ki ol ġavs̱-ı zamān KK
[7] kişini : kişi ki KK
[8] hem ol: hem KK

252 tāc-ı şāhī dip kön͡gülni[1] şād itip
tācnı keynide ser berbād itip

gāh gāhī çūb[2] urar irdi anı
tāc taptın͡g ser gepürgin ten ḳanı

12 tenni barıda idin͡g mis̱l-i neheng
üstün͡ge yuḳturmas irdin͡g gerd ü çeng[3]

çārmīḫ-ı ḫasmnı ḳaḳıpdurlar[4]
tendin ayrıldın͡g resen taḳıpdular

ḳılmasan͡gdı[5] bu temennā-yı bülend
bolmageydin͡g rīsmān-ı ḥalḳa bend

15 ḫāne vīrān ḳıldı āḫir neng-i ḫalḳ[6]
yidi başın͡gnı selām ʿaleyk-i ḫalḳ

aldı şehni başını şeyḫ-i zamān
iltti Me'mūn aldıge[7] ol kār-dān

didi şāhā[8] cümle ser-efgendedür
ki bu kün mun͡gadu tan͡gla san͡gadur[9]

107B 18 dāyimā ḫūn-ābe ḳıl çeşm-i terin͡g
āḫiri ḫalḳ ḳolıda oynar serin͡g

bes bol'em şevketli sen dik şāh idi
taḫt-ı Rūm'da mesned-i aʿlā idi

āḫir-i vaḳtide ḳıldı çarḫ lāl

---

[1] kön͡gülni: dilini KK
[2] gāhī çūb: gāh ḫūb KK
[3] gerd ü çeng: gerd çeng KK
[4] ḫasmnı ḳaḳıpdurlar: çeşmni ḳaḳıpdular KK
[5] ḳılmasan͡gdı: ḳılmasaydın͡g KK
[6] āḫir neng-i ḫalḳ: āḫirin͡g ḫalḳ KK
[7] aldıge: aldıda KK
[8] şāhā: şāh-hā KK
[9] ki bu kün mun͡gadu tan͡gla san͡gadur: ger bu kün mun͡ga taġne sendedür KK

her şikeste serni körseng͡ ʿibret al

21 gerçi efzūndur günehni lengeri
ol be-her nevʿide mü’minni seri

pās-ı ümmetlikni saẖla ey emīr
pās-bānıng͡ tang͡la bolgey mü[1] ẖabīr

o şerīk-i dīn irür sang͡a aẖī
kes ne bilsün cennetīdür dūzaẖī[2]

24 bizge nā-maʿlūm irür ẖūb u zebūn
‘انّما المؤمن[3]‘ni[4] didi اخوةٌ[5]

sen birāderlikni kiltürgin becā
urmagin şehni başıge[6] pīş-i pā

yıġladı Me’mūn muṣībet tizige
ʿarż ḳıldı H̱ᵛāce-i Dehlīzī’ge

27 cān u dil boldı seni ḳavling͡e sīr
işni nā-dāniste ḳıldım tevbe bir

tā ki ol dem tevbedin şīrī bolay
nefsni başıge şemşīrī bolay

yıġladı Me’mūn ser-ā-pā derd idi
āb-ı çeşmi[7] ang͡a reh-āverd idi

30 kelleni tābūtke saldı urdı āh
ikkimiz hem bar iken-miz[8] rū-siyāh

ẖarf-i kāmilni ḳulaḳġa[9] almadük
ẖalḳ zirāʿat ḳıldı biz çeng salmadük

---

[1] tang͡la bolgey mü: taġne bolgey mi KK
[2] Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[3] Kuran, XLIX(Hucurat), 10
[4] “inneme’l-mü’min”ni: “inneme’l-mü’min” KK
[5] Kuran, XLIX(Hucurat), 10
[6] başıge: serini KK
[7] āb-ı çeşmi: āb-ı çeşm KK
[8] ikkimiz hem bar iken-miz: ikkibiz hem bar iken-biz
[9] ḳulaḳġa: ḳulaḳḳa KK

ikkimiz hem munda bī-kişt bara-miz[1]
dil ʿameldin ḫālī vü zişt bara-miz[2]

33 gerçi yıġdük ḳolge dünyā gencidin
bī-ḫaber-miz[3] dīvni şaṭrancıdın

253 108A bu sarāy-ı köhne ʿibret-ḫānedür
kim ki ʿibret almadı bī-gānedür

186

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫᵛāce Fażlullah ʿAzīz-i nāmdār
kahidi ferzendidin ol şehryār

ol duʿā eyler idi s̱ābit-ḳadem
ḫalḳ zūd keynin͡gdin irkeşsün balam

3 ṣūfī'ī aydı ki ey sālār-ı vaḳt
men gümān ḳıldım duʿā-yı ṣaʿb u saḫt

sehl iken şundaġ duʿā-yı gencvār
körmedin͡giz an͡ga lāzım bir ġubār

didi ḳılgen-men duʿā-yı sehmnāk
niçe Nūh'nı ḳavmini eyler helāk

6 ḫalḳ irkeşti īmāndur bī-ḥużūr
şeyḫ-i heftād-sāleni bī-dīn ḳılur

dāmenini gerd(i) yoḳsa ḫalḳnı
zīnet-i īmāndın alur delḳnı

mehdī-i vaḳt bolsa bu zīnet[4] bolur
bāre bāre āḫiride red bolur

---

[1] ikkimiz … bara-miz: ikkibiz … bara-biz KK
[2] bara-miz: bara-biz KK
[3] bī-ḫaber-miz: bī-ḫaber-biz KK
[4] zīnet: nisbet KK

9 enbiyā körgendü ḫalḳdın kāhişi
ḳuṭbge ḫalḳdın tiger ālāyişi

bar idi maʿṣūm (u) pāk irdi Ḥasan
ḥalḳıge āḫirde zehr tökti o zen

ol Ḥüseyn irdi īmām-ı pārsā[1]
kistiler başını köp ḫalḳ-ı deġā

12 kim an͡ga irkeşti bu[2] ʿillet körer
şöhret āfetdür ḫalḳ[3] āfet körer

belki āfetdür o ḳavmni[4] lengeri
semm-i ḳātildür[5] ḥalvā-yı teri

108B ḫāṭırı aylandı çendīn kevnge
ḫalḳ irkeşti çünīn Firʿavn'ge[6]

15 daʿvā ḳıldı bī-çūn u çend-men didi
belki ʿālemge Ḫudāvend-men didi

evveli irdi faḳīr ü nīm-cān[7]
ḫalḳ irkeşti vü ḳıldı bī-īmān

ḫalḳnı āfetleri bisyārdur
merd özini saḫlamaġ[8] düşvārdur

18 teşne irdiler nebīni[9] ḳanıge
seng-i ḫārā[10] urdılar dendānıge

ḥażret-i ʿOs̱mān idi ṣāḥib-dīde
kistiler başını Kur'ān üstide

yör meşaḳḳatdın töküp köz yaşını
kistiler ḫalḳ Ẕekeriyyā'nı başnı[1]

---

[1] īmām-ı pārsā: tamām-ı pārsā KK
[2] kim an͡ga irkeşti bu: kim ki irkeşti bu ḫalḳ KK
[3] ḫalḳ: merd KK
[4] o ḳavmni: ḫalḳnı KK
[5] semm-i ḳātildür: bīm-i ḳıtālidü KK
[6] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[7] faḳīr ü nīm-cān: faḳīr-i nīm-cān KK
[8] saḫlamaġ: saḫlamaḳ KK
[9] nebīni: nebī KK
[10] ḫārā: ḫara KK

21 yançtılar Cercīs'ni üstüḫᵛānını
ṣad melāmet ḳıldılar Loḳmān'ını

ḥażret-i Yūsuf'ke zindān körsetip
evvelīn heft tenge-i miske satıp

kim ki boldı ḫalḳ ara engüşt-nümā
pīş-i pādın özge rāh[2] yoḳtur an͡ga

254 24 sen ki ṣūfī-sen munı bilme sehel
men duʿā ḳıldım īmānıdur ḫalel

hīç Hindūyī'ge[3] ḳılmaslar duʿā
bu duʿā şundaġ duʿādur pür-belā

çend-rūzī ötti Fażlullāh Emīn
kitti dünyādın uşal sālār-ı dīn

27 çün kiter vaḳtide ol dil-bendini
çarladı abdāl-ı vaḳt[4] ferzendini

didi bolgin munda āb-ı rīḫte
bes bu yolge ḫāk bolgin bīḫte

109A dāmenin͡ge tökse ḫalḳ mürvārīdi
ṣoḥbet-i nā-ehlge bolma vāridī

30 ger tapay disen͡g[5] īmānın͡ga revāc
Muṣṭafā ḳaçtı sen'em zīnhār ḳaç

soḥbet-i nā-ehl şermende ḳılur
dīn ü īmāndın ki[6] berkende ḳılur

bir ṭabaḳ ābıge tüşti[7] bişkeli
bolmagey[1] maḳbūl ṭālibni dili

---

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] rāh: sūr KK
[3] Hindūyīge: Hindnige KK
[4] abdāl-ı vaḳt: aydı o vaḳt KK
[5] disen͡g: di KK
[6] īmāndın ki: īmānını KK
[7] tüşti: tüşse KK

33 dime her kimni refīḳi dil irür
baʿżılar dermānde-i bişkel irür

ḫ̮āṣlar çün ortada ḳalġan ġarīb[2]
ki Şuʿayb dek yolda rengi[3] sarġarıp

ṣūfīlik aṣlı ġarīblikdür bes
mūr hergiz ṣūfīlerdin aġrımas[4]

36 ne nişān ol ḫ̮alḳḳa bar[5] ne nām-ı ḫ̮ūb
ne çü rūz-ı şādī vü eyyām-ı ḫ̮ūb

Muṣṭafā çün[6] ṣāḥib-i firdevs bāġ[7]
gāh şeb tapmas idi revġan çerāġ

cāndın artıḳ-sen[8] dīdemni rūşeni
nūr-ı īmān bil meni bu pendimi

39 şunça aydı ḳıldı ʿālemdin sefer
ḳaḳtı dāmānını ḫ̮alḳdın şīr-i ner

maʿrifet-dān irdi kāmil müntehī
ḳıldı kāmil baʿd-ez-ān ḳālıb tehī[9]

ṣūfī ʿāriflerni[10] ḳıldı defn-i ḫ̮āk
cā-nişīn der-kār idi hem ḳalb-i pāk

42 didi ol pīr-zādege bolgin emīn
sen peder cāyıge[11] bolgin cā-nişīn

aṣl-ı nisbetdür ki bār-ı evliyā
sañ͡ga ḳaldı ḳılmagin çūn u çerā

---

[1] bolmagey: ḳılmagey KK
[2] ḫ̮āṣlar çün ortada ḳalġan ġarīb: ḫ̮āṣlar ortada ḳalġan bir ġarīb KK
[3] yolda rengi: reng-i rūy KK
[4] ṣūfīlerdin aġrımas: ṣūfīlerni tanımas KK
[5] ḫ̮alḳḳa bar: ḫ̮alḳḳadur KK
[6] çün: ki KK
[7] firdevs (ü) bāġ: firdevs bāġ KK
[8] artıḳ-sen: artuġ-sen KK
[9] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[10] ṣūfī ʿāriflerni: ṣūfīler ʿārifni KK
[11] cāyıge: ornıda KK

109B didi ötken-men bulardın pāk-men
evvelīn bī-bāk idim bī-bāk-men

45 sen ʿaḳīde ḳılmagin men kim bolay
men pederdin hem uluġ aʿẓam bolay

şunça aydı ortadın ötti üç yıl[1]
ṣūfīlerni kön͡glige tüşti ḫacil

el-ḳażādın kildi neyrencāt-ı merd
ẓāhiride ehl-i dīde[2] ehl-i derd

255 48 ol muḳallid-rūy şeyṭānnı biri
bar idi destige[3] her nevʿ iksīri

gāh ḳıldı misni fūlād-ı faḳat
gāh āb üstide bünyād itti ḫaṭ

gāh āteşni yutardı loḳma dek
geh nebāt irdi vü[4] destide kiyik

51 gāh māhīlerge çün ḳıldı īmā
su içide puḫte boldı cā-be-cā

Şeyḫ Fażlullāh'nı oġlı der-ḫurūş
mis̱l-i deccālī ki ʿişret dilge cūş

ṣūfīlerge aydı ṣoḥbetni yıġın͡g
pīş-vāz ol merdni aldıge çıḳın͡g

54 cā tapılmasdur u zūdraḳ[5] cā alın͡g
irteraḳ şeyḫ aldıdın[6] me'vā alın͡g

men silerni şeyḫke eyley muʿteḳıd
bolsam'em sizler bile bolay[7] mürīd

---

[1] yıl: il KK
[2] ehl-i dīde: ehl-i vecd ü KK
[3] destige: destide KK
[4] irdi vü: irdi KK
[5] u zūdraḳ: zūdraġ KK
[6] aldıdın: aldıda KK
[7] bolsam'em … bolay: bolsa …. bolgey KK

didi ṣūfīlerge her eblehni çün
iʿtiḳādī ḳılma bolgey reh-nümūn

57 reh-nümā ki Şeyẖ Fażlullāh idi
ne nişān ne nāmge[1] hem-rāh idi

her neçük keẕẕāb merd-ı ḥīleger
daʿvā-i esblik[2] ḳılur bir pāre ẖar

110A yolge[3] maʿlūmdur ʿazīz cānı anı
yırtılur yük vaḳti pālānı anı

60 merd imes gendüm-nümā vü cev-fürūş
her kim öz cinsi bilen eyler ẖurūş

sen hememizge[4] uluġ pīr-zāde-sen
çıḳma cāddeng͡din ki ṣāḥib-cādde-sen

cins-i segdür deşt ara gürg ü[5] şeġāl
bardur segdin segīge gūş-māl

63 cāddesi deştige körmaġdur[6] tamām
gürg ü[7] segdin bolmaġay[8] ādemge rām

aṣlı bir segdür ü[9] ẖaṣletler cüdā
ol seg-i Aṣḥāb-ı Kehf'dür[10] evliyā

evliyā bolsaydı munda her segī
çıḳar irdi ʿarşke her bed-regī

66 bizge taʿndur izlesen͡g pīr-i diger
rūḥ-ı Fażlullāh'du bizge rāh-ber

bizge hem-dem bolmasan͡g dāmenni yıġ

---

[1] ne nāmge: u nāmge KK
[2] esblik: esbī KK
[3] yolge: yükke KK
[4] hememizge: hemebizdin KK
[5] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[6] deştige körmaġdur: destke yörgendür KK
[7] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[8] segdin bolmaġay: seg dek bolmagey KK
[9] segdür ü: segdür KK
[10] seg-i Aṣḥāb-ı Kehf'dür: seg-i Aṣḥāb segdür KK

sen özin͡g deccālnı aldıge çıġ

ṣūfīlerdin rū-yı ḫoşı tapmadı
ança tīg urdı ḳılıçı çapmadı

69 özi kitti yol ara bī-pā vü ser
uçradı barıp o melʿūnge meger

aydı melʿūn nesl-i Fażlullāh mı sen
nesl-i pāk evvel[1] bülend-bālā mı sen

256 men ḳaçan kildim bu encümen üçün
belki Lāhūr'dın kilip-men sen üçün

72 bile-men ḳuṭbīge rıḥlet yetedür
Şeyḫ Fażlullāh cihāndın kitedür

nesl-i pāki bar nisbet lāyıḳı
kördüm ü rūḥun͡ga boldum ʿāşıḳı

sen bu merdler dek imen͡g bī-devletī
atadın hem san͡ga ḳalġan nisbeti[2]

110B 75 nīm-cānım bar taṣadduḳ-ı serin͡g
men duʿā eyler ki ʿarşdur çākerin͡g

hem velī-zāde dilin͡g ʿarşdın kelān
belki Mīkā'il üyün͡ge mihmān

cümle aydılar velī-zāde idi
her velī-zādege kem irmiş bedī[3]

78 niçe kün örgetti neyrencātnı
ʿilm-i siḥr ü fiʿl-i istiʿdādnı

niçe istidrācīler aldıda best
yol adaşken cümlesi iḳbāl-i pest

cümlesige ḳıldı server reh-nümūn

---

[1] nesl-i pāk evvel: nesl-i pāki bar KK
[2] Bu beyit KK'da yoktur.
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

ey püser ḫalḳnı hidāyet ḳıl bu kün

81 ançа nisbet bar idi birdim san͡ga
ey ʿazīz imdi sen bil Ḫüdā[1]

ābge[2] küf dise mürvārīd bolup
ṣad ekābir aldıda şāhid bolup

toldı çün āvāzesige Rūm u Çīn[3]
ḫalḳ ḫazāyīnlerni yüklep āferīn

84 ol didi dünyāge men muḥtāc imem
genc tiley-sen men sarı ḳoygin[4] ḳadem

seng-i ḫārālarge küf didi belā
bolur irdi seng-i ḫārālar ṭılā

kiçe ṣad duḫter taṣarrufı ḳılıp
her ekābir çün te'essüfi[5] ḳılıp

87 bir birige şūr u āşūbı ḳılıp
cemʿ cemʿ ü fırḳa fırḳa ayrılıp

dir idi ḫalvetde rūşen ilte-men
üyde duḫter muntaẓır men yata-men

ḳaldı ʿālimler ayaġ astıda pāk
yoḳ idi nevbet bu yolda müşt-i ḫāk

111A 90 bāre bāre ʿālim-i ṭālib bolup
ḳuṭb-ı vaḳt dip ḳol birip[6] rāġıb bolup

bir zamānda boldı çün ḫalḳdın nihān
ḳaldı Fażlullāh'nı oġlı kār-dān

neşā-ı rū-yı zemīn[7] peydā ḳılıp
özge şekl ü özgedin peydā ḳılıp

---

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] ābge: ābıge KK
[3] āvāzesige Rūm u Çīn: āvāzesidin Rūm Çīn KK / "u" TK'da yok, TK2'de var.
[4] tiley-sen men sarı ḳoygin: tiley-siz men sarı ḳoyun͡g KK
[5] çün te'essüfi: çünki taḥsīni KK
[6] ḳuṭb-ı vaḳt dip ḳol birip: ḳuṭb-ı vaḳt-men dip heme KK
[7] nişā-i rū-yı zemīn: teşne-i rū-yı zemīn KK

93 kitti āḫir bu cihāndın bī-īmān
boldı āḫir fitne-i āḫir-zamān

ol mürīdler ḫāneḳahda şād idi
her biri öz vaḳtide[1] evtād idi

ḳaldılar çengāl-i melʿūndın emān
hem o dünyā hem bu dünyā bā-īmān

257 96 ḳaldılar çengāl-i melʿūndın emān
hem o dünyā hem bu dünyā bā-īmān

yārī birse her kişige luṭf-ı Ḥaḳ
an͡ga dest tigürmegey şeyṭān daḳ

ḫalḳġa irkeşse belā-yı nā-gehān
āfetidin ʿarşlar izler emān[2]

99 enbiyā hemvār ḳılmaptur munı
ümmet üçün köp ḳılıp cān kendeni

ni ʿazīzler ġark-ı ḥayret[3] boldılar
gāh maḳbūl gāh[4] çün red boldılar

ḫalḳnı cencālı belā-yı cān irür
fırḳa-i āḫir-zāmān şeyṭān irür

102 bu sebebdin aydılar çün Mevlevī
ḳuṭb-ı rabbānī vü[5] ġavs̱-ı müntehī

آدمی خوارندا غلب مرد مان[6]
السلام علیکشان کم جوامان

187

ġazel

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

---

[1] her biri öz vaḳtide: her ḳaysı ḳuṭb idi KK
[2] Bu beyit KK’da yoktur.
[3] ġark-ı ḥayret: ġark-ı ḥasret KK
[4] gāh … gāh: gāhi … gāhi KK
[5] “vü” TK’da yok, TK2’de var.
[6] Bu beyit KK’da burada tekrar edilmiş.

yükün͡gni yolge taşlaban[1] bī-ferāset kārvāndın ḳaç
naṣīḥat an͡gla mendin fitne-i āḫir-zamāndın ḳaç

mebādā tüşmegey-sen dāne[2] derdi dām-ı dūzaḫke
hemeni berhem urgin mis̱l-i Edhem āşnādın ḳaç

111B 3 zamāne ḥādis̱ātige ulangen ḫalḳ körer āfet
niçe[3] āfetke başlar saʿy ḳıl bār-ı girāndın ḳaç

ṭalebde pā-bürehne ḫalḳnı perhīzi[4] yaḫşıdur
dürüst ihlāṣ ḳıl yol üstide turgen yılandın[5] ḳaç

nāṣīḥat eyler irdi ḫayl-i aṣḥābıge peyġam-ber
bedende tā ki cān barıça dest urgin yamāndın ḳaç

6 zamāne-sāzī-i merdüm seni yoldın ḳoyar āḫir
bularge bend bolma ṣoḥbet-i ḫurd (u) kelāndın ḳaç

īmānnı revnaḳını kem ḳılur nāḳışġa dil birgen
belā-yı nā-gehāndur sen belā-yı nā-gehāndın ḳaç

eger sermāye-i ol Mebde-i Nūr dildedür Meşreb
ṭalebni pīş tutkin merdüm-i nā-mihribāndın ḳaç

188

ġazel

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

saḳardın hem beterdür merd-i nā-ḳābil bile yörmaġ[6]
eger merd tapmasan͡g lāzım irür ʿuzletde[7] olturmaġ

żamīrin͡g rāzını her nā-şināsā merdge[8] açma
peyem-berdin ḳalıpdur ġayrdın esrār yaşurmaġ

---

[1] taşlaban: taşlar KK
[2] dāne: dāne-i KK
[3] niçe: seni KK
[4] perhīzi: perhīz KK
[5] ihlāṣ ḳıl … yılandın: ihlāṣ-sen … belādın KK
[6] merd-i nā-ḳābil bile yörmaġ: merd-i nā-dān birle yol yörmaḳ KK
[7] ʿuzletde: ġurfīde KK
[8] merdge: ḫalḳke KK

3 īmānnı[1] maġzı yoḳlar maʿrifetdin ḫālī kilgendür
cezāsı şol munı dik telbe kesni ḫāk yaşurmaġ

ʿamelsiz ḫalḳnı ʿālemde كالانعام [2] didi Ḫālıḳ
s̱emersiz çūbnı miʿyārı şol āteşġa köydürmaġ

ṭarīḳ-ı bendelik şāyeste-i īmān-ı ḳāmildür
elestni ḫamrını içken kişi bir vaʿdege turmaġ

112A 6 cihān zindānıge[3] her kim ki bī-ġamdur imes mü'min
ṭarīḳ-ı bendelik şoldur u[4] közdin ḳanlar aḳuzmaġ

258 közün͡gni ġayrdın yumdın͡g[5] tevekküldür seni kārın͡g
zen ü ferzend üçün lāzım imestür munça ḳayġurmaġ

ne girdārıge ḳılsan͡g tan͡gla[6] aldın͡ga kilür āḫir
zirāʿat munda ḳılmaġdur ki tan͡gla[7] nefʿini körmaġ

9 kirip-sen Mebde-i Nūr baḥrige nūrdın köter Meşreb
adaşken teşnelerni kāmıge bir ḳatre tamuzmaġ

189

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

رحمتم موقوف جوش کریه هاست
چون کریست از بحر رحمت موج خواست

yıġla her sāʿat ki cānın͡g barıça
ẕikr-i Ḥaḳ itkin zebānın͡g barıça

3 sen bu devlet-ḫānede[8] dem oltuma
ḳıl yaḳan͡gnı çāk[1] bī-ġam oltuma

---

[1] īmānnı: īmānı KK
[2] Kuran, VII(Araf), 179
[3] zindānıge: zindānıda KK
[4] şoldur u: şoldur KK
[5] yumdın͡g: yumdun͡g KK
[6] tan͡gla: taġne KK
[7] ki tan͡gla: taġne KK
[8] devlet-ḫānede: devlet-ḫānege KK

her kişi bī-ġamdu cāyıdur[2] caḥīm
an͡ga yetmes bār-ı raḥmetdin nesīm

ḫuşkī-i ṭāʿāti şeyṭānge kiter[3]
ṭāʿatı nā-būd bolur toḫmı yeter[4]

6 sen ki ʿāḳıl-sen bu yolda nevḥa ḳıl
nevḥasızdur ṭāʿat-ı merd-i baḫīl

190
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

ẓālimī bar irdi köp saḫt-dil idi
ġarḳa-i heftād-ı āb u gil[5] idi

ʿömr-i ötken çeşmidin nem çıḳmagen
tūşe-i ʿuḳbānı hergiz yıġmagen

3 nā-gehānī cāyıdın taptı şikest
yüzige def dek urardı her dü-dest

közde yaşı aḳar irdi jālevār
āh urar irdi ʿaceb bī-iḫtiyār

kāmilī aydı ki merd-i lāşe'ī
töker eşkini[6] mis̱āl-i şāşe'ī

6 ʿömrler kitti nigū āyin üçün
hīç vaḳtī yıġlamaydı[7] dīn üçün

ḳalʿası bar u sarāy-ı köhne'ī
ārī her dīvārıge min͡g raḫne'ī

---

[1] çāk: çāk u KK
[2] cāyıdur: cāydur KK
[3] ḫuşkī-i ṭāʿāti şeyṭānge kiter: ḫuşk ṭāʿatıge çün şeyṭān küler KK / -i TK'da yok. TK2'de var.
[4] bolur toḫmı yeter: iter bī-çeşm-i ter KK
[5] āb u gil: āb gil KK
[6] töker eşkini: tökedür közdin KK
[7] yıġlamaydı: yıġlamaydur KK
[8] min͡g: ṣad KK

112B çār-dīvārıge rū-yı nā-ḳabūl[1]
tiz bāzāre bahāsı ikki[2] pul

9 ez-berāy-ı köhne çār-dīvār üçün
girye-i eblehni kör ez-ḥad-füzūn[3]

ḳalʿasıge bolsa çün[4] gürgīn meges
her tifip[5] başıge ursan͡g yıġlamas

hem-çünīn merdni Ḫudā'yı eşk mi[6]
ne ṣırāṭdın ne saḳardındur ġamı

12 kitse īmānı anı bilmes żarar
ḳalʿası bolsa yeter bu kende ḫar

259 ḳalʿanı dīvārı genc-i cānıdur
köhne mebres-ḫāneler īmānıdur

vāy nā-dān merdegī kān-ı ḫaṭar
ṣıdḳ-ı dildin yıġlasaydı bir seḥer

15 urar irdi baḥr-i baḫşāyiş be-cūş
hem o dünyā hem bu dünyā ḥulle-pūş

aydı ki[7] girye anı noḳṣānıdur
girye irmes şāşe-i şeyṭānıdur

ḳāṣıd-ı ẓālimġa[8] yetkürdi ḫaber
girye[9] ḳıldın͡g san͡ga dervīşler küler

18 nānı bolsa ḳayda bir çūpān yigey[10]
ʿavret ü çürisi ser-gerdān yigey[11]

---

[1] çār dīvārıge rū-yı nā-ḳabūl : çār dīvārı bar irdi nā-ḳabūl KK
[2] ikki: nīm KK
[3] Bu beyit KK'da yoktur.
[4] çün: bir KK
[5] her tifip: sikritip KK
[6] Ḫudā'yı eşk mi : Ḫudā bī-eşk mi KK
[7] aydı ki: imdi ki KK
[8] ḳāṣıd-ı ẓālimġa: ḳāḍī ẓālimge KK
[9] girye: nāle KK
[10] çūpān yigey: çūpānıge KK
[11] ser-gerdān yigey: bir serdārıge KK

nīm-cānı bar u ol hem ḳalʿa-bend
mis̱l-i ebleh yurtġa bolġan[1] rīş-ẖand

bar ẖalḳnı köziġa zāhid-nümā
gāh ḥācı gāh şeyẖ-i ẖāneḳāh

21 bu heves birle maḥalni ötkerip
pāy gūristānnı aġzıge barıp

şol[2] süẖan üstide irdi tigdi tīr
ḳāṣıdı hem öldi nā-ḳābil emīr

giryelerge ẖāṣṣiyet bisyārdur
tā o girye tā bu girye kārdur

24 her işek heng eylese girye dime
ẖūkke hem bar ẖarge hem bar zemzeme[3]

113A girye-i maḳbūlġa dil bī-dārdur
raḥmet-i Ḥaḳ bendege ser-şārdur

çün o girye raḥmet-i Perverdgār
çün bu girye girye[4] yoḳtur ʿayn-ı nār

27 kim dili uyġandı bī-ġam oltumas
āẖiretni ẖavfıdın dem oltumas

kiçe kündüz fikr-i kitmaġnı ḳılur
āẖirīn menzilġa[5] yitmaġnı ḳılur

başıge dāyim ecelni tīşesi
köp bolur her demde mi͡ng endīşesi

30 bīẖ-ı bünyād-ı heves berkendedür
gerçi tende mürde rūḥı zindedür[6]

bende-i ṣābir bolup ẖavf u recā[7]

---

[1] ebleh yurtġa bolġan: eblehdür ki yurtke KK
[2] şol: şeh KK
[3] Bu beyit KK'da yoktur.
[4] girye girye: girye KK
[5] menzilġa: menzilge KK
[6] mürde rūḥı zindedür: bu yerde rūḥı andadur KK
[7] ẖavf u recā: ẖavf recā KK / "u" TK'da yok, TK2'de var.

dāyimā Ḥaḳ'dın tiler luṭf u ʿaṭā[1]

sūd-ı sevdāsını bitkerdi kiter
közni yumdı zūd[2] menzilge yeter

33 rāh-ı teslīmde[3] mecāli ḳalmagen
bir ḫasīge dil-güşānı ḳalmagen

oltusa yörse[4] hūşı kitmaġdadur
köz yumup menzilġa[5] zūd yitmaġdadur

vāy bī-ḥāsıl ki çendān yıġlasa
ez-berāy-ı tenge-i nān[6] yıġlasa

36 ḫūy-ı gūdekdür ü feryād eylemaġ
tenge-i nānı[7] üçün dād eylemaġ

teng üçün her kim ki ḳılsa çeşm-i ter
tan͡gla her bir ḳatresi bolgay[8] saḳar

dām u tezvīrdür ü[9] āb-ı dīdesi
nūrnı körmes dīde-i nā-dīdesi

39 ey Ḫudāyā sen ḳatār-ı merd ḳıl
bendeni ölgünçe ṣāḥib-derd ḳıl

113B merdni uçrat ki deryā-dil bolay
aldıda cān tapşuray[10] vāṣıl bolay

tell-i ḫākimni küdūretdin[11] çıḳar
ḥācetimni[12] yetkürey ḥācet berer

42 girye-i ḫālişni ʿuḳbā[1] yādıda

---

[1] luṭf u ʿaṭā: luṭf ʿaṭā KK
[2] zūd: tīz KK
[3] teslīmde: teslīmge KK
[4] oltusa yörse: oltursa tursa KK
[5] menzilġa: menzilge KK
[6] tenge-i nān: tekke-i nān KK
[7] tenge-i nānı: tekke-i bir nān KK
[8] tan͡gla … bolgay: taġne … bolgey KK
[9] dām u tezvīrdür ü: dām tezvīrdür KK
[10] tapşuray: tapşurdı KK
[11] küdūretdin: küdūrdin KK
[12] ḥācetimni: ḥācetimge KK

belki yoḳ erzençe dünyā yādıda

giryesi dünyā vü[2] yā ʿuḳbā üçün
hem o dünyā hem bu dünyā ser-nigūn

bendelikde ġayr-i Ḥaḳ'dın bol cüdā[3]
ikki dost bir dilġa[4] bolmas hīç cā

45 ehl-i ʿuḳbā ḫalḳġa[5] dünyā ḥarām
kim ki dünyā izledi ʿuḳbā ḥarām

ol ḥarāmını ne bilsün kūr-dil
ḫāṭırıge[6] kilmese ḫavf-ı Celīl

lāyıḳ-ı bu girye yoḳtur dīv ü ded
gül dime her bī-s̱emerni͡ng[7] tā beled

48 merd-i giryāndur mis̱āl-ı Bü'l-Ḥasen
ikki dünyā ḥāsılıdın kol yugen

sen uşandaġ girye tapsa͡ng yārī bir
tā ki bolgey-sen uluġ raḥmetke sīr

dād-ı Ḥaḳ'dur girye-i ehl-i kemāl[8]
hem bīrūn u hem derūn[9] deryā-yı ḥāl

191
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

ʿavretī bar irdi ʿālūde-żamīr
hem-nişīn-i hem vezīr ü hem emīr

köp mücerredler bilen ḫū eylegen

---

[1] girye-i ḫālişni ʿuḳbā: giryesi ḫāliş-i ʿuḳbā KK
[2] dünyā vü: dünyā KK
[3] ġayr-i Ḥaḳ'dın bol cüdā: ġayr-ı dīdār-ı Ḫüdā KK
[4] dilġa: dilge KK
[5] ḫalḳġa: ḫalḳke KK
[6] ḫāṭırıge: ḫāṭırıda KK
[7] bī-s̱emerni͡ng: bī-s̱emerni KK
[8] ehl-i kemāl: ṣāḥib-kemāl KK
[9] bīrūn u hem derūn: derūn u hem birūn KK

ʿömri barı illig üç şū eylegen

3 āḫiride zāhidī aldı anı
kön͡glide dir irdi hem-demler ḳanı

ötker idi künde bī-ṭahret[1] namāz
cā-namāz ālūde-dil sūz u güdāz

114A ẓāhiri körmaġda çeşm-i pür-nemi
kön͡glide bir lek mücerredni ġamı

6 rūzī her sāʿat kilürdi deyr yoḳ
māl bar u hergiz[2] eşkim sīr yoḳ

lāf urar irdi ki men hem ʿābidem
mendin örgengin rumūznı ʿābidem[3]

261 çün dil-i zāhid özün͡ge bend idi
ʿavretim zāhiddü dip ḫursend idi

9 sorar irdi giryesidin dem-be-dem
bizge ḫurrem uçramay-siz kān-ı ġam

didi ḫurrem yoḳ ki[4] hergiz tende cān
ḫāṭırımġa[5] kiledür ḫavf-ı īmān

birer[6] irdi kārıge ṣad reng rīv
çün ḳılıp zāhidni efsūn mekr-i dīv

12 açar irdi ḫalḳa[7] çendīn dāstān
çün Ḫudā birdi bu zenni rāygān

hem-çünān ʿābid ki ṭāʿat ḳıladur
kiçe yatmaydur ʿibādet ḳıladur

kündüzi bolsa dilide kān-ı sūz
girye birle şebni eyler irdi rūz

---

[1] bī-ṭahret: bī-ṭahāret KK
[2] hergiz: merd KK
[3] ʿābidem: zāhidem KK
[4] yoḳ ki: yoḳtu KK
[5] ḫāṭırımġa: ḫāṭırımge KK
[6] birer: birür KK
[7] ḫalḳa: ḫalḳke KK

15 gūş-ı ʿavretke yetüşti bu beyān
taʿrīf-i zāhid mis̱āl-i dāstān

irte birlen aydı merd-i kende-şū
ḳılma ṭāʿatımnı ḥalḳġa güft u gū

maḥremim-sen sırnı köp[1] fāş eyleme
h̬ane-i bī-derni naḳḳāş eyleme

18 men riyādın ḳaça-men ey pārsā
çün riyālig yerġa bitmas hīç[2] giyāh

bu süḥannı zāhid eylep[3] h̬oş idi
zen çünān ẓulmetġa[4] hem āġūş idi

114B şive'i ḳıldı H̬udā-yı kārsāz
tuttı ol ʿavretni bir merd birle bāz

21 didi ol zāhid ki ṭāʿatın͡g ḳanı
maḥfīde ḳılgen münācātın͡g ḳanı

seyl-i şehvet bozdı kārın͡gnı seni
aldı ḳoldın iḥtiyārın͡gnı seni

men seni īmānge māyil dir idim
pās-bān-ı hücre-i dil dir idim

24 yoḳ aytken-sen[5] çün men aytken dik sen'em
bāʿis̱-i şehvet iken bu çeşm-i nem[6]

h̬āmlarnı giryesini ey emīn
sen uşal şehvetke ḳalġan[7] zen digin

cānları ser-rişte-i şeyṭānġa[8] bend
h̬ūr u h̬orāki hemīşe kelle bend[1]

---

[1] sırnı köp: her sırrım KK
[2] yerġa bitmas hīç: yerge kögermes KK
[3] eylep: an͡glap KK
[4] ẓulmetġa: ẓulmetke KK
[5] aytken-sen: iken-sen KK
[6] çeşm-i nem: çeşm-i ter KK
[7] ḳalġan: olgen KK
[8] şeyṭānġa: şeyṭānge KK

27 özlerini ṭālib-i ṣādıḳ tutup
loḳma bābıda necāsetler yutup

ẓāhiri[2] körmaġda merd-i müttaḳī
bir ḳadem Ḥaḳ yolıda ḳoymay şaḳī

nefsleri ölmey turup pīş-i ecel[3]
ṭāʿat-ı Edhem’ni ayturlar[4] sehel

192

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

262 Şeyẖ Nūreddin idi ṣāhib-īmām[5]
merd[6] kördi nā-bīnā vü telḫ-kām

sordı şeyḫ andın ki[7] ey ṣāḥib-kemāl
ayta-sen bī-hūde ẕikr-i Ẕü’l-Celāl

3 bolsan͡g irdi hem-çünīn[8] bīnende’ī
ki bu yolda ḳalmas irdi[9] zinde’ī

āh didi ġayret bilen ol nā-tüvān
aldıda irdi neyistānı mekān

ol yıḳıldı köp[10] neyistānıge hem
köp neyistān cismini[11] ḳıldı ḳalem

115A 6 aḳtı cismidin anı Ceyḥūn’ça ḳan
āḫiri ġamgīn tenidin çıḳtı cān

---

[1] bend: fend KK
[2] ẓāhiri: ẓāhir KK
[3] pīş-i ecel: pīş-ez-ecel KK
[4] ayturlar: eylerler KK
[5] idi ṣāhib-īmām: özi ṣādıḳ imām KK
[6] merd: merdī KK
[7] şeyḫ andın ki: andın şeyẖ KK
[8] hem-çünīn: hem-çünān KK
[9] irdi: irdin͡g KK
[10] ol yıḳıldı köp: çün yıḳıldı ol KK
[11] cismini: cismni KK

kanı her bergīge tigdi boldı nūr
çün bitildi bergīge ism-i Ġafūr

zūd beşāret birdi Nūreddīn’ġa[1] Ḥaḳ
rindlerni kavlama ey bī-sebaḳ

9 dostlar nāmım işitse cān birür
derdleri min͡g ḫasteġa[2] dermān birür

mevc-i raḥmetdürler alarnı nālesi
el-ḫuṣūṣan közdağı dür-cālesi[3]

raḥmetim mevḳūf şundaġ giryedür
baş urup saʿy it şu deryāge bu kün[4]

12 bilmedük[5] dip şeyḫ bisyār urdı āh
bar iken öz[6] vaḳtide merdān-ı rāh

himmeti der-kār ey dānā ḥakīm
her kişige tigmegey ḫavf-ı caḥīm[7]

kim ki ḫāliṣ giryedin bī-behredür
ikki ʿālem[8] naḳdi bir ḫar-mühredür

15 gerçi kördün͡g nūşlar ey kende kes
yüz ferāġat bir elemġa erzimes

sen müdām mātemdedür sen muttaṣıl
üy süpürgin fikr-i cān birmaḳnı[9] ḳıl

cān-ı ḥayvānīge her kim ḳıldı ḫūy
girye-i taḥḳīḳdin iltmesdü būy

18 girye ḳıldı cūş-ı raḥmetġa sebeb
tā tirig-sen girye ḳılgin Ḥaḳ-ṭaleb[10]

---

[1] Nūreddīn’ġa: Nūreddīn’ge KK
[2] ḫastaġa: ḫastage KK
[3] közdağı dür-cālesi: közdeki dür-jālesi KK
[4] deryāge bu kün: dergehke yügür KK
[5] bilmedük: bilmedim KK
[6] öz: dip KK
[7] Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[8] ʿālem: dünyā KK
[9] birmaḳnı: birmaġnı KK
[10] Bu beyit KK’da yoktur.

193

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

bar idi Serhend'de bā-tevfīḳ zenī
maṣlaḥat-dān-ı tamām-ı çiltenī

bil[1] bisāṭıda bar irdi bir püser
fāsıḳ-ı bī-bāk Ḥaḳ'dın bī-ḫaber

3 yüz naṣīḥat birle kāmil bolmagen
pās-bān-ı hücre-i dil bolmagen

115B teng idi zen ol püserni ḥālidin
hem siyāh-ı baḫt hem iḳbālidin

bir şebī kön͡gliġa[2] tüşti ġayreti
boldı bālā-ger o zenni himmeti

263 6 girye āġāz eyledi ol ehl-i rāz
eşk-i ḫūnın birle toldı cāy-namāz[3]

didi dānā sen semiʿ sen hem baṣīr
cümle ber-cā-māndelerge dest-gīr

men giyāh-ı telḫ iktim dil-gīrem
āb-ı luṭf sendin tiley-men ḳıl kerem

9 nime bolġay yolda ḳalġan ḫasteni[4]
men berīn nā-şüste rū-yı geşteni[5]

cüst u cū vaḳtide nā-ḳābil idi
maḳṣūdı endīşe-i bāṭıl idi

---

[1] bil: ol KK
[2] kön͡gliġa: kön͡glide KK
[3] cāy-namāz: cā-namāz KK
[4] bolġay yolda ḳalġan ḫasteni: bolgey yolge ḳalgen ḫıştını KK
[5] men berīn nā-şüste rū-yı geşteni: men bir ü nā-şüste rūnı geşteni KK

raḥmetin͡g bir ḳaṭre tamsa man͡ga bes
kīmiyā-yı aṣl bolgen ẖuşk ẖas[1]

12 men çünān rencūr-ı bī-sermāye-men
şāh-sen aldın͡ga saçım yaya-men

dest-güşāde boldı men ki basṭ u ḳabż
mū-sefīdim āb-ı çeşmim berg-i sebz

şāh-ı ʿādil-sen bir atın͡gdur ġanī
müştiper-men nā-ümīd itme meni

15 girye vaḳti irdi hengām-ı ḥurūş
ṣad ṭalāṭum birle raḥmet urdı cūş

çün nidā kildi ki ḳop rūşen tile
himmetin͡g barıça ümmetni tile[2]

çün der-i raḥmet yolun͡ga yoḳtu bend
ḳop ṭaleb ḳıl himmetin͡gni tut bülend[3]

18 yol adaşkenlerge devletni tile
himmetin͡g barıça himmetni tile[4]

116A kār-ı ferzendin͡g ne bolgey intiẓār
bu duʿādın Muṣṭafā ümmīdvār

cāy-namāz[5] üstide ol himmet ḳavī
boldı ḥāżır aldıda rūḥ-ı nebī

21 didi himmet vaḳtidür dil-bend tile
ʿaṣī ümmetlerni ey ferzend tile

nūrge toldı ab-ı çeşmin͡gdin çü ʿarş
kīmiyā-yı aṣl[6] boldı ḥāk-fürūş

---

[1] kīmiyā-yı aṣl bolgen ẖuşk ẖas: kīmiyā-yı ẖuşkī bolgey aṣl-ı ẖas KK
[2] himmetin͡g barıça ümmetni tile: maḳṣūd-ı pākin͡gni ḳop mundın tile KK
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[5] cāy-namāz: cā-namāz KK
[6] kīmyā-yı aṣl: kīmyā-yı aṣlı KK

mevḳūf-i giryen͡g idi Ḥaḳ raḥmeti
teşnedür sīr-āb bolġay ümmeti

24 bu şeb-i ḳadrdür ki ḳoldın birmegin
belki maʿmūrdur heme dünyā vü dīn

girye-i pākin͡gdü[1] ṣad-efsurdege
rūh baġışlar ṣad-hezārān mürdege

mevḳūf irdi raḥmetim nālen͡ge bend
ʿāṣīler boldı ġamın͡gdın bī-gezend[2]

27 ġam yeme ḥālā ki luṭfumdur ʿamīḳ
seng-i ḥarālarnı eyler-men ʿaḳīḳ

çün zemistānın͡g seni boldı bahār
raḥmetim her kūçelerdin cūy-bār

dergehimdin hīç vaḳt ḳaytarma rūy
nezdīk-i raḥmet bolur[3] her luṭf-ı cūy

30 şol zamān ferzend-i mest bī-iḥtiyār
hem şarāb u ḥumde hem ḫışt-ı ḳumār

olturup irdi ki ġarḳ-āb günāh
kildi hātifdin ḳulaġıġa nidā

264 didi ey bende bu vaḳt[4] yol başlagin
maʿṣiyetlerni dilin͡gdin taşlagin

33 tā ki peydā ḳıl bu yolda ḳalb-i ṣāf
vālden͡gni sāyesin ḳılgin ṭavāf

116B çıḳ bu noḳṣān kūçedin īmān tile
dergehimdin genc-i bī-pāyān tile

ḥācetin͡g barıça maḳṣūdın͡g[5] menem

---

[1] pākin͡gdü: pākin͡g KK
[2] Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[3] bolur: irür KK maḳṣūdın͡g
[4] vaḳt: dem KK
[5] maḳṣūdın͡g: maḳṣūdun͡g KK

kimni izley-sen ki maʿbūdın͡g ḳanı[1]

36 bārhā yördin͡g ki sen bī-farḳ bolup
kūçe-i ālūdelerge ġarḳ bolup

ḥilm-i pākim yaptı ʿaybın͡gız[2] seni
nime dip hīç yoḳlamay-sen[3] sen meni

çünki bende ḳadrini şeh ḫūb bilür
bende çün şehdin tapar deryā-yı nūr

39 bu süḫannı an͡gladı cānı anı
yādıge kildi kül ʿişyānı anı

cānıge ḳıldı es̱er ilhām-ı Ḥaḳ
sındurup ḫumlarnı hem dīg ü[4] ṭabaḳ

ehl-i meclislerni aldıda[5] meger
cānib-i vāldege ḳıldılar sefer

42 bī-ḥużūr boldı[6] ehl-i meskeni
saʿy ḳıldılar anı ḳaytargeni

didiler sen kūçelerde[7] bar idin͡g
nūr-ı çeşmimiz[8] idin͡g serdār idin͡g

ʿaklımız[9] boldı bu sevdāġa tünük
vaḳt-i ṣoḥbet bezmni ḳıldı ḫunük

45 didi Ḥaḳ çarlaydu[10] ḳaytarman͡g meni
kim ki ḳaytardı bolur ol düşmeni

mest iken-men niçe erkānlar bile[1]

---

[1] ḳanı: menem KK
[2] ʿaybın͡gız: ʿaybın͡gnı KK
[3] yoḳlamay-sen: yoḫlamay-sen KK
[4] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[5] aldıda: aldıdın KK
[6] boldı: boldı bu KK
[7] kūçelerde: kūçelerge KK
[8] çeşmimiz: çeşmibiz KK
[9] ʿaklımız: ʿaklıbız KK
[10] çerleydü: çelleydü KK

ẖū ḳılıp bir pāre düşmenler bile [2]

imdi sūd itmesdü ṣad efsūs[3] hem
şād-mānī kitti vü rū birdi ġam

48 ẖūb tutun͡g emrini[4] men yārī bolay
ḥālī hem sizlerge serdārī bolay

117A ḳayda men yörsem ki sizler hem yörin͡g[5]
emr-i şol ʿuḳbānı dükānın ḳurun͡g

cümlen͡giz ṭālib bolup[6] ẖāliṣ niyet
Ḥaḳ'nı dergāhıdın izlen͡g terbiyet

51 gūşe-i vīrānede menzil tutun͡g
her nefesde kāse kāse ẖūn yutun͡g

cümlesi fehm-i süẖanġa[7] tüştiler
dāmenini tuttular yapuştılar

aydılar her yerde[8] meclis almalük
ey ekābir-zāde sendin ḳalmalük

54 gerçi ki irdi şerāret kārın͡g'em[9]
birimizge yetmedi āzārın͡g'em[10]

265 çıḳsa fermānın͡gdın ey ehl-i ḥużūr
hīç kim tutmas ḳolun͡gnı gerden ur

ʿİṣmetu'llāh kördi bu ẖalḳdın vefā
cümleni rūḥı Ḫüdā'ge āşnā[1]

---

[1] bile: bilen KK
[2] bile: bilen KK
[3] efsūs: efsūn ki KK
[4] emrini: emrimni KK
[5] ki sizler hem yörin͡g: sizler hem yörün͡g KK
[6] bolup: bolun͡g KK
[7] süẖanġa: süẖange KK
[8] yerde: yerge KK
[9] kārın͡g'em: kārı kim KK
[10] birimizge yetmedi āzārın͡g'em: biribizge yetmedi āzār-ı nīm KK

57 tevbe birdi ḥalḳa ol[2] ṣāḥib-şeref
cümle’i[3] mānende-i Aṣḥāb-ı Kehf

cümlesi Ḥaḳ yolıġa[4] āheng itip
kūçe-i ‘işyāndın āḫir teng itip

kilür[5] irdi cümlesi çeşm-i teri
‘İṣmetu’llāh’nı elemlig māderi

60 ġarḳa-i Ḥaḳ[6] raḥmet-i der-cūşıge
tef tef-i pāyı[7] yetüşti gūşige

bildi ferzend-i dilāver kiledür
yol adaşken ‘İṣmetu’llāh kiledür

çıḳtı ferzend aldıge pīş-vāz
kördi ferzendini bā-sūz u güdāz[8]

63 cümle gerd-ālūd elem-perverde
dilde zinde zāhirde mürde[9]

117B her birini sīneside derdi[10] bar
ab-ı çeşm ü reng-i ḫūn-ālūdı bar

ol ‘azīz-i mu‘teber dil-bendini
çün ḳuçaġlap boynıdın ferzendini

66 dir idi menzilġa[11] yetmep-sen henüz
an͡glamap-sen būy-ı īmāndın rumūz

yıġlagin ferzend tā cān barıça
tā tenin͡gde ḳaṭre-i ḳan barıça

---

[1] Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[2] ol: bu KK
[3] cümlei: cümlesi KK
[4] yolıġa: yolıda KK
[5] kilür: barur KK
[6] ġarḳa-i Ḥaḳ: ġarḳ-i Ḥaḳ’nı KK
[7] tef tef-i pāyı: tep tep-i pāyı KK
[8] Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[9] Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[10] derdi: derd KK
[11] menzilġa: menzilge KK

yıġlagin ferzend çün vaḳt ötti dip
gevher-i īmān ḳolumdın kitti dip [1]

69 yıġlagin ferzend reh-i behbūd imes
vaḳt-i rıḥlet yıġlaġanıñ͡g[2] sūd imes

yıġlagin ferzend nūr ḳılġay[3] naṣīb
çün ḳıyāmet hem yaḳın kildi ḳarīb

yıġlagin ferzend tapar-sen ḥayāt
bār-ı vezmīndür ü bārīkdür ṣırāṭ

72 yıġlagin ferzend meydān ilgeri
hem terāzū birle mīzān ilgeri

yıġlagin ferzend ġam-ı ḫavf-ı saʿīr
hem ʿazāb-ı gūr hem münkir nekīr

yıġlagin ferzend ḳıyındur bendelik
çün[4] ḥuṣūṣan telḫī-i[5] cān kendelik

75 yıġlagin ferzend[6] yıġlardı resūl
munda çün[7] maʿlūm imes redd ü[8] ḳabūl

yıġlagin ferzend[9] nefsiñ͡g şīr-i ner
kim ki peyrev boldı cāyıdur saḳar

yıġlagin ferzend[10] ṭāʿat ḳılmadıñ͡g
vaḳtni ötkerdiñ͡g ʿibādet[11] ḳılmadıñ͡g

78 yıġlagin ferzend[12] bereriñ͡g yoḳ seni

---

[1] Bu beyit KK’da yoktur.
[2] yıġlaġanıñ͡g: yıġlageniñ͡g KK
[3] ḳılġay: ḳılgey KK
[4] çün: hem KK
[5] İzafet hemzesi TK’da yok, TK2’de var.
[6] yıġlagin ferzend: yıġla ey ferzend KK
[7] çün: hīç KK
[8] “ü” TK’da yok, TK2’de var.
[9] yıġlagin ferzend: yıġla ey ferzend KK
[10] yıġlagin ferzend: yıġla ey ferzend KK
[11] ʿibādet: zirāʿat KK
[12] yıġlagin ferzend: yıġla ey ferzend KK

ḥāṣılın͡g yoḳ kişt ü kārın͡g yoḳ seni

yıġlagin ferzend[1] heme ḳan yuttılar
enbiyā dünyāda[2] yıġlap öttiler

118A yıġlagin ferzend[3] kön͡glün͡g taptı feyż
āb-ı çeşmin͡gdür ḳolun͡ga berg-i sebz

266 81 tuḫfe iltkin bu mübārek ābdur
şāhnı der-bārıda nā-yābdur

ḳıymeti bisyār irür bu dürr-i sāf
narḫıge erzençe yoḳtur kūh-ı Ḳāf

yıġla ey ferzend ḫasta bara-sen
sen bu yolda bār-ı beste bara-sen

84 yıġlar irdi ikki yüz toḳsan kişi
cümle rencūr u heme pür-nālişi

Ḫvāce-i Büzürg uşal pīr-i Necār
barur irdi ḥac sarı[4] ol nāmdār

nūr yaġardı girye-i der-cūşıge
yetti āhir Naḳşibend'ni gūşıge

87 himmet-i ʿālī-i şeyḥ-i muḫteşem
kördi cümle gerdeni dergehke ḫam

bardı kāmil cez̠b-i ḥālātı bilen
dilde toḳḳuz min͡g kerāmātı bilen

cümleni başın köterdi ol İmām
mevc-i raḥmet cūş urardı ṣubḥ u[5] şām

90 tevbe ḳılgenler heme bir boldılar
cümlesi nūr-baḫş pür-nūr boldılar

---

[1] yıġlagin ferzend: yıġla ey ferzend KK
[2] dünyāda: dünyāge KK
[3] yıġlagin ferzend: yıġla ey ferzend KK
[4] ḥac sarı: ḥacge o KK
[5] "u" TK'da yok, TK2'de var.

körgin ey bir müştiperni āhını
açtı Ḫālıḳ'nı uluġ dergāhını

bī-sebeb raḥmet ḳaçan ḳılġay[1] be-cūş
lāyıḳ-ı raḥmet imes ṭāʿat-fürūş

93 raḥmet ʿācizlerġadur köp[2] kār ḳıl
dīdelerni eşk bilen ḫūn-bār ḳıl

raḥmet ʿācizlergedür dīvāne bol
derdligler başıdın pervāne bol[3]

118B bu sebebdin aydılar çün Mevlevī
ḳutb-ı rabbānī vü ġavs̱-ı müntehī

رحمتم موقوف جوش کریه هاست
چون کریست از بحر رحمت موج خواست

194

ġazel

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

āḫir kārıŋ neçük bolġay[4] bu yolda bī-ḫaber yıġla
heme ḥāk içre cā buldı ḳopup[5] şām u seḥer yıġla

eger maḥşerde gūrdın sürḫ-rū bolup ḳopay diseŋ
ḳadiŋni ḫam ḳılıp dergehde[6] baş ur bīşter yıġla

3 yanıŋdın şīr-merdler kitti hergiz ʿibret almay-sen
kil ey ferzend-i ḳābil nāle ḳıl dāġ-ı peder yıġla[7]

ḫaber tapmay cihāndın bara-sen pīş-āmediŋdin ḫayf
yoluŋ üstide tüşti ṣad girihdür[8] ʿaḳbeler yıġla

---

[1] ḳılġay: ḳılgey KK
[2] ʿācizlerġadur köp: ʿācizlergedür ḳop KK
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] bolġay: bolgey KK
[5] ḳopup: turup KK
[6] dergehde: dergehke KK
[7] Bu beyit KK'da yoktur.
[8] girihdür: girihdür KK

sehel ābī imestür[1] ḳaṭresi mānend-i gevherdür
ḳıyāmet āb-rūyı[2] izlesen͡g ḫūn-ı ciger yıġla

6 kimi ki āb-ı çeşmi yoḳ ḳoyar Ḥaḳ çeşmige dūzaḫ
yapar ʿaybın͡gnı āḫir munda dāyim nevhager[3] yıġla

gūristānın͡gnı şemʿidür ü[4] īmānın͡gnı nūrıdur
peder kitti sen'em kitmaḳçı-sen[5] cān-ı püser yıġla

267 işekni yālı dik saḳḳal aḳardı kirmedin͡g yolġa
bu ḫāristānge balçıġ köpdür ey pīr-i ḫar yıġla[6]

9 cünūn ṣaḥrāsıdur ʿāşıḳlarıġa[7] Mebde-i Nūr'ı
eger deryānı tutsan͡g[8] Meşrebā sen teşneter yıġla

195

ġazel[9]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

irip āfet-i ḳıyāmet vehmidin ey cān ten yıġla
īmānın͡g bolsa ey kāmil ḳıyāmet vehmidin yıġla

sefer ḳattıġ (u) destin͡g ḫuşk şāh aldıda tuḫfen͡g yoḳ
şu meclislig bilen kitmaġçı-sen mānend-i men yıġla

3 çünān köygin ki dūzaḫ rāhın͡ga Firdevs dek bolsun
eger kön͡glün͡ge derdin͡g bar çün Veysü'l-Ḳaran yıġla

119A ḳażā birlen ḳaderni ortasıda menzil eylep-sen
ecelni tīşesi başıge tigmey kūh-ken yıġla

---

[1] ābı imestür: āb imesdür KK
[2] āb-rūyı : āb-rūyın KK
[3] dāyim nevha-ger: ḳoygin baḥr-i ber KK
[4] şemʿidür ü: şemʿidür KK
[5] kitmaḳçı-sen: kitmaġçı-sen KK
[6] Bu mısranın vezni bozuk.
[7] ṣaḥrāsıdur ʿāşıḳlarıġa: deryāsıdur ʿāşıḳlarıge KK
[8] tutsan͡g: yutsan͡g KK
[9] Bu gazel TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

ġanīmetdür bu ʿömrün͡g tağne mundaġ vaḳtni tapman͡gdur
senin͡g tābūtke tigmey tenge çulġanmay kefen yıġla

6 şehādet şerbeti ʿāşıḳlarıge ḳand-ı kāmildür
eger s̱ābit-ḳadem-sen baş köterme nevḥadın yıġla

cihān ḳıymet bahāsı āb-ı çeşmin͡gdür eger bilsen͡g
kön͡güldin naẖvetin͡gni kende ḳıl bī-mā vü men yıġla

feraẖ-baẖş-ı īmāndur luṭf-ı Ḥaḳ'dın Mebde-i Nūr'ı
sen'em bir kün kiter-sen Meşreb-i şīrīn-süẖan yıġla

196

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

تانكريد كودك حلوا فروش

بحر بخشا يش كجا آيد بجوش

çün icābet giryedin ḥāṣıl bolur
belki envār-ı īmān kāmil bolur

3 bardur her giryege nūrdın naṣīb
yıġlasa[1] rencūr şifā baḥşlar ṭabīb

ol[2] şifāge ḥāṣṣiyet bisyārdur
līk[3] tapmaġı anı düşvārdur

197

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

terk-i dünyā ḳıldı bir āzāde'ī
tüşti Ḥaḳ yolıge[4] kār-üftāde'ī

cüst ü cū ḳıldı īmān meh-tābını

[1] yıġlasa: yıġla KK
[2] ol: o KK
[3] līk: kilse KK
[4] yolıge: yolıda KK

şalge sattı cāme-i kimḫābını

3 aldıda bu ḥalḳ-ı zāhidler[1] heme
taʿne ḳıldılar ekābirler heme

aydılar sendin ḳılur irdük ümīd
hem kelān ḫayl u ʿazīz ü mū-sefīd

119B san͡ga ne lāzım çünān[2] aḥvāl-i bed
merdġa der-kārdur rāh-ı ḫıred[3]

6 ẓāhirin͡gni kende ebter eyledin͡g
hemçü ḳallāş u ḳalender eyledin͡g

aydı men eblehke köp külmaġ revā
bendelikde süst kilip-men leng-pā

gāv-men dihḳān ḳolıda lāġarī
ne çü gāv-i ṣāf boldum ne ḫarī

9 eyledim ser-rişte-i dīnimni güm
hem bu dünyā hem o[4] dünyā rū-yı şūm

aḳrabā ḫaylide nāmı tapmadım
hīç maḳṣūd-ı tamāmı tapmadım

şevket ü ʿizzet heme bī-kār iken
kārnı taḫtıda kārı bar iken

12 men ki bu pest kūçelerde[5] ṭay urup
ḳayda iblīslerni dükānın ḳurup

yüzüme tüf din͡g dilim efkār itin͡g
mis̱l-i men dik ḫırṣ u[6] ḥūkdın ʿār itin͡g

çün salın͡g her laḥẓa pāyımġa[7] resen

---

[1] zāhidler: zāhirler KK
[2] ne lāzım çünān: lāzım yoḳ çünīn KK
[3] rāh-ı ḫıred: hūş-ı ḫıred KK
[4] bu ... o: o ... bu KK
[5] ki bu pest kūçelerde: yaman bes kūçelerni KK
[6] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[7] her laḥẓa pāyımġa: bu laḥẓa pāyımge KK

Rūm'dın südren͡g ki[1] tā şehr-i Deken

15 merdī sorsa merd pāyıge resen[2]
munça südrep ni üçün[3] çūb ura-sen

268 her ḳademde līk se-ṣad çūb urun͡g
südren͡g u zīnhār çābuk tīz yörün͡g

sizler aytın͡glar īmānnı bilmegen
vaḳti ötti bendelikni ḳılmagen

18 bire-miz[4] āzār bu şermendeni
hem-çü rüsvā-yı cihān-ı kendeni

ġarḳa-i naḥvet īmānda maġzı yoḳ
mū-sefīd ʿömride[5] kār-ı naġzı yoḳ

120A hem-çünān ḳallābegī derd-i kemīn
hem ʿazāzil leşkeriġa[6] hem-nişīn

21 yoḳ peşīmāndın dilige[7] dūd-ı āh
hem o dünyā hem bu dünyā rū-siyāh

hem-çünīn ittin͡g ü[8] müşti toldurun͡g
çün ser ü[9] pāyımġa[10] muḥkem-ter urun͡g

vāy sezzāy meni dek nā-insāf
dīnini dünyā üçün ḳılgen ḫarāb[11]

24 ʿaḳlı yetken ḥalḳ zārī ḳıldılar
ʿacz-i pākini ṭalebde bildiler

---

[1] südren͡g ki: südren͡g KK
[2] merdī sorsa merd pāyıge resen: merd sorsa munı pāyıda resen KK
[3] südrep ni üçün: südrey-sen anı KK
[4] bire-miz: bire-biz KK
[5] ʿömride: ʿömrige KK
[6] leşkeriġa: leşkerige KK
[7] dilige: dilide KK
[8] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[9] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[10] ser ü pāyımġa: ser-i rūyumge KK
[11] ḫarāb: ḫilāf KK

ol ki ʿaḳlı yetmedi ġāfil idi
küldi aḥvāliġa[1] ol cāhil idi

yüz peşīmānlik bile yol üstide
ḳılur irdi āh urup āb-ı dīde

27 Ḫᵛāce Müslim ʿārif-i mürşīd-i Belḫ
kördi bu efsürde-dilni kām-ı telḫ

der-güzer irdi uşal deryā-yı hūş
giryesidin himmet-i şeyḫ kildi cūş[2]

çün ḳucaġlap gerdenidin ol īmām
didi sāyem tüşti kārın͡gdur tamām

30 luṭf-ı Ḥaḳ'dur çeşm-i nemnākin͡g seni
Kaʿbe-i cāndur dil-i pākin͡g seni

men san͡ga ḫᵛīş-i ciger-bend-i ḳarīb[3]
bolma ey mużṭar sorap kildi ṭabīb

muʿaṭal bārān irür kişt-i dürüst
rīşeler muḥkem bolur bolmastu süst

33 çeşm-i raḥmet irür āb-ı dīden͡g
zūd birür bāġ-ı īmānge āb-reng

üzme ümīdin͡gni sulṭān luṭfıdın
çünki[4] Edhem bolgin ü yā mis̱l-i men

120B boldı rūḥı rişte-i ʿārifke sayd
didi Ḥaḳ uçrattı[5] mānend-i Cüneyd

36 keh-rübāge irkeşey mānend-i ḫas
tā ki bāḳīdür tenimde nīm-nefes

zārī her çendī ki ol dilni bozar
zārīlig ḳullarġa şehdindür naẓar

---

[1] aḥvāliġa: aḥvālige KK
[2] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[3] ḫᵛīş-i ciger-bend-i ḳarīb: ḫᵛīş-ü ciger-bendim ü ḳarīb KK
[4] çünki: yā çü KK
[5] uçrattı: uçradı KK

çirkinetlig cāme ṣābūnnı tapar
her günehke tevbe lāzım ey püser

39 rū-siyāḥ raḥmetke nezdīk ey nigū
ṣad peşīmāndur o ḳavmge āb-rū

269 ey Ḫudāyā giryemizni ṣādıḳ[1] it
bendeni maḳṣūdı budur ʿāşıḳ it

köre-men heft-āsmān deryā-yı ḫūn
ḫūn imestür ġirye-i ṣāḥib-cünūn

42 cümleni maḳṣūdı men ʿāşıḳ bolay
bendelikni yolıda ṣādıḳ bolay

ḫāṣlarnı maṭlabıdır bu kelām
kimni nefsi bendelikde boldı rām

dil temennādın ki[2] mütvārī bolup
ḫūn-ı ḥasret dīdedin cārī bolup

45 tuḥfe-i ol şeh irür köz yaşısı
bāre bāre zerge aylangey misi

gevher-i īmān tiley-sen girye ḳıl
kīmiyā-yı cān tiley-sen girye ḳıl

devlet-i ʿuẓmā irür çeşmterin͡g
yıġla ṣād ümmet digey peyġam-berin͡g

198
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

heft-ten bar irdiler ṣāḥib-naẓar
cümlesi dīdār-cūy u[3] çeşm-ter

---

[1] giryemizni ṣādıḳ: giryebizni ṣābūn KK
[2] dil temennādın ki: ol temennādın KK
[3] “u” TK’da yok, TK2’de var.

121A zāhidī boldı bularge rū-be-rū
tā bulardın taʿlīm alġay yār ḫ̮ū

3 dilde derdi yoḳ idi bī-kār idi
yıġlamak an͡ga[1] ʿaceb düşvār idi

ārzū-yı giryedin şeb-tā-be-rūz
yoḳ idi kön͡glige[2] nīm-cev derd-i sūz

ki bularnı āb-ı çeşmi luṭf-ı Ḥaḳ
kilür irdi mülk-i firdevsdin ṭabaḳ

6 ḳutları engūr-ı cennet ṣubḥ u şām[3]
bī-ṭabak bī-dīg idi ġaybdın ṭaʿām

keşf-i zāhidġa[4] bu sır maʿlūm idi
kūçe-i ʿışḳ rāh-ı ser-der-güm idi

āḫ̮iri aydı bu sevdāda öley
zūd meni hem-dem ḳılın͡g hem-reh[5] bolay

9 aydılar ol ḳavm biz dil-dāde-miz[6]
ṣad belānı tīriġa āmāde-miz[7]

bizge hem-dem ḫalḳ āġūlar içer
belki dünyā birle ʿuḳbādın kiçer[8]

bizge hem-dem bolmagin āfet yeter
turmagin perhīz ḳıl başın͡g[9] kiter

12 bizge hem-dem ḫalḳ āgū līmū kerek
maḳṣūdı dünyā vü ʿuḳbā hū kerek

çün bol'almas hem-nişīn şehvet-perest

---

[1] yıġlamak an͡ga: yıġlamaġ mun͡ga KK
[2] kön͡glige: kön͡glide KK
[3] ṣubḥ u şām: ṣubḥ şām KK / "u" TK'da yok, TK2'de var.
[4] zāhidġa: zāhidge KK
[5] hem-dem ... hem-reh: hem-reh ... hem-dem KK
[6] dil-dāde-miz: üftāde-biz KK
[7] tīriġa āmāde-miz: tīrige āmāde-biz KK
[8] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[9] turmagin ... başın͡g: kūr çeşm ... cānın͡g KK

cirkenür hüşyārdın elbette mest

sen özin͡gni evvelīn tecrīd ḳıl
son͡gra kilgin girye-i taḳlīd ḳıl

15 bolmasa ẖāṭırda çün sūz u güdāz
közġa[1] ḳoy sirkeni yā āb-ı piyāz

270 san͡ga aytmay-miz şu sāʿat yıġlagin[2]
girye ḳılsan͡g evvel ʿādet eylegin

121B ança telḫīler irür dīden͡ge ḳoy
āb-ı çeşmlig ḥalḳnı körsen͡g sürt rūy

18 men işittim bir şināver merdeki
ki baġalda bar idi bir kūdeki

gāh zānūdın an͡ga ābī ḳılıp
ṭıflnı mānend-i mürġ-ābī ḳılıp

künde çün efzūn bolup[3] bir ḳadd-i cev
köhne boldı meşḳı birdi meşḳ-ı nev

21 dihke yetti terbiyet[4] endīşe'i
baʿd-ez-ān başıge ḳoydı[5] şişe'i

k'ey sen'em mā vü menīdin ḳol yugin
bezmde boynı igilġan[6] oltugin

girye-i meşḳ eyle gūristānġa[7] bar
yā bizin͡g dik gūşe-i virānġa[8] bar

24 ẖalḳ ara maʿlūm ḳılma ḥālni
köz arıtmaḳ[1] vaḳti al rūy-mālnı

---

[1] közġa: közge KK
[2] aytmay-miz ... yıġlagin: aytmay-biz ... eylegin KK
[3] bolup: ḳılıp KK
[4] terbiyet: beter itip KK
[5] ḳoydı: ḳoygey KK
[6] igilġan: igilgen KK
[7] eyle gūristānġa: itkin gūristānge KK
[8] bizin͡g dik gūşe-i virānġa: bizi dik gūşe-i virānge KK

evvelīn[2] aḳar dīden͡gdin ḫ̮ālī āb
ḥāmī-i giryen͡gdür ey Meḥmed Türāb

gerçi evvel ḳatre-i ābī budur[3]
bāre bāre āb-ı zerd-ābī budur[4]

27 bāz maġrur bolma ey Meḥmed Ḥakīm
bendelikde aḳtı çeşmimdin çü rīm

bāre bāre ḫ̮ūnge aylangey bu āb
reng-i īmānın͡g[5] tapar ṣad māh-tāb

kār ḳıl zīnhār bī-ġam oltuma
ḥaşrdın īmīn bolıp dem oltuma

30 reng-i ḫ̮ūn taptı çü yaşın͡g yār bol
baʿd-ez-ān dergehde ḫ̮iẕmetkār bol

dāyeler bardur ki pür-pistān şīr
tıflge der-kārdur sūz-ı nefīr[6]

122A evvel evvel girye ḳılġan pes pesi
şād uyġangey mü[7] nālemdin kesī

33 kördi ki baḳmaydu[8] māder müstemend
zūr urup āvāzını eyler bülend

cümleni üstādı kildi gūdekān
bi'l-ḥuṣūṣan āh-ı serd-i şīr-mekān

aydı ol zāhid bu iş pür-zūr iken
şīre-merdler munda kildi mūr iken

36 men ki zühdni riştesige müstemend
zühddin[9] hīç işni bilmedim bülend

---

[1] arıtmaḳ: arınur KK
[2] evvelīn: evveli KK
[3] budur: bolur KK
[4] budur: bolur KK
[5] reng-i īmānın͡g: rengidin īmān KK
[6] sūz-ı nefīr: sūz-u nefīr KK
[7] uyġangey mü: uyġangey mi KK
[8] baḳmaydu: baḳmadı KK
[9] zühddin: zühdni KK

aytur irdim girye hem āsān imiş
sehlter ḥalḳ dīdesi giryān imiş

imdi men bu yolda boldum[1] fehmīde
kūh-kenlik rīziş-i āb-ı dīde

271 39 girye ḳılmaḳ çün[2] dil-i bī-dārdur
kārnı ötkerme vakt-i kārdur

baġladı bilini iḫlāṣdın kemer
tā bol'em bolġay ḳatār-ı çeşm-ter[3]

hem ʿibādet ḳıldı hem ḳan yıġladı
vehm-i maḥşerdin ki[4] çendān yıġladı

42 ḳāmeti ḫam boldı hem rengi ẓahīr
ez-berāy-ı şiddet-i rāh-ı ḫaṭīr

heft-tenġa[5] kildi ilhām-ı nigū
işni zāhid dik ḳılın͡glar mū-be-mū

giryesi boldı ki ṭāʿātige żam[6]
ḳılmadı zāhid dem-i ṭāʿatnı kem

45 ḫūn-ı efzūn boldı iş kıldı[7] ziyād
nā-murād irdi dürüst taptı murād

an͡gladı bu heft-ten āvāz-ı pāk
ḳıldılar her dem girībān çāk çāk

ḫūy-ı zāhiddin alıp ḥalḳ himmeti
ḳıldılar nigū ḳavīter ṭāʿatı

122B 48 tavladı heft-tenġa[8] zūd elṭāf-ı Ḥaḳ
heft ṭabaḳ boldı körün͡g heft-ṣad ṭabak

---

[1] bu yolda boldum: boldum bu yolda KK
[2] ḳılmaḳ çün: ḳılmaġ kār KK
[3] Bu beyit KK'da yoktur.
[4] maḥşerdin ki: maḥşerdindü KK
[5] tenġa: tenge KK
[6] giryesi boldı ki ṭāʿātige żam: girye boldı ki ṭāʿātige ḫam KK
[7] ḫūn-ı efzūn boldı iş kıldı: ḫavf-ı efzūn boldı iş boldı KK
[8] tenġa: tenge KK

toldı āḫir berkātige[1] şehr-i Rūm
cümleni[2] destige miftāḥu'l-ʿulūm

nisbeti deryāça boldı feyż-ı Ḥaḳ
ḫalḳ anı dīvārıdın taptı[3] sebaḳ

51 bil es̱erlig giryelerġa[4] şarṭ budur
girye-cū bol giryelig ḫalḳġa[5] yügür

künde meşḳ itkin ʿazīzim giryeni
merg kildi ne seni ḳoyġay meni

ḥālā dem barıda rāh-ı ġam tutay
men özüm ölmey turup mātem tutay

54 tā ḳılay öz ḥālime ṣad nevḥa'i
ger belā deştide ḳalġan[6] teşne'i

aḫtarur āb-ı menem[7] āb aḫtaray
dīn u īmānımġa[8] meh-tāb aḫtaray

feyż tiley ẕāt-ı muḳaddesdin müdām
tā tüney vīrāne yerlerġa[9] maḳām

57 uçragey şāyed muḥibbān-ı Ḫudā
dest tutġay[10] vaḳt-i teng-destlikde şāh

her demī ki ötedür bu nevḥada
muġtenemdür bendege āb-ı dīde[11]

ḫoş kilür zār-ı tażarruʿ bendedin
līk ber-cā-mānde ser-efgendedin[12]

---

[1] āḫir berkātige: berkātige āḫir KK
[2] cümleni: cümlesin KK
[3] taptı: aldı KK
[4] bil es̱erlig giryelerġa: aṣl es̱erlig giryelerge KK
[5] ḫalḳġa: ḫalḳḳa KK
[6] ḳalġan: ḳalgen KK
[7] āb-ı menem: āb-u menem KK
[8] īmānımġa: īmānımge KK
[9] yerlerġa: yerlerge KK
[10] tutġay: tutkey KK
[11] Bu beyit KK'da yoktur.
[12] Bu beyit KK'da yoktur.

199

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

H̱ᵛāce-i Ẕü'n-nūn ʿazīz-i muʿteber
Şām'dın ḳıldı uşal ʿārif sefer

272 ḳarye'īge tüşti kāmil nā-gehān
boldı ol kāmil dihke[1] mihmān

3 açtı bāṭın çeşmini ʿālī-maḳām
dihde bar irdi ẖünāṣā merd imām

hem-çünīn pūşīde ḥalḳdın maḥfī sır
yapıp irdi ʿaybını luṭf-ı ẖabīr[2]

bildi esrār-ı nihānnı evliyā
ḳılmadı hergiz o merdge iḳtidā

123A 6 ottuz yıl[3] irdi imām-ı ḥalk idi
ẖūy boyı[4] belki rām-ı ḥalḳ idi

şeyẖ aydı maḥfī tutsam[5] sırr-ı rāz
boladur ümmetġa[6] noḳṣān-ı namāz

līk eger aytsam ki[7] āteş-pāre'i
raẖne bolġay[8] bir dil-i bī-çāre'i

9 kilür irdi[9] ġaybdın ilhām-ı ṣāf
men ki yaftım[10] ki sen'em ʿaybını yaf

Muṣtafā'nı destide tīġdu dem
yapma şeyẖ başı͡ngnı ḳalem[1]

---

[1] dihke: evde KK
[2] ẖabīr: başīr KK
[3] yıl: il KK
[4] boyı: boy KK
[5] tutsam: itsem KK
[6] ümmetġa: ümmetke KK
[7] aytsam ki: aytsam KK
[8] bolġay: bolgey KK
[9] irdi: ol dem KK
[10] yaftım: yaptım KK

luṭfige baḳsa şerīʿat ḳaladur
bī-şerīʿat ḳurb-ı vīrān kāledür

12 āḫiri[2] aydı ki men hem-dem bolay
mis̱l-i şehdī zehrġa maḥrem bolay

yahşı irmiş ādemīge ünsiyet
ünsiyetlikdin tapılġay[3] cinsiyet

ḳaldı şeyḫ ol kārvāndın nā-gehān
didi ruḫṣatdur kitin͡g ey kārvān

15 ehl-i zühdni[4] köre-men ṣıdḳ-ı tamām
ḫoş ḳırāʿat kāmil-i mollā[5] imām

ʿilmler bardur firāvān ötkerey
men bu merd aldıda Kur'ān ötkerey

kārvān-ı Ẕü'n-nūn[6] irdi nā-beled
merdge pūşīdedür nūr-ı aḥad

18 tapa-men ḥac yolıda kān-ı ḥarac
bir mesā'il ṣad-lek ü heftād ḥac

ṭālib-i fażlım ne ḥacc-ı ẓāhirī
ḳayda dāver[7] bolsa emr-i ḳādirī

kārvāndın ḳaldı ol ṣāḥib-duʿā
boldı ḫünṣā merdge[8] şāgird-nümā

123B 21 on bir yıl ḳaldı bu dürni[9] saçmadı
sırr-ı maḫfīdin demī leb açmadı

didi ḳarıp-siz yörümen͡g olturun͡g
mescid-i ḳavmni özümġa[1] tapşurun͡g

---

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] āḫiri: āḫirin KK
[3] tapılġay: tapılgey KK
[4] ehl-i zühdni: ehl-i dīnni KK
[5] kāmil-i mollā: kāmil-ü mollā KK
[6] Ẕü'nnūn: Ẕü'nnūn'ge KK
[7] dāver: dārū KK
[8] ḫinṣā merdge: cins ol merdge KK
[9] bir yıl ḳaldı bu dürni: il ötti dür KK

ḫizmet-i şāyeste eyley ihtimām
cāyın͡gızġa[2] men bolay mollā imām

24 her ḥarfni maḫrecini körsetin͡g
Kaʿbe'din ḳaldım ki Ḳur'ān örgetin͡g[3]

on bir yıl gerçi ki turdı[4] rāh-ber
kiçe feryād eyler irdi çeşm-ter

rūz-ı dīger merd çün ḳıldı su'āl
nime dip her kiçedür sen teng-ḥāl

273 27 ḥalḳ nālen͡gdin boluptur derd-i ser
töke-sen her saʿatīde çeşm-ter

aydı dil-teng-men[5] dilimni kavlaman͡g
man͡ga lāzımdur uray başımġa[6] seng

man͡ga bir hem-dem birāder bar idi
özi ḫünsā irdi vü[7] bī-kār idi

30 ʿilmde maḳbūl çendīn ḫāṣ u ʿām[8]
ʿöẕr bisyār ü özi mollā imām

an-ḳader aydım ḳulaḳ[9] hem salmadı
an͡ga gevherlerni töktüm almadı

vaḳt[10] öldi kitti ey cān peder
menzilin kördüm anı heftüm saḳar

33 hīç kim şundaġ münāfıḳ bolmasun
ki teni dūzaḫke layıḳ bolmasun

şeyḫ īmān[1] kārıdın aldı ḫaber

---

[1] özümġa: özümge KK
[2] cāyın͡gızġa: cāyın͡gızge KK
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] yıl gerçi ki turdı: il gerçi ki turardı KK
[5] dil-teng-men: tengdür-men KK
[6] başımġa: başımge KK
[7] ḫünsā irdi vü: ḫünsā merd irdi KK
[8] çendīn ḫāṣ u ʿām: çendān ḫāṣ ʿām KK
[9] ḳulaḳ: ḳulaġ KK
[10] vaḳt: vaḳtī KK

boldı peydā mun͡ga hem bir çeşm-ter

ʿarif aydılar seni giryen͡g nedür[2]
sözni men aydım u boldum[3] bī-ḥużūr

124A 36 didi ḫün̲s̱ā-men yürekke taş uray
tā-key'em ʿaybımnı ḫalḳdın[4] yaşuray

man͡ga hem bardur çünīn tīg-ı kesel[5]
tevbe ḳılsam yaḫşıdur pīş ez-ecel

aydı ʿömrün͡g ötti boldı ġarḳ-ı nevm[6]
gerdenin͡ge bāḳī ḳaldı ḥaḳḳ-ı ḳavm

39 āşkār itkin bu sözlerni bu kün
ḫalḳ namāzını iʿāde eylesün[7]

oḳusun aḥvālige lāyıḳ ḳażā
bāḳī ḳalgenlerni ʿafv itkey Ḫudā[8]

tevbe ḳıldı vü[9] ḥayā ġālib bolup
oltudı ol şeb ṭalebde tirmülüp

42 yıġlar irdi kārlar pür-hīç iken
tekye-gāh-ı maḫlūḳ āḫir hīç iken

kūhlar başımge bolsa ger[10] nigīn
men bu sırnı ḳavmġa[11] itmaġım ḳıyın

ḥālī hem sendin ṭaleb ḳıldım mühim
sen meni ʿaybımnı yaftın͡g[12] yā kerīm

45 merḥamet destin͡gni mażlūmġa[13] uzat

---

[1] īmān: īmānı KK
[2] nedür: nidür KK
[3] aydım u boldum: didim ü boldük KK
[4] ḫalḳdın: sendin KK
[5] bardur çünīn tīg-ı kesel: bar hem-çünīn şundaġ kesel KK
[6] boldı ġarḳ-ı nevm: boldun͡g ġarḳ-ı yevm KK
[7] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[8] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[9] tevbe ḳıldı vü: tevbei ḳıldı KK
[10] bolsa ger: ger bolsa KK
[11] ḳavmġa: ḳavmge KK
[12] yaftın͡g: yaptın͡g KK
[13] mażlūmġa: mażlūmge KK

ḳavmni yā Rab namāzını tüzet

an-ḳader köydi ki bağrı boldı āb
sīnesidin rū birip būy-ı kebāb

sāʿatī bar irdi Ẕü'n-nūn'ġa[1] nidā
çün yetüşti şeyḫke ilhām-ı Ḫudā

48 cümle ehl-i ṣavm[2] ehl-i yevmni
men tüzettim ṭāʿat-ı ol ḳavmni

kön͡glin ağrıtma bu yoldın ḳılma süst
her şikestler luṭf-ı pākimdin dürüst

bāz müşfiḳ raḥmeten li'lʿālemīn
aydı Ẕü'n-nūn'ge uşal şāh-ı yaḳīn

124B 51 luṭf-ı pākin tökti raḥm[3] itti Ġafūr
ki hidāyet ḳıl bu ḳavm[4] rencūrdur

274 irte birlen bar idi ol mübtelā
ḫoşlaşıp ḳavmge beġāyet tuttı rāh

aydı[5] ʿārifke ḳarārım ḳalmadı
ḳavmge aytkündik medārım ḳalmadı

54 ehl-i ʿiṣyānnı zebānı bestedür
dārge bargünçe pāyı[6] ḫastedür

kimni munda iltseler olturgeni[7]
ḥarfidin hergiz tap'alman͡g maʿnānı

merd-i şermende zebān-ı kūteh irür
āb-rūyı nāle birlen āh irür

57 bar imiş cāyıda bir Ẕü'n-nūn nām
ol muḥibbān-ı Ḫudā ʿālī-maḳām

---

[1] Ẕü'n-nūn'ġa: Ẕü'n-nūn'ge KK
[2] ehl-i ṣavm: ehl-i ṣavm ü KK
[3] raḥm: luṭf KK
[4] bu ḳavm: ʿaceb KK
[5] aydı: didi KK
[6] pāyı: pāy KK
[7] olturgeni: oldurgeni KK

Kaʿbe’dür h̬āk-i der-i dīvārı hem
gerdenimni h̬am ḳılay aldıda hem[1]

yolnı körsetġay meni ser-geşteġa[2]
mi n͡g belā-yı derd bilen āġuşteġa[3]

60 h̬oş ḳal ey mihmān ḥālim boldı teng
cāy kilse dūr irür baḥrdin neheng[4]

tā tirig-sen aytmagin sırrımnı yār
ey be-h̬aḳḳ-ı zāt-ı pāk-ı Kirdgār[5]

şeyh̬ aydılar seferni vaḳti yoḳ
çün sefer bar u ḳolu n͡g a rah̬tı yoḳ

63 şeyh Ẕü’n-nūn merdegī seyyāhdur
özi hem sendin[6] beter güm-rāhdur

gerçi nāmı şehrlerġa münteşir
özi ẓālimdür dili anı faḳīr

bu süḥannı fehm ḳıldı bī-h̬uṭūr
bārhā izlep idim Ẕü’n-nūn şudur

125A 66 bī-tereddüd oltumaydur[7] sāʿatī
şükr bisyār u hezārān ṭāʿatı

ʿayb-ı kārım bar idi ser-der-gümī
boldı oḥşar evliyāġa[8] maʿlūmı

tā meni nefsimġa[9] birgey gūş-māl
pāklardın h̬alḳ bolup[10] ṣāḥib-kemāl

69 tuttı dāmānını ey ṣādık perī[11]

---

[1] h̬am ḳılay aldıda hem: kec ḳılay aldıda h̬am KK
[2] körsetġay meni ser-geşteġa: körsetkey meni ser-geştege KK
[3] belā-yı derd bilen āġuşteġa: belā vü derd bilen āġuştege KK
[4] cāy kilse dūr irür baḥrdın neheng: tā devā boldı ol rencūrdın neheng KK
[5] Bu beyit KK’da yoktur.
[6] hem sendin: sendin hem KK
[7] bī-tereddüt oltumaydur: bī-tereddüd oltumadı KK
[8] evliyāġa: kāmilge KK
[9] nefsimġa: nefsimge KK
[10] bolup: irür KK
[11] ṣādık perī: ṣāḥib-perī KK

her neçük cūyendeġa[1] sen ḥāzırı

luṭf-ı pākiñ͡g cümleġa[2] sermāyedür
sāyesiz[3] bī-serlere ol sāyedür

men berīn bī-dest ü[4] pānı yolġa sal
ejdehā kāmıdadur-men tartıp al

72 ḳoymagin dünyāda nevmīd ü esīr
cümle ber-cā-māndelerge dest-gīr

ḳurb-ı devlet tavladı her bendege
uçratur[5] ol ʿārif-i bī-nendege

żāyiʿ irmes girye-i şām u seḥer
tā tirig-sen çeşm-ter bol çeşm-ter

75 yıġla mis̱l-i kūdekī ḥalvā-fürūş
şāyed[6] urgey baḥr-i baḫşāyiş be-cūş

tavladı sañ͡ga saʿādetdin şuʿāʿ
girye ḳılġıl dest ü[7] pā ur bā-şücāʿ[8]

her girībān çākni[9] körseñ͡g yārī bol
başıdın aylan anı ġam-ḫᵛārı[10] bol

78 her duʿā tapmas icābet giryesiz
dāyimā[11] bī-girye bolma ey ʿazīz

200
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

---

[1] cūyendeġa: cūyendege KK
[2] cümleġa: cümlege KK
[3] sāyesiz: sāyebān KK
[4] bī-dest ü: bī-dest KK
[5] uçratur: uçradı KK
[6] şāyed: şād KK
[7] “ü” TK’da yok, TK2’de var.
[8] ḳılġıl dest ü pā ur bā-şücāʿ: ḳılgin dest pā ur dest pā KK
[9] çākni: çāk KK
[10] ġam-ḫᵛārı: ġam-ḫᵛār KK
[11] dāyimā: yıġlagin KK

barur irdi yolda Şeyẖ-i Bü'l-Ḥasen
tābūtı kördi vü ẖalḳ-ı encümen

saçar irdi niçe çengāl aḥmerī
mürde üstide nis̱ār eylep[1] zeri

125B 3 pāy-ı tābūtıge ẖalḳ-ı bī-ḥisāb
ehl-i taḳlīdler heme pür-çeşm-āb[2]

didi[3] şeyẖ endīşelerdin ayrılay
nīk ü beddür çün temāşāsın körey[4]

bardı tābūt başıge[5] ol kār-dān
tapmadı ol mürdedin[6] būy-ı īmān

6 aydı kāmil vāy merd-i ẖıyre-ser
āb-rū-yı dü-cihāndın bī-ẖaber

zindelikde birmedi bir gürde'ī
ẖalknı köziġa[7] be-zīnet mürde'ī

āb-rū ol irdi bā-vaḳt iltmedi
merd-i müflisni körün͡g raẖt iltmedi

9 kim ki tapmaydur ʿināyāt-ı vedūd
vaḳt-i rıḥlet zer nis̱ār itmaḳ[8] ne sūd

zindelikde ursa irdi dest ü[9] pā
şād nevmīd[10] itmegey irdi Ḫudā

āb-ı çeşm mānend-i deryā dek kerek[11]
tevbe vaḳti merd-i ẖüns̱ā dik kerek[12]

12 gerçi tökti dīdedin Ceyẖūn'ını

---

[1] üstide nis̱ār eylep: üstige nis̱ār eyle KK
[2] pür-çeşm-āb: çeşm-i pür-āb KK
[3] didi: aydı KK
[4] nīk ü beddür çün temāşāsın körey: nīkdür beddür temāşāsın ḳılay KK
[5] başıge: başıda KK
[6] mürdedin: mürdege KK
[7] köziġa: közige KK
[8] vaḳt-i rıḥlet zer nis̱ār itmaḳ: baʿd-ı rıḥlet zer nis̱ā itmaġ KK
[9] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[10] nevmīd: nā-ümīd KK
[11] kerek: kirek KK
[12] merd-i ẖüns̱ā dik kerek: merd-i ẖünās̱ā dek kirek KK

naḳd taptı Ḫᵛāce-i Ẕü’n-nūn’ını

aylanay ol giryedin cān uçrasa
vaḳt-i rencūrlıḳda[1] loḳmān uçrasa

vaḳt-i mużṭarlikde tutsa destini[2]
an͡ga körsetse bülend ü pestini

15 bu sebebdin aydılar çün Mevlevī
ḳuṭb-ı rabbānī vü ġavs̱-ı müntehī[3]

تانكريد كودكى حلوا فروش
بحر بخشا يش كجا آيد بجوش

201

ġazel[4]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

126A günehlig bende-men vaḳt-i tekellümde zebānım yoḳ
seni luṭfun͡ga ḳaçtım sendin özge mihribānım[5] yoḳ

276 işittim aydı peyġam-ber tażarruʿlig[6] kirek ümmet
ʿameldin ʿilmdin bī-behre ḳıldım sāye-bānım yoḳ

3 namāz u rūzeni bu yolda ġaflet birle ötkerdim
neçük īmīn bolur-men dil ara hergiz gümānım yoḳ

işittim fażlıdın[7] لاتقنطو من رحمة الله[8]’nı
seni vaʿden͡ge[9] cān birsem meni hīç ārmānım yoḳ

ilāhī vaḳt-i rıḥlet ṣādıḳu’l-ḳalbler ḳatarı ḳıl
bir atın͡g lem-yezeldür sendin özge mihribānım[10] yoḳ

---

[1] rencūrlıḳda: rencūrīge KK
[2] destini: desti KK
[3] müntehī: mes̱nevī KK
[4] KK’da bu gazelin başlığı “ġazel-i Īşān Şāh Meşreb” şeklinde verilmiştir.
[5] mihribānım: sāyebānım KK
[6] tażarruʿlig: tażarruʿlüg KK
[7] fażlıdın: fażldın KK
[8] Kuran, XXXIX(Zümer), 53
[9] vaʿden͡ge: yolun͡ga KK
[10] mihribānım: sāyebānım KK

6 nesīm-i ḳatre luṭfun͡g nūrge yetkürdi ḫünsānı
ṭalebde evvel ü āḫir senin͡g[1] dik rāz-dānım yoḳ

egerçi kende-men vāḥidlikin͡gġa[2] bar-men iḳrār
hemeni şāhı-sen sen özge bir şāh-ı cihānım yoḳ

ḳadim ḫam közde yaşım cūş urar Ceyḥūn'ça deryā dek
ʿameldin ʿilmdin şāh aldıda genc-i nihānım yoḳ[3]

9 hemeni kiştiġa yetkür keremdin Mebde-i Nūr'ı
didi Meşreb bu yolda mundın artuḳ dāstānım yoḳ

202

ġazel[4]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

ʿināyāt-ı ezeldür āb-ı dīde rū-siyāhlarge
ḫuṣūṣan bir bolgen nā-tüvān ḳadd-i dü-tālarge

Ḫudā'nı raḥmeti ḫāṣānlarıge bar irmiş dāyim
bu bāʿiṡdin buyurdı girye ḳıl enbiyālarge[5]

3 ḥaḳīḳat raḥmetige ey birāder ġarḳ bolay disen͡g
özün͡gni taşlaman͡g mı ṣoḥbet-i merd-i Ḫudā'large

girībān çāklerni dergehide zūd yeter āhı
elem tartken kişi bihraḳ körüngey pādişāhlarge

bolup taḳvā ki maġrūr emīn olturmaḳ ḫaṭā irmiş
tażarruʿ dürr-i nā-yābīdü yaḫşı pārsālarge

126B 6 körün͡g bir sünnet üçün bu ḫalīfe yıġladı ḳırḳ yıl
uraydı zaḫm sözin her zamān engüşt-i pālarge

sirāc-ı ümmet irdi gevher-i çeşm-i Ebu'l-Ḳāsım
boluptur girye lāzım an͡gla şundaġ reh-nümālarge

---

[1] senin͡g: seni KK
[2] vāḥidlikin͡gġa: vāḥidlikin͡ge KK
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] Bu gazel TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[5] Bu mısrada bir hece eksik. Vezin bozuk.

rumūz-ı çār-erkāndın dilin͡gni ḫālī ḳıl vāʿiẓ
başın͡ga ḫāk saçkin evvelīn ötken ḫaṭālarge

9 kir imdi Mebde-i Nūr baḥrini ġavvāṣı-sen Meşreb
tażarruʿ defteridin remz örget nā-Ḫudā'large

203

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

زان سبب فرمودیزدان والضحی
والضحی نور ضمیر مصطفی

pey-rev-i Aḥmed'ni sen ḳılgin be-cān
tā tapılġay[1] revnaḳ-ı dīn ü īmān

3 kim ki tābiʿdür o dīn-i pākke
ḳol uzatsa zūd yeter eflākke

ḫūblar[2] peydā bolur āgāhıdın[3]
şeş-cihetni revnaḳıdur dīnidin

sen ki ümmet-sen be-cān ḳılgin ḳabūl
vaḳt-i mużṭarlikde ḳol tutġay[4] resūl

6 hem-çünīn luṭf u[5] keremdin ey emīn
ümmeti bolsan͡g ḳolun͡gnı üzmegin

pīr-i kāmil mis̱l-i ol bedr-i münīr
Muṣṭafā dik[6] bolsa çün ṣāfī żamīr

hem-çünān ṣādık kerek ḫūrşīdveş
ḥalḳa-i fitrākıġa[7] Rūm u Ḥabeş

9 lez̠z̠et-i dīnni ne bilsün aḥmaḳī[8]
vaʿẓ işitse ker bolur gūş-ı şaḳī[1]

---

[1] tapılġay: tapılgey KK
[2] ḫūblar: ḳurblar KK
[3] āgāhıdın: āyenidin KK
[4] tutġay: tutkey KK
[5] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[6] dik: dek KK
[7] fitrākıġa: fitrākige KK
[8] ne bilsün aḥmaḳī: ni bilsün bed-żamīr KK

bī-bahā gevherni tökmek kendege
ḫoş yaḳar vaʿẓ hem nigū bīnendege[2]

vaʿẓ-ı kāmilni ne bilsün bed-żamīr[3]
loḳmalardın żaʿf-dil tapkey żamīr[4]

204
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

vaʿiẓī bar irdi ṣāḥib-taḳrīri
Sūretü'l-Ḥac'nı ḳılardı[5] tefsiri

127A ehl-i meclisler heme nā-dān idi
hem esīr-i nān u destūr-ḫān idi[6]

3 merdümi nev nev töker irdi güher
ehl-i meclisler hemesi gūş-ı ker[7]

277 yoḳ idi meclisde ṣāḥib-müstemiʿ[8]
hem-çünān nā-yāb idi ḳalb ü semīʿ

cümle dil-gīr idi bu taḳrīrdin
bes mübārek āyet ü tefsīrdin[9]

6 cümle bī-idrāk ü[10] kūtāh ü tünük
didi meclisni bu merd ḳıldı ḫunük

lāzım irdi bezmde[11] sūr-nāy u nāy
telḫī ḳandaġ dīdemizġa[12] taptı cāy

---

1 Bu mısra KK'da yoktur.
2 Bu beyit KK'da yoktur.
3 Bu mısra KK'da yoktur.
4 żamīr: esīr KK
5 ḳılardı: ḳılaydı KK
6 hem esīr-i nān u destūr-ḫān idi: her kim öz kārıge ser-gerdān idi KK
7 Bu beyit KK'da yoktur.
8 ṣāḥib-müstemiʿ: ṣādıḳ-müstemiʿ KK
9 Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
10 cümle bī-idrāk ü: cümleni idrāki KK
11 bezmde: bezmge KK
12 dīdemizġa: dīdebizge KK

Bū Leheb hem ehl-i meclisni biri[1]
sūd-mend yoḳ Muṣṭafā'nı taḳrīri

9 cümlesi didi[2] ki ṣāḥib-cevheri
bizġa taʿrīf[3] itti bir taʿrīfgeri

vāʿiẓī bar u kelāmı āf-tāb
ol süḥan ḳılsa bolur her seng āb

biz anı maġrūrı boldük bilmedük
bezmimiz[4] berhem idi boldı ḫunük

12 sāʿatī bar idi ṣāḥib-cevheri[5]
barur irdi nīm-şeb reh-güzeri[6]

an͡gladı āyāt u hem taḳrīrini[7]
ārzū ḳıldı çünān iksīrini[8]

vāy çün bī-çāre-i sāḥib-güher
kıladur nīm-şebde ṣad[9] ḫūn-ı ciger

15 hem-çünān vaḳtde kelām-ı dil-pezīr
bar mu-kin[10] meclisde bir ṣāḥib-żamīr

bolmasa müşkil irür meclisde yār
ġayrnı aldıda ẕikru'llāh çikār

gerçi bar-miz nīm-şebde reh-güzer
alalük bu ehl-i meclisdin ḫaber

127B 18 kördi ki her ḳaysısı[11] Nemrūd-ı vaḳt
Ḥaḳ-süḥan gūyā ki bir peykān-ı saḫt

çarḫ urup kildi güherni ṭālibi

---

[1] biri: barı KK
[2] didi: aydı KK
[3] bizġa taʿrīf: bizge tekrār KK
[4] bezmimiz: bezmibiz KK
[5] ṣāḥib-cevheri: ṣāḥib-ḫaber KK
[6] reh-güzeri: reh-güzer KK
[7] taḳrīrini: tefsīrni KK
[8] iksīrini: iksīrni KK
[9] ṣad: bu KK
[10] bar mu-kin: bar mı-kin KK
[11] ḳaysısı: ḳaysı bir KK

mis̱l-i ṭūṭī dik[1] şekerni ṭālibi

çün ḳuçaġlap gerdenini ol muḥib
āh dir irdi vü ol vāʿiẓ ḳarīb[2]

21 san͡ga kim aydı[3] ki söz algenge ayt
teşne kām-ı āḫiret-men man͡ga ayt

ḳābil-i der-kār Ebū Bekr-i nigū
bilse tefsīrlerni yek yek mū-be-mū

gevherin͡g bar u heme aʿmā ü leng[4]
nā-bīnānı aldıda bir tūde seng

24 müşterī-men men taṣadduḳın͡g[5] bolay
bezm-i ḥaşrdın defter açkin örgüley

bolmadı vāʿizni çün idrāki bend
kördi ki bismilġa[6] lāyıḳ gūsfend

revġan-ı isfīd[7] çün meh-tābı bar
ṣad-hezārān tīg ursan͡g tābı bar

27 bir ḳoşuldı ikki ten ṣāḥib-nefes[8]
kūhlar nezdide çün ḥāşāk u ḫas[9]

278 hem-çünān teşne ki ol cūʿu'l-baḳar
yutsa heft-deryānı bolmas ḥalḳı ter

an-ḳader toldı Ḫudā'nı raḥmeti
bolmadı kim kūrlarnı ġafleti[10]

30 kittiler her yanġa[11] bal u per urup
ḳaldı vāʿiẓ birle sāmiʿ olturup

---

[1] dik: dek KK
[2] vāʿiẓ ḳarīb: vāʿiẓ-i ġarīb KK
[3] aydı: didi KK
[4] aʿmā ü leng: ʿömr-i leng KK
[5] taṣadduḳın͡g: taṣadduḳun͡g KK
[6] bismilġa: bismilge KK
[7] revġan-ı isfīd: revġan-u isfīd KK
[8] ten ṣāḥib-nefes: ehl-i mātemī KK
[9] kūhlar nezdide çün ḥāşāk u ḫas: tā ki yetkey ehl-i meclisge ġamı KK / "u" TK'da yok, TK2'de var.
[10] bolmadı kim kūrlarnı ġafleti: boldı güm közlerni ḫᵛāb u ġafleti KK
[11] yanġa: yan KK

taşke yaġsa hem-çünīn āb-ı güher
seng-i ḫārādın giyāh[1] birmestü ber

çün bularnı sīnesi sengī idi
ẕikr-i Ḥak aytkende dil-tengī idi

128A 33 taptı hem-dil hem-dilini cā-be-cā
bizge nā-maḥrem irür ehl-i hevā

tā żamīriñ bolmasa mis̱l-i nebī
hīç vaḳtī saña yetmes maṭlabı

sırr-ı kāmilni ne bilsün merd-i daḳ
gūş-ı kerge sīḫ-ı āhen[2] ḥarf-i Ḥaḳ

36 maṭlab-ı dünyā vü ʿuḳbā her dü-żıd
żıdnı żıddıdın tanı ʿAbdu’l-Mecīd

tā saña żıdyeti vü bardur refīk
tā kıyāmet bestedür rāh-ı ṭarīḳ

kim ki nā-tābiʿ irür vaḳt-i memāt
revnāḳ-ı īmānıdın kitkey s̱ebāt

39 evvelen köñlüñni bā-iḫlāṣ ḳıl
şerʿ-i Aḥmed’ge diliñni rās ḳıl

tā ki ṣādıḳlar şefāʿat vaḳtide
ki çıḳarġay[3] ehl-i nisbet taḫtıda

uçradı vāʿiẓġa ol pīr-i süḫan[4]
yol ṭay urdılar bu ikki reh-nümūn

42 ol ki güm-reh-ter idi reh tapmadı
kūr-dil irdi vü[5] hem-reh tapmadı

mis̱l-i peyġam-ber kerek[6] pīr-ü mürīd
her pīr öz ḳavmiġa[1] bir sāḥib-vaʿīd

[1] giyāh: giyeh KK
[2] s1ḫ-ı āhen: şeyḫ-i āhen KK
[3] çıḳarġay: çıḳargey KK
[4] vāʿiẓġa ol pīr-i süḫan: vāʿiẓge ol pīr-i kühen KK
[5] “vü” TK’da yok, TK2’de var.
[6] kerek: kirek KK

līk her ḳavmiġa[2] lāzım yoḳ kemāl
ġayr-ı dīndin[3] cirkenür her ehl-i ḥāl

45 öldiler ḥac yolıda ol ikki ten
müstemiᶜ-i kāmil ol vāᶜiẓ bilen

kim seferni ilgeri tuttı demī
āḫiri yolıda uçrar hem-demi

yol adaşken son͡gra aytur āh vā[4]
reh-nümāsız yol ḫaṭardur ey vefā

128B 48 ançа tekrār ayttı ġavs̱-ı Mevlevī
ümmetī-sen izle girdār-ı nebī

205

ḥikāyet

fā ᶜī lā tün fā ᶜi lā tün fā ᶜi lün

- . - - / - . - - / - . –

ḫāce'ī bar irdi köp taḥsīn-ṭaleb
her zamān taḥsīndin açar irdi leb

279 kılur irdi bir taᶜaccüb kārlar
nā-pesend itkey mü[5] dip hüşyārlar

3 körer irdiler anı maġrūr-bend
hīç kim kārını ḳılmadı pesend

rişte-i ḫodīge ḳalġan[6] bend idi
kim ḫūb iş ḳıldın͡g dise ḫursend idi

kār-ı ḫūbı yoḳ idi çün rūz u şeb[7]
şol levendlik birle köp taḥsīn-ṭaleb

6 gerçi ki urdı bu yolda dest ü pā

---

[1] ḳavmiġa: ḳavmige KK
[2] ḳavmiġa: ḳavmige KK
[3] ġayr-ı dīndin: ġayrlardın KK
[4] yol adaşken son͡gra aytur āh vā: ol adaşken yetürgey dest ü pā KK
[5] itkey mü: itkey mi KK
[6] ḳalġan: ḳalgen KK
[7] rūz u şeb: rūz şeb KK

boldı bir deryā-dilīge[1] āşnā

ikki ten bir yerge me’vā aldılar[2]
ʿuzletīge ikki ten cā aldılar[3]

kavladı ol ḫᵛāce’i[4] dānā refīḳ
ḳaysı işġa ḥāṭırıñ͡g[5] bardur şefīḳ

9 çün cevāb aydı bu ṣāḥib-vesvese
men bir iş ḳılsam ki merdüm ḫūb dise

bārhā urdum bu yolda dest ü pā
tapmadım men dīde-i merdümġa[6] cā

birte dīdever velīkin birte ḫūb
birte pāk’em dīdver ü birte cünüb[7]

12 boldı idrākim[8] bu sevdāda ḫıyre
ḥalḳ ara maḳbūl bol’almay-men sire

merd-i dūrbīn irdi dūr-endīş[9] idi
rāh-dān u sālik-i dervīş idi

didi ey ḫᵛāce bu kārıñ͡g ḫāmdur
bende tā ölgünçe nā-itmāmdur

129A 15 ger bolay diseñ͡g ki[10] maḳbūl-i cihān
kār-ı Ahmed’ni be-cān ḳıl kār-dān

çıḳmagin şerʿ-i nebīdin bir ḳadem
ehl-i dānişlerġa[11] gerden eyle ḫam

hem bu dünyā hem o dünyā āb-rū
tā tirig-sen şerʿni ḳılgin cüst ü cū

---

[1] deryā-dilīge: derd-i dilige KK
[2] aldılar: taptılar KK
[3] ʿuzletīge ... aldılar: ʿuzletīde ... taptılar KK
[4] ḫᵛācei: ḫᵛāceni KK
[5] işġa ḥāṭırıñ͡g: iş ḥāṭırıñ͡ga KK
[6] merdümġa: merdümge KK
[7] Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[8] boldı idrākim: çeşm-i idrākim KK
[9] irdi dūr-endīş: reh-i dil-rīş KK
[10] diseñ͡g ki: di-sen KK
[11] dānişlerġa: dānişlerge KK

18 tā żamīr-i Muṣṭafā'dın raḥmeti
san͡ga bolġay[1] ey birāder ḳısmeti

ger bolay disen͡g eger[2] ḫalḳa nigīn
kop nebī dik[3] yaḫşı ṭā'at eylegin

hīç kārı yoḳ bulardın taşḳarı
yoḳtur ey bilgil ʿazīzim müşterī[4]

21 Muṣṭafā'nı kārı çün her kār imes
her neçük nā-ehl o yolġa[5] yār imes

cānı deryā-yı İlāhīge[6] ġarīḳ
yolnı körsetey an͡ga dānā refīḳ

kār ez-ser tuttı āḫir ḫᵛāceveş
gerd-i dünyādın an͡ga bar irdi ġış

24 didi rāst ayttın͡g munı ʿAbdu'l-Ġanī
düşmen-i Aḥmed hemeni düşmeni

gerçi seyyid-miz an͡ga evlād-miz[7]
bī-bidāʿat-miz kem-istiʿdād-miz[8]

280 tevbemiz[9] yoḳ u sefer nezdīkdür
ki hevā nā-būd şeb tārīkdür

27 bī-ʿamelni köydürür[10] dūd-ı caḥīm
hem-çünīn gūrdın penāh birsün raḥīm

intihā-yı ḳurb-ı nā-yāb ey azīz
yol ḫaṭar kildi begāyet ḳorka-miz[11]

---

[1] bolġay: bolgey KK
[2] disen͡g eger: di-sen heme KK
[3] dik: dek KK
[4] Bu beyit KK'da yoktur.
[5] yolġa: yerge KK
[6] deryā-yı İlāhīge: dergāh-ı İlāhīge KK
[7] seyyid-miz an͡ga evlād-miz: seyyid-biz an͡ga evlād-biz KK
[8] bī-bidāʿat-miz kem istiʿdād-miz: bī-bidāʿat-biz kem istiʿdād-biz KK
[9] tevbemiz: tūşebiz KK
[10] köydürür: gūrıdur KK
[11] ḳorka-miz: ḳorka-biz KK

tende bolsa cāmehā-yı fāḫire
çeşm-i dil nūr-ı kemīr bolġay[1] ḫıyre

30 şuġl eger Aḥmed'ge ḳılsan͡g yār bol
bol[2] cihānnı ʿayşıdın bīzār bol

129B izle her ümmetni sen behbūdını
ḳaç ziyāndın u[3] ṭaleb ḳıl sūdını

ey Ḫudāyā sūdmendī kār bir[4]
mis̱l-i Aḥmed dik uluġ girdār bir[5]

33 şeyn-i şerʿdin bizġa yetkür şerbeti
kende bolġay mu[6] kön͡gülni naḫveti

rāy-ı şerʿdin[7] raḥmeti mevcūd ḳıl
ġaybdın ṣad teşne'i[8] ḫoşnūd ḳıl

ḥāfız-ı her bende-sen ey Ḫudā
ḳılmagin rāh-ı ḥabībin͡gdin cüdā

36 yolda[9] ḳoyma zār levh-i sādeni
bizge uçrat merd-i kār-üftādeni

seng eger bolsa anı gevher ḳılur
zehr eger bolsa anı şekker ḳılur

sāye-i ḫāṣın͡g heme nūr-ı īmān
ṣad-hezārān mürdege baḫşlar cān

39 her kişige tüşse mundaġ sāye'ī
ol cihāndın iltedür sermāye'ī

mebde-i tevhīd-i īmāndur[10] u bes
sünnet-i Aḥmed'ni tut āzāde kes

---

[1] bolġay: bolgey KK
[2] bol: bu KK
[3] ziyāndın u: ziyānıdın KK
[4] sūdmendī kār bir: sūdmend it kārımız KK
[5] dik uluġ girdār bir: dek uluġ girdārımız KK
[6] bolġay mu: bolgey mi KK
[7] rāy-ı şerʿdin: rū-yı şerʿdin KK
[8] ġaybdın ṣad teşnei: ʿaynıdın ṣad teşneini KK
[9] yolda: yolge KK
[10] mebde-i tevhīd-i īmāndur: meyve-i tevhīd-i īmāndur KK

bardur tābiʿlerige ṣad şeref
her biri öz vaḳtide Aṣḥāb-ı Kehf[1]

42 bu şerāfet ḳurb-ı peyġam-ber irür
sen peyem-berni[2] żamīrige yügür

ḫalḳa-i Aḥmed'ge bol āvīḫte
hem-çünīn bolġıl[3] ki ḫāk-i puḫte

bes irür san͡ga şu dünyānı[4] kefi
āb-rū-yı ḥażret-i Ādem ṣafī

45 cān taṣadduḳ ḳıl resūlnı yüzige[5]
her zamān merhem tiger rencūrıge

206

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

130A kördi Cibrīl Ḥażret-i İdrīs'ni zūd
didi cennetni san͡ga birdi vedūd

şevket-i bisyār[6] ʿaceb sermāye'ī
Ṭūbā'dın başın͡ga enver sāye'ī

3 ḥūrlar girdin͡gde şāh-ı muhteşem
mergdin īmindü-sen san͡ga ne ġam

281 sīne-i pākin͡ge yoḳtur ārmān
dāyimā kildin͡g ḫalellerdin[7] emān

ne[1] dilin͡ge ġayrlardın teşvīşi

---

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] peyem-berni: peyġam-ber KK
[3] bolġıl: bolgin KK
[4] dünyānı: deryānı KK
[5] yüzige: nūrige KK
[6] şevket-i bisyār: şevket-ü vafīr KK
[7] ḫalellerdin: ḫalellerge KK

ne seni dāmānın͡ga ālāyişi

6 sīne-i şeytānnı ḳıldın͡g çāk çāk
hem-çünīn kildin͡g ʿaceb maʿṣūm pāk

hem-çünīn sendin irür ʿilm-i ledün
hem saʿādet san͡ga kildi hem sükūn

rūh-ı pākin͡g kildi sükkān-ı duʿā
baḥr-i cūdın͡ga[2] melāʿik tā H̬udā

9 keştī-i ehl-i selāmet sendedür
tā kıyāmet baḥr-i raḥmet sendedür

bu rumūzdın ḳalb-i İdrīs urdı cūş
h̬āṭırıġa[3] kildi ḥālāt-ı h̬urūş

didi devlet bar irür yoḳ man͡ga cān[4]
aṣl-ı devlet sāye-i ol mihribān

12 gerçi cennet içre cā taptım muḳīm
ümmet-i āḥir-zamāndın[5] bolmadım

ol fażīlet heşt-cennetdin bülend
kim ki boldı ḥalḳa-i Aḥmed'ge bend

cūşiş-i envār-ı raḥmet andadur
hem saʿādet hem fażīlet[6] andadur

130B 15 köre-men cennetni bir ʿālī-mekān
Muṣṭafā'nı ümmetiġa[7] āşiyān

ilte-men her dem temennā-yı nigū
bardur h̬āṭırda şundaġ ārzū

---

[1] ne: ni KK
[2] cūdın͡ga: cūdın͡g KK
[3] h̬āṭırıġa: h̬āṭırıge KK
[4] irür yoḳ man͡ga cān: idi h̬urşīd-i cān KK
[5] zamāndın: zamānī KK
[6] saʿādet hem fażīlet: fażīlet hem saʿādet KK
[7] ümmetiġa: ümmetige KK

çü[1] kemer baġlap bu yolda mürselīn
enbiyā ḳıldı temennā hem-çünīn

18 sen ki ümmet-sen bu[2] devlet bes irür
nāmelerdin[3] ümmeti muḫliṣ irür

şükr ḳılgin tā tirig-sen ey emīn
san͡ga tigdi gevher-i pākīzedin

hem-çünīn[4] gevherni sen ḳadrini bil
her nefesde ṣad-hezārān şükr ḳıl

21 şükrdin īmān tapar irmiş meẕāḳ[5]
şükr-i evveldin irür rūz-ı mīs̱āḳ

kim ki dīn şükriġa boldı māyilī
devlet-i efzūndu[6] bolmas zāyilī

her belā başın͡ga kilse ḫūy ḳıl
kūçe-i teslīmni tut mis̱l-i Ḫalīl

24 her kişi teslīmde[7] öldi pākdur
ol muḥibbān-ı şeh-i levlākdur

hem-çünīn bolġıl ki istisḳā-yı merg
tā yetüşkey bāġ-ı īmānın͡ga[8] berg

207
ḥikāyet

fā ʿi lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

282 Şāh-ı Hindüstān Emīr-i Decle[9] çün
yolda bir ʿuryānīni kördi[1] zebūn

---

[1] çü: çün KK
[2] bu: şu KK
[3] nāmelerdin: nārlardın KK
[4] hem-çünīn: hem-çünān KK
[5] şükrdin īmān tapar irmiş meẕāḳ: şükr şükrdin tapar īmān-ı meẕāḳ KK
[6] efzūndu: efzūndur KK
[7] teslīmde: teslīmge KK
[8] īmānın͡ga: īmānıge KK
[9] Emīr-i Decle: Emīr-ü Devle KK

titrer irdi rūz-ı sermā mis̱l-i bīd
rişte-i cāndın üzüp irdi ümīd

3 her nefesde[2] ḳılur irdi ṣad-şükür
yā Ġafur dir irdi dāyim yā Ġafūr

şāh aydı ḥāl-i merd-i deḳnı kör
hem-çünīn ebleh-nümā aḥmaḳnı kör

131A nīm-nānı yoḳ u[3] ʿömri bī-ḥużur
merd müflislikde eyler ṣad-şükür[4]

6 ḥāl-i rüsvālikdedür[5] rūzı şebi
yolda minmaḳġa tap'almay[6] merkebi

bu vaẓīfe maŋ͡ġa lāzım didi şāh
men kerek ḳılsam müdām şükr-i İlāh[7]

merd-i müflisġa ne lāzım şükr-i Ḥaḳ
gevher-i şükrni ne bilsün merd-i daḳ

9 ḥāne ḥāne genc-i ṣad-heftād fīl
maŋ͡ġa lāzımdur müdām şükr-i Celīl

merd segdin üstüḫᵛān ḳarżdārdur
niʿmeti yoḳ şükri[8] hem bī-kārdur

bende şükr itse kirā-yı niʿmeti
destide bolsa zimām-ı devleti

12 zūd yüberdi ḫādimīni pādişāh
ne sebebdindür ki şükr[9] evvel-resā

merd-i bī-devletġa[10] şükr lāzım imes

---

[1] kördi: şeh kördi KK
[2] nefesde: ḳademde KK
[3] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[4] merd müflislikde eyler ṣad şükür: merd şu müflislikde eyler mi şükür KK
[5] ḥāl-i rüsvālikdedür: ḫᵛār rüsvālikdedür KK
[6] minmaḳġa tap'almay: minmaġıge tapmay KK
[7] şükr-i İlāh: şükr-i Ḫudā KK
[8] şükri: şükr KK
[9] ne sebebdindür ki şükr: ni sebebdindür şükri KK / "ki" TK'da yok, TK2'de var.
[10] bī-devletġa: bī-devletke KK

girye lāzım merddin[1] şükri ʿabes̱

barıp ayttı[2] pādişāhnı aytkenin
bāʿis̱-i şükrin͡g[3] nedür aytkin emīn

15 köhne çaruḳ u[4] derīde cāme'ī
ne çü devlet bar ḳolun͡ga[5] nāme'ī

bī-biḍāʿat şükr bisyār ayta-sen
sen bu şükrin͡g[6] birle ḳayda yete-sen

man͡ga hem aytkin ki deryā dek taşay
kān-ı devletni körüp-men irkeşey

18 bu muʿammānı özin͡g ḳılġıl[7] beyān
verne müşkil boldı bizġa[8] dāstān

an͡gladı bu maʿnānı āzāde merd
aydı ġayret birle ol ez-rū-yı derd

131B didi aytkin bī-ferāset şāh iken
şāhnı endīşesi kūtāh iken

21 bar idi ṣūret-perestī merdegī[9]
devletimni an͡glamaptur[10] sad-yeki

an͡glasa taḫt üzre olturmas idi
bī-tereddüd aṣlā yol yörmes idi

bardur münʿimleri ṣāḥib-nefes
gīrdār-ı şeh anı aldıda[11] ḫas

---

[1] merddin: merdge KK
[2] ayttı: aydı KK
[3] şükrin͡g: şükrün͡g KK
[4] çārūḳ u: çārūḳı KK
[5] devlet bar ḳolun͡ga: devletdin ḳolun͡g KK
[6] şükrin͡g: şükrün͡g KK
[7] ḳılġıl: ḳılgin KK
[8] bizġa: bizge KK
[9] ṣūret-perestī merdegī: ṣūret-perest ü merdegī KK
[10] an͡glamaptur: an͡glatur KK
[11] gīrdār-ı şeh anı aldıda: gīrdār-u şeh anı aldıge KK

283 24 bardur münʿimleri ṣāḥib-naẓar
ḥükm-i pāki mürġ u[1] māhīge yiter

man͡ga hem maʿlūm boldı rāz-ı şāh
dir idi bir müflis-i muḥtāc-ı kāh

man͡ga şevket bar u[2] ol bī-şevketī
ḥāl-i şükr itmaḳ ne bolġay[3] ḥikmeti

27 bī-ferāsetlikdin aytsa nā-gehī
sen anı ḥarfini bil mis̱l-i kehī

gerçi ẓāhir bar u men ser-geşte[4] şīr
līk ammā müflisem nisbetke sīr

nisbetim pinhān[5] ẓāhir ebterem
şükr diymen tābiʿ-i peyġam-berem

30 kildi evveldin uluġ nisbet nihān
çeşm-i ser birlen[6] kör'almas ḳaltabān

çeşm-i ser der-kār tā vā eylese
nūr-ı nisbetni temāşā eylese

āb-ı ḥayvān tārikistān içre güm
bī-ḫaberdür nūrdın ehl-i rüsūm

33 barıp aytkin yaḫşı idrāk eylesün
şeh ḫaleldin dīdeni pāk eylesün

çeşm-i ẓāhirde kör'almastur meni
barıp ayt şehke arıtsun dīdeni

132A bir[7] ġubār-ālūde çeşm birlen meger
şehke aytkin ḳılmasun man͡ga naẓar

---

[1] mürġ u: mürġ KK
[2] bar u: bar KK / "u" TK'da yok, TK2'de var.
[3] ḥāli şükr itmaḳ ne bolġay: ḫālī şükr itmaġ ne bolgey KK
[4] u men ser-geşte: men bir geşte KK
[5] pinhān: pinhān u KK
[6] birlen: birle KK
[7] bir: bu KK

36 mun͡ga şükr ittim ki tersā ḳılmadı
Ermenī vü kūr u güm-rāh ḳılmadı

mun͡ga şükr ittim ki Ḥindū ḳılmadı
ehl-i fısḳ u ehl-i cādū ḳılmadı

mun͡ga şükr ittim ki Urus ḳılmadı
bī-diyānetlerġa[1] mūnis ḳılmadı

39 gerçi ẓāhir müflis ü bī-devletem
şükr diymen Muṣṭafā'ge ümmetem

an͡gladı bu sırnı ḫādim[2] yek-be-yek
kördi şīrīn-gūy merd-i bā-nemek

barıp ayttı şāhġa[3] ey şehryār
ẕerreni körsen͡g bu yolda ḳurbı bar

42 ʿaḳl-ı kāmil mü'min-i dīndār[4] iken
cān-ı pāki maḫzen-i esrār iken

būy-ı müşg-i maʿrifet[5] bolmas nihān
behreverdür[6] nūrdın heft-āsmān

çün ḫuṣūṣan nisbet-i ṣāhib-żamīr
çeşm-i aḥveldin kilipdür müstenīr[7]

45 bildi ol şeh[8] merdni aḥvālini
ḳıldı maʿlūm ol kemāl-i ḥālini

raġbet-i şeh boldı nā-geh māyilī
bildi ṣāhib-derd yā[9] ṣāhib-dilī

284 çarladı[10] tā dāmenin pür eylegey

---

[1] bī-diyānetlerġa: bī-diyānetlerge KK
[2] bu sırnı ḫādim: ḫādim bu sırnı KK
[3] ayttı şāhġa: aydı şāhke KK
[4] mü'min-i dīn-dār: mü'min-ü dīn-dār KK
[5] müşg-i maʿrifet: müşg-ü maʿrifet KK
[6] behreverdür: behre-gīrdür KK
[7] müstenīr: muntaẓır KK
[8] bildi ol şeh: şāh bildi KK
[9] ṣāhib-derd yā: ṣāhib-derdni KK
[10] çarladı: çalladı KK

yā kef ü[1] destini pür-dür eylegey

48 boldı şeh aldıda ʿārif rū-be-rū
didi şeh mendin ṭaleb ḳıl āb-rū

merd aydı ḥabbeni ḫursendi-sen
sen özüng͡g zindānda ḳalġan[2] bendī-sen

132B pāy baġlıḳ bolsa seg vaḳt-i şikār
ḫalḳ hergiz kārıdın[3] tapmas berār

51 ehl-i zindān ḫalḳ tevellāger irür
dāyimā muḥtāc irür mużṭar irür

kop özüng͡gdin ḳıl sebük-bārı girān[4]
song͡gra bolġıl ḫalḳa[5] maḳsūd-resān

kūr eger bolsa[6] ṭabīb-i nā-bīnā
özgeni çeşmini eyl'almas bīnā

54 bāz şāh aydı ki ey teng-ḥavṣala
kitme nevmīd ü[7] gedā çīzī tile

rāst kilmes didi imdi çeng[8] salay
köp teḳāżā ḳıla-sen çīzī tiley

ḥāli üç tört hefte boldı pīş ü[9] pes
basadur yüzümni ḳoymaydur meges

57 pādşeh-sen dārū-yı rencūr ḳıl
gird (ü) pīşimdin megesni dūr ḳıl

emr ḳıl girdimġa[10] ḳaytıp kilmesün
teng-men mūr u[1] megeslerdin bu kün

---

[1] kef ü: kef KK
[2] zindānda ḳalġan: zindānge ḳalgen KK
[3] kārıdın: kārdın KK
[4] ḳıl sebük-bārı girān: kende ḳıl bend-i girān KK
[5] bolġıl ḫalḳa: bolgin ḫalḳke KK
[6] bolsa: bu KK
[7] nevmīd ü: nevmīdi KK
[8] çeng: ḳol KK
[9] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[10] girdimġa: girdimge KK

bu süḫanġa[2] şāh boldı dil-gīrī
tigdi muḥkem ol gedānı çün tīri

60 didi fermānımda[3] yoḳ mūr u meges
özge maḳsūd izle ey āzāde kes

tüf didi yüziġa[4] ol ṣāḥib-külāh
bir megesġa ḥükmi yetmes nām-ı şāh[5]

cümle maḫlūḳlardın ʿācizdür meges
tāht-ı fermānın͡gda[6] yoḳ ḥükmün͡g ʿabes̱

63 bar idi der-bārıda heftād fīl
didi ḳūt itme berāy-ı ol Celīl[7]

boldı illig şeb maʿāşı ber-ṭaraf
fīlleri ekl itmedi āb u ālef[8]

133A didi kördin͡g mü gedā[9] bī-ḥālini
hem-çünān şūrīde bī-aḥvālini[10]

66 bāz aydı ekl ḳıl luṭf-ı ḫabīr
boldı fīller ekl ḳılmaḳḳa dilīr

şāh aydı sen bu gencni ey emīn
ḳaysı maẓhardın[11] çünīn taptın͡g yaḳın

aydı ʿārif hem-çünīndür ümmeti
dilge ursa Muṣṭafā'nı nisbeti

69 bu sebebdin aydılar çün Mevlevī
ḳutb-ı rabbāni vü ġavs̱-ı müntehī[1]

---

[1] mūr u: mūr KK
[2] süḫanġa: süḫandın KK
[3] fermānımda: fermānımge KK
[4] yüziġa: yüzige KK
[5] megesġa ḥükmi yetmes nām-ı şāh: megesge ḥükmün͡g yetmes pādişāh KK
[6] fermānın͡gda: fermānın͡ga KK
[7] Celīl: Ḫalīl KK
[8] āb u ālef: āb ālef KK / "u" TK'da yok, TK2'de var.
[9] kördin͡g mü gedā: kördün͡g mi gedānı KK
[10] şūrīde bī-aḥvālini: ḫōrande aḥvālini KK
[11] maẓhardın: menzildin KK

285 زان سبب فرموديز دان والضحى
والضحى انور ضمير مصطفى

208
ġazel

me fā ʿī lün   me fā ʿī lün me fā ʿī lün me fā ʿī lün
. - - -   / . - - -   /   . - - - / . - - -

īmānnı revnaḳı her[2] bendeni ḥamiyyetidindür
tecellī-i ezelī her kişini niyyetidindür

dilin͡gni üzme Muḥammed'ni ism-i pākidin[3]
bu yolnı mertebesi cevher-i şerīʿatıdındur

3 şükür digin ki Ḫudā mü'min eyledi seni[4] ṣādık
kerāmet-i dü-cihānnı resūlni nisbetidindür[5]

dil-i elem-zedege salma aṣlā reng-i küdūret[6]
egerçi ġarḳ-ı günāhdu resūlnı[7] ümmetidindür

kimi ki mertebe-i ʿuzletige cā taptı [8]
cihānda Kaʿbe-i maḳṣūd anı[9] fażīletidindür

6 şuʿāʿ-ı mertebesi yetse[10] ʿarşke aceb irmes
keremni baḥriġa yitmaḳ merdni[11] himmetidindür

bu yolda ḳurbiyet izley disen͡g yatma[12] ʿibādet ḳıl [13]
ki yaḫşı ḳulnı bahāsı kemāl-i ḥiẕmetidindür

---

1 ġavs̱-ı müntehī: ṣāḥib-mes̱nevī KK
2 "her" TK'da yok, TK2'de var.
3 Bu mısranın vezni bozuk.
4 " seni" TK'da ve TK2'de yok. KK'da var. Vezne göre olması gerekir.
5 Bu mısra TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
6 Bu mısra TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
7 ġarḳ-ı günāhdu resūlnı: ġarḳ-ı günehdür o şehni KK
8 kimi ki mertebe-i ʿuzletige cā taptı: kim ki mertebe-i ḳurbiyetke cānı yetişti KK / Bu mısranın vezni bozuk.
9 maḳṣūd anı: maḳṣūdnı KK
10 "yetse" TK'da ve TK2'de yok, KK'da var. Vezne göre olması gerekir.
11 baḥriġa yitmaḳ merdni: baḥrige yetmaġ kişini KK
12 "yatma" TK'da ve TK2'de yok, KK'dan alınmıştır. Vezne göre olması gerekir.
13 bu yolda ḳurbiyet izley disen͡g yatma ʿibādet ḳıl: bu yolge ḳurbiyet izley-sen yatma eyle ʿibādet KK

ḥadīs̱-i bā-berekāt-ı nebī-i Aḥmed-i muẖtār
peyem-ber aydı ki her kimġa[1] genc zirā‘atıdındur

133B 9 nişeste-gāh-ı fenādındu baḥr-i Mebde-i Nūr'ı[2]
ezelni Meşreb'ige ġaybnı beşāretidindür

209
ġazel

me fā ‘ī lün me fā ‘ī lün me fā ‘ī lün me fā ‘ī lün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

īmānnı revnaḳı ṣāḥib-du‘ānı himmetidindür[3]
gedānı ḥürmeti[4] hem pādişāhnı hürmetidindür

yetüşse munda bī-şek ümmetini arşke başı
bol'em netīce-i ol[5] Muṣṭafā'nı ḥürmetidindür

3 şu taḳvā birle yetüşmaḳ mutāba‘atıdın bil
Ebū Bekr ü[6] ‘Ömer-i bā-vefānı ḥürmetidindür

resūlnı hem-nefesi cāmi‘-i kelāmu'llāh[7]
kemāl şefkāt-i ‘Os̱mān murtażānı ḥürmetidindür

nebīni dīdesini nūrıdur ol ikki īmām[8]
teraḳḳī-i heme ẖayru'n-nisānı ḥürmetidindür

6 selāmet ehlini cānı vü ẖalḳnı dermānı[9]
bu nisbet aṣlīsi[10] Mūsā rıżānı ḥürmetidindür

ümīdvār bol ey bende şikeste midür-sen[11]
tarīk-ı rāh-ı uşal reh-nümānı ḥürmetidindür

---

[1] kimġa: kimge KK
[2] fenādındu baḥr-i Mebde-i Nūr'ı: fenādur baḥr-i Mebde-i Nūr KK / "baḥr-i" TK'da ve TK2'de yok, vezin gereği KK'dan alındı.
[3] himmetidindür: hürmetidindür KK
[4] ḥürmeti: devleti KK
[5] bol'em netīce-i ol: ki bu netīce uşal KK
[6] Ebū Bekr ü: Ebū Bekr KK
[7] Mısranın vezni bozuk.
[8] Mısranın vezni bozuk.
[9] dermānı: īmānı KK / Bu mısranın vezni bozuk.
[10] aṣlīsi: taḳı KK
[11] şikeste midür-sen: şikeste-dildür-sen KK / Bu mısranın vezni bozuk.

yetüşti Meşreb uşal kān-ı Mebde-i Nūr’ġa[1]
velī-i Ḫᵛāce-i Āfāk Şāh’nı[2] ḥürmetidindür

تمت الكتاب بعون الملك الوهاب

210

286 بسم الله الرحمن الرحيم

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –
ای ضیا ء لحق حسا مدین بیا ر
این سیوم دفتر که سنت شد سه با ر

3 çeşm gevherdür heme[3] ḥıfẓ-ı beden
aʿẓam-ı aʿżā irür ey bü’l-ḥasen

telḥ-ābıdur o gevherġa muʿīn[4]
yā çü neşterdür[5] ü yā mānend-i tīr

134A ḳorka-men nā-geh bu āb-ı zehrnāk
çeşmni berhem urar nūrını pāk

6 āb-ı ṣāfın gerd hem tīre ḳılur
bād-ı tündī şemʿni ḫıyre ḳılur

żıdd-ı çeşm-i cān irür bu āb-ı şūr
ḳorḳa-men çeşmin͡gni eyler girye kūr

merd-i sālārī idi ṣāḥib-sebaḳ
bar idi kön͡glide dāyim ters-i Ḥaḳ

---

[1] Nūr’ġa: Nūr’ge KK / Bu mısranın vezni bozuk.
[2] TK’da ve TK2’de “Şāh“, KK’da “Şāh’nı“ şeklindedir. “Şāh’nı“ şekli vezni uygundur.
[3] heme: ki hem KK
[4] gevherġa muʿīn: gevherge muġīr KK
[5] neşterdür: neşterligdü KK

9 ol cevāb aydı ki mün‘im ḳılmaġin
āb-ı çeşmdür ḥāṣıl-ı dünyā vü dūn[1]

çeşm-i ẓāhir kūr bolsa bī-es̱er
luṭf-ı pākidin tiger çeşm-i dīger

çeşm-i dil īmānġa[2] ḫūb şīr-dāyedür
ki o çeşm aldıda bu çeşm sāyedür

12 kūrlik ẓāhir-perestġa[3] müşkilī
çeşm-i aṣlīdür ‘ārifni dili

kim ki boldı neng (ü) nāmūslarġa[4] yār
dūr ḳıldı ḥānmāndın ḫavf-ı nār

yıġladı tā zinde irdi tinmedi
mindi merkeb esb-i çūbı minmedi [5]

211

der-beyān-ı sünnethā

fā ‘ī lā tün fā ‘i lā tün fā ‘i lün

- . - - / - . - - / - . –

sünnet-i evvel īmān bilmaġ[6] irür
emri ma‘rūfnı be-cān ḳılmaġ irür

her dilī ki emri ma‘rūfdın berī
bardur dīv-i la‘īnni[7] leşkeri

3 hīç vaḳt andın ṭaleb ḳılman͡g īmān
Ḥaḳ-süḫannı żiddıdur ol ḳaltabān[8]

emri ma‘rūf gevher-i nā-yābdur
belki īmānġa[9] uluġ meh-tābdur

---

[1] dūn: dīn KK
[2] īmānġa: īmānge KK
[3] kūrlik ẓāhir-perestġa: kūrlük ẓāhir-perestke KK
[4] nāmūslarġa: nāmūslarge KK
[5] Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[6] bilmaġ: bilmaḳ KK
[7] la‘īnni: la‘īn KK
[8] ḳaltabān: ḳaltavān KK
[9] īmānġa: īmānge KK

rāh-ı peyġam-berni körsetmaḳdur[1]
ḫuftedür ḫalḳlarnı uyġatmaḳdur[2]

134B 6 sünnet-i evvelni ṭay urdın͡g nigū
revnaḳ-ı īmān tapıldı āb-rū

sünnet-i düvüm irür ṣıdk (u) ṣafā
ārī her ṭālibge aʿẓam ḳıla gāh

sünnet-i süvüm çünān ikṡīrdür
belki nisbetdür kemāl-i pür irür[3]

9 sünnet-i süvüm[4] şerīʿat nūrıdur
dilġa[5] urdı ṭālib-i maʿmūrıdur

sünnet-i düvüm[6] ṭarīkāt kildi bes
mumyā-yı cān irür ṣāḥib-nefes

287 sünnet-i süvüm ḥaḳīḳat bardur
tā ḥaḳīḳat bolmasa bī-kārdur

12 özge mesleklerni ḫāṭırdın unut
sen bu sünnetlerni[7] īmānın͡gça tut

kim bu üç meslekġa[8] dāyim bardur
emīn-i āfāt-ı küll-i nārdur

kim bu üç manẓar ara tuttı maḳam
āteş-i dūzaḥ irür an͡ga ḥarām

15 ḳıldı Bişr-i Ḫāfī'din merdī[9] su'āl
şerʿni mānendi[10] ḳaysı nīk-ḥāl

didi muḫliṣ bolsa[1] nefsni bendidin

---

[1] körsetmaḳdur: körsetmaġ irür KK
[2] ḫuftedür ḫalḳlarnı uyġatmaḳdur: ḫufte-i ḫalḳlarnı uyġatmaġ irür KK
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] sünnet-i süvüm: evvel-i sünnet KK
[5] dilġa: dilge KK
[6] sünnet-i düvüm: düvīm-i sünnet
[7] sünnetlerni: sünnetni KK
[8] meslekġa: meslekke KK
[9] merdī: merd KK
[10] mānendi: mānend KK

son͡gra aytay şerʿni mānendidin

bolmasan͡g muḫliṣ bu sözdin urma dem
tīġ-ı Ḥaḳ başın͡gnı zūd eyler ḳalem

18 sen bu üç yolnı kemālātını bil
vaḳt-i yol yörmaġda ḫūb[2] endīşe ḳıl

tā ki mānendidin alġay-sen[3] ḫaber
dīdelerġa[4] emri maʿrūf cilveger

bī-ḫaberni[5] dīdesige perdedür
şerʿ mis̱l-i esb çün zīn-kerdedür

135A 21 esb-i tünd ü sāḥib-i mānend-i ḫīz
hem dil-i lerzān yörüse[6] esb-i tīz

vehm-i bisyār cerġa[7] taşlar dip meni
yā çü külḫan uçraġay[8] yā gülşenī

ġırralig rū birġay an͡ga ṣubḥ u şām[9]
ṣıdḳıdın[10] destige yoḳ kāmil licām

24 merd-i bī-himmetġa ṣad-endīşedür
pāy-bendi mülk-i bāġ-ı rīşedür[11]

212
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

barur irdi Behlūl-i Dānā meger

---

[1] bolsa: bol bu KK
[2] ḫūb: köp KK
[3] tā ki … alġay-sen: yā ki … algey-sen KK
[4] dīdelerġa: dīdelerge KK
[5] bī-ḫaberni: bā-ḫaberni KK
[6] yörüse: yörse KK
[7] cerġa: cerge KK
[8] çü külḫan uçraġay: ki külḫan uçragey KK
[9] ṣubḥ u şām: ṣubḥ şām KK
[10] ṣıdḳıdın: ṣıdḳdın KK
[11] mülk-i bāġ-ı rīşedür: mülk ü bāġ u rīşedür KK

kūrnı[1] astıda irdi esb-i şer

didiler aʿmāġa nāḳış[2] maṭlabı
izlegin ḥālin͡ge lāyıḳ merkebi

3 merd-i aʿmāge ne lāzım esb-i şāh
çün seyāḥat vaḳti tay üzen͡g mi rāh[3]

saʿydın ümmīd tutmaḳ[4] iʿtibār
esb-i ḫūbnı yol yörütmaḳ[5] iʿtibār

şeyḫ aydı bizġa[6] oḫşaydur bol'em
ʿilm bisyār u ʿamel yoḳ nīm-direm

6 aʿẓamı hem bar u ḳanı[7] ḫalḳ-ı pāk
tā demīdin ġarḳ-ı iksīr bolsa ḫāk

şerʿ bar u biz ʿamel vaḳtide mūr
yolnı bilmey esb-i seyr[8] minmaġnı kör

şeyḫ kitkendin soġun yol başladı
nā-bīnānı esb atıp taşladı[9]

9 öldi kitti rāh-ı nā-dāniste kūr
bī-ʿamel kitti bu dünyādın çü ʿūr

şerʿdür bīnendege[10] esb-i tamām
üstige mingen kişi ʿālī-maḳām

288 dīde-i ḫurşīd-bīn izler müdām
bī-tereddüd aṣlā yörmes ṣubh u şām[11]

135B 12 miṣl-i peyġam-ber[12] yörür ṣāḥib-ʿamel

---

[1] kūrnı: kūrını KK
[2] didiler aʿmāġa nāḳış: didi ey aʿmā-yı nāḳış KK
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] tutmaḳ: tutmaġ KK
[5] yörütmaḳ: yörütmaġ KK
[6] bizġa: bizge KK
[7] hem bar u ḳanı: bar u ḳanı ki KK
[8] esb-i seyr: şer KK
[9] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[10] bīnendege: bīnendeige KK
[11] yörmes ṣubh u şām: bolmas ṣubh şām KK / "u" TK'da yok, TK2'de var.
[12] miṣl-i peyġam-ber: didi peyġam-ber KK

tā bu yoldın körmegey ḫavf-ı ḫalel[1]

bāre bāre cevher-i şerᶜ-i şerīf
bendeni ḥālini ḳılmas muḫtelif

dilge urgen son͡gra bu ᶜilm ü ᶜamel[2]
bir bolur ol vaḳt ebed birle ezel

15 şerᶜ-i s̱ābit boldı iḫlāṣ-ı tamām
ᶜözr-i düvīmdür ṭarīk-ı nīm-nān[3]

emri maᶜrūf cānıġa merhem bolur
merd himmet bābıda Edhem bolur

ᶜāfiyetlig yolge başlar ᶜaḳl-ı kül
baᶜd-ez-ān nisbet birür rūḥ-ı resūl[4]

18 tā bu yolnı bāz tay urgen velī[5]
ḳalmaġay aldıda maḫfī vü celī

bir ḫaṭardın dīdesi vāḳıf bolur
merd-i ᶜāmil boldı çün[6] ᶜārif bolur

cān baġışlar[7] her duᶜāsı mürdege
merd bolġandın[8] soġun ṣāḥib-duᶜā

21 cümle mevcūdāt-ı ᶜālem cilveger
bolsa hergiz aṣlā ḳılmasa naẓar[9]

bol[10] irür ḫāṣṣiyyet-i zikr-i müdām
ḫatm boldı baᶜd-ez-ān fikr-i tamām

sünnet-i süvüm ki peydā boldı nūr
merd-i kāmilġa[11] ḥaḳīḳat rū birür

---

[1] ḫavf-ı ḫalel: ḫavf-u ḫalel KK
[2] ᶜilm ü ᶜamel: ᶜilm ᶜamel KK / "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[5] urgen velī: urgey dili KK
[6] çün: ḫūb KK
[7] baġışlar: baḫşlar KK
[8] bolġandın: bolgendin KK
[9] aṣlı ḳılmasa naẓar: an͡ga ḳılmastu naẓar KK
[10] bol: bu KK
[11] kāmilġa: kāmilge KK

24 üç tenezzüldin ki ötti merd-i pāk
hīç vaḳtī baʿd-ez-ān bolmas helāk

hem mükedderlik heme cehldin çıḳar
kim ki cāhildür ṣaf-ı ehldin çıḳar

ṣāf boldı dilde naẖvet ḳalmadı
hīç kim naẖvet bilen yol almadı

136A 27 ger bolay diseñ ḥaḳīḳatġa[1] yaḳın
üç tenezzülni ḳoluñdın birmegin

213

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

nām-ı pāk-i Rābiʿa ṭācu'r-ricāl
aydı merdīġa ẖarīd it köhne şāl

ḳılmagin te'ẖīr merd-i Ḥaḳ-şinās
çünki ṭāʿat vaḳti[2] der-kār-ı libās

3 aydı ṣūfī ḳaysı rengdin kiltürey
emriñiz ḳandaġdu şundaġ yol yörey

men seni ṣūfī bilerdim[3] ʿūr dip
reng būyı[4] bu cihāndın dūr dip

bar iken sen merd-i ẖām u nā-tamām[5]
sen henüz Şeddād Firʿavn'ge ġulām

6 ṣūfīlerġa çün[6] ne menzildür ne kūy
ḥācet irmestür ṭalebge[7] reng ü būy

---

[1] ḥaḳīḳatġa: ḥaḳīḳatke KK
[2] vaḳti: ḳılsa KK
[3] bilerdim: bileydim KK
[4] reng būyı: reng būy KK
[5] merd-i ẖām u nā-tamām: merd-i ẖām nā-tamām KK / "u" TK'da yok, TK2'de var.
[6] ṣūfīlerġa çün: ṣūfī ẖalḳıge KK
[7] irmestür ṭalebge: irmes ḥaḳ-ṭalebge KK

ḫᵛāh nemed bolsun ḫᵛāhi köhne şāl
ol bütün bolsa yeter setr-i ricāl

289 aṣl-ı ṣūfī delḳ seccāde imes
zīnet-i dünyāge āmāde imes

9 bir daḳīḳa bāḳī ḳalsa ḥāldin
behrever bolmas o merd iḳbāldin

oltuma-sen merd-i şāhid-bāz dek
çün körerde ṣūfī-i ġammāz dek

baʿżı ḳāmilġa[1] seferler bāḳīdür
o besīdür Ḥaḳ anı müştāḳıdur

12 rīziş-i raḥmet[2] irür ʿilm-i ledün
bildürür Ḥaḳ ʿilmini bī-çend çūn

rāh-ı āsānī imes dūr u dırāz
kim ki kitti aṣlā kilmaḳ yoḳtu bāz

gencġa[3] batken pāy-ı bī-renc ü[4] şedīd
ne mürīd algey ü ne bolgey mürīd

136B 15 terbiyet bābıda ibnü'l-vaḳt irür
her zamān ṣūfīge ʿarşdın taḫt irür

merdlerge lā-yezālīdür kemāl
ġarḳa-i teşrīf irür deryā-yı ḥāl[5]

kim ki taptı ẓıllı-ı ibnü'l-vaḳtni
Cibri'īl dek arşke tartar raḫtnı

18 ey ḫunük cānı ki uṣṭurlābı bar
nūr-ı Aḥmed'din anı meh-tābı bar

baʿżılar bardur tevekkül tapmagen
ʿaḳl-ı ḥüsnīdin tenezzül tapmagen

---

[1] ḳāmilġa: ḳāmilge KK
[2] raḥmet: himmet KK
[3] gencġa: gencge KK
[4] "ü" TK ve TK2'de yok, KK'da var. Vezne göre olması gerekir.
[5] ġarḳa-i teşrīf irür deryā-yı ḥāl: ġarḳa-i teşrīf deryā-yı visāl KK

üç[1] tenezzüldin bosa birge biri
gerçi pīrim bolsa şeyṭānnı biri

21 körmegen yolnı kişi kördüm dise
merd imesdür belki[2] ehl-i vesvese

ḫalḳ gümān eyler ki ʿāriflik sehel
bir megeske ḳıldı ṣūretni bedel

ger muʿayyen yoḳtur ez-sīnesi
ḫalḳnı ilter ḫırḳa-i peşmīnesi

214

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bar idi saḥrāyī merd-i lā'übāl
ḳoyup irdi müftīni üyige māl

mālı ḥācet boldı kildi nā-gehān
meşġūl-i ders irdi merd-i nükte-dān

3 didi bar-men guşne-i mānend-i şīr[3]
vaḳt-i teng kildi emānetlerni bir

didi muʿṭal-men çünān muḫbir bolay
ornuñga men olturay ḥāżır bolay

çünki kārıñ leb ḳımırlatmaḳ irür[4]
gāh gāhī başnı tipretmaḳ irür[5]

6 men bu işlerni beġāyet bile-men
tā ki sen kilgünçe kārı ḳıla-men

290 137A didi ṣad keştī bu baḥrde ġarḳdur
serni tepretmaġda çendīn farḳdur

---

[1] üç: ol KK
[2] belki: merd-i KK
[3] didi bar-men guşne-i mānend-i şīr: pīş-i müftīge barıp mānend-i şīr KK
[4] ḳımırlatmaḳ irür: ḳımırlatmaġ idi KK
[5] gāh gāhī başnı tibratmaḳ irür: gāh gāh başnı tibratmaġ idi KK

her ẖarī leb tipretür ü gāh[1] ser
hīç vaḳt ṭāvus bol’almas aṣl-ı ẖar

9 tepretip-men serni kecdin ḳayta-men
maḥż-ı ser-cünbān imes ders ayta-men

merd-i ṣaḥrāyī ne bilsün ʿilmni
ol ki körġan[2] bolmasa ṣad ḥilmni

emri maʿrūfnı ne bilsün ġūl-ı ded[3]
kūr-ı māder-zād kılġay tā ebed[4]

12 kān-ı teşrīfdür ü[5] esrār-ı ʿazīz
nā-şināsā hīç ḳılmasdur temīz

ger temīz hem ḳılsa kec an͡glar dili
çünki naḥvetdür tamām-ı ḥāṣılı

nūr-ı aʿẓamdur u[6] idrāk-ı beşer
bolmasa dilde be-şart-ı ẖışm-ter

15 cümle-i taḳlīdni[7] berhem urup
sāye-i pāk-i nebīġa[8] yol yörüp

hem-çünīn idrākni idrāk bil
merd-i ṣāliḥni ẖaleldin pāk bil

kördi ki nā-ḳābil ü idrāki yoḳ
maʿrifet bābıda cān-ı pāki yoḳ

18 tapşurup destige ḳoyġan kālesin[9]
didi ḥoş kildin͡g ki ey merd-i emīn

bile-miz dānende ʿilmin͡g[1] bilgülüg

---

[1] gāh: gāhī KK
[2] körġan: körgen KK
[3] ne bilsün ġūl-ı ded: ni bilsün ġūl-u ded KK
[4] kılġay tā ebed: tā kilgen tā ebed KK
[5] teşrīfdür ü: teşrīfdür KK
[6] aʿẓamdur u: aʿẓamdur KK
[7] cümle-i taḳlīdni: cümle taḳlīdini ol KK
[8] nebīġa: nebīge KK
[9] kālesin: kānesin KK
[10] bile-miz dānende ʿilmin͡g: bile-biz dānende-i ʿilmin͡g KK

sizni dik kāmilġa[1] taṣdīᶜ birmelük

yırtmadı cāhilni hergiz perdesin
yırtmay ötti raḥmeten li'l-ᶜālemīn

21 ḫalḳḳa peyġam-ber es̱er maᶜlūm iter
kūh-ı sābitlerni hem çün mūm iter

137B bu müdārādur ki ḳıldılar nebī
tā ki her ümmetke lāzım peyrevī

ḳıblegāh-ı evvel ü[2] āḫirdür ol
nūr-baḫş-ı bāṭın u[3] ẓāhirdür ol

215
ḥikāyet

fā ᶜī lā tün fā ᶜi lā tün fā ᶜi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫᵛāce Ḳābil ᶜārif-i taḥṣīl-tamām
berketidin behre tapken ḫāṣ u ᶜām[4]

rābıta vaḳtide nūrdın toldı reng
aydı ṣūfīlerġa yüzümġa[5] karan͡g

3 Kaᶜbe-i maḳṣūd pīrāyem meni
nūr-ı Rabbānī irür sāyem meni

hem-çünān tā bende-men bedr-i münīr
kim yüzümni kördi körmestür[6] saᶜīr

cümle taptılar rumūz-ı pīrni
tā kötergey nūrdın iksīrni

291 6 her kişi ḳurbıge lāyıḳ pīş ü pes
intiẓār-ı rū-yı ol ṣāḥib-nefes

---

[1] dik kāmilġa: dek kāmilge KK
[2] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[3] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[4] berketidin behre tapken ḫāṣ u ᶜām: nisbetidin behre algen ḫāṣ ᶜām KK
[5] ṣūfīlerġa yüzümġa: ṣūfīlerge rūyumge KK
[6] körmestür: körmesdür KK

köz tiker irdi gedā vü padişāh
kes ne bilsün kimge açılġay[1] bu rāh

rābıta itmām boldı āḫiri
aydı bir ṣūfīge ol ṣāhib-daʿī[2]

9 başdın ayaġıma[3] nūr-ı çilteni
ḳaysı reng ü būda kördin͡gler[4] meni

biri[5] aydı nev-civān-ı tāze-rūy
ʿanberīn gīsūy hem-çün müşg-būy

biri aydı mū-sefīd-i Ḫıżr-ı vaḳt
reng-i pākin͡g[67] hem-çünān sulṭān-ı taḫt

12 didiler sen hem dürüstdür körgenin͡g
ey be-āmennā dürüst kördin͡g menin͡g

bāz bir ṣūfī didi ey[9] reh-nümā
men seni kördüm çü[10] mānend-i ʿĪsā

138A biri aydı men pīrimni[11] bārhā
rūynı kördüm miṡāl-i Muṣṭafā

15 ārī körgenlerni muṭlaḳ didiler
her kişini körġanin[12] ḥaḳ didiler

her kişi ḥāliġa[13] lāyıḳ ey ġanī
açar irdi pīr yüziġa dīdeni

līk bir reng irdi ol ẕāt-ı şerīf

[1] açılġay: açılgey KK
[2] bir ṣūfīge ol ṣāhib-daʿī: bir ṣūfīlerge ṣāhib-dil biri KK
[3] ayaġıma: ayaġım çü KK
[4] kördin͡gler: kördün͡gler KK
[5] TK'da "bir", TK2'de "biri" şeklindedir. Vezne göre "biri" olmalı.

[7] pākin͡g: pāki KK
[8] kördin͡g: kördün͡g KK
[9] ey: ol KK
[10] çü: anı KK
[11] biri aydı men pīrimni: didi pīrimni bu yolda KK
[12] körġanin: körgenin KK
[13] ḥāliġa: ḥālige KK

ḫalḳnı idrāki boldı muḫtelif

18 sāyilī aydı ki ey sulṭān-ı rāh
bu neçük sır boldı ey ṣāḥib-duʿā

cümlesi körmaḳda[1] bir ṣūret imes
ya bularnı dīdesige kirdi ḫas

hem-çünān aydı uşal ṣāḥib-vuṣūl
çünki ṣāḥiblerġa bardur üç vuṣūl[2]

21 her kişi ednādadur ednā körer
didiler bu maʿnānı Ḫayru'l-Beşer[3]

her kişi öz ṣūretdin nīgū körer
aydılar bu maʿnānı Ḫayru'l-Beşer[4]

kim ki evsaṭ kördi ednādın berī
belki ednādur o ḫalḳnı çākeri

24 ol ki aʿlā kördi evsaṭdın cüdā
rāh-ı aṣlīdür müzeyyen bārgāh

hīç kim ḥālā tanımapdur meni
her kim öz nefsige tikken dīdeni

çün ḳıyāmet hem şu[5] ṭarzdur ey emīn
itġa baḳġan itni körġay[6] bil yaḳīn

27 cān-ı kāmil nūr-ı çiltenni körer
zenge her kim bendedür zenni körer

dil ki māyil bolsa her cenbīge yār
rūz-ı maḥşer ḥaşr[7] bolġay āşkār

138B kim ki Ḥindūlar bile[8] yārī irür
rūz-ı ḥaşr an͡ga giriftārī irür

---

[1] cümlesi körmaḳda: cümle körmaḳḳa KK
[2] ṣāḥiblerġa bardur üç vuṣūl: ṭāliblerge bardur üç naẓar KK
[3] didiler bu maʿnīni Ḫayru'l-Beşer: biz mir'āt-ı Ḫüdā biz cilveger KK
[4] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[5] hem şu: hem KK
[6] itġa baḳġan itni körġay: itke baḳḳan itni körgey KK
[7] ḥaşr: neşri KK
[8] Ḥindūlar bile: Ḥindūye bilen KK

292 30 mihr-i esbī dilġa[1] bolsa kārger
rūz-ı maḥşer cānı esb birlen ḳopar

kimni ki cān izlesen͡g körsen͡g çü dost
sen anı birlen ḳopar-sen maġz-ı post

dost tutsan͡g ʿārif-i kāmilni sen
tan͡gla[2] ʿārif birle ḳopkün͡g bir beden

33 her kişi öz ḳurbıça kördi meni
hem faḳīr u pādişāh u hem ġanī

vā dirīġā bir şināsā tapmadım
nefs[3] ölgen merd-i dānā tapmadım

yoḳ iken meclisde bir sālār merd[4]
dīde açsa merd-i ṣāḥib ehl-i derd[5]

36 yoḳ iken kön͡glüm digen ḳābil mürīd
gāh aytsam vaʿdedin gāhī vaʿīd

sāʿatī bar irdi bir şūrīde merd
çün ser ü[6] rūyını basken çeng-i gerd

ol nedīm bāzāriġa bolġan[7] nedīm
didi ey ḫᵛāce bu ṣafda bar idim

39 rū-yı pākin͡ge ḳılur irdim naẓar
Ḥaḳ'dın özge körmedim çīz-i diger

şeyḫ aydılar muṣāḥib bar iken
şükr li'llāh yaḫşı ṭālib bar iken

men ki nūr-ı pāk-ı mir'ātım bu kün

---

[1] dilġa: dilge KK
[2] tan͡gla: taġne KK
[3] nefs: nefsi KK
[4] sālār merd: sālār-ı kār KK
[5] ehl-i derd: iḫtiyār KK
[6] ser ü: seri KK
[7] bāzāriġa bolġan: bāzārıda bolgen KK / TK'da "bāziġa", TK2'de "bāzāriġa" yazılmış. Vezne göre doġrusu "bāzāriġa"dır.

bī-ṣıfat bī-ẕāt bī-fiʿlim[1] bu kün

42 kim tenezzüllerġa[2] ḳaldı mużṭarī
ẕātıge[3] mużṭar irür çeşm-i ḫarī

nām-ı ḥalvā birle kām bolmas[4] şīrīn
maʿrifetni şerbetini[5] izlegin

139A her kişi öz ismige maġrūrdur
ol müsemmādın hemīşe dūrdur

45 aṣl-ı ḳāmilġa müsemmādur īmān
çün naẓar īmānge[6] eyler maʿnī-dān

til bile aytmaḳ[7] maʿnā bilmese
līk hūb bilse bilürni bilmese

216
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bar idi Aʿrābī-i bī-destgāh
bir bisāṭı bar u[8] hem-rāh āşnā

cānı (vü) cismi[9] heme peyvend idi
āşnāsı yārī vü[10] ferzend idi

3 ottuz yıl çālāk oḳuttı bes[11] anı
her mesā'ildin dili bolġan[12] ġanī

ottuz yıldın son͡gra[1] nā-ḳābil peder

---

[1] bī-ẕāt bī-fiʿlim: bī-fiʿl bī-ẕātım KK
[2] tenezzüllerġa: tenezzüllerge KK
[3] ẕātıge: ẕātke KK
[4] bolmas: olmas KK
[5] maʿrifetni şerbetini: çāşnī-i maʿrifetni KK
[6] īmānge: īmān KK
[7] til bile aytmaḳ: tile bile aytmaġ KK
[8] bir besāṭı bar u: ne bir besāṭı bar KK
[9] cānı vü cismi: cānı cismi KK / “vü“ TK’da yok, TK2’de var.
[10] āşnāsı yārī vü: āşnā vü bar ü hem KK
[11] yıl çālāk oḳuttı bes: il çālāk oḳuttı bil KK
[12] dili bolġan: tili bolgey KK

çarladı ferzendini didi ciger[2]

hīç naʿt u ʿilmdin bildin͡g mü sen
ol püser aydı soran͡g-men[3] ayta-men

293 6 didi lā-aʿlemni ayt merd-i nigū
merd bilmey-men didi vü rū-be-rū

didi sen cānımnı ḳıldın͡g bes ki[4] teng
men süẖan sordum[5] u bilmey-men disen͡g

urdı ṣad çūb u üyidin ḳavladı
rāst ḥarf irdi munı kec an͡gladı

9 gūş-ı nā-ḳābilġa tefsīr-i kelām[6]
hem-çünān[7] āteş tiger zehr-āb-ı cām

līk dānā an͡glasa fażl u hüner
cān ḳulaġı birle an͡glar rāh-ber

her neçük dil lāyıḳ-ı nisbet imes
nisbet-i Ḥaḳ dāẖil-i ʿillet imes

12 ol ki ʿillet taptı noḳṣān (u) żarar
būy-ı īmāndın çü tapmasdur ẖaber

139B ey H̬udāyā sen ẖaberdār eylegin
külẖanımnı ʿayn-ı gülzār[8] eylegin

sen kiter vaḳtimde īmānımnı bir
tā bolay deryā-yı bī-pāyānge sīr

15 hem şerīʿat hem ṭarīḳat baḥridin
bā-ẖaber bolgin[1] ḥaḳīḳat şehridin

---

[1] yıldın son͡gra: ildin son͡g KK
[2] ferzendini didi ciger: ferzendni didi ey ciger KK
[3] soran͡g-men: sora-men KK
[4] bes ki: köp KK
[5] sordum: sorsam KK
[6] nā-ḳābilġa tefsīr-i kelām: nā-ḳābilge tefsīr-ü kelām KK
[7] hem-çünān: hem-çünīn KK
[8] ʿayn-ı gülzār: ġarḳ-ı gülzār KK

rāzdār-ı kūçe-i iḫlāṣ ḳıl
müjde bir bendeñgni ḫāṣṣu'l-ḫāṣ ḳıl

ey şehādet şerbetidin eyle baḫş
nūr-ı bī-rengini ḳıl köñglümġa naḳş

217
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

didi bir merdī emīriġa be-cān
munça ʿiṣyān ḫūb mu[2] yā genc-i girān

aydı niʿmet genc ʿiṣyān ḫūb irür[3]
ehl-i ʿiṣyān dergehide[4] red irür

3 hīç āḳıl izlemes ʿiṣyānnı hem
munda ʿiṣyān eylegen tartar elem

aydı men kāmil bilerdim şāh dip
ḳılur irdim taʿẓīmi āġāh dip

bu ʿaceb taḥsīn münāfıḳ-rūdu-sen
mūy-ı kelb ü gürgdin[5] bed-mūdu-sen

6 bolsa dünyā yaḫşı vü ʿiṣyān yaman
ilte-sen gūruñga ʿiṣyān-ı girān[6]

kite-sen dünyādın almay nīm-cevi
ne çü ḳolġa köhne[7] kirdi ne nevi

nā-bīnāġa[1] yoḳ şikestidin ḫaber

---

[1] bolgin: ḳılgin KK
[2] munça ʿiṣyān ḫūb mu: munda ʿiṣyān ḫūb mı KK
[3] aydı niʿmet genc ʿiṣyān ḫūb irür: aydı genc niʿmetdü ʿiṣyān bed irür KK
[4] dergehide: dergehimdin KK
[5] mūy-ı kelb ü gürgdin: mis̱l-i kelb gürgni KK / Bu mısrada vezin nedeniyle TK2 esas alınmıştır. TK'da "mūy-ı kelb gürgin", TK2'de ise "mūy-ı kelb ü gürgdin" şeklindedir. TK2'deki şekil vezne uygundur.
[6] gūruñga ʿiṣyān-ı girān: ʿiṣyānnı gūruñga yaman KK
[7] ḳolġa köhne: köhne ḳolge KK

yol yörürde ḳabż u basṭıdın ḫaber

9 tevbe ḳıl ʿiṣyānnı ḳoy īmānnı tap
ger bolay diseñ͡g bu yolda ʿaḳl-ı ṣāf[2]

hīç kim[3] kāmil bol'almas ʿaḳl bilen
nūr-ı dānişni tap'almas naḳl bilen

294 140A kimġa[4] vārid bolmasa bu üç nüzūl
bende cemʿiyyetġa[5] bolmastur ḳabūl

12 bir nüzūl bāḳī idi Belʿam'ge[6] çün
kitti zūd rūḥı[7] seferge vāj-gūn

bir nüzūl bāḳīydi Berṣıyṣā'ge hem
ṭāʿatı vaḳti kiterge[8] boldı ġam

dostlarnı Ḥaḳ'dın özge rāhı yoḳ
kim ki düşmendür anı pervāyı yoḳ

15 hīç kimni tüşmesün pāyıge dām
pāyı[9] baġlandı ḳoy'almas merd gām

yā mis̱āl-i kirm-i pille bend irür
kim ki dünyā bergige ḫursend irür

düşmen-i cānı bolur ol bergler
belki her birige[10] çendīn mergler

18 ehl-i dünyānı ki kirm-i pille bil
kār bārdın mekr ü dāmı[11] ḥīle bil

ḥīle bar u ḥīle-i mūşī irür
gürbeni destige[1] nā-ḫoşī irür

---

[1] nā-bīnāġa: nā-bīnāge KK
[2] ʿaḳl-ı ṣāf: kām-yāb KK
[3] hīç kim: her kişi KK
[4] kimġa: tā ki KK
[5] cemʿiyyetġa: cemʿiyyetke KK
[6] Belʿam'ge: Belʿam'de KK
[7] zūd rūḥı: rūḥı zūd KK
[8] vaḳti kiterge: vaḳt kiterde KK
[9] pāyı: pāy KK
[10] birige: bergige KK
[11] bārdın mekr ü dāmı: bārın mekr-ü dāyim KK

ḥī̇leger taḳdīr irür-sen bir meges
ḥī̇legerdin[2] bī-ḫaber-sen ey baraṣ

21 ādemīler ḥākimi taḳdīr irür
çün iş ötti āh bī-tevfīr irür [3]

yurtnı seyl aldı vü kiştdin bī-ḫaber
ḥī̇le ḳılma ser-nüviştdin bī-ḫaber[4]

ser-nüviştini peyem-ber bilmedi
taḳdīri gendüm idi gendüm yidi

24 ḥī̇le ḳılmay ötti bābā-yı kelān
ḳaldı ferzendlerġa[5] ḥī̇le bed-gümān

bu süḫannı Hābil ü Ḳābil'ġa[6] ayt
yol yügür aldıñġda cerdür bāver ayt[7]

140B ol ki merd-i kāmil ü[8] dervīşdür
aylanay andın ki dūr-endīşdür

27 rāzdār-ı Aḥmed-i muḫtār ḳıl
mülk-i dilni maḫzen-i esrār ḳıl

hem şerīʿat hem ṭarīḳatnı tüzet
bendege rāh-ı ḥaḳīḳatnı tüzet

dīde birgin nūr-ı rabbānīge ġarḳ
tā ḳılay nefʿ ü[9] żararnı bāz farḳ

30 sünnet-i üç yolnı ḳılġıl[10] cilveger
ḳıl nebīni meslekidin bā-ḫaber

218

---

[1] gürbeni destige: gürbe destide KK
[2] ḥī̇le-gerdin: ḥī̇le-cūdın KK
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[5] ferzendlerġa: ferzendlerge KK
[6] Ḳābil'ġa: Ḳābil'ge KK
[7] yügür aldıñġda cerdür bāver ayt: yörür aldıñġa cerdür zūr ḳayt KK
[8] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[9] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[10] sünnet-i üç yolnı ḳılġıl: nisbet-i üç yolnı ḳılgin KK

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

ḫᵛāce'ī bar irdi bir[1] ṣāḥib-duʿā
ḳaḥṭ-ı sālī kildi keyindin vebā[2]

şehr-i Kūfe'ge tüşüp şūriş-i saḫt
baʿżılar şehrdin köterdi bāz raḫt[3]

3 kāmilī kildi ʿazīzni aldıġa
ḳıldı nevḥa āh urup āb-ı dīde[4]

şeyḫ feryād-ı o merdni an͡gladı
derdnāk u āh-ı serdni an͡gladı[5]

295 çıktı üydin ʿārif-i ṣāhib-duʿā[6]
didi maṭlabdın gepür ey merd-i rāh

6 enbiyā nūr irdi nūr-ı lā-mekān
ḥükmide irdi zemīn ü āsmān

cümledin kitken tamāmı āb-reng
ḫāne-ḳāhdın zūd çıḳıp[7] bīrūn ḳaran͡g

tā-key'em tartsun bular cān baḫtını
tartadur cāyıġa[8] bārı raḫtını

9 şeyḫ çıḳtı ḫāne-ḳāhnı üstide
maġrib ü maşrıḳġa salardı[9] dīde

ʿālimīni kördi bir endīşekār
püştide vezmīn kötergen bārı[10] bar

[1] bir: ḫūb KK
[2] Bu mısra KK'da yoktur.
[3] Bu beyit KK'da yoktur.
[4] Bu beyit KK'da yoktur.
[5] Bu beyit KK'da yoktur.
[6] Bu mısra KK'da yoktur.
[7] çıḳıp: çıḳın͡g KK
[8] cāyıġa: cāyıge KK
[9] maġrib ü maşrıḳġa salardı: maşrıḳ u maġribge salaydı KK
[10] bārı: raḫtı KK

şeyḫ aydı mis̱l-i ol seyyāre-sen
rāḫt bārın͡g ḳayda alıp bara-sen

12 didi bar irdi man͡ga hef-deh püser
māderi birlen heme ḳıldı sefer

bir faḳat başım ḳalıpdur bī-vaṭan
bu şehirdin özge şehre[1] bara-men

şeyḫ aydı barsan͡g ey taḥṣīl-tamām
Ḫālıḳ-ı ol şehrġa[2] yitkür selām

141A 15 biz bileydük vāḥid-i bī-intihā
nev işittük mülkide Ḫālıḳ cüdā

ʿalimī aydı ki kāfir boldın͡g'em
biz seni reh-ber bilerdük[3] muḥteşem

maġrib ü maşrıḳda[4] Ḫālıḳ bir irür
ikki bilgen ḫalḳ heme kāfir irür

18 aydı ol ʿārifke ey aḥvāl-i teng
taşla raḫtnı Ḥaḳ'nı ikki bilmesen͡g

kim ḳażādın ḳaçtı ayrılmaġdur
ẕāt-ı Ḥaḳ'nı bende dūr[5] bilmaġdur

tevbe ḳıldı ʿālim-i şūrīde-dil
aydı ʿālim şeyḫke sen hem tevbe ḳıl

21 yangı bildük bu rumūznı pārsā[6]
bī-ʿamellıḳdın[7] irür ḳaḥṭ u[8] vebā

ehl-i şirketġa[9] īmān lāzım imes
şirk[1] dāḫil boldı ṭaʿatlar ʿabes

---

[1] şehre: şehrge KK
[2] Ḫālıḳ-ı ol şehrġa: ḫalḳ-ı o şehrge KK
[3] bilerdük: bileydük KK
[4] maġrib ü maşrıḳda: maşrıḳ u maġribde KK
[5] bendedür: bende bir KK
[6] rumūznı pārsā: rumūznı ey pārsā KK
[7] bī-ʿamellıḳdın: bī-ʿamellikdin KK
[8] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[9] şirketġa: şirketke KK

ṣāḥib-i encām-ı şerʿ-men didiler[2]
til bilen ḫalḳ ehl-i şerʿ-men didiler[3]

24 nām-ı şerʿ bar u ʿamel hīç yerde[4] yoḳ
ḥaşr nezdīk ü cedel hīç yerde yoḳ

ṣūfīlik maġrūr-ı ṭāʿātī imes
nām-ı maġrūr ṣūfīni atı imes

baʿd-ez-ān ḳol açtı şeyḫ[5] ḳıldı duʿā
boldı berhem ḳaḫṭ-ı sālī hem vebā[6]

27 şirket-i ḫalḳ dīn ü īmānnı bozar
ehl-i şirketni nebī bed dipdüler[7]

296 kim bu üç sünnetni mażbūṭ tutmadı
cānı çün baḥr-i beḳāġa[8] yetmedi

ʿālimī[9] endīşede köp urdı dest
bendeni noḳṣānıdındur ḳabż u basṭ[10]

141B 30 verne dāyim der-güşāde bārgāh
bende nezdīkdür müdām Ġaffār'ge

ançа şirketler bu müşt-i ḥākdin
ser-ber urdı süst-i bī-idrākdin

cān-ı āgāhke ne lāzım şirketī
çün alar ġarḳ-āb-ı nūr-ı rahmetī

33 her zamān yādıge kilse bahr-i ḥāl[11]
sen bu üç sünnetni merd yādıñġa al

---

[1] şirk: şirke KK
[2] didiler: didüler KK
[3] didiler: didüler KK
[4] yerde: ḳayda KK
[5] şeyḫ: ḫalḳ KK
[6] ḳaḫṭ-ı sālī hem vebā: ḳaḫṭ-ü sāl ü hem vebā KK
[7] dipdüler: diptüler KK
[8] beḳāġa: beḳāge KK
[9] ʿālimī: ʿālim KK
[10] ḳabż u basṭ: ḳabż basṭ KK
[11] bahr-i ḥāl: bahr-u ḥāl KK

ikki ʿālemni nigīnidür ʿamel
maḫzen-i dünyā vü dīnidür ʿamel

her ʿamelġa[1] ḫāliṣān niyyet kerek
merd niyyet ḳıldı bā-himmet kirek

36 her kişiġa bolmasa üç[2] yol tamām
bende-i şeyṭāndü şeyṭānġa[3] ġulām

baʿd-ez-ān gencini birdi lā-yezāl[4]
genc-i īmān genc-i taḳvā an͡glap al

her velīdür vaḳtide sulṭān-ı rūḥ
evliyāge bir irür ṣaḥrā vü kūh

39 aydı bu sözni nigū Ḫayru'l-Beşer
evliyādın ḫālī mülk yok ey ʿÖmer

dīdemiz yoḳtur tanıgüdek[5] anı
hiç vaḳt bī-ḳuṭb imestür meskenī

219
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫvāce Şādī'din birev ḳıldı su'āl
ehl-i īmān ḳaysıdur deryā-yı ḥāl[6]

didi ṣaḥrāġa[7] yörü men körsetey
tā ki ġafletlig dilin͡gni uyġatay

3 süst-sen ʿaḳl-ı resīde sende[8] yoḳ
ehl-i īmān köptü dīde sende[9] yoḳ

---

[1] ʿamelġa: ʿamelge KK
[2] kişiġa bolmasa üç: kişige bolmasa ol KK
[3] şeyṭānġa: şeyṭānge KK
[4] lā-yezāl: Ẕü'l-Celāl KK
[5] dīdemiz yoḳtur tanıgüdek: dīdebiz yoḳtur tanıgündek KK
[6] deryā-yı ḥāl: ṣulṭān-ı ḥāl KK
[7] ṣaḥrāġa: ṣaḥrāge KK
[8] sende: san͡ga KK
[9] sende: san͡ga KK

bayaki şūrīde ṣāḥib-derdni
şeyẖ ṣaḥrāġa[1] çıḳardı merdni

142A kāze'ī kördi beyābānīġa[2] ṭāḳ
rāznı bilmaḳḳa merd-i iştiyāḳ

6 şeyẖ didi[3] aç dīden͡gni tā tamām
dīde açtı merdni kördi der-ḳıyām

ne an͡ga nān u ne loḳma ne çü ẖūr
ne bu muḥtāc-ı fetīr ü ne tenūr[4]

aydı ḳırḳ tört yıl[5] boluptur nīk-nām
secdege yetkünçe yoḳ ehl-i ḳıyām

9 ḳūtı[6] Ḥaḳ'dındur u[7] dāyim ḳuvveti
bara turgen cāyı Ḥaḳ'nı ʿiṣmeti

297 ne çü ṣubḥını tanıydur ne[8] çü şām
mest-i ẕātu'llāh irür ehl-i ḳıyām

nā-gehān barsan͡g ḥużūrdın ḳaladur
çeşm-i maʿdenhā-yı nūrdın ḳaladur

12 kūh-ı Ṭūr aldıda ser-gerdān u[9] zār
cennetīler sāyesige intiẓār

ʿaḳl-ı kül birlen yeter-sen ey ciger
aḳl-ı cüz'ī ʿaḳl-ı kül aldıda ẖar

220

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

---

[1] ṣaḥrāġa: ṣaḥrāge KK
[2] beyābānīġa: beyābānīge KK
[3] didi: aydı KK
[4] Bu beyit KK'da yoktur.
[5] yıl: il KK / "yıl" TK'da yok, TK2'de var. Anlam ve vezne göre olması gerekir.
[6] ḳūtı: ḳūt KK
[7] Ḥaḳ'dındur u: Ḥaḳ'dındur KK
[8] ne çü ṣubḥını tanıydur ne: ni çü ṣubḥını tanıydu ni KK
[9] "u" TK'da yok, TK2'de var.

- . - - / - . - - / - . –

Faẖr-ı Rāzī müctehīdī[1] bar idi
ẕāt-ı vācibge delīli bar idi

ez-berāy-ı zāt-ı is̱bāt-ı Celīl
cemʿ eylep irdi ol ṣad lek delīl

3 cān çıḳar vaḳtide biri ḳalmadı
bir delīl-i dil-pezīri ḳalmadı

kildi şeyṭān çarẖ urup çeng salġanı[2]
Faẖr-ı Rāzī'din īmānnı alġanı[3]

sīnesidin ʿilmi[4] kitti boldı teng
közni nūrı kitti vü[5] aḥvāli teng

6 kes yüberdi Şeyḫ Necmeddīn'ġa[6] ol
ẖādim-i ẖāṣānlarıdın bir resūl

142B didi barsan͡g ayt ki ḥāli teng irür
peşşe fīlġa hem-çü vaḳt der-ceng irür

dīv-i ḳattālī kilip çeng saladur
ḳorḳa-men ḳoldın īmānnı aladur

9 aydı bu til birle ġavs̱-ı rūzgār
bu delīller bolmadı an͡ga be-kār

didi ʿilm-i muttaṣılı ḳalmadı
ẖāṭırıda nīm-delīli ḳalmadı

şeyẖ aydılar ḳolum tigmeydü bes
tā ki an͡ga ḥāmī bolsam bir nefes

12 ġamge aylandı bu yolda rūz-ı ʿıyd
kitedür imrūz toḳḳuz lek mürīd

---

[1] müctehīdī: müctehīdin KK
[2] salġanı: salgeni KK
[3] alġanı: algeni KK
[4] ʿilmi: ʿilm KK
[5] kitti vü: kitti KK
[6] Necmeddīn'ġa: Necmeddīn'ge KK

her birini ṭāᶜatı ᶜarşdın kelān
līk īmān iltmaġda cümle der-gümān

ġāyibāne bir duᶜā an͡ga yeter
ḫuşk kitme bir ᶜaṣā anga yeter

15 kiltürüp ol pīrdin peyġām-ı rāh
boldı dāḫil o işikdin ol ʿaṣā[1]

dūr boldı cemᶜ-ı şeyṭān leşkeri
Faḫr-i Rāzī taptı īmān cevheri

urdı çendān özini merd-i ḫunük
vā dirīġā çūb-ı ḫuşkça[2] bolmadük

18 müctehid-i vaḳt boldı atımız[3]
yetmedi menzilġa hīç işbātımız[4]

evvelīn ḥāli bu yolġa[5] tüşmedük
merd-i Ḥaḳ'nı keynidin irkeşmedük

298 vaḳt-i teng kildi ne bolgey ḥālimiz[6]
ḥāmī sen bolgin ḳulun͡ga yā ᶜAzīz

21 çıḳtı ḥasretlig tenidin cān-ı pāk
taptı pīrni ḳurbıdın īmān-ı pāk

143A ᶜilm-i kesbī bolsa gerçi[7] āf-tāb
cāyı[8] kildi ᶜilm-i keşfīge ḥicāb

ᶜilm-i keşfīdür īmānnı nūrı[9]
hem bedenni şemᶜidür cānnı nūrı

24 cān taṣadduḳ ḳıl kemālāt[10] izlegin

---

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] çūb-ı ḫuşkça: ḫūb ḫuşkça KK
[3] atımız: atıbız KK
[4] menzilġa hīç işbātımız: menzilge hīç işbātıbız KK
[5] ḥāli bu yolġa: vaḳtide bu yolda KK
[6] ḥālimiz: ḥālibiz KK
[7] bolsa gerçi: gerçi bolsa KK
[8] cāyı: cāy KK
[9] nūrı: enveri KK
[10] kemālāt: kerāmāt KK

kūr-sen dīden͡ge mir’āt izlegin

kimge tigse hem-çünīn maʿmūr ʿilm
ikki ʿālemni pür eyler nūr-ı ʿilm

evvel ü āḫir bu yolda bir bolur
merd-i kāmil ṣāḥib-i iksīr bolur

27 nūr bolur ikki cihānı ser-be-ser
ḳalmadı ol bendege naḳş-ı beşer[1]

kitti dünyādın uşal ṣādıḳ īmām
an͡ga tüşti sāye-i ṣāḥib-maḳām[2]

ʿilm-i keşfī perdedin bīrūn irür
munda kildin͡g küll-i hestlikni yetür[3]

30 pīrġa tapşur ḥall (ü) ʿaḳdin͡gni tamām[4]
ṣūfīlerni şarṭıdur fikr-i tamām

ḥāṣıl-ı her cüz’ külġa[5] baradur
kim ki ümmetdür resūlge baradur

sen ki[6] ümmet-sen resūldın ḳalmagin
özge meslekler bile yol almagin

33 pīş tutkin āḥiretni kārını
köp ʿimāret ḳılma ten dīvārını

ʿilm-i keşfī bolsa çün her kimġa yār
mülk-i dilge tigmegey hergiz ġubār

sāye-i pīrdin irür luṭf-ı velī
yolda bī-kār oltuma ʿAbdu’l-ʿAlī

36 ẕerre körsen͡g yolda iṡbāt izlegin
müstaḥiḳlardın kerāmāt izlegin

[1] naḳş-ı beşer: nefs-i beşer KK
[2] Bu mısra KK’da yoktur.
[3] Bu beyit KK’da yoktur.
[4] Bu mısra KK’da yoktur.
[5] külġa: külge KK
[6] sen ki: ṣad-lek KK

ḫalḳa-i her şīre-merdge ḳolnı ur
künde mi͡ng yol tevbe ḳıl īmān kitür

221
ḥikāyet

fā ʿi̇ lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫᵛāce Maḥmūd-ı Seraḫsī nāmver
hem bu dünyā hem o dünyā rāhver[1]

143B aytur irdi hem-çü dil-peyvendige
şeyḫ-i kāmil ol ʿazīz ferzendige

3 ey püser ʿilmi[2] ṭaleb ḳıl dil-pezīr
tā ki mużṭarlıḳda bolgey dest-gīr

ata gevher tapsa oġlıge ne sūd
her kişini[3] özige birsün vedūd

299 kişt-i dīgerdin ṭaleb ḳılmaḳ ḫaṭā
aydılar aṣḥābıge[4] ol Muṣṭafā

6 dem-be-dem ḳopkin ʿimāret tāze ḳıl
nālehā-yı derd-i bī-endāze ḳıl

bu cihān aṣlıda behbūd cāyıdur[5]
nefʿidin ḳol üzmegin sūd cāydur

yaḳa çāk dīdeni nemnāk ḳıl
mergdin evvelraḳ özü͡ngni ḫāk ḳıl[6]

9 ata ġavṣu'l-vaḳt bolsa muḫteşem
oġlıge yetmes o gencdin nīm-direm

kār çün vaḳtide[1] ötmey kār ḳıl

---

[1] bu dünyā hem o dünyā rāh-ver: o dünyā hem bu dünyā rāh-ber KK
[2] ʿilmi: ʿilm KK
[3] kişini: kimini KK
[4] aṣḥābıge: aṣḥābge KK
[5] cāyıdur: cāydur KK
[6] Bu beyit KK'da yoktur.

sen ‘amelni vaḳtide bisyār ḳıl

kim ki iş kıldı bu yolda sūdmend
rūz-ı maḥşer cümledin bolġay[2] bülend

12 ‘azm-i ‘aḳlī[3] izleseñ͡g iş tīz ḳıl
müftīdür-sen[4] şübhedin perhīz ḳıl

munda kildiñ͡g īn ü āndın ḳol köter
sa‘y ḳıl nām u nişāndın[5] ḳol köter

sā‘y ḳıl dilni ‘amelġa[6] ḳābil it
sen ki her iş başlasañ͡g taḥtıġa[7] yet

15 kār-ı nīm-kāle ‘uḳubet arturur
çün kiter vaḳtide ‘illet arturur

çeşm eger derd ḳılsa dest kūtāh ḳıl[8]
zaḫm-ı dest ol közġa[9] bolġay miṡl-i mīl

tīg-i bürrā dek tiger ol közġa dest
ḳılma māliş merdümek tapġay[10] şikest

144A 18 dilni ġaflet bassa ḳoyġıl[11] tevbe ḳıl
tevbelig ḫalḳ hīç bolmastur ẕelīl

sen bu üç sünnetni bilgil[12] muġtenem
verne gürg üstidedür dāyim elem[13]

bu sebebdin aydılar çün Mevlevī
ḳutb-ı rabbānī vü ġavṡ-ı müntehī[14]

---

[1] vaḳtide: vaḳtidin KK
[2] bolġay: bolgey KK
[3] ‘aḳlī: ʿuḳbā KK
[4] müftīdür-sen: müttaḳī-sen KK
[5] nām u nişāndın: nām nişāndın KK
[6] ‘amelġa: ‘amelge KK
[7] taḥtıġa: taḥtıge KK
[8] kūtāh qıl: kūtāhdur KK
[9] közġa: közge KK
[10] tapġay: tapkey KK
[11] ḳoyġıl: ḳoygin KK
[12] bilgil: bilgin KK
[13] üstidedür dāyim elem: destidedür dāyim ġanem KK
[14] ġavṡ-ı müntehī: ṣāḥib-meṡnevī KK

21 ای ضیا ء لحق حسا مدین بیا ر
این سیوم دفتر که سنت شد سه با ر

222
ġazel

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

ʿadem mülkige kildiñ̂g sen kömülmaḳ[1] imdi sünnetdür
kimini[2] ḫāṭırıge kildi merg nīgū ṭarīḳatdur

nefes barıça urgin dest ü[3] pā şāyed ḳutulgey-sen
biliñ̂gni ikki yerdin baġla ṭālibge ḳıyāmetdür

3 bülend āvāzelerdin ʿibret almañ̂g mı neçük boldı
hemeni maḳṣūdını berhem urgen gerd-i naḫvetdür

uluġ dergāh irür hīç kim imestür gencidin nevmīd
bu yolda intiẓārı añ̂ga[4] heftād u dü milletdür

güzer-gāh-ı fenāda[5] her kişi kişt eyledi iltti
zirāʿatsız kişini tūşesi derd birle ḥasretdür

300 6 birevni baġrıdur[6] çāk u birevni yoḳtu pervāyı[7]
ġam-ı ʿuḳbānı[8] tartar ḫavfı köptür kim ki ümmetdür

ādemni[9] yaḫşısı hoş-būy gül dek cān ḥużūr eyler
anı dāmānını gerdi hezārān heşt-cennetdür

kemendi salalük maḳṣūd nā-geh ḳolġa[10] kirgey dip
ṭalebde dest ü pā urmañ̂g mı ṭālib dem ġanīmetdür

---

[1] ʿadem mülkige kildiñ̂g sen kömülmaḳ: ʿademni mülkige kildiñ̂g kömülmaġ KK
[2] kimini: kişini KK
[3] "ü" TK'da yok, TK2'de var.
[4] yolda intiẓārı añ̂ga: yolnı intiẓārı añ̂gla KK
[5] fenāda: fenāge KK
[6] TK'da "baġrı", TK2'de "baġrıdur" şeklindedir. Vezne göre "baġrıdur" şeklinde olmalı.
[7] pervāyı: pervāy KK
[8] ʿuḳbānı: ʿuḳbāge KK
[9] ādemni: kişini KK
[10] ḳolġa: ḳolge KK

9 ʿazīzler öttiler men munda rüsvā bī-ẖaber ḳaldım
cihānnı āb-rūyı sāye-i ṣāḥib-nasīḥatdur

ṭarīḳat gevheridin nūr-ı cān efzūn bolur dāyim[1]
cedelni ilgiraġdın eylemen͡g mi dem ġanīmetdür[2]

144B uluġ deryāda sen Meşreb kötergin Mebde-i Nūr'ı
Ḫudā'nı nūrını bilsen͡g aṣl-ı ṭāliblerge nisbetdür

223
ġazel[3]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

ḥaḳīḳat şehrige kirgen kişi dāyim münevverdür
müdām Yaḥyā-ṣıfat şām u seherde dīdesi terdür

dem-i āẖirni her kim dilge kiltürmestü münkirdü
ve ger ne bendege her sāʿatī īmān müyesserdür

3 dil-i üftādeni her kim ki ḳolge aldı ey dervīş
sehel bilmen͡g munı dek işni bozman͡g ḥacc-ı ekberdür

egerçi min͡g yıl ötse hem ʿārifni mevtidin [4]
ümīd itmek kerek her laḥẓa rūḥ-ı terbiyet-gerdür

şeb ü rūzum meni ġaflet bilen ötti neçük bolgey
kimi ki bolmadı bī-dār ol rüsvā-yı maḥşerdür

6 yügürme nen͡g ü nāmūs kitti dīn şeyṭānge oẖşar-sen
didi Ḫayru'l-Beşer ol ẖalḳ şeyṭānge berāberdür

melāl-i ẖāṭırın͡ga kilse zinhār eyle istiġfār
ḳaçar şeyṭān uşandaġ bendedin ḳavl-i peyem-berdür

gepürme nā-resānı ṣoḥbetige ẖavf-ı dūzaẖdın
ne cā-yı maʿrifetdür ü ne cā-yı nehy-i münkerdür

---

[1] dāyim: bilsen͡g KK
[2] dem ġanīmetdür: kār-ı himmetdür KK
[3] Bu gazel TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] Bu mısranın vezni bozuk.

9 keşiş-i luṭf-ı Rabbānī ḳabūl-i tevbedür bilsen͡g
kimi ki munda kāhil boldı ol maḥşerde mużṭardur

bahār-ı ʿömr çün Meşreb'ge tigdi Mebde-i Nūr'ı
ḥaḳīḳat sırrını her kimge aytman͡glar ki gevherdür

224

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün

- . - - / - . - - / - . –

شد ز اوصاف تو اوصاف جلیل
زاتش نمرود بکذر چون خلیل

saḳla maẖfī sırnı her yerde yarar
hem-çünān bol ṣāf mānend-i ḳamer

145A 3 şemsdür gerd-i ḥavādiṡdin berī
nūr-ı pāk-i nisbet-i peyġam-berī

ġayr nā-maḥremdü şundaġ nūrge
belki nuṣret-baẖşdü her Manṣūr'ge

ger yetüşse dilġa evṣāf-ı kemāl
tā ebed bāḳī irür körmes zevāl

6 çünki tebdīl taptı evṣāf-ı beşer
sāyesidin serd bolur nār-ı saḳar[1]

çünki ḳābilġa ne lāzım āteşī
nār kildi ez-berāy-ı ser-keşī

āteş-i Nemrūd irür kibr ü menī
kibr kildi nūrlarnı düşmeni[2]

9 tüşse āteş içre her āhen-rübā
ẖūy-ı āteşni köterġay[3] cā-be-cā

zūd kiter āhenligi āteş bolur
ẖvāhlasa her cinslerni[4] köydürür

---

[1] nār-ı saḳar: dāb-ı saḳar KK
[2] Bu beyit KK'da yoktur.
[3] küterġay: kütergey KK
[4] cinslerni: ẖaslarnı KK

aṣl[1] tebdīl boldı ol nārī bolur
belki āhenligi[2] mütvārī bolur

12 mü'min'em evṣāfını ḳıldı bedel
nūrġa[3] başlar ṭā'at (u) ilm ü 'amel

ḫatm iter evvelki cüst u cūyını
zūd kötergey tā Ḫudā'nı nūrını

Ka'be-i maḳṣūd anı rūyı[4] bolur
bāre bāre ol Ḫudā-cūyī[5] bolur

15 kibr ü naḫvetdin dili murdār irür
kibr naḥvet āteş-i Nemrūd irür

tā ḳıyāmet ṣāliḥat-ı ādemī
hīç bolmasdur[6] ziyāde ne kemi

301 çünki nūrı dem-be-dem efzūn bolur
mülk-i dildin[7] ġayrlar bīrūn bolur

18 asra özni tā Ḫüdā'nı nūrıge
köymegey-sen nārı vü tennūrıge[8]

225
ḥikāyet

fā 'ī lā tün fā 'i lā tün fā 'i lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫvāce Necmeddīn ki şeyḫ-i ehl-i nūr
mecliside köp idi ehl-i ḥużūr

açtı evsāf-ı Ḫalīl'din defteri
ḫāne-ḳāhda boldı ber-pā maḥşerī

---

[1] aṣl: aṣlı KK
[2] āhenligi: āhenlik KK
[3] nūrġa: nūrge KK
[4] rūyı: rūy KK
[5] Ḫudā-cūyī: Ḫudā-ḫūyī KK
[6] bolmasdur: bolmastur KK
[7] mülk-i dildin: belki dildin KK
[8] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

3 hem-çünīn aydı uşal ṣāḥib-ḫaber
āteş İbrāhīm'ġa[1] ḳılmaptur eṡer

bar idi meclisde tersā merdegī
ol münāfıḳ-rūy idi kān-ı şekī

güft u gūy-ı şeyḫdin boldı melūl
didi bu sözni kişi ḳılmas ḳabūl[2]

6 kūhlar ṭāḳat ḳıl'almas laḫt laḫt
nerm bolur āteşġa[3] tüşse seng-i saḫt

bu neçük ḥarf-i muḥāl-i bī-ẓuhūr
şeyḫ çün yārānlarıge aytadur

ʿaḳl-ı kūtehler bu sözni ḫūb bilip
şeyḫni aldıda gerden ḫam ḳılıp

9 men bu esrārātnı rūşen[4] ḳılay
şeyḫ cevābını ḥaḳīḳatdın biley

dīdedin her ḳaysı yaşı aḳuzup
nevḥadın her ḳaysı özini urup

didi ey kāmil ʿaceb yol ala-sen[5]
baḥr-i bī-pāyānġa ḫalḳnı sala-sen[6]

12 bu süḫannı aytkening͡g[7] merġūb imes
zehrdin ḥalvā pişürmaġ ḫūb imes[8]

şeyḫke cūş urdı ġayret didi bes[9]
didi ol cāhil ü kūtāh himmeti[10]

ḳaysı āteş irdi āteş Nemrūdī[11]

---

[1] İbrāhīm'ġa: İbrāhīm'ge KK
[2] didi bu sözni kişi ḳılmas ḳabūl: didi mundaġ sözni kim ḳılsun ḳabūl KK
[3] āteşġa: āteşke KK
[4] rūşen: ḫūb rūşen KK
[5] ey kāmil ʿaceb yol ala-sen: ol kāmil ʿaceb yol aladur KK
[6] sala-sen: saladur KK
[7] süḫannı aytkening͡g: süḫan aytkening͡gdin KK
[8] Bu mısra TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[9] ġayret didi bes: mübārek ġayreti KK
[10] Bu mısra TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[11] āteş Nemrūdī: Nemrūdī āteş KK

berg-i nāşī irdi vü[1] berg-i ḫoşı

15 bir süḫan aytġıl[2] ki ʿaḳl itsün ḳabūl
ne fürūġı bar bu sözde[3] ne uṣūl

146A ger[4] inanmay-sen muʿayyen körsetey
dīde-i taḥḳīḳnı aç men körsetey

ṣūfīge aydı ki kop ʿAbdu'l-ʿAlī
tök[5] meni cāmemġa çuġ-ı müttaḳī

18 saldı dāmānige çuġ-ı āteşīn
aydılar tersāġa ey kūr-ı zemīn

nār şol nār irdi[6] kān-ı dūd idi
ki şu āteş āteş-i Nemrūd idi

dāmenimni kör ki deryā-yı şerer
ot meni cāmemge ḳılmaydur eŝer

21 men nebīni kemterīn-i ümmeti
ḳıla-men miŝl-i Ḫalīl dik[7] ġayreti

ol ki peyġam-ber irür ṣāḥib-naẓar
enbiyāġa ot ḳaçan ḳılġay[8] eŝer

302 līk ʿaḳl-ı māżīdür bī-kārdur
remz-i ḥikmethā-yı ḳudret bardur

24 ḳudretu'llāh küll-i cinsdin kildi ferd
ʿaḳl miŝl-i ḳaṭredür ḳudretke gerd

kim şināsādur bu yolda bārhā
kār bārı ṣıdḳ iḫlāṣ (u) duʿā[9]

an͡gladı tersā özini urdı zūd

[1] irdi vü: vü ol KK
[2] aytġıl: aytkin KK
[3] fürūʿı bar bu sözde: fürūġı bar bu sözni KK
[4] ger: sen KK
[5] tök: ḳoy KK
[6] nār irdi: irdi ki KK
[7] dik: dek KK
[8] enbiyāġa ot ḳaçan ḳılġay: enbiyāge ot ḳaçan ḳılgey KK
[9] kār bārı: kār u bārı KK

boldı ẓāhir ḳudret-i rāz-ı vedūd

27 şeyẖ aydılar ki rencūr-ı diger
bizġa ḳalmapdur u[1] evṣāf-ı beşer

didi ol kāmilġa[2] ḳandaġ yol yörey
loḳma-baẖş-sen belki īmān kiltürey

biz heme dānende-i irşād-miz[3]
nār-ı naẖvetdin heme āzād-miz[4]

30 sīnemizde āteş-i ʿışḳ cūş urur[5]
ẖᵛāhlasa dūzaẖnı yek-ser köydürür[6]

146B ẖarmen-i āteş bolur bu yolda serd
nārımızdın[7] tüşse ol nārıġa gerd

bizġa[8] kildi āyet-i بردًا سلام [9]
cümle ʿunṣurlar mizācımge ġulām

33 nūr-ı Ḥaḳ'nı köydürür mi āteşi
ol ki āteşġa[10] köyer bardur ġışı

hīç aḥmerni çürütmesdür bu nār
çünki boldı reng-i zerd[11] ü ʿaczi bar

kim tażarruʿdın boluptur cānı sīr
şems-i īmān-ı beḳā aldıda şīr

36 vaḳt-i kārın͡gdur īmān kiltür aẖī
tā bu yolda bolmaġay-sen[12] dūzaẖī

ger bolay disen͡g[13] īmāndın bā-ẖaber

---

[1] bizġa ḳalmapdur u: bizge ḳalmaptur KK
[2] kāmilġa: kāmilge KK
[3] irşād-miz: irşād-biz KK
[4] heme āzād-miz: müdām āzād-biz KK
[5] sīnemizde … urur: sīnebizde … urar KK
[6] köydürür: köydürer KK
[7] nārımızdın: nārıbızdın KK
[8] bizġa: bizge KK
[9] Kuran, XXI(Enbiya), 69
[10] āteşġa: āteşke KK
[11] reng-i zerd: rūy-ı zerd KK
[12] bolmaġay-sen: bolmagey-sen KK
[13] disen͡g: di-sen KK

közġa[1] tartkin gerd-i مازاغ البصر[2]

līk bizdin saṉ͡ga bu[3] teklīfdür
bizdin aytmaġ saṉ͡ga bir teşrīfdür

39 didi ol tersā medārım ḳalmadı
yol yörürde iḫtiyārım ḳalmadı

cān taṣadduḳdur ki cān ḳılsam dirīġ
ḫᵛāh saḫla ḫᵛāh satkin yā ki[4] tīġ

olsa dānā yanıda dūn himmeti
yapar ʿaybını nīgūlar devleti

42 līk dānā olsa nā-dān aldıda
ol ki taşlar nār-ı sūzān aldıda[5]

bir duʿā eyleṉ͡g ki şundaġ bolmasun
hīç yaman aldıda yaḫşı olmasun

āḫiri ol merd kiltürdi īmān
tuttı destini uşal ġavs̱-ı zamān

45 bā-tevekkül Ḥaḳ'nı ḳıldı müttekā
boldı ser-dārān-ı ḫāṣṣ-ı evliyā[6]

147A nefs-i bed-regdin çıḳ'almay-biz heme
dest urup şekdin çıḳ'almay-biz heme[7]

mülk-i şehdin bende bolsa bīrūnī
çün saḳar bolgey tenini ṣābūnı[8]

48 çün Ḫalīl dik dest urup[9] maḳṣūdge
cānı köymes āteş-i Nemrūd'ge

---

1 közġa: közge KK
2 Kuran, LIII(Necm), 17
3 bu: bir KK
4 satkin yā ki: sat ḫᵛāh ur tīġ KK
5 Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
6 ser-dārān-ı ḫāṣṣ-ı evliyā: ser-dār-ı ḫāṣṣ-ı evliyā KK
7 Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
8 Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
9 dik dest urup: dek dest ur KK

303 bu rumūz abdāllarnı ḥālidür
nā-şināsā dīvni ḥammālıdur

226

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Ḫvāce-i Behlūl-i ʿazīz rāh-ber
sūy-ı Maġrib'ge ḳılur irdi sefer

hem-demī taptı ki köp kāhil idi
dīṅga süst ü[1] merd-i nā-ḳābil idi

3 bir demī bolmas idi şeyḫdin cüdā
ḫāṭırıda yoḳ idi ḫavf-ı Ḫudā[2]

āḫiri aydı an͡ga ol rāh-ber
bizni birlen sen bomagin[3] hem-sefer

biz kesāfetlig żararlig bende-miz[4]
yol yetürgen merd-i dergeh-rānde-miz[5]

6 uçrama bizdin kesāfetler tiger
ey müsāfir bizdin ʿilletler tiger

her kişi bedġa ḳoşulsa bed bolur
dergeh-i ẕāt-ı Ḫudā'dın red bolur

biz heme pāyın͡g ber-cā-mānde-biz
yol yetürgen merd-i dergāh-rānde-biz[6]

9 bizġa[7] hem-dem bolma īmānın͡g kiter
bir müsāfir-sen ʿazīz cānın͡g kiter

bizġa ḳılġan[8] bayaki ʿahdın͡gnı boz

---

[1] dīṅga süst ü: dīnge süst KK
[2] ḫavf-ı Ḫudā: bād-ı Ḫudā KK
[3] birlen sen bomagin: bilen sen bolalman͡g KK
[4] bende-miz: bende-biz KK
[5] dergeh-rānde-miz: dergeh-rānde-biz KK
[6] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[7] bizġa: bizge KK
[8] bizġa ḳılġan: bizge ḳılgen KK

yol yetürgen ʿāmā şeyḫdin kön͡gül üz

147B şeyḫke maʿlūm irdi güm-reh bilmedi
dāmen-i şeyḫdin demī ayrılmadı

12 şehriġa[1] tüşti uşal ġavs̱-ı edeb
şeh ḳılıp irdi ʿazīzlerġa[2] ġaḍab

ḳazıp irdiler ki[3] se-ṣad gez tenūr
ol tenūr irdi çünān āteşġa pür

kördiler[4] dervīşni iltip başladı
kim selāmet çıḳtı ol şeh ḫoşladı

15 kim ki kez̠z̠āb irdi köydi kitti bāz
hīç maʿlūm bolmadı pāyān-ı rāz

şeyhke ilhām boldı ġaybdın
z̠āt-ı pāk u bī-çūn u bī-ʿaybdın

didi sāyen͡g ḳıble-gāh-ı dāyimī
san͡ga tigdi cevher-i İbrāhīmī

18 men çü dostumnı ḫaṭardın ötkerey
dāyimā ḫavf u żarardın[5] ötkerey

tigdi ġaybdın cevher-i envār-ı dīn
her belā başın͡ga kilse ḳorkmagin

nā-ümīdī küfr irür ḳılġıl[6] ümīd
ḳahrıdın lerzīde bolġıl[7] mis̱l-i bīd

21 boldı maʿlūm şeyḫke nefʿ ü żarar[8]
sırr-ı şehr-i şāhdın aldı ḫaber

nīm-rūzī yetti ol dervāzege

---

[1] şehriġa: şehrige KK
[2] ʿazīzlerġa: ʿazīzlerge KK
[3] irdiler ki: irdiler KK
[4] kördiler: kördi bir KK
[5] ḫavf u żarardın: ḫavf żarardın KK
[6] küfr irür ḳılġıl: ḳılmagin ḳılgin KK
[7] bolġıl: bolgin KK
[8] nefʿ ü żarar: nefʿ żarar KK

zūd buyurdılar mübārek kāzege

304 didi ḥalḳnı kārı ser-der-güm idi
çün tenūr-ı şāh-i bī-hīzem idi

24 zūd tüzetti͡ng āteş-i der-cūşnı
çün[1] salı͡ng āteşġa Mekke-pūşnı

kīmiyā mu mis müdür[2] maʿlūm bosun
bolsa mis köysün ü[3] kitsün güm bosun

148A şeyẖ raḥmetġa pür irdi her demī[4]
kūh-ı āteş kilse nīm-cev yoḳ ġamı

27 kördi ki şeyẖ tapadur sūz u güdāz
lerze tuttı şeyẖni hem-rāhını bāz

aydı ol kāmil kil[5] ey merd-i faḳīr
dāmeni͡ngni bir urup āteşġa[6] kir

aytıp irdim mendin ʿilletler yuḳar
ma͡nġa irkeşme͡ng[7] kesāfetler yuḳar

30 bendelik bir mūge yol yörmaḳ kerek
vaʿde ḳılġan ʿahdıge turmaḳ[8] kerek

tevbe ḳıl bil baġla ey ṣāḥib-żamīr
ʿarşda rūḥānīlerdür muntaẓır

pāk-himmetlerni ʿĪsā köredur
Cibri'īl ḥālā temāşā köredür

33 kūr idi merd-i münāfıḳ-rūy hem
aydı ol kāmilġa[9] hem-rāhi͡ng imem

bāʿiṡ-i sen saḳlamay-men[1] tende cān

---

[1] çün: cān KK
[2] kīmyā mu mis müdür: kīmyādur mis midür KK
[3] köysün ü: köysün KK
[4] raḥmetġa pür irdi her dem1: raḥmetke pür irdi hem-demi KK
[5] kāmil kil: kāmil ki KK
[6] āteşġa: āteşke KK
[7] irkeşme͡ng: irkeşme KK
[8] ḳılġan ʿahdige turmaḳ: ḳılgen ʿahdige turmaġ KK
[9] kāmilġa: kāmilge KK

Hind zen dek otġa kirsem rāygān

pīş tut ey merd öz kārın͡ga bol
vaḳt-i sevdā ötti bāzārın͡ga bol

36 cinsiyet yoḳ mende sen[2] dek merdge
āb-ı hem-cins yoḳtu hergiz gerdge

ehl-i nāmūs-men hevādār-ı cihān
mis̱l-i kerkesġa ne[3] lāzım üstüẖāᵛn

hīç ʿāḳıl cānını ḳılmas sebīl
kirmegey āteşġa[4] hergiz bī-delīl

39 men çünān mürġ-ı ḥaẕerni ṭālibi
kiçe kündüz bāl u perni ṭālibi

şunça aydı ḳaḳtı şeyẖdin dāmenin
barmadı ʿārifni girdiġa[5] yaḳın

148B bar idi bāḳī anı emmāresi
mis̱l-i iblīs kec tüşüp nezzāresi

42 reh-beri bar irdi himmet yoḳ idi
rūḥıge Ḥaḳ'dın hidāyet yoḳ idi

ṣayḳalı evvelde tapmapdur[6] bu rūḥ
bolmadı Kenʿān'ge der-gīr sāʿy-ı Nūḥ

gerçi ẓāhir irdi āteşlig tenūr
emr-i pīr irdi kemāl-i baḥr-i nūr

45 emr-i pīr irdi ol āteşġa[7] żiyā
ṣad şererni ḳaytarurdı[8] evliyā

305 çeşm-i gerd-ālūde idrāk itmedi

---

[1] saḳlamay-men: saḳlamam men KK
[2] mende sen: men seni KK
[3] mis̱l-i kerkesġa ne: mis̱l-i men kerkeske KK
[4] āteşġa: āteşke KK
[5] girdiġa: girdige KK
[6] ṣayḳalı evvelde tabmapdur: cevheri ol rehde tapmastur KK
[7] āteşġa: āteşke KK
[8] ḳaytarurdı: ḳaynar idi KK

ḳaṣd-ı derd-i dilge hergiz yetmedi

dāmenin ber urdı İbrāhīm-ṣıfat
sīnesi deryā-yı ʿilm (ü) maʿrifet

48 kirdi āteşġa[1] uşal aḥmer-nümā
serd boldı āteş-i gebr[2] cā-be-cā

boldı āteşni mizācı muẖtelif
ez-berāy-ı ḳurbet-i rūḥ-ı laṭīf

pākī-i iẖlāṣdın taptı meded
merd-i bī-iẖlāṣke[3] yol yörmaḳ ne ḥad

51 baʿd-ez-ān çıḳtı çü āteşdin bīrūn
nār-ı bīrūnnı bozar sūz-ı derūn

pād-şāhke yetti şāyeste ẖaber
çıktı merdī nārdın mānend-i zer

boldı pā-māl-ı tenūr-ı nār hem
ẖāṭırıda ḳalmadı nīm-cevçe ġam

54 cān-ı pāki kül ḥavādiṡdin cüdā
miṡl-i cān-ı pāk[4] hem-çün Muṣṭafā

şeh buyurdı kiltürüñg āmādeni[5]
tevbe-fermā merd-i kār-üftādeni

149A bārhā ḳıldım bu yolnı imtiḥān
kārvān bisyār u Yūsuf-ı nihān

57 men ḥaḳīḳat-dān-ı Kūfī'ni tapay
aṣl ḳasdım şol ki ṣūfīni tapay

eyledim bedlerni kül āteşġa[6] ġarḳ
ḥaḳḳ u[7] bāṭıl şād bolġay[8] mı çü farḳ

---

[1] āteşġa: āteşke KK
[2] āteş-i gebr: āteş-i germ KK
[3] bī-iẖlāṣke: bī-iẖlāṣ KK
[4] pāk: pāki KK
[5] āmādeni: āzādeni KK
[6] āteşġa: āteşke KK
[7] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[8] bolġay: bolgey KK

şükürallāh man͡ga devlet bar iken
reh-nümūn taptım īmānım bar iken

60 uçramay kitseydi ol āzāde merd
kimdin izley irdim āḫirde bu[1] derd

saʿy itip aldıġa[2] yetkürdün͡g meni
ol irür kim dil ü dīdem rūşeni

aydılar Behlūl-i Dānā'ġa[3] kesī
ḳıldılar şāh-ı tenūrdın[4] maḫlaṣı

63 şehni körmen͡g mi mübārek-rū irür
kāmil-i pür-dīde vü ḫūb-rū irür[5]

şeyḫ aydı şehni körmaḳ[6] nā-revā
bolmasa hem-cins bolmas[7] āşnā

maẓlūm-ı ẓālimni körse ʿayb irür
aṣl-ı maẓlūm ḫalḳ derīde ceyb irür

66 kim ki taptı şāhdın ikrām u[8] cūd
özge şehni aldıda ḳılmas sücūd

Ḫālıḳ-ı bī-çūndu şāh-ı bī-niyāz[9]
dīdemizġa[10] peşşedür şāh-ı mecāz

ten ki nūrdın tapsa çendīn[11] āb-reng
ne żarar āteş ḳılur tīr ü tüfeng

306 69 köydürür āteş uşandaġ bendeni
ḫāṭırıge[12] bolsa ṣad kibr ü menī

---

[1] izley irdim āḫirde bu: izler irdim āḫir yolda KK
[2] aldıġa: aldıge KK
[3] aydılar Behlūl-i Dānā'ġa: didiler Behlūl-iDānā dek KK
[4] ḳıldılar şāh-ı tenūrdın: ḳıldı şeh nār-ı tenūrdın KK
[5] kāmil-i pür-dīde vü ḫūb-rū irür: kāmil-i pür-dīde-i ḫūb-cū irür KK
[6] körmaḳ: körmaġ KK
[7] bolmas: bolalmas KK
[8] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[9] şāh-ı bī-niyāz: şāh-ı ehl-i rāz KK
[10] dīdemizġa: dīdebizge KK
[11] çendīn: çendān KK
[12] ḫāṭırıge: ḫāṭırıda KK

gerçi Mūsā ṭıfl idi deryā-yı nūr
saldılar köydürmedi nār-ı tenūr[1]

149B dost dostdın hīç vaḳtī ḳol yumas
ẕāt-ı ḳādirdür dostnı köydümes[2]

72 teskīn itkey şāhnı ārāmını
şāhke yetkürdiler peyġāmını

südretip bardı uşal menzilġa[3] şāh
tapmadı ol şāhnı idrāki rāh

çarḫ urup aytur idi Behlūl-i mest
māt boldı ʿaḳl-ı her āteş-perest

75 aytur irdi bu süḫannı ol emīn
cūş-ı vaḥdet baḥr-i bī-pāyānıdın

āteş (ü) āb'em meni bendem irür
şems (ü) mehtāb'em meni bendem irür

kemterīn-i bendedür bu bād u ḫāk
mestī-i nīm-sāʿat irmiş ābnāk

78 keyfiyetni saʿy ḳıl dīndin tile
tā ki āhın͡g arşke salġay[4] zelzele

şol[5] rumūz üstide irdi evliyā
şeyḫni ser-vaḳtide[6] yetti pādişā

kördi ki ġarḳ-āb-ı nūrānī irür
hem-çünān tebdīl tapıp nār-ı tenūr

81 şāh aydı men ġulām-ı himmetin͡g
cān u dil tābın nām-ı himmetin͡g

ġāfil irdim bes[7] ḫaberdār eyledin͡g
nārnı hū birle gülzār eyledin͡g

---

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[3] menzilġa: menzilge KK
[4] salġay: salgey KK
[5] şol: şu KK
[6] ser-vaḳtide: ser-vaḳtige KK
[7] bes: sen KK

dem-be-dem girdin͡gdin aylanmaḳ revā
ṣadḳa-i mūyun͡g bosun heftād şāh

84 meyve-i bāġ-ı dıraẖtım neẕr-sen
şehr ẖalḳ u tāc u[1] taḥtım neẕr-sen

çıḳḳın āteşdin dīdārın͡gnı körey
dilde maṭlab bar men sendin soray

150A ḳaysı yerdin tigdi san͡ga[2] keyfiyet
nārdın ḳandaġ dürüst çıḳtın͡g ṣıḥat

87 ḳaysı ẖaṣletdindü envār-ı vücūd[3]
nār-ı sūzāndın emān birdi vedūd

man͡ga hem aytġıl[4] bu yolnı ẖūb biley
otġa[5] köymeslikni fikrini ḳılay

didi ol ʿārif ki ey şāh an͡glagin
bu süẖannı kūr u güm-rāh an͡glagin

90 ġarḳ bolmay Nūḥ'nı Ṭūfān'ıge
sen yet'almas sen[6] anı pāyānıge

ni dilāverler ki nīm-küşte bolup
kelle-i bī-maġzlar püşte bolup

saʿy ḳılġan birle yetken[7] bolmadı
nār-ı sūzān hem-çü āhen[8] bolmadı

93 sen eger āhen bolay disen͡g[9] faḳīr
reh-revānge taẖt ne lāzım dār u gīr

307 ol ki taẖtını yitürdi baẖt üçün

[1] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[2] tigdi san͡ga: san͡ga tigdi KK
[3] ẖaṣletdindü envār-ı vücūd: ẖaṣletdin tapıp envār-ı cūd KK
[4] aytġıl: aytkin KK
[5] otġa: otke KK
[6] yetelmes-sen: yetelmen͡gdür KK
[7] ḳılġan birle yetken: bilen hergiz be-temkīn KK
[8] nār-ı sūzān hem-çü āhen: nār-ı sūzāndın çü īmīn KK
[9] āhen bolay disen͡g: īmīn bolay disen KK

yıġladı ol şiddet-i dūzaḫ üçün

bolmadılar neng nāmūslarġa[1] yār
dūr ḳıldı ḫānmānġa ḫavf-ı nār

96 yıġladı tā zinde irdi tinmedi
mindi merkeb esb-i ḫūbı minmedi

ne dilide mihr-i cāh u mülk-i bāġ
kāh taptı tapmadı revġan çerāġ

māl u cānı boldı Raḥmān'ġa[2] girev
miṡl-i sen[3] dik izlemeydi mülk-i nev

99 ol ki ʿuḳbāda be-devlet boldılar
müstemend-i rāh-ı sünnet boldılar

münkeşif boldı dilide aṣl-u ferʿ[4]
kimge tigdi nisbet-i iksīr-i şerʿ

150B bu süḫannı an͡glap al ʿAbdu'l-Ġanī
aṣl[5] köydürmes işit āteş anı

102 sen ki ṭālib-rūy-sen iksīr-cūy
taşla tāc u taḫt[6] nā-dānlikni ḳoy

şāhlikni berhem ur bolgin gedā
cümle māniʿlerni urgin pīş-i pā

tā ki cānın͡ga[7] ẓarāfet tigmesün
maḫfī tut her sırnı āfet tigmesün

105 āfet-i ḫalk hem belā-yı nā-gehān
şīr-i ġarrālarnı[8] eyler nīm-cān

ger ümīdin͡g bar yol-ı behbūdıdın[1]

---

[1] nāmūslarġa: nāmūslarge KK
[2] Raḥmān'ġa: Mevlā'ge KK
[3] sen: men KK
[4] aṣl-u ferʿ: aṣl-ı ferʿ KK
[5] aṣl: aṣlı KK
[6] taḫt: taḫtnı KK
[7] cānın͡ga: pāyın͡ga KK
[8] ġarrālarnı: ġarrānlarnı KK

ḳol kötergin bu cihānnı sūdıdın

maʿrifetni yolıda çālāk bol
saʿy ḳıl emmārelerdin pāk bol

108 baʿd ṣayḳal taptı idrāk-ı żamīr
ḳopkin İbrāhīm-ṣıfat āteşġa[2] kir

ol ki[3] Mevlā birle buldı zinde'ī
her ʿanāṣır an͡ga boldı[4] bende'ī

baʿd-ez-ān girdiġa[5] kilmesdür saḳar
yurtnı āteş tutsa taymasdur żarar

111 meyve-i pakīzesi iḫlāṣdur
merd-i bā-īmān hemīşe rāstdur

endekī bolsa anı aḫrecligi
yā küdūrāt-ı dilide kecligi

mürşid-i kāmil urar iksīr-i cān
baʿd-ez-ān ṣayḳal tapar dil bī-gümān

114 aṣlıdur bu yolnı men ayttım işit
tut[6] meni ḳolumnı tutkin ḫaṭġa[7] bit

remz-i pīrni[8] baʿd-ez-ān şeh an͡gladı
şah ṭālib irdi nā-geh an͡gladı

151A ḳalmadı dilde ziyād u ne kemi
boldı nāfiʿ şeyḫ-i vaḳtni merhemi

308 117 şāh bārı raḫtnı[9] berhem urup
salṭanatlik taḫtını berhem urup

zūd yıḳıldı ġavs̱-ı vaḳtni[1] pāyıge

---

[1] ger ümīdin͡g bar yol-ı behbūdıdın: ger bular ümmīd ḳıl behbūdıdın KK
[2] āteşġa: āteşke KK
[3] ol ki: dil ki KK
[4] boldı: bolgey KK
[5] girdiġa: girdige KK
[6] tut: ḳop KK
[7] ḫaṭġa: ḫaṭke KK
[8] remz-i pīrni: emr-i pīrni KK
[9] bārı raḫtnı: raḫt bārını KK

zūd yetkey bara turgen cāyıge

pertev urdı cānıġa nūr-ı Celāl
serd boldı ḫāṭırıdın mülk ḥāl[2]

120 ehl-i mātem irdi taptı rūz-ı ʿıyd
pīr-i dānā taptı vü boldı mürīd

boldı āḫir bende-i s̱ābit-ḳadem
tevbeden[3] mis̱l-i naṣūḥ dik[4] urdı dem

gerdenini Ḥaḳ'ḳa teslīm eyledi
özini redd-i meẓālim eyledi[5]

123 tā ki sūd itti[6] o şehni ḫarmeni
ḥaḳḳ-ı kesdin[7] ḳalmadı nīm-erzeni

kūçe-i pest kūçelerni urdı ṭay
didi her maẓlūmġa[8] men ṣadḳa͡ng bolay

her ḳıṣāṣ ittim[9] alı͡ngızlar bu kün
rūz-ı maḥşer gerdenimge ḳalmasun

126 baʿżılar aydı ki şeh dīvānedür
vāy isiz şeh ʿaḳldın bī-gānedür

pādişāhnı ölgeni bihraḳdur
özidin kemlerġa yalınçaḳdur[10]

pīş-i her nā-kesġa zār eyler[11] ḳılur
dīdesidin ḫūn[12] cārīler ḳılur

129 çün özini bilmeġan eblehleri

---

1 ġavs̱-ı vaḳtni: şeyḫ-i vaḳtni KK
2 mülk ḥāl: mülk ü māl KK
3 tevbeden: tevbedin KK
4 dik: dek KK
5 Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
6 itti: oldı KK
7 ḥaḳḳ-ı kesdin: ḥaḳ kesīdin KK
8 maẓlūmġa: maẓlūmge KK
9 ittim: ittim ki KK
10 kemlerġa yalınçaḳdur: kemlerge yalınçaġdur KK
11 nā-kesġa zār eyler: nā-keske zārīler KK
12 ḫūn: ḫūnnı KK

urar irdi ġāyibāne nīşteri

151A şāh aydı şiddet-i rūz-ı cezā
şīre-merdlerni ḳılur bī-dest ü pā[1]

ol ki ʿāḳıl irdi ṣādıḳ bildiler
bu süẖannı şehke maʿlūm ḳıldılar

132 her kişige bolmasa ẖavf-ı īmān
rūz-ı maḥşerde[2] tap'almas sāyebān

bī-ẖaberlik eblehige niʿmeti
ne o dūzaẖnı bilür ne cenneti

her kişi vābeste-i kibr ü menī
bolsa dūzaẖdın bol'almas eymenī

135 yolge kirdi baʿd-ez-ān sālār merd
boldı ġafletdin cüdā hūşyār merd[3]

herçi[4] eşkālātı bar irdi anı
kende boldı ḳalbidin mā vü menī[5]

sīne-i pākige H̱āl̄ıḳ tökti genc
ḥall-i müşkil taptı āsān boldı renc

138 an͡ga tüşti ẓıll-ı erbāb-ı vefā
boldı cānı āgehī rūz-ı cezā

her ḥasūdı bar idi boldı ʿadem
kildi şādī kitti vü deryā-yı ġam

ġavs̱-ı dānā[6] boldı şāh-ı bā-ẖaber
rūḥ-ı pākige muṭīʿ boldı saḳar

141 pād-şāh-ı şehr-i Rūm u şehr-i Şām
boldı şeyẖ Behlūl-ı Dānā'ge ġulām

---

[1] bī-dest ü pā: bī-dest pā KK
[2] maḥşerde: maḥşerge KK
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] herçi: barça KK
[5] mā vü menī: kibr ü menī KK
[6] dānā: kāmil KK

309 ey ciger fikr-i tamāmı izlegin
taşla şehlikni ġulāmı izlegin

bende bol u[1] bende-perverni tile
sāye-i pīr terbiyet-gerni tile

144 būd u şüddin͡gni[2] an͡ga tapşur yaḳın
cān ṭaleb ḳılsa ḥisiyyet ḳılmagin

girdide yörgin anı mānend-i seg
san͡ga tigdi[3] nūr-ı ol ġavṡ-ı felek

152A cān ʿazīz tutma ki īmānın͡g kiter
dilde mihrin͡g lāzımı san͡ga yeter

147 gūy-ı nāmūs hem[4] belā-yı cān irür
belki ḳattıġ āteş-i sūzān irür

her kişiġa tüşti nāmūs[5] bed bolur
dergeh-i H̬ālıḳ'dın[6] āhir red bolur

ey neseb-kerdi seni dūr eyledi
bāre bāre dīv maġrūr eyledi

150 kim ki boldı munda maġrūr-ı neseb
ne reh-i h̬iẕmetni bilġay[7] ne edeb

227

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bar idi bir ʿahdge toḳsan bir kişi
cümle taptılar[8] vaṭandın kāhişi

---

[1] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[2] şüddin͡gni: şüddün͡gni KK
[3] tigdi: tikkey KK
[4] "hem" TK'da ve TK2'de yok, KK'da var. Vezne göre olması gerekir.
[5] kişiġa tüşti nāmūs: kişi nāmūske tüşti KK
[6] H̬ālıḳ'dın: Ḥaḳ'dın KK
[7] bilġay: bilgey KK
[8] taptılar: taptı KK

didiler merdīge dilni yaralük
mürşid-i kāmilni izlep baralük

3 dest ü pā urdük ü[1] ḳıldük miḥneti
körmedük dünyāda[2] hergiz rāḥatı

çün bil’almay-miz nedür taḳdīrimiz[3]
hīç vaḳtī ikki bolmas birimiz[4]

rūz[5] dip kizdük cihānnı gird-bād
bir fülūs artmaydu[6] rūzıdın ziyād

6 ḫarc bisyār u pes endāz hīç yoḳ
ḳışda yıġıp köre-miz[7] yaz hīç yoḳ

tā-key’em biz yād-ı sevdā[8] bolalük
rūzī didi ḫalḳḳa rüsvā bolalük

saç aḳardı heme tiş tüşti nev
tūşemiz yoḳ āḫiretde[9] nīm-cev

9 ne şehen-şāh boldük ü ne biz[10] gedā
ḳolġa[11] kirmey baradür bir[12] destgāh

ḥālī ḳovmsız[13] bolun͡g ehl-i ittifāḳ
tepretin͡g[14] ‛uḳbā işini irteraḳ

152B ḫalḳ ara şermende boldük vā-pesīn
kārvān kitti vü biz ḳaldük keyin

12 rūzını keynidin imdi ayrılın͡g
vaḳt-i kişt ötmey turup fikri[1] ḳılın͡g

---

[1] dest ü pā urdük ü: dest pā urdük KK
[2] dünyāda: dünyāge KK
[3] bil’almay-miz nedür taḳdīrimiz: bil’almay-biz nedür taḳdīribiz KK
[4] birimiz: biribiz KK
[5] rūz: rūzı KK
[6] artmaydu: artmaydur KK
[7] köre-miz: köre-biz KK
[8] biz yād-ı sevdā: bir bād-ı sevdā KK
[9] tūşemiz yoḳ āḫiretde: tūşebiz yoḳ āḫiretke KK
[10] biz: bir KK
[11] ḳolġa: ḳolge KK
[12] bir: her KK
[13] ḥālī ḳovmsız: ḥālī hem ḳavmsiz KK
[14] tebretin͡g: tebretin͡giz KK

Ḫᵛāce Behlūl-i Emīnī[2] bar imiş
köp ḫalāyıḳ fażlıdın[3] ser-şār imiş

310 nūrıdın nisbet alurmış[4] Rūm u[5] Şām
ġavs̱-ı vaḳt ü[6] ʿārif-i ṣāḥib-maḳām

15 bārhā kördüm[7] cihānnı bergini
aḫtaralük pür-ḥaḳīḳat mergini

ṣād olġay-miz[8] bu mergdin ilgiraġ
tavlagey bāṭınġa[9] ʿārifdin çerāġ

rāh-ı Ḥaḳ'ḳa cümlesi yapuştılar
ḳoptılar rāh-ı tevekkül tuttılar[10]

18 Şeyḫ Ebū Behlūl boldı āgehī
kiledür yoldın adaşken güm-rehi

maʿrifetlig ʿārif-i ḳutb-ı zamān
ḫādimīge aydı ḳopġıl[11] ey fülān

ḫāne-ḳāhdın[12] köhne-i naʿlimni al
ur bularnı gerdenige yolġa[13] sal

21 çün bularġa[14] pertev-i ʿaynım yeter
reh-güzerġa[15] gerd-i naʿleynim yeter

otḳurup bir yerġa[16] toḳsan birni yaz
başıge naʿleyni urdı[1] ehl-i rāz

---

[1] fikri: kişti KK
[2] Emīnī: Emīnnī KK
[3] fażlıdın: feyżidin KK
[4] alurmış: alaymış KK
[5] "u" TK'da yok, TK2'de var.
[6] "ü" TK'da ve TK2'de yok, KK'da var. Vezne göre olması gerekir.
[7] kördüm: kördük KK
[8] olġay-miz: ölġay-biz KK
[9] tavlagey bāṭınġa: tavlasa bāṭnge KK
[10] tuttılar: tüştiler KK
[11] ḳopġıl: körgin KK
[12] ḫāne-ḳāhdın: ḫāne-ḳahdın KK
[13] gerdenige yolġa: serlerige yolge KK
[14] bularġa: bularge KK
[15] reh-güzerġa: reh-güzerge KK
[16] yerġa: yerge KK

her kişiġa[2] tigdi naʿleyni anı
boldı īmāndın uşal merd-i ġanī

24 boldı toḳsan ten hemesi evliyā
bir seyyidī bar idi ehl-i hevā

didi urman͡glar ki aʿẓamdur serim
sillī urmay öttiler bābālarım

153A her ẖas u ẖār[3] üstide gil māle kefş
köhne-i ālūde[4] çendīn-sāle kefş

27 gerd ü çengidin beġāyet lengeri
kefşġa[5] lāyıḳ boldı seyyidni seri

vā dirīġā şeyẖ bilmeydür meni
bilse pāyım üzre sürter dīdeni

cümle aydılar ki gerden ẖam ḳılın͡g
bu cehāletni kön͡güldin kem ḳılın͡g

30 gerçi bir kefş urdı ol ṣāḥib-naẓar
ʿarş u kürsī bizġa[6] boldı cilveger

siz taḥayyül-i hevā'īdin kiçin͡g
munda ṭāʿāt-ı riyā'īdin kiçin͡g

didi siz bu cāydın ḳaytarsiler
yurtın͡gızġa[7] barsan͡gız aytarsiler

33 Ḫᵛāce İsmāʿil'ni oġlı cilveger
başıge urdı anı bir kefşger

anda barġan[8] son͡gra ḳandaġ olturay
men seyyidler[9] aldıda ḳandaġ yörey

---

[1] naʿleyni urdı: naʿleyn uraydı KK
[2] kişiġa: kişige KK
[3] ẖas u ẖār: ẖas ẖār KK
[4] köhne-i ālūde: köhne çirk-ālūd KK
[5] kefşġa: kefşke KK
[6] bizġa: bizge KK
[7] yurtın͡gızġa: yurtun͡guzge KK
[8] barġan: bargen KK
[9] men seyyidler: min͡g seyyidni KK

ölgenim behrak mundaġ kārdın
bī-biḍāʿat ḫuşk ḳalur bāzārdın

36 bed idi āḫir neçük bed boldı ol
kül refīkler bezmidin red boldı ol

311 kūh-ı sābit boldı aldıda neseb
ol neseb irmes Ḫudā ḳılġan[1] ġaḍab

bardı toḳsan ten vaṭange ġavs̱-ı cān
her biri öz vaḳtide ḳutb-ı zamān[2]

39 küldi ālemler anı iḳbālidin
boldılar āgeh seyyidni ḥālidin

kīneverler müştler toldurdılar
gerden-i seyyidge müşti urdılar

153B sen uşandaġ kān-ı baḥrdin bī-naṣīb
kāse-līsī tigmedi saṉga ḳarīb

42 eks̱eri irdi bu ḳavmni çün ġulām
ḫaṭṭ-ı āzādī dürüst tapmay tamām

ḫᵛāce boldı ḳul alar[3] taptı feni
sen ki seyyid-sen ser-encāmıṉg ḳanı

şeh binā ḳıldı çü toḳsan ḫāne-ḳāh
cāy taptı şehrde[4] toḳsan evliyā

45 ol seyyid ḫalvetde ḳol baġlar idi
sīnesige seng urup yıġlar idi

vā dirīġa emr-i pīrge yörmedim
başıma her rūz miṉg kefş urmadım

imdi uçratsa Ḫudā ṣādıḳ turay
başıma her rūz miṉg kefşi uray[5]

---

[1] ḳılġan: ḳılgen KK
[2] ḳutb-ı zamān: ġavs̱-ı zamān KK
[3] ḳul alar: ḳulları KK
[4] şehrde: şehrge KK
[5] Bu beyit KK'da yoktur.

48 an͡gladı bu sözni toḳsannı biri
kefş bar u ḳaydadur lāyıḳ seri

ḥālī hem kilgin mizācın͡g körelük
biz seni başın͡ga kefşi uralük

didi vüsʿathā-yı menzil tengdür
hem-nişīnġa ser tüşürmaḳ[1] nen͡gdür

51 koygin öz ḥālimġa[2] bī-pervā yörey
dīdelerdin ḫūn-ı ḥasret aḳuzay

bu rumūzlar der-teh-i teşḫīṣdür
ḳıṣṣa-i Ādem bilen iblīsdür

bar idi vaḳtide çün toḫsan tabīb
ḳaldı īmān merhemidin bī-naṣīb[3]

54 dil yügürtürme bu bāġ-ı rīşege[4]
ḳalma iblīs dek hezār endīşege

saʿy ḳılgin[5] kāhiş-i cāndur neseb
belki ʿillethā-yı īmāndur neseb

kim neseb bendidedür Ḥaḳ'dın ḳalur
ẕāt-ı pāk-i nūr-ı muṭlaḳdın[6] ḳalur

154A 57 yol yügürgin ü mübārek bende bol
kop nesebni berhem ur cūyende bol

aḫtarıp yörgin hemīşe der-be-der
kefş tā başın͡ga urġay[7] kefşger

bendelik āsān müselmānlik ḳıyın
bā-ḫaber bolgin ki insanlik ḳıyın

---

[1] hem-nişīnġa ser tüşürmaḳ: hem-nişīnge ser tüşürmaġ KK
[2] ḥālimġa: ḥālimge KK
[3] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[4] bāġ-ı rīşege: bāġ-u rīşege KK
[5] saʿy ḳılgin: bī-temīz KK
[6] muṭlaḳdın: maṭlabdın KK
[7] kefş tā başın͡ga urġay: kefşni başın͡ga urgey KK

60 nām-ı nīgū zāhirī her kimġa[1] bar
kes ne bilsün ehl-i nūr kim ehl-i nār

başımıznı mācerādın saḫlagin
bendeni kibr ü hevādın saḫlagin[2]

312 bī-biḍāʿat-miz[3] dil-i āgāh bir
yaḫşılarnı ṣoḥbetige rāh bir

63 bir elifni bilmegen nā-ḫᵛānde-miz[4]
yol yörürde leng-i ber-cā-mānde-miz[5]

gūr ʿaẕābıdın özin͡g birgin penāh
verne müşkildür adaşkenlerġa[6] rāh

āḫiri ol ḫᵛāce īmān tapmadı
uçradı derdige dermān tapmadı

66 gūr oyuldı mürdesini seg yidi
yol yörürde dīvdin göşek yidi

urdı pāy-ı himmetke[7] dīv seng
ol ṭaleb vaḳtide boldı pāy-ı leng

nā-gehānī pīş-i pāy idi feres
bir yıḳılgen son͡g emān tapmastu kes[8]

228

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

barur irdi niçe her ehl-i ḥużūr
bir[9] gūsfend heydegen birte şütür

---

[1] kimġa: kimde KK
[2] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[3] bī-biḍāʿat-miz: bī-biḍāʿat-biz KK
[4] nā-ḫᵛānde-miz: nā-ḫᵛānde-biz KK
[5] ber-cā-mānde-miz: ber-cā-mānde-biz KK
[6] adaşkenlerġa: adaşkenlerge KK
[7] himmetke: himmetige KK
[8] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[9] bir: birte KK

her ḳademde bir yıḳıldı gūsfend
ḫande eylerdi şütür ḳıldı bülend

3 tilġa[1] kildi nā-gehān lāġar ġanem
sen kelānlikdin birāder urma dem

154B ḫurdlarġa köp bolur laġziş-i pā
Ḥaḳ kelānlardın özi birsün penāh[2]

çün ten-i üştür mis̱āl-i kūh-ı Ḳāf
yolda hellā bar idi vīrān şikāf[3]

6 taptı āḫir şütür laġziş-i pā [4]
gerden ü pāyı[5] uşaldı cā-be-cā

bu cihān ʿibretdür ey ʿAbdu'l-Emīn
sen yıḳılġanlarnı[6] körseñ͡g külmegin

bolma mānend-i şütür endīşesiz
hīç mesken yoḳtu zaḫm-ı tīşesiz

9 iḥtiyāṭ-ı kār ḳılġan[7] cān tapar
āḫiride gevher-i īmān tapar

kim ki boldı evvel-i bī-iḥtiyāt
ne ḥayātını tanur ne ol[8] memāt

229

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

pīre-zen[9] bar irdi ṣāḥib-cāh u bāġ[10]
oġlı nūger irdi vü ṣāḥib-yaraġ

---

[1] tilġa: tilge KK
[2] Bu mısra KK'da yoktur
[3] Bu beyit KK'da yoktur
[4] Bu mısra KK'da yoktur
[5] gerden ü pāyı: gerden pāy KK
[6] yıḳılġanlarnı: yıḳılgenlerni KK
[7] ḳılġan: itken KK
[8] ne ol: ol ne KK
[9] pīre-zen: bir zenī KK
[10] ṣāḥib-cāh u bāġ: ṣāḥib-cāh bāġ KK

dāyim ayturdı ki an͡ga dem-be-dem
vaḳt-i cengde sen uzaġ yörgil[1] balam

3 didi tekrār itme şiddetlig ḳażā
vaḳt-i merg kildi ḳurur bu dest ü pā[2]

kim hevā-yı naḫvetdin[3] boldı pāk
kirse āteşġa[4] sire bolmas helāk

āteş İbrāhīm'ġa[5] gülzār-ı naʿīm
kīne-cūlarġa[6] irür āteş cahīm

313 6 bu sebebdin aydılar ol[7] Mevlevī
ḳuṭb-ı rabbānī vü ġavs̱-ı müntehī

شد ز اوصاف تو اوصاف جلیل
زاتش نمرود بکذر چون خلیل

230
ġazel

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

ḥaḳīḳat yolıge kirgen kişi hergiz belā körmes
Burāḳ-ı ṣıdḳ min͡gan hīç vaḳt laġziş-i pā körmes

heme rüsvālik ü ḫūd-bīnlikin͡gdindür eger bilsen͡g
kimi ki özini kördi sire nūr-ı Ḫudā körmes

155A 3 cihān esbābıdın her kim köterdi dilni Edhem dik[8]
eger ol maşrıḳ u maġribge[9] barsa renc-i rāh körmes

rıżā-cū ḫalḳnı ḫāki Kaʿbe'dür dīden͡ge sürtmen͡g mi

---

[1] yörgil: yörgin KK
[2] dest ü pā: dest pā KK
[3] naḫvetdin: naḫvetidin KK
[4] āteşġa: āteşke KK
[5] İbrāhīm'ġa: İbrāhīm'ge KK
[6] kīne-cūlarġa: kīne-cūlarge KK
[7] ol: çün KK
[8] dik: dek KK
[9] maġribge: maġribde KK

kimi ki[1] rāst boldı aṣlā[2] dünyāge belā körmes

ṭaleb deryāsıge benddür uşal[3] bīnendeni cānı
īmāndın özge kābil merd dīger müddeʿā körmes

6 ḳażāge rāżī bolġanlarnı sen başıdın aylangin[4]
başıge kūh tüşse ṭālib-i ṣādıḳ ʿazā körmes

ḳıyāmet fikrini dünyāda ḳılġan[5] ehl-i ṣābirler
şefāʿat baḥridin ser-şār irür hergiz cefā[6] körmes

didi Ḫayrul-Beşer ehl-i īmānlarnı nişānı bol
birevni pāyıge zaḫm-ı tiken ursa revā körmes

9 yaḳīnhā-yı dü-ālem Meşreb'in͡ge Mebde-i Nūr'ı[7]
marīż-ı bī-tażarruʿ hīç derdiġa[8] devā körmes

231

ġazel[9]

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿī lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . – - / - . –

Ẕekriyā dek serni berbād it belādın ḳorḳmagin
tut tevekkül rāhını şāh u gedādın ḳorḳmagin

cān ṭaleb ḳılsa Ḫüdā Cercīs dek min͡g merte bir
ṣıdḳ-ı pākin͡gi tüzet ġayr-i Ḫüdā'dın ḳorḳmagin

3 āḫiri sınmaḳçıdur her kūze ey kūtāh aḳl
sen ṭarīḳ-ı bendelik tutkin ḳażādın ḳorḳmagin

āb-rū-yı dü-cihān irmiş rıżā-cū ḫalḳlar
ṭālib-i genc-i nihān-sen ejdehādın ḳorḳmagin

---

[1] kimi ki: kim ki KK
[2] TK ve TK2'de "aṣl", KK'da "aṣlā"dır. Vezne ve anlama göre "aṣlā" olmalıdır.
[3] benddür uşal: ġarḳdur uşundaġ KK
[4] bolġanlarnı … aylangin: bolgenlerni … aylagin KK
[5] ḳılġan: ḳılgin KK
[6] hergiz cefā: hīç mācerā KK
[7] Nūr'ı: Nūr'dur KK
[8] derdiġa: derdige KK
[9] Bu gazel TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

ḳaḥt-ı sāli rūy bergendür nebī evlādige
teşne kām-ı ʿışḳ bolgin Kerbelā’dın ḳorḳmagin

6 neŋ͡g nāmūs sedd-i rāh-ı kūh-ı aʿẓamdur saŋ͡ga
rāst bolgin ṭaʿne-i her nā-resādın ḳorḳmagin

müşkilāt-ı rāhnı Ḫālıḳ’ḳa tapşurgin tamām
saʿy ḳılgin ol reh-i bī-intihādın ḳorḳmagin

155B imtiḥānger ḫalḳ kīmyā rengini körmestü hīç
salsalar āteşke ṣābir bol cefādın ḳorḳmagin

9 ṭābiʿ-i şerʿ-i şerīf-i Muṣṭafā bolgin muḳīm
tapsalar başıŋ͡ga ḫalḳ ol mācerādın ḳorḳmagin

pīş-bīnler yolını cānıŋ͡gça bilgin müstaḳīm
der-güzerdür ʿālem-i bī-destgāhdın ḳorḳmagin

Mebde-i Nūr-ı ḥaḳīḳat bī-ḫaṭardur Meşrebā
sen şifā-cūyendesi sen pīş-i pādın ḳorḳmagin

232

fā ʿi lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - - . - - - . -

كرز صورت بكذر يد ايدوستان
جنت است و كلستان در كلستان

sen bu yolda māniʿ-ı reh-sen mürīd
vaʿdedin artuḳ irür rāz-ı vaʿīd

3 hem vaʿīd ü vaʿde ḳavl-i ẕü’l-celāl
hīç nefsī bolmaġay[1] bī-gūş-māl

vaʿde gerçi sīnelerni pür ḳılur
ehl-i ṣūretni ḳaçan[2] maġrūr ḳılur

ikki cinsdür birbirige müstemend
vaʿde birle çün vaʿīd birbirġa[3] bend

---

[1] bolmaġay: bolmagey KK
[2] ṣūretni ḳaçan: ṣūretlerni çün KK
[3] çün vaʿīd birbirġa: boldı birbirige KK

6 dārū-yı maġrūr ḳılġandur[1] vaʿīd
hīç dergeh yoḳtu bolġay[2] bī-kilīd

hem-çünīn[3] bilgin munı ʿAbdul-Ḥakīm
birbirige beste kildi şād u ġam[4]

kim ki ġam taptı[5] āḫir şādī tapar
menzil-i vīrān ābādī tapar[6]

9 kim ki şādī kördi āḫir ġam tapar
her ḳademde niçe min͡g mātem tapar[7]

hestlıġın͡g ġamdur ʿadem şādī irür
aṣl-ı nūr-ı ʿāḳibet ẓulmetdedür

233
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

314 156A bar idi ṣayyād merd-i bā-hüner[8]
boldı bir ṣaydıge müştāḳī[9] meger

ḳaṣdı şoldu zinde tutġay[10] nā-gehān
ursa seng birle[11] bolur ol nīm-cān

3 bar idi hem-rāh-ı sālār-ı yaḳīn
didi[12] usta kerr ü ferni taşlagin

sen ki bar-sen bend-i ṣūretlerġa ḳayd
pīr-i gülşen dāmın͡ga bolmas hīç[1] ṣayd

[1] ḳılġandur: kilgendür KK
[2] bolġay: bolgey KK
[3] hem-çünīn: hem-çünān KK
[4] beste kildi şād u ġam: bestedür şādī vü ġam KK
[5] taptı: kördi KK
[6] vīrāne ābādī körer KK
[7] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[8] merd-i bā-hüner: bā-ferd-i hüner KK
[9] müştāḳī: müştāḳ KK
[10] şoldu zinde tutġay: şoldur anda tutkey KK
[11] seng birle: sengige KK
[12] didi: aydı KK

bolsa dergāh-ı nigū[2] ṣayd-ı çünīn
sen özin͡gni eyle hem-reng-i zemīn

6 ger ḳılay dirsen͡g[3] bu müşkillerni ḥal
kirm-i pille dek giyehlerġa oral

hem-çünīn bolġay[4] ʿalef-zārāt-ı nev
men sipey üstün͡ge ṣad çengāl-i nev [5]

ayrılıp mürġī ḳonar hem-rāhıdın
ḳondı üstün͡ge tut imdi pāyıdın

9 ẓāhirin͡gni ḳılmasan͡g munda bedel
müşkilātın͡g bolmaġay ʿālemde[6] ḥal

ḥāl-i ḥāżır[7] ṣūretin͡gdür bend-i dām
kim ʿadem boldı bolur ʿālem ġulām

bayaki ṣayyād ez-rū-yı hüner
yaptı özini ʿalefdin çeşm-i ser

12 mürġlar kördi hevādın nev-be-nev
bir ʿalef-zār-ı ḫoş u[8] üstide cev

ḳondı bir mürgī ki çālāk aldı ol
dāne dip dāmıge tüşti mürġ-ı kül

ḳalmadı ẓāhirde ṣūretni bedel
müşkilātı bolmadı ʿālemde ḥal

15 ḥiss-i ḥayvānī hemege bardur
ḥiss-i rūḥānī ʿaceb düşvārdur

---

1 bolmas hīç: bolmastu KK
2 dergāh-ı nigū: derkār-ı nigū KK
3 dirsen͡g: di-sen KK
4 bolġay: bolgin KK
5 nev: cev KK
6 bolmaġay ʿālemde: hīç vaḳt bolmastu KK
7 ḥāżır: ẓāhir KK
8 "u" TK'da yok. TK2'de var.

156B ḥiss-i rūḥnı izlegen tendin kiçer
ẖānmān[1] u cümle meskendin kiçer

çeşm-i sırr u çeşm-i ser ādemde bar
ādem oldur ḳılsa çeşm-i iẖtiyār

18 çeşm-i sır ʿuḳbāda dīdārı körer
çeşm-i ser dünyāda dīvārı körer

kim ki boldı ārzūdın bī-nişān
bil uşandaġ merdġa[2] ẓāhir-i īmān

hem-çünān yol yördi ṣarraf-ı duʿā
boldı āẖir çākerān-ı evliyā[3]

234

ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

Şeyẖ Ẕelīlī ʿārif (ü) sālār idi
hem hüner hem ilm nisbet bar idi

nūr-baẖş irdi kerāmātı anı
belki ol ʿārifni ḥālātı anı

315 3 bar idi hem-sāye-i bed an͡ga kār
ẓāhiri mü'min ü[4] bāṭın ejdehār

oltusa ṭāʿatke şeyẖ-i ḥaḳ-şinās
taşlar irdi şeyẖke fār u fütās [5]

maʿrifetde ʿārif-i ṣāḥib-süẖan
salıp ol dāmenge[6] çengāli bilen

6 taşlar irdi pārūlarnı cā-be-cā
leb-güşāde ḳılmas irdi evliyā

[1] ẖānmān: ẖānumān KK
[2] merdġa: merdge KK
[3] evliyā: enbiyā KK
[4] mü'min ü: mü'min KK
[5] fār u fütās : pārūy fetās KK
[6] dāmenge: dāmenige KK

ḫūyı[1] bu irdi anı ottuz bir yıl[2]
an͡ga saḫt itmes idi Şeyḫ-i Ẕelīl

sāyilī aydı ki ey sulṭān-ı merd[3]
āhın͡gızdın ḫalḳ u ʿālem[4] gerd gerd

9 sizni dik[5] ẕāt-ı şerīf-i bā-vefā
te'ḫir eyler-siz bu yolda bārhā

şeyḫ aydılar ki merd-i mużṭarī
biz heme daʿvā-i ṣūretdin berī

157A kim ʿadem şehrige kirdi ḫastedür
nīk ü beddin kül dehānı bestedür

12 evliyā tevfīḳ-ṭalebdür müntehī
çün alarnı ḫulḳıdır ḫulḳ-ı nebī

mülk-i Ḫālıḳ'ġa[6] ne lāzım ḫışm u ḳahr
ger berāberdür bu kün tiryāk u zehr

pīşvā-yı mergdür[7] ‹ālem-i berī
ārif ölgende[8] bu mergdin ilgeri

15 cānımız bardur heme[9] iḫlāṣ-ı cūd
hem-çünīn ḳılġandu-biz ḫalḳnı[10] vedūd

biz ḥaḳīḳat-dān-ı bī-āzār-miz[11]
hükm-i Ḥaḳ her yerde bolsa yār-miz[12]

maʿrifet meydānıda çālāk-miz[13]

---

[1] ḫūyı: ḫūy KK
[2] yıl: il KK
[3] sulṭān-ı merd: sulṭān-ı derd KK
[4] ḫalḳ u ʿālem: ḫalḳ ʿālem KK
[5] dik: dek KK
[6] Ḫālıḳ'ġa: Ḫālıḳ'ḳa KK
[7] pīşvā-yı mergdür: pīşvāz-ı ḫalḳdur KK
[8] ölgende: ölgendür KK
[9] cānımız bardur heme: cānıbız bardur ki hem KK
[10] hem-çünīn ḳılġandu-biz ḫalḳnı: hem-çünān ḳılgendü Ḥaḳ bizni KK
[11] bī-āzār-miz: bī-āzār-biz KK
[12] yār-miz: yār-biz KK
[13] meydānıda çālāk-miz: meydānıge çālāk-biz KK

ḫāk-ṣūretdin hemīşe pāk-miz[1]

18 ʿömr-i dü-rūzedü ebr-i der-güzer
rāḥat u miḥnet köz açkünçe öter

ʿaḳl-ı nāḳışlar ne bilsün zehreni
ki bu yolda gevher ü ḫar-mühreni

rāh-ı dīndin taşkarıdur rāh-ı ḫalḳ
bizge müşkildür işit āzār-ı ḫalḳ

21 kim velīdür merd-i bī-āzārdur
dostlarnı ḫār ḳılġan[2] ḫārdur

Ḥaḳ'nı fermānıge yol yörmaḳ kerek[3]
nīk ü bedni Ḥaḳ'ḳa tapşurmaḳ[4] kerek

her ʿamelni keynidin bardur cezā
nīk ü bedni farḳ eyler pādişāh

24 biz heme ʿālemde tevfīḳ-cūy-miz[5]
emr-i Ḥaḳ'ḳa dāyimā yek-rūy-miz[6]

gerçi ʿāṣīdür ü[7] bī-devlet irür
Muṣṭafā'nı dīnige ümmet irür

316 157B bizni ḫalḳ[8] ümmetke bolmas bed-gümān
şād iltkey bir sebeb birlen īmān

27 cā-yı maḫfīde turup irdi o merd
şeyḫ ḥarfidin dilige tüşti derd

zūd yıḳıldı ʿārif-i mevlāyīge
dīdesini sürtti şeyḫni pāyıge

didi ey şeyḫ ṣıdḳ-ı pākiŋ müstaḳīm
men özüm ebleh iken men bilmedim

---

[1] pāk-miz: pāk-biz KK
[2] ḳılġan: kılgen KK
[3] yörmaḳ kerek: yörmaġ kirek KK
[4] tapşurmaḳ: tapşurmaġ KK
[5] tevfīḳ-cūy-miz: tevfīḳ-cūy-biz KK
[6] dāyimā yek-rūy-miz: yek-dil ü yek-rūy-biz KK
[7] ʿāṣīdür: üʿāṣīdür KK
[8] ḫalḳ: ḳavm KK

30 ġarḳ-ı ʿiṣyān-men günāhım ʿafv ḳıl
ey be-ḥaḳḳ-ı ḥürmet-i ẕāt-ı celīl

siz uluġ deryādu-siz[1] bir çeşme-āb
baḥrsız her çeşmeni ḥāli ḫarāb

tevbe örgengin ki bī-sermāye-miz[2]
gerçi ʿāṣī-miz san͡ga hem-sāye-miz[3]

33 gerçi merd-biz merd-i dil-āzār-biz
sizni dek ʿārifke hem dīvār-biz[4]

ʿözr bisyār u firāvān itti ol
bayaki bed-kārlıḳdın[5] ḳayttı ol

tevbe-fermā çün ḳucaḳlap[6] gerdenin
tevbe örgetti an͡ga ġavs̱u'l- emīn

36 nīkler müşkilni āsān ḳıldılar
ḫalḳnı ḫulḳ birlen müselmān ḳıldılar

nīst bolġanlarnı[7] ḥālātı budur
kīmiyā[8] boldı kerāmātı budur

sīnesige feyż urar deryāça cūş
nīk ü bedni kārıge ʿārif ḫamūş

39 her kişi ṣūretġa ḳaldı leng irür[9]
kūçe-i īmān o ḫalḳdın teng irür[10]

aṣl-ı ʿārif mis̱l-i ol şems ü ḳamer
Ḥaḳ bilen ḫalḳ aldıda şīr ü şeker

---

[1] siz uluġ deryādu-siz: sen uluġ deryādu-sen KK
[2] bī-sermāye-miz: bī-sermāye-men KK
[3] ʿāṣī-miz sasa hem-sāye-miz: ʿāṣī-biz sasa hem-sāye-men KK
[4] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[5] bed-kārlıḳdın: bed-kārlikdin KK
[6] ḳucaḳlap: ḳucaġlap KK
[7] bolġanlarnı: bolgenlerni KK
[8] kīmyā: kim velī KK
[9] ṣūretġa ḳaldı leng irür: ṣūretke ḳaldı lengdür KK
[10] ḫalḳdın teng irür: ḫalḳḳa tengdür KK

158A hīç kimni körse yolda bed dimes
bed özüm dir ü[1] kişini bed dimes

42 ʿayb-cū ẖalḳ ṣūret-i ḥayvāndadur
rūḥ-ı ḥayvānī heme zindāndadur

rūḥ-ı ḥayvānī çü ẓāhirni körer
çeşm-i ẓāhir çeşm-i dildin bī-ẖaber[2]

nīstī sermāye-i īmān irür
kim ki ṣuret-bendīdür şeyṭān irür

45 ẖūb ẖalellerdin dilin͡gni pāk ḳıl
ḥiss-i bāṭın eylegil[3] idrāk ḳıl

bolmagin istāde āb-ı külmek
tā tirig-sen kende ḳılġıl[4] rīb ü şek

bayaki hem-sāye-i şeyẖ-i zamān
tevbe ḳıldı der-maḥal taptı īmān

48 ḳuṭblar bisyār u[5] bilmaġın͡g ḳıyın
maʿnī-dānlarġa[6] igilmaġın͡g ḳıyın

gerdenin ẖam ḳılmagen tapmas şifā
verne bardur heme marīżlarge devā[7]

merd-i ten-perverġa[8] lāzım yoḳtu kār
bende-i zendür ü bend-i rūzgār

51 merd-i ṣūret-bīn közi ẖarnı körer
ol köz açsa ẖāne'i derni körer[9]

317 ehl-i sīretni uluġ āġāzı bar
lā-mekānnı şehrige pervāzı bar

---

[1] özüm dir ü: özüm-men dir KK
[2] Bu beyit KK'da yoktur.
[3] eylegil: mū-be-mū KK
[4] ḳılġıl: ḳılgin KK
[5] bisyār u: bisyār KK
[6] maʿnī-dānlarġa: maʿnī-dānlarge KK
[7] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[8] ten-perverġa: ten-perverge KK
[9] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.

235
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

bar idi Rūm'da ʿazīz-i merd-i rāh[1]
çün ularda ḫande ḳıldı urdı āh[2]

bir mīrās̱-ḫor idi merd-i nā-hużūr[3]
kite-sen hem naḳd u nesyen͡gdin gepür

3 sen vaṣiyyet ḳıl ki mālın͡g bilelük
hīç mālın͡g bar mu[4] tekfīn ḳılalük

didi ʿömrüm ötti nīm-nān tapmadım
ḫar tapılġan vaḳt[5] pālān tapmadım

158B bir ḳuruġ pālān tapıp irdim meger
çün salıp min͡günçe bolmay öldi ḫar

6 ʿömr rüsvālik bilen ötti ḥakīm[6]
ārmānım şol ki bir ḫar minmedim

ʿaḳrabālarnı dilini tindürün͡g
vaḳt-i men öldüm işekġa[7] mindürün͡g

tābūt aḫtarman͡g meni dik[8] gendege
ḥayf tābūtdur meni şermendege

9 bir ḳuruġ pālān ḳalıpdur ber-ṭaraf
satın͡g on tört pulge eylen͡g būy-ı tef[9]

---

[1] ʿazīz-i merd-i rāh: ʿazīz-i nīk-ḫᵛāh KK
[2] urdı āh: merd-i rāh KK
[3] merd-i nā-hużūr: merd-i bā-hużūr KK
[4] bar mu: bar mı KK
[5] tapılġan vaḳt: tapılgen vaḳti KK
[6] rüsvālik bilen ötti ḥakīm: rüsvālikde ötti ey ḥakīm KK
[7] işekġa: ḫarge KK
[8] meni dik: men dek KK
[9] Bu beyit TK'da yok. KK'dan alınmıştır.

bes uşandaġ kesni idi Bü'l-Ḥasen
merd imes ol bende-i pālān iken

bolsa irdi ḳalb-i pāki bī-ġubār
merd-i dūr-bīnġa[1] ḫar u pālān çikār

12 ḫāli hem ol maġrūr-ṣūret[2] iken
ölse andın ḳalmasa gūr u kefen

bolmasa bir ḫasġa çün kön͡gli küşāl
ne ḥarāmı bar ne ser-dūz-ı ḥelāl

men taṣadduḳ-ı uşal engüşt-nümā
üydedür[3] ne köhne şāl ü būriyā[4]

15 ḳalsa ḫātūnġa yarım cev şūydın[5]
dilni üzmes aṣlā dīger şūydın

zenge ḳaldı māl şūydın tāre mūy
merd kömülġunça[6] tiler ol tāze şūy

merddin çün zenge[7] vāpes ḳalmasun
zenge şūydın[8] birgine ḫas ḳalmasun

18 kitti dünyādın ʿazīzī bī-kefen
satmadı pālānnı[9] alıp ḳaldı zen

men bu üydin tāre mūyı[10] ilte-men
yangı şūyge sürḫ-rūyı[11] ilte-men

159A öldi kitti merd-i kāhil bī-ḫaber
mürdesige zāg u kerkes nevḥager

21 bu cihāndın kim ki iltti āb-rūy

---

[1] dūrbīnġa: dūrbīnge KK
[2] ol maġrūr-ṣūret: maġrūr ol ṣūret KK
[3] üydedür: üyde KK
[4] şāl ü būriyā: şāl būriyā KK
[5] ḫātūnġa … şūydın: avretke … üydin KK
[6] kömülġunça: kömülgünçe KK
[7] merddin çün zenge: mürde zengīdür ki KK
[8] şūydın: şūdın KK
[9] pālānnı: pālān KK
[10] bu üydin tāre mūyı: üydin tāre mūy KK
[11] şūyge sürḫ-rūyı: şūge sürḫ-rūy KK

kim ḳılur esbāb-ı dünyā cüst u cūy

cüst u cū-yı ḫalḳ dāyim reng-i zer
nūş dirler nīşdin[1] ḫalḳ bī-ḫaber

236
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

318 bir emīrī bar idi bā-iḥtiyāṭ
ḫışt-ı sengīndin salıp irdi ribāt

ʿömrini bünyādı yoḳ[2] şādı bar
kılıp irdi bāʿis̱-i bünyādkār

3 aytur irdi men bu yurtke[3] sākinem
zaḫm-ı tīġ-ı düşmenimden[4] emīnem

mis̱l-i ṣandūḳī tüzetti[5] ol ḥaṣīn
boldı mażbūt hem yesār u hem yemīn

körseteydi ḫalḳġa[6] mergdin ilgeri
şīr-i vaḳt-men mañga kimdür hem-seri

6 kim ki ḫūb[7] didi bu işni muʿteber
töker irdi aldıġa[8] çengāl-i zer

kim ḫoş-āmed-gūy[9] idi ḫūb dir idi
kārıñgız bisyār u[10] merġūb dir idi

māl u cānı nūr-ı Mevlā'ge girev
öter irdi zinde ḳavmidin birev

---

[1] nīşdin: nīşidin KK
[2] yoḳ: yoḳ u KK
[3] yurtke: mülkke KK
[4] tīġ-ı düşmenimden: tīġ-u düşmenimdin KK
[5] tüzetti: tüzettim KK
[6] ḫalḳġa: ḫalḳḳa KK
[7] ḫūb: ḫoş KK
[8] aldıġa: aldıda KK
[9] gūy: gūyı KK
[10] bisyār u: bisyār KK

9 çarladı aldıge merd-i bā-ḫurūş
bu meni ḳalʿam neçükdür jende-pūş

ol cevāb aydı munı ḫūb ḳılmadın͡g
sen meger Ḫālıḳ'nı yek-tā bilmedin͡g

sen mis̱āl-i ḫumge tüşken[1] meges
menzil ü cā birle ḫūb bolmastu kes

12 kār u bārı[2] ḳılmadın͡g nā-dān emīr
tā ki mużṭarlıḳda bolġay[3] dest-gīr

159B misl-i ḫardur-sen ayaġın͡g gildedür
pāynı[4] gildin üzüp dildin gepür

sīne-çākī-men dilim endūh-ı derd
zenge kār-āmed imes şemşīr-i merd

15 ḳalʿa-i dīnni tüzetsen͡g ey[5] fenā
hīç vaḳtī san͡ga kilmestür belā

ẓāhiri[6] ābād u bāṭın ebterī
bol[7] imestür ḫaṣlet-i peyġam-berī

ol ki izlep irdi[8] menzildin şifā
ḳavm-i Lūṭ ḳandaġ bolup kitti fenā

18 ʿankebūt-ı bīş-sen bu ḫānede
āşiyān ḳılmaḳ[9] nedür vīrānede

lenger-i cānın͡g irür ḥıs̱n u ḥaṣīn
āḫiri menzilgehin͡g zīr-ü zemīn[1]

---

[1] tüşken: tüşken bir KK
[2] kār u bārı: kār-ı bā-vaḳt KK
[3] tā ki mużṭarlıḳda bolġay: vaḳt-i mużṭarlıḳda bolgey KK
[4] pāynı: pāyını KK
[5] tüzetsen͡g ey: tüzet bolgin KK
[6] ẓāhiri: ẓāhirim KK
[7] bol: bu KK
[8] izlep irdi: izlepdür KK
[9] ḳılmaḳ: ḳılmaġ KK

sen bu şevket birle maġrūr bolmagin
bendelikde hīç vaḳt dūr bolmagin

21 bu seni ḳılġanların͡g kibr ü[2] ḥaṣūd
hīç mü'min eylemes kār-ı cehūd

baḳmadı bu merdni ḥarfi tigdi saẖt
zūd buyurdı merdni eylen͡g laẖt laẖt

didi kāhiş ḳılma ey[3] nā-dān emīr
mürdege lāzım imes şemşīr ü tīr

319 24 bizni ẖalḳ evvel fenā bolgendü-biz
belki ölmesdin burun ölgendü-biz

bāz bā-hem[4] boldı çün peyvendleri
cā-be-cā boldı ‘azīzni bendleri

160A aydı ol ‘ārif ü kemāl[5] ‘āfiyet
bizġa[6] bu ẖāk-i ceseddür ‘āriyet

27 sīnemiz[7] mānende-i Ḳulzüm irür
‘ayn-ı sīret-miz[8] bu sūret kem irür

işni mundek ḳıl ki merd-i pārsā
tā kiter vaḳtin͡gde tapḳay-sen beḳā[9]

işni mundek ḳıl ki ey ṣāḥib-naẓar
kārımızdur[10] nisbet-i Ḥayru'l-Beşer

30 işni mundek ḳıl ki ey ‘Abdu'l-Ġanī
cismler ‘ārifkedür pīrāhenī

---

1 zīr-ü zemīn: zīr-i zemīn KK
2 ḳılġanların͡g kibr ü: ḳılgenlerin͡g kibr KK
3 ḳılma ey: ḳılmadı KK
4 bāz bā-hem: bār-ı bā-hem KK
5 ‘ārif ü kemāl: ‘ārif kemāl KK
6 bizġa: bizge KK
7 sīnemiz: sīnebiz KK
8 ‘ayn-ı sīret-miz: ‘ayn-ı sīret-biz KK
9 tā kiter vaḳtin͡gde tapḳay-sen beḳā: bā kiter vaḳtide tapkey-sen şifā KK
10 kārımızdur: kārıbızdur KK

işni mundek ḳıl ki tā vaḳt-i memāt
sehldür aldın͡ga mīzān u ṣırāṭ

işni mundek ḳıl ki ey ṣāḥib-yaḳīn
destin͡ge kirgey seni dünyā vü dīn[1]

33 işni mundek ḳıl ki kār ötmey turup
kişt ḳıl faṣl-ı bahār[2] ötmey turup

işni mundek ḳıl ki merd-i lāyıḳī
miṡl-i Caʿfer bol bu yolda ṣādıḳī

işni mundek ḳıl ki ey nā-dān mürīd
tā ki bolgey-sen mīṡal-i Bāyezīd

36 işni mundek ḳıl ki zīnhār[3] izleme
kār ḳılġıl ḫāṣ kārı[4] izleme

işni mundek ḳıl ki merd-i muntaẓır
bu ʿamel vaḳtide miṡl-i Şeyḫ Serīr

işni mundek ḳıl ki ey himmet-bülend
miṡl-i Manṣūr bol hemīşe dār-pesend[5]

39 işni mundek ḳıl ki nefsni eyle ṣayd
kār ḳıl mānend-i ġavṡ-ı Şeyḫ Cüneyd

işni mundek ḳıl ki ḳılma endekī
tā ki bolgey-sen çü Şeyḫ-i Fātikī

160B işni mundek ḳıl ki ey ṣāḥib-demī
tā ki bolġay-sen miṡāl-i Edhemī

42 işni mundek ḳıl ki ey ʿAbdu'l-Emīn
miṡl-i Necmeddin ṭalebdin ḳalmagin

işni mundek ḳıl ki ey ʿAbdu'l- ʿAlī [6]
ger velī bolsan͡g dime boldum velī

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] faṣl-ı bahār: vaḳt-i bahār KK
[3] zīnhār: reftār KK
[4] ḳılġıl ḫāṣ kārı: ḳılgin ḥāṣıl-ı kār KK
[5] hemīşe dār-pesend: hemīşedür pesend KK
[6] ʿAbdu'l- ʿAlī: ʿAbdu'l- Velī KK

işni mundek ḳıl ki ey s̱ābit-ḳadem
sen ḥabīb dik[1] ḳurb tapsan͡g urma dem

45 işni mundek ḳıl ki baḳma kārge
tā yetüşkey-sen uşal Aḥrār'ge

320 işni mundek ḳıl ki Sulṭān Aḥmedī
tā ki yetkey[2] san͡ga nūr-ı sermedī

işni mundek ḳıl ki ez-rū-yı kerem
secde ḳılsun aldın͡ga levḥ u ḳalem[3]

48 işni mundek ḳıl ki bolma ġūl dek
yā ki[4] Süfyān bol u yā Behlūl dek

işni mundek ḳıl ki ey Meḥmed Celīl[5]
tā ki bolġay-sen[6] mis̱āl-i Zendefīl

işni mundek ḳıl ki mergdin ilgeri
şād bolgey-sen bu yolda rīvgerī[7]

51 işni mundek ḳıl ki ey ʿAbdu'l-Mecīd
şād bolġay-sen mis̱āl-i Şeyḫ Ferīd[8]

işni mundek ḳıl ki bol mātem küni[9]
san͡ga tigdi ḫaṭṭ-ı āzād-ı nebī

işni mundek ḳıl ki yā Ḫāḳānī dik [10]
yā ʿAlā'eddīn yā Sāmānī dik[11]

54 işni mundek ḳıl ki ṣāḥib-kār bol
maʿrifetde Ḫᵛāce-i Ensār bol

---

[1] dik: dek KK
[2] yetkey: yetüşkey KK
[3] levḥ u ḳalem: levḥ ḳalem KK
[4] ki: çü KK
[5] Meḥmed Celīl: Aḥmed Ḫalīl KK
[6] ki bolġay-sen: çü bolgey-sen KK
[7] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[8] bolġay-sen mis̱āl-i Şeyḫ Ferīd: bolgey-sen sen'em Şeyḫ Ferīd KK
[9] mātem küni: bā-temkīni KK
[10] dik: dek KK
[11] ʿAlā'eddīn … dik: ʿAlā'üddevle … dek KK

işni mundek ḳıl ki tā[1] taptın͡g kemend
şād bolgey-sen çü Şāh-ı Naḳşıbend

161A işni mundek ḳıl ki ey nīgū refīk
kim ki iş ḳıldı bolur Şeyẖ-i Şefīḳ

57 işni mundek ḳıl ki behbūdı tile
ḳurb-ı pāk-i Ḫᵛāce Maḥmūd'ı tile

işni mundek ḳıl ki merd-i ṣābirī
mis̱l-i Muḥyiddīn ʿAbdu'l-Ḳādirī[2]

işni mundek ḳıl ki ṣāḥib-rāz bol
maʿrifetde ṣāḥib-i Ş̱īrāz[3] bol

60 işni mundek ḳıl ki ṣāḥib-ṭıynetī[4]
tā yetüşkey san͡ga ġaybdın nisbeti[5]

işni mundek ḳıl ki ṣāḥib-kāmilī[6]
mis̱l-i Ẕü'n-nūn ya Seyid[7] İsmāʿilī

işni mundek ḳıl ki ḳıldı ehl-i ẖayl
bol şu taḳvā yolıda merd-i fażīl

63 işni mundek ḳıl ki bolġay-sen kelān
mis̱l-i şeyẖ-i pāk-rū-yı rāz-dān[8]

işni mundek ḳıl ki ey hem-rāh-ı men[9]
fażl-ı Dāvūd mis̱l-i Şeyẖ-i Ṭā'ī-sen[10]

işni mundek ḳıl ki ger leb-teşne'ī
devr-i pākin͡gdür mis̱āl-i Mehne'ī[11]

---

[1] tā: nev KK
[2] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[3] ṣāḥib-i Ş̱īrāz: Ḥāfıẓ-ı Ş̱īrāz KK
[4] ṣāḥib-ṭıyneti: ṣāḥib-nisbeti KK
[5] nisbeti: ṭıyneti KK
[6] ṣāḥib-kāmilī: merd-i kāmilī KK
[7] yā Seyid: bā-Seyid KK
[8] pāk-rū-yı rāz-dān: pāk-bāz pāk-cān KK
[9] ki ey hem-rāh-men: eger hem-rāhı sen KK
[10] fażl-ı Dāvūd mis̱l-i Şeyẖ-i Ṭā'ī-sen: fażlda Dāvūd-ı Şeyẖ-i Ṭā'ī-sen KK
[11] mis̱āl-i Mehnei: çü şeyẖ Mehnei KK

66 işni mundek ḳıl ki bolma ġāyibī
ḳıldı ʿAbdullah-ı Şeyẖ-i Maġribī

işni mundek ḳıl ki yā Āfāḳ dek
Şeyẖ Ebū Bekr ü nigū evrāḳ dek

işni mundek ḳıl ki yā Süfyānī[1] dek
yā Seraẖsī Ḳuṭb-ı Şeyẖ Nuʿmānī[2] dek

69 işni mundek ḳıl ki merd-i emīnī
bol kemāl-i nūrda Şemse'd-dīnī

işni mundek ḳıl ki bī-fikr ü ḫayāl
yā Ebū Derdāyī bol[3] yā Zü'l-Kemāl

321 161B işni mundek ḳıl ki urgin dest ü pā
şād san͡ga aylanıp kilġay devā

72 işni mundek ḳıl ki yā Yūsuf bol
tā bu yolda kāmil-i maʿrūf bol

bu süẖandın cān-ı merd-i ḳalʿa-cūy
merddin remz an͡gladı çālāk-rūy

didi kildim imdi ġayret üstige[4]
ġayretin͡g[5] mindürdi himmet üstige[6]

75 sırr-ı cāndın bī-ẖaber irdim men'em[7]
körmep irdim hīç vaḳt nefsdin elem[8]

nīşi bar irdi vü[9] yā men bilmedim
sehl tuttum işni merhem ḳılmadım

kim yıḳılġanda[1] ḳolumnı aladur

---

[1] yā Süfyānī: Şeyẖ Süfyān KK
[2] Nuʿmānī: Loḳmān KK
[3] bol: bol u KK
[4] ġayret üstige: ʿibret üstide KK
[5] ġayretin͡g: himmetin͡g KK
[6] üstige: üstide KK
[7] men'em: meger KK
[8] elem: żarar KK
[9] irdi vü: irdi KK

man͡ga bu nefs-i şaḳī çeng saladur

78 k’ey ẖayālet aytadur[2] çālāk çıġ
vaḳt-i pīrlik[3] kilmeyin kop tūşe yıġ

bāz nefs aytur ki köp boldı bu māl
māl ḥabs itmaḳḳa[4] mażbūṭ ḳalʿa sal

körseteydi man͡ga her ecnās-ı nefs
bar idi her laḥẓa min͡g vesvās-ı nefs

81 devletin͡gdin kende boldı cümlesi
ẖūb sebük boldum ki mānend-i ẖasī

ḳop külend algin munı bīẖıdın üz
ḳalʿa-i mażbūṭ ḥicābım boldı boz

kār-ı nā-dānlikni hergiz ḳılmayın
Muṣtafā’nı şerʿidin[5] ayrılmayın

84 ḳalʿa-i īmān şerīʿatdur u bes
bizni ḳılġan ḳalʿalar aldıda[6] ẖas

didi ol kāmil ḳarap turgin bozay
bī-külend bī-tīşe bīẖıdın üzey

162A nīm-nigeh ḳıldı yıḳıldı ḳalʿası
her ṭarafke kitti her ẖışt u ẖası

87 didi kördin͡g mü[7] munı ey merd-i rāh
boldı ḳalʿan͡g muʿaṭal bir nīm-nigāh

terk-i dünyā ḳıl tapay disen͡g revāc
ġayr-ı Ḥaḳ’dın özge ḳılma iḥtiyāc

---

[1] yıḳılġanda: yıḳılgende KK
[2] k’ey ẖayālet aytadur: ki ẖayālet aytmadur KK
[3] pīrlik: pīrī KK
[4] itmaḳḳa: itmekke KK
[5] şerʿidin: şemʿidin KK
[6] ḳılġan … aldıda: ḳılgin … aldıge KK
[7] kördin͡g mü: kördin͡g mi KK
[8] disen͡g: di-sen KK

taptı ol dānā ki dünyādın şikest
birdi şundaġ ʿārif ü kāmilġa[1] dest

90 ḳalʿa-i tendin ḳutuldı imdi rūḥ
taptı āḫirde kemāl-i ḳurb-ı Nūḥ[2]

ey birāder ṣūretin͡gni ḳıl bedel
saʿy ḳıl dīn yolıġa[3] pīş-ez-ecel

ger ḳılay disen͡g[4] bu yolnı cüst u cūy
bā-tevekkül bol u zīreklikni ḳoy

93 kim ki zīrek-men didi dāmı tapar
bā-tevekkül ḫalḳ nigū nāmı tapar

322 tā ḳıyāmet bāḳīdür nām-ı nigū
şeh ki[5] bāḳī bolsa bāḳīdür nigū[6]

boldı ḳuṭb-ı vaḳt merd-i ḳalʿa-gīr
uçradı ser-vaḳtide devletli pīr

96 sāyesidin behre aldı cānı hem
naḳd taptı[7] bar idi īmānı hem

terk-i ṣuret ḳıl ki ṣūret ḫūb imes
neng ü nāmūs eylemaḳ[8] merġūb imes

her kişi dünyāġa[9] boldı mübtelā
ol o cānibġa[10] bol'almas āşnā

99 bolsa hem ṣūfī-i taḳlīdī bolur
mekr ü telbīsler anı ceddi bolur

---

[1] ʿārif ü kāmilġa: ʿārif kāmilge KK
[2] kemāl-i ḳurb-ı Nūḥ: kemāl ü min͡g fütūḥ KK
[3] dīn yolıġa: ölmey turup KK
[4] disen͡g: di-sen KK
[5] şeh ki: şek KK
[6] nigū: bügü KK
[7] naḳd taptı: taḳdīride KK
[8] neng ü nāmūs eylemaḳ: rūḥnı bend eylemaġ KK
[9] dünyāġa: dünyāge KK
[10] cānibġa: cānibge KK

bolsa Ḥaḳ yolıda cānı üstüvār
merd-i reh-revge uluġ şevket çikār

237
ḥikāyet

fā ʿī lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . –

162B öldi dünyādār mis̱l-i leng mūr
aẖtarurdılar[1] dürüst isḳāṭ-ẖōr

miskīni tapsan͡g didi bī-vesvese
irtedin aḳşamġa[2] ḳūtı bolmasa

3 bu ekābirler heme āzāde kes
cümle devletmend-i isḳāṭ-ẖōr imes

ḳıçḳırıp ẖalḳ-ı firāvān der-be-der
bar mu[3] isḳāṭ izlegen müflis meger[4]

yolda taptılar ki bir āzādeni[5]
üsti çirkīn cāmesi derrīdeni

6 cāme derrīde idi vü ol[6] ġarḳ-ı nūr
bāṭını pūşīde ẓāhir irdi ʿūr

yüz temesẖur birle yüz rīş-ẖand bilen
ẖalḳ kiltürdi o merdni pend[7] bilen

didi san͡ġa bire-miz[8] çengāl-i zer
mürdeni ḳılġan[9] günāhını köter

9 didi cümle maġrūrı bu naḳl iken
oltugen ʿālemleri[1] bī-ʿaḳl iken

---

[1] aẖtarurdılar: aẖtaraydı ẖalḳ KK
[2] aḳşamġa: aẖşamġa KK
[3] bar mu: bar mı KK
[4] meger: diger KK
[5] ki bir āzādeni: bir şūrīdeni KK
[6] vü ol: dil KK
[7] pend: fen KK
[8] bire-miz: bire-biz KK
[9] ḳılġan: ḳılgen KK

ṭabl-ı himmet bar u[2] bī-cā ḳaḳadur
kāle-i bedlerni man͡ga taḳadur

müftīsi vaḳt-i ʿamelde çeşm-i kūr
ḳāḍīsi mundın beterraḳ rüşve-ḫōr

12 ikki ẓālim aldıda men çün ḳılay
kimge baray girye’i[3] efzūn ḳılay

biledürler [4] فسق ماليس السقر
man͡ga ayturlar uluġ yükni köter

āsmānġa tüşse ger[5] nām-ı şaḳī
cirkenür nām-ı şaḳīdin müttaḳī

15 aydılar miskīn körüp-miz[6] sizni biz
biz bu yükni üstün͡gizġa arta-miz[7]

323 163A bar idi meclisde[8] seng-i āsiyā
koptı ornıdın uşal şūrīde rāh

didi bu merkebġa[9] ḳamçı basa-men
birin͡gizni boynun͡gızġa[10] asa-men

18 kūh-ı ʿiṣyān aldıda ger munça yoḳ
āsyā seng sehldür erzençe yoḳ[11]

kim köterse boynıge boynı sınar
bu yük imestür köterġay gāv u ḫar[12]

ḳāḍī vü müftī didi ʿaḳlım tünük

---

[1] ʿālemleri: ʿālemlerim KK
[2] bar u: bar KK
[3] giryei: giryeni KK
[4] Arapça bir ibare olup nereden alındığı tespit edilemedi.
[5] āsmānġa tüşse ger: āsmānge tüşse çün KK
[6] körüp-miz: körüp-biz KK
[7] üstün͡gizġa arta-miz: üstün͡gizge arta-biz KK
[8] meclisde: ol meclisde KK
[9] merkebġa: merkebge KK
[10] boynun͡gızġa: boynun͡gızge KK
[11] Bu beyit TK’da yoktur. KK’dan alınmıştır.
[12] imestür küterġay gāv u ḫar: irmestür kütergey gāv ḫar KK

çün kötersün ādemī tenhā neçük[1]

21 didi āḫir cümleni idrāki teng
bu neçük himmet ki bir sengīge leng

mü'min oldur ursa dīnġa[2] dest ü pā
körmese noḳṣānnı dīgerġa[3] revā

oltugenler merd-i bā-temkīn imes
ki ḳasem bi'llāh bular mü'min imes

24 bes bular dīvīni ülfet aladur
kıladur ʿiṣyānnı ḫalḳḳa saladur

nāmesi ʿiṣyān u naḫvet içre[4] pür
özi tapken yükni ḫalḳḳa artadur

Muṣṭafā'nı şerʿidin ayrılmagin
köter'almay-sen günehni ḳılmagin

27 kār-ı ḥammālān imestür yıġlama
bār vezmīn boldı ḥammāl izleme

turup irdi aldıda kette teber
mürdeġa[5] urdı yarıldı farḳ-ı ser

tā ki bulġandı heme[6] rengīn kefen
cāme çāk aldıġa kildi merd ü zen[7]

30 merd cevāb aydı ki men ḳıldım munı
bil cezāsı buldı[8] Ḥaḳ'nı düşmeni

163B vāy sezzāyī bu ehl-i vesvese
bār vezmīn bolsa bī-ġam oltusa

merd bu yükni lā-mekānge iltedür
bu cihāndın ol cihānge iltedür[1]

---

[1] neçük: bu yük KK
[2] dīnġa: dīnge KK
[3] dīgerġa: dīgerge KK
[4] u naḫvet içre: neçük tilerge KK
[5] mürdeġa: mürdege KK
[6] tā ki bulġandı heme: tābūtı bulġandı vü KK
[7] aldıġa kildi merd ü zen: aldıda kildi merd zen KK
[8] buldı: şoldur KK

33 bes kirākeş ḫalḳ[2] kārıdur şümār
intihāsı tā Ḥisār u Ḳandehār

kim kirāġa iş buyurdı aḥmaḳī
barnı hīç menzilġa iltmesdür[3] şaḳī

ḫalḳ bisyārı peşīmān boldılar
merdni kārıġa[4] ḥayrān boldılar

36 aydılar vesvās iken dīvāne'ī
ol kemāl-i ʿaḳldın bī-gāne'ī

bolsa ʿāḳıl ol alur irdi güher
zer birür irdük an͡ġa ottuz siper

ḳadr-i māl u kīmiyānı bilmedi
gevher-i ḳıymet bahānı bilmedi

39 kildi āḫir ʿaḳl-ı kūteh leng mūr
bir özi dek merdek-i isḳāṭ-ḫōr

ehl-i ṣūretlerni girdārı bolur[5]
ḫalḳnı nāmūs bilen ʿārı bulur

324 aydı bu sözni uşal peyġam-berī
vezn-i dīgerni kötermes dīgeri

42 ata ʿiṣyān ḳıldı boldı redd-i bāb
oġlı bir erzençe körmestür ʿaẕāb

bar idi meclisde bir dānā kesī
dil-güşālik yoḳ idi vü nīm-ḫasī[6]

aydı kilip irdi nūr-ı sermedī
kūr ḫalḳ abdāl ḫalḳnı bilmedi

45 ol kötermey ötti[1] ṣāḥib-ḥāl idi

---

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] ḫalḳ: ḫalḳnı KK
[3] barnı hīç menzilġa iltmesdür: barı hīç menzilge yetmeydür KK
[4] kārıġa: kārıge KK
[5] bolur: budur KK
[6] dil-güşālik yoḳ idi vü nīm-ḫası: dil-güşāli yoḳ idi nīm-çūbı KK

bī-şekk ü bī-şübhe ol abdāl idi

64A ḫalḳ anı şeklini bī-cā bildiler
rāygānı gencidin[2] ayrıldılar

ki[3] men'em pes kūçelerni ṭay uray
nām-ı bihterlikni otġa[4] köydürey

48 gāh şehr ü gāh ṣaḥrāyī bolay
yol yörey tersāge tersāyī bolay

yükni artay rū-yı dü-şānemgeçe[5]
ḳaşḳa tartay vech-i pīşānemgeçe[6]

şād yetkey-men mü[7] ḫāk-i pāyıge
şīrlerni bara turgen cāyıge

51 ḳāḍī vü müftī[8] hemesi kūr iken
yolge ḳalġan merd-i isḳāṭ-ḫōr[9] iken

bā-ḫaber boldum o merdni nengidin
dilge derd tüşti anı āhengidin

līk fikr itti bu yoldın ḳaytmadı
sırr-ı ol abdālnı[10] ḫalḳḳa aytmadı

54 ser-bürehne pā-bürehne boldı ol
terk boldı ḫāṭırıdın cüz' ü kül

izlep[11] irdi kūçelerge bī-seri
ḳolıge abdāl-ı Ḥaḳ'dın defteri

uçradı āḫir uşal dīvāne merd
didi ey ṣādıḳ ḳayerdin tigdi derd

---

[1] ötti: kitti KK
[2] gencidin: gencdin KK
[3] ki: kim KK
[4] otġa: otke KK
[5] dü-şānemgeçe: dü-şānemge men KK
[6] vech-i pīşānemgeçe: vech-i pīşānemge men KK
[7] yetkey-men mü: yetkey-men mi KK
[8] vü müftī: müftīsi KK
[9] ḳalġan merd-i isḳaṭ-ḫōr: ḳalgen leng-i isḳaṭ-ḫōr KK
[10] sırr-ı ol abdālnı: sırr-ı abdālını KK
[11] izlep: izler KK

57 ol cevāb aydı nūrın͡g yol başladı
man͡ga bir rengīn kemendi taşladı

boldı sendin man͡ga imdi iltifāt
man͡ga müşkil boldı bu ẕāt u ṣıfāt

bile-men aṣl-ı vücūdın͡g kīmiyā
dāmenin͡gdin öldüsen͡g bol hem cüdā

164B 60 bāb-ı himmetke dürüst-men kūr imem
men bular dek merd-i isḳāṭ-ḫōr imem

dāmenin͡gni men tutup-men mażbūṭı
baḫşlagin[1] rencūrge īmāndın ḳutı

men bu ṣūretlerni zūd eyley ḫarāb
tavlagey mi man͡ga baḫtdın āf-tāb

63 pīr-i vaḳt-sen kāmil-i ṣayḳalgerī
man͡ga körsetkin īmānım cevheri

zūd bilingey man͡ga müşkilhā-yı ẕāt
dāyimā sendin tiler-men iltifāt[2]

325 ḳābil-i nisbet-sen ü[3] hem kār-dān
man͡ga maʿlūmdur[4] bu müşkilhā-yı cān

66 men o[5] ḫalḳ dek aḥvel ü kec-bīn imem
hem-çünīn gūydü-men s̱ābit-ḳadem

eyle fermāyiş ki emrin͡gni ḳılay[6]
ḳaysı işke[7] başlasan͡g hem-çün ḳılay

---

[1] baḫşlagin: baḫşla KK
[2] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[3] ḳābil-i nisbet-sen ü: ḳābil-i nisbetdü-sen KK
[4] man͡ga maʿlūmdur: san͡ga āsāndur KK
[5] o: bu KK
[6] ḳılay: biley KK
[7] işke: yolge KK

tā tirig-men bar-men mis̱l-i ġulām
nā-tamāmımnı bu kün ḳılġıl[1] tamām

69 bārhā men intiẓār-ı şīr idim
ārzūmend-i uluġ dest-gīr idim

dīdeni rūşen ḳılay dip yol yörüp
bir seni dik şīre-merdni aḫtarıp[2]

mis-i ḫāliṣ-men bu kün iksīr-ṭaleb
cān girev destimde dāyim pīr-ṭaleb

72 bende-i fermānın͡gam ey şehryār
dergehin͡gdin bar-men[3] ümmīdvār

an͡gladı esrārnı abdāl-ı vaḳt
kördi aḥvālini ṣāḥib-ḥāl-i vaḳt

aydı men dīvāne'ī ḳallābegī
ġarḳ-ı ʿisyān-men ki ser-tā-pā şekī

165A 75 cüst ü cū ḳılma bu nisbetni aḫī
men özüm rüsvā-yı ʿālem gūlaḫī

nīk ü bedni ortasıda ḳolnı yup
bar-men şeb hengi rūzāne cünüb

hīç bir meẕhebge yoḳ-men yār-u ġār[4]
gāh mest ü gāh men[5] ehl-i ḳumār

78 ne dıraḫt-ı almūrud u[6] men çü sīb
taş atarlar körse ḫalḳ dīvāne dip

bī-ḫaberdür-men īmān āhengidin
köre-men zaḫım ṭıfıllar[7] sengidin

sen ki ʿāḳıl-sen dīger-engīz ḳıl

---

[1] ḳılġıl: ḳılgin KK
[2] dik … aḫtarıp: dek … aḫtarup KK
[3] dergehin͡gdin bar-men: dergehin͡ge bara-men KK
[4] yār-u ġār: yār-ı ġār KK
[5] mest ü gāh men: bolsa mest gāh KK
[6] almūrud u: almūrud KK
[7] köre-men zaḫım ṭıfıllar: köre-men köp zaḫm ṭıfllar KK

tā tirig-sen hem-çünīn perhīz ḳıl[1]

81 her-kes-i nā-kesġa[2] yārī bolmagin
dergehide intiẓārī bolmagin

merdge nisbet baḫşlamaḳ[3] kār-ı saḫī
ne meni dek yol adaşken gūlaḫī

ʿayblar bisyār u didim endekī
aytkenim yoḳ san͡ga men çün ṣad-yeki[4]

84 merdūd-ı ḫalḳ-ı cihān-men bī-ḫaber
ʿaḳl-ı pākin͡g bolsa mendin ḳol köter

didi rāst ayttın͡g ʿazīzim sen pīrim
her ne men[5] körsem rıżā-men taḳdīrim

ḫᵛāh kāfir-sen ü[6] ḫᵛāhi Ermenī[7]
dāmenin͡gni mażbūṭ uşlap-men seni

87 sen be-her meẕhebde bolsan͡g yār-ı ġār
sendin īmān izlerem ey şehryār

326 bildi pīr iḫlāṣ u pākini[8] dürüst
kūh tüşse başıge bolmaydu süst

aldı destini ẕikir örgetti hem
tā müselmān boldı nefs-i müttehem

90 kitti her aʿżāsıdın kül ʿilleti
an͡ga tigdi şīre-merdni devleti

165B ey birāder terk-i ṣūret ḳıl ṣanem[9]
dem ġanīmetdür ki bilgin muġtenem

---

[1] Bu beyit KK'da yoktur.
[2] nā-kesġa: nā-keske KK
[3] baḫşlamaḳ: baḫşlamaġ KK
[4] çün ṣad yeki: şeş-ṣad yeki KK
[5] ne men: belā KK
[6] ḫᵛāh kāfir-sen ü: ḫᵛāhi bu kāfir bol KK
[7] Bu mısrada vezin nedeniyle TK2 esas alınmıştır.
[8] iḫlāṣ u pākini: iḫlāṣ pākini KK
[9] ṣanem: sen'em KK

tā tirig-sen dāmen-i devletni tut
ʿāriyetlerni ḫayālin͡gdin unut[1]

93 bu sebebdin aydılar çün Mevlevī
ḳuṭb-ı rabbānī vü ġavs̱-ı müntehī

كرز صورت بكذر يد ايدوستان
جنت است و كلستان و در كلستان

238
ġazel

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

ḥicāb-ı rāhdın bīrūn bol imdi mis̱l-i ʿanḳā-sen
melā'ikler san͡ga muḥtāc irür bir nūr-ı aʿlā-sen

bu ṣūretdin kim[2] öttün͡g Kaʿbe-i maḳṣūd irür cāyın͡g[3]
ḥaḳīḳat maẓharıda āyet-i انا فتحنا[4] sen

3 dilin͡gde[5] nūr-ı pürr-ā-pür dīden͡g yoḳ ki körkün dek
eger öz cevherin͡gni izlesen͡g mānend-i kīmyā-sen

ḥaḳīḳat taḫtını cūyānı-sen[6] āmāde bolgendür
yetüşmes sāye-i pākin͡ge Cibrīl Kaʿbetu'llāh-sen

nidā-yı fażl-ı āmennā müsellem kildi ẕātın͡ga
maḳām-ı كنت كنزاً مخفياً[7] baḥride yektā-sen

6 heme mevcūd irür sendin ki ẓulmetdin ḥicābın͡g bar
ve ger ne cinsiyetni izlesen͡g mānend-i Mūsā-sen

cihān ẓulmānīdür her kim ki dil birse köyer āḫir

[1] Bu beyit TK'da yoktur. KK'dan alınmıştır.
[2] kim: ki KK
[3] maḳṣūd irür cāyın͡g: īmān irür cānın͡g KK
[4] Kuran, XLVIII(Fetih), 1
[5] dilin͡gde: dilin͡ge KK
[6] taḫtını cūyānı-sen: taḫtı çün bāʿis̱ seni KK
[7] Kutsi Hadis. Acluni: Keşful Hafa, II, s: 132, Hadis: 2016

tüzet bāl u perin͡gni ṭālib-i firdevs-i me'vā-sen

ḥaḳiḳat raḥmeti sendin uzaġ irmestür ey bende[1]
özin͡gni bilsen͡g ammā[2] cevher-i dünyā vü ‹uḳbā-sen

9 ḫazāyinhā-yı ‹ālem himmetin͡gni aldıda ḫasdur
سقاهم ربهم[3] içken شراب انطهورا[4] -sen

cihān āyīnesi-sen[5] taşlagin ālūdeliklerni
bu ġurbet zengidin çıḳḳan zamānı mis̱l-i ‹Īsā-sen

166A hidāyet kūçeside cān taṣadduḳ eyle ey Meşreb
naẓar ḳıl Mebde-i Nūr'ıge müştāḳ-ı şu deryā-sen[6]

239

fā ‹i lā tün   fā ‹i lā tün   fā ‹i lün
 - . - -   - . - -   - . -

sen ki deryā-yı ezeldin ḳaṭre-sen
āf-tāb-ı raḥmetidin ẕerre-sen

ẕerreġa ne ḥad ki ol tapġay[7] s̱ebāt
eylegey noḳṣānıdın ḫūb[8] iḥtiyāt

3 çeşm-i aḫvelġa[9] ḥelāl hem şübhedür
dāniş ‹ilmim[10] bu baḥirde ḳaṭredür

ol ki Ḥaḳ'dın taptı hem[11] ikrām-ı cūd
īmīn eyle[12] ṣad ḥavādis̱din vedūd

327 bī-nihāyet rāh irür bī-müntehā

---

[1] bende: merdüm KK
[2] bilsen͡g ammā: ḫāk ḳılsan͡g KK
[3] Kuran, LXXVI(İnsan), 21
[4] Kuran, LXXVI(İnsan), 21
[5] āyīnesi-sen: ālūdesi-sen KK
[6] müştāḳ-ı şu deryā-sen: muḥtāc-ı şu deryā-sen KK
[7] ẕerreġa ne ḥad ki ol tapġay: ẕerrege ni ḥad ki ol tapkey KK
[8] ḫūb: ol KK
[9] aḫvelġa: aḫvelge KK
[10] dāniş ‹ilmim: dāniş ü ‹ilmim KK
[11] hem: çün KK
[12] eyle: eyler KK

cümleni aḥvālige ḥāfıẓ[1] Ḫudā

240

ḥikāyet

fā ʿi lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - - . - - - . -

bar idi bir müftī'ī çün[2] çeşm-i nem
tinmes irdi yıġlar irdi dem-be-dem[3]

ne ḥużūrı ḫūrd u ḫᵛābı bar idi
rīziş-i çeşm-i pür-ābı bar idi

3 bī-kes irdi hem[4] ġarīb üftāde'ī
tīr-i ġurbetdin[5] teni āmāde'ī

dāyim ayturdı[6] tenimdin çıḳsa cān
cān çıḳar vaḳti neçük bolġay[7] īmān

kāhiş-i endīşesi[8] bisyār idi
an͡ga ölmaḳ[9] kūhdın düşvār idi

6 her zamānī yādıge kilġanda[10] merg
titrer irdi cism-i cānı mis̱l-i berg[11]

ʿaḳlını ilter idi sūz-ı derūn
töker idi dīdesidin cūy-ı ḫūn

aytur irdi veh neçük bolġay[12] bu ḥāl
vāy uşal rūzī īmān tapsa zevāl

166B 9 gerçi yoḳ irdi ʿibādetdin kemi

---

[1] cümleni aḥvālige ḥāfıẓ: cümle aḥvālige şāhiddür KK
[2] bir müftī'ī çün: müttaḳī KK
[3] tinmes irdi yıġlar irdi dem-be-dem: basıp irdi kūh nīk-hā-yı ġulām KK
[4] irdi hem: irdi KK
[5] ġurbetdin: ġurbetke KK
[6] ayturdı: aytaydı KK
[7] çıḳar vaḳti neçük bolġay: çıḳarda veh neçük bolgey KK
[8] kāhiş-i endīşesi: kāhiş-ü endīşesi KK
[9] ölmaḳ: ölmaġ KK
[10] kilġanda: kilgende KK
[11] mis̱l-i berg: hem-çü berg KK
[12] bolġay: bolgey KK

efzūn irdi dilde rıḥletni ġamı

ne zen ü ferzend ne[1] ḫᵛīş ü tebār
yıġlar irdi āh urup[2] bī-iḫtiyār

ters-i Ḥaḳ'dın keh-rübā reng irdi zerd
sīnesidin cūş urup āh-ı be-derd

12 ġalbe'i ḳıldı dilini ıżṭırāb
seyl-i miḥnetdin beden bolgen[3] ḫarāb

Şeyḫ Ebū Dārānī[4] pīri idi
reh-nümā-yı pīr[5] dest-gīri idi

kördi aḥvālini şundaġ reh-beri
boldı kün kündin ḫazīn ü lāġarī

15 şeyḫ sordı ey dil-i efrūḫte
derd-i dil hīç yerde[6] yoḳtur sūḫte

ol cevāb aydı ki körmep-men[7] sürūr
ṭāʿatımdın hīç tapmay-men ḥużūr

tīr atsam bī-meşaḳḳat[8] baradur
ilgiraġ ḳoysam ḳadem pest baradur

18 tāliʿim ki bolsa mundaġ[9] vāj-gūn
ḫaste-men men yıġlamay kim yıġlasun

reh-güzer merd-men ü[10] kārım ıżṭırāb
ḳırk üç yıl[11] boldı meni iltmepdü[12] ḫᵛāb

bolgenim yoḳ ḫavf-ı ḥaşrdın eymenī

---

[1] ne zen ü ferzend ne: zen ü ferzendni KK
[2] āh urup: der-be-der KK
[3] bolgen: bolgin KK
[4] Dārānī: Derdā anı KK
[5] pīr: hādī vü KK
[6] yerde: ḳayda KK
[7] körmep-men: körmey-men KK
[8] atsam bī-meşaḳḳat: eger atsam ki bī-şest KK
[9] ki bolsa mundaġ: mundaġ ki bolsa KK
[10] ü: ki KK
[11] üç yıl: üç il KK
[12] iltmepdü: iltmeydü KK

ḳırḳ üç yıl[1] körmeptü başım bālīni

21 şeyḫ aydılar ki ey Meḥmed Türāb[2]
kiçe bargin bā-ḥużūr u pāk yat

328 ḫāṭırın͡ga kilmesün hergiz melāl
ḳırḳ üç yıllik[3] uyḳunı bir şebde al

nefsġa[4] birgin loḳma-i rāḥileni
terk-i vird it cümle-i nāfileni

167A 24 yatkin ü bī-ġam bolup mānend-i mest
serge bālīnni bülend ḳoy ḳoyma pest

şāmdın ḫoftenġaça[5] ottuz ṭaʿām
loḳma pürr-ā-pür yegin ey şād-kām

hedye'ī birdi uzattı şeyḫ anı
bāṭınıġa[6] tigdi ġaybdın dīdeni

27 ḳıldı ṭayyār-ı ṭaʿām-ı ṣūfī hem
köp[7] yidi ḫūb yattı ol s̱ābit-ḳadem

yatıp irdi ġaybdın kildi nidā
izle dergāhımnı ey mehcūr-ı rāh[8]

bargin[9] pīrin͡ge aytkin sen munı[10]
bolmasun bu yolda düzd (ü) reh-zeni

30 bolsa müflisraġ dil-i ġayrge kiter
bir īmā birlen īmān ḳoldın kiter

ṭurfe nāzikdü ṭınāb-ı iʿtiḳād
iʿtiḳādın͡g ṣāf ḳıl ey nīk ẕāt

---

[1] üç yıl: üç il KK
[2] Türāb: Berat KK
[3] yıllik: illik KK
[4] nefsġa: nefske KK
[5] ḫoftenġaça: ḫoftenkeçe KK
[6] bāṭınıġa: bāṭınıge KK
[7] köp: ḫūb KK
[8] mehcūr-ı rāh: mechel-i rāh KK
[9] bargin: bargin ü KK
[10] Bu beyit KK'nın Türkçe son beytidir. Bu beyitten sonra KK'da yedi tane Farsça beyit vardır.

ṭālib-i her ḫūy körse cān bilür
ḫūy-ı pīrni gevher-i īmān bilür

33 munda gerçi tapmasa rūḥı ḥużūr
tan͡gla gūrıda melekler örgetür

gūrı nūrdur ẓāhiri bir tūde ḫāk
kūrlar bilmeseler an͡ga ne bāk

kār-ı kāmilni ne bilsün ḥīleger
ḥīleger her demde ẓāhirde ḳarar

36 baʿżılar bardur ki mis̱l-i āf-tāb
bāṭını āf-tāb u ẓāhirde ḫarāb

bāʿżılar bardur bu yolda kem-ṭaleb
ẓāhiri ṭālib ü bāṭın bī-edeb

çün alarnı maḳṣūdı bir tikke nān
sīr boldı yādıġa kilmes īmān

39 mübtelā-yı nefs ser-gerdān-ı ded
ol mürīd maḳbūl dimestür anda red

mis̱l-i kerkesdür ki meslūḫ-ḫ^{v}ordur
ṣūreti maḫşerde mis̱l-i mārdur

ey birāder saḫla iḫlāṣın͡gnı sen
ölsen͡g ölgin kitkin iḫlāṣın͡g bilen

42 ḫānmānı közige mis̱l-i cibin
merd ayrılmas ki bir dem pīridin

pīrge lāzımdu devlet bāḫşlasa
hem-çünān ṭālibge nisbet baḫşlasa

bolsa çün pīr ü mürīd kön͡glaki çāk
bir yaḳadın baş köterse ikki bāk

329 45 bolmasa öziġa ṣıdḳ-ı reh-nümūn
pīrni ol ser-geşte hergiz ḳılmasun

241
ḥikāyet

fā ʿi lā tün fā ʿi lā tün   fā ʿi lün
- . - -   /   - . - - /   - . -

ḫāneḳahda Şeyḫ Aḥmed-i Nāmıḳī
olturup irdi çü ḳuṭb-ı Berḥaḳī

nā-gehānī pā-bürehne bir gedā
āh-ı serdi tarttı ol ṣāḥib-külāh

3 didi ammā bī-biḍaʿat-men bu kün
mis̱l-i gūdek yolda ḳalġan-men bu kün

āh urardı şāyed ol ġavs̱ an͡glasa
merḥamet hem mihribānlik eylese

nāle ḳıldı yıġladı çeşm-i pür-āb
sīnesi mātem bilen boldı kebāb

6 şeyḫ aydı dilni ḳıldın͡g bī-ḥużūr
āh-ı serdin͡gdin man͡ga endek gepür

āh ammā men gepürmey-men sire
ṭāliʿimdin künde eyler-men gile

men gepürsem ʿālem ü ādem köyer
defter açsam aldıma Edhem köyer

9 men gepürsem ṭāḳat itmes kūh-ı Ḳāf
āsmān aldımge bolġay ṣad şikāf

men gepürsem örtenür küll-i zemīn
zehrni kāmımge ḳılġan-men şīrīn

ol zebān açtı ki nā-peydā bolay
ārzūmdur mülk-i Rūm’ge şāh bolay

12 şeyḫ aydılar ki himmet sende yoḳ
pest-himmet-sen ki ġayret sende yoḳ

san͡ga kim aydı şehen-şāhlik tile

munda kildin͡g ḳurb-ı Mūsālik tile

bizni ḫalḳdın genc-i nūrānī tile
dem-be-dem esrār-ı Rabbānī tile

15 munda kildin͡g ḳurb-ı İlyāsī tile
pest-ṭaleb köp bolmagin ḫāṣṣı tile

pādişālik nā-resā bolmaḳ irür
ikki ʿālemde gedā bolmaḳ irür

munda kilgin men seni şāhī ḳılay
ʿadl eyley ḫalḳa inṣāfı ḳılay

18 bu süḫannı an͡gladı ol müştiper
bāz çün bisyār ḳıldı çeşm-i ter

ḫālā şol kön͡glümdedür bes ārzū
şāh bolsam mülk-i Rūm'ġa rū-be-rū

iḫtiyārım şol ki evṣāfı ḳılay
ʿadl eyley ḫalḳa inṣāfı ḳılay

21 her kişi keyfiyetdin būdı bar
kuṭbdın her kimni bir maḳṣūdı bar

330 ārzūdın titredim mānend-i bīd
rāh-ı nevmīdī imes ḳıldım ümīd

bende oldur bolsa kim ümmīdvār
şād bir luṭf ile şeh ḳılsa çikār

24 himmeti der-cūş kildi şeyḫni
bargin Rūm'nı san͡ga birdim didi

naḳdim aldım dāyimā neni tiley
imdi men esrār-ı Rabbānī tiley

maḳṣadım şoldur ki şāh-ı muḥteşem
evliyā bolmay sire ḳoymay ḳadem

27 didi birdim ḳuṭb-ı evtādı tamām
Şeyḫ Necmeddīn maḳāmı bir devām

didi naḳd tigdi man͡ga ḥālā yaḳīn
imdi evlādımdın itkin rāh-bīn

men ṭaleb ḳıldım ki sendin pārsā
tā ḳıyāmet bolsa teslīm evliyā

30 şeyḫ aydılar ki birdim hem munı
ġavs̱likni san͡ga birdim ey ġanī

didi men birdim san͡ga taḥt (u) serīr
sormasun gūrda su’āl münker nekir

didi bāz’em maḳṣadım bar an-ḳader
ayta birsem ʿarşġa sıġmas ser-be-ser

33 gerçi tigdi san͡ga bu taḫt (u) serīr
küll-i ümmetdin burun cennetġa kir

şeyḫ aydı men ʿaẕābın͡g żāmini
rūz-ı maḥşerde ḥisābın͡g żāmini

küll-i aḥvālin͡ge çün żāmin menem
aṣlı bilsen͡g līk mürşīdin͡g menem

36 şāmnı ötkerdiler ġavs̱-ı zamān
didi ey yā Rab Ḫudā-yı rāz-dān

men bu til birle ki inʿām eyledim
taḳlīdimni taḥḳīḳ itkin yā Kerīm

ġaybdın ḳulaġıġa kildi bir nidā
ġam yime men san͡ga bar-men āşnā

39 men seni ḳıldım ki ṣāḥib-iḫtiyār
san͡ga birdim feyż-i dürr-i şāhvār

ḥāli hem kem birdin͡g ol bī-çārege
luṭf ḳılgin sīnesi ṣad-pārege

boldı ḫursend bāz Aḥmed zinde ḳıl

imdi men hem Mūsā’yem hem-çün Ḫalīl

42 şeyḫ aydılar ki ey üftāde zār
bī-tevaḳḳuf turma imdi Rūm’ge bar

ol gedā aydı meni kūtehligim
sizġa maʿlūmdur sözüm bil müstaḳīm

her zamānī bāz baġrımnı tiley
maḳṣadım şol ism-i aʿẓamnı tiley

331 45 şeyḫ anı ḫalvetke aldılar meger
ism-i aʿẓam an͡ga taʿlīm birdiler

keşf boldı kögsige rāz-ı ulūm
irtedin pīşīnġa ḳalmay bardı Rūm

bes bol’em bardı uşal kün pādişāh
ötüp irdi dünyādın ol nīk-ḫᵛāh

48 tell-i ḫākini ṭılā ḳıldı velī
baʿd-ez-ān Rūm ḫalḳını kül çarladı

ol zamān aydı ki ey ḳavm-i ṣafā
şāh idi kim bu mülkġa pad-şāh

ḫalḳ aydılar ki bes evṣāfı yoḳ
mülkimizġa ṣāḥib-i inṣāfı yoḳ

51 didi ḥālā mest-men mānend-i şīr
ḫalḳa aydı mülk-i Rūm’nı man͡ga bir

ʿālimī bar irdi sırdın bā-ḫaber
aʿlem-i Rūm u īmām-ı muʿteber

ey çü sendin bū-yı hengāmī kilür
būy-ı Şeyḫ-i Aḥmed-i Cāmī kilür

54 cümle-i ḫalḳ aydılar ey nīk-nām
çün Ḫudā yetkürdi bizġa bu īmān

cümle ḫāliṣ niyyetini bildiler
şāh ornıġa anı otḳuzdılar

her kişi der-bār-ı şehke bar idi
maʿrifetde bes velī ser-şār idi

57 künde boldı ottuz üç ming evliyā
pād-şāhnı ḫiẕmetidin cā-be-cā

taptı esrār-ı ḥaḳīḳatdın ḫaber
ʿadl bābıda bolup mis̱l-i ʿÖmer

illig yıl ol şāh taḫtġa oltudı
hīç kimdin bir fülūsı almadı

60 kitti dünyādın uşal şāh-ı cihān
tā kiter vaḳtide ol taptı īmān

san͡ga yok himmet bu yolda ey ciger
kim ki mürşiddür hemedin bā-ḫaber

körseler āfāḳ enfüs pīş ü pes
maʿnālig ḫalḳ zerre’ī kördüm dimes

63 merd kirek tā dilġa kilġay ẕikr-i cān
āhı birle yerġa tüşmes āsmān

bes alarnı āhını āyāt bil
bolmasun kön͡glün͡ge hergiz ḳāl u ḳīl

yetkürür maḳṣūdın͡ga bes yaḫşı pīr
evvel ü āḫirde bolġay dest-gīr

66 hīç vaḳt nerm bolmadı sengīn dilim
her zamānī maʿṣiyetdür ḥāṣılım

merd bolsan͡g bol bu deryāġa yaḳın
Nāmıḳī dek ḫalḳnı şāh eylegin

332 yā İlāhī dergehin͡ge men gedā
şehr-i dilġa bāz özün͡g ḳıl pādişāh

69 ḥāleti birgin ki Ḥaḳ’dın dem uray
ḫāk-i cismni Nūḥ dek berhem uray

ṣavleti birgin ki cismimge yaḳın

ne felekni üstige men sıġmayın

ṭāʿaṭı birgin ki dāyim bī-riyā
ḳıl meni Edhem-ṣıfat munda fenā

72 devleti birgin nişānı bolmasun
āḫiretde tā ki bolgay reh-nümūn

ḫalveti bir Ḥaḳ bile eyley süḫan
dāyimā yanımda tursun encümen

dīde'i bir ol mükerremni körey
her zamānī ʿarş-ı aʿẓamnı körey

75 himmeti bir ġayrlarnı red ḳılay
cümle ḫalḳnı ṣāḥib-i ḫaṣlet ḳılay

mühleti bir mergdin īmīn bolay
dāyimā ser-defter-i Mecnūn bolay

cezbe'i bir mest-i nā-kāmī bolay
şeyḫü'l-ʿārif şeyḫü'l-islāmī bolay

78 ḫilʿatı bir mis̱l-i İbrāhīm velī
nūr ḳılay bi'l-kül Medīne'ni külī

vüsʿatı bir ikki ʿālemni yutay
bāz dergāhıge ümmīdī tutay

ḳuvveti bir mis̱l-i İdrīs dek müdām
evvel ü āḫirni bir eyley tamām

81 sāʿati bir ibtidādın vāḳıʿa
hem ʿÖmer'din el-celīl yā Sārġa

altı aylik yoldın āvāz-ı ʿÖmer
Sārġa'nı gūşıge birdi ḫaber

bu sebebdin Muṣṭafā'nı ümmeti
belki her ednāsıdur mis̱l-i ʿĪsā

84 ḫatm boldı bes ḥaḳın͡ga mektūbāt
cümle ümmetke Ḫudā birsün necāt

aṣl bilseñ̑g nūr-ı cāndur terbiyet
gevher-i heft-āsmāndur terbiyet

memleketdür ārī̄ her ḳurbuñ̑g demi
püşt-i nāẖunda körerler ʿālemi

87 s̱ābit-i naẓar heme boldı tamām
rūḥı boldı ʿarş-ı aʿẓamġa īmām

ẓāhir ü bāṭın heme pür boldı bāz
olturup ḳopsañ̑g çü tekbīr boldı bāz

cūş-ı deryādur anı köñ̑glide çün
munda çün maḥrem imes ṣabr u sükūn

333 90 Aḥmed-i Cāmī̄'ġa yetti bol maḳam
cūş urar irdi uşal ṣāḥib-naẓar

perdedār-ı ʿarş-ı aʿlā boldı ol
rāġıb-ı انا فتحنا [1] boldı ol

her ṭarafdın kildi fetḥ-i encümen
ḳıldı ol نصرٌ من الله [2] 'dın süẖan

242
ḥikāyet

fā ʿi lā tün fā ʿi lā tün fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . -

ḥacġa barur irdi Sulṭān Zendefīl
çarladı ol ḳuṭbnı Rabbü'l-Celīl

rūḥı bar irdi ezeldin ser-firāz
Kaʿbe kildi Zendefīl'ġa pīş-vāz

3 ḥac becā kiltürdi ḳıldı köp duʿā
āh u āteş bar idi çün kīmiyā

ḥac tamām itti uşal ṣāḥib-naẓar

---

[1] Kuran, XLVIII(Fetih), 1
[2] Kuran, LXI(Saff), 13

atan͡g öldi dip an͡ga ḳıldı ḫaber

boldı bī-ṭāḳat dil-i efsürdesi
yādıġa tüşti pederni mürdesi

6 Kaʿbe’din ʿazm itti bardı şehr-i Cām
an͡ga hem ḳurb bar irdi hem maḳām

kildi menzilġa pederni tapmadı
ḳıblegāh-ı tāc-ı serni tapmadı

didi yā Rab yok idim menzilde men
ḳılmadım ol ḳıblegāhımġa süḫan

9 an͡glamay ḳaldım vaṣiyyet aytkenin
ḳıblegāhım boldı hem-reng-i zemīn

men seni meşġūlin͡g irdim yā İlāh
ḳıblegāhımdın meni ḳıldın͡g cüdā

ey meni ʿarżımge yetkin ey Celīl
ḳıblegāhımnı şu vaḳtde zinde ḳıl

12 tā ḳılay-men ser-güzeştlerni beyān
men açay aldıda bir bir dāstān

çün nidā kildi ki yā Şeyḫ Zendefīl
san͡ga ḳurb birdim pederni zinde ḳıl

her kişi munda müsellem bolmadı
tā müsellem bolmay ādem bolmadı

15 tigmedi hergiz meşāmıge bu būy
tā ki tebdīl tapmadı dünyāġa ḫūy

ḫūy eger dünyāġa tapsa tebdīli
peşşe eyler munda daʿvā-yi fīli

bu sebebdin aydılar genc-i emīn
maḫfī ḳıldılar ki çeşm-i ḫaṣmıdın

18 līk eger deryā bu yolda ursa mevc
ötkerür ṣad-ḳarn munda fevc fevc

bāreka’llāh çün dil-i pür-şūriġa
çarẖ urup bardı pederni gūrıga

334 yolda barġunça ḳılur irdi süẖan
hem-çünān vaḳtī ki ẖalvet encümen

21 aytur irdi bu süẖannı nā-gehān
men muḥīṭ-i aʿẓam-ı nūr-ı ʿiyān

ḳaṭrelerni hem-çünān deryā ḳılay
çūb-ı ẖuşkdın ṣāḥib-i āhen ḳılay

bir nefesde yetti deryānı yutay
Cibri’īl’ġa rāh-ı maẖfī körsetey

24 ḳatre-men gūyā ki ʿummān-ı menem
cümleni cenbide ḥibbān-ı menem

evvelem men evvelem men āẖirem
bāṭınem nūr-ı ḳadīmem ẓāhirem

külẖanam men cevherem men gülşenem
gevherem kānem ʿacāyib rūşenem

27 kūh-ı hāmūn-men cihānge sıġmagen
şems-i nūram āsmānge sıġmagen

çünki mendindür heme şaḳḳu’l-ḳamer
hem eḥad-men hem-çü aḥmed-men niger

Mūsā-men hem Ādem’em hem Dāvud’am
rūḥ-ı pākem ʿīsa’em nā-mevcūdem

30 vāṣılem men kāmilem men ʿāḳılem
müjde-baẖş-ı ʿarş-men deryā-dilem

ṣābirem men nāẓıram men ḥāżıram
ṭāhiram men bāliġam men şākirem

ḳudretu’llāh man͡ga ẓāhirde beşer
himmetim barıça ʿarşnı köydürer

33 ṣūfī-i ṣāfem kemāliġa ne kem

ḳıble-men girdimdedü yüz Kaʿbe hem

rāz işittim ṣad delīldin taşḳarı
ʿilm taptım ḳāl u ḳīldin taşḳarı

man͡ga ḳaçġıl kim kemālātımnı kör
her zamān envār-ı ḥālātımnı kör

36 şübhedin pākīze-men bī-şübhe-men
ḥāl-i ḥāżır ḳudsīlerġa ḳıble-men

aydı kāmil bāreka’llāhü’l-ʿaẓīm
ṣūfīlerġa lāzım irmestür caḥīm

evvel ü āḫir meni ḳılġın ṭaleb
bā-edeb bol bā-edeb bol bā-edeb

39 evvel Ādem irdim ü kildim çü Nūḥ
mendin izlen͡gler müdām feyż ü fütūḥ

çün neseb bābıda men İbrāhīm’em
Kaʿbe-i nūr-ı beḳādur dāyimem

Mūsā-men ḳıldım bu kün rāz ibtidā
Dāvūd’am sīnemdedür kān-ı ʿaṭā

42 çün ʿĪsā-men müdām-ı bīnende’ī
sāye-i pākimdin ʿālem zinde’ī

335 men Süleymān’em ki ṣād revān-ı rāh
evvel ü āḫirde boldum pādişāh

gerçi ẓāhirde bu yolda maʿyūbem
ṣabr bābıda misāl-i Eyyūb’em

45 cān birür vaḳtide bar-men Zekriyā
hem-çü Yaḥyā-men müdām kān-ı ʿaṭā

ʿışḳ bāzārıda men misl-i Şuʿayb
sīneme deryā-yı nūrdın ʿilm-i ġayb

mendedür ʿālemni īmānı heme
cān-ı ʿālem mendedür cānı heme

48 men heme nūr-ı cihānem bī-şekī
men heme kevn ü mekānem bī-şekī

gāh bolsa hem ṣevāb u hem ḫaṭā
gāh ʿāṣī-men gehide pādişāh

baḥr-men sīnemdedü Ceyḫūn'ça cūş
tā ebed deryā-ṣıfat bol hem ḫamūş

51 hem-çünān deryā-yı bī-pāyān ara
mest-i müstaġraḳ irür-men bārhā

men neheng-ı mecmaʿul-baḥreyn-men
hem-çünān bī-reng nūru'l-ʿayn-men

āsmān başımġa bolsa āsyā
cūş urar-men hem-çü ḳalb-i [1] قل كفا

54 ol ki cāndın ḳol yudı mende kilür
cān ʿazīz tutġan kişi tapmas ḥużūr

dār-ı Manṣūr-ı girān miʿrāc-ı ʿışḳ
tā seni başıñġa ḳoyġay tāc-ı ʿışḳ

Yaʿḳub'am Yūsuf yolıda nevḥager
Yūsuf'am zindānīlerge hem-sefer

57 Yūnus'am menzilgehim baṭn-ı neheng
artsalar ʿālemni bol hem dil-i teng

cān birürde hem-çünān Cercīs-men
Cennetü'l-Firdevs ara İdrīs-men

nāḳatu'llāh tapken ol ṣāliḥ menem
hem-çünān āyīnede vāżıḥ menem

60 hem-çü Ẕü'l-kifl-men ü ṣāḥib-manẓarī
ʿışḳ-ı sübḥānī-men ʿālemdin berī

men Muḥammed men Ebū Bekr men ʿÖmer
hem-çü Ẕü'n-nūreyn Ḥayder-men meger

---

[1] Kuran, XIII(Rad), 43

zehrler yuttum Ḥasan dek ölmedim
çün Ḥüseyn oldum u nā-būd bolmadım

63 maʿrifet bābıda men[1] Mūsā rıżā
hem taḳī vü hem naḳī vü hem ʿĪsā

keyfiyetde baḳaram biryān-ı ʿışḳ
maʿsūm u pākem ki ser-gerdān-ı ʿışḳ

Mūsā izlep Ṭūr-ı Sīnā bara-men
men ṭavāf-ı Kaʿbetu’llāh bara-men

336 66 menzil-i pākimge yetmes Cibri’īl
Zendefīl’em Zendefīl’em Zendefīl

kūh-ı hāmūnnı ber-efgende ḳılay
ṣad-hezārān mürdeni zinde ḳılay

loḳma-baḫş-men heft-gerdūn mendedür
her kişi sāyemni körse zindedür

69 cūş urar her laḥẓa ṭūfānım meni
cümledin fāriġ irür cānım meni

keştī-i himmetġa kirdim ser-bülend
ʿarşnı üstige salġan-men kemend

dīde dür-men ikki ʿālemde sivā
çünki hem sāyem refīḳim Muṣṭafā

72 hem-çü ʿAzrā’īl’ġa cān birdim bu kün
Ḫıżr-ı vaḳtdür-men hemege reh-nümūn

himmetim bardur ki hem-çü kūh-ı Ḳāf
āhım eyler yetti dūzaḫnı şikāf

ḳutb-ı vaḳt-men ḳuṭb-men hem-şīr-men
ʿālem-i baḥr-i beḳāġa sīr-men

75 şunça aydı ḳabrige ḳıldı nigāh
urdı çün gūr-ı pederni bir ʿaṣā

çün tirildi ḳıblegāhı defʿaten

[1] “men” TK’da yok, TK2’de var. Vezne göre olması gerekir.

ikki ten bir yerde ḳıldılar sü̱han

didi bābā ol cihāndın ni ḫaber
sırr-ı pāk-ı lā-mekāndın ni ḫaber

78 köhne irdin͡g imdi boldın͡g pāk nev
ikki ʿālem san͡ga boldı nīm-cev

cān bābā Zendefīl'din bol rıżā
yolda ḳalġanlarġa ḳılġıl bir duʿā

rāżī bolġıl tā ki men ḫoşnūd bolay
hem maḳam-ı cānıda maḥmūd bolay

81 ol cevāb aydı ki irdi bā-hużūr
ikki ʿālemdin man͡ga bih irdi gūr

çarḫ uraydım taḫt-ı ʿarşke bā-ḥużūr
her zamān lebbeyk dirdi çün ġafūr

munda sen kiltürdin͡g ey ʿĪsā-nefes
kilmesün dünyāġa hergiz hīç kes

84 bir duʿā ḳılġıl ki men bāz'em öley
hem-çünān ḥūrlar bile hem-dem bolay

şunça didi vü üzüldi cān-ı pāk
aṣlı ḫāk irdi bolup hem-reng-i ḫāk

her kişi bu ḳurbġa yetti ḫākdur
ikki ʿālemdin vücūdı pākdur

87 kīmiyādur tendeki cānı heme
nūr-ı tevḥīddür ü īmānı heme

ḫatm boldı ḥaḳḳın͡ga bol mektūbāt
teşnelerge men tökey āb-ı ḥayāt

243

337 ḥikāyet

fā ʿi lā tün   fā ʿi lā tün   fā ʿi lün
- . - - / - . - - / - . -

çün işit bu sözni ey ʿAbdu’l-Mecīd
Ḫᵛāce Necmeddīn’de bar irdi mürīd

çün ʿibādet bābıda kāhil idi
ārī öz nefsige köp cāhil idi

3 ḳılur irdi pīrlerni imtiḥān
nefsi bar irdi nehenglerdin kelān

kār u bārı yaḫşılarnı soḥbeti
tigmes irdi an͡ga āzādī ḫaṭı

baş urar irdi ki sen dil-şād ḳıl
bende-i emrin͡gdü-men āzād ḳıl

6 yetkür imdi men yetürdüm dest ü pā
vaḳt-i tengdür dest-gīrim sen Ḫudā

evvel ü āḫir seni tutken menem
menzilimni ḳıl bu kün levḥ u ḳalem

şunça ayturdı vü nā-ḫoşnūd idi
feyż ü raḥmet üstide mażbūt idi

9 ʿilm bar irdi hezārān fitne-cūy
ol tekebbür kūçeside tond-ḫūy

bulmadı hergiz müyesser ʿilm-i ḥāl
tapmadı dīn müctehīdidin kemāl

tigmedi hergiz meşāmıge bu müşg
ḳaldı āḫir terbiyetdin bes ki ḫuşk

12 fiʿlidin şāyeste pīr taptı ḫaber
didi kem ḳıldın͡g bu yolda çeşm-i ter

iş tamām bolmastu cāndın kiçmesen͡g
terk eylep ḫānmāndın kiçmesen͡g

sen özin͡g bar-sen yamanlardın yaman
ḳılma dervīşlerni mundaġ imtiḥān

15 behre izler-sen özin͡gni nīst ḳıl
kil bu yoldın behresiz kitme baḫīl

bolma bu vīrānede zāġ u küleng
yolda reh-zen köptü mānend-i neheng

künde nefsin͡g birle min͡g ḳaṭre uruş
kār-ı taḳlīd yoḳtu kār-ı ehl-i hūş

18 çün mülāyim-rū bolur ḫalḳ-ı zamān
ḳolġa ḳattıġ uçramas hergiz yılan

kūr bāṭınlarnı mis̱l-i mār bil
çün alarnı ṣūretin dīvār bil

kitedür dünyā-yı fānīdin ḫasīs
ḳolġa almay baradur dürr-i nefīs

21 ol ne sūd ḳılsun işitsen͡g ḳılmasan͡g
kim bu yolnı rāh-ı aṣlın bilmesen͡g

vaḳt uyġandın͡g u ötti rūzgār
ḳayda kitti ʿömrhā-yı bī-şümār

338 ne müselmāndur ki ne Firʿavn'dur
rūz-ı kār-ı ḫalk çendīn levndür

24 kim ki ehldin sırnı pinhān eyledi
özini çün nesl-i şeyṭān eyledi

gencni nā-ehl aldıġa köp saçmagin
tifseler başın͡ga pīrdin ḳaçmagin

kim ki pīrdin ḳaçtı ol ādem imes
rūḥı bolġay tan͡gla maḥşerde meges

27 sen munı dik rūḥnı dūzaḫī bil
hem-nefes yoḳ kimge aytay derd-i dil

yolda şeyṭān çünki dilni bozadur
rişte-i ṭāʿatnı ḳoldın üzedür

aytadur bī-hūde maʿnālar an͡ga
ḳaṣdı şoldur ḳılsa birbirdin cüdā

30 ṭālib-i ṣādıḳ bu yolda ḫūb kirek
keştī çün deryādadur lenger kirek

bu zamāne ḫalḳıdur mānend-i dīv
dāyimā ḳılġan işidür reng ü rīv

şeyḫ aydılar ki köp dil-saḫt-sen
ṣoḥbetimġa kilmegin bed-baḫt-sen

33 yaḥşı ṭālib vaḥşīdür ṭūṭī-ṣıfat
ḳolnı pīrdin üzmeġay ṣāḥib-niyet

hefte ötmey öldi ol bed-baḫt şūm
gevher-i īmānnı ḳoldın ḳıldı güm

ey birāder pīrge bolsan͡g rū-be-rūy
bolma esb-i bed-leḳām dek tond-ḫūy

36 sāḥib-i iḫlās ḫalḳ nā-yābdur
rūḥı ʿarşnı üstige erbābdur

birdi peyġam-ber ḥaḳīḳatdın ḫaber
ṣad-hezārān ḫalḳdın birte çıḳar

pīr bilür cennetni raḫt u bārını
hīç usta kec dimes dīvārını

39 aldıda Ḫıżr uçrasa ḳılmas naẓar
ʿarşke çıḳḳan bolsa hem pīrni körer

bir nefes bolmas dili pīrdin cüdā
kisseler başını pīrge āşnā

ḫāṭırı vesvās bolmas çün anı
rūḥ-ı iḫlāṣı ḥaḳīḳatke ġanī

42 bolsa müflisraḳ dili ġayrge kiter
bir īmā birlen īmān ḳoldın kiter

bilmegen işini ḳılmas her kişi
yaḳmagey ol pīriġa ḳılġan işi

ol gümān eyler ki mendin başḳa kes
çün özimdin özge pīrni yoẖlamas

45 gerçi ẓāhir bolsa hem yol ilgiraġ
dilġa aytur özgelerdin men inaġ

339 ol mürīdni ẖᵛābgāhı āteşī
ḳıladur ṭuġyān nefs-i ser-keşi

pāk yolge kes sire boldum dimes
gerçi deryā yutsa hem köydüm dimes

48 ol ki erzān aldı ol erzān satar
merd tārīk şebde ḳandaġ oḳ atar

bol cihān şebdür ü bī-ẖūrşīddür
kim ki nev-ṭālibdü berg-i bīddür

dil belāsıdın beter yoḳtur belā
çünki dildür ʿaḳl bilen nā-āşnā

51 yā İlāhī ʿāḳibet maḥmūd ḳıl
Mevlevī'ni rūḥını ẖoşnūd ḳıl

cūy-bār-ı Mevlevī'din behre bir
tā bolay-men nūr-ı vaḥdet birle sīr

ayta birsem bu süẖan bolmas edā
tā maḳām-ı nefẖa-i yevmü'l-cezā

54 ayta birsem bu süẖannı sanı yoḳ
ḳıṣṣa kūteh hīç anı pāyānı yoḳ

defter açsa ʿārif-i şīrīn-kelām
yüz ḳıyāmet ötse bolmastur tamām

tā-key aytay gūş-ı kerlerġa süẖan
hīç ḥarfi ḳalmadı aytılmagen

57 ger bolay diseñ͡g ḥaḳīḳatġa yaḳın
ṣıdḳ birlen bol münāfıḳ bolmagin

yaẖşılardın köp yeter dilġa şeref

pīrni ḳadrini ne bilsün nā-ḫalef

ehl-i dünyā āşnā-yı nānıdur
ehl-i dünyā āşnā-yı cānıdur

60 kim ki boldı hem zebānıdın cüdā
ṣad nevā tapsa henüz'em bī-nevā

vā dirīġā Şems-i Tebrīzī ḳanı
ḫayf ömr ötti şeker-rīzi ḳanı

devlet-i iḳbāl dil-şādī irür
gevher-i īmān Ḫudā-dādı irür

63 her kişi īmānnı ḳadrin bilmedi
mekr-i şeyṭāndın dili ayrılmadı

sedd-i rāhı bolmadı çendīn ḫār u ḫas
cāme birlen ṣūfī bolmas hīç kes

ṣūfīlik nūr-ı Ġafūr inʿāmıdur
cümle ʿālem sāyesidin nūr alur

66 ʿalī-himmetler Ḫudā hem-sāyesi
tüşmedi Aḥmed'ni ʿarşke sāyesi

yolġa saldılar hemeni pāk-bāz
sırge maḥrem yoḳtu bir ehl-i mecāz

bu sebebdin aydılar çün Mevlevī
ḳuṭb-ı rabbānī vü ġavs̱-ı müntehī

340 پاك كن اوّل ضمير خو يش را
تابدانی سر هر درويش را

ربَّنا لا توآ خذ نا ان نسينا
اَو اَخطا ء نا بحرمت سيّدنا مصطفی

هر كه خواند دعا طمع دارم
زان كه من بندهٔ كنه كارم

تمت كتاب بعون الملك الوهاب

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN

-A-

ʿa. 120/22
[=1]
abdāl (A) derviş, tasavvuf yolcusu
a. 24/15, 170/28, 237/44
a.-ı Ḥaḳ 237/55
a.-ı Ḫudā 170/25
a.-ı rāh 173/27
a.-ı vaḳt 186/27, 237/73
a.-ı vefā 32/28
a. idi 237/45
a.+larnı 13/6, 20/24, 225/49
a.+nı 15/39, 32/5, 237/53
[=16]
āb-dār (F) sulu, taze, nemli
ā. 151/26
[=1]
āb-dest (F) abdest
ā. 164/7
ā.+i 164/3
[=2]
ʿabdiyā (A) Ey kul!
ʿa. 49/30
[=1]
ʿAbdu'l-ʿAlī (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 127/1, 220/35, 225/17, 236/43
[=4]
ʿAbdu'l-ʿAzīz (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 3/55, 45/36, 50/53, 97/71, 172/37
[=5]
ʿAbdu'l-Celīl (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 27/46, 88/27, 89/30, 106/53, 112/18, 113/27, 117/9, 119/104, 127/47, 156/65
[=10]
ʿAbdu'l-Cemīl (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 48/70
[=1]
ʿAbdu'l-Ehad (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 14/7, 44/12, 156/34
[=3]
ʿAbdu'l-Emīn (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 18/17, 40/24, 91/27, 97/36, 106/59, 118/10, 119/36, 127/17, 130/6, 149/28, 165/35, 228/7, 236/42
[=13]
ʿAbdu'l-Ġafūr (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 1/14, 3/43, 32/33, 45/27, 47/9, 110/42, 141/95, 141/168, 163/29
[=9]
ʿAbdu'l-Ġanī (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 7/4, 27/51, 31/30, 48/42, 53/16, 55/6, 89/5, 205/24, 226/101, 236/30
[=10]
ʿAbdu'l-Ḥakem (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu"

anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 31/32, 89/35, 97/66, 106/93, 130/3, 150/32
[=6]
ʿAbdu'l-Ḥakīm (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 232/7
[=1]
ʿAbdu'l-Ḥasen (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 12/33, 106/50, 119/26, 127/43
[=4]
ʿAbdu'llāh (k.a) Vahiy katibi
ʿA. 138/1
[=1]
ʿAbdu'llāh (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA.+ke 38/3
[=1]
ʿAbdu'llah-ı Şeyḫ-i Maġribī (k.a) 892'de Tur-ı Sina'da vefat ederek hocası Ali Bin Ruzeyin'in yanına defnedilmiş velî bir zat
ʿA. 236/66
[=1]
ʿAbdu'l-Mecīd (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 8/76, 114/18, 118/19, 127/7, 133/17, 204/36, 236/51, 243/1
[=8]
ʿAbdu'l-Vefā (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 8/52, 23/53, 32/34, 44/26, 50/48, 97/35, 124/24, 141/105
[=8]
ʿAbdu'l-Veled (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 27/50
[=1]
ʿabdu'r-raḥmān (A) rahman olan Allah'ın kulu
ʿA. 32/8
[=1]
ʿAbdu'r-resūl (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 156/50
[=1]
ʿabes̱ (A) boş, saçma
ʿa. 49/33, 69/19, 91/4, 112/6, 119/70, 143/7, 207/13, 207/62, 218/22
[=9]
āb-ı çeşmlig gözü yaşlı
ā. 198/17
[=1]
ābī (F) su ile ilgili, su rengi, suda yaşayan, bir su
a. 198/26
a. imestür 194/5
a. ḳıl- 180/14, 198/19
[=4]
ʿabīd (A) kullar, köleler
ʿa. 58/27
[=1]
ʿābid (A) ibadet eden, kulluk eden, tapınan
ʿā. 191/13
ʿā.+em 191/7, 191/7

[=3]
ʿābide (A) ibadet eden, tapınan kadın
a. 141/146
[=1]
ābile (F) sivilce, küçük çıban
ā. ḳıl- 117/5
[=1]
ābnāk (F) sulu, ıslak, nemli
ā. 226/77
[=1]
āb-reng (F) sulu boya
ā. 197/33, 218/7, 226/68
[=3]
āb-rū (F) yüz suyu, şeref, haya
ā. 133/11, 134/26, 141/68, 141/143, 151/7, 178/59, 179/5, 179/40, 197/39, 200/8, 205/17, 207/48, 211/6
ā. tök 1/13
ā.-yı dü-cihān 200/6
ā.-yı dü-cihān irmiş 231/4
ā.-yı ḥażret-i Ādem 205/44
[=17]
āb-rūy (F) yüz suyu, şeref, haya
ā. 1/13, 3/18, 12/27, 50/63, 169/6, 235/21
ā. bol- 41/7
ā.+ı 194/5, 199/56, 222/9
ā.+ıdur 139/5
ā.+ın 51/10, 179/6
[=13]
āb-şār (F) su şarıltısı, şelale
ā. 50/10
ā.+am 50/9, 50/11
ā.ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 50/2
[=4]
ʿacāyib (A) çok tuhaf şey, anlaşılmaz
ʿa. 81/27, 82/1, 90/12, 242/26
[=4]
ʿaceb (A) acaba, hayret, gariplik, şaşılacak şey
ʿa. 1/57, 28/3, 31/1, 42/16, 45/10, 47/11, 63/11, 69/4, 73/56, 80/37, 82/2, 97/18, 99/21, 136/17, 148/5, 190/4, 198/3, 206/2, 206/6, 217/5, 225/11, 233/15
ʿa. irmes 208/6
[=23]
ʿacīb (A) tuhaf
ʿa. 59/4
[=1]
ʿāciz (A) beceriksiz, kabiliyetsiz, zayıf, güçsüz
ʿā. 135/11, 148/12
ʿā. bol- 19/7, 27/43, 91/22
ʿā.+dü 28/18
ʿā.+dür 27/12, 28/17, 31/10, 49/9, 163/28, 207/62
ʿā.+lerġadur 193/93
ʿā.+lergedür 193/94
ʿā.+lerimge 29/7
a.+ni 89/41
[=16]
ʿācizlıġ (A+T) beceriksizlik, zayıflık, güçsüzlük krş**. ʿācizlik**
ʿā.+ıdın 110/43
[=1]
ʿācizlik (A+T) beceriksizlik, zayıflık, güçsüzlük krş**. ʿācizlıġ**
ʿā. 2/15
ʿā.+de 19/6
ʿā.+din 27/43
ʿā.+dü 27/13, 120/26
ʿā.+ni 27/25, 110/42, 111/27
[=8]
ʿacz (A) beceriksizlik
ʿa. 21/16, 27/14, 27/15, 39/74, 181/7
ʿa.-i ġayret 179/3
ʿa.-i pāk 51/2, 197/24
ʿa.+din 103/27
ʿa.+i 225/34
ʿa.+ige 162/50
ʿa.+ni 120/25
[=12]
ʿaczī (A) acizlik, zayıflık, acze ait, acz ile ilgili
ʿa. 119/82
[=1]
aç- açmak

a. 1/25, 25/14, 69/51, 219/6, 225/16
a.-adur 54/8, 103/18, 110/37, 132/8
a.-alük 39/30
a.-ar 20/31, 24/8, 37/9, 48/14, 119/92, 124/22
a.-ar irdi 23/52, 24/12, 103/4, 191/12, 205/1, 215/16
a.-ar irdiler 20/2
a.-arlar 57/92
a.-ay 8/41, 41/26, 90/9, 111/17, 162/21, 242/12
a.-ay-men 156/9
a.-ıp 1/52, 2/13, 15/14, 15/15, 29/11, 56/7, 89/18, 170/26
a.-ıp irdi 124/57
a.-ıpdular 156/45
a.-key 15/27, 165/5
a.-kin 204/24
a.-künçe 172/25, 234/18
a.-kündek 10/5
a.-ma 8/20, 14/35, 38/20, 110/14, 188/2
a.-madı 199/21
a.-maġın͡g 166/28
a.-magin 15/28
a.-maḳ 37/14
a.-man͡g mı 36/17
a.-sa 5/14, 7/5, 36/11, 170/21, 215/35, 234/51, 243/55
a.-sam 56/1, 241/8
a.-san͡g 178/56
a.-sunlar 39/8
a.-tı 1/32, 1/64, 15/16, 19/2, 45/20, 47/6, 120/19, 150/23, 166/11, 193/91, 199/3, 218/26, 219/6, 225/2, 241/11
a.-tılar 23/54, 141/166, 162/57
a.-tın͡g 89/48
[=87]

açıġ açık krş. **açuḳ, açuġ**
a.+ın 80/10
[=1]

açıl- açılmak
a.-dı 29/15, 43/18, 52/18, 81/34, 82/20, 83/8, 99/13, 156/3, 164/6
a.-ġay 215/7
a.-gey 108/5
a.-ıp 30/30
a.-sa 165/27
a.-sun 81/25
[=14]

açuġ açık, kapalı olmayan krş. **açuḳ, açıġ**
a.+da 95/9
a.+du 46/6
[=2]

açuḳ açık, kapalı olmayan krş. **açuġ, açıġ**
a. 119/21
a. irür 46/8, 124/58
a.+dur 35/53
[=4]

ʿĀd (A) Bir kavim adı. Hud Peygamber tarafından imana davet edilmesine rağmen iman etmedikleri için helak edildiğine inanılan kavmin adıdır.
ʿĀ. 49/23
[=1]

ādāb (A) terbiyeler, edepler
ā.+dın 119/4
[=1]

ʿadālet (A) hakka uygun davranma, doğruluk
ʿa. 135/7
ʿa.+in͡gni 116/7
[=2]

adaş- yolunu kaybetmek, şaşırmak
a.-ıp 13/2
a.-ken 24/6, 56/14, 119/39, 139/3, 186/79, 188/9, 193/61, 204/47, 227/18, 237/82
a.-kenler 131/35
a.-kenlerġa 227/64
a.-kenlerge 1/27, 23/52, 145/28, 163/21, 165/37, 193/18
a.-kenlerni 8/53
a.-kenni 99/6

ʿa.+nı 159/1
ʿa.+sı 79/11
[=5]

Āfāḳ (k.a.) Seyyid Hidayetullah İşan Afak, 17. ve 18. yüzyıllarda Kaşgar'da yaşamış meşhur işan, mutasavvıf; Babarahim Meşreb'in hocası
Ā. 236/67
[=1]

āfāḳ (A) ufuklar, yerle göğün birleşir gibi göründüğü yer
ā. 241/62
[=1]

āfāt (A) belalar, musibetler
ā. 211/13
ā.+ı 27/25, 114/25, 134/21, 141/171, 168/7
[=6]

āferīn (F) beğenme, bravo anlamında söz
ā. 186/83
[=1]

āfet (A) büyük felaket, bela
a. 1/17, 91/26, 91/40, 114/21, 125/29, 172/7, 186/12, 187/3, 198/11, 226/104
ā. bol- 132/7
ā.-i bāġ 163/33
ā.-i ẖalḳ 226/105
ā.-i ḳıyāmet 195/1
ā.-i te'ẖīr 89/63
ā. irür 46/9
ā. ḳoy- 21/3
ā.+din 162/21, 162/23
ā.+dür 106/18, 186/12, 186/13
ā.+dür-men 162/21
ā.+i 23/39, 60/22, 148/19, 151/27, 177/8
ā.+idin 186/98
ā.+in͡g 163/25
ā.+ke 187/3
ā.+leri 186/17
[=32]

ʿāfiyet (A) sağlık, esenlik
ʿā. 1/87, 38/13, 136/22, 181/9, 236/26
ʿā. bir 139/3
ʿā.+i 112/28
[=7]

ʿāfiyetlig (A+T) sağlıklı, esenlikli
ʿā. 38/16, 212/17
[=2]

āftāb (F) güneş
ā. 1/62, 1/80, 49/16, 59/21, 73/57, 112/47, 124/45, 141/13, 141/79, 141/104, 164/7, 170/15, 204/10, 237/62, 240/36, 240/36
ā. bol- 220/22
ā.-ı devlet-i ʿayn-ı fürūġ 11/9
ā.-ı ḥalḳ 182/5
ā.-ı raḥmet 239/1
ā.-ı rūḥ 22/15
ā.-ı şemʿ-i maʿnā 57/52
ā.-ı vakt 57/91
ā. tutul- 3/17
ā.+ı 45/29
ā.+ıdur 121/7
ā.+ın͡g 112/55
[=27]

ʿafv (A) suçunu bağışlama, affetme
ʿa. it- 199/40
ʿa. ḳıl- 165/36, 234/30
ʿa.+dür 110/42
[=4]

āgāh (F) bilgili, haberli, uyanık
ā. 26/5, 61/7, 141/3, 155/31, 179/33, 217/4, 227/62
ā. bol- 39/35, 79/22, 157/43
ā. bolmaḳ 25/16
ā. imes 46/16, 76/17
ā. ḳıl- 141/148
ā.+dür 155/31
ā.+ı 11/66
ā.+ıdın 203/4
ā.+ke 35/50, 118/20, 218/32
ā.+lar 40/22
ā.+men 65/34
ā.+nı 81/37
[=23]

233/20, 237/21, 237/39, 237/56, 238/7, 242/38, 243/7, 243/11

ā. bol- 51/13, 106/77, 127/24, 163/6

ā. eyle- 1/96

ā.-i aḥvāl 158/24

ā.-i dem 124/63

ā.-i dünyā 139/8

ā.-i gerd-i taʿalluḳ 172/19

ā.-i ol ṣayd 63/15

ā.-i rūzgār 12/19

ā.-i vaḳt 185/20

ā.-i vaḳt bol- 13/5

ā.+de 23/7, 88/18, 111/10, 113/30, 117/21, 121/4, 136/16, 184/33, 185/4, 186/10, 226/60, 236/90, 241/65, 242/43

ā.+dür 56/13, 214/23

ā.+em 242/25

ā.+ge 81/125, 88/45

ā.+i 10/3, 11/38, 11/39, 11/57, 14/19, 39/56, 42/39, 45/9, 45/12, 45/38, 46/15, 48/30, 48/42, 50/27, 53/24, 58/13, 60/38, 60/40, 77/22, 78/4, 80/27, 84/6, 88/44, 106/41, 106/81, 111/8, 119/35, 126/7, 127/23, 127/45, 132/9, 133/27, 140/12, 141/67, 141/70, 141/92, 141/96, 141/114, 146/3, 151/27, 155/20, 155/29, 158/6, 164/17, 170/22, 172/35, 173/29, 174/3, 178/91, 178/108, 179/8, 179/30, 180/19, 181/3, 181/5, 185/18, 192/6, 198/8, 199/12, 204/46, 215/8, 225/44, 226/4, 227/65, 231/3, 236/19

ā.+ide 92/32, 92/33, 106/68, 113/5, 138/2, 141/84, 155/25, 155/28, 178/22, 178/25, 183/3, 186/8, 191/3, 228/9

ā.+imni 124/11

ā.+in 8/65, 23/42

ā.+inde 50/67

ā.+in͡gde 31/23, 114/14, 158/7

ā.+in͡gni 42/32, 150/27

ā.+ni 1/18, 79/17, 81/43, 134/24, 223/2, 241/80

[=238]

āḫiret (A) öbür dünya, öteki dünya, ahiret

ā. 60/8, 66/17, 117/26, 135/19

ā.+de 98/1, 227/8, 241/72

ā.+ke 14/37

ā.+men 204/21

ā.+ni 25/5, 106/46, 128/4, 139/6, 190/27, 220/33

[=15]

āḫirīn (A) sonrakiler, sonlar

ā. 52/14, 82/9, 111/29, 118/17, 178/114, 190/28

ā.+din 38/12

ā.+ni 92/42

[=8]

āḫir-zamān (A) bu dünyanın son zamanları

ā. 3/42, 186/93, 186/101

ā.+da 67/13

ā.+dın 187/1, 206/12

[=6]

aḫker (A) ateş koru

a. 106/41

a. bol- 129/1, 160/7

a. ḳıl- 40/18

a.+dür 17/8

[=5]

aḥmaḳ (A) pek akılsız, sersem, şaşkın

a. 12/20, 27/36, 37/11, 90/15, 111/19, 180/21

a. u nadanlıġ 165/26

a.+dın 90/9

a.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 36/8, 90/1, 203/9, 237/34

a.+īge 117/22

a.+lar 27/67

a.+larnı 141/30

a.+nı 28/11, 36/10, 48/26, 90/18, 207/4

[=20]

Aḥmed (k.a) Hz. Muhammet

A. 1/28, 1/34, 1/74, 1/82, 22/4, 27/61, 92/39, 95/7, 133/15, 143/4, 205/24, 205/32, 241/41

A.+din 1/35, 213/18

A.+dür 51/13, 78/10

A.+ge 1/20, 1/72, 41/27, 79/13, 133/6, 204/39, 205/30, 205/43, 206/13
A.+men 242/28
A.+ni 27/58, 56/16, 81/6, 203/2, 205/15, 205/40, 243/66
[=34]
Aḥmedī (A) Hz. Muhammet'e ait, Hz. Muhammat'e mensup
A. 3/34, 150/28
[=2]
Aḥmed-i Cāmī (k.a) Ahmed-i Camî Namekî; 1049'da Horasan'ın Keşmir bölgesinde Namek köyünde doğmuş, 1141'de Cam şehri civarında Me'badan köyünde vefat etmiştir. Pîr-i Camî ve özellikle Zendefil gibi ünvanlarla tanındı. Camiyye tarikatının kurucusu mutasavvıf, şair. Tasavvufun adabıyla ilgili sade dille nasihat kitapları yazmıştır.
A.+ġa 241/90
[=1]
Aḥmed-i Muḫtār (k.a) Hz. Muhammet
A. 208/8, 217/27
[=2]
aḥmer (A) kırmızı, kızıl
a. 15/35, 32/29
a.+din 105/3
a.+ni 225/34
[=4]
aḥmerī (A) kırmızı renkli
a. 141/26, 200/2
[=2]
aḥmer-nümā (A+F) kırmızı görünen, kızıl renkli
a. 226/48
[=1]
Aḥrār (k.a) 1403-1490 yılları arasında Taşkent'te yaşamış bir mutasavvıf olup Hace Ubeydullah-ı Ahrar adıyla bilinir.
A.+ge 236/45
[=1]
aḫrec (A) alacalı, alaca renkli
a. bol- 39/27, 125/36
a. iken 124/8
[=3]
aḫreclik (A+T) alacalılık, alaca olma hali
a.+i 226/112
a.+lerim 124/18
[=2]
aḫtar- aramak, araştırmak
a. 26/2, 140/2, 143/1, 170/40
a.-alük 227/15
a.-ardı 11/10
a.-ay 124/51, 124/51, 198/55, 198/55
a.-gin 13/2, 124/21, 144/5
a.-ıp 27/50, 170/14, 227/58, 237/70
a.-ma͡ng 235/8
a.-sa͡ng 126/5
a.-u͡ng 122/6
a.-ur 1/99, 7/7, 14/7, 14/9, 15/25, 15/25, 17/5, 23/17, 63/21, 63/24, 63/26, 151/25, 151/25, 198/55
a.-ur bol- 163/12
a.-ur irdi 162/26
a.-ur-dı 148/3
a.-urdılar 237/1
[=38]
aḫte (F) iğdiş
a.+dür 53/8
a.+i 53/5
[=2]
aḫter (F) yıldız
a.-i Süleymānī
a. 6/6
[=1]
aḥvāl (A) durumlar, vaziyetler, haller
a.-i bed 197/5
a.-i teng 218/18
a.+i 39/11, 45/8, 54/15, 69/84, 83/10, 158/24, 220/5
a.+i idi 23/14
a.+i-men 29/5
a.+idin 178/52
a.+idür 156/40
a.+iġa 5/8, 197/25
a.+ige 151/18, 199/40, 239/5
a.+in 39/13, 41/6, 131/22

a.+iñ͡g 114/6, 150/7, 170/9
a.+iñ͡ge 241/35
a.+ini 45/11, 58/21, 59/12, 69/85, 69/92, 185/7, 207/45, 237/73, 240/14
a.+ni 41/8
[=35]
aḥvel (A) bir şeyi iki gören, şaşı
a. ü kec-bīn imem 237/66
a.+din 9/6, 207/44
a.+ġa 239/3
a.+i 48/4, 111/30
a.+ler 16/9
[=7]
aḥvellik(g) (A+T) şaşılık
a.+im 111/13
[=1]
aḥvel-nümā (A+F) şaşı gören, doğru görmeyen
a. 50/21
[=1]
ʿāḳḳ (A) ana-baba inciten
ʿā. 127/10
[=1]
aḳ beyaz
a.+ı 142/1, 184/19
a.+ıdur 79/23
[=3]
aḳ- akmak
a.-a birse 88/12
a.-ar 198/25
a.-ar irdi 190/4
a.-ıp 99/12
a.-tı 11/46, 48/43, 192/6, 198/27
[=8]
aka küçük erkek kardeş
a.+m 151/2, 151/2, 151/9, 151/9, 151/16
a.+ñ͡g 151/11
[=6]
aḳar- ağarmak, beyazlaşmak
a.-dı 6/10, 33/10, 194/8, 227/8
[=4]
ʿaḳ(a)be (A) tepe, yokuş, zorlu geçit
ʿa.+ler 12/34, 25/10, 33/2, 141/90, 143/9, 156/22, 170/13, 179/13, 180/4, 194/4
ʿa.+lerdin 8/33
ʿa.+leri 46/4
ʿa.+lerni 9/10
[=13]
ʿaḳd (A) bağ, bağlama, düğümlenme
ʿa.+iñ͡gni 220/30
[=1]
aḳdes (A) en kutlu, en kutsal
ʿa.+i 90/34
[=1]
ʿāḳıbet (A) nihayet, son
ʿā. 5/10, 12/17, 30/9, 30/27, 39/35, 110/36, 117/26, 125/32, 232/10, 243/51
ʿā. kör- 1/9
ʿā. ur- 1/9
[=12]
aḳıl- kendiliğinden akmak, akıcı olmak
a.-gen bol- 21/1
[=1]
ʿāḳıl (A) akıllı kimse
ʿā. 141/21, 141/168, 217/3, 226/38
ʿā. bol- 237/37
ʿā. irdi 226/131
ʿā.+dın 27/40
ʿā.+dur 47/19
ʿā.+du-sen 140/2
ʿā.+em 242/30
ʿā.+ge 151/22
ʿā.+sen 189/6, 237/80
[=13]
ʿaḳīb (A) bir diğerinin arkasından gelen
ʿa. 5/5, 39/58, 166/30, 170/7
ʿa.-i nūş u nīşter 114/26
[=5]
ʿaḳīde (A) iman, dinî inanış
ʿa. ḳıl- 8/29, 60/18, 91/34, 186/45
[=4]

ʿaḳīḳ (A) çok kere kırmızı renkli olan bir cins değerli taş
ʿa. eyle- 193/27
[=1]
ʿaḳīm (A) kısır, neticesiz
ʿa. 91/41, 106/1
ʿa. bol- 141/80
[=3]
ʿaḳīme (A) kısır, neticesiz
ʿa. irdi 93/7
[=1]
ʿaḳl (A) akıl, us
ʿa. 15/15, 15/24, 27/37, 30/31, 31/9, 32/30, 39/59, 50/46, 50/66, 52/24, 58/44, 69/71, 79/15, 89/48, 111/8, 156/19, 165/33, 217/10, 225/15, 225/24, 231/3, 243/50
ʿa.-ı ʿāciz 28/17
ʿa.-ı ādem 52/15
ʿa.-ı ʿavām 39/53, 118/26
ʿa.-ı beşer 15/38
ʿa.-ı bī-ġayret 69/71
ʿa.-ı deng 178/65, 184/26
ʿa.-ı fāsid 79/13
ʿa.-ı her āteşperest 226/74
ʿa.-ı Ḫudā 111/19
ʿa.-ı ḥüsnī 213/19
ʿa.-ı istidlālī 79/14
ʿa.-ı kāmil 23/14, 36/4, 117/23, 179/23, 207/42
ʿa.-ı kāmil irdi 89/66
ʿa.-ı kār-āmed imes 111/19
ʿa.-ı kec 128/7
ʿa.-ı kerkesī 90/25
ʿa.-ı ḳıyās 50/42
ʿa.-ı kūdek 109/6
ʿa.-ı kūteh 119/71, 225/8, 237/39
ʿa.-ı lāl 155/10
ʿa.-ı leng 11/69, 18/15, 39/18, 93/9, 134/7
ʿa.-ı māżī 225/23
ʿa.-ı müstedrik 119/93
ʿa.-ı nā-fehmīde 31/6
ʿa.-ı nāḳış 50/26, 112/19, 166/18, 234/19
ʿa.-ı nāḳış irdi 135/4
ʿa.-ı pāk 117/11, 237/84
ʿa.-ı pest 89/29, 104/15
ʿa.-ı resīde 110/21, 219/3
ʿa.-ı ṣāf 31/8, 180/20, 180/22, 217/9
ʿa.-ı süst 119/7
ʿa.-ı şeh 97/18, 141/61
ʿa.-ı tünük 27/39
ʿa.-ı zebūn 96/11
ʿa. u cān 81/30
ʿa.-u ḫām iken 141/11
ʿa. u ḥis 14/13, 14/16, 14/20, 15/34
ʿa. u hūş 38/20
ʿa. u naḳl 52/2
ʿa. u nefs 14/3, 14/18
ʿa. yügürtür- 141/9
ʿa.+dın 52/15, 69/94, 81/55, 90/20, 226/126, 237/36
ʿa.+dın defter aç- 38/20
ʿa.+dur 52/14, 52/14
ʿa.+ı 11/34, 13/16, 15/39, 16/10, 17/10, 23/23, 28/20, 28/21, 38/22, 50/3, 67/38, 89/47, 90/18, 92/34, 114/9, 141/50, 141/172, 145/10, 177/4, 178/36, 197/24, 197/25
ʿa.+ıge 106/65
ʿa.+ım 16/11, 110/41, 178/61, 237/20
ʿa.+ımız 20/40, 23/24, 141/136, 193/44
ʿa.+ımıznı 112/39
ʿa.+ın͡g 17/1, 26/2, 113/17, 141/41, 156/26, 156/50
ʿa.+ını 110/26, 176/8, 240/7
ʿa.+lardın 52/16
ʿa.+ları 52/15
ʿa.+nı 58/44
[=142]
ʿaḳl-ı cüz'ī (A) cüzî akıl, az olan akıl, her şeyi kavrayamayan insan aklı

ʿa. 28/12, 90/4, 111/8, 125/23, 165/40, 219/13

[=6]

ʿaḳl-ı kül (A) hakikatı tam anlamıyla anlayabilenlerin aklı; peygamberlerin aklı; (mec.) Cebrail

ʿa. 27/50, 67/38, 90/3, 117/9, 212/17, 219/13, 219/13

ʿa.+din 52/3

[=8]

ʿaklī (A) akla uygun

ʿa. 221/12

[=1]

aḳrabā (A) aralarında soy yakınlığı olanlar

a. 162/37, 197/10

a.+yīdür (-yī: Farsça birlik ya'sı) 39/1

a. vü ḳavm 92/27

a.+lar 3/65, 105/20

a.+larnı 235/7

[=7]

akşam akşam

a.+ġa 237/2

[=1]

aḳuz- akıtmak

a.-ay 227/51

a.-maġ 188/6

a.-up 124/10, 225/10

[=4]

al- almak

a. 1/6, 30/17, 63/20, 63/20, 66/41, 68/9, 75/10, 88/22, 90/37, 90/37, 90/42, 110/40, 119/24, 145/14, 148/10, 154/7, 162/38, 162/39, 179/36, 180/17, 184/1, 184/13, 185/20, 198/24, 199/71, 218/33, 218/37, 226/101, 227/20, 240/22

a.-a-sen 225/11

a.-adur 44/30, 106/61, 177/2, 178/2, 180/10, 220/8, 236/77, 237/24

a.-almas 51/7

a.-alük 204/17

a.-a tur- 112/21

a.-ay 8/33, 90/16, 103/15, 119/76, 119/76, 142/5, 157/42, 162/18, 173/6, 178/77, 184/11

a.-dı 1/35, 1/66, 1/67, 1/82, 23/60, 47/7, 57/62, 58/5, 58/13, 58/42, 64/1, 64/2, 66/7, 67/5, 70/5, 76/25, 97/47, 105/39, 110/26, 124/35, 131/19, 131/32, 141/37, 141/109, 144/7, 148/6, 159/8, 171/19, 171/40, 178/53, 180/5, 180/29, 184/21, 185/16, 191/3, 191/22, 199/34, 217/22, 223/3, 226/21, 233/13, 236/96, 237/89, 243/48

a.-dılar 1/83, 58/72, 67/30, 68/4, 205/7, 205/7, 241/45

a.-dım 241/25

a.-dın͡g 3/33

a.-ġanı 220/4

a.-ġay 1/25, 1/44, 45/42, 58/32, 155/2, 170/23, 198/2

a.-ġay-sen 72/2, 211/19

a.-gen 97/13, 126/32, 182/3, 184/20

a.-genge 204/21

a.-geni 106/26, 128/6

a.-gey 71/3, 82/41, 90/24, 91/24, 101/4, 184/33, 185/4, 213/14

a.-gey irdin͡g 64/5

a.-gey-sen 81/7

a.-geyler 77/16

a.-gin 39/36, 58/4, 58/40, 119/38, 157/52, 175/1, 184/13, 236/82

a.-ġunça 120/8

a.-ıban 87/10, 174/5

a.-ın͡g 186/54, 186/54

a.-ın͡gız 58/9

a.-ın͡gızlar 226/125

a.-ın͡glar 146/8

a.-ıp 69/9, 73/29, 85/3, 88/41, 106/27, 106/88, 112/11, 120/19, 128/7, 150/26, 156/45, 157/41, 170/11, 176/5, 179/39, 184/24, 198/47, 218/11, 235/18

a.-ıp tur- 23/11

a.-ma 141/121, 160/4

a.-madı 65/28, 127/13, 166/21, 174/6, 185/34, 199/31, 212/26, 241/59

a.-madım 105/27, 171/42, 178/73
a.-madük 118/8, 185/31
a.-maġ irdi 157/32
a.-maġdur 178/111
a.-magin 220/32
a.-maḳġa 142/8
a.-maḳḳa 80/25
a.-malük 193/53
a.-man͡g mı 89/49, 222/3
a.-mas 92/10, 117/6
a.-mas irdi 26/7, 141/158
a.-masa 120/9
a.-masan͡g 171/32
a.-may 8/43, 66/36, 112/19, 180/24, 217/7, 243/20
a.-may-sen 6/7, 194/3
a.-mayın 124/43
a.-sa 3/36, 106/76, 124/38, 146/20
a.-sam 54/23
a.-san͡g 58/22, 65/26, 73/49, 81/6, 152/5
a.-sun 127/11
a.-ur 22/7, 23/40, 31/36, 52/22, 54/24, 54/25, 114/24, 119/33, 136/12, 136/12, 141/95, 186/7, 243/65
a.-ur irdi 141/152, 237/37
a.-urdı 137/1
a.-urlar 69/96
a.-urmış 227/14
[=237]

aᶜlā (A) daha yüksek, pek yüce
a. 87/1, 185/19, 215/24
a.+sen 238/1
[=4]

Alāᶜeddīn (k.a) Alaaddin
A. 236/53
[=1]

alar onlar
a. 23/56, 49/2, 57/76, 69/95, 124/25, 167/2, 171/46, 218/32, 227/43
a.+dın
a. 23/54, 23/55, 167/7
a.+ge 39/23, 52/3, 69/88, 69/90, 69/91, 69/100, 69/117, 69/117, 69/118, 79/21, 82/40, 153/6
a.+nı
a. 25/12, 43/11, 48/40, 48/41, 51/14, 59/12, 73/70, 73/73, 79/16, 79/16, 79/18, 82/41, 101/3, 117/24, 119/15, 129/3, 152/2, 152/6, 153/1, 166/6, 168/6, 175/5, 178/98, 192/10, 234/12, 240/38, 241/64, 243/19
[=51]

ālāyiş (F) bulaşıklık, bulaşma
ā.+i 150/30, 186/9, 206/5
[=3]

ald ön, karşı
a.+ıda 1/27, 1/36, 1/38, 12/29, 14/25, 21/13, 27/15, 31/29, 34/8, 35/60, 35/67, 39/21, 41/29, 42/11, 43/5, 45/22, 49/6, 50/4, 54/11, 56/1, 65/20, 69/64, 73/25, 89/71, 90/38, 92/26, 93/1, 97/3, 97/26, 99/11, 103/30, 104/9, 106/5, 106/81, 113/16, 113/25, 117/25, 119/46, 119/79, 119/79, 119/104, 119/105, 120/19, 124/41, 130/5, 132/2, 136/2, 137/11, 138/11, 140/25, 141/169, 142/2, 146/26, 147/9, 156/6, 157/7, 160/5, 164/9, 166/2, 166/12, 166/12, 166/32, 171/1, 178/79, 186/79, 186/82, 190/40, 193/20, 193/41, 195/2, 197/3, 199/16, 199/58, 201/8, 204/16, 204/23, 207/23, 207/48, 210/11, 212/18, 219/12, 219/13, 225/8, 225/35, 225/42, 225/42, 225/43, 226/66, 227/34, 227/37, 234/40, 236/84, 237/12, 237/18, 237/28, 238/9, 242/12, 243/39
a.+ıda irdi 192/4
a.+ıdadur 108/2
a.+ıdın 57/66, 76/3, 80/28, 141/32, 157/44, 186/54
a.+ıġa 67/23, 218/3, 226/61, 236/6, 237/29, 243/25
a.+ıge 11/32, 20/17, 21/11, 35/22, 39/26, 39/51, 48/22, 50/13, 57/28, 59/17, 60/2, 63/5, 66/2, 69/73, 70/2, 73/7, 76/5, 77/11, 80/34, 81/104, 84/2, 97/43, 99/14, 120/29, 124/4, 131/36, 135/4, 141/40, 152/3, 166/10, 170/18, 180/23, 184/12, 185/16, 186/53, 186/67, 193/62, 236/9

a.+ıma 241/8
a.+ımda 67/24, 141/101
a.+ımge 15/12, 15/12, 64/24, 67/28, 124/45, 159/5, 241/9
a.+ımızda 156/7
a.+ıñġa 14/7, 63/17, 69/12, 153/3, 184/57, 188/8, 193/12, 236/31, 236/47
a.+ıñġda 27/17, 44/22, 97/54, 156/25, 217/25
a.+ıñġdadur 171/12
[=176]

alda- aldatmak, hile yapmak
a.-gendür 163/9
[=1]

aldu- aldırmak, elinden kaybetmek, bir şeyi kaybetmek krş. **aldur-**
a.-dı 184/54
[=1]

aldur- aldırmak, elinden kaybetmek, bir şeyi kaybetmek krş. **aldu-**
a.-dı 150/3, 184/56
a.-madı 150/3
[=3]

ʿalef (A) ot, çöp; hayvan yemi
ʿa. 4/3, 47/18, 47/20, 110/28, 163/33, 178/112, 178/114, 178/115, 207/64
ʿa.+din 4/2, 233/11
ʿa.+lerni 50/42
ʿa.+ni 50/41
[=13]

ʿalefzār (F) otlak, çayır, yeşillik
ʿa.-ı ḫoş 233/12
ʿa.+ını 184/49
[=2]

ʿalefzārāt (F) otlaklar, çayırlar, yeşillikler
ʿa.-ı nev 233/7
[=1]

ʿālem (A) dünya, cihan; insanlar, halk
ʿā. 1/73, 2/5, 3/17, 17/2, 18/39, 20/4, 29/3, 37/12, 39/57, 43/10, 46/11, 49/6, 50/10, 52/9, 57/22, 59/24, 65/16, 67/24, 69/39, 73/37, 73/52, 76/13, 81/99, 82/12, 82/29, 89/59, 92/43, 97/26, 113/8, 116/4, 155/30, 158/5, 171/9, 171/15, 171/30, 173/7, 178/82, 184/50, 192/14, 233/10, 234/8, 237/75, 238/9, 242/42, 242/47, 242/78, 243/65
ʿā.-i baḥr-ı beḳā 242/74
ʿā.-i berī 234/14
ʿā.-i bī-destgāh 231/10
ʿā.-i bī-reng irür 81/5
ʿā.-i divānelik 61/5
ʿā.-i ervāḥ 59/27
ʿā.-i gevher irür 68/10
ʿā.-i kān-ı ḥaḳīḳat 62/33
ʿā.-i nūr 57/83
ʿā.-i Rūm 241/52
ʿā.-i taḥṣīl-tamām 119/52
ʿā.-i ʿulvī 64/16, 72/2
ʿā. ü ādem 241/8
ʿā. ü eşyā 57/77, 65/16
ʿā.+de 2/14, 57/94, 66/30, 73/38, 76/10, 80/33, 81/15, 81/89, 156/12, 167/2, 188/4, 233/9, 233/14, 234/24, 241/16, 242/71
ʿā.+dedür 40/5
ʿā.+din 17/3, 63/23, 88/17, 186/39, 242/60, 242/81, 242/86
ʿā.+e 58/45, 87/1, 122/1
ʿā.+ġa 36/9, 39/44, 59/2
ʿā.+ge 3/4, 81/127, 88/17, 146/22, 173/18, 181/9, 186/15
ʿā.+i 241/86
ʿā.+ler 227/39
ʿā.+leri 237/9
ʿā.+ni 29/3, 58/17, 60/20, 69/27, 73/43, 80/40, 171/30, 174/7, 177/4, 218/34, 220/25, 241/79, 242/47, 242/57
[=117]

ʿālem-i kevn ü mekān (A) varlık, kainat alemi; bütün alem
ʿā. 81/72
[=1]

ʿālemīn (A) âlemler, dünyalar
ʿā. 82/46
[=1]

ʿālem-i rūḥānī (A) ruhlar âlemi, öteki dünya
ʿā. 73/66
[=1]
ʿālemsūz (A+F) cihanı yakan, dünyayı yakan
ʿā.+dur 61/4, 69/118, 73/23
[=3]
ālet (A) alet, araç, vasıta
ā. 91/43, 91/43
[=2]
alev alev, ışıklı ateş uzantısı
a. 135/17
a.+ge 136/4
[=2]
ʿAlī (k.a) Hz. Ali, Hz. Muhammet'in damadı, dört halifeden biri
ʿA. 1/79, 93/17, 97/13, 127/41, 153/5
ʿA.+din 1/80, 44/7
[=7]
ʿālī (A) yüce, ulu
ʿā. 105/6, 144/5, 153/5, 170/34, 193/87
[=5]
ʿAlī (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
ʿA. 97/13
[=1]
ʿālī-himmet (A) himmeti yüksek olan
ʿā. 2/14, 94/5
ʿā. irdi 178/81
ʿā.+ler 155/19, 243/66
[=5]
ʿālim (A) bilgin, alim
ʿā. 31/17, 165/2, 165/11, 165/24, 165/32, 179/9, 179/34, 218/20
ʿā.-i dānā 87/8
ʿā.-i esrār 83/1
ʿā.-i şūride-dil 218/20
ʿā.-i ṭalib bol- 186/90
ʿā. irdiñ͡g 65/5
ʿā.+ge 180/12
ʿā.+ler 141/77, 186/89
ʿā.+lerdin 95/6
ʿā. mü-sen 165/24
ʿā.+ni 165/12, 180/13
[=20]
ʿālī-maḳām (A) makamı yüksek olan
ʿā. 199/3, 199/57, 212/10
[=3]
ʿālī-mekān (A) yeri, derecesi yüksek olan
ʿā. 206/15
ʿā.+dın 156/17
[=2]
ʿālim (A) alim
ʿā.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 133/1, 218/16, 218/29, 241/52
ʿā.+īni 165/1, 218/10
[=6]
ʿālī-naẓar (A) yüce görüşlü, görüşü yüksek olan
ʿā. 131/2
[=1]
ʿālī-neseb (A) soylu, asil
ʿā. 124/12
[=1]
Allāh (A) Allah
A. 1/65, 57/86
A.+dın 40/3, 58/71
A.+ġa 1/7
A.+ke 150/8
[=6]
Allāhüekber (A) Allah en büyüktür.
A.+dür 17/3
[=1]
ʿallāme (A) çok bilgin
ʿa.+dür 55/5
[=1]
ʿallāmü'l-ġuyūb (A) gayipleri bilen, Allah
ʿa. 38/10
[=1]
ʿalleme'l-esmā (A) "İsimleri öğretti" (Kuran 2/31)
ʿa. ḳıl- 3/7
[=1]

almūrud (F) armut
a. 237/78
[=1]
altı altı
a. 241/82
[=1]
altmış üç mi͡ng atmış üç bin
a. 157/36
[=1]
ālūde (F) bulaşmış, bulaşık
ā. 30/3, 119/68, 148/20, 227/26
ā. bol- 92/36, 99/27
ā. ḳıl- 103/7
ā.+ge 52/6
ā.+lerge 193/36
ā.+sen 81/18, 105/43
[=11]
ālūde-dil (F) gönlü bulaşık, gönlü karışık
ā. 191/4
[=1]
ālūdelik (F+T) bulaşıklık, karışıklık
ā.+lerni 238/10
[=1]
ālūde-loḳma (F) lokması kirli, lokması haramla karışık
ā. 182/7
[=1]
ālūde-rū (F) yüzü kirli, yüzü bulaşık
ā.+large 168/4
[=1]
ālūde-rūy (F) yüzü kirli, yüzü bulaşık
ā. ḳıl- 23/2
[=1]
ālūde-żamīr (F+A) içi bulaşık, gönlü kirli
ā. 14/5, 162/10, 180/2, 185/8, 191/1
[=5]
aʿmā (A) kör
a. 38/15, 38/15, 42/25, 49/21, 50/26, 226/10
a. ü leng 204/23
a.+dür-sen mü 65/5
a.+ġa 212/2
a.+ge 50/38, 212/3
[=11]
āmāde (F) hazır, hazırlanmış
ā. bol- 238/4
ā. imes 213/8
ā.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 240/3
ā.+men 137/3
ā.+miz 198/9
ā.+ni 226/55
ā.+si 17/11
[=7]
aʿmāl (A) ameller, işler
a.+i 58/31
a.+ini 77/8
[=2]
amān (A) eminlik, korkusuzluk
a.+ı 37/16
[=1]
āmed (F) gelme, geliş
ā. 184/8
[=1]
ʿamel (A) iş, amel
ʿa. 39/6, 81/18, 95/6, 95/8, 96/2, 96/3, 96/3, 96/4, 96/6, 101/8, 112/27, 112/31, 112/57, 124/61, 126/21, 133/6, 137/17, 176/4, 212/5, 212/7, 212/14, 218/24, 218/34, 218/34, 224/12, 236/37
ʿa. bol- 82/33
ʿa. ḳıl- 93/13, 143/7, 176/4
ʿa.+de 237/11
ʿa.+din 42/43, 50/65, 88/43, 97/54, 97/58, 112/21, 178/105, 178/106, 185/32, 201/2, 201/8
ʿa.+dür 96/2
ʿa.+ġa 218/35, 221/14
ʿa.+ge 31/35
ʿa.+i 27/46
ʿa.+lerge 96/8
ʿa.+ni 77/15, 92/16, 138/12, 221/10, 234/23
[=53]
ʿamellig (A+T) amelli, ameli olan
ʿa. 167/8
[=1]

ʿamelsiz (A+T) ameli olmayan, ibadetsiz
ʿa. 188/4
[=1]
āmennā (A) "inandık" anlamında Arapça söz
ā. 2/5, 50/13, 238/5
[=3]
ʿamīḳ (A) derin
ʿa. 193/27
[=1]
ʿāmil (A) amel eden, iş yapan
ʿā. 212/19
[=1]
āmin (A) "Öyle olsun! Ya Rab! Duamızı kabul eyle!"
ʿā. 32/32, 37/15, 51/10, 163/34
[=4]
ʿām(m) (A) umumî, genel
ʿā. 1/45, 45/42, 199/30, 215/1
ʿā. u ḫaṣ 1/25
[=5]
ammā (A) ama, fakat, öyle ki
a. 15/3, 65/22, 69/14, 74/8, 76/2, 79/26, 81/50, 82/1, 82/21, 104/7, 207/28, 238/8, 241/3, 241/7
[=14]
ʿamūd (A) direk, sütun
ʿa. 48/40
[=1]
ān (A) lahza, an, pek az bir süre
ā. 57/68, 131/4
[=2]
ana anne
a.+dın 92/8
[=1]
ʿanāṣır (A) unsurlar, elemanlar
ʿa. 65/24, 81/33, 226/109
[=3]
ʿanber (A) güzel koku
ʿa. 20/45, 23/8
[=2]
ʿanberīn (f) anber kokulu
ʿa. 215/10
[=1]
ança o kadar, o şekilde, öyle
a. 1/8, 1/83, 3/27, 20/9, 20/10, 23/11, 23/47, 23/62, 27/42, 35/23, 40/5, 41/26, 45/36, 49/33, 57/5, 57/94, 62/19, 63/1, 63/12, 64/4, 70/10, 89/63, 97/25, 102/2, 111/24, 112/57, 113/20, 113/38, 126/25, 126/38, 130/7, 141/57, 156/36, 163/25, 170/32, 171/47, 186/68, 186/81, 198/17, 204/48, 218/31
[=41]
anda onda, orada, o zamanda
a. 1/12, 1/42, 3/52, 15/31, 36/15, 44/12, 44/30, 44/31, 47/12, 47/12, 57/37, 57/47, 57/53, 57/82, 58/31, 65/17, 66/20, 69/21, 70/6, 71/16, 73/40, 79/3, 80/14, 81/29, 89/57, 103/2, 105/44, 156/24, 172/22, 180/27, 227/34, 240/39
a.+dur 57/48, 57/48, 114/21, 114/21, 117/10, 117/10, 206/14, 206/14
[=40]
andaġ o şekilde, öyle
a. 11/4, 27/8, 73/32, 149/22
[=4]
andaḳ o şekilde, öyle
a. 176/8
[=1]
ʿandelīb (A) bülbül
ʿa. 60/3, 88/16
[=2]
andın ondan
a. 1/84, 3/15, 17/6, 23/40, 32/21, 39/70, 41/9, 42/17, 43/10, 56/5, 57/2, 59/26, 60/23, 69/30, 77/16, 77/17, 91/21, 91/30, 113/7, 137/2, 146/19, 149/26, 151/27, 153/6, 157/46, 159/3, 163/29, 169/8, 169/8, 171/6, 178/11, 178/48, 192/2, 211/3, 217/26, 235/12
a.+du 27/15
a.+dur 14/11, 93/15
[=39]
an͡ga ona
a. 1/56, 1/73, 3/8, 6/13, 7/11, 8/39, 8/43, 11/24, 11/31, 12/3, 13/1,

13/18, 15/35, 15/38, 19/9, 20/13, 20/13, 20/44, 23/28, 27/39, 35/2, 35/36, 35/56, 36/5, 38/2, 38/5, 38/9, 38/10, 39/9, 39/52, 40/14, 41/15, 41/28, 41/28, 41/30, 41/30, 43/1, 44/18, 44/33, 45/37, 45/45, 46/7, 47/21, 49/25, 52/16, 52/22, 54/7, 54/9, 54/11, 57/10, 57/17, 57/33, 57/34, 58/4, 58/8, 58/8, 58/12, 58/60, 59/14, 64/13, 66/5, 66/13, 66/33, 67/38, 69/15, 69/37, 69/111, 69/119, 73/1, 73/4, 73/5, 76/8, 76/22, 77/14, 77/23, 78/10, 80/3, 81/58, 81/110, 81/115, 81/129, 82/13, 83/9, 88/9, 89/20, 91/1, 92/17, 92/30, 92/32, 95/1, 95/9, 97/16, 97/25, 99/4, 103/15, 104/7, 104/13, 105/4, 105/6, 105/13, 106/32, 106/78, 110/34, 112/4, 112/42, 113/8, 113/11, 113/35, 117/28, 119/52, 119/65, 119/89, 124/2, 125/15, 126/28, 136/19, 137/4, 141/95, 141/157, 142/2, 145/2, 146/17, 149/23, 151/26, 153/3, 155/32, 156/28, 156/28, 158/12, 160/1, 162/19, 162/41, 162/50, 163/7, 164/6, 164/10, 164/13, 166/8, 170/12, 170/31, 178/24, 178/85, 180/23, 184/6, 185/29, 186/4, 186/12, 186/23, 186/97, 189/4, 198/3, 198/19, 199/31, 200/14, 205/22, 205/23, 205/25, 211/14, 211/23, 215/29, 219/7, 220/9, 220/11, 220/14, 220/28, 222/4, 226/4, 226/109, 226/138, 226/144, 229/2, 234/3, 234/7, 234/35, 237/37, 237/90, 240/5, 240/34, 241/45, 242/4, 242/6, 243/4, 243/29

a.+dur 53/14

[=184]

an͡gġa ona

a. 220/14

[=1]

an͡gla- anlamak

a. 42/20, 58/15, 89/13, 90/19, 114/19, 129/6, 142/5, 184/17, 187/1, 202/7

a.-ban 66/34

a.-dı 1/28, 1/28, 1/78, 1/78, 8/1, 13/17, 18/25, 19/2, 27/42, 39/41, 42/13, 42/23, 45/29, 60/2, 81/40, 81/52, 92/7, 97/21, 98/10, 103/9, 105/37, 110/22, 119/28, 126/14, 131/30, 135/12, 136/7, 163/13, 165/7, 172/12, 179/33, 179/33, 193/39, 198/46, 204/13, 207/19, 207/40, 216/8, 218/4, 218/4, 225/26, 226/115, 226/115, 227/48, 236/73, 237/73, 241/18

a.-dım 62/3

a.-dük 128/2

a.-ġan 118/26

a.-ġay 9/2, 9/2, 73/71

a.-ġıl 1/3, 17/11, 54/17

a.-gil 90/32

a.-gin 38/12, 58/3, 106/82, 132/11, 172/1, 226/89, 226/89

a.-map irdi 28/9

a.-map-sen 193/66

a.-maptur 207/21

a.-masdur 11/65, 64/11

a.-may 69/62, 242/9

a.-may-men 27/9, 110/8

a.-maydur 74/7

a.-p 42/29, 68/9, 88/22, 120/11, 218/37, 226/101

a.-pdular 56/4

a.-pdur 43/5

a.-r 52/19, 56/8, 92/34, 214/13, 216/10

a.-r idi 11/28, 27/62

a.-r irdi 23/6

a.-sa 7/6, 20/44, 44/47, 207/22, 216/10, 241/4

a.-salar 74/14

a.-san͡g 60/27

[=109]

an͡glat- anlatmak

a.-sa 27/57

[=1]

anı onu

a. 3/9, 3/37, 7/9, 11/25, 15/15, 15/18, 15/20, 15/39, 17/18, 23/12, 23/48, 26/3, 26/3, 27/37, 29/12, 33/11, 35/2, 35/35, 36/6, 36/6, 37/7, 44/15, 45/25, 45/40, 49/13, 49/25, 49/28, 52/13, 53/2, 53/16, 53/16, 56/1, 57/64, 57/74, 59/16, 62/53, 63/4, 63/15, 66/2,

66/15, 67/8, 67/30, 68/6, 69/16, 71/10, 73/17, 73/72, 76/18, 76/20, 76/25, 77/16, 78/11, 79/26, 80/1, 80/27, 82/50, 89/8, 92/45, 94/3, 97/21, 97/21, 99/25, 99/25, 105/10, 106/1, 110/35, 112/28, 114/17, 114/25, 119/34, 119/99, 119/99, 119/103, 119/103, 124/6, 125/9, 134/19, 135/2, 135/18, 140/20, 141/6, 141/6, 141/69, 141/112, 141/135, 141/148, 141/171, 144/3, 144/4, 145/15, 146/18, 146/20, 147/10, 150/31, 151/17, 151/18, 154/3, 155/7, 155/28, 156/35, 157/22, 157/39, 158/16, 158/21, 159/2, 161/4, 171/18, 171/20, 177/3, 177/3, 177/7, 177/7, 178/10, 178/25, 178/109, 178/109, 184/12, 184/28, 184/38, 184/38, 184/39, 184/47, 184/47, 184/48, 185/11, 186/59, 186/59, 190/12, 190/16, 191/3, 192/6, 193/39, 193/39, 193/42, 196/4, 198/50, 199/32, 199/64, 199/77, 204/11, 205/3, 205/37, 205/37, 207/23, 207/27, 208/5, 213/11, 213/18, 215/31, 216/3, 217/14, 218/40, 222/7, 224/14, 226/41, 226/90, 226/101, 226/112, 226/136, 226/145, 227/23, 227/33, 227/39, 234/2, 234/2, 234/7, 236/99, 237/46, 237/52, 240/26, 241/45, 241/55, 241/89, 243/41, 243/54

[=175]

anıñg onun

a. 1/35, 24/5, 65/20, 81/91, 178/44

[=5]

ʿanḳā (A) anka kuşu, ismi olup gerçekte olmayan bir kuş

ʿa. durur 57/76

ʿa.+du-sen 142/3

ʿa.+nı 56/1, 58/70

ʿa.+sen 238/1

[=5]

ʿan-ḳader (A) kaderden

ʿa. 1/10, 1/35, 2/17, 35/41, 127/42, 145/18, 156/48, 179/7, 199/31, 199/46, 204/29, 241/32

[=12]

ʿan-ḳarīb (A) yakından, çok geçmeden

ʿa. 134/8

[=1]

ʿankebūt (A) örümcek

ʿa.-ı bīş 236/18

ʿa.+ke 142/3

ʿa.+sen 81/83

[=3]

ʿār (A) utanma

ʿā. 28/13, 59/19

ʿā. eyle- 135/24, 135/26

ʿā.-ı Firʿavn 135/25

ʿā.-ı müflis 135/25

ʿā. it- 135/27, 197/13

ʿā. ḳıl- 110/43, 136/16

ʿā. u nāmūs 28/14, 120/31, 122/5, 135/23

ʿā.+ı 21/6, 135/26, 237/40

ʿā.+ıñgnı 112/53

ʿā.+nı 81/100

[=19]

ara ara, arasında

a. 45/28, 45/40, 57/85, 57/86, 60/4, 62/15, 63/2, 66/42, 69/74, 71/8, 73/29, 73/34, 73/35, 73/68, 75/2, 80/12, 81/105, 87/2, 91/1, 92/4, 112/5, 117/16, 119/44, 146/16, 169/3, 186/23, 186/62, 186/69, 198/24, 201/3, 205/12, 211/14, 227/11, 242/51, 242/58

[=35]

ʿArab (A) Arap milletinden olan

ʿA. 65/1

[=1]

ʿArabī (A) Arap ırkına mensup, Arap

ʿA.-i bī-destgah 216/1

[=1]

ārām (F) durma, eğlenme; dinlenme

a.+ını 226/72

[=1]

ārāste (F) bezenmiş, süslenmiş

ā. bol- 57/15

[=1]

ārāyiş (F) süs, bezek; süsleme

ā.+in 179/40

[=1]
ārd (F) un
ā.-ı bā-revġan iken 42/28
[=1]
arıt- temizlemek
a.! 40/19, 88/46, 148/20, 154/8
a.-maḳ 198/24
a.-sun 207/34
a.-tı 8/15
[=7]
ʿārıż (A) yanak
ʿā.-ı ziba 87/2
[=1]
ʿārıżī (A) sonradan çıkan, gelip geçici
ʿā. 92/17
[=1]
ārī (F) evet
ā. 1/100, 8/36, 11/16, 23/59, 50/29, 50/31, 57/28, 106/43, 119/92, 149/28, 157/58, 162/29, 178/58, 178/86, 178/88, 179/19, 190/7, 211/7, 215/15, 241/86, 243/2
ā. ārī 27/19
[=22]
ʿārif (A) bilen, bilgili, irfan sahibi
ʿā. 1/4, 8/5, 30/4, 38/9, 39/64, 49/2, 52/2, 82/18, 124/34, 178/31, 178/85, 199/1, 199/35, 207/48, 207/68, 215/32, 226/89, 234/14, 234/38, 234/40
ʿā. bol- 3/71, 212/19
ʿā.-i bīnende 31/34, 199/73
ʿā.-i cennet-mekānī 29/1
ʿā.-i derya-yı nūr 92/22
ʿā.-i ḥal-müşkil 92/1
ʿā.-i kāmil 215/32
ʿā.-i ḳuṭb-ı zamān 227/19
ʿā.-i mānā 47/6
ʿā.-i Mevlāyī 234/28
ʿā.-i muṭlaḳ idi 69/23
ʿā.-i mürşid 97/72
ʿā.-i mürşid-i Belh 197/27
ʿā.-i müşkil-güşā 131/38
ʿā.-i s̱ābit-ḳadem 41/10
ʿā.-i ṣaḥib-dīde 131/11
ʿā.-i ṣāḥib-duʿā 218/5
ʿā.-i ṣāḥib-kemāl 50/17
ʿā.-i ṣāḥib-kerem 136/15
ʿā.-i ṣāḥib-maḳam 227/14
ʿā.-i ṣāḥib-süḫan 234/5
ʿā.-i ṣāḥib-żamīr 171/44
ʿā.-i sālār 49/7
ʿā.-i şīrīn-kelām 243/55
ʿā.-i taḥṣīl-tamām 39/21, 215/1
ʿā. irür 18/12
ʿā. ü kāmil 39/1, 92/23, 236/89
ʿā. ü kāmil idi 23/58
ʿā. ü kemāl 236/26
ʿā. ü sālār idi 234/1
ʿā. ü şīrīn-kelām 5/14
ʿā.+din 44/3, 227/16
ʿā.+ke 8/5, 30/5, 171/32, 197/35, 199/53, 218/18, 234/33
ʿā.+kedür 236/30
ʿā.+lerge 39/6
ʿā.+lerni 186/41
ʿā.+ni 210/12, 223/4, 226/40, 234/2
[=71]
ʿāriflik (A+T) ariflik, bilginlik
ʿā. 213/22
[=1]
ʿāriyet (A) ödünç, eğreti
ʿā. 1/87, 18/35, 38/13, 136/22, 136/22, 236/26
ʿā. bol- 18/39
ʿā.+dür 102/4
ʿā.+i 41/20, 49/10
ʿā.+ke 90/32
ʿā.+lerni 237/92
ʿā.+ni 38/14
[=13]
arḳa arka
a.+sıda 15/2
[=1]
ārmān (F) hasret, özlem; zahmet, sıkıntı; pişmanlık
a. 36/21, 39/29, 206/4
a.+ım 48/41, 201/4, 235/6
[=6]

arpa arpa
a. 69/18
[=1]
ʿarṣa (A) arsa
ʿa.-i bāġ-ı melāḥat 58/59
[=1]
ʿarş (A) dokuzuncu gök
ʿa. 1/52, 1/81, 22/9, 37/1, 37/12, 89/1, 92/46, 119/59, 124/25, 124/57, 148/8, 193/22
ʿa. u melek 31/36
ʿa.+da 33/17, 226/31
ʿa.+dın 47/11, 52/22, 162/27, 186/76, 213/15, 220/13
ʿa.+dur 186/75
ʿa.+ġa 241/32
ʿa.+ke 6/8, 91/31, 100/5, 101/4, 105/42, 119/60, 135/23, 157/10, 186/65, 208/6, 209/2, 213/17, 226/78, 242/82, 243/39, 243/66
ʿa.+lar 124/62, 184/41, 186/98
ʿa.+larnı 145/22, 148/7
ʿa.+men 242/30
ʿa.+nı 6/1, 6/2, 29/2, 35/20, 62/45, 69/78, 90/34, 107/1, 115/9, 119/91, 120/26, 139/4, 242/32, 242/70, 243/36
[=60]
ʿarş-ı aʿlā (A) göğün en yüksek tabakası
ʿa. 241/91
ʿa.+ge 57/38
[=2]
ʿarş-ı aʿẓam (A) en yüksek gök tabakası, Allah'ın katı
ʿa. 1/30, 62/13, 91/33
ʿa.+ga 241/87
ʿa.+ge 40/21
ʿa.+nı 241/74
[=6]
ʿarş-ı mecīd (A) en yüksek gök tabakası, Allah'ın katı
ʿa.+ge 16/17
[=1]
ʿarşī (A) arşa ait, arşa mensup
ʿa.+lerge 3/3, 3/12
[=2]
ʿarş u kürsī (A) göğün arş kısmı ile altındaki kürsü
ʿa. 90/24, 227/30
ʿa.+din 49/6
ʿa.+ge 3/9
[=4]
ʿarşu'llāh (A) Allah'ın katı
ʿa.+ke 20/36, 41/31
[=2]
ʿarş u zemīn (A+F) gök yüzü ve yer yüzü
ʿa. 29/1
[=1]
art- yüklemek, yükletmek; artmak, çoğalmak
a. 24/18
a.-a-miz 237/15
a.-adur 19/4, 237/25
a.-ar 37/13, 46/15, 178/46
a.-ar+idi 88/11
a.-ay 237/49
a.-ıñ͡g 99/5
a.-ıp 125/9
a.-kende 54/8
a.-maydu 227/5
a.-salar 242/57
[=14]
artıḳ fazla, artık; başka
a. 38/22
a.+sen 186/38
[=2]
artıl- yüklenmek; çoğalmak
a.-dı 3/39
a.-gey 183/2
[=2]
artuġ fazla, artık; başka krş. artuḳ
a.+raḳ 97/46
[=1]
artuḳ fazla, artık, başka krş. artuġ
a. 58/11, 81/80, 201/9
a. irür 232/2
a.+raḳ 117/2
[=5]
artur- artırmak, çoğaltmak

Aṣḥāb-ı Fīl (A) Hz. Muhammet'in doğumundan iki ay önce Kabe'yi yıkmaya kalkışan ve Allah tarafından kahredilen Ebrehe'nin fillerle donatılmış ordusu.
A.+ge 178/21
A.+ni 167/4
[=2]
Aṣḥāb-ı Kehf (A) İnançları nedeniyle Putperest Dakyanos'un zulmünden kaçarak bir mağaraya sığınan ve orada 309 sene uyutulan yedi gencin adı.
A. 1/56, 121/5, 205/41
A.+dür 186/64
[=4]
asıl- asılmak
a.-adur-men 85/7
a.-sam 48/42
[=2]
ʿāṣī (A) karşı gelen; şakî; günahkar
ʿā. 56/16, 124/55, 146/24, 193/21
ʿā. vü ġarīb 80/28
ʿā.-yi elem 172/5
ʿā.+dür 234/25
ʿā.+ge 115/9
ʿā.+ler 126/12, 193/26
ʿā.+lerge 56/17
ʿā.+lerni 148/10, 175/5
ʿā.+men 242/49
ʿā.+miz 20/49, 234/32
[=16]
āsīb (F) bela, afet
ʿā.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 179/11
[=1]
āsiyā (F) su değirmeni
ā. 237/16
ā. bol- 65/15
ā.+ge 65/13
[=3]
aṣl (A) asıl, esas, temel
a. 11/20, 11/63, 20/42, 27/19, 27/39, 39/12, 40/22, 44/2, 50/18, 57/21, 57/69, 58/38, 58/48, 58/49, 58/54, 63/30, 64/16, 64/21, 65/44, 67/23, 69/34, 69/79, 73/69, 81/19, 92/20, 93/15, 97/20, 126/42, 140/6, 179/31, 193/11, 193/22, 224/11, 226/57, 226/101, 241/85
a.-ı ʿācizlik 19/6
a.-ı ʿālem 171/15
a.-ı ʿārif 234/40
a.-ı bed-baht ḳıl- 96/12
a.-ı bed-reg 103/19
a.-ı cān-ı ādemī 109/6
a.-ı cism 42/34
a.-ı cūyende imes 11/67
a.-ı çengāl 140/26
a.-ı dān 65/13
a.-ı devlet 44/5, 206/11
a.-ı dil 97/5
a.-ı dūġ 138/6
a.-ı dünyā 11/64, 97/10, 157/47, 172/17
a.-ı feyż-i Rabbānī 6/5
a.-ı ġarīblik 146/26
a.-ı ġavṡ-ı bī-gümān 68/2
a.-ı gevher 119/43
a.-ı ḫ̮ar 214/8
a.-ı himmet 66/44, 91/33
a.-ı Ḫ̮udā 97/63
a.-ı ḫ̮ūn-ı nā-ḥaḳ(ḳ)ī 141/1
a.-ı ʿışḳ 43/1
a.-ı īmān 15/41, 18/35, 141/51, 166/25
a.-ı insan 11/19
a.-ı kābil 60/17, 60/18
a.-ı kābil bol- 69/29
a.-ı ḳadīm 69/109
a.-ı kāmil 215/45
a.-ı kān 67/33
a.-ı kār 39/25
a.-ı kār-ı cümle-i merdān 156/68
a.-ı kec 124/38
a.-ı kec bol- 64/6
a.-ı kemālāt-ı velī 24/13
a.-ı kimyāger irür 68/9
a.-ı māder-ḫ̮ūy 65/19
a.-ı maḳṣūd 7/9, 67/39

ā.+ige 150/20
[=1]
āsūde (F) rahat, kaygısız
ā. bol- 146/24, 172/47
[=2]
āsyā (F) su değirmeni
ā. 237/18
ā. bol- 242/53
ā.-yı merg 113/29
[=3]
āş (F) yemek, aş
ā. 8/47, 12/9, 57/72, 91/3
ā.-ı bī-revgan 119/22
ā.-ı yavgan 6/13, 37/9
ā. u nan 42/34, 54/2
ā.+ın͡g 69/7
ā.+ke 54/31
ā.+nı 69/18
[=12]
aş- aşmak
a.-ar 1/37, 120/36
a.-ḳanda 112/26
a.-kendür 178/60
[=4]
ʿāşıḳ (A) birine, bir şeye tutkun, çok seven
ʿā. 1/73, 33/17, 57/20, 61/4, 73/23, 73/24, 73/25, 74/15, 80/33, 82/18, 141/66
ʿā. bol- 35/45, 59/2, 73/4, 78/7, 124/47, 197/42
ʿā.-ı cān u cihān 81/98
ʿā.-ı dil-rīş 59/7
ʿā.-ı pervāyī 73/43
ʿā.-ı ṣādıḳ 80/14
ʿā.-ı sermest irdi 71/6
ʿā.-ı şeydā 87/6
ʿā. imes 52/13
ʿā. imestür 52/11
ʿā. irdi 104/14, 163/2
ʿā. irür 82/8
ʿā. it- 197/40
ʿā. u maʿşūḳ 97/42
ʿā.+am 35/4, 35/14, 82/3, 99/10, 163/5, 178/32
ʿā.+dın 57/83
ʿā.+dur 73/13, 151/20
ʿā.+ġa 9/9
ʿā.+ı 186/73
ʿā.+ın͡g 99/7
ʿā.+lar 73/22
ʿā.+lar irür 170/21
ʿā.+large 65/43, 132/3
ʿā.+larıġa 194/9
ʿā.+larıge 195/6
[=48]
ʿāşıḳlıġ (A+T) âşıklık krş. **ʿāşıḳlik**
ʿā.+nı 99/9
[=1]
ʿāşıḳlik (A+T) âşıklık krş. **ʿāşıklıġ**
ʿā. 62/38
[=1]
āşiyān (F) kuş yuvası; ev mesken
ā. 141/25, 206/15
ā. ḳıl- 236/18
ā.+dın 156/17
[=4]
āşkār (F) açık, belli, meydanda
ā. 47/3, 110/2, 215/28
ā. bol- 1/43, 58/64, 66/40, 75/11
ā. eyle- 3/8, 59/15
ā. it- 199/39
[=10]
āşkārā (F) açık, belli, meydanda
ā. eyle- 1/43
[=1]
āşnā (F) bildik, tanıdık
ā. 10/5, 10/8, 25/8, 33/11, 38/2, 42/11, 58/62, 59/2, 69/25, 69/28, 118/1, 157/26, 164/8, 184/4, 184/45, 193/56, 216/1, 241/38, 243/40
ā. bol- 3/21, 63/23, 65/22, 73/9, 78/16, 82/29, 103/21, 137/7, 149/21, 166/29, 171/28, 171/29, 205/6, 226/64, 236/98
ā. bolmaḳ 35/37
ā. ḳıl- 80/31, 103/12
ā.-yı cān 243/59
ā.-yı nān 243/59

ā.+dın 35/63, 187/2
ā.+nı 8/47
ā.+sı 216/2
[=43]
āşnālik (F+T) aşinalık, bildiklik
ā. 18/30
ā.+de 184/19
ā.+ni 178/24
[=3]
āşūb (F) karışıklık
ā.+ı ḳıl- 186/87
[=1]
āşüfte (F) çılgınca seven kadın; iffetsiz kadın
ā. 57/13
[=1]
at ad, isim
a.+ı 11/37, 58/30, 95/2, 141/6, 157/1, 218/25
a.+ıdur 53/23
a.+ım 29/8, 29/12
a.+ımda 48/56
a.+ımız 220/18
a.+ın 2/5
a.+ıñĝ 201/5
a.+ıñĝdur 193/14
a.+ını 29/1, 57/37, 57/38, 57/65
a.+ını tut- 146/18, 146/19
[=20]
at at, binek hayvanı
a. 53/9
[=1]
at- atmak
a.-adur 97/8, 180/27
a.-ar 243/48
a.-arlar 237/78
a.-ıp 48/31, 212/8
a.-sam 240/17
a.-tılar 132/10
[=8]
ata ata, baba
a. 3/64, 58/32, 67/27, 67/28, 140/8, 173/16, 173/16, 221/4, 221/9, 237/42
a.+dın 186/74
a.+ge 65/10
a.+m 58/23, 58/27, 92/19, 92/19, 92/19
a.+ñĝ 157/26, 242/4
a.+nı 58/30, 149/22
[=21]
ʿaṭā (A) bağışlama, bahşiş, verme
ʿa. 190/31, 242/41, 242/45
ʿa. ḳıl- 66/35, 69/119, 81/12, 81/16, 182/8, 184/51
ʿa.+yīdür (-yī: Farsça birlik ya'sı) 57/44
[=10]
āteş (F) ateş
ā. 3/22, 14/24, 14/24, 15/38, 35/7, 49/25, 52/12, 54/25, 57/59, 69/33, 106/69, 111/28, 112/49, 113/25, 117/11, 117/12, 119/23, 119/30, 141/169, 170/30, 179/24, 216/9, 224/9, 225/3, 225/14, 225/19, 225/31, 226/26, 226/68, 226/69, 226/101, 229/5, 229/5, 242/3
ā. bol- 65/40, 224/10
ā.-i der-cūş 226/24
ā.-i dūzaḫ 103/24, 141/167, 211/14
ā.-i gebr 226/48
ā.-i ġurbet 62/39
ā.-i ḫas 52/12
ā.-i ḫışm 165/13
ā.-i ʿışḳ 62/11, 225/30
ā.-i kibr 97/31
ā.-i kibr ü ġurūr 23/40
ā.-i naḫvet 40/18
ā.-i Nemrūd 225/48
ā.-i Nemrūd idi 225/19
ā.-i Nemrūd irür 224/8, 224/15
ā.-i sūzān 106/42
ā.-i sūzān idi 178/42
ā.-i sūzān irür 226/147
ā. irdi 225/14
ā. tut- 226/110
ā. tüş- 140/14
ā. ü āb 226/76
ā.+din 226/51, 226/85
ā.+dü 117/14

ā.+ġa 188/4, 225/6, 225/33, 226/13, 226/24, 226/28, 226/38, 226/45, 226/48, 226/58, 226/108, 229/4
ā.+i 44/27, 58/40, 225/33
ā.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 35/8, 224/7, 243/46
ā.+ke 15/37, 30/30, 136/5, 136/6, 141/168, 231/8
ā.+ni 35/58, 117/13, 186/50, 224/9, 226/49
[=92]

āteş-ḫāne (F) Mecusî mabedi, ateşe tapanların ibadet yeri
ā. bol- 58/39
ā.+dür 30/20, 73/42
ā.+ge 156/18
[=4]

āteş-ḫānelik (F+T) ateşhanelik
ā.+dür 61/5
[=1]

āteşī (F) ateş rengi
ā. 30/18
[=1]

āteşīn (F) ateşli, ateşten yapılmış
ā. 171/19, 225/18
[=2]

āteşlig (F+T) ateşli
ā. 226/44
[=1]

āteş-mizāc (F) sert tabiatlı, huysuz, geçimsiz
ā. 14/11
[=1]

āteş-pāre (F) ateş parçası, kıvılcım
ā.+din 156/3
ā.+i 199/8
[=2]

āteş-perest (F) ateşe tapan
ā. 30/26, 226/74
[=2]

ʿāṭıl (A) tembel, boş, faydasız
ʿa. bol- 28/20, 145/10
ʿa. u bī-kār idi 90/4
[=3]

aṭlas (A) üstü ipek altı pamuk kumaş
a. 141/75
[=1]

aṭlasī (A) atlastan yapılmış
a. 141/17
[=1]

atlı adlı, isimli krş. **atlıġ**
a. 45/48
[=1]

atlıġ adlı, isimli krş. **atlı**
a. 53/26, 67/2, 73/18, 157/16
[=4]

ʿaṭse (A) tek aksırık
ʿa. ur- 23/33
[=1]

ʿaṭṭār (A) güzel kokular satan, aktar
ʿa. 23/51
[=1]

ʿavām (A) herkes; kaba, cahil halk tabakası
ʿa. 50/59, 118/26
[=2]

ʿavāmu'n-nas (A) herkes; kaba, cahil halk tabakası
ʿa.+ke 36/3
[=1]

āvāre (F) serseri, boş gezen, aylak
ā. 162/20
ā. ḳıl- 60/40
ā.+dür 113/28
ā.+ni 76/4
[=4]

āvāz (F) ses, seda
ā. 9/2, 42/13, 81/126, 97/40, 110/6, 113/12, 127/7
ā.-ı bülend 8/2
ā.-ı Ḥaḳ 50/55
ā.-ı nefir 1/78
ā.-ı nigū 133/11
ā.-ı Ömer 241/82
ā.-ı pāk 198/46
ā.-ı pīr 157/44
ā.-ı zār 58/46
ā.+ı 1/71, 57/27, 94/8, 173/17
ā.+ım 48/24

ā.+ıñ̑g 66/40
ā.+ını 57/39, 73/71, 74/7, 81/35, 198/33
[=26]

āvāze (F) yüksek ses; şöhret, ün
ā.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 23/4, 106/15
ā.+ge 118/24
ā.+lerdin 222/3
ā.+sige 186/83
[=5]

ʿavd (A) geri gelme, dönme
ʿa. eyle- 184/61
[=1]

āverdī (F) savaşa ait, savaşla ilgili
ā. 172/29
[=1]

āviḫte (F) asılmış, asılı
ā. bol- 205/43
[=1]

ʿavn (A) yardım,
ʿa. 124/23
[=1]

ʿavret (A) kadın, zevce, avrat
ʿa. 12/8, 15/11, 35/25, 82/4, 82/6, 106/17, 106/31, 106/46, 184/32, 190/18
ʿa.-i cuġrat-fürūş 15/1
ʿa.-i ṣāḥib-cemāl 82/2
ʿa.-i şehvet-perest 106/35
ʿa.+din 12/14
ʿa.+i 12/3, 35/13, 88/15, 106/57
ʿa.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 106/1, 173/6, 191/1
ʿa.+im 191/8
ʿa.+ke 106/6, 141/18, 180/7, 184/30, 191/15
ʿa.+ni 191/20
[=28]

ay otuz gün
a.+da 141/159
[=1]

ay- söylemek, demek
a.-dı 1/19, 1/19, 1/34, 1/79, 8/19, 8/73, 8/78, 11/30, 11/53, 12/20, 12/25, 18/13, 19/6, 20/8, 20/13, 20/15, 20/22, 20/28, 23/26, 24/17, 26/9, 27/4, 27/12, 27/23, 30/5, 31/7, 36/8, 39/33, 39/77, 41/2, 41/4, 41/10, 44/33, 45/32, 48/5, 48/15, 48/30, 48/43, 48/44, 50/3, 50/17, 50/38, 57/82, 58/9, 60/4, 60/25, 60/29, 61/1, 63/10, 64/1, 64/4, 65/3, 66/20, 66/23, 66/26, 66/33, 67/6, 67/10, 67/12, 67/17, 67/22, 67/27, 68/9, 69/13, 71/13, 71/16, 73/29, 74/6, 76/13, 76/16, 76/20, 80/3, 80/4, 80/9, 80/21, 81/14, 81/38, 82/4, 82/7, 84/4, 89/5, 89/6, 90/19, 91/17, 91/37, 91/40, 92/5, 92/39, 97/16, 97/26, 97/46, 98/7, 103/16, 103/21, 106/2, 110/5, 110/11, 110/14, 110/19, 110/27, 111/19, 117/7, 118/10, 118/22, 119/15, 120/4, 124/7, 125/12, 126/2, 126/27, 127/3, 131/20, 131/26, 131/28, 131/31, 133/14, 135/7, 137/3, 137/8, 141/111, 141/136, 141/137, 141/145, 145/14, 145/20, 146/5, 148/9, 149/13, 150/8, 151/11, 156/5, 156/30, 157/19, 157/19, 162/44, 164/1, 165/14, 166/15, 166/25, 170/7, 170/8, 170/14, 170/18, 170/19, 172/9, 172/21, 172/29, 173/16, 178/28, 180/7, 180/17, 184/32, 185/3, 186/3, 186/39, 186/46, 186/53, 186/70, 190/5, 190/16, 191/16, 197/7, 198/8, 198/35, 199/7, 199/12, 199/28, 199/38, 199/50, 199/53, 200/6, 201/2, 204/21, 205/9, 207/4, 207/19, 207/49, 207/54, 207/66, 207/67, 207/68, 208/8, 210/9, 212/5, 213/1, 213/3, 215/2, 215/8, 215/10, 215/11, 215/14, 215/18, 215/20, 216/5, 217/2, 217/4, 218/11, 218/14, 218/16, 218/18, 218/20, 218/39, 219/8, 220/9, 225/3, 225/17, 226/4, 226/28, 226/33, 226/40, 226/64, 226/81, 226/126, 226/130, 227/19, 234/8, 236/10, 236/26, 237/30, 237/41, 237/44, 237/57, 237/74, 240/16, 241/6, 241/13, 241/34, 241/43, 241/49, 241/51, 242/37, 242/75, 242/81
a.-dılar 3/13, 8/28, 8/52, 11/29, 16/11, 18/11, 18/38, 19/8, 20/27, 23/22, 24/3, 31/11, 32/25, 35/36,

35/50, 35/54, 37/13, 39/53, 44/9, 44/14, 50/5, 63/5, 63/7, 82/50, 120/10, 134/9, 136/4, 141/32, 141/134, 141/139, 141/148, 141/169, 148/19, 151/29, 156/13, 156/45, 156/62, 157/45, 158/26, 162/55, 166/4, 170/9, 170/13, 172/11, 172/25, 174/12, 180/31, 186/77, 186/102, 193/53, 193/95, 197/4, 198/9, 199/35, 199/62, 200/15, 207/69, 215/22, 215/40, 220/11, 221/5, 221/20, 225/18, 225/27, 226/62, 227/29, 229/6, 234/10, 237/15, 237/36, 237/93, 240/21, 241/12, 241/30, 241/42, 241/50, 241/54, 242/17, 243/32, 243/68

a.-dım 117/18, 199/31, 199/35
a.-gıl 1/22
[=316]

ayaġ ayak
a. 99/7, 157/7, 186/89
a.+ı 58/16, 66/2, 69/89, 76/4
a.+ıdın 141/77
a.+ıġa 25/2
a.+ım 40/17
a.+ıma 215/9
a.+ımge 76/9, 141/89
a.+ın͡g 95/3, 236/13
a.+ın͡ga 167/3
a.+ını 69/49
[=17]

ʿayān (A) belli, açık, meydanda
ʿa. 77/13
[=1]

ayas aylı gecenin soğuğu
a.-ı leyl 163/3
[=1]

āyāt (A) ayetler, Kuran'ın cümleleri
ā. 23/30, 204/13, 241/64
ā.-ı belī 58/58
ā.-ı Er-raḥmān 22/6
ā.-ı Ḳur'ān 136/13
ā.+ı 39/54
[=7]

ʿayb (A) utanılacak şey, kusur, ayıp
ʿa. 34/10
ʿa.-ı bāṭın 132/11
ʿa.-ı cāhil 120/21
ʿa.-ı kār 199/67
ʿa.-ı külāl 1/6
ʿa.-ı zāhirī 132/9
ʿa. irür 226/65
ʿa. it- 34/11, 42/20, 69/60
ʿa. u hüner 35/67, 119/101, 123/2
ʿa. u naḳş 27/65
ʿa. u noḳṣān 15/31, 124/6, 170/29
ʿa.+dın 26/5, 51/11, 140/21
ʿa.+ı 1/7, 132/2
ʿa.+ıdın 119/103
ʿa.+ıdur 1/7
ʿa.+ıge 119/104, 120/11
ʿa.+ım 51/3
ʿa.+ımnı 199/36, 199/44
ʿa.+ın 11/35, 91/32, 117/27
ʿa.+ın͡g 50/39, 119/39
ʿa.+ın͡ga 25/14
ʿa.+ın͡gdın 34/5
ʿa.+ın͡gız 193/37
ʿa.+ın͡gnı 35/66, 119/17, 119/34, 119/49, 120/27, 194/6
ʿa.+ını 1/6, 20/30, 25/14, 66/52, 119/105, 120/13, 125/33, 132/8, 199/4, 199/9, 225/41
ʿa.+lar 138/8, 237/83
ʿa.+lardın 170/31
ʿa.+larnı 119/35
ʿa.+nı 57/23, 112/30
[=60]

ʿayb-cū (A+F) insanın ayıbın araştırıp soran
ʿa. 39/67, 234/42
[=2]

ʿaybnāk (A+F) kusurlu, noksan
ʿa. 112/30
[=1]

āyet (A) Kur'an'ın herhangi bir cümlesi
ā. 56/3, 225/32, 238/2
ā.-i belhüm aḍal 178/104
ā.-i sebʿa'l-mesānī 94/9

ā.-i sebʿa'l-mesānī-men 29/6
ā. ü tefsir 204/5
[=7]
ayır- ayırmak
a.-dım 82/42, 150/26
[=2]
ayil ön
a.+i 53/12
[=1]
āyin (F) merasim, tören
ā. 59/29, 178/80, 190/6
ā.+dü-miz 141/55
[=4]
āyīne (F) ayna
ā. bol- 69/83
ā.-i eflākī 39/24
ā.-i envār ḳıl- 81/10
ā.-i maḳṣūd 57/41
ā.-i şemʿ-i cihān 67/14
ā.-i şemʿ-i īmān 29/4
ā.+de 65/3, 242/59
ā.+din 81/118
ā.+dür 119/15
ā.+dür-miz 162/32
ā.+ni 32/27
ā.+si 69/107
ā.+si-sen 238/10
[=14]
āyīne-bīn (F) ayna gibi gören, aynayı gören
ā. 62/14
[=1]
āyīne-dār (F) ayna tutan
ā.-ı nur 67/33
[=1]
āyīne-dil (F) ayna gönüllü, gönlü ayna gibi parlak olan
ā. 141/40
[=1]
ʿāyişe (A) yaşayan, rahat yaşayan
ʿa. 82/45
[=1]
aylan- dolanmak, dönmek, devretmek
a. 119/49, 125/33, 180/20, 199/77
a.-ay 146/19, 149/26, 200/13, 217/26
a.-dı 186/14, 220/12
a.-gende 91/25
a.-gey 89/35, 197/45, 198/28
a.-gey mü 127/18
a.-gin 119/17, 159/2, 230/6
a.-ıp 5/5, 27/41, 92/40, 101/5, 118/23, 119/52, 122/6, 125/10, 127/26, 173/29, 174/11, 178/52, 180/22, 236/71
a.-maḳ 226/83
[=33]
aylik otuz günlük
a. 241/82
[=1]
ʿayn (A) göz; aslı, kendisi; kaynak, pınar
ʿa. 11/9, 57/60, 62/38, 127/42, 165/6
ʿa.-ı bāzārī idi 30/24
ʿa.-ı gülzār eyle- 216/13
ʿa.-ı idrāk 27/13
ʿa.-ı istifāde 176/3
ʿa.-ı iş 155/23
ʿa.-ı kāst 11/25
ʿa.-ı kül bol- 58/46
ʿa.-ı luṭf 158/8
ʿa.-ı menzilgāh-ı şek 14/13
ʿa.-ı müşg 23/30
ʿa.-ı nār 190/26
ʿa.-ı nisbet 24/13
ʿa.-ı nūr 66/45
ʿa.-ı riyā 54/27
ʿa.-ı sīret 236/27
ʿa.-ı zü'l-celal 166/20
ʿa.+ım 227/21
[=22]
ʿaynakī (A+F) gözlüklü
ʿa. 9/6
[=1]
ʿayn-bāz (A+F) göz oynatan
ʿa. bol- 81/122
[=1]

ʿayn-der-ʿayn (A+F+A) bizzat gözün kendisi
ʿa. bol- 81/122
[=1]
ayni- pörsümek, bozulmak, kötüleşmek
a.-genler 149/27
[=1]
ayrıl-
a. 167/7
a.-a-sen 44/40
a.-ay 39/13, 97/32, 124/52, 200/4
a.-dı 170/32
a.-dılar 3/27, 237/46
a.-dın͡g 185/13
a.-dın͡gız 112/48
a.-ın͡g 227/12
a.-ıp 3/59, 3/71, 8/67, 124/65, 124/65, 156/17, 156/17, 186/87, 233/8
a.-ıpdur 1/97
a.-ma 21/13
a.-madı 23/46, 36/20, 124/64, 148/24, 226/11, 243/63
a.-madım 111/13
a.-maġdur 218/19
a.-magey 50/9
a.-magin 48/58, 57/66, 80/28, 92/20, 124/24, 237/26
a.-mas 139/6, 240/42
a.-mayın 236/83
a.-ur 96/12, 134/16
[=43]
ayru ayrı
a. 81/78
[=1]
ʿayş (A) yaşama
ʿa.+ıdın 205/30
[=1]
ayt- söylemek, demek
a. 8/71, 8/71, 9/8, 9/9, 9/9, 16/3, 16/3, 47/25, 66/20, 73/62, 97/19, 97/19, 120/37, 120/37, 171/39, 204/21, 204/21, 207/34, 216/6, 217/25, 217/25, 220/7
a.-a bir- 5/9, 12/32, 81/68, 114/16, 164/17, 241/32, 243/53, 243/54
a.-a-men 82/14, 90/13, 90/19, 90/19, 90/22, 90/23, 103/8, 106/83, 110/9, 117/18, 119/26, 163/18, 184/1, 214/9, 216/5
a.-a-miz 155/15
a.-a-sen 66/38, 69/53, 120/15, 120/16, 156/27, 156/27, 165/34, 173/32, 192/2, 207/16
a.-a ber- 9/10
a.-adur 22/12, 22/12, 35/14, 62/3, 62/4, 106/28, 126/35, 126/35, 131/20, 165/14, 165/14, 225/7, 236/78, 243/29
a.-ar irdi 178/14
a.-arsiler 227/32
a.-ay 57/81, 60/17, 60/37, 60/40, 70/12, 76/13, 77/20, 81/36, 82/32, 211/16, 243/27, 243/56
a.-ay-men 81/84
a.-ayın 60/3, 71/7, 76/20, 79/7, 90/12
a.-dın͡g 18/12
a.-ġıl 225/15, 226/88
a.-ın͡g 119/105
a.-ın͡glar 12/15, 120/6, 197/17
a.-ıp 33/13, 37/15, 105/38
a.-ıp irdi 48/10
a.-ıp irdim 90/30, 226/29
a.-ıp irdin͡g 112/44
a.-ken 69/23, 191/24
a.-ken-sen 191/24
a.-kende 204/32
a.-keni 62/48, 76/9
a.-kenim 237/83
a.-kenin 207/14, 242/9
a.-kenin͡g 225/12
a.-kenlerini 1/84, 81/103
a.-kenlerni 134/9
a.-key 1/39
a.-key-sen 66/4
a.-kil 160/7
a.-kin 35/5, 66/13, 66/16, 73/2, 76/7, 90/16, 97/56, 141/46, 178/54,

ā. ḳıl- 165/30, 243/5
ā. ol- 39/14
ā.+dur 51/9, 73/45
ā.+miz 225/29
ā.+sen 81/119, 81/125, 138/13
[=17]
āzāde (F) hür, serbest
ā. 45/30, 89/11, 111/4, 146/9, 172/1, 205/40, 207/19, 207/60, 226/60, 237/3
ā.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 197/1
ā.+lerni 21/2, 21/17
ā.+m 97/65, 97/67
ā.+ni 237/5
[=16]
āzādī (F) hürlük, serbestlik
ā. 44/24, 89/49, 133/19, 162/37, 243/4
ā.+dür 49/2
[=6]
āzādlik (F+T) hürlük, serbestlik
ā.+dür 104/21
[=1]
aʿẓam (A) daha büyük, en büyük
a. 29/1, 39/60, 62/13, 82/16, 106/85, 186/45, 242/21
a.-ı aʿżā irür 210/3
a. ḳıl- 211/7
a.+dın 138/8
a.+dur 214/14, 227/25, 231/6
a.+ı 212/6
[=14]
āzār (F) incitme, kırılma, tekdir
ā. 129/4, 197/18
ā. ber- 21/4
ā. bir- 58/41, 76/28, 91/23
ā.-ı ḫalḳ 234/20
ā.-ı kes bol- 103/24
ā. kör- 37/12
ā.+ge 142/6
ā.+ı 21/3, 36/6, 76/29, 185/9
ā.+ıñgem 193/54
ā.+ını 76/6, 129/4
ā.+nı 124/48
ā.+nı kör- 58/42
[=19]
ʿazāzīl (A) iblis, şeytanın melek olduğu dönemdeki adı
ʿa. 15/25, 30/9, 50/7, 50/8, 50/67, 93/6, 119/25, 128/6, 197/20
ʿa.-i laʿīn 145/25
ʿa.-i merdūd bol- 46/5
ʿa.+dür 89/36, 106/37
ʿa.+ge 105/34
ʿa.+ni 133/27
[=15]
Āzer (k.a) Hz. İbrahim'in babası veya amcası
Ā. 11/26, 11/27, 11/43, 63/30, 65/10
Ā.+din 11/10
Ā.+i 11/29
Ā.+ni 65/9
Ā.+sen 11/40
[=9]
Āzerī (F) Azer'e ait, Azer'le ilgili
Ā. 11/37
[=1]
ʿaẓīm (A) büyük, ulu, iri
a. 50/64, 91/36, 136/14, 150/14
[=4]
ʿazīmet (A) gitme, gidiş
ʿa. 105/15
[=1]
ʿazīz (A) muhterem, sayın
ʿa. 32/1, 41/1, 41/15, 70/13, 127/46, 141/16, 148/25, 153/6, 155/5, 157/27, 172/9, 186/59, 186/81, 197/4, 199/78, 205/28, 214/12, 220/20, 221/2, 226/9
ʿa. eyle- 156/21
ʿa.-i merd-ı rah 235/1
ʿa.-i muteber 146/1, 193/65, 199/1
ʿa. it- 75/9, 80/15
ʿa. ḳıl- 106/82
ʿa. tut- 226/146, 242/54
ʿa.ü'l-ḳadr 150/25
ʿa.ü'l-vakt 21/5, 31/25
ʿa.+idiñg 157/25

ʿa.+im 14/35, 48/39, 178/104, 198/52, 205/20, 237/85
ʿa.+ler 17/9, 37/15, 175/5, 186/100, 222/9
ʿa.+lerġa 226/12
ʿa.+lerge 43/16
ʿa.+lerni 121/6
ʿa.+ni 168/6, 218/3, 236/25
[=51]

ʿazīzī (F) aziz bir kişi
ʿa. 235/18
[=1]

ʿazm (A) kasıt, niyet, karar
ʿa.-i aḳlī 221/12
ʿa.-i pāk 147/8
ʿa.-i pīr 119/71
ʿa.-i rāhı ḳıl- 118/2
ʿa.-i şikār ḳıl- 125/8
ʿa.-i ʿuḳbā ḳıl- 89/69
ʿa. it- 151/24, 242/6
ʿa.+imdür 170/18
[=9]

azmāyiş (F) tecrübe, deneme
a. eyle- 69/53
a. ḳıl- 61/1
[=2]

ʿAzrā'īl (A) Dört büyük melekten biri.
ʿA. 52/21, 167/1
ʿA. turur 67/29
ʿA.+ġa 242/72
ʿA.+ge 3/2
[=5]

ʿāzürde-dil (F) gönlü kırılmış, mahzun
ʿā. 163/7
[=1]

-B-

bā-āb-rū (F) yüz suyu ile; onurlu
b. 91/29, 111/1
b. bol- 93/14
[=3]

bā-ʿadālet (F+A) adaletli; adaletle
b. 97/1, 141/133
[=2]

bā-ʿamel (F+A) amelli
b. 20/29, 20/29
b.+ni 96/7
[=3]

bāb (A) kapı; bölüm; mevzu, konu
b. 1/80, 65/5, 124/45, 165/27, 237/42
b.-ı ḫilāf ḳıl- 14/17
b.-ı himmet 237/60
b.-ı raḥmet 125/21
b.+dur 14/34
b.+ı 81/34
b.-ı-men 179/38
b.+ıda 11/57, 31/22, 42/16, 57/20, 63/11, 69/75, 76/1, 82/1, 99/23, 103/11, 126/4, 126/16, 172/5, 179/44, 191/27, 212/16, 213/15, 214/17, 241/58, 242/40, 242/44, 242/63, 243/2
[=34]

bābā (F) baba, ecdat; manevi önder, şeyh
b. 149/15, 178/38, 242/77, 242/79
b. vü ecdād 89/51
b.-yı Ādem 181/3
b.-yı kelān 217/24
b.-yı men 171/23
b.+larım 178/12, 178/28, 227/25
b.+larımdındur 178/30
b.+sı 178/6
[=13]

bā-berekāt (F+A) bereketli
b. 208/8
[=1]

bā-bīl (F) bel ile
b. ü külend 174/2
[=1]

bāc (F) haraç, vergi
b. eyle- 12/30, 48/8
[=2]

bā-cūş (F) coşku ile, coşkulu
b. u ḫurūş 157/23
[=1]

bād (F) yel, rüzgar

b.-man͡g mı 2/6
b.-p 15/30, 120/11, 120/19, 142/8, 206/17
b.-p irdi 174/2
b.-pdur 119/70, 128/6
b.-r 131/33
b.-r idi 227/45
b.-r irdi 11/25
b.-rda 110/7
b.-sa 29/2
b.-san͡g 113/6
b.-sun 35/28
b.-y 122/3
b.-ydur 124/14
[=41]
baġlan- bağlanmak
b.-dı 89/61, 217/15
[=2]
baġlıḳ bağlı, bağlanmış
b. 207/50
[=1]
baġ(ı)r bağır, yürek, ciğer
b.+ı 171/13, 178/108, 199/46
b.+ıdur 222/6
b.+ım 149/7, 157/28
b.+ımnı 149/13, 241/44
b.+ın͡g ḫūn ḳıl- 63/16
[=9]
bahā (F) kıymet, bedel, değer
b. 39/37, 51/16, 52/4, 80/12, 127/27, 176/9
b.-yı cān idi 141/81
b.-yı ḫavż-ı kevs̱er 17/18
b.+nı 237/38
b.+sı 92/14, 152/9, 190/8, 195/7, 208/7
[=14]
bā-ḫaber (F+A) haberli
b. 39/22, 39/22, 39/33, 52/9, 61/6, 80/22, 81/32, 135/8, 171/37, 173/3, 225/37, 226/140, 241/61
b. bol- 3/31, 27/23, 33/2, 45/14, 57/58, 65/15, 72/4, 80/11, 94/6, 99/26, 112/54, 119/101, 131/40, 136/17, 141/49, 156/43, 162/59, 163/9, 171/12, 179/26, 216/15, 227/59, 237/52
b. irdi 241/52
b. ḳıl- 156/35, 217/30
b. ol- 81/48
[=40]
bahādır (F) cesur, yiğit
b. u dilir 53/6
[=1]
bahār (F) bahar mevsimi, ilk yaz
b. 4/4, 18/5, 25/11, 88/39, 155/7, 170/38, 236/33
b. bol- 193/28
b.-ı nūr-ı Ḥaḳ 171/45
b.-ı ʿömr 223/10
b.-ı ʿömr ötker- 57/8
b.+ın͡g 6/9
[=12]
bahārī (F) baharla ilgili
b. 57/9
[=1]
Bahā'üddīn (k.a) Orta Asya'da tasavvufun gelişmesinde büyük etki yapmış olan ve Nakşibendîliğin kurucusu, Şah-ı Nakşibend Muhammed Bahaeddin olup, 1389 yılında ölmüştür.
B. ḳıl- 134/5
[=1]
bahāyim (A) dört ayaklı hayvanlar, canavarlar
b. 26/11
[=1]
bā-ḥaẓ (F+A) sevinçli, mutlu, zevkli, talihli
b. 80/29
[=1]
bā-hem (F) bir arada, birlikte, beraber
b. bol- 236/25
b.+dü 149/28
b.+dür 115/3
[=3]
baḫışla- (F+T) ihsanda bulunmak, bağışlamak krş. **baḫşla-**
b. 166/31
b.-p-men 97/14
[=2]
baḫīl (A) hasis, cimri, tamahkar

b. 31/14, 39/65, 57/50, 189/6, 243/15
b.+de 37/14
b.+ni 6/15, 175/7
[=8]
bā-himmet (F+A) himmetli, himmet sahibi
b. 119/64, 218/35
[=2]
baḥr (A) deniz
b. 8/1, 20/41, 49/19, 69/87, 69/113, 82/45, 93/4, 111/14, 117/8, 226/44, 242/74
b.-i baḫşāyiş 190/15, 199/75
b.-i beḳā 102/6, 218/28
b.-i bī-pāyān 82/44, 225/11, 226/75
b.-i cūd 206/8
b.-i ġayb 88/19
b.-i ḥāl 218/33
b.-i Mebde-i Nūr 108/9, 208/9
b.-i raḥmet 1/24, 77/11, 152/9, 206/9
b.-i raḥmet irür 10/17
b.-i vaḥdet 164/10
b. irür 114/19, 142/9
b.+de 93/10, 214/7, 239/3
b.+din 1/45, 11/63, 45/45, 50/24, 100/8, 175/9, 199/60, 227/41
b.+ġa 65/34
b.+ge 27/45, 50/61
b.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) ḳıl- 35/55

b.+ige 11/48, 128/9, 168/9, 175/9, 188/9
b.+ide 33/17, 119/89, 238/5
b.+idin 48/69, 50/57, 216/15, 230/7
b.+iġa 208/6
b.+ini 43/15, 202/9
b.+men 242/50
b.+ni 21/18, 50/61, 151/25
[=65]
baḥrsız (A+T) denizsiz, denizi olmayan
b. 234/31
[=1]
baḥs̱ (A) konuşulan şey, söz
b.+dur 57/85
[=1]
baḫş (F) bağış, ihsan
b. bol- 124/55, 124/55
b. eyle- 216/17
b. it- 20/28, 49/24
[=5]
baḫşāyiş (F) bağışlayış, ihsan ediş, veriş
b. 39/72, 41/31, 100/7, 190/15, 199/75
b.-i derd 22/10
[=6]
baḫşende (F) veren, ihsan eden, bağışlayan
b.+dür 89/60
[=1]
baḫşla- (F+T) ihsanda bulunmak, bağışlamak krş. **baḫışla-**
b. 166/31, 182/8
b.-dılar 162/57
b.-dım 124/31
b.-gin 139/7, 237/61
b.-maḳ 134/6, 237/82
b.-r 97/59, 125/15, 170/38, 170/39, 196/3, 205/38
b.-sa 240/43, 240/43
b.-y 176/2
[=17]
baḫt (F) talih, kader, kısmet
b. 105/44, 127/31, 164/6, 172/12, 193/4, 226/94
b.-ı ḫoş-iḳbāl 157/51
b.+dın 237/62
b.+ımdın 93/3, 112/4
b.+ın 43/13
b.+ıñ͡gnı 42/40
b.+ını 218/8
[=13]
bā-ḫurūş (F) coşkulu, çağıltılı
b. 236/9
[=1]
bā-hūş (F) akıllı, aklı başında

b. 52/9, 78/9
[=2]
bā-ḥużūr (F+A) huzurlu; huzurla
b. 64/10, 110/4, 150/8, 155/10, 240/21, 242/81, 242/82
b. bol- 154/9, 170/37
b.+ı 150/11
[=10]
bā-hüner (F) hünerli
b. 233/1
[=1]
baḫye (F) dikiş, teyel
b. 157/31
b.-i īmān 178/84
b.-i kār 157/9
[=3]
baḫye-dūz (F) dikiş diken
b. 157/31
[=1]
bā-ıżṭırāb (F+A) ızdıraplı, elemli, sıkıntılı
b. 145/3
[=1]
bā-idrāk (F+A) anlayışlı, anlayışı yerinde
b. bol- 19/10
b. ir 11/5
[=2]
bā-iḫlāṣ (F+A) ihlaslı, temiz, doğru
b. ḳıl- 204/39
[=1]
bā-iḥtiyāṭ (F+A) ihtiyatlı, tedbirli
b. 236/1
[=1]
bā-iḳbāl (F+A) bahtlı, talihli, mutlu
b. 90/27
[=1]
bā-īmān (F+A) imanlı, inançlı
b. 19/1, 49/11, 186/95, 186/96, 226/111
b. bol- 19/10
b.+dur 39/8
b.+ge 140/28
[=8]
bā'iṡ (A) sebep olan, icabettiren
b.-i evḳāt 155/3
b.-i bünyādkār 236/2
b.-i feryād u efġān 8/18
b.-i gürg ü daġal 172/40
b.-i kāhiş 165/11
b.-i men 64/3
b.-i sen 226/34
b.-i şehvet+iken 191/24
b.-i şükr 207/14
b.+din 13/15, 202/2
[=11]
bā-iştiyāḳ (F+A) iştiyaklı, göreceği gelen
b. 1/86
[=1]
bā-i'tiḳād (F+A) itikatlı, inançlı
b. 81/57
[=1]
bāk (F) korku, sakınma, kaygı
b. 240/34, 240/44
[=2]
baḳ- bakmak
b. 45/33, 135/7
b.-a-men 69/10
b.-aram 242/64
b.-ġan 215/26
b.-ıñg 172/11
b.-ıp 91/22, 184/18
b.-ma 42/40, 176/6, 236/45
b.-madı 236/22
b.-magin 179/24
b.-maḳ 172/42
b.-may 48/8
b.-maydu 198/33
b.-sa 199/11
b.-tım 13/9
[=18]
bā-ḳadr (F+A) değerli, itibarlı
b.+dür 82/36
[=1]
bā-kerāmet (F+A) kerametli, keramet sahibi
b. 137/2
[=1]
bāḳī (A) daimî, kalıcı

b. 14/18, 41/25, 50/61, 52/18, 52/13, 57/69, 69/96, 69/110, 69/115, 81/70, 90/22, 169/5, 226/41
b. bol- 14/8, 162/52, 236/94
b. idi 217/12
b. irür 58/67, 81/45, 81/45, 224/5
b. kal- 1/34, 20/34, 57/68, 167/2, 171/31, 199/38, 199/40, 213/9
b.+dü 14/14
b.+dür 11/18, 27/7, 40/9, 62/51, 79/23, 119/20, 164/21, 197/36, 213/11, 236/94, 236/94
b.+ydi 217/13
[=41]

bākire (A) bakire, kızoğlan kız
b. 27/58, 141/149, 157/29
[=3]

bāl (F) kanat, kol
b. u per 35/23, 100/7, 133/15, 204/30, 226/39, 238/7
[=6]

bala yavru
b.+m 16/15, 16/15, 67/15, 67/15, 67/24, 67/24, 131/10, 149/6, 157/25, 157/25, 186/2, 229/2
b.+nı 56/17
[=13]

bālā-ger (F) yüce iş yapan, yüksek iş yapan; bir evin ana direği
b. 193/5
[=1]

balçıġ balçık, çamur
b. 194/8
[=1]

balġam (A) vücutta farz olunan dört unsurdan biri
b. 57/5
[=1]

bāliġ (A) bülüğa eren, reşit; erişmiş, vasıl olmuş,
b. 81/26
b. bol- 11/59
b. eyle- 57/71
b. imes 11/30
b.+am 242/31
b.+dur 11/31
b.+dü 11/58
b.+ı 38/8
[=8]

bālīn (F) yastık
b. 152/6
b.+i 240/20
b.+ni 240/24
[=3]

bām (F) çatı, dam, kubbe
b.+ıñġdın 89/50
b.+ını 16/5
b.+nı 181/5
[=3]

bāmdād (F) sabah, sabahleyin
b. 35/3, 104/11, 135/9
[=3]

bāmdādī (F) sabah, erken
b. 133/7
[=1]

bā-nemek (F) tuzlu
b. 207/40
[=1]

bar var, mevcut
b. 1/8, 3/31, 6/8, 8/37, 8/62, 9/5, 9/5, 11/19, 11/66, 11/66, 14/2, 14/26, 14/27, 14/30, 15/40, 15/40, 17/7, 18/5, 20/40, 20/40, 27/25, 27/33, 30/3, 30/23, 31/21, 32/21, 32/22, 32/22, 33/5, 33/11, 34/12, 34/14, 34/14, 35/20, 35/26, 38/4, 40/4, 40/4, 40/4, 41/5, 41/20, 44/22, 46/10, 47/3, 47/3, 49/29, 50/29, 50/29, 50/39, 50/47, 50/47, 50/56, 51/7, 54/22, 54/26, 54/26, 56/10, 57/5, 57/32, 57/40, 57/45, 57/45, 57/61, 58/31, 58/31, 61/6, 62/20, 62/20, 63/12, 65/20, 65/46, 66/2, 66/3, 66/3, 66/43, 67/37, 69/60, 69/103, 75/5, 76/16, 79/9, 80/16, 80/22, 80/22, 82/22, 83/8, 91/8, 91/27, 94/1, 94/1, 94/1, 94/2, 94/3, 94/4, 94/5, 94/6, 94/7, 94/8, 94/9, 96/9, 97/62, 97/74, 97/74, 98/1, 99/8, 99/8, 106/1, 110/24, 112/20, 112/20, 112/21, 112/22, 112/25, 112/45, 113/8, 114/25, 117/10, 118/25, 119/45, 119/61, 120/22, 125/14, 125/23, 125/28, 131/17, 134/21, 135/6,

33/12, 33/13, 33/14, 33/15, 33/16, 33/17, 35/31, 35/31, 35/64, 38/12, 41/20, 44/18, 45/41, 48/9, 48/11, 49/12, 50/23, 50/61, 52/4, 52/15, 52/24, 54/18, 57/3, 57/53, 65/14, 65/23, 69/38, 73/7, 73/22, 73/33, 79/21, 81/124, 82/4, 82/23, 82/26, 83/6, 90/12, 91/42, 91/43, 99/32, 105/43, 106/32, 106/80, 112/52, 113/16, 114/2, 119/95, 126/36, 128/4, 136/6, 136/22, 137/5, 141/43, 141/121, 141/145, 145/25, 148/5, 148/18, 148/18, 149/29, 154/6, 155/30, 156/32, 156/43, 157/6, 157/16, 157/16, 157/29, 157/52, 159/5, 162/59, 164/21, 167/4, 168/7, 171/45, 178/21, 179/13, 182/4, 186/62, 196/3, 198/31, 199/16, 199/37, 204/37, 205/8, 205/41, 206/16, 207/23, 207/24, 211/2, 211/11, 211/13, 213/19, 215/20, 225/23, 225/33, 233/15, 234/15, 234/23, 234/49, 240/36, 240/37, 242/73

b.+ıça 1/14, 1/89, 27/59, 48/6, 107/3, 187/5, 189/2, 189/2, 193/16, 193/18, 193/35, 193/67, 193/67, 222/2, 242/32

b.+ıda 17/15, 42/38, 59/21, 88/47, 88/47, 89/58, 95/2, 95/3, 95/3, 100/6, 112/56, 185/12, 198/53

b.+ım 151/2

b.+ın 131/18

b.+ında 26/4

b.+ıñg 57/40

b.+ını 24/18, 65/25, 160/4

b.+men 5/5, 20/18, 35/64, 40/19, 43/17, 64/4, 66/30, 135/11, 135/11, 150/8, 150/12, 201/7, 214/3, 237/68, 237/72, 237/76, 241/38, 242/45

b. mıydı 131/16

b. midi 131/24

b.+miz 46/1, 93/4, 93/15, 113/25, 126/11, 126/34, 204/17

b. mu 60/3, 235/3, 237/4

b. mu-kin 156/38, 156/38, 204/15

b.+nı 66/33, 99/5, 237/34

b.+sen 8/58, 42/27, 81/44, 90/34, 103/17, 106/2, 113/29, 179/22, 233/4, 243/14

[=719]

bār (F) yük

b. 54/10, 237/27, 237/31

b.-ı beste 88/35, 193/83

b.-ı cām 170/23

b.-ı emānet 34/2, 49/30, 49/31

b.-ı evliyā 186/43

b.-ı fīl 105/16

b.-ı girān 92/9, 187/3

b.-ı günā 173/25

b.-ı īmān 54/13

b.-ı isyān 17/9, 173/24

b.-ı isyān-ı girān 92/40

b.-ı nisbet 45/2

b.-ı pür 44/44, 54/10

b.-ı raḥmet 189/4

b.-ı vezmīn 8/50, 15/23, 49/32, 193/71

b.-ı zillet 120/18

b. ḳıl- 112/14

b.+ı 88/47, 218/8, 218/10, 226/117

b.-ı nigū 166/4

b.+ıdur 53/16

b.+ıge 173/25

b.+ımıznı 54/13

b.+ıñg 218/11

b.+ıñg imes 166/4

b.+ını 3/33, 243/38

[=40]

bār (F) kere, defa

b. 90/30

[=1]

bār (F) meyve, yemiş

b.+ı 21/7

[=1]

bar- varmak, gitmek

b. 11/63, 12/34, 57/8, 82/3, 90/30, 97/56, 120/29, 129/3, 140/28, 158/15, 158/15, 166/6, 166/15, 198/23, 198/23, 241/42

b.-a-men 12/6, 12/18, 13/6, 42/25, 42/25, 77/11, 112/3, 124/20,

131/5, 147/8, 170/8, 170/8, 170/22, 218/13, 242/65, 242/65

b.-a-miz 88/35, 88/35, 185/32, 185/32

b.-a-sen 24/3, 66/39, 74/20, 98/7, 170/7, 170/13, 170/18, 171/21, 171/21, 193/83, 193/83, 194/4, 218/11

b.-a tur- 7/8, 11/66, 119/71, 144/7, 146/20, 219/9, 226/118, 237/50

b.-adur 26/11, 26/11, 39/48, 39/48, 53/19, 88/41, 88/41, 91/31, 112/19, 146/7, 146/7, 220/31, 220/31, 227/9, 240/17, 240/17, 243/20

b.-almas-miz (< bara almas-miz) 42/3

b.-alük 227/2

b.-ay 149/13, 237/12

b.-dı 11/44, 35/21, 48/46, 58/7, 63/2, 63/5, 66/6, 66/31, 69/25, 69/46, 69/49, 81/104, 90/29, 93/1, 97/58, 104/9, 114/3, 119/13, 119/25, 131/36, 138/5, 141/63, 149/3, 166/10, 166/12, 173/4, 173/11, 193/88, 200/5, 226/73, 227/38, 241/46, 241/47, 242/6, 242/19

b.-dılar 3/53, 24/1, 41/10, 120/12

b.-ġan 227/34

b.-gen 1/82, 126/39, 151/14

b.-gende 57/70

b.-gin 19/5, 58/6, 97/55, 122/2, 122/3, 131/10, 171/38, 240/21, 240/29, 241/24

b.-ġunça 242/20

b.-günçe 31/4, 153/9, 199/54

b.-ın͡g 36/14

b.-ıp 11/50, 66/13, 66/16, 66/20, 66/24, 69/12, 69/47, 120/6, 131/20, 141/130, 141/168, 150/4, 171/39, 173/13, 186/69, 190/21, 207/14, 207/33, 207/34, 207/41

b.-ıp al- 44/30

b.-ma 57/67, 145/31, 170/9, 170/15

b.-madı 71/10, 135/2, 140/20, 166/18, 166/18, 226/40

b.-maġdın 98/10

b.-magin 81/97

b.-sa 57/28, 93/12, 158/5, 184/32, 230/3

b.-sam 98/3, 151/4, 182/2

b.-san͡g 19/5, 25/2, 59/17, 66/4, 66/29, 66/32, 152/3, 180/27, 218/14, 219/11, 220/7

b.-san͡g'em (< barsan͡g hem) 81/97

b.-san͡gız 227/32

b.-ur 62/22, 92/19

b.-ur idi 16/1

b.-ur irdi 1/50, 5/1, 19/1, 23/15, 31/2, 35/11, 36/5, 42/10, 48/29, 89/2, 92/1, 99/1, 103/1, 110/1, 113/1, 114/1, 118/1, 118/3, 119/55, 124/12, 127/1, 135/1, 136/1, 146/1, 150/5, 156/37, 158/2, 163/2, 165/6, 170/6, 171/1, 185/5, 193/85, 200/1, 204/12, 212/1, 228/1, 242/1

b.-ur-men 170/14

b.-urda 33/2

b.-urdı 103/2

[=234]

bārān (F) yağmur

b. 18/6, 20/38, 104/5

b.-ı rahmet 35/41

b. irür 197/32

b.+ı 6/14

[=6]

bārānī (F) yağmurla ilgili

b. 118/5

[=1]

baraṣ (A) vücutta yer yer alaca lekeler meydana getiren bir hastalık

b. 217/20

[=1]

barça hepsi, bütün

b. 105/45

b.+dın 87/1

b.+nı 81/31, 81/56, 87/7

b.+sı 1/45, 20/9, 78/13, 78/14, 87/8

b.+sıdur 73/51

[=11]

bāre (F) defa, kez

b. 145/12, 145/12, 178/51, 178/51, 180/5, 180/5, 186/8, 186/8,

197/45, 197/45, 198/26, 198/26, 198/28, 198/28, 212/13, 212/13, 224/14, 224/14
b. bare 32/6, 64/14, 80/27, 89/35, 109/3, 186/90, 226/149
[=25]

bārekallāh (A) Allah mübarek etsin!
b. 27/27, 119/57, 162/51, 184/53, 242/19
[=5]

bārekallāhü'l-aẓīm (A) Yüce Allah mübarek etsin!
b. 242/37
[=1]

baras pars
b. 58/51
[=1]

bā-revġan (F) yağlı, parlak
b. 42/28
[=1]

bārgāh (F) izinle girilebilecek yer, çadır, yüksek divan
b. 215/24, 218/30
b.+ı 150/24
[=3]

bārhā (F) zaman zaman, sık sık
b. 30/14, 31/12, 51/6, 95/2, 103/17, 105/33, 118/18, 126/20, 178/18, 178/74, 180/24, 193/36, 199/65, 205/10, 215/14, 225/25, 226/56, 227/15, 234/9, 237/69, 242/51
[=21]

barı hepsi, tamamı krş**. barısı**
b. 65/28, 65/41, 81/49, 191/2
b.+men 101/7
[=5]

barısı hepsi, tamamı krş. **barı**
b. 1/5
[=1]

bārī (F) hiç olmazsa, bir kere
b. 58/16,
[=1]

Bārī (A) Allah
b. 63/7
[=1]

bārīk (F) ince, nazik, dakik
b. 44/15, 65/38, 175/1
b.+dür 193/71
b.+i 53/23
[=5]

bār-keş (F) yük taşıyan; sabırlı, tahammüllü
b.-i ḫalk-sen 46/14
b.+men 173/24
[=2]

bas- basmak
b.-a 112/5
b.-a-men 237/17
b.-adur 141/110, 207/56
b.-ardı 145/12
b.-arlar 43/16, 44/27
b.-ay 124/54
b.-ıp irdi 162/3
b.-ken 87/5, 215/37
b.-sa 221/18
b.-tı 30/27, 32/27
b.-tılar 31/4
[=15]

bā-saʿādet-mend (F+A+F) mutlu, mesut
b. 69/1
[=1]

basıl- basılmak
b.-may 17/11
b.-ur 145/15
[=2]

baṣīr (A) görüp anlayan
b. 26/13, 110/38, 193/7
[=3]

basṭ (A) yayma, açma, uzun uzadıya anlatma
b. 9/5, 163/23, 163/24, 164/9, 218/29
b. u ḳabż 193/13
b.+ıdın 217/8
[=7]

bā-sūz (F) hararetle, yanıp yakılarak
b.-ı cān 8/47
b. u güdāz 1/77, 73/28, 74/8, 81/70, 193/62
[=6]

baş baş

b. 199/76
[=1]
bat- batmak
b.-ken 213/14
[=1]
bā-tāb (F) güçlü, kuvvetli
b. u tebi 170/17
[=1]
bā-taḳvā (F+A) takva sahibi, müttaki
b. idi 141/3
[=1]
bā-te'ennī (F+A) temkinli, dikkatli hareket eden
b. ḳıl- 48/3
[=1]
bā-temīzī (F+A) temiz bir şekilde
b. 165/8
[=1]
bā-temkīn (F+A) temkinli, dikkatli
b. 237/23
b. bol- 124/40, 166/32
[=3]
bā-tevekkül (F+A) tevekkül sahibi, mütevekkil; tevekkül ile
b. 170/3, 170/4, 225/45, 236/93
b. bol- 236/92
[=5]
bā-tevfīḳ (F+A) Allah'ın yardımıyla
b. 48/20, 193/1
[=2]
baṭḥā (A) Mekke-i Mükerreme
b.+geçe 133/9, 162/24
[=2]
bāṭıl (A) boş, beyhude, yalan, çürük
b. 193/10
b.+dur 11/37
b.+ge 39/65, 163/34
[=4]
bāṭın (A) iç, iç yüz Tas. Salikin kalbi ve iç dünyası
b. 11/44, 31/14, 42/25, 45/40, 48/3, 48/11, 56/13, 59/6, 62/1, 64/22, 73/53, 132/11, 199/3, 214/23, 234/3, 234/45, 236/16, 240/37, 241/88
b.-ı ālūde 52/6
b.-ı şer'-i şerīf 48/32
b.+da 3/28, 25/8, 40/22, 69/65, 75/11, 78/16, 178/76
b.+em 242/25
b.+ġa 227/16
b.+ı 20/15, 120/17, 237/6, 240/36
b.+ıda 106/13, 110/29, 119/45
b.+ıġa 240/26
b.+ımnı 73/44
b.+ıñ͡g 42/41, 62/32, 76/17
b.+ıñ͡ga 69/28
b.+ını 17/3, 56/8
b.+larnı 243/19
[=46]
baṭn (A) karın
b. 99/21
b.-ı neheng 242/57
[=2]
bā-ümīdī (F+A) bir ümitle
b. 118/13
[=1]
bā-vaḳt (F+A) zamanlı, zamanında
b. 178/116, 200/8
[=2]
bā-vefā (F+A) vefalı
b. 234/9
b.+nı 209/3
[=2]
bā-vehm (F+A) kuruntulu
b.-i gūr 178/45
[=1]
bāver (F) tasdik, inanma; sağlam, pek doğru
b. 217/25
b. ḳıl- 131/18, 131/21, 172/26
[=4]
bā-vezmīn (F+A) ağır
b. 182/6
[=1]
bā-vücūd (F+A) böyle iken, bunula birlikte
b. 157/12
[=1]
bayağı önceki, biraz önceki krş.
bayaki
b. 48/22

[=1]
bayaki önceki, biraz önceki krş.
bayaġı
b. 1/84, 8/16, 23/27, 31/20, 35/21, 64/12, 66/8, 66/28, 66/31, 69/65, 77/13, 80/18, 81/103, 91/12, 106/25, 106/31, 106/46, 111/11, 112/27, 119/50, 119/79, 120/9, 124/19, 124/64, 131/6, 131/20, 141/40, 165/20, 165/33, 180/8, 184/30, 184/54, 219/4, 226/10, 233/11, 234/34, 234/47
[=37]
bā-yed (F+A) kuvvetli, kudretli
b. 170/32
[=1]
Bāyezid (k.a) Bayezid-i Bestami, Büyük mutasavvıflardan olup Miladi 777 yılında İran'ın Bistam kasabasında doğmuştur. Ölüm tarihi ise kesin olmamakla beraber 851 olarak söylenmektedir.
b. 84/1, 84/4, 103/25, 236/35
b.-i vakt 79/9
b. ḳıl- 134/4
b.+din 119/70
b.+ni 25/9, 84/2
[=9]
baylan- bağlanmak
b.-gen 5/2
[=1]
bāz (F) gerisin geriye; tekrar yeniden
b. 3/23, 3/56, 3/56, 8/53, 11/30, 12/23, 15/8, 23/31, 27/41, 40/17, 42/35, 43/7, 44/18, 44/42, 46/3, 49/29, 54/28, 57/32, 58/24, 61/5, 63/7, 64/13, 66/7, 66/24, 66/34, 66/48, 69/52, 71/16, 73/11, 73/28, 74/8, 74/12, 74/19, 76/13, 77/6, 79/3, 81/48, 81/52, 81/73, 81/73, 81/101, 81/109, 81/111, 81/113, 81/114, 81/129, 88/39, 105/25, 106/27, 106/38, 112/4, 112/36, 112/42, 114/11, 119/72, 125/23, 126/26, 135/29, 140/16, 155/17, 157/9, 162/15, 162/16, 163/35, 163/35, 165/23, 166/29, 166/30, 170/11, 170/12, 170/17, 180/19, 184/29, 191/20, 198/27, 199/50, 207/54, 207/66, 212/18, 213/13, 215/13, 217/29, 218/2, 226/15, 226/27, 236/25, 236/79, 241/18, 241/41, 241/44, 241/68, 241/79, 241/88, 241/88
b. ḳıl- 125/21
[=95]
bāz (F) doğan, atmaca, şahin
b.+em 141/30
[=1]
bāzār (F) pazar, alış veriş yeri
b.-ı baḫt 164/6
b.-ı te'ḫīr 91/11
b.+dın 162/28, 227/35
t.+e 190/8
b.+ge 24/1
b.+ı 13/3, 21/1, 21/1
b.+ıda 27/2, 97/65, 119/42, 242/46
b.+ıdın 21/1, 163/11
b.+ıdur 171/34
b.+ıge 3/60, 39/74, 124/24, 143/7, 179/27
b.+ım 151/9
b.+ımız 148/21
b.+ın 37/3
b.+ıñġa 8/24, 226/35
b.+ıñġa bol- 149/18
b.+ını 3/44, 15/42, 33/4, 119/2, 179/27
b.+ıġa 215/38
b.+nı 141/100
[=34]
bā-zār (F) ağlamalı, ağlayarak
b.-ı nikāh 173/10
[=1]
bā-żarar (F+A) zararlı
b. irmiş 60/22
[=1]
bāzārī (F) pazara ait, pazarla ilgili
b. 30/24
[=1]
baz'em (F) (<bāz hem) gerisin geriye; tekrar yeniden
b. 110/30, 141/30, 241/32, 242/84
[=4]

bāz-geşt (F) geri dönme
b. ḳıl- 1/29
[=1]
ba‘żı (A) birazı, bir kısmı, bazı
b. 3/59, 3/67, 3/67, 3/71, 3/71, 3/72, 3/72, 14/22, 14/26, 14/27, 14/30, 14/32, 14/32, 20/25, 20/25, 28/17, 28/17, 31/14, 39/55, 39/55, 39/58, 42/5, 42/5, 44/25, 44/25, 45/24, 50/16, 50/16, 54/16, 54/16, 54/18, 54/18, 54/18, 54/21, 54/21, 54/22, 67/35, 75/2, 79/12, 79/26, 79/26, 91/42, 213/11
b.+ge 3/53, 106/69, 164/14
b.+lar 3/54, 57/18, 73/38, 73/38, 186/33, 213/19, 218/2, 226/126, 240/36, 240/37
b.+large 9/5, 9/5, 45/35, 106/64, 164/14
b.+larnı 14/22, 14/26, 14/28, 14/29, 14/31, 106/62, 106/63, 106/65, 106/66, 106/67, 106/68, 106/70, 106/71, 106/74, 169/12
b.+n͡gız 112/46
[=77]
bāzī (F) oyun, eğlence
b. 52/17
b. eyle- 52/17
[=2]
bāzīger (F) rakseden, oyun oynayan, köçek
b.+i 155/2
[=1]
bāzū (F) kolun omuz ile dirsek arasında kalan kısmı, pazu
b.-yı Ḥaydar 9/4
b.+n͡ga 119/57, 119/57
[=3]
bāzū-bend (F) kolbağı, pazubent
b. 162/15
[=1]
bā-zūr (F) zorla
b. 173/10
[=1]
be (A) Arap alfabesinin ikinci harfi
b. 62/22
[=1]
be-āmennā (F+A) “amenna” ile, inanarak, “biz inandık” diyerek
b. 215/12
[=1]
be-bāṭın (F+A) batına, batında
b. 17/17
[=1]
becā (F) yerinde, uygun
b. 23/12, 51/3, 126/20, 162/4, 185/25, 242/3
[=6]
be-cān (F) candan, canla, cana
b. 27/60, 39/1, 42/9, 203/5, 211/1, 217/1
b. ḳıl- 203/2, 205/15
[=8]
be-cidd (F+A) ciddî, gerçek; cidden, gerçekten
b. 45/4
[=1]
be-cūş (F) çoşkun bir şekilde
b. 190/15, 199/75
b. ḳıl- 193/92
[=3]
beçe (F) insan veya hayvan yavrusu
b. 63/6, 63/8
b.-i deh-sāle 63/14, 89/37
[=4]
bed (F) kötü, fena, yaramaz, çirkin
b. 11/7, 11/35, 14/7, 18/3, 19/3, 22/16, 25/4, 30/33, 40/13, 40/22, 40/23, 42/12, 42/15, 42/28, 44/12, 49/10, 50/25, 50/26, 50/30, 50/54, 91/18, 91/19, 94/4, 98/4, 99/26, 99/28, 106/17, 140/11, 140/17, 141/56, 141/97, 141/127, 143/1, 155/13, 157/47, 172/7, 178/76, 184/63, 197/5, 218/27, 234/3, 234/41, 234/41, 234/41
b. bed 91/12
b. bol- 22/16, 40/10, 42/22, 48/36, 48/37, 48/51, 99/30, 117/21, 117/28, 132/12, 141/126, 141/134, 153/7, 226/7, 226/148, 227/36
b. idi 227/36
b. irdi 19/3

b. ḳıl- 1/9, 117/28, 140/17, 141/117
b. ü nik-i cihān 29/9
b.+din 65/20, 99/26, 141/123, 144/3, 179/12, 234/11
b.+dür 200/4
b.+ġa 226/7
b.+ge 17/1, 18/2, 42/22, 65/21, 97/12, 132/12, 141/134, 153/7, 161/2
b.+i 3/34, 41/5, 42/17, 50/31
b.+idin 41/6
b.+in͡gni 123/2
b.+ler 23/33, 41/26, 148/22
b.+lerdin 39/76
b.+lerge 148/19
b.+lerni 121/3, 148/10, 226/58, 237/10
b.+ni 1/99, 7/8, 11/32, 14/9, 32/1, 40/12, 50/25, 65/21, 69/94, 94/2, 99/31, 104/1, 112/46, 114/9, 117/21, 117/28, 153/4, 156/2, 183/2, 234/22, 234/23, 234/38, 237/76
[=122]

bed-aẖter (F) yıldızı, talihi kötü olan
b. 157/47
[=1]

bed-āmās (F) insan vücudunda hasıl olan şiş ve kabarcık
b. 160/1
[=1]

bed-baẖt (F) bahtsız, bahtı kara, talihsiz
b. 96/12, 111/18, 180/2, 243/34
b.+dur 150/31
b.+nı 120/20
b.+sen 243/32
[=7]

bed-bū (F) fena kokulu, kötü kokan
b.+lar 42/20
[=1]

bedel (A) karşılık, karşı; bir şeyin yerine tutulan
b. 35/35, 233/14
b. eyle- 45/25
b. ḳıl- 137/17, 213/22, 224/12, 233/9, 236/91
[=8]

beden (A) gövde, vücut, ten
b. 28/19, 32/6, 127/2, 141/75, 210/3, 215/32, 240/12
b. bol- 57/83
b.+de 187/5
b.+din 38/2
b.+ini 14/14
b.+ni 114/22, 220/23
[=13]

be-der (F) dışarı
b. 88/17
[=1]

be-derd (F) dertli, derde, dertle
b. 8/73
[=1]

be-devlet (F+A) mutlu
b. bol- 226/99
[=1]

bed-giyāh (F) kötü bitki, yabanî ot
b. 3/15, 27/29
[=2]

bed-gümān (F) fena şüphede bulunan, kötü zanda bulunan
b. 1/33, 20/43, 217/24
b. bol- 18/39, 19/5, 20/37, 101/7, 142/5, 234/26
[=9]

bed-ẖāh (F) her işin kötü olmasını isteyen
b. irür 141/120
[=1]

bed-ḥāl (F+A) hali kötü, düşkün
b. 15/40, 50/53
b.+dür 16/10
[=3]

bed-ḥālān (F+A) hali kötüler, düşkünler
b.+dular 14/3
[=1]

bed-ḥallik (F+A+T) düşkünlük, kötü hallik
b.+ni 15/42
[=1]

bed-hevā (F+A) kötü istekli, arzusu iyi olmayan
b. 124/1
[=1]

bed-ḫūy (F) kötü huylu, huysuz,
b.+ı 99/25
[=1]
bedī (F) kötülük
b. 102/2, 106/80, 186/77
[=3]
bed-kār (F) işi, hareketi kötü; işi, hareketi fena kimse
b.+ge 141/82
[=1]
bed-kārlıḳ (F+T) işi, hareketi kötü olma hali
b.+dın 234/34
[=1]
bed-kīş (F) dinsiz
b. 100/3
[=1]
bed-licām (F) asi, serkeş, söz dinlemeyen
b. 174/1
[=1]
bed-meşām (F) kötü kokulu, kokusu kötü kimse
b. 22/14
[=1]
bed-mū (F) kötü kıllı, kötü huylu
b. 106/37
b.+du-sen 217/5
[=2]
bed-nām (F) kötü namlı, namı kötü kimse
b. 30/10
b. bol- 48/48
b. it- 39/64
b.+dur 103/16, 111/8
b.+ı 48/53, 158/3
[=7]
bed-naẓar (F+A) kötü görüntülü, çirkin
b. bol- 143/4
[=1]
bed-niyet (F+A) kötü niyetli
b. 15/3, 141/41
[=2]
bedr (A) ayın on dördüncü gecesi, dolunay
b. 120/5, 203/7
b.-i münir 89/47, 215/4
b. ü münir irür 27/68
b.+dür 82/36
[=6]
bed-reg (F) aslı kötü, huysuz
b.+dedür 91/43
b.+din 225/46
b.+em 92/29, 103/19
b.+i (i: Farsça birlik ya'sı) 186/65
[=5]
bedreḳasız (F+T) kılavuzsuz, delilsiz
b. 46/4
[=1]
bed-rīv (F) hileci, hilekar
b.+ge 23/41
[=1]
bed-ṭabiʿat (F+T) kötü yaratılışlı, kötü huylu
b.+ke 121/1
[=1]
bed-ter (F) daha kötü, çok kötü, beter
b.+i 146/10
[=1]
bed-żamīr (F+A) kötü gönüllü, gönlü kötü
b. 203/11
[=1]
bed-zebān (F) ağzı pis, ağzı bozuk; kötü dilli
b. 153/6
b. bol- 142/6
b.+dın 159/1
[=3]
beġāyet (A) pek çok, aşırı, son derece
b. 1/74, 36/12, 141/1, 141/145, 165/26, 199/52, 205/28, 214/6, 227/27
[=9]
be-ġayr (F+A) gayra, başkaya, yabancıya
b. 13/1, 13/12
[=2]
be-ġayret (F+A) gayretle, gayretli bir şekilde, gayretli
b. 149/9
b.+ler 155/19
[=2]

be-Ḥaḳ(ḳ) (F+A) Hakk'a, Hak ile
b. bol- 50/55
b.-ı ḥürmet-i ẕāt-ı Celīl 234/30
b.-ı ẕāt-ı pāk 125/4
b.-ı ẕāt-ı pāk-ı kirdgār 199/61
[=4]
be-ḫayr (F+A) hayırlı, güzel, hayırla
b. it- 2/8
[=1]
behbūd (F) iyilik, sağlık, sıhhat
b. 49/18, 112/35, 140/14, 141/92, 221/7
b. it- 15/18
b. ḳıl- 143/3
b.+ı 236/57
b.+ıdın 226/106
b.+ıñ͡g 179/8
b.+ını 111/22, 205/31
[=12]
behem (F) toplu, bir arada, bir yerde, hep bir yere
b. 57/4, 172/3
[=2]
beher (F) her, her bir, her biri
b. 31/16, 42/2, 185/21, 237/87
[=4]
be-ḥıfẓ (F+A) korumaya, saklamaya
b.-ı perde-i ʿiṣmet 139/3
[=1]
behişt (F) cennet
b. 81/16, 107/8, 112/59
[=3]
Behlūl (k.a) Behlül-i Dana
bkz. **Behlūl-ı Dānā**
B. 236/48
B.-i mest 226/74
[=2]
Behlūl-i Dānā (k.a) Asıl adı Ebu Vehb Ömer Sayrefî olup Kûfe'lidir. Dânâ lakabıyla bilinir. Hârun Reşit zamanında Bağdat'ta yaşamıştır. Birçok garip halleri ile hakkında hikayeler rivayet edilir. Ermiş ve meczup bir kişiliktir. Ondan öğüt verici sözleri aktarılır. krş. Behlūl
B. 212/1
B.+ġa 226/62
[=2]
behr (A) uzaklık, mesafe; ümidin boşa çıkması
b.+i 108/5
[=2]
Behrām-ı Gūr (k.a) 421-438 yılları arasında İran-Sasani Devletinin hükümdarı olup hakkında pek çok hikaye anlatılmaktadır. Yaban eşeği avına düşkünlüğü nedeniyle yaban eşeği anlamındaki "Gûr" lakabıyla anılmıştır.
B. 113/16
[=1]
behre (F) hisse, pay, nasip
b. 18/25, 45/43, 97/21, 175/4, 215/1, 243/15, 243/52
b. al- 1/25, 1/44, 23/60, 45/42, 90/37, 112/19, 119/38, 170/23, 236/96
b. bir- 5/11
b.-i ṣayd 81/83
b.+ī (i: Farsça birlik ya'sı) 92/10, 105/39
[=19]
behresiz (F+T) nasipsiz, paysız, hissesiz
b. 243/15
[=1]
behrelig (F+T) nasipli
b. 184/48
[=1]
behrever (F) hisse ve nasibini almış
b. bol- 51/15, 80/13, 213/9
b.+dür 207/43
[=4]
beḳā (A) devam, sebat, evvelki hal üzere kalma, bakilik
b. 3/58, 225/35, 236/28
b.+dın 113/11
b.+dur 242/40
b.+ġa 218/28, 242/74
b.+ge 102/6
b.+nı 81/46, 159/7
[=10]
be-ḳahr (F+A) kahrile, kahırla

b. 145/2
[=1]
be-kār (F) iş üzerinde, kullanımda, işte
b. 9/4, 82/22, 88/38
b. bol- 220/9
[=4]
bel (A) belki
b. 198/34
b. irür 69/88
[=1]
belā (A) gam, keder, musibet, afet, ceza
b. 10/13, 37/13, 51/4, 69/88, 82/38, 146/16, 157/6, 178/40, 186/85, 198/54, 206/23, 226/19, 230/1, 230/4, 236/15, 243/50
b. bol- 60/26
b.-yı ʿavn irür 124/23
b.-yı cān idi 150/13, 157/45, 178/42
b.-yı cān iken 67/17
b.-yı cān irür 132/11, 140/13, 143/1, 186/101, 226/147
b.-yı derd 161/2, 199/59
b.-yı ikki cihān 108/4
b.-yı nā-gehān 186/98, 187/7, 187/7, 226/105
b.-yı nā-gehānī 94/6
b.-yı serkeşī 35/8
b.+dın 6/11, 178/93, 231/1
b.+dur 54/15, 125/28, 141/124
b.+ge 123/6, 131/1, 141/102
b.+lar 39/39, 114/26
b.+nı 83/5, 97/71, 158/2, 198/9
b.+sıdın 243/50
[=56]
be-lāf (F) lafla, laf ile
b. 113/5
[=1]
belāġat (A) iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme
b. 62/22, 110/20
[=2]
Belʿam (k.a) Belam-ı Baur
bkz. **Belʿam-ı Bāʿūr**
b. 101/2
b.-ı vaḳt-sen 32/12
b.+ge 181/5, 217/12
[=4]
Belʿam-ı Bāʿūr (k.a) Hz. Musa hakkında İsraillileri kandırarak fena söylediğinden dolayı tanınmış olan İsrail kabilesinden bir zat. krş. **Belʿam**
B. 106/65
[=1]
be-leb (F) dudakta, dudakla
b. 141/87
[=1]
beled (A) şehir, memleket
b. 190/47
b.+ni 147/6
b.+raḳ-men 8/58
[=3]
Belh (y.a) Belh şehri
B. 197/27
[=1]
belī (F) evet
b. 50/48, 50/48, 58/58, 58/58, 60/26, 82/38, 157/55
[=5]
beliyyet (A) felaket, keder, kasavet, tasa
b.-i cism-ı gil 38/14
[=1]
belki (F) ihtimal, umulur, olabilir, belki
b. 11/65, 12/13, 12/26, 18/4, 23/20, 27/40, 35/58, 39/51, 41/31, 44/10, 44/17, 50/20, 50/43, 52/14, 52/21, 54/30, 78/12, 88/33, 92/10, 92/35, 93/11, 103/28, 106/10, 106/22, 109/2, 119/16, 119/37, 124/19, 134/12, 140/13, 141/50, 155/7, 163/18, 165/28, 166/20, 166/24, 169/3, 172/22, 178/110, 184/46, 186/13, 186/15, 186/71, 186/76, 190/42, 193/24, 196/2, 198/10, 199/6, 211/4, 211/8, 213/21, 215/23, 217/17, 224/4, 224/11, 225/28, 226/147, 227/55, 234/2, 236/24, 241/83
[=62]
bend (F) bağ, yular, bağlama

b. 14/27, 23/50, 34/12, 49/6, 49/21, 97/23, 102/4, 106/63, 109/3, 110/10, 125/23, 162/6, 171/2, 171/32, 178/49, 191/26, 191/26, 193/17, 193/26, 204/25, 232/5
b. bol- 8/2, 24/9, 48/27, 97/23, 114/17, 178/27, 185/14, 187/6, 206/13
b. eyle- 62/43, 145/1, 145/6
b.-i ber-sūzen bol- 127/22
b.-i çāh-ı ġūl 127/34
b.-i dām 233/10
b.-i girān 90/5, 90/16, 145/6
b.-i gūlān 125/20
b.-i gülū 157/18, 163/15
b.-i ḳand 57/27
b.-i pā 162/4
b.-i pā bol- 141/47
b.-i pā ur- 167/3
b.-i pādişāh 158/20
b.-i pāy-ı āfet 162/23
b.-i rūzgār 234/50
b.-i sūret 233/4
b. idi 191/8, 205/4
b. irür 93/18, 217/16
b. ḳıl- 39/75, 71/20, 119/94, 145/4, 172/18, 172/19
b. sal- 1/83
b. ü ġul 141/99
b.+dür 230/5
b.+i 2/6, 39/16
b.+i-miz 133/25
b.+idedür 227/56
b.+idin 211/16
b.+ini 80/32
b.+leri 236/25
b.+men 39/15
[=71]

bende (F) kul, köle, bağlı
b. 5/8, 20/30, 22/2, 29/5, 39/72, 41/21, 43/10, 45/26, 54/29, 81/116, 89/29, 93/11, 97/68, 106/86, 110/43, 113/31, 113/32, 113/32, 114/14, 119/101, 119/104, 120/14, 124/30, 124/69, 126/22, 127/36, 130/2, 135/28, 136/25, 141/168, 146/5, 163/28, 168/5, 169/10, 170/42, 193/32, 193/38, 193/38, 205/14, 207/11, 209/7, 217/11, 218/19, 218/30, 225/47, 238/8, 241/23
b. bol- 11/61, 43/11, 48/68, 64/21, 106/24, 114/17, 119/46, 120/34, 141/57, 163/32, 226/143, 227/57
b.-i ʿāciz 89/41
b.-i bī-cüstücū 88/37
b.-i bī-pā ü bī-ser 97/41
b.-i emr 243/5
b.-i fermān 237/72
b.-i Ḥaḳ 29/12
b.-i ʿışḳ 119/94
b.-i idrāk-i pāk 31/10
b.-i kām-ı zebān 139/9
b.-i nā-ḫᵛānde'ī 72/3
b.-i nāḳış 110/37
b.-i Nemrūd 69/59
b.-i ol dil 44/37
b.-i ol men 34/14, 170/21
b.-i pālān iken 235/10
b.-i rāh-ı ṭarīḳ bol- 117/19
b.-i rūḥ 91/31
b.-i sābir 190/31
b.-i s̱abit-ḳadem 226/121
b.-i sālār-ı cüstücūy bol- 178/50
b.-i şeyṭān 218/36
b.-i zen 234/50
b. imes 11/67
b. ḳıl- 106/89
b.+biz 32/19, 148/27
b.+çe 110/22
b.+den 125/25
b.+din 3/25, 3/25, 11/14, 50/6, 80/35, 89/7, 198/59, 223/7
b.+dür 7/7, 39/3, 90/18, 127/13, 134/18, 140/24, 141/45, 215/27, 226/77
b.+dür-sen 81/79
b.+ge 14/33, 15/36, 16/12, 18/24, 45/39, 47/2, 50/62, 57/30, 89/29, 90/40, 91/36, 119/101, 127/37, 127/39, 131/26, 131/29, 136/19, 141/43, 169/9, 190/25, 198/58, 199/73, 217/28, 220/27, 223/2

b.+ī (Farsça birlik ya’sı) 150/21
b.+ī (Farsça birlik ya’sı) bol- 226/109
b.+īge (Farsça birlik ya’sı) 145/12
b.+ler 56/13, 62/55, 71/5, 154/6
b.+lerdin 56/9, 157/60
b.+lerge 13/7, 51/6
b.+lerni 29/14, 46/1, 97/66
b.+m 13/4, 110/33, 112/45, 126/32, 134/19, 141/69, 150/21, 150/25, 226/76, 226/76
b.+mdür 97/42
b.+men 48/35, 92/38, 201/1, 215/4
b.+miz 49/31, 89/22, 126/38, 226/5
b.+n͡gni 39/71, 48/72, 216/16
b.+ni 1/6, 1/7, 1/94, 3/11, 8/45, 14/18, 20/24, 27/19, 29/4, 31/34, 35/46, 45/17, 46/13, 54/15, 56/16, 89/46, 89/46, 92/36, 104/18, 105/30, 110/31, 111/21, 125/20, 125/36, 126/30, 126/31, 126/32, 126/36, 134/22, 135/29, 141/96, 141/117, 141/119, 150/29, 169/10, 190/39, 197/40, 208/1, 212/13, 218/29, 226/69, 227/61
b.+sen 30/17, 48/61, 83/11, 89/51, 112/58, 163/22, 176/6, 205/35
b.+si 47/11, 135/11
b.+sidin 1/46
b.+sige 51/1
b.+sini 135/11
[=222]

bendelik(g) (F+T) kulluk
b. 21/10, 30/11, 50/36, 89/20, 104/21, 116/4, 188/5, 188/6, 193/74, 226/30, 227/59, 231/3
b. it- 107/7
b. ḳıl- 1/13, 3/48, 11/52, 11/61, 23/50, 73/63, 90/37, 113/37, 120/33, 148/28
b.+de 3/24, 4/8, 11/65, 14/17, 15/22, 15/40, 31/15, 35/48, 50/23, 54/23, 54/24, 88/42, 89/16, 89/30, 89/37, 89/64, 92/12, 99/20, 104/24, 106/8, 114/17, 119/8, 126/43, 128/8, 131/34, 131/37, 135/11, 157/57, 164/11, 190/44, 197/7, 197/43, 198/27, 236/20
b.+din 3/64
b.+in 116/2
b.+ke 42/33
b.+ni 24/18, 97/65, 97/67, 106/67, 127/8, 130/3, 197/42
b.+ni ḳıl- 197/17
[=68]

bende-perver (F) kul, köle, adam besleyici
b.+ni 226/143
[=1]

bendī (F) tutsak, esir
b. idin͡g 169/3
b. ḳıl- 65/30
b.+sen 207/49
[=3]

beng (F) afyon gibi uyuşturucu ve keyif verici “ban” denilen bir nebat ve onun tohumu
b. 134/7
[=1]

benī-ādem (A) Ademoğulları, insanlar
b.+lere 57/26
[=1]

ber (F) meyve, yemiş
b. 89/59, 91/15, 204/31
[=3]

ber (A) kara, toprak
b. 8/1
b.+de 11/63
[=2]

berr (A) doğru sözlü, hayır işleyen kimse
b. 226/47
[=1]

ber- vermek
b.-di 15/16, 36/5
b.-diler 19/8
b.-dim 29/9
b.-er 1/43, 39/76, 48/75, 77/15, 190/41
b.-erin͡g 193/78

b.-ey 3/10, 15/10, 105/32, 105/32, 106/30, 106/30
b.-gendür 231/5
b.-gin 37/17, 69/70, 69/70, 69/71, 122/1
b.-ip 29/11
b.-megin 21/4
b.-mek 11/31
b.-se 176/1, 176/2, 176/5, 176/6, 176/8, 176/9
b.-sem 9/10
[=32]

berāber (F) birlikte bulunan, bir arada, müsavi, farksız
b. 18/21, 68/11
b. bol- 110/29
b.+dür 17/1, 17/4, 17/7, 43/1, 99/19, 223/6, 234/13
[=10]

berār (F) huzur
b. 207/50
[=1]

berāy (F) için, maksadıyla
b.-ı ol Celīl 207/63
[=1]

ber-bād (F) perişan, harap; pis, fena
b. 89/68
b. bol- 12/28
b. it- 70/9, 125/27, 127/21, 178/70, 185/10, 231/1
[=8]

ber-cā-mānde (F) uygun yerde kalmış, doğru yerde kalmış; sefere çıkmayan, bir yerde oturup kalan
b. 198/59
b.+biz 226/8
b.+din 126/8
b.+dür 28/12
b.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 172/2
b.+lerge 193/7, 199/72
b.+miz 111/20, 227/63
[=9]

ber-çīde (F) toplanmış, devşirilmiş
b. 105/26
[=1]

ber-dār (F) asılı, asılmış
b. idi 15/2
[=1]

ber-dāş (F) sabır
b.+ı 155/11
[=1]

ber-efgende (F) yıkık, yıkılmış durumda
b. ḳıl- 242/67
[=1]

berekāt (A) bolluklar; mutluluklar, hayırlar
b.-ı ʿamel 112/57
[=1]

berf (F) kar
b. 48/21, 141/15
b. ü bārānī idi 118/5
b. ü ḳahr 18/6
b.+ler 180/14
[=5]

berg (F) yaprak
b. 67/18, 96/9, 141/2, 146/15, 206/25, 240/6
b.-i ʿalef 178/114
b.-i bīd 243/49
b.-i ġayr 47/18
b.-i ḫoşī 225/14
b.-i ḫuşk bol- 88/32
b.-i laṭīf 88/5
b.-i nāşī irdi 225/14
b.-i sebz 193/13, 193/80
b.-i ṣıdḳ 47/20
b. idim 59/28
b. ü reng 136/19
b.+i 28/4
b.+idin 96/10
b.+idür 28/5
b.+ige 1/65, 217/16
b.+ini 227/15
b.+ler 217/17
b.+ni 38/16, 171/24
[=27]

berk sağlam, pek
b. 48/60
b. berk 57/21
[=2]

ber-ġayr (F+A) yabancıya, yabancıdan. yabancı üzerine
b. 162/59
[=1]
bergek altın veya gümüşten yapılmış toka
b. 162/15
[=1]
berggāh (F) yapraklık, yaprakla dolu
b. 50/50
[=1]
bergī (F) bir yaprak
b.+ge 192/7, 192/7
[=2]
berhem (F) karışık, dağınık, ters
b. bol- 141/78, 218/26
b. eyle- 114/23
b. idi 204/11
b. ur- 6/8, 6/16, 14/15, 14/15, 21/6, 57/22, 57/41, 69/16, 69/22, 69/32, 69/79, 76/26, 77/15, 80/10, 81/33, 124/25, 125/13, 139/5, 141/23, 145/30, 187/2, 210/5, 214/15, 222/3, 226/103, 226/117, 226/117, 227/57, 241/69
b. yi- 98/4, 184/55
b.+i 171/30
[=36]
berhemī (F) karışıklık, dağınıklık
b. ur- 32/17
[=1]
ber-ḫilāfā (F+A) aksi, karşıt, zıt
b. 68/8
[=1]
ber-ḫurdār (F) berhudar olan, mesut olan
b.+dur 170/20
[=1]
berī (A) salim, kurtulmuş, temiz
b. 11/26, 27/30, 27/40, 182/4, 211/2, 215/23, 224/3, 234/10, 234/14, 242/60
b. bol- 57/72
b. bolmaḳ 30/7
[=12]
berīn (F) pek yüksek, en yüce
b. 146/25, 165/12, 193/9, 199/71
b.+i 20/6
[=5]
berḳ (A) şimşek
b. 31/19, 32/21, 89/15, 113/18, 114/10, 167/9
b. u bād 73/51
[=7]
ber(e)kāt (A) bolluklar, mutluluklar, hayırlar
b. 52/4
b.+ige 198/49
[=2]
ber-kenār (F) kenarda, bir tarafta, özgür
b. 184/35
[=1]
berkende (F) koparılmış, sökülmüş, kökünden çıkarılmış
b. bol- 127/34, 163/32
b. ḳıl- 150/29, 162/38, 186/31
b.+dür 190/30
[=6]
ber(e)ket (A) bolluk, saadet, Allah vergisi
b.+idin 215/1
[=1]
ber-ḳıymet (F+A) kıymette, değerde
b. 141/81
[=1]
bernā (F) genç, delikanlı yiğit
b. 132/1
b.-yı māh 184/8
[=2]
ber-pā (F) ayakta, ayak üzerinde; yıkılmamış krş. **ber-pāy**
b. 225/2
[=1]
ber-pāy (F) ayakta, ayak üstünde; yıkılmamış krş. **ber-pā**
b. 43/10, 45/34
[=2]
ber-rişte (F) ipte, ipin üzerinde
b.+dür 58/69
[=1]

ber-rumūz (F+A) rumuzda
b. 105/21
[=1]
Berşıyṣa (k.a) İsrailoğullarından olup takva bir kişi iken şeytanın kandırması sonucunda önce içki içip sonra yoldan çıktığı ile ilgili hikayeyle meşhur bir zat.
B. 181/2
B.+ge 106/58, 217/13
[=3]
ber-sūzen (F) iğne üzerinde, iğnede
b. 127/22
[=1]
ber-ṭaraf (F+A) bir yana atılan; şöyle dursun, lazım değil
b. 235/9
b. bol- 110/28, 163/33, 207/64
b. eyle- 47/18
[=5]
ber-vakt (F+A) vaktinde, zamanında
b.+i idi 1/86
[=1]
berzaḫī (F) berzah alemi gibi
b. 88/7
[=1]
bes (F) yeter, yetişir, tamam, kafi; çok
b. 1/5, 1/22, 11/21, 11/38, 14/34, 16/8, 23/17, 32/27, 42/30, 42/31, 44/46, 45/21, 49/12, 52/31, 57/12, 57/24, 57/31, 57/67, 57/73, 57/76, 58/11, 58/22, 58/25, 58/27, 58/28, 58/41, 58/42, 58/63, 59/5, 59/12, 59/19, 59/30, 60/25, 60/25, 61/6, 61/10, 62/4, 62/52, 63/23, 64/1, 64/4, 64/15, 65/10, 65/39, 65/40, 65/41, 65/42, 65/42, 65/43, 65/44, 65/45, 65/46, 66/4, 66/33, 67/19, 67/33, 67/38, 69/15, 69/26, 69/91, 71/4, 71/17, 73/70, 73/73, 76/29, 77/12, 78/3, 78/5, 79/2, 79/16, 79/18, 79/20, 79/21, 80/10, 80/32, 81/28, 81/69, 81/117, 82/18, 82/22, 82/28, 82/40, 82/49, 83/2, 83/4, 90/3, 90/29, 105/22, 106/16, 112/9, 124/9, 125/14, 140/25, 141/120, 141/161, 145/18, 150/17, 164/8, 164/8, 172/12, 179/21, 185/19, 186/28, 186/35, 193/11, 204/5, 205/40, 211/10, 216/3, 216/7, 220/11, 225/13, 226/82, 235/10, 236/84, 237/24, 237/33, 241/19, 241/47, 241/50, 241/56, 241/64, 241/65, 241/84, 243/11
b. irür 27/61, 31/24, 146/13, 205/44, 206/18
b. ḳıl- 45/12
b.+dür 11/64
[=132]
be-ṣad-dil (F) yüz gönül ile, yüz gönüle
b. 162/50
[=1]
besī (F) çokluk, ziyadelik; birçok
b. 14/36, 47/14, 57/3, 58/47, 64/2, 73/4, 80/5, 83/6, 99/3, 136/24
b.+dür 213/11
[=11]
best (F) düğüm
b. 178/90, 186/79
[=2]
beste (F) kapalı, bağlı; bitiştirilmiş, bağlanmış; donmuş
b. 88/35, 92/3, 106/86, 147/9, 193/83, 232/7
b. bol- 45/35, 52/5, 111/30, 124/14, 124/26
b. ḳıl- 11/36, 171/37
b.+dür 52/11, 199/54, 204/37, 234/11
[=17]
bestelik (F+T) kapalılık, bağlanmışlık
b. 22/5
[=1]
beşāret (A) müjde, muştu
b. 105/8, 192/8
b.+din imes 62/38
b.+idindür 208/9
b.+ni 45/29
[=5]
be-şarṭ (F+A) şartla, şarta
b.-ı ḫışmter 214/14
[=1]
beşer (A) insan

bī-aḳ(ı)l (F+A) akılsız
b. 69/13
b. iken 237/9
[=2]
bī-aḳlī (F+A) akılsızlık
b. 64/19
[=1]
bī-ʿamel (F+A) amelsiz
b. 212/9
b.+men 91/35
b.+ni 30/32, 96/7, 205/27
[=5]
bī-amellıḳ (F+A+T) amelsizlik
b.+dın irür 218/21
[=1]
bī-ʿār (F+A) arsız, utanmaz
b. 57/8
[=1]
bī-irāde (F+A) iradesiz, isteksiz, dilemeden
b. 50/56
[=1]
bī-ārām (F) huzursuz, rahatsız
b.+dur 127/36
[=1]
bī-ārmān (F) zahmetsiz, sıkıntısız
b. 35/10
[=1]
bīʿat (A) kabul ve tasdik muamelesi
b.+nı 8/32
[=1]
bī-ʿayb (F+A) ayıpsız, kusursuz
b.+dın 226/16
[=1]
bī-āzār (F) azarsız, tekdirsiz
b. bol- 76/28
b. idim 64/7
b.+dur 234/21
[=3]
bī-bāb (F+A) kapısız, kapısı olmayan
b.-ı ḫilāf 124/41
[=1]
bī-bāde (F) içkisiz **mec**. aşksız
b.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 32/4
[=1]
bī-bahā (F) paha biçilemeyecek kadar kıymetli
b. 10/17, 203/10
[=2]
bī-bāk (F) korkmayan, çekinmeyen, sakınmayan
b. 193/2
b. idim 186/44
b.+dın 3/16
b.+men 186/44
[=4]
bī-baṣar (F+A) gözsüz
b. 80/21
[=1]
bī-baṣāret (F+A) derin görüşsüz, göz açıklığı olmayan
b.+ler 69/92
[=1]
bī-baṣīret (F+A) sezişsiz, basiretsiz
b. 56/5
[=1]
bī-behre (F) nasipsiz, mahrum; değersiz
b. ḳıl- 201/2
b.+dür 4/12, 93/19, 135/24, 182/5, 192/14
[=6]
bī-behre em (F) "Nasipsizim, mahrumum" anlamında farsça cümle
b. 119/42
[=1]
bī-beḳā (F+A) bekasız
b. 11/16
[=1]
bī-berg (F) dalsız
b. 184/3
b. bol- 2/4
b. ü nevā 60/35
b. ü nevā bol- 60/36
[=4]
bībī (F) sayın bayan, hanım; hala
b. 15/4, 106/14
[=2]
bī-biḍāʿat (F+A) sermayesiz
b. 146/7, 207/16, 227/35
b.+dur 57/67

b.+ke 13/11
b.+men 8/11, 162/49, 241/3
b.+miz 205/25, 227/62
b.+sen 164/2
[=11]
bī-biḍāʿatlik sermayesizlik
b. 45/39
[=1]
bī-bīşe (F) ormansız
b. 45/14
[=1]
bī-bünyād (F+A) temelsiz
b.+ge 156/15
[=1]
bī-cā (F) yersiz krş**. bī-cāy**
b. 20/41, 48/31, 54/26, 81/65, 157/37, 178/31, 178/98, 180/27, 237/10, 237/46
b.+dın 156/65
[=11]
bī-cālik (F+T) yersizlik
b. 58/50
[=1]
bī-cāy (F) yersiz krş. **bī-cā**
b. 158/6
b. iken 27/31
[=2]
bī-cerāḥat (F+A) yarasız
b. 13/9
[=1]
bī-cevher (F) cevhersiz, kıymetsiz
b. 106/68
[=1]
bī-ciger (F) ciğersiz
b. 33/15
[=1]
bī-cüst ü cūy (F) araştırıp soruşturmama
b. 141/31
b. bol- 1/13
[=2]
bī-çāre (F) çaresiz, zavallı
b. 35/12, 58/65, 62/3, 82/33, 85/11, 172/36
b.-i ṣāḥib-güher 204/14
b.+dür 53/19
b.+ge 105/28, 124/8, 241/40
b.+i 199/8
b.+lerni 45/12
b.+men 124/20, 131/5
b.+miz 39/69
b.+ni 76/4, 76/12
b.+sen 98/7, 170/13
[=20]
bī-çend çūn (F) nedensiz niçinsiz; mutlak; Allah
b. 213/12
[=1]
bī-çerāġ (F) mumsuz, ışıksız
b. 92/21
[=1]
bī-çūn (F) emsalsiz, eşsiz; sebep sorulmaz, Allah
b. 11/60, 226/16
b.+du 226/67
[=3]
bī-çūn u çend (F) nedensiz ve niçinsiz, mutlak; Allah
b.+men 186/15
[=1]
bīd (F) söğüt ağacı
b. 67/18, 141/2, 207/2, 226/20, 241/22
b.+dür 243/49
[=6]
bī-dād (F) zulüm, işkence; zalim
b.+ı 15/18
[=1]
bī-dār (F) uyanık, uyumayan, uykusuz
b. bol- 34/3, 178/12, 223/5
b. eyle- 34/5
b. imes 69/86
b. ḳıl- 11/50
b. u dil 81/101
b.+dın 104/17
b.+dur 190/25, 198/39
b.+ın͡gda 99/32, 178/21
b.+ını 34/4
b.+men 81/84
b.+sen 66/39
[=15]
bī-daʿvī (F+A) davasız, iddiasız
b. bol- 82/12

[=1]
bī-delīl (F+A) delilsiz
b. 65/37, 226/38
[=2]
bī-der (F) kapısız
b.+ni 191/17
[=1]
bī-derd (F) dertsiz
b. 141/106
b.-i ser 28/11
b. idi 36/4
b.+sen 103/29
[=4]
bī-dest (F) elsiz, eli olmayan
b. 48/47
b. ü pā 126/15, 199/71
b. ü pā eyle- 124/11
b. ü pā ḳıl- 226/130
[=5]
bī-destgāh (F) tezgahsız
b. 105/1, 124/58, 216/1
b.+dın 231/10
[=4]
bī-destmāye (F) sermayesiz
b. 184/14
[=1]
bī-devā (F+A) devasız, çaresiz
b. 156/67, 178/62
[=2]
bī-devlet (F+A) devletsiz, talihsiz, mutsuz
b. irür 234/25
b.+em 207/39
b.+ġa 207/13
b.+i 105/30
b.+ni 39/36
[=5]
bī-devletī (F+A) bir talihsiz, bir mutsuz
b. imes 186/74
[=1]
bī-dīde (F) gözsüz
b. 50/4
[=1]
bī-dīg (F) tabaksız, tenceresiz
b. idi 198/6
[=1]
bī-digdān (F) sehpasız, kaplıksız
b. 15/33
[=1]
bī-dilī (F) bir korkak, bir âşık, bir gönülsüz
b. 69/2, 69/47
[=2]
bī-dīn (F+A) dinsiz
b. 174/7
b. ḳıl- 110/32, 186/6
[=3]
bī-diyānet (F+A) diyanetsiz
b.+lerġa 207/38
[=1]
bī-düşmen (F) düşmansız
b. 50/34
b. imes 50/34
[=2]
bī-edeb (F+A) edepsiz
b. 81/71, 135/6, 240/37
[=3]
bī-edeblik (F+A+T) edepsizlik
b. ḳıl- 39/40, 179/34
b.+dür 16/5
[=3]
bī-ehl-i hūş (F+A+F) aklı başında olmayan
b. 20/43
[=1]
bī-elem (F+A) elemsiz, kedersiz
b. 8/64
[=1]
bī-enbāz (F) eşsiz, ortağı olmayan
b. ḳıl- 125/21
[=1]
bī-endāze (F) endazesiz, ölçeksiz, dercesiz
b. 221/6
b.+dür 88/12
b.+ge 118/24
b.+i 23/4
[=4]
bī-es̱er (F+A) esersiz, tesirsiz, alametsiz
b. 210/10

b. bol- 143/2
b.+dür 50/53
[=3]
bī-farḳ (F+A) farksız
b. bol- 193/36
[=1]
bī-fażīlet (F+A) faziletsiz
b. 119/23
[=1]
bī-ferāset (F+A) ferasetsiz, anlayışsız
b. 187/1, 207/20
b. irdi 120/2
[=3]
bī-ferāsetlik anlayışsızlık, ferasetsizlik
b.+din 207/27
[=1]
bī-fermānlik fermansızlık, emirsizlik
b. it- 179/37
[=1]
bī-ferzend evlatsız
b. 92/16
b.+men 92/25
[=2]
bī-fikr (F+A) fikirsiz, düşüncesiz
b. ü ḫayāl 236/70
[=1]
bī-fiᶜl (F+A) hareketsiz, eylemsiz, amelsiz
b.+im 215/41
[=1]
bī-ġam (F+A) gamsız, kedersiz
b. 8/64, 14/8, 81/78, 106/3, 171/22, 172/43, 179/43, 189/3, 190/27, 198/29, 237/31
b. bol- 57/4, 240/24
b.+du 189/4
b.+dur 172/44, 188/6
b.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 170/43
[=17]
bī-gāne (F) kayıtsız, ilgisiz; yabancı
b. 8/47, 8/48, 39/66, 47/18, 150/3, 163/33, 172/38
b. bol- 82/10
b. bolmaḳ 62/49
b.-i dil-ḫoş 80/37
b. vü bī-hūş 69/94
b.+din 35/63
b.+dür 52/2, 63/21, 73/4, 119/21, 185/34, 226/126
b.+ge 69/80, 149/3
b.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 20/12, 42/11, 237/36
b.+ler 33/11
b.+sen 63/13
[=25]
bī-gānelik (F+T) ilgisizlik, yabancılık
b. 64/18
[=1]
bī-ġaraż (F) gayesiz, amaçsız; kinsiz, kötü niyetsiz
b. bol- 184/61
[=1]
bī-ġayret (F+A) gayretsiz, çabasız
b. 69/71
b. iken 156/8
b.+ke 97/59
[=3]
bī-geh (F) vakitsiz
b. 124/58
[=1]
bī-gerd (F) gamsız, kedersiz
b. 13/6
[=1]
bī-gezend (F) zararsız; kedersiz, elemsiz
b. 106/2
b. bol- 193/26
[=2]
bī-ġışş (F) hilesiz
b. 141/26
b. bol- 65/40
[=2]
bī-girye (F) gözü yaşsız
b. bol- 199/78
[=1]
bī-ġubār (F) tozsuz, lekesiz
b. bol- 235/11
b. it- 81/15
[=2]
bī-gūşmāl (F) kulak bükmeden, uyarısız

b. bol- 232/3
[=1]
bī-gümān (F) şüphesiz
b. 58/42, 68/2, 68/7, 73/26, 226/113
b. bol- 83/11
[=6]
bī-günāh (F) günahsız
b. 91/23
[=1]
bī-güneh (F) günahsız
b.+ler 60/22
[=1]
bih (F) iyi, yeğ
b. 8/21, 30/8, 30/8, 32/15, 37/9, 42/2, 147/5, 149/15, 155/5
b. irdi 242/81
b.+dü 106/34
b.+dür 69/31
b.+raḳ 202/4, 227/35
b.+raḳdur 60/34, 226/127
[=16]
biḫ (F) kök, asıl, temel; kaynak
b.-ı bünyad-ı heves 190/30
b.-ı devlet 90/14, 90/17
b.-ı hest 58/68
b.-ı iman 81/81
b.-ı tekebbür 33/8
b.-i nahvet 23/36
b.-i süst 57/10
b.-ı tekebbür 39/77
b.+ı 11/16
b.+ıdın 12/13, 50/20, 236/82, 236/85
[=14]
bī-ḫaber (F+A) hebersiz, bilgisiz; vurdumduymaz
b. 26/4, 28/3, 30/11, 33/10, 43/10, 50/25, 54/22, 58/63, 62/16, 74/20, 76/2, 76/23, 77/22, 80/2, 80/4, 80/9, 80/21, 80/22, 80/24, 81/79, 81/105, 81/117, 84/5, 88/43, 88/43, 113/32, 118/17, 119/1, 119/29, 119/29, 155/30, 162/7, 172/18, 174/4, 193/2, 194/1, 200/6, 217/22, 217/22, 222/9, 234/43, 235/20, 235/22, 237/84
b. bol- 81/20, 117/27, 143/9
b. irdi 119/4
b. irdim 236/75
b.+dür 69/86, 72/6, 184/50, 207/32
b.+dür-men 237/79
b.+ler 57/55
b.+miz 178/117, 185/33
b.+ni 16/13, 211/20
b.+sen 105/44, 112/13, 217/20
[=62]
bī-ḫaberlik habersizlik, bilgisizlik
b. 226/133
b.+din 26/4
b.+dür 57/63
[=3]
bī-ḥad(d) (F+A) hadsiz, sınırsız, pek çok
b. 19/1, 53/2, 105/34
b. u ḥudūd 150/24
b.+ler ḳıl- 157/3
b.+men 84/7
[=6]
bī-ḥāl (F+A) halsiz, hali iyi olmayan
b.+ini 207/65
[=1]
bī-ḥālet (F+A) halsiz, keyfiyetsiz
b. bol- 145/10
[=1]
bī-ḥāmile (F+A) hamile değil, hamile olmayan
b.+men 93/3
[=1]
bī-ḥamiyyet (F+A) hamiyyetsiz, onursuz
b. 140/7
[=1]
bī-ḫānmān (F) yersiz, yurtsuz, çoluk çocuksuz
b.+ı 139/5
[=1]
bī-ḥāṣıl (F+A) sonsuz, nihayetsiz; verimsiz
b. 167/8, 190/35
b.+du-sen 80/39
b.+ıñ͡g 44/25
[=4]

bī-ḥāṣılī (F+A) verimsizlik; nihayetsizlik
b. 69/2, 148/1
[=2]
bī-ḫaṭā (F+A) günahsız, hatasız, kusursuz
b. bol- 76/15, 135/28
[=2]
bī-ḫaṭar (F+A) tehlikesiz
b.+dur 231/11
[=1]
bī-ḫavf (F+A) korkusuz
b. u hatar 123/4
[=1]
bī-ḥicāb (F+A) utanmasız
b. 57/56, 57/79, 58/44, 81/99
[=4]
bī-hīç (F)
b. 156/9
[=1]
bī-ḥikmet (F+A) hikmetsiz, sebepsiz
b. imes 23/22
[=1]
bī-himmet (F+A) himmetsiz, gayretsiz
b. 156/10
b. iken 156/8
b.+ġa 211/24
b.+ke 54/5
b.+ni 45/8
[=5]
bī-himmetlik himmetsizlik, gayretsizlik
b.+in͡gdür 163/25
[=1]
bī-ḥiṣāb (F+A) hesapsız
b. 200/3
b. u bī-aded 124/18
[=2]
bī-ḫᵛīş (F) akrabasız, soysopsuz
b. bol- 81/87
b. u tebar+bol- 162/22
[=2]
bī-hīzem (F) odunsuz
b. 226/23
[=1]
bī-ḫizmet (F+A) hizmetsiz, işsiz, görevsiz
b.+ke 45/49
[=1]
bī-ḫod (F) kendinden geçmiş olan, çılgın
b. bol- 97/25
b. irdi 69/50, 69/52
b. u mest 1/76
b.+large 30/15
[=5]
bī-hodī (F) baygınlık, kendinden geçmişlik
b. 127/18
b. bol- 81/71, 81/72
b.-i vaḳt 81/70
b. irdi 126/14
[=5]
bīḫte (F) elekten, kalburdan geçirilmiş
b. 186/28
[=1]
bihter (F) daha, en, pek iyi
b. ḳıl- 3/9
b.+dü 30/5
b.+i 141/147
[=3]
bihterīn (F) en iyi, pek iyi
b.-i hem-zemīn ü āsmān 30/21
[=1]
bihterlik en iyi olma hali
b.+ni 237/47
[=1]
bī-hūde (F) boşuna, boş yere, beyhude
b. 80/4, 126/19, 192/2, 243/29
[=4]
bī-ḫūrşīd (F) güneşsiz
b.+dür 243/49
[=1]
bī-hūş (F) şaşkın, sersem, aklı başında olmayan
b. 81/52, 81/111
b. bol- 23/10, 23/13, 81/31, 81/110
b.+dur 69/94
[=7]
bī-hūşlik sersemlik, şaşkınlık

b.+din 81/51
[=1]
bī-huṭūr (F+A) hatıra gelmeme
b. 199/65
[=1]
bī-ḥużūr (F+A) huzursuz
b. 79/19, 104/6, 162/39, 186/6, 207/5
b. bol- 97/4, 193/42, 199/35
b. ḳıl- 23/33, 241/6
b.+ı 69/112
[=11]
bī-hüner (F) hünersiz, marifetsiz
b. 20/25, 20/49, 141/72
b. irdi 23/1
b.+ni 100/2
[=5]
bī-ʿışḳ (F+A) aşksız
b. 34/13
[=1]
bī-ʿibādet (F+A) ibadetsiz
b. 25/5
[=1]
bī-idrāk (F+A) idraksiz, anlayışsız
b. 204/6
b. bol- 28/5
b.+din 218/31
[=3]
bī-iḫlāṣ (F+A) ihlassız, samimiyetsiz
b. 23/15
b.+ke 226/50
[=2]
bī-iḫtiyār (F+A) kendiliğinden, elde olmayarak
b. 58/66, 190/4, 193/30, 240/10
b. bol- 60/9
[=5]
bī-iḥtiyāṭ (F+A) tedbirsiz, ihtiyatsız
b. 228/10
[=1]
bī-iksirī (F+A) iksirsizliğe ait, iksirsizlikle ilgili
b. men 27/4
[=1]
bī-illetī (F+A) illetsizlik, hastalıksızlık
b. 130/2
[=1]
bī-ʿilm (F+A) ilimsiz, bilgisiz
b. 119/21
[=1]
bī-īmān (F+A) imansız
b. 39/5, 39/8, 49/11, 120/6, 127/13, 134/20, 186/93
b. bol- 101/2
b. eyle- 155/25
b. ḳıl- 28/14, 186/16
b.+men 19/1
b.+nı 44/32
[=13]
bī-imtiyāz (F+A) imtiyazsız, ayrıcalıksız
b. 76/14
[=1]
bī-intihā (F+A) nihayetsiz, sonsuz
b. 218/15
b.+dın 231/7
[=2]
bī-iʿtibār (F+A) itibarsız, değersiz,
b. 76/24
[=1]
bī-kār (F) işsiz, iş yapamaz
b. 51/11, 81/92, 90/4, 220/35
b. idi 48/56, 54/1, 198/3, 199/29
b. iken 111/7, 163/14, 197/11
b.+dur 1/100, 18/37, 49/12, 57/87, 60/12, 73/7, 80/20, 141/17, 149/29, 207/10, 211/11, 225/23
b.+men 79/9
b.+sen 58/25, 69/43
[=26]
bī-ḳarār (F+A) kararsız; rahatsız
b. 35/6, 58/64, 62/7, 71/6, 77/2, 81/96
b. bol- 23/6, 77/2
[=8]
bī-kefen (F+A) kefensiz
b. 235/18
[=1]
bī-kemāl (F+A) hamlık, eksiklik, olgunlaşmamışlık
b. 89/8

[=1]
bī-kes (F) kimsesiz
b. 67/13
b. irdi 240/3
[=2]
bī-kesb (F+A) çabasız, gayretsiz
b. ü sebaḳ 126/33
[=1]
bī-kilīd (F) kilitsiz
b. bol- 232/6
[=1]
bī-kīne (F) kinsiz
b.+dür 119/15
[=1]
bī-kişt (F) ekinsiz
b. 88/41, 185/32
b. öt- 88/39
[=3]
bī-kiẕb (F+A) yalansız
b. bol- 47/11
[=1]
bikr (A) dokunulmamış, kızoğlan kız
b. 157/49
b. idi 27/58
[=2]
bī-ḳudret (F+A) kudretsiz, kuvvetsiz, güçsüz
b.+ün͡g 1/85
[=1]
bī-ḳuṭb (F+A) kutupsuz, lidersiz, başsız
b. imestür 218/40
[=1]
bī-külend (F) kazmasız, küreksiz
b. 236/85
[=1]
bīl (F) bel, çapa
b. 125/5
b. ü külend 171/32
[=2]
bil bel
b. baġla- 121/8, 122/3, 142/8, 226/31
b.+idin 111/9
b.+in͡ge 2/6
b.+in͡gni 73/50, 222/2
b.+ini 198/40
[=9]
bil- bilmek
b.! 1/10, 1/95, 8/65, 18/21, 23/29, 23/29, 23/42, 26/3, 30/13, 37/3, 39/36, 40/25, 42/15, 42/39, 44/31, 46/10, 50/51, 53/16, 57/57, 58/35, 60/13, 63/17, 64/2, 66/34, 69/12, 79/20, 80/28, 81/106, 82/5, 88/6, 89/51, 89/51, 92/16, 95/1, 96/7, 96/7, 106/24, 106/34, 106/53, 112/18, 112/31, 112/53, 112/53, 118/22, 119/34, 119/47, 125/32, 129/8, 140/6, 140/15, 140/15, 170/23, 171/7, 171/7, 171/17, 172/37, 184/47, 184/47, 186/38, 186/81, 193/2, 198/51, 206/20, 207/27, 209/3, 211/18, 214/16, 214/16, 215/26, 217/18, 217/18, 233/19, 237/30, 241/43, 241/64, 243/19, 243/19, 243/27
b.-almam (<bile almam)77/19
b.-almay-men (<bile almay-men) 39/56
b.-almay-miz (<bile almay-miz) 227/4
b.-di 8/60, 12/2, 23/46, 25/14, 27/26, 44/35, 48/26, 65/6, 65/7, 70/6, 90/18, 106/52, 112/15, 126/24, 127/14, 165/32, 171/36, 173/27, 193/61, 199/5, 207/45, 207/46, 237/88
b.-diler 1/74, 3/27, 35/32, 79/16, 162/54, 173/4, 197/24, 226/131, 237/46, 241/55
b.-dim 27/16, 38/6, 48/23, 62/19, 81/10, 97/18, 105/29, 141/90, 163/15, 178/72, 180/22
b.-din͡g 18/11, 20/9, 20/10, 81/123, 89/63
b.-din͡g mü 216/5
b.-din͡giz 112/48
b.-dük 32/27, 141/14, 218/21
b.-e-men 20/6, 23/18, 36/12, 50/41, 91/2, 106/6, 137/10, 141/138, 166/7, 186/72, 214/6, 237/59
b.-e-miz 126/26, 141/42, 141/42, 214/19
b.-e-sen 44/40, 110/24

b.-señ͡g 40/22, 43/1, 44/2, 57/21, 57/87, 59/20, 62/21, 65/44, 69/34, 73/18, 93/15, 94/3, 105/43, 113/14, 121/7, 125/28, 126/42, 139/2, 139/5, 147/6, 151/28, 162/61, 179/31, 195/7, 222/11, 223/9, 230/2, 238/8, 241/35, 241/85

b.-señ͡giz 58/48

b.-sün 11/32, 11/33, 16/9, 19/1, 22/14, 39/16, 39/29, 39/72, 40/24, 41/4, 49/11, 50/10, 50/14, 50/33, 56/5, 57/39, 69/85, 69/85, 69/92, 69/92, 82/37, 82/39, 105/45, 108/1, 108/1, 108/2, 108/3, 108/4, 108/4, 108/4, 108/5, 108/6, 108/7, 108/8, 108/9, 111/20, 111/22, 112/9, 134/17, 141/105, 179/43, 185/23, 190/46, 203/9, 203/11, 204/35, 207/8, 214/10, 214/11, 215/7, 227/60, 234/19, 240/35, 243/58

b.-ür 1/4, 1/98, 8/22, 20/45, 23/19, 25/7, 39/5, 44/45, 44/45, 56/13, 58/69, 59/14, 62/39, 78/9, 82/43, 89/67, 111/23, 112/23, 134/14, 141/106, 193/38, 226/133, 240/32, 240/32, 243/38

b.-ür irdi 42/9, 119/3, 127/8, 155/5

b.-ür irmiş 87/7

b.-ür-men 87/8

b.-ür mi 103/26

b.-ür-sen 66/11

b.-ürdük 172/16

b.-ürni 215/46

[=478]

Bilāl (k.a) Hz. Muhammet'e ilk iman edenlerden olup aslen Habeşli bir köle olması nedeniyle Bilal-ı Habeşî ismiyle bilinir. Ezan okuması ve müezzinliği ile meşhur bir sahabe.

B. 32/16

[=1]

bī-laᶜl (F+A) lalsiz (lal; değerli bir taş)

b. bol- 20/47

[=1]

bildür- bildirmek

b. 133/8

b.-di 1/18, 79/17, 126/28

b.-mes 73/68

b.-mese 59/12, 126/30

b.-se 73/71

b.-ür 1/11, 169/9, 213/12

[=11]

bile ile, beraber krş. **bilen, ile**

b. 2/12, 6/3, 8/17, 21/6, 28/6, 40/19, 43/9, 43/10, 44/2, 46/10, 47/13, 51/8, 56/6, 58/49, 64/3, 73/53, 75/11, 80/17, 81/56, 81/59, 81/82, 81/115, 81/125, 82/19, 85/6, 89/55, 90/36, 100/1, 105/41, 139/3, 140/16, 141/172, 166/25, 169/11, 178/78, 184/45, 186/55, 188/1, 193/46, 193/46, 197/26, 215/29, 215/46, 220/32, 241/73, 242/84

[=46]

bilen ile, beraber krş. **bile, ile**

b. 1/47, 3/69, 8/9, 8/9, 11/52, 11/52, 14/26, 14/26, 30/10, 30/10, 31/14, 39/54, 43/13, 44/44, 44/44, 45/2, 48/29, 48/29, 49/3, 50/22, 50/22, 56/17, 57/92, 57/92, 58/50, 60/32, 62/5, 62/6, 63/28, 66/6, 69/103, 69/103, 69/107, 69/107, 73/27, 74/1, 78/8, 78/8, 78/15, 81/58, 85/3, 88/25, 89/70, 89/70, 90/42, 95/5, 101/7, 104/16, 104/16, 105/20, 106/77, 106/77, 111/8, 125/34, 127/43, 128/2, 129/3, 137/6, 141/97, 141/97, 141/110, 142/3, 144/5, 145/32, 149/16, 161/2, 162/17, 162/43, 162/43, 163/36, 166/10, 166/10, 167/6, 170/9, 170/9, 172/13, 172/29, 172/29, 175/2, 178/102, 178/102, 186/60, 191/2, 192/4, 193/88, 193/88, 193/93, 195/2, 199/59, 204/45, 212/26, 217/10, 217/10, 218/23, 223/5, 227/52, 234/5, 234/40, 235/6, 237/7, 237/7, 237/40, 240/41, 241/5, 243/50

b.+dür 140/28

[=106]

bilgülüg belli

b. 92/3, 214/19

[=2]

bī-licām (F) gemsiz

b. 54/17, 119/22
[=2]
bilin- bilinmek
b.-di 20/14
b.-gey 22/3, 25/4, 37/9, 178/117, 237/64
b.-mes 15/31, 141/104
b.-meydür 180/19
[=9]
bi'l-küll (A) tamamıyla, büsbütün
b. 69/45, 72/5, 82/42, 241/78
[=4]
bi'llāh (A) Allah için
b. 35/4, 35/14, 90/29
b.+dur 1/4
[=4]
bi'l-żarūr (A) zarurî olarak, mecburiyeten
b.+dur 112/44
[=1]
bīm (F) korku; tehlike
b. 44/18, 73/69, 134/1
b.+den 182/7
b.+din 91/12
b.+ge 73/70
[=6]
bī-mācerā (F) macerasız
b. 57/51
[=1]
bī-maġz (F) beyinsiz, akılsız
b.+lar 226/91
[=1]
bī-maḥal (F+A) mahalsiz, yersiz
b. 8/27, 52/6, 64/17, 118/7, 119/30, 120/1
[=6]
bī-maḳṣūd (F+A) isteksiz
b. 178/22
[=1]
bī-mālik (F+A) sahipsiz
b. imes 11/21
[=1]
bī-maʿnā (F+A) manasız, anlamsız
b. 57/90, 66/38, 69/14, 156/27
b.+nı 81/106
[=5]
bī-maʿnā-ḥāl (F+A) anlamsız, manasız hal
b. 84/4
[=1]
bī-maʿnālik anlamsızlık, manasızlık
b.+de 66/39
[=1]
bīmār (F) hasta, sayrı
b. 85/10
b. sen 58/25
b.+dur 60/12
b.+ı 15/19
b.+ı-sen 30/14
[=5]
bī-mā vü men (F) biz ve ben demeden
b. 195/7
[=1]
bī-māye (F) yoksul, güçsüz; mayası bozuk, kötü yaratılışlı
b. 184/24
b.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 96/9
b.+sen 90/36
[=3]
bī-mecrūḥ (F+A) yarasız
b.+miz 60/29
[=1]
bī-mihmān (F) misafirsiz
b. 125/3
[=1]
bī-mekān (F+A) mekansız, evsiz
b. 69/15
[=1]
bī-mellāḥ (F+A) kaptansız
b. bol- 117/8
[=1]
bī-men (F) bensiz
b. 81/76, 81/97
[=2]
bīmer-zāde (F) hasta çocuğu
b.+sen 140/9
[=1]
bī-meşaḳḳat (F+A) meşakkatsiz, zahmetsiz, sıkıntısız
b. 118/18, 240/17
[=2]
bī-mihekk (F+A) mihenksiz, ayarsız

b. 38/19
[=1]
bī-mihnet (F+A) zahmetsiz, eziyetsiz, kedersiz
b.+ke 13/14
[=1]
bī-miḳdār (F+A) mikdarsız, parçasız; kıymetsiz
b. 28/13
[=1]
bī-mis (F) bakırsız
b. 141/26
[=1]
bī-murād (F+A) isteksiz; maksatsız
b. it- 155/28
[=1]
bī-muṣallā (F+A) musallasız
b. 82/48
[=1]
bī-müntehā (F+A) nihayetsiz, sonsuz
b. 239/5
[=1]
binā (A) yapı, ev; yapma, kurma
b. ḳıl- 57/43, 60/30, 81/16, 178/88, 227/44
[=5]
bīnā (F) gören, görücü; göz
b. 119/39
b. bol- 118/18
b. eyle- 173/2, 20/53
b. ḳıl- 63/27, 69/70
b.+ge 40/13
b.+nı 50/15, 66/29
b.+sen 145/31
b.+sını 68/6
[=11]
bī-naḳṣ (F+A) noksansız, tam
b. bol- 119/33
[=1]
bīnālik (F+T) görücülük, görebilirlik
b. 81/93
b. irür 81/93
[=2]
bī-namāz (F) namazsız, namaz kılmayan
b. eyle- 76/14
b. irdi͡ng 42/35
[=2]
bī-nāmūs (F+A) namussuz, hayasız
b. 108/4, 129/7
b.+du-miz 155/15
[=3]
bī-naṣīb (F+A) nasipsiz, kısmetsiz
b. 39/58, 120/24, 227/41, 227/53
[=4]
bī-naẓīr (F+A) benzersiz, eşsiz
b. 67/16, 81/21, 141/21
[=3]
bī-nef‘ (F+A) faydasız, karsız
b. ḳıl- 104/18
[=1]
bīnende (F) gören, görücü; ilerisini düşünen, akıllı uyanık
b. 22/2, 27/56, 42/18
b.-i rūz-ı ezel 77/17
b. ḳıl- 150/29
b.+dür 11/18
b.+ge 88/26, 199/73, 203/10, 212/10
b.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 192/3, 242/42
b.+ni 31/34, 230/5
[=14]
bī-nesīm (F) rüzgarsız; hoş olmayan
b. 106/1
[=1]
bī-nevā (F) nasipsiz, mahrum
b. 58/13, 64/5, 64/19, 66/20, 243/60
b.+large 60/36, 139/3
[=7]
bīnī (F) burun
b.+sin 135/5
[=1]
bī-nihāyet (F+A) nihayetsiz, sonsuz
b. 14/28, 56/8, 56/10, 156/4, 162/54, 239/5
[=6]
bī-nişān (F) nişansız, alametsiz, işaretsiz
b. 66/21, 92/25, 233/19

b. bol- 32/17, 57/49, 57/68
b. u bī-mekan 69/15
[=7]

bī-niyāz (F) yalvarmasız, yakarmasız; ihtiyaçsız
b. 57/74, 66/24, 74/12, 76/13, 226/67
[=5]

bī-noḳṣān (F+A) noksansız, mükemmel
b. 93/6
[=1]

bī-nūr (F+A) nursuz
b. imes 27/24
b.+sen 164/2
[=2]

bī-pā (F) ayaksız
b. 97/41
b. vü ser 186/69
[=2]

bī-pāyān (F) sonsuz, tükenmez
b. 193/34, 242/51
b.+dur 82/44
b.+ġa 225/11
b.+ge 216/14
b.+ı 119/45
[=6]

bī-perde (F) arsız, utanmaz
b. 81/66
[=1]

bī-pervā (F) pervasız, korkusuz, çekinmeden, sakınmadan
b. 227/51
b. ḳıl- 106/70
b.+dü-sen 156/20
[=3]

bir bir, tek, herhangi bir, bir kere, aynı
b. 1/5, 1/42, 1/47, 1/50, 1/64, 1/72, 1/91, 2/6, 3/3, 3/23, 3/31, 3/52, 3/70, 4/2, 4/3, 5/1, 5/2, 7/5, 8/6, 8/31, 8/36, 8/43, 8/48, 8/50, 11/19, 11/37, 11/38, 11/40, 12/1, 12/6, 12/13, 12/21, 13/4, 15/1, 15/14, 15/20, 15/29, 15/30, 15/36, 15/40, 16/12, 17/15, 18/7, 18/10, 18/20, 20/25, 21/15, 23/1, 23/9, 23/45, 23/59, 27/4, 27/9, 27/14, 28/1, 29/8, 29/12, 31/10, 31/27, 31/35, 32/3, 32/11, 32/14, 32/22, 32/22, 33/13, 34/3, 34/7, 34/10, 35/2, 35/11, 35/12, 35/15, 35/55, 35/56, 36/1, 36/2, 36/3, 37/10, 39/5, 39/61, 40/7, 41/20, 41/25, 41/26, 42/17, 43/3, 45/5, 45/35, 48/1, 48/7, 48/9, 48/9, 48/37, 48/38, 48/41, 48/60, 48/73, 50/37, 50/38, 50/39, 50/45, 50/50, 50/59, 50/64, 51/1, 51/3, 51/5, 51/10, 52/4, 53/1, 53/3, 53/20, 53/21, 53/22, 54/7, 54/29, 56/13, 57/3, 57/9, 57/13, 57/17, 57/32, 57/50, 57/51, 57/52, 57/52, 57/56, 57/73, 57/77, 57/78, 57/78, 57/83, 58/2, 58/2, 58/4, 58/6, 58/9, 58/13, 58/31, 58/31, 58/37, 58/54, 58/58, 59/13, 60/2, 60/6, 60/8, 60/25, 60/26, 60/39, 61/1, 61/1, 62/1, 62/15, 62/18, 62/20, 62/21, 62/24, 62/45, 63/3, 63/7, 63/9, 63/28, 64/1, 65/1, 65/4, 65/6, 65/8, 65/36, 65/46, 66/1, 66/2, 66/13, 66/14, 66/14, 66/14, 66/22, 66/22, 66/37, 67/2, 67/10, 67/24, 67/25, 67/26, 67/32, 67/39, 68/4, 68/5, 69/2, 69/5, 69/30, 69/31, 69/32, 69/38, 69/47, 69/78, 69/80, 69/81, 69/89, 69/95, 69/108, 69/108, 69/108, 69/110, 69/111, 70/1, 70/3, 70/4, 70/5, 71/3, 71/4, 71/6, 71/7, 71/16, 73/1, 73/4, 73/9, 73/20, 73/23, 73/26, 73/43, 73/49, 73/59, 73/61, 74/1, 74/1, 74/16, 74/17, 75/8, 76/3, 76/3, 76/4, 76/10, 76/17, 76/20, 76/27, 77/2, 77/4, 77/5, 77/10, 77/13, 77/22, 77/23, 79/1, 79/1, 79/2, 79/11, 79/11, 79/21, 80/3, 80/16, 80/17, 80/19, 80/29, 80/29, 80/40, 81/8, 81/44, 81/47, 81/48, 81/56, 81/59, 81/73, 81/75, 81/80, 81/81, 81/109, 81/113, 81/117, 81/125, 82/2, 82/13, 82/38, 82/43, 84/1, 85/3, 85/4, 85/8, 89/26, 89/31, 89/68, 90/22, 90/39, 90/41, 91/1, 91/13, 91/28, 91/37, 92/2, 92/19, 92/22, 93/1, 93/2, 93/2, 93/14, 93/15, 93/18, 94/4, 94/5, 96/4, 97/6, 97/18, 97/33, 98/1, 98/5, 98/6, 98/7, 98/8, 98/11, 99/1, 99/4, 99/8, 99/11,

b.-ür 22/13, 22/13, 77/5, 82/19, 112/41, 119/88, 119/88, 124/38, 125/28, 149/21, 155/23, 157/6, 164/15, 192/9, 192/9, 197/33, 212/17, 212/23, 242/45
b.-ür irdik 237/37
b.-ür-men 110/34, 110/35
b.-ürde 45/44, 112/22, 165/17, 242/58
b.-ürge 67/31
b.-ürler 162/41
[=329]

birāder (F) erkek kardeş, kardeş; dost
b. 11/22, 12/24, 12/25, 17/11, 34/9, 80/1, 80/3, 103/24, 114/27, 115/3, 117/20, 134/21, 139/2, 144/4, 144/4, 146/27, 158/15, 159/1, 171/44, 172/2, 184/46, 199/29, 202/3, 205/18, 228/3, 236/91, 237/91, 240/41, 243/35
b. irdim 146/8
b.+dür 23/22, 27/57, 141/127
b.+idin 115/3
b.+ler 35/26, 167/7
b.+lerge 165/9
b.+ni 157/25
[=38]

birāderlik (F+T) kardeşlik, dostluk
b.+ni 185/25
[=1]

bī-raḥmlik (F+A+T) acımasızlık, merhametsizlik
b. 99/7
[=1]

birbir birbiri krş. **birbiri**
b.+din 243/29
b.+ġa 232/5
b.+ge 8/54, 11/18, 88/20, 110/2, 117/12, 118/8, 137/7, 165/10, 171/28
b.+ni 118/12
[=12]

birbiri birbiri krş. **birbir**
b.+din 67/28
b.+ge 3/64, 106/92, 118/1, 141/33, 186/87, 232/5, 232/7
b.+n 118/3
b.+ni 3/65, 118/16
[=11]

bī-refīḳ (F+A) arkadaşsız, yoldaşsız
b. 54/9
[=1]

bī-reh (F) yolsuz; münasebetsiz ve kötü yola sapan
b. bol- 11/5
[=1]

bī-rehnümā (F) kılavuzsuz
b. 178/86
[=1]

bī-renc (F) sıkıntısız, kolayca
b. 1/95, 129/6, 213/14
b.+ini 125/15
[=4]

bī-rencīne (F) sıkıntısız, zahmetsiz
b.+dür 65/44
[=1]

bī-reng (F) renksiz **tas**. İlahî cevher
b. 81/5, 242/52
b.+i 40/19
b.+ini 216/17
[=4]

birev birisi, her biri
b. 13/9, 13/9, 37/2, 37/2, 219/1, 236/8
b.+din 110/23
b.+ge 19/4
b.+ni 116/8, 222/6, 222/6, 230/8
[=12]

bī-revġan (F) yağsız
b. bol- 151/6
b.+dü 119/22
[=2]

birge beraber, birlikte
b. 141/115, 213/20
b. imes 97/30
[=3]

birgine azıcık, biraz
b. 235/17
[=1]

biri biri, birisi krş. **birisi**
b. 23/32, 30/7, 38/13, 41/5, 44/8, 53/18, 54/8, 68/3, 69/116, 69/116, 77/18, 77/18, 78/13, 79/6, 110/11, 110/19, 117/11, 125/6, 131/38,

133/27, 145/33, 162/7, 162/8, 162/10, 162/25, 173/29, 178/49, 186/48, 186/94, 204/8, 205/41, 213/20, 213/20, 215/10, 215/11, 215/14, 220/3, 227/38, 227/48
b.+de 90/12
b.+din 173/19
b.+dür 75/5
b.+ge 217/17
b.+men 27/4
b.+miz 227/4
b.+mizge 193/54
b.+n͡gizni 134/4, 237/17
b.+n͡gni 134/4
b.+ni 38/13, 54/8, 67/8, 108/5, 119/86, 141/128, 162/11, 162/12, 173/18, 173/19, 173/20, 173/20, 193/64, 220/13
b.+sen 79/19
[=64]

biri beri, bu tarafa
b. 71/13
[=1]

birisi birisi, biri krş. **biri**
b. 141/74, 172/45
b. irdi 80/1, 80/2
[=4]

birinc (F) pirinç
b. 69/7
[=1]

bī-riyā (F+A) riyasız, yalansız
b. 59/6, 124/49, 124/49, 241/71
[=4]

bī-riyāżet (F+A) riyazetsiz, nefsi kırmadan, kanaatle yaşamama
b. 88/3
[=1]

birkit- berkitmek, sağlamlaştırmak
b.-er 154/6
b.-ip-men 82/28
b.-key mü+kin 98/2
b.-tiler 141/85
b.-ür 47/9
[=5]

birle ile, birlikte krş. birlen
b. 3/15, 3/47, 4/6, 5/11, 8/20, 8/73, 14/36, 18/16, 18/33, 18/34, 20/31, 25/5, 32/17, 32/19, 32/28, 35/24, 39/73, 40/8, 40/20, 43/16, 44/8, 45/32, 45/34, 48/15, 48/16, 48/51, 48/55, 49/31, 50/27, 50/42, 51/15, 52/25, 53/20, 53/27, 57/13, 57/16, 57/50, 57/75, 57/94, 58/37, 62/19, 62/30, 62/32, 62/50, 63/30, 64/15, 65/1, 65/30, 66/1, 66/49, 67/10, 68/1, 69/8, 69/18, 70/12, 71/17, 71/18, 72/7, 73/47, 75/7, 78/12, 79/13, 80/18, 80/31, 80/35, 81/8, 81/13, 85/8, 85/11, 88/26, 90/11, 94/2, 94/5, 97/7, 97/13, 97/24, 97/52, 97/53, 103/3, 103/11, 104/10, 104/19, 106/26, 106/30, 112/7, 114/19, 119/6, 119/82, 120/5, 122/5, 122/9, 124/20, 126/32, 131/11, 131/36, 134/6, 134/15, 135/15, 135/27, 138/10, 141/85, 141/171, 142/4, 145/20, 148/22, 149/12, 149/13, 149/21, 152/4, 157/55, 158/25, 159/7, 162/21, 163/16, 174/10, 178/13, 180/15, 182/6, 185/2, 190/21, 191/14, 191/20, 193/3, 193/6, 193/15, 193/72, 198/10, 201/3, 204/30, 205/5, 207/16, 207/19, 209/3, 212/14, 215/32, 215/43, 216/10, 220/9, 222/5, 226/82, 226/92, 226/109, 232/5, 233/2, 236/11, 236/20, 237/7, 241/37, 241/63, 243/17, 243/52
[=151]

birlen ile, birlikte krş. **birle**
b. 27/38, 27/55, 31/34, 37/8, 45/34, 47/16, 50/52, 52/19, 66/49, 67/29, 68/6, 69/80, 73/62, 74/4, 74/14, 76/29, 81/91, 83/11, 89/8, 92/39, 94/4, 103/4, 114/20, 134/5, 139/8, 141/108, 141/127, 156/26, 170/16, 171/38, 172/2, 173/12, 178/90, 180/1, 191/16, 195/4, 199/52, 199/56, 207/30, 207/35, 215/30, 215/31, 218/12, 219/13, 226/4, 234/26, 234/36, 240/30, 243/42, 243/57, 243/64
[=51]

birte bir tane, tek
b. 32/6, 82/28, 106/90, 166/11, 166/11, 166/16, 166/19, 166/19, 174/4, 174/4, 174/6, 174/6, 205/11, 205/11, 205/11, 205/11, 228/1, 243/37

b. bol- 32/6
b.+ni 128/1
b.+si 118/18, 125/18
[=22]
bīrūn (F) dışarı, dış, haricî, hariçte
b. 114/7, 127/2, 190/50, 218/7, 226/51
b. bol- 65/24, 81/55, 224/17, 238/1
b. çıḳar- 39/76
b. eyle- 127/3
b. irür 220/29
b. ḳıl- 73/48, 76/22, 137/13, 156/36
b.+dedür 27/20
b.+ge 5/6
b.+nı 226/51
[=19]
birūnī (F) dışarıya ait, dışarıyla ilgili
b. bol- 225/47
[=1]
biryān (F) bir çeşit kebap, kızartma
b. 55/1
b. idi 106/25
b.-i ʿışḳ 242/64
[=3]
bī-ṣāḥib (F+A) sahipsiz
b. 97/33
b. bol- 157/58
[=2]
bisāṭ (A) düz yer, kazan tencere gibi yayvan kap; yaygı, kilim, minder, döşeme, keçe
b.+ı 140/4, 216/1
b.+ıda 90/3, 193/2
[=4]
bī-sāyebān (F) gölgesiz, çadırsız; korumasız
b. 12/6
[=1]
bī-sāz (F) tedariksiz, önceden hazırlanmamış, hazırlıksız
b. idi 80/6
[=1]
bī-sebaḳ (F+A) derssiz
b. 192/8
[=1]
bī-sebeb (F+A) sebepsiz
b. 173/30, 193/92
[=2]
bī-s̱emer (F+A) meyvesiz, neticesiz, verimsiz
b. 12/18
b. bol- 96/8
b.+niñ 190/47
[=3]
bī-ser (F) başsız
b. 97/41
b. ü pā 56/15
b.+i 237/55
b.+lere 199/70
[=4]
bī-sermāye (F) sermayesiz
b.+men 193/12
b.+miz 234/32
[=2]
bī-setr (F+A) örtmeme, gizlemem
b. ḳıl- 30/25
[=1]
bī-ṣıfāt (F+A) sıfatsız
b. 215/41
[=1]
bismil (F) kesilmiş, boğazlanmış hayvan
b.+ga 204/25
[=1]
bist (F) yirmi
b.+ke 89/38
b.+keçe 89/39
[=2]
bister (F) yatak, döşek
b. ü balin 152/6
[=1]
bist-sāl (F) yirmi yıllık, yirmi yaşında
b. 149/2
[=1]
bī-sulṭān (F+A) sultansız, hükümdarsız
b. 113/15
[=1]
bisyar (F) çok

b. 1/101, 8/11, 23/49, 39/63, 41/11, 42/30, 63/10, 65/37, 69/67, 88/43, 91/35, 101/6, 119/31, 119/68, 124/1, 125/2, 133/1, 136/25, 138/8, 141/60, 141/90, 156/8, 170/2, 171/35, 172/11, 179/18, 192/12, 199/30, 199/66, 206/2, 207/16, 211/22, 212/5, 221/10, 226/56, 227/6, 234/34, 234/48, 236/7, 237/83, 241/18
b.-i ḫaṭar 11/69
b. idi 77/9, 240/5
b. iken 173/16
b. irür 193/82
b.+dan 80/25
b.+dur 12/32, 12/34, 50/61, 65/39, 106/32, 126/36, 186/17, 190/23, 196/4
b.+ge 114/3
b.+ı 237/35
[=58]

bisyarī (F) çokluk
b. bol- 110/3
[=1]

biş beş
b. 50/18, 58/10, 110/4, 133/3
[=4]

bīş (F) çok, ziyade
b. ü kem 1/32, 59/5, 172/3
b.+dür 80/36, 80/36, 126/22
b.+ge 176/6
b.+men 162/46
b.+sen 236/18
[=9]

bīşe (F) orman, meşelik, sazlık
b.+de 151/23
[=1]

bī-şeh (F) şahsız, hükümdarsız
b.+de 141/34
[=1]

bī-şek(k)ī (F+A) şüphesiz
b. 90/7, 119/59, 242/48, 242/48
[=4]

bī-şekk (F+A) şüphesiz
b. 22/8, 29/8, 35/4, 47/9, 52/19, 80/19, 91/37, 97/39, 209/2
b. ü bī-şübhe 237/45
b. ü ḫilāf 34/7
[=11]

bī-şerīʿat (F+A) şeriatsız,
b. 199/11
[=1]

bī-şerm (F) utanmaz
b. bol- 95/6
b.+düler 179/26
b.+dür 113/31
[=3]

bī-şevket (F+A) şevketsiz, heybetsiz
b.+ī (ī.: Farsça birlik ya'sı) 207/26
[=1]

bīşī (F) fazlalık
b. idi 112/23
[=1]

bişkel (F) gam, kasavet
b. 186/33
b.+i 186/32
[=2]

Bişr-i Ḫafī (k.a) 8. ve 9. yüzyıllarda Horasan'ın Merv şehrinde ve Bağdat'ta yaşamış bir velî olup önceleri sarhoş hayatı yaşarken Allah'ın ismine gösterdiği saygı dolayısıyla affedilerek ve büyük bir velî olduğu nakledilir.
b.+din 211/15
[=1]

bīş-ter (F) daha fazla, daha çok
b. 194/2
[=1]

bī-şū(y) (F) kocasız
b. bol- 97/33
[=1]

bī-şübhe (F+A) şüphesiz
b. 41/13, 82/15, 237/45
b.+dür 82/49
b.+men 242/36
[=5]

bī-şümār (F) hesapsız, sayısız
b. 31/3, 66/14, 73/63, 84/6, 97/49, 97/56, 179/9, 243/22
[=8]

bit asalak böcek, hayvan
b.+in͡g 69/9
[=1]

bit- (kemik) tutmak, yapışmak, bitmek
b.-er 112/29, 112/29
[=2]
bit- (bitki) bitmek, kök salıp yeşillenmek
b.-mas 191/18
[=1]
bit- yazmak
b. 226/114
b.-in͡gler 37/4
b.-ip 27/55, 141/131
b.-ipdür 78/11
b.-mey 57/65
b.-tiler 58/4
[=7]
bit- tükenmek, sona ermek
b.-er 65/32, 117/22
b.-key mü+kin 98/2
b.-mes 90/7, 178/47
[=5]
bī-ṭabaḳ (F+A)) tabaksız
b. 198/6
[=1]
bī-taḥammüllik tahammülsüzlük
b.+den 58/1
[=1]
bī-tah(ā)ret (F+A) temizliksiz, taharetsiz
b. 191/4
b. irdi 104/9
[=2]
bī-ṭāḳat (F+A) güçsüz, kuvvetsiz, takatsız
b. 126/7
b. bol- 8/16, 36/6, 105/13, 145/10, 146/4, 242/5
b.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 15/11, 136/7
[=9]
bī-ṭaleb (F+A) talepsiz, isteksiz
b. 99/23, 106/50, 162/34
b. bol- 134/25
[=4]
bī-ṭaʿm (F+A) tatsız, lezzetsiz
b. iken 15/16
[=1]
bī-ṭamaʿ (F+A) tokgözlülük, çok istememe, kanaatkar
b. 65/17
[=1]
bī-tażarruʿ (F+A) tazarrusuz, yalvarmasız
b. 230/9
[=1]
bī-temīz (F+A) pis, temiz olmama
b. 155/15
[=1]
bī-tereddüd (F+A) tereddütsüz, kararlı
b. 13/8, 40/14, 199/66, 207/22, 212/11
b. irdi 45/9
[=6]
bī-te's̱īr (F+A) tesirsiz, etkisiz
b.+dür 58/65
[=1]
bī-teşḫīṣ (F+A) tanımama, teşhis etmeme
b. ḳıl- 32/35
[=1]
bī-tevaḳḳuf (F+A) durmadan, beklemeden
b. 66/23, 241/42
[=2]
bī-tevfīr (F+A) çoğaltmama, artırmama
b. irür 217/21
[=1]
bitil- yazılmak
b.-di 141/160, 192/7
b.-gen 44/21, 49/20
[=4]
bī-tīşe (F) baltasız, kesersiz
b. 236/85
[=1]
bitker- bitirmek
b.-di 58/24, 190/32
[=2]
bī-tūşe (F) azıksız, yiyeceksiz
b. 90/36
[=1]
bī-vaḳt (F+A) vakitsiz

b. 42/24, 120/4, 120/15, 171/18, 171/19
b.+dür 61/2
[=6]
bī-vaḳt-gūy (F) zamansız konuşan, zamansız söyleyen
b. idi 120/17
[=1]
bī-vaṭan (F+A) yurtsuz
b. 218/13
[=1]
bī-vefā (F+A) yurtsuz
b. 2/2, 105/29
[=2]
bī-vehm (F+A) vehimsiz, kuruntusuz
b. ü bīm 134/1
[=1]
bī-vend (F) gadir, vefasızlık
b. bol- 112/30
b.+ler 112/50
[=2]
bī-vesvese (F+A) vesvesesiz, kuruntusuz
b. 237/2
[=1]
bīve-zen (F) dul kadın
b.+lerge 141/74
b.+ni 49/16
[=2]
bī-vilāyet (F+A) vilayetsiz, yurtsuz
b. 39/46
[=1]
bī-yādī (F) gönülsüzlük, hatırsızlık
b. 89/8
[=1]
biyāḥ (A) ufak balık
b. 69/106
[=1]
biz biz (şahıs zamiri)
b. 1/89, 3/19, 3/20, 3/21, 12/22, 20/38, 20/44, 23/23, 23/25, 28/3, 32/19, 32/21, 39/17, 42/16, 56/15, 60/29, 65/36, 97/9, 97/67, 110/19, 112/38, 119/72, 125/23, 125/25, 126/10, 126/37, 128/3, 128/8, 131/31, 134/7, 141/16, 141/19, 141/21, 141/42, 141/51, 141/58, 141/70, 141/135, 148/20, 148/23, 151/10, 156/22, 156/62, 157/26, 162/31, 162/43, 172/17, 172/18, 172/30, 178/18, 178/116, 184/63, 185/31, 198/9, 204/11, 212/7, 218/15, 218/16, 225/29, 226/5, 226/8, 227/7, 227/9, 227/11, 227/49, 234/10, 234/16, 234/24, 237/15, 237/15
b.+de 20/40
b.+dedür 50/19, 127/46, 127/47
b.+din 69/56, 95/5, 126/13, 128/7, 151/28, 157/38, 178/103, 225/38, 225/38, 226/6, 226/6
b.+din imes 50/34
b.+dindür 126/25, 162/32
b.+ġa 204/9, 205/33, 207/18, 212/5, 225/27, 225/32, 226/9, 226/10, 227/30, 236/26, 241/54
b.+ge 3/21, 15/4, 27/61, 31/34, 35/16, 35/20, 42/17, 48/18, 51/15, 52/3, 54/14, 62/11, 62/50, 93/15, 97/70, 136/10, 141/38, 156/16, 156/46, 165/26, 165/29, 178/96, 185/24, 186/66, 186/66, 186/67, 191/9, 198/10, 198/11, 198/12, 204/33, 205/36, 234/20
b.+iñg 118/7, 156/18, 198/23
b.+ler 97/27
b.+lerge 13/4, 51/2
b.+lerni 148/24
b.+ni 27/38, 31/17, 35/20, 42/14, 60/38, 62/7, 65/37, 66/29, 67/36, 68/10, 80/5, 112/36, 121/3, 141/33, 155/15, 173/5, 179/6, 226/4, 234/26, 236/24, 236/84, 241/14
[=161]
bī-zaḥmet (F+A) zahmetsiz, sıkıntısız
b. imes 20/9
[=1]
bīzār (F) rahatsız, bıkmış, usanmış, küskün
b. 60/15
b. bol- 205/30
b. idi 106/51
b.+dur 76/29
b.+men 64/6

b.-ur mu 17/16, 35/30, 73/4
b.-ur-sen 57/84, 58/71, 72/3, 81/102, 81/105, 106/5
b.-urlar 3/18, 26/6
[=2498]

bolem (< bol hem < bu ol hem) o hem
b. 89/35, 119/66, 185/19, 198/40, 209/2, 212/5, 241/47
[=7]

boş boş, dolu olmayan
b. 15/20
[=1]

boy boy
b.+ı 199/6
b.+uñ͡gnı 67/26
[=2]

boy(u)n boyun
b.+ı 91/16, 198/22, 237/19
b.+ıdın 193/65
b.+ıge 3/39, 24/4, 50/8, 59/8, 80/7, 91/21, 132/10, 182/2, 237/19
b.+ıñ͡ga 154/8
b.+umġa 20/17
b.+umge 24/18, 119/61, 165/3
b.+uñ͡ga 1/12, 80/9, 116/2
b.+uñ͡gızġa 237/17
[=22]

boz- bozmak
b. 226/10, 236/82
b.-adur 41/25, 141/44, 243/28
b.-ar 1/86, 12/13, 25/12, 47/15, 47/20, 50/20, 57/30, 57/61, 60/20, 106/19, 174/7, 197/37, 218/27, 226/51
b.-ay 236/85
b.-dı 70/6, 137/14, 149/25, 191/22
b.-dum 70/11
b.-gin 159/4
b.-maġdın 179/8
b.-maġdur 177/7
b.-maġı 124/68
b.-mañ͡g 223/3
b.-masam 178/3
b.-sa 137/14
b.-ur 118/15
[=33]

bozul- bozulmak
b.-dı 22/5
b.-gey 39/68
b.-may 113/35
[=3]

bu bu (zamir)
b. 3/13, 10/17, 20/4, 20/8, 23/17, 23/22, 28/3, 30/33, 35/39, 41/20, 42/18, 44/19, 50/66, 57/55, 63/28, 97/18, 99/3, 99/7, 106/32, 110/22, 110/41, 113/9, 141/22, 141/156, 145/14, 145/29, 148/5, 149/20, 149/24, 156/5, 180/11, 215/18, 217/5, 225/7, 237/9, 237/21
b. idi 21/4
b. irdi 234/7
b. irmiş 60/21
b. irür 24/13, 98/6
b. turur 59/1
b.+da 57/64
b.+dur 20/44, 29/7, 30/4, 32/33, 40/22, 45/8, 58/6, 58/48, 58/48, 60/24, 63/22, 82/18, 133/17, 134/24, 151/28, 153/9, 156/68, 197/40, 198/26, 198/26, 198/51, 234/37, 234/37
b.+lar 14/14, 23/59, 50/51, 54/30, 110/25, 141/14, 151/20, 156/12, 156/12, 162/21, 218/8, 237/23, 237/24, 237/60
b.+lardın 23/60, 160/6, 161/4, 186/44, 198/2, 205/20
b.+lardur 14/13
b.+larġa 227/21
b.+large 39/60, 153/2, 187/6, 198/2
b.+larnı 4/12, 11/20, 14/33, 40/25, 53/9, 54/31, 114/11, 156/24, 160/4, 165/7, 165/30, 198/5, 204/32, 215/19, 227/20
b.+nda 14/34, 50/49
[=109]

bu bu (sıfat)
b. 1/14, 1/17, 1/25, 1/26, 1/28, 1/33, 1/44, 1/45, 1/47, 1/72, 1/74, 1/76, 1/78, 1/79, 1/79, 1/87, 1/87, 1/89, 1/92, 1/95, 1/96, 1/97, 1/98, 1/101, 2/2, 3/11, 3/14, 3/16, 3/23,

220/12, 220/19, 220/26, 221/1, 221/7, 221/11, 221/19, 221/20, 222/4, 225/5, 225/8, 225/9, 225/12, 225/15, 225/25, 225/31, 225/34, 225/36, 225/38, 225/49, 226/43, 226/56, 226/60, 226/75, 226/77, 226/88, 226/89, 226/101, 226/106, 226/114, 226/125, 226/131, 227/16, 227/29, 227/32, 227/42, 227/48, 227/52, 227/54, 228/7, 229/3, 229/6, 232/2, 233/6, 234/9, 234/13, 234/14, 234/19, 235/19, 235/21, 236/3, 236/6, 236/9, 236/18, 236/20, 236/21, 236/22, 236/26, 236/27, 236/34, 236/37, 236/50, 236/72, 236/73, 236/77, 236/79, 236/92, 237/3, 237/15, 237/17, 237/19, 237/31, 237/32, 237/32, 237/41, 237/53, 237/58, 237/62, 237/65, 237/68, 237/71, 237/75, 237/93, 238/2, 238/10, 239/3, 240/8, 240/29, 240/37, 241/3, 241/3, 241/18, 241/33, 241/37, 241/49, 241/54, 241/61, 241/67, 241/83, 242/15, 242/17, 242/18, 242/21, 242/41, 242/44, 242/72, 242/86, 243/1, 243/7, 243/11, 243/12, 243/15, 243/16, 243/21, 243/30, 243/31, 243/53, 243/54, 243/68
[=1094]

bū (F) koku
b. 104/23
b. bir- 22/13
b.+da 215/9
[=3]

Bū Bekr (k.a) Hz. Ebubekir. Hz. Muhammet'in en yakın sahabelerinden olup ilk halifedir.
B. 18/21, 127/41
[=2]

Bū Cehl (k.a) Ebu Cehil. Hz. Muhammet zamanında Kureyş kabilesinin ileri gelenlerinden olup Hz. Muhammet'e karşı en şiddetli düşmanlık yapanlardandır. İslama ve Hz. Muhammet'e düşmanlığından dolayı "Ebu Cehi"l ismi verilmiştir.
B.+ġa 1/22
B.+ni 50/33
[=2]

būd (F) varlık
b. 81/12
b. idi 82/30
b. imes 162/34
b. irür 178/58
b. ḳıl- 141/25
b. u nā-būd 97/31
b. u şüd 14/25, 226/144
b. u şüdd ü cümle 169/6
b.+ı 97/31, 136/23, 241/21
b.+ıdın 30/5
b.+ını 57/41, 97/72
[=15]

buġday buğday
b. 69/18
[=1]

buġund (F) sarmaşık
g. 1/66
[=1]

Bū Ḥanīfe (k.a) Ebu Hanife. Asıl adı Numan Bin Sabit'dir. Hanefi mezhebinin kurucusudur. İmam-ı Azam olarak bilinir. 699'da Kufe'de doğmuş, 767'de Bağdat'ta ölmüştür.
B. 20/2
[=1]

bul- bulmak
b.-almas 118/21
b.-ay 175/6
b.-dı 18/35, 53/5, 194/1, 226/109, 237/30
b.-ġaydı 30/28
b.-gey 105/14, 35/20
b.-madı 108/9, 243/10
b.-madım 92/10
b.-mas 112/7
b.-masaŋ 8/20, 8/23
b.-sa irdi 30/28
b.-saŋ 81/7
b.-up 170/29, 170/29
b.-ur 237/40
[=20]

Bū Leheb (k.a) Ebu Leheb. Hz. Muhammet'in amcası olmakla beraber ona en büyük düşmanlığı yapanlardandır. Hakkında ayet indi.

Allah tarafından bir hastalık verildi ve dengesini kaybetti.
B. 106/74, 204/8
[=2]
bulġan- bulanmak, karışmak
b.-dı 237/29
[=1]
Bū Müseylem (k.a) Hz. Muhammet zamanında Yemame'de ortaya çıkmış ve peygamberlik iddiasında bulunmuştur. Hz. Ebubekir döneminde onunla ve etrafında toplanan mürtedlerle savaş yapılmış ve öldürülmüştür.
B. 138/2
[=1]
Burāḳ (öz.a) Hz. Muhammet'in Miraç'ta bindiği bineğin ismidir.
B. bol- 45/33
B.-i ṣıdḳ 230/1
B.-i tīz-per 8/53
[=3]
burc (A) burç
b.+da 112/9
[=1]
būriyā (F) hasır
b. 51/2, 235/14
b.+sı 152/6
[=3]
burūc (A) burçlar
b.+ı 1/91
[=1]
bur(u)n burun (organ adı)
b.+ı 66/3, 71/10
b.+ıdın 57/33
b.+ıġa 4/4
b.+ını 42/12
b.+un͡g 42/14
[=6]
burun önce, evvel
b. 12/30, 21/12, 57/6, 59/28, 62/54, 82/41, 82/48, 90/20, 153/8, 236/24, 241/33
b.+rak 154/7
[=12]
burūt (A) bıyık
b. 68/4
[=1]
būstān (F) bahçe, gül ve çiçeğin bol olduğu yer
b. 64/7
b. bol- 101/8
b. ḳıl- 36/15
b.+dın 64/8
b.+ımge 64/12
[=5]
būte (F) kuyumcuların altın ve gümüş erittikleri kap, kuyumcu kalıbı, pota
b.-i düşmen 156/16
b.-i ʿışḳ -ı Ḫudā 57/57
b.+din 57/62
b.+ge 57/58, 57/61
[=5]
būy (F) koku
b. 12/1, 20/44, 23/30, 23/35, 37/10, 48/69, 117/6, 192/17, 213/6, 242/15
b.-ı Aḥmed 22/4
b.-ı ʿaẕāb 145/13
b.-ı bahār 4/4
b.-ı bed 23/28, 23/33, 42/12, 42/15, 42/17, 42/28, 99/28
b.-ı cān 23/26
b.-ı çerāġ 145/12
b.-ı derd 160/5
b.-ı duzaḫt 120/21
b.-ı endek bol- 20/45
b.-ı ḥażret 45/30
b.-ı hengāmī 241/53
b.-ı her hizem 178/117
b.-ı ḫoş 23/10, 23/13
b.-ı ḫūb-ı yār 165/42
b.-ı ʿışḳ 35/62, 122/4
b.-ı īmān 22/13, 22/14, 97/64, 178/20, 193/66, 200/5, 216/12
b.-ı kāfir 149/22
b.-ı kebāb 99/14, 145/3, 199/46
b.-ı Ḳur'ān 136/14
b.-ı küfrī 39/35
b.-ı merdümī 173/19
b.-ı merg 46/2, 89/50
b.-ı müşg 23/9, 58/52

b.-ı müşg-i maʿrifet 207/43
b.-ı saʿīr 141/170
b.-ı saḳar 31/28
b.-ı Şeyẖ-i Aḥmed-i Cāmī 241/53
b.-ı şifā 117/5, 127/39
b.-ı tef eyle- 235/9
b.+dın 22/3
b.+ı 99/25, 117/20, 165/32, 213/4
b.+ıdın 18/14, 23/12, 97/45, 99/26, 141/170
b.+ıge 23/2, 145/11
b.+ını 96/7
[=71]

buyur- buyurmak, emretmek
b. 155/24
b.-dı 3/51, 39/7, 39/39, 48/28, 91/1, 111/9, 135/5, 137/13, 141/62, 155/8, 202/2, 226/55, 236/22, 237/34
b.-dılar 166/13, 226/22
b.-gin 148/11
[=18]

bügü bilgin, alim, akıllı, bilge
b. 11/38
[=1]

bühtān (A) yalan, iftira
b.+larnı 181/4
[=1]

bülbül (A) bülbül
b. 58/52, 62/41
b. ḳıl- 81/56
[=3]

bülend (F) yüksek, yüce
b. 8/2, 10/4, 14/27, 49/6, 49/21, 57/27, 57/27, 69/48, 185/14, 193/17, 198/36, 206/13, 222/3, 228/2, 240/24
b. bol- 221/11
b. eyle- 198/33
b. ü pest 3/11, 118/9, 200/14
b.+dür 137/8
b.+ge 32/30
[=22]

bülend-bālā (F) uzun boylu
b. 2/1
b. idi 184/23
b.+mı 186/70
[=3]

bülend-pervāz (F) yüksek uçan; izzetinefis, onur sahibi
b. 33/13
[=1]

bü'l-füżūl (A) boşboğaz, münasebetsiz söz söyleyen
b. 23/13
[=1]

bü'l-ḥasen (A) güzellik sahibi
b. 28/19, 39/54, 39/59, 89/63, 90/32, 138/12, 190/48, 210/3, 235/10
[=9]

bü'l-heves (A) aklına geleni yapan, maymun iştahlı
b. 58/50
b.+ni 16/13
[=2]

bülūġ (A) erkeklik yaşına girme, erginlik
b. 11/9
[=1]

bünyād (A) asıl, temel, esas; bina, yapı
b. 89/20, 190/30
b. it- 186/49
b. ḳıl- 178/104
b.+ı 236/2
b.+ıñ͡ga 27/32, 165/25
b.+ını 178/23
b.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 97/2
[=9]

bünyādkār (F) bina yapan
b. 236/2
[=1]

bürrā (F) kesen, kesici
b. 221/17
[=1]

bürreş (F) kesme, keskinlik,
b. 48/10
[=1]

büt (F) put
b. 119/90
b.+din 149/24
b.+ini 11/25
b.+ni 11/28
[=4]

cāh-ābād (F) makamlar, mevkiler
c. 3/61
[=1]
cāhil (A) bilimsiz, bilgisiz; genç, tecrübesiz, toy
c. 38/20, 61/11, 136/13, 142/2, 156/13, 167/2
c. bol- 48/17, 62/22, 66/47
c.-i ḫāmuş 112/6
c. idi 197/25, 243/2
c. ḳıl- 106/65
c. ü kūtah 225/13
c.+dür 212/25
c.+ge 7/5
c.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 165/34
c.+īdin 9/3
c.+īni 89/34
c.+lerge 34/8
c.+ni 120/21, 214/20
[=22]
cāhilā (A) ey cahil
c. 72/4
[=1]
cāhilter (A+F) çok cahil, en cahil
c. bol- 23/31
[=1]
caḥīm (A) cehennem
c. 8/4, 97/69, 156/61, 189/4, 192/13, 205/27, 242/37
c. irür 229/5
[=8]
Cālīnus (k.a) İlkçağların İpokrat ile beraber en büyük Grek hekimi, Galen. 131-210 yılları arasında yaşamıştır.
C. 89/68
[=1]
cām (F) kadeh, bardak, şarap kadehi; Tas. Tanrı âşığının yüreği.
c. 60/7, 98/5, 170/23, 216/9, 242/6
c.-ı Meşreb 43/18
c.-ı ṣabūr 30/29
c.-ı ṣahbā 37/17
[=8]
cāme (F) elbise, çamaşır
c. 48/51, 77/23, 197/38, 237/6, 237/29, 243/64
c.-i kimḫāb 197/2
c.-i mollā 48/2, 48/65
c.-i rengīn 48/50
c.-i taḳvā 25/6
c.-i ẓālim 76/22
c. vü destār 15/9, 48/29, 48/46, 76/22
c.+de 76/24
c.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 207/15
c.+mġa 225/17
c.+mge 225/20
c.+mni 103/3
c.+n͡g 76/18, 131/16
c.+si 32/5, 131/21, 237/5
c.+sini 76/25, 131/18
[=28]
cāmehā (F) elbiseler, çamaşırlar
c.-yı fāḫire 205/29
[=1]
cāme-ḫāb (F) yatak
c.+ım 76/14
[=1]
cāmi' (A) bir araya getiren, toplayan; içine alan, içinde bulunduran
c.-i kelāmu'llāh 209/4
[=1]
cān (F) can, ruh; hayat, yaşayış; gönül **tas**. İlahî nefes, Hakk'ın tecellîleri, Mevlâ, Allah
c. 1/31, 1/78, 6/18, 8/47, 11/10, 11/58, 11/59, 12/31, 16/13, 18/25, 22/6, 23/60, 24/14, 25/3, 27/17, 27/62, 27/66, 34/8, 35/58, 35/64, 35/65, 36/21, 38/7, 38/21, 43/14, 45/43, 47/2, 55/2, 58/53, 60/8, 62/23, 67/31, 69/98, 73/52, 75/9, 81/30, 81/98, 82/40, 87/2, 90/32, 90/39, 91/32, 97/60, 97/64, 102/3, 103/11, 103/14, 106/10, 106/84, 109/6, 112/19, 112/22, 113/29, 119/37, 119/38, 119/88, 119/104, 120/1, 120/33, 126/31, 127/22, 127/27, 132/11, 136/22, 140/13, 141/81, 142/1, 142/9, 143/1, 148/19, 150/13, 157/45, 163/16, 166/23, 170/29, 170/38,

c.+ıdın kiç- 35/45
c.+ıdur 190/13, 243/59
c.+ıġa 212/16, 226/119
c.+ıge 11/46, 11/56, 11/66, 14/24, 35/59, 41/8, 43/9, 54/29, 89/45, 90/39, 138/3, 140/19, 151/13, 163/31, 165/40, 178/44, 193/40
c.+ım 51/10, 62/4, 67/15, 67/24, 69/74, 73/35, 85/12, 106/30, 175/8, 242/69
c.+ımdu 155/4
c.+ımġa 87/3
c.+ımge 184/10
c.+ımı 67/22
c.+ımız 3/23, 32/22, 50/58, 234/15
c.+ımnı 73/31, 90/42, 216/7
c.+ın 73/24, 92/33
c.+ıñ͡g 6/3, 11/22, 27/24, 50/22, 55/3, 78/8, 78/12, 79/22, 81/91, 84/6, 88/6, 140/4, 189/2, 226/9
c.+ıñ͡g irür 236/19
c.+ıñ͡ga 55/4, 122/4, 149/22, 164/12, 226/104
c.+ıñ͡gça 231/10
c.+ıñ͡gdu-men 179/31
c.+ıñ͡gız 32/25
c.+ıñ͡gnı 16/3, 91/7, 169/2
c.+ını 16/13, 34/12, 52/23, 63/4, 67/30, 226/38
c.+lardur 96/4
c.+ları 14/27, 119/16, 171/45, 191/26
c.+larıdur 49/5
c.+larıge 166/24
c.+men 23/21
c.+nı 1/34, 3/51, 9/8, 12/7, 25/3, 35/44, 44/13, 145/8, 150/10, 220/23
[=389]

cā-namāz (F) namaz kılacak yer, mescit
c. 105/5, 136/11, 191/4
c.+ıñ͡g 170/15
[=4]

canān (F) sevgili, maşuka
c. 36/21, 99/22
c.+ge 35/65
[=3]

cān-bāz (F) canbaz
c.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 162/8
[=1]

cānib (A) taraf, yön, cihet
c.-i ekber 34/9
c.-i ferzend 149/5
c.-i Ġaffār 40/15
c.-i Ḥaḳ 1/28, 163/13
c.-i her cins 19/5
c.-i Mevlā 126/29
c.-i nūr 24/18
c.-i ol dih 8/5
c.-i vāl(i)de 193/41
c.+dindü 18/23, 97/50
c.+ġa 236/98
c.+ge 19/4, 48/74
[=15]

cā-nişin (F) birinin yerine geçen, birinin yerine oturan; vekil
c. 186/41
c. bol- 157/33, 186/42
c.-i yār-ı çilten 162/33
[=4]

canvār (F) canlı
c. 151/23
[=1]

cānver (F) canlı
c.+ler 30/19
[=1]

cārī (F) ceryan eden, akan, geçen, yürüyen
c. 46/1, 88/12
c. bol- 197/44
c. eyle- 104/20
c.+dür 91/36
c.+ler 226/128
[=6]

cārūb (F) süpürge
c. eyle- 73/58
c. it- 17/4, 73/58, 184/17
c.+ı ḳıl- 184/16
[=4]

cāvidān (F) ebedî kalacak olan, sonrasız, ebedî

c. 57/84, 81/87, 167/6
c.+dın 92/35
[=4]
cāy (F) yer
c. 89/10, 105/1, 113/8, 113/19, 163/4, 199/60, 204/7, 227/44
c. bir- 168/7
c.-ı aḫir 103/23
c.-ı ʿārif bol- 30/4
c.-ı ceng 44/31
c.-ı ʿibret 8/42
c.-ı maʿnā 64/24
c.-ı mātem 88/28
c.-ı mescid 141/79
c.-ı nār 110/43
c.-ı nāzik 103/26
c.-ı nīkān 50/30
c.-ı nūr 44/9
c.-ı ṣād 55/2
c.-ı şarāb bol- 141/79
c.-ı taʿyīn 15/6
c.-ı vīrān 141/10
c. iken 27/31
c.+da 112/1
c.+dın 27/51, 82/25, 227/32
c.+dur 221/7
c.+ge 32/10
c.+ı 6/11, 39/34, 39/36, 45/33, 106/8, 119/97, 119/98, 156/48, 179/43, 219/9, 220/22
c.+ıda 89/2, 105/9, 113/1, 114/1, 163/4, 171/38, 178/8, 199/57
c.+ıdın 89/27, 148/23, 190/3
c.+ıdur 8/2, 189/4, 193/76, 221/7
c.+ıġa 218/8
c.+ıge 8/6, 32/3, 42/3, 90/23, 106/9, 118/12, 119/18, 142/3, 158/5, 165/6, 170/6, 172/20, 184/42, 186/42, 226/118, 237/50
c.+ın͡g 58/27, 162/30, 171/21, 238/2
c.+ın͡g imes 106/11
c.+ın͡gızġa 199/23
c.+ını 113/34, 138/6
c.+īge (ī: Farsça birlik ya'sı) 150/4
[=83]
cāy-namāz (F) namaz kılacak yer, mescit
c. 193/6, 193/20
c.+ın 170/16
[=3]
cebīn (F) korkak, yüreksiz; alın
c. 54/29
c.+i 2/9
[=2]
cebr (A) zor, zorlama; düzeltme, tamir etme
c. it- 55/4
c. ḳıl- 54/29
[=2]
Cebrā'īl (öz.a) Dört büyük melekten biri olup peygamberlerle Allah arasında elçilik görevi yapar, vahiy meleğidir.
C. 35/47
[=1]
cedd (A) dede, büyük baba, ata
c.+i 236/99
[=1]
cedel (A) sert münakaşa, tartışma; kavga
c. 90/40, 97/73, 112/57, 126/21, 218/24
c. it- 64/17
c. ḳıl- 81/95, 180/20
c.+ni 222/10
[=9]
cefā (A) eziyet, incitme Tas. Tarikat ehlinin kalbinin öğrendiklerinden perişan olması
c. 76/11, 230/7
c. ḳıl- 69/57, 76/7, 81/92, 145/7
c.+dın 81/92, 231/8
[=8]
cehālet (A) cahillik, bilmezlik
c. eyle- 165/2
c.+ni 227/29
[=2]
cehd (A) çalışma, çabalama
c. 125/26

c. it- 89/58
c. ḳıl- 92/16
c.+dür 53/12
c.+i 92/16
[=5]
cehennem (A) cehennem
c. 45/48, 53/23, 58/27
c.+din 51/9, 99/25
c.+ge 3/35, 181/2
c.+ni 43/6, 141/119, 143/4
[=10]
cehl (A) bilmezlik
c. 15/29, 69/29, 75/4, 117/14, 156/27, 164/17
c.+din 81/102, 212/25
c.+i 120/36
c.+imge 165/35
c.+in͡g 76/16
[=11]
cehūd (A) Yahudî
c. 48/3, 236/21
[=2]
celāl (A) büyüklük, ululuk; Allah'ın isimlerinden biri Zü'l-Celal'dir.
c. 52/29, 119/50, 226/119
[=3]
Celāle'd-dīn (k.a) Celaleddin-i Rumî.. XIII. yüzyılda yaşamış Mevlevîlik tarikatının kurucusu Mesnevi adlı eseriyle meşhur mutasavvıf.
C. 119/67
[=1]
celī (A) aşikar, açık, meydanda
c. 170/31, 212/18
[=2]
Celīl (A) büyük, ulu; Allah'ın isimlerinden biri
C. 11/17, 11/49, 35/58, 91/6, 106/56, 124/2, 140/22, 163/7, 190/46, 207/9, 207/63, 220/2, 242/11
[=13]
cellād (A) insanı kesen, asan kimse
c.+ın͡gdu 90/33
[=1]
celse (A) oturum, oturma
c.+ge 48/4
[=1]
cemʿ (A) toplama, yığma
c. 20/36, 105/9, 134/3, 157/20
c. bol- 1/47, 39/61, 45/13, 66/35
c. cemʿ 186/87
c. eyle- 220/2
c.-i şeyṭān 220/16
c.-i bī-himmet 156/10
c.-i ehl-i ḫāṣ 48/48
c.-i küdūret 121/6
c. idi 157/11
c. irür 15/33
c. it- 141/75
c. ḳıl- 48/19, 171/10
c.+ide 105/11
c.+idin 27/47
c.+ni 106/89
[=22]
cemāʿat (A) insan topluluğu; imamın arkasında namaz kılanlar
c. 37/15, 54/11
c.+dın 13/5, 94/8
[=4]
cemād (A) taş gibi cansız olan şey
c. 27/6, 32/21
c.-ı biş 126/22, 162/46
[=4]
cemāl (A) yüz güzelliği
c. 78/14, 80/35, 81/85, 81/114, 81/114
c.-i vaḳt-ı ḥālāt 62/25
c.-i yār 73/22
c.+i 78/14
c.+in͡g 35/12, 57/53
[=10]
cemālu'llāh (A) Allah'ın lütfu
c. 58/35, 81/11
c. irür 81/4
[=3]
cemʿiyyet (A) topluluk
c. 3/53
c.+ġa 217/11
[=2]
cenāze (A) insan ölüsü
c.+ge 41/3
[=1]

cenb (A) yan, taraf
c.+ide 39/17, 242/24
c.+īge (ī: Farsça birlik ya'sı) 215/28
[=3]
cencāl (F) gürültü, patırtı
c.+ı 158/21, 186/101
c.-ı ḫalḳ 97/34
[=1]
cencālī (F) gürültücü
c. 165/28
[=1]
cende dervişlerin giydiği yamalı hırka
c.+ming 146/13
[=1]
ceng (F) savaş, vuruşma
c. 44/31, 49/25, 138/10, 165/9, 183/3
c. eyle- 145/32
c. ḳıl- 3/64, 30/33, 30/34, 89/24, 138/10, 147/7
c.+de 229/2
c.+dür 177/4
c.+i irür 179/17
[=15]
cenīn (A) karındaki çocuk, döl
c.+ge 3/31
[=1]
cennet (A) cennet
c. 3/59, 4/5, 13/7, 43/5, 64/21, 66/32, 103/13, 162/42, 198/6, 206/12
c. irmestür 66/27
c. ü dūzaḫ 57/34
c.+din 162/41
c.+ġa 241/33
c.+i 44/46, 226/133
c.+ke 3/15, 33/7, 66/32, 88/27, 121/3, 127/30
c.+ni 64/20, 126/26, 206/1, 206/15, 243/38
[=27]
cennetī (F) cennete ait, cennetlik
c. 66/5, 77/18, 91/37, 133/21
c. ḳıl- 66/23, 66/25
c. vü dūzaḫī 88/7
c.+dür 185/23
c.+ler 219/12
c.+lerge 32/16
[=10]
cennet-i firdevs (A) cennet tabakalarından en yükseği
c.+ni 3/6
[=1]
cennet-i rıḍvān (A) cennet
c. 73/34, 85/9
[=2]
cennet-mekānī (A) yeri cennet olan
c.+men 29/1
[=1]
cennetü'l-firdevs (A) firdevs cenneti
c. 3/57, 242/58
c. ü rıḍvān 4/10
[=3]
cer (F) yarık, çatlak, özellikle yarılmış yer
c. 3/33, 69/48, 130/5
c.+dür 217/25
c.+ga 211/22
c.+idin 69/47
[=6]
cerāḥat (A) irin, yara
c. 146/7
c.+ke 23/34
[=2]
Cercīs (k.a) Hz. İsa'dan sonra gelmiş ve Musul'da Hz. İsa'nın dini üzerine tebliğde bulunmuştur. Peygamber olduğunu rivayet edenler de vardır. Musul kralı Dadiyan'ı Hak dine davet etmiş ancak Dadiyan Hz. Cercis'e inanılmaz işkenceler etmiştir.
C. 127/31, 231/2
C.+men 242/58
C.+ni 186/21
[=4]
cerḥ (A) yaralama, yaralanm
c. ḳıl- 105/21
[=1]
cesed (A) ölü vücut
c. 49/10, 81/23, 92/36
c.+de 39/59
c.+din 40/6
c.+dür 236/26
[=6]

ceste (F) sıçramış, fırlamış
c. 52/33
[=1]
cev (F) arpa
c. 44/11, 53/2, 124/43, 176/7, 198/20, 233/12, 235/15
[=7]
cevāb (A) cevap, yanıt
c. 8/19, 89/4, 89/6, 119/82, 137/3, 141/46, 151/8, 165/27, 170/8, 205/9, 210/9, 236/10, 237/30, 237/57, 240/16, 242/81
c.+ını 225/9
[=17]
cev(v)āl (A) koşan, dolaşan, hareket eden
c. 65/17
[=1]
cevāz (A) caiz olma, izin, müsaade
c. it- 112/4
[=1]
cev(e)lānī (A) dolaşma, dolanma, gezinme
c. 37/1
c. ḳıl- 6/8
[=2]
cev-fürūş (F) arpa satan
c. 186/60
[=1]
cevher (A) maya, öz, cevher; elmas, değerli taş
c. 91/2, 97/48
c.-i bedr-ı münīr bol- 120/5
c.-i dünyā vü uḳbā 238/8
c.-i envār-ı dīn 226/19
c.-i İbrāhimī 226/17
c.-i şerīʿat 208/2
c.-i şerʿ-i şerīf 212/13
c.+em 242/26
c.+i 42/10, 44/35, 90/24, 91/33, 179/2, 220/16, 237/63
c.+idin 115/1
c.+im 90/14
c.+iñ͡gni 238/3
[=19]
cevher-fürūş (F) cevher satan
c. 171/46
[=1]
ceyb (A) cep; gömleğin açıklığı, yarıklığı
c. irür 226/65
[=1]
Ceyhūn (y.a) Ceyhun ırmağı. Diğer adı Amuderya. Orta Asya'nın en büyük nehirlerinden biri
C. 157/24
C.+ça 192/6, 201/8, 242/50
C.+dur 44/2
C.+ını 200/12
[=6]
cezā (A) ceza, karşılık
c. 35/31, 141/142, 180/19, 234/23
c. bol- 101/1
c. ḳıl- 76/7
c. tap- 76/15
c.+sı 136/6, 152/5, 176/4, 188/3, 237/30
[=12]
cez̠b (A) kendine çekme, çekilme
c.-i ḥālāt 193/88
c. imestür 57/30, 57/33
c. it- 39/26
[=4]
cez̠be (A) ruhun hayret ve sevince kapılarak sanki cesetten hariç bulunuyormuş gibi olması, heyecana gelmesi; tarikat ehlinin kendinden geçme hali
c. 57/22, 57/23, 57/24, 57/26, 57/31, 57/32
c.-i düvüm 57/25
c.+i 241/77
[=8]
cıġdān hasır **(?)**
ç.+ıma 90/26
[=1]
cibin sivrisinek
c. 240/42
[=1]
Cibri'īl (öz.a) Cebrail krş. **Cebrā'īl**
c. 11/49, 11/53, 52/20, 65/37, 67/6, 71/19, 81/29, 171/3, 213/17, 226/32, 242/66

C.+din 133/26
C.+ġa 242/23
C.+ge 67/12
[=14]
Cibrīl (öz.a) Cebrail bkz. **Cebrā'īl**
C. 71/18, 167/4, 206/1, 238/4
C.+ni 62/43
[=5]
Cibrīl-bīn (A+F) Cebrail'i gören
C. 112/11
[=1]
cīfe (A) laşe, leş
c.-i dünyā 178/107
c.+dür 97/10
[=2]
ciger (F) ciğer, bağır
c. 23/41, 37/13, 44/38, 99/12, 127/15, 194/5, 204/14, 216/4, 219/13, 226/142, 241/61
c.+ler 127/25
[=12]
ciger-bend (F) ciğer bağı; **mec**. yavru, evlad
c. 197/31
c.+im 13/17, 51/4, 61/7, 64/17, 67/21, 67/31, 71/2, 78/2, 78/7, 78/14, 115/2, 129/5, 160/6, 175/2
c.+im irür 97/46, 178/67
c.+in͡g imes 11/42
[=18]
ciger-pāre (F) ciğer parçası; mec. evlat
c. 108/5
[=1]
cihān (F) dünya, alem
c. 13/13, 13/15, 18/36, 18/36, 18/39, 21/1, 21/5, 33/5, 42/1, 43/10, 44/10, 44/26, 58/17, 58/67, 65/44, 67/4, 67/14, 68/7, 69/99, 81/72, 82/29, 85/12, 87/7, 88/28, 107/5, 116/9, 127/20, 129/7, 171/18, 173/33, 173/33, 175/7, 184/65, 188/6, 195/7, 197/18, 205/15, 221/7, 226/37, 228/7, 230/3, 238/7, 238/10, 241/60, 243/49
c.+da 38/7, 71/21, 82/35, 151/13, 152/3, 157/10, 181/1, 208/5
c.+dın 39/15, 109/2, 132/12, 136/9, 139/4, 166/5, 167/9, 172/18, 175/6, 178/82, 186/72, 186/93, 194/4, 205/39, 213/4, 235/21, 237/32, 242/77
c.+dur 108/4
c.+em 242/48
c.+ge 173/32, 237/32, 242/27
c.+ı 10/13, 81/98, 94/4, 220/27
c.+ı-men 29/8
c.+ım 69/74, 85/1, 87/5, 201/7
c.+men 237/84
c.+nı 1/29, 2/3, 3/63, 10/11, 17/13, 17/17, 29/9, 29/13, 37/9, 42/39, 43/1, 46/10, 67/29, 72/6, 82/47, 94/1, 100/2, 106/7, 107/6, 107/7, 151/1, 152/3, 152/8, 160/8, 173/31, 176/8, 182/2, 205/30, 222/9, 226/106, 227/5, 227/15
[=118]
cihāndār (F) Dünya'yı tutan hükümdar, padişah
c.+ım 69/74
[=1]
cihāngīr (F) cihanı, Dünya'yı zapteden
c. eyle- 88/25
[=1]
cihān-nümā (F) Dünya'yı gören, Dünya'yı gösteren
c. 10/2
[=1]
cilveger (F) cilve eden, cilveli
c. 138/1, 150/23, 211/19, 227/33
c. bol- 18/27, 28/1, 40/13, 212/21, 227/30
c. ḳıl- 217/30
c.+dür 27/66
[=11]
cim (A) Arap alfabesinin beşinci harfi
c. 62/25
[=1]
cin (A) gözle görünmez latif cisimlerden ibaret varlık
c. 52/15, 69/16
[=2]
cin-gīr (F) cinci, cinleri çağıran

c. 179/18
[=1]
cins (A) nevi, türlü, çeşit; soy
c. 131/16, 151/3
c.-i dīger 38/2
c.-i kāmil 140/25
c.-i men 149/18
c.-i seg 186/62
c.+din 225/24
c.+dür 232/5
c.+ge 50/27, 52/4, 117/6
c.+i 117/12, 186/60
c.+ide 111/21
c.+idin 166/6
c.+im imeñ͡g 178/65
c.+imni 131/17
c.+iñ͡g imestür 140/7
c.+ini 23/17, 23/19, 108/8, 140/3
c.+ke 19/5
c.+ler 41/14, 184/29
c.+lerni 224/10
c.+miz 31/35
c.+ni 112/23
[=28]
cinsiyet (A) bir cinsle ilgili olma
c. 3/22, 140/2, 199/13, 226/36
c.+lerge 3/72
c.+ni 238/6
[=6]
cirken- iğrenmak
c.-mek 3/45
c.-ür 31/36, 39/62, 198/13, 204/44, 237/14
[=6]
cism (A) cisim, beden; madde
c. 38/14, 69/74, 90/32
c.-i ʿāriyet 1/87
c.-i cān 42/42, 57/68, 240/6
c.-i Ḥaḳ 3/21, 60/30
c.-i hū 58/19
c.-i insānī irür 81/61
c.-i pāk 43/11
c. ü cān 1/68, 18/25, 79/22, 103/11
c.+i 58/35, 81/49, 97/44, 216/2
c.+ide 57/45
c.+idin 192/6
c.+ige 18/39, 62/41
c.+imde 73/35
c.+imge 241/70
c.+imiz 3/20
c.+imizdin 73/56
c.+iñ͡g 27/24, 42/34, 57/7, 57/7, 73/64, 78/12, 78/13, 81/50
c.+iñ͡gde 49/29
c.+iñ͡gdedür 79/19
c.+iñ͡ge 164/21, 179/9
c.+iñ͡gedür 65/14
c.+iñ͡gni 81/63
c.+ini 192/5
c.+ler 236/30
c.+ni 241/69
[=45]
civān (F) genç
c. 19/5, 82/1, 82/6, 89/38, 99/9, 131/22, 140/7
c. bol- 101/1
c.+ı 94/7
[=9]
civānlıġ (F+T) gençlik
c. 8/10
[=1]
civānlik (F+T) gençlik
c. 106/5
c.+de 101/1
[=2]
civān-merd (F) temiz, asil, cömert
c. 162/44
[=1]
cöne- yönelmek, hareket etmek
c.-mey 74/6
c.-sün 74/6
[=2]
cūd (F) cömertlik, elaçıklığı
c. 81/42, 226/66, 234/15, 239/4
c.+ıñ͡ga 206/8
[=5]
cuġd (A) baykuş
c. 13/10
[=1]
cuġrāt-fürūş (F) cugrat satan
c. 15/1
[=1]

cumʿa (A) cuma, perşembeden sonra gelen gün
c.+ge 58/14
[=1]
cūş (F) coşma, kaynama
c. 94/2, 186/52, 197/28, 242/50
c. eyle- 57/73, 149/22
c.-ı deryā 241/89
c.-ı himmet bol- 66/44
c.-ı nisbet 31/1
c.-ı raḥmet 192/18
c.-ı şīr 11/2
c.-ı vaḥdet 226/75
c. it- 59/17
c. ur- 1/29, 1/36, 2/1, 11/46, 11/56, 20/35, 20/43, 30/18, 88/19, 120/18, 141/88, 170/3, 178/11, 179/3, 180/8, 184/9, 193/15, 193/89, 201/8, 206/10, 225/13, 225/30, 234/38, 240/11, 241/90, 242/53, 242/69
c.+dur 60/7
c.+lar 110/5
[=42]
cūşī (F) coşkunluk
c. ḳıl- 124/44
[=1]
cūşiş (F) coşma, kaynama
c.-i envār-ı raḥmet 206/14
[=1]
cūʿu'l-baḳar (A) sığır açlığı
c. 204/28
[=1]
cūy (F) arama, araştırma
c. 1/13
c. idi 16/19
c.+ı 33/4
[=4]
cū(y) (F) ırmak, nehir, akarsu
c. 50/63, 110/44, 111/14, 125/12, 193/29
c.-ı ḫ̬ūn 96/5, 240/7
c.+lar 180/13
[=7]
cūyān (F) arayıcı, arayan
c.+ı-sen 238/4
[=1]
cūy-bār (F) çay, dere, akarsu, ırmak
c. 193/28
c.-ı mevlevi 5/11, 243/52
[=3]
cūyende (F) arayıcı, araştırıcı
c. 11/67
c. bol- 11/59, 11/61, 57/53, 227/57
c.-i esrār-ı kār 16/20
c.-i iksīr-ṭaleb 162/31
c. ḳıl- 11/68
c.+dür 7/7
c.+ġa 199/69
c.+men 81/82
c.+sen 81/82
c.+si 163/27
[=13]
cūy-ken (F) çukur kazan
c. 125/1
[=1]
cübbe (A) bir cübbe
c.+īge (ī: Farsça birlik ya'sı) 2/16
[=1]
cüdā (F) ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış
c. 15/26, 49/5, 52/16, 57/83, 59/2, 59/6, 59/19, 63/26, 65/22, 69/28, 69/88, 73/34, 78/16, 81/60, 89/32, 90/28, 112/50, 117/7, 117/18, 127/6, 170/25, 186/64, 215/24, 218/15, 226/54
c. bol- 3/21, 11/4, 27/57, 38/2, 58/71, 60/30, 60/31, 62/10, 67/28, 81/102, 89/32, 106/21, 126/10, 127/16, 137/7, 166/29, 171/16, 184/4, 190/44, 226/3, 226/135, 237/59, 243/40, 243/60
c. ḳıl- 42/19, 57/5, 59/27, 64/8, 64/9, 64/15, 80/31, 205/35, 242/10, 243/29
c. tüş-17/9
c.+dur 18/7, 20/26, 38/3, 75/7
[=64]
cüdālıġ (F+T) ayrılık
c.+dın 1/3
[=1]
cüġrat Türkistan'da sütle yapılan bir içecek

c.+ıñg 15/13
[=1]
cühhāl (A) cahiller, bilgisizler
c. 39/32
[=1]
cül (A) çul, at elbisesi, örtü
c. 146/12
[=1]
cümle (A) bütün, hep; hüküm bildiren en küçük söz; sistem
c. 3/13, 11/7, 11/29, 11/39, 15/36, 19/3, 23/8, 23/10, 23/38, 27/16, 32/13, 32/21, 32/25, 32/32, 39/21, 39/22, 39/27, 39/72, 41/3, 41/31, 42/6, 42/20, 42/28, 42/36, 44/21, 44/36, 50/10, 54/18, 54/27, 57/72, 61/10, 62/1, 65/16, 65/21, 65/46, 67/39, 69/16, 69/64, 73/3, 73/25, 80/38, 80/39, 81/49, 81/118, 82/27, 93/4, 103/9, 110/19, 111/18, 111/20, 112/50, 113/23, 113/28, 117/29, 119/29, 119/40, 123/6, 125/30, 126/9, 127/25, 127/46, 127/47, 128/3, 132/4, 134/9, 137/17, 141/53, 141/55, 141/67, 141/93, 146/11, 150/1, 150/18, 156/63, 156/68, 157/14, 158/19, 162/19, 165/38, 166/8, 172/25, 173/4, 178/44, 178/93, 179/32, 184/56, 185/17, 186/77, 193/7, 193/63, 193/84, 193/87, 199/48, 199/72, 204/5, 204/6, 207/62, 212/21, 215/5, 220/13, 225/32, 226/103, 227/1, 227/29, 233/16, 237/3, 237/9, 241/55, 241/75, 241/84, 243/65
c.-i aġyār 165/42
c.-i dīvār 106/87
c.-i eşyā 157/14
c.-i ḫᵛāb u ḫayāl 65/33
c.-i ḫalḳ 241/54
c.-i iḳbāl 104/22
c.-i mā vü menī 60/5
c.-i nāfile 240/23
c.-i şāh u gedā 1/55
c.-i taḳlīd 214/15
c.-i ümmet 1/23
c.-i yörgenler 81/85
c.+din 3/9, 11/17, 24/10, 40/13, 61/2, 69/14, 69/66, 76/26, 162/40, 218/7, 221/11, 242/69
c.+ġa 199/70
c.+ge 1/61, 3/50, 11/29, 16/1, 46/1, 67/36, 69/89, 178/84
c.+i 193/57
c.+miz 32/24, 141/55, 162/32
c.+ñgiz 32/29, 193/50
c.+ni 11/16, 11/68, 57/47, 62/2, 69/22, 69/70, 73/54, 81/10, 81/32, 81/33, 81/86, 81/98, 89/5, 111/2, 141/81, 162/38, 162/61, 163/12, 165/27, 169/6, 170/4, 179/29, 193/56, 193/89, 197/42, 198/34, 198/49, 237/21, 239/5, 242/24
c.+si 11/18, 22/14, 39/23, 40/17, 41/14, 83/8, 141/131, 150/2, 163/16, 186/79, 193/52, 193/58, 193/59, 193/90, 198/1, 204/9, 215/19, 227/17, 236/81
c.+sige 186/80
c.+sin 97/7
c.+sini 35/51, 55/6, 156/47, 166/9
[=205]
cünbān (F) sallanan, kımıldayan, hareket eden
c. idi 93/6
c.+ı 93/5
[=2]
cünbānende (F) kımıldatan, sallatan, hareket ettiren
c.+sen 125/25
[=1]
cünbüş (F) eğlenti, zevk; hareket, kımıldanma
c. 125/25
c.-i şehvet 89/38
[=2]
Cüneyd (k.a) Cüneyd-i Bağdadî. Cüneyd-i Bağdadi’nin babasının ismi Muhammed, künyesi Ebü’l-Kasım’dır. Tasavvuf ehlinin çok tanınmışlarındandır. 822 (H.207)de Nihavend’de doğdu, 911 (H.298)de Bağdat’ta vefat etti. Cüneyd-i

Bağdadi, tasavvuf ilmini dayısı Sırri-i Sekati'den öğrendi.

C. 157/16, 197/35
[=2]
cünūblik (A+T) cünüplük, cünüp olma hali
c. 180/15
[=1]
cünūn (F) delirme, çıldırma, delilik tas. aşkın galip gelmesi
c. 57/6, 59/28, 194/9
[=3]
cür'a (A) yudum, içim
c.-i mey 74/18
[=1]
cüre arkadaş, dost, eş
c.-i ḳābil idiñg 12/5
[=1]
cünüb (A) şeran yıkanma zorunda kalma hali
c. 205/11, 237/76
cüst (F) arama, araştırma
c. 114/14
c. bol- 44/37
c.-i ḫīz 53/18
[=3]
cüst ü cū (F) arayıp sorma, araştırma
c. 14/7, 23/16, 89/8, 157/37, 193/10
c. ḳıl- 11/20, 11/62, 111/11, 141/144, 197/2, 205/17, 237/75
c.+lar 20/24
c.+nı 14/20
[=14]
cüst ü cūy (F) arayıp soruşturma, araştırma
c. 48/10, 178/50, 235/21, 236/92
c.-ı bende 7/7
c.-ı ḫalḳ 235/22
c. ḳıl- 8/59, 27/53
c.+dın 22/3
c.+ıdın 97/45
c.+ıge 178/37
c.+ını 224/13
[=12]
cüz (A) parça, en küçük parça
c. 113/7, 220/31
c. idim 81/13
c. irdiñg 81/121
c. turup-sen 57/89
c. ü kül 45/22, 45/29, 57/4, 112/7, 237/54
c. ü kül idi 52/25
c.+dür-sen 73/59
c.+ġa 11/19
c.+lerge 111/30
[=14]
cüzlıġ (A+T) parça, parçalık
c.+ı 53/16
[=1]
cüzv (<A. cüz') parça, en küçük parça
c. 38/3
[=1]
cüzvī (<A. cüz'ī) az, pek az, az miktarda
c. 32/6, 57/4, 63/9, 81/61
c.+din 81/60
c.+lerden 11/23
[=6]
cüzviyet (A. <cüz'iyyet)azlık
c.+din 14/2
[=1]

-Ç-

çābük (F) çabuk, serî, hafif
ç. 24/5, 52/23, 113/22, 126/23, 141/32, 141/62, 141/141, 155/27, 162/36, 197/16
[=10]
çāder (F) çadır; kadınların başlarına büründükleri örtü
ç.+i 99/1, 141/76
[=2]
çaġ zaman dilimi, dönem
ç.+ıda 132/4
[=1]
çaġz (F) kurbağa
ç. 81/94
[=1]
çāh (F) kuyu, çukur
ç. 48/64, 127/34

[=1]
çarḫ (F) çark, tekerlek; felek, gök; devreden, dönen
ç.-ı devrān 157/28
ç. ḳıl- 185/20
ç. ur- 15/37, 31/5, 104/8, 119/55, 119/89, 124/32, 166/12, 170/8, 204/19, 220/4, 226/74, 242/19, 242/82
[=15]
çarla- çağırmak, davet etmek
ç.-dı 36/16, 156/30, 157/4, 186/27, 207/47, 216/4, 236/9, 241/48, 242/1
ç.-dılar 68/7
ç.-p 48/27, 66/7
ç.-r 54/19, 106/94, 131/8
ç.-r bol- 119/102
ç.-r idi 141/155
ç.-r irdi 141/159
ç.-sam 124/45
ç.-ydu 13/4, 193/45
[=21]
çār-maġz (F) dört çekirdek, dört nüve, dört öz
ç. 11/33
[=1]
çār-mīḫ (F) dört çivi; çarmık
ç.-ı ḫaṣm 185/13
ç.+ı 52/11
[=2]
çaruḳ çarık, işlenmemiş sığır derisinden yapılan ayakkabı
ç. 207/15
[=1]
çārumīn (F) dördüncü
ç. 49/25
[=1]
çāşnī (F) çeşni, lezzet, tad
ç. 18/28, 125/35, 165/41
[=1]
çayna- çiynemek, ezmek, kırmak, tepmek
ç.-dı 12/19
ç.-r 144/2, 179/30
[=3]
çeh (F) kuyu
ç. 118/11
ç.-i pinhān ol- 1/41
ç.+de 174/4
ç.+ke 1/41, 1/64, 118/21, 119/35, 141/108
[=8]
çehre (F) çehre, yüz, surat
ç. bol- 165/3
[=1]
çek- çekmek
ç.-er 30/23
[=1]
çemen (F) çimen, yeşilllik
ç. 14/30, 18/14, 62/12
ç. bol- 127/43
ç.+ni 18/14
[=5]
çend (F) birkaç; her ne kadar; ta ki
ç. 8/6, 15/3, 97/44, 145/4, 172/46
[=5]
çendān (F) o kadar
ç. 8/25, 8/35, 41/16, 42/4, 45/31, 105/5, 119/56, 135/12, 135/19, 160/5, 184/10, 185/7, 190/35, 198/41, 220/17
[=15]
çendī (F) biraz, bir müddet
ç. 197/37
[=1]
çendīn (F) bu kadar
ç. 33/2, 33/9, 36/15, 124/5, 126/34, 136/2, 141/7, 141/72, 145/17, 149/28, 157/6, 169/4, 171/30, 186/14, 191/12, 199/30, 214/7, 217/17, 226/68, 243/23, 243/64
[=21]
çendīn-sāle (F) bu kadar yıllık
ç. 227/26
[=1]
çend-rūzī (F) birkaç gün
ç. 186/26
[=1]
çend-sālī (F) birkaç yıl
ç. 11/48
[=1]
çeng (F) el; pençe; kanuna benzer bir çeşit saz, eğri büğrü

ç.-i ter 1/94, 33/7, 45/51, 46/1, 112/1, 149/6, 185/18, 193/59, 241/18, 243/12
ç.-i ter ḳıl- 190/37
ç.-i ẓāhir 207/34, 210/10, 234/43
ç.-i zişt 42/42
ç. ü şiddet 36/10
ç.+dür 210/9
ç.+ge 41/29
ç.+i 35/59, 119/99, 185/29, 194/6, 198/5
ç.+idin 8/57, 190/2
ç.+ige 50/18, 120/4, 141/28, 166/28, 194/6
ç.+im 178/67, 193/13
ç.+imdin 198/27
ç.+imiz 193/43
ç.+imni 27/65
ç.+in͡g 44/22, 107/5, 156/25
ç.+in͡gdin 193/22
ç.+in͡gdür 193/80, 195/7
ç.+in͡gni 141/126, 210/7
ç.+ini 199/3, 20/53
ç.+ler 15/24
ç.+ni 210/5
ç.+ni baġla- 15/30
ç.+sen 119/26
[=113]

çeşme (F) musluklu su haznesi; pınar, su kaynağı
ç.+din 111/14
ç.+ge 50/23, 50/24
ç.+ler 82/31
ç.+ni 234/31
[=5]

çeşme-āb (F) su pınarı
ç. 82/32, 234/31
[=2]

çeşm-ter (F) gözü sulu, çok ağlayan
ç. 198/1, 198/40, 199/25, 199/27, 199/34, 199/74
ç. bol- 199/74
ç.+i 8/39
ç.+in͡g 197/47
[=9]

çevgān (F) cirit oyununda kullanılan değnek Tas. Allah'ın ezeldeki takdiri
ç. 3/60, 14/26
[=2]

çıdal- dayanmak, tahammül etmek
ç.-mas 56/3
[=1]

çıġ- çıkmak krş. **çıḳ-**
ç.! 186/67, 236/78
[=2]

çıḳ- çıkmak krş. **çıġ-**
ç.! 89/33, 107/6, 193/34
ç.-adur 1/97, 173/14
ç.-almay-biz 225/46, 225/46
ç.-alük 1/92
ç.-ar 1/5, 3/14, 18/19, 20/23, 40/21, 43/2, 57/42, 57/42, 57/44, 57/44, 57/61, 65/26, 81/126, 106/44, 118/13, 119/74, 119/74, 125/29, 125/29, 134/17, 141/138, 166/25, 212/25, 212/25, 220/3, 240/4, 243/37
ç.-ar irdi 35/3, 186/65
ç.-arda 70/6
ç.-ardı 119/4
ç.-ay 57/80, 71/15, 71/15
ç.-ın͡g 186/53
ç.-ın͡glar 35/17
ç.-ıp 172/34, 179/32, 218/7
ç.-ıpdur 59/14, 59/16
ç.-ḳan 4/3, 6/12, 238/10, 243/39
ç.-ḳanda 57/62
ç.-ḳanın͡g 57/60
ç.-ḳın 226/85
ç.-ma 11/63, 186/61
ç.-maġay 3/16, 18/24
ç.-magen 190/2
ç.-magin 65/29, 205/16
ç.-maḳ 77/3
ç.-masa 18/37
ç.-masun 141/142
ç.-may 65/28
ç.-may-men 5/6
ç.-sa 1/4, 28/7, 62/54, 179/36, 193/55, 240/4
ç.-sun 141/98

ç.-tı 1/18, 3/71, 8/75, 18/27, 18/34, 28/10, 36/20, 57/33, 62/9, 66/7, 69/25, 77/6, 79/2, 90/26, 97/43, 102/4, 105/18, 105/37, 124/33, 125/5, 145/3, 166/8, 178/13, 184/21, 192/6, 193/62, 218/5, 218/9, 220/21, 226/14, 226/51, 226/52
ç.-tın͡g 226/86
[=108]

çıḳar- çıkarmak
ç.! 3/66, 39/76, 58/66, 69/55, 78/15, 125/20, 125/20, 166/15, 169/5, 190/41
ç.-dı 71/11, 141/41, 164/4, 166/16, 219/4
ç.-ġay 204/40
ç.-gey 2/8
ç.-ġıl 57/54
ç.-gin 57/56
ç.-ıp 127/5
ç.-sa 69/41
ç.-sam 51/3
ç.-sun 35/31
[=23]

çın doğru, gerçek, sahih
ç. 61/11, 66/38, 162/2
[=3]

çıyan çiyan
ç. 153/8
[=1]

çik- çekmek
ç.-mekdür 57/10
ç.-ti 124/28
[=2]

çikār (F) ne iş, ne fayda
ç. 16/9, 30/15, 82/8, 106/45, 141/45, 162/45, 204/16, 235/11, 236/100, 241/23
[=10]

çil (F) kırk
ç.+din 89/46
ç.+ge 89/42
ç.+geçe 89/41
[=3]

çille (F) zevk ve sefadan el etek çekerek bir yerde kırk günlük ibadet; çile, eziyet
ç.+de 126/1
[=1]

çil-ten (F) kırk beden Tas. kırklar, kırk velî
ç. 162/25, 162/33
ç.+ge 97/55
ç.+i 215/9
ç.+ni 162/25, 173/29, 215/27
[=7]

çil-tenī (F) kırklara mensup, kırklardan
ç. 193/1
ç. bol- 162/58
[=2]

Çin (y.a) Çin
Ç. 186/83
[=1]

çirā (F) nasıl
ç. 50/7
[=1]

çirk (F) kir, pas; yarada olan kan ve irin
ç.+in͡gni 69/8
ç.+isi 53/16
[=2]

çirkinet (F) çirkinlik
ç. 23/2
ç.+ler 125/17
ç.+lerdin 158/22, 170/25
[=4]

çirkinetlig (F+T) kirli, pis, çirkin
ç. 197/38
[=1]

çirkīn (F) kirli, güzel olmayan; kanlı, irinli, yara ve çıban
ç. 151/11, 237/5
ç. bol- 77/23
ç.+ge 3/18
[=4]

çiyne- çiğnemek
ç.-gen 179/35
[=1]

çīz (F) şey, nesne
ç.-i diger 215/39
ç.-i sehl 156/27
ç.+ige 97/68

ç.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 207/54, 207/55
[=5]

çolak topal, aksak
ç. 76/20
[=1]

çöl çöl
ç. 141/163
ç.+de 77/2
ç.+deki 141/74
ç.+ge 74/12
ç.+īde (ī: Farsça birlik ya'sı) 77/2
[=5]

çöm- suya dalmak
ç.-di 65/38
ç.-gin 81/44
[=2]

çörek çörek
ç. 165/5
[=1]

çūb (F) ağaç değnek, odun, sopa; çöp
ç. 52/9, 57/52, 185/11, 197/15, 197/16, 216/8
ç.-ı dār 31/12
ç.-ı ḫāliṣ 136/4
ç.-ı ḫuşk 64/11, 220/17, 242/22
ç.-ı ḫuşk irdin͡g 64/2
ç.-ı ḫuşk-ter 136/2
ç.-ı kec 54/25
ç.-ı re's 92/6
ç.-ı üstüḫān 8/75
ç. u seng 1/38
ç.+ge 20/39
ç.+ı 210/14
ç.+nı 188/4
[=20]

çūbī (F) bir çöp; çöp gibi
ç. idi 172/40
ç.+ge 92/2, 92/3
[=3]

çūġ (F) boyunduruk
ç.-ı āteşīn 225/18
ç.-ı müttaḳī 225/17
[=2]

çuḳır (?)
ç. 105/19
[=1]

çulġan- kaplanmak, bürünmek, örtünmek
ç.-dı 12/33
ç.-may 195/5
[=2]

çūn u çend (F) ne zaman ve ne zamana kadar, nasıl ve ne kadar
ç. 106/63, 114/17, 119/94, 162/15
[=4]

çūn u çirā (F) nasıl ve niçin
ç. 50/6, 50/8
ç. ḳıl- 186/43
[=3]

çūpān (F) çoban
ç. 119/58, 131/15, 190/18
ç. bol- 69/10
ç.-ı pīş 141/29
[=4]

çü (F) gibi
ç. 1/76, 6/1, 15/10, 16/7, 21/15, 23/9, 25/16, 31/3, 35/29, 46/14, 46/14, 48/2, 50/11, 52/33, 58/58, 65/35, 66/48, 69/11, 73/15, 78/2, 80/32, 82/36, 91/3, 91/12, 97/10, 100/5, 104/11, 106/25, 110/14, 110/16, 113/25, 114/9, 115/2, 118/11, 119/97, 124/57, 126/4, 128/9, 135/6, 137/9, 141/26, 141/81, 145/8, 146/19, 146/25, 148/30, 149/27, 150/20, 156/61, 157/23, 163/6, 163/8, 163/10, 170/17, 184/36, 184/64, 186/36, 193/22, 197/8, 198/27, 198/30, 206/17, 207/15, 210/4, 211/22, 212/9, 215/13, 215/31, 216/12, 217/7, 219/7, 219/10, 219/10, 226/18, 226/51, 226/58, 227/44, 234/43, 236/40, 236/55, 237/78, 241/1, 241/53, 241/88, 242/39
[=85]

çün (F) gibi, nasıl, nice, mademki, çünkü, mademki
ç. 1/23, 1/42, 1/44, 1/70, 1/80, 2/8, 3/34, 4/1, 6/9, 8/21, 8/49, 8/56, 13/8, 14/13, 14/31, 15/8, 15/14, 15/20, 15/25, 16/6, 16/11, 17/8, 18/11, 18/38,

20/14, 20/26, 20/39, 21/7, 21/9, 22/12, 23/54, 23/55, 24/2, 25/3, 25/4, 27/24, 27/67, 28/15, 32/9, 32/18, 32/21, 33/13, 35/15, 35/56, 36/10, 39/12, 39/38, 40/10, 42/3, 43/13, 44/7, 44/39, 45/24, 46/7, 47/3, 47/8, 48/19, 49/27, 50/31, 50/38, 50/56, 51/8, 51/11, 52/3, 52/7, 54/15, 54/31, 57/10, 57/12, 57/19, 57/21, 57/26, 57/27, 57/29, 57/30, 57/39, 57/46, 58/7, 58/26, 58/28, 58/29, 58/49, 58/60, 58/62, 60/7, 60/20, 60/32, 60/33, 60/37, 62/4, 62/7, 62/8, 62/35, 62/51, 63/4, 63/6, 63/14, 64/7, 64/23, 65/1, 65/2, 65/17, 65/23, 65/35, 66/3, 66/3, 66/24, 66/26, 66/29, 67/10, 69/2, 69/23, 69/25, 69/60, 69/95, 69/96, 69/110, 69/114, 69/118, 73/1, 74/17, 74/19, 77/23, 80/1, 80/31, 80/37, 81/30, 81/37, 81/62, 81/71, 81/80, 81/91, 81/109, 81/114, 81/119, 81/122, 81/125, 81/126, 82/41, 82/48, 84/2, 84/3, 84/8, 88/16, 89/36, 89/70, 91/6, 91/23, 91/37, 93/5, 93/6, 96/2, 96/3, 96/6, 97/27, 99/19, 99/28, 103/2, 103/3, 103/5, 103/21, 104/5, 104/10, 105/15, 107/5, 110/4, 110/4, 110/15, 110/16, 110/18, 110/28, 111/5, 111/11, 112/25, 113/11, 113/32, 113/35, 117/15, 117/16, 117/24, 119/7, 119/15, 119/41, 119/60, 124/18, 124/42, 124/58, 124/69, 126/35, 126/38, 131/14, 133/18, 133/20, 133/21, 134/8, 134/11, 134/13, 137/1, 137/13, 140/11, 141/6, 141/8, 141/22, 141/25, 141/31, 141/41, 141/60, 141/65, 141/154, 141/168, 145/18, 145/22, 147/2, 147/7, 148/21, 150/4, 151/12, 151/17, 151/29, 154/5, 155/34, 156/34, 156/36, 156/38, 156/46, 156/51, 157/10, 157/15, 157/16, 157/17, 157/26, 157/39, 158/8, 158/23, 158/26, 160/2, 163/8, 163/18, 164/2, 164/4, 164/5, 164/13, 164/19, 165/12, 165/21, 165/26, 165/32, 165/40, 166/2, 166/16, 166/19, 166/25, 166/29, 166/33, 169/12, 170/2, 170/35, 170/36, 171/3, 171/26, 171/34, 171/46, 172/6, 172/6, 172/29, 173/8, 173/20, 173/21, 178/43, 178/49, 178/69, 178/103, 178/111, 179/23, 179/25, 179/33, 180/3, 180/19, 180/31, 184/29, 184/54, 184/55, 184/61, 186/27, 186/34, 186/37, 186/51, 186/56, 186/83, 186/86, 186/91, 186/100, 186/102, 190/10, 190/26, 190/26, 191/8, 191/11, 191/12, 191/18, 191/24, 192/7, 193/16, 193/17, 193/28, 193/38, 193/65, 193/68, 193/70, 193/74, 193/75, 193/95, 195/3, 196/2, 197/14, 197/22, 197/29, 198/13, 198/15, 198/20, 198/39, 199/26, 199/47, 199/62, 200/4, 200/15, 203/7, 204/14, 204/20, 204/25, 204/26, 204/27, 204/32, 205/5, 205/9, 205/21, 207/1, 207/44, 207/59, 207/69, 211/20, 212/3, 212/19, 213/6, 213/10, 213/12, 214/21, 215/26, 215/37, 215/45, 217/12, 217/21, 218/28, 218/32, 220/34, 221/10, 221/15, 221/20, 223/10, 225/7, 225/47, 225/48, 226/23, 226/24, 226/129, 227/4, 227/21, 227/42, 227/53, 228/5, 232/5, 234/12, 234/35, 235/1, 235/5, 235/13, 235/17, 236/25, 237/12, 237/20, 237/83, 237/93, 240/1, 240/38, 240/44, 241/18, 241/35, 241/54, 241/89, 241/89, 242/3, 242/13, 242/19, 242/40, 242/42, 242/62, 242/75, 242/76, 242/82, 243/1, 243/2, 243/18, 243/19, 243/24, 243/30, 243/41, 243/44, 243/68

[=408]

çünān (F) bunu gibi, bu şekilde

ç. 2/5, 5/2, 6/2, 8/4, 16/21, 18/25, 31/23, 33/17, 45/21, 47/20, 53/15, 60/18, 66/21, 82/6, 88/17, 90/5, 112/43, 112/48, 119/21, 131/5, 166/28, 166/30, 170/18, 171/7, 171/25, 178/88, 191/19, 193/12, 195/3, 197/5, 204/13, 211/8, 214/4, 226/13, 226/39

[=35]

çünīn (F) böyle, bunun gibi

ç. 39/58, 52/33, 81/36, 141/93, 186/14, 199/37, 207/67, 233/5

[=8]

çünki (F) şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zira
ç. 14/11, 14/37, 16/18, 20/25, 23/44, 30/24, 38/8, 39/47, 39/62, 48/67, 50/27, 57/7, 57/68, 64/13, 64/14, 69/113, 69/117, 74/12, 76/28, 91/21, 106/44, 110/33, 124/15, 133/12, 145/26, 148/3, 162/19, 166/9, 172/37, 178/58, 180/16, 193/38, 197/34, 213/2, 214/5, 214/13, 215/20, 224/6, 224/7, 224/17, 225/34, 242/28, 242/71, 243/28, 243/50
[=45]

çünkü (F) şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zira
ç. 27/46
[=1]

çüri cariye, odalık
ç.+si 190/18
[=1]

çürüt- çürütmek,
ç.-mesdür 225/34
[=1]

çüst (F) çabuk, hareketli, çevik; dar, sıkı; yakışıklı, muntazam
ç. 15/8, 35/27, 50/40, 53/1, 89/9, 91/42, 98/10, 125/24, 127/44, 133/13
[=10]

-D-

dād (F) adalet, doğruluk; ihsan, vergi
d. 62/35, 155/21, 155/21, 155/21
d.-ı Ḥaḳ 45/33, 93/5, 126/33, 190/50
d. iyle- 190/36
d. u bī-dād 15/18
d.+ı 157/46
d.+ı irür 97/63
d.+ıge 158/10
d.+ımge 40/19, 163/14
d.+ımız 155/22
[=16]

dāder (F) kardeş
d.+i 50/45
[=1]

dādger (F) insaflı, doğru
d. 39/70, 163/14
[=2]

dāfiʿ (A) defeden, savuşturan
d. irür 60/27
[=1]

dāġ (F) yanık yarası; insan veya ahyvan vücuduna kızgın demirle vurulan damga, işaret
d. 58/10, 124/54, 145/12, 145/15
d.-ı āş u nān 8/47
d.-ı ferzend 1/60, 11/44
d.-ı peder 194/3
d.-ı peşīmān 129/1
d.+dur 60/34
d.+ı 62/5, 73/21, 73/27
d.+ıda 13/9
d.+ıge 73/30
d.+ın͡g 37/17
d.+nı 60/37, 69/37
[=18]

daġal (F) hile; hileci; geçmez akçe, çerçöp
d. 18/13, 23/37, 26/8, 45/17, 120/35, 157/15, 161/3, 172/40
d.+lardın 89/23
d.+nı 3/43, 178/23
[=11]

daġal-rū (F) hileci, hilekar
d. 42/27
[=1]

dāġ (F) yanık yarası
d.+ı 62/19
[=1]

daġı dahi, de
d. 74/13
[=1]

daġla- yaralamak
d.-dı 67/9
d.-sun 35/28
[=2]

ḍaḥḥāk (A) çok gülen, çok gülücü
z. 60/9
[=1]

dāḫil (A) içeride, iç, içinde, içeri girmiş
d. bol- 218/22, 220/15
d.-i harem+ḳıl- 35/34
d.-i illet imes 216/11
[=4]
daḫl (A) girme, karışma; tesir, nüfuz, niyet
d. 163/34
d. ı+gayr 49/9
d. it- 62/13
[=3]
daḳ (F) kel, dazlak
d. 15/15, 186/97, 204/35, 207/8
[=4]
daḳīḳa (A) dakika
d. 213/9
[=1]
dal (A) Arap alfabesinin sekizinci harfi
d. 62/28, 69/109
[=2]
ḍalālet (A) doğru yoldan sapma
d.+lerni 1/26
[=1]
dām (F) tuzak, ağ
d. 174/1, 217/15, 233/10
d.-ı cism-ı ʿāriyet 90/32
d.-ı dūzaḫ 187/2
d.-ı süst ḳıl- 114/14
d. u tezvīr 190/38
d.+dın 90/22, 90/25
d.+ge 90/10
d.+ı 217/18, 236/93
d.+ıda 62/22
d.+ıge 97/23, 97/23, 145/27, 233/13
d.+ıñġa 233/4
[=18]
dāmād (F) güveyi
d. it- 157/30
d.+ı 157/46
[=2]
dāmān (F) etek
d. 25/8
d.-ı devlet 21/9
d.-ı ḫalḳ 51/7
d.+dın 129/8
d.+ı 47/13
d.+ıge 166/17
d.+ıñ 141/169, 154/6
d.+ıñġa 160/3, 183/3, 206/5
d.+ını 21/5, 166/12, 186/39, 199/69, 222/7
d.+ige 225/18
[=17]
dāmen (F) etek
d. 143/5
d.-i devletni tut- 237/92
d.-i şeyḫ 226/11
d.+ge 234/5
d.+idin 17/9
d.+ige 41/8, 118/16, 167/8
d.+imge 119/30, 126/4
d.+imni 225/20
d.+in 178/83, 207/47, 226/40, 226/47
d.+in tut- 18/9
d.+iñ 159/3
d.+iñdin 237/59
d.+iñe 186/29
d.+iñni 30/22, 112/54, 167/3, 226/28, 237/61, 237/86
d.+ini 32/28, 85/11, 120/27, 162/2, 168/6, 186/7, 193/52
d.+ini tut 171/46
d.+ni 186/67
[=34]
dāmen-gīr (F) etek tutan, eteğe yapışan; hasım, davacı
d. 179/18
d.+dür 178/93
d.+i 178/100
[=3]
dān (F) tane
d. 8/13, 73/58
d. u ab 90/8
d.+ı 65/13
d.+ıdur 53/17
[=5]
dānā (F) bilen, bilici, bilgiç
d. 1/4, 28/10, 53/3, 87/8, 141/16, 141/63, 141/144, 170/41,

178/73, 178/75, 192/13, 193/7, 205/8, 205/22, 215/34, 216/10, 225/41, 225/42, 226/120, 236/89, 237/43
d. bol- 141/172
d.-yı rāz 1/30
d.+dın 141/39
d.+large 91/11
d.+ların 15/29
[=26]
dānālik (F+T) bilicilik, bilginlik
d. 27/12
[=1]
dāne (F) tane, tohum, çekirdek
d. 41/4, 82/43, 119/76, 187/2, 233/13
d.-i gendüm 6/16, 64/20
d.-i iḫlāṣ 148/3
d. ik- 112/57
d. ḳıl- 8/14
d.+din 136/17
d.+dür 82/43
d.+i 48/13, 106/9
d.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 141/158
[=15]
dānende (F) bilgin, bilen, haberli
d. 214/19
d.-i esrār imes 80/26
d.-i irşād 225/29
d.+miz 126/37
[=4]
dān-fürūş (F) tane satan
d. 97/9
[=1]
dāniste (F) bilen
d. 57/40
[=1]
dāniş (F) biliş, bilgi, ilim
d. 27/27, 106/45, 110/39, 110/43, 239/3
d. ü fehm 6/5
d.+lerġa 205/16
d.+leri 15/29
d.+lerni 126/23
d.+ni 111/18, 217/10
[=11]
dānişmend (F) bilgili
d. imes 23/22
[=1]
dār (F) darağacı, direk
d. 31/3, 31/12, 48/28, 48/38, 48/49
d.-ı dünyādār irür 48/64
d.-ı Manṣūr-ı girān 242/55
d.-ı Manṣūrī 57/78
d.+a 8/42
d.+ge 31/4
d.+ıge 29/13
[=11]
dār (A) ev; yer; yurt
d.+ge 199/54
[=1]
dār (F) savaş
d. u müdārā ḳıl- 74/2
[=1]
ḍarb (A) vurma, dövme, darbe
d.-ı rāst bol- 81/65
[=1]
dār-pesend (F) darağacı tarafından beğenilmiş
d. 236/38
[=1]
dārū (F) ilaç
d. 17/1, 73/20, 97/61, 119/32, 119/33, 126/8
d. bol- 35/51, 92/41, 99/19
d. ḳıl- 23/19
d.-yı ġayb 52/28
d.-yı maġrūr ḳıl- 232/6
d.-yı rencūr idi 141/4
d.-yı rencūr ḳıl- 207/57
d.+dur 175/5, 176/6
d.+larnı 23/12
[=16]
dār u gīr (F) kavga savaş
d. 14/28, 97/29, 226/93
d. bol- 118/13
[=4]
dāru’l-ferīd (A) eşi olmayan yer, eşi olmayan yurt
d. 3/71, 69/83
[=2]

dāru'llāh (A) Allah'ın evi; Cennet
d.+durlar 171/48
d.+keçe 97/38, 119/71
[=3]
dāru'l-şifā (A) şifa yurdu, şifa yeri
d. 23/62
[=1]
dārü'l-beḳā (A) ahiret, öbür dünya
d.+ga 1/15, 12/2, 12/4, 89/58, 141/70
d.+ge 166/5
[=6]
dāstān (F) destan, hikaye, masal,
d. 35/22, 41/26, 67/1, 69/67, 81/51, 99/13, 103/4, 191/15, 207/18
d. aç- 8/41, 191/12, 242/12
d.+ı-men 29/9
d.+ım 201/9
[=14]
daʿvā (A) dava
d. 52/31, 82/11
d. bol- 114/21
d. ḳıl- 3/24, 69/62, 156/60, 186/15
d.-i bī-maʿnā 81/106
d.-i esblik ḳıl- 186/58
d.-i ṣūret 234/10
d.-yı fiʿl 242/16
d.+dür 82/12
d.+m 76/21
d.+n͡g 57/82
d.+nı 83/7
d.+nı ḳıl- 114/20
d.+sıdın 126/40
[=17]
dāver (F) doğru yolda olan hükümdar; Allah
d. bol- 199/19
[=1]
dāverī (F) hükümdarlık
d. 106/91
[=1]
Dāvud (k.a) Hz. Davut peygamber. İsrailoğullarının bir peygamberi ve hükümdarıdır. Sesinin güzelliği ile bilinir.
D. 2/11, 25/15, 127/20, 236/64
D.+am 242/29, 242/41
[=6]
Dāvud-ı Ṭāyī (k.a) Horasanlı olup İmam-ı Azam'ın ve Cafer-i Sadık'ın talebesidir. Önceleri tüccarlık yaparak zengin olmuşken sonra kendini ilim ve tasavvufa vermiş büyük bir zattır. 781 yılında Bağdat'ta vefat etmiştir.
D. 31/1, 31/24
[=2]
dāye (F) sütnine, çocuğa bakan dadı
d.+dür 166/24
d.+ler 198/31
[=2]
dāyim (A.<dā'im) devamlı, sürekli
d. 11/62, 17/13, 26/11, 46/8, 57/23, 65/17, 69/107, 74/18, 89/52, 106/19, 119/95, 120/16, 124/45, 124/49, 141/135, 145/2, 157/2, 157/21, 162/53, 163/21, 169/9, 172/46, 173/32, 174/8, 174/9, 184/65, 185/6, 190/29, 194/6, 202/2, 207/3, 210/8, 211/13, 218/30, 219/9, 221/19, 222/10, 223/1, 229/2, 235/22, 237/71, 240/4, 241/71
d. bol- 37/1, 43/12
d.+em 242/40
[=46]
dāyimā (A.<dā'imā) her vakit, bir düziye
d. 55/8, 57/93, 58/40, 59/16, 63/13, 69/91, 72/4, 81/84, 81/108, 82/10, 82/13, 145/30, 148/29, 178/47, 185/18, 190/31, 199/78, 206/4, 207/51, 226/18, 234/24, 237/64, 241/25, 241/73, 241/76, 243/31
[=26]
dāyimī (A.<dā'imī) devamlı
d. 62/28, 226/17
[=2]
de- demek, söylemek
d.-diler 141/86
[=1]
deccāl (A) kıyametten az evvel çıkacak ve Hz. İsa tarafından öldürülecek olan yalancı ve zararlı şahıs, yalancı mesih; yalancı, sahtekar

d.+nı 186/67
[=1]
deccāl-ḫūy (F) deccal huylu, deccal mizaçlı
d. 39/65
[=1]
deccālī (F) deccal gibi; deccala ait
d. 106/64, 186/52
d. bol- 23/61
[=3]
ded (F) et yiyen yabanî hayvan
d. 156/58, 179/32, 190/47, 214/11, 240/39
[=5]
def (F) zilli bir kasnağa geçirilmiş kursak zarından oluşan çalgı
d. 190/3
[=1]
defʿaten (A) bir defada, birden
d. 8/31, 15/16, 16/2, 58/10, 59/8, 60/9, 62/29, 71/11, 81/8, 81/110, 111/12, 117/24, 126/24, 133/18, 242/76
[=15]
defīne (A) yere gömülmüş altın ve saire gibi değerli eşya
d. 125/6
[=1]
defn (A) gömme, gömülme
d.-i ḫāk ḳıl- 186/41
[=1]
defter (F) dikilmiş kağıt mecmuası
d. 38/20, 156/3
d. aç 1/32, 5/14, 56/1, 204/24, 241/8, 243/55
d.-i baḫt 42/40
d.-i ʿışḳ 35/54
d.-i iḳbāl 39/16
d.-i zen 35/11
d.+i 225/2, 237/55
d.+idin 178/69, 202/9
d.+ni 27/55
[=17]
Defter-i Evvel-i Mes̱nevī Maʿnevī (öz.a) Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin meşhur Mesnevî Manevî adlı eserinin birinci cildi
D. 87/11
[=1]
Defter-i Pencüm (F) Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin meşhur Mesnevî Manevî adlı eserinin beşinci cildi
D.+de 8/78
[=1]
deġā (F) hile, habislik; hilekar, habis
d. 186/11
[=1]
dehān (F) ağız
d. 47/21, 63/25, 91/35, 141/60
d.+ı 48/9, 48/9, 234/11
d.+ıda 1/76, 94/9
d.+ım 13/1
d.+ın 47/9
d.+nı baġla- 17/11
[=12]
dehlīz (A) hol, koridor
d.+ige 152/4, 158/2, 158/9
[=3]
dehr (A) dünya; zaman, devir
d. 50/34
d.+din 89/33
[=2]
deh-sāle (F) on yıllık, on yaşında
d. 63/4, 63/6, 63/14, 110/16, 114/8
d.+ni 89/37
d.+sen 63/13
[=7]
dek gibi, benzer krş. **dik**
d. 3/37, 7/10, 8/60, 11/38, 14/34, 19/3, 23/15, 24/5, 30/9, 30/9, 30/16, 31/17, 32/15, 32/29, 32/29, 33/15, 37/9, 37/18, 38/5, 41/28, 44/40, 48/34, 48/48, 48/73, 50/4, 50/7, 50/16, 69/36, 69/41, 73/9, 76/24, 97/60, 101/2, 105/6, 105/47, 106/41, 106/41, 119/45, 120/31, 121/3, 122/8, 124/51, 124/60, 126/2, 126/3, 126/8, 126/13, 126/16, 127/13, 127/20, 127/21, 127/22, 127/24, 127/25, 127/29, 127/30, 127/31, 127/32, 127/35,

[=9]
deng (F) hayran, şaşkın, ahmak, sersem
d. 28/21, 178/65, 184/26
d. bol- 31/8
d. ḳıl- 112/39
d.+dür 26/12, 141/172, 177/4
[=8]
der (F) kapı
d. 157/58, 199/58, 199/59
d.-i cennet 33/7
d.-i dūzaḫ 165/29
d.-i raḥmet 95/9, 193/17
d.-i raḥmet irür 8/55
d.-i ümīd 46/6
d.+dür 17/11
d.+ge 35/64
d.+i 30/30, 46/6, 165/22, 175/7, 180/28
d.+ini 2/13, 105/3
d.+ni 234/51
[=19]
der-āmed (F) gelir. eli dolu (gelme)
d.+ler ḳıl- 177/5
[=1]
der-bār (F) saray, padişah sarayı, mesken; ev kapısı, kapı yeri
d. 172/21
d.-ı şeh 141/67, 241/56
d.+dın 138/4
d.+ıda 111/1, 193/81, 207/63
[=7]
der-be-der (F) serseri, dağınık
d. 148/22, 227/58, 237/4
d. bol- 143/1
[=4]
derc (F) sokma, arasına sıkıştırma; toplama, biriktirme
d. it- 141/61
[=1]
der-ceng (F) savaşta, savaş halinde
d. irür 220/7
[=1]
der-cihān (F) dünyada, dünyadan
d. 60/14
[=1]
der-cūş (F) coşkunlukda, coşkunlukla, coşkun halde
d. 241/24
d.+ıge 193/60, 193/86
d.+nı 226/24
[=4]
derd (F) dert, gam, keder, tasa, kaygı; acı, ağrı
d. 8/20, 8/20, 8/21, 8/22, 8/29, 8/73, 22/10, 25/2, 25/15, 27/17, 28/7, 44/35, 45/30, 60/38, 62/50, 63/18, 74/18, 75/7, 76/6, 89/67, 106/77, 111/4, 119/84, 122/6, 126/6, 126/16, 139/8, 142/1, 160/5, 160/7, 161/2, 164/14, 170/39, 175/3, 185/29, 186/47, 207/19, 215/35, 221/6, 222/5, 226/46, 226/60, 234/27, 236/14, 237/52, 237/56
d. eyle- 76/12
d. i 23/23
d.-i bī-devā 156/67
d.-i dil 7/3, 240/15, 243/27
d.-i dil ḳıl- 7/11
d.-i ḥāl 60/40
d.-i ʿişyān 60/6
d.-i kemīn 197/20
d.-i rencūr 23/16
d.-i ser 14/6, 28/9, 38/11, 82/12, 110/41, 141/106, 178/41
d.-i ser bol- 113/31, 141/124, 199/27
d.-i ser eyle- 8/48
d.-i serī bol- 11/29
d.-i sūz 198/4
d. idi 126/18
d. irür 62/49
d. ḳıl- 221/16
d. kör- 22/11, 22/11, 89/67
d. tap- 22/11
d. ü āh-ı serd 62/15
d.+din 139/9, 178/71
d.+dür 59/30, 125/33
d.+ge 17/14, 23/38
d.+i 23/23, 35/33, 59/30, 62/17, 62/49, 62/50, 62/51, 77/21,

[=1]
der-gīr (F) tutkun
d. bol- 80/8, 226/43
[=2]
der-gümān (F) şüphe içerisinde, şüphede
d. 220/13
[=1]
der-güşāde (F) ferahlıkta, açılmış durumda, şen durumda
d. 218/30
[=1]
der-güzer (F) geçişte, geçiş halinde
d. 171/37, 234/18
d. irdi 197/28
d.+dür 231/10
[=4]
der-ḥaḳīḳat (F+A) hakikatte, hakikî olarak, gerçekte
d. 5/7, 22/12, 39/38, 42/7, 45/48, 57/29, 68/2, 77/3, 103/30, 126/35
[=10]
der-ḫurūş (F) çoşku halinde, çoşkunlukta
d. 179/3, 186/52
[=2]
derīde (F) yırtık krş. **derrīde**
d. 32/5, 207/15, 226/65
[=3]
derk (A) anlama, kavrama
d. ḳıl- 118/9
[=1]
der-kār (F) malum, aşikar, bilinen; işde, iş üzerinde bulunan
d. 7/4, 9/2, 18/2, 23/24, 33/11, 33/11, 41/21, 46/8, 89/18, 97/60, 98/8, 98/8, 99/33, 112/10, 112/32, 112/51, 133/17, 133/18, 178/44, 192/13, 204/22, 207/31
d.-ı libās 213/2
d. idi 186/41
d. imes 20/20, 81/30, 81/30, 91/4
d.+dur 80/20, 112/30, 133/22, 133/22, 135/28, 137/15, 141/43, 197/5, 198/31
d.+ı 112/41
d.+ıdu 43/1
d.+īdü (ī: Farsça birlik ya'sı) 90/9, 157/58
[=41]
der-ḳıyām (F+A) kıyamda, kıyam halinde
d. 219/6
[=1]
der-maḥal (F+A) mahal içinde, mahalde
d. 1/92, 234/47
[=2]
dermān (F) ilaç, çare; güç, kuvvet
d. 25/2, 192/9, 227/65
d. bol- 128/1
d.+dadur 167/5
d.+dur 162/61
d.+ı 209/6
d.+ımnı 141/118
[=8]
dermānde (F) bîçare, aciz, beceriksiz
d.-i bişkel irür 186/33
d.+din 126/8
[=2]
der-miyāne (F) ortada, arada
d. 123/6, 156/11
[=2]
der-perde (F) perdenin arkasında
d.+dür 23/5
[=1]
derrīde (F) yırtık krş. **derīde**
d. 106/31, 131/15, 131/21, 156/34
d. idi 237/6
d.+ni 237/5
[=6]
ders (A) ders; tenbih; akıl
d. 214/2, 214/9
[=2]
der-taḥayyür (F+A) hayret ve şaşkınlık içinde olma
d. bol- 63/3
[=1]
der-teh (F) dibinde; katında, mertebesinde
d.-i teşḫīṣ 227/52

d.+sıġa 48/67
d.+sıge 230/5
[=105]
deryā-dil (F) kalbi deniz gibi geniş olan, gönlü büyük, himmeti büyük
d. 39/23, 124/12, 129/6
d. bol- 178/4, 190/40
d.-i ṣāḥib-ḫaber 31/31
d. idi 11/8, 42/1
d.+dü-sen 140/2
d.+em 242/30
d.+ge 120/37, 158/15
d.+īge (ī: Farsça birlik ya'sı) 205/6
[=13]
deryā-leb (F) deniz dudaklı
d.+ide 78/5, 170/22
[=2]
deryā-ṣıfat (F+A) deniz gibi bol olan
d. bol- 242/50
[=1]
der-Yemen (F+A) Yemen'de
d. 171/1
[=1]
der-zamān (F+A) zamanda, zaman içinde
d. 83/11
[=1]
derzlıḳ (A+T) derzli, yivli, pürüzlü
d. 1/6
[=1]
dest (F) el
d. 1/52, 8/43, 9/5, 15/17, 21/9, 40/10, 42/37, 53/28, 106/35, 112/29, 119/57, 123/5, 124/17, 124/22, 176/2, 179/15, 221/16, 221/16
d. bir- 54/5, 97/22, 158/10, 236/89
d.-i ʿavret 141/18
d.-i biʿat 8/32
d.-i ḥīz 141/17
d.-i kec 124/22
d.-i ḳudret 48/74, 54/20, 109/5
d.-i kūteh bol- 159/1
d.-i ol kātib 44/24
d.-i pāk 50/19
d.-i rāst 124/7
d. ḳıl- 221/17
d. köter- 46/12
d. tap- 24/4, 54/9, 54/14, 97/3
d. tigür- 186/97
d. tut- 198/57
d. ur- 3/25, 8/70, 10/12, 89/29, 145/24, 155/21, 156/40, 162/3, 167/8, 184/5, 187/5, 218/29, 225/46, 225/48
d. ü pā 5/4, 11/4, 95/3, 112/42, 124/8, 124/15, 172/13, 199/76, 200/10, 205/10, 229/3, 243/6
d. ü pā ur- 42/30, 117/5, 119/81, 132/4, 137/2, 137/11, 141/145, 150/9, 205/6, 222/2, 222/8, 227/3, 236/71, 237/22
d. ü pāy 1/89, 42/38, 109/3, 124/27
d.+i 15/20, 132/3, 162/3
d.+ide 3/36, 30/29, 106/28, 112/21, 148/12, 158/24, 161/5, 171/13, 186/50, 199/10, 207/11
d.+idin 106/66, 131/13, 150/2, 157/41, 178/80
d.+ige 15/16, 179/34, 186/48, 198/49, 211/23, 214/18, 217/19
d.+imde 8/30, 237/71
d.+imdedür 165/12
d.+ime 8/44
d.+imge 8/46, 15/7, 106/35
d.+imiz 178/116
d.+imizde 156/7
d.+imizdin 162/39
d.+imni 111/16
d.+in 8/42, 15/17, 118/3
d.+in͡g 195/2
d.+in͡gde 90/13, 91/5, 141/121
d.+in͡ge 14/10, 168/9, 179/36, 236/32
d.+in͡gge 51/13
d.+in͡gni 53/3, 91/7, 118/19, 159/6, 199/45
d.+ini 148/10, 160/2, 207/47, 225/44, 237/89
d.+ini tut- 200/14
d.+ke 124/11
d.+leri 89/24

d.+ni 8/44
[=148]
destār (F) sarık, tülbent
d. 15/9, 48/29, 75/5, 76/17
d. u feş 140/27
d.+dın 76/22
d.+ge 28/22
d.+ıdın 91/44
d.+ımnı 48/25
d.+ıñg 48/50
d.+ını 48/46
[=11]
dest-bürīde (F) eli kesik
d. 8/43
[=1]
dest-dırāzī (F) bir el uzatan, bir zulmeden
d. 91/6
[=1]
dest-gāh (F) tezgah, atölye; zenginlik
d. 8/70, 54/10, 89/70, 157/60, 227/9
d.-ı Aḥmedī 150/28
d.-ı Muṣṭafā 150/28
d.-ı ʿuḳbā 101/8
d.+larnı 157/33
[=9]
dest-geh (F) tezgah, atölye; zenginlik
d.+i 124/53
d.+lerni 145/30
[=2]
dest-gīr (F) elinden tutan, yardımcı
d. 150/19, 193/7, 199/72
d. bol- 221/3, 236/12, 241/65
d. idim 237/69
d. ḳıl- 89/56
d.+dür 168/2
d.+i bol- 47/12
d.+i idi 240/13
d.+im 8/63, 119/17, 156/53, 157/16, 243/6
[=16]
dest-güşāde (F) elini açmış, eli açık, avuç açmış
d. bol- 193/13
[=1]
dest-kār (F) el işi, iş
d.+ı 171/7
[=1]
dest-māye (F) elde bulunan şey, sermaye
d. 184/13
[=1]
destsiz (F+T) elsiz, eli olmayan
d. 52/32
[=1]
destūr (F) izin, müsade, ruhsat; kanun töre
d. idi 151/3
d. imes 27/24
d.+ı 43/4
d.+ıdur 184/58
[=4]
destūr-ḫᵛān (F) destur okuyan
d. 141/14
d. idi 204/2
d. idim 42/21
d.+ını 162/57
[=4]
dest-vasīʿlik (F+A+T) el genişliği
d.+de 44/19
[=1]
deşt (F) bozkır, çöl, ova, kır
d. 186/62
d. ü ṣaḥrā 1/70
d.+ġa 1/71
d.+ide 198/54
d.+ige 186/63
[=5]
dev (F) dev; korkunç olağanüstü güçlü masal yaratığı
d. 141/97, 148/26
d. irür 4/7
d.+din 27/8, 92/47
[=5]
devā (A) ilaç, çare; tedbir
d. 1/61, 10/7, 51/11, 60/3, 60/4, 60/36, 106/73, 162/32, 164/14, 175/3, 230/9, 234/49, 236/71
d. bol- 57/88
d. eyle- 178/54
d. ḳıl- 23/25, 58/55, 73/20
d. tök- 44/33

d.-yı derd-i ser 175/3
d.+nı 122/6
[=21]
devām (A) dayim olma, bir halde bulunma, sürme
d. 1/48, 73/43, 241/27
[=3]
devamet (A) müdavimlik
d. 62/34, 134/24, 176/2
[=3]
devān (F) koşan, hızlı yürüyen, seğirten
d. 14/31
[=1]
devendī (F) gezen, dönüp dolaşan
d.+ge 10/14
[=1]
devlet (A) büyük saadet, mutluluk, zenginlik; baht, talih; büyük rütbe, mevki; devlet
d. 1/101, 3/11, 3/70, 8/74, 10/11, 10/14, 11/9, 13/18, 14/19, 19/8, 29/9, 44/5, 46/2, 90/11, 96/12, 101/5, 124/53, 141/15, 141/84, 141/91, 141/94, 177/3, 199/73, 206/11, 206/11, 206/18, 207/15, 226/59, 240/43
d. bir- 44/28
d.-i efzūn 206/22
d.-i iḳbāl 243/62
d.-i luṭf-ı keşiş 112/56
d.-i Nūşirevān 90/15
d.-i rāh-ı peyember 106/49
d.-i şāh irdi 141/19
d.-i ʿuzmā durur 130/2
d.-i ʿuzmā irür 197/47
d. iken 105/29
d. irür 150/14
d. ü miḥnet 44/4
d. ü rāḥat 44/6
d. ü şevket 141/125
d.+de 141/31
d.+din 90/28
d.+dür 44/19, 90/14, 90/17, 129/6
d.+i 1/44, 1/44, 19/9, 44/46, 91/38, 130/2, 184/33, 185/4, 207/11, 225/41, 237/90, 241/72
d.+imni 207/21
d.+in 141/95
d.+in͡g 89/49, 141/48, 141/51
d.+in͡gdin 119/60, 236/81
d.+in͡gdür 142/4
d.+in͡ge 141/58
d.+in͡gni 112/56
d.+ke 8/32, 18/10, 19/8, 21/9, 46/17, 125/10, 127/30, 131/31, 141/21, 141/25
d.+ni 16/20, 90/28, 134/26, 150/14, 178/28, 193/18, 207/17, 237/92
[=89]
devlet-ḫᵛāh (A+F) mevki ve zenginlik düşkünü
d.-ı sen 179/10
d.-ı nigū 179/5
d.+ı 141/12
[=3]
devlet-ḫāne (A+F) ev, konak
d.+de 189/3
[=1]
devletli (A+T) refah, saadet ve nimet sahibi
d. 236/95
[=1]
devlet-mend (A+F) refah, saadet ve nimet sahibi
d. 184/23
d.-i isḳāṭ-ḫōr imes 237/3
[=2]
devr (A) dönme, dolaşma, dönüp dolaşma; zaman, çağ
d. 25/1, 95/7
d.-i āfet-i naẓar 1/17
d.-i pāk 125/7, 236/65
d.-i pāk-i Muṣṭafā 157/12
d.+i 23/53, 23/53
d.+ide 162/11
[=9]
devrān (A) dünya, felek, zaman, talih, kader; devir
d. 25/1, 157/28

d.-rdi 242/82
d.-rler 57/91, 77/16, 79/26, 97/20, 124/24, 235/22
d.-rsen͡g 233/6
d.-se 20/6, 27/46, 36/3, 38/6, 48/33, 48/65, 51/10, 52/23, 80/6, 80/6, 87/8, 97/14, 97/14, 105/32, 119/17, 119/49, 119/87, 120/27, 125/1, 186/82, 205/4, 205/9, 213/21
d.-sem 27/36, 80/22, 80/22, 82/29
d.-sen 142/5
d.-sen͡g 8/32, 16/21, 23/57, 50/48, 50/48, 56/6, 81/41, 110/44, 114/20, 122/3, 131/34, 143/5, 154/2, 163/27, 169/6, 175/6, 186/30, 194/2, 202/3, 205/15, 205/19, 208/7, 212/27, 216/7, 217/9, 225/37, 226/93, 236/88, 236/92, 243/57
d.-sün 48/5, 67/11, 104/3, 104/11, 126/32
d.-y 157/3
d.-y-sen 156/52
d.-ydür 151/20
d.-y-men 207/29, 207/39
[=692]

dīdār (F) yüz, çehre; görüş kuvveti, göz; açık, meydanda
d. 6/16, 25/11, 30/15, 35/53, 43/5, 57/2, 66/44, 81/32, 81/96, 96/3, 99/17
d. irür 64/21
d.+dur 69/100
d.+ı 233/18
d.+ıge 66/30
d.+ın 43/12, 66/35
d.+ın͡gnı 67/25, 226/85
d.+ını 45/38, 66/28, 66/32, 159/8
d.+nı 66/33
[=24]

dīdār-cūy (F) nehir yüzlü
d. 198/1
[=1]

dīde (F) göz
d. 11/27, 16/15, 18/2, 24/12, 25/14, 35/21, 38/4, 39/20, 50/26, 54/11, 88/23, 89/22, 99/32, 112/10, 112/20, 122/1, 141/140, 156/37, 165/18, 166/2, 178/53, 186/47, 197/26, 198/38, 198/58, 202/1, 217/29, 218/3, 219/3, 219/6, 242/71
d. aç- 1/64, 39/8, 47/6, 215/35
d.-i dil 46/10
d.-i Firʿavn 124/54
d.-i hurşīd-bīn 212/11
d.-i merdūd 37/14
d.-i merdüm 205/10
d.-i nadīde 190/38
d.-i taḥḳīḳ 225/16
d.-i ter 115/4
d.-i teşḫīṣ 97/12
d. sal- 218/9
d.+din 8/49, 28/8, 43/2, 104/20, 127/44, 127/45, 141/79, 157/24, 197/44, 200/12, 225/10
d.+dür 50/66
d.+ge 11/64, 24/15, 31/6, 32/10, 47/8, 103/13, 172/30
d.+i 241/74
d.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 104/9
d.+lerdin 227/51
d.+lerġa 211/19
d.+lerge 39/24, 143/5
d.+lerni 193/93
d.+m 92/26, 226/61
d.+men 157/8
d.+mge 12/24, 73/11, 125/6, 145/18, 156/31, 178/74
d.+miz 218/40
d.+mizġa 204/7, 226/67
d.+mizge 162/31
d.+mni 186/38
d.+n͡g 95/1, 110/21, 197/33, 238/3
d.+n͡gdin 138/8, 198/25
d.+n͡ge 15/27, 21/5, 198/17, 220/24, 230/4
d.+n͡gni 15/28, 69/42, 219/6
d.+ni 50/40, 156/9, 207/33, 207/34, 215/16, 215/25, 221/8, 227/28, 237/70, 240/26
d.+sen 50/39, 162/55, 172/21

d.+si 9/6, 11/27, 16/14, 16/17, 17/5, 22/5, 31/5, 48/49, 73/18, 84/1, 160/8, 190/38, 198/37, 212/19, 223/1
d.+sidin 42/23, 88/23, 119/28, 124/10, 136/8, 226/128, 240/7
d.+sige 11/24, 28/1, 37/6, 37/7, 50/15, 89/44, 127/14, 138/1, 150/23, 153/7, 211/20, 215/19
d.+sin 117/25
d.+sini 11/52, 141/139, 209/5, 234/28
[=150]

dīde-aḥvel (F) şaşı gözlü, şaşı bakan
d.+ler 73/16
[=1]

dīde-bān (F) gözcü, gözetleyici, bekçi
d.+ı 139/6
[=1]

dīde-bīnā (F) gören göz, gözü kuvvetli
d. 9/7, 81/99
d. bol- 81/93, 100/4
[=4]

dīde-giryān (F) ağlayan göz
d. bol- 128/4, 156/4
d. ḳıl- 73/55
[=3]

dīdever (F) iyi gören, işten anlayan
d. 205/11
[=1]

dīdver (F) iyi gören, işten anlayan
d. 89/22, 205/11
[=2]

dīg (F) çömlek, toprak tencere
d.-i himmet 88/45
d.-i pür 55/1
d. ü dīgdān 54/4
d. ü tabaḳ 151/6, 193/40
d.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 15/33
[=6]

dīgdān (F) kaplık
d.+ımnı 54/4
[=1]

dīger (F) diğer, başka, öteki
d. 2/14, 3/56, 8/27, 12/27, 25/3, 35/35, 38/2, 49/18, 49/18, 68/3, 73/21, 82/36, 99/12, 106/27, 118/10, 119/61, 126/2, 137/4, 156/39, 164/5, 170/11, 170/17, 174/4, 186/66, 199/26, 210/10, 215/39, 225/27, 230/5, 235/15
d. bol- 8/35
d.-i vaṣf 105/12
d.+din 221/5
d.+ġa 237/22
d.+ge 25/14, 178/8
d.+i 8/39, 48/37, 88/8, 237/41
d.+ini 8/57
d.+ler 58/54
d.+ni 15/15, 63/21, 237/41
[=45]

dīger-engiz (F) diğerini karıştıran
d. ḳıl- 237/80
[=1]

dih (F) köy, karye
d. 16/7, 32/15, 42/2, 147/5
d.+de 199/3
d.+din 16/6
d.+ke 8/5, 120/3, 147/8, 198/21, 199/2
d.+ni 147/4, 147/6
[=13]

dihkān (F) çiftçi, köylü
d. 44/30, 124/61, 197/8
d. irdi 119/65
d.+da 113/36
d.+ı 4/8, 6/17
[=7]

dik gibi, benzer krş. **dek**
d. 1/43, 1/90, 1/99, 6/14, 13/10, 17/5, 18/21, 21/6, 25/3, 27/45, 27/45, 35/64, 39/45, 52/33, 54/29, 56/15, 57/41, 57/79, 57/84, 64/2, 64/12, 65/34, 67/18, 69/73, 73/14, 73/17, 73/50, 75/9, 77/21, 78/5, 80/14, 81/3, 81/123, 83/6, 89/15, 89/33, 89/71, 90/9, 93/3, 103/8, 106/36, 106/65, 110/25, 110/38, 114/10, 118/7, 118/20, 119/23, 119/24, 119/67, 121/5, 125/22, 126/5, 127/17, 127/18, 127/23, 127/26, 135/20, 148/9, 150/32, 151/8, 153/5, 162/25, 166/31, 170/36, 170/36, 185/19, 188/3, 191/24, 194/8, 197/13, 198/23, 198/43, 200/11, 201/6, 203/7,

dil-dār (F) birinin gönlünü almış, sevgili
d.+ı 1/53
[=1]
dil-derīde (F) gönlü yırtık
d. 1/51, 1/77, 7/3
[=3]
dil-fehmīde (F) gönlü anlayışlı
d.+ge 38/17
[=1]
dil-gīr (F) gönül tutan, kalbe sıkıntı veren, gücenik, kırgın
d. bol- 12/23, 94/2, 132/6
d. idi 204/5
d.+dür 168/4, 178/93
d.+em 193/8
d.+i 182/7
d.+men 178/65
[=9]
dil-girān (F) karamsar, kederli, mutsuz
d. bol- 142/7
[=1]
dil-gīrī (F) iğrenme, hoşlanmama, tiksinme; korku, dehşet
d. bol- 11/43, 207/59
[=2]
dil-güşā (F) gönül açan, iç açan, kalbe ferahlık veren
d.+dur 1/17
d.+nı 190/33
[=2]
dil-güşālik (F+T) gönül açıcılığı, kalp ferahlığı
d. 237/43
[=1]
dil-ḫᵛāh (F) gönül isteği, gönül dileği
d.+ıge 69/32
[=1]
dil-ḫoş (F) gönlü hoş, yüreği rahat
d.+dur 80/37
[=1]
dil-ḫoşī (F) gönül hoşluğu, yürek rahatlığı
d. ḳıl- 150/4
[=1]
dil-ḫūn (F) içi kan ağlayan
d. ḳıl- 20/39, 134/11
[=2]
dilīr (F) yürekli, cesur
d. 53/6, 111/17, 134/9, 207/66
[=4]
dil-keş (F) gönül çekici
d.+i 30/18
[=1]
dil-pākī (F) gönül temizliği
d. 148/28
[=1]
dil-peyvend (F) gönül bağı
d. 12/16
d.+ige 221/2
[=2]
dil-pezīr (F) gönüle hoş gelen, gönlün beğendiği
d. 204/15, 221/3
d.+i 220/3
[=3]
dil-rīş (F) yüreği yaralı, dertli
d. idi 3/19, 69/4
d.+dür 59/7, 80/37, 126/22
d.+men 162/20
d.+ni 12/16, 71/9
[=8]
dil-saḫt (F) gönlü katı, gönlü sert
d.+sen 243/32
[=1]
dil-serd (F) duygusuz, şefkatsiz, katı kalpli
d.+idür 172/30
[=1]
dil-şād (F) gönlü hoş, sevinmiş
d. bol- 120/27
d. eyle- 135/21, 165/38, 172/49
d. ḳıl- 243/5
d.+nı 58/5
[=6]
dil-şādī (F) gönül hoşluğu
d. irür 243/62
[=1]
dil-teng (F) yüreği dar, kederli, sıkıntılı
d.+dür 140/5

d.+men 199/28
[=2]
dil-tengī (F) iç sıkıntısı, gönül darlığı
t. idi 204/32
[=1]
dīn (A) din, Allah'a inanma ve bağlanma
d. 8/56, 22/7, 51/15, 53/10, 59/29, 69/56, 73/26, 89/31, 97/52, 108/2, 110/22, 117/14, 119/14, 120/28, 120/31, 120/33, 122/5, 124/66, 127/42, 135/3, 136/16, 136/17, 141/81, 141/83, 141/131, 141/162, 145/25, 149/25, 163/34, 170/42, 171/47, 173/34, 178/68, 178/70, 178/85, 180/16, 181/7, 185/23, 186/26, 190/6, 193/24, 203/2, 206/22, 223/6, 226/19, 236/32, 236/91, 243/10
d.-i Aḥmed 51/13
d.-i Aḥmedī 3/34
d.-i Fir'avnī 145/26
d.-i ġanī 3/11
d.-i kec 124/38
d.-i Muṣṭafā 51/13
d.-i nev 39/57
d.-i pāk 178/71, 203/3
d.-i süst bir- 106/48
d.-i vaṣl 65/26
d. kit- 178/80
d. küy- 89/34
d. ü dünyā-yı tamām 141/35
d. ü imān 3/38, 69/13, 69/116, 73/31, 106/70, 136/13, 186/31, 198/55, 218/27
d.+de 120/13
d.+dedür 140/6, 140/6, 141/57
d.+din 39/58, 39/65, 124/50, 141/57, 179/40, 180/8, 204/44, 226/78, 234/20
d.+dür 3/45, 11/42, 91/38
d.+ġa 226/2, 237/22
d.+ge 3/64, 39/60, 48/32, 88/27, 90/41, 91/26, 91/40, 95/9, 140/6, 140/7, 141/85, 149/30
d.+i 51/13, 52/5, 120/37, 140/5, 178/19
d.+idin 23/61, 39/68, 203/4
d.+idür 218/34
d.+ige 234/25
d.+imiz 178/101
d.+imni 197/9
d.+in͡gni 65/25
d.+ini 197/23
d.+lerge 149/9
d.+ni 65/10, 65/26, 127/21, 141/154, 203/9, 236/15
[=122]
dīn-dār (A+F) Allah'a inanmış ve bağlanmış olan kimse
d. 20/20, 207/42
[=2]
dīn-dārī (A+F) dindarlık
d. 181/6
[=1]
dīn-perver (A+F) dine hizmet eden ve yardım eden, dini arkalayan
d. 43/17
d.+i 47/19
[=2]
direm (F) akça para, dirhem; gümüş para
d. 157/27
[=1]
direv (F) ekin biçme, hasat
d. 44/11
[=1]
dirīġ (F) esirgeme; eyvah, yazık, ah, aman; men etme, önleme
d. 1/12, 3/68, 8/46, 112/55
d. it- 115/5
d. ḳıl- 36/10, 150/10, 225/40
[=8]
dirīġā (F) yazık, eyvahlar olsun
d. 215/34, 220/17, 227/28, 227/46, 243/61
[=5]
dirīne (F) eski, kadim
d.+lerdin 8/41
[=1]
dīv (F) dev; şeytan; cin
d. 3/37, 6/6, 8/45, 10/7, 10/16, 15/20, 15/27, 24/7, 27/8, 37/15, 47/15, 57/43, 62/32, 62/51, 88/42, 89/41, 89/42, 89/57, 92/47, 106/59, 112/38,

d. 62/51, 67/10, 67/28, 69/80, 78/3, 158/14, 169/2, 174/11, 177/6, 178/26, 179/23, 190/44, 215/31, 226/71
d. bol- 158/25
d.-ı cān 179/31
d.-ı Ḥaḳ 79/24
d. irdi 79/18
d. kör- 131/33
d. tut- 106/81, 148/31, 182/1, 215/32
d. u düşmen 3/19, 179/29, 184/16
d.+dın 226/71
d.+dur 59/13
d.+ıge 82/16
d.+ını 37/16, 79/18, 155/13
d.+ke 16/9
d.+lar 69/64, 77/10, 192/9
d.+larnı 47/22, 217/14, 234/21
d.+men 151/20
d.+nı 11/45, 226/71
d.+umnı 226/18
[=43]

dökül- dökülmek
d.-di 17/18, 105/29
[=2]

duʿā (A) Allah'a yalvarma, niyaz
d. 10/1, 24/15, 24/15, 51/10, 89/23, 131/11, 134/22, 135/16, 139/4, 141/152, 153/9, 184/60, 186/25, 199/78, 206/8, 220/14, 225/25, 233/20
d. eyle- 19/10, 93/2, 141/142, 163/32, 186/2, 186/75, 225/43
d. ḳıl- 18/10, 32/28, 32/34, 76/10, 76/11, 80/9, 93/14, 134/23, 186/24, 186/25, 218/26, 242/3, 242/79, 242/84
d.-yı Āṣafī 184/59
d.-yı bā-ʿamel 20/29
d.-yı bed imes 30/33
d.-yı gencvār 186/4
d.-yı men 134/23
d.-yı Muṣṭafā 78/6
d.-yı saʿb u saḫt 186/3
d.-yı sehmnāk 186/5
d.-yı ṣıdḳ 2/15
d.+dın 193/19
d.+dur 186/25
d.+ge 184/59
d.+nı ḳıl- 141/143
d.+sı 80/8, 143/2, 212/20
d.+yı 171/42
[=56]

duʿā-ṭaleb (A) dua isteyen
d. 10/1
[=1]

dūçār (F) tutulmuş, yakalanmış, uğramış
d. bol- 76/24, 82/38
[=2]

dūd (F) duman, tütün; gam, keder, tasa
d. 32/27, 50/19, 88/34, 225/19
d.-ı āh 8/70, 141/88, 157/60, 197/21
d.-ı caḥīm 205/27
d. ḳıl- 23/28
d.+ıdın 178/117
[=11]

dūde (F) kurtçağız, küçük soğulcan
d.+sen 105/43
[=1]

dūġ (F) ayran
d. 8/40, 36/2, 111/10, 138/6, 141/121, 156/52
[=6]

duḫter (F) kız, kerime
d. 95/6, 180/8, 186/86, 186/88
d.-i nigū idi 180/6
d.+i 157/46, 157/47, 178/39, 178/61, 178/92, 180/5, 180/28
d.+i irdi 180/6
d.+im 157/29
[=14]

dūn (A) aşağı, aşağılık; alçak, soysuz; altta, aşağıda
d. 26/8, 37/9, 210/9, 225/41
d.+da 89/21
d.+dın 178/78
d.+ge 6/6
[=7]

dūnān (A) alçaklar, aşağılık kimseler
d. 69/98, 69/98
[=2]

dūr (F) uzak; dürbin
d. 24/2, 33/2, 54/12, 92/35, 113/32, 137/10, 213/4, 218/19
d. bol- 23/18, 47/5, 48/33, 122/3, 124/9, 161/5, 171/47, 220/16, 236/20
d. eyle- 47/17, 92/36, 162/40, 163/36, 226/149
d. idi 60/1
d. imes 24/14, 170/35
d. irdi 133/2
d. irür 199/60
d. ḳıl- 1/26, 60/5, 80/32, 120/20, 121/6, 166/26, 166/27, 207/57, 210/13, 226/95
d. tüş- 54/3, 92/35, 106/20, 118/16
d. u dırāz 27/41, 44/42, 45/10, 112/2, 213/13
d.+dın 8/2, 118/13, 157/23
d.+dur 54/12, 54/12, 215/44
d.+ı 43/3
d.+large 27/59
d.+sen 81/90, 164/2
[=56]

dur- durmak
d.-urda 94/7
[=1]

dūrbīn (F) ileriyi gören, geleceği gören; dürbün
d. 205/13
d.+din 111/3
d.+ġa 235/11
d.+ge 89/62, 111/3
d.+i 111/4, 111/7
d.+ni 111/11
d.+sen 113/12
[=9]

durbīnī (F) uzağı, ilerisini görürlük
d. ḳıl- 111/2
[=1]

dūr-endīş (F) ilerisini düşünen, tedbirli
d. 89/18, 119/32, 141/112
d. idi 205/13
d.+dür 217/26
d.+ni 12/16
[=6]

dūrī (F) uzaklık
d. 119/12
[=1]

durur -dır/-dir (bildirme eki görevinde)
d. 57/76, 73/25, 81/91, 130/2, 141/21, 157/14
[=6]

dūş (F) omuz; rüya
d. eyle- 172/8
d.+lar 110/5
[=2]

dūzaḫ (F) cehennem, tamu
d. 3/38, 8/8, 30/22, 30/24, 30/27, 53/26, 57/34, 62/13, 66/13, 66/19, 66/51, 67/34, 93/17, 127/10, 131/26, 131/29, 141/43, 141/167, 146/26, 179/14, 194/6, 195/3, 211/14, 226/94
d. irür 62/12
d. u cennet 126/26
d.+ça 106/24, 106/53
d.+da 46/4, 92/15
d.+dın 14/23, 30/30, 44/27, 51/14, 62/9, 65/12, 223/8, 226/134
d.+dur 39/34, 53/23, 99/25, 178/98
d.+ke 33/7, 44/39, 66/19, 81/97, 103/24, 106/12, 140/12, 152/7, 187/2, 199/33
d.+nı 25/12, 26/7, 29/2, 39/75, 43/2, 43/16, 44/37, 54/28, 106/18, 106/18, 106/36, 131/33, 155/34, 156/44, 165/29, 180/11, 225/30, 226/133, 242/73
[=71]

dūzaḫī (F) cehenneme mensup ; cehennemî, cehennemlik
d. 66/5, 66/18, 66/28, 88/7, 185/23, 243/27
d. bol- 225/36
d. irmiş 120/6
d. ḳıl- 66/15, 66/21
d.+dür 120/10
[=11]

dūzaḫt (F) cehennem

d. 120/21, 164/13
d.+nı 112/49
[=3]
dü (F) iki
d. 57/49, 141/18
d. ḳıl- 24/2
[=3]
dü-ʿālem (F+A) iki dünya (=dünya ve ahiret)
d. 119/84, 230/9
[=2]
dü-bāre (F) iki defa, iki kez
d. 167/5
[=1]
dü-cihān (F) iki dünya (dünya ve ahiret)
d. 35/65
d.+dın 200/6
d.+nı 208/3
[=3]
dü-dehān (F) iki ağız
d.+dur 47/2
[=1]
dü-dest (F) iki el
d. 190/3
[=1]
dü-dil (F) iki gönül
d. 15/41
d.+ge 52/5
[=2]
dü-ʿīd (F) iki bayram
d.+ını 119/73
[=1]
dükān (F) dükkan krş. **dükkān**
d. 23/16, 23/58
d. aç- 23/52
d.-ı mehtāb 23/54
d.+da 185/3
d.+ın 185/3, 193/49, 197/12
d.+nı 23/53, 57/49
[=10]
dü-kevn (F+A) iki dünya (dünya ve ahiret)
d.+ni 31/29
[=1]
dükkān (F) dükkan krş. **dükān**
d. 23/8
d.+da 155/2
[=2]
düm (F) kuyruk
d.-i esb 35/18, 91/22
d.-i mār 159/8
[=3]
dü-nīm (F) iki parça, ikiye ayrılmış
d. bol- 156/61
[=1]
dünyā (A) dünya
d. 2/2, 2/16, 11/64, 14/37, 17/13, 27/35, 37/16, 39/51, 39/51, 43/13, 44/8, 44/9, 44/9, 44/17, 47/20, 48/31, 49/4, 53/22, 56/2, 56/5, 66/45, 78/14, 90/38, 95/5, 97/10, 97/52, 97/53, 105/13, 105/39, 105/39, 110/26, 112/39, 120/35, 133/20, 134/25, 141/35, 141/49, 141/163, 159/6, 159/7, 162/41, 162/44, 162/44, 165/31, 166/3, 166/19, 170/27, 171/4, 172/17, 178/29, 178/49, 178/92, 181/7, 185/33, 186/95, 186/95, 186/96, 186/96, 190/15, 190/15, 190/42, 190/43, 190/43, 190/43, 190/45, 190/45, 190/48, 197/1, 197/9, 197/9, 197/21, 197/21, 197/23, 198/10, 198/12, 204/36, 205/17, 205/17, 210/9, 217/6, 217/16, 218/34, 221/1, 221/1, 235/21, 236/88, 238/8
d. vü dīn 22/7, 69/56, 171/47, 193/24, 236/32
d. vü māl 166/20
d.-yı daġal 45/17
d.-yı fānī 243/20
d.-yı ġaddār 17/8
d.+da 13/9, 25/5, 44/27, 44/38, 48/31, 54/17, 66/46, 81/19, 92/25, 97/10, 127/36, 139/8, 141/93, 193/79, 199/72, 227/3, 230/7, 233/18
d.+dadur 44/6
d.+dın 33/9, 37/10, 42/42, 43/3, 44/41, 56/8, 92/44, 97/32, 129/7, 171/25, 178/57, 186/26, 205/23, 212/9, 217/7, 220/28, 235/18, 236/89, 241/47, 241/60
d.+dur 5/7, 44/17, 44/29, 117/25, 120/35, 131/26, 139/2, 157/47

d.+ġa 236/98, 242/15, 242/16, 242/83
d.+ge 10/14, 23/35, 43/2, 112/36, 152/1, 168/1, 178/107, 186/84, 213/8, 230/4
d.+lar 4/7
d.+larnı 23/29
d.+nı 3/51, 3/54, 12/34, 15/22, 17/10, 23/39, 44/14, 53/8, 87/9, 89/43, 92/14, 117/26, 119/73, 119/98, 131/29, 175/4, 205/44, 217/18
d.+sıge 60/8
[=178]

dünyā-dār (A+F) dünya işleri ile uğraşarak mal mülk sahibi olan
d. 48/64, 237/1
[=2]

dü-pā (F) iki ayaklı krş. **dü-pāy**
d.+dın 124/65
[=1]

dü-pāy (F) iki ayaklı krş. **dü-pā**
d.+ımge 97/35
[=1]

dür-dāne (F) inci tanesi; sevgili, kıymetli
d. 82/45
[=1]

dür-cāle (<f. dür-jāle) inci gibi olan çiğ damlası
c.+si 192/10
[=1]

dü-reng (F) iki renkli; iki suretli, iki şekilli
d. 15/41, 48/11
d. bol- 31/15, 48/69
[=4]

dür-pāş (F) inci serpen, inci saçan
d.+nı 18/28
[=1]

dür(r) (F) inci
d. 73/47, 151/25, 241/39
d. bol- 65/28, 65/28, 65/35, 80/11, 81/62
d.-i baḥr-ı maʿrifet 69/87
d.-i bārik irür 65/38
d.-i bī-bahā 10/17
d.-i deryā-yı ḥaḳīḳat 35/41
d.-i girān 90/26
d.-i ḫoş-āb 65/2, 105/11
d.-i maḳsud 14/9, 20/48, 103/15
d.-i maḳṣūd-ı nuḫust 30/12
d.-i maʿnā 65/11
d.-i nā-yābī 202/5
d.-i nefīs 89/14, 243/20
d.-i reh-āverde 39/45
d.-i ṣāf 193/82
d.-i semīn 11/32
d.-i şehvār 21/18
d.-i tamām bol- 65/29
d.-i yektānı açmaḳ 37/14
d.-i yetīm 50/23, 63/1, 141/80
d.+men 242/71
d.+ni 50/24, 199/21
[=35]

dürre (F) büyük inci tanesi
d. 142/2
[=1]

dürr-i nisānī (F) nisan incisi, en kıymetli inci tanesi, nisan ayında meydana gelen inci tanesi
d. 6/18
[=1]

dürr-i yektā (F) iri taneli inci
d. ḳıl- 81/107
[=1]

dürūġ (F) yalan, gerçek olmayan söz
d. 8/40, 12/21, 30/32, 105/38, 111/10, 131/27, 131/28, 138/6, 141/121, 156/52
d.+dın 51/8, 141/119
d.+ın 31/27, 131/21
[=14]

dü-rūy (F) iki yüzlü
d. bol- 48/69
[=1]

dü-rūze (F) iki günlük
d.+dü 234/18
[=1]

dürüst (F) doğru, düzgün, sağlam; bütün, tam
d. 10/9, 10/9, 13/16, 30/9, 36/14, 41/24, 44/37, 53/1, 56/2, 65/12, 89/30, 90/35, 90/39, 91/3, 91/42,

92/27, 103/9, 104/15, 106/48, 120/8, 120/12, 141/46, 142/3, 148/13, 151/12, 157/35, 165/24, 166/13, 171/41, 178/5, 178/55, 187/4, 197/32, 198/45, 199/49, 215/12, 226/86, 227/42, 237/1, 237/88

d. bol- 14/35, 23/12, 50/40, 168/5

d. ḳıl- 89/9, 122/3, 125/24, 127/44

d.+dür 139/6, 215/12

d.+men 237/60

d.+sen 139/1

[=52]

dürüşt (F) kaba, sert, katı, kalın

d. 54/24, 113/29

[=2]

dürüşt-rū (F) kaba yüzlü, asık suratlı

d.+lar 113/30

[=1]

dü-sāle (F) iki yıllık

d.+dür 92/18

[=1]

dü-şāne (F) iki omuz

d.+mgeçe 237/49

[=1]

düşmen (F) düşman

d. 3/19, 12/12, 15/17, 16/7, 16/9, 47/10, 47/22, 53/28, 54/11, 92/6, 106/52, 106/88, 106/92, 112/48, 119/35, 119/36, 140/19, 153/4, 155/9, 155/20, 155/23, 156/10, 156/12, 156/16, 156/62, 158/24, 159/5, 160/2, 161/5, 163/34, 166/22, 171/19, 173/8, 173/21, 174/11, 177/2, 177/3, 181/2, 181/3

d. bol- 106/81, 141/82, 156/13

d.-i Aḥmed 205/24

d.-i bāġ 47/18

d.-i bī-gāne 172/38

d.-i cān 11/22, 217/17

d.-i cān irür 88/6

d.-i dīn 3/45, 11/42

d.-i Ḥaḳ 184/35

d.-i ḳattal-sen 12/25

d.-i rāh 164/3

d.-i rāh-ı ṣırāṭa’l-müsteḳīm 91/41

d.-i Raḥmān irür 59/20

d.-i rūbā irür 178/109

d.-i te’ẖīr irür 89/11

d. iken 158/9

d. irür 145/29

d.+din 39/70, 47/21, 48/62, 140/14, 154/7, 156/58

d.+düler 178/110

d.+dür 11/42, 156/31, 158/18, 217/14

d.+em 12/8

d.+ge 12/12, 30/33, 39/63, 94/4, 95/4, 148/11, 151/27, 156/16, 156/64, 158/23, 158/23, 176/1

d.+i 11/26, 16/6, 42/27, 49/25, 49/28, 89/36, 151/20, 155/28, 156/51, 158/14, 158/19, 163/9, 171/18, 184/63, 185/2, 193/45, 205/24, 224/8, 237/30

d.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 106/94, 150/10, 154/5

d.+idür 160/6

d.+ige 153/1

d.+im 104/24

d.+imden 236/3

d.+in 155/17

d.+iñg 30/34, 156/25, 179/20

d.+ler 91/20, 162/17, 169/2, 193/46

d.+lerim 97/3

d.+ni 43/4, 43/4, 127/7, 155/21, 158/10, 158/18, 178/113, 179/29, 184/16

[=127]

düşmen-keş (F) düşman çeken, düşman çekici

d.+dü 155/16

[=1]

düşnām (F) sövme, sövüp sayma

d. eyle- 50/47

d.-ı bī-ḥad 157/3

d. it- 50/48

d.+dur 52/31

d.+ı 50/47

[=5]

düşvār (F) güç, zor

d. 136/17

d. idi 198/3, 240/5

d. iken 141/90
d. irür 25/10
d.+dur 14/18, 73/70, 82/26, 162/59, 186/17, 196/4, 233/15
d.+ı 21/14
[=13]

düşvārī (F) zorluk, güçlük
d. idi 155/32
[=1]

dü-tā (F) iki kat, bükülmüş, eğrilmiş, kamburu çıkmış
d. 8/7, 171/3
d.+large 202/1
[=3]

düvim (F) ikinci
d.+dür 212/15
[=1]

düvimīn (F) ikinci
d. 90/21
[=1]

düvüm (F) ikinci
d. 211/7, 211/10
[=2]

düvvimīn (F) ikinci
d. 49/23
[=1]

düzd (F) hırsız, uğru
d. 31/13, 31/16, 31/24, 45/49, 48/48, 124/35, 124/64, 131/19, 131/19, 131/30, 131/30
d.-i bī-māye 184/24
d.-i zamān 83/3
d. ḳıl- 48/47
d. ü ḳallāb 48/16
d. ü rehzen 240/29
d.+egī (egī: Farsça birlik ya'sı) 31/22
d.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 8/42, 124/1, 131/12
d.+lerge 48/64
d.+men 31/31
d.+ni 31/6, 124/13, 124/26, 184/25
[=26]

düzdlik (F+T) hırsızlık
d. 48/55
[=1]

dü-żıd (F+A) iki zıt şey
d. 204/36
[=1]

-E-

Eba'l-Ḳāsım (k.a) Kasım'ın babası, Hz. Muhammet
E. 115/5
[=1]

ebed (A) sonu olmayan gelecek zaman
e. 11/1, 62/8, 66/16, 212/14, 214/11, 224/5, 242/50
e.+din 50/65, 58/63
[=9]

ebleh (A) pek akılsız, ahmak, bön, alık
e. 15/3, 20/16, 54/1, 98/3, 119/9, 120/20, 120/23, 141/20, 155/6, 180/9, 184/22, 190/19
e. bol- 11/5
e. iken 234/29
e.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 50/38
e.+ige 226/133
e.+ke 13/16, 120/36, 178/26, 178/106, 197/7
e.+ler 163/16
e.+lerge 39/57
e.+leri 226/129
e.+ni 32/35, 166/13, 166/15, 186/56, 190/9
[=29]

ebleh-nümā (A+F) ebleh gösteren
e. 207/4
[=1]

ebnā (A) oğullar
e. 112/53
[=1]

ebr (F) bulut
e. 27/21, 112/9, 164/7
e.-i der-güzer 234/18
e.-i şirk 112/11
e.+ni 112/10
[=6]

ebrār (A) hayır sahipleri, iyiler, dindarlar
e.+nı 57/24

[=1]
ebter (A) kuyruğu kesik; zürriyetsiz ve hayırsız adam
e. bol- 157/11
e. eyle- 197/6
e.+dür 17/13
e.+em 207/29
[=4]
ebterī (A) ebterlik, hayırsızlık
e. 126/29, 236/16
[=2]
Ebū Bekr (k.a) Hz. Ebu Bekir
bkz. **Bū Bekr**
E. 1/32, 17/16, 27/58, 95/7, 209/3, 242/61
E.-i nigū 204/22
[=7]
Ebū Cehl (k.a) Ebu Cehil
bkz. **Bū Cehl**
E.+ni 23/32
[=1]
Ebū Derdāyī (k.a) Hz. Muhammet'in sahabelerindendir. Sahabenin fıkıh vb. ilimlerde önde gelenlerindendir. Asıl adı Uveymir'dir. Hz. Ömer zamanında Şam kadılığına getirilmiş ve hicrî 32'de vefat etmiştir.
E. bol- 236/70
[=1]
Ebu'l-Ḳāsım (k.a) Kasım'ın babası, Hz. Muhammet bkz. Ebe'l- Ḳāsım
E. 43/15
[=1]
Ebū Ṭālib (k.a) Hz. Muhammet'in amcası ve Hz. Ali'nin babasıdır. Hz. Muhammet'in dedesinin ölümünden sonra Hz. Muhammet'i himayesi altına almış ve onu korumuştur. Ancak müslüman olup olmadığı tartışmalıdır. Hicretten üç yıl önce vefat etmiştir.
E.+ni 28/15
[=1]
ebyād (A) yok olma, mahv olma (?)
e. ḳıl- 62/37
[=1]
ebyāt (A) iki mısradan meydana gelen manzum sözler, beyitler
e.+ı 69/103
[=1]
ecdād (A) dedeler, büyük babalar, atalar
e.+ıdın 178/38
e.+ın͡g+bol- 182/3
e.+ın͡ga 58/23, 163/18
e.+ın͡gnı 89/51
[=5]
ecel (A) muayyen olan vade, ömrün sonu
e. 1/92, 45/17, 90/40, 122/4, 124/61, 167/4, 184/2, 184/52, 191/29, 199/37, 236/91
e. yet 121/7
e.+din 54/18, 88/43
e.+ni 64/17, 95/3, 190/29, 195/4
[=18]
ecnās (A) cinsler, türler, soylar
e.-ı ḫāk 102/4
e.-ı nefs 236/80
e.+dın 170/2
[=3]
ecnebī (A) yabancı, misafir, taşralı
e.+ni 163/11
[=1]
edā (A) yerine getirme
e. 73/30
e. bol- 5/9, 58/67, 81/68, 174/6, 243/53
e. eyle- 74/19
e. ḳıl- 106/21
[=8]
edeb (A) iyi terbiye, naziklik, zariflik
e. 11/31, 16/18, 69/105, 133/4, 173/30, 226/12, 226/150
e. ber- 11/31
[=8]
Edhem (k.a) İbrahim Edhem, Belh şehrinin hükümdarı iken her şeyi terk ederek kendisini ibadete veren ve derviş olup ülkesini terk eden bir mutasavvıftır. H. 80'de doğmuştur.
e. 10/4, 21/6, 35/45, 139/4, 171/33, 187/2, 230/3, 241/8
e. bol- 197/34, 212/16

e.+ni 191/29
[=11]
Edhemī (A+F) Edhem gibi
e. 236/41
[=1]
Edhemlik (A+T) Edhem gibi yaşamak, Edhem gibi davranmak
e.+ni 166/1
[=1]
Edhem-ṣıfat (A) Edhem gibi
E. 35/52, 241/71
[=2]
ednā (A) pek aşağı, çok alçak; az, pek az
e. 215/21
e.+dadur 215/21
e.+dın 215/23
e.+dur 215/23
e.+sıdur 241/83
[=5]
efʿāl (A) fiiller, işler, ameller
e.-i beşer 20/25
e.+idin 76/15
e.+idür 20/24
e.+ige 8/45
e.+ini 79/16
[=5]
efḍāl (A) daha faziletli, en ala, en üstün
e. 44/14
e. bol- 92/8
e. eyle- 3/9
e. ḳıl- 105/31
e.+dür 6/13, 44/8, 44/26, 45/28, 121/2
e.+ı 55/6
[=10]
efḍalīn (A) faziletliler, en üstünler
e.-i ümmet 149/10
[=1]
efġān (F) ızdırap ile haykırma, bağırıp çağırma, inleme, bağrışma
e. u nale 17/7
e.+ıñ 8/18
[=2]
efgende (F) yıkılmış, yıkık; düşkün, bîçare
e.+ni 110/31
[=1]
efʿī (A) engerek yılanı, mec. fena tabiatlı adam
e. 37/9
e.+dür 141/164, 178/92
[=3]
efkār (A) düşünceler; düşünme, endişe, vesvese, kuruntu
e. idi 99/11
e. it- 197/13
[=2]
eflāk (A) semalar, felekler, gökler, zamanlar; bahtlar, talihler
e.+dur 97/20
e.+ke 203/3
e.+nı 137/14
[=3]
eflākī (A) gökte oturan, melek; semaya ait
e.+dür 39/24
[=1]
Eflāṭūn (k.a) Eflatun, Aristo'nun hocası Sokrates'in öğrecisi olup meşhur Yunanlı filozofdur. Atinalıdır. (M.Ö. 429-347)
E. 28/20
E.+ge 109/6
E.+nı 28/21
[=3]
Efrāsiyāb (k.a) Büyük İskender'den evvel yaşamış ve Keyhüsrev tarafından öldürülmüş Maveraünnehir Kralı olup Turanlı bir yiğit, Alp Er Tonga.
E. 141/46
[=1]
efrūḫte (F) yanmış, tutuşmuş, parlamış, ışıklanmış, aydınlanmış
e. 35/12, 240/15
[=2]
efsāne (F) asılsız hikaye, masal, boş söz; dillere düşmüş, meşhur olmuş hikaye
e.+ler 105/24
e.+si 180/30
[=2]

efsane'ī (F) efsaneye ait, efsaneyle ilgili
e. 20/12
[=1]
efsūn (F) efsun, büyü, sihir
e. eyle- 71/20, 114/2, 114/2, 114/7
e. ḳıl- 63/16, 191/11
e.+ını 114/15
[=7]
efsūnger (F) büyücü, üfürükçü
e. 48/26
e.+ni 114/27
[=2]
efsūngerī (F) bir büyücü
e. 114/1, 114/22
e.+ni 63/2
[=3]
efsūs (F) yazık, eyvah! gibi bir üzüntü edatı
e. 89/68, 178/10, 193/47
e. ḳıl- 90/30, 112/31
e. u miḥnet 90/21
e.+ı ḳıl- 141/67
[=7]
efsürde (F) donmuş, donuk **mec**. kansız, gayretsiz, duygusuz
e. 126/11
e.-i ġam bol- 73/66
e.+si 242/5
[=3]
efsürde-dil (F) yüreği donuk, gönlü donmuş
e.+ni 197/27
[=1]
efzūn (F) fazla, çok, yukarı, aşkın
e. 8/35, 124/50, 198/45, 237/12
e. bol- 10/13, 11/60, 198/20, 222/10, 224/17
e. irdi 240/9
e. ḳıl- 76/22
e.+du 206/22
e.+dur 185/21
[=13]
efzūn-ter (F) daha çok, daha fazla
e. bol- 124/19, 164/17
[=2]
eger (F) eğer (şart edatı)
e. 7/2, 13/7, 27/10, 30/22, 37/9, 40/8, 40/10, 44/13, 47/9, 47/11, 47/13, 48/53, 48/63, 50/56, 52/9, 57/37, 58/22, 58/66, 60/6, 61/8, 62/14, 63/23, 64/5, 65/26, 69/12, 69/45, 72/3, 72/8, 73/9, 73/46, 76/18, 79/22, 80/13, 80/13, 80/17, 81/5, 81/6, 81/7, 81/41, 81/75, 81/97, 81/100, 81/105, 85/4, 90/35, 90/36, 92/45, 99/28, 100/2, 100/3, 101/6, 103/7, 105/40, 106/30, 111/3, 113/21, 117/28, 120/7, 120/8, 121/8, 136/26, 139/1, 139/2, 139/6, 140/2, 140/15, 140/15, 141/54, 141/165, 142/2, 152/5, 154/3, 157/53, 159/5, 160/7, 165/13, 167/2, 168/5, 168/8, 171/16, 173/18, 173/23, 176/7, 177/3, 177/4, 181/7, 184/47, 184/47, 187/8, 188/1, 194/2, 194/9, 195/3, 195/6, 195/7, 199/8, 20/53, 205/19, 205/30, 205/37, 205/37, 221/16, 226/93, 230/2, 230/3, 238/3, 242/16, 242/18
[=108]
egerçi (F) her ne kadar, ise de
e. 17/12, 21/15, 33/11, 33/16, 43/13, 51/5, 94/1, 94/4, 152/4, 168/2, 201/7, 208/4, 223/4
[=13]
eḥad (A) tek, bir, ilk sayı; Allah
e. 3/25, 66/29, 69/110, 69/111, 156/58, 178/103, 199/17
e. bol- 62/44
e.+men 242/28
[=9]
ehl (A) sahip, malik; maharetli, usta, kabiliyetli; bir yerde oturan
e. 8/77, 50/33, 206/9
e. bol- 81/102
e.+din 212/25, 243/24
e.+ġa 1/22
e.+ge 166/20
e.+i 6/11, 63/20, 111/23, 175/4
e.+iġa 152/2
e.+ige 6/6, 13/16, 17/1, 46/8, 119/27

e.+ini 21/18, 39/48, 106/8, 160/1, 209/6
[=23]
ehl-i ʿālem (A) insanlar
e. 69/39
[=1]
ehl-i bāṭın (A) batınî ilimlerle uğraşan, mutasavvıf
e.+nı 82/39
[=1]
ehl-i beng (A+F) esrar içen, esrar kullanan
e. 134/7
[=1]
ehl-i bidʿat (A) islama muhalif şeylere inanan
e.+larnı 179/39
[=1]
ehl-i bir (A+T) Allah'a bağlanmış, mutasavvıf
e. 18/7
[=1]
ehl-i cādū (A+F) cadılarla birlikte olan, büyü işi yapan
e. ḳıl- 207/37
[=1]
ehl-i cān (A+F) canlı, canı olan varlık
e. 38/7
[=1]
ehl-i cehennem (A) cehennemde olan, cehenneme giren
e. bol- 138/2
[=1]
ehl-i çemen (A+F) çimende yaşayan, çimenle beslenen
e. 170/33
[=1]
ehl-i dāniş (A+F) alim, bilgin, bilgi sahipleri
e. 106/45, 111/18, 205/16
e.+lerge 124/35
[=4]
ehl-i delḳ (A+F) eski cübbe sahibi, delk giyen, derviş
e. 103/17
[=1]
ehl-i derd (A+F) dert sahibi, dertli
e. 44/45, 75/7, 125/33, 126/16, 186/47, 215/35
[=6]
ehl-i devlet (A) devlet sahibi, mutlu
e. 3/70
[=1]
ehl-i Dımışḳ (A) Şamlı, Şam'da oturan
e. 141/129
[=1]
ehl-i dīde (A+F) göz sahibi, gözü iyi gören
e. 186/47
[=1]
ehl-i dih (A+F) köylü, köyde yaşayan
e. 42/2
[=1]
ehl-i dil (A+F) gönül ehli, gönül adamı, gönül dilinden anlayan
e. 34/8, 48/51, 66/45, 69/82, 76/23, 80/26, 81/47, 124/37, 139/8, 140/3, 140/3
e.+ni 10/8
[=12]
ehl-i dīn (A) din sahibi, bir dine inanan ve dine önem veren
e. 117/14
[=1]
ehl-i dükān (A+F) dükan sahibi
e. 23/10, 23/16, 23/26, 23/58
[=4]
ehl-i dünyā (A) dünya adamı, ahireti düşünmeyen
e. 4/7, 22/14, 23/29, 23/39, 37/10, 53/8, 217/18, 243/59, 243/59
e.+nı 155/29
[=10]
ehl-i erkān (A) erkan sahibi, önde gelen
e.+ge 141/37, 141/151
e.+lar 141/52, 141/66
[=4]
ehl-i fısḳ (A) fasık, dinden çıkmış
e. 207/37
[=1]
ehl-i ġaflet (A) gafil, gaflet sahibi
e. 11/67, 18/7

e.+din 182/2
e.+ke 121/1
[=4]
ehl-i ġam (A) gamlı, gam sahibi
e. 90/29
[=1]
ehl-i gūristān (A+F) mezar ehli, mezarda yatanlar
e. 128/5
[=1]
ehl-i ġurūr (A) gurur sahibi, gururlu
e. 119/93
[=1]
ehl-i gümān (A+F) şüphe ehli, şüpheci
e. 18/22
[=1]
ehl-i ḥaḳīḳat (A) hakikata bağlı, doğruluk sahibi
e. 9/3
[=1]
ehl-i ḥāl (A) halden anlayan, iyi hal sahibi
e. 68/9, 79/8, 106/90, 204/44
[=4]
ehl-i ḫāṣ (A) seçkinler
e. 48/48
[=1]
ehl-i ḫayl (A) bir zümre içinde olan, bir topluluğa bağlı
e. 236/62
[=1]
ehl-i hevā (A) haylaz
e. 204/33, 227/24
[=2]
ehl-i ḥırṣ (A) hırslı, hırs sahibi
e. 146/3
[=1]
ehl-i ḫilāf (A) hakikate muhalif olan, yalancı
e. 141/8
[=1]
ehl-i hūş (A+F) akıl sahibi, akıllı
e. 42/4, 75/10, 171/46
[=3]
ehl-i ḥużūr (A) huzur sahibi, huzurlu
e. 193/55, 225/1, 228/1
[=3]
ehl-i hüner (A+F) hüner sahibi, hünerli, becerikli, sanattan anlayanlar
e. 133/23
[=1]
ehl-i ʿışḳ (A) aşk sahibi, âşıklar
e. 52/10
[=1]
ehl-i īmān (A) iman sahibi, müminler
e. 16/13, 156/55, 166/27, 219/1, 219/3
e. bol- 124/36, 128/3, 156/59
e.+dur 140/25
e.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 119/62
e.+lar 122/5
e.+larnı 230/8
[=12]
ehl-i ʿiṣyān (A) isyankarlar, Allah'ın emirlerine karşı gelenler
e. 199/54, 217/2
e.+large 143/6
[=3]
ehl-i ittifaḳ (A) sözünde duranlar, ittifak sahibi
e. 227/10
[=1]
ehl-i kemāl (A) olgun, kemal sahipleri
e. 190/50
[=1]
ehl-i kerem (A) asalet ve cömertlik sahibi, asil, cömert
e. 37/5
[=1]
ehl-i kesāfet (A) kir pas sahibi, bulanık, gönlü kirli
e. 42/17
[=1]
ehl-i kes̱ret (A) kalabalık, çokluk
e.+din 119/92
[=1]
ehl-i ḳımār (A) kumarcı, kumar ustası, kumarbaz
e. 237/77
[=1]

ehl-i ḳıyām (A) ayaktakiler, kıyam halinde
e. 113/23, 219/8, 219/10
[=3]
ehl-i kīn (A+F) kinci, kindar
e. 27/38
[=1]
ehl-i kişt (A+F) çiftçi, ekin tarla sahibi
e. 88/40
[=1]
ehl-i kiẕb (A+F) yalancı, yalan sahibi
e. 104/24
[=1]
ehl-i lāf (A+F) laf ehli, söz ustası
e. 111/21
[=1]
ehl-i mātem (A) matem sahibi, matemli
e. irdi 226/120
[=1]
ehl-i mecāz (A) gerçek olmayana itibar eden
e. 14/23, 243/67
[=2]
ehl-i meclis (A) bir toplulukta bulunanlar
e. 39/30, 141/29, 172/32, 193/41, 204/2, 204/3, 204/8, 204/17
[=8]
ehl-i mesken (A) mesken sahibi, bir meskende oturanlar
e. 193/42
[=1]
ehl-i naḫvet (A) gururlu, kibirli, kibir sahibi
e. 39/52
[=1]
ehl-i nāmūs (A) namus ehli, haya sahibi, namuslu
e. 226/37
[=1]
ehl-i nār (A) ateş ehli, cehenneme layık, cehennemlik
e. 112/22, 227/60
e. idiñ 31/22
[=3]
ehl-i nisbet (A) nispet ehli, nispet sahibi
e. 108/8, 111/26, 204/40
[=3]
ehl-i nūr (A) nurlu, nur sahibi
e. 14/37, 112/22, 178/99, 225/1, 227/60
[=5]
ehl-i rāz (A+F) sırlara vakıf olan, batınî sırlara vakıf olan
e. 81/101, 133/1, 157/11, 193/6, 227/22
[=5]
ehl-i riyā (A) riyakar, iki yüzlüler
e. bol- 176/7
[=1]
ehl-i rüsūm (A) merasime düşkün, şekilci
e. 207/32
[=1]
ehl-i ṣābir (A) sabır sahibi, sabırlı
e. 230/7
[=1]
ehl-i ṣaf (A) bir sırada bulunanlar, bir safta olan
e. 178/112
[=1]
ehl-i saʿīr (A) cehennem ehli, cehennemlik
e. 140/8
[=1]
ehl-i saḳar (A) cehennem ehli, cehennemlik, cehennemdekiler
e. 39/33, 42/8
e. bol- 143/3
e. ḳıl- 54/30, 110/41
[=5]
ehl-i ṣavm (A) oruç ehli, oruç tutanlar
e. 199/48
[=1]
ehl-i seyr (A) İlahî aşk yolunda yürüyenler, tasavvuf ehli
e. 93/16
[=1]
ehl-i sīret (A) gönül ehli, gönül adamı
e. 234/52

[=1]
ehl-i siyāh (A+F) gönlü kara, katı kalpli
e. 48/38
[=1]
ehl-i ṣoḥbet (A) sohbet ehli, sohbet etmesini bilen, faydalı sohbet eden
e. 13/5, 108/4
[=2]
ehl-i ṣūret (A) görüntüye önem veren, suret ehli, şekilci
e. 232/4, 237/40
[=2]
ehl-i şehr (A) şehirli, şehirde yaşayanalar
e. 42/2, 97/37
[=2]
ehl-i şek (A) şüpe ehli, şüpheci
e. 3/72, 20/16, 23/27
e. imestür 30/7
[=4]
ehl-i şerʿ (A) şeriat ehli, şeriata bağlı
e. 82/39, 218/23
[=2]
ehl-i şevket (A) büyüklük sahibi, heybet sahibi, heybetliler
e. 152/3
[=1]
ehl-i şirket (A) Allah'a ortak koşanlar, şirk ehli
e.+ga 218/22
e.+ni 218/27
[=2]
ehl-i ṭāʿat (A) ibadet ehli, çok ibadet eden
e.+ke 99/29
[=1]
ehl-i taḳlīd (A) taklitçi, gerçeği göremeyip taklide değer veren
e. 15/21, 31/13, 200/3
[=3]
ehl-i taḳvā (A) dinin yasak kıldığı şeylere sıkı sıkıya bağlı kalan veya kalanlar
e. 93/18
e. bol- 159/5
[=2]
ehl-i ṭālib (A) talep sahibi, bir şey isteyenler
e.-i didar 69/100
[=1]
ehl-i ṭarīḳ (A) bir tarikata bağlı olan, derviş
e. 178/75
[=1]
ehl-i ʿuḳbā (A) ahiret ehli, ahireti isteyen, ahirete önem verenler
e. 190/45
[=1]
ehl-i ʿuzlet (A) uzlet sahibi, yalnızlık düşkünü
e. bol- 184/64
[=1]
ehl-i vaḥdet (A) müslüman, Allah'ın birliğine inanan
e. 119/92
[=1]
ehl-i vefā (A) vefalı, vefa sahibi insan
e.+ge 18/17
[=1]
ehl-i vesvese (A) vesveseli, kuruntulu adam
e. 213/21, 237/31
[=2]
ehl-i yevm (A) günün adamları, belli bir zamanın insanları
e. 11/36, 22/16, 199/48
[=3]
ehl-i zāhid (A) zahidler topluluğu, dünyaya gönül vermeyenler
e. 81/47
[=1]
ehl-i zamān (A) zamanın insanları
e. 48/11
[=1]
ehl-i żamīr (A) vicdan sahibi, gönül sahipleri
e. 111/17
[=1]
ehl-i żarar (A) zararlı, zarar verenler
e. 18/3, 111/26
[=2]

ehl-i ẕevḳ (A) zevk sahibi, zevkine düşkün
e. 134/7
[=1]
ehl-i zindān (A+F) zindanda bulunanlar, zindana girmişler
e. 207/51
[=1]
ehl-i zühd (A) zühd sahib, dünyaya gönül vermeyenler
e. 199/15
[=1]
ehlu'llāh (A) Allah adamı, velî, evliya
e. 76/10
e.+nı 58/12
[=2]
ejdehā (F) büyük yılan; korkunç ve hayalî bir hayvan
e. 3/45, 10/10, 63/5, 63/13, 63/16, 63/17, 71/16, 71/18, 114/10, 125/31, 156/62, 157/6, 165/10, 179/19, 199/71
e. vü mār 48/9
e.-yı dīv 3/46
e.-yı nefs 18/32
e.+dın 231/4
e.+dur 33/6
e.+ge 71/11, 71/12
e.+mız 54/28
e.+nı 63/3, 63/12, 71/20, 75/6
e.+sı 152/3
[=28]
ejdehār (F) büyük yılan; korkunç ve hayalî bir hayvan
e. 11/63, 27/22, 63/9, 63/14, 71/6, 71/21, 75/5, 81/124, 141/141, 178/6, 234/3
e.+ıng͡ 71/19, 71/20
[=13]
ejder (F) büyük yılan; korkunç ve hayalî bir hayvan
e. 63/5
e.-i dilriş 71/9
e.+din 71/9
e.+ni 114/5, 114/5
e.+i 114/1
[=6]
ekābir (A) rütbece büyük olanlara, devlet ricali
e. 140/25, 186/82, 186/86
e.+ler 197/3, 237/3
[=5]
ekābirlik (A+T) büyüklük
e.+ni 120/28, 146/9
[=2]
ekābir-zāde (A+F) ekabir çocuğu, rütbece büyük olanların çocuğu
e. 125/29, 147/4, 193/53
e.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 32/4, 36/8
e.+ī ol- 39/2
[=6]
ekber (A) en büyük, daha büyük
e. 11/54, 11/57, 57/48
e. irür 29/7
e.+dedür 34/9
e.+din 4/8
e.+dü-sen 11/54
e.+dür 223/3
e.+i 1/29
e.+i-sen 107/4, 107/7
[=11]
ekberī (A) En büyüğe ait, Allah'a ait
e. 119/102, 178/88
[=2]
ekl (A) bir şey yemek
e. it- 207/64
e. ḳıl- 207/66, 207/66
[=3]
ekmel (A) en kamil, en olgun, en mükemmel
e. 25/11
e. idi 112/33
[=2]
eknūn (F) şimdi, el'an, hâlâ
e. 97/32, 97/35, 145/14, 176/6
[=4]
eks̱er (A) en çok, daha ziyade
e. 38/22, 50/25
e.-i dest-i şikeste 112/29
e.-i ḫalḳ 38/19, 91/41
e.-i vaḳt 27/22
e.+i 227/42
[=7]

ekserī (A) eksere mensup, çok defa
e. 178/2
[=1]
el el, tutma organı
e.+e 64/1
[=1]
el-amān (A) Yardım ve şikayet edatı olarak “aman!, medet!” manasınadır.
e. 68/11, 68/11
[=2]
elbette (A) mutlaka, kesin olarak
e. 14/3, 20/47, 31/15, 34/7, 37/15, 52/29, 138/7, 156/52, 198/13
[=9]
el-celīl (A) “şanı yüce” anlamında Arapça söz
e. 241/81
[=1]
elem (A) ağrı, acı, sızı; keder, dert, ıztırap
e. 145/16, 145/18, 150/32, 158/7, 172/5, 202/4, 217/3, 221/19, 236/75
e.+ġa 192/15
[=10]
elemlig (A+T) elemli, sıkıntılı
e. 129/1, 193/59
[=2]
elem neşraḥ (A) Kuran’ın 94. suresi olan İnşirah suresinin ilk ayetinin ilk iki kelimesidir. Bu surenin adı olarak da kullanılmaktadır.
e. 2/17
[=1]
elem-perverde (A+F) elem beslenmiş, keder büyütülmüş
e. 193/63
[=1]
elem-zede (A+F) eleme uğramış, elemli, kederli
e.+ge 208/4
[=1]
elest (A) insanların yaratılmaya başlandıkları zaman
e. 49/3
e.+din 102/5
e.+dindür 50/5
e.+ni 1/88, 3/50, 188/5
[=6]
el-ġaraz (A) “maksadım şu ki” anlamında Arapça söz
e. 84/8
[=1]
el-ḥaẕer (A) “sakın! sakınalım!” anlamında
e. 3/49, 27/8, 31/28, 88/38
[=4]
el-ḫuṣūṣan (A) özellikle, bilhassa
e. 184/38, 192/10
[=2]
elif (A) Arap alfabesinin ilk harfi
e. 62/21
e.+ni 62/21, 227/63
[=3]
el-ḳażā (A) kaza ile, Allah tarafından
e.+dın 172/9, 186/47
[=2]
elṭāf (A) daha latif, daha güzel
e.-ı Ḥaḳ 198/48
e.-ı kerāmāt 48/73
[=2]
emān (A) eminlik, korkusuzluk; yardım isteme, aman dileme
e. 48/62, 53/15, 54/13, 60/8, 62/23, 126/12, 154/4, 158/4, 186/95, 186/96, 186/98, 206/4, 226/87, 227/68
e. bir- 35/49
e. bol- 154/9
e. eyle- 35/46
e. irdiñ 131/24
e. kal- 71/18, 83/5
e. ḳıl- 39/70
e.+dur 10/16
[=22]
emānet (A) emniyet edilen kimseye bırakılan şey, eşya veya kimse
e. 3/33, 49/31, 53/16
e.+lerni 169/5, 214/3
e.+ni 34/2, 49/30
[=7]
emānī (A) arzular, gayeler, emeller
e. 139/3
[=1]

emīn (A) emin, emniyet sahibi, korkusuz; emniyetli
e. 8/6, 8/58, 11/32, 20/19, 25/3, 35/49, 45/1, 53/11, 67/37, 89/18, 97/40, 110/22, 120/3, 131/33, 135/14, 140/3, 144/2, 145/4, 145/25, 145/31, 146/23, 148/9, 157/33, 163/30, 191/25, 202/5, 203/6, 206/19, 207/14, 207/67, 214/18, 215/26, 226/75, 242/17
e. bol- 186/42
e.-i āfāt-ı küll-i nār 211/13
e.+ü'l-mülk 106/86
e.+em 236/3
e.+ge 173/5
[=39]
emīn-gūy (A+F) emin söyleyen
e. 24/16
[=1]
eminī (A) eminlik; emniyete mensup
e. 236/69
[=1]
Emīnü'd-dīn (k.a) Belli bir kişi olmayıp, şair, "Ey Allah'ın kulu" anlamında eserde seslenmek için zaman zaman böyle isimler kullanmaktadır.
e. 1/10, 1/88, 39/30
[=3]
emīr (A) bir kavmin, bir şehrin başı
e. 14/29, 97/50, 141/144, 150/27, 185/22, 190/22, 191/1, 236/12, 236/23
e.+iġa 217/1
e.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 236/1
e.+in 1/90
[=12]
Emīr Devlet (k.a) Emir Devlet
e. 8/74
e.+ke 8/71
[=2]
Emīr-i Decle (ka) Dicle'nin emiri
e. 207/1
[=1]
emmāre (A) emreden, emredici; günah ve suç işlemede emreden nefis, nefs-i emmare
e. 14/15, 21/9, 55/5, 125/32, 179/3
e.-i ṣad luṭf u ḳahr 93/4
e.+din 18/31, 18/37, 156/3
e.+dür 91/31, 149/30
e.+ige 90/18
e.+lerdin 226/107
e.+lerni 110/44
e.+si 226/41
e.+sini 141/27
[=16]
emniyet (A) emniyet, eminlik, korkusuzluk
e.+ler 6/13
[=1]
emr (A) emir, buyruk
e. 14/34, 24/19, 93/11
e. eyle- 49/29
e.-i Celīl 140/22
e.-i ekber 4/8
e.-i Ġafūr 8/55
e.-i Ḥaḳ 3/20, 102/5, 234/24
e.-i ḫaṭar 20/40
e.-i Ḫudā 70/5
e.-i ḳādirī 199/19
e.-i maʿnā 59/15
e.-i muḥāl 79/8
e.-i pāk 3/10, 42/9, 166/20
e.-i pīr 166/21, 226/44, 227/46
e.-i pīr idi 156/36
e.-i pīr irdi 226/45
e.-i şeh 35/27, 39/9
e.-i şol ʿuḳbā 193/49
e. it- 20/32, 105/16, 165/13, 170/12
e. ḳıl- 52/23, 166/8, 207/58
e.+i 102/5
e.+idin 3/50
e.+ige 45/26
e.+im 166/20
e.+iñ͡g 56/17
e.+iñ͡giz 213/3
e.+iñ͡gni 237/67
e.+ini 39/7, 130/7, 193/48
e.+iñ͡gdü-men 243/5
e.+ler 33/12

e.+sidin 35/40
[=40]
endīşekār (F) endişeli, düşünceli
e. 218/10
[=1]
endīşelig (F+T) endişeli, düşünceli
e. 8/21
[=1]
endīşesiz (F+T) endişesiz, düşüncesiz, kaygısız
e. 228/8
[=1]
endūh (F) gam, keder, tasa, kaygı
e. 60/24, 174/9
e.-ı derd 236/14
e.-ı merg 48/60
[=4]
ene'l-ḥaḳḳ (A) Hallac-ı Mansur'un söylediği "ben hakkım" anlamındaki söz.
e. 84/8
e.+men 84/3
[=2]
ene'l-ḥaḳ-gūy (F) "enelhak" diyen, "ben hakkım" diyen
e.+larnı 43/14
[=1]
enfās (A) nefesler
e.+ımge 103/14
[=1]
enfüs (A) ruhlar, canlar, yaşayanlar
e. 241/62
[=1]
engūr (F) üzüm
e.-ı cennet 198/6
e.-ı heşt-cennet idük 42/16
e.+ge 50/52
e.+ıng͡ 165/16
[=4]
engübīn (F) bal
e. 36/2, 138/6, 141/121, 149/28, 149/29, 156/52, 165/35
e.+din 141/59
e.+ni 8/40
[=9]
engüşt (F) parmak
e.-i pā 202/6
[=1]
engüşterīn (F) yüzük
e. 58/43
[=1]
engüşt-nümā (F) parmakla gösterilen
e. 186/23, 235/14
e. bol- 146/16
[=3]
en-ṭahūr (A) en temiz, en saf
e. 162/39
[=1]
envār (A) nurlar, ışıklar, ziyalar
e. 101/9, 158/13, 206/14, 226/19
e.-ı Celāl 52/29
e.-ı ḥālāt 242/35
e.-ı īmān 196/2
e.-ı vilāyet 88/8
e.-ı vücūd 226/87
e.+ge 14/22, 27/48
[=11]
envārī (A) nurlara ait, nurlarla ilgili
e. 169/12
[=1]
enver (A) daha nurlu, en nurlu, pek nurlu
e. 32/7, 106/49, 206/2
e.+men 138/5
[=4]
er (F) eğer, ise, olsa ("eğer"in hafifletilmişi)
e. 89/68
[=1]
er- ulaşmak, vasıl olmak
e.-ir 76/19
[=1]
erbāb (A) sahipler, malikler; ehil, muktedir, layık
e. 226/138
e.-ı ḫayr 148/7
e.+dur 243/36
e.+ı 147/4, 147/6
[=5]
ercümend (F) muhterem, şerefli
e. 141/86
[=1]

es̠er (A) nişan, iz, alamet; kitap, tesir; bir kimsenin meydana getirdiği şey
e. 20/28, 50/51, 84/5, 214/21
e. iyle- 131/40
e. kal- 62/9
e. ḳıl- 15/38, 44/34, 65/7, 77/22, 140/11, 157/39, 193/40, 225/3, 225/20, 225/22
e.+i 11/43
[=17]
es̠erlig (A+T) tesirli
e. 17/7, 198/51
[=2]
esfel (A) en sefil, pek aşağı, çok bayağı
e.+dür 39/36, 39/62
[=2]
esīr (A) tutsak, kul, köle; düşkün, vurgun
e. 162/17, 180/21, 199/72
e.-i nān 204/2
e.-i nān u destūr-ḫān iken 141/14
e.-i ẕat-ı bī-manend 92/25
e.+iñg-men 56/15
[=7]
es̠nā (A) ara, aralık, vakit, sıra
e.-yı rāh 119/55
[=1]
esrār (A) sırlar, gizli manalar
e. 11/50, 16/20, 25/15, 36/7, 40/4, 57/2, 65/2, 67/2, 73/73, 80/26, 81/54, 81/115, 83/1, 126/14, 147/10, 162/1, 188/2, 207/42, 217/27
e.-ı aziz 214/12
e.-ı cihan 87/7
e.-ı gayb 127/28
e.-ı hakiḳat 241/58
e.-ı Ḫudā 11/56
e.-ı īmān 27/62
e.-ı maḫfī 73/61
e.-ı muʿayyen 27/11
e.-ı nihān 38/9, 199/5
e.-ı Rabbānī 241/14, 241/25
e.-ı seyr 3/24
e. irdi 1/83
e.+dur 79/21
e.+ı 21/11, 69/60, 82/22
e.+ıdın 2/8, 81/7
e.+ıge 52/24
e.+ıñga 83/6
e.+nı 39/4, 81/2, 237/73
[=44]
esrārāt (A) sırlar
e.+nı 225/9
[=1]
esselām ʿaleyke (A) "selam senin üzerine olsun" anlamında Arapça selam sözü
e. 81/9, 81/112, 81/112
[=3]
eşk (F) göz yaşı
e. 3/12, 15/17, 112/34, 193/93
e.-i ḫūn 193/6
e.-i ḫūnbār 21/1
e.+em 141/87
e.+im 151/10, 191/6
e.+ini 190/5
e.+mi 190/11
[=11]
eşkāl (A) biçimler, suretler, şekiller
e.+iñg 151/22
[=1]
eşkālāt (A) şekiller
e.+ı 226/136
[=1]
eşref (A) daha şerefli, en onurlu
e.+i 184/37
[=1]
eşyā (A) nesneler, mevcut olan şeyler
e. 50/51, 57/77, 65/16
e.+ge 157/14
e.+sı 184/35
[=5]
eṭvār (A) hal ve hareketler, tavırlar
e.-ı bed 123/2
e.-ı kec 128/7
[=2]
evc (A) yüce, yüksek, bir şeyin zirve noktası
e. 120/13
e.-i ʿömr irdi 110/16

[=2]
evel (<A. evvel) evvel, ilk krş. **evvel**
e. 141/133
e.+din 91/19, 136/5
e.+ki 39/62, 178/13
[=5]
evhadī (A) yegane, tek, biricik olana ait
e. 105/12
[=1]
evḳāt (A) vakitler, zamanlar, çağlar
e. 54/22, 155/3
e.+ın͡g 12/21
[=3]
evlād (A) çocuklar, oğul, kız; sülale
e. u ecdād 182/3
e.+dur 119/27
e.+ıdın 178/38
e.+ıge 231/5
e.+ımdın 241/28
e.+miz 205/25
[=6]
evliyā (A) evliya, keramet sahipleri
e. 3/55, 3/58, 58/27, 93/16, 97/23, 111/25, 117/7, 119/95, 124/24, 156/29, 186/43, 186/64, 199/5, 225/45, 226/45, 226/79, 227/44, 233/20, 234/6, 234/12, 241/29
e. bol- 80/18, 131/38, 186/65, 227/24, 241/26, 241/57
e. eyle- 80/19
e. ḳıl- 80/7, 80/27
e.+dın 218/39
e.+ġa 199/67
e.+ge 218/38
e.+larnı 60/16
e.+nı 48/59, 120/23, 125/35, 158/12
[=38]
evliyālik (A+T) evliyalık
e. 18/30
[=1]
evrād (A) okunması âdet olunan dinî dualar
e.+ım 62/10
[=1]
evrāḳ (A) yapraklar, kağıtlar
e. 236/67
[=1]
evreng (F) taht
e. 2/10
[=1]
evṣāf (A) vasıflar, sıfatlar
e.-ı beşer 224/6, 225/27
e.-ı Ḫalīl 225/2
e.-ı kemāl 224/5
e.+ı 241/50
e.+ı ḳıl- 241/20
e.+ıdur 69/104
e.+ıge 184/41
e.+ın͡gnı 137/17
e.+ını 224/12
e.+ke 90/20
[=11]
evsaṭ (A) orta, bir şeyin ortası, ortadaki
e. 215/23
e.+dın 215/24
[=2]
evtād (A) direkler, kazıklar
e. 18/36
e.-ı bāz 57/74
e.-ı māder-zādī 49/2
e. idi 68/1, 186/94
e.+dın 68/2, 68/3
e.+ı 15/39, 57/74, 241/27
e.+lar 162/26
[=11]
evvel (A) önce, ilk, birinci, başlangıç; eski, geçmiş zamanda krş. **evel**
e. 16/19, 42/24, 60/29, 65/19, 73/71, 87/11, 88/44, 96/5, 110/8, 117/21, 118/1, 124/27, 141/97, 141/115, 141/123, 142/7, 149/19, 171/43, 179/42, 186/70, 198/16, 198/26, 198/32, 198/32, 211/1, 214/23, 236/24, 242/39
e.-i bī-iḥtiyāṭ 228/10
e. ü āḫir 1/18, 64/18, 66/10, 73/41, 79/17, 81/43, 81/86, 81/125, 88/18, 106/43, 134/24, 146/22, 201/6, 220/26, 241/65, 241/80, 242/38, 242/43, 243/7

e.+de 53/5, 57/75, 106/58, 141/98, 145/26, 226/43
e.+din 61/3, 88/45, 178/5, 206/21, 207/30
e.+dür 56/13
e.+em 242/25, 242/25
e.+i 1/79, 8/63, 19/6, 62/56, 78/4, 105/29, 106/75, 110/31, 127/41, 141/134, 162/29, 186/16
e.+ide 146/3, 172/19, 179/41
e.+idin 23/44, 39/9
e.+in͡gde 31/23
e.+in͡gni 42/32
e.+ki 224/13
e.+ni 1/96, 211/6
e.+rak 221/8
[=84]

evvelā (A) birinci olarak, her şeyden önce
e. 81/24, 124/21, 127/40, 141/91
[=4]

evvelen (A) birinci, ilk olarak
e. 30/4, 204/39
[=2]

evvelī (A) en evvel, en önce olan
e. 106/44
[=1]

evvelīn (A) evvelkiler, evvel gelen insanlar
e. 3/66, 14/10, 18/29, 30/24, 32/26, 38/12, 41/27, 44/38, 45/7, 49/22, 50/53, 89/65, 90/20, 92/11, 105/35, 113/34, 117/6, 131/2, 133/13, 133/15, 135/9, 150/16, 150/27, 178/23, 180/7, 180/17, 186/22, 186/44, 198/14, 198/25, 202/8, 220/19
e. ü āḫirīn 52/14, 82/9, 92/42, 111/29
[=36]

evvel-resā (A+F) ilk yetişen, ilk ulaşan
e. 207/12
[=1]

ey ey, hey (nida edatı)
e. 1/10, 1/16, 1/21, 1/48, 1/59, 1/61, 1/95, 3/55, 4/5, 5/3, 8/7, 8/44, 8/52, 8/58, 8/76, 9/8, 10/8, 10/12, 11/22, 11/61, 11/68, 12/10, 12/17, 12/20, 12/24, 12/34, 13/4, 13/13, 13/17, 14/2, 14/5, 14/7, 14/20, 15/4, 15/36, 16/4, 16/8, 18/10, 18/13, 18/16, 18/22, 19/5, 20/19, 20/21, 23/18, 23/38, 23/41, 23/53, 24/18, 25/3, 25/7, 25/8, 26/2, 27/3, 27/28, 27/32, 27/51, 27/64, 28/16, 29/5, 29/15, 30/11, 30/31, 30/34, 31/7, 31/26, 31/30, 32/7, 32/8, 32/33, 32/34, 33/1, 33/15, 34/9, 35/5, 35/12, 35/26, 35/34, 35/36, 35/48, 37/13, 37/17, 39/3, 39/33, 39/47, 39/54, 39/63, 39/69, 39/74, 39/76, 40/12, 40/16, 40/24, 41/3, 42/14, 42/15, 42/20, 42/40, 43/17, 44/5, 44/26, 44/43, 45/5, 45/5, 45/23, 45/27, 45/32, 45/36, 46/13, 47/9, 48/63, 48/72, 50/21, 50/53, 51/4, 52/7, 53/3, 53/11, 53/15, 53/22, 53/25, 54/5, 54/13, 54/17, 54/27, 57/5, 57/14, 57/15, 57/16, 57/40, 58/15, 58/27, 58/50, 59/18, 59/25, 60/3, 60/9, 60/14, 61/7, 61/9, 61/11, 63/5, 63/13, 63/19, 63/22, 63/30, 64/5, 64/12, 64/17, 65/2, 65/24, 65/31, 66/5, 66/29, 66/35, 66/43, 66/49, 67/6, 67/16, 67/21, 67/27, 67/28, 67/31, 67/37, 68/8, 68/9, 69/5, 69/13, 69/14, 69/20, 69/27, 69/29, 69/33, 69/42, 69/51, 69/56, 69/59, 69/60, 69/62, 69/68, 69/69, 69/74, 70/8, 70/13, 71/2, 71/7, 71/13, 72/2, 73/8, 73/15, 73/26, 73/30, 73/39, 73/44, 74/5, 74/20, 75/10, 76/12, 77/10, 78/2, 78/7, 78/10, 78/14, 80/4, 80/7, 80/29, 80/30, 80/38, 81/14, 81/22, 81/33, 81/79, 81/94, 81/112, 81/123, 82/3, 82/21, 82/32, 82/38, 82/46, 83/6, 84/3, 84/4, 85/1, 85/2, 85/3, 85/4, 85/7, 85/10, 85/12, 87/2, 87/4, 87/4, 87/5, 88/46, 89/15, 89/16, 89/18, 89/29, 89/35, 89/49, 89/68, 90/22, 90/40, 91/23, 92/5, 94/8, 94/9, 95/8, 95/9, 97/13, 97/28, 97/35, 97/40, 97/50, 97/56, 97/57, 97/69, 99/7, 99/13, 99/33, 103/24, 104/21, 105/2, 105/12, 105/34, 106/5, 106/11, 106/50,

106/82, 106/83, 106/86, 106/93, 107/3, 107/9, 110/27, 112/6, 112/9, 112/31, 112/53, 113/25, 114/18, 114/27, 115/2, 116/5, 117/11, 117/20, 117/30, 118/10, 119/5, 119/7, 119/20, 119/24, 119/26, 119/28, 119/34, 119/36, 119/84, 120/10, 122/9, 124/11, 124/43, 124/58, 125/13, 125/32, 127/7, 127/7, 127/15, 127/31, 129/5, 129/8, 131/5, 131/9, 131/10, 131/31, 131/33, 131/37, 133/2, 133/17, 133/17, 133/23, 134/9, 134/21, 134/22, 135/8, 135/13, 135/14, 135/20, 135/28, 136/26, 137/4, 137/12, 138/13, 139/2, 139/9, 140/3, 140/7, 140/12, 140/23, 141/2, 141/41, 141/98, 141/101, 141/132, 141/133, 141/168, 141/170, 142/5, 144/2, 145/4, 145/5, 145/6, 145/9, 145/19, 145/21, 145/23, 146/9, 146/23, 146/27, 147/3, 148/9, 148/20, 148/25, 149/6, 149/10, 149/18, 149/28, 150/25, 150/31, 151/11, 152/4, 153/3, 155/24, 156/13, 156/34, 156/65, 157/19, 157/29, 157/33, 158/6, 158/15, 158/17, 159/1, 159/6, 160/6, 162/30, 163/8, 163/14, 163/21, 163/23, 163/30, 165/9, 165/24, 165/35, 165/36, 165/43, 166/15, 166/27, 167/1, 167/2, 167/9, 169/5, 170/7, 170/13, 170/18, 170/34, 171/10, 171/15, 171/23, 171/44, 172/31, 172/43, 173/15, 173/31, 173/34, 175/2, 175/6, 175/9, 178/7, 178/31, 178/104, 179/35, 180/9, 180/17, 180/20, 180/24, 181/6, 184/5, 184/19, 184/25, 184/36, 184/46, 185/22, 186/3, 186/80, 186/81, 190/39, 191/18, 191/25, 192/2, 192/8, 192/13, 192/15, 193/21, 193/32, 193/53, 193/55, 193/83, 193/91, 194/3, 194/8, 195/1, 195/1, 197/31, 197/38, 197/39, 197/40, 198/25, 198/27, 199/14, 199/32, 199/60, 199/61, 199/69, 199/78, 202/3, 203/6, 204/47, 205/14, 205/18, 205/20, 205/28, 205/32, 205/35, 206/19, 207/41, 207/54, 207/60, 207/67, 209/7, 210/3, 213/18, 214/18, 215/12, 215/13, 215/16, 215/18, 215/18, 215/26, 215/38, 216/13, 216/17, 217/20, 218/5, 218/14, 218/18, 218/39, 219/13, 221/3, 223/3, 225/11, 225/18, 226/6, 226/28, 226/31, 226/35, 226/89, 226/142, 226/149, 227/19, 228/7, 231/3, 234/8, 234/29, 234/30, 236/15, 236/23, 236/29, 236/30, 236/32, 236/35, 236/38, 236/41, 236/42, 236/43, 236/44, 236/49, 236/51, 236/56, 236/64, 236/87, 236/91, 237/56, 237/72, 237/87, 237/91, 238/8, 238/11, 240/15, 240/21, 240/25, 240/28, 240/31, 240/41, 241/30, 241/36, 241/42, 241/49, 241/53, 241/54, 241/61, 242/11, 242/11, 242/83, 243/1, 243/35

[=555]

eyā (a.f.n) ey (ünlem)

e. 80/21

[=1]

eyle- eylemek, yapmak

e.! 11/52, 49/32, 57/79, 58/19, 58/34, 58/44, 58/59, 62/43, 70/8, 73/58, 74/18, 74/19, 81/57, 89/35, 91/9, 115/6, 119/45, 181/7, 184/57, 198/23, 205/16, 216/17, 223/7, 233/5, 236/39, 237/67, 238/11, 239/4

e.-ben 73/46, 75/6

e.-di 1/43, 11/35, 12/30, 12/30, 15/9, 15/9, 18/32, 18/32, 19/2, 23/3, 23/3, 27/42, 41/27, 41/27, 44/36, 44/36, 48/8, 48/8, 57/73, 57/73, 63/8, 63/8, 63/10, 63/10, 65/1, 65/1, 66/6, 66/6, 66/18, 67/20, 67/20, 71/22, 71/22, 73/64, 81/39, 91/7, 91/7, 100/2, 104/7, 104/20, 104/20, 106/54, 119/56, 124/60, 135/21, 135/21, 135/26, 141/140, 145/6, 149/22, 149/22, 158/13, 164/4, 164/4, 165/38, 165/38, 170/10, 170/10, 170/16, 170/16, 172/8, 172/8, 172/49, 172/49, 178/63, 178/63, 193/6, 208/3, 222/5, 226/122, 226/122, 226/149, 226/149, 243/24, 243/24

e.-diler 66/3

e.-dim 42/31, 42/32, 42/32, 57/71, 57/71, 62/1, 62/1, 82/30, 82/30, 97/55, 97/55, 150/27, 197/9, 226/58, 241/37

139/4, 141/142, 157/30, 163/32, 178/54, 180/24, 186/55, 199/23, 237/62, 241/17, 241/20, 241/73, 241/80
e.-yin 58/68, 58/68, 67/1, 67/22, 80/3
[=459]
eymenī (A) korunmuşluk, eminlik, emin olma durmu
e. 180/11
e. bol- 226/134, 240/20
[=3]
eyvāh (F) yazık, heyhat
e. 92/7
[=1]
eyyām (A) günler, gündüzler
e.-ı ḫūb 186/36
e.+ıge 141/160
e.+ımız 31/33
[=3]
Eyyūb (k.a) Eyüp Peygamber. Kuran'da adı geçen ve kendisinden"kulumuz" diye bahsedilen ve sabırlı insan örneği olarak gösterilen İsrailoğulları peygamberlerinden biri.
E. 62/34, 112/10, 127/25
E. it- 179/44
E.+em 242/44
E.+ge 1/60
[=6]
Eyyūbī (A) Eyüp gibi, Eyüp'e ait
E. 137/8
[=1]
ez-āh (A) ahdan dolayı
e. u feryād eylemek 13/12
[=1]
eẕān (A) ezan, namaza davet duyurusu
e. 104/12, 120/1, 120/4, 120/6
[=4]
eẕān-ı şer' (F) dinin ezanı
e.+ni 120/15
[=1]
ez-berāy (F) –den dolayı, -nın için, maksadıyla
e.-ı ān 131/4
e.-ı dest-gāh 8/70
e.-ı dīn 88/27, 122/5, 173/34
e.-ı fażl-ı ol Ġaffār 97/19
e.-ı Ḥaḳ 145/5
e.-ı imtiḥān 99/9
e.-ı köhne çār-dīvār 190/9
e.-ı kūr 119/25
e.-ı ḳurbet-i rūḥ-ı laṭīf 226/49
e.-ı nefs 15/2
e.-ı ol kebāb 145/11
e.-ı seg 104/13
e.-ı serkeşī 224/7
e.-ı ṣıdḳ-ı iḫlāṣ-ı dil 47/23
e.-ı şādī 141/129
e.-ı şiddet-i rāh-ı ḫaṭīr 198/42
e.-ı tenge-i nān 190/35
e.-ı üstüḫān 32/11
e.-ı zaḥmet 15/3
e.-ı ẕāt-ı isbāt-ı Celīl 220/2
[=22]
ezel (A) başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik
e. 37/17, 73/65, 73/65, 77/17, 212/14
e.+de 62/7, 74/17, 100/4
e.+din 2/1, 20/12, 30/26, 50/65, 58/26, 58/29, 59/14, 60/25, 62/8, 63/14, 66/16, 66/18, 69/23, 69/26, 81/119, 82/44, 239/1, 242/2
e.+din imiş 46/12
e.+dindür 50/16
e.+dür 202/1
e.+ni 6/17, 10/17, 46/17, 58/63, 143/9, 208/9
[=35]
ezelī (A) ezele ait, ezel ile ilgili, öncesiz
e. 208/1
[=1]
ez-ḥad-efzūn (F) haddinden fazla, çok fazla
e.+dur 39/56
[=1]
ez-ḥad-füzūn (F) haddinden fazla, çok fazla
e. 190/9

[=1]
ez-ḳadīm (F+A) eskiden beri
e. 58/6
[=1]
ez-kār (F) işten, iş dolayısıyla
e.-ı ḫaṭā 124/1
[=1]
ez-rū (F) yüzünden, sebebiyle
e.-yı ʿamel 39/6
e.-yı cehl 156/27
e.-yı derd 207/19
e.-yı hüner 233/11
e.-yı ʿışḳ 141/129
e.-yı iḫlāṣ 22/12, 126/35, 165/14
e.-yı ḳahır 97/37
e.-yı kār 31/35, 39/42, 125/8
e.-yı kerāmet 20/13
e.-yı kerem 136/3, 236/47
e.-yı merg 146/15
e.-yı nāz 124/29
e.-yı neng 30/33
e.-yı reşk 112/34
[=19]
ez-ser (F) baştan
e. 119/62, 156/69, 205/23
[=3]
ez-sīne (F) göğüsten
e.+si 213/23
[=1]
ez-şeyṭān (F+A) şeytandan
e. imes 99/23
[=1]
ez-taḫt (F) tahttan, tahtından
e.-ı dil 110/12
[=1]
ez-yād (F) hatırlamaktan
e.-ı rıḥlet 13/1
[=1]

-F-

faġfūrī (F) fağfura mensup, çini
f. 43/13
[=1]
fāḫire (A) onurlu, şanlı
f. 205/29
[=1]
faḫr (A) övünme, şeref, onur
f. 64/2
[=1]
Faḫr-ı Rāzī (k.a) 1149-1209 yılları arasında yaşamıştır. İran’ın Rey şehrinde doğmuş, Herat’a yerleşmiş ve ilmiyle islam dünyasında büyük izler bırakmıştır.
F. 220/1, 220/16
F.+din 220/4
[=3]
fāʿil (A) yapan, eden, işleyen
f. ü meful 1/47
[=1]
faḳaṭ (A) yalnız, ancak, lakin, ama
f. 12/6, 162/46, 186/49, 218/13
[=4]
faḳīr (A) zengin olmayan, yoksul; zavallı, bîçare
f. 14/5, 28/10, 39/63, 141/170, 149/3, 171/9, 185/8, 199/64, 215/33, 226/28, 226/93
f. bol- 146/25
f. eyle- 150/27
f.-i nā-murād-ı pīş 162/20
f. ḳıl- 184/18
f. ü nim-cān irdi 186/16
f.+dür 146/17
f.+ni 105/31
[=18]
faḳīrī (A+F) fakirlik, yoksulluk; bir fakir
f. 6/13, 149/1, 184/64
[=3]
faḳīrlik (A+T) fakirlik, yoksulluk
f. 150/28
[=1]
faḳrlik (A+T) fakirlik, yoksulluk
f. 150/14, 184/65
[=2]
fānī (A) ölümlü, geçici, muvakkat
f. 50/61, 69/96
f. bol- 63/21
f. eyle- 81/88

f. ḳıl- 81/89
f.+din 243/20
[=6]
fārem (?)
f.+i 126/13
[=1]
fāriġ (A) vazgeçmiş, çekilmiş; rahat, asude
f. bol- 66/7
f.-ı dünyā vü ʿuḳbā 171/4
f.-ı dünyā vü ʿuḳbā bol- 159/7
f.-ı endişe-i mekkār-ı şeyṭān bol- 128/6
f.-ı ʿuḳbā ḳıl- 106/70
f. irür 242/69
f. ḳıl- 33/9
[=7]
farḳ (A) ayrılık, başkalık; ayırma, ayrılma
f. 14/2, 15/39, 18/5, 20/8
f. bol- 3/34, 11/7, 15/32, 32/2, 47/6, 112/40, 178/76, 226/58
f. eyle- 40/12, 57/21, 111/23, 234/23
f.-ı ser 237/28
f. imes 18/20
f. it- 11/8, 32/1, 57/46, 57/46, 110/21
f. ḳıl- 11/20, 27/28, 47/24, 69/83, 104/1, 114/9, 156/2, 178/107, 217/29
f.+dur 214/7
[=33]
fār u fütās (?) süprüntü, çerçöp (?)
f. 234/4
[=1]
farż (A) farz, Allah’ın kesin emri
f. 120/22
f. bil 1/98
f. it- 35/27
f. u vācib 119/1
f.+dur 134/12
[=5]
fāsıḳ (A) Allah’ın emirlerini tanımayan; sapkın, günahkar
f.-ı bī-bāk 193/2
f. ḳıl- 48/72
f. u gümrāh bol- 26/5
f. u şeb-gerd 163/1
[=4]
fāsid (A) kötü, fena; münafık, fesat çıkaran
f. 79/13
[=1]
fāsidī (F) fasitlik, fenalık, münafıklık
f. 56/7
[=1]
fāsidlik (A+T) fasitlik, fenalık
f. 78/15
[=1]
faṣl (A) ayrıntı, ayırma, bölüm; dört mevsimden her biri
f.-ı bahār 236/33
f.-ı gülistān 101/1
[=2]
fāş (F) meydana çıkma, duyulma, açığa vurma, dile verme
f. eyle- 191/17
f. it- 38/10
f. ḳıl- 1/95, 65/8
[=4]
fāydār (F) (<f. pāydār) iyice yerleşmiş, sağlam, devamlı, sürekli
f. ḳıl- 3/52
[=1]
fāżıl (A) faziletli, erdemli
f. 20/3
f. bol- 69/29
[=2]
fażīl (A) üstün, mükemmel, çok faziletli
f. 236/62
[=1]
fażīlet (A) insanın yaradılışındaki iyilik, iyi huy, erdem
f. 89/60, 119/48, 173/3, 206/13, 206/14
f.-i heme ʿālem 116/4
f.+idindür 208/5
[=7]
fażl (A) fazla, ziyade; fazlalık, üstünlük; iyilik, fazilet

f. 97/19, 238/5
f.-ı baḫşāyiş 100/7
f.-ı Dāvud 236/64
f.-ı Ḥaḳ 34/6
f. u hüner 216/10
f.+ıdın 201/4, 227/13
f.+ım 199/19
[=9]

Fażlu'llāh (k.a) Hace Fazlullah; Hurufī olan Hace Fazlullah, M. 1340'da Hazar denizinin güneyinde Esterabad'da doğdu. 1401'de öldü. Hurufîlikle ilgili pek çok eseri vardır. Cavidanname bunlardan biridir.
krş. **Hāce Fażlu'llāh**, **Fażlu'llāh Emīn**
f.+du 186/66
f.+mı 186/70
f.+nı 186/91
[=3]

Fażlu'llāh Emīn (k.a) Hace Fazlullah krş. **Hāce Fażlu'llāh**, **Fażlu'llāh**

f. 186/26
[=1]

fe (A) Arap alfabesinin on dokuzuncu harfidir.
f. 62/40
[=1]

fedā (A) gözden çıkarma, uğruna verme; kurban
f. bol- 171/16
f. ḳıl- 119/104
f.-yı ümmetān bol- 67/12
[=3]

fehm (A) anlama, anlayış
f. eyle- 18/2
f.-i endekī 20/7
f.-i süḫan 193/52
f. it- 17/8
f. ḳıl- 199/65
f.+i 58/61
f.+ide 20/7
f.+ige 53/27, 79/24
f.+iŋ 6/5
f.+ler 30/6
[=11]

fehmīde (F) anlaşılan, anlaşılmış; bilgin, haberli
f. 23/49, 31/18, 112/20, 165/18, 178/53
f. bol- 198/38
f.+dür 156/29
f.+ge 11/64
f.+ni 156/9
f.+sen 172/21
f.+si 131/4
[=11]

felāket-ḫāne (A+F) felaket yeri, felaket evi
f.+din 159/3
[=1]

Felātūn (k.a) Eflatun. bkz. **Eflātūn**
F. 62/40
[=1]

felek (A) gökyüzü, sema; âlem, dünya; talih, baht
f. 31/36, 80/29, 80/30, 89/26, 170/12, 172/45, 226/145
f.+ke 175/7, 178/61
f.+ni 241/70
[=10]

feleng (F) (<f. peleng) panter
f. 157/9, 184/26
[=2]

felsefī (F) felsefeye mensup, felsefe ile ilgili
f. bol- 27/44
f.+ge 39/48
[=2]

fen(n) (A) hüner, marifet, sanat, ilim
f.+i 227/43
[=1]

fenā (A) yok olma, yokluk; kötü, iyi olmayan **tas**. Maddî varlıktan sıyrılıp Hakk'a ve mürşide ulaşma
f. 11/16, 23/38, 30/4, 39/26, 59/23, 81/45, 81/46, 127/29, 159/7, 236/15
f. bol- 66/49, 81/38, 81/106, 89/19, 236/17, 236/24
f. ḳıl- 58/18, 241/71
f.-yı pīr bol- 81/22

f.-yı şeyḫ 81/38
f.+da 222/5
f.+dın 2/4, 81/44
f.+dındu 208/9
[=24]
fenāfi'llāh (A) tasavvufta Allah'ın varlığı içinde yok olma
f.+nı 81/121
[=1]
fenā(h) (A) fena bkz. **fenā**
f. bol- 1/40
[=1]
fenā-yı fi'r-resūl (A) peygamberin varlığında yok olmak
f. 81/49
[=1]
ferʿ (A) dal, budak; tomurcuk; bir aslın neticesi; ikinci derece ehemmiyetli olan; şube
f. 82/39, 226/100
f. kil- 11/64
f.+din 11/20
f.+dur 77/7
[=6]
ferr (A) firar, kaçma
f.+ni 233/3
[=1]
ferāġat (A) vazgeçme, el çekme; dinlenme
f. 192/15
[=1]
feraḥ (A) gönül açıklığı, sevinç, sevinme
f. 182/7
[=1]
feraḥ-baḫş (A+F) ferah bağışlayan, sevinç veren
f.-ı iman 195/8
[=1]
feraḥ-nākī (A+F) sevinçlilik
f. 170/29
[=1]
ferāmūş (F) unutma, hatırdan çıkma
f. eyle- 57/73, 66/8, 149/22, 172/8
f.-ı eḥad bol- 178/103
f. it- 35/61, 97/68, 112/45
f. u nişīb 110/9
f.+ı 95/5
[=10]
feramūşī (F) unutmuşluk, unutmaklık
f. ḳıl- 124/44
[=1]
ferbih (F) semiz, etli, toplu, besili
f.-i dūn 89/21
f.+dür 170/32
[=2]
ferbihī (F) semizlik, besililik
f. 44/41
[=1]
ferc (A) aralık, yarık, çatlak; dişilerde tenasül aleti
f. 173/16
f.-i zen 173/11
f.+imġa 173/14
[=3]
ferd (A) tek, yalnız olan şey, eşi bulunmayan; şahıs, kişi
f. 3/26, 14/10, 31/16, 35/40, 48/53, 104/4, 114/8, 126/4, 126/16, 172/39, 225/24
f. bol- 74/18, 89/30, 113/37, 163/20, 178/82
f.-i zamān 81/14
[=17]
ferdā (F) yarın, ertesi gün; gelecek
f. 2/18
[=1]
ferdiyetlik (A+T) birlik, teklik
f. 11/23
[=1]
feres (A) at, beygir
f. 227/68
[=1]
Feridūn (k.a) Pişdadîlerin altıncı padişahı olup Cemşid sülalesinden demirci Gave'nin yardımıyla Dahhak-ı Marî'yi öldürmüştür. Lakabı Ferruh'tur
F.+ga 17/12
[=1]
ferişteh (F) melek; günahsız, masum
f. 42/33, 124/22, 151/16

fetīr (F) mayasız hamur
f. 219/7
[=1]
fevc (A) bölük, takım, cemaat
f. fevc 242/18
[=1]
fevḳ (A) üst, üst taraf, yukarı
f. 93/17
[=1]
fevt (A) elden çıkarma, kaçırma; ölüm
f. 112/31
f.+in͡gde 12/22
[=2]
feyż (A) bolluk, çokluk verimlilik; ilim, irfan
f. 27/2, 193/80, 198/56, 234/38
f.-i Ḥaḳ 198/50
f.-i Cemāl 80/35
f.-i dürr-i şāh-vār 241/39
f.-i maʿmūr 26/3
f.-i Rabbānī 6/5
f.-i raḥmet 60/30, 81/12, 81/16, 81/90
f. ü fütūḥ 105/25, 242/39
f. ü raḥmet 243/8
[=16]
fırḳa (A) insan kalabalığı
f. 59/19, 69/88
f. fırḳa 186/87
f. fırḳa bol- 3/49
f.-i āḫir-zamān 186/101
f. ḳıl- 3/50
[=6]
fısḳ (A) Hak yoldan çıkma, hainlik, dinsizlik
f. 207/37
f.+dur 79/12
f.+ımızdın 31/36
[=3]
fiġān (F) ıztırap ile bağırıp çağırma, inleme
f. 38/7
f. eyle- 105/7, 185/6
f. ḳıl- 99/16
f. u nāle-i kāmil 115/4
f. u nāle ḳıl- 21/16
f.+ı 127/38
[=7]
fikr (A) fikir, düşünce,; idrak; zihin, akıl; kuruntu; maksat, niyet
f.-i cān birmaḳnı ḳıl- 192/16
f.-i kitmaġnı ḳıl- 190/28
f.-i tamām 69/111, 212/22, 220/30, 226/142
f.-i usturlābī 178/34
f. it- 45/50, 157/22, 172/24, 237/53
f. ü endīşe 45/44
f.+i 45/40, 90/6
f.+i ḳıl- 45/7, 227/12
f.+idür 89/23
f.+in 36/12
f.+in͡g 63/12
f.+in͡gni 71/20
f.+in͡gni ḳıl- 44/43, 171/22
f.+ini 53/21, 230/7
f.+ini ḳıl- 226/88
f.+ni ḳıl- 106/6
[=26]
fīl (A) bilinen büyük hayvan, fil
f. 105/16, 106/56, 119/97, 207/9, 207/63
f. bol- 81/29
f.+ġa 220/7
f.+i 242/16
f.+ler 207/66
f.+leri 207/64
f.+ni 48/63, 65/30, 106/56
[=13]
fʿil (A) iş, kar, amel
f. 10/9
f.-i bed 50/54
f.-i bed-ḥāl 50/53
f.-i istiʿdād 186/78
f.-i zişt 70/6
f. ü ḳavl 27/16
f.+i 57/51, 92/46
f.+idin 243/12
f.+idür 82/17
f.+ige 20/4
f.+in͡g 58/47
f.+ini 64/23

[=13]
fīl (A) fil
f.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) bol- 141/74
[=1]
fi'l-meṣel (A) örnek olarak, mesela
f. 57/24
[=1]
firāḳ (A) ayrılık, ayrılma; hüzün, keder
f. 1/86, 60/32, 60/35, 60/40, 61/5, 61/5, 173/26
f. bol- 61/3
f.-ı derd 8/61, 44/3
f.-ı yaḫşı 160/7
f. ḳıl- 60/35
f. tüş- 70/12
f.+ı 62/8
f.+ıñ̑g 63/18
[=15]
firāset (A) anlayışlılık, çabuk sezme
f. 20/40, 90/4, 179/33
f.+ini 108/1
[=4]
firāvān (F) çok, bol, fazla
f. 20/35, 23/49, 30/19, 35/33, 41/16, 54/20, 106/46, 113/4, 125/11, 131/14, 163/13, 165/29, 199/16, 234/34, 237/4
[=15]
Firʿavn (k.a) Allahlık iddiasında bulunduğu için Hz. Musa'nın mücadele ettiği Mısır hükümdarı
F. 3/67, 28/12, 29/10, 49/13, 94/6, 135/25, 135/26, 144/3, 145/4, 172/44
F.-ı āteş-pāre 156/3
F.-ı laʿīn 50/32
F. irür 124/23
F.+dın 18/19
F.+dur 243/23
F.+em 145/8
F.+ge 23/45, 124/54, 144/2, 148/16, 148/26, 186/14, 213/5
F.+nı 50/26, 145/13, 154/2, 176/5
[=27]
Firʿavnī (A) Firavun'a ait, Firavun'a mensup, Firavun gibi
F. 145/26
[=1]
firāz (F) yokuş, çıkış; yükselten, kaldıran
f. 62/54
f. ḳıl- 77/6
[=2]
firdevs (A) cennet
f. 22/9, 158/13, 186/37, 195/3, 238/7
f.+din 198/5
f.+ke 181/3
[=7]
firīb (F) aldatan, aldatıcı
f. 20/10
[=1]
firūze (F) Nişabur'da çıkan açık mavi renkli ve değerli bir yüzük taşı
f.+si 41/17
[=1]
fitne (A) fesat, azdırma, karışıklı
f. 12/13, 142/4
f. bol- 95/6
f.-i āḫir-zamān 186/93, 187/1
f.-i āḫir-zamān bol- 3/42
f.+din 73/64
f.+dü 39/61
f.+dür 27/21, 52/9, 113/31, 144/6
f.+ler 3/14, 20/2, 48/12
f.+lerge 142/4
f.+lerni 151/19
f.+ni 48/15
[=18]
fitne-cū (A+F) fesat arayan krş**. fitne-cūy**
f.+ge 178/40
f.+lardın 3/49, 37/11
[=3]
fitne-cūy (A+F) fesat arayan krş. **fitne-cū**
f. 243/9
f. bol- 3/18

[=2]
fitrāḳ (F) atın terkisi, terki kayışı
f.+ıġa 203/8
f.+ige 120/31
[=2]
fulād (A) çelik, polat
f.-ı faḳat ḳıl- 186/49
[=1]
furāġ (F) parıltı, ışık
f. 58/9
[=1]
furṣat (A) fırsat
f. 13/3, 91/8, 111/14, 184/11
f.+ke 121/7
[=5]
fülān (A) herhangi bir şahıs, biri, belirsiz bir şey
f. 41/2, 58/23, 74/5, 92/47, 105/9,120/30, 120/30, 163/4, 227/19
f.+ge 97/14
f.+ım 173/24
[=11]
fülānī (A) herhangi bir kişi
f. 18/12, 50/57, 58/26
[=2]
fülūs (A) pullar, mangırlar, akçeler, paralar
f. 227/5
f.+ı 241/59
[=2]
fürūġ (F) nur, ziya, ışık
f. 11/9, 12/21, 30/32, 105/38, 131/28
f.+ı 225/15
f. ḳıl- 117/13
[=7]
fürūş (F) satan, satıcı
f. 119/72
f. ḳıl- 112/6
[=2]
füsūn (F) sihir, büyü
f.+um 79/12
[=1]
füsūs (F) yazık, eyvah!
f. 79/10
[=1]
fütūḥ (A) zafer, galibiyet; açma, açılma
f. 3/10, 105/25, 242/39
f. bir 39/73
[=4]
füzūn (F) fazla, çok
f. 81/126
[=1]

-G-

ġaḍab (A) dargınlık, kızgınlık, hiddet, öfke
g. ḳıl- 98/12, 226/12, 227/37
g.+dur 126/30
[=4]
ġaddār (A) çok zulmeden, merhametsiz
g.+ın͡gnı 17/8
[=1]
ġaddārī (A) gaddarlık, zalimlik; bir gaddar
g. 92/37
g. bol- 92/37
g.+dü 52/6
[=3]
Ġaffār (A) kullarının günahlarını affeden, Allah
Ġ. 97/19
Ġ.+dın 162/28
Ġ.+ge 35/44, 40/15, 218/30
Ġ.+ige 16/8
[=6]
Ġaffārī (A) affedici olan Allah'a ait, Gaffar'a mensup
Ġ. 157/57
[=1]
ġāfil (A) gaflette bulunan, ihmal eden
ġ. 11/65, 26/6, 94/8, 141/114, 155/26, 167/1
ġ. bol- 29/14, 69/81, 80/17, 112/58, 168/4
ġ. idi 42/1, 197/25
ġ. irdim 226/82
ġ.+dü-sen 61/10, 81/81
ġ.+ige 21/10

[=17]
ġaflet (A) gafillik, boş bulunma, dalgınlık
ġ. 11/67, 34/3, 44/5, 47/10, 49/28, 49/28, 201/3, 223/5
ġ. bas- 221/18
ġ.+de 106/61, 155/28
ġ.+dedür 50/7
ġ.+din 18/7, 226/135
ġ.+i 204/29
ġ.+ke 81/84
[=16]
ġafletī (A) gafletlik; gaflete ait, gaflete mensup
ġ. bol- 74/19
ġ. ḳıl- 45/47
ġ.+ge 40/23, 69/118
ġ.+ler 81/84, 108/7
ġ.+lerni 8/26, 156/23
ġ.+ni 15/25, 40/25, 112/18
[=11]
ġafletīlik (A+T) gafletlik
ġ. ḳıl- 81/122
[=1]
ġafletlig (A+T) gafletli
ġ. 219/2
[=1]
ġafs (?)
ġ.+nı
g. 53/7
[=1]
Ġafūr (A) bağışlayan, merhamet eden, Allah
Ġ. 1/23, 8/55, 29/8, 35/9, 38/6, 50/24, 104/24, 112/36, 137/16, 156/68, 192/7, 199/51, 207/3, 207/3, 242/82, 243/65
Ġ.+sen 35/49
[=17]
gāh (F) zaman bildiren edat, bazen, ara sıra
g. 15/35, 15/35, 31/17, 31/17, 41/13, 57/34, 59/7, 59/7, 59/8, 59/9, 59/10, 59/11, 59/11, 60/33, 60/38, 112/5, 119/4, 119/93, 125/30, 151/13, 163/23, 163/23, 177/5, 178/70, 178/103, 186/37, 186/49, 186/49, 186/50, 186/51, 186/100, 186/100, 190/20, 190/20, 198/19, 211/7, 214/8, 215/36, 237/48, 237/48, 237/77, 237/77, 242/49, 242/49
g. gāh 10/9, 51/1, 118/12, 176/5, 184/8
g. gāhī 179/16, 185/11, 214/5
g.+lar 125/30
[=53]
gāhī (F) bazen, ara sıra
g. 13/5, 15/34, 57/27, 59/9, 178/103, 179/16, 185/11, 214/5, 215/36
[=9]
ġalaṭ (A) yanlış, yanılma
ġ. 3/41, 120/7, 120/16, 162/47, 169/4, 178/97
ġ. ḳıl- 3/36, 125/19
ġ. ur- 102/6
[=9]
ġal(e)be (A) galip gelme, yenme, üstünlük
ġ. 176/5
ġ.+i ḳıl- 8/4, 178/35, 240/12
[=4]
ġālib (A) yenen, galip gelen
ġ. 44/46
ġ. bol- 1/50, 48/54, 199/41
ġ. kil- 138/11
ġ.+din 18/19
ġ.+i 20/38, 141/111
[=8]
ġam (A) keder, tasa, kaygı, dert
ġ. 18/34, 34/8, 36/22, 66/26, 69/96, 73/55, 73/55, 73/66, 74/17, 80/15, 90/29, 97/66, 106/4, 106/78, 106/93, 117/15, 134/12, 141/19, 145/27, 171/33, 172/48, 174/9, 191/9, 193/47, 206/3, 217/15, 226/53, 226/139, 232/7, 232/8, 232/9
ġ. bol- 217/13
ġ.-ı düşmen 95/4
ġ.-ı ferzend ü māl 33/14
ġ.-ı gūr u kefen 95/8
ġ.-ı ḫavf-ı saʿīr 193/73
ġ.-ı nān irdi 151/7

ġ.-ı ʿuḳbā 33/13, 222/6
ġ. ḳıl- 105/9
ġ. kil- 88/3
ġ. kör- 106/33
ġ. tap- 88/29
ġ. tut- 198/53
ġ. tüş- 89/42
ġ. ye- 57/67, 193/27
ġ. yi- 59/29, 65/31, 156/41, 241/38
ġ.+da 33/15, 88/40
ġ.+dın 60/24, 81/54, 120/23, 124/52, 146/20, 172/49
ġ.+dur 232/10
ġ.+ge 73/2, 181/1, 220/12
ġ.+ı 8/30, 141/154, 141/154, 146/24, 171/30, 172/4, 172/47, 183/2, 190/11, 191/5, 226/26, 240/9
ġ.+ım 48/42, 48/55, 124/19, 178/57
ġ.+ıng͡ 27/35, 146/13
ġ.+ıng͡dın 193/26
[=82]

ġam-gīn (A+F) kederli, tasalı, kaygılı
ġ. 8/75, 27/6, 35/50, 73/3, 80/38, 105/37, 106/1, 184/40, 192/6
ġ. bol- 95/4
[=10]

ġam-güsār (A+F) gam ve kederi defeden, tesellî veren; dert ortağı, dost
ġ.+ı 80/36
[=1]

ġam-ḫār (A+F) gam yiyen, kederlenen
ġ.+ı 199/77
[=1]

ġam-kende (A+F) gam gideren, keder yok eden
ġ. 88/28
[=1]

ġamlig (A+T) gamlı, kederli
ġ. bol- 136/7
[=1]

ġammāz (A) fitneci, koğucu, münafık
ġ. 213/10
ġ.+nı 27/28
[=2]

ġanem (A) koyun
ġ. 174/9, 228/3
[=2]

ġanī (A) zengin, varlıklı
ġ. 3/11, 100/4, 125/12, 135/18, 147/10, 173/34, 193/14, 215/16, 215/33, 227/23, 241/30, 243/41
ġ. bol- 216/3
ġ. ḳıl- 105/35
[=14]

ġanīm (A) ganimet
ġ. 158/9
[=1]

ġanīmet (A) ganimet, emeksiz kazanç
ġ. 4/5, 37/3, 39/31, 95/1, 166/7
ġ. bil- 170/23
ġ. irdi 6/2
ġ.+dür 95/7, 195/5, 222/8, 222/10, 237/91
ġ.+men 8/65, 29/2
[=14]

ġanīmlik (A+T) ganimetlik
ġ. eyle- 69/36
ġ. ḳıl- 69/36
[=2]

ġār (A) mağara
ġ. 27/22, 42/19, 48/39, 114/25, 118/25, 149/24, 237/77, 237/87
ġ.+ge 114/3
[=9]

ġārāt (A) yağmalar, çapullar
ġ.-ı īmān 69/20
[=1]

ġaraż (A) hedef, gaye; gizli düşmanlık
ġ. 13/9, 52/14, 184/61
ġ.+dın 170/3
[=4]

ġarb (A) garp, batı
ġ. u şarḳ 3/30, 18/33
[=2]

ġāret (A) çapul, yağma
ġ. 73/53
ġ.-i īmān idi 150/13
ġ. it- 100/3
[=3]

ġāretger (A+F) yağmacı, çapulcu
ġ. 124/67

ġ.-i īmān iken 178/72
ġ.-i īmān irür 140/13
ġ.+i 39/50
[=4]

ġarīb (A) kimsesiz, zavallı; gurbette, yabancı; tuhaf, şaşılacak
ġ. 118/23, 124/8, 186/34, 240/3
ġ.-i bāġ-ı vefā 6/2
ġ.-i bī-nevā 66/20
ġ. ḳıl- 59/4
ġ. ü mübtelā 66/11
ġ. ü nā-tüvān 150/12
ġ.+men 67/13
ġ.+ni 66/17, 146/27, 146/27
ġ.+sen 80/28
[=14]

ġarīblik (A+T) gariplik
ġ. 17/14
ġ.+din 59/6
ġ.+dür 146/26, 186/35
[=4]

ġarīḳ (A) gark olmuş, suya batmış
ġ. 205/22
[=1]

ġarḳ (A) suya batma; batma, batırma; boğma, boğulma
ġ. 11/7, 18/33, 20/8, 27/28, 32/4, 104/1, 114/9, 156/2, 178/76, 217/29, 226/58
ġ. bol- 3/30, 15/32, 20/43, 23/48, 49/23, 71/5, 94/6, 97/34, 119/53, 178/107, 181/6, 193/36, 202/3, 226/90
ġ.-ı aḥmer 32/29
ġ.-ı envārī ḳıl- 169/12
ġ.-ı ġaflet bol- 44/5
ġ.-ı günāh 40/17, 127/9, 208/4
ġ.-ı ḥayret bol- 186/100
ġ.-ı ḫūn 69/40, 71/13, 97/44
ġ.-ı ḫūn bol- 62/4
ġ.-ı ḫūn-ı dil bol- 69/46
ġ.-ı iksīr bol- 212/6
ġ.-ı ʿiṣyān 234/30, 237/74
ġ.-ı maḫzen-i lā-ḥavl ḳıl- 48/70
ġ.-ı nevm bol- 199/38
ġ.-ı nūr 1/70, 237/6
ġ.-ı nūr bol- 56/4, 119/74
ġ.-ı nūr idi 81/118
ġ.-ı nūrānī bol- 14/25
ġ.-ı pür-āyīne 165/22
ġ.-ı ser-tā-pā 20/18
ġ.-ı tecellī 69/91
ġ.-ı zer 185/5
ġ.-ı zīr-i miġ 112/55
ġ.-ı ẓulmet 9/11
ġ. it- 73/48
ġ. ḳıl- 15/39, 113/18
ġ. tol- 27/48
ġ.+dur 214/7
ġ.+ı 119/2
[=60]

ġarḳa (A) suya batmış, bir şeye batmış
ġ.-i bī-çūn bol- 11/60
ġ.-i Ḥaḳ 193/60
ġ.-i heftād-ı āb u gil idi 190/1
ġ.-i ḫūn 44/2
ġ.-i laʿnet 19/3
ġ.-i naḫvet 197/19
ġ.-i teşrif irür 213/16
[=7]

ġarḳ-āb (A+F) suya batan, batmış olan
ġ. 193/31
ġ.-ı nūr-ı raḥmetī 218/32
ġ.-ı nūrānī irür 226/80
ġ. idi 27/2
[=4]

ġarrā (F) güzel, gösterişli, şatafatlı
ġ.+larnı 226/105
[=1]

ġāşiye (A) örtü, zar, perde
ġ. 42/3
[=1]

gāv (F) öküz, sığır
g. 4/2, 4/6, 4/6, 54/22, 99/28, 180/1
g.-ı rīş 179/43
g.-ı rīş bol- 141/29
g.-ı ṣāf bol- 197/8
g. irür 4/7

g. u ḫar 237/19
g.+ı 125/2
g.+ıdın 125/2
g.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 4/1
g.+men 197/8
[=15]
gāv-fürūş (F) öküz satan
g.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 180/1
[=1]
ġavġa (F) kavga
ġ. 31/2
[=1]
ġavs̱ (A) sığınma, iltica etme **tas**. Sufīnin sıkıştığı zaman manevî olarak kendisine sığındığı velî,. Kutb’un daha ileri meretebesi.
ġ. 68/2, 97/43, 131/26, 173/29, 241/4
ġ. bol- 158/13
ġ.-ı cān 227/38
ġ.-ı dānā bol- 226/140
ġ.-ı dergāh-ı İlāh 50/1
ġ.-ı edeb 226/12
ġ.-ı felek 226/145
ġ.-ı kāmil 21/8
ġ.-ı melek 119/69
ġ.-ı Mes̱nevī 174/12
ġ.-ı Mevlevī 204/48
ġ.-ı müntehī 8/78, 151/29, 158/26, 166/33, 180/31, 186/102, 193/95, 200/15, 207/69, 221/20, 229/6, 237/93, 243/68
ġ.-ı nigū 31/5
ġ.-ı pāk u rāhber 136/1
ġ.-ı pākbāz 39/9
ġ.-ı Rabbu’l-ʿālemīn 97/40
ġ.-ı rūzgār 88/38, 88/39, 220/9
ġ.-ı Şeyḫ Cüneyd 236/39
ġ.-ı vaḳt 16/2, 19/9, 32/9, 39/22, 45/1, 97/47, 103/20, 226/118, 227/14
ġ.-ı zamān 23/58, 31/19, 39/8, 89/2, 92/5, 156/30, 156/54, 225/44, 241/36
ġ.+u’l-aʿẓam 131/1
ġ.+u’l-emīn 234/35
ġ.+u’l-vaḳt bol- 221/9
ġ.+dın 42/5, 89/3, 120/25
ġ.+nı 131/15
[=61]
ġavs̱lik (A+T) gavslık
ġ.+ni 241/30
[=1]
Ġavs̱u’l-Aʿẓām Ḳuṭb-ı ʿAbdu’l-Ḳādirī (k.a) Abdulkadir Geylanî, İran’ın Geylan şehrinde 1078 tarihinde doğmuş, 1166’da Bağdat’ta vefat etmiştir. Kadirîlik tarikatının kurucusudur. Tasavvufun önde gelenlerindendir.
Ġ. 131/1
[=1]
ġavṭa (F) su içindeki derinlik
ġ. ur 27/45
[=1]
ġavvāṣ (A) dalgıç
ġ.+ı-sen 202/9
[=1]
ġayb (A) gizli olan, göze görünmeyen şey; belirsiz bilinmeyen şey
ġ. 34/10, 127/28, 129/1
ġ.+dın 42/29, 48/74, 49/3, 56/4, 81/52, 88/19, 97/39, 97/40, 97/48, 106/47, 126/14, 127/7, 134/26, 140/21, 165/16, 198/6, 199/9, 205/34, 226/16, 226/19, 236/60, 240/26, 240/28, 241/38
ġ.+dın irür 50/49
ġ.+ıdın 82/16
ġ.+ıñġa 52/28
ġ.+nı 208/9
[=31]
ġayb-dān (A+F) gaybı bilen
ġ. 1/49, 35/46
[=2]
ġāyib (A) görünmeyen, yok olan, kayıp
ġ. irür 50/12
ġ.+din 1/37, 41/30
ġ.+i 133/5
[=4]

g.-i pāy 32/16, 45/46, 129/3, 171/26
g.-i pāy-ı Leylī 122/8
g.-i zemīn bol- 146/25
g. ü çeng 185/12
g. ü dūd 32/27
g. ü ḫas 24/10
g.+ge 226/36
g.+i 20/33, 168/6, 171/18, 172/31, 172/31, 184/5, 186/7, 222/7
g.+ide 31/7
g.+idin 112/54, 113/19
g.+idür 172/30
g.+ige 74/13, 175/7
g.+in 172/11
g.+iñdür 107/8
g.+iñni 27/53
g.+ini 8/60
[=64]

gerd-ālūd (F) toza toprağa bulanmış
g. 193/63
[=1]

gerd-ālūde (F) toza toprağa bulanmış
g. 226/46
[=1]

gerden (F) gerdan; boyun
g. 53/7, 166/13, 205/16, 225/8, 227/29
g. bir- 106/52
g.-i ḫam 181/8
g.-i kāfir 153/5
g.-i naḫvet 15/28
g.-i seyyid 227/40
g.-i şeh 39/43
g.-i şeyṭān 106/57, 119/83
g. ig- 121/4
g. ur-11/39, 50/3, 179/37, 180/29, 193/55
g. ü pāy 228/6
g.+ge 32/24, 160/4
g.+i 91/14, 106/37, 158/25, 184/28, 193/87
g.+idin 197/29
g.+ige 141/86, 227/20
g.+imge 90/8, 226/125
g.+imni 199/58
g.+in 234/35, 234/49
g.+iñ 181/8
g.+iñde 120/22
g.+iñe 171/19, 199/38
g.+iñni 37/15
g.+ini 21/7, 121/4, 204/20, 226/122
[=44]

gerden-beste (F) boynu bağlı; itaatli
g.+dür 7/10
[=1]

gerden-ḫam (F) boynu bükük, boynunu eğmiş
g.+larını 21/2
[=1]

gerden-keşlik inatçılık
g.+i bol- 159/3
[=1]

gerden-şikeste (F) boynu kırık
g. 88/35
[=1]

gerdī (F) bir toz, toz gibi
g. iken 97/26
[=1]

gerdūn (F) dönen, dönücü
g. eyle- 80/30
[=1]

gereng (?) sağır
g. bol- 164/18
[=1]

germ (F) sıcak
g. 17/17, 126/6, 172/39, 172/39
g.-i ḫākī 156/26
g. ḳıl- 15/42, 179/27
g. ü serd 110/14, 173/2
g.+düler 179/26
g.+ge 179/25
[=11]

geşte (F) gezmiş, dönmüş, dolaşmış
g.+ni 193/9
[=1]

geştelik (F+T) gezme, dolaşma
g.+te 2/3
[=1]

gevher (F) elmas, cevher; bir şeyin aslı krş. güher

g. 3/63, 12/24, 15/35, 38/10, 39/30, 39/48, 57/48, 68/10, 88/30, 89/9, 90/27, 90/33, 119/43, 131/36, 151/22, 160/9, 179/41, 221/4
g.-i çeşm-i Ebu'l-Ḳāsım 202/7
g.-i dür-dāne-i baḥrü'l-enām 82/45
g.-i heft-āsmān 241/85
g.-i īmān 34/11, 90/38, 90/41, 193/68, 197/46, 228/9, 240/32, 243/34, 243/62
g.-i ḳıymet 80/12, 176/9, 237/38
g.-i ḳıymet-bahā 119/43
g.-i maḳṣūd 33/6, 37/18
g.-i nā-yāb 14/34, 211/4
g.-i pākīze 206/19
g.-i pinhān 119/38
g.-i şükr 207/8
g.-i yektā 2/8, 11/33
g. imes 135/24
g. irdi 166/21
g. ḳıl- 205/37
g. ü ḫar-mühre 234/19
g.+din 90/11
g.+dü 91/28
g.+dür 39/31, 194/5, 210/3, 223/10
g.+em 119/42, 242/26
g.+ġa 210/4
g.+ge 11/34, 141/147
g.+i 1/41, 23/55, 50/61, 112/20, 179/2, 184/10
g.+i-sen 107/9
g.+idin 222/10
g.+im 8/62, 79/9, 90/14
g.+in 82/41
g.+in͡g 204/23
g.+ler 171/36
g.+lerde 33/17
g.+leri 105/26
g.+lerni 199/31
g.+ni 3/68, 7/5, 44/45, 90/37, 106/76, 152/9, 184/11, 203/10, 206/20
[=84]

gevher-dār (F) cevher sahibi, cevherli
g. idi 91/30
[=1]

gevherli (F+T) cevherli
g. 162/15
[=1]

gevher-nişān (F) cevher duran, cevher kalan
g. 65/11
[=1]

gevher-ṭaleb (F+A) cevher isteyen
g. 18/28, 121/8
g. bol- 33/17
g.+sen 159/9
[=4]

gevsāle (F) bir yaşına girmiş dana
g.+sen 89/53
[=1]

gez (F) arşın, endaze
g. 226/13
g. irdi 71/10
[=2]

ġıll (A) gizli kin, düşmanlık
ġ. u gış 57/21
[=1]

ġırīv (F) bağırma, çağırma
ġ. 178/21
[=1]

ġırra (A) gururlu, kibirli
ġ. bol- 157/16
ġ.+i 30/28
[=2]

ġırra'ī (F) gururluluk
ġ. 20/14
ġ. bol- 162/52
[=2]

ġırralig (A+T) gururlu, kibirli
ġ. 211/23
[=1]

ġışş (F) karışıklı, hile
ġ. 140/27, 205/23
ġ.+ı 225/33
ġ.+nı 57/21
[=4]

ġıybet (A) dedikodu
ġ.+din 17/11
[=1]

gil (F) kil, balçık

191/14, 193/6, 193/15, 198/37, 202/7, 207/13, 210/7
g.-i bī-gāne 8/47
g.-i der-cūş 193/86
g.-i ebleh 190/9
g.-i ehl-i kemāl 190/50
g.-i ḫāliṣ 190/42
g.-i maḳbūl 190/25
g.-i meşk eyle- 198/23
g.-i pāk 193/25
g.-i ṣāḥib-cünūn 197/41
g.-i şam u seḥer 199/74
g.-i taḥḳīḳ 192/17
g.-i taḳlīd ḳıl- 198/14
g.-i Yaḥyā-i ekmel 25/11
g. irmes 190/16
g. ḳıl- 88/27, 106/19, 190/17, 192/18, 192/18, 197/46, 197/46, 198/16, 198/32, 198/39, 199/76, 202/2
g.+din 8/16, 192/14, 196/2, 198/4, 200/13
g.+dür 192/11
g.+ge 196/3
g.+i 237/12
g.+lerġa 198/51
g.+lerge 190/23
g.+mizge 133/26
g.+mizni 197/40
g.+n͡g 193/23, 199/35
g.+n͡gdür 198/25
g.+ni 110/35, 198/52
g.+si 8/47, 190/43, 198/44
g.+sidin 191/9, 197/28
g.+sidür 151/19
g.+sini 191/25
[=69]

girye-cū (F) göz yaşı arayan, ağlamaya çalışan
g. bol- 198/51
[=1]

giryelig (F+T) gözü yaşlı, giryeli
g. 198/51
[=1]

giryesiz (F+T) giryesiz, ağlamasız, gözü yaşsız
g. 199/78
[=1]

gisūy (F) omuza dökülen saç, uzun saç
g. 215/10
[=1]

giyāh (F) bitki, taze ot krş. **giyeh**
g. 50/50, 83/9, 191/18, 204/31
g.-ı bed 153/4
g.-ı telḫ 193/8
g.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 50/50, 83/8
[=8]

giyeh (F) bitki krş. **giyāh**
g.+lerġa 233/6
[=1]

ġonçe (F) konca
g.-i bī-kār 51/11
[=1]

göşek (F) küçük dil, küçük kulak
g. 227/66
[=1]

ġubār (A) toz
ġ. 81/64, 186/4, 220/34
ġ.-ı ḫāk-i ʿazīz 175/5
ġ. ḳıl- 10/13
ġ. u zeng-i dil 115/4
ġ.+ı 92/44
[=7]

ġubār-ālūde (F) toza bulanmış
ġ. 207/35
ġ. irdi 111/5
[=2]

gūdek (F) çocuk
g. 73/50, 89/37, 241/3
g. irdi 80/8
g. irdin͡g 57/70, 57/71
g.+dindü 97/50
g.+dü-sen 81/26
g.+dür 190/36
g.+i 141/153
g.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 90/7
g.+ini 16/18
g.+ni 16/16
[=13]

gudekān (F) çocuklar
g. 198/34
[=1]

ġull (A) boyun zinciri, boyunduruk
ġ. 141/99, 154/8
ġ.+ı 24/4
ġ.+nı 171/19
[=4]
ġūl (A) hortlak, şeytan
ġ. 15/7, 149/12
ġ. bol- 236/48
ġ.-ı ded 214/11
g.+dın 127/34
[=5]
gūlaḫī (F) banyo ocağı gibi
g. 237/75, 237/82
[=2]
ġulām (A) tüyü, bıyığı çıkmamış genç; köle, esir
ġ. 52/21, 89/49, 120/32, 131/37, 132/1, 135/7, 135/17, 173/7, 213/5, 218/36, 225/32, 237/68
ġ. bol- 97/22, 226/141, 233/10
ġ.-ı Ḫāce-i Mehmed Ṣalāḥ 106/40
ġ.-ı ḫāṣṣa 165/23
ġ.-ı himmet 141/51, 226/81
ġ.-ı himmet-i men 46/11
ġ.-ı himmet-i ṣāḥib-nefes 31/29
ġ.-ı ol 22/6, 172/49
ġ.-ı sāye-i ṣāḥib-naẓar 96/10
ġ. irdi 227/42
ġ.+em 119/61
ġ.+ı 226/142
ġ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 135/2
ġ.+īge 135/1
ġ.+nı 135/21
[=30]
ġūlān (A) şeytanlar, hortlaklar
ġ.+dın 125/20
[=1]
ġulü(vv) (A) haddini aşma, ileri gitme; hücum, saldırı
ġ. ḳıl- 23/16
[=1]
gūn-ā-gūn (F) renk renk, türlü türlü
g. 114/2
[=1]

gūr (F) mezar, kabir
g. 42/6, 62/3, 95/8, 113/5, 113/14, 171/17, 178/45, 193/73, 227/64, 227/66, 242/81
g.-ı dürüst 41/24, 151/12
g.-ı Mecnūn 62/2
g.-ı peder 242/75
g.-ı teng 44/31
g. u kefen 39/52, 235/12
g.+da 241/31
g.+dın 62/9, 113/12, 127/2, 194/2, 205/27
g.+ge 12/18, 126/39, 151/14
g.+ı 44/47, 50/41, 127/5, 171/8, 240/34
g.+ıda 240/33
g.+ıġa 242/19
g.+nı 113/3
g.+umge 113/13
g.+uñġa 12/21, 217/6
[=38]
ġurbet (A) gariplik, yabancılık, yabancı memleket, yabancı yer
ġ. 17/15, 62/39, 62/41, 238/10
ġ.+de 8/28, 150/7
ġ.+din 240/3
ġ.+i 1/99
ġ.+ke 62/39
[=9]
ġurbet-zede (A+F) gurbete düşmüş
ġ. 87/9
[=1]
gūristān (F) mezarlık, kabristan
g. 167/6
g.+ġa 198/23
g.+geçe 172/48
g.+ı 37/7
g.+ıñġnı 194/7
g.+nı 113/2, 160/8, 190/21
[=8]
gūrken (F) mezar kazan, mezarcı
g. 171/1, 171/11
g.+dür 171/15
[=3]
ġurriş (F) kükreme
ġ. ḳıl- 145/32
ġ.+idin 114/10

[=2]
ġurūr (A) gurur, kibir, böbürlenme
ġ. 1/11, 23/40, 69/77, 141/65
ġ.-ı devlet-i dünyā 10/14
ġ. ḳıl- 171/12
ġ.+lardın 3/65
[=7]
gūsāle (F) buzağı, dana
g. 98/11
[=1]
gūsāle-perest (F) dana besleyen
g. bol- 178/90
[=1]
gūsfend (F) koyun
g. 174/2, 178/112, 178/116, 204/25, 228/1, 228/2
g.+i 125/2
g.+ni 174/3, 178/108
[=9]
ġusl (A) boy abdesti, yıkanma
ġ.+ni 180/14
[=1]
ġuṣṣa (A) keder, kaygı, tasa
ġ.+dın 65/31, 119/31, 148/25
[=3]
gūş (F) kulak; işitme, dinleme
g. 31/9, 52/18, 136/13
g. eyle- 178/63
g.-ı ʿavret 191/15
g.-ı cān 24/14, 97/60
g.-ı dil 7/4, 21/4, 52/18, 52/26, 99/33
g.-ı dil birlen işit- 114/20
g.-ı ker 41/11, 106/83, 179/22, 204/3, 204/35, 243/56
g.-ı ker bol- 143/8
g.-ı kerīm 28/9
g.-ı kerlik 130/2
g.-ı nā-ḳābil 216/9
g.-ı seg 32/12
g.-ı şaḳī 203/9
g. u binī 135/5
g. u hūş 81/17
g.+ıge 106/78, 119/96, 120/4, 141/27, 193/60, 193/86, 241/82
g.+ını 106/67
g.+nı 119/33
g.+uma 173/17
[=37]
gūşe (F) köşe, bucak
g.-i büthane 149/15
g.-i bī-bişe 45/14
g.-i viran 198/23
g.-i virane 42/13, 193/51
g.+de 58/6, 69/89, 82/13, 179/4
g.+ge 157/41
g.+īde (ī: Farsça birlik ya'sı) 162/5, 162/35
g.+īge 185/7, 185/8
[=14]
gūş-māl (F) kulak bükme, yola getirme
g. 110/34, 141/116, 145/23, 148/16, 150/17, 157/52, 180/25, 186/62, 199/68
g. bir- 50/17
g.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 45/18
[=11]
guşne (F) aç, acıkmış
g.-i manend-i şīr 214/3
g.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 141/87
[=2]
gūy (F) söz, laf; söyleyen, söyleyici; söyle!
g.-ı nāmūs 226/147
g. u megūy 82/22
g.+dü-men 237/66
[=3]
gūyā (F) sanki, diyelim ki
g. 81/107, 155/7, 204/18, 242/24
[=4]
gūze (F) koza
g.-i engūr 50/52
[=1]
güdāz (F) eriten, yakan, mahveden
g. 1/77, 14/23, 45/16, 59/10, 73/28, 74/8, 81/70, 81/129, 136/11, 156/16, 170/39, 191/4, 193/62, 198/15, 226/27

gümān (F) zan, sanma, sezme
g. 18/4, 18/14, 18/16, 18/22
g. eyle- 213/22, 243/44
g.-ı Mebde-i Nūr 129/9
g.-ı nīk-ṭālib 21/17
g. ḳıl- 104/8, 178/69, 186/3
g.+dın 18/24, 20/19, 151/17
g.+ı 178/83
g.+ım 201/3
[=16]
gümān-ber (F) zan götüren, zan getiren
g. bol- 48/17
[=1]
güm-kerde (F) adı sanı kalmamış, kaybolmuş
g.+ler 14/8
[=1]
güm-rāh (F) yolunu şaşırmış, sapık
g. 26/5, 105/34, 106/62, 226/89
g. bol- 82/29
g. iken 131/31
g. ḳıl- 207/36
g.+dur 199/63
g.+large 119/16
g.+nı 56/14, 141/108
[=11]
güm-rāhlik (F+T) yolunu şaşırmışlık
g. 8/9, 150/16
[=2]
güm-reh (F) yolunu şaşırmış, sapık
g. 226/11
g.+i 227/18
g.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 50/67
g.+ni 8/31, 131/39
[=5]
güm-rehter (F) yolunu çok şaşırmış, çok sapıtmış
g. idi 204/42
[=1]
günāh (F) günah krş. güneh
g. 3/15, 31/27, 39/72, 95/9, 127/9, 133/8, 136/5, 141/155, 163/2, 173/20, 173/25, 193/31
g.-ı seg 76/13
g.+dın 19/10
g.+du 208/4
g.+ı 77/21
g.+ıdın 58/32
g.+ıge 173/21
g.+ım 234/30
g.+ıŋ͡gdur 60/4
g.+ını 237/8
[=21]
günbez (F) kümbet, kubbe
g.-i devvār 82/23
[=1]
güneh (F) günah krş. günāh
g. 31/22, 53/4, 106/71, 117/16, 166/30
g. ḳıl- 128/1
g.+din 44/41
g.+ke 60/3, 97/34, 197/38
g.+lerge 8/38
g.+ni 56/9, 179/14, 185/21, 237/26
[=15]
günehlig (F+T) günahlı
g. 201/1
[=1]
güng (F) dilsiz
g. 1/85, 130/2
g. irür-men 77/20
[=3]
gürbe (F) kedi
g. 90/1, 98/11, 106/58
g.+ni 217/19
[=4]
gürde (F) bir böbrek
g.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 200/7
[=1]
gürg (F) kurt, canavar
g. 127/3, 131/13, 172/40, 174/1, 174/5, 221/19
g. ü seg 186/63
g. ü şegāl 186/62
g.+din 170/32, 174/11, 217/5
g.+ler 170/32, 174/5
g.+ni 126/11, 141/114, 148/12, 174/8, 174/9
[=18]

gürgī (F) kurta ait, kurta mensup
g. 170/33, 174/3, 174/7
[=3]
gürgīn (F) kurt gibi
g. 103/2, 103/19, 190/10
[=3]
gürīz (F) kaçma; kaçkın, kaçan
g. 52/32, 127/37
[=2]
gürīz-pā (F) bir yerde durmayan, çok kaçan
g. 97/38
[=1]
gürz (F) büyük demir topuz
g.+ini 91/21
[=1]
güşād (F) açma, açılma, açılış
g. 90/11, 117/13, 155/21
[=3]
güvā(h) (F) şahit, delil
g. 23/57, 89/13, 133/21
[=3]
güzer (F) geçme, geçiş; geçen, geçici
g. eyle- 85/5
[=1]
güzergāh (F) geçilen yer, geçit
g.-ı ʿadem 56/10
g.-ı fenā 222/5
g.-ı ṣırāṭ 128/4
[=3]

-H-

hā “evet” anlamında ünlem
h. 50/48, 50/48,
[=2]
ḥa (A) Arap alfabesinin altıncı harfi.
ḥ. 62/26
[=1]
ḫı (A) Arap alfabesinin yedinci harfi
ḫ. 62/27
[=1]
ḫᵛāb (F) uyku, rüya
ḫ. 65/33, 178/21, 240/19
ḫ.-ı Firʿavnī irür 178/17
ḫ. it- 152/6
ḫ. ḳıl- 178/18
ḫ. u bīdār 99/32
ḫ. u ḫayal 27/5, 78/14, 81/85, 82/2, 82/19
ḫ. u ḫayal it- 80/4
ḫ.+ge 48/12
ḫ.+ı 240/2
ḫ.+ıdın 178/12
ḫ.+ım 150/11
ḫ.+ıñ 178/17, 178/27
[=19]
ḫᵛāb-ālūde (F) uykusu gelmiş, uyku basmış
ḫ.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 104/9
[=1]
ḥabbe (A) buğday vb. tanesi
ḥ.+īge (ī: Farsça birlik ya’sı) 27/34
ḥ.+ni 15/11, 37/10, 207/49
[=4]
ḫaber (A) haber, bilgi
ḫ. 33/10, 35/67, 40/13, 57/75, 58/20, 58/22, 58/32, 62/2, 62/8, 63/28, 65/26, 67/23, 71/3, 72/2, 73/21, 81/6, 81/7, 89/3, 97/42, 99/4, 99/18, 100/1, 103/22, 113/24, 115/1, 122/8, 131/20, 138/7, 158/8, 171/40, 190/17, 194/4, 199/34, 204/17, 211/19, 216/12, 217/8, 217/8, 226/21, 226/52, 241/58, 241/82, 242/77, 242/77, 243/12, 243/37
ḫ. ḳıl- 242/4
ḫ.+i 175/2
ḫ.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 46/2
[=49]
ḫaberdār (A+F) haberli
ḫ. eyle- 27/65, 34/5, 42/32, 97/55, 169/11, 216/13, 226/82
ḫ. it- 27/51, 39/19
[=9]
ḫaberdārī (A+F) haberlilik;
ḫ. 48/20, 157/57
ḫ. imes 169/10
ḫ. ḳıl- 18/11

ḫ.+dü 20/46
[=5]
Ḥabeş (A) Afrika'nın doğusunda, Yemen'in karşı kıyısında bulunan ve halkının çoğu Hıristiyan olan, Habeşistan'da yaşayan halk.
Ḥ. 62/29, 203/8
[=2]
ḫābgāh (F) uyunacak yer, uyku odası
ḫ.+ı 141/76, 180/28, 243/46
ḫ.+ıdur 93/12
[=4]
ḥabīb (A) sevgili, seven, dost
ḥ. 57/15, 236/44
ḥ.+im 67/7
ḥ.+iñdin 205/35
[=4]
Hābil (k.a) Hz. Adem'in oğullarından birinin adı. Kabil'in kardeşi.
H. ü ḳabil 217/25
[=1]
ḫabīr (A) haberli, bilgili
ḫ. 11/46, 16/21, 99/19, 141/115, 199/4, 207/66
h. bol- 185/22
[=7]
ḥabs (A) tutma, bir yerde tutma
ḥ. it- 236/79
[=1]
ḥac(c) (A) İslamın beş şartından biri, hac
h. 27/33, 42/10, 45/2, 45/19, 52/5, 53/17, 74/14, 77/1, 98/2, 124/12, 124/14, 124/20, 124/31, 131/3, 132/3, 141/160, 147/1, 147/1, 193/85, 199/18, 199/18, 204/45, 242/3, 242/4
ḥ. eyle- 173/1
ḥ.-ı ekber 223/3
ḥ.-ı zāhirī 199/19
ḥ. irür 45/27
ḥ. u ʿumre eyle- 81/21
ḥ.+dın 110/13
ḥ.+du 157/36
ḥ.+ġa 242/1
ḥ.+ge 74/2, 74/15, 77/5, 98/10, 124/27
ḥ.+ı 124/26
ḥ.+ım 77/9
ḥ.+ıñ 44/20, 45/36
ḥ.+large 45/24
ḥ.+nı 45/3, 74/1, 110/17
[=45]
ḫacālet (A) utanma, utanarak şaşırma
ḫ.+din irip 92/12
[=1]
ḥācāt (A) istekler, dilekler
ḥ.+ımnı 18/10
[=1]
ḫāce (F) hoca, üstad
h. 32/15, 44/31, 50/12, 54/12, 111/21, 113/32, 113/33, 120/32, 120/32, 120/34, 147/9, 176/8, 205/14, 215/38, 227/43, 227/65
ḫ.-i bī-ḥāṣılī 148/1
ḫ.-i deryā-dil 124/12
ḫ.-i men bol- 135/13
ḫ.-i müflis-gedā 105/19
ḫ.+i 205/8
ḫ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 54/1, 105/1, 157/1, 205/1, 218/1
ḫ.+ni 119/23
ḫ.+si 132/7
ḫ.+sige 141/125
ḫ.+sini 97/11, 105/36
[=31]
Ḫvāce Abdal Nişāburī (k.a) Hace Abdal Nişaburī
Ḫ. 32/1
[=1]
Ḫvāce ʿAbdullāh-ı Maġribī (k.a) bkz. **ʿAbdu'llah-ı Şeyḫ-i Maġribī**
Ḫ. 41/1
[=1]
Ḫvāce Aḥrārī (k.a) bkz. **Aḥrār**
Ḫ. 21/5
[=1]
Ḫvāce Baḫşu'llāh ʿAzīz (k.a) Hace Bahşullah Aziz, bir mutasavvıf
Ḫ. 145/1

[=1]
Ḫvāce Behlūlī (k.a)
bkz. **Behlūl-i Dānā**
Ḫ. 24/1
[=1]
Ḫvāce Behlūl-i Emīnī (k.a)
bkz. **Behlūl-i Dānā**
Ḫ. 227/13
[=1]
Ḫvāce Celīl (k.a) Hace Celil
Ḫ. 44/43
[=1]
Ḫvāce Dehlīzī (k.a) Hace Dehlizī, bir mutasavvıf
Ḫ. 185/5
[=1]
Ḫvāce Ekmel (k.a) Hace Ekmel, bir mutasavvıf
Ḫ. 50/1
[=1]
Ḫvāce Fażlu'd-dīn Ḥasen (k.a) Hace Fazluddin Hasen, bir mutasavvıf
Ḫ. 156/1
[=1]
Ḫvāce Fażlu'llāh ʿAzīz (k.a)
krş. **Fażlu'llāh**
Ḫ.-i nāmdār 186/1
[=1]
Ḫvāce Feyżī (k.a) Feyz-i Kaşanî, 1599-1679 yıllarında yaşamış Kaşan doğumludur. Sufî meşrepli İranlı şair; felsefe, tasavvuf, kelam, ahlak, hadis vb. alanlarda yüze yakın eser vermiştir. Aynü'l- Yakin ve İlmü'l-Yakin eserlerinden ikisidir.
Ḫ. 150/5
[=1]
Ḫvāce Ḫalīl (k.a) Hace Halil; abid, veli bir zat
Ḫ. 133/2
[=1]
Ḫvāce Ḫūbān (k.a) Hace Huban
Ḫ. 105/37
[=1]
Ḫvāce-i Behlūl-i ʿAzīz (k.a) **Behlūl-i Dānā**
Ḫ. 226/1
[=1]
Ḫvāce-i Büzürg (k.a) Hace-i Büzürg
Ḫ. 193/85
[=1]
Ḫvāce-i Dehlīzī (k.a) bkz. **Ḫvāce Dehlīzī**
Ḫ.+ge 185/26
[=1]
Ḫvāce-i Enṣār (k.a) Hace Abdullah Ensarî, 1006'da Herat'ta doğmuş, 1089'da Belh'de ölmüştür. Pîr-i Herat, Şeyhü'l- Horasan gibi ünvanlarla anılır. Mutasavvıf, şair ve âlimdir. Tasavvufla ilgili pek çok Arapça eseri vardır.
Ḫ. bol- 236/54
[=1]
Ḫvāce İlyās-ı Semerḳandī (k.a) Hace İlyas-ı Semerkandî; velî, abid bir zat
Ḫ. 89/1
[=1]
Ḫvāce-i Meḥmed Ṣalāḥ (k.a) Hace Mehmed Salah
Ḫ. 106/40
[=1]
Ḫvāce-i Nūrī (k.a)Hace-i Nuri; Mutasavvıf, zahit bir zat
Ḫ. 113/1
[=1]
Ḫvāce İs̱bāt-ı Ḳalender (k.a) Hace İsbat-ı Kalender; Mutasavvıf, âbid bir zat
Ḫ. 173/1
[=1]
Ḫvāce İsmāʿīl (k.a) Hace İsmail
Ḫ.+ni 227/33
[=1]
Ḫvāce İsmāʿīl-i Sāmānī (k.a) Hace İsmail-i Samanî
Ḫ. 37/4
[=1]

Ḫvāce İsmāʿīl-i Şāmī (k.a) Hace İsmail-i Şamî; velî mutasavvıf bir zat
Ḫ. 27/1
[=1]
Ḫvāce-i Yūnus Nişāburī (k.a) Hace-i Yunus Nişaburî; velî mutasavvıf bir zat
Ḫ. 45/1
[=1]
Ḫvāce-i **Zermāz** (k.a) Hace-i Zermaz; mutasavvıf, velî bir zat
Ḫ. 18/8
[=1]
Ḫvāce-i **Ẕü'n-nūn** (k.a) Zünnun-ı Mısrî, veli bir zat olup 860'da Mısır'da vefat etmiştir.
Ḫ. 199/1
Ḫ.+ını 200/12
[=2]
Ḫvāce Ḳābil (k.a) Hace Kabil; mutasavvıf, velî bir zat
Ḫ. 215/1
[=1]
ḫvācelik (F+T) hocalık
ḫ. 120/33
ḫ.+din 32/15
ḫ.+ler 120/34
[=3]
Ḫvāce Maḥmūd (k.a) Hace Mahmud
Ḫ.+ı 236/57
[=1]
Ḫvāce Maḥmūd Seraḫsī (k.a) Hace Mahmud Serahsî; mutasavvıf, âlim bir zat
Ḫ. 221/1
[=1]
Ḫvāce Mīr Devlet (k.a) Hace Mir Devlet; mutasavvıf, abid, bir zat
Ḫ. 8/1
[=1]
Ḫvāce Mü'min (k.a) Hace Mümin; âlim, mutasavvıf bir kişi
Ḫ. 76/1
[=1]
Ḫvāce Müslim (k.a) Hace Müslim
Ḫ. 197/27
[=1]
Ḫvāce Necme'd-dīn (k.a) Hace Necmeddin; mutasavvıf, velî bir zat
Ḫ. 80/19, 163/1, 163/13, 225/1
Ḫ.+de 243/1
[=5]
Ḫvāce Nūr (k.a) Hace Nur; mutasavvıf, velî bir zat
Ḫ. 97/4
Ḫ.+ge 97/1
[=2]
Ḫvāce Nūreddīn (k.a) Hace Nureddin; velî mutasavvıf bir zat
Ḫ. 68/1
[=1]
Ḫvāce Ṣābir (k.a) Hace Sabir
Ḫ. 61/1
[=1]
Ḫvāce Sulṭān-ı Velī (k.a) Hace Sultan-ı velî; mutasavvıf, velî bir zat
Ḫ. 92/1
[=1]
Ḫvāce Şādī (k.a) Hace Şadi; mutasavvıf, abid bir zat
Ḫ.+din 219/1
[=1]
ḥācet (A) ihtiyaç, lüzum, gereklik
ḥ. 39/76, 89/66, 106/17, 121/1, 178/109, 190/41
ḥ. ber- 1/43, 48/75
ḥ. bol- 48/18, 214/2
ḥ.-i taḥsīn 1/58
ḥ. irmes 114/17
ḥ. irmestür 213/6
ḥ.+im 35/26
ḥ.+imni 39/76, 190/41
ḥ.+iñg 193/35
ḥ.+iñgni 124/30
ḥ.+ke 11/47
ḥ.+üm 35/31
[=20]
Ḫvāce Ṭāhir (k.a) Hace Tahir; mutasavvıf, velî bir zat

Ḫ. 166/2
[=1]
Ḫᵛāce Ṭālib-i Belhī (k.a) Hace Talib-i Belhî; mutasavvıf, velî bir zat
Ḫ. 77/1
[=1]
ḫᵛāce-taş (F) bir efendinin kölelerinden her biri, kapı yoldaşı
ḫ. 1/95
[=1]
Ḫᵛāce Vāṣıl (k.a) Hace Vasıl; velî bir zat
Ḫ. 147/1
[=1]
ḫᵛāceveş (F) hoca gibi
ḫ. 205/23
[=1]
Ḫᵛāce Yūnus-ı Velī (k.a) Hace Yunus-ı Velî; mutasavvıf, velî bir zat
Ḫ. 127/1
[=1]
Ḫᵛāce Zermāz-ı Velī (k.a)Hace Zermaz-ı Velî; bir mutasavvıf
Ḫ. 19/6
[=1]
Ḫᵛāce Ẕü'n-nūn (k.a) bkz. **Ḫᵛāce**-i **Ẕü'n-nūn**
Ḫ. 5/1
[=1]
ḥācı (A) hacca giden, Kabe'yi ziyaret eden
ḥ. 98/4, 190/20
[=2]
ḥācı-i ḥarameyn (A) Meke ve Medine'yi ziyaret eden hacı
ḥ.+sen 116/1
[=1]
ḥācılik (A+T) hacılık
ḥ.+ni 98/1
[=1]
ḥācib-ḫᵛāh (A+F) kapıcı isteyen
ḥ.+ke 104/14
[=1]
ḫacil (A) utanma, utangaçlık, haya
ḫ. 69/82, 186/46
ḫ. bol- 70/7
[=3]
ḫacīr (f) yakışıklı, güzel, beğenilmiş
ḫ.+lerge 125/9
[=1]
ḥadd (A) sınır, derece, gerçek değer; bir şeyin sonu
ḥ. 3/25, 89/29, 226/50, 239/2
ḥ.-i ḫalḳ 50/50
ḥ.+in 178/60
ḥ.+idin 120/36
[=7]
hādī (A) hidayet eden, doğru yolu gösteren
h. eyle- 39/66
[=1]
hādī-i sübül (F) hayır ve şer gösteren; Hz. Muhammet
h. 1/75
[=1]
ḫādim (A) hizmet eden, yarayan
ḫ. 2/12, 171/48, 207/40
ḫ.-i ḫāṣān 220/6
ḫ.-i ol pīr 171/40
ḫ.+īge (ī: Farsça birlik ya'sı) 227/19
ḫ.+īni 156/30, 207/12
ḫ.+lerge 142/6
[=9]
ḥadīs̱ (A) Hz. Muhammet'in sözleri
ḥ. 89/14
ḥ.-i bā-berekāt-ı nebī-i Aḥmed-i Muḫtar 208/8
ḥ.+dür 88/7
ḥ.+ler 138/6
ḥ.+ni 88/6
[=5]
ḥādis̱āt (A) hadiseler, olaylar
ḥ. 88/4, 88/9, 88/20
ḥ.-ı dīger 88/8
ḥ.+ige 187/3
[=5]
ḥāfıẓ (A) hıfzeden, saklayan, koruyan; ezberleyen
ḥ. 239/5

ḥ.-ı her bende 205/35
[=2]
ḫafī (A) gizli, saklı
ḫ. 184/59
ḫ. bol- 184/60
[=2]
ḥafīr (A) derince kazılmış yer; mezar, kabir
ḥ. 129/8
[=1]
ḫᵛāh (F) ha…..ha, ister…..ister
ḫ. 27/54, 27/54, 29/10, 29/10, 35/53, 35/53, 35/63, 35/63, 44/11, 44/11, 50/22, 50/22, 78/8, 78/8, 92/18, 92/18, 104/3, 104/3, 106/55, 106/55, 124/36, 124/36, 125/13, 171/9, 171/9, 213/7, 225/40, 225/40, 237/86
[=29]
ḫᵛāher (F) kızkardeş
ḫ. 82/4
ḫ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 82/5
[=2]
ḫᵛāhī (F) ister…ister
ḫ. 39/5, 39/5, 145/19, 145/19, 171/9, 213/7, 237/86
[=7]
ḫᵛāhla- (F+T) istemek
ḫ.-sa 35/55, 224/10, 225/30
ḫ.-sam 110/32, 110/32, 156/6
[=6]
Ḥaḳ(ḳ) (A) Allah
Ḥ. 1/19, 1/19, 1/20, 1/21, 1/35, 1/43, 2/9, 3/3, 3/3, 3/18, 3/51, 9/12, 11/10, 12/27, 15/15, 23/49, 32/31, 34/4, 34/6, 35/41, 35/41, 35/47, 37/14, 38/17, 39/68, 43/11, 45/25, 45/26, 45/33, 48/62, 48/71, 50/55, 51/6, 51/10, 57/73, 57/74, 57/88, 57/88, 58/60, 59/14, 60/32, 62/6, 62/50, 62/53, 63/10, 63/28, 64/3, 64/21, 64/23, 65/32, 66/1, 66/6, 66/31, 66/42, 67/6, 67/19, 67/20, 68/1, 69/21, 69/55, 69/60, 69/66, 69/95, 69/102, 77/11, 77/16, 79/18, 80/5, 80/15, 80/21, 81/43, 81/58, 81/62, 81/115, 81/125, 89/19, 97/69, 101/6, 103/17, 104/23, 105/17, 106/9, 106/45, 106/48, 106/59, 106/82, 106/94, 114/9, 114/16, 114/18, 114/23, 125/15, 126/33, 127/27, 127/29, 128/3, 136/25, 136/26, 138/3, 141/31, 145/5, 151/6, 155/22, 158/10, 158/13, 160/4, 170/18, 170/28, 171/45, 172/42, 176/9, 178/88, 184/51, 186/97, 189/2, 190/25, 191/28, 192/8, 193/23, 193/40, 193/45, 193/58, 193/60, 194/6, 197/1, 197/35, 198/5, 198/48, 198/50, 204/32, 204/35, 207/8, 210/8, 211/17, 213/11, 213/12, 216/11, 228/4, 234/16, 234/40, 236/100, 241/73
Ḥ. iken 69/54, 69/54
Ḥ. ilmi irür 69/113
Ḥ.+am 145/8
Ḥ.+dın 1/28, 3/12, 3/20, 20/30, 30/28, 34/4, 41/18, 48/33, 50/55, 58/65, 69/22, 69/53, 69/62, 69/106, 70/10, 81/39, 81/40, 81/42, 89/6, 92/27, 93/9, 93/13, 97/55, 99/30, 102/5, 112/42, 112/56, 124/35, 131/39, 131/40, 133/19, 136/26, 140/24, 141/3, 158/17, 162/23, 163/13, 176/3, 181/8, 190/31, 190/44, 193/2, 195/8, 215/39, 217/14, 226/42, 227/56, 236/88, 237/55, 239/4, 240/11, 241/69
Ḥ.+dındur 43/10, 112/57, 219/9
Ḥ.+dur 1/23, 20/20, 23/37, 27/60, 45/33, 49/9, 62/6, 93/5, 110/43, 119/101, 184/35, 190/50, 197/30
Ḥ.+ġa 1/72, 9/12, 11/53, 15/37, 39/55, 45/25, 48/9, 81/41
Ḥ.+ı 126/3
Ḥ.+ḳa 57/68, 57/69, 57/70, 57/78, 163/19, 170/8, 172/4, 226/122, 227/17, 234/22, 234/24
Ḥ.+ke 91/39
Ḥ.+men 84/3
Ḥ.+miz 50/19
Ḥ.+nı 1/28, 2/17, 3/61, 8/30, 10/3, 11/10, 20/29, 22/16, 26/9, 26/13, 30/29, 39/31, 39/51, 42/22, 42/37, 45/50, 46/7, 50/22, 54/23, 57/55, 58/55, 59/23, 63/29, 66/45, 70/10, 79/24, 89/4, 89/71, 97/10, 97/73,

103/30, 106/59, 108/7, 114/16, 131/5, 134/14, 154/8, 162/43, 165/32, 193/50, 218/18, 218/19, 219/9, 220/19, 225/33, 225/45, 234/22, 237/30
[=285]
ḫāk (F) toprak
ḫ. 3/22, 11/6, 18/35, 31/10, 39/17, 44/16, 45/26, 49/22, 52/12, 53/19, 59/4, 62/52, 63/12, 73/33, 77/23, 81/24, 81/127, 89/17, 91/20, 102/4, 113/9, 117/11, 125/26, 136/20, 137/1, 137/5, 146/7, 148/13, 158/3, 166/14, 172/45, 175/5, 186/41, 186/89, 188/3, 194/1, 202/8, 212/6, 226/77, 240/34, 242/85
ḫ. bol- 25/3, 61/11, 66/41, 186/28
ḫ.-i cesed 236/26
ḫ.-i cism 81/50, 241/69
ḫ.-i çirkin 3/18
ḫ.-i der-i divār 199/58
ḫ.-i girān 32/23
ḫ.-i Ḳārūn 32/32
ḫ.-i pā bol- 58/36
ḫ.-i pāyı bol- 21/2
ḫ.-i pā-yı cümle 69/64
ḫ.-i pāy 35/36, 37/8, 43/11, 59/27, 95/7, 119/46, 165/33, 178/74, 237/50
ḫ.-i pāymāl 115/7
ḫ.-i puḫte bol- 205/43
ḫ.-i zemīn 166/14
ḫ. irdi 51/16, 242/85
ḫ. irdin͡g 81/15
ḫ. it- 59/3
ḫ. ḳıl- 221/8
ḫ. savur-141/103
ḫ. ü bād 117/13
ḫ.+din 3/4, 3/13, 3/14, 3/16, 218/31
ḫ.+dindür 80/36
ḫ.+dür 97/20, 242/86
ḫ.+em 97/34
ḫ.+i 3/21, 29/12, 166/28, 230/4
ḫ.-i ten 115/1
ḫ.+idür 53/13
ḫ.+ige 3/32, 48/75, 97/27, 127/10, 153/4, 168/6
ḫ.+imiz 113/8
ḫ.+imni 190/41
ḫ.+in͡gem 50/43
ḫ.+ini 13/12, 60/30, 241/48
ḫ.+ke 141/139, 171/16
ḫ.+lerni 81/10
ḫ.+men 69/64
ḫ.+miz 39/17
ḫ.+ni 3/28, 44/7, 96/5, 113/13, 137/13, 137/14, 178/9, 184/51
ḫ.+sen 157/7
[=115]
ḥaḳ(ḳ) (A) doğru, gerçek
ḥ. 215/15
ḥ.-ı nīkdān 78/3
ḥ. irür 178/31
ḥ. u bāṭıl 226/58
ḥ.+dur 176/4
ḥ.+nı 124/38
[=6]
ḥaḳ(ḳ) (A) pay, hisse
ḥ.-ı ḳavm 199/38
ḥ.-ı kes 184/39, 184/40, 226/123
ḥ.+dın 67/27
ḥ.+ı 67/27
ḥ.+ıge 116/8
ḥ.+ın͡ga 58/73, 63/18, 67/32, 139/4, 241/84, 242/88
[=13]
ḫāk-ālūde (F) toprağa bulanmış
ḫ. 88/13
[=1]
Ḫāḳānī (k.a) Hakanî
Ḫ. 236/53
[=1]
ḥaḳāret (A) hakirlik, hor görme, incitme
ḥ. 43/16
ḥ. eyle- 165/2
[=2]

ḫāk-fürūş (F) toprak satan, toprak satıcı
ḫ. 193/22
[=1]
ḫākī (F) toprak rengi, toprakla ilgili
ḫ. 156/26
ḫ.+dür 39/24, 99/24
ḫ.+ġa 113/18
ḫ.+ge 32/20, 169/8
ḫ.+lerni 65/23
ḫ.+ni 137/6
[=8]
ḥaḳīḳat (A) hakikat, gerçek
ḥ. 1/21, 2/6, 2/14, 13/4, 13/16, 17/18, 21/18, 25/16, 29/15, 35/41, 37/18, 51/1, 53/15, 56/18, 58/56, 62/33, 62/54, 73/67, 77/12, 119/65, 130/6, 139/7, 143/8, 159/4, 162/55, 168/9, 182/4, 202/3, 211/11, 212/23, 216/15, 223/1, 223/10, 230/1, 231/11, 238/2, 238/4, 238/8
ḥ. bol- 211/11
ḥ.+de 3/57, 43/3
ḥ.+dın 1/20, 23/52, 43/18, 58/48, 66/34, 225/9, 241/58, 243/37
ḥ.+dur 45/16, 116/9
ḥ.+ġa 212/27, 243/57
ḥ.+ın͡gnı 116/5
ḥ.+ke 9/3, 108/6, 243/41
ḥ.+nı 126/10, 217/28
[=59]
ḥaḳīḳat-dān (A+F) gerçeği bilen
ḥ.-ı bī-āzār-miz 234/16
ḥ.-ı Kūfī 226/57
ḥ.+ı-sen 117/2
[=3]
ḥaḳīḳathā (A+F) gerçekler
ḥ.-yı īmān 143/9
[=1]
ḥaḳīḳatlig (A+T) gerçekli
ḥ. 121/7
[=1]
ḥaḳīḳī (A) gerçek, doğru; gerçekle ilgili
ḥ. 35/38
[=1]
ḥakīm (A) âlim, bilgin, her şeyi bilen
ḥ. 28/16, 60/2, 97/69, 192/13, 235/6
ḥ.+i 217/21
ḥ.+ni 60/2
[=7]
ḫākister (F) kül, ateş külü
ḫ. 73/29
ḫ. bol- 57/58
ḫ.-ı dergāhı bol- 148/15
ḫ.+iġa 141/62
ḫ.+imni 73/20
ḫ.+ini 176/6
[=6]
ḥaḳḳa'l-yaḳīn (A) kesin olarak gerçeği görüp yaşama hali, tas**.** Batınî hakikatları bizzat yaşayarak görme ve inanma hali.
ḥ. 58/38
[=1]
ḥaḳḳu'l-mübīn (A) açık hakikat, doğruyu açıkça gösteren gerçek
ḥ. 104/18, 110/25, 124/43, 131/33, 178/85
[=5]
ḥaḳ-nümā (A+F) hakkı gösteren, gerçeği gösteren
ḥ. 162/32
[=1]
ḥaḳ-perest (A+F) gerçeği destekleyen, hakikat taraftarı
ḥ.+ni 1/88
[=1]
ḫāk-sār (F) toz toprak içinde kalmış, hali perişan
ḫ.-ı biş 80/36
ḫ. ḳıl- 62/7
[=2]
ḫāk-ṣūret (F) toprak suratlı, toprak yüzlü
ḫ.+din 234/17
[=1]
ḥaḳ-süḫan (A+F) doğru sözlü

ḥ. 97/59, 106/78, 119/11, 121/1, 179/35, 179/41, 204/18
ḥ.+dın 22/15, 23/31, 179/2
ḥ.+nı 120/37, 179/23, 211/3
[=13]
ḥaḳ-şināś (A+F) hak tanır, hak bilir
ḥ. 131/3, 141/167, 162/23, 178/81, 213/2, 234/4
[=6]
ḥaḳ-şināsā (A+F) hak tanır, hak bilir
ḥ.+lar 155/18
[=1]
ḥaḳ-ṭaleb (A) hakkı talep eden, doğruyu isteyen
ḥ. 162/34, 192/18
ḥ.+sen 178/50
[=3]
Ḥaḳ teʿālā (A) Allah, "yüksek olsun!"
Ḥ. 57/82, 66/24, 66/33, 66/35, 67/3, 71/8, 73/39, 73/72, 76/8, 78/11, 81/14, 91/36, 171/43
Ḥ.+ġa 66/23
[=14]
ḥāl (A) durum, hal
ḥ. 38/18, 60/40, 60/40, 68/9, 73/56, 79/8, 85/10, 103/4, 106/90, 113/1, 190/50, 204/44, 213/16, 218/33, 219/1, 226/119, 240/8
ḥ.-i aḥvāl 131/22
ḥ.-i dīger bol- 12/27
ḥ.-i duʿā 24/15
ḥ.-i ḫalḳ 5/3
ḥ.-i ḥāżır 233/10, 242/36
ḥ.-i merd-i deḳ 207/4
ḥ.-i rüsvālik 207/6
ḥ.-i şükr itmaḳ 207/26
ḥ.-i ṭıfl 99/4
ḥ.-i vaḳt 89/37
ḥ.-i zār 8/71
ḥ. ige 11/35
ḥ.+din 76/2, 104/22, 213/9
ḥ.+dür 82/9
ḥ.+ge 119/53
ḥ.+i 11/47, 13/15, 39/11, 45/12, 54/19, 58/31, 69/39, 69/84, 106/2, 106/23, 119/78, 133/12, 141/73, 157/59, 158/24, 165/4, 207/56, 220/7, 220/19, 234/31, 235/12, 241/40
ḥ.+ide 131/2
ḥ.+idin 39/19, 76/23, 100/1, 157/43, 171/35, 178/52, 193/4, 227/39
ḥ.+idür 20/24, 225/49
ḥ.+iġa 5/8, 29/14, 69/87, 215/16
ḥ.+ige 8/45, 8/53, 36/18, 41/12, 65/9, 151/18, 151/19, 167/5, 172/6, 178/89
ḥ.+im 41/23, 66/5, 76/9, 135/14, 150/16, 199/60
ḥ.+imdü 89/13
ḥ.+ime 134/11, 198/54
ḥ.+imġa 227/51
ḥ.+imiz 220/20
ḥ.+imni 35/26, 66/4
ḥ.+in͡g 150/7, 160/5
ḥ.+in͡ge 69/40, 113/14, 179/30, 212/2
ḥ.+ini 25/7, 39/16, 39/29, 40/25, 45/11, 55/9, 59/9, 59/12, 63/8, 64/1, 66/8, 66/11, 66/12, 69/1, 69/61, 69/68, 69/85, 69/99, 71/22, 72/6, 77/13, 79/16, 82/47, 124/13, 207/45, 212/13
ḥ.+ler 73/60
ḥ.+ni 32/5, 49/33, 60/17, 63/17, 198/24
[=133]
ḥal(l) (A) çözme, çözülme, karışık bir meseleyi çözme
ḥ. bol- 18/13, 62/56, 77/17, 82/51, 233/9, 233/14
ḥ. ü ʿaḳd 220/30
ḥ.-i müşkil 226/137
ḥ. idi 112/33
ḥ. ḳıl- 82/35, 105/31, 119/51, 233/6
[=13]
ḥālā (A) hâlâ, şimdi, henüz
ḥ. 21/12, 51/13, 82/5, 91/2, 91/5, 91/9, 98/9, 154/2, 164/2, 168/7,

171/6, 171/8, 178/32, 178/113, 180/20, 193/27, 198/53, 215/25, 226/32, 241/19, 241/28, 241/51
[=22]
ḫalāḫut (?) zarar, engel
h. 156/64
[=1]
ḫalāṣ (A) kurtulma, kurtuluş
ḫ. 32/3
ḫ. bol- 162/23
ḫ. ḳıl- 48/57, 65/12
ḫ.+ı 17/7
[=5]
ḥālāt (A) haller, suretler, durumlar
ḥ. 60/11
ḥ.-ı ḫurūş 206/10
ḥ.-ı şeyḫ 27/23
ḥ.+dın 165/41
ḥ.+ı 8/35, 193/88, 234/2, 234/37
ḥ.+ıdın 124/64
ḥ.+ımnı 242/35
ḥ.+ıñ͡g 114/13
ḥ.+ıñ͡g irür 62/25
ḥ.+ıñ͡gnı 59/22
ḥ.+ını 92/23
[=14]
ḥalāvet (A) tatlılık, şirinlik; zevk
ḥ. 13/13, 94/2
ḥ. ḳıl- 146/6
ḥ.+ini 6/14
[=4]
ḫalāyıḳ (A) kadın köle, cariye
ḫ. 62/27, 103/18, 227/13
[=3]
hāle (A) Ay ve Güneşin etrafında görülen parlak daire
h.+dür 123/6
h.+men 156/11
[=2]
Ḥaleb (y.a) Halep şehri. Şam'daki tarihi şehirlerden.
Ḥ.+ni 35/29
[=1]
ḫalef (A) babadan sonra kalan oğul
ḫ. 150/2
[=1]
ḫalel (A) iki şey aralığı, boşluk; bozma, bozukluk, eksiklik
ḫ. 39/6, 52/6, 157/15, 186/24, 212/12
ḫ. bol- 45/25
ḫ.+din 14/17, 207/33, 214/16
ḫ.+dür 89/10
ḫ.+lerdin 154/9, 206/4, 234/45
[=13]
ḥālet (A) hal, durum, suret, keyfiyet
ḥ. 60/13, 62/42
ḥ.-i ġavs̱ 89/3
ḥ.+i 124/39, 151/14, 172/28, 241/69
ḥ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) bol- 57/93
ḥ.+ige 48/35
ḥ.+iñ͡g 59/21, 69/39
ḥ.+iñ͡gni 59/26
[=12]
ḫalfe (<A. **ḫalīfe**) Hz. Muhammet'in ölümünden sonra onun yerine geçen vekil
ḫ. 171/6
[=1]
Ḫālıḳ (A) yaratıcı, yaratan, Allah
Ḫ. 1/100, 36/18, 41/27, 67/21, 91/9, 100/2, 125/5, 150/15, 150/29, 170/4, 176/5, 182/7, 188/4, 218/15, 218/17, 226/137
Ḫ.-ı bī-çūn 226/67
Ḫ.-ı ḫalḳ 81/53
Ḫ.-ı ol şehr 218/14
Ḫ.+dın 148/14, 176/7, 226/148
Ḫ.+dur 1/46, 11/47, 69/17, 150/21
Ḫ.+ġa 3/48, 20/11, 35/37, 111/27, 234/13
Ḫ.+ḳa 148/27, 169/6, 231/7
Ḫ.+men 105/35, 110/31
Ḫ.+nı 50/57, 89/28, 172/8, 193/91, 236/10
[=41]

ḫālī (A) tenha, boş
ḫ. 1/40, 38/3, 49/10, 65/7, 77/8, 97/57, 98/5, 124/59, 141/158, 147/7, 163/12, 168/8, 185/32, 188/3, 193/48, 198/25, 199/44, 218/39, 227/10, 227/49
ḫ. bol- 23/61, 57/7
ḫ. eyle- 165/10
ḫ. imes 21/5, 49/16, 60/16, 79/20
ḫ. imestür 178/56
ḫ. it- 10/8
ḫ. ḳıl- 1/41, 8/61, 8/61, 8/77, 119/90, 170/26, 202/8
ḫ.+dür 1/85, 6/11, 146/14, 146/14, 157/35
ḫ.+sen 42/43
[=42]
ḫalīfe (A) Hz. Muhammet'in ölümünden sonra onun yerine geçen vekil; arkadan gelen vekil
ḫ. 141/140, 202/6
ḫ. ḳıl- 3/13
ḫ.+ge 68/5
[=4]
ḫalīfe-zāde (A+F) halife oğlu
ḫ.-i ṣāḥib-naẓar 141/132
[=1]
Ḫalīl (k.a) Peygamber Hz. İbrahim
Ḫ. 11/9, 11/17, 11/23, 11/28, 15/37, 25/3, 35/58, 50/31, 57/41, 63/30, 89/16, 124/28, 170/36, 178/10, 206/23, 225/21, 225/48, 241/41
Ḫ. bol- 11/47
Ḫ.+din 225/2
Ḫ.+ge 11/53, 65/8
Ḫ.+imni 11/50
Ḫ.+ni 101/8
[=24]
Ḫalīllik (A+T) Halil gibi davranmak, Halillik
Ḫ. bol- 21/3
[=1]
Ḫalīlu'llāh (k.a) Peygamber Hz. İbrahim
Ḫ.+ke 11/51
[=1]
ḫāliṣ (A) hilesiz, katıksız, temiz
ḫ. 30/7, 49/7, 65/17, 77/11, 97/12, 134/23, 170/27, 170/37, 184/58, 192/14, 193/50, 241/55
ḫ. irdi 120/13
ḫ.+dür 23/20
ḫ.+men 237/71
ḫ.+ni 136/4, 178/9, 190/42
[=18]
ḫāliṣan (A) hilesizce, halis bir şekilde
ḫ. 134/23, 218/35
[=2]
ḥāliyā (A) şimdiki zamanda, şimdiki halde
ḥ. 61/2, 73/15, 81/18, 81/26, 81/27, 81/45, 81/66, 82/26, 82/32, 124/30, 179/10
[=11]
ḫalḳ (A) insanlar, halk
ḫ. 3/19, 3/19, 3/36, 5/3, 5/3, 5/7, 8/45, 11/25, 13/8, 21/6, 21/16, 23/18, 23/22, 27/21, 27/32, 28/6, 31/3, 32/21, 35/20, 36/8, 38/19, 41/11, 41/12, 42/9, 42/10, 46/14, 48/5, 48/6, 48/33, 49/11, 50/25, 51/7, 52/27, 54/16, 54/22, 57/25, 57/88, 58/69, 65/28, 67/33, 69/66, 69/104, 73/2, 73/3, 74/6, 81/53, 81/105, 82/27, 91/25, 91/28, 91/28, 94/5, 95/5, 97/34, 97/34, 98/3, 98/4, 104/11, 106/23, 108/1, 110/24, 112/5, 113/28, 118/11, 129/1, 132/3, 132/6, 133/23, 133/24, 141/18, 141/128, 143/4, 146/11, 146/16, 152/3, 156/4, 157/49, 158/4, 158/19, 158/20, 158/25, 160/5, 163/34, 172/46, 178/29, 178/89, 179/40, 180/10, 181/4, 181/9, 185/15, 185/15, 185/18, 185/31, 186/2, 186/6, 186/12, 186/14, 186/16, 186/20, 186/23, 186/29, 186/83, 187/3, 197/24, 198/10, 198/12, 198/24, 198/37, 198/47, 198/50, 199/6, 199/6, 199/27, 199/39, 205/12, 207/50, 207/51, 213/22, 218/17, 218/23, 218/27, 221/18, 223/6,

226/65, 226/84, 226/105, 227/11, 231/8, 231/9, 234/20, 234/20, 234/26, 234/40, 234/42, 235/22, 235/22, 236/24, 236/93, 237/7, 237/33, 237/35, 237/44, 237/46, 237/66, 237/78, 237/84, 241/50, 241/54, 241/62, 243/23, 243/36

ḫ.-ı ʿāciz 49/9
ḫ.-ı ādemī 1/100
ḫ.-ı cihān 58/17
ḫ.-ı degā 186/11
ḫ.-ı düşmen 140/14
ḫ.-ı encümen 200/1
ḫ.-ı ercümend 141/86
ḫ.-ı firāvān 237/4
ḫ.-ı ġayr-ı meşġūl 24/4
ḫ.-ı kerīm 91/36
ḫ.-ı nā-şinās 32/3
ḫ.-ı pāk 212/6
ḫ.-ı ṣāḥib-iḥtiyaṭ 54/19
ḫ.-ı ser-gerdān 23/14
ḫ.-ı zāhid 197/3
ḫ.-ı zamān 243/18
ḫ.-i bī-ḥisāb 200/3
ḫ. iken 97/27
ḫ. u ʿālem 18/39, 20/4, 52/9, 158/5, 234/8
ḫ. u encümen 48/18, 127/11
ḫ. u rü'yet 39/3
ḫ.+a 1/49, 3/32, 52/21, 77/4, 148/27, 178/100, 185/14, 191/12, 193/57, 207/52, 241/17, 241/20, 241/51
ḫ.+dın 1/26, 27/40, 60/1, 73/48, 155/2, 173/9, 173/9, 186/9, 186/9, 186/39, 186/91, 193/56, 199/4, 199/36, 234/39, 241/14, 243/37
ḫ.+ġa 1/21, 3/56, 20/4, 35/59, 60/33, 75/2, 97/56, 149/14, 156/11, 185/9, 186/98, 190/45, 191/16, 198/51, 236/5
ḫ.+ı 45/9, 48/11, 48/22, 53/6
ḫ.+ıdur 243/31
ḫ.+ıge 21/13, 36/10, 77/6, 186/10
ḫ.+ını 10/9, 117/7, 118/22, 141/159, 241/48
ḫ.+ḳa 50/44, 91/17, 92/9, 170/16, 176/2, 180/16, 182/5, 186/36, 214/21, 227/7, 237/24, 237/25, 237/53
ḫ.+ke 106/83, 131/35
ḫ.+lar 142/4, 231/4
ḫ.+large 73/36, 117/19, 166/23
ḫ.+larnı 99/23, 211/5
ḫ.+men 171/23
ḫ.+nı 3/26, 19/3, 24/4, 24/8, 24/12, 27/19, 28/14, 32/4, 39/27, 42/36, 42/37, 48/8, 48/8, 48/13, 49/8, 50/48, 50/50, 51/7, 54/19, 57/90, 58/1, 58/18, 69/103, 83/3, 91/23, 91/36, 91/41, 103/10, 104/2, 108/1, 113/23, 113/38, 120/28, 121/5, 134/10, 134/10, 141/78, 146/17, 146/21, 152/4, 157/46, 158/2, 158/9, 167/8, 178/89, 179/6, 179/7, 179/7, 182/3, 185/9, 186/7, 186/17, 186/80, 186/101, 187/4, 188/4, 190/20, 198/17, 200/7, 209/6, 213/23, 215/17, 215/23, 225/11, 226/23, 230/4, 234/15, 234/36, 237/40, 237/44, 241/67, 241/75
[=332]

ḥalḳ (A) boğaz
ḥ.-ı İsmāʿīl 91/39
ḥ.-ı pāk 90/17, 90/19
ḥ. u dehān 141/60
ḥ.+ı 204/28
ḥ.+ını 162/42
[=6]

ḫalḳ (A) yaratma, yaratılma
ḫ. 199/68
ḫ. eyle- 100/2
ḫ.-ı Ḫudā 64/15
[=3]

ḥalḳa (A) halka
ḥ. 205/19
ḥ.-i Aḥmed 205/43, 206/13
ḥ.-i ʿārif 171/32
ḥ.-i dīn 141/85
ḥ.-i fitrāk 203/8
ḥ.-i her şīre-merd 220/37

ḥ.-i rūḥānī 166/29
[=8]
ḫalḳān (A) insanlar, halk
ḫ. 8/44
[=1]
ḫallāṣ (A) kurtarıcı, dağıtıcı
h. ur- 52/33
[=1]
ḥal-müşkil (A) müşkil halleden, sorun çözen
ḥ.+i 92/1
[=1]
ḥalvā (A) helva
ḥ. 215/43, 225/12
h.-yı ter 141/59, 186/13
[=4]
ḥalvā-fürūş (A+F) helva satan
ḥ. 199/75
[=1]
ḫalvet (A) yalnız, tenha kalma, tenhaya çekilme; tenha yer
ḫ. 47/15, 54/2, 157/42, 168/8, 179/17, 179/17, 242/20
ḫ. irdi 180/28
ḫ.+de 186/88, 227/45
ḫ.+i 241/73
ḫ.+ke 178/53, 181/2, 241/45
[=14]
ḫalvet-ḫāne (A+F) dinlenme yeri; tek başına ibadetle vakit geçirilen yer
ḫ.+ni 119/90
[=1]
ḫām (F) pişmemiş, olmamış, çiğ; boş, nafile, beyhude
ḫ. 12/12, 12/20, 93/1, 98/5, 141/11, 180/15, 213/5
ḫ. idi 39/44, 58/18
ḫ. irmiş 79/26
ḫ. ḳal- 99/27
ḫ.+dur 52/31, 103/16, 111/8, 205/14
ḫ.+ıdur 35/8
ḫ.+ım 91/17
ḫ.+large 35/8
ḫ.+larnı 14/24, 191/25
[=20]
ḫam (F) eğri, bükülmüş
ḫ. 193/87, 201/8
ḫ. bol- 198/42
ḫ. eyle- 205/16
ḫ. ḳıl- 21/7, 37/15, 100/5, 194/2, 199/58, 225/8, 227/29, 234/49
ḫ.+ge 49/10, 181/8
ḫ.+ı 49/10, 58/1
ḫ.+ın͡g 46/14
[=17]
Hāmān (k.a) Hz. Musa zamanında Mısır Firavun'unun veziri.
h.+dadur 28/12
[=1]
ḥamd-ārā (A+F) şükür süsleyen
ḥ.+dın 20/48
[=1]
ḫam-geşte (F) eğrilmiş, bükülmüş
ḫ.-i pīr-i kühen 157/24
[=1]
ḥāmī (A) himaye eden, koruyan
ḥ. 44/32, 58/1, 148/18, 158/17, 162/23, 179/31
ḥ. bol- 35/43, 36/18, 102/6, 172/33, 220/11, 220/20
ḥ.-i girye 198/25
ḥ.-i ḥāl 11/47
ḥ.-i īmān 148/14
ḥ. iken 35/39
ḥ.+dür 24/6
ḥ.+sen 179/38
ḥ.+si 50/40, 175/2
[=20]
ḥāmil (A) yüklü; sahip, malik; taşıyan, götüren
ḥ.-i ḳudret irür 40/3
ḥ.-i yaḫşı 29/12
[=2]
ḥāmile (A) gebe
ḥ. 93/2, 93/2, 93/13, 96/2
ḥ.+dür 99/21
[=5]
ḥāmilelik (A+T) gebelik
ḥ.+ler 101/2

[=1]
ḫamīr (A) hamur
ḫ. 109/5
[=1]
ḥamiyyet (A) millî onur ve haysiyet
ḥ. 140/6, 141/78, 156/28
ḥ.+din 166/25, 180/8
ḥ.+idindür 208/1
ḥ.+ni 140/9
[=7]
ḫāmlıḳ (F+T) hamlık
ḫ. 65/14
[=1]
ḥammāl (A) para karşılığı yük taşıyanl
ḥ. 119/6, 237/27
ḥ.-ı ḫalḳ 5/3
ḥ.+ı-sen 42/43
ḥ.+ı imes 60/16
ḥ.+ıdur 225/49
[=6]
ḥammālān (A) hamallar
ḥ. 237/27
[=1]
ḫamr (A) şarap
ḫ.-ı elest 49/3
ḫ.-ı istiġnā-yı mest 112/43
ḫ.+ı 102/5
ḫ.+ıdın 3/50
ḫ.+ını 188/5
[=5]
hāmūn (F) büyük sahra, düz ova, bozkır
h. 32/29, 77/21
h.+dadur 27/20
h.+dur 156/28
h.+men 242/27
h.+nı 242/67
[=6]
ḫamūş (F) susmuş, sessiz
ḫ. 38/20, 57/33, 75/10, 112/6, 126/19, 178/28, 234/38, 242/50
ḫ. bol- 59/17, 81/31, 156/13
ḫ. eyle- 66/8
ḫ.+dur 69/94
[=13]
ḫān (F) hükümdar
ḫ.+ı-men 42/36
[=1]
hān hān akbaba tarafından çıkarılan ses
h. 90/26
[=1]
Ḥanbelī (A) Hanbelî mezhebi ve ona mensup olanlar
Ḥ. 82/38
[=1]
ḫançer (A) hançer
ḫ. bol- 160/1
[=1]
ḫāndān (F) gülen, gülücü, sevinçli
ḫ. 68/8
ḫ.-ı müjde-i pīr 156/53
[=2]
ḫānde (F) gülme, gülüş
ḫ. 88/28
ḫ. eyle- 228/2
ḫ. ḳıl- 142/4, 235/1
ḫ.+ge 88/26
ḫ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 27/10, 172/2
ḫ.+ī eyle- 80/6
ḫ.+ī ḳıl- 90/2
ḫ.+miz 111/20
ḫ.+ni 88/27, 110/35
ḫ.+si 47/11
[=13]
ḫāne (F) ev
ḫ. 5/7, 64/19, 73/58, 73/58, 79/4, 97/29, 97/32, 157/58, 158/11, 165/39, 170/10, 178/39, 184/15, 185/15, 207/9, 207/9
ḫ.-i bī-der 191/17
ḫ.-i cā 89/40
ḫ.-i dil 25/4, 157/55
ḫ.-i dünyā 97/32, 141/49
ḫ.-i gülkārī 165/21
ḫ.-i gürg irdi 174/5
ḫ.-i ḫas 97/30
ḫ.-i naḳşīn 69/11, 89/40
ḫ.-i pāk 12/30

ḫ. irmes 141/49
ḫ.+de 32/6, 162/14, 236/18
ḫ.+din 5/6, 41/13
ḫ.+dür 119/21
ḫ.+ge 69/80, 113/6, 157/58
ḫ.+i 234/51
ḫ.+ñg 184/17
ḫ.+ni 13/6, 17/11, 32/9
ḫ.+si 133/2, 180/30
ḫ.+sidin 6/15
ḫ.+sin 170/26
[=47]

ḫāneger (F) ev yapan, ev ustası
ḫ. 136/1
ḫ.+ge 136/11
[=2]

ḫānekāh (F) tekke, dergah
ḫ. 105/2, 105/19, 105/27, 190/20, 227/44
ḫ.+da 41/1, 67/3, 68/4, 104/5, 186/94, 225/2, 241/1
ḫ.+dın 105/5, 124/33, 145/3, 218/7, 227/20
ḫ.+ke 58/13
ḫ.+nı 218/9
[=19]

ḫāne-vīrān (F) evi yıkık
ḫ.+lar 25/7
[=1]

hangi hangi
h. 173/22
[=1]

ḫān(ı)mān (F) ev bark, ocak
ḫ. 97/17, 193/37, 233/16
ḫ.-ı cümle 146/11
ḫ.+dın 1/68, 210/13
ḫ.+dın kiç- 243/13
ḫ.+ġa 226/95
ḫ.+ı 240/42
ḫ.+ıdın kiç 35/45
ḫ.+ım 73/35
ḫ.+ın 73/24
ḫ.+ıñg 81/76
[=13]

ḫar (F) eşek
ḫ. 7/10, 12/20, 30/11, 34/12, 34/13, 40/24, 43/8, 52/33, 52/33, 54/22, 78/15, 92/4, 92/8, 92/9, 92/31, 92/32, 118/7, 119/96, 164/19, 164/20, 172/46, 184/36, 186/58, 190/12, 194/8, 214/8, 219/13, 235/4, 235/5, 235/6, 237/19
ḫ.-ı lāġar 164/19
ḫ.-ı mürde 39/34
ḫ.-ı nā-şüste 119/58
ḫ.-ı üftāde 8/50
ḫ. idi 39/38
ḫ. u pālān 235/11
ḫ.+dadur 34/9
ḫ.+dın 92/6, 173/22
ḫ.+dur 97/11
ḫ.+dur-sen 236/13
ḫ.+ge 34/13, 110/28, 141/60, 184/36, 190/24
ḫ.+ı 38/21, 46/14, 172/46, 180/1
ḫ.+men 173/24
ḫ.+nı 34/9, 40/24, 92/2, 179/43, 180/7, 180/27, 234/51
[=59]

ḫār (F) diken
ḫ. 18/40, 73/25, 112/7, 157/40, 162/19, 179/10, 227/26
ḫ. bol- 50/56
ḫ. it- 97/46, 106/82
ḫ. ḳıl- 234/21
ḫ. u ḫas 58/50, 145/9, 243/64
ḫ. u zebūn 145/29
ḫ.+dur 141/17, 234/21
ḫ.+ı 21/15, 108/2
ḫ.+ımem 119/41
ḫ.+larnı 81/56
[=21]

ḫārā (F) mermer
ḫ. 186/18
ḫ.+dın 204/31
ḫ.+lar 186/85
ḫ.+large 186/85
ḫ.+larnı 193/27
[=5]

ḫarāb (A) yıkık, viran
ḫ. 141/13, 156/15, 234/31, 240/36
ḫ. bol- 3/17, 127/20, 240/12
ḫ. eyle- 112/17, 237/62
ḫ. it- 46/11
ḫ. ḳıl- 197/23
[=11]
ḫarābī (F) haraplık, viranlık
ḫ. 33/5
[=1]
ḥarām (A) dinen yasak edilmiş şey, haram
ḥ. 41/14, 82/15, 99/29, 110/18, 110/20, 190/45, 190/45
ḥ. bol- 50/59
ḥ. irmiş 69/106
ḥ. irür 82/21, 211/14
ḥ.+ı 235/13
ḥ.+ın 110/19
ḥ.+ıng͡ 148/16
ḥ.+ını 180/25, 190/46
[=16]
ḥarāmī (A) hırsız, yolkesen
ḥ. 82/19, 148/18
ḥ.+dür 148/17
[=3]
ḥarbe (A) kısa mızrak, süngü
ḥ.+ge 52/32
[=1]
ḫar-bende (F) eşek
ḫ. bol- 88/44
ḫ.+dür 164/19
[=2]
ḫar(a)c (A) vergi; sarf, gider
ḫ. 18/19, 89/20, 127/8, 156/47, 199/18, 227/6
ḫ.-ı ṭılā eyle- 65/1
[=7]
ḫāre (F) sert taş, kaya
ḫ.-i yekbarei 57/11
ḫ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) irdi 57/11
ḫ.+lerni 141/153
[=3]
ḥarem (A) herkesin girmesine müsaade edilmeyen, saygıdeğer ve kutsal yer
ḥ. 35/34
[=1]
ḥarf (A) söz, lakırdı; harf
ḥ.-i dürūġ 111/10
ḥ.-i ḥaḳ 22/16, 204/35
ḥ.-i kāmil 185/31
ḥ.-i muḥāl-i bī-ẓuhūr 225/7
ḥ.-i pāk 103/13
ḥ.-i serd 12/14
ḥ. irdi 216/8
ḥ.+i 39/6, 236/22, 243/56
ḥ.+idin 199/55, 234/27
ḥ.+ige 62/20, 111/21
ḥ.+im 60/3, 77/22
ḥ.+ini 69/21, 207/27
ḥ.+ke 82/26
ḥ.+ni 141/61, 199/24
[=22]
ḫarī (F) eşeğe ait; eşek gibi
ḫ. 45/41, 48/1, 146/10, 164/18, 197/8, 214/8, 215/42
ḫ.+ge 35/39
[=8]
ḫāric (A) dış, dışarı, dışarda
ḫ.-i merg 126/18
[=1]
ḫarīd (F) satın alma
ḫ. it- 213/1
[=1]
ḫarīdār (F) satın alıcı
ḫ.+ı 21/2
ḫ.+ım 151/9
ḫ.+ıng͡ 52/26
[=3]
ḥarīṣ (A) hırslı, tamahkar
ḥ.-i mülk ü māl 15/24
ḥ.+lerge 37/16
ḥ.+sen 110/4
[=3]
ḫāristān (F) dikenlik, çalılık
ḫ.+ge 194/8
ḫ.+nı 168/7

[=2]
ḥar(e)kāt (A) hareketler
ḥ. 32/21
[=1]
ḥar(e)ket (A) hareket
ḥ.+i 89/56
[=1]
ḫar-kürre (F) eşek yavrusu, sıpa
ḫ. 147/9
[=1]
ḫarmen (F) harman
ḫ. 134/6, 171/33
ḫ.-i āteş 225/31
ḫ.-i hestī 170/30
ḫ.-i ṭāʿat 93/8
ḫ. irür 119/75
ḫ. ü pür-laʿl ü mercān 125/11
ḫ.+i 49/4, 131/14, 134/6, 226/123
ḫ.+ige 10/12
[=12]
ḫar-mühre (F) katır boncuğu
ḫ. 80/11, 90/37
ḫ.+dür 4/12, 90/38, 135/24, 192/14
ḫ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 92/10, 105/39
ḫ.+ler 27/36
ḫ.+ni 15/35, 234/19
[=11]
ḫar-mühre em (F) "Ben katır boncuğuyum." anlamında Farsça cümle
ḫ. 119/42
[=1]
ḫarrās (F) eşekle çelışan değirmen
ḫ.+dur 5/7
ḫ.+ke 5/1
[=2]
ḫar-ṣıfāt (F+A) eşek gibi
h. bol- 120/38
[=1]
Hārūn (k.a) Harun Reşit. 766-809 yılları arasında yaşamış Abbasî halifelerinin en meşhurudur.
H. 73/26, 73/27, 135/12, 171/1, 171/5
[=5]
Hārūnu'r-Reşid (k.a) bkz. Hārūn
H. 73/1, 135/1
[=2]
Hārūt (A) Arkadaşı Marut ile birlikte ün salmış bir melek olup, sihir ve büyü ile uğraştıkları için kıyamete kadar kalmak üzere Babil'de bir kuyuya hapsedilmişlerdir.
H. u mārut ḳıl- 89/45
[=1]
ḫas (F) ot kırıntısı, çörçöp
ḫ. 15/28, 20/12, 27/34, 31/29, 47/25, 52/12, 57/52, 58/50, 65/40, 69/32, 89/10, 97/30, 103/24, 117/25, 117/26, 136/21, 140/25, 145/9, 145/18, 151/16, 165/39, 168/3, 170/10, 179/21, 179/24, 193/11, 197/36, 204/27, 207/23, 215/19, 235/17, 236/84, 243/64
ḫ. bol- 89/54, 106/76, 163/15
ḫ. ḳıl- 90/16
ḫ. u ḫār 35/39, 227/26
ḫ. u ḫāşāk 160/3
ḫ.+ça 77/10, 97/5
ḫ.+çadur 106/53
ḫ.+du-sen 69/33
ḫ.+dur 238/9
ḫ.+ġa 235/13
ḫ.+ı 14/36, 24/10, 30/22, 132/5, 163/27, 236/86
ḫ.+ke 52/12
[=53]
ḫāṣ(ṣ) (A) mahsus, özel; saf, halis, seçkin
ḫ. 1/25, 17/14, 48/48, 48/57, 55/8, 81/29, 97/42, 102/2, 125/16, 131/36, 135/4, 165/20, 225/45, 236/36
ḫ. bol- 58/37
ḫ. it- 58/37
ḫ. u ʿām 1/45, 45/42, 199/30, 215/1
ḫ.+dur 52/3
ḫ.+ımge 103/14

ḫ.+ıñg 170/19, 184/15, 205/38
ḫ.+ke 36/3
ḫ.+lar 58/35, 58/36, 148/24, 186/34
ḫ.+large 26/11
ḫ.+larnı 51/12, 58/36, 119/12, 197/43
ḫ.+nı 69/87
ḫ.+sı 241/15
[=37]

Ḥasan (k.a) Hz. Muhammet'in torunu, Hz. Ali'nin iki oğlundan biri, Hz. Hasan
ḥ. 127/43, 186/10, 242/62
[=3]

ḫāṣān (A) haslar, seçkinler, saflar
ḫ.+lar 3/68, 155/18
ḫ.+ları 171/45
ḫ.+larıdın 220/6
ḫ.+larıge 202/2
ḫ.+larını 34/6
[=7]

ḥased (A) kıskançlık, çekememezlik
ḥ. 92/36
[=1]

ḥāṣıl (A) peyda olan, çıkan, elde edilen
ḥ. 44/10, 44/25, 81/49, 81/50, 178/8
ḥ. bol- 32/18, 57/17, 73/19, 81/72, 81/72, 81/114, 107/7, 170/42, 178/4, 196/2
ḥ.-ı dünyā 44/41
ḥ.-ı dünyā vü dūn 210/9
ḥ.-ı dünyā vü ʿuḳbā 56/2, 170/27
ḥ.-ı encām 88/34
ḥ.-ı her cüz 220/31
ḥ.-ı īmān 6/17
ḥ.-ı kār 8/70
ḥ.-ı ṣūfī 81/4
ḥ.-ı ṭāʿat 99/27
ḥ.-ı ʿuḳbā irür 92/14
ḥ.-ı vaḳt bol- 81/128
ḥ. it- 81/46, 81/46
ḥ. ḳıl- 2/4, 45/30, 106/71, 109/2, 124/56
ḥ. ol- 75/3
ḥ.+ge 167/8
ḥ.+ı 4/12, 31/29, 92/15, 113/11, 214/13
ḥ.+ıdın 190/48
ḥ.+ım 62/48, 66/36, 241/66
ḥ.+ımnı 8/14
ḥ.+ıñg 58/38, 73/59, 193/78
ḥ.+ını 42/39
ḥ.+nı 47/18
[=51]

ḫaṣım (A) düşman
ḥ.-ı kārvān 154/4
[=1]

ḫasī (F) çöp gibi
ḫ. 236/81
ḫ.+ge 62/16, 190/33
[=3]

ḥaṣīn (A) kuvvetli, muhkem, sağlam
ḥ. 236/4, 236/19
[=2]

ḫasīs (A) cimri, pinti
ḫ. 14/16, 25/6, 27/66, 54/1, 105/45, 158/1, 243/20
ḫ.+ler 37/6
ḫ.+ni 14/15
[=9]

ḫaṣlet (A) huy, tabiat, mizaç
ḫ. 241/75
ḫ.-i her 93/16
ḫ.-i peyġamberī 8/54, 236/16
ḫ.+dindü 226/87
ḫ.+i 88/15
ḫ.+imdin 64/4
ḫ.+iñgni 116/4
ḫ.+ler 186/64
[=9]

ḫaṣm (A) düşman
ḫ.-ı āfet 162/21
ḫ.-ı berg 146/15
ḫ.-ı derūn 145/29
ḫ.-ı dünyā bol- 159/6

ḫ.-ı Ḥaḳ 15/15
ḫ.-ı īmān 48/62
ḫ.-ı kelān 162/13
ḫ. idi 11/26
ḫ.+dın 156/4
ḫ.+ge 11/41
ḫ.+ı 138/10
ḫ.+ıdın 242/17
ḫ.+larnı 166/32
ḫ.+nı 47/17, 106/53, 145/31, 185/13
[=17]

ḫas-pūşī (F) riya, hile
ḫ. iken 97/29
ḫ. ḳıl- 69/11
[=2]

ḥasret (A) hasret, özleyiş
ḫ. 97/53, 124/10, 197/44, 227/51
ḫ.+dür 222/5
ḫ.+i 57/93
[=6]

ḥasretli hasretli, özlemli
ḥ. 53/24
[=1]

ḥasretlig hasretli, özlemli
ḥ. 220/21
[=1]

ḫāṣṣa (A) özel, hususî
ḫ. 57/70, 149/30
ḫ.+lar 165/23
[=3]

ḫāṣṣiyyet (A) kuvvet, tesir
ḫ. 190/23, 196/4
ḫ.+i 112/28
ḫ.-i ẕikr-i müdām 212/22
[=4]

ḥaṣṣu'l-ḫāṣ (A) en has, en güzel
ḫ. 64/14
ḫ. idi 63/1
ḫ. ḳıl- 216/16
ḫ.+ke 22/4, 57/77
ḫ.+nı 148/3
ḫ.+sen 8/36
[=7]

ḫaste (F) hasta, rahatsız
ḫ. 6/15, 63/20, 193/83
ḫ.-i bī-mār 85/10
ḫ.+dür 7/10, 52/11, 59/16, 161/5, 199/54, 234/11
ḫ.+ġa 192/9
ḫ.+i 53/5
ḫ.+īni (ī: Farsça birlik ya'sı) 76/19
ḫ.+lerge 160/2
ḫ.+men 240/18
ḫ.+ni 171/5, 193/9
[=17]

ḫaste-dil (F) hasta gönüllü, gönlü hasta
ḫ. 29/5
[=1]

ḥasūd (A) hasetçi, kıskanç
ḥ. 49/27, 236/21
ḥ.+dın 49/27
ḥ.+ı 226/139
ḥ.+ın 141/135
[=5]

ḥasūd-endīş (A+F) haset düşünen, haset davranan
ḥ. 126/34
ḥ. idi 3/19
[=2]

ḥasūd-ḫor (A+F) haset yiyen
ḥ.+men imes 125/14
[=1]

ḥāşā (A) asla, katiyen
ḥ. 171/8
[=1]

ḫāşāk (F) çöp, süprüntü
ḫ. 160/3, 184/47
ḫ. irdi 1/36
ḫ. u ḥas 204/27
ḫ.+dın 3/14
ḫ.+larnı 170/30
ḫ.+men 69/64
ḫ.+sen 157/7
[=8]

ḫāşākī (F) çöp gibi
ḫ. idim 18/40

[=1]

ḥaşem (F) maiyet, yanında bulunanlar, aile

ḥ. 178/64

[=1]

ḥaşmet (A) büyüklük, heybet

ḥ. 105/18

[=1]

ḥaşr (A) toplanma; ölüleri diriltip mahşere çıkarma

ḥ. 45/28, 51/10, 218/24

ḥ. bol- 39/54, 215/28

ḥ.+da 178/94, 178/100

ḥ.+dın 120/30, 198/29, 204/24, 240/20

[=11]

ḥaşrī (F) haşre ait, haşirle ilgili

ḥ. 38/15

[=1]

ḫaṭ(ṭ) (A) yazı

ḫ. 49/20, 99/9, 141/129, 141/130, 180/23, 184/24, 186/49

ḫ.-ı āheng 60/10

ḫ.-ı āzād-ı nebī 236/52

ḫ.-ı āzādī 227/42

ḫ.-ı baḫt 112/4

ḫ.-ı ehlu'llāh 58/12

ḫ.-ı irşād 57/62, 58/4

ḫ.-ı şeyḫ 97/24

ḫ.-ı tövbe 126/28

ḫ.+ġa 226/114

ḫ.+ı 133/19, 162/37, 243/4

ḫ.+ıdur 119/22

ḫ.+ıñg 44/24, 89/49

ḫ.+ıñgġa 81/65

ḫ.+ını 62/20

ḫ.+ke 62/20

ḫ.+nı 58/8, 141/131

[=28]

ḫaṭā (A) hata, yanlış; günah, kusur

ḫ. 3/15, 7/11, 9/3, 36/13, 48/34, 60/10, 76/11, 103/26, 123/5, 124/1, 141/152, 156/62, 173/25, 178/24, 180/26, 184/45, 221/5

ḫ. bol- 242/49

ḫ. irmiş 37/5, 181/5, 202/5

ḫ. ḳıl- 66/12, 105/22, 126/23

ḫ.+ge 135/28

ḫ.+lardın 69/69

ḫ.+large 202/8

[=27]

ḫaṭālig (A+T) hatalı, kusurlu

ḫ. 39/71

[=1]

ḫaṭar (A) tehlike

ḫ. 27/3, 27/8, 44/15, 65/43, 112/51, 123/4, 179/13, 190/14, 205/28

ḫ.+dın 212/19, 226/18

ḫ.+dur 1/14, 8/64, 11/69, 89/7, 89/62, 112/58, 127/15, 179/31, 204/47

ḫ.+ı 46/9

ḫ.+lar 126/36

ḫ.+nı 20/40

[=23]

ḫaṭarlig (A+T) tehlikeli

ḫ. 66/30, 89/46, 142/9

[=3]

ḫatem (A) mühür, üstü mühürlü yüzük; en son

ḫ.+iñg 93/14

ḫ.+ni 141/5

[=2]

ḫātemā (A) ey hatem!

ḫ. 37/6

[=1]

ḫāṭır (A) zihin, fikir; keyif, hal; gönül

ḫ.-ı ābād 19/7

ḫ.-ı āgāh idi 141/3

ḫ.-ı cem 106/89

ḫ.-ı pāk 10/3

ḫ.+da 172/4, 198/15, 206/16

ḫ.+dın 18/27, 169/5, 211/12

ḫ.+ı 35/50, 39/27, 39/41, 126/7, 157/20, 171/4, 186/14, 243/41

ḫ.+ıda 18/30, 49/4, 124/2, 146/24, 220/10, 226/3, 226/53

ḫ.+ıdın 18/26, 18/34, 21/15, 131/30, 178/82, 184/21, 226/119, 237/54

ḫ.+ıġa 26/8, 206/10

ḫ̮.+ıge 8/4, 30/16, 48/60, 190/46, 222/1, 226/69
ḫ̮.+ıge kil 8/3
ḫ̮.+ım 5/9
ḫ̮.+ımda 8/30, 12/11
ḫ̮.+ımdur 110/10
ḫ̮.+ımġa 149/15, 191/10
ḫ̮.+ımge 171/24, 179/28
ḫ̮.+ımnı 20/23, 119/77
ḫ̮.+ın 2/13
ḫ̮.+ın͡g 73/65, 205/8
ḫ̮.+ın͡ga 184/1, 223/7, 240/22
ḫ̮.+ın͡gdın 13/17, 106/4
ḫ̮.+ın͡gġa 112/2
ḫ̮.+ın͡gnı 121/6, 140/18, 171/10
ḫ̮.+ını 46/5
ḫ̮.+large 39/74
ḫ̮.+miz 126/11
ḫ̮.+nı 162/40
[=68]

ḫ̮āṭır-āzürde (A+F) hatırı kırılmış
ḫ̮. bol- 10/5
[=1]

ḫ̮āṭır-cem (A) gönlü toplanmış, gönlü toplu
ḫ̮. bol- 184/19
ḫ̮. idi 88/18
[=2]

ḫ̮āṭırhā (A+F) hatırlar, gönüller
ḫ̮.-yı bünyad 165/25
[=1]

ḫ̮āṭır-ḫ̮arāb (A) gönlü harap, yıkık gönüllü
ḫ̮. 184/36
[=1]

ḫ̮āṭır-müşevveş (A) gönlü karışık
ḫ̮. 106/69
ḫ̮. bol- 3/54
[=2]

hātif (A) sesi işitilip kendi görünmeyen
h.+din 42/30, 105/33, 124/30, 126/15, 193/31
h.+īdin (ī: Farsça birlik ya'sı) 133/11
[=6]

ḫ̮aṭīr (A) şan ve şeref sahibi
ḫ̮. 198/42
[=1]

ḫ̮atm (A) sona erdirme, bitirme; Kuran'ı başdan sona okuma
ḫ̮. 119/50
ḫ̮. bol- 23/53, 44/24, 57/6, 57/47, 58/33, 58/73, 60/23, 62/54, 63/18, 67/32, 82/20, 92/41, 162/36, 178/13, 180/30, 212/22, 241/84, 242/88
ḫ̮.-i cüzī 81/60, 81/61
ḫ̮.-i kül 81/61
ḫ̮.-i kül ḳıl- 81/60, 81/60
ḫ̮.-i menzilgāh-ı rūḥānī 37/1
ḫ̮. it- 224/13
ḫ̮. ḳıl- 70/13, 82/42
[=28]

ḫ̮atne (A) sünnet etme
ḫ̮. ḳıl- 68/5
[=1]

ḫ̮ātūn (A) kadın
ḫ̮. 180/17, 180/24
ḫ̮.+ġa 235/15
ḫ̮.+ın 180/5
[=4]

ḥavādiṡ (A) ilgi ile karşılanan haber, yeni söz
ḥ. 88/6
ḥ.+din 224/3, 226/54, 239/4
[=4]

ḥavāle (A) bir işi ve şeyi başka birine bırakma
ḥ. ḳıl- 27/37
[=1]

ḫ̮avāṣ (A) muhterem, saygın olanlar
ḫ̮.+nı 69/87
[=1]

ḫ̮avāṭır (A) hatıralar, düşünceler, fikirler
ḫ̮.+dur 168/1
[=1]

ḫ̮avf (F) korku, korkma
ḫ̮. 46/10, 65/43, 193/73

ḫ.-ı ʿaẓīm 136/14
ḫ.-ı caḥīm 192/13
ḫ.-ı Celīl 124/2, 190/46
ḫ.-ı dīn 124/50
ḫ.-ı dūzaḫ 223/8
ḫ.-ı dūzaḫī mi eyle- 77/18
ḫ.-ı ebed 50/65
ḫ.-ı ejder 71/9
ḫ.-ı gürgī irdi 170/33
ḫ.-ı Ḥaḳ 48/33
ḫ.-ı ḫalel 212/12
ḫ.-ı ḥaşr 240/20
ḫ.-ı Ḫudā 226/3
ḫ.-ı īmān 6/7, 32/14, 141/44, 191/10, 226/132
ḫ.-ı ʿiṣyān 80/37
ḫ.-ı maḥşer 156/61
ḫ.-ı merg 48/49
ḫ.-ı nār 141/45, 210/13, 226/95
ḫ.-ı saḳar 135/22
ḫ.-ı ṣıraṭ 179/28
ḫ. it- 71/10
ḫ. u recā 190/31
ḫ. u żarar 58/41, 226/18
ḫ.+dın 134/5, 170/33
ḫ.+ı 222/6
ḫ.+ıdın 128/4, 190/27
ḫ.+nı 13/17
[=40]

ḫavflik (A+T) korkuluk
ḫ.+dür 74/17
[=1]

Ḥavvā (k.a) Hz. Adem'in zevcesi olup, Hz. Adem cennette uykuda iken sol taraf kaburgasından alınan bir kemikten yaratılmış ve bundan Hz. Adem hiç acı çekmemiştir.
Ḥ. 106/21, 106/22
[=2]

ḥavż-ı Kevs̱er (A) cennette bir havuz
ḥ.+dür 17/18
[=1]

ḥay (A) diri, canlı; Allah'ın adlarındandır.
ḥ. 1/65, 57/86
ḥ. bol- 58/19, 58/49
[=4]

ḥayā (A) haya, utanma
ḥ. 95/6, 95/8, 173/9, 199/41
ḥ. ḳıl- 62/26
[=5]

ḫayāl (A) hayal
ḫ. 11/14, 58/60, 60/33, 65/33, 78/14, 80/4, 81/85, 82/2, 82/19, 236/70
ḫ.-i ebterī 126/29
ḫ.-i fāsidī 56/7
ḫ.-i germ ü serd ḳıl- 126/6
ḫ. ḳıl- 84/4
ḫ.+imdin 27/5
ḫ.+iñ͡gdin 8/51, 237/92
[=17]

ḫayālet (A) göze görünen hayal, karaltı, görüntü
ḫ. 236/78
[=1]

ḥayāt (A) hayat
ḥ. 81/89, 193/71
ḥ.-ı cāvidān 167/6
ḥ. ḳıl- 73/22
ḥ. tap- 57/84
ḥ.+ı 81/90, 107/2
ḥ.+ını 228/10
[=8]

Ḥaydar (k.a) Hz. Ali
Ḥ. 9/4, 44/9
Ḥ.+dın 44/46
Ḥ.+dur 17/16
Ḥ.+ı 1/41
Ḥ.+nı 44/35
[=6]

Ḥaydar-ı kerrār (k.a) Hz. Ali, savaşta döne döne düşmana saldıran; Hz. Ali'nin lakabı
Ḥ. 44/33
Ḥ.+ġa 1/34
[=2]

ḥayf (A) haksızlık, cevir, zulüm; vah, yazık ki, heyhat

h. 5/12, 7/5, 7/5, 41/18, 88/41, 90/28, 97/61, 119/41, 119/68, 141/12, 141/15, 141/141, 184/9, 194/4, 235/8, 243/61
ḥ. bol- 46/15
ḥ. ḳıl- 89/31
ḥ.+men 111/16, 112/3, 112/3
[=21]
ḥāyil (A) engel, mani
ḥ. bol- 137/5
[=1]
ḫayl (A) zümre, takım, güruh
ḫ. 130/4, 197/4, 236/62
ḫ.-i aṣḥāb 187/5
ḫ.-i mürīd 103/1
ḫ.-i sipāh 171/35
ḫ. ü ḥaşem 178/64
ḫ.+ide 197/10
ḫ.+im 150/18
[=9]
ḫayr (A) iyi, faydalı, yarar
ḫ. 88/37, 91/25, 135/3, 148/7
ḫ. u ʿibādet 101/3
ḫ. u iḥsān eyle- 164/4
ḫ. u saḫāvetler ḳıl- 73/38
ḫ. u şer 1/10, 45/50, 124/67, 148/5
ḫ.+ge 89/35, 91/4, 91/8
ḫ.+ı 41/19, 135/6
ḫ.+ıñg 45/27
ḫ.+lar 88/36
ḫ.+nı 89/36, 94/5
[=20]
ḥayrān (A) hayran
ḥ. 5/2, 87/2
ḥ. bol- 237/35
ḥ. ḳal- 63/6
ḥ. ḳıl- 157/5
ḥ.+mu-sen 62/5
[=6]
ḥayranlıġ (A+T) hayranlık
ḥ.+ıñg 30/13
[=1]
ḥayranlik (A+T) hayranlık
ḥ. irür 57/94
[=1]
ḫayrāt (A) hayırlı işler, iyilikler
ḫ.+nı 13/14
[=1]
ḥayret (A) hayret
ḥ. 57/94, 186/100
ḥ.+i 124/44
[=3]
Ḫayru'l-Beşer (A) insanların en hayırlısı; Hz. Muhammet
Ḫ. 13/14, 20/28, 91/26, 91/40, 166/25, 215/21, 215/22, 218/39, 223/6, 230/8, 236/29
[=11]
Ḫayru'n-Nisā (A) kadınların en hayırlısı; Hz. Fatıma
Ḫ. 127/40
Ḫ.+nı 209/5
[=2]
ḥayvān (A) canlı; canlılık; ahmak adam; hayvan
ḥ. 14/26, 64/23, 207/32
ḥ. idim 119/58
ḥ. iken 65/6
ḥ.+dadur 234/42
ḥ.+sen 64/22
[=7]
ḥayvānī (A) hayvana ait, hayvanla ilgili
ḥ. 233/15, 234/42, 234/43
ḥ.+ge 192/17
[=4]
ḥayye (A) yılan
ḥ. 63/4
ḥ.+ni 63/7
[=2]
ḫazān (F) sonbahar, güz
ḫ. 88/16, 140/19, 153/4
ḫ. eyle- 88/4
[=4]
ḫazānī (F) sonbahara ait, sonbaharla ilgili
ḫ. bol- 57/9
[=1]
ḫazānlik (F+T) hazanlık

ḫ. 38/16
[=1]
ḫazāyin (A) hazineler
ḫ.-i ḥaḳīḳat 43/18
ḫ.+din 141/154
ḫ.+lerni 186/83
[=3]
ḫazāyinhā (A+F) hazineler
ḫ.-yı ʿālem 238/9
[=1]
ḫazāyīnī (A+F) hazinelik
ḫ. iken 172/17
[=1]
ḥaẕer (A) sakınma, kaçınma, korunma
ḥ. ḳıl- 18/3, 81/83
ḥ.+ni 10/10, 226/39
[=4]
ḥāẕıḳ (A) işinin ehli, usta
ḥ. 50/62, 141/131
ḥ.-ı dūr-endīş 119/32
ḥ.-ı vaḳt 23/18
[=4]
ḥāẕıḳlıġ (A+T) ustalık, uzmanlık
ḥ.+ın 60/2
[=1]
ḥāżır (A) huzurda, meydanda, göz önünde
ḥ. 8/7, 46/10, 134/15, 193/20, 233/10, 242/36
ḥ. bil- 56/13
ḥ. bol- 12/29, 45/22, 163/5, 178/79, 214/4
ḥ. irdi 12/25, 36/15, 42/11, 133/3
ḥ. it- 39/4
ḥ. ḳıl- 39/7
ḥ. u ġāyib 41/30
ḥ. u nāẓır 134/14
ḥ.+am 242/31
ḥ.+dur 168/5
ḥ.+ı 199/69
ḥ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 50/12, 127/21, 180/9
[=26]
ḥāżırīn (A) hazırlar
ḥ. u ġāyibīn 44/23
[=1]
ḥazīn (F) hüzünlü, gamlı
ḥ. ü lāġarī bol- 240/14
[=1]
ḫazīne (A) hazine
ḫ. 44/34
ḫ.+men 145/17
ḫ.+n͡gdin 125/4
[=3]
ḥażret (A) saygı ifade etmek için büyüklere verilen ünvan
ḥ. 67/12, 79/6, 79/16, 82/50, 83/4, 105/9, 131/28
ḥ.+din 45/30
ḥ.+ke 78/4
[=9]
Ḥażret-i Ādem (k.a) ilk insan, ilk peygamber, bütün insanlığın babası
Ḥ. 129/5, 205/44
[=2]
Ḥażret-i Ġaffār (öz.a) Allah, günahları affedici
Ḥ. 111/7
[=1]
Ḥażret-i İdrīs (k.a) Hazreti İdris Peygamber
Ḥ.+ni 206/1
[=1]
Ḥażret-i ʿĪsā (k.a) Hazreti İsa Peygamber
Ḥ. 114/4
[=1]
Ḥażret-i Īzid (öz.a) Allah
Ḥ. 163/30
[=1]
Ḥażret-i Mūsā (k.a) Hazreti Musa Peygamber
Ḥ. 66/48
Ḥ. ü nūrānī ḳadīm 63/1
[=2]
Ḥażret-i Nūʿmān (k.a) Hanefilik mezhebinin kurucusu, İmam-ı Azam olarak bilinir.
Ḥ. 82/39

[=1]
Ḥażret-i ‹Oṡmān (k.a) Dört halifeden biri, Hazreti Osman
Ḥ. 186/19
[=1]
Ḥażret-i Yūsuf (k.a) Yakup Peygamber'in oğlu, Yusuf u Züleyha Kıssası'nın erkek kahramanı, Kuran'da adı geçmektedir.
Ḥ.+ke 186/22
[=1]
he (A) Arap alfabesinin yirmi altıncı harfi
h. 62/46
[=1]
hecr (A) ayrılma, terketme, ayrılık
h. 87/10
[=1]
hedye (A) hediye, armağan
h.+i 106/47, 39/75
h.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 135/21, 157/30, 165/30, 165/38, 240/26
[=7]
hef-deh (F) on yedi
h. 218/12
[=1]
heft (F) yedi
h. 90/27, 90/31, 157/32, 165/29, 186/22, 198/48
[=6]
heft-ād (F) yetmiş
h. 1/47, 29/2, 42/21, 50/15, 56/18, 90/30, 120/22, 150/8, 162/6, 207/63, 226/83
h. u heşt-ād 89/51
h.+ge 8/8
[=13]
heft-ād-sāle (F) yetmiş yıllık, yetmiş yaşında
h. 110/14
h.+men 20/5
h.+ni 186/6
[=3]
heft-ād u dü (F) yetmiş iki
h. 222/4
[=1]
heft-ād u dü millet (F+A) yetmiş iki millet
h. 17/15
h.+ni 16/21
[=2]
heft-āsmān (F) yedi kat gök
h. 7/2, 133/26, 197/41, 207/43
h.+dur 241/85
[=5]
heft-cehennem (F+A) yedi kat cehennem
h. 178/95
[=1]
heft-deryā (F) yedi derya, yedi deniz
h. 49/21
h.+nı 204/28
[=2]
hefte (F) yedi gün, hafta
h. 184/52, 207/56, 243/34
[=3]
heft-endām (F) yedi organ: baş, göğüs, karın, iki el, iki ayak
h.+ı 171/41
[=1]
heft-gerdūn (F) yedi felek, yedi sema
h. 242/68
[=1]
heft-hezār u heft-ṣad(F) yedi bin yedi yüz
h. 141/150
[=1]
heft-iḳlīm (F) yedi iklim, Batlamyos'un ayırdığı dünyanın yedi bölgesi
h.+ni 42/36
[=1]
heft-lek (F) yedi yüz bin
h. 32/30
[=1]
heft-ṣad (F) yedi yüz
h. 114/8, 141/150, 198/48
[=3]
heft-sāle (F) yedi yıllık, yedi başında
h. 11/9, 149/1
h. vü deh-sāle idim 110/16
[=3]

heft-ten (F) yedi beden, yedi kişi, yediler
h. 198/1, 198/46
h.+ga 198/43, 198/48
[=4]
heftüm (F) yedinci
h. 170/8, 199/32
[=2]
heftüm-āsmān (F) yedinci kat sema
h. 146/21, 172/22
[=2]
heftümīn (F) yedinci
h. 49/28
[=1]
heftüm-ṭabaḳ (F+A) yedinci tabaka, yedinci kat
h. 171/45
[=1]
helā (F) ey, hey
h. 48/51
[=1]
helāk (A) mahvolma, ölme, harcanma
h. 62/50, 89/17
h. bol- 52/12, 212/24, 229/4
h. eyle- 186/5
h. ḳıl- 58/1, 106/54
h.+in͡ge 8/34
[=9]
ḥelāl (A) helal, haram olmayan
ḥ. 32/16, 82/16, 82/21, 110/20, 125/4, 180/25, 235/13, 239/3
ḥ. bol- 82/19, 148/16
[=10]
hellā (< A. helā) hela, tuvalet
h. 228/5
[=1]
hem (F) hem
h. 1/14, 1/24, 1/24, 1/32, 1/57, 1/71, 1/71, 1/85, 2/11, 2/12, 3/8, 3/11, 3/11, 3/19, 3/24, 3/57, 4/5, 4/5, 8/3, 8/3, 8/30, 8/69, 11/15, 11/17, 11/26, 11/41, 11/43, 11/48, 11/54, 11/57, 12/9, 12/16, 14/16, 14/29, 14/29, 15/16, 15/16, 15/16, 15/19, 15/24, 15/40, 15/40, 15/41, 15/41, 16/13, 16/13, 16/16, 17/7, 18/12, 18/12, 18/20, 18/21, 18/29, 18/34, 20/11, 20/45, 22/3, 23/3, 23/8, 23/15, 23/17, 23/21, 23/56, 24/16, 24/16, 27/2, 27/5, 27/11, 27/18, 27/18, 32/20, 32/34, 33/11, 33/11, 35/19, 35/21, 35/49, 35/49, 35/52, 39/29, 39/37, 39/49, 39/49, 39/51, 39/51, 40/4, 40/6, 40/18, 40/23, 41/5, 41/6, 41/9, 41/20, 41/26, 44/20, 44/43, 45/20, 45/33, 47/8, 47/15, 48/2, 48/3, 48/4, 48/39, 48/44, 48/45, 48/45, 48/69, 48/73, 49/7, 49/24, 49/24, 50/5, 50/7, 50/16, 50/21, 50/21, 50/49, 50/62, 52/5, 53/11, 53/12, 53/17, 54/1, 54/18, 54/22, 56/13, 56/13, 56/13, 56/13, 57/6, 57/15, 57/15, 57/17, 57/17, 57/18, 57/18, 57/20, 57/26, 57/32, 57/39, 57/73, 57/88, 58/24, 58/65, 58/66, 59/4, 59/5, 59/5, 59/18, 59/28, 60/15, 60/15, 60/23, 61/6, 61/6, 61/6, 62/8, 62/34, 62/51, 62/54, 62/54, 63/11, 64/9, 64/14, 66/16, 66/18, 66/21, 66/25, 66/50, 67/13, 67/13, 69/15, 69/15, 69/21, 69/34, 69/34, 69/48, 69/48, 69/49, 69/69, 69/71, 69/93, 69/101, 69/111, 69/111, 69/112, 69/112, 69/112, 69/117, 70/6, 70/7, 70/13, 71/2, 71/15, 73/4, 73/26, 73/63, 73/63, 77/3, 77/8, 77/14, 77/14, 79/4, 79/4, 80/1, 80/5, 80/14, 81/7, 81/17, 81/23, 81/30, 81/30, 81/40, 81/45, 81/46, 81/46, 81/69, 81/81, 81/120, 81/123, 81/128, 82/7, 88/14, 88/33, 89/26, 89/70, 90/3, 90/3, 90/8, 90/31, 91/8, 91/29, 91/35, 91/38, 91/43, 92/34, 92/39, 96/2, 97/10, 97/10, 97/29, 97/30, 97/30, 97/39, 97/58, 99/16, 99/19, 102/5, 102/7, 103/5, 103/19, 104/5, 104/5, 104/19, 105/27, 105/27, 105/31, 106/4, 106/19, 106/22, 106/23, 106/32, 106/33, 106/88, 110/23, 110/27, 110/36, 110/38, 110/38, 112/26, 112/28, 112/29, 113/10, 113/24, 117/12, 117/14, 117/14, 117/15, 117/16, 117/16, 118/5, 118/5, 119/6, 119/50, 119/50, 119/53, 119/62, 119/80, 119/80, 120/35,

h.+din 32/12, 51/16, 107/8, 119/1, 146/10, 180/3, 241/61
h.+ge 126/12, 143/2, 165/43, 233/15, 242/72
h.+mizge 186/61
h.+ni 2/13, 6/8, 6/16, 20/7, 27/37, 29/4, 29/4, 29/5, 29/6, 51/13, 100/1, 116/3, 116/6, 127/12, 139/5, 142/8, 178/99, 187/2, 201/7, 201/9, 205/24, 222/3, 243/67
h.+si 8/70, 57/77, 106/92, 111/18, 141/77, 204/3, 227/24, 237/51
h.+sidin 33/4
[=200]

hemec (F) sivrisineğe benzer küçük bir böcek; şaşkın
h. 155/3
h.+ni 37/7
[=2]

hem-ḫ̮āne (F) ev arkadaşı
h. bol- 23/41
[=1]

hemīşe (F) dayima, her zaman
h. 6/11, 11/6, 17/5, 21/4, 23/20, 46/1, 46/2, 46/4, 46/13, 56/4, 62/10, 81/90, 94/9, 106/85, 134/26, 152/7, 191/26, 215/44, 226/111, 227/58, 234/17, 236/38
[=22]

hem-ḳalıb (F+A) kalıbı aynı, görüntüsü bir
h.+du-sen 103/11
[=1]

hem-ḳarīn (F+A) aynı yakınlıkta
h.-i meslek-i şeyṭān 14/3
[=1]

hem-kāse (F) kadehleri bir olan, çanak arkadaşı
h. bol- 140/16
h.+dür 141/110
[=2]

hem-kelām (F+A) sözleri bir olan
h. 27/61
[=1]

hem-merd (F) kişinin benzeri, aynısı
h.+in͡g 8/28
[=1]

hem-nefes (F+A) nefesi bir olan, aynı havayı teneffüs eden, arkadaş
h. 113/24, 243/27
h.+i 107/1, 209/4
[=4]

hem-nişīn (F) beraber oturup kalkan, yakın arkadaş
h. 27/38, 30/26, 149/25, 162/2, 171/10, 172/14, 197/20, 198/13
h. bol- 103/25, 135/27
h.-i bed 140/17, 183/2, 184/63
h.-i dil 80/13
h.-i rūḥ-ı ʿĪsā bol- 159/4
h.-i vezīr 191/1
h. imes 73/8
h.+ġa 227/50
h.+i 140/10
h.+ler 141/28
h.+lerdin 140/11
[=21]

hem-rāh (F) yoldaş, yol arkadaşı
h. 74/19, 78/16, 105/34, 129/2, 216/1
h. bol- 159/8, 169/11
h. eyle- 97/55
h.-ı ʿazā vü toy 184/31
h.-ı daġal 161/3
h.-ı kül 60/15
h.-ı men 90/22, 236/64
h.-ı pīr bol- 81/26
h.-ı sālār-ı yaḳīn 233/3
h. idi 163/3, 184/23, 186/57
h.+dın 184/57
h.+ı 141/12, 184/55
h.+ıdın 233/8
h.+ım’em (<hem-rāhım hem) 133/10
h.+ını 226/27
h.+in͡g imem 226/33
h.+ke 53/26
h.+men 65/34
[=27]

hem-rāz (F) sır arkadaşı, yakın arkadaş
h. bol- 63/30
h.-ı dūnān-ı zebān bol- 69/98
h.+sen 64/3

[=3]
hem-reh (F) yoldaş, yol arkadaşı
h. 204/42
h. bol- 198/8
h.-i ker 74/7
h.+i 1/69
h.+imni 80/7
[=5]
hem-reng (F) bir renkte, rengi bir
h.-i ḫāk bol- 242/85
h.-i zemīn 242/9
h.-i zemīn eyle- 233/5
[=3]
hem-sāye (F) komşu
h. 12/18
h.-i bed 234/3
h.-i mūr-ı dīger 137/4
h.-i şeyḫ-i zamān 234/47
h.+dür 166/24
h.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 111/28
h.+miz 234/32
h.+sen 90/36
h.+si 120/26, 243/66
[=10]
hem-sefer (F+A) yol arkadaşı, yoldaş
h. 100/6, 242/56
h. bol- 70/4, 89/3, 117/22, 141/163, 143/1, 148/22, 226/4
[=9]
hem-seferlik (F+A+T)yol arkadaşlığı
h. ḳıl- 129/2
[=1]
hem-sefersiz (F+A+T) yoldaşsız
h. 118/7
[=1]
hem-seng (F) bir tartıda, bir ölçüde
h.+dür 141/172
[=1]
hem-ser (F) arkadaş, kafadar
h.+i 149/19, 178/61, 236/5
[=3]
hem-seyr (F+A) birlikte gezen, arkadaş
h.+dür 72/7
[=1]
hem-ṣoḥbet (F+A) sohbet arkadaşı
h. 163/26
h.-i bed-rīv 23/41
h.+īni (ī: Farsça birlik ya'sı) 80/27
[=3]
hem-süḫan (F) sözü bir olan, arkadaş
h. bol- 69/5
[=1]
hem-şīr (F) sütleri bir olan, kardeş
h.+men 242/74
[=1]
hem-şīre (F) kız kardeş
h.+dür 89/55
h.+sen 50/39
h.+si 151/1
[=3]
hem-vār (F) düz yer, uygun yer; dayima
h. eyle- 56/17
h. ḳıl- 186/99
h.+dur 12/32
[=3]
hem-vaṭan (F+A) vatanı bir olan, hemşeri
h. 91/10
[=1]
hem-zebān (F) dilleri bir olan, aynı dili konuşan
h. bol- 141/162, 142/2, 142/4
h.-ı aḳrabāyī 39/1
h.+lar 41/11
[=5]
hem-zemherīr (F) kışı bir olan
h. 18/7
[=1]
hem-zemīn (F) aynı seviyede olan
h. ü āsmān 30/21
[=1]
heng (F) güç, kuvvet; ağırlık, vakar
h. eyle- 190/24
h.+i 237/76
[=2]
hengām (F) zaman, çağ, sıra, mevsim
h. 80/30
h.-ı ḫurūş 193/15
[=2]

hengāme (F) kavga, gürültü
h. 74/11
h.+ler 33/4
h.+si 49/8, 112/35
[=4]
hengāmī (F) bir mevsim yaşayabilen nesne
h. 241/53
[=1]
henüz (F) şimdiye kadar, daha, hâlâ, ancak
h. 5/6, 6/10, 27/9, 39/12, 46/14, 81/123, 89/52, 156/21, 178/102, 193/66, 213/5
h.+em 42/25, 81/101, 167/8, 171/7, 243/60
[=16]
her (F) hep, bütün, her
h. 1/4, 1/5, 1/9, 1/9, 1/15, 1/33, 1/37, 1/48, 1/65, 1/94, 2/12, 3/31, 3/52, 3/53, 4/11, 5/5, 5/5, 7/9, 7/10, 8/27, 10/10, 11/3, 11/16, 11/19, 11/21, 11/25, 11/47, 13/6, 13/9, 13/14, 14/6, 14/9, 14/11, 14/19, 17/3, 17/9, 17/11, 17/15, 17/16, 17/18, 18/18, 18/34, 18/37, 19/5, 19/9, 20/3, 20/19, 20/20, 20/22, 20/26, 20/28, 22/10, 22/13, 23/32, 23/35, 23/36, 23/43, 23/51, 23/59, 23/59, 24/9, 25/2, 25/6, 25/9, 25/10, 26/3, 26/6, 26/13, 27/20, 27/40, 27/40, 27/47, 27/66, 28/7, 29/14, 30/12, 30/18, 31/15, 31/26, 31/26, 31/29, 31/35, 33/1, 33/6, 33/13, 35/39, 35/55, 35/62, 35/64, 35/66, 38/7, 38/8, 39/37, 39/43, 39/47, 39/65, 39/65, 39/67, 39/74, 44/20, 46/2, 46/16, 47/3, 47/4, 47/8, 48/74, 49/8, 49/18, 49/18, 49/20, 49/25, 49/28, 50/23, 50/29, 50/29, 50/31, 50/35, 50/36, 50/47, 50/50, 50/51, 50/66, 51/1, 51/8, 51/14, 52/4, 52/20, 54/21, 54/23, 55/5, 56/11, 57/2, 57/3, 57/14, 57/28, 57/29, 57/42, 57/45, 57/45, 57/53, 57/85, 57/93, 58/31, 58/31, 58/32, 58/57, 58/60, 58/61, 58/63, 59/30, 60/8, 60/11, 60/19, 60/26, 60/31, 60/33, 61/11, 62/4, 62/11, 62/16, 62/17, 62/18, 62/20, 62/49, 62/53, 63/21, 63/24, 63/27, 63/28, 65/8, 65/21, 65/32, 65/40, 65/41, 66/11, 66/14, 66/51, 66/52, 69/30, 69/42, 69/57, 69/73, 69/76, 69/86, 69/90, 69/96, 71/4, 71/14, 73/4, 73/23, 73/32, 73/42, 73/45, 73/55, 73/57, 73/70, 74/16, 75/5, 76/29, 77/8, 77/15, 79/11, 79/14, 79/20, 79/22, 80/11, 80/11, 80/16, 80/26, 80/40, 81/4, 81/4, 81/23, 81/37, 81/42, 81/77, 81/78, 81/87, 81/124, 81/126, 81/129, 82/12, 82/48, 82/50, 83/8, 83/9, 84/6, 88/7, 89/8, 89/43, 89/50, 89/50, 90/18, 90/40, 90/41, 91/3, 91/24, 91/36, 91/43, 93/12, 93/16, 93/18, 96/4, 97/35, 97/53, 97/63, 97/71, 99/8, 99/24, 103/6, 103/23, 103/28, 105/2, 105/10, 105/11, 105/31, 105/32, 105/36, 105/45, 106/7, 106/80, 110/6, 111/23, 111/28, 112/23, 112/24, 112/25, 112/26, 112/27, 112/31, 112/47, 112/52, 113/16, 113/27, 113/33, 113/34, 117/3, 117/6, 117/7, 117/11, 117/12, 117/18, 117/27, 118/22, 118/25, 119/33, 119/70, 119/92, 122/3, 122/6, 124/17, 124/31, 124/36, 124/65, 124/69, 125/1, 125/6, 125/29, 125/34, 126/2, 126/8, 126/37, 127/28, 127/33, 127/40, 127/41, 131/7, 131/28, 131/38, 131/39, 132/11, 132/12, 133/19, 134/14, 135/22, 135/24, 136/14, 138/5, 138/10, 140/11, 140/18, 141/59, 141/74, 141/75, 141/76, 141/97, 141/107, 141/110, 141/127, 141/155, 141/162, 142/1, 142/7, 142/9, 143/5, 145/11, 145/15, 145/22, 145/27, 146/10, 146/15, 146/16, 149/10, 149/28, 151/3, 151/5, 151/21, 151/27, 152/1, 152/1, 155/2, 156/22, 157/54, 157/58, 157/59, 158/5, 158/23, 162/4, 162/7, 162/14, 162/14, 162/16, 162/17, 162/40, 162/41, 163/15, 163/17, 163/24, 163/25, 163/26, 163/27, 163/28, 164/10, 165/36, 166/30, 167/1, 168/1, 168/2, 168/5, 169/7, 169/9, 170/2, 170/3, 170/39, 171/17, 171/30, 172/4, 172/5,

[=4]
her küdām (F) her biri
k. 113/16
[=1]
herre heyt zihne dolan anlamsız yansıma sözler
h. herre heyt 110/6
[=1]
hest (F) varlık, var oluş, hayat
h.+iñ͡gni 58/68
h.+men 48/65
[=2]
hestī (F) varlık, var olma, mevcudiyet
h. 69/77, 79/19
h.-i ʿārif 30/5
h.+ge 170/30
[=4]
hestlik (F+T) varlık, var olma
h. 48/65
h.+ler 164/8
h.+ni 48/66, 220/29
[=4]
hestlıġ (F+T) varlık, var olma
h.+ıñ͡g 232/10
[=1]
heşt (F) sekiz
h. 33/7
[=1]
heşt-ād (F) seksen
h.+ıñ͡gnı 89/51
[=1]
heşt-cennet (F+A) sekiz cennet
h. 42/16, 178/95
h.+din 206/13
h.+dür 222/7
h.+ke 27/14
[=5]
hevā (A) heves, istek, arzu
h. 6/3, 51/7, 58/71, 59/25, 104/5, 104/6, 117/16, 118/5, 176/8, 178/43, 204/33, 205/26
h. vü şehvet 106/87
h.-yı naḫvet 229/4
h.-yı şehvet 107/4
h.+dın 227/61, 233/12
h.+ge 100/7
h.+sı 152/2
[=19]
hevādār (F) havadar, etrafı açık; yar, dost
h.-ı cihān 226/37
[=1]
hevā'ī (A) nefsanî isteklerle ilgili
h.+din 227/31
[=1]
hevayī (A) nefsine düşkün; havaya mensup, havada bulunan
h. 59/25, 60/9, 118/2
[=3]
heves (A) arzu, istek
h. 152/8, 190/21, 190/30
h. bol- 76/17
h. eyle- 166/1
h. it- 85/6
h. ḳıl- 80/17, 166/17
[=8]
hevl (A) korku
h. 50/15
[=1]
hey ey, hey! (seslenme edatı)
h. 4/5, 4/5, 141/86
[=3]
heyde- sürüp akın etmek
h.-gen 228/1
[=1]
heyūlāyī (F) heyulaya ait, maddî; zihinde tasarlanan şeyle ilgili
h. irür 119/93
[=1]
hezār (F) bin
h. 6/7, 46/9, 101/2, 101/6, 102/7, 175/1, 227/54
[=7]
hezārān (F) binler
h. 23/38, 33/12, 45/27, 63/26, 151/23, 176/8, 199/66, 222/7, 243/9
[=9]
hezl (F) eğlence, şaka, alay, latife
h. 106/18, 106/19
h.-i beşer 106/20
h.-i Ḥavvā 106/21
h.+din 106/23
h.+ni 106/24
[=6]

ḥıfẓ (A) saklama, ezberleme
ḥ.-ı beden 210/3
[=1]
ḫırāmān (F) salınarak yürüyen; salınarak
ḫ. 87/4
[=1]
ḫıred (F) akıl, us
ḫ. 106/31, 178/103, 197/5
[=3]
ḫıredmend (F) akıllı, anlayışlı
ḫ. 141/36
[=1]
ḫıredsiz (F+T) akılsız, anlayışsız
ḫ. 42/20
[=1]
ḫırḳa (A) hırka
ḫ.-i pāk-i uşondaḳ 51/9
ḫ.-i peşmīne 213/23
ḫ. vü seccāde 42/38
ḫ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 31/21
[=4]
ḫırḳa-pūş (F) hırka giyen fakir, derviş
ḫ. 178/28
[=1]
ḥırṣ (A) öfke, azgınlık; sonu gelmeyen arzu
ḥ. 33/4, 65/17, 146/3, 146/9, 178/43
ḥ.-ı bī-mār 15/19
ḥ.-ı Ḳārūn 32/31
ḥ. u hevā 58/71, 117/16
ḥ. u ḫūk 92/6, 197/13
ḥ. u naḫvet 11/68
ḥ.+dur 174/8
ḥ.+ı 15/8
ḥ.+ıdın 158/4
ḥ.+ke 105/45
ḥ.+ları 89/21, 89/21
ḥ.+nı 89/45
[=19]
ḫırs (F) ayı
ḫ. 155/1, 155/7, 155/27
ḫ.+ge 155/10
ḫ.+ıge 155/8
ḫ.+ımız 155/14
ḫ.+nı 155/4, 155/6, 155/11, 155/24
[=10]
ḫırs-bān (F) ayı oynatan, ayı oynatıcısı
ḫ. 155/26, 155/29
ḫ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 155/1
[=3]
ḥıṣn (A) sağlam, sarp
ḥ. u ḥaṣīn 236/19
[=1]
ḫışm (F) kızgınlık, öfke
ḫ. 58/51, 165/15
ḫ.-ı bed 94/4
ḫ.-ı şeh 135/12
ḫ. u ḳahr 234/13
ḫ.+ıdın 39/44
ḫ.+nı 15/30
[=7]
ḫışmter (F) çok öfkeli, çok kızgın
ḫ. 214/14
[=1]
ḫışt (F) kerpiç, tuğla
ḫ.-ı ḳumār 193/30
ḫ.-ı sengīn 236/1
ḫ.-ı ṭılā 156/32, 156/46
ḫ.-ı zer 156/37
ḫ. u ḫas 236/86
ḫ.+ke 156/37
ḫ.+nı 156/33
[=8]
ḫıyānet (A) hainlik; vefasız, hain; güveni kötüye kullanmış
ḫ. 143/4
ḫ. ḳıl- 92/38
[=2]
ḫıyre (F) kamaşık, donuk, fersiz
ḫ. 76/12, 134/3
ḫ. bol- 15/24, 22/15, 88/21, 89/47, 205/29, 205/12
ḫ.-i bī-imtiyāz irdi 76/14
ḫ. ḳıl- 210/6

ḫ.+dür 88/13
[=11]
ḫıyrelik (F+T) donukluk, kamaşıklık
ḫ.+din 150/11
[=1]
ḫıyre-ser (F) sersem, alık
ḫ. 200/6
[=1]
Ḫıż(ı)r (ö.i) İçenlere ölmezlik veren âb-ı hayatı içmiş bulunan ve kul sıkıştığı zaman imdadına yetişmekle meşhur olan peygamber
Ḫ. 66/49, 66/50, 70/2, 70/3, 70/4, 70/6, 70/12, 89/3, 89/5, 89/10, 124/21, 167/6, 172/33, 215/11, 243/39
Ḫ.-ı tamām 66/50
Ḫ.-ı vaḳt 25/17, 89/69, 242/72
Ḫ.-ı zamān 70/8
Ḫ. irdi 20/27
Ḫ. u İlyās 162/26, 162/54
Ḫ.+ge 66/49, 89/4
Ḫ.+ını 66/48
Ḫ.+nı 70/1
[=27]
ḥibbān (A) sevgililer
Ḥ.-ı men 242/24
[=1]
ḥicāb (A) utanma; perde
ḥ. 59/18, 65/14, 67/19, 81/67, 81/67, 81/68, 81/99, 126/34, 170/15, 220/22
ḥ. bol- 69/38
ḥ.-ı rāh 238/1
ḥ.-ı rāh-ı resm 2/2
ḥ.-ı saḫt 82/27
ḥ.-ı vaṣl 66/43
ḥ. irdi 164/7
ḥ.+ım 82/26
ḥ.+ım bol- 236/82
ḥ.+ıñg 112/25, 238/6
ḥ.+ıñgdur 112/24
[=21]
hīç (F) hiç, yok denecek kadar az
h. 4/4, 5/4, 5/6, 12/12, 13/9, 15/33, 16/4, 18/13, 20/5, 20/47, 21/16, 26/8, 27/3, 27/8, 27/57, 34/10, 35/6, 35/43, 45/14, 45/39, 48/72, 50/34, 50/56, 50/63, 53/21, 54/11, 54/16, 58/15, 59/11, 59/13, 59/24, 60/3, 60/16, 60/16, 62/17, 62/56, 65/7, 67/10, 69/19, 69/29, 69/63, 69/86, 73/51, 78/16, 79/13, 80/8, 80/23, 81/33, 81/76, 81/77, 82/47, 88/3, 89/32, 93/16, 97/8, 97/70, 104/23, 105/40, 110/25, 111/10, 112/38, 113/15, 119/11, 119/91, 124/66, 126/3, 128/1, 134/2, 134/2, 135/28, 138/9, 141/19, 141/149, 141/168, 143/4, 146/24, 148/4, 148/23, 149/29, 151/6, 156/10, 162/34, 162/34, 172/5, 172/33, 173/32, 174/9, 178/107, 186/25, 190/6, 190/44, 191/18, 193/29, 193/37, 197/10, 198/36, 201/4, 204/34, 205/20, 211/3, 212/24, 214/8, 214/12, 216/5, 217/3, 218/24, 218/24, 218/40, 220/18, 221/18, 224/16, 225/34, 225/43, 226/15, 226/38, 226/71, 227/4, 227/6, 227/6, 228/8, 230/1, 230/9, 231/8, 232/3, 232/6, 233/4, 234/41, 235/3, 236/15, 236/20, 236/21, 236/75, 237/34, 237/77, 240/15, 240/16, 241/59, 241/66, 242/83, 243/38, 243/54, 243/56, 243/64
h. iken 199/42
h. kim 69/36, 99/10, 129/4, 142/6, 145/7, 146/18, 146/19, 157/49, 169/5, 193/55, 199/33, 205/3, 212/26, 215/25, 217/10, 217/15, 222/4
h.+dür 44/17, 113/20
[=163]
hidāyet (A) hidayet, doğruluk
h. 51/8, 134/2, 179/38, 182/8, 226/42, 238/11
h. eyle- 41/27
h. ḳıl- 2/10, 186/80, 199/51
h.+din 135/18
h.+iñge 115/9
[=12]
ḥikāyet (A) hikaye; anlatma, masal; olmuş bir hadise
ḥ. 55/5, 82/23, 184/1
ḥ. ḳıl- 178/96

ḥ.+ler ḳıl- 1/3, 177/5
[=6]
ḥikmet (A) hikmet
ḥ. 24/5, 70/10
ḥ.-i kāmil-i Ḫudā-yı gayb-dān 1/49
ḥ.+i 207/26
ḥ.+idür 50/52
[=5]
ḥikmethā (A+F) hikmetler
ḥ. 225/23
[=1]
ḫilāf (A) karşı, zıt; yalan
ḫ. 14/17, 34/7, 35/25, 111/21, 117/24, 124/41, 141/8
ḫ.-ı nefs ḳıl- 151/28
ḫ.-ı şerʿ 77/7
ḫ. ḳıl- 126/2
[=10]
hilāl (A) yeni ay, hilal
h. it- 133/13
[=1]
ḫilʿat (A) süslü elbise, kaftan
ḫ. bol- 2/12
ḫ.-i pāk 11/51
ḫ.+ı 241/78
[=3]
ḥīle (A) oyun, aldatma
ḥ. 44/31, 217/18, 217/19, 217/24
ḥ.-i mūşī irür 217/19
ḥ. ḳıl- 217/22, 217/24
ḥ.+ler 106/26
ḥ.+si 177/7
[=9]
ḥīleger (A+F) hileci, hilekar
ḥ. 186/58, 217/20, 240/35, 240/35
ḥ.+din 217/20
ḥ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 180/1
[=6]
ḥīle-sāz (A+F) hileci, düzenci, oyuncu
ḥ. 177/6
ḥ. bol- 156/16
[=2]
ḥilm (A) insanın tabiatında olan yavaşlık
ḥ.-i pāk 193/37
ḥ.+imdin 110/33
ḥ.+ni 214/10
[=3]
himmet (A) gayret, emek, çabalama; yüksek irade; ermiş kimsenin tesiri
h. 13/4, 31/29, 37/9, 45/2, 46/11, 66/44, 66/44, 80/17, 81/128, 142/3, 157/34, 158/16, 163/26, 166/10, 168/6, 172/13, 193/20, 193/21, 212/16, 226/42, 236/74, 237/10, 237/21, 241/12, 241/61
h. bol- 163/27
h. eyle- 164/11
h.-i ʿālī 144/5, 153/5, 170/34
h.-i ʿālī-i şeyḥ-i muḫteşem 193/87
h.-i berī 182/4
h.-i derkār 137/15
h.-i mūrī 137/12
h.-i şeyḫ 197/28
h.+din 5/15, 53/11
h.+din kemer ḳıl- 23/7
h.+dür 91/33
h.+ġa 242/70
h.+ge 88/45
h.+i 49/6, 98/6, 106/57, 124/40, 141/5, 148/13, 151/14, 159/4, 162/27, 162/58, 166/31, 192/13, 193/5, 198/47, 225/13, 225/41, 241/24, 241/75
h.+idin 6/15, 150/22
h.+idindür 2/16, 208/6, 209/1
h.+im 48/54, 184/32, 242/32, 242/73
h.+in 1/36
h.+in͡g 30/2, 141/51, 162/36, 166/26, 193/16, 193/18, 226/81, 226/81
h.+in͡g bol- 162/60
h.+in͡gni 10/4, 116/1, 193/17, 238/9
h.+ini 35/16

h.+ke 2/2, 25/13, 31/4, 44/37, 54/5, 98/6, 121/6, 121/8, 227/67, 237/60
h.+ni 2/1, 41/28, 154/3, 162/57, 193/18
[=98]
himmet-bülend (A+F) yüksek himmetli, yüce himmetli
h. 236/38
h.-i rūzgār 157/38
h.+ni 35/57
[=3]
himmetlig (A+T) himmetli, gayretli
h. 14/13, 35/2
[=2]
himmet-perest (A+F) himmete düşkün
h. 163/23, 164/9
h.+lerni 148/20
[=3]
Hind (A) Hindistan; Hintli
h. 165/24, 226/34
[=2]
Hindū (A) Hintli
h. ḳıl- 207/37
h.+lar 215/29
[=2]
Hindū-beçe (F) Hintli çocuk
h.+men 149/14
[=1]
Hindūy (A) Hintli
h. u tersā bol- 97/13
[=1]
Hindūyī (A) Hintlilere ait, Hintlilerle ilgili
h.+ge 186/25
[=1]
Hindüstān (F) Hindistan
h. 207/1
h.+ġaça 35/29
[=2]
hirās (F) korku
h. 92/6
[=1]
ḥisāb (A) hesap, sayma
ḥ. 110/4
ḥ.+ın 54/29
ḥ.+ın͡g 241/34
[=3]
Ḥisār (y.a) Hisar şehri
Ḥ. u Ḳandehār 237/33
[=1]
ḥi(s)siyyet (A) duyarlık, duygululuk
ḥ. ḳıl- 226/144
[=1]
ḥiss (A) duyma kuvveti, duygu
ḥ. 14/16, 14/20, 15/34
ḥ.-i bāṭın eyle- 234/45
ḥ.-i beden 28/19
ḥ.-i beşer 31/9
ḥ.-i gūş-ı dil 52/18
ḥ.-i ḥayvānī 233/15
ḥ.-i rūḥ 233/16
ḥ.-i rūḥānī 233/15
ḥ.+ke 14/13
[=11]
ḥiṣṣe (A) pay, nasip
ḥ.-i esb 53/4
[=1]
ḫᵛīş (F) akraba, soy sop
ḫ. 127/25
ḫ.-i diger 63/21
ḫ.-i ciger-bend-i ḳarīb bol- 197/31
ḫ. ü tebār 240/10
ḫ.+din 63/21, 81/87
ḫ.+ni 39/66, 71/9
[=8]
ḫiṭāb (A) hitap
ḫ. it- 66/19
[=1]
ḥīz (F) ibne oğlan, puşt
ḥ. 52/33, 53/18, 141/18, 211/21
ḥ.+ge 141/17, 162/48
[=6]
ḫizāne (A) hazne, hazine; kalp, gönül
ḫ. 3/62
[=1]
hīzem (F) yakacak odun
h. 178/117
h.-i dūzaḫ 3/38

h.-i nār-ı saʿīr bol- 134/20
h.+i 3/40, 147/9
[=5]
hīzem-keşī (F) odun yarıcılık, odun taşıyıcılık
h. 150/4
[=1]
ḫiẕmet (A) iş, iş görme, vazife
ḫ. 91/1, 97/11, 135/4
ḫ.-i āsāyiş-i mü'min idi 135/3
ḫ.-i pīr-i mükemmel 156/49
ḫ.-i şāyeste 199/23
ḫ.-i şeh 141/16
ḫ. ḳıl- 148/27
ḫ.+de 43/12
ḫ.+din 45/28
ḫ.+i 99/30, 155/8
ḫ.+ide 184/6
ḫ.+idin 241/57
ḫ.+idindür 208/7
ḫ.+iñg 141/51, 162/36
ḫ.+iñgde 141/53
ḫ.+iñge 39/3
ḫ.+ke 41/24, 135/10, 162/45
ḫ.+ni 135/8, 226/150
[=24]
ḫiẕmethā (A+F) hizmetler
ḫ.-yı nev 55/9
[=1]
ḫiẕmetkār (A+F) hizmet eden kimse, hizmetçi
ḫ. bol- 48/61, 198/30
ḫ.+dur 148/29
ḫ.+ı 146/27
ḫ.+ın 165/38
ḫ.+miz 141/58
[=6]
ḫod (F) kendi
ḫ. 4/7, 81/100, 84/7, 171/15
ḫ. bol- 127/47
ḫ.+ıdın 32/9, 43/3, 113/10
ḫ.+ıdın öt- 106/94
[=9]
ḫod-bīn (F) bencil, kendini beğenmiş
ḫ. bol- 81/3
[=1]
ḫod-bīnlik (F+T) bencillik
ḫ.+iñgdindür 230/2
[=1]
ḫod-dānem (F) "Ben bilirim." anlamında Farsça cümle
h. 110/39
[=1]
ḫodī (F) benlik, bencillik, kendilik
ḫ. 81/71
ḫ.+ge 205/4
[=2]
ḫodlik (F+T) benlik, bencillik, kendilik
ḫ.+din 30/7
[=1]
ḫod-nümālıġ (F+T) gösterişe düşkünlük, gösteriş meraklılığı
ḫ.+lar 33/8
[=1]
ḫod-perest (F) kendine tapan, kendini beğenmiş
ḫ. 14/32
ḫ.+ke 138/9
[=2]
ḫoften (F) uyumak
ḫ.+ġaça 240/25
[=1]
ḫorāk (F) yiyecek, yemek, gıda
ḫ.+ıdur 141/114
ḫ.+i 178/108, 191/26
[=3]
Ḫorāsān (y.a) Horasan
Ḫ. 91/5, 141/5, 150/2, 184/14
[=4]
ḫoş (F) güzel, iyi; tatlı
ḫ. 3/16, 3/53, 4/5, 8/17, 8/43, 57/62, 58/21, 66/26, 66/27, 69/1, 82/4, 137/12, 141/27, 198/59, 199/15, 203/10, 233/12
ḫ. eyle- 191/19
ḫ. kal- 199/60
ḫ. kil- 14/24, 81/14, 81/116, 214/18
ḫ. kör- 45/24

ḫ. tut- 57/37
ḫ. vaḳt imestü 167/6
ḫ.+ı 44/27, 44/29, 186/68, 225/14
ḫ.+nı 23/13
ḫ.+raḳ 30/4
[=32]
ḫoş-āb (F) hoşaf
ḫ. 65/2, 105/11
[=2]
ḫoş-āmed (F) "hoş geldi"
ḫ. 155/15
ḫ.+dür 179/21
[=2]
ḫoş-āmed-gūy (F) "hoş geldi" diyen
ḫ. idi 236/7
ḫ.+lar 179/26
[=2]
ḫoş-būy (F) güzel kokulu, güzel kokan
ḫ. 23/11, 222/7
[=2]
ḫoş-ḥāl (F+A) hali vakti yerinde, geçimi yolunda olan
ḫ. 15/40, 16/10
[=2]
ḫoş-ḥālī (F+A) hoş hallik
ḫ. irür 14/11
[=1]
ḫoş-ḫūy (F) huyu hoş olan, iyi huylu
ḫ. 94/3
[=1]
ḫoş-iḳbāl (F+A) talihi iyi olan, iyi talihli
ḫ.+idin 157/51
ḫ.+ler 73/60
[=2]
ḫoş-kelām (F+A) iyi yazan, sözü güzel
ḫ. 69/51
[=1]
ḫoşla- (F+T) sevmek
ḫ.-dı 178/19, 226/14
[=2]
hoşlaş- (F+T) birbirini sevmek, sevişmek
ḫ.-ıp 199/52
[=1]
ḫoşnūd (F) razı, memnun
ḫ. 64/13, 73/3
ḫ. bol- 61/9, 69/44, 242/80
ḫ. eyle- 67/22
ḫ. imes 69/43
ḫ. ḳıl- 5/10, 205/34, 243/51
ḫ.+men 27/51, 69/59, 104/3
[=13]
ḫoş-süḫan (F) güzel sözlü, sözü sohbeti güzel
ḫ. 69/52
[=1]
ḫoşter (F) daha hoş, çok hoş
ḫ. 184/7
[=1]
ḫoşterī (F) daha hoş, çok hoş
ḫ. 82/1, 99/1
[=2]
ḫoş-vaḳt (F+A) zamanı hoş geçen, mutlu, rahat
ḫ. 12/22, 178/112
ḫ. bol- 66/34
ḫ.+dür 170/22
[=4]
hū (A) Allah
h. 9/7, 58/19, 58/37, 62/40, 81/56, 88/25, 92/45, 174/10, 198/12, 226/82
[=18]

ḫū (F) huy, tabiat, mizaç, ahlak, âdet
ḫ. 198/2
ḫ. eyle- 181/1, 191/2
ḫ. ḳıl- 6/9, 24/19, 33/1, 184/39, 193/46
ḫūb (F) güzel, hoş, iyi
ḫ. 11/24, 20/30, 23/19, 31/16, 48/5, 48/6, 48/10, 104/3, 106/6, 110/18, 112/46, 113/26, 137/10, 141/42, 141/91, 149/26, 155/12, 156/44, 162/8, 162/16, 165/8, 165/42, 178/105, 186/36, 186/36, 193/38, 193/48, 205/4, 205/9, 205/11, 210/11,

211/18, 215/46, 225/8, 226/88, 234/45, 236/6, 236/7, 236/10, 236/81, 239/2, 240/27, 243/30
ḫ. bol- 141/68, 236/11
ḫ. erir 76/19
ḫ.-ı dil-ārāy 85/3
ḫ. imes 3/13, 91/11, 91/11, 141/156, 225/12, 236/97
ḫ. imestür 62/32
ḫ. irmes 142/6
ḫ. irür 149/26, 217/2
ḫ. it- 89/44, 179/44
ḫ. ḳıl- 45/23, 140/27
ḫ. u zebūn 185/24
ḫ. u zişt 44/21
ḫ.+dur 48/15
ḫ.+ge 179/44
ḫ.+ı 162/18, 205/5, 226/96
ḫ.+ıdın 2/12
ḫ.+lar 61/10, 61/11, 141/71, 167/1, 203/4
ḫ.+mu 217/1
ḫ.+nı 89/44, 212/4
[=77]

ḫūb-rū (F) güzel yüzlü, yüzü güzel
ḫ. 226/63
[=1]

Hūd (k.a) Hz. Hud, peygamber
h. 49/27, 127/38
[=2]

Ḫudā (F) Allah
ḫ. 1/18, 1/49, 8/7, 10/3, 11/56, 11/56, 13/4, 15/26, 23/40, 37/11, 39/69, 39/74, 40/16, 41/9, 45/24, 48/30, 48/72, 50/6, 50/8, 50/21, 54/27, 58/8, 58/40, 59/12, 60/15, 60/30, 60/36, 62/52, 63/2, 63/23, 64/6, 64/15, 65/41, 66/7, 66/13, 66/23, 67/10, 67/20, 69/14, 69/17, 69/25, 69/52, 69/103, 70/5, 73/68, 73/71, 76/29, 79/17, 80/3, 80/3, 80/7, 80/7, 81/23, 81/47, 81/60, 89/23, 89/60, 90/28, 90/40, 93/2, 97/12, 97/23, 97/63, 98/12, 101/5, 102/7, 106/33, 106/51, 106/87, 110/37, 111/19, 119/81, 120/26, 124/49, 125/31, 127/6, 127/28, 127/44, 131/10, 133/21, 134/22, 141/94, 141/107, 141/142, 141/150, 146/5, 148/20, 157/36, 158/8, 160/2, 162/7, 164/8, 165/15, 165/43, 168/5, 170/25, 176/2, 178/79, 180/24, 186/81, 191/12, 198/57, 199/40, 199/47, 199/57, 200/10, 205/35, 206/8, 208/3, 226/3, 227/37, 227/47, 230/2, 231/2, 239/5, 241/54, 241/84, 243/6, 243/66
ḫ. bol- 57/81
ḫ.-yı ġayb-dān 35/46
ḫ.-yı kārsāz 191/20
ḫ.-yı rāz-dān 241/36
ḫ.+dın 40/7, 63/24, 67/38, 69/26, 69/51, 80/2, 80/17, 106/7, 106/20, 110/37, 131/27, 133/5, 159/4, 231/2
ḫ.+dur 69/15, 97/5, 101/3, 180/9
ḫ.+ġa 57/57
ḫ.+ge 59/13, 62/21, 73/62, 81/8, 107/7, 112/8, 124/69, 126/9, 193/56
ḫ.+large 202/3
ḫ.+nı 1/7, 37/8, 46/10, 57/73, 58/34, 78/8, 81/36, 83/11, 89/24, 153/1, 163/30, 170/11, 170/14, 184/58, 202/2, 204/29, 222/11, 224/13, 224/18
ḫ.+nın͡g 142/7
ḫ.+yı 190/11
ḫ.+yın͡ga 66/4, 66/20
ḫ.+yın͡gnı 42/27
[=176]

Ḫudā-bīn (F) her şeye Allah’ın nazarından bakan, Allah’ı gözünden hiç uzaklaştırmayan
Ḫ. 67/36, 67/37, 83/2
[=3]

Ḫudā-cūyī (F) Allah’ı arama, Allah’a ulaşmaya çalışma
Ḫ. bol- 224/14
Ḫ. idi 141/36
[=2]

Ḫudā-dād (F) Allah vergisi
Ḫ.+ı 243/62

[=1]
Ḫudā-dān (F) Allah'ı bilen, Allah'ı tanıyan
Ḫ. 67/35, 67/37
Ḫ.+lar 122/6
[=3]
ḫudā-ḫān (F) şehadet parmağı
ḫ. 67/35, 67/37
[=2]
Ḫudā-nā-ters (F) Allah'tan korkmayan
Ḫ.+ke 134/13
[=1]
Ḫudā-ṭaleb (F+A) Allah'ı isteyen
Ḫ. 10/3
[=1]
Ḫudā-ters (F) Allah'tan korkan
Ḫ. 141/36
[=1]
Ḫudāvend (F) Allah, Tanrı; sahip, efendi
Ḫ.-i cihānı-men 29/14
Ḫ.-i kerīm 69/69
Ḫ.+ige 184/65
Ḫ.+im 72/5
Ḫ.+men 186/15
[=5]
Ḫudāvendī (F) hükümdarlık; sahiplik; Allahlık
Ḫ. 169/3
[=1]
Ḫudāy (F) Allah
Ḫ. 1/89, 45/5
[=2]
Ḫudāyā (F) Ey Allahım!
Ḫ. 3/49, 11/68, 24/18, 27/64, 35/48, 45/5, 54/5, 54/13, 69/5, 89/22, 117/30, 190/39, 197/40, 205/32, 216/13
[=15]
ḥudūd (A) sınırlar, uçlar
ḥ. 150/24
[=1]
ḫufte (F) yatmış, uyumuş
ḫ. 81/101
ḫ. bol- 88/5, 184/49
ḫ.+dür 211/5
ḫ.+lerni 43/7
[=5]
ḫūk (F) domuz
ḫ. 23/43, 50/6, 50/16, 151/15, 151/23
ḫ.+da 91/43
ḫ.+dın 197/13
ḫ.+ke 190/24
ḫ.+nı 50/6, 92/6, 151/23
[=11]
ḫuld-ı berīn (F) kutsal cennet
ḫ. 3/57, 156/14
[=2]
ḫulḳ (A) huy, tabiat
ḫ. 91/35, 119/16, 234/36
ḫ. eyle- 154/3, 157/53
ḫ.-ı ḫoş 8/17
ḫ.-ı nebī 234/12
ḫ.-ı nigū 117/17
ḫ.-ı pāk 141/4
ḫ.-ı ṣalaḥ 165/37
ḫ. u saḫā 91/37
ḫ.+ıdır 234/12
[=12]
ḥulle (A) cennet elbisesi
ḥ.-i cennet ḳıl- 162/42
[=1]
ḥulle-pūş (A+F) cennet elbisesi, cennet örtüsü
ḥ. 156/13, 190/15
[=2]
ḫum (F) küp; şarap küpü
ḫ.+çe 172/11, 172/34
ḫ.+de 193/30
ḫ.+ge 236/11
ḫ.+larnı 193/40
[=5]
ḫumār (A) içkiden sonra gelen baş ağrısı, sersemlik
ḫ.+ım 85/2
[=1]
ḫūn (F) kan

ḫ. 27/34, 28/17, 44/2, 62/4, 63/16, 69/40, 69/46, 71/13, 96/6, 97/44, 119/28, 141/1, 155/33, 157/24, 197/41, 198/30, 226/128, 240/7
ḫ.-ı ciger 44/38, 194/5, 204/14
ḫ.-ı dil 27/55, 88/25
ḫ.-ı efzūn bol- 198/45
ḫ.-ı ḥalḳ 42/37
ḫ.-ı ḥasret 124/10, 197/44, 227/51
ḫ.-ı ḥasūd 141/135
ḫ.-ı mü’min 156/41
ḫ.-ı nā-ḥaḳ 99/24
ḫ. imestür 197/41
ḫ. tök- 136/8
ḫ. yut- 193/51
ḫ.+dadur 27/20
ḫ.+dur 44/2
ḫ.+ge 198/28
ḫ.+ın 193/6
ḫ.+ını 114/15
ḫ.+larnı 104/20
ḫ.+nı 96/5
[=41]

ḫūn-ābe (F) kanlı su, göz yaşı
ḫ. 127/44, 129/1, 136/4, 184/25
ḫ. ḳıl- 185/18
ḫ.+ler 141/83
[=6]

ḫūn-ālūd (F) kana bulanmış
ḫ. 8/15
ḫ. idi 49/14
ḫ.+ı 193/64
[=3]

ḫūn-ālūde (F) kana bulanmış
ḫ. 16/15, 99/15
[=2]

ḫūn-bār (F) kan yağdırıcı
ḫ. eyle- 27/65
ḫ. ḳıl- 193/93
ḫ.+ı 21/1
ḫ.+ım 92/13
[=4]

ḫūn-beste (F) kanı donmuş
ḫ.+dür 59/16
[=1]

ḫūn-kār (F) padişah, sultan
ḫ. 141/136
ḫ.-ı nigū 141/143
ḫ.-ı ṣāḥib-naḳş 141/133
ḫ.+ge 141/130
[=4]

ḫunük (F) serin, iyi, güzel, ne güzel! ne mutlu! yaşa!
ḫ. 141/100, 213/18, 220/17
ḫ. bol- 13/3, 148/21, 204/11
ḫ. ḳıl- 193/44, 204/6
ḫ. ur- 28/4
[=9]

ḥūr (A) ahu gözlüler; cennet kızları, hurî
ḥ. 107/8, 108/6, 187/6, 219/7
ḥ.-ı īn 156/14
ḥ. u ḫorak 191/26
ḥ.+lar 206/3, 242/84
ḥ.+ler 31/21
[=9]

ḫurd (F) küçük, ufak; ehemmiyetsiz
ḫ. 11/41, 184/37
ḫ. irür 11/58
ḫ. u kelan 11/41, 49/19, 89/52, 141/25
ḫ.+larga 228/4
[=7]

ḫūrd (F) yiyecek, yiyinti
ḫ. u ḫᵛāb 48/12, 150/11, 240/2
[=3]

ḫurem (F) şen, sevinçli, gönül açan
ḫ. 141/30
[=1]

ḥūrī (F) cennet kızı; sevgili
ḥ. 43/5
[=1]

ḫurrem (F) şen, sevinçli, gönül alan
ḫ. 4/6, 191/9, 191/10
ḫ. bol- 80/38, 80/38, 113/35
ḫ. ü mātem 92/46
[=7]

ḫurremlig (F+T) sevinçli

ḫ. 89/38
[=1]
ḫursend (F) kanaatkar, gözü tok
ḫ. 73/2
ḫ. bol- 93/19, 241/41
ḫ. idi 135/16, 191/8, 205/4
ḫ. iken 163/16
ḫ. irür 93/18, 217/16
ḫ. it- 2/13
ḫ. ḳıl- 39/75, 172/19
ḫ.+i-sen 207/49
ḫ.+ini 178/73
ḫ.+men 39/15
ḫ.+ni 108/4
[=16]
ḫursendī (F) kanaatkara ait, kanaatkarla ilgili
ḫ. idi 89/1
[=1]
ḫūrşīd (F) güneş
ḫ.-i cemāl 81/85
ḫ.-i cihān 69/99
ḫ.-i tābān 67/15
ḫ. ü māh 162/56
ḫ.+din 184/50
ḫ.+ni 27/21
[=6]
ḫūrşīd-bīn (F) güneşi gören
ḫ. 212/11
[=1]
ḫūrşīd-veş (F) güneş gibi
ḫ. 203/8
[=1]
ḫurūc (A) çıkış; dışarı çıkma, ayaklanma
ḫ.-ı leşker-i şeyṭān 10/15
[=1]
ḫurūs (F) horoz
ḫ. 173/31
[=1]
ḫurūş (F) coşma, çağıltı, gürültü, şamata
ḫ. 1/74, 15/1, 15/20, 42/4, 157/23, 180/8, 193/15, 206/10
ḫ. eyle- 131/19, 186/60
ḫ. ḳıl- 59/17, 126/19
[=12]
ḫuṣūṣan (A) özel olarak, ayrıca
ḫ. 22/4, 30/13, 178/43, 193/74, 198/34, 202/1, 207/44
[=6]
hūş (F) akıl, fikir, şuur
h. 20/43, 42/4, 48/36, 65/33, 70/3, 75/10, 81/17, 106/58, 197/28, 243/17
h.-ı şeh 141/34
h. ur- 1/74
h.+ı 23/12, 23/29, 44/29, 52/10, 141/25, 190/34
h.+ıge 81/34, 81/103, 119/96
h.+ını 184/21
h.+ları 14/27
h.+um 81/57
h.+uma 173/17
h.+un͡ga 69/107
[=26]
ḫūşe (F) başak; salkım
ḫ. 8/68
[=1]
ḫūşe-çīn (F) başak toplayan
ḫ. 119/75
[=1]
ḫuşk (F) kuru
ḫ. 4/1, 4/1, 22/9, 23/9, 27/29, 64/11, 92/5, 93/10, 96/7, 96/9, 106/9, 136/2, 163/8, 163/11, 193/11, 195/2, 220/14, 227/35, 243/11
ḫ. bol- 8/75, 23/30
ḫ. eyle- 64/9
ḫ. idi 180/13
ḫ. kal- 22/8
ḫ. ol- 58/28
ḫ. u ter 62/11
ḫ.+ça 220/17
ḫ.+dın 242/22
[=28]
ḫuşkī (F) kuruluk
ḫ. 63/25
ḫ.-i ṭāʿat 189/5
[=2]

ḫuşk-leb (F) kuru dudaklı, dudağı kuru, susamış
ḫ. 1/54, 45/45, 78/5
[=3]
ḫuşk-maġz (F) boş kafalı
ḫ. 81/94
[=1]
hūşmend (F) akıl sahibi, akıllı
h.+ge 32/30
[=1]
hūş-yār (F) aklı kendisine yar olan, akıllı
h. 71/21, 82/38, 130/7, 226/135
[=4]
ḫuṭūr (A) hatıra gelme, akla gelme
ḫ. bol- 69/91
ḫ.+ı 60/21
[=2]
ḫūy (F) huy, tabiat, mizaç, ahlak, âdet
ḫ. 3/16, 8/5, 20/44, 23/2, 199/6, 240/32, 242/15, 242/16
ḫ.-ı āteş 224/9
ḫ.-ı bed 65/20, 65/21, 140/11
ḫ.-ı bedī bol- 106/80
ḫ.-ı düşmen 119/35
ḫ.-ı gūdek 190/36
ḫ.-ı kāfirī 149/23
ḫ.-ı meh-rū 99/6
ḫ.-ı nigū 91/32
ḫ.-ı pīr 240/32
ḫ.-ı vaṣl 65/22
ḫ.-ı zāhid 198/47
ḫ. ḳıl- 2/3, 17/14, 178/102, 192/17, 206/23
ḫ. u būy 117/6
ḫ.+ı 106/80, 117/20, 164/20, 234/7
ḫ.+ıdın 23/19
ḫ.+ıge 65/22, 178/37
[=34]
ḫūy-dān (F) huy bilen, huydan anlayan
ḫ.+lar 23/19
[=1]
ḫużūr (A) hazır bulunma; huzur, rahat
ḫ. 58/59, 63/24, 69/73, 69/112, 71/4, 73/62, 81/116, 141/39, 193/55, 225/1, 228/1, 240/16, 240/33, 242/54
ḫ. eyle- 222/7
ḫ.-ı dil 43/13
ḫ.-ı ḫūrd u hᵛāb 240/2
ḫ.-ı ẕāt 69/97
ḫ.+dın 219/11
ḫ.+ı 60/21
ḫ.+ın 63/24
ḫ.+umdur 73/41
[=22]
ḥücre (A) göz, odacık
ḥ. 170/2, 191/23, 193/3
ḥ.-i dil 139/1
ḥ.-i māl 170/9
ḥ.-i teng irdi 180/28
ḥ.+de 97/6, 172/1
ḥ.+sin 163/36
ḥ.+sini 21/14
[=10]
ḥükm (A) hüküm, emir
ḥ.-i ʿallāmü'l-ġuyūb 38/10
ḥ.-i Ḥaḳ 158/3, 234/16
ḥ.-i ḫalıḳ bol- 125/5
ḥ.-i Ḫudā 146/5
ḥ.-i pāk 207/24
ḥ.+i 207/61
ḥ.+ide 49/13
ḥ.+ide irdi 141/5, 218/6
ḥ.+idin 91/9
ḥ.+in͡g 91/9
ḥ.+ün͡g 145/21, 207/62
ḥ.+ün͡ge 58/50
[=15]
ḥükūmet (A) hükümet, devlet
ḥ. 150/6
[=1]
ḥükūmet-ehl (A) devleti idare eden, idareye sahip
ḥ. bol- 18/29
[=1]
ḫünāṡā (A) kendisinde hem erkeklik hem dişilik alameti bulunan

ḫ. 98/1, 98/3, 98/7, 199/3
ḫ.+dur 98/12
[=5]
ḫünāṣālik (A+T) eşcinsellik
ḫ.+ni 98/2
[=1]
hüner (F) hüner, marifet, ustalık
h. 1/48, 23/43, 100/2, 112/4, 117/27, 119/86, 119/101, 123/2, 173/3, 178/59, 178/59, 216/10, 233/11, 234/1
h. irmiş 62/46
h.+ge 31/26, 166/18
h.+i 46/13
h.+ni 111/23
[=19]
hünermend (F) hünerli
h.-i nigū 111/1
[=1]
ḫünṣā (A) bkz. **ḫünāṣā**
ḫ. 199/20, 200/11
ḫ. irdi 199/29
ḫ.+men 199/36
ḫ.+nı 201/6
[=5]
hürk- ürkmek
h.-ti 91/14
h.-üp 54/7
[=2]
hürmet (A) hürmet, saygı
h.+i 209/1
h.+idindür 209/1, 209/2, 209/3, 209/4, 209/5, 209/6, 209/7, 209/8
[=9]
Ḥüseyn (k.a) Hz. Muhammet'in torunu ve Hz. Ali'nin oğlu
Ḥ. 127/42, 186/11
Ḥ. ol 242/62
[=3]
ḥüsn (A) güzel, iyi; güzellik, iyilik
ḥ. 82/1
ḥ. kör- 76/28
ḥ.+idin 106/27
ḥ.+ige 132/1
ḥ.+ini 73/10
[=5]
ḥüsnī (A) güzelliğe ait, güzellikle ilgili
ḥ.+din 213/19
[=1]
hüşyār (F) akıllı, aklı kendine yar olan krş. hūş-yār
h. 27/43, 52/11, 119/40, 149/4
h. bol- 34/3, 155/27
h. idi 57/34, 119/14, 141/153
h. irür 69/33
h. ḳıl- 27/64
h.+dın 198/13
h.+lar 205/2
[=13]
hüşyārī (F) akıllılık
h. bol- 57/37
[=1]
hüveydā (F) açık, apaçık, belli
h. bol- 171/36
h. ḳıl- 81/11
[=2]

-I-

ıḫ ıḫ yük taşıyan hayvanın zorlanması sırasında çıkardığı ses
ı. 164/18
[=1]
ıḳlīm (A) iklim; memleket
ı. 157/32
[=1]
Iṣfahan (y.a) Isfahan
I.+da 125/1
[=1]
ʿışā (A) akşam ezanından yatsı ezanına kadar geçen zaman
ʿı. 135/9
[=1]
ışıt- ışıtmak
ı.-tıŋ 21/11
[=1]
ʿışḳ (A) aşk, sevgi
ʿı. 7/5, 14/11, 14/21, 14/31, 21/15, 34/7, 34/9, 35/53, 35/55, 35/56, 35/60, 35/60, 35/62, 35/66, 36/7, 36/11, 36/20, 37/14, 37/16, 38/20,

40/11, 43/1, 52/10, 57/57, 58/59, 58/65, 59/4, 60/4, 60/7, 62/15, 62/17, 62/18, 63/10, 63/11, 66/49, 73/25, 73/30, 73/42, 73/45, 75/4, 81/109, 81/109, 81/113, 82/7, 85/5, 85/6, 85/11, 99/8, 119/87, 119/89, 119/92, 122/4, 141/129, 198/7, 225/30, 242/46, 242/55, 242/55, 242/64, 242/64

ʿı.-ı cān idi 35/58

ʿı.-ı Celīl 35/58

ʿı.-ı ḫabīr 99/19

ʿı.-ı īmān 14/33

ʿı.-ı kāmilī 45/18

ʿı.-ı kerīm 8/4

ʿı.-ı mecāz 35/39

ʿı.-ı nāb 1/82

ʿı.-ı sübḥānī 242/60

ʿı.-ı ʿuḳbā 99/21

ʿı. u cefā ḳıl- 71/19

ʿı.+a 73/17

ʿı.+dın 35/50, 35/54, 35/67, 36/1, 52/18, 62/11, 62/49, 70/2, 84/5, 99/10

ʿı.+dındu 109/6

ʿı.+dur 36/13, 58/59, 59/6, 79/12

ʿı.+ġa 52/13, 62/48, 73/15, 81/96

ʿı.+ı 34/9, 34/14, 35/59, 36/2, 36/19, 37/8, 62/39

ʿı.+ıda 73/40

ʿı.+ıdın 73/10

ʿı.+ıge 35/57, 73/9

ʿı.+ımda 52/7

ʿı.+ın 2/2

ʿı.+ıñ 87/2

ʿı.+ke 65/14

ʿı.+lar 14/26, 14/27, 14/30

ʿı.+ları 14/26, 14/28, 14/29

ʿı.+men 119/94

ʿı.+nı 7/6, 37/4, 37/10, 52/10, 65/21, 137/3

[=119]

ʿışḳ-bāz (A+F) aşkla oynayan, yalandan âşık görünen

ʿı.-ı āsmān 35/15

ʿı. idi 80/6

[=2]

ʿışḳ-bāzī (A+F) yalancı aşk, sever görünme

ʿı. eyle- 52/17

[=1]

ʿıyd (A) bayram

ʿı. 16/1, 73/34, 226/120

ʿı.-ı âşıḳ 73/22, 73/23, 170/21

ʿı.+ı 73/34

[=7]

ıżṭırāb (A) ızdırap, acı, elem

ı. 97/35, 240/12, 240/19

[=2]

-İ-

i- imek fiili, ek-fiil krş**. ir-**

i.-di 1/39, 1/51, 1/51, 1/62, 1/83, 1/86, 1/87, 3/19, 3/19, 3/24, 3/29, 3/39, 3/48, 4/4, 4/5, 8/7, 8/43, 8/63, 8/63, 9/2, 11/8, 11/8, 11/26, 11/28, 11/28, 11/34, 11/37, 11/43, 12/1, 12/3, 15/1, 15/2, 15/2, 15/6, 16/1, 16/1, 16/18, 16/19, 16/19, 16/20, 18/30, 18/30, 19/2, 20/11, 20/12, 20/14, 21/4, 23/1, 23/8, 23/8, 23/11, 23/14, 23/14, 23/58, 27/1, 27/1, 27/2, 27/2, 27/58, 27/62, 27/63, 28/1, 28/2, 28/9, 30/24, 30/24, 30/26, 30/29, 30/29, 30/32, 31/1, 31/1, 31/12, 31/12, 32/32, 35/1, 35/10, 35/10, 35/33, 35/58, 35/59, 35/59, 36/1, 36/4, 36/4, 36/4, 36/11, 39/38, 39/38, 39/44, 42/1, 42/1, 44/34, 45/4, 45/10, 45/40, 48/1, 48/3, 48/28, 48/39, 48/39, 48/45, 48/47, 48/49, 48/49, 48/52, 48/52, 48/56, 48/56, 49/13, 49/13, 49/14, 49/14, 50/8, 50/11, 50/37, 52/25, 52/25, 52/27, 52/27, 53/1, 54/1, 54/1, 54/5, 54/6, 54/6, 57/34, 57/34, 58/2, 58/3, 58/18, 58/29, 60/1, 60/1, 60/1, 61/2, 63/1, 67/2, 67/2, 68/1, 68/1, 69/3, 69/4, 69/4, 69/23, 69/68, 70/10, 70/10, 70/11, 71/6, 74/1, 76/1, 76/2,

i.-miş 46/12, 67/35, 67/35, 71/14, 71/14, 117/17, 198/37, 198/37, 199/57, 227/13, 227/13
[=990]
iʿāde (A) geri gönderme, geri verme
i. eyle- 199/39
[=1]
ibā (A) çekinme, razı olmamа; tiksinme
i. 152/4
i. ḳıl- 59/25
[=2]
ʿibādāt (A) ibadetler
ʿi.+ımge 48/5
[=1]
ʿibādet (A) ibadet
ʿi. 13/11, 56/12, 101/3, 162/46, 178/20, 243/2
ʿi. ḳıl- 11/67, 43/6, 44/19, 104/16, 104/16, 112/37, 176/1, 191/13, 193/77, 198/41, 208/7
ʿi.+din 240/9
ʿi.+din imes 62/38
ʿi.+iñ͡gni 116/6
[=20]
ibil (A) dişi deve
i.+ge 3/31
[=1]
iblīs (A) şeytan; hilekar
i. 105/47, 226/41, 227/54
i.+dür 227/52
i.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 14/4, 99/32
i.+lerni 197/12
i.+ni 178/78
[=8]
ibn-i fülān (A) felanın oğlu
i. 32/14, 32/14, 32/23, 32/23
[=4]
ibnü'l-vaḳt (A) zamana göre hareket eden, zamana uyan
i. 89/32
i. irür 213/15
i.+ni 213/17
[=3]
İbrāhīm (k.a) Hz. İbrahim, peygamber
İ. 65/10, 119/89, 119/100, 241/78
İ.+em 242/40
İ.+ġa 225/3, 229/5
İ.+ge 1/59, 35/7
İ.+ni 23/44
[=16]
İbrāhīm (k.a) Hz. Muhammet'in küçük yaşta kaybettiği oğlu
İ. 67/2, 67/17, 67/22, 67/27, 67/30, 67/31
İbrāhīm Edhem (k.a) bkz. Edhem
İ.+ge 181/7
[=1]
İbrāhīm Ḫalīl (k.a) Hz. İbrahim, peygamber
İ. 127/18
[=1]
İbrāhīmī (A) Hz. İbrahim'e ait, Hz. İbrahim'le ilgili
İ. 226/17
[=1]
İbrāhīm-ṣıfat (A) İbrahim gibi, İbrahim'e benzer
İ. 226/47, 226/108
[=2]
ʿibret (A) kötü bir hadiseden alınan ders
ʿi. 8/42, 13/10, 45/16, 100/2
ʿi. al- 6/7, 8/43, 30/17, 39/36, 63/20, 66/41, 91/24, 127/11, 127/13, 128/7, 136/12, 174/6, 185/20, 185/34, 194/3, 222/3
ʿi. bol- 45/12, 45/17, 124/26, 124/35, 124/37
ʿi.+de 127/12
ʿi.+dür 228/7
ʿi.+i 184/33, 185/4
ʿi.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 106/85
ʿi.+ī bol- 42/26
[=31]
ʿibret-ḫāne (A+F) ibret evi, ibret yeri
ʿi.+dür 185/34
[=1]
ibtidā (A) başlama, başlangıç

i. 65/41, 242/41
i.+dın 112/33, 241/81
[=4]
icābet (A) kabul etme, kabul edilme
i. 39/73, 196/2, 199/78
[=3]
iç iç, iç kısım, iç taraf
i.+i 119/21
i.+ide 73/33, 92/4, 186/51
i.+inde 62/3
[=5]
iç- içmek
i.-er 176/1, 198/10
i.-er irdi 98/5
i.-iben 74/18
i.-ken 188/5, 238/9
i.-ken-men 149/17
i.-se 92/45
[=8]
içre iç, içinde, arasında
i. 3/67, 43/9, 57/22, 57/25, 57/83, 57/84, 62/27, 62/31, 64/7, 64/14, 66/19, 67/34, 69/35, 69/114, 73/32, 73/49, 81/116, 81/124, 103/13, 112/39, 119/23, 164/10, 171/2, 194/1, 206/12, 207/32, 224/9, 237/25
i.+dür 113/28
[=29]
içür- içirmek
i.-gin 56/16
[=1]
idrāk (A) anlayış, akıl erdirme
i. 31/10, 214/16
i. eyle- 18/32, 207/33
i.-i beşer 214/14
i.-i ḫalḳ 27/40
i.-i nebī 27/13
i.-i taḳdīr 182/3
i.-i tām 119/52
i.-i yaḳīn 3/29
i.-i żamīr 226/108
i. it- 226/46
i. ḳıl- 234/45
i. ü ḫayāl 11/14
i.+dür 53/4, 111/26
i.+i 19/7, 29/12, 112/22, 204/25, 214/17, 215/17, 226/73, 237/21
i.+im 205/12
i.+in͡g 88/22
i.+in͡gdü 27/13
i.+in͡gem 50/43
i.+lerdin 38/21
i.+ni 214/16
[=30]
İdrīs (k.a)
İ. 127/30, 178/78, 206/10, 241/80
İ.+men 242/58
[=5]
ifşā (A) gizli bir şeyi yayma, ortaya dökme
i. bol- 23/45, 171/36
i. ḳıl- 1/21, 38/22, 62/27, 172/32
[=6]
ig- eğmek
i.-medi 121/4
[=1]
igeg (< ineg) sözüne güvenilen, lider
i.+leri 95/5
[=1]
igil- eğilmek
i.-ġan 198/22
i.-maġın͡g 234/48
[=2]
ig(i)n omuz
i.+ide 31/21
i.+idin 76/25
i.+ime 48/52
i.+in͡ge 156/34
i.+in͡gi 69/9
[=5]
igne iğne
i. 152/5
[=1]
igri eğri
i. 119/39, 135/29, 178/34
i. bol- 133/27
[=4]
igrilik eğrilik
i. ḳıl- 54/26

i. u i‘tiyād 110/13
i.+ı 54/6
i.+ıñg 174/10
i.+ıñga 154/8
[=11]

iḥżār (A) hazırlama, hazır etme; huzura getirme
i. idi 57/34
[=1]

ik- ekmek
i. 44/11
i.-ip 124/61
i.-kenler 45/23
i.-key 148/3
i.-maġ 112/57
i.-mes irdiñg 27/29
i.-mese 46/12
i.-mey 91/27
i.-tim 193/8
[=9]

‘iḳāb (A) eza, cefa, eziyet
i. 77/19
[=1]

iḳbāl (A) baht, talih, işlerin yolunda gitmesi
i. 173/29, 243/62
i.-i pest 145/33, 186/79
i.+din 104/22, 213/9
i.+ge 119/53
i.+i 158/21
i.+idin 193/4, 227/39
i.+imge 184/29
i.+iñg 90/11
i.+ini 39/16, 69/1, 124/13
[=15]

ikki iki
i. 14/35, 14/36, 15/2, 15/17, 15/17, 17/2, 17/3, 18/4, 30/6, 32/6, 38/12, 42/34, 42/42, 44/23, 47/14, 47/16, 47/21, 48/27, 49/4, 49/6, 56/8, 60/20, 63/23, 67/10, 67/11, 67/28, 70/5, 73/37, 76/5, 80/1, 81/45, 82/14, 90/38, 92/19, 97/26, 97/38, 97/50, 105/5, 105/13, 105/18, 108/4, 108/5, 110/2, 113/8, 117/16, 118/1, 118/6, 118/8, 118/14, 118/15, 118/17, 119/73, 120/12, 125/16, 133/20, 137/7, 139/2, 141/93, 145/33, 171/25, 172/14, 172/28, 178/46, 178/47, 178/66, 178/70, 178/82, 184/65, 190/8, 190/44, 190/48, 192/14, 204/27, 204/41, 204/45, 205/7, 205/7, 209/5, 218/17, 218/18, 218/34, 220/25, 220/27, 222/2, 232/5, 237/12, 240/44, 241/16, 241/79, 242/71, 242/76, 242/78, 242/81, 242/86
i. bol- 227/4
i.+biz 172/15
i.+din 44/8, 67/8
i.+lesi 74/4
i.+miz 185/30, 185/32
i.+mizge 137/5
i.+ni 15/21, 15/23, 16/12, 90/24
i.+si 14/4, 118/2, 135/25, 166/24, 171/28, 172/3, 172/39
i.+sidin 41/5, 123/5
i.+sin 90/13
[=116]

ikki yüz toḳsan iki yüz doksan
i. 193/84
[=1]

ikrām (A) hürmet, saygı gösterme; ağırlamabir şeyi hediye olarak verme
i.-ı cūd 239/4
i. u cūd 226/66
[=2]

iḳrār (A) saklamayıp söyleme; dil ile söyleme, tasdik, kabul
i. 201/7
[=1]

iksīr (A) iksir
i. 170/27, 212/6, 220/26, 226/100
i.-i cān 162/61, 226/113
i. idi 157/14
i. irür 96/6
i. ḳıl- 96/5
i.+dür 103/13, 103/28, 168/6, 211/8
i.+i 50/35, 170/41, 182/8, 186/48
i.+i bol- 47/12
i.+idin 178/9

i.+ini 170/28, 204/13
i.+ni 170/40, 215/5
[=23]
iksīr-cūy (A+F) iksir arayan, iksir araştıran
i. 226/102
[=1]
iksīr-ṭaleb (A) iksir isteyen
i. 162/31, 237/71
[=2]
iḳtidā (A) tabi olma, uyma
i. 11/21, 112/32
i. ḳıl- 11/22, 112/33, 163/19, 199/5
[=6]
iḳtidāyī (A) tabi olma, tabilik
i. ḳıl- 180/15
[=1]
il el, halk; memleket
i. 58/14
i.+ige 82/12
[=2]
ʿilāc (A) ilaç, çare
ʿi. 14/11
ʿi. tap- 57/76
ʿi.+ın ḳıl- 23/18
[=3]
İlāh (A) Allah
İ. 8/13, 39/72, 40/17, 45/35, 50/1, 103/21, 133/8, 207/7, 242/10
[=9]
İlāhī (A) Allah'ım! ey Allah!; Allah'a mensup, Allah ile ilgili
İ. 1/52, 5/10, 43/15, 44/28, 51/12, 56/14, 56/16, 56/17, 101/9, 106/12, 110/38, 122/9, 125/20, 139/3, 145/28, 153/9, 181/9, 182/8, 201/5, 241/68, 243/51
İ.+dür 25/17
İ.+ge 205/22
[=23]
ile ile krş. **bile, bilen**
i. 17/4, 22/9, 28/12, 57/12, 57/44, 60/5, 66/47, 69/19, 69/119, 70/3, 70/4, 74/3, 77/12, 79/5, 81/35, 81/50, 85/10, 165/41, 184/17, 184/21, 241/23
[=21]
ilen ile
i. 58/34
[=1]
ilġa- akın etmek, hücum etmek
i.-p 89/48
[=1]
ilgeri ileri
i. 1/94, 3/5, 6/4, 10/2, 37/3, 47/19, 52/15, 67/26, 69/23, 74/17, 88/36, 107/4, 119/100, 167/1, 180/3, 193/72, 193/72, 234/14, 236/5, 236/50
i. tut- 204/46
i.+sen 107/8
[=22]
ilgiraġ ileri
i. 26/2, 36/17, 105/41, 110/23, 124/54, 127/4, 145/15, 163/29, 173/11, 178/3, 179/42, 180/7, 182/1, 227/16, 240/17, 243/45
i.+dın 222/10
[=17]
ilgiraḳ ileri
i. 89/28
[=1]
ilhām (A) ilham
i. 42/29
i. bol- 97/39, 226/16
i.-ı dīger 3/56
i.-ı esrār 126/14
i.-ı Ḥaḳ 193/40
i.-ı Ḫudā 127/6, 199/47
i.-ı nigū 198/43
i.-ı ṣāf 199/9
i.+ı 162/43, 163/7
[=12]
ilig el (organ adı)
i. 85/11, 151/4
[=2]
ilḳā (A) bırakma, bırakılma; terk etme; telkin etme
i.-i dīv 178/84
i. ḳıl- 157/11
[=2]

illa’llāh (<a. illā allāh) Allah’tan gayrı
i. 89/26
[=1]
ʿillet (A) hastalık, sakatlık; sebep; gaye
ʿi. 79/15, 99/26, 113/19, 124/37, 136/6, 186/12, 216/11, 216/12, 221/15
ʿi. bol- 14/19
ʿi.-i dil 117/30
ʿi.+din 15/26, 71/15, 117/29, 158/4
ʿi.+i 3/39, 20/26, 35/13, 35/60, 35/60, 119/74, 120/18, 158/12, 179/11, 237/90
ʿi.+ke 34/12, 178/54
ʿi.+ler 226/6, 226/29
ʿi.+lerge 106/73
[=30]
ʿillethā (A+F) illetler, hastalıklar
ʿi.-yı iman 227/55
[=1]
ʿilletī (A) hastalığa ait, hastalıkla ilgili
ʿi. 23/39
ʿi.+ler 15/25
ʿi.+ni 15/25, 99/26
[=4]
illik elli
i. 77/1, 77/5, 77/9, 184/55, 207/64, 241/59
[=6]
illik tört elli dört
i.+ke 141/149
[=1]
illik üç elli üç
i. 173/1, 191/2
[=2]
illik yitti elli yedi
i. 124/28, 124/31
[=2]
ʿilm (A) bilim; bilme, biliş; bilgi
ʿi. 69/113, 77/12, 88/43, 91/38, 112/8, 112/8, 112/20, 119/24, 119/27, 141/150, 178/59, 212/5, 220/25, 220/25, 224/12, 226/47, 234/1, 242/34, 243/9
ʿi.-i faḳat 162/46
ʿi.-i muttaṣıl 220/10
ʿi.-i nigū 178/59
ʿi.-i pāk 30/32
ʿi.-i ṣad şeyṭān 106/42
ʿi.-i ṣıfat 69/113
ʿi.-i şerīf 178/87
ʿi.-i ẕāt 66/48
ʿi. imestür 65/8
ʿi. ü ʿamel 101/8, 212/14
ʿi. ü cehl 76/16
ʿi. ü hüner 173/3
ʿi.+de 199/30
ʿi.+din 201/2, 201/8, 216/5
ʿi.+ge 112/6, 133/6, 178/1
ʿi.+i 178/11, 220/5, 221/3
ʿi.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 34/7
ʿi.+ige 30/32
ʿi.+im 239/3
ʿi.+in͡g 165/11, 214/19
ʿi.+ini 213/12
ʿi.+ler 199/16
ʿi.+ni 178/37, 214/10
[=51]
ʿilm-i ġayb (A) gayip âlemine ait ilim, gayip ilmi, Allah’ın sırlarına ait manevî bilgi
ʿi. 242/46
[=1]
ʿilm-i Ḥaḳ (A) Hak ilmi, Allah’ın ilmi
ʿi. 69/114, 69/115
[=2]
ʿilm-i ḥāl (A) hal ilmi; din kurallarını öğretmek için yazılmış kitap
ʿi. 243/10
[=1]
ʿilm-i ḳāl (A) **tas**. medresede öğretilen ilim
ʿi. 119/50
[=1]
ʿilm-i kesbī (A) çalışarak kazanılan ilim
ʿi. 220/22
[=1]

ʿilm-i keşfī (A) keşfe ait ilim, kalp gözünün açılmasıyla elde edilen ilim
ʿi. 220/29, 220/34
ʿi.+dür 220/23
ʿi.+ge 220/22
[=4]
ʿilm-i ledün (A) Allah'ın sırlarına ait manevî bilgi
ʿi. 114/19, 206/7, 213/12
[=3]
ʿilm-i manṭıḳ (A) mantık ilmi
ʿi.+dın 119/51
[=1]
ʿilm-i naḥv (A) cümle bilgisi
ʿi.+idin 119/51
[=1]
ʿilm-i ṣarf (A) şekil bilgisi
ʿi. 119/51
[=1]
ʿilm-i siḥr (A) büyü ilmi
ʿi. 186/78
[=1]
ilt- iletmek, ulaştırmak, göndermek
i. 11/51, 11/51, 20/17, 119/77, 119/77
i.-e-men 125/13, 186/88, 206/16, 235/19, 235/19
i.-e-miz 49/31, 49/31, 54/13, 148/25
i.-e-sen 217/6
i.-edür 172/48, 179/15, 205/39, 237/32, 237/32
i.-er 18/14, 20/47, 41/4, 89/61, 91/8, 119/35, 168/3, 213/23
i.-er idi 172/23, 172/23, 178/29, 240/7
i.-erdi 157/50
i.-ey 180/23
i.-in͡g 48/28, 141/148
i.-ip 8/42, 11/40, 11/45, 64/12, 79/3, 141/108, 226/14
i.-ip irdi 1/76
i.-ken 41/7
i.-kenin͡g 20/21, 20/21
i.-key 106/66, 136/14, 151/15, 234/26
i.-kin 156/33, 166/9, 193/81
i.-maġ 180/26
i.-maġ idi 157/41
i.-maġda 220/13
i.-medi 200/8, 200/8
i.-medin͡g 12/21
i.-medük 97/64, 97/64
i.-megen 90/39, 90/39
i.-megin 31/34
i.-mepdü 240/19
i.-meptü 99/10
i.-mesdü 48/69, 192/17
i.-mesdür 23/30, 237/34
i.-se 112/8, 129/7
i.-seler 199/55
i.-sen͡g 90/35
i.-ti 8/68, 13/6, 97/24, 99/14, 146/2, 166/10, 171/7, 178/35, 178/37, 184/12, 185/16, 222/5, 235/21
i.-tiler 135/23, 158/9
[=90]
iltifāt (A) iltifat
i. 237/58, 237/64
i. it- 69/56
[=3]
İlyās (k.a)
İ. 8/37, 35/42, 162/26, 162/54
İ. sen 8/36
[=5]
İlyāsī (F) İlyasa ait, İlyas'la ilgili
İ. 241/15
[=1]
İlyās-rūy (F) İlyas yüzlü
İ. 27/53
[=1]
īmā (A) işaret; işaretle anlatma
i. 100/1, 240/30, 243/42
i. ḳıl- 166/16, 186/51
i.+ge 8/31
[=6]
imām (A) namazda kendisine uyulan; önde bulunan, ön ayak olan kimse
i. 20/17, 27/59, 83/4, 97/22, 110/8, 112/32, 162/48, 180/15, 193/89,

ī.+ımız 50/58, 127/45
ī.+ımızdur 89/14
ī.+ımnı 48/31, 73/31, 216/14
ī.+ın 106/61, 144/7, 180/4
ī.+ın͡g 33/12, 39/49, 78/12, 81/91, 140/4, 140/4, 169/7, 195/1, 198/28, 226/9, 226/146
ī.+ın͡ga 97/48, 144/6, 186/30, 206/25
ī.+ın͡gça 211/12
ī.+ın͡gdu 90/33
ī.+ın͡gdu-men 179/31
ī.+ın͡gdur 171/14
ī.+ın͡gnı 69/13, 69/72, 81/81, 194/7
ī.+ını 11/43, 131/23, 138/3, 149/25, 157/42
ī.+lar 17/6
ī.+ları 119/16
ī.+nı 6/5, 12/7, 13/8, 22/14, 28/13, 41/25, 46/13, 47/15, 48/44, 51/4, 56/7, 90/41, 91/33, 97/59, 100/3, 103/27, 105/46, 106/19, 106/26, 106/88, 115/1, 118/15, 125/19, 135/23, 142/2, 148/14, 152/9, 160/6, 177/7, 178/45, 178/107, 178/111, 184/48, 187/7, 188/3, 197/17, 208/1, 209/1, 217/9, 218/27, 220/4, 220/8, 220/23, 243/34, 243/63
[=356]

īmānlı (A+T) imanlı, iman sahibi
ī. 46/3, 55/8, 119/105
[=3]

īmānlig (A+T) imanlı, iman sahibi
ī. ḳıl- 21/7
[=1]

ʿimāret (A) umran, bayındırlık
ʿi. 111/8, 141/9, 171/17, 221/6
ʿi. ḳıl- 89/20, 220/33
ʿi.+lerge 14/27
[=7]

imdi şimdi
i. 2/4, 6/1, 8/67, 12/2, 20/19, 27/16, 35/27, 35/34, 36/14, 36/18, 42/27, 42/30, 48/37, 54/8, 57/7, 57/26, 57/58, 57/71, 57/71, 57/72, 57/80, 58/64, 58/68, 59/29, 62/6, 62/19, 64/8, 65/7, 65/35, 66/26, 66/29, 66/29, 66/34, 69/1, 69/55, 77/11, 79/6, 79/7, 81/13, 81/17, 81/39, 81/44, 81/51, 81/63, 81/70, 81/116, 81/116, 81/121, 81/125, 82/20, 85/12, 88/34, 89/59, 91/19, 92/13, 95/2, 97/18, 97/40, 97/48, 97/54, 100/8, 105/29, 105/31, 107/6, 107/9, 112/49, 116/1, 116/2, 119/20, 141/14, 141/90, 141/92, 141/98, 141/103, 141/120, 141/136, 145/19, 151/4, 157/33, 162/18, 162/37, 165/31, 165/34, 167/2, 167/9, 171/25, 175/9, 178/24, 178/72, 178/74, 178/91, 180/24, 184/11, 186/81, 193/47, 198/38, 202/9, 207/55, 222/1, 227/12, 227/47, 233/8, 236/74, 236/90, 237/58, 238/1, 241/25, 241/28, 241/41, 241/42, 242/78, 243/6
i.+ki 8/13, 141/73, 141/99, 150/12, 173/34
[=117]

īmīn (<A. emīn) emin, emniyette, korkusuz
i. bol- 48/59, 170/33, 198/29, 201/3, 241/76
ī. eyle- 239/4
ī. imes 54/16
ī. ḳıl- 134/5
ī.+dü 45/49
ī.+dü-sen 206/3
ī.+dür 51/14
[=11]

imkān (A) imkan
i.+ıdur 57/69
[=1]

imlā (A) söyleyip yazdırma, yazım bilgisi
i.-yı tamām 119/22
i.+sı 62/20
[=2]

imrūz (F) bugün
i. 220/12
[=1]

imtiḥān (A) imtihan, sınav, deneme
i. 48/16, 99/9, 178/18
i.-ı pīr ḳıl- 156/69
i. it- 131/23

i. ḳıl- 50/11, 106/14, 156/30, 156/54, 226/56, 243/3, 243/14
i. ḳılmaḳ 35/16
[=13]
imtiḥānger (A+F) imtihan eden, sınav edici
i. 231/8
[=1]
ʿīn (A) iri ve güzel gözlüler
ʿī. 156/14
[=1]
inaġ yâr, sadık
i. 243/45
[=1]
inʿām (A) nimet verme, iyilik etme
i. 91/14
i. eyle- 241/37
i.-ı dürüst 91/3
i.-ı ḫāṣ 48/57
i. it- 3/6
i. ḳıl- 57/50, 91/6, 125/15
i.+ı 48/66
i.+ıdur 243/65
[=10]
ʿinān (A) dizgin, idare
ʿi. 155/9
ʿi.-ı dil 107/4
[=2]
inan- inanmak
i.-may-sen 225/16
[=1]
ʿināyāt (A) lütuflar, iyilikler,
ʿi.-ı ezel 202/1
ʿi.-ı kerīm ü kārsāz 135/29
ʿi.-ı vedūd 200/9
ʿi.+ıġa 45/33
[=4]
inçünīn (F) şunun gibi
i. 118/10
[=1]
inkār (A) yaptığını saklama, gizleme; reddetme, tanımama
i. it- 81/54
[=1]
inṣāf (A) merhamete ve mantığa dayanan adalet
i. 125/22, 141/136
i. it- 42/15
i. ḳıl- 55/4
i.+dur 120/34
i.+ı 241/50
i.+ı ḳıl- 241/17, 241/20
i.+ıge 184/41
[=9]
insān (A) insan, adam; olgun adam
i. 11/19, 59/20
i. bol- 64/23
[=3]
insānī (A) insana mensup, insanla ilgili, insanca
i. 81/61
[=1]
insānlik (A+T) insanlık
i. 227/59
[=1]
ins ü cīn (A) insan ve cin
i. 69/16
[=1]
intihā (A) nihayet bulma, sona erme; bitme, tükenme; nihayet, son
i. 45/22, 65/41, 112/27
i.-yı ḳurb-ı nā-yāb 205/28
i.+sı 237/33
[=5]
intiẓār (A) bekleme, beklenilme; gözleme, gözlenilme; gücenme, inleme, beddua
i. 124/32, 133/26, 193/19, 219/12
i.-ı ʿālem-i rūḥānī 92/43
i.-ı ʿāşıḳ-ı rū-yı vezīr 141/66
i.-ı ʿaynakī 9/6
i.-ı bāde 65/36
i.-ı çūn u çend 106/63
i.-ı gerd 107/8
i.-ı mübtelā-yı mülk-i nev 106/66
i.-ı nesl-i bī-noḳṣān idi 93/6
i.-ı pīr idi 92/21
i.-ı rū-yı ol ṣāḥib-nefes 215/6
i.-ı şīr idim 237/69
i.-ı şūrbāy-ı revgān 12/26

i.-ı teşne-i ol merg idi 184/3
i.-ı tīr-keş 14/31
i.-ı üstüḫᵛān 4/11
i. irdi 35/2
i.+ı 222/4
i.+men 66/30
[=22]

intiẓārī (A) bekleme, bekleyiş, kaygılı bekleyiş
i. bol- 237/81
[=1]

īn ü ān (F) bu şu; ayrıntıyla meşgul olma
i.+dın 221/13
[=1]

ir er, erkek, koca
i.+ni 106/5
[=1]

ir- imek, olmak (imek fiili, cevher fiil) krş**. i-**
i.-di 1/36, 1/39, 1/50, 1/50, 1/52, 1/63, 1/64, 1/65, 1/66, 1/67, 1/71, 1/76, 1/77, 1/80, 1/83, 1/85, 3/27, 3/40, 3/42, 4/1, 4/1, 4/2, 4/3, 4/4, 5/1, 6/2, 8/2, 8/15, 8/42, 8/44, 8/64, 8/75, 11/17, 11/23, 11/24, 11/25, 11/26, 11/27, 11/27, 11/34, 11/34, 12/24, 12/25, 12/29, 15/1, 15/7, 15/8, 15/10, 15/20, 15/20, 16/7, 16/15, 16/19, 18/29, 19/1, 19/3, 20/27, 20/36, 20/43, 23/1, 23/2, 23/2, 23/4, 23/4, 23/6, 23/6, 23/9, 23/13, 23/15, 23/23, 23/33, 23/47, 24/12, 26/5, 26/5, 26/7, 26/7, 27/26, 27/29, 27/58, 27/59, 28/9, 30/28, 31/2, 32/6, 32/10, 32/11, 32/11, 35/2, 35/3, 35/3, 35/4, 35/11, 35/39, 36/4, 36/5, 36/7, 36/7, 36/9, 36/15, 36/19, 37/4, 38/7, 39/9, 39/11, 39/20, 39/26, 41/14, 41/15, 41/26, 42/2, 42/4, 42/6, 42/9, 42/10, 42/10, 42/11, 44/28, 44/35, 45/5, 45/9, 45/13, 45/13, 45/15, 45/15, 45/19, 45/21, 48/1, 48/2, 48/3, 48/10, 48/29, 48/43, 49/17, 50/1, 50/14, 50/40, 50/44, 50/45, 50/67, 50/67, 51/16, 52/25, 53/2, 53/7, 54/1, 54/6, 54/11, 57/11, 58/14, 58/21, 60/1, 64/5, 66/1, 67/3, 69/3, 69/5, 69/26, 69/35, 69/50, 69/52, 71/6, 71/10, 72/8, 73/14, 74/15, 74/15, 76/2, 76/14, 76/14, 76/15, 76/18, 78/3, 78/6, 79/18, 79/22, 80/1, 80/1, 80/2, 80/8, 80/13, 83/3, 88/10, 88/11, 88/19, 88/30, 88/38, 88/39, 89/2, 89/3, 89/4, 89/39, 89/66, 90/3, 90/3, 90/5, 90/15, 90/28, 91/1, 91/13, 91/13, 91/14, 91/16, 92/1, 92/2, 92/24, 92/31, 93/7, 93/7, 97/6, 97/13, 97/15, 97/17, 97/17, 97/37, 97/44, 98/5, 98/5, 99/1, 99/5, 99/14, 99/16, 99/17, 102/5, 103/1, 103/4, 103/25, 104/1, 104/1, 104/2, 104/4, 104/7, 104/9, 104/14, 104/14, 105/1, 105/1, 105/2, 105/7, 105/17, 105/27, 105/33, 106/1, 106/26, 106/31, 106/38, 106/38, 106/39, 106/48, 106/48, 110/1, 110/16, 110/30, 111/2, 111/5, 111/15, 111/24, 112/16, 112/36, 113/1, 113/5, 113/22, 114/1, 114/4, 114/10, 114/13, 118/1, 118/3, 118/11, 118/11, 118/11, 118/12, 118/18, 118/23, 118/23, 119/1, 119/2, 119/3, 119/4, 119/12, 119/13, 119/55, 119/65, 119/65, 119/82, 120/2, 120/2, 120/17, 120/18, 120/25, 120/25, 124/1, 124/1, 124/2, 124/10, 124/11, 124/12, 124/15, 124/15, 124/16, 124/19, 124/57, 124/63, 125/3, 125/3, 125/7, 125/8, 125/18, 125/18, 125/19, 126/1, 126/8, 126/14, 126/27, 127/1, 127/8, 131/3, 131/15, 131/35, 132/3, 132/7, 133/1, 133/2, 133/3, 133/3, 133/5, 134/1, 134/2, 134/3, 134/3, 134/20, 135/1, 135/3, 135/4, 135/17, 135/17, 135/22, 136/1, 136/2, 138/1, 140/23, 140/24, 141/1, 141/1, 141/2, 141/3, 141/5, 141/5, 141/7, 141/13, 141/19, 141/20, 141/33, 141/68, 141/87, 141/88, 141/93, 141/102, 141/109, 141/152, 141/156, 141/157, 141/157, 141/158, 141/158, 141/159, 141/169, 145/1, 145/2, 145/11, 146/1, 146/3, 146/23, 147/1, 147/3, 147/10, 149/2, 149/4, 149/23, 149/24, 149/25, 150/4, 150/5, 150/6, 150/13, 150/24, 151/7, 155/1, 155/2, 155/3, 155/4, 155/5, 155/6, 155/11, 155/12, 155/17,

i.-ür 1/8, 2/2, 4/7, 4/7, 6/13, 8/55, 10/7, 10/17, 11/5, 11/22, 11/55, 11/55, 11/58, 14/11, 14/16, 14/37, 15/27, 15/33, 18/3, 18/6, 18/12, 18/14, 20/3, 22/6, 22/6, 23/20, 23/62, 24/13, 25/10, 25/11, 26/3, 27/61, 27/68, 29/7, 31/24, 31/24, 32/20, 35/67, 36/11, 39/50, 39/50, 39/68, 40/3, 40/11, 40/11, 41/9, 43/3, 44/15, 44/42, 45/27, 46/8, 46/9, 46/9, 47/3, 47/20, 47/21, 48/24, 48/62, 48/64, 48/71, 50/12, 50/23, 50/30, 50/30, 50/46, 50/49, 52/20, 52/24, 53/28, 55/7, 57/2, 57/2, 57/25, 57/29, 57/32, 57/51, 57/91, 57/94, 57/94, 58/67, 59/11, 59/20, 59/20, 60/12, 60/27, 60/27, 62/12, 62/25, 62/25, 62/49, 62/49, 62/53, 62/53, 64/21, 64/21, 65/38, 65/38, 65/38, 68/10, 69/33, 69/76, 69/76, 69/88, 69/110, 69/112, 69/112, 69/113, 69/116, 73/5, 73/5, 73/36, 73/36, 81/4, 81/4, 81/5, 81/45, 81/45, 81/61, 81/61, 81/93, 82/21, 85/9, 88/6, 89/11, 89/31, 91/27, 92/9, 92/14, 93/18, 93/18, 96/2, 96/6, 96/6, 97/46, 97/46, 97/63, 97/63, 97/71, 98/6, 103/5, 104/24, 105/10, 106/93, 110/3, 112/13, 112/18, 114/19, 114/23, 117/11, 117/13, 119/75, 119/93, 121/8, 124/23, 124/23, 124/58, 125/16, 125/30, 125/30, 132/11, 132/11, 133/20, 133/20, 140/13, 140/13, 140/19, 141/120, 141/120, 141/138, 141/170, 142/9, 143/1, 145/29, 146/13, 149/26, 149/26, 150/14, 155/30, 157/18, 164/3, 164/9, 165/15, 165/15, 167/6, 169/8, 169/8, 170/21, 172/37, 172/42, 175/1, 178/10, 178/17, 178/31, 178/58, 178/58, 178/67, 178/67, 178/86, 178/109, 178/110, 179/13, 179/17, 185/23, 185/24, 186/33, 186/33, 186/101, 186/101, 188/1, 193/82, 197/32, 197/33, 197/45, 197/47, 198/17, 199/56, 199/56, 199/60, 204/16, 204/33, 204/38, 205/42, 205/44, 206/7, 206/11, 206/18, 206/18, 206/21, 207/51, 207/51, 207/51, 210/3, 210/7, 211/1, 211/1, 211/7, 211/8, 211/10, 211/14, 212/22, 213/12, 213/15, 213/15, 213/16, 214/5, 214/5, 215/3, 215/29, 215/29, 215/42, 217/2, 217/2, 217/16, 217/16, 217/19, 217/19, 217/21, 217/21, 218/17, 218/17, 218/21, 218/38, 219/10, 220/7, 220/7, 220/29, 220/35, 222/4, 224/5, 224/8, 224/15, 224/15, 225/22, 226/20, 226/61, 226/63, 226/63, 226/65, 226/65, 226/76, 226/76, 226/80, 226/147, 226/147, 229/5, 230/7, 232/2, 232/10, 234/25, 234/25, 234/39, 234/39, 234/44, 234/44, 236/19, 236/27, 236/27, 238/1, 238/2, 238/6, 239/5, 241/16, 241/16, 242/69, 243/62, 243/62

i.-ür-men 66/5, 77/20, 170/14, 242/51

i.-ür-sen 69/12, 69/28, 73/63, 82/8, 217/20

i.-ürler 68/9

[=1109]

irāde (A) irade, dileme, isteme

i. 93/11

[=1]

irkeş- bir yerde birikmek, toplanıp durmak; ardı sıra gitmek

i.-erdi 42/4

i.-ey 197/36, 207/17

i.-ip 1/70

i.-medük 220/19

i.-meŋ̑ 42/8, 226/29

i.-se 160/3, 186/98

i.-sün 186/2

i.-ti 42/8, 42/10, 62/11, 186/6, 186/12, 186/14, 186/16

[=17]

irşād (A) doğru yolu gösterme **tas**. irfan sahibi birinin bir kimseye tarikatı ve Tanrı yolunu göstermesi

i. 57/63, 58/4

i. bir- 57/64

i. ḳıl- 57/64

i.+dur 119/27

i.+ı 97/2

i.+ı irür 97/63

i.+ını 57/62
i.+miz 225/29
i.+nı 58/5
[=10]
irte önce, erken, sabah
i. 36/14, 58/13, 74/4, 170/10, 170/16, 171/38, 173/12, 173/13, 180/23, 191/16, 199/52
i. irdi 113/22
i.+din 124/62, 237/2, 241/46
i.+raġ 172/24
i.+raḳ 186/54, 227/10
[=18]
‹Īsā (k.a) Hz. İsa, peygamber
‹Ī. 2/11, 51/14, 69/75, 69/76, 79/8, 90/9, 102/3, 114/5, 114/10, 114/13, 127/22, 159/4, 215/13, 226/32, 241/83, 242/63
‹Ī.-i pāk 114/11
‹Ī.+dur 114/22
‹Ī.+em 242/29
‹Ī.+men 242/42
‹Ī.+nı 37/11, 107/1
‹Ī.+sen 238/10
[=23]
‹Īsā-dem (A+F) İsa nefesli, nefesi İsa gibi
‹Ī.+düler 69/95
[=1]
‹Īsā-nefes (A) İsa nefesli, nefesi İsa gibi
‹Ī. 27/56, 242/83
‹Ī.+ni 27/55
[=3]
‹Īsā-ṣıfāt (A) İsa gibi
‹Ī. 97/26
[=1]
iṡbāt (A) ispat
i. 220/2, 220/36
i.-ı āyāt 39/54
i. it- 18/15
i.+dın 165/41
i.+ı 184/38
i.+ıdın 62/14
i.+ıge 27/37
i.+ımız 220/18
i.+ını 26/10, 57/65
i.+ke 28/18, 47/4
i.+nı 3/7
[=14]
isfīd (F) beyaz, ak; beyaz renkli şey
i. 127/2, 204/26
[=2]
İsḥāḳ (k.a) Hz. İshak, peygamber
İ. 127/32
[=1]
isiz yazık, vah, heyhat!
i. 91/23, 111/13, 113/4, 141/15, 226/126
[=5]
isḳāṭ (A) ölünün azapsız kalması için dağıtılan sadaka
i. 237/4
[=1]
isḳāṭ-ḫor (A+F) iskat yiyen
i. 237/1, 237/3, 237/39, 237/51, 237/60
[=5]
İskender (k.a) M.Ö. 356-323 yılları arasında yaşamış Makedonya kralıdır. Aristo'dan ders almış kısa sürede Avrupa'dan Asya'ya kadar geniş bir coğrafyayı istila etmiş, 33 yaşında ölmüş meşhur bir kumandandır.
İ. 107/2
İ. ḳıl- 14/21
[=2]
İskenderī (F) İskender gibi
İ. 106/91
[=1]
İslām (A) İslam, İslam dini
İ. 1/75
İ.+ge 137/15
İ.+ı 23/48
[=3]
ism (A) isim, ad
i.-i Ġafūr 192/7
i.-i Ḥaḳ 114/16
i.-i merd bol- 75/7
i.-i Mūsālik 69/45
i.-i pāk 1/61, 208/2
i.+ige 215/44

i.+in͡g 69/79
i.+ini 76/26
i.+ni 3/4
[=10]

İsmāʿīl (k.a) İbrahim Peygamber'in oğlu, babasının Allah'a verdiği söz üzerine kendisini kurban etmek istemesine tam bir teslimeyet göstermesi ile bilinir.
İ. 45/44, 139/7
İ.+dü-miz 165/17
İ.+ge 27/41
[=4]

İsmāʿīlī (A+F) İsmail gibi
İ. 44/13
[=1]

İsmāʿīl-şıfat (A) İsmail gibi
İ. 127/19
[=1]

ʿismet (A) masumluk, günahsızlık
ʿi. 139/3
ʿi.+i 219/9
ʿi.+ige 181/6
[=3]

ʿİsmetu'llāh (k.a) İsmetullah
ʿİ. 193/56, 193/61
ʿİ.+nı 193/59
[=3]

ism-i aʿẓam (A) Allah'ın yüz isminden doksan dokuzu Kuran'da belli olup yüzüncü ismi yani ism-i azamın "Allah veya Hüve" diyenler vardır.
i. 62/37, 241/45
i.+nı 241/44
[=3]

isnād (A) sağlam belgelere dayama
i.-ı nām 58/57
i.+ge 69/97
[=2]

İsrāfīl (öz.a) Dört büyük melekten biri olup kıyamet kopacağını öttüreceği boru ile haber verecektir.
İ. 52/21, 56/3, 57/12, 57/92, 167/5
İ. idi 1/71
[=6]

istāde (F) ayakta durmuş
i. bol- 234/46
[=1]

iste- istemek
i.! 57/7, 57/8, 62/42
i.-gey-sen 68/8
i.-gin 57/49, 57/49, 62/33, 62/33, 67/37, 81/42, 81/42
i.-me 34/10, 57/63, 57/63, 60/11, 60/11, 62/42, 62/42
i.-mey 81/2
i.-pdü 38/13
i.-r 63/22
i.-se 67/34
i.-sen͡g 81/5, 81/100
i.-y 69/46, 69/46
[=26]

istiʿdād (A) kabiliyet, anlayışlılık
i.+ını 92/23
i.+nı 186/78
[=2]

istidlālī (A) delil ile anlamaya ait, delil ile anlama
i. 79/14
[=1]

istidrācī (A) istidrac yapan, olağanüstülük yapan kafir
i.+ler 186/79
[=1]

istifāde (A) faydalanma, kazanma
i. 176/3
[=1]

istiġfār (A) Allah'tan af dileme
i. 56/9
i. eyle- 223/7
i.+ge 40/15
i.+nı 157/54
[=4]

istiġnā (A) aza kanaat etme, tokgözlülük
i. 101/3, 112/43
[=2]

istiḳāmet (A) doğruluk, doğru hareket
i. 13/15, 21/8, 90/41
[=3]

[=2]

işanç inanç, itikat
i. 101/1
[=1]

işāret (A) işaret, gösterme
i. 67/32
[=1]

işek eşek
i. 190/24
i.+ġa 235/7
i.+ni 194/8
[=3]

işik eşik, kapı
i.+din 32/7, 220/15
i.+ini 66/51
[=3]

işit- işitmek, duymak
i.! 12/8, 24/11, 31/25, 31/32, 44/3, 44/3, 57/31, 60/3, 226/101, 226/114, 234/20, 243/1
i.-ken 15/11, 119/11, 119/11
i.-kil 71/2, 114/20
i.-kin 51/15, 69/1, 129/6, 141/111, 148/17, 176/5
i.-me 129/6
i.-meydür 20/5, 74/11
i.-se 97/60, 192/9, 203/9
i.-sen͡g 243/21
i.-sün 155/22
i.-ti 1/68, 1/69, 12/14, 35/33, 48/57, 92/21, 97/4, 114/1, 127/7, 132/8, 140/21
i.-tim 67/35, 71/14, 198/18, 201/2, 201/4, 242/34
i.-tük 218/15
[=49]

işittür- işittirmek, duyurmak
i.-di 163/7
[=1]

işitil- işitilmek, duyulmak
i.-di 1/63
[=1]

ʿişret (A) içki, içki içme
ʿi. 186/52
[=1]

iştihā (A) istek, iştah
i.+sıdın 56/18
[=1]

iştiyāḳ (A) şevklenme, göreceği gelme
i. 70/12, 219/5
i.-ı ḥāl 63/17
i.-ı kār 60/24
[=4]

it köpek
i. 13/2, 81/46, 157/58, 172/24, 192/11, 197/40
i.+ġa 215/26
i.+i 60/16
i.+ni 215/26
[=9]

it- etmek, yapmak, kılmak
i.! 6/18, 10/8, 17/4, 27/51, 62/43, 63/12, 63/17, 66/4, 81/46, 90/17, 90/17, 112/52, 142/3, 154/8, 197/40, 213/1, 221/14, 231/1, 240/23
i.-almas (< ite almas) 18/15, 50/63
i.-edür 113/31
i.-er 3/44, 5/5, 15/30, 20/31, 38/10, 56/11, 62/18, 89/41, 89/44, 89/44, 100/3, 105/16, 119/32, 119/32, 125/27, 136/25, 136/25, 145/22, 145/29, 151/24, 170/38, 179/44, 179/44, 184/62, 184/62, 214/21, 214/21, 224/13
i.-er irdi 157/22
i.-er-men 114/8, 184/17
i.-erde 110/21
i.-erdi 11/10, 20/32
i.-erler 43/4
i.-ey 3/6, 3/6, 39/28, 39/28, 124/27, 157/30, 157/30, 158/10
i.-in͡g 3/51, 23/34, 39/39, 197/13, 197/13
i.-ip 2/13, 2/13, 3/61, 3/61, 27/55, 29/13, 32/1, 39/64, 39/64, 49/24, 70/9, 70/9, 71/10, 73/48, 73/54, 111/4, 120/29, 141/75, 157/36, 178/22, 178/22, 178/70, 178/70, 185/10, 185/10, 193/58, 193/58, 226/61
i.-ipdür 137/6
i.-keli 3/53, 81/54, 81/54
i.-ken 39/26, 75/9, 80/15, 105/35, 117/21, 119/55, 119/64

i.-kende 62/13
i.-key 2/8, 39/4, 47/4, 58/37, 119/67, 199/40, 226/72
i.-key mü 127/35, 205/2
i.-kil 29/5, 39/4, 56/18
i.-kin 2/1, 17/8, 39/27, 42/15, 53/21, 64/17, 69/56, 116/4, 142/2, 142/7, 145/19, 178/105, 179/8, 182/4, 189/2, 198/52, 199/39, 241/28, 241/37
i.-künçe 118/13
i.-maġa tur 124/51
i.-maġım 199/43
i.-maḳ 200/9, 207/26
i.-maḳda 131/8
i.-maḳḳa 236/79
i.-me 42/20, 57/90, 69/60, 82/50, 141/121, 142/6, 151/17, 159/3, 193/14, 207/63, 229/3
i.-medi 1/15, 15/18, 15/18, 35/61, 35/61, 39/19, 39/19, 45/50, 58/29, 66/15, 69/23, 95/9, 138/3, 138/3, 141/61, 155/34, 155/34, 178/34, 207/64, 226/46
i.-medin͡g 89/58
i.-megen 73/58
i.-megey irdi 200/10
i.-megil 50/48
i.-megin 55/4, 69/17, 78/12, 80/4, 89/64, 89/64, 106/67, 115/5, 143/3
i.-mek 131/23, 223/4
i.-mekke 13/3
i.-memdür 8/34
i.-men͡g 10/9
i.-mes 1/12, 56/6, 79/24, 97/46, 241/9
i.-mes idi 234/7
i.-mesdü 141/103, 193/47
i.-mese 1/100, 18/24, 48/75, 57/46, 57/46
i.-mesün 97/68, 112/45
i.-meyin 59/17, 135/14
i.-miş 20/28
i.-se 29/8, 35/46, 63/6, 119/34, 136/26, 165/13, 179/37, 207/11
i.-sem 7/4, 112/4
i.-sen͡g 1/9, 107/7
i.-sen͡g idi 133/13
i.-sün 120/6, 225/15
i.-ti 11/8, 34/11, 41/16, 46/11, 48/7, 57/59, 65/2, 65/7, 66/13, 66/19, 66/19, 69/21, 73/28, 79/4, 91/12, 97/7, 106/82, 124/68, 127/21, 135/27, 152/6, 155/28, 158/11, 165/39, 170/12, 186/49, 199/51, 204/9, 226/123, 234/34, 237/53, 242/4, 242/6
i.-tiler 1/75, 59/3, 59/3
i.-tim 1/24, 35/24, 35/27, 65/4, 66/33, 81/15, 81/15, 85/6, 207/36, 207/37, 207/38, 226/125
i.-tin͡g 12/21, 103/3, 197/22
i.-tük 178/97
[=282]

iʿtemid (<a. iʿtimād) itimat, güvenme, dayanma
i. eyle- 135/1
i. it- 10/9
[=2]

iʿtibār (A) itibar, saygı gösterme, şeref, değer
i. 31/35, 35/53, 39/47, 66/44, 67/36, 67/36, 75/11, 212/4, 212/4
i. bol- 69/119, 75/2
i. imes 57/16
i. irmesdü 60/14
i.+ı 53/7
[=14]

iʿtidāl (A) orta oluş, ölçülülük; yavaşlık, yumuşaklık
i. 15/36
[=1]

iʿtiḳād (A) itikat, inanç
i. 15/10, 60/13, 64/20, 240/31
i. bol- 66/46
i.-ı tām bol- 168/5
i. ḳıl- 48/6, 79/25
i.+ın͡g 60/14, 60/15, 240/31
[=11]

iʿtiḳādī (A) itikat ile, inanma ile ilgili
i. ḳıl- 186/56
[=1]

iʿtimād (A) itimat, güvenme, güven
i.+ın͡g 60/12

[=1]
i‘tiyād (A) âdet edinme, alışma, alışkanlık
i.+ıñ͡gdın 110/13
[=1]
itmām (A) tamamlama, bitirme
i. 112/15
i. bol- 215/8
i.+ıge 45/46
[=3]
ittifāḳ (A) birleşme, uyuşma, sözleşme
i. 227/10
[=1]
ittiḥād (A) bir olma, birleşme, birlik
i.-ı ġayr 140/13
[=1]
‘iyāl (A) bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler; kadın, eş
‘i.-i nā-tüvān 35/15
‘i.+im 48/39, 162/13
[=3]
‘iyān (A) açık, belli, meydanda
‘i. 1/49, 26/7, 39/29, 66/10, 69/3, 76/27, 117/23, 242/21
‘i. bol- 65/11
‘i. ḳıl- 66/12
[=10]
iz iz, işaret, nişan
i.+iñ͡gni 87/5
i.+ini 119/18
[=2]
iẓhār (A) gösterme, meydana çıkarma
i. it- 39/19, 39/28
i. ḳıl- 121/1
i.+ını 39/25
[=4]
izle- istemek
i.! 6/14, 6/18, 10/2, 10/17, 11/62, 21/12, 89/40, 89/40, 94/9, 95/9, 99/33, 103/15, 112/56, 124/30, 136/26, 140/2, 158/16, 175/3, 204/48, 205/31, 207/60, 240/28
i.-di 27/62, 27/62, 45/16, 89/66, 89/66, 102/5, 102/5, 106/59, 145/2, 190/45
i.-diñ͡g 124/59, 124/59
i.-gen 43/12, 233/16, 237/4
i.-genlerge 21/18
i.-gin 21/16, 52/4, 117/2, 117/5, 127/38, 136/15, 136/15, 140/3, 158/17, 184/64, 184/64, 212/2, 215/43, 220/24, 220/24, 220/36, 220/36, 226/142, 226/142
i.-lük 1/88, 1/88, 141/136
i.-me 25/1, 25/1, 25/2, 25/3, 25/4, 25/5, 25/6, 25/7, 25/8, 25/9, 25/10, 25/11, 25/12, 25/13, 25/14, 25/15, 25/16, 25/17, 88/46, 89/15, 111/14, 111/14, 111/28, 181/1, 236/36, 236/36, 237/27
i.-meñ͡g 140/14, 140/14
i.-mes 89/11, 217/3
i.-mesdür 18/18
i.-meydi 226/98
i.-ñ͡g 193/50
i.-ñ͡gler 242/39
i.-p 2/11, 3/62, 32/32, 44/35, 81/79, 88/6, 88/40, 97/41, 100/6, 114/3, 122/1, 124/53, 131/5, 148/22, 159/4, 163/24, 170/5, 178/75, 227/2, 242/65
i.-p idim 199/65
i.-p irdi 236/17, 237/55
i.-r 6/1, 8/57, 14/10, 23/48, 25/11, 52/10, 52/32, 66/50, 89/12, 106/78, 126/12, 140/3, 145/27, 151/23, 151/24, 157/47, 186/98, 212/11
i.-r idim 35/23
i.-r irdi 11/23, 125/3, 126/8, 162/23, 162/28
i.-r irdiler 111/25
i.-r-men 1/61
i.-r-sen 243/15
i.-rdi 54/2
i.-rem 92/27, 237/87
i.-r mi 48/19
i.-se 106/84, 106/84
i.-señ͡g 122/9, 142/7, 186/66, 194/5, 215/31, 221/12, 238/3, 238/6
i.-y 88/32, 91/35, 124/48, 208/7
i.-y irdim 226/60
i.-y-sen 137/16, 178/8, 193/35

[=167]
ʿizz (A) değer, kıymet
ʿi. u cāh 18/29
[=1]
ʿizzet (A) değer, kıymet; yücelik, saygı, kuvvet
ʿi. 58/15, 197/11
ʿi. ḳıl- 173/4
ʿi.+imni 58/16
[=4]

-J-

jāle (F) kırağı, çiğ
j.+ni 91/19
[=1]
jālevār (F) jale gibi
j. 190/4
[=1]
jende-pūş (F) eski püskü, yamalı şey, hırka giyen
j. 236/9
[=1]

-K-

ḳabā (A) üste giyilen elbise, kaftan, cübbe
ḳ. 62/47
[=1]
ḳabaġ kapak, göz kapağı
ḳ. 110/23
ḳ.+ıñġdın 171/10
[=2]
Kaʿbe (A) Kâbe
k. 17/4, 50/21, 98/1, 124/32, 124/62, 133/2, 242/2, 242/33
k.-i cān 197/30
k.-i maḳṣūd 124/29, 208/5, 215/3, 224/14
k.-i maḳṣūd irür 238/2
k.-i nūr-ı beḳā 242/40
k.-i nūrānī 124/47
k.+de 45/21
k.+din 35/63, 98/4, 98/9, 133/2, 199/24, 242/6
k.+dür 69/117, 199/58, 230/4
k.+ge 110/17, 133/1
k.+ni 17/4, 124/34, 124/34
k.+si 53/13
[=32]
ḳābe ḳavseynā (A) iki kavis arasındaki mesafe, Hz. Muhammet'in Allah'a olan yakınlığını anlatmak üzere Kuran'da geçer.
ḳ. 2/9
[=1]
Kaʿbetu'llāh (A) Allah'ın Kâbesi, Kâbe
K. 45/3, 124/33, 131/5, 242/65
K.+da 112/24
K.+ke 129/3
K.+nı 124/16
K.+sen 238/4
[=8]
ḳābil (A) kabul eden, kabul edici; olan, olabilir, mümkün; kabiliyetli
ḳ. 12/3, 12/5, 12/32, 41/19, 60/18, 69/29, 96/5, 100/6, 184/61, 194/3, 215/36, 230/5
ḳ. bol- 52/5
ḳ.-i āyāt-ı er-raḥmān irür 22/6
ḳ.-i bu tövbe 52/30
ḳ.-i derkār 204/22
ḳ.-i ekber 11/54
ḳ.-i evṣāf 35/40
ḳ.-i her cins 52/4
ḳ.-i idrāk 111/26
ḳ.-i insān irür 59/20
ḳ.-i maʿnā 106/84
ḳ.-i nisbet 237/65
ḳ.-i raḥmet imestür 39/67
ḳ.-i şemʿ-i īmān 30/21
ḳ.-i şundaġ 25/3
ḳ. irdi 165/4
ḳ. it- 221/14
ḳ.+din 60/18
ḳ.+ġa 217/25, 224/7
ḳ.+ge 141/163, 158/15
ḳ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 92/19, 151/11, 178/1

ḳ.-sa 43/8, 116/7, 179/10
[=3]
ḳadd (A) boy
ḳ.-ı nihāl 85/4
ḳ.-i cev 198/20
ḳ.-i dü-tā 8/7, 171/3, 202/1
ḳ.-i ḫam 46/14
ḳ.-i şikeste 171/5
ḳ.+ı 119/8
ḳ.+iñ͡gni 194/2
[=9]
ḳadem (A) ayak; adım
ḳ. 13/4, 43/3, 53/20, 54/3, 65/41, 74/17, 81/59, 90/29, 92/19, 110/33, 116/3, 172/34, 182/2, 191/28, 205/16
ḳ. koy- 2/1, 2/7, 7/10, 11/54, 14/2, 30/3, 39/47, 57/57, 69/117, 80/15, 81/102, 87/3, 122/7, 122/9, 124/29, 124/32, 131/7, 134/14, 141/19, 142/8, 149/6, 152/4, 178/3, 178/7, 184/15, 186/84, 240/17, 241/26
ḳ.+de 5/5, 25/10, 35/66, 124/17, 156/22, 162/4, 179/13, 197/16, 228/2, 232/9
ḳ.+dür 57/93
ḳ.+ni 37/3, 46/9, 107/4, 119/100, 167/1, 168/1
[=60]
ḳademlik (A+T) adımlık
ḳ. 34/3
[=1]
ḳader (A) kader
ḳ.+ni 195/4
[=1]
ḳāḍī (A) kadı, hakim
ḳ. vü müftī 237/20, 237/51
ḳ.+si 237/11
[=3]
ḳadīm (A) eski, öncesi bilinmeyen
ḳ. 50/64, 63/1, 134/1, 201/8
ḳ.+din 65/20, 69/109
ḳ.+dür 11/14
ḳ.+em 242/25
[=8]
ḳadīr (A) tükenmez kudret sahibi olan; Allah
ḳ. 16/21
[=1]
ḳādir (A) kudret sahibi, kudretli, kuvvetli; Allah
ḳ. 92/42
[=1]
ḳadir-dān (A+F) kadir bilen, değer bilen
ḳ.+ımdu-sen 157/30
[=1]
ḳādirī (A) kadir olana ait; Allah'a ait
ḳ. 199/19
[=1]
ḳadr (A) değer, itibar; onur, şeref, haysiyet; rütbe, derece
ḳ.-i āb 141/104
ḳ.-i gevher 3/68, 44/45
ḳ.-i māl u kīmiyā 237/38
ḳ.-i pāk-i Muṣṭafā 141/105
ḳ.-i rūzgār 141/98
ḳ.+dür 193/24
ḳ.+i 57/38
ḳ.+im 180/19
ḳ.+imni 8/65
ḳ.+in 91/28, 111/13, 141/106, 243/63
ḳ.+iñ͡g 117/22
ḳ.+iñ͡gni 69/82
ḳ.+ini 82/43, 91/28, 108/5, 150/14, 193/38, 206/20, 243/58
[=23]
ḳaf (A) Arap alfabesinin yirminci harfi
g. 62/41
[=1]
Ḳāf (A) Kaf dağı, Masallarda zümrüd-i anka kuşunun yaşadığı rivayet edilen dağ
ḳ. 27/15, 29/3, 34/7, 37/6, 81/128, 97/5, 97/15, 113/2, 114/27, 124/41, 162/53, 193/82, 228/5, 241/9, 242/73
ḳ.+nı 82/25
[=16]

ḳāfile (A) birlikte yolculuk eden topluluk
ḳ.+ni 131/14
[=1]
kāfir (A) kafir
k. 68/11, 100/3, 135/25, 148/2, 148/4, 149/22, 153/5
k. bol- 23/31, 88/37, 124/36, 125/34, 218/16
k. imemdür 145/16
k. irür 218/17
k. ü mü'min 57/51
k.+din 129/4
k.+ge 29/11, 49/22, 149/24
k.+ni 110/32
k.+sen 237/86
[=21]
kāfirān (A) kafirler
k. 173/23
k.+nı 173/23
[=2]
kāfir-ḫūy (A+F) kafir huylu
k.+large 151/26
[=1]
kāfirī (A) kafire ait, kafirle ilgili
k. 50/12, 65/25, 149/23, 178/35
[=4]
kāfir-kīş (A+F) kafir huylu
k.+ni 39/66
[=1]
kāfūr (A) Uzak Doğu'da yetişen kokusu kuvvetli bir bitki; kâfûr
k. ḳıl- 120/20
k.+ı 43/1
[=2]
kāh (F) saman, saman çöpü
k. 8/13, 10/12, 103/26, 178/51, 207/25, 226/97
k. u cev 53/2
k.+dın 82/42
k.+ı 53/17, 97/9
[=10]
ḳahır (A) helak etme, batırma
ḳ. 97/37
[=1]
kahi- tembih etmek
k.-di 186/1
[=1]
kāhil (A) olgun, orta yaşlı; hareketi ağır, gayretsiz, tembel
k. 80/16, 235/20
k. bol- 223/9
k.-i şermende 11/65
k. idi 226/2, 243/2
k. idin͡g 112/6
k. ḳıl- 66/47
k.+dür 106/86, 164/13
k.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 80/16
k.+ī-sen 63/15
[=10]
kāhilā (A) ey kahil!
k. 72/4
[=1]
kāhillik (A+T) tembellik
k. ḳıl- 135/2
k.+ni 106/5
[=2]
kāhin (A) kahin, gayipten haber veren
k. 39/49
k.-i ġāretger 39/50
k. imem 39/12
k. irür 39/50
k.+ini 39/53
k.+sen 39/59
[=6]
kāhiş (F) eksiklik, noksan, azalma
k. 106/23
k.-i cān 227/55
k.-i endīşe 240/5
k. ḳıl- 236/23
k.+de-sen 171/6
k.+i 150/30, 186/9, 227/1
k.+idin 10/13
k.+ke 150/31
k.+lerni 181/3
k.+ni 165/11
[=12]
kahit- üzmek, kaygılandırmak, zora sokmak
k.-ür 164/18
[=1]

ḳahr (A) zorlama, kahır, helak etme; çok kederlenme
ḳ. 16/8, 18/6, 20/35, 93/4, 101/3, 140/15, 151/25, 234/13
ḳ. eyle- 67/20, 67/20, 106/54
ḳ.-ı ḫabīr 141/115
ḳ.-ı Ḥaḳ 23/37, 140/24
ḳ.-ı Ḫudā 106/7
ḳ.-ı vehhāb-ı şedīd 141/113
ḳ.+dur 50/60
ḳ.+ı 106/79
ḳ.+ıdın 83/5, 163/30, 226/20
ḳ.+ımızdın 106/42
ḳ.+ın͡g 27/36
ḳ.+nı 151/25
[=24]

ḳahrhā (A+F) kahırlar
ḳ.-yı kirdgār 124/3
[=1]

ḳaḥṭ (A) kıtlık, kuraklık
ḳ. u veba 218/21
[=1]

ḳaḥṭ-ı sālī (A+F) kıtlık yılı
ḳ. 218/1, 218/26, 231/5
[=3]

ḳaḳ- kakmak, çakmak, tepmek, el çırpmak
ḳ.! 119/61, 135/7, 159/3
ḳ.-a-biz 172/9
ḳ.-adur 237/10
ḳ.-ar 171/18, 171/19
ḳ.-ın͡g 35/18, 172/11
ḳ.-ıp 171/20, 171/20
ḳ.-ıpdurlar 185/13
ḳ.-kan 171/21
ḳ.-magin 103/29
ḳ.-maḳ 172/42
ḳ.-maḳ irdi 172/28
ḳ.-man͡g 172/29
ḳ.-masan͡g 171/20
ḳ.-may 171/20
ḳ.-tı 32/28, 166/12, 178/83, 186/39, 226/40
[=24]

ḳāl (A) söz, laf
ḳ. 73/56
[=1]

ḳal- kalmak
ḳ.! 199/60
ḳ.-a-men 89/6, 89/6, 156/11
ḳ.-a-sen 63/6
ḳ.-adur 43/8, 92/18, 178/48, 178/48, 199/11, 219/11, 219/11
ḳ.-ay 173/6
ḳ.-dı 3/59, 6/10, 8/45, 8/51, 12/17, 13/4, 33/3, 39/20, 45/9, 57/68, 58/17, 58/57, 58/63, 69/110, 71/18, 74/4, 83/5, 99/7, 99/27, 105/26, 119/75, 131/32, 133/7, 141/50, 141/72, 151/6, 158/4, 162/37, 164/8, 164/8, 173/33, 178/106, 186/43, 186/89, 186/91, 199/14, 199/20, 199/21, 199/38, 204/30, 215/42, 217/24, 227/53, 234/39, 235/16, 235/18, 243/11
ḳ.-dılar 23/10, 78/5, 186/95, 186/96
ḳ.-dım 8/67, 8/67, 33/10, 199/24, 222/9, 242/9
ḳ.-dın͡g 81/70, 94/8, 170/7
ḳ.-dük 227/11
ḳ.-ġan 1/34, 1/57, 13/2, 74/20, 92/29, 113/30, 186/34, 186/74, 191/25, 193/9, 198/54, 205/4, 207/49, 237/51
ḳ.-ġan-men 241/3
ḳ.-ġanlarġa 242/79
ḳ.-ġanlarge 13/10
ḳ.-ġanlarnı 20/34
ḳ.-ġay 57/59, 57/61
ḳ.-gen 72/3, 125/23, 157/7, 171/31
ḳ.-gendür 69/115
ḳ.-genler 89/17
ḳ.-genlerni 199/40
ḳ.-gin 94/8
ḳ.-ġun͡g 91/10
ḳ.-gün͡gdü 113/21
ḳ.-ıp 4/10, 4/10, 114/3, 184/41
ḳ.-ıp irdi 156/46

ḳ.+ī (ī : Farsça birlik ya'sı) 30/10, 48/62
ḳ.+ī ḳıl- 48/58
ḳ.+men 92/12
[=15]
ḳallāş (A) kalleş, dönek, hilekar
ḳ. u kalender eyle- 197/6
[=1]
ḳaltabān (F) pezevenk, namussuz krş. **ḳaltavān**
ḳ. 53/3, 140/7, 141/7, 184/27, 207/30, 211/3
ḳ.+lar 141/63, 141/85
[=8]
ḳaltavān (F) krş. **ḳaltabān**
ḳ. 15/6
[=1]
ḳālū belā (A) Ruhlar yaratıldığında Allah ruhlara "Ben sizin rabbiniz deği miyim?" diye sordu. Ruhların vermiş olduğu cevap için "Evet, dediler." anlamındaki sözdür.
ḳ. 3/66
[=1]
ḳāl u ḳīl (A) dedikodu
ḳ. 241/64
ḳ.+din 242/34
[=2]
kām (F) meram, arzu, istek; lezzet, zevk
k. 110/20, 139/9, 215/43
k.-ı āḫiret 204/21
k.-ı dil 109/2
k.-ı ejdehār 63/14
k.-ı ʿışḳ bol- 231/5
k.-ı nuḫust 120/8
k.-ı ṣadef 65/35
k.-ı telḫ 197/27
k. u zebān bo 52/26
k.+ıdadur 199/71
k.+ıġa 89/26
k.+ıge 18/31, 174/7, 188/9
k.+ımġa 17/13
k.+ımge 241/10
k.+ımız 97/62
k.+ıñġa 25/1, 107/5
[=21]
ḳamçı kamçı
ḳ. 20/14, 31/4, 35/18, 53/15, 237/17
ḳ.-i bī-ḥad 53/2
[=6]
ḳamer (A) ay
ḳ. 112/9, 162/25, 224/2, 234/40
[=4]
ḳāmet (A) boy
ḳ.+i 157/24, 198/42
ḳ.+imni 124/50
[=3]
kamfir yaşlı kadın
k. 106/25
[=1]
kāmil (A) kemale ermiş, olgun, alim, bilgin
k. 1/49, 8/18, 8/74, 16/4, 16/19, 18/13, 20/20, 20/25, 20/32, 21/3, 23/58, 24/8, 27/12, 27/26, 30/6, 31/19, 36/4, 39/1, 50/42, 51/4, 56/9, 89/12, 89/66, 91/39, 97/23, 113/9, 118/22, 120/4, 120/29, 124/33, 136/11, 136/12, 140/25, 150/22, 152/4, 153/7, 165/5, 165/7, 166/3, 171/28, 178/81, 179/23, 186/40, 186/40, 193/88, 195/1, 199/2, 199/2, 200/6, 203/7, 204/45, 207/42, 211/23, 215/27, 217/4, 217/26, 220/26, 221/2, 225/11, 226/28, 226/113, 236/85, 242/37
k. bol- 44/44, 45/44, 106/43, 125/17, 140/6, 193/3, 196/2, 217/10
k.-ı rūy-ı zemīn 45/1
k.-i ber-pāsbān bol- 24/7
k.-i maʿrūf bol- 236/72
k.-i mollā imām 199/15
k.-i müşkil-ḥal 162/29
k.-i pür-dīde vü ḫūb-rū irür 226/63
k.-i rāh-ı ḥaḳīḳat bol- 58/56
k.-i ṣāḥib-hüner 27/23
k.-i ṣāḥib-naẓar 31/2
k.-i sayḳalgerī 237/63
k. idi 11/8
k. irdi 156/1

k. ü ṣāḥib-īmān 156/42
k.+din 51/10, 120/9
k.+dü 164/14
k.+dü-sen 61/10
k.+dür 119/16, 158/15, 181/8, 188/5, 195/6
k.+em 242/30
k.+ġa 212/23, 213/11, 214/19, 215/45, 225/28, 226/33, 236/89
k.+ge 47/16, 52/14, 96/2, 96/4, 97/30, 99/21, 117/23, 120/37, 173/10
k.+ī (ī : Farsça birlik ya'sı) 20/8, 31/7, 45/18, 119/54, 190/5, 218/3
k.+īni 56/2
k.+ler 21/8, 23/14
k.+lerge 164/15, 165/6
k.+miz 128/2
k.+ni 50/60, 92/23, 115/4, 141/137, 185/31, 203/11, 204/35, 215/32, 227/2, 240/35
k.+sen 50/13, 97/52, 156/65, 178/66
[=136]

kān (F) maden ocağı; bir şeyin menbaı, kaynağı
k. 3/62, 57/50, 62/33, 105/17, 153/9, 156/32
k. bol- 128/9
k.-ı ʿaṭā 242/41, 242/45
k.-ı baḥr 227/41
k.-ı cerāḥat 146/7
k.-ı devlet 207/17
k.-ı dūd idi 225/19
k.-ı ġam 74/17, 106/93, 191/9
k.-ı ḫarac 199/18
k.-ı ḫaṭar 190/14
k.-ı himmet 162/27
k.-ı istiġfār 56/9
k.-ı Mebde-i Nūr 209/8
k.-ı miḥnet 161/3
k.-ı ṣafā 23/51
k.-ı sūz 191/14
k.-ı şekī 225/4
k.-ı şīr 57/70
k.-ı teşrīf 214/12
k.-ı vaḥdet 62/55
k.-ı zer 105/8
k. imes 20/46
k.+dın 20/46
k.+em 242/26
k.+ı 67/33
k.+ıdur 57/69
k.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) bol- 81/108
k.+nı 57/49, 107/9
[=37]

ḳan kan
ḳ. 62/46, 76/5, 87/6, 127/14, 192/6, 193/67
ḳ. bol- 69/24
ḳ. idi 84/1
ḳ. yıġla- 8/25, 35/33, 45/31, 66/51, 103/20, 106/22, 106/46, 113/4, 127/15, 127/42, 146/4, 151/19, 156/5, 162/5, 162/49, 185/7, 198/41
ḳ. yut- 141/67, 193/79
ḳ. yügür- 141/28
ḳ.+ıge 186/18
ḳ.+ım 85/8
ḳ.+ını 159/1
ḳ.+lar 188/6
[=32]

ḳanāʿat (A) kısmete razı olma
ḳ. 139/2, 172/5
ḳ.+dın 184/4
ḳ.+nı 6/12
[=4]

ḳança kaç, ne kadar
ḳ. 164/1, 182/4
[=2]

ḳand (A) şeker, bitki şekeri
ḳ. 57/27, 105/36, 184/47
ḳ. bol- 93/7
ḳ.-ı kāmil 195/6
ḳ.+dın 37/9
ḳ.+ge 43/4
ḳ.+ıdın 6/13
[=8]

ḳand-āb (A+F) şekerli içecek
ḳ.+ge 48/12

k.-ı saẖī 237/82
k.-ı ṭāʿat 125/21
k.-ı taḳlīd 243/17
k.-ı taḳlīd irdi 166/18
k.-ı te’ẖīr tap- 90/7
k.-ı ʿuḳbā 17/10
k.-ı zenbil 150/18
k.-ı zinā 127/9
k. imes 205/21
k. it- 136/25
k. ḳıl- 124/35, 193/93, 198/29, 221/10, 236/36, 236/39
k. u girdār 77/7
k.+dın 8/67, 48/58, 104/17, 136/10, 227/35
k.+dur 190/23, 198/39
k.+e 8/52
k.+ge 44/20, 151/24, 163/28, 236/45
k.+ı 3/37, 27/19, 31/14, 54/26, 58/3, 88/47, 92/37, 92/44, 124/66, 124/66, 133/17, 146/17, 153/6, 162/34, 166/30, 167/4, 169/10, 185/9, 197/11, 205/20, 205/21, 226/23, 236/36
k.+ı ḳıl- 169/12, 214/6
k.+ıda 47/4
k.+ıdın 23/46, 25/12, 31/15, 132/6, 136/12, 145/20, 163/11, 164/4, 169/10, 199/34, 207/50
k.+ıdur 69/106, 165/37, 171/34, 237/33
k.+ıġa 69/65, 237/35
k.+ıge 1/81, 11/31, 20/2, 31/12, 39/47, 52/24, 90/2, 90/40, 177/7, 179/24, 191/11, 234/38
k.+ım 8/70, 48/47, 141/101, 178/60, 179/16, 184/43, 199/67, 240/19
k.+ım’em (kārım hem)119/41
k.+ımge 157/9, 165/36, 178/32
k.+ımız 54/27, 148/21
k.+ımızdur 236/29
k.+ımıznı 35/48
k.+ımnı 48/25, 162/6
k.+ın 11/25, 172/32, 178/19
k.+ın͡g 57/40, 57/90, 58/69, 67/39, 72/8, 73/49, 173/34, 188/7, 193/78, 194/1, 205/14, 214/5
k.+ın͡g imes 136/21, 166/4
k.+ın͡ga 8/24, 145/24, 226/35
k.+ın͡ga bol- 149/18
k.+ın͡gdın 136/11
k.+ın͡gdur 30/2, 197/29, 225/36
k.+ın͡g’em (<kārın͡g hem) 193/54
k.+ın͡gız 236/7
k.+ın͡gnı 80/23, 178/23, 191/22
k.+ını 3/44, 11/28, 15/42, 39/25, 45/38, 48/46, 50/28, 99/8, 104/18, 105/45, 120/11, 126/40, 179/28, 205/3, 220/33
k.+lar 199/42, 205/2
k.+nı 13/16, 57/24, 98/6, 114/12, 124/48, 197/11, 198/39
[=243]

ḳara- bakmak
ḳ.-dı 82/6
ḳ.-n͡g 215/2, 218/7
ḳ.-p tur- 236/85
ḳ.-r 8/53, 240/35
[=6]

kār-āmed (F) yararlı, kullanışlı, faydalı
k. 18/4, 59/30, 111/19
k. imes 20/9, 50/43, 125/26, 168/2, 236/14
k. irür 23/62
[=9]

ḳarār (A) karar, durma, sebat
ḳ. 3/52, 112/40
ḳ.+ı 60/39
ḳ.+ım 199/53
[=4]

kār bār (F) iş güç, kazanç
k.+dın 217/18
k.+ı 225/25
k.+ın͡g 73/2
[=3]

kār-dān (F) iş bilir, işten anlar

k. 35/49, 69/35, 69/81, 82/42, 89/2, 145/6, 163/21, 185/16, 186/91, 200/5, 205/15, 237/65
k. bol- 119/8
[=13]
kār-encām (F) işin sonu
k. 112/15
[=1]
kār-fermā (F) iş buyuran, iş buyurucu
k. 30/3
[=1]
kārger (F) iş yapan, iş işleyen
k. bol- 9/12, 60/20, 79/13, 215/30
k.+i 46/17
[=5]
ḳarı- yaşlanmak, ihtiyarlamak
ḳ.-p-siz 199/22
[=1]
ḳarılik yaşlılık, ihtiyarlık
ḳ. 95/1
[=1]
ḳarışlik karışlık, karış kadar
ḳ. 5/2
[=1]
ḳarīb (A) yakın, yakın olan
ḳ. 6/9, 20/10, 88/16, 112/26, 125/10, 193/70, 197/31, 204/20, 227/41
ḳ. bol- 166/30
ḳ.+dür 6/4, 43/10
ḳ.+men 29/14
[=13]
ḳarīn (A) yakın
ḳ. 126/9
[=1]
kārīz (F) yer altı lağım kanalı, keriz
k.+ge 118/6
[=1]
kāriz-ken (F) lağam kazan, lağam eşen
k.+leri 118/4
[=1]
kāriz-kenī (F) lağam kazıcılığı
k. 119/25
[=1]
ḳarn (A) yüz yıl; zaman, vakit
ḳ. 28/21
ḳ.+ıge 70/11
ḳ.+lar 5/4
[=3]
kār-sāz (F) becerikli, iş işleyen
ḳ. 1/52, 11/11, 135/29, 191/20
ḳ. bol- 45/10
[=5]
kār u bār (F) iş güç; kazanç
k. 127/35
k.+ı 22/10, 73/42, 73/45, 120/33, 236/12, 243/4
k.+ım 27/7, 156/60
k.+ın͡gnı 81/41
k.+ını 69/21
[=11]
Ḳārūn (k.a) Benî İsrail'de zenginliği il meşhur olan bir insan, Krezüs
Ḳ. 32/29, 32/31, 32/32, 89/71, 89/71, 178/25
Ḳ. bol- 32/32
[=7]
kār-üftāde (F) işine düşkün, işine bağlı
k. 8/22, 36/7, 36/11
k.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 8/23, 23/24, 39/2, 197/1
k.+lerdin 119/85
k.+men 8/29
k.+miz 141/16
k.+ni 157/5, 205/36, 226/55
[=13]
kārvān (F) kervan, kafile
k. 19/1, 30/3, 54/2, 74/2, 74/5, 74/14, 74/16, 110/1, 113/21, 131/12, 131/32, 154/4, 154/9, 170/7, 199/14, 226/56, 227/11
k. bol- 12/31
k.-ı Mevlevī 58/72
k.-ı vefā 46/4
k.-ı Ẕü'n-nūn 199/17
k.+dın 54/3, 54/12, 74/17, 187/1, 199/14, 199/20
k.+dur 74/15
k.+ge 74/12
k.+ı 13/10, 44/42, 56/10, 139/7

k.+ı-men 29/11
k.+lar 65/33, 74/1, 74/3, 74/4, 74/6, 74/8, 74/9
k.+nı 74/13, 113/22
[=43]
ḳarye (F) bir köy
ḳ.+īge (ī: Farsça birlik ya'sı) 147/3, 199/2
[=2]
ḳarż (A) ödünç verme, ödünç alma
ḳ. 120/22
[=1]
ḳarżdār (F) borçlu, borcu olan
ḳ. idi 91/30
ḳ.+dur 207/10
[=2]
Kāsān (y.a) Özbekistan'da Semerkant yakınlarında bir vilayet
k.+da 162/1
k.+ġaça 35/29
[=2]
ḳaṣd (A) niyet, kasıt
ḳ. 104/2, 178/66
ḳ.-ı derd-i dil 226/46
ḳ.-ı ḫāce 113/33
ḳ.-ı īmān 128/6
ḳ. ḳıl- 125/9
ḳ.+ı 58/48, 60/27, 63/22, 82/18, 106/26, 155/12, 233/2, 243/29
ḳ.+ıdadur 100/3
ḳ.+ım 106/16, 114/15, 157/32, 226/57
[=19]
kāse (F) çanak, tabak
k. 64/24, 77/5, 77/13, 193/51, 193/51
k.-i ḫalḳ 158/4
k.-i ḫūn 27/34
k.-i pür-āb 171/14
k.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 77/6
k.+ler 165/23
k.+n͡g 140/16
k.+sidür 115/7
[=12]
kāse-āb (F) su ile dolu kase
k. 171/13
[=1]
kāse-līs (F) çanak yalayıcı, dalkavuk
k. 158/1
k.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 227/41
[=2]
ḳasem bi'llāh (A) Allah'ın kutsal adı üzerine yemin
ḳ. 237/23
[=1]
ḳāṣıd (A) haberci, postacı
ḳ. 99/13, 99/14
ḳ.-ı ẓālim 190/17
ḳ.+ı 190/22
ḳ.+lar 35/35
ḳ.+larnı 35/25
ḳ.+nı 99/18
[=7]
ḳāṣıdā (A) ey haberci, ey postacı!
ḳ. 97/19
[=1]
kāsib (A) kazanan, kazanmak için çalışan
ḳ.+dür 1/48, 93/11
[=2]
ḳaṣr (F) köşk, saray
ḳ.-ı bülend 14/27
ḳ.-ı şeh 141/13
[=2]
ḳaṣṣāb (A) kasap
ḳ.+ın͡g irür 178/110
ḳ.+nı 178/115
[=2]
ḳaṣṣābī (F) kasap gibi
ḳ. 178/26
[=1]
kāst (F) eksik, noksan, kusur
k. 11/25
[=1]
ḳaş kaş
ḳ. 110/23
ḳ. u ḳabaġ 171/10
ḳ. u köz 106/92
ḳ.+ıda 82/36

ḳ.+ıġa 66/17, 66/31
ḳ.+ıñg 85/8
ḳ.+ka 237/49
[=8]
kāşīn (F) kâşî çinisi ile yapılmış
k. 165/21
[=1]
kāşki (F) keşke
k. 92/11, 136/8
[=2]
ḳaṭʿ (A) kesme, kesilme, biçme
ḳ. ḳıl- 67/30
[=1]
ḳatār (?)
ḳ.-ı çeşmter bol- 198/40
ḳ.-ı merd ḳıl- 190/39
ḳ.+ı 201/5
[=3]
ḳāṭıʿ (A) kesen, durduran; keskin kılıç
ḳ. irür 89/31
[=1]
ḳatıḳ tarak (?)
ḳ. 69/8
[=1]
kātib (A) katip, yzaıcı
k.+ge 44/24
[=1]
kātib-i vaḥy (A) vahiy katibi, Hz. Muhammet'in ayetleri yazdırdığı kişilere verilen isim
k. irdi 138/1
[=1]
ḳātil (A) katil, öldüren
ḳ. 35/34, 57/12, 57/92
ḳ. idi 80/2
ḳ. irür 125/30
ḳ. ḳıl- 66/47
ḳ.+dür 82/13, 186/13
[=8]
ḳatl (A) öldürme
ḳ.+idür 56/7
[=1]
ḳatla kere, defa
ḳ. 60/8
[=1]
ḳaṭre (A) damla, damlayan şey
ḳ. 1/42, 17/18, 42/35, 50/59, 57/17, 81/62, 113/8, 119/72, 188/9, 193/11, 201/6, 243/17
ḳ. bol- 81/63
ḳ.-i āb 47/22, 103/7, 178/42
ḳ.-i ābī 198/26
ḳ.-i deryā 65/27
ḳ.-i ḳan 85/8, 193/67
ḳ.+dür 58/54, 225/24, 239/3
ḳ.+dür-sen 81/107, 81/108
ḳ.+ī (i: Farsça birlik ya'sı) 178/11
ḳ.+lerni 124/39, 242/22
ḳ.+men 242/24
ḳ.+ni 35/55, 57/91, 81/115
ḳ.+sen 239/1
ḳ.+si 190/37, 194/5
[=35]
ḳaṭreveş (F) damla gibi
ḳ. ḳıl- 62/29
[=1]
ḳaṭṭāl (A) çok katleden, çok öldürücü
ḳ. 12/25
ḳ.+ī (i: Farsça birlik ya'sı) 220/8
[=1]
ḳattıġ katı, sert
ḳ. 8/68, 33/1, 45/7, 131/26, 148/5, 179/13, 195/2, 226/147, 243/18
ḳ.+du 44/43, 141/163
[=11]
ḳavī (A) kuvvetli güçlü; güvenilir, sağlam
ḳ. 71/17, 82/1, 140/4, 140/4, 163/5, 178/101
ḳ. bol- 140/4, 193/20
[=8]
ḳavīter (A+F) daha güçlü, çok güçlü
ḳ. 198/47
[=1]
ḳavl (A) söz, lakırdı
ḳ. 10/9
ḳ.-i ʿārif 82/18
ḳ.-i Āzerī 11/37

ḳ.-i Ḥaḳ 39/55
ḳ.-i Ḥaydar 44/35, 44/46
ḳ.-i kāhin 39/49
ḳ.-i kec 138/7
ḳ.-i Mūsā 39/58, 50/28
ḳ.-i Muṣṭafā 89/13
ḳ.-i pāk-i Mevlevī 34/2
ḳ.-i peyember 223/7
ḳ.-i pīr 18/25
ḳ.-i resūl 39/55
ḳ.-i ṣūfī 69/116
ḳ.-i ẕü'l-Celāl 232/3
ḳ. ü fiʿl 20/4
ḳ.+dür 82/14
ḳ.+i 8/77
ḳ.+ide 39/54
ḳ.+idür 82/17, 135/20
ḳ.+ige 39/57
ḳ.+in͡g 27/16
ḳ.+in͡ge 185/27
ḳ.+ini 119/47
[=27]

kavla- kovmak, sürmek
k.-dı 28/20, 205/8, 216/8
k.-dılar 37/11
k.-dım 106/16
k.-dük 141/147
k.-ma 8/23, 14/38, 27/47, 28/19, 30/31, 73/20, 160/8, 192/8
k.-maġ 106/17
k.-man͡g 199/28
k.-mas 134/11
k.-p 41/6
k.-r idi 141/144
k.-san͡g 113/17
[=20]

ḳavm (A) kavim, insan topluluğu; bir peygamberin gönderildiği topluluk
ḳ. 11/36, 15/22, 20/37, 22/16, 41/3, 52/31, 57/75, 69/86, 79/25, 79/26, 198/9, 199/38, 199/51
ḳ.-i ʿĀd 49/23
ḳ.-i Hūd 49/27
ḳ.-i Lūṭ 49/23, 236/17
ḳ.-i Mūsā 178/90
ḳ.-i nāḳıṣ 141/166
ḳ.-i nā-tamām 112/32
ḳ.-i ṣafā 241/49
ḳ.-i sehl 75/4
ḳ. ü ḫᵛīş 127/25
ḳ.+de 79/11
ḳ.+din 50/28, 92/27
ḳ.+dür 97/22
ḳ.+ġa 199/43
ḳ.+ge 11/44, 57/12, 141/120, 197/39, 199/52, 199/53
ḳ.+i 57/75
ḳ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 57/76
ḳ.+īge 178/88
ḳ.+idin 236/8
ḳ.+iġa 204/43, 204/44
ḳ.+ige 20/32, 24/7, 37/12, 49/24, 79/25
ḳ.+in͡gizge 66/27
ḳ.+ini 186/5
ḳ.+lerni 23/59
ḳ.+ni 46/5, 78/6, 145/33, 186/13, 199/22, 199/45, 199/48, 227/42
[=56]

Ḳāvus Key (k.a) Kavus Key
Ḳ. 150/21
[=1]

ḳay hangi
ḳ. 178/30
[=1]

ḳayd (A) kayıt, zincir, pranga, bağ, bağlama, yazıya geçirme
ḳ. 233/4
ḳ. ḳıl- 63/12, 149/16, 149/16
ḳ.+ın͡gda 81/83
[=5]

ḳayda nerede, nereye
ḳ. 12/24, 12/24, 24/3, 64/5, 66/36, 73/60, 77/22, 80/10, 82/22, 90/31, 98/3, 98/7, 124/20, 141/46, 155/22, 162/37, 170/7, 170/13, 170/18, 190/18, 193/49, 197/12, 199/19, 207/16, 218/11, 243/22

ķ.+dur 20/37, 32/32, 65/17, 69/8, 77/17, 81/19, 81/19, 162/30, 162/30, 162/35, 178/16, 178/16, 178/16, 182/6, 227/48

ķ.+sen 67/15, 69/5, 69/7, 69/9

[=45]

ķaydaki neredeki

ķ. 3/63, 27/36

[=2]

ķaydın nereden

ķ. 1/74, 32/25, 38/10, 46/12, 57/65, 81/2, 82/37

[=7]

ķayerde nerede

ķ. 13/15, 33/6, 138/5, 139/8, 160/1, 160/8

[=6]

ķayerdin nereden

ķ. 160/5, 184/18, 237/56

[=3]

ķayerge nereye

ķ. 141/32, 165/24, 171/21

[=3]

ķayġu kaygı, endişe

ķ. 156/21

ķ.-yı şuy 151/7

ķ.+dın 119/8

ķ.+sıda 95/8

[=4]

ķayġuluķ kaygılı, endişeli

ķ. 121/2, 178/45

[=2]

ķayġur- kaygılanmak

ķ.-maġ 188/7

[=1]

ķayıt- geri dönmek, bkz. **kayt-**

ķ.-tıñ͡g 163/11

[=1]

ķāyil (<A. **ķā'il**) söyleyen, diyen; razı olmuş, boyun eğmiş

ķ. bol- 162/50

ķ.-i noķṣān 127/47

ķ.+dü-miz 165/17

ķ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) bol- 165/34

[=4]

ķāyim (<A. ķā'im) ayakta duran, ayakta bulunan; namazna ayakta duran; birinin yerini tutan

ķ. 81/58

ķ. bol- 62/28, 67/31

[=3]

ķayla bir yemek çeşidi (?)

ķ. 55/1, 69/7

[=2]

ķaymaķ kaymak

ķ. 15/4

ķ. u şīr 180/2

ķ.+ı 15/1

[=3]

ķayn işkence, eziyet

ķ. 105/20

ķ.+da 105/20

[=2]

ķayna- kaynamak

ķ.-ma 156/26

ķ.-p 125/5

ķ.-rdur 110/5

[=3]

ķaysı hangi, hangisi

ķ. 2/12, 17/15, 28/2, 32/19, 44/8, 66/39, 69/115, 110/3, 110/8, 112/9, 112/9, 141/59, 149/13, 162/28, 178/71, 178/99, 205/8, 207/67, 211/15, 213/3, 215/9, 225/10, 225/10, 225/14, 226/86, 226/87, 237/67

ķ.+dur 219/1

ķ.+sı 23/59, 204/18

[=30]

ķaytıdın yeniden, tekrar (?)

ķ.+ 112/19

[=1]

ķayt- geri dönmek, çekilmek

ķ. 9/8

ķ.-a-men 214/9

ķ.-a-sen 120/15

ķ.-arsiler 227/32

ķ.-ıp 5/5, 15/8, 141/95, 166/29, 179/5, 207/58

ķ.-ma 121/3

ḳ.-madı 119/86, 178/34, 237/53
ḳ.-maydur 121/5
ḳ.-tı 106/37, 126/29, 234/34
ḳ.-ur idi 105/24
[=19]

ḳayta yine, yeniden, tekrar olarak
ḳ. 23/13, 82/30, 120/18, 127/5, 156/59
[=5]

ḳaytar- geri döndürmek, çevirmek
ḳ.-ay 106/13
ḳ.-dı 193/45
ḳ.-geni 193/42
ḳ.-gin 143/6
ḳ.-güdek 179/15
ḳ.-ıp 18/31, 39/65
ḳ.-ma 193/29
ḳ.-maġ 179/12
ḳ.-mam 163/8
ḳ.-man͡g 193/45
ḳ.-sa 135/29
ḳ.-ur irdi 178/33
ḳ.-ur-dı 226/45
[=14]

ḳayt ḳayt uzaktan gelen yansıma bir ses
ḳ. 110/6
[=1]

ḳayu hangi
ḳ. 1/62, 162/16
[=2]

ḳaz- kazmak, eşmek
ḳ.-a-men 171/8
ḳ.-ar irdim 125/12
ḳ.-ıp irdi 174/2
ḳ.-ıp irdiler 226/13
[=4]

ḳażā (A) kaza, kader, olacağı ezelden Allah tarafından takdir olunan şeyler
ḳ. 20/26, 39/37, 39/43, 48/40, 73/63, 112/27, 135/9, 195/4, 199/40, 229/3
ḳ.+da 13/2
ḳ.+dın 110/27, 218/19, 231/3
ḳ.+ġa 17/7, 21/10, 33/15
ḳ.+ge 139/7, 230/6
[=19]

ḳazan kazan
ḳ. 69/6, 69/15
[=2]

kāze (A) ev, kulübe
k. 141/8
k.+ge 226/22
k.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 219/5
k.+m 48/24
k.+miz 32/22
k.+ni 141/8
k.+si 146/17
[=7]

ḳazıl- kazılmak
ḳ.-ġan 1/40
ḳ.-gendü 141/56
[=2]

kebāb (A) kebap
k. 99/14, 145/3, 145/13, 171/13, 199/46
k. bol- 65/14, 241/5
k. irmes 145/13
k.+ıdın 145/5
k.+ın 145/11
[=10]

kebīr (A) büyük, ulu
k. 99/19
[=1]

kec (F) eğri, çarpık
k. 11/28, 14/38, 18/19, 31/6, 31/27, 52/5, 89/20, 92/34, 110/17, 112/29, 112/38, 124/8, 124/14, 124/27, 124/38, 124/38, 124/38, 124/38, 126/29, 127/8, 128/7, 128/7, 132/3, 134/12, 136/5, 136/6, 138/7, 138/7, 143/6, 214/13, 216/8, 226/41, 243/38
k. bol- 15/29, 27/63, 39/27, 54/26, 64/5, 72/3, 123/5, 124/22, 124/23, 125/18, 125/36, 125/36, 130/4, 130/6, 133/16, 167/8
k. eyle- 155/3
k. idi 132/9, 138/2
k. iken 124/8
k. irdi 124/15
k. ḳıl- 125/27

k. tüş- 92/35
k.+din 214/9
k.+dür 23/44, 136/10
k.+ge 14/4, 14/6
k.+i 124/26
k.+ler 134/17
k.+lerdin 124/22
k.+ni 54/24, 54/25
[=66]
kec-bāz (F) oyunda hile yapan
k.+dur 134/15
[=1]
kec-bīn (F) eğri bakan, şaşı
k. 237/66
k. bol- 50/18
k. irdim 145/18
k.+ge 50/17
[=4]
kec-ḫaber (F+A) çarpık bilgili, çarpık haberli
k. 28/11
[=1]
kecī (F) çarpıklık, eğrilik
k. 126/24
k.-i gerden 181/8
k.+din 54/23
k.+lerni 125/24, 127/44
k.+ni 126/28
[=6]
kec-iḫtilāṭ (F+A) yanlış karşılaşma, kötü tesadüf (?)
k. 184/22
[=1]
kec-ḳadem (F+A) çarpık yürüyüşlü, eğri giden
k. 133/24
[=1]
keclik(g) (F+T) çarpıklık, eğrilik
k. 124/20, 126/39, 127/46, 127/47
k.+de 132/9
k.+dür 136/10
k.+i 226/112
k.+in͡g 123/3
k.+ke 50/54
k.+ler 124/9
k.+leri 126/36
k.+lerim 124/18
k.+lerni 124/25
k.+ni 126/42, 138/12
[=15]
kec-maṣlaḥat (F+A) düzensiz, dirliksiz
k. ḳıl- 15/3
[=1]
kec-naẓar (F+A) çarpık bakışlı, eğri bakışlı
k. 3/35, 123/2
[=2]
kec-pesend (F) yanlış seçen, çarpık tercihli
k. 125/23, 184/24
[=2]
kec-rev (F) eğri giden, tuttuğu yol aykırı
k.+ni 130/5
[=1]
kec-reviş (F) yanlış giden, çarpık yol tutan
k.+lerdin 106/51
[=1]
kec-süḫan (F) eğri sözlü, sözü çarpık olan
k. 179/42, 180/21
[=2]
kec-üstüḫān (F) eğri kemikli, kemiği eğri
k. 140/26
[=1]
ked-ḫudā (F) kedhüda, kahya
k. 173/5
[=1]
ked-ḫudāyī (F) kedhüdalık, kahyalık
k. bol- 173/30
[=1]
kef(f) (A) el ayası, el içi
k. 124/57
k.-i dest 8/30
k.-i dest-i niyāz 1/52
k. ü dest 15/7, 207/47
k.+ige 39/48
k.+imdin 48/17
[=7]
kef (F) köpük

k.+i 27/44, 205/44
[=2]
kef (A) Arap alfabesinin yirmi ikinci harfi
k. 62/42
[=1]
kef(f)āret (A) bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan veya tutulan şey
k. 73/63
[=1]
kefen (A) ölünün sarıldığı bez
k. 12/33, 39/52, 41/24, 127/2, 151/12, 195/5, 235/12, 237/29
k. ḳıl- 41/15
k.+ni 95/8
[=10]
kefş (F) ayakkabı, pabuç
k. 227/26, 227/26, 227/30, 227/46, 227/48, 227/58
k.-i ḫūb 162/16
k.+ġa 227/27
k.+i 105/1, 227/47, 227/49
[=11]
kefşger (F) ayakkabıcı, eskici, köşger
k. 119/1, 227/33, 227/58
[=3]
keftārī (F) bir sırtlan
k. 127/3
[=1]
keh (F) saman
k. 141/60
k.+din 40/24
k.+imni 8/14
[=3]
kehdān (F) samanlık
k.+geçe 98/11
k.+ıge 34/13
[=2]
kehī (F) saman gibi
k. 207/27
[=1]
keh-rübā (F) saman kapan: kehribar
k. 240/11
k. bol- 178/51
k.+ge 197/36
[=3]
kej-düm (F) eğri kuyruklu, akrep
k. ḳıl- 149/11
[=1]
kej-dümī (F) akrep gibi
k. 146/2, 173/19
k. bol- 3/40
[=3]
kelāl (F) yorgunluk, bıkkınlık; uzak akraba
k. 106/13
[=1]
kelām (A) söz, lakırdı; Kuran
k. 88/21, 197/43, 216/9
k.-i dil-pezīr 204/15
k.-i Rab 81/40
k. ḳıl- 81/58
k.+ı 121/6, 204/10
k.+ıge 2/17
k.+ımnı 1/27
[=10]
kelāmu'llāh (A) Allah'ın sözleri, Kuran
k. 178/102, 209/4
[=2]
kelān (F) iri, büyük, heybetli, cüsseli
k. 11/41, 12/9, 20/37, 32/11, 49/19, 89/52, 133/26, 141/25, 158/17, 162/13, 173/23, 178/18, 186/76, 197/4, 217/24, 220/13, 236/63, 243/3
k. bol- 178/4
k. ḳıl- 66/21
k.+dın 187/6
k.+lardın 228/4
[=22]
kelān-ecdād (F+A) büyükbaba, ata, dede
k.+ıñġam 178/7
[=1]
kelānlik (F+T) büyüklük
k.+de 113/2
k.+din 228/3
[=2]
kelān-sāl (F) eski, yaşlı
k. u muḳaddem 172/24
[=1]
kelānter (F) daha büyük, büyük iri

k. 89/36
[=1]
kelb (A) köpek
k. 32/15, 103/3, 103/16, 217/5
k.-i dergāhī bol- 27/52
k.-i dih 32/15, 147/5
k.-i dūzaḫ 93/17
k.-i kelāl 106/13
k.-i kelān 32/11
k.-i nā-şināš 152/4
k.-i nīm-cān 150/20
k.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 53/28
[=13]
kelīme (A) kelime; söz
k. 53/17, 145/20
k.+ni 120/7, 120/16
[=4]
kelīmu'llāh (A) Tur-ı Sina'da Allah'ın hitabını duyan Hz. Musa
k. 66/13
[=1]
kelle (F) baş, kafa
k. 92/3, 92/5, 191/26
k.-i bī-maġz 226/91
k.-i ḫar 92/2, 92/4, 92/6, 92/9, 92/31, 92/32
k.-i har bol- 92/7
k.+ni 185/30
[=12]
kem (F) az, eksik; fena, kötü
k. 1/32, 23/23, 27/56, 59/5, 69/96, 106/33, 106/33, 119/10, 119/75, 124/59, 141/106, 141/123, 145/9, 172/3, 177/2, 177/2, 178/24, 178/37, 178/37, 184/11, 184/11, 241/40, 242/33
k.-i ez-şeyṭān 99/23
k. bol- 11/12, 53/18, 54/24, 56/11, 69/114, 80/38, 141/78
k. eyle- 58/68
k. iken 97/61
k. imes 119/70
k. irdi 23/23
k. irmiş 186/77
k. irür 236/27
k. ḳıl- 11/5, 57/36, 80/5, 166/16, 187/7, 198/44, 227/29, 243/12
k. kör- 145/9
k. ü bīş 176/6
k.+dür 156/56
k.+i 224/16, 226/116, 240/9
k.+lerġa 226/127
[=52]
kemāl (A) olgunluk, tamlık, eksiksizlik; en yüksek değer, mükemmellik
k. 18/27, 57/10, 113/17, 115/2, 124/39, 150/17, 204/44, 209/4, 213/16, 224/5, 236/26, 243/10
k.-i ʿaḳl 237/36
k.-i baḥr-i nūr 226/44
k.-i berg 171/24
k.-i ḥāl 119/53, 207/45
k.-i ḫiẕmet 208/7
k.-i ʿışḳ 52/13
k.-i ḳurb-ı Nūḥ 236/90
k.-i maʿrifet 75/3
k.-i maṭlab 170/5
k.-i Mebde-i Nūr 115/9
k.-i nūr 236/69
k.-i pür irür 211/8
k.+i 157/59, 170/1, 177/4
k.+iġa 242/33
k.+in 173/4
[=30]
kemālāt (A) insanın bilgi ve ahlak güzelliği bakımından olgunluğu
k. 24/13, 220/24
k. eyle- 81/57
k.-ı diyet bol- 73/19
k.-ı Ḫudā 15/26
k.+ımnı 242/35
k.+ını 211/18
[=7]
Kemāle'd-dīn (A) Belli bir kişi olmayıp tüm müslümanlara seslenme için kullanılmıştır.
K. 112/31
[=1]
kemān (F) yay, kavis; keman
k. 14/31

k. bol- 119/8
k.+ım 85/7
[=3]

kem-baġal (F) taraftarı az olan, yardımcısı az olan, destekçisi olmayan, fakir
k. 184/2, 184/31
k.+ler 110/26
[=3]

kem-baġallik (F+T) taraftarsızlık, yardımcısızlık, fakirlik
k.+din 157/27
[=1]

kem-biḍā‘at (F+A) sermayesi kıt; bilgisi zayıf
k. 38/22
k.+ke 33/12
[=2]

kemend (F) kement
k. 79/14, 141/86, 178/116, 236/55, 242/70
k.+i 222/8, 237/57
[=7]

kemer (F) kemer
k. 2/6, 23/7, 198/40, 206/17
k. bagla 5/15
[=5]

kemer-bendī (F) kemer bağı
k. 162/9
[=1]

kem-ḫāb (F) uykusu az olan
k.+ıge 152/6
[=1]

kem-ḥavṣala (F+A) tahammülü az olan
k. 34/4
[=1]

kem-himmet (F+A) gayreti zayıf olan
k. 33/14
[=1]

kemi   gemi
k.+ge 70/5
[=1]

kemi- azalmak
k.-mes 89/21
k.-r 89/47
k.-ydi 89/21
[=3]

kem-iḫlāṣ (F+A) ihlası az olan
k. 23/29
[=1]

kem-imtiyāz (F+A) imtiyazı az olan
k. 119/6
[=1]

kemīn (A) çok az; pek küçük
k. 197/20
[=1]

kemīr   ?
k. 205/29
[=1]

kem-isti‘dād (F+A) kabiliyeti az olan, kabiliyetsiz
k.+miz 205/25
[=1]

kemükāse (<f. kem-kāse) eli sıkı, cimri
k.+ını 27/11
[=1]

kemlik (F+T) azlık, noksanlık; fenalık, kötülük
k.+i 79/1
k.+in͡g 21/2
[=2]

kem-pīr (F) piri eksik, piri noksan
k.+dür 65/16
[=1]

kem-seyr (F+A) seyri noksan olan
k.+dür 166/22
[=1]

kem-ṭaleb (F+A) talebi az olan, noksan talepli
k. 240/37
k.+dür-sen 117/3
[=2]

kem-ter (F) daha aşağı, hakir, itibarsız; eksik, noksan
k.+dür 17/10
[=1]

kem-terīn (F) en küçük, en aşağı; pek aciz, çok hakir
k. 91/31
k. bol- 52/20
k.-i bende 226/77
k.-i ümmet 225/21

[=4]
Kenʿān (y.a) Filistin
K.+dın 124/52
K.+ge 226/43
[=2]
kende (F) kötü, fena, çirkin, kazılı, hendek; odun, kütük; yaman, yaramaz; kötü kokulu; kesilmiş, biçilmiş
k. 11/24, 42/18, 108/1, 117/20, 119/58, 133/12, 140/18, 141/11, 149/25, 156/20, 158/10, 166/1, 190/12, 192/15, 197/6
k. bol- 11/59, 18/36, 45/51, 88/44, 106/4, 133/25, 145/34, 156/70, 205/33, 226/136, 236/81
k. ḳıl- 11/68, 163/35, 195/7, 234/46
k.+din 42/18, 140/28
k.+dür 11/65, 39/51, 89/71, 90/18, 94/4, 110/39, 134/18, 164/19, 179/18
k.+ge 203/10
k.+lerdin 42/7, 103/30
k.+lerge 42/19
k.+men 42/7, 201/7
k.+ni 126/31, 186/99, 197/18
k.+sen 41/22, 103/30, 141/93
[=53]
kende-ḫūy (F) fena huylu, kötü huylu
k. 39/67
[=1]
kendelik (F+T) yaramazlık, fenalık
k. 120/33, 193/74
k.+dindür 26/8
[=3]
kende-şū (F) yaramaz karı, yaramaz karılı
k. 191/16
[=1]
kenīz (F) cariye, evlenmemiş kız, bakire
k. 98/8
k.+im 73/7
[=2]
kenīzek (F) küçük cariye
k.+ler 165/23
k.+lerni 165/30
[=2]
kennās (F) çöpçü, süpürücü
k. 23/15, 23/27, 23/29
k. irdi 23/2
k.+ıge 162/45
[=5]
ker (F) sağır
k. 26/4, 31/9, 41/11, 74/1, 74/3, 74/4, 74/5, 74/7, 74/7, 74/11, 74/13, 74/15, 74/20, 89/27, 106/83, 112/40, 143/8, 163/1, 163/14, 204/3
k. bol- 110/7, 141/122, 164/17, 203/9
k. iken 90/29
k.+dür 54/30
k.+ge 204/35
k.+lerġa 243/56
k.+ni 74/14
k.+sen 179/22
[=30]
keraḫt (F) hareketsiz, hissiz
k. ḳıl- 114/16, 178/69
[=2]
kerāmāt (A) kerametler; keremler, bağışlar
k. 60/11, 220/36
k.+ı 178/31, 193/88, 234/2, 234/37
k.+ın͡ga 48/73
[=7]
kerāmet (A) keramet, kerem, bağış
k. 62/42, 134/2, 135/18
k. eyle- 158/13
k.-i dü-cihān 208/3
k.+din 20/13
[=6]
Kerbelā (y.a) Irak’ta İmam Hüseyin’in şehit edildiği ve türbesinin bulunduğu yer
K.+dın 231/5
[=1]
kerde (F) yapılmış, edilmiş
k.-i Allāh 1/7
k.-i rūy-ı zemīn 81/53
[=2]
kere kere, defa, kez

k. 90/8
[=1]
kerek gerek, gerekli krş. **kirek**
k. 6/16, 7/3, 7/3, 8/76, 9/4, 22/2, 25/8, 30/7, 32/5, 35/16, 40/7, 40/12, 41/21, 41/21, 43/7, 46/1, 46/3, 48/20, 48/20, 48/21, 54/23, 54/23, 57/12, 57/12, 63/29, 63/29, 65/42, 65/42, 82/24, 99/20, 99/20, 100/8, 106/84, 112/11, 198/12, 198/12, 200/11, 200/11, 203/8, 204/43, 218/35, 223/4, 226/30, 226/30, 234/22, 234/22
k. ḳıl- 207/7
k.+dür 158/22
[=48]
kerem (A) asalet, asillik, soyluluk; cömertlik, bağış, bahşiş
k. 29/5, 48/66, 49/7, 57/13, 136/3, 160/9, 236/47
k. ḳıl- 48/63, 193/8
k.+din 37/5, 201/9, 203/6
k.+ni 208/6
[=13]
keremlik (A+T) cömertlik, asillik
k. 29/11, 127/35
[=2]
kerī (F) sağıra ait, sağırla ilgili
k. eyle- 106/67
[=1]
kerīh (A) iğrenç, çirkin; pis kokan
k. 50/4
k. sal- 8/21
[=2]
kerīm (A) kerem sahibi, cömert; ulu, büyük, Allah
k. 8/4, 11/47, 28/9, 35/43, 49/32, 69/69, 73/69, 91/36, 135/29, 199/44, 241/37
k.+dür 169/7
k.+ge 2/7
[=13]
kerīmā (A) ey kerim olan Allah!
k. 1/59
[=1]
kerkes (A) akbaba
k. 4/11, 235/20
k. bol- 106/76
k.+çe 77/10
k.+dür 240/40
k.+ġa 226/37
[=6]
kerkesī (A) akbaba ile ilgili, akbabaya ait
k. 90/25, 118/21
[=2]
kerlik (F+T) sağırlık
k. 130/2
[=1]
kerr ü fer (A) savaşta bir aralık geriler gibi yapıp tekrar saldırma
k. 233/3
[=1]
kes (F) kimse, kişi
k. 19/1, 27/56, 38/11, 41/4, 49/11, 50/10, 50/14, 50/33, 62/32, 71/14, 103/24, 103/26, 106/11, 111/20, 119/97, 119/105, 120/11, 146/9, 156/38, 162/3, 166/1, 172/1, 172/20, 184/30, 184/50, 185/23, 192/15, 205/40, 207/60, 215/7, 220/6, 227/60, 227/68, 236/11, 237/3, 242/83, 243/44, 243/47, 243/64
k. bol- 92/47
k.+din 119/97, 184/39, 184/40, 226/123
k.+ge 185/9
k.+men 92/47, 120/30
k.+ni 157/27, 188/3, 235/10
[=50]
kes- kesmek, koparmak
k.-in͡g 35/19
[=1]
kesāfet (A) bulanıklık; kirlilik, pislik
k. 42/17, 141/110, 141/111, 172/7
k. ḳıl- 184/55
k.+in͡g 46/15
k.+ler 42/8, 226/6, 226/29
[=9]
kesāfetlig (A+T) kesafetli, kirli, bulanık
k. 226/5
[=1]
kesb (A) çalışıp kazanma, edinme

k. 57/44, 69/119
k. eyle- 58/34
k.-i hevāyī ḳıl- 118/2
k.+idin 93/12
[=5]
kesel (A) tembellik, gevşeklik
k. 23/37, 112/26, 120/35, 131/26, 199/37
k.+ge 117/2
[=6]
kesī (F) bir kimse; insanlık, mertlik
k. 14/20, 50/66, 58/47, 64/2, 73/4, 83/6, 99/3, 135/11, 198/32, 226/62, 237/43
k.+dür 146/23
[=12]
kesīf (A) kirli, pis; yoğun
k. 88/5, 178/87
[=2]
kesil- kesilmek
k.-di 124/15
[=1]
kes̱īr (A) çok, bol
k. 65/46
[=1]
kes̱ret (A) çokluk, bolluk
k. ü vaḥdet 63/26
[=1]
keşel uzak
k. bol- 235/13
[=1]
keşf (A) açma, meydana çıkarma **tas.** perdenin ötesindeki gaybî hususlara ve hakikî şeylere, bunları yaşayarak ve seyrederek vakıf olmak
k. 57/21, 58/34
k. bol- 38/9, 39/19, 97/45, 241/46
k.-i cünūn 57/6
k.-i ḥālet 60/13
k.-i kerāmāt 60/11
k.-i ḳubūr 57/18
k.-i ḳulūb 57/17
k.-i ney 57/22
k.-i zāhid 198/7
k.+i 125/8, 141/153
k.+ler 81/105
[=16]
keşiş (F) papaz, keşiş
k. 112/56
k. bol- 18/26
k.-i luṭf-ı Rabbanī 223/9
[=3]
keşkeşān (F) sakince yürüme
k. 20/17
[=1]
keşne (F) susuz
k. 4/1, 110/15
k.+lerge 105/32
[=3]
keştī (F) gemi
k. 20/33, 20/36, 62/47, 117/8, 214/7, 243/30
k.-i ehl-i selāmet 206/9
k.-i himmet 2/1, 242/70
k.-i ṣıdk 119/77
k.+mge 20/34
k.+miz 20/38
k.+ni 20/39, 70/6, 70/9, 70/11
k.+sidin 94/9
k.+sige 170/40
[=17]
kette büyük
k. 156/32, 237/28
k. kette 156/47
[=3]
kevn (A) varlık, var olma, kainat
k. 62/55
k. ü mekān 242/48
k.+ge 23/45, 186/14
k.+ni 154/2
[=5]
kevneyn (A) cismanî ve ruhanî âlem; dünya ve ahiret
k.+ni 62/31, 124/43
[=2]
Kevs̱er (y.a) cennette bir havuzun adı
K. 156/14
K.+idin 162/42
K.+ni 170/43
[=3]
Kevs̱er-ṭaleb (A) Kevseri isteyen
K.+ler 43/12

[=1]
k’ey (< ki ey) ki ey
k. 1/88, 14/2, 27/10, 27/50, 39/30, 49/15, 125/4, 162/33, 198/22, 236/78
[=10]
key- giymek
k.-almas (< kiye almas) 25/6
[=1]
keyf (A) neşe, hafif sarhoşluk; gönül açıklığı
k. bir 50/52
k.-i mey 1/76
[=2]
keyfiyet (A) nitelik, hâl, keyfiyet krş. **keyfiyyet**
k. 57/20, 226/86
k.+de 18/38, 69/4, 83/1, 242/64
k.+din 241/21
k.+ke 57/19
k.+ni 226/78
[=9]
keyfiyyet (A) nitelik, hâl, keyfiyet krş. **keyfiyet**
k. al- 63/20
k.-i ahvalat 59/1
k.+din 81/48
[=3]
keyin sonra, arka
k. 8/51, 74/16, 94/5, 94/8, 113/21, 124/60, 227/11
k.+din 184/52, 218/1
k.+ide 174/8, 185/10
k.+idin 1/70, 2/7, 33/11, 33/16, 50/31, 90/29, 94/1, 94/2, 106/10, 152/8, 162/8, 162/15, 163/24, 172/46, 172/46, 220/19, 227/12, 234/23
k.+ige 82/6
k.+imdin 20/34
k.+in͡gdin 92/29, 186/2
[=33]
kez kere, defa
k. 94/8
[=1]
keẕẕāb (A) çok yalan söyleyen, pek yalancı
k. 30/11, 186/58
k. bol- 137/11
k. irdi 226/15
k. irür 104/24
[=5]
ḳıbāb (A) tepesi yarım küre şeklinde olan bina damları; gökyüzü
ḳ.-u bī-riya 59/6
ḳ.+ı 79/20
[=2]
ḳıble (A) kıble
ḳ.+dür 69/117
ḳ.+men 242/33, 242/36
ḳ.+si 53/13
[=4]
ḳıblegāh (A+F) kıblenin bulunduğu semt
ḳ.-ı dāyimī 226/17
ḳ.-ı evvel ü āḫir 214/23
ḳ.-ı tac-ı ser 242/7
ḳ.+ı 242/76
ḳ.+ım bol- 242/9
ḳ.+ımdın 242/10
ḳ.+ımġa 242/8
ḳ.+ımnı 242/11
[=8]
ḳıçḳır- bağırmak, çağırmak krş. **ḳıçḳur-**
ḳ.-ardı 157/43
ḳ.-ıp 237/4
ḳ.-ur irdi 8/44
[=3]
ḳıçḳur- bağırmak, çağırmak krş. **ḳıçḳır-**
ḳ.-ur 119/95
ḳ.-ur irdi 150/24
ḳ.-urdı 67/15
[=3]
ḳıdem (A) eski, eskilik
ḳ. 88/6
[=1]
ḳıdır- aramak
ḳ.-dın͡g 80/40
[=1]
ḳıl- kılmak, yapmak, etmek

ḳ.-may 3/18, 8/10, 58/12, 62/26, 69/90, 69/119, 73/51, 81/60, 88/20, 97/65, 97/67, 166/16, 217/24
ḳ.-may-men 8/12
ḳ.-may mu 81/83
ḳ.-maydım 114/15
ḳ.-maydu 27/28
ḳ.-maydu-men 178/62
ḳ.-maydur 39/55, 42/6, 225/20
ḳ.-mayın 236/83
ḳ.-mışım 77/10
ḳ.-sa 6/8, 20/30, 23/35, 27/46, 39/5, 43/2, 43/16, 47/19, 48/63, 52/20, 52/23, 56/10, 60/8, 60/22, 65/8, 65/12, 66/21, 73/72, 77/8, 79/20, 80/5, 92/42, 92/46, 99/32, 103/8, 106/19, 106/56, 110/43, 112/12, 117/28, 119/10, 119/37, 119/72, 120/33, 124/15, 126/31, 131/39, 134/12, 140/17, 142/2, 142/5, 177/3, 177/4, 179/25, 179/34, 190/37, 204/10, 214/13, 221/16, 226/144, 231/2, 233/17, 241/23, 243/29
ḳ.-salar 89/20, 89/24, 89/24, 127/31
ḳ.-sam 7/2, 8/72, 37/8, 56/3, 62/13, 64/13, 103/6, 103/7, 105/14, 105/23, 105/23, 110/5, 113/21, 141/92, 162/9, 178/74, 199/37, 205/9, 207/7, 225/40
ḳ.-sañ͡g 1/9, 31/8, 56/2, 57/85, 64/24, 69/43, 69/57, 72/8, 80/17, 81/80, 88/27, 89/30, 107/8, 140/15, 141/121, 188/8, 198/16, 205/30
ḳ.-sañ͡gız 48/14
ḳ.-sun 1/97, 2/5, 11/52, 15/17, 65/9, 66/21, 67/8, 71/21, 72/5, 76/10, 106/9, 114/9, 136/24, 140/26, 159/5, 162/6, 236/47, 243/21
ḳ.-ur 1/3, 1/3, 1/98, 3/36, 6/10, 6/12, 8/22, 8/39, 14/5, 14/17, 14/21, 14/21, 20/45, 21/7, 23/19, 28/14, 28/14, 28/15, 28/15, 30/33, 31/15, 35/55, 35/55, 40/20, 40/20, 42/35, 44/39, 45/8, 46/13, 48/3, 57/36, 57/36, 57/43, 57/74, 63/27, 63/27, 64/10, 65/21, 65/21, 66/9, 66/47, 66/47, 71/4, 73/38, 73/38, 73/48, 73/48, 77/22, 81/10, 81/10, 87/10, 89/45, 89/45, 92/6, 96/5, 96/5, 96/12, 99/31, 100/5, 104/6, 109/2, 109/2, 113/34, 113/34, 119/94, 130/4, 131/39, 134/16, 136/20, 140/17, 140/17, 141/96, 141/96, 145/31, 145/32, 149/11, 149/11, 150/29, 150/29, 157/5, 157/5, 163/17, 163/17, 169/12, 169/12, 172/26, 172/26, 176/7, 177/5, 177/5, 178/94, 186/6, 186/31, 186/31, 186/58, 187/7, 190/28, 190/28, 205/37, 205/37, 210/6, 210/6, 226/68, 226/128, 226/128, 226/130, 232/4, 232/4, 235/21
ḳ.-ur irdi 20/36, 42/5, 50/1, 76/18, 78/3, 98/5, 99/16, 125/8, 125/19, 126/27, 141/157, 150/4, 155/17, 165/33, 197/26, 205/2, 207/3, 226/1, 242/20, 243/3
ḳ.-ur irdim 81/75, 150/10, 215/39, 217/4
ḳ.-ur irdük 197/4
ḳ.-ur-men 87/5, 141/26, 143/3, 173/8
ḳ.-ur mı 11/45, 50/4
ḳ.-urdı 3/3, 48/6, 172/39
ḳ.-urlar 23/16, 89/26, 162/42, 162/42
[=1689]

ḳıldur- kıldırmak, yaptırmak
ḳ.-dı 113/7
ḳ.-ur 169/9
[=2]

ḳılıç kılıç
ḳ.+ı 85/8, 186/68
[=2]

ḳımırlat- kımıldatmak
ḳ.-maḳ irür 214/5
[=1]

ḳırā'at (A) okuma
ḳ. 199/15
[=1]

ḳırḳ kırk

ḳ. 71/10, 131/13, 131/15, 131/17, 131/32, 131/36, 131/38, 147/7, 178/25, 202/6
[=10]
ḳırḳ- kırpmak, kesmek
ḳ.-ıp 1/66
[=1]
ḳırḳıl- kırpılmak, kesilmek
ḳ.-ıpdur 39/10
[=1]
ḳırḳ ikki kırk iki
ḳ. 91/24
[=1]
ḳırḳ tört kırk dört
ḳ. 219/8
[=1]
ḳırḳ üç kırk üç
ḳ. 124/3, 240/19, 240/20, 240/22
[=4]
ḳıṣāṣ (A) öldüreni öldürme, yaralayanı yaralama cezası
ḳ. it- 226/125
ḳ.+ım 76/23
ḳ.+ımnı 76/21
[=3]
ḳısmet (A) kısmet, pay, nasip, talih
ḳ.+i 205/18
ḳ.+imdür 118/10
[=2]
ḳıṣṣa (A) hikaye, kıssa
ḳ. 243/54
[=1]
ḳıṣṣa-i Ādem (A) Hz. Adem ile ilgili kıssa, Hz. Adem kıssası
ḳ. 227/52
[=1]
ḳış kış mevsimi
ḳ. u yaz 110/4, 133/3
ḳ.+da 227/6
[=3]
ḳıṭāʿu'l-ṭarīḳ (A) yol kesme
ḳ. 54/9, 54/14, 110/27
[=3]
ḳıṭmīr (A) Ashab-ı Kehf'in köpeğinin adı
ḳ.+dür 103/13
[=1]
Ḳıvāmü'd-dīn (k.a) Belli bir kişi olmayıp seslenme amaçlı kullanılmış bir isim.
Ḳ. 11/61, 53/25
[=2]
ḳıyām (A) kalkma, ayağa kalkma; namazda ayakta durma
ḳ. 48/4, 110/8, 113/23, 219/8, 219/10
[=5]
ḳıyāmet (A) kıyamet
ḳ. 5/14, 13/8, 13/17, 14/12, 21/16, 40/9, 69/37, 73/21, 97/29, 106/73, 138/13, 139/5, 141/143, 156/35, 175/4, 180/11, 193/70, 194/5, 195/1, 195/1, 204/37, 206/9, 215/26, 224/16, 230/7, 236/94, 241/29, 243/55
ḳ.+din 107/3
ḳ.+dür 222/2
ḳ.+ke 76/23
ḳ.+ni 13/7, 44/4, 89/18
[=34]
ḳıyāṣ (A) karşılaştırma
ḳ. it- 182/4
[=1]
ḳıyın zor, güç
ḳ. 76/19, 82/28, 98/9, 98/9, 124/68, 124/68, 136/19, 136/19, 199/43, 227/59, 227/59, 234/48, 234/48
ḳ. bol- 166/14
ḳ.+dur 126/31, 193/74
[=16]
ḳıymet (A) kıymet, değer
ḳ. 195/7
ḳ.+dedür 184/37
ḳ.+i 108/1, 193/82
[=4]
ḳıymet-bahā (A+F) kıymet, değer
ḳ. 119/43
[=1]

ḳız kız
ḳ.+ı 92/17
[=1]

ki (F) ki (edat) krş. **kim**
k. 1/8, 1/39, 1/44, 1/58, 1/69, 1/98, 2/4, 2/5, 2/7, 3/13, 3/31, 3/37, 3/45, 3/55, 4/5, 4/12, 5/8, 6/3, 6/8, 6/10, 7/3, 8/10, 8/18, 8/19, 8/22, 8/28, 8/37, 8/44, 8/44, 8/52, 9/2, 10/7, 10/8, 10/12, 10/15, 11/1, 11/8, 11/8, 11/15, 11/16, 11/19, 11/29, 11/35, 11/36, 11/40, 11/55, 12/2, 12/5, 12/7, 12/8, 12/20, 13/1, 13/6, 13/18, 14/6, 14/10, 14/17, 14/18, 14/21, 14/38, 15/8, 15/10, 15/12, 15/30, 15/32, 15/41, 16/10, 16/11, 17/5, 17/11, 17/17, 18/11, 18/13, 18/18, 18/23, 18/30, 19/3, 19/7, 19/10, 20/4, 20/5, 20/9, 20/20, 20/21, 20/37, 20/44, 20/46, 21/1, 21/3, 21/8, 21/9, 22/2, 22/6, 22/11, 23/16, 23/22, 23/46, 23/46, 23/48, 23/55, 23/56, 23/59, 24/3, 24/8, 24/13, 25/1, 25/1, 25/4, 25/7, 25/12, 25/14, 26/2, 26/9, 26/11, 27/3, 27/11, 27/12, 27/12, 27/15, 27/25, 27/39, 27/43, 27/51, 27/61, 27/62, 27/63, 27/66, 27/66, 28/3, 29/2, 29/14, 29/15, 30/6, 30/12, 30/15, 31/7, 31/8, 31/20, 31/31, 32/3, 32/15, 32/15, 32/25, 33/9, 34/5, 34/7, 34/10, 34/11, 34/14, 35/2, 35/4, 35/6, 35/24, 35/24, 35/27, 35/36, 35/43, 35/45, 35/61, 35/62, 35/65, 37/1, 37/5, 37/5, 37/8, 37/14, 37/16, 37/18, 38/10, 38/16, 38/17, 38/22, 39/6, 39/8, 39/23, 39/27, 39/33, 39/43, 39/50, 39/68, 39/70, 40/2, 40/5, 40/25, 41/2, 41/2, 41/3, 41/6, 41/8, 41/19, 41/22, 41/24, 41/27, 42/6, 42/8, 42/8, 42/13, 42/25, 42/36, 42/41, 43/6, 43/10, 43/17, 44/6, 44/18, 44/27, 44/38, 44/45, 45/12, 45/16, 45/27, 45/30, 45/32, 45/38, 45/41, 45/43, 45/50, 45/51, 47/4, 47/23, 48/5, 48/23, 48/32, 48/36, 48/37, 48/40, 48/41, 48/44, 48/59, 48/65, 48/69, 50/3, 50/5, 50/34, 50/36, 50/38, 50/42, 50/44, 50/44, 50/45, 50/50, 50/51, 50/55, 50/61, 51/3, 51/4, 51/5, 51/7, 52/2, 52/3, 52/5, 52/5, 52/12, 52/15, 52/18, 52/20, 52/25, 53/8, 53/9, 53/19, 53/28, 54/12, 54/24, 54/26, 56/1, 56/12, 57/6, 57/19, 57/20, 57/48, 57/62, 57/63, 57/76, 57/80, 57/81, 57/88, 58/9, 58/25, 58/47, 58/63, 58/64, 58/68, 59/2, 59/5, 59/23, 59/29, 60/1, 60/29, 61/2, 61/3, 62/2, 62/16, 62/41, 62/52, 63/26, 64/3, 64/24, 65/2, 65/3, 65/9, 65/32, 65/35, 65/38, 65/38, 66/12, 66/38, 66/42, 66/47, 67/1, 67/8, 67/22, 67/22, 67/23, 67/26, 67/27, 67/29, 67/34, 67/35, 67/39, 69/44, 69/48, 69/83, 69/84, 69/98, 72/2, 72/7, 73/13, 73/40, 73/52, 73/54, 73/61, 76/10, 77/2, 77/7, 77/16, 77/17, 77/20, 78/2, 78/3, 79/7, 79/20, 79/26, 80/4, 80/9, 80/21, 80/29, 80/32, 81/7, 81/64, 81/66, 81/81, 81/82, 81/87, 81/96, 81/104, 81/113, 81/128, 82/16, 82/34, 82/35, 82/49, 82/50, 82/51, 84/4, 88/7, 88/15, 88/23, 88/25, 88/29, 88/29, 88/34, 88/41, 89/9, 89/31, 89/39, 89/46, 89/57, 89/61, 89/65, 89/71, 90/2, 90/18, 90/21, 90/22, 90/22, 90/25, 90/34, 91/30, 91/30, 91/31, 91/43, 92/5, 92/15, 92/22, 92/27, 92/29, 92/35, 92/45, 93/19, 94/3, 94/7, 95/5, 95/6, 95/8, 95/9, 96/11, 96/12, 97/11, 97/20, 97/33, 97/44, 97/46, 97/52, 97/61, 97/70, 98/4, 98/7, 98/12, 99/17, 99/18, 99/26, 99/32, 100/2, 100/4, 100/6, 101/4, 101/4, 101/5, 101/7, 103/2, 103/8, 103/15, 103/17, 103/21, 103/25, 104/2, 104/2, 104/4, 104/10, 104/12, 104/15, 104/19, 104/22, 105/9, 105/15, 105/21, 105/22, 105/24, 105/35, 105/36, 106/12, 106/16, 106/16, 106/23, 106/26, 106/31, 106/33, 106/33, 106/34, 106/36, 106/38, 106/39, 106/45, 106/49, 106/52, 106/54, 106/56, 106/64, 106/70, 106/82, 106/94, 107/2, 107/5, 107/5, 108/2, 108/3, 108/5, 108/8, 108/9, 109/5, 110/5, 110/12, 110/15, 110/20, 110/31, 110/39,

206/22, 206/25, 207/12, 207/17, 207/36, 207/37, 207/38, 207/54, 208/3, 208/5, 208/7, 208/8, 210/9, 210/11, 210/13, 211/2, 211/19, 212/23, 212/24, 212/25, 213/13, 213/17, 213/18, 213/22, 214/6, 214/10, 214/17, 214/18, 214/22, 214/22, 215/18, 215/23, 215/24, 215/28, 215/29, 215/31, 215/41, 216/7, 216/12, 217/14, 217/16, 217/18, 217/26, 217/26, 218/16, 219/2, 220/7, 220/11, 220/31, 220/32, 221/3, 221/11, 221/14, 222/6, 223/5, 223/9, 223/10, 225/1, 225/15, 225/17, 225/19, 225/20, 225/22, 225/27, 225/33, 225/40, 225/40, 225/42, 225/43, 226/2, 226/13, 226/15, 226/27, 226/57, 226/66, 226/68, 226/78, 226/80, 226/89, 226/91, 226/94, 226/99, 226/102, 226/104, 226/109, 226/123, 226/126, 226/131, 226/146, 226/150, 227/25, 227/29, 227/43, 227/59, 228/10, 229/2, 230/2, 230/4, 232/8, 232/9, 233/4, 233/13, 233/19, 234/8, 234/10, 234/19, 234/32, 234/44, 235/3, 235/6, 235/21, 236/6, 236/12, 236/17, 236/28, 236/29, 236/30, 236/31, 236/32, 236/33, 236/34, 236/35, 236/35, 236/36, 236/37, 236/38, 236/39, 236/40, 236/40, 236/41, 236/41, 236/42, 236/43, 236/44, 236/45, 236/46, 236/46, 236/47, 236/48, 236/48, 236/49, 236/49, 236/50, 236/51, 236/52, 236/53, 236/54, 236/55, 236/56, 236/56, 236/57, 236/58, 236/59, 236/60, 236/61, 236/62, 236/63, 236/64, 236/65, 236/66, 236/67, 236/68, 236/69, 236/70, 236/71, 236/72, 236/79, 236/81, 236/89, 236/93, 236/94, 236/97, 237/5, 237/21, 237/23, 237/29, 237/30, 237/47, 237/67, 237/74, 237/80, 237/91, 238/3, 238/6, 239/1, 239/2, 239/4, 240/16, 240/18, 240/21, 240/36, 240/40, 240/42, 241/11, 241/12, 241/12, 241/20, 241/26, 241/29, 241/30, 241/37, 241/39, 241/42, 241/49, 241/50, 241/61, 241/69, 241/70, 241/71, 241/72, 242/13, 242/15, 242/17, 242/20, 242/24, 242/43, 242/54, 242/64, 242/73, 242/80, 242/81, 242/84, 243/5, 243/11, 243/23, 243/24, 243/26, 243/32, 243/44, 243/48, 243/49, 243/60

[=1147]

kibi gibi

k. 13/2, 58/42, 69/60, 73/3, 77/10, 81/18, 85/7

[=7]

kibr (A) büyüklük, ululuk; büyüklük taslama, kibir

k. 18/7, 39/74, 40/2, 49/26, 59/20, 75/5, 224/8, 224/15, 226/134

k. ü ġurūr 1/11, 23/40

k. ü ġurūr ḳıl- 69/77

k. ü ḥased 92/36

k. ü ḥasūd 236/21

k. ü hevā 227/61

k. ü kīn 58/66, 59/25

k. ü maġrūrī bol- 43/6

k. ü menī 49/26, 172/8, 224/8

k. ü menī bol- 226/69

k. ü naḫvet 11/59, 170/35, 224/15

k.+din 92/36, 97/31

k.+imiz 148/24

[=28]

kiç- geçmek

k.-er 35/45, 35/45, 198/10, 233/16, 233/16

k.-in͡g 227/31, 227/31

k.-ip 67/11

k.-ken-men 149/17

k.-megen 122/7

k.-mesen͡g 142/9, 243/13, 243/13

k.-sün 67/21

[=14]

kiçe gece, geceleyin

k. 27/38, 31/20, 32/13, 45/21, 58/13, 60/31, 62/28, 65/36, 66/49, 89/23, 92/37, 106/6, 106/63, 120/38, 149/14, 173/14, 184/38, 186/86,

k.-genin͡gdin 81/24
k.-genlerni 52/28
k.-gey 127/19, 127/40, 174/11
k.-gil 97/35
k.-gin 27/41, 36/17, 71/13, 81/107, 131/37, 157/29, 198/14, 227/49, 241/17
k.-günçe 156/51, 214/6
k.-in͡g 120/11, 120/11
k.-ip 41/13, 57/14, 81/13, 106/75, 159/5, 220/8
k.-ip irdi 118/23, 237/44
k.-ip-men 81/54, 81/55, 81/55, 81/56, 81/57, 186/71, 197/7
k.-ip-miz 62/50, 162/43
k.-ip-sen 57/43, 81/14, 81/116, 116/1
k.-ipdür 90/14, 106/90, 207/44
k.-maḳ 213/13
k.-medi 24/12, 31/13, 31/13, 48/60, 163/6, 163/6, 175/2
k.-megey irdim 136/8
k.-megey irdük 136/9
k.-megeydim 92/11
k.-megin 18/17, 106/36, 243/32
k.-mek 44/42
k.-meptü 108/3
k.-mes 97/52, 125/25, 142/6, 143/3, 178/5, 207/55, 240/38
k.-mesdü 30/16
k.-mesdür 112/27, 129/8, 226/110
k.-mese 26/8, 190/46
k.-mestür 236/15
k.-mesün 207/58, 240/22, 242/83
k.-mey 10/15, 112/53
k.-meydü 173/19
k.-meyin 236/78
k.-se 11/32, 13/14, 14/7, 15/8, 35/47, 35/60, 35/63, 39/74, 41/29, 41/29, 45/33, 57/14, 60/33, 62/23, 62/28, 63/17, 65/40, 68/10, 71/5, 81/126, 89/10, 91/10, 106/81, 112/28, 113/19, 119/97, 141/45, 142/1, 143/6, 148/14, 151/8, 153/3, 154/6, 155/24, 156/48, 160/5, 170/41, 173/18, 179/43, 184/40, 199/60, 206/23, 218/33, 223/7, 226/19, 226/26
k.-se irdi 45/13
k.-sen͡g 18/21, 52/8, 52/9, 73/11, 87/3
k.-sen͡g irdi 104/14
k.-sün 124/45, 140/24
k.-ür 14/24, 14/24, 27/36, 38/15, 69/73, 73/47, 82/5, 89/50, 89/50, 90/7, 106/78, 106/78, 112/42, 130/5, 163/24, 188/8, 198/59, 241/53, 241/53, 242/54
k.-ür idin͡g 151/10
k.-ür irdi 16/15, 32/11, 99/14, 155/2, 193/59, 198/5, 199/9
k.-ürdi 191/6
[=461]

kilīd (F) anahtar
k. 27/14
k.+ini 119/73
[=2]

kilim kilim
k.+ni 172/34
[=1]

kiltür- getirmek
k.! 43/17, 225/36
k.-di 36/1, 48/40, 225/44, 237/7, 242/3
k.-diler 23/11, 45/34, 73/28, 131/23
k.-dim 166/7
k.-din͡g 242/83
k.-düm 69/51
k.-dün͡g 73/39
k.-e-men 179/16
k.-elük 50/3
k.-ey 58/9, 213/3, 225/28
k.-gin 185/25
k.-me 69/82, 81/5
k.-mese 126/30
k.-mestü 223/2
k.-se 20/31
k.-ün͡g 15/4, 27/46, 35/19, 124/7, 226/55
k.-ün͡gler 111/5, 131/22
k.-üp 12/16, 156/18, 185/2, 220/15

k.-üpdür 23/27
k.-ür 56/9
[=39]

ḳīl ü ḳāl (A) dedikodu
ḳ.+ni 60/17
[=1]

kim ki (edat) krş. **ki**
k. 1/3, 1/68, 1/76, 2/5, 3/26, 8/51, 14/17, 14/33, 14/38, 21/10, 21/17, 23/5, 23/33, 26/12, 31/19, 32/7, 32/35, 33/4, 33/7, 35/20, 39/77, 43/2, 49/2, 49/9, 52/8, 57/2, 57/9, 57/41, 57/54, 57/59, 57/59, 57/59, 57/67, 57/75, 57/82, 59/14, 59/20, 63/24, 64/21, 65/13, 65/21, 66/46, 67/2, 67/19, 69/30, 69/39, 69/76, 71/21, 73/27, 73/47, 73/70, 75/10, 79/18, 80/11, 81/61, 81/70, 81/79, 81/129, 82/17, 82/41, 87/1, 87/7, 89/59, 90/37, 91/7, 92/45, 99/8, 101/6, 102/3, 105/19, 105/22, 109/2, 112/28, 114/20, 121/2, 124/11, 124/56, 126/7, 131/39, 132/5, 136/9, 141/132, 146/27, 152/3, 156/29, 178/19, 180/16, 184/3, 186/45, 204/29, 226/61, 233/10, 235/21, 236/77, 238/2, 241/23, 242/35, 243/21
[=98]

kim kim (zamir)
k. 8/26, 11/67, 13/5, 13/17, 20/5, 22/8, 23/17, 23/19, 23/46, 23/60, 23/61, 23/62, 44/47, 49/11, 50/7, 50/57, 53/21, 54/16, 55/7, 59/13, 59/16, 60/16, 61/6, 62/11, 62/54, 66/9, 66/9, 69/36, 72/7, 73/51, 76/7, 76/7, 77/5, 80/34, 82/44, 84/5, 84/5, 88/3, 89/68, 92/47, 97/73, 97/73, 99/10, 103/18, 104/6, 105/14, 106/49, 106/51, 106/73, 119/17, 119/34, 119/49, 119/86, 119/100, 119/105, 120/7, 120/27, 125/19, 125/27, 125/33, 126/3, 129/4, 132/8, 134/16, 140/3, 141/105, 142/6, 145/7, 145/15, 146/17, 146/18, 146/19, 148/29, 149/8, 149/8, 151/4, 151/25, 156/15, 157/49, 159/8, 161/5, 162/6, 166/22, 169/5, 170/20, 178/78, 178/106, 178/107, 179/25, 179/27, 180/17, 186/12, 186/60, 190/27, 192/17, 193/55, 199/33, 204/21, 204/46, 205/3, 205/4, 211/13, 211/14, 212/26, 215/4, 215/25, 215/25, 215/27, 215/42, 217/10, 218/19, 218/28, 222/4, 223/2, 225/25, 225/35, 226/14, 227/56, 227/60, 229/4, 230/3, 234/11, 234/21, 236/7, 237/19, 237/34, 240/18, 241/13, 241/49
k.+ge 79/7
k. ki 1/8, 1/58, 1/69, 1/98, 2/4, 3/37, 11/1, 11/35, 11/55, 13/15, 15/32, 15/41, 16/10, 20/44, 23/46, 23/48, 25/14, 26/9, 26/11, 27/12, 27/25, 27/43, 27/61, 29/8, 30/15, 35/45, 35/61, 38/10, 38/16, 38/19, 39/68, 41/24, 42/8, 42/22, 43/6, 43/16, 44/27, 44/38, 45/16, 45/41, 48/32, 48/65, 50/34, 53/28, 54/12, 54/26, 57/19, 57/20, 57/62, 59/2, 62/16, 63/26, 65/38, 65/38, 66/47, 67/34, 73/13, 73/54, 87/8, 88/29, 88/34, 92/35, 96/12, 98/12, 104/19, 106/33, 108/8, 108/9, 109/5, 114/25, 117/8, 119/36, 119/48, 119/72, 119/85, 124/60, 127/13, 130/4, 131/25, 131/37, 131/40, 133/20, 134/25, 136/6, 136/10, 138/11, 141/82, 141/95, 141/104, 141/112, 141/171, 141/172, 146/16, 148/2, 155/31, 161/2, 161/5, 162/32, 164/13, 172/44, 174/7, 178/26, 178/46, 179/36, 179/37, 185/34, 186/23, 188/6, 190/37, 190/45, 192/14, 193/45, 193/76, 200/9, 203/3, 204/38, 206/13, 206/22, 210/13, 212/25, 213/13, 213/17, 215/23, 215/29, 217/14, 217/16, 220/31, 221/11, 222/6, 223/3, 226/15, 226/66, 226/150, 228/10, 232/8, 232/9, 233/19, 234/44, 235/21, 236/6, 236/56, 236/93, 238/7, 241/61, 243/24, 243/26, 243/49, 243/60
k.+din 88/32, 91/35, 119/11, 141/136, 147/5, 226/60, 241/59
k.+dür 74/14, 112/28, 236/5
k.+e 62/17
k.+ġa 208/8, 217/11, 220/34, 227/60

k.+lar 3/67
k.+larġa 229/5
[=2]

kīnever (F) kinci, kin tutan
k.+ler 227/40
[=1]

kīr (F) erkeklik aleti
k. 12/9, 53/6
[=2]

kir- girmek
k.! 13/7, 73/46, 73/50, 100/8, 107/9, 167/9, 171/44, 175/9, 176/9, 202/9, 226/28, 226/108, 241/33
k.-di 8/8, 15/37, 35/52, 56/4, 89/40, 92/40, 97/49, 104/8, 131/2, 131/11, 157/56, 170/6, 170/12, 178/6, 215/19, 217/7, 226/48, 226/135, 234/11
k.-diler 83/4
k.-dim 242/70
k.-din͡g 57/58, 81/39
k.-dük 172/31
k.-er 152/5, 157/58
k.-er bol- 69/11
k.-gen 62/23, 141/149, 223/1, 230/1
k.-genlerge 162/35, 165/43
k.-gey 14/9, 30/12, 33/6, 222/8, 236/32
k.-gey mü 15/7
k.-gin 81/24, 143/7
k.-güdik 119/67
k.-ip 57/84
k.-ip-sen 168/9, 188/9
k.-me 3/43
k.-medi 141/63
k.-medin͡g 194/8
k.-medük 128/3, 128/9
k.-megey 14/14, 226/38
k.-megin 141/56
k.-mes irdi 80/12
k.-mese 65/13
k.-mey 227/9
k.-se 8/57, 27/14, 69/114, 229/4
k.-sem 13/5, 226/34
k.-sen͡g 33/8
[=76]

kirā (F) kira, kullanım bedeli
k.-yı niʿmet 207/11
k.+ġa 237/34
[=2]

kirākeş (F) kira çeken
k. 237/33
[=1]

kirām (A) soyu temizler, ulular; cömertler, eli açıklar
k. 63/22
k.+ı 64/4
k.+ın͡g 44/40
[=3]

kirāme'l-kātibīn (A) işlenilen günahları yazmakla görevli bulunan melekler
k. 44/23
[=1]

kirāmī (A) ulu, yüce, soyu temiz
k. 119/84, 138/13
[=2]

kirāmü'l-ḳadr (A) değeri yüce, çok değerli
k. 119/80
[=1]

kirbās (A) bez, kumaş
k.+ı 41/15
[=1]

Kirdgār (F) yaratan, yaratıcı, Allah
K. 11/45, 20/23, 54/19, 124/3, 127/35, 131/8, 164/1, 165/20, 199/61
K.-ı kārsāz 11/11
[=10]

kirek gerek, gerekli krş. **kerek**
k. 5/8, 15/26, 22/2, 52/17, 52/30, 52/30, 59/9, 73/13, 73/13, 77/23, 80/25, 82/27, 82/27, 88/26, 88/47, 88/47, 89/62, 89/62, 91/3, 91/39, 91/39, 97/2, 97/2, 97/12, 97/12, 114/24, 117/19, 117/19, 119/8, 119/8, 134/19, 137/8, 137/12, 138/7, 146/5, 148/28, 148/28, 157/57, 157/57, 162/8, 162/8, 162/9, 162/9, 162/14, 162/14, 162/53, 163/26, 163/26, 163/28, 163/29, 165/5, 165/27, 170/34, 178/64,

ḳ.+ıġa 58/5, 65/28
ḳ.+ıge 1/82, 39/71, 50/15, 64/11, 106/58, 106/76, 106/76, 124/5, 141/17, 141/37, 149/4, 149/4, 155/9, 178/116, 179/22, 179/39, 237/55
ḳ.+ını 119/56
ḳ.+nı 23/50, 118/20, 135/13, 156/40, 173/27, 220/37, 243/33
ḳ.+nı yu- 119/20, 170/3, 237/76
ḳ.+um 220/11
ḳ.+umda 8/68
ḳ.+umdın 88/31, 105/28, 193/68
ḳ.+umge 69/9
ḳ.+umnı 226/114, 236/77
ḳ.+un͡g 178/49
ḳ.+un͡ga 10/12, 25/6, 45/10, 69/55, 73/47, 157/27, 163/27, 175/9, 193/80, 199/62, 207/15
ḳ.+un͡gadur 58/43
ḳ.+un͡gdın 10/6, 13/14, 27/34, 81/41, 90/21, 90/30, 142/1, 142/6, 143/3, 143/6, 155/24, 168/2
ḳ.+un͡gdın bir- 212/27
ḳ.+un͡gnı 10/8, 10/10, 72/5, 129/4, 139/4, 193/55, 203/6
[=172]

ḳon- konmak,
ḳ.-ar 233/8
ḳ.-dı 40/23, 40/23, 233/8, 233/13
ḳ.-sa 52/33
ḳ.-sun 155/12
[=7]

ḳop- kalkmak, yükselmek, harekete geçmek
ḳ.! 18/22, 35/36, 44/43, 73/46, 106/3, 140/9, 144/5, 158/25, 165/31, 166/15, 170/36, 193/16, 193/17, 205/19, 207/52, 225/17, 227/57, 236/78, 236/82
ḳ.-ar 57/75, 91/26, 91/40, 141/97, 215/30
ḳ.-ar-sen 215/31
ḳ.-ay 194/2
ḳ.-ġıl 227/19
ḳ.-key 53/22, 141/52
ḳ.-kil 97/40
ḳ.-kin 221/6, 226/108
ḳ.-kün͡g 215/32
ḳ.-sa 34/14, 47/8, 92/45
ḳ.-sam 180/23
ḳ.-san͡g 241/88
ḳ.-sen 116/3
ḳ.-tı 35/23, 45/30, 58/13, 69/52, 74/9, 74/10, 105/13, 163/7, 165/8, 170/10, 178/63, 237/16
ḳ.-tılar 74/4, 227/17
ḳ.-up 194/1
[=54]

ḳorḳ- korkmak
ḳ.-a-men 23/39, 48/53, 50/9, 88/39, 103/6, 106/7, 131/27, 131/27, 143/3, 157/9, 171/18, 210/5, 210/7, 220/8
ḳ.-a-miz 50/65, 50/65, 205/28
ḳ.-adur 171/13
ḳ.-ar irdi 172/7
ḳ.-ar irdim 150/10
ḳ.-madı 57/20
ḳ.-magin 69/12, 97/20, 226/19, 231/1, 231/1, 231/2, 231/3, 231/4, 231/5, 231/6, 231/7, 231/8, 231/9, 231/10, 231/11
ḳ.-maḳ 163/29
ḳ.-masan͡g 163/29
ḳ.-up 57/19
[=39]

ḳorḳut- korkutmak
ḳ.-ur 163/29
[=1]

ḳoru- korumak
ḳ.-p 45/9
[=1]

ḳoş- koşmak
k.-kin 69/10
ḳ.-maḳka 163/26
ḳ.-sa 105/42, 149/28
ḳ.-tı 97/15

[=5]

ḳoşnı komşu

ḳ. 80/25

[=1]

ḳoşul- eklenmek, bağlanmak, katılmak

ḳ.! 53/26

ḳ.-dı 81/62, 132/12, 141/97, 141/134, 204/27

ḳ.-gey 171/16

ḳ.-ma 37/13

ḳ.-sa 3/46, 42/22, 108/5, 125/16, 226/7

ḳ.-up 143/6

[=14]

ḳovmsiz (A+T.< kavmsiz) kavimsiz

ḳ. 227/10

[=1]

ḳoy koyun

ḳ. 69/10

[=1]

ḳoy- koymak, bırakmak krş. **ko-**

ḳ.! 7/4, 8/59, 10/2, 11/54, 14/2, 15/12, 21/14, 30/3, 37/3, 39/47, 44/5, 57/49, 57/57, 64/12, 64/12, 64/24, 67/37, 81/17, 81/17, 90/37, 106/5, 122/7, 127/11, 146/9, 149/6, 152/4, 156/33, 165/3, 169/6, 198/15, 198/17, 217/9, 226/102, 236/92, 240/24

ḳ.-a-men 48/35

ḳ.-adur 30/13

ḳ.-almas (< ḳoya almas) 217/15

ḳ.-almas irdi (< ḳoya almas irdi) 162/4

ḳ.-anda 94/3

ḳ.-ar 21/3, 179/24, 187/6, 194/6

ḳ.-ar irdi 174/4, 174/5

ḳ.-ardı 174/1

ḳ.-dı 15/14, 48/45, 58/16, 119/100, 134/14, 135/13, 157/36, 184/12, 198/21

ḳ.-dılar 156/37, 162/56

ḳ.-dum 110/20

ḳ.-dun͡g 64/19, 69/37

ḳ.-dük 141/19

ḳ.-ġan 214/18

ḳ.-ġanda 7/10

ḳ.-ġay 198/52, 242/55

ḳ.-gey 110/33

ḳ.-gey mi 137/16

ḳ.-ġıl 221/18

ḳ.-gil 2/1

ḳ.-gin 2/7, 21/13, 62/6, 107/4, 122/9, 124/29, 124/32, 142/8, 165/35, 178/7, 186/84, 227/51

ḳ.-ma 49/32, 165/35, 175/6, 182/5, 205/36, 240/24

ḳ.-madı 45/50

ḳ.-maġdu 42/3

ḳ.-magin 68/5, 91/27, 168/1, 199/72

ḳ.-maḳ 3/3, 11/35

ḳ.-man͡g mı 167/1, 182/1

ḳ.-mas 121/7, 159/8

ḳ.-masa 110/34

ḳ.-masdu 94/5

ḳ.-masdur 154/5

ḳ.-may 57/52, 85/11, 191/28, 241/26

ḳ.-may-sen 80/29

ḳ.-maydur 207/56

ḳ.-sa 47/13, 69/117, 80/15, 184/57

ḳ.-salar 69/87

ḳ.-sam 178/3, 240/17

ḳ.-san͡g 65/41, 81/102, 87/3, 131/7, 184/15

ḳ.-un͡g 48/38, 162/49, 172/29

ḳ.-up 2/9, 31/27, 92/24

ḳ.-up bol- 46/9

ḳ.-up irdi 214/1

ḳ.-updular 56/7

[=130]

koy(u)n koyun, koltuk altı, kucak

ḳ.+un͡gdın 57/56

[=1]

köç- göçmek

k.-er 1/38

k.-kin 11/29
[=2]
köfk köpük
k.-i ṣābūn 93/4
[=1]
köger- göğermek, yeşermek
k.-di 1/42, 148/31
k.-mes 65/13
k.-mestür 88/32
[=4]
kögertür- göğertmek, yeşillendirmek
k.-gen 82/43
k.-mek 136/19
[=2]
kög(ü)s göğüs
k.+ige 241/46
[=1]
köhne (F) eski, eskimiş krş. **kühen**
k. 15/6, 106/34, 107/6, 112/36, 113/2, 129/7, 146/13, 160/8, 164/3, 173/24, 185/34, 190/9, 190/13, 207/15, 213/1, 213/7, 217/7, 235/14
k. bol- 198/20
k.-i ālūde 227/26
k.-i naˁl 227/20
k. irdin͡g 242/78
k.+de 66/26
k.+ge 33/1
k.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 190/7
k.+ni 3/59
[=26]
köl göl
k. 50/59
[=1]
köm- gömmek
k.-diler 127/5
k.-dün͡g 6/7
k.-genim 156/50
k.-gin 127/7
k.-ün͡g 111/9
k.-ün͡gler 127/4
k.-üp idim 156/45
[=7]
kömül- gömülmek
k.-di 27/32
k.-gen 33/14
k.-ġunça 235/16
k.-maḳ 222/1
[=4]
kön͡glak gömlek
k.+i 240/44
[=1]
kön͡g(ü)l gönül
k. 17/6, 59/17, 62/51, 85/12, 87/2, 139/5, 141/85, 162/40, 226/10
k.+de 13/1, 33/7, 159/5
k.+din 18/16, 47/5, 69/16, 195/7, 227/29
k.+ge 20/28, 51/4, 56/9, 62/43, 79/5, 180/8
k.+i 59/16, 67/8, 70/10, 104/11 173/20, 235/13
k.+ide 11/17, 152/1, 152/7, 158/14, 162/11, 162/12, 165/39, 170/5, 173/20, 191/3, 191/5, 210/8, 241/89
k.+iġa 193/5
k.+ige 59/19, 66/51, 71/5, 71/16, 113/3, 141/150, 156/35, 170/11, 182/7, 186/46, 198/4
k.+in 199/49
k.+in͡gdin 78/15, 165/36
k.+ini 58/43, 70/9, 76/12, 76/19, 131/39
k.+ini al- 105/27, 142/8
k.+ni 3/65, 10/2, 10/5, 11/68, 77/13, 107/2, 108/7, 113/18, 121/7, 163/30, 184/62, 185/10, 205/33
k.+üm 65/31, 97/4, 215/36
k.+ümde 178/64
k.+ümdedür 241/19
k.+ümdü 92/27
k.+ümdür 73/41
k.+ümġa 216/17
k.+ümge 90/42, 176/1
k.+ümni 85/7
k.+ün͡g 193/80
k.+ün͡gde 58/40
k.+ün͡gdin 65/32
k.+ün͡ge 30/18, 57/14, 59/23, 60/33, 69/38, 69/82, 84/5, 178/24, 195/3, 241/64
k.+ün͡gni 204/39
[=102]

köp çok

k. 1/17, 3/69, 6/3, 6/13, 8/59, 21/15, 22/16, 23/5, 23/26, 23/43, 30/19, 30/34, 33/1, 33/5, 35/33, 37/7, 37/12, 37/13, 39/14, 41/20, 44/10, 44/17, 54/7, 54/20, 54/26, 55/4, 57/31, 58/2, 58/18, 58/23, 60/1, 62/27, 64/3, 66/38, 69/2, 69/6, 69/28, 69/48, 69/80, 70/1, 70/7, 71/12, 73/55, 77/9, 78/7, 78/10, 79/6, 79/19, 80/4, 80/6, 80/9, 80/21, 81/45, 81/105, 97/3, 97/34, 99/9, 99/31, 105/9, 106/14, 109/3, 112/6, 124/18, 126/15, 131/19, 131/22, 133/6, 134/18, 134/21, 137/11, 138/6, 141/65, 141/120, 143/1, 146/12, 146/13, 146/13, 148/11, 149/19, 157/2, 157/4, 157/20, 157/56, 158/21, 158/21, 158/21, 162/2, 162/2, 166/14, 170/33, 172/17, 173/23, 173/28, 177/5, 178/65, 178/97, 181/4, 182/1, 183/3, 183/3, 184/6, 184/12, 186/11, 186/99, 190/1, 190/29, 191/2, 191/17, 192/5, 192/5, 193/93, 197/7, 205/1, 205/5, 207/55, 218/29, 220/33, 225/1, 226/2, 227/13, 228/4, 236/79, 240/27, 241/15, 242/3, 243/2, 243/25, 243/32, 243/58

k. idi 20/11

k. irür 20/3, 46/9

k.+dür 194/8

k.+ler 58/61

k.+raġdur 170/34

k.+raḳ 28/22

k.+tü 119/67, 119/68, 219/3, 243/16

k.+tür 3/33, 3/43, 37/3, 43/7, 52/6, 73/12, 89/36, 143/9, 144/6, 148/19, 151/23, 171/44, 179/32, 222/6

[=154]

köpek(g) köpek

k.+i 104/7

[=1]

köpey- çoğalmak

k.-di 6/9, 36/6, 157/39, 178/41

k.-sün 180/3

[=5]

kör- görmek

k.! 48/25, 48/25, 50/33, 62/31, 62/31, 82/16, 190/9, 207/4, 207/4, 212/7, 225/20, 242/35, 242/35

k.-almas (< köre almas) 207/30

k.-almasdur (< köre almasdur) 47/25

k.-almastur (< köre almastur) 207/34

k.-almay-sen (< köre almay-sen) 178/28

k.-di 1/40, 1/65, 4/3, 8/7, 11/16, 11/18, 11/19, 15/14, 16/2, 16/14, 23/16, 24/2, 31/2, 31/20, 35/35, 36/19, 44/27, 45/11, 45/21, 58/11, 63/7, 66/37, 67/4, 69/48, 71/9, 73/27, 73/29, 77/2, 81/124, 90/1, 92/2, 92/22, 92/23, 92/30, 93/12, 93/17, 97/44, 97/72, 99/2, 101/7, 104/12, 105/8, 106/33, 111/12, 111/24, 112/34, 113/2, 119/66, 119/86, 124/13, 124/34, 127/1, 131/18, 136/1, 141/100, 141/104, 145/12, 147/9, 149/3, 150/24, 163/31, 164/5, 170/17, 170/25, 170/28, 171/5, 175/8, 178/2, 181/3, 184/8, 185/5, 185/7, 192/1, 193/56, 193/62, 193/87, 197/27, 198/33, 200/1, 204/18, 204/25, 206/1, 207/1, 207/40, 214/17, 215/4, 215/23, 215/24, 215/33, 218/10, 219/5, 219/6, 226/27, 226/80, 230/2, 232/9, 233/12, 237/73, 240/14

k.-diler 3/28, 3/54, 37/12, 41/11, 41/12, 45/5, 63/2, 63/3, 91/18, 114/5, 114/26, 114/26, 124/6, 141/8, 165/21, 226/14

k.-din͡g 81/123, 215/12

k.-din͡g mü 113/15, 152/8, 207/65, 236/87

k.-din͡gler 215/9

k.-düm 35/12, 62/2, 71/8, 119/84, 119/87, 119/91, 145/18, 178/61, 186/73, 199/32, 213/21, 215/13, 215/14, 227/15, 241/62

k.-dün͡g 33/16, 76/27, 192/15

k.-e 50/44

k.-e-men 150/8, 156/51, 178/55, 178/76, 179/13, 182/2, 197/41, 199/15, 206/15, 237/79

160/1, 160/8, 185/20, 198/17, 199/77, 207/41, 215/31, 220/36, 228/7
k.-ün͡g 3/51, 3/51, 57/36, 184/54, 198/48, 200/8, 202/6
k.-üp 20/18, 91/24, 100/2, 103/5
k.-üp irdi 150/6
k.-üp-men 207/17
k.-üp-miz 156/22, 237/15
k.-ürde 175/1
[=394]

körkün (?)
k. 238/3
[=1]

körset- göstermek
k.! 12/5, 12/7, 12/19, 165/43, 172/20
k.-ey 3/6, 8/62, 82/25, 205/22, 219/2, 225/16, 225/16, 242/23
k.-eydi 236/5, 236/80
k.-ġay 199/59
k.-in͡g 39/39, 199/24
k.-ip 1/60, 1/60, 15/35, 15/35, 36/5, 106/69, 177/6, 186/22
k.-key 15/26
k.-key mi 165/37
k.-kil 16/5
k.-kin 237/63
k.-küdek 141/12, 178/14
k.-maḳdur 211/5
k.-mek 149/27
k.-mepsiler 141/38
k.-mes 58/60
k.-mesen͡g 80/34, 80/35
k.-se 73/69, 172/33, 200/14
k.-sün 35/16, 66/28
k.-ti 1/49, 39/2, 58/8, 81/20, 97/25, 106/32, 112/38, 158/8, 178/18
k.-tin͡g 110/30
k.-üp 106/69
k.-ür 35/56, 35/56, 38/17, 52/22, 66/32, 89/43, 89/43, 100/4, 119/103, 156/23, 157/54, 178/85
k.-ür irdi 106/38
k.-ürdi 179/2
[=68]

körün-görünmek
k.-di 1/64, 3/53, 8/43, 31/6
k.-gey 27/56, 35/64, 37/7, 59/21, 81/105, 83/9, 105/45, 202/4
k.-meġay 27/24
k.-mey 32/10
k.-sün 134/13
[=15]

köter- kaldırmak, götürmek
k.! 3/33, 13/17, 18/16, 34/2, 49/30, 65/32, 72/5, 81/6, 112/14, 152/9, 153/6, 165/36, 178/11, 188/9, 221/13, 221/13, 237/8, 237/13, 237/84
k.-almas (< kötere almas) 9/6
k.-almay-sen (< kötere almay-sen) 237/26
k.-di 8/17, 71/17, 104/22, 193/89, 218/2, 230/3
k.-dim 39/34
k.-ġay 224/9, 237/19
k.-gen 163/22, 218/10
k.-gey 35/15, 37/18, 45/23, 117/6, 215/5, 224/13
k.-gin 71/15, 105/16, 137/6, 222/11, 226/106
k.-güm 105/15
k.-ip 97/47, 111/16, 141/124
k.-ip irdi 15/7
k.-me 46/12, 195/6
k.-mes 237/41
k.-mesdin 153/8
k.-mey 237/45
k.-se 37/15, 156/35, 237/19, 240/44
k.-sün 237/20
[=58]

köteril- götürülmek
k.-gey 81/64
[=1]

köy- yanmak
k.! 151/13
k.-di 39/42, 49/27, 88/34, 92/40, 106/41, 146/8, 151/17, 172/45, 199/46, 226/15
k.-düm 243/47
k.-e-men 48/35, 165/13
k.-edür 119/16, 149/7, 157/28

k.-er 7/2, 14/6, 23/36, 29/8, 55/3, 62/11, 62/16, 81/29, 89/34, 89/34, 89/59, 97/31, 97/31, 103/8, 106/10, 106/10, 106/42, 106/42, 141/169, 179/24, 179/25, 225/33, 238/7, 241/8, 241/8
k.-er-sen 73/26
k.-ey 66/22
k.-gen 33/15, 119/79, 160/7
k.-genimdin 119/26
k.-genler 62/39, 151/18
k.-gin 58/39, 195/3
k.-me 33/7
k.-medin͡g 57/89
k.-megen 122/7
k.-megey-sen 224/18
k.-megin 151/13, 151/16
k.-mes 225/48
k.-meslikni 226/88
k.-mesün 66/22
k.-sün 226/25
k.-üp 129/1
[=63]

köydü- yandırmak krş. **köydür**-
k.-mes 226/71
[=1]

köydür- yandırmak krş. **köydü**-
k.! 60/4
k.-diler 84/8
k.-er 242/32
k.-ey 237/47
k.-gün͡g mü 69/27
k.-maġ 188/4
k.-medi 226/70
k.-medin͡g 42/38
k.-mes 226/101
k.-se 50/56
k.-üp 30/25, 170/30
k.-ür 35/6, 35/7, 67/29, 170/15, 205/27, 224/10, 225/30, 226/69
k.-ür mi 225/33
k.-ür-sen 179/7
[=22]

köz göz
k. 8/15, 28/8, 40/20, 89/18, 106/92, 110/23, 186/20, 190/34, 192/10, 197/45, 198/24, 234/18, 234/51
k. tik- 28/18, 39/67, 215/7
k. tut- 30/11
k. yumul- 12/33, 112/54
k.+dağı 192/10
k.+de 190/4, 201/8
k.+din 73/16, 91/19, 162/18, 188/6
k.+e 170/22
k.+ġa 198/15, 221/16, 221/17, 225/37
k.+ge 8/60, 18/9, 47/25, 58/5, 92/28, 117/26, 119/46, 145/9, 179/29
k.+ge tüş- 14/36
k.+geçe 37/8
k.+i 5/2, 66/2, 85/2, 234/51
k.+i tüş- 136/3, 184/8
k.+ide 52/27
k.+idin 48/43, 76/5, 80/32, 112/34, 155/33
k.+iġa 190/20, 200/7
k.+ige 32/4, 42/41, 43/16, 45/26, 89/43, 104/2, 106/69, 146/21, 148/13, 240/42
k.+in 165/13, 166/11
k.+in͡g 89/48, 141/98
k.+in͡ge 168/3
k.+in͡gni 95/2
k.+ini 63/27, 111/9
k.+lerimni 157/28
k.+ni 40/13, 88/47, 89/57, 95/3, 106/93, 190/32, 220/5
k.+ni yum- 24/10
k.+üm 115/5
k.+ümge 13/13, 73/14, 87/3
k.+ümni 43/5, 90/8, 115/7, 134/11, 184/19
k.+ün͡g 17/15, 69/51
k.+ün͡ge 73/12, 95/7
k.+ün͡gni 13/3, 17/12, 21/12, 37/6, 79/23, 100/6, 142/1, 167/7, 188/7
[=105]

ḳubūr (A) kabirler, mezarlar
ḳ. 57/17
ḳ.+ge 57/18

[=2]
ḳucaġ kucak krş. **ḳucaḳ**, **ḳuçaḳ**
ḳ. aç- 36/17
ḳ. ḳıl- 162/9
[=2]
ḳucaġla- kucaklamak krş. ḳucaḳla- krş. **ḳuçaḳla-**
ḳ.-p 197/29
[=1]
ḳucaḳla- kucaklamak krş. **kucaġla-**, **ḳuçaḳla-**
ḳ.-p 234/35
[=1]
ḳuçaġla- kucaklamak krş. **ḳucaḳla-**, **ḳucaġla-**
ḳ.-p 193/65, 204/20
[=2]
ḳuçaḳ kucak krş. **ḳucaḳ**, **ḳucaġ**
ḳ. ḳıl- 36/20
[=1]
kūçe (F) küçük sokak, dar sokak; çarşı, pazar
k. 216/16
k.-i ālūde 193/36
k.-i bāzār 162/28
k.-i ġurbet 150/7
k.-i her millet-i rūḥāniyān 124/36
k.-i ʿışḳ 198/7
k.-i īmān 234/39
k.-i ʿiṣyān 193/58
k.-i maḳṣūd 117/4
k.-i pest 226/124
k.-i şeyṭān 117/30
k.-i tefrīd 119/77
k.-i teslīm 206/23
k.+de 91/13
k.+din 193/34
k.+lerde 193/43, 197/12
k.+lerdin 193/28
k.+lerge 237/55
k.+lerni 226/124, 237/47
k.+side 238/11, 243/9
[=23]
kūdek (F) çocuk, küçük çocuk
k.+dür 109/6
k.+i 198/18
[=2]
kūdekī (F) çocukluk
k. 16/2, 16/11, 99/2, 198/18, 199/75
k.+ni 99/11
[=6]
ḳudret (A) kuvvet, güç, varlık
ḳ. 1/46, 36/5, 38/8, 40/3, 81/58, 81/128, 225/23
ḳ.-i Allāh 40/3
ḳ.-i rāz-ı vedūd 225/26
ḳ.-i ṣāniʿ 89/29
ḳ.+din 29/3, 45/18, 54/20
ḳ.+dür 136/21
ḳ.+i 52/24
ḳ.+idin 58/22, 82/16
ḳ.+idindür 49/19
ḳ.+iġa 1/58
ḳ.+in͡g 110/24
ḳ.+in͡gdin 56/14
ḳ.+ini 1/49
ḳ.+ke 3/25, 103/12, 109/5, 136/21, 225/24
ḳ.+ni 3/6, 48/74
[=29]
ḳudret-nümāyī (A+F) kudret gösteren
ḳ.+dür 50/51
[=1]
ḳudretu'llāh (A) Allah'ın kudreti
ḳ. 225/24, 242/32
ḳ.+dur 30/31, 178/99
[=4]
ḳudsī (A) kutsal
ḳ. 40/8
ḳ.+lerġa 242/36
[=2]
Kūfe (y.a) Kufe şehri
K.+ge 218/2
[=1]
Kūfī (A) Kufeli, Kufe şehrinden
K.+ni 226/57
[=1]
kūh (F) dağ

101/7, 104/9, 105/47, 117/28, 118/7, 118/8, 118/15, 119/25, 119/85, 120/24, 141/169, 145/21, 163/14, 163/22, 179/22, 207/36, 212/9, 237/11, 237/44, 243/19

k. bol- 90/28, 112/39, 172/15, 20/53, 210/10

k. eyle- 210/7

k.-ı bī-maḳṣūd 178/22

k.-ı dīger 118/10

k.-ı felān 74/5

k.-ı māder-zād 214/11

k.-ı nā-bīnā 118/1

k.-ı nā-bīnā-yı bī-ḫaber 118/17

k.-ı zemīn 145/31, 225/18

k. idi 3/29, 140/10, 226/33

k. iken 237/51

k. imem 237/60

k. imes 73/12

k. irdi 36/9

k. irür 50/46

k. it- 15/30, 184/62

k. ḳıl- 15/19

k. u gümrāh 226/89

k. u gümrāh ḳıl- 106/62

k. u ker 74/4, 74/19, 74/20

k. u ker bol- 26/4

k. u ker idi 163/1

k. u leng 12/6

k. u rencūr 43/7

k.+dur 117/8, 118/26, 156/25, 172/36

k.+ge 18/14, 50/44, 149/27

k.+lar 118/23, 119/24, 240/34

k.+large 24/6

k.+larnı 204/29

k.+nı 74/11, 166/26, 212/1

k.+sen 44/22, 220/24

[=86]

kūr-bāṭın (F+A) gönül gözü kapalı, basiretsiz

k. 42/25

[=1]

ḳur- kurmak

ḳ.-uñ͡g 193/49

ḳ.-up 62/26, 197/12

[=3]

Ḳur'ān (A) Kur'ân-ı Kerim

Ḳ. 3/72, 138/1, 138/3, 186/19, 199/16, 199/24

Ḳ.+ça 119/47

Ḳ.+dın 58/72, 136/13, 136/14

Ḳ.+dur 58/53, 58/54

Ḳ.+ı 124/38

[=13]

ḳurb (A) yakın olma, yakınlık, yakın bulunma; tas. ezelde yani ruhların yaratıldığı zaman kul ile Allah arasında verilen söze vefa, kul ile Allah arasındaki yakınlık

ḳ. 69/30, 205/28, 236/44, 236/90, 242/6, 242/13

ḳ.-ı abdāl-ı duʿā 24/15

ḳ.-ı Allāh 81/73

ḳ.-ı devlet 199/73

ḳ.-ı İlyāsī 241/15

ḳ.-ı īmān 50/16

ḳ.-ı Mūsālik 241/13

ḳ.-ı nām 32/18

ḳ.-ı pāk 42/1

ḳ.-ı pāk-i āf-tāb-ı pīş ü pes 49/16

ḳ.-ı pāk-i Ḫāce Maḥmūd 236/57

ḳ.-ı pākān 31/32

ḳ.-ı peyġamber irür 205/42

ḳ.-ı virān 199/11

ḳ.-ı Ẕekriyā 51/15

ḳ.-i ḫāṣṣu'l-ḫāṣ 57/77

ḳ. irür 69/116

ḳ.+ġa 242/86

ḳ.+ı 49/12, 207/41

ḳ.+ıça 215/33

ḳ.+ıdın 220/21

ḳ.+ıdur 57/82

ḳ.+ıge 39/37, 50/47, 57/66, 215/6

ḳ.+ım 164/1

ḳ.+ımnı 16/6

ḳ.+ıñ͡g 49/15

ḳ.+uñ͡g 241/86

[=36]
ḳurbān (A) kurban
ḳ. bol- 85/4
ḳ. ḳıl- 178/62
ḳ.+ı-men 92/43
[=3]
ḳurbet (A) yakınlık, akrabalık; Allah’a yakınlık
ḳ. 170/42, 226/49
ḳ.+i 58/36, 124/56
[=4]
ḳurbiyet (A) yakınlık, yakın olma; Allah’a yakınlık
ḳ. 208/7
[=1]
kūr-dil (F) gönlü kör, cahil
k. 166/23, 190/46
k. irdi 134/2, 204/42
k.+din 184/11
k.+ge 134/13, 178/76
k.+ni 158/19
[=8]
kūrī (F) körlük; bir kör
k.-i dil 117/29
k.+ge 178/86
[=2]
kūrlik (F+T) körlük
k. 210/12
[=1]
ḳuru- kurumak
ḳ.-r 229/3
[=1]
ḳuruġ kuru krş. **ḳuruḳ**
ḳ. 58/57, 235/5, 235/9
[=3]
ḳuruḳ kuru krş. **ḳuruġ**
ḳ. 69/97, 162/43
[=2]
ḳuṣūr (A) kusur, ayıp
ḳ. 107/8
[=1]
kūşiş (F) çalışma, çabalama
g.-i dīn ḳıl- 89/31
g. it- 8/34, 142/7
g.+ler 18/26
[=4]
ḳūt (A) yiyecek, yaşamak için yenilen şey
ḳ. 91/3
ḳ. eyle- 172/3
ḳ. it- 207/63
ḳ.+ı 219/9, 237/2, 237/61
ḳ.+ları 198/6
[=7]
kūtah (F) kısa, boysuz krş. **kūteh**
k. 139/4, 204/6, 225/13, 231/3
k. bol- 176/2
k. eyle- 91/7
k. iken 207/20
k. irür 141/120
k. ḳıl- 221/16
k.+ımız 11/69
[=10]
ḳuṭb (A) bir grubun bir kavmin ileri geleni; bir konuda geniş bilgi sahibi olan **tas.** halkı irşat etmek ve hidayete erdirme işiyle görevli velî olup arştan ferşe kadar tasarruf sahibi, bir tarikatın önde geleni
ḳ. 50/35, 227/19
ḳ.-ı ʿAbdu’l-Ḳādirī 131/1
ḳ.-ı evtād 241/27
ḳ.-ı evtād-ı cihān 18/36
ḳ.-ı kāmil 50/13
ḳ.-ı vaḳt 28/14, 126/9, 148/1, 148/6, 171/40, 186/90, 236/95, 242/74
ḳ.-ı zamān 50/11, 227/38
ḳ.-ı zamānī bol- 139/8
ḳ. ikendür 171/42
ḳ.+dın 103/25, 241/21
ḳ.+ge 186/9
ḳ.+īge (ī: Farsça birlik ya’sı) 186/72
ḳ.+lar 141/152, 234/48
ḳ.+men 242/74
ḳ.+nı 242/1
[=26]
ḳuṭb-ı Berḥaḳī (k.a) Berhaklı kutup, Berhak’ın kutbu
Ḳ. 241/1
[=1]

Ḳuṭb-ı Rabbānī (k.a) Mevlana Celaleddin-i Rumî
Ḳ. 6/1, 8/78, 151/29, 158/26, 166/33, 174/12, 180/31, 186/102, 193/95, 200/15, 207/69, 221/20, 229/6, 237/93, 243/68
[=15]
kūteh (F) kısa, boysuz krş. **kūtāh**
k. 51/7, 119/71, 159/1, 199/56, 237/39, 243/54
k. iken 97/18
k.+ler 225/8
[=8]
kūtehlik(g) (F+T) kısalık
k. 17/2
k.+im 241/43
[=2]
kūteh-naẓar (F+A) kısa gören, neticeyi göremeyen, basiretsiz
k. 20/2
k.+dın 37/13
k.+nı 6/15
[=3]
ḳutul- kurtulmak
ḳ.-dı 236/90
ḳ.-dıñ̑g 81/69
ḳ.-duñ̑g 81/69, 157/51
ḳ.-gey-sen 222/2
ḳ.-mas 62/11
ḳ.-may-men 182/2
[=7]
ḳuvvet (A) kuvvet, güç
k. 8/11, 19/2, 88/47, 89/58
k. bol- 74/20
k.-i āteş 117/14
k.-i Necme'd-dīn 80/20
k.-i nūr 82/19
k.+i 95/3, 219/9, 241/80
[=11]
kūy (F) köy, mahalle; sevgilinin bulunduğu yer
k. 213/6
k.+ıda 62/7
k.+ıdın 121/3
k.+uñ̑ga 87/6
[=4]
ḳuyuşḳun atın art tarafı
ḳ. 53/12
[=1]
kūze (F) su testisi
k. 1/6, 231/3
k.-i gerden-şikeste 88/35
k.+de 45/6
k.+lerdin 170/23
[=5]
kücā (F) yer
k. 119/100
[=1]
küçük küçük
k. 76/5
[=1]
küdām (F) hangi, hangisi, biri
k. 113/16
[=1]
küdūrāt (F) kederler, sıkıntılar, üzüntüler
k.-ı dil 226/112
[=1]
küdūret (F) bulanıklık, gam, tasa, kaygı
k. 39/14, 208/4
k.+din 71/15, 121/6, 190/41
[=5]
küf bir şeye üfleme (yansıma kelime)
k. 58/10, 186/82, 186/85
[=3]
küfr (A) Allah'a ve dine ait şeylere inanmama, dinsizlik; sövüp sayma
k. 40/6, 47/3, 47/3, 69/13, 69/19, 89/25, 125/34
k. bol- 15/31
k. irür 226/20
k. it- 113/31
k. ü bīm 73/69, 73/70
k. ü īmān 15/33, 18/21, 47/2, 47/12, 69/72, 178/107
k.+din 119/83
k.+i 15/31
k.+ini 27/52, 42/9
k.+ler 23/31
[=23]
küfrī (A) küfre ait, küfürle ilgili

k.+dür 39/35, 89/28
[=2]
kühen (F) eski, yıpranmış krş. **köhne**
k. 20/5, 157/24, 171/6
[=3]
kühen-sāl (F) yaşlı
k. ü ḳadīm 134/1
[=1]
küllī (<A. küllī) umumî, bütün, çok
k. 92/15, 241/78
[=1]
kül kül, ateş külü
k.+i 106/18
k.+idür 143/4
k.+ige 106/18
[=4]
kül- gülmek
k.-di 63/8, 197/25, 227/39
k.-e 179/20, 179/20
k.-edür 179/20
k.-er 69/39, 190/17
k.-er-men 60/38
k.-gey 8/45
k.-maġ 197/7
k.-maḳni 92/38
k.-megin 228/7
k.-mek 234/46
k.-mekdür 50/59
[=15]
külāh (F) külah
k. 31/27, 111/15, 141/109, 162/56
k.+ı 185/5
[=5]
külāl (F) çanak çömlek seramik ustası
k. 1/6
[=1]
külbe (F) kulübe
k.+m 87/3
[=1]
külbek (F) kulübe
k.-i lā-bīş-men 77/20
[=1]
külçe parça parça
k. 69/9
[=1]
külend (F) kazma, kürek
k. 105/36, 150/18, 156/66, 171/2, 171/32, 174/2, 236/82
[=7]
küleng (F) turna kuşu
k. 48/11, 119/98, 141/158, 243/16
k.+din 146/14
[=5]
külḫan (F) hamam ocağı, külhan
k. 211/22
k.+am 242/26
k.+ımnı 216/13
[=3]
külḫat leş yiyen bir hayvan türü (?)
k. 127/4
[=1]
küll (A) hep, bütün
k. 25/15, 39/7, 42/33, 45/22, 52/25, 57/60, 58/46, 60/15, 62/44, 65/24, 71/21, 77/16, 81/33, 81/60, 81/60, 81/61, 81/121, 81/125, 112/7, 112/38, 113/7, 126/41, 141/75, 155/3, 157/11, 162/19, 165/40, 193/39, 226/54, 226/58, 227/36, 233/13, 234/11, 237/54, 237/90, 241/48
k. bol- 38/3, 57/4, 57/89, 57/89, 62/40, 62/48, 73/59, 81/13, 81/121
k.-i aḥvāl 241/35
k.-i ʿālem 59/2, 80/40
k.-i ʿāşıḳ 65/43
k.-i ʿayb 35/66
k.-i cins 225/24
k.-i ḥāl 104/22
k.-i ḥālāt 59/22
k.-i hestlik 220/29
k.-i ʿillet 178/54
k.-i maḫlūḳ 29/10, 81/126
k.-i merd 48/53
k.-i meẕheb 69/28
k.-i mühimmātıń͡g irür 62/25
k.-i nār 211/13
k.-i rāh 45/35
k.-i reh-zen 154/4
k.-i şeyṭānī irür 57/32
k.-i ümmet 241/33

k.-i zemīn 241/10
k.+din 45/29, 57/4, 59/22, 62/42
k.+dür 111/30
k.+ġa 220/31
k.+ge 14/2
k.+in͡g 62/22
[=74]

küllī (A) umumî, bütün, hepsi
k. 63/9
k.+si 40/12
[=2]

külūh (F) kesek, sıva parçası
k. u seng 57/46
[=1]

kün gün, gündüz, güneş
k. 31/24, 36/10, 39/60, 43/15, 46/15, 58/16, 63/7, 67/21, 69/36, 69/37, 69/57, 71/13, 76/20, 76/21, 77/22, 81/38, 81/38, 84/1, 91/24, 92/32, 96/6, 110/15, 115/3, 124/29, 124/61, 127/26, 141/114, 145/17, 145/17, 148/4, 149/17, 149/17, 155/29, 157/4, 157/38, 158/10, 158/10, 164/2, 170/4, 173/22, 178/31, 185/17, 186/78, 186/80, 192/11, 195/8, 199/39, 207/58, 215/41, 215/41, 226/125, 234/13, 237/68, 237/71, 240/14, 241/3, 241/3, 241/47, 242/41, 242/72, 243/7
k.+de 27/1, 48/34, 55/9, 64/10, 88/42, 98/5, 105/21, 105/23, 120/22, 135/9, 135/16, 145/23, 145/25, 155/14, 156/49, 157/46, 157/47, 159/5, 184/16, 191/4, 198/20, 198/52, 220/37, 241/7, 241/57, 243/17
k.+din 240/14
k.+ge 156/48
k.+i 236/52
k.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 35/35, 58/2, 61/1, 62/1, 64/1, 66/1, 66/14, 70/1, 71/3, 73/1, 73/23, 80/3, 98/6
k.+īdin 65/18
k.+idin 49/16
k.+ini 51/5
k.+lerini 117/25
[=107]

künc (F) köşe, bucak
k.-i gūristān irür 167/6
k.-i ḳanā'at 6/12
[=2]

künd (F) kör, keskin olmayan
k. bol- 5/12
k. irür 36/11
[=2]

kündüz gündüz
k. 27/38, 60/31, 62/28, 65/36, 66/49, 89/23, 92/37, 106/6, 106/63, 190/28, 226/39
k.+i 191/14
[=12]

künişt (F) Yahudilerin havrası
k. 17/4
[=1]

künlük günlük, gün süresi kadar
k. 178/70
[=1]

küre (A) yuvarlak, küre
k. 172/45
[=1]

küre-i ḫāk (A+F) toprak küre, yer yüzü
k.-i felek 172/45
[=1]

kürenc (F) pirinç
k. 69/18
[=1]

kürre (F) sıpa; tay
k. 173/22
k.-i nev 172/47
k.+ler 173/17
[=3]

küşende (F) öldüren, öldürücü
k. irdi 88/11
[=1]

küşte (F) öldürülmüş
k.-i 'ışḳ 36/13
k. ḳılmaḳ 36/13
k.+lerni 36/13
[=3]

-L-

lā-a'lem (A) (?)

lāle (F) lale
l. 106/29
l. idim 110/16
[=2]
lāle-ṣıfat (F+A) lale gibi
l. 62/47
[=1]
lālī (F) dilsiz
l. idi 23/14
[=1]
lām (A) Arap alfabesinin yirmi üçüncü harfidir.
l. 62/43, 69/109
[=2]
lā-mekān (A) mekansız, yersiz, yere ihtiyacı olmayan; Allah
l. 1/93, 1/96, 82/40, 124/46, 147/8, 218/6
l. u lā-zamān bol- 69/78
l.+dın 39/22, 242/77
l.+ge 237/32
l.+nı 88/11, 234/52
[=12]
lām-elif (A) Arap alfabesinin yirmi sekizinci harfidir.
l. 62/47
[=1]
laʿnet (A) lanet, beddua, ilenç
l. 19/3, 30/27, 50/8, 135/27, 148/31
l.+i 3/39
l.+ke 3/30
l.+ler ḳıl- 157/3
[=8]
laʿnet-gerde (A+F) lanet edilmiş, lanetlenmiş
l.+dür 145/26
[=1]
laʿnetī (A) lanetlik
l. 30/8, 30/8, 30/8
[=3]
laʿnetli (A+T) lanetli
l. 148/30
[=1]
lā-reyb (A) şüphesiz
l.+din 97/39
[=1]
lāşe (F) leş
l.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 190/5
[=1]
laṭīf (A) yumuşak, hoş, güzel
l. 88/5, 106/72, 226/49
[=3]
lā'übāl (A) ilişiksiz, kayıtsız, saygısız
l. 214/1
[=1]
lāy (F) çamur; kül; tortu
l. 113/8
l. bol- 41/8, 47/13
l.-ı dünyā 53/22
l.-ı ʿiṣyān 47/13, 89/55
[=6]
lā-yaʿḳıl (A) dalgın, bîhoş
l. idi 52/27
[=1]
lā-yezāl (A) bitimsiz, sonu olmayan
l. 218/37
[=1]
lā-yezālī (A) sonsuzluk, bitimsizlik
l.+dür 213/16
[=1]
layıġ (<A. lāyıḳ) yakışan, yaraşır, layık krş. **lāyıḳ**
l. eyle- 57/71
l.+ı 38/8
[=2]
layıḳ (A) yakışan, yaraşır, layık krş. **lāyıġ**
l. 39/37, 45/49, 50/47, 126/38, 141/25, 199/40, 204/25, 212/2, 215/6, 215/16, 227/48
l. bol- 11/48, 199/33, 227/27
l.-ı bu girye 190/47
l.-ı dergeh imes 18/22
l.-ı devlet ḳıl- 3/11
l.-ı düşnām 52/31
l.-ı envār-ı firdevs bol- 158/13
l.-ı ḥaḳḳa'l-yaḳīn bol- 58/38
l.-ı ḫiẕmet imes 97/11
l.-ı nisbet 30/20
l.-ı nisbet imestür 216/11

l.-ı raḥmet imes 193/92
l.-ı ṣoḥbet imes 75/4
l. imes 11/30, 130/8
l. imestür 52/32
l. irmes 23/43, 62/17
l.+dur 66/27
l.+ı 186/73
l.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 236/34
[=33]
lā-zamān (A) zamansız
l. 69/78, 82/40
[=2]
lāzım (A) lazım, gerek
l. 3/15, 3/18, 3/32, 3/33, 23/26, 32/18, 32/20, 34/13, 35/9, 37/14, 37/16, 48/75, 88/26, 97/27, 105/16, 136/22, 138/10, 141/10, 141/18, 141/21, 141/22, 141/60, 162/35, 162/37, 165/43, 166/19, 178/3, 184/63, 186/4, 197/5, 197/38, 204/44, 207/7, 207/8, 207/13, 212/3, 214/22, 218/32, 224/7, 226/37, 226/93, 234/13, 234/50
l. bol- 35/8, 73/65, 110/28, 162/48, 202/7
l. durur 141/21
l.-ı evlād 119/27
l. imes 50/6, 141/9, 207/13, 218/22, 236/23
l. imestür 188/7
l. irdi 204/7
l. irmestür 242/37
l. irmiş 3/31
l. irür 188/1
l.+du 15/36, 240/43
l.+dur 5/13, 32/34, 92/4, 171/25, 178/86, 199/28, 207/9
l.+ı 226/146
[=70]
le-ʿamruk (A) “ömrün hakkı için” anlamında yemin sözü
l.+ni 2/9
[=1]
leb (F) dudak
l. 23/9, 82/34
l. aç- 14/35, 110/14, 170/21, 170/26, 199/21, 205/1
l.-i şeker 99/4
l. kımırlat- 214/5
l. tibret- 214/8
l.+i 178/56
l.+ide 170/43
l.+ni 93/10, 171/37
[=15]
lebbeyk (A) “buyurunuz, emir sizindir efendim!” anlamında kullanılan bir kelime, hacda dua olarak kullanılır.
l. 242/82
[=1]
leben (A) süt
l. 125/1
[=1]
leb-güşāde (F) dudağı açılmış, konuşan, söyleyen
l. ḳıl- 234/6
[=1]
lebīb (A) akıllı
l. 57/14, 81/22
[=2]
leb-rīz (F) tışıcı, ağzına kadar dolmuş.
l. it- 62/43
[=1]
leb-teşne (F) susamış
l. 20/38
l.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 236/65
l.+si-men 37/17
[=3]
legend (?)
l. 184/24
[=1]
lek (A) yüz bin
l. 124/31, 124/55, 133/19, 141/160, 166/30, 191/5
[=6]
leked (F) tepme, çifte
l. 158/25
l.+lerdin 50/38
[=2]
leked-kūb (F) çifte yiyen
l.+ı ḳıl- 184/16
l.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) idi 172/40
[=2]
leken (A) leğen

l. 157/32
[=1]
lek ü heftād (A+F) yüz bin yetmiş
l. 125/2
[=1]
lem-yezel (A) zeval bulunmaz, zail olmaz, bakî, kalıcı
l.+dür 201/5
[=1]
leng (F) topal
l. 11/69, 12/6, 15/23, 39/18, 44/16, 93/9, 133/10, 134/7, 135/10, 137/1, 141/50, 141/158, 162/44, 172/6, 172/15, 172/36, 178/48, 179/22, 204/23, 227/67, 237/1, 237/21, 237/39
l. bol- 130/5
l.-i ber-cā-mānde 28/12, 126/8, 227/63
l. irür 234/39
l. ü mużṭar bol- 141/122
l.+dür 26/12, 28/19, 140/5
l.+i 162/6
l.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 35/20
l.+ī-sen 173/31
l.+ige 166/31
l.+miz 155/22
l.+ni 18/15, 136/12, 178/41
[=40]
lenger (F) gemiyi yerinde mıhlamak için denize atılan zincir ve zincirin ucundaki çapa
l. 119/88, 243/30
l.-i cān 236/19
l.+dür 17/9
l.+i 30/27, 88/8, 106/64, 141/26, 178/41, 179/14, 185/21, 186/13, 227/27
l.+idin 115/1
l.+iñ̑g 45/51
l.+ni 150/26
[=16]
leng-pā (F) ayağı topal krş. leng-pāy
l. 197/7
[=1]
leng-pāy (F) ayağı topal krş. leng-pā
l. 45/5
[=1]
lerzān (F) titrek, titreyen
l. 211/21
[=1]
lerze (F) titreme, titreyiş
l. tut- 57/19, 226/27
l.+de 100/5
[=3]
lerzīde (F) titreyen
l. bol- 226/20
l.+dür 156/12, 156/29
l.+men 157/8
[=4]
leşker (F) asker
l. 10/15, 162/10
l.-i ḥırṣ u hevā 178/43
l.-i merg-i ʿases 172/35
l.-i nefs 110/40
l.-i nefs-i ḫasīs bol- 14/16
l.-i şehvet 178/42
l.-i şeyṭān irür 55/7, 178/86
l.-i şeyṭān ḳıl- 28/14
l.+din 145/33
l.+i 14/28, 95/3, 145/34, 185/1, 211/2, 220/16
l.+idin 115/6
l.+iġa 197/20
[=19]
leşkerī (F) askere ait, askerle ilgili
l.+ler 91/22
[=1]
let (F) tokat, sille
l. iken 105/29
l.+i 105/30
[=2]
levendlik (F+T) kabadayılık; zamparalık; tembellik
l. 205/5
[=1]
levḥ (A) yassı düz üzerine resim yazı gibi şeyler yazılabilen nesne
l.-i sāde 205/36
[=1]
levḥ-i aʿẓam (A) Allah tarafından takdir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevî levha

[=1]
loḳma (A) lokma
l. 42/28, 54/20, 66/14, 91/35, 125/4, 141/60, 145/5, 145/14, 178/113, 178/114, 186/50, 191/27, 219/7, 240/25
l.-i bī-renc 125/15
l.-i biyāḥ 69/106
l.-i püşt 149/19
l.-i rāhile 240/23
l. ḳıl- 127/3
l.+dur 43/4
l.+ge 99/27, 99/29
l.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 71/5
l.+ī ḳıl- 71/12
l.+lardın 203/11
l.+m 71/8
l.+mnı 145/19
l.+sı 57/12, 79/1
l.+sıdur 44/38
l.+sını 66/47
[=31]
loḳma-baḫş (A+F) lokma bahşeden, lokma veren
l.+men 242/68
l.+sen 225/28
[=2]
loḳmaber (A+F) lokma alan, lokma götüren
l. bol- 44/38
[=1]
loḳma-cūy (A+F) lokma araştıran, yiyecek arayan
l. 155/1
[=1]
Loḳmān (k.a) İslamlıktan önceki Araplarda efsanevî bir şahsiyet olup Kuran'da zikredildiği gibi, sonraki devirlerin efsane ve şiirinde öğüt veren sözleriyle meşhur olan pek eski bir hekimin veya hikayecinin adı
L. 25/7, 127/35, 200/13
L.-ı vaḳt 43/7
L.+ı 37/3, 117/2
L.+ını 186/21
L.+lar 122/4
[=8]
luʿbet-bāz (A+F) oyuncu, hokkabaz, kuklacı
l. 14/32
l.+ge 23/43
[=2]
lūlī (F) şarkı söyleyen, oynayan kadın
l. 59/10, 106/35, 141/75, 141/76
l.+īge (ī: Farsça birlik ya'sı) 163/2
[=5]
lūlī-zen (F) şarkı söyleyen oynak kadın
l. 163/4
l.+i 163/9
[=2]
Lūṭ (k.a) Hz. İbrahimin'in yeğeni olan peygamber
L. 15/22, 49/23, 127/38, 236/17
[=4]
luṭf (A) hoşluk, güzellik; iyi muamele, iyilik
l. 50/60, 93/4, 97/37, 112/56, 151/25, 151/25, 178/90, 193/8, 223/9, 241/23
l.-ı cūy 193/29
l.-ı ekberī 119/102, 178/88
l.-ı Ġaffārī 157/57
l.-ı Ġafūr 35/9, 156/68
l.-ı ḫabīr 199/4, 207/66
l.-ı Ḥaḳ 119/101, 136/25, 181/8, 186/97, 195/8, 197/30, 198/5
l.-ı ḫūb 2/12
l.-ı pāk 8/14, 11/49, 40/16, 43/18, 50/63, 110/35, 112/47, 127/46, 136/20, 141/116, 199/49, 199/51, 199/70, 210/10
l.-ı pāk-ı Rabbānī 124/65
l.-ı pāk-i şāh 34/5
l.-ı peyġamber 20/49, 140/20
l.-ı Rabbānī 37/18
l.-ı velī 220/35
l. it- 18/24, 136/26

l. ḳıl- 20/18, 140/15, 177/3, 241/40
l. u ʿaṭā 190/31
l. u kerem 203/6
l.+ı 26/4
l.+ıdın 2/9, 197/34
l.+ıdur 158/8
l.+ını 106/79
l.+ıge 6/5, 199/11
l.+umdın 49/30
l.+umdur 193/27
l.+un͡g 201/6
l.+un͡ga 201/1
[=65]
luṭfī (A) lutuf, iyilik
l.+ge 107/9
[=1]

-M-

mā (F) biz
m. vü men 47/22, 124/40, 169/4
m. vü menī 60/5, 62/35, 81/59, 119/99, 145/30, 198/22, 226/136
m. vü menī ḳıl- 58/37, 126/43
[=12]
māʿ (A) ile, beraber, birlikte
m. 65/17
[=1]
maʿāş (A) yaşayış, dirlik
m.+ı 207/64
[=1]
maʿbūbī (?)
m. 39/41
[=1]
maʿbūd (A) kendisine ibadet edilen; Allah
m.+ın͡g 193/35
[=1]
maʿbūdlik (A+T) mabudluk
m.+de 11/13
[=1]
mācerā (A) cereyan eden, olup geçen şey
m. eyle- 57/85
m.+dın 227/61, 231/9
[=3]
māçe (F) dişi, sıpa
m. 172/46
[=1]
maʿden (A) maden
m.-i deryā-yı luṭf-ı ḳahr 50/60
[=1]
maʿdenhā (A+F) madenler
m. 219/11
[=1]
māder (F) anne, ana
m. 131/5, 131/6, 198/33
m. ü duḫ̮ter 95/6
m.+dindü 97/50
m.+i 8/39, 46/7, 193/59, 218/12
m.+im 8/40
m.+in͡g 149/6
m.+ni 106/85
[=12]
māder-ḫ̮ūy (F) anneden gelen huy
m.+nı 65/19
[=1]
māder-zād (F) anadan doğma
m. 214/11
[=1]
māder-zādī (F) anadan doğma
m.+dür 49/2
[=1]
mā ev hā (F) biz ya da o
m. 2/10
[=1]
maġfiret (A) Allah'ın kullarının günahını affetmesi
m. 75/3
[=1]
maġlūb (A) mağlup, yenilmiş
m. bol- 164/10
[=1]
maġlūbe (A) savaş, mücadele, kavga
m. 50/37
[=1]
maġrib (A) garp, batı, batı tarafta olan memleketler
m. 112/32

m. ü maşrıḳ1/26, 218/9, 218/17
m.+de 126/3
m.+ge 226/1, 230/3
[=7]
maġrūr (A) gururlu, büyüklük taslayan
m. 91/28, 202/5, 218/25, 226/149, 232/6
m. bol- 10/14, 27/25, 27/45, 28/22, 48/33, 58/52, 58/57, 58/71, 69/97, 83/6, 137/15, 198/27, 236/20
m. eyle- 226/149
m.-ı ʿaḳl olma- 79/15
m.-ı dünyā bol- 56/5
m.-ı esb irdi 119/2
m.-ı neseb bol- 226/150
m.-ı nisbet 39/46
m.-ı ṣad-neng ü nāmus ḳıl- 106/60
m.-ı ṭāʿatī imes 218/25
m. irdiler 118/24
m. ḳıl- 57/36, 232/4
m.+dur 67/33, 215/44
m.+ı 204/11, 237/9
m.+nı 3/38
m.+sen 77/12
[=35]
maġrūr-bend (A+F) gururuna esir olmuş
m. 205/3
[=1]
maġrūrī (A) mağrura ait, mağrurla ilgili; bir mağrur
m. 30/26, 43/6, 43/11, 119/12
[=4]
maġrūriyet (A) gururluluk, kibirlilik
m. 77/9
m.+im 57/35
[=2]
maġrūrlik (A+T) mağrurluk
m.+de 119/12
m.+ni 43/6
[=2]
maġrūr-nām (A+F) namı mağrur, gururu ile bilinen
m. 3/37
[=1]
maġrūr-ṣūret (A) görüntüsü gururlu olan, kibirli görünen
m. 166/1
m. iken 235/12
[=2]
maġz (F) beyin, dimağ; iç, öz
m. 82/44, 89/61, 156/8
m.-ı post 215/31
m.+ı 188/3, 197/19
[=6]
māh (F) ay; senenin on ikide biri
m. 99/7, 110/34, 162/56, 184/8
m.-ı ʿanḳā 56/1
m.-ı cihān 85/1
m. u ḳarār 112/40
m. u ker 112/40
m. u sāl 8/9, 30/17, 49/33, 136/23
m.+ı 106/92, 112/18
m.+ını 112/16, 112/17
m.+ke 35/5, 163/3
m.+nı 35/34
[=19]
maḥal(l) (A) yer
m. 184/52
m.-i bāmdād 35/3
m.-i girdbād 35/3
m.-i rāz 40/8
m.+din 178/105
m.+ni 190/21
[=6]
maḥāṣil (A) gelir, hasılat, kar, kazanç, üretim
m. 35/21, 135/5, 172/42
m.+ı 141/74
m.+lar 44/22
m.+nı 35/17
[=6]
maḥbūb (A) sevilmiş, sevilen, sevgili
m. irür 149/26
m.+ıdın 11/1
[=2]
maḥbūs (A) hapsolunmuş, bir yere kapatılmış
m. ḳıl- 106/60
[=1]

maḫfī (A) gizli, saklı
m. 3/25, 48/7, 48/27, 52/7, 57/81, 62/27, 66/1, 67/10, 73/61, 81/39, 171/36, 199/4, 224/2, 242/23
m. ḳıl- 242/17
m. tut- 199/7, 226/104
m. vü celī 170/31, 212/18
m.+de 12/3, 141/155, 191/21, 234/27
m.+din 71/3, 199/21
m.+dür 69/31
m.+ge 82/23
m.+lerni 3/8, 66/6, 73/68
m.+ni 39/28
[=31]
māhī (F) balık
m. 27/45
m.+ge 207/24
m.+ler 49/19
m.+lerge 186/51
[=4]
maḫlaṣ (A) kurtulacak yer
m. 28/7, 156/38, 184/60
m.-ı ḫāliṣ 184/58
m.+ı 35/30, 48/17, 115/8, 118/21, 226/62
[=9]
maḫlūḳ (A) yaratılmış, yaratık
m. 1/46, 69/17, 199/42
m.-ı Ḥaḳ 145/8
m.+dın 81/126
m.+ıdur 69/16
m.+lardın 207/62
m.+nı 29/10, 49/12
[=9]
maḫlūḳī (F) mahluk, yaratılmışa ait
m.+ni 11/16
[=1]
maḥmūd (A) sena edilmiş, övülmeye değer
m. 166/15, 181/9
m. bol- 30/9, 242/80
m. ḳıl- 5/10, 243/51
[=6]
Maḥmūdī (A) Mahmud’a ait, Hz. Muhammet’e ait, onunla ilgili
M.+din 56/3
[=1]
maḫmūrī (A) mahmur, sarhoş, baygın
m. 43/17
[=1]
maḫrec (A) ağızdan harflerin çıktığı yer
m.+ini 199/24
[=1]
maḥrem (A) haram, şeriatın yasak ettiği şey; gizli olan, herkese söylenmeyen
m. 89/10, 243/67
m. bol- 120/38, 199/12
m.-i derkār 7/4
m.-i derkār idi 9/2
m.-i dil 79/8
m.-i esrār-ı kül bol- 25/15
m.-i esrār irür 57/2
m.-i ol rāz imes 38/4
m.-i sırr-ı İlāh 45/35
m. imes 38/21, 82/34, 241/89
m. imestür 110/17
m. irdi 52/25
m. ü demsāz 1/39
m.+düler 69/95
m.+dür 52/28, 79/26
m.+i 82/22, 82/35
m.+im 8/48, 60/37, 79/7, 82/32
m.+im-sen 191/17
m.+iñ͡g 98/8
m.+lerge 160/7
[=29]
maḥremiyet (A) mahremlik, mahrem olma hali
m. bol- 73/67, 73/68
[=2]
maḥremlik (A+T) mahremlik, mahrem olma hali
m.+de 38/5
[=1]
maḥşer (A) toplanacak yer; kıyamette ölülerin dirilip toplanacağı yer; çok kalabalık
m. 29/7, 58/31, 112/26, 141/96

m.+de 14/23, 17/12, 21/2, 141/97, 165/27, 168/2, 184/43, 194/2, 223/9, 240/40, 243/26
m.+din 106/83, 156/61, 198/41
m.+dür 223/5
m.+ge 134/9
m.+ni 90/42, 97/60, 112/34
[=23]
maḥşerī (A) mahşere ait, mahşer gibi
m. bol- 225/2
[=1]
māh-tāb (F) ay ışığı, mehtap; on dört gecelik ay
m. 198/28
m.+ım 150/11
[=2]
maḥv (A) yok etme, ortadan kaldırma, harap etme **Tas.** beşerî eksikliklerden kurtulma hali
m. bol- 3/47, 69/97, 82/3
m.-i baḥr-i ʿilm-i ẕāt bol- 69/113
m.-i Ḥaḳ bol- 69/102
m. it- 29/13
[=6]
maḥv-der-maḥv (A+F) bir şeyde tam yokluk, tam mahviyet, sırf mahviyet
m. eyle- 69/72
m.-i cemāl 81/114
[=2]
māhyā (F) ey balık!
m. 11/63
[=1]
maḥż (A) halis, saf, katıksız, tam
m. 25/5, 36/3, 66/3, 89/28, 123/3
m.-ı ʿārif 39/64
m.-ı dendān 126/18
m.-ı dünyā 48/31
m.-ı güftār 80/23
m.-ı güm-rāhlik 8/9
m.-ı ḫuşk-ı sāye'ī 96/9
m.-ı nā-dānlik iken 156/60
m.-ı ser-cünbān imes 214/9
m.-ı şerīʿat 79/21
m.-ı taṣvīr 168/7
[=15]
maḥżā (A) ancak, yalnız
m. 105/38
[=1]
maḫzen (A) içinde eşya saklanacak yer, mahzen
m. 48/70, 88/33
m.-i dünyā vü dīn 218/34
m.-i esrār 2/8
m.-i esrār idi 147/10
m.-i esrār iken 207/42
m.-i esrār ḳıl- 11/50, 217/27
m.-i genc-i īmān bol- 11/58
m.-i raḥmet irür 47/21
m. kīmyā 2/4
m.+i 146/18, 162/58
[=13]
maḥż-ken (A+F) tazeleyici, temizleyici
m. 93/5
[=1]
maḳām (A) kıyam edilen, durulan, durulacak yer; makam, mertebe; tas. salikin gösterdiği çaba ile ulaştığı, katlanarak azimli bir şekilde gerçekleştirdiği merhale
m. 69/111, 81/58, 81/116, 113/11, 198/56, 211/14, 238/5, 241/90, 242/6
m.-ı ʿāfiyet 181/9
m.-ı aṣlī 81/58
m.-ı būy-ı ʿışḳ 37/10
m.-ı cān 242/80
m.-ı ḥāl 41/12
m.-ı ḥalvet-i pākān 168/8
m.-ı ḫāṭır 5/9
m.-ı ḳāf-ı ḳudret 29/3, 81/128
m.-ı Maḥmūdī 56/3
m.-ı Mebde-i Nūr 56/18
m.-ı nefḥa-i yevmü'l-cezā 243/53
m.-ı sāḥibü'l-is̱bāt 71/2
m.-ı saḫt 81/27
m.-ı vaḥdet-i ẕāt-ı Ġafūr 81/9
m.-ı Yesrib ü Baṭḥā 162/24
m.+ı 37/1, 241/27

[=27]
maḳāmat (A) makamlar
m. 31/20
[=1]
maḳbūl (A) makbul
m. 15/34, 37/2, 44/25, 126/37, 141/134, 186/32, 186/100, 199/30, 240/39
m. bol- 82/40, 104/2, 105/40, 205/12
m.-ı cān bol- 36/21
m.-ı ekber bol- 11/57
m.-ı Ḥaḳ 103/17
m.-ı İlāh bol- 103/21
m.-ı cihān bol- 205/15
m. ḳıl- 140/17, 161/4
m.+dü 39/5
m.+dür 45/36, 163/25
m.+ġa 190/25
[=24]
makiyān (F) tavuk
m.+nı 173/31
[=1]
maḳṣad (A) maksat
m.-ı dil 65/34
m.+ım 241/26, 241/32, 241/44
[=4]
maḳṣūd (A) istek, kast olunan
m. 14/9, 27/61, 30/12, 33/6, 49/18, 67/39, 81/42, 103/15, 111/14, 117/4, 124/29, 176/7, 207/60, 208/5, 215/3, 222/8, 224/14, 238/2
m.-ı ʿaşıḳ 73/25
m.-ı bī-şümār 179/9
m.-ı ferd 14/10
m.-ı kāmil 153/7
m.-ı kec 18/19
m.-ı kimyāger 178/35
m.-ı kül 111/30
m.-ı mevcūdī bol- 51/3
m.-ı mükerrem 124/59
m.-ı tamām 197/10
m.+dın 81/3
m.+dur 15/36, 67/39, 111/29
m.+ge 112/41, 225/48
m.+ı 7/9, 11/2, 23/44, 32/33, 107/7, 124/63, 147/1, 193/10, 197/40, 197/42, 198/12, 240/38, 241/21
m.+ı irdi 18/29
m.+ıge 59/5
m.+ım 35/37
m.+ın 179/8
m.+ın͡g 73/32, 193/35
m.+ın͡ga 241/65
m.+ını 57/41, 222/3
m.+nı 17/5, 20/48, 124/59
m.+um 85/9, 179/12
m.+umnı 106/47
[=62]
maḳṣūd-resān (A+F) maksuduna erişen, hedefine ulaşan
m. 207/52
[=1]
māl (A) mal, varlık, servet
m. 15/24, 18/27, 89/70, 91/8, 110/5, 148/12, 166/20, 178/25, 191/6, 214/1, 235/16, 236/79
m. bol- 236/79
m.-ı dünyā 131/26
m.-ı firāvān 125/11, 131/14
m.-ı kārvān 131/32
m.-ı mīrās̱ 131/3, 131/6
m.-ı mü'min 156/41
m. u cā 156/46
m. u cān 92/33, 106/30, 226/98, 236/8
m. u mīrās̱ 12/22
m. u mülk 35/51, 150/2, 150/13
m.+dın 91/9
m.+ı 110/28, 131/29, 170/2, 214/2
m.+ıdur 156/40
m.+ım 110/18
m.+ın 83/3
m.+ın͡g 89/70, 110/3, 131/24, 170/9, 235/3, 235/3
m.+ın͡ga 33/14, 151/20
m.+ın͡gız 32/30
m.+ını 40/25
[=47]
māldār (A+F) mallı, malı olan, zengin

m. eyle- 110/23
[=1]
māle (F) mala, duvarcı malası
m. 227/26
[=1]
mālik (A) sahip, bir şeye sahip
m.+ke 11/21
[=1]
Mālikī (k.a) Malikî mezhebinin imamları; İmam Malik
M. 82/37
[=1]
māliş (F) sürme, sürüştürme, uğma
m. 112/7, 221/17
[=2]
maʿlūm (A) malum, bilinen
m. 3/24, 21/10, 50/27
m. bo- 226/25
m. bol- 20/21, 39/10, 39/20, 40/22, 41/5, 42/28, 44/25, 57/60, 58/38, 69/84, 69/84, 69/115, 81/129, 124/17, 127/6, 149/2, 165/26, 172/28, 207/25, 226/15, 226/21
m. eyle- 18/15, 58/68, 59/15, 59/26, 63/8, 67/1, 70/8, 71/22, 81/104, 81/110, 81/115, 112/22, 122/2
m.-ı esrār bol- 73/73
m.-ı nefʿ u ziyān bol- 26/7
m. idi 127/9, 198/7
m. imes 40/23, 138/9, 138/9, 193/75
m. irdi 11/24, 39/9, 172/22, 226/11
m. irmes 158/19
m. irmesdür 58/46
m. irür 18/3
m. it- 39/4, 214/21
m. ḳıl- 45/8, 45/38, 47/16, 65/21, 76/6, 97/45, 198/24, 207/45, 226/131
m.+dur 5/3, 44/12, 45/37, 47/5, 66/10, 67/38, 133/24, 148/21, 186/59, 237/65, 241/43
m.+ı 199/67
m.+ı bol- 49/10
[=77]
māmā (F) anne, ebe
m. 106/11
[=1]
maʿmūr (A) bayındır, şenlikli
m. 11/52, 81/23, 124/51, 220/25
m. bol- 44/47, 171/47
m. idi 141/4
m. u kemāl 157/59
m.+dur 193/24
m.+ı 43/9
m.+ı-sen 73/44
m.+ıdur 211/9
[=12]
maʿmūrāt (A) mamurlar
m.-ı rūḥ 18/8
[=1]
maʿnā (A) mana, anlam; iç, içyüz; akla yakın sebep
m. 22/2, 32/26, 58/53, 58/53, 58/54, 58/55, 58/73, 62/42, 63/18, 64/22, 64/24, 65/3, 65/33, 66/52, 69/3, 69/20, 82/36, 82/42, 82/45, 83/7, 83/7, 106/84, 215/46
m. bir- 82/26, 124/38
m.-i esrār-ı lā-aʿlem 65/2
m.-i Ḳur'ān 58/53, 58/72
m.+dın 58/22, 65/7, 67/23, 76/17, 82/42
m.+lar 58/54, 60/23, 243/29
m.+large 83/10
m.+larnı 82/14
m.+nı 60/27, 82/25, 82/35, 114/20, 172/1, 199/55, 207/19, 215/21, 215/22
m.+sı 82/36, 82/43
m.+sıdın 126/40
m.+sın 9/9, 82/29
m.+sını 59/15
[=52]
maʿnāsız (A+T) anlamı, manası olmayan
m.+large 52/31
[=1]
maʿnālig (A+T) manalı, manası olan
m. 241/62
[=1]
mānde (F) kalmış olan, gitmiş olan

81/59, 81/75, 81/97, 82/4, 82/8, 92/9, 92/29, 93/9, 97/2, 100/7, 105/2, 105/10, 105/35, 110/30, 113/14, 119/59, 124/14, 124/17, 137/4, 141/23, 141/123, 145/5, 145/6, 151/4, 158/7, 158/9, 162/8, 172/7, 178/30, 178/53, 178/56, 178/112, 180/25, 181/9, 184/10, 184/26, 184/32, 193/11, 199/28, 199/29, 199/37, 204/21, 206/11, 207/7, 207/9, 207/17, 207/25, 207/26, 207/35, 218/12, 226/29, 226/59, 226/88, 236/5, 236/77, 236/80, 237/10, 237/13, 237/57, 237/58, 237/58, 237/62, 237/63, 237/64, 237/65, 241/6, 241/28, 241/51, 242/32, 242/35, 242/81

[=146]

mānīʿ (A) engel olan, alıkoyan; engel

m. 30/6, 52/30, 57/52, 162/19

m. eyle- 144/7

m.-i reh 1/17, 145/23, 232/2

m.-i ẕātu’l-bürūc 27/18

m. ḳıl- 89/69

m.+din 11/26

m.+idür 14/20

m.+lerni 88/46, 226/103

m.+sini 57/57

[=16]

maʿnī-dān (A+F) mana bilen

m. 69/67, 77/4

m. bol- 69/68, 83/7

m. eyle- 215/45

m.+larġa 234/48

[=6]

maʿnī-ḫᵛān (A+F) mana okuyan

m. 69/67

[=1]

Manṣūr (k.a) Hallac-ı Mansur, 922 yılında asılmak suretiyle öldürülmüş bir mutasavvıf olup asıl adı Hüseyin’dir.

M. 84/1, 85/5, 119/88, 236/38, 242/55

M.-ı bī-çare 82/33

M.-ı ṣāḥib-ṣafā 84/2

M.+ge 224/4

M.+nı 29/13, 84/8

[=10]

Manṣūrī (A) Mansur gibi, bir Mansur

M. 43/14, 57/78

[=2]

manẓar (A) nazar edilen, bakılan yer; görünüş; çehre, yüz

m. 211/14

m.+ıdın 115/9

m.+ıge 13/6

[=3]

manẓūr (A) nazar olunan, bakılan, bakılmış, görünen; gözde olan

m. 15/32

[=1]

mār (F) yılan

m. 42/19, 60/9, 81/124, 114/3, 114/22, 114/23, 141/164, 141/165, 170/34, 178/92, 243/19

m.-ı dūzaḫ 131/26

m.-ı efʿī 141/164

m.-ı ḳavī 71/17

m.+dın 131/25

m.+dur 48/9, 148/5, 240/40

m.+ge 28/22

m.+ı 114/2, 184/49

m.+ıge 172/27

m.+ını 159/8

m.+nı 71/17, 114/12

[=25]

maraż (A) hastalık

m. 52/14, 184/61

[=2]

mār-gīr (F) yılan tutan, yılan tutucu

m.+idür 152/3

[=1]

maʿrifet (A) biliş, bilme; tas**.** Sufîlerin ruhanî halleri yaşayarak, manevî ve ilahî hakikatleri tadarak elde ettikleri bilgi, irfan

m. 35/52, 45/43, 58/34, 58/34, 60/11, 62/44, 69/75, 69/87, 73/19, 75/3, 81/34, 91/39, 97/65, 105/18, 127/19, 148/28, 162/1, 207/43, 214/17, 226/47, 234/17, 242/63

m.+de 52/27, 92/1, 117/11, 119/14, 119/19, 171/3, 234/5, 236/54, 236/59, 241/56

mā-teḳaddem (A) geçmiş zaman, geçen şey; önceleri
m.+ge 181/1
[=1]
mātem (A) hüzün, keder, yas
m. 162/60, 226/120, 232/9, 236/52, 241/5
m.-i sālār 141/83
m. idi 79/1
m. imestür 41/7
m. tut- 27/34, 198/53
m. ü endūh 60/24
m. ü ḫursend 108/4
m.+de 92/46
m.+de-sen 73/2
m.+dedür 192/16
m.+dür 88/28
m.+ge 88/3
m.+ige 95/4
m.+in͡g 27/35
m.+in͡gdin 12/11
[=20]
maṭlaʿ (A) doğacak yer
m.-ı maʿnā 57/57
[=1]
maṭlab (A) talep olunan, meram, istek; bahis, mevzu
m. 18/37, 106/43, 141/57, 156/24, 163/6, 226/85
m.-ı bende 22/2
m.-ı dünyā vü ʿuḳbā 134/25, 204/36
m.-ı şeh 135/2
m.+dın 15/21, 218/5
m.+du-sen 103/11
m.+ı 11/3, 106/7, 134/24, 164/5, 170/5, 170/11, 178/13, 204/34, 212/2
m.+ıdır 197/43
m.+ın͡g 145/14
[=24]
maṭlūb (A) talep edilen, istenilen
m. 62/34
m.-ı bī-çūn bol- 81/55
[=2]
māyil (<a. mā’il) bir yana meyleden; hevesli, istekli,
m. 191/23
m. bol- 57/5, 162/50, 215/28
m.-i kīr-i kelān 12/9
m. ḳıl- 106/65
[=6]
māyilī (< A. mā’ilī) meyilli, meyleden, istekli
m. 178/1, 207/46
m. bol- 206/22
[=3]
maʿyūb (A) ayıplanmış, ayıplanan
m.+em 242/44
[=1]
maẓbūṭ (A) zaptolunmuş, ele geçirilmiş; yazılmış, kaydedilmiş
m. 92/31, 236/79, 236/82, 237/86
m. bol- 236/4
m. eyle- 38/6, 82/30
m. idi 243/8
m. irdi 92/2
m. it- 138/3, 155/34
m. tut 48/13, 218/28
m.+ı 237/61
m.+du 180/28
[=15]
maẓhar (A) bir şeyin çıktığı, göründüğü yer; nail olma, şereflenme
m.+dın 207/67
m.+ıda 238/2
[=2]
mażī (A) geçmiş zaman
m. vü müstaḳbel 52/16
m.+dür 225/23
[=2]
maẓlūm (A) zulüm görmüş; halim selim, sakin, sessiz
m. 35/13, 40/19, 60/19, 60/20, 60/20, 66/12, 66/26, 66/31, 66/34, 226/65
m.-ı ẓālim 226/65
m.+ġa 66/24, 199/45, 226/124
m.+ge 35/42
m.+nı 35/22, 66/8, 105/27
[=18]
maʿzūr (A) özürlü, özürü olan
m. 119/36

m.+dur 156/25
[=2]
mebādā (F) sakın, olmaya ki..
m. 21/14, 143/3, 187/2
[=3]
mebde (A) evvel, başlangıç, prensip, ilk unsur
m.-i dīv 182/3
m.-i tevḥīd-i īmān 205/40
[=2]
Mebde-i Nūr (A) nurun başlangıcı, nurun kaynağı
M. 33/17, 94/9, 95/9, 115/9, 128/9, 153/9, 175/9, 187/8, 188/9, 202/9
M.-ı ḥaḳīḳat 17/18, 29/15, 37/18, 168/9, 231/11
M.-ı İlāhī 25/17, 101/9, 122/9
M.+dın 6/18, 10/17, 56/18, 182/8
M.+dur 46/17
M.+ġa 209/8
M.+ge 100/8, 107/9, 176/9
M.+ı 2/18, 13/18, 21/18, 43/18, 51/16, 108/9, 116/9, 121/8, 129/9, 139/9, 142/9, 143/9, 152/9, 159/9, 160/9, 181/9, 194/9, 195/8, 201/9, 208/9, 222/11, 223/10, 230/9
M.+ıge 167/9, 238/11
[=52]
mebres-ḫāne (F) tuvalet
krş. **mebrez-ḫāne**
m.+ler 190/13
[=1]
mebrez-ḫāne (F) tuvalet
krş. **mebrez-ḫāne**
m. 4/7, 42/26
m.+de 4/3
m.+din 42/13
m.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 42/11
m.+ler 4/6
m.+ni 4/9
[=7]
mecāl (A) güç, kuvvet, takat
m.+i 190/33
m.+im 41/23
[=2]
mecāz (A) gerçeğin zıttı
m. 14/23, 35/39, 45/16, 62/54, 66/34, 226/67, 243/67
m.-ı nārī 14/23
[=8]
mecāzī (A) mecazla ilgili olan, mecaza ait
m. 101/4
m.+din 35/38
[=2]
Mecīd (A) Allah'ın adlarındandır; şan ve şeref sahibi
M. 141/69
[=1]
meclis (A) toplantı, toplanılan yer, meclis
m. 193/53
m.-i ābād 36/15
m.+de 156/2, 204/4, 204/15, 204/16, 215/35, 225/4, 237/16, 237/43
m.+din 204/17
m.+ide 225/1
m.+ini 17/17
m.+ler 141/29, 204/2, 204/3
m.+lerge 39/30
m.+lerni 36/16, 193/41
m.+ni 204/6, 204/8
[=21]
meclislig (A+T) meclisli, meclisi olan
m. 195/2
[=1]
Mecmaʿu'l-Bahreyn (A) iki denizin birleştiği yer; **tas**. kabe kavseyn mertebesi
M.+men 242/52
M.+ni 62/24
[=2]
Mecnūn (k.a) deli divane, delice seven; Leyla ile Mecnun hikayesinin erkek kahramanı, Kays
M. 33/15, 51/5, 58/4, 58/8, 62/3, 73/8, 73/12, 73/13, 73/27, 82/10, 122/8, 241/76
M. bol- 25/1
M. eyle- 80/30

M.-ı dāġ 58/10
M.-ı rüsvā bol- 58/64
M.-ı ser-gerdān 62/5
M.-ı sūz u güdāz bol- 59/10
M. iken 62/19
M. ḳıl- 73/48
M kinem 73/30
M.+dın 62/2
M.+ge 52/7, 73/1, 73/28
M.+ı 73/18
M.+nı 73/29
[=27]

Mecnunā (A) ey Mecnun!
M. 73/39
[=1]

mecnūnī (A) mecnun gibi, mecnun özelliği gösteren
m. 58/2
[=1]

mecrūḥ (A) yaralı, yaralanmış
m.+ı 97/21
m.+um'em 119/60
[=2]

mecẕūb (A) deli, divane; Allah aşkıyla kendinden geçmiş kişi
m. 165/8
m. u şeyḫ-i rūzgār 165/20
m.+nı 165/4, 165/33
[=4]

meczūbī (F) meczub olan, kendinden geçmiş
m. 39/26, 39/41, 165/1, 165/14
[=4]

medār (A) bir şeyin etrafında döneceği yer; vesile, sebep; yardımcı
m.+ım 97/28, 199/53, 225/39
[=3]

medd (A) uzatma, yayma. çekme
m.-i ʿışḳ 62/48
[=1]

meded (A) yardım, imdat; aman, eyvah!
m. 179/32, 226/50
m. bol- 23/28
m. izle- 8/57
[=4]

mededkār (A+F) medet eden, yardımcı
m.+ıŋ͡g 131/10
[=1]

medḥ (A) övme
m.-i cennetī mi eyle- 77/18
[=1]

Medīne (y.a) Medine şehri; Arabistan'da Hz. Muhammet'in yaşadığı ve hacıların hacda ziyaret ettiği şehirlerden biri
M.+de 83/2
M.+ni 241/78
[=2]

meflūc (A) felç olmuş, kımıldamaz
m. iken 20/15
[=1]

mefluk (A) yoksun, miskin
m. bol- 75/6
[=1]

meftūn (A) gönül vermiş, tutkun
m.+kinem 73/30
[=1]

mefʿūl (A) işlenmiş, yapılmış, kılınmış
m. 1/47
[=1]

meġākī (F) çukur
m.+ge 10/10
[=1]

meger (F) meğer, oysa ki, halbuki, olsa olsa, ancak
m. 1/50, 15/13, 20/27, 31/2, 50/37, 53/22, 54/30, 92/2, 92/8, 93/12, 97/37, 112/1, 112/3, 114/4, 125/5, 127/26, 138/1, 141/169, 150/5, 157/22, 171/40, 180/12, 185/5, 186/69, 193/41, 207/35, 212/1, 233/1, 235/5, 236/10, 237/4, 241/45, 242/61
[=33]

meges (F) sinek
m. 40/23, 52/33, 54/31, 55/1, 58/51, 89/54, 110/26, 146/9, 162/3, 172/1, 172/2, 172/6, 172/8, 172/12, 172/20, 172/21, 172/35, 172/40, 172/43, 172/46, 173/33, 190/10, 207/56, 207/60, 207/62, 217/20, 236/11

m. bol- 243/26
m.+din 119/97, 172/10
m.+dür 156/7, 172/36
m.+ġa 207/61
m.+ke 172/15, 213/22
m.+lerdin 207/58
m.+lerni 155/12
m.+ni 9/7, 172/13, 207/57
[=40]

megūy (F) söyleme!
m. 82/22
[=1]

meh (F) ay; yılın on ikide biri
m. 125/22
m. ü sāl 110/3
[=2]

mehār (F) burunluk; yular
m. 3/31
m.+ıñ͡gdur 3/32
[=2]

meḥāṣīl (A) kazançlar, ürünler, karlar
m. 112/52
[=1]

mehcūr (A) terk olunmuş, bırakılmış, unutulmuş, uzaklaşılmış
m. bol- 69/22
m.-ı rāh 240/28
m.+ı 43/10
m.+sen 81/90
[=4]

mehdī (A) Mehdi
m. 116/9
m.-i islām 1/75
m.-i vaḳt bol- 186/8
[=3]

meḥek(k) (A) mehenk taşı, ayar taşı
m. 14/13, 20/1, 20/16, 38/19, 57/21, 156/70
m. bol- 3/72
m. ur- 156/54
m.+ni 22/7
[=9]

meh-likā (F) ay yüzlü güzel
m. 35/36, 99/7
[=2]

Meḥmed Celīl (k.a) Belli bir kişi olmayıp eserde bütün müslümanlara seslenmek üzere kullanılmış sembolik bir isim
M. 236/49
[=1]

Meḥmed Ġulām (k.a) Belli bir kişi olmayıp eserde bütün müslümanlara seslenmek üzere kullanılmış sembolik bir isim
M. 54/17
[=1]

Meḥmed Ḥakīm (k.a) Belli bir kişi olmayıp eserde bütün müslümanlara seslenmek üzere kullanılmış sembolik bir isim
M. 198/27
[=1]

Meḥmed Niyāz (k.a) Belli bir kişi olmayıp eserde bütün müslümanlara seslenmek üzere kullanılmış sembolik bir isim
M. 140/16
[=1]

Meḥmed Nizām (k.a) Belli bir kişi olmayıp eserde bütün müslümanlara seslenmek üzere kullanılmış sembolik bir isim
M. 1/48, 99/33
[=2]

Meḥmed Rafīʿ (k.a) Belli bir kişi olmayıp eserde bütün müslümanlara seslenmek üzere kullanılmış sembolik bir isim
M. 145/22
[=1]

Meḥmed Ṣalāḥ (k.a) Belli bir kişi olmayıp eserde bütün müslümanlara seslenmek üzere kullanılmış sembolik bir isim
M. 136/26
[=1]

Meḥmed Şükür (k.a) Belli bir kişi olmayıp eserde bütün müslümanlara seslenmek üzere kullanılmış sembolik bir isim

M. 111/23, 151/28, 155/24
[=3]

Meḥmed Türāb (k.a) Belli bir kişi olmayıp eserde bütün müslümanlara seslenmek üzere kullanılmış sembolik bir isim
M. 198/25, 240/21
[=2]

Meḥmed Ümīd (k.a) Belli bir kişi olmayıp eserde bütün müslümanlara seslenmek üzere kullanılmış sembolik bir isim
M. 178/15
[=1]

Meḥmed Vefā (k.a) Belli bir kişi olmayıp eserde bütün müslümanlara seslenmek üzere kullanılmış sembolik bir isim
M. 30/4, 156/32
[=2]

mehmīz (A) hayvanı dürtmek için kullanılan demir mahmuz
m. 89/11
[=1]

Mehne'ī (F) Mehne gibi
M. 236/65
[=1]

meh-rū (F) ay yüzlü, güzel
m. 73/7, 162/9
m.+lar 99/6
[=3]

meh-tāb (F) mehtap, ay ışığı
m. 89/33, 198/55
m. idi 27/2, 157/10
m.+dur 211/4
m.+em 226/76
m.+ge 11/15, 50/14
m.+ı 28/3, 147/4, 147/6, 204/26, 213/18
m.+ıdın 106/34
m.+ım 45/6, 88/30, 88/30
m.+ıñ͡g 178/17
m.+ını 197/2
[=19]

mehter (A) yüksek rütbeli hizmetkar
m.-i şehr 106/28
m.+i-sen 107/5
[=2]

mekān (A) mekan, yer
m. 69/6, 81/30, 94/5, 124/67, 192/4
m.-ı bevl 42/34
m.-ı ejdehā 33/6
m.-ı lā-mekān 147/8
m.-ı mār irür 114/23
m.+sen 25/3
m.+da 62/24
m.+em 242/48
m.+ı 62/55
m.+ımge 64/7
m.+ıñ͡g 81/19
[=15]

mekkār (A) hileci, düzenbaz
m. 128/6
m. iken 63/11
m.+dur 57/87
[=3]

Mekke-pūş (A+F) Mekke örtüsü
M.+nı 226/24
[=1]

mekr (A) hile, düzen, aldatma
m. 3/46, 79/13, 99/23
m.-i der-kārī 90/9
m.-i dīv 178/21, 191/11
m.-i dīvī 178/16
m.-i düşmen 178/33
m.-i nefs 35/46
m.-i ol şeyṭān iken 178/72
m.-i şeyṭān 3/47, 243/63
m. it- 78/12, 79/24
m. ḳıl- 90/34, 157/17
m. ü dām 217/18
m. ü duʿā 89/23
m. ü firīb 20/10
m. ü ġurūr 141/65
m. ü ḫurūş ḳıl- 15/20
m. ü telbīs 236/99
m.+i 3/43, 79/18, 144/6, 184/44
m.+idin 10/16, 177/4
m.+iġa 15/15
[=29]

mekteb (A) mektep, okul
m.+ni 58/35
[=1]
mekteb-ḫ̮ān (A+F) mektep, okul
m.+ġa 67/4, 67/14
[=2]
mektūbāt (A) mektuplar, yazılı şeyler
m. 241/84, 242/88
[=2]
melā (A) cemaat
m. 48/19
[=1]
melāḥat (A) güzellik, yüz güzelliği
m. 58/59
[=1]
melā'ik (A) melekler
m. 2/11, 77/16, 206/8
m.+din 66/14
m.+ke 66/15
m.+ler 238/1
m.+lerdü 3/26
m.+lerni 29/6
[=8]
melāl (A) usanç, sıkılma, sıkıntı
m. 155/10, 180/17, 184/1, 240/22
m. bol- 113/17
m.-i ḫ̮āṭır 223/7
[=6]
melāmet (A) ayıplama, kınama; azarlama
m. 181/4
m. ḳıl- 186/21
m.+din 50/35
[=3]
melek (A) melek
m. 31/36, 119/69, 124/31, 170/6, 170/12, 170/17
m.+ler 2/5, 170/19, 240/33
[=9]
melek-rıḍvān (A) cennetin kapıcısı olan büyük melek
m. 96/3
[=1]
mellāḥ-vār (F) denizci gibi
m. 119/89
[=1]
melle-pūş (F) molla elbiseli
m. 157/23
[=1]
melūl (F) usanmış, bıkmış; mahzun
m. 11/44, 106/37, 145/20, 184/30
m. bol- 3/48, 67/8, 146/12, 173/28, 225/5
[=9]
melʿūn (A) melun, lanetlenmiş, kovulmuş
m. 157/50, 181/5, 186/70
m.+dın 157/2, 186/95, 186/96
m.+ge 186/69
m.+nı 144/4, 152/2, 153/8
[=10]
melʿūn-ṣıfat (A) melun gibi, şeytan gibi
m. 78/4
[=1]
memāt (A) ölüm
m. 204/38, 228/10, 236/31
[=3]
memleket (A) memleket, ülke
m. 3/51, 14/30, 106/62
m.+dür 241/86
[=4]
memlū (A) dolu, doldurulmuş
m. 125/13
[=1]
memlūk (A) birinin malı olan; kul, köle
m. bol- 75/6
[=1]
Me'mūn (k.a) Abbasi halifelerinden Harun Reşit ve kardeşi Emin'den sonra hükümdar olan oğlunun adı
M. 185/16, 185/26, 185/29
M.+da 185/1
M.+nı 185/3
[=5]
men ben (birinci teklik şahıs zamiri)
m. 3/2, 3/10, 3/32, 3/52, 6/8, 8/12, 8/31, 8/33, 8/33, 8/37, 8/41, 8/46, 8/49, 8/58, 8/58, 8/61, 8/65, 12/8, 12/25, 12/26, 13/4, 13/6, 14/33,

m. idim 69/34, 69/34, 69/35
m. irdim 69/35
m. ol 81/120
m.+de 8/11, 8/11, 21/8, 162/46, 226/36, 242/54
m.+dedür 29/3, 39/14, 81/98, 81/98, 81/99, 119/84, 119/84, 242/47, 242/47, 242/68
m.+din 12/8, 12/17, 18/39, 20/5, 29/14, 48/17, 48/34, 48/52, 66/20, 67/7, 73/17, 73/39, 81/78, 81/81, 81/95, 81/126, 82/4, 85/5, 92/8, 99/13, 119/72, 124/40, 126/19, 126/19, 126/21, 126/21, 133/8, 153/9, 178/55, 178/58, 187/1, 191/7, 207/48, 226/29, 237/84, 242/39, 243/44
m.+din imes 133/14
m.+dindü 29/13
m.+dindür 242/28
m.+em 8/28, 8/28, 8/74, 8/74, 37/17, 147/6, 147/6, 149/19, 149/19, 156/31, 184/15, 198/55, 242/59, 242/59, 243/7
m.+i 1/10, 8/59, 8/65, 8/66, 12/24, 15/12, 16/6, 17/13, 18/11, 20/7, 20/34, 24/19, 24/19, 27/5, 27/5, 27/31, 27/51, 31/30, 39/75, 39/76, 42/20, 46/11, 48/24, 48/24, 48/30, 48/30, 48/34, 48/42, 48/47, 52/7, 53/2, 54/4, 58/15, 59/3, 61/9, 61/11, 62/29, 63/19, 64/8, 64/9, 64/9, 65/24, 66/4, 66/21, 67/28, 69/53, 71/8, 73/10, 73/11, 73/40, 73/41, 73/41, 76/9, 77/19, 80/29, 80/38, 81/20, 81/80, 81/88, 81/123, 90/14, 91/8, 91/17, 91/17, 92/26, 97/28, 103/18, 104/11, 105/10, 106/35, 125/14, 129/9, 141/24, 145/9, 150/18, 150/21, 151/8, 156/31, 157/36, 157/52, 165/3, 171/8, 171/32, 178/60, 178/65, 180/20, 184/10, 186/38, 193/14, 193/37, 193/45, 197/23, 198/8, 198/52, 199/44, 199/59, 199/68, 201/4, 207/34, 211/22, 215/3, 215/3, 215/9, 215/25, 215/33, 223/5, 225/17, 225/20, 226/61, 226/76, 226/76, 226/114, 227/28, 235/8, 235/8, 236/9, 237/82, 240/19, 241/43, 241/71, 242/10, 242/11, 242/38, 242/69, 242/69
m.+in͡g 73/14, 73/9, 215/12
m.+men 29/4, 29/4, 67/13
[=682]

men (sans) batman, üç kiloluk bir ağırlık birimi
m. 48/19, 97/6, 156/32
[=3]

menᶜ (A) yasak etme, bırakmama; önleme, vermeme
m. it- 82/50
m. ḳıl- 8/25
m.+imni 8/25
[=3]

menār (A) nur, ışık
m. 28/1
[=1]

menāzil (A) menziller, duraklar
m.+lerni 117/18
[=1]

mene işte
m. 91/20
[=1]

men'em (<men hem) ben hem
m. 64/7, 110/33, 127/23, 135/8, 138/5, 157/32, 176/3, 193/35, 236/75, 237/47, 241/35, 241/35, 242/24, 242/24
[=14]

menī (F) benlik
m. 49/26, 58/37, 62/35, 66/25, 82/11, 119/99, 126/43, 171/31, 172/8, 224/8, 226/69, 226/134, 226/136
m.+din 81/59, 145/30, 198/22
m.+ni 60/5
[=17]

menīlik (F+T) benlik
m. 58/18
m.+lerni 78/15
[=2]

menmenī (F) kibirlilik, gurur, bencillik
m. 3/32
m. eyle- 111/6
[=2]

m. idi 1/51, 31/12, 36/4, 61/2, 173/1
m. idim 119/58
m. iken 162/51, 162/51, 165/14
m. imes 186/60, 235/10
m. imesdür 213/21
m. irdi 3/27
m. ü zen 91/21, 237/29
m.+biz 234/33
m.+din 18/23, 98/5, 111/17, 114/12, 131/22, 147/3, 165/32, 172/31, 184/5, 207/13, 235/17, 236/73
m.+dür 125/33
m.+ġa 197/5, 233/19
m.+ge 31/5, 35/30, 44/34, 53/1, 75/11, 89/10, 91/37, 92/18, 124/37, 156/33, 178/59, 178/69, 188/2, 199/5, 199/17, 199/20, 226/36, 237/82
m.+ler 48/52, 91/42, 106/81, 138/9, 155/19, 186/74
m.+ler idi 178/29
m.+lerge 66/44, 213/16
m.+men 240/19
m.+ni 1/76, 1/82, 8/15, 8/45, 12/3, 12/30, 21/1, 21/1, 27/30, 31/3, 36/14, 36/19, 39/39, 39/43, 41/17, 42/3, 44/44, 44/46, 45/11, 45/13, 50/5, 89/47, 91/32, 97/38, 97/44, 97/45, 111/9, 119/56, 127/8, 133/3, 140/27, 148/15, 156/6, 156/30, 157/42, 163/17, 170/25, 178/3, 178/41, 178/44, 180/30, 182/7, 184/12, 184/22, 184/33, 185/4, 186/53, 190/11, 190/40, 207/45, 208/6, 218/4, 219/4, 219/6, 236/22, 236/22, 237/7, 237/35, 237/52
m.+sen 2/7, 30/34, 39/77, 162/38, 181/7
[=484]

merdān (F) mertler, adamlar, insanlar
m. 156/68
m.-ı merdī 56/10
m.-ı rāh 192/12
m.+lar 122/7, 122/9
m.+larnı 113/26
[=6]

merdāne (F) mertçe, erkekçe, erkeğe yakışacak yolda
m. bol- 171/22
m.+dür 73/42
[=2]

merdegī (F) bir adam
m. 23/1, 23/9, 28/11, 36/1, 48/26, 178/31, 190/14, 199/63, 207/21, 225/4
[=10]

merdek (F) adamcağız, herif
m.-i bī-çāre 98/7
m.-i ebleh 98/3
m.-i isḳāṭ-ḫor 237/39
m.-i nā-maʿlūm 147/9
m.+i 198/18
[=5]

merdī (F) adama ait, adamla ilgili; adam; adamlık
m. 37/8, 48/18, 56/10, 56/12, 65/42, 88/41, 89/62, 91/44, 97/44, 111/13, 113/9, 178/1, 197/15, 211/15, 217/1, 226/52
m. iken 97/26
m.+ġa 213/1
m.+ge 115/2, 227/2
[=20]

merdken (F) adam yıkan, adam söken
m. 93/6
[=1]

merdlik (F+T) mertlik, yiğitlik, dürüstlük
m.+ke 18/23
[=1]

merdūd (A) reddolunmuş, geri çevrilmiş, kovulmuş
m. 22/9, 37/2, 46/5, 49/14
m. bol- 30/9, 39/58, 46/7
m.-ı Ḥaḳ 37/14, 110/43
m.-ı ḫalḳ-ı cihān 237/84
m.-ı Rab 134/25
m. imes 162/34
m. it- 178/22
m. ḳıl- 2/5, 28/15
m. u kāfir idi 135/25
m.+ge 37/14, 112/41

m.+ge 12/32
m.+i 207/6, 212/2
m.+im 178/48
[=9]
mermer (A) mermer (aslı Yunanca)
m.+din 127/2, 165/22
[=2]
merte defa, kez
m. 32/26, 64/10, 231/2
[=3]
mertebe (A) mertebe, derece; rütbe, paye
m. 6/1, 180/22
m.-i ʿuzlet 208/5
m. ol- 73/59
m.+si 208/2, 208/6
[=6]
Meryem (k.a) Hz. İsa'nın annesi
M.+ge 181/4
[=1]
mesā'il (A) meseleler
m. 199/18
m.+din 216/3
[=2]
Mesā'il (A) bir fıkıh kitabı
M. 119/50
[=1]
mesās (A) asıl, esas, kök
m. 50/42
[=1]
mesāyil (<A.mesā'il) meseleler krş. **mesā'il**
m. 179/2
[=1]
mescid (A) mescid, namaz kılınan yer
m. 58/15, 58/16, 141/79
m.-i ḳavm 199/22
m.+ge 104/8, 104/10
m.+īde (ī: Farsça birlik ya'sı) 104/4
m.+in 104/13
[=8]
mescūdlik (A+T) kendisine secde edilmişlik, kendisine tapılmışlık; Allahlık
m.+de 11/13
[=1]
mesdūd (A) kapanmış, kapalı, tıkanmış
m. bol- 119/48
[=1]
mes̱el (A) örnek
m.+dür 42/18
[=1]
mesḥ (A) silme, sığama; abdest alırken ıslak elle başa sürme
m.-i rīş 133/12
[=1]
mesiḥā-dem (A+F) Hz. İsa gibi nefesinde şifa bulunan, nefesi tesirli
m. 43/7
[=1]
mesken (A) oturulacak yer, oturulan ev
m. 228/8
m.-i ḫāṣ 103/14
m.+din 233/16
m.+i 119/25, 193/42
m.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 218/40
m.+imdin 114/7
m.+in͡g 171/34
m.+leri 118/4
m.+sen 171/11
[=10]
meslek (A) yol, gidiş; meslek
m. 14/3
m.+din 11/4, 14/35
m.+ġa 211/13
m.+i 11/3, 20/26
m.+idin 217/30
m.+ler 220/32
m.+lerni 211/12
[=9]
meslūḫ (A) derisi yüzülmüş
m. 91/13, 91/29
m.+ke 4/11
[=3]
meslūḫ-ḫor (A+F) leş yiyen
m. 119/98
m.+dur 240/40
[=2]
mesned (A) dayanılan şey; rütbe, derece

m. 141/22
m.-i aʿlā idi 185/19
m.+ler 141/22
[=3]
Mes̱nevī (A) Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin meşhur eseri, Mesnevi-i Manevî
M. 18/38, 88/10, 88/19, 88/21, 119/75, 174/12
M.+ni 82/43
[=7]
mesnūn (A) âdet edilen şey
m.+ıdur 178/84
[=1]
mesrūr (A) memnun, sevinmiş, meramına ermiş
m. bol- 81/88
[=1]
mest (F) sarhoş
m. 1/76, 50/49, 81/18, 112/43, 119/40, 141/125, 193/30, 198/13, 226/74, 237/77, 240/24
m. bol- 3/47, 49/3, 73/24
m.-i ʿalef 110/28
m.-i bī-ḫod 30/15
m.-i müstaġraḳ irür 242/51
m.-i nā-kāmī bol- 241/77
m.-i ẕātu'llāh irür 219/10
m. idi 134/7
m. iken 73/27, 173/17, 193/46
m. ḳıl- 30/26
m. ü maḫmūrī 43/17
m. ü ser-firāz 52/7
m.+dü-sen 69/33
m.+dür-sen 69/17
m.+ler 57/34
m.+men 241/51
m.+ni 149/4
[=31]
mestī (F) sarhoşluk
m. 27/7
m.-i nīm-sāʿat irmiş 226/77
[=2]
mestūr (A) örtülü, kapalı, gizli
m.+dur 69/89
[=1]
meşaḳḳat (A) sıkıntı, zahmet, güçlük
m. 104/10
m.+dın 186/20
[=2]
meşām (A) burun
m. 1/101, 22/5
m.-ı cān 43/1, 122/4
m.+ı 23/30
m.+ıge 42/12, 145/3, 145/13, 242/15, 243/11
m.+ın͡gdın 81/6, 89/50
m.+ını 1/31
[=13]
meşġūl (A) meşgul
m. bol- 3/46, 40/15, 69/65, 81/13, 95/5
m.-i ders irdi 214/2
m.-i īmānge bol- 141/99
m.-i kārın͡ga+bol- 8/24
m. idi 52/25
m.+dü 48/12
m.+ı 24/4
m.+ı bol- 106/18
m.+ın͡g irdim 242/10
[=13]
meşhūr (A) şöhretli, şöhret sahibi
m. ḳıl- 1/26
m.+ı ḳıl- 43/15
[=2]
meşk (F) tulumbadan yapılmış su kabı
m. 15/2, 15/17
m.-i diger 15/15
m.-i pāk 15/12
m.+i 15/2
m.+lerni 15/5
m.+ni 15/7, 15/14
[=8]
meşḳ (A) alışmak, öğrenmek için yapılan çalışma, alışma, alıştırma
m. 198/23
m.-ı nev 198/20
m. it- 198/52
m.+ı 198/20
[=4]
Meşreb (k.a) Babarahim Meşreb, 1640-1711 yılları arasında

Türkistan'da yaşamış mutasavvıf Çağatay şairi
M. 21/18, 29/15, 33/17, 37/18, 85/11, 87/9, 94/9, 95/9, 107/9, 139/9, 142/9, 143/9, 152/9, 153/9, 159/9, 167/9, 168/9, 175/9, 181/9, 182/8, 187/8, 188/9, 201/9, 202/9, 209/8, 222/11, 238/11
M.-i ʿāṣī 115/9
M.-i ḳalender 108/9
M.-i mehdī 116/9
M.-i şīrin-süḫan 195/8
M.-i şūrīde 100/8
M.+dü-sen 121/8
M.+ge 2/18, 13/18, 17/18, 43/18, 46/17, 56/18, 101/9, 160/9, 182/8, 223/10
M.+i 6/18, 10/17
m.+ige 208/9
m.+iŋ͡ge 230/9
m.+ni 25/17, 129/9
[=49]

Meşrebā (A) ey Meşreb!
M. 51/16, 122/9, 128/9, 176/9, 194/9, 231/11
[=6]

meşveret (A) müşaverede bulunma, danışma
m. ḳıl- 3/3
[=1]

metāʿ (A) satılacak mal, eşya; sermaye
m. bol- 57/54
m.+ıŋ͡gnı 57/54
[=2]

metāʿī (A) malla ilgili, mala ait
m.+dür 57/55
[=1]

me'vā (A) yurt, mesken
m. 2/13, 89/40, 186/54, 205/7
m.+sen 238/7
[=5]

mevc (A) dalga
m. 20/42
m.-i Mebde-i Nūr 6/18
m.-i raḥmet 192/10, 193/89
m. ur- 129/9, 242/18
[=6]

mevcūd (A) var olan, bulunan; hazır olan
m. bol- 81/86, 173/22
m. eyle- 3/7
m. irür 178/58, 238/6
m. ḳıl- 89/45, 205/34
m.+dın 81/119
m.+men 84/7
[=9]

mevcūdāt-ı ʿālem (A) varlık âlemi, bütün varlıklar
m. 212/21
[=1]

mevcūdī (A) varlığa ait, varlıkla ilgili
m. 51/3
[=1]

meviz (F) iri kuru üzüm
m. 50/53, 126/1, 172/37
[=3]

mevḳūf (A) vakfedilmiş; durdurulmuş, alıkonulmuş; hapsedilmiş
m. 192/11
m.-i girye 193/23
m. irdi 193/26
[=3]

Mevlā (A) efendi, sahip; Allah
m. 49/17, 67/34, 126/29, 226/109
m.+dın 64/9
m.+ge 61/8, 236/8
[=7]

mevlāyī (A) efendimiz, sahibimiz
m.+ge 234/28
[=1]

Mevlevī (A) mevlaya mensup; Mevlevîlik tarikatına bağlı; Mevlana Celaleddin-i Rumî; Mevlevî şeyhi
M. 8/78, 18/38, 22/12, 34/2, 35/54, 47/23, 58/48, 58/72, 60/24, 60/28, 82/18, 88/21, 88/23, 103/28, 126/35, 151/29, 158/26, 166/33, 174/12, 180/31, 186/102, 193/95, 200/15, 204/48, 207/69, 221/20, 229/6, 237/93, 243/68
M.+din 5/11, 89/65, 243/52
M.+ge 88/8, 88/19, 88/38

mīġ (F) kara bulut
m. 112/55
[=1]
mīḫ (F) mıh, çivi
m.+ı 52/12
[=1]
mihmān (F) misafir, konuk
m. 18/16, 25/4, 67/16, 73/58, 147/8, 172/25, 172/27, 172/29, 172/32, 186/76, 199/60
m. bol- 81/14, 120/3, 142/3, 165/19, 199/2
m.-ı ʿazīz 172/9
m.-ı ḫāṣ 170/19
m.-ı ḥāṣṣ-ı Kirdgār bol- 165/20
m. iken 67/17, 67/18
m. imes 67/17
m.+dur 36/17
m.+ge 170/36
m.+ı 6/15, 37/5
m.+ı+men 29/3
m.+ım 67/24
[=28]
mihmān-ṭaleb (F+A) misafir isteyen
m. 170/26
[=1]
miḥnet (A) zahmet, eziyet; gam, keder; bela, musibet
m. 1/60, 14/19, 90/21, 234/18
m.+din 240/12
m.+dür 161/3
m.+i 227/3
m.+in 28/15
m.+ke 94/2, 126/5
m.+ni 44/4
[=11]
mihr (F) güneş; sevgi
m.-i ber-ġayr 162/59
m.-i bī-cā 81/65
m.-i cāh 226/97
m.-i esbī 215/30
m.-i ferzend 67/5, 149/5
m.-i ḥażret 79/6
m.+in͡g 81/91, 226/146
m.+ini 105/23
[=10]
miḥrāb (A) camilerde imamın namaz kıldırırken durduğu yer
m. 157/10
m.+ge 105/6
[=2]
mihribān (F) şefkatli, merhametli, muhabbetli, güler yüzlü
m. 97/70, 163/21, 178/12, 206/11
m. bol- 142/1
m.+dın 97/70
m.+ım 201/1, 201/5
[=8]
mihribānlıġ (F+T) mihribanlık, şefkatlilik
m. ḳıl- 162/54
[=1]
mihribānlik (F+T) mihribanlık, merhametlilik, yumuşaklık
m. eyle- 241/4
m. ḳıl- 97/47
[=2]
Mikā'īl (A) dört büyük melekten rızıkların taksimine memur olan
M. 167/4, 186/76
M. irür 52/20
[=3]
mīl (A) göze sürme çekmeye yarayan alet; iğne gibi bir alet; bir kilometreye yakın bir uzaklık birimi
m. 42/41, 133/2, 221/16
m.-i dāġ 124/54
[=4]
milāḥ (A) tuzlar
m.-ı şu deryā bol- 159/9
[=1]
mülkāt (A) ülkeler
m.-ı dünyā 3/51
[=1]
millet (A) millet
m. 16/21, 124/37
m.-i ruḥāniyān 124/36
m.+dür 222/4
m.+in͡gdin 11/55
m.+ke 30/12
m.+ni 17/15

[=7]
mim (A) Arap alfabesinin yirmi dördüncü harfi
m. 62/44
m.-i Aḥmed 81/6
m.+din 69/109
m.+i irür 69/110
[=4]
min ben
m. 133/7
[=1]
min- binmek
m. 170/40
m.-di 210/14, 226/96
m.-ġan 230/1
m.-gen 53/20, 212/10
m.-gin 155/24
m.-günçe 235/5
m.-ip 97/36, 118/12
m.-maġnı 212/7
m.-maḳġa 207/6
m.-medi 210/14, 226/96
m.-medim 235/6
m.-mey 25/13
m.-se 155/25
m.-sün 35/28
[=18]
mīnā (F) şarap şişesi; şişe, cam
m.+large 165/23
[=1]
min-baʿd (A) bundan sonra, bundan böyle
m. 50/18, 141/71, 141/136, 145/19, 166/17, 179/36, 180/24
[=7]
mindür- bindirmek
m.-di 236/74
m.-dik 128/5
m.-üñ͡g 235/7
m.-ür 121/6
[=4]
miyne (meyne) sığırcık kuşu
m.+ler 8/53
[=1]
miñ͡g bin (sayı)
m. 3/10, 8/37, 25/10, 33/4, 39/21, 41/30, 48/34, 48/63, 62/43, 64/10, 65/31, 65/44, 67/12, 69/31, 69/43, 69/88, 71/14, 77/13, 79/21, 80/10, 80/16, 81/47, 82/27, 83/5, 88/42, 103/13, 113/31, 121/5, 124/22, 126/36, 128/1, 139/8, 141/110, 145/7, 149/21, 151/27, 155/14, 156/22, 156/49, 157/46, 159/5, 168/6, 168/7, 184/38, 190/7, 190/29, 192/9, 199/59, 220/37, 223/4, 227/46, 227/47, 231/2, 232/9, 236/80, 243/17
[=56]
miñ͡g bir bin bir
m. 82/26
[=1]
miñ͡gte bin tane
m.+din 3/70, 106/90
[=2]
minhāc (A) açık geniş yol
m. 44/36
[=1]
minḳār (A) taşçı kalemi
m.+ıge 82/41
[=1]
minnet (A) minnet, bir iyiliğe karşı kendini borçlu hissetme
m. 79/15, 87/3
m. ḳıl- 176/7
[=3]
minnetdār (A+F) minnettar
m. bol- 64/3
m.+men 64/4
[=2]
minvāl (A) tarz, yol, usul
m. 15/40
[=1]
miʿrāc (A) miraç
m. 1/18
m.-ı ʿışḳ 242/55
m.+dın 1/30
[=3]
mīrāṡ (A) miras
m. 12/22, 51/15, 131/3
m.+ı 156/46
m.+ını 131/6
[=5]
mīrāṡ-ḫor (A+F) miras yiyen

m. idi 235/2
[=1]
mir'āt (A) ayna
m. 184/58, 220/24
m.-ı dil 20/1
m.-ı Ḫudāvendī idiñ 169/3
m.+ı 67/16, 141/6
m.+ım 215/41
m.+ını 125/22
m.+ke 28/18
m.+nı 3/7
[=10]
mirişkār (F) usta, pîr
m.-ı nigūy 141/31
[=1]
Mīr ʿUbeyd (k.a) Şeyh Cüneyt'in müritlerinden biri
M. 157/1, 157/43, 157/43, 157/56
[=4]
mis (F) bakır
m. 81/29, 105/45, 119/69
m. bol- 27/63, 226/25
m.-i ālūde 27/4
m.-i ḫāliṣ 170/27, 178/9, 237/71
m. ü nuḳre 68/10
m.+i 134/17, 197/45
m.+ke 170/28, 186/22
m. müdür 226/25
m.+ni 14/15, 14/21, 15/35, 186/49
[=19]
mīs̱āḳ (A) sözleşme, andlaşma
m. 61/3, 206/21
[=2]
mis̱āl (A) misal, örnek
m.-i Bü'l-Ḥasen 190/48
m.-i Bāyezid bol- 236/35
m.-i berg-i bīd 67/18
m.-i berḳ u bād 32/21
m.-i berzaḫī 88/7
m.-i cuġd 13/10
m.-i dāstān 191/15
m.-i Edhemī 236/41
m.-i Edhem-i vaḳt 10/4
m.-i ejdehā 125/31
m.-i Eyyūb 242/44
m.-i ḫum 236/11
m.-i İskender 107/2
m.-i ḳahr 140/15
m.-i kirm 27/67
m.-i kirm-i pille 217/16
m.-i kūh-ı Ḳāf 113/2, 228/5
m.-i Mehne'ī 236/65
m.-i Muṣṭafā 215/14
m.-i sen 143/7
m.-i şāşe'ī 190/5
m.-i şemʿ bol- 184/19
m.-i Şeyḫ Bülʿam 143/2
m.-i Şeyḫ Ferīd 236/51
m.-i tercümān 52/26
m.-i ṭıfl 112/16
m.-i Zendefīl bol- 236/49
[=28]
misās (A) değip dokunma, el sürme
m. eyle- 141/167
m. ḳıl- 178/81
[=2]
mis̱illig (A+T) gibi, benzer
m. 155/26
[=1]
misīn (F) bakırdan yapılmış
m. 99/11, 119/23
[=2]
mis̱ḳāl (A) yirmi dört kıratlık bir ağırlık ölçüsü
m. idi 90/27
m. imem 90/31
[=2]
miskīn (A) miskin, aciz, zavallı
m. 237/15
m.+i 237/2
[=2]
mis̱l (A) benzer, gibi
m. 141/15
m.-i İsmāʿīl bol- 45/44
m.-i Ādem 110/38, 127/17
m.-i āf-tāb 141/13, 240/36
m.-i Aḥmed 205/32
m.-i ʿanḳā 238/1
m.-i ʿaṭṭār irdi 23/51

muʿaṭal (<A. muʿaṭṭal) tatil edilmiş, bırakılmış, kullanılmaz; boş, işsiz
m. 32/22, 32/22, 197/32
m. bol- 236/87
[=4]
muʿaṭṭar (A) ıtırlı, güzel kokulu
m. ḳıl- 1/31
[=1]
muʿayyen (A) tayin edilmiş, belli, belirli, kararlaştırılan
m. 27/11, 213/23, 225/16
m.+dür 117/23
[=4]
mū-be-mū (F) kıl kıl, tel tel, birer birer, dikkatle, inceden inceye
m. 1/67, 11/20, 27/42, 97/60, 117/17, 173/13, 198/43, 204/22
[=8]
mūcib (A) icabeden, lazım gelen, gereken; sebep, vesile
m.-i küll-i mühimmāt 62/25
[=1]
muʿcizāt (A) mucizeler
m. 18/18
[=1]
mufaṣṣal (A) ayrıntılı, uzun uzadıya anlatılan
m. bol- 62/56
[=1]
muġtenem (A) ganimet olarak alınmış
m. 221/19, 237/91
m.+dür 198/58
[=3]
muḥabbet (A) sevgi
m. 43/18, 56/17, 94/9
[=3]
muḥaḳḳaḳ (A) gerçekliği belli olmuş, doğru
m. 56/13
[=1]
muḥaḳḳıḳ (A) gerçeği, hakikatı araştıran
m. 18/5
[=1]
muḥāl (A) mümkün olmayan, olamaz, olmayacak
m. 57/10, 79/8, 80/35, 88/22, 89/8, 225/7
[=6]
muḫālif (A) muhalif, uymayan; bir düşünceye karşı olan
m. 119/33, 140/18
m.+lerni 163/35
[=3]
muḫalleṣ (A) kurtarılmış
m. eyle- 90/12
m.+men 120/30
[=2]
Muḥammed (k.a) Hz. Muhammet, son peygamber
M. 1/28, 62/44, 69/110, 159/6, 242/61
M.+ni 27/60, 208/2
[=7]
Muḥammed-i ʿArabī (k.a) Muhammed-i Arabî
M. 101/6, 107/6
[=2]
Muḥammed Muṣṭafā (k.a) bkz. Muḥammed
M. 127/39
[=1]
muḫayyer (A) seçmeli, seçmeye bağlı
m. ḳıl- 91/2
[=1]
muḫbir (A) haber veren, haberci
m. bol- 214/4
m.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 41/2, 141/145
[=3]
muḥib(b) (A) seven, sevgi besleyen, dost
m. 57/15, 204/20
m.-i vaḳt bol- 57/15
[=3]
muḥibbān (A) sevenler, sevgi besleyenler
m.-ı Ḫudā 198/57, 199/57
m.-ı şeh-i levlāk 206/24
[=3]
muḥīṭ (A) kuşatan, çevreleyen
m.-ı āsmān 38/9

m.-ı aʿẓam-ı nūr-ı ʿiyān 242/21
[=2]
muḥkem (A) sağlam kılınmış, sağlam, berk
m. 35/18, 73/50, 109/3, 207/59
m. bol- 197/32
m. tut- 15/14, 184/25
m. tüş- 89/42
[=8]
muḥkemter (A+F) en sağlam, daha sağlam, çok sağlam
m. 197/22
[=1]
muḫliṣ (A) halis, katıksız, samimî
m. bol- 42/5, 90/22, 92/47, 131/25, 174/11, 211/16, 211/17
m. eyle- 115/6
m. irür 31/24, 206/18
m. ḳıl- 90/16, 165/42
m.+i 24/10, 30/22, 90/25, 90/34
[=16]
muḫliṣlik (A+T) katıksızlık, saflık, içtenlik
m. 48/65, 90/5
m.+de 90/23
m.+ni 90/6
[=4]
muḥtāc (A) muhtaç, ihtiyacı olan
m. 207/25
m.-ı fetīr 219/7
m.-ı imām 97/22
m.-ı kāsib 1/48
m.-ı müşg 163/8
m.-ı naʿleyn 2/11
m. imem 186/84
m. imes 57/77, 69/19
m. irür 207/51, 238/1
m.+sen 1/55
[=12]
muḫtaṣar (A) kısaltılmış, kısa, kısaltma
m.+ı 46/15
[=1]
muḫtelif (A) birbirine uymayan, zıt; çeşitli
m. 28/5, 48/32, 51/1, 106/72, 111/27, 226/49
m. bol- 215/17
m. ḳıl- 212/13
[=8]
muḫteliṭ (A) karışık, karma
m. 184/59
[=1]
muḥteşem (A) ihtişamlı, görkemli
m. 32/12, 35/34, 41/10, 48/63, 81/120, 178/64, 193/87, 206/3, 218/16, 221/9, 241/26
[=11]
Muḥyi'd-dīn Abdu'l-Ḳādirī (k.a) Muhyiddin Abdulkadirî
M. 236/58
[=1]
muʿīn (A) yardımcı
m. 210/4
[=1]
muḳaddem (A) önde olan, önce gelen, önceki
m. tut- 17/10
m.+sen 172/24
[=2]
Muḳadderī (k.a) Hazreti İbrahim putları kırınca, Hazreti İbrahim'in babası ya da dedesi olan Azer'i Hazreti İbrahim'e karşı kışkırtan kişi
M. 11/37
[=1]
muḳaddes (A) mübarek, kutsal
m.+din 198/56
[=1]
muḳallid (A) taklitçi
m. 18/5, 31/13, 31/25, 35/11, 39/6, 42/40, 182/5
m. ḳıl- 51/3
m.+din 9/2
[=9]
muḳallid-rūy (A+F) mukallit yüzlü, taklitçi
m. 186/48
[=1]
muḳarrer (A) kararlaşmış; şüphesiz, sağlam

m. 131/18, 153/5
[=2]
muḳīm (A) ikamet eden, oturan
m. 92/7, 206/12, 231/9
m. bol- 58/6, 97/3
m.-i luṭfī 107/9
[=6]
muḳteda (A) uyulan, örnek tutulan, önde bulunan, kendine uyulan
m. 82/46
[=1]
mūm (F) mum; yumuşak
m. 42/31, 113/25
m. it- 214/21
m. ḳıl- 47/16
[=4]
mūmyā (F) mumya; her derde deva bir masal ilacı
m.-yı cān irür 211/10
[=1]
munça bunca, bu kadar
m. 79/24, 131/18, 137/2, 148/12, 165/28, 178/45, 188/7, 197/15, 217/1, 237/18
[=10]
munda şimdi, burada, bunda
m. 1/11, 3/59, 8/26, 11/69, 15/32, 15/38, 17/12, 18/15, 24/5, 24/16, 39/4, 42/43, 44/11, 44/25, 44/30, 44/30, 48/53, 48/67, 50/46, 52/2, 54/19, 54/23, 55/3, 57/20, 57/73, 58/44, 58/67, 60/36, 68/10, 76/15, 81/20, 81/27, 81/29, 81/107, 82/51, 88/29, 89/5, 90/6, 90/37, 93/16, 99/8, 103/26, 106/68, 111/27, 112/8, 114/8, 121/4, 127/31, 133/22, 140/12, 141/42, 141/72, 141/120, 150/25, 150/25, 165/3, 168/2, 171/11, 173/21, 178/48, 178/99, 185/32, 186/28, 186/65, 188/8, 193/75, 194/6, 198/35, 199/55, 209/2, 217/3, 220/29, 221/13, 222/9, 223/9, 226/150, 227/31, 233/9, 240/33, 241/13, 241/15, 241/17, 241/71, 241/89, 242/14, 242/16, 242/18, 242/83
[=88]
mundaġ böyle, bu şekilde, bunun gibi krş. **mundaḳ, mundek**
m. 8/52, 17/9, 30/28, 32/34, 41/18, 76/11, 82/47, 119/7, 141/12, 141/13, 156/50, 166/17, 180/17, 195/5, 205/39, 227/35, 240/18, 243/14
m. ḳıl- 119/5
[=19]
mundaḳ böyle, bu şekilde, bunun gibi krş. **mundaġ, mundek**
m. 8/66, 60/7, 62/7
[=3]
mundek böyle, bu şekilde, bunun gibi krş. **mundaḳ, mundaġ**
m. 236/28, 236/29, 236/30, 236/31, 236/32, 236/33, 236/34, 236/35, 236/36, 236/37, 236/38, 236/39, 236/40, 236/41, 236/42, 236/43, 236/44, 236/45, 236/46, 236/47, 236/48, 236/49, 236/50, 236/51, 236/52, 236/53, 236/54, 236/55, 236/56, 236/57, 236/58, 236/59, 236/60, 236/61, 236/62, 236/63, 236/64, 236/65, 236/66, 236/67, 236/68, 236/69, 236/70, 236/71, 236/72
[=45]
mundın bundan
m. 8/69, 13/16, 23/58, 28/7, 38/22, 57/36, 58/11, 68/3, 90/24, 105/31, 120/20, 145/14, 150/15, 201/9, 237/11
m.+em (<mundın hem) 119/40
[=16]
mun͡ga buna
m. 44/29, 57/31, 69/49, 82/22, 110/23, 110/36, 124/7, 156/19, 199/34, 207/36, 207/37, 207/38
m.+du 185/17
[=13]
munı bunu
m. 7/4, 15/14, 22/12, 28/9, 45/23, 47/16, 57/91, 58/72, 63/17, 66/11, 66/23, 69/66, 76/10, 76/25, 78/9, 81/106, 82/21, 82/22, 82/35, 82/50, 92/34, 92/34, 97/19, 103/10, 110/30, 125/12, 126/35, 127/3, 133/25,

70/3, 70/4, 70/6, 70/7, 70/7, 71/3, 71/7, 71/9, 71/10, 71/13, 71/16, 71/18, 71/19, 79/8, 124/51, 127/21, 134/10, 178/90, 209/6, 226/70, 242/63, 242/65
M. bol- 57/81, 69/75
M. irür 60/12
M.+dın 69/3, 69/31
M.+ġa 69/2, 71/16
M.+ge 35/56, 63/8, 70/12
M.+men 242/29, 242/41
M.+nı 29/13, 39/58, 50/26, 50/32, 64/11, 66/2, 66/7, 69/47, 69/50, 69/58, 71/12, 71/17, 71/22
M.+sen 238/6
M.+yem 241/41
[=102]

muṣaffā (A) tasfiye edilmiş, süzülmüş
m. irdi 1/65
[=1]

muṣāḥib (A) sohbette bulunan, konuşan, arkadaş
m. 215/40
[=1]

Mūsālik (A+T) Musalık
M. 241/13
M.+ni 69/45
[=2]

mū-sefīd (F) ak saçlı, saçı beyaz
m. 41/18, 197/4, 197/19
m.-i hızr-ı vakt 215/11
m.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 136/1
m.+ī-sen 89/60, 106/24
m.+im 193/13
m.+imni 20/18
[=9]

musībet (A) musibet, bela
m. 25/8, 185/26
[=2]

Mūsiyā (A) ey Musa !
M. 66/16, 66/50
[=2]

Muṣṭafā (k.a) Hz. Muhammet, son peygamber
M. 1/18, 10/6, 23/53, 36/22, 41/9, 44/14, 48/30, 51/13, 67/2, 67/9, 67/14, 67/23, 78/6, 79/17, 89/13, 89/22, 91/37, 95/7, 97/74, 141/105, 150/28, 156/41, 178/4, 186/30, 186/37, 193/19, 203/7, 215/14, 221/5, 226/54, 231/9, 242/71
M.+dın 67/1, 80/13, 131/27, 205/18
M.+ge 207/39
M.+nı 9/9, 17/14, 39/54, 157/12, 165/17, 199/10, 204/8, 205/21, 206/15, 207/68, 209/2, 234/25, 236/83, 237/26, 241/83
[=52]

mūş (F) fare
m. 79/3, 90/1, 106/58
m. u gürbe 98/11
m.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 79/1, 217/19
[=6]

mutābaʿāt (A) birine tabi olma, uyma
m.+ıdın 209/3
[=1]

muʿṭal (<A. muʿaṭṭal) boş, işsiz
m.+dür 41/3
m.+men 214/4
[=2]

muṭaliʿ (<A. muṭṭaliʿ) öğrenmiş, haber almış, bilgili, haberli
m. 48/4, 106/44, 118/11, 140/21, 184/50
m. bol- 1/33, 28/16, 38/11, 54/2, 178/52
[=10]

muʿteber (A) itibarlı, hatırı sayılır; inanılır, güvenilir
m. 24/1, 146/1, 184/37, 193/65, 199/1, 236/6, 241/52
m. bol- 57/22
[=8]

muʿtedil (A) orta halde hareket eden, itidalli, yavaş, mülayim
m. 15/37, 113/27
m. bol- 113/27, 113/27
[=4]

muʿteḳid (A) itikat eden, inanan, dini bütün kimse
m. eyle- 186/55
[=1]

muṭīʿ (A) itat eden, boyun eğen; bağlı
m. 55/7
m. bol- 55/6, 63/16, 145/22, 146/22, 148/17, 226/140
[=7]
muṭlaḳ (A) mutlaka; kayıtsız, şartsız; yalnız, tek, salt
m. 69/23, 215/15
m.+am 145/8
m.+dın 227/56
[=4]
muṭme'inne (A) gönlü kanmış, içi rahat, şüphesi yok
m. 55/6, 145/17
[=2]
muttaṣıl (A) ulaşan, kavuşan, bitişen; aralıksız, hiç durmadan
m. 11/23, 38/14, 52/28, 59/22, 73/32, 145/1, 171/17, 171/22, 192/16
m.+ı 220/10
[=10]
muvāfıḳ (A) uygun, yerinde
m. 82/17
[=1]
mūy (F) kıl krş. **mū**
m. 133/23, 133/24, 166/22, 235/16
m.-ı kelb ü gürg 217/5
m.+ı 168/3, 178/109, 235/19
m.+ını 184/34
m.+uñg 81/117, 226/83
[=11]
Muẓaffer (k.a) Muzaffer Şah
bkz. **Muẓaffer Şāh**
M. 97/60
[=1]
Muẓaffer Şāh (k.a) Muzaffer Şah
bkz. **Muẓaffer**
M. 97/56
[=1]
mużṭar (A) çaresiz kalmış, ... zorunda kalmış; zorlanmış
m. 41/11, 141/122, 197/31
m. bol- 11/36, 23/38, 45/41, 91/25, 110/7
m. eyle- 184/62
m. irdük 165/8
m. irür 207/51, 215/42
m. ḳıl- 11/45, 40/18, 141/96, 172/26
m.+dular 117/29
m.+dur 17/12, 23/38, 112/26, 119/96, 223/9
m.+ıdın 115/5
[=23]
mużṭarī (A) çaresiz kalmış, ... zorunda kalmış; zorlanmış
m. 45/41, 234/10
m. ḳal- 215/42
[=3]
mużṭarib (A) ıztırabı sıkıntısı olan, rahatsız, çırpınıp duran
m. 170/14
m.+dür-men 184/26
[=2]
mużṭarlıḳ (A+T) rahatsızlık, sıkıntılılık
m.+da 221/3, 236/12
[=2]
mużṭarlik (A+T) rahatsızlık, sıkıntılılık
m.+de 1/53, 49/32, 89/66, 126/14, 126/17, 141/118, 172/14, 200/14, 203/5
[=9]
mübārek (A) mübarek, kutlu
m. 8/17, 11/61, 27/2, 42/23, 51/9, 103/3, 119/47, 127/14, 163/32, 193/81, 204/5, 226/22, 227/57
m.+dür 43/15
[=14]
mübārek-bād (A+F) "mübarek olsun!" "kutlu olsun!" ; tebrik etme, kutlama
m. idi 27/1
[=1]
mübārek-rū (A+F) mübarek yüzlü, yüzü mübarek olan
m. irür 226/63
[=1]
mübeşşir (A) müjdeci, müjdeleyen
m. 1/24

m. ü āvāre-i dil-rīş 162/20
m.+din 37/5
m.+em 124/20, 182/8, 207/28
m.+ġa 207/8
m.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 184/2
m.+ler 150/18
m.+men 150/12
m.+ni 200/8
m.+raġ bol- 240/30
m.+raḳ bol- 243/42
[=19]
müflis-gedā (A+F) müflis kul
m. 105/19
[=1]
müflislik (A+T) iflas etmişlik, züğürtlük
m.+de 184/39, 207/5
[=2]
müft (F) bedava, beleş
m. 37/9, 178/112
[=2]
müftī (A) fetva veren, müftü
m. 237/20, 237/51
m.+dür-sen 221/12
m.+ge 180/26, 180/27
m.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 240/1
m.+ni 180/23, 214/1
m.+si 237/11
[=9]
Müftī-i Kāmil (k.a) Müfti-i Kamil
M. 179/39
[=1]
Müftī-i Sulṭān Saʿīd (k.a) Müfti-i Sultan Said
m.+ge 179/1
[=1]
müheyyā (A) hazır, hazırlanmış
M. ḳıl- 45/3
[=1]
mühim(m) (A) ehemmiyetli, önemli
m. 11/47, 199/44
m.-i kār-ı vaḳt 33/16
[=3]
mühimmāt (A) lüzumlu şeyler
m.+ın͡g 62/25
[=1]
mühlet (A) mühlet; bir iş için verilen zaman; bir işi belli bir zaman için geri bırakma
m. 88/26, 89/66
m.+i 88/24, 91/38, 124/45, 155/8, 173/12, 241/76
m.+ke 149/26
[=9]
mühlik (A) helak eden, öldüren, öldürücü
m. 8/68
[=1]
mühr (F) mühür, imza
m.-i tövbe 17/11
m. ḳıl- 58/12
m.+ini 168/7
[=3]
müjde (F) müjde
m. 89/12, 156/53, 216/16
m.-i dāniste 57/40
m.-i Ḥaḳ 3/12
m.-i iḳbāl 119/53
m.+dür 89/14
m.+si 65/39
[=8]
müjde-baḫş (F) müjde veren
m.-ı ʿarş 242/30
[=1]
müjgān (F) kirpikler
m.+dın 129/1
[=1]
mükāfāt (A) bir hizmet veya iyiliğe karşı edilen iyilik
m.-ı ʿamel 176/4
[=1]
mükedderlik (A+T) kederlilik, üzüntülü olma hali
m. 212/25
[=1]
mükemmel (A) mükemmel
m. 51/15, 156/49
m.+lerni 29/6
[=3]

mükerrem (A) muhterem, aziz, saygıdeğer
m. 3/4, 124/59, 150/25
m.+ni 241/74
[=4]
mülāyim-rū (A+F) yumuşak yüzlü
m. bol- 243/18
[=1]
mülāzım-pīşe (A+F) bir yere veye kimseye sarılıp bırakmamayı alışkanlık haline getiren
m. 151/5
[=1]
mülk (A) mülk; ülke; ev, dükkan, arazî gibi gelir getiren mal
m. 3/60, 15/24, 32/20, 35/51, 39/68, 48/44, 106/66, 106/86, 150/2, 163/33, 218/39, 226/119
m.-i ābādī 4/9
m.-i ʿarşu'llāh 20/36
m.-i bāġ 226/97
m.-i bāġ-ı rīşe 211/24
m.-i beden 38/2
m.-i bir 149/3
m.-i bī-ṣāḥib 97/33
m.-i cāvidān 92/35
m.-i dil 18/24, 73/44, 118/3, 132/8, 141/39, 141/44, 148/24, 156/36, 163/35, 217/27, 220/34, 224/17
m.-i dīn 39/60, 97/52
m.-i dünyā 92/14, 97/52
m.-i firdevs 181/3, 198/5
m.-i Ḫalıḳ 234/13
m.-i Ḫudā 50/21
m.-i ḳadīm 50/64
m.-i ḳanāʿat 184/4
m.-i naḫvet 135/17
m.-i nev 226/98
m.-i rıḍvān 106/21
m.-i Rūm 27/54, 241/11, 241/19, 241/51
m.-i salṭanat 87/1
m.-i Şāh Keykāvūs 17/6
m.-i Şām 27/54
m.-i şeh 225/47
m.-i ten 136/22
m. imes 150/13
m. it- 2/13
m. ü cāh 150/26
m. ü cāh-ābād it- 3/61
m.+ġa 241/49
m.+i 158/21
m.+ide 174/8, 218/15
m.+idedür 114/27, 120/8
m.+idedür-sen 107/2
m.+idin 35/29, 80/31, 158/20
m.+ige 1/93, 1/96, 2/4, 10/2, 38/11, 39/61, 97/51, 97/58, 110/20, 113/32, 124/46, 124/67, 222/1
m.+imiz 3/57
m.+imizġa 241/50
m.+in 150/3
m.+iñg 39/3
m.+ini 33/5, 40/25, 106/91
m.+ke 11/22, 39/61
m.+ler 3/16
m.+ni 3/56, 12/13
m.+üm 125/14, 150/13
m.+ümde 97/3
m.+üñge 97/56
[=97]
mülkāt (A) ülkeler
m. 11/21
m.-ı dünyā 3/51
[=2]
mülkdār (A+F) padişah
m. 32/20
[=1]
mülket (A) ülke
m.-i Perverdgār 50/10
m.+i 124/42
[=2]
mümeyyiz (A) seçen, ayıran, temyiz eden
m. 165/8
m.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 165/5
[=1]
mü'min (A) mümin, Allah'a ve islama inanan
m. 8/55, 8/56, 23/37, 27/8, 30/11, 31/14, 39/70, 68/8, 69/63, 70/9, 83/2, 89/34, 96/6, 106/43, 106/75,

135/3, 145/32, 149/9, 149/12, 149/25, 156/41, 156/41, 162/47, 165/10, 168/5, 180/11, 234/3, 236/21, 237/22
m. bol- 3/72, 8/56, 42/27, 47/17, 124/23, 124/40, 166/32
m. eyle- 208/3
m.-i dindār iken 207/42
m.-i kāmil 178/66
m.-i kāmil idi 113/9
m.-i ʿuḳbā-ṭaleb 14/35
m. idi 48/3
m. imes 1/58, 188/6, 237/23
m. ḳıl- 110/32
m. ü kafir 49/22, 68/11
m.+din 56/12
m.+dü 180/10
m.+dür 83/3, 127/4, 129/7
m.+em 145/16, 224/12
m.+ge 29/11, 57/51, 90/41, 106/88, 110/37, 156/42, 184/63
m.+i 145/32
m.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 48/69, 156/42
m.+īni 120/13, 156/40
m.+ler 119/15
m.+lerige 44/10
m.+lerni 2/8
m.+men 178/77
m.+ni 48/72, 49/26, 110/32, 185/21
m.+sen 141/156, 156/44
[=76]

mü’minlik (A+T) müminlik, müslümanlık
m. 126/42
m.+de 130/8
[=2]

mümtāz (A) imtiyazlı, üstün tutulmuş; seçkin
m.+sen 64/3
[=1]

münācāt (A) Allah’a dua etme, yalvarma
m.+ın͡g 191/21
[=1]

münādī (A) nida eden, tellal; müezzin
m. ḳıl- 48/18
m.+ler ḳıl- 48/16
[=2]

münāfıḳ (A) münafık, iki yüzlü
m. 80/14, 80/15
m. bol- 78/7, 78/10, 199/33, 243/57
m. eyle- 80/33
m. ḳıl- 48/72
m.+dın 78/2
m.+larnı 48/71
m.+nı 44/29, 78/13, 79/6, 79/19
[=14]

münāfıḳ-rū(y) (A+F) münafık yüzlü
m. 226/33
m. idi 120/17, 225/4
m.+du-sen 217/5
m.+lar 89/19
m.+lardın 31/28
m.+nı 47/24
[=7]

münʿām (A) çok kıymetli olarak büyütülmüş
m. irdi 158/1
[=1]

münevver (A) aydınlatılmış, nurlandırılmış, ışıklı; aydın
m. 2/17
m. bol- 2/9, 51/12
m. ḳıl- 1/31, 178/9
m.+dür 223/1
[=6]

münezzeh (A) temiz, arı; uzak
m.+dür 69/14
[=1]

münfaʿil (A) gücenen, gücenmiş, alınmış
m. 120/24, 156/57
m. bol- 119/104
[=3]

münʿim (A) nimet veren, yedirip içiren; zengin; Allah; velinimet
m. 110/2, 125/12, 184/8, 184/31, 184/44
m.-i vaḳt 35/43

[=1]
mürekkeb (A) terkip edilmiş, iki veya daha çok şeylerin karışımından meydana gelen
m. bol- 117/15
[=1]
müretteb-ḫān (A+F) mürettep okuyan, yerli yerinde okuyan
m.-ı Ḥaḳ bol- 9/12
[=1]
mürevvic (A) taraflısı olan; geçiren, sürüm kazandıran; itibar eden
m.-ı heme 10/11
[=1]
mürġ (F) kuş
m. 62/40
m.-ı ʿarş 90/34
m.-ı ḥaẕer 226/39
m.-ı kül 233/13
m.-ı nigū 91/29
m.-ı rūḥānī 89/12
m.-ı vaḥşī 149/16
m.-ı zīrek 119/76
m. u māhī 207/24
m.+lar 233/12
m.+nı 90/25, 141/2
[=12]
mürġ-ābī (F) su kuşu gibi
m. 198/19
[=1]
mürġī (F) bir kuş
m. 91/30, 233/8, 233/13
[=3]
mürīd (A) bir şeyhe bağlı olan kişi
m. 8/76, 16/8, 27/14, 42/5, 45/4, 50/16, 69/81, 69/83, 78/10, 103/1, 118/19, 119/28, 119/68, 120/10, 127/7, 133/17, 140/12, 141/2, 141/113, 149/10, 164/15, 184/42, 204/43, 213/14, 213/14, 215/36, 220/12, 232/2, 236/35, 240/39, 240/44, 243/1
m. bol- 77/14, 158/11, 186/55, 226/120
m.-i ḫām 58/1
m.-i kende 164/19
m.-i pāk-ı bā-Şeyḫ-i Cüneyd 157/1
m.-i rāh-ı vefā 116/5
m. ḳıl- 58/27
m. ü şeyḫ 39/7
m.+din 69/81, 156/70, 182/4
m.+dür 118/15
m.+ge 18/20, 47/7, 97/63
m.+i 58/2
m.+ler 156/1, 186/94
m.+ni 157/4, 243/46
[=54]
mürsel (A) gönderilmiş, yollanmış; peygamber
m. 3/69, 176/4
[=2]
mürselīn (A) peygamberler
m. 206/17
[=1]
mürşid (A) irşat eden, doğru yolu gösteren; tarikat pîri
m. 60/14, 79/20, 197/27
m.-i dil-cūy 65/19
m.-i ḫaberdārī 157/57
m.-i kāmil 226/113, 227/2
m.-i mezīd 158/11
m.-i sālār 163/20
m.+dür 241/61
m.+i 116/3, 145/25
m.+iñg 241/35
m.+ni 21/4
m.+üñg 60/12
[=15]
mürted (A) İslam dininden dönen
m.+ni 50/3
[=1]
mürtedlik (A+T) mürtetlik, dinden dönme
m. eyle- 164/17
[=1]
mürüvvet (A) insaniyet, mertlik, yiğitlik; cömertlik
m. 141/78, 142/7, 156/28, 184/63
m. ḳıl- 142/7
[=5]

mürvārīd (F) inci
m. 65/29, 90/31, 111/15, 185/2
m. bol- 186/82
m.-i pür 97/15
m. it- 97/7
m. ü gevher 105/26
m.+i 186/29
m.+in͡g 97/5
[=10]
mürvārīdī (F) inciden yapılmış
m. 97/1
m.+din 99/1, 105/5
[=3]
müsāfir (A) misafir, yoldan gelen
m. 1/16, 105/32, 141/45, 226/6
m. bol- 165/31
m.-i reh-i devlet 46/2
m. ü ġarīb irdi 118/23
m.+dür 117/8, 168/1
m.+i 182/6
m.+sen 69/6, 146/12, 226/9
[=13]
müsāvī (A) eşit, denk
m. 26/3
[=1]
müsebbib (A) sebep olan, icat eden
m. 1/55
m.+din 41/30
m.+dür 93/10, 169/8
[=4]
müsellem (A) teslim edilmiş, verilmiş; doğruluğu herkesçe kabul edilmiş olan
m. 238/5
m. bol- 242/14, 242/14
[=3]
müselmān (F) müslüman
m. 162/51
m. bol- 42/24, 61/9, 65/25, 94/6, 126/41, 128/2, 156/55, 156/59, 156/69, 162/48, 237/89
m. eyle- 42/31
m. ḳıl- 234/36
m.+dın 129/4
m.+dur 50/12, 243/23
m.+lar 122/3, 141/101
[=19]
müselmānī (A) müslümanlık; islama ait
m. 6/7
m. bol- 119/62
[=2]
müselmānlik (A+T) müslümanlık
m. 227/59
[=1]
müselmān-zāde (A+F) müslüman çocuğu
m. 149/8, 149/23
m.+dür 119/105
[=3]
müsemmā (A) adlanmış, bir ismi olan; muayyen, belirli
m.+dın 215/44
m.+dur 215/45
[=2]
Müseylem (k.a) Yalancı peygamber, Müseylemetü'l-Kezzab
M. 143/3
[=1]
müslim (A) müslüman
m. 45/42
m.+ge 181/6
[=2]
müstaġnī (A) doygun, gönlü tok; lüzumlu; çekingen, nazlı
m. 52/30
[=1]
müstaġraḳ (A) batmış, gark olmuş
m. 242/51
m.+ı bol- 2/5
[=2]
müstaḥiḳ(ḳ) (A) hak etmiş, hak kazanmış
m.-ı ʿışḳ-men 62/12
m.+lardın 220/36
[=2]
müstaḳbel (A) karşılanan; önde bulunan; gelecek
m. 52/16
[=1]
müstaḳīm (A) doğru, düz; temiz, namuslu

m. 44/18, 231/10, 234/29, 241/43
[=4]
müstaʿmel (A) kullanılmış
m. 81/18
[=1]
müstecāb (A) kabul olunmuş
m. ir 20/29
[=1]
müstedrik (A) anlamak isteyen
m. 119/93
m. irmiş 178/60
m.+dü 52/18
m.+dü-men 27/6
[=4]
müsteḥab (A) sevilen, beğenilen; dinen farz, vacip veya sünnet olmayıp yapılması güzel kabul edilen şeyler
m. 48/23 , 69/105, 133/4
[=3]
müstemend (A) üzüntülü, kederli; zavallı; talihsiz, mutsuz
m. 69/48, 198/33, 198/36, 232/5
m. bol- 79/14
m.-i rāh-ı sünnet bol- 226/99
[=6]
müstemiʿ (A) dinleyen, dinleyici
m.-i kāmil 204/45
m.+sen 90/13
[=2]
müstenīr (A) nur alan, ışık alan, parlak
m. 207/44
[=1]
müşfiḳ (A) şefkatli, merhametli
m. 199/50
m.+am 35/4
[=2]
müşg (F) misk
m. 1/101, 22/13, 23/8, 23/30, 58/52, 96/7, 163/8, 207/43, 243/11
m.-i ḫāṣṣu'l-ḫāṣ 22/4
m.+din 117/20
m.+dür 22/3
m.+idin 23/35
m.+ni 151/24
[=14]
müşg-būy (F) misk kokulu
m. 215/10
[=1]
müşkat (?)
m. 23/30
[=1]
müşkil (A) zor, çetin; engel, güçlük
m. 33/12, 61/2, 64/8, 77/17, 82/51, 99/6, 119/40, 136/26, 141/152, 155/31, 226/137
m. bol- 62/56, 207/18, 237/58
m. irdi 173/10
m. irür 179/13, 204/16
m. ḳıl- 89/65, 109/2
m.+dü 131/29, 149/27
m.+dür 45/48, 149/27, 166/28, 227/64, 234/20
m.+i 8/50, 119/51
m.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 210/12
m.+ing͡ 81/25
m.+ini 105/31
m.+lerni 233/6
m.+ni 112/33, 234/36
[=34]
müşkilāt (A) güçlükler, zorluklar
m.-ı rāh 231/7
m.+ı 35/65, 233/14
m.+ıng͡ 18/13, 97/57, 233/9
[=6]
müşkil-güşā (A+F) müşküllleri halleden, sorunları çözen
m. 1/61, 131/38
m. bol- 82/27
[=3]
müşkilhā (A+F) müşküller
m.-yı cān 172/22, 237/65
m.-yı ẕāt 237/64
[=3]
müşkil-ḥal (A) müşkülleri çözen, sıkıntıları gideren
m.+i 69/66, 162/29
[=2]
müşt (F) yumruk, muşta; avuç
m. 32/24, 69/64

m.-i bī-biḍā‘at 13/11
m.-i ḫāk 18/35, 31/10, 44/16, 48/75, 50/43, 69/64, 77/23, 97/34, 186/89, 218/31
m.-i ḫāk bol- 81/24
m.-i ḫāk-i bī-biḍā‘at 146/7
m.-i ḫākī 3/32, 32/20, 169/8
m.-i kelān 173/23
m.-i kem-biḍā‘at 33/12
m. ur- 59/3
m.+i 155/12, 158/5, 158/5, 166/13, 197/22, 227/40
m.+idin 99/24
m.+ler 155/14, 227/40
m.+üñg 149/19
[=31]
müştāḳ (A) iştiyaklı, özleyen, göreceği gelen, can atan; âşık
m. 90/13, 150/25
m.-ı āb u āş u nān 12/9
m.-ı cān bol- 142/9
m.-ı çemen 14/30
m.-ı derd 8/73
m.-ı dīdār 35/53
m.-ı dünyā 13/9
m.-ı ecel 184/2
m.-ı īmān bol- 97/17
m.-ı naḳş 14/29
m.-ı ol 171/39
m.-ı şu deryā 238/11
m.-ı zemīn 119/65
m.-ı ẓulmet irür 14/16
m. idi 127/10
m.+ıdur 62/51, 213/11
m.+large 170/20
[=19]
müştāḳī (A) müştak, isteyen; âşık
m. 40/11
m. bol- 233/1
m.+dür 27/7, 40/9
[=4]
müşterek (A) ortak, ortaklaşa; birlik, elbirliği ile yapılan
m. 106/72
m. bol- 3/23
m. kil- 15/34
m.+dür 28/19
[=4]
müşterī (A) müşteri, satın alan
m. 112/4, 124/33, 141/147, 180/3, 205/20
m. bol- 8/62, 26/6, 30/30
m.+ler 132/2
m.+men 204/24
m.+sen 107/2
[=11]
müştiper (F) âciz, elinden bir şey gelmeyen, zavallı
m. 151/8, 180/29, 241/18
m.+lerni 120/26
m.+men 193/14
m.+miz 125/22
m.+ni 193/91
[=7]
müttaḳī (A) sakınan, çekinen; Allah’tan korkan
m. 8/37, 36/19, 48/68, 105/47, 105/47, 105/47, 119/5, 125/34, 126/3, 141/1, 145/23, 191/28, 225/17, 237/14
m. bol- 47/14, 48/68, 90/1
m. irmes 93/19
m.+ler 82/17
m.+ni 180/6
[=20]
müttefiḳ (A) birleşmiş, anlaşmış; fikirce beraber olan
m. 39/55
m. bol- 125/32
[=2]
müttehem (A) kabahatli, suçlu
m. 237/89
[=1]
müttekā (A) dayanılacak alet; koltuk değneği; asâ
m. ḳıl- 225/45
[=1]
müt(e)vārī (A) gizlenen; gizli, saklı
m. bol- 197/44, 224/11
[=2]
müyesser (A) kolayı bulunup yapılan, kolay gelen, kolaylıkla olan
m. 243/10
m. bol- 17/6, 69/79, 105/40

m.+dür 17/2, 223/2
[=6]
müzd (F) ücret
m. 45/49, 48/47, 124/35
m.+i 119/10, 119/10
[=5]
müzd-ver (F) ücretle çalışan
m. 91/4, 119/10
m.+ige 91/12
[=3]
müzd-verī (F) ücretli; işçilik
m. 43/12, 91/1, 120/29, 150/5
[=4]
müzeyyen (A) zinetlendirilmiş, süslenmiş, süslü
m. 215/24
[=1]

-N-

nā-aṣl (F+A) asılsız, asıl olmayan
n. 58/22
[=1]
nā-āşnā (F) bilinmeyen, yabancı
n. 243/50
n. bol- 69/44, 150/1
[=3]
nāb (F) halis, saf, katıksız
n.+ın 1/82
[=1]
nā-bekār (F) işsiz, işe yaramaz; haylaz, hayırsız
n. 28/1, 66/43, 82/8, 106/8, 106/8, 165/28
n. bol- 178/6
[=7]
nā-beled (F+A) beldesiz, ülkesiz, memleketi olmayan
n. 8/57
n. irdi 199/17
[=2]
nā-bīnā (F) âmâ, gözü görmeyen
n. 28/18, 118/1, 118/14, 118/17, 118/20, 192/1, 20/53
n. bol- 83/9
n. eyle- 106/87
n. irdi 11/27
n. ḳıl- 141/94, 28/15, 39/40, 127/4

n.+ġa 217/8
n.+ge 138/9
n.+nı 50/15, 204/23, 212/8
[=16]
nā-būd (F) yok olan, bulunmayan; sonradan yok olan
n. 205/26
n. bol- 35/27, 41/2, 81/86, 88/40, 90/25, 99/5, 99/18, 105/20, 118/14, 119/48, 155/20, 189/5, 242/62
n. eyle- 48/32, 82/30, 176/8
n. idim 81/12
n. it- 62/18, 69/21
n. ḳıl- 28/15, 39/40, 127/4
n.+ı 30/5, 97/31, 136/23
n.+men 64/13
[=27]
nā-çār (F) çaresiz, zavallı
n. 11/44
[=1]
nā-çīz (F) hiç hükmünde olan, değersiz
n. 93/15
n. durur 157/14
n.+dü 182/1
n.+dür 27/44, 30/31
[=5]
nā-dān (F) bilmez, cahil; kaba, terbiyesi kıt
n. 39/32, 48/26, 57/16, 96/11, 117/22, 141/17, 165/1, 165/12, 184/45, 190/14, 225/42, 236/12, 236/23, 236/35
n. idi 204/2
n. iken 65/6, 112/38, 141/14
n.+dın 129/2
n.+ġa 5/12, 5/12
n.+ge 120/36, 151/22
n.+ige 97/61
n.+lar 110/42, 140/16, 141/172
n.+large 92/34, 141/15
n.+larnı 141/141
n.+sen 73/15, 156/25, 165/18
[=33]

nā-dāniste (F) bilmez, cahil
n. 185/27, 212/9
[=2]
nā-dānlıġ (F+T) cahillik
krş. **nā-dānlik**
n.+da 119/41
n.+ıñg 51/6, 165/26
n.+ları 26/6
[=4]
nā-dānlik (F+T) cahillik
krş. **nā-dānlıġ**
n. 156/60
n. it- 178/97
n.+de 94/7, 165/28, 165/34
n.+im 165/3
n.+iñg 164/21
n.+iñgdindür 123/3
n.+ni 44/5, 110/40, 226/102, 236/83
[=12]
nā-dīde (F) görülmemiş, görülmedik; pek az bulunan, çok değerli
n.+si 190/38
[=1]
nādir (A) seyrek, az, nadir
n. 39/7
n.+dür 168/8
[=2]
nādire (A) nadir olan şey
n. 141/149
[=1]
nā-dürüst (F) doğru olmayan, eğri; gerçek olmayan
n. 5/15, 18/16, 119/7
n.+dür 178/66
[=4]
nā-ehl (F) ehil olmayan, ehliyetsiz
n. 117/14, 186/31, 205/21, 243/25
n.+ge 186/29
n.+ni 50/33
[=6]
nā-fārem (F) yakımsız, nahoş, itici
n. 106/78
[=1]
nāfe-cū (F) misk kokusunu arayan
n.+lar 151/24
[=1]
nā-fehmīde (F) anlaşılmayan, anlaşılmamış; habersiz, bilmeyen
n.+dür 156/12
n.+ge 31/6
[=2]
nāfiʿ (A) faydalı, karlı
n. 23/28
n. bol- 226/116
n.-ı sālār irür 23/20
n. irür 60/27
[=4]
nāfile (A) farzların dışında kılınan namaz
n. 126/18
n.+ni 240/23
[=2]
nafiẕ (A) nüfuz eden, delip geçen; içeriye giren; tesir eden
n. 145/21
n. bol- 106/39
[=2]
nā-gāh (F) vakitsiz; ansızın, birdenbire
krş. **nā-geh**
n.+ıdın 39/43
[=1]
nā-geh (F) vakitsiz; ansızın, birdenbire
krş. **nā-gāh**
n. 1/18, 15/28, 38/7, 82/6, 88/5, 88/9, 90/2, 106/14, 118/6, 119/28, 150/15, 157/9, 179/11, 184/36, 184/40, 207/46, 210/5, 222/8, 226/115
[=19]
nā-gehān (F) ansızın, birdenbire
n. 8/57, 23/3, 53/3, 57/37, 58/7, 59/24, 62/9, 63/3, 66/1, 68/3, 71/11, 76/3, 76/5, 76/27, 77/2, 81/34, 82/5, 84/2, 88/31, 89/9, 90/7, 91/7, 99/2, 103/4, 104/8, 105/8, 110/1, 124/67, 147/3, 150/20, 170/6, 172/6, 178/61, 179/3, 184/17, 186/98, 199/2, 199/14, 214/2, 219/11, 226/105, 228/3, 233/2, 242/21
n.+dın 187/7
n.+dur 187/7

[=46]
nā-gehānī (F) anî, ansızın, birdenbire
n. 16/7, 36/11, 70/2, 89/27, 94/6, 190/3, 227/68, 241/2
[=8]
nā-gehī (F) ansızın, birdenbire
n. 207/27
[=1]
nā-gīrā (F) tutmayan
n. 124/11
[=1]
naġme (F) ses, nağme
n.-i ʿuşşāḳ 63/19
[=1]
nā-güzīr (F) zorunlu, lazım, kesin; zorunlu olarak
n. 11/2, 54/18
[=2]
naġz (F) güzel, iyi, göze hoş görünen
n. 11/33
n.+ı 197/19
[=2]
nāḫ (F) göbek
n.+nı 173/19
[=1]
nā-ḥaḳ(ḳ) (F+A) haksız, beyhude, boş
n. idi 184/54
n.+ı 99/24, 141/1
[=3]
nā-ḫalef (F) soyuna çekmeyen, hayırsız evlat
n. 47/20, 243/58
[=2]
nā-ḫānde (F) okunmamış
n. 72/3
n.+dür 72/4
n.+miz 227/63
[=3]
nāhīd (F) Venüs (Zühre) gezegeni
n.+din 112/13
[=1]
nā-ḫoş (F) hoşa gitmeyen, beğenilmeyen
n. bol- 3/54, 3/55
n. eyle- 140/18
n.+ı 44/29
[=4]
nā-ḫoşī (F) nahoşluk, fenalık, iğrençlik
n. 52/10
n. irür 217/19
[=2]
nā-ḫoşnūd (F) hoşnut olmayan, memnun olmayan
n. idi 243/8
n.+du 37/5
[=2]
naḥs (A) uğursuzluk; uğursuz, bahtsız
n. u saʿd 134/13
[=1]
naḥsiyetlig (A+T) uğursuz, bahtsız
n. 105/43
[=1]
nā-Ḫudā (F) Allah'sız, Allah'tan korkmaz
n. 62/47
n.+large 202/9
[=2]
nāḫun (F) tırnak
n.-ı şīr ü feleng 184/26
n.-ı tīz 179/21
n.+da 241/86
[=3]
nā-ḥużūr (F+A) hazır bulunmayan; huzursuz
n. 235/2
[=1]
naḫvet (F) gurur, kibir, büyüklenme
n. 3/67, 11/59, 23/36, 30/25, 47/5, 197/19, 212/26, 212/26, 224/15, 237/25
n. 15/28
n. ü nāmūs 21/6
n.+din 11/68, 32/3, 40/2, 126/4, 170/35, 224/15, 225/29, 229/4
n.+dür 39/52, 214/13, 222/3
n.+i 205/33
n.+in͡gni 195/7
n.+ke 40/18, 135/17
n.+ni 50/20
[=28]
nā'ib (A) vekil, birinin yerine geçen

n.-i Ḥaḳ 27/60, 50/19
[=2]
nā-ʿilāc (F+A) ilaçsız, çaresiz
n.+men 80/24
[=1]
naʿīm (A) bollukta yaşayış; cennetin bir kısmı
n. 229/5
[=1]
nā-inṣāf (F+A) insafsız
n. 197/23
[=1]
nā-iʿtibār (F+A) itibarsız, değersiz, onursuz
n. 65/20
[=1]
nā-itmām (F+A) tamamlanmamış
n. iken 141/11
n.+dur 205/14
[=2]
nā-ḳābil (F+A) olmayacak, olamayacak; kabiliyetsiz, cahil
n. 126/19, 167/3, 188/1, 190/22, 214/17, 216/4, 226/2
n. bol- 32/15
n. idi 193/10
n.+dü-sen 58/25
n.+ġa 216/9
n.+ge 7/5, 164/16
[=13]
nā-ḳabūl (F+A) yeteneksiz, kabiliyetsiz
n. 113/7, 190/8
[=2]
nā-kāmī (F) bahtsızlık, mahrumiyet
n. 241/77
[=1]
nā-kār (F) faydasız, işsiz, kazançsız
n. idiñ 31/22
[=1]
nāḳatu'llāh (A)
n. 127/26, 242/59
[=1]
naḳd (A) akçe, para, sermaye
n. 66/36, 200/12, 236/96, 241/28
n.-i intihā-yı cüz ü kül 45/22
n.-i kevneyn 124/43
n.-i īmān irdi 141/109
n.-i ʿömr 171/7
n. u nesye 235/2
n.+i 192/14
n.+im 241/25
n.+ini 54/10, 88/41, 135/23
[=14]
nā-kerde (F) yapılmamış, olmamış
n. 141/98
[=1]
nā-kerde-kār (F) pek bilgisi olmayan, cahil; beceriksiz, kabiliyetsiz
n. 31/17, 151/11
[=2]
nā-kes (F) cimri, pinti; alçak
n.+ġa 226/128, 237/81
n.+ge 183/2
[=3]
nāḳıṣ (A) noksan, eksik, kusurlu
n. 17/16, 20/25, 39/67, 110/37, 121/1, 134/16, 134/18, 135/4, 141/110, 141/164, 166/21, 212/2
n. bol- 27/63, 106/44, 118/15, 118/19
n. irdi 134/20
n.+dın 141/166
n.+dur 2/4, 11/14, 13/16, 15/38, 97/14, 118/19
n.+ġa 187/7
n.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 156/2, 156/5
n.+īdin 141/164
n.+īni 141/165
n.+lar 50/26, 97/8, 112/19, 166/18, 234/19
n.+large 27/64, 141/11
n.+larnı 32/33
n.+nı 37/13
[=38]
nāḳıż (A) bozan, bozucu
n. u ālūde 105/43
[=1]
naḳī (A) temiz, pak
n. 242/63

[=1]
naḳḳāş (A) nakış işleyen, nakış yapan
n. eyle- 191/17
[=1]
naḳl (A) nakil, bir şeyi başka bir yere götürme; aktarma
n. 30/31, 217/10
n. eyle- 67/1
n. iken 237/9
n.+din 52/2
n.+i 38/22, 80/22
n.+in͡gni 52/2
[=8]
naḳṣ (A) noksan, eksiklik; eksiltme, azaltma
n.-ı pāy u dest 124/17
n. ḳıl- 149/23
n.+ıdın 125/31
n.+ımızge 126/25
n.+umdın 27/65
[=5]
naḳş (A) nakış, resim, sırma ile işleme
n. 14/29, 141/157
n. bol- 1/65, 44/20, 81/109
n.-ı beşer 220/27
n.-ı būriyā 51/2
n. it- 56/11
n. ḳıl- 59/22, 126/28, 216/17
n.+ı 89/43
n.+ıdur 11/35, 48/44
n.+nı 57/10
[=15]
Naḳşibend (k.a) Nakşibendîlik tarikatının kurucusu Şeyh Muhammed Bahaüddin Nakşıbend
N.+ni 193/86
[=1]
nakşīn (F) süslenmiş, nakışlanmış
n. 69/11, 89/40, 119/21
[=3]
naʿl (A) ayakkabı, pabuç
n.+imni 227/20
[=1]
nālān (F) inleyen
n. eyle- 69/42
n. idi 131/13
[=2]
nāle (F) inleme, inilti
n. 21/16, 115/4, 199/56
n. eyle- 33/15
n.-i hengāme 74/11
n.-i ṣavt u ṣadā-yı ney 58/73
n.-i vā-ḥasretā 66/36
n.-i ẕevḳ 81/35
n. ḳıl- 40/21, 60/22, 62/13, 194/3, 241/5
n. vü efġān ḳıl- 87/10
n.+dedür 46/2
n.+din 17/7
n.+mdin 198/32
n.+n͡gdin 199/27
n.+n͡ge 193/26
n.+si 192/10
n.+sidin 1/70
[=21]
nālehā (F) inlemeler
n.-yı derd-i bī-endāze ḳıl- 221/6
[=1]
naʿleyn (A) bir çift ayakkabı, pabuç
n.-i ṭılā 162/16
n.+i 2/11, 227/22, 227/23
n.+idü 146/21
n.+im 227/21
[=6]
nāliş (F) inleyiş, inleme
n.+i 62/45, 69/78
n.+imge 56/3
[=3]
nām (F) isim, ad; ün, lakap
n. 23/48, 32/17, 32/18, 32/19, 58/57, 137/16, 199/57
n. bol- 114/18
n.-ı Aḥmed 27/61
n.-ı bed 39/76, 98/4
n.-ı bihterlik 237/47
n.-ı büt 149/24
n.-ı dih 16/6
n.-ı dürūġ 36/2
n.-ı Ġaffār 16/8
n.-ı ḥabbe 15/11
n.-ı Ḥaḳ 114/16, 114/18

n.-ı ḥalvā 215/43
n.-ı ḫaṣm 156/4
n.-ı himmet 226/81
n.-ı ḫūb 186/36
n.-ı ʿışḳ 7/6, 36/1, 37/4, 99/10
n.-ı kān 3/62
n.-ı maġrūr 218/25
n.-ı maġrūrlik 119/12
n.-ı merd 98/5
n.-ı nigū 227/60, 236/94
n.-ı nīk 40/9, 141/161
n.-ı ol ʿĪsā-nefes 27/55
n.-ı pāk-ı Ḫālıḳ 182/7
n.-ı pāk-i Rābiʿa 213/1
n.-ı pākī 141/146
n.-ı şāh 207/61
n.-ı şaḳī 237/14, 237/14
n.-ı şer 218/24
n.-ı şeyṭān 16/8
n.-ı taḳvādār 31/27
n. it- 3/6, 39/64
n. nām 41/14
n. tut- 16/7
n. u neng 104/1, 148/29
n. u neng ü ʿār 81/100
n. u nişān 80/40, 81/17, 81/19, 221/13
n.+dın 16/8
n.+ge 137/15, 186/57
n.+ı 23/48, 36/4, 48/36, 48/51, 50/47, 91/42, 137/16, 162/43, 197/10, 199/64, 236/93
n.+ıdın 34/7
n.+ıge 16/4, 51/10, 114/17, 141/160
n.+ım 29/7, 192/9
n.+ımız 31/33, 32/23
n.+ımızdın 3/12, 31/36
n.+ımnı 1/27
n.+ın 126/26
n.+ıñga 44/21, 137/17
n.+ıñgnı 137/16
n.+ını 39/64
n.+ını tutmaḳ 16/5
n.+nı 32/17, 69/101
[=90]

nā-maḥrem (F+A) mahrem olmayan; nikah düşmeyen; yabancı
n. 79/23, 106/35
n. irür 52/24, 204/33
n.+dü 35/37, 224/4
n.+im 124/19
[=7]

nā-maʿlūm (F+A) bilinmeyen, bilinmemiş
n. 147/9
n. bol- 69/114
n. irür 185/24
[=3]

namāz (F) namaz
n. 15/8, 42/35, 44/20, 48/2, 74/19, 81/122, 110/4, 113/24, 119/6, 133/1, 133/3, 135/15, 157/11, 177/6, 191/4
n.-ı cumʿa 58/14
n.-ı ḫalḳ 180/16
n.-ı şām 58/7
n. ḳıl- 104/13
n. u rūze 41/17, 201/3
n.+ge 57/30
n.+ıge 157/15
n.+ıñg 5/15, 110/11, 119/7
n.+ını 199/39, 199/45
[=28]

nāmdār (F) namlı, ünlü
n. 125/13, 162/22, 164/1, 186/1, 193/85
[=5]

nāme (F) mektup; kitap, mecmua
n. 44/24
n.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 207/15
n.+lerdin 206/18
n.+ñge 44/21
n.+si 49/8, 237/25
n.+side 29/6
[=7]

nā-merd (F) mert olmayan, alçak
n. 44/45
n. irür 62/49
n.+dür 59/30
n.+ni 45/8

n.-ı bīrūn 226/51
n.-ı caḥīm 97/69
n.-ı cehennem 51/9
n.-ı dürüşt 54/24
n.-ı ʿışḳ 35/57
n.-ı İbrāhīm 35/7
n.-ı maġrūrī 30/26
n.-ı naḫvet 30/25, 225/29
n.-ı Nemrūd 14/25
n.-ı Nemrūdī 127/18
n.-ı saʿir 127/24
n.-ı saḳar 224/6
n.-ı sūzān 225/42, 226/87, 226/92
n.-ı tenūr 226/70, 226/80
n. irdi 225/19
n.+dın 136/10, 138/4, 226/52, 226/86
n.+dur 69/100, 103/23, 104/16, 112/52, 136/6, 141/115, 156/43, 211/13
n.+ge 3/41, 14/22
n.+ı 21/10, 21/16, 30/23, 30/23, 43/1, 54/26, 224/18
n.+ıġa 225/31
n.+ım 117/10
n.+ımızdın 225/31
n.+nı 39/4, 157/54, 226/82
n.+sız 112/49
[=84]

nā-rāstān (F) doğru olmayanlar, eğriler
n.+lar 141/171
[=1]

naʿre (A) nara
n.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 20/14
[=1]

nā-resā (F) münasip, uygun olmayan; yetişmemiş, ham
n. bol- 241/16
n.+dın 231/6
n.+ge 151/21
n.+nı 184/46, 223/8
[=5]

nā-resīde (F) olmamış, ham; büluğa ermemiş
n. 58/11
[=1]

nā-revā (F) yakışmaz
n. 7/11, 36/13, 92/4, 226/64
[=4]

narḫ (F) çarşıda, pazarda satılan mallar için resmî makamlarca belirlenen fiyat
n.+ıge 193/82
[=1]

nārī (F) ateşe mensup, ateşle ilgili; cehennemlik
n. bol- 224/11
n. idi 30/24, 30/26, 155/32
n.+dür 14/23
n.+ge 125/28
n.+lerge 138/4
n.+lerni 30/23, 35/7
[=9]

nā-sezāyī (A+F) yakışmazlık
n. 48/52
[=1]

naṣīb (A) nasip, kısmet, pay, hisse
n. 196/3
n.-i şāh-ı bā-iḳbāl idi 90/27
n. it- 56/18, 66/13, 66/33
n. ḳıl- 50/62, 81/22, 193/70
[=8]

nāṣiḥ (A) öğüt veren, nasihat eden
n. 143/8
[=1]

naṣīḥat (A) nasihat, öğüt
n. 13/16, 44/47, 90/11, 128/2, 157/56, 164/13, 187/1, 193/3
n. bir- 164/12, 164/16
n. eyle- 187/5
n. ḳıl- 121/1, 142/5
n.+ke 121/2
[=14]

nā-sūde (F) dinlenmemiş, istirahat etmemiş
n.+dür 164/16
[=1]

naṣūḥ (A) nasihatçı, öğütçü; halis, temiz
n. 30/9, 39/73, 226/121
[=3]
nāsūr (A) nasır (?)
n.+ge 44/33
[=1]
nāsūrī (A) nasırlı, nasırı olan (?)
n. 43/8
[=1]
nā-şād (F) hüzünlü, gamlı
n. it- 70/9
n.+ını 97/67
[=2]
nā-şāyeste (F) layık olmayan, layık değil
n. 124/3
n.+dür 178/106
[=2]
nāşī (A) neşet eden, edici; ileri gelen; ötürü, dolayı
n. 225/14
[=1]
nāşīde (A) şiir okuyan, şiir söyleyen
n. 30/3
[=1]
nā-şinās (F) bilmez; tanımaz olan
n.+ı 152/4
[=1]
nā-şināsā (F) bilinmeyen, meçhul
n. 42/25, 188/2, 214/12, 225/49
[=4]
nā-şināsālik (F+T) bilinmezlik, meçhullük
n. 108/4
[=1]
nā-şükür (F+A) şükürsüz, şükretmeyen
n. bol- 172/6
n.+dür 106/33
[=2]
nā-şükürlik (F+A+T) şükürsüzlük, şükretmeme krş. **nā-şükürlük**
n. 141/96
[=1]
nā-şükürlük (F+A+T) şükürsüzlük, şükretmeme krş. **nā-şükürlik**

n. 105/30
n. ur- 172/38
n.+üng͡ 10/13
[=3]
nā-şüste (F) yıkanmamış
n. 119/58, 193/9
n.+ge 142/1
n.+ni 92/24
[=4]
naʿt (A) bir şeyi methederek anlatma; Hz. Muhammat'i övmek için yazılan şiirler
n. u ʿilm 216/5
[=1]
nā-tābiʿ (F+A) uymayan, tabi olmayan
n. irür 204/38
[=1]
nā-ṭāhir (F+A) temiz olmayan, pis
n.+i 82/48
[=1]
nā-tamām (F+A) tamamlanmamış, bitmemiş
n. 57/35, 57/91, 66/52, 99/27, 112/32, 135/4, 162/48, 213/5
n. eyle- 60/38
n. kal- 58/57
n.+ımnı 237/68
n.+lar 1/45
n.+larnı 57/36
n.+men 39/14
[=14]
nāṭıḳ (A) söyleyen, konuşan
n. 65/6
[=1]
nāṭıḳa (A) düşünüp söyleme hassası, kuvveti; düzgün dokunaklı söz söyleme
n. 64/22
[=1]
nā-tüvān (F) zayıf, kuvvetsiz
n. 35/15, 150/12, 162/5, 171/4, 171/5, 192/4, 202/1
n.-ı ʿışḳ ḳıl- 59/4

[=8]
nā-usta (F) usta olmayan, ehliyetsiz
n.+dü-sen 156/20
[=1]
nā-ümīd (F) ümitsiz
n. it- 193/14
[=1]
nā-ümīdī (F) ümitsizlik
n. 226/20
n. bol- 24/16
[=2]
nā-üstüvār (F) sağlam olmayan, dayanaksız; münasebetsiz
n. bol- 136/16
[=1]
nāy (F) ney
n. 204/7
[=1]
nā-yāb (F) bulunmaz; benzeri olmaz
n. 91/34, 119/68, 205/28
n. idi 204/4
n.+dur 14/34, 193/81, 211/4, 243/36
n.+ige 84/7
[=9]
nā-yābī (F) bulunmazlık; benzeri olmazlık
n. irür 91/27
n.+dü 38/13, 202/5
[=3]
nāz (F) naz
n. 51/5, 124/29
n. eyle- 41/19, 51/2
n.+ın͡g 66/40
[=5]
naẓar (A) bakma, bakış, görüş
n. 1/17, 47/8, 57/3, 60/23, 65/43, 81/7, 100/1, 119/54, 172/18, 197/37, 215/45, 241/87
n. bol- 8/38
n. eyle- 156/39
n. ḳıl- 1/64, 2/2, 5/1, 11/11, 11/15, 17/12, 31/31, 33/5, 39/5, 43/2, 43/16, 65/36, 72/5, 74/5, 92/42, 101/4, 111/3, 113/13, 124/18, 146/1, 150/5, 181/1, 181/2, 207/35, 212/21, 215/39, 238/11, 243/39
n. üz- 49/30
n.+da 32/25
n.+dur 108/9
n.+ı 46/11
n.+nı 6/15, 10/2, 21/14, 57/3
[=50]
nāzenīn (F) nazenin, nazlı kimse, cilveli
n.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 173/7
[=1]
nāẓır (A) nazar eden, bakan, gözeten
n. 134/14
n.-ı her ḳalb irür 26/3
n. u manẓūr 15/32
n.+am 242/31
[=4]
nāzik (F) nazik, ince, güzel
n. 89/16
n.+dü 240/31
n.+dür 82/34, 103/26
[=4]
nāzik-beden (F+A) bedeni vücudu nazik olan
n. 35/1
[=1]
nāzik-edā (F+A) nazik davranışlı
n. 184/7
[=1]
nāziklik(g) (F+T) naziklik
n.+i 178/65
[=1]
naẓm (A) vezinli, kafiyeli söz
n.+ın͡g 73/64
[=1]
ne ne, niye, hangi, nasıl, ne kadar (soru kelimesi)
n. 1/9, 1/9, 1/97, 3/15, 3/18, 3/25, 3/32, 4/5, 8/13, 9/2, 11/32, 11/33, 11/38, 13/13, 15/17, 16/9, 17/6, 17/6, 19/1, 20/3, 22/14, 23/26, 26/6, 28/17, 29/1, 29/2, 29/12, 30/2, 32/18, 32/20, 32/27, 34/13, 37/14, 37/16, 38/20, 39/16, 39/52, 39/56, 39/72,

n. it- 103/3
[=2]
necīsü'l-ʿayn (A) pisliğin aslı, pisliğin kendisi
n. 103/19
[=1]
Necme'd-dīn (k.a) Hace Necmeddin; mutasavvıf, velî bir zat
N. 119/64, 236/42
N.+dür 25/9
N.+iñg 80/20
[=4]
neçük nasıl, ne kadar, niçin
n. 1/56, 1/81, 6/7, 12/19, 15/13, 17/16, 20/4, 20/16, 20/42, 20/42, 23/43, 26/13, 27/39, 39/11, 39/11, 41/17, 41/18, 42/35, 43/8, 47/22, 47/22, 54/8, 58/20, 58/32, 63/7, 67/17, 67/18, 69/71, 77/20, 80/11, 91/43, 92/3, 94/8, 96/8, 99/7, 103/19, 110/22, 113/9, 114/6, 114/6, 119/6, 119/9, 124/22, 124/27, 129/5, 140/8, 141/22, 141/113, 141/127, 143/5, 145/29, 150/7, 150/7, 151/4, 151/18, 162/21, 167/4, 178/25, 178/62, 179/43, 180/11, 181/2, 186/58, 194/1, 199/69, 201/3, 205/21, 215/18, 216/11, 222/3, 223/5, 225/7, 227/36, 237/20, 237/21, 240/4, 240/8
n.+dür 5/6, 31/33, 127/45, 236/9
[=81]
nedāmet (A) pişmanlık
n. 181/7, 182/1
[=2]
nedāmetlig (A+T) nedametli, pişman
n. 139/5
[=1]
nedīm (A) sohbet arkadaşı; meclis arkadaşı
n. 215/38, 215/38
[=2]
nefʿ (A) menfaat, fayda, kar, çıkar
n. 26/7, 104/17, 143/2
n.-i bende 113/32
n. ü żarar 115/3, 217/29, 226/21
n. yetkür- 58/30
n.+i 98/1, 126/13, 153/8
n.+idin 221/7
n.+ini 188/8
[=13]
nefes (A) soluk; an
n. 57/77, 69/30, 76/1, 80/17, 81/81, 89/8, 163/26, 168/4, 170/37, 220/11, 222/2, 243/40
n.-i zerger 48/64
n. tutul- 46/14
n.+de 15/30, 50/29, 63/9, 69/95, 75/8, 119/73, 171/29, 171/30, 193/51, 206/20, 207/3, 242/23
n.+ke 57/3
[=27]
nefḫa (A) güzel koku; bir esim yel, üfürük, nefes üfürme
n. 243/53
[=1]
nefīr (A) cemaat, topluluk; boynuzdan yapılan boru; çığıltı, bağırtı
n. 3/24, 70/2, 118/13, 198/31
n.-i nīk nīk ḳıl- 126/27
n.+ni 1/78
[=6]
nefīs (A) pek hoş, çok beğenilen
n. 89/14, 243/20
[=2]
nefs (A) ruh, can, benlik; aşağı duygular **tas.** Kulun kötü huyları ve çirkin vasıfları, kötü his ve huyların mahalli olan latife, cism-i latif
n. 3/46, 3/60, 14/16, 14/18, 15/2, 16/10, 20/28, 27/66, 28/15, 36/22, 39/59, 40/11, 41/25, 41/25, 47/17, 48/47, 50/12, 53/6, 71/19, 90/33, 90/33, 104/16, 117/28, 126/30, 148/17, 149/20, 149/26, 150/31, 151/28, 155/16, 156/5, 156/31, 158/6, 158/6, 158/9, 179/22, 215/34, 236/79, 236/80, 236/80, 240/39
n.-i bed 148/10
n.-i bed-reg 225/46
n.-i Firʿavn 144/3, 148/26
n.-i gürgī 174/7
n.-i ḫar 38/21

n.-i ḫırṣ 146/3
n.-i kāfir ü bed-kīş 100/3
n.-i kāfirī 178/35
n.-i kāfir-kīş 39/66
n.-i ḳallābī irür 48/62
n.-i müttehem 237/89
n.-i nāṣūrī 43/8
n.-i seg 114/24, 179/15
n.-i ser-keş 27/7, 27/38, 35/49, 150/17, 243/46
n.-i şaḳī 145/23, 236/77
n.-i şeyḫ 145/16
n.-i şūm 113/25, 156/7
n.-i zebūn bol- 148/4
n. ü şeyṭān 47/14
n. ü ten 114/27
n.+din 18/32, 35/46, 90/34, 126/24, 127/16, 127/29, 156/56, 171/31, 236/75
n.+dindür 126/34
n.+dür 112/7, 156/27
n.+ġa 240/23
n.+ge 15/32, 45/41, 116/6, 145/15, 148/29, 149/11
n.+i 39/38, 52/13, 126/41, 146/22, 148/2, 150/32, 197/43, 243/3
n.+idin 111/24
n.+ige 26/13, 106/60, 145/2, 149/10, 158/3, 215/25, 243/2
n.+im 39/71
n.+imġa 199/68
n.+imge 126/2, 141/116, 147/7
n.+imizdin 97/71, 126/38
n.+imizdindür 97/69
n.+imizge 112/38
n.+iŋ 148/4, 149/20, 158/17, 193/76, 243/17
n.+iŋdin 27/3
n.+iŋdü 178/92
n.+iŋdür 20/10, 114/22
n.+iŋe 89/68
n.+iŋni 42/31, 146/2
n.+ke 23/26, 27/9, 110/40, 164/21
n.+ler 145/32
n.+lerge 149/27
n.+leri 191/29
n.+ni 1/93, 26/9, 26/13, 42/41, 45/26, 115/1, 145/1, 147/2, 153/7, 156/21, 156/56, 185/28, 211/16, 236/39
[=146]

nefs-bān (A+F) nefsi bekleyen, nefsi gözetleyen, nefsçi
n.+ıdur 119/99
[=1]

nefshā (A+F) nefsler
n.-yı muḫtelif 106/72
[=1]

nefsī (A) nefse ait, nefsin istediği şekilde; bir nefis
n. 149/30, 162/52, 232/3
[=3]

nefs-i emmāre (A) çok zorlayan nefis, insanı kötülüğe sürükleyen nefis
n. 8/66
[=1]

nefy (A) sürme, sürgün etme; inkar; olumsuzluk
n. 165/41
n. ü isbāt 184/38
n.+dür 47/4
[=3]

negü ne, nasıl, ne var ki
n. 61/10
[=1]

neheng (F) timsah
n. 1/38, 39/18, 132/10, 145/32, 184/32, 185/12, 199/60, 242/57, 243/16
n.-i mecmaʿu'l-baḥreyn 242/52
n.-i nefs 127/29
n.+lerdin 243/3
[=12]

nehr (A) nehir, akarsu, ırmak
n.+dür 50/60
[=1]

nehrī (A) nehir gibi; bir nehir; nehire ait, nehire mensup
n. ḳıl- 35/55
[=1]

nehy-i münker (A) şeriatın yasakladığı şeyleri yaptırmama

[=1]
nesīm (A) hafif rüzgar
n. 64/14, 136/14, 189/4
n.-i ḥādiṡāt 88/4
n.-i ḳahr-ı Ḫudā 101/3
n.-i ḳaṭre 201/6
n.-i merg 27/32
[=7]
nesīmāt (A) rüzgarlar
n.-ı bahār 18/5
n.-ı vefā 52/4
[=2]
nesl (A) nesil, kuşak; soy
n. 93/6
n.-i Fażlu'llāh 186/70
n.-i müctehid bol- 140/12
n.-i mü'min irdi 149/25
n.-i Nuʿmān 20/3
n.-i pāk 186/70, 186/73
n.-i şeyṭān eyle- 243/24
n.+idin 65/24, 81/33
n.+im 93/1
[=11]
nesye (A) veresiye
n.+n͡gdin 235/2
[=1]
neşā (A) yaratma, yaşama, gelişme, büyüme
n.-ı ḥālāt 92/23
n.-ı rū-yı zemīn 186/92
[=2]
neşter (F) hekim bıçağı
n. 179/41
n. bol- 160/1
n. idi 39/38
n. ur- 126/39, 146/2, 179/4
n.+dür 210/4
n.+i 131/29
[=8]
neşv (A) canlının büyümesi, boy atması; yeniden peyda olup hayata gelme
n. ü nema 95/1
[=1]
netīce (A) sonuç, son, akıbet
n.-i ol Muṣṭafā 209/2
[=1]
nev (F) yeni; son zamanlarada çıkmış; taze körpe
n. 12/11, 39/57, 55/9, 92/14, 92/33, 93/8, 96/4, 97/51, 97/58, 106/66, 125/12, 146/11, 158/8, 198/20, 218/15, 226/98, 227/8, 233/7, 233/7, 242/78
n. nev 204/3
n.+i 217/7
n.+ni 172/47
[=23]
nevʿ (A) çeşit, türlü; cins; sınıf
n. 118/25, 162/14, 180/10, 186/48,
n.+ide 185/21
[=5]
nevā (F) ses, seda; refah; levazım, kuvvet; nasip
n. 60/35, 60/36, 243/60
[=3]
nevāb (<A. nevvāb) naiplik eden, vekillik eden; zengin ve şatafatlı ömür süren kimse
n. 59/18
[=1]
nevāfil (A) nafileler, nafile ibadetler
n. 27/18
[=1]
nev-be-nev (F) yeniden yeniye, tazeden tazeye
n. 62/36, 233/12
[=2]
nevbet (A) nöbet, sıra ile görülen iş
n. 167/2, 186/89
[=2]
nev-civān (F) taze genç delikanlı
n. 170/7
n.-i tāze-rūy 215/10
n.+lar 132/6
n.+nı 178/63
[=4]
nev-civānī (F) tazelik, gençlik, delikanlılık
n. 36/5, 132/1
[=2]

nevedlik (F+T) doksanlık, doksan yaşında
n. 89/53
[=1]
nevḥa (A) ölüye sesle ağlama
n. 25/15
n.-i āb-ı dīde 166/2
n.-i hengāme 112/35
n.-i pīr 92/21
n. ḳıl- 8/27, 189/6, 218/3
n.+da 25/16, 198/58
n.+dın 195/6, 225/10
n.+i 198/54
n.+īdür (ī: Farsça birlik ya'sı) 22/10
n.+sızdur 189/6
[=14]
nevḥa-baḫş (A+F) nevha bahşeden, nevha veren
n. 1/46
[=1]
nevḥager (A+F) ölü ağlayıcısı
n. 1/46, 8/35, 194/6, 235/20, 242/56
n.+i 46/16
[=6]
nevʿī (F) bir çeşit; bir sınıf; bir tür
n.+de 31/16
[=1]
nevīd (F) iyi sevinçli haber, müjde
n. 178/30
[=1]
nevm (A) uyku, rüya
n. 199/38
[=1]
nevmīd (F) ümitsiz, ümidi kırık
n. 207/54
n.-i dergeh 8/69
n. imestür 222/4
n. it- 157/36, 200/10
n. ḳıl- 129/9
n. ü esir 199/72
[=7]
nevmīdī (F) ümitsizlik
n. 241/22
n. ḳıl- 56/15
[=2]
nev-rūz (F) yeni gün; ilkbaharın başlangıcı, nevruz
n. idi 16/1
n.+dur 69/118, 73/23
[=3]
nev-ṭālib (F+A) yeni isteyen, bir şeyi şimdi isteyen
n.+dü 243/49
[=1]
ney (F) ney, kamıştan yapılan düdük; kamış
n. 1/3, 1/4, 1/42, 1/65, 1/76, 1/90, 40/2, 50/55, 57/7, 57/7, 57/11, 57/22, 57/47, 57/60, 58/19, 58/33, 58/42, 58/49, 58/73
n. bol- 58/49
n.+din 1/4, 1/5, 1/66, 1/78, 1/83, 34/6
n.+din imes 1/79
n.+dür 47/2
n.+ni 1/77, 9/7, 36/2, 57/27, 57/39, 57/42, 57/51
[=35]
neyistān (F) kamışlık, sazlık
n. 3/21, 192/5
n.-ı fenā 2/4
n.+dın 59/3, 59/14, 59/16, 59/28
n.+ı 6/2, 192/4
n.+ıge 17/8, 192/5
n.+ını 60/4
[=12]
neyle- (< ne eyle-) ne yapmak, ne eylemek
n.-y 73/55
[=1]
neyrencāt (A) tılsımlar
n.-ı merd 186/47
n.+nı 186/78
[=2]
ney-şeker (F) şeker kamışı
n. 34/13
n.+din 1/85
[=2]
neẓāre (A) bakma, bakış
n. ḳıl- 32/26, 39/69, 69/80

[=3]
nezd (F) yan, kat; göre, nazarında
n.-i ʿAbdu’llāh 38/3
n.+ide 49/12, 106/80, 133/20, 204/27
n.+imizde 166/14
n.+in͡gde 30/17
n.+in͡gdedür 27/36
[=8]
nezdīk (F) yakın
n. 15/12, 197/39, 218/24
n.-i raḥmet bol- 193/29
n.+dür 205/26, 218/30
n.+i 43/3
[=7]
neẕr (A) adak, adama
n. 81/21, 81/21
n.+sen 226/84, 226/84
[=4]
neẕrullāh (A) Allah için adama
n. 92/28
[=1]
neẓẓāre (A) seyirci; bir şeye bakma
n.+si 226/41
[=1]
nıṣf (A) yarım, yarı
n.-ı ʿālem 82/29
[=1]
ni ne, niye, hangi, nasıl, ne kadar (soru sözü)
n. 1/3, 38/11, 57/44, 57/60, 57/61, 57/61, 57/69, 57/79, 58/17, 58/17, 58/28, 58/69, 69/103, 89/17, 102/7, 106/90, 132/4, 155/23, 156/52, 156/52, 157/5, 157/31, 165/9, 186/100, 197/15, 226/91, 242/77, 242/77
[=28]
niçe nice, ne kadar, kaç
n. 3/50, 4/9, 18/37, 28/9, 28/15, 32/9, 33/15, 35/18, 42/4, 45/4, 48/39, 56/14, 56/15, 65/8, 70/3, 70/9, 73/7, 77/15, 77/17, 79/21, 82/14, 89/25, 89/43, 91/20, 91/21, 97/16, 103/8, 113/3, 118/25, 131/12, 131/12, 131/39, 134/7, 141/20, 141/53, 141/108, 145/30, 148/11, 157/5, 172/30, 186/5, 186/78, 186/79, 187/3, 193/46, 200/2, 228/1, 232/9
[=48]
nidā (A) seslenme; bağırma, çağırma; ses verme
n. 1/5, 17/3, 29/15, 42/30, 60/25, 69/26, 105/33, 124/30, 124/58, 126/15, 163/8, 164/2, 193/16, 193/31, 199/47, 240/28, 241/38, 242/13
n. eyle- 81/39
n.-yı fażl-ı āmennā 238/5
n.+nı 163/13
[=21]
nigāh (F) bakma, bakış; göz
n. eyle- 91/12, 111/5
n. ḳıl- 50/1, 90/10, 104/12, 105/23, 114/5, 136/3, 242/75
n.+ıge 173/7
[=10]
nigāhī (F) bakış
n. ḳıl- 81/75, 94/4
n. sal- 82/3
[=3]
nigār (F) resim; sevgili
n.+ım 85/6
[=1]
nige niye, niçin; neye
n. 66/39, 73/3
[=2]
nigeh (F) bakma, bakış
n. eyle- 124/62
n.+de 80/19
[=2]
nigeh-bān (F) gözcü, bekçi
n.+ım 119/49
n.+ın͡gnı 16/3
[=2]
nigeh-dārende (F) bekçi; saklayıcı, koruyucu
n.+men 29/8
[=1]
niger (F) örnek
n. 242/28
[=1]
nigīn (F) yüzük, mühür
n. 25/6, 101/4, 205/19

n. bol- 199/43
n.+idür 218/34
[=5]
nigū (F) güzel, iyi
n. 13/16, 20/28, 23/34, 24/19, 27/42, 31/11, 32/25, 36/16, 38/5, 39/8, 41/7, 68/6, 89/15, 91/29, 91/32, 93/14, 94/2, 97/60, 106/31, 106/77, 111/1, 111/11, 111/17, 111/17, 117/17, 119/80, 131/4, 131/6, 132/7, 133/11, 134/22, 141/42, 141/68, 141/102, 141/135, 141/143, 156/40, 157/37, 166/25, 170/5, 178/112, 179/5, 179/40, 180/6, 190/6, 197/39, 198/43, 198/47, 203/10, 204/22, 206/16, 211/6, 215/22, 216/6, 218/39, 222/1, 227/60, 233/5, 236/56, 236/67, 236/93, 236/94, 236/94
n. bol- 157/40
n. ḳıl- 50/28
n.+dur 145/7
n.+lar 17/1, 166/4, 225/41
n.+larnı 140/2
n.+sen 106/15
[=71]
nigūmend (F) iyi, güzel
n.+i 40/5
[=1]
nigū-rū (F) güzel yüzlü, yüzü güzel
n. 178/61
[=1]
nigū-rūyī (F) bir güzel yüzlü
n. idi 141/36
[=1]
nigū-ter (F) daha güzel, çok güzel, en güzel
n. bol- 124/9
[=1]
nigūy (F) iyi, güzel krş. nigū
n. 141/31
[=1]
nigūyī (F) iyilik, güzellik
n. 27/10, 165/32
[=2]
nihāl (F) taze, düzgün, sürgün
n.+im 85/4
[=1]
nihān (F) gizli, saklı; bulunmayan, görünmeyen; sır
n. 1/67, 11/10, 38/9, 66/10, 67/32, 69/31, 70/8, 81/52, 81/104, 81/110, 88/31, 105/17, 131/12, 131/17, 131/24, 138/8, 184/27, 207/30, 226/56
n. bol- 15/6, 82/13, 186/91, 207/43
n. idi 131/15
n. irdi 69/3
n. ḳıl- 1/20, 1/33
n. u āşkār 110/2
n.+ı 81/5, 81/98, 131/22
n.+ı-men 29/5
n.+ım 201/8
n.+ını 111/2
n.+nı 199/5
n.+sen 231/4
[=35]
nihāyet (A) son, uç; son derece
n. 25/13, 156/28
n.+din 20/13
[=3]
nihāyetsiz (A+T) sonsuz
n. 121/8
[=1]
nīk (F) iyi, hoş, güzel, beğenilen
n. 22/3, 29/9, 40/13, 50/26, 95/2, 104/3, 112/58, 112/59, 126/5, 141/127
n. idi 162/29
n. imestür 112/8
n. nīk 126/27
n. nīk bol- 141/126
n. ü bed 1/99, 3/34, 7/8, 11/7, 11/32, 14/7, 14/9, 18/2, 25/4, 32/1, 40/12, 40/22, 40/23, 44/12, 49/10, 69/94, 97/12, 99/31, 104/1, 112/46, 114/9, 117/28, 144/3, 148/22, 156/2, 178/76, 200/4, 234/11, 234/22, 234/23, 234/38, 237/76
n. ü bedī 102/2
n.+din imes 50/49
n.+dür 167/3
n.+i 40/9, 41/5, 141/161, 165/4
n.+idin 41/6

n.+ini 50/31
n.+ler 162/50, 171/48, 184/53, 234/36
n.+lerdin 41/26, 103/27, 123/4, 177/5
n.+lerge 178/32
n.+lerni 8/56, 11/39, 18/3, 48/54, 141/50
n.+ni 50/25
[=70]

nikāḥ (A) nikah; evlenme töreni
n. 173/10
[=1]

nīkān (F) iyiler, hoşlar, iyi kimseler
n. 50/25, 167/3
n.+large 50/30
n.+ları 50/30
n.+larnı 91/5
[=5]

nīk-baḫt (F) bahtı iyi, talihli
n. 28/2, 170/24, 179/23
[=3]

nīk-dān (F) iyi bilen
n. 78/3
[=1]

nīk-eṭvār (F+A) iyi tavırlı, tavrı iyi olan
n.+ge 141/130
[=1]

nīk-fāl (F) falı hayırlı olan, uğurlu, uğura alamet olan
n. 157/52
[=1]

nīk-ferzend (F) iyi evlat, hayırlı evlat
n.+im irür 178/67
[=1]

nīk-gümān (F) iyi düşünceli, iyi düşünen
n. eyle- 20/46
[=1]

nīk-ḫāh (F) iyilik düşünen, herkesin iyiliğini isteyen
n. 241/47
[=1]

nīk-ḫāhān (F) iyilik düşünenler, herkesin iyiliğini isteyenler
n.+lar 114/26
n.+large 141/161
[=2]

nīk-ḥāl (F+A) iyi halli, hali iyi olan
n. 59/26, 211/15
[=2]

nīkī (F) iyilik, iyi olma
n. 81/39, 156/53, 156/53
n. bol- 59/9
n. ḳıl- 95/2
n.+dür 50/54
[=5]

nīk-iʿtiḳād (F+A) iyi itikatlı, inancı iyi olan
n. 18/18
[=1]

nīklik (F+T) iyilik
n.+ni 44/12
[=1]

nīk-nām (F) iyi namlı, şöhreti iyi olan
n. 7/9, 124/63, 137/6, 241/54
n. bol- 219/8
[=5]

nīk-rū (F) güzel yüzlü, yüzü iyi olan
krş. **nīk-rūy**
n. 97/58, 127/22
[=2]

nīk-rūy (F) güzel yüzlü, yüzü iyi olan
krş. **nīk-rū**
n. 44/5
[=1]

nīk-ṭālib (F+A) iyi talip
n.+ge 21/17
[=1]

nīkū (F) iyi, hoş
n. 88/15
n. bol- 119/52
n. idi 112/23
n.+lar 121/3
[=4]

nīk-ẕāt (F+A) mizacı aslı iyi, kökü temiz
n. 57/84, 60/13, 240/31
[=3]

Nīl (A) Mısır'dan geçip Akdeniz'e dökülen meşhur nehir

N.+ge 94/6
[=1]
nīm (F) yarım, yarı
n. 90/27, 105/22
n.+im 105/22
[=3]
nīm-bismil (F) yarı boğazlanmış, usulüne göre kesilmemiş hayvan
n. bol- 62/40
[=1]
nīm-cān (F) yarı can, yarım canlı
n. 146/21, 150/20, 151/15, 158/4, 172/41, 178/20, 186/16
n. bol- 99/2, 155/6, 233/2
n. eyle- 226/105
n.+ı 90/39, 178/45, 190/19
n.+ım 105/20, 186/75
n.+ın͡g 27/33
n.+ın͡ga 112/14
n.+ın͡gdur 171/14
[=19]
nīm-cev (F) yarım pirinç tanesi; yarı pirinç büyüklüğü
n. 12/11, 27/35, 92/14, 165/39, 198/4, 226/26, 227/8
n. bol- 93/8, 242/78
n. irür 133/20
n.+ce 29/12
n.+çe 226/53
n.+ge 48/21, 49/4
n.+i 217/7
[=15]
nīm-dān (F) yarım tane krş. **nīm-dāne**
n. bol- 101/3, 184/56
[=2]
nīm-dāne (F) yarım tane krş. **nīm-dān**
n. 10/12
[=1]
nīm-delīl (F+A) yarım delil
n.+i 220/10
[=1]
nīm-dem (F) yarım an, azıcık zaman
n.+im 48/55
[=1]
nīm-direm (F) yarım dirhem, yarım akçe
n. 212/5, 221/9
[=2]
nime ne; nesne, şey
n. 50/14, 53/5, 106/7, 112/2, 119/81, 131/25, 133/10, 140/24, 156/6, 163/11, 169/4, 173/15, 178/56, 179/8, 179/8, 193/9, 193/37, 199/26
n.+dür 110/8
[=19]
niʿme'l-muʿīn (A) ne güzel yardımcı!
n. 22/7
[=1]
nīm-erzen (F) yarım darı
n. 132/5, 136/18, 172/4
n.+i 134/6, 184/39, 226/123
n.+ni 105/21, 136/18
[=8]
niʿmet (A) nimet, iyilik
n. 105/32, 217/2
n. idük 42/16
n. ü engur 54/20
n.+i 124/50, 207/10, 207/11, 226/133
[=8]
niʿmethā (A+F) nimetler
n.-yı Rab 50/54
[=1]
nīm-ḥabbe (F+A) yarım hububat tanesi
n. 15/10
[=1]
nīm-ḫasī (F) yarım çöp
n. 237/43
[=1]
nīm-kāle (F) yarım madde, yarı pişirilmiş şey
n. 98/6, 120/1, 221/15
n. bol- 65/29
n.+dür 178/47
[=5]
nīm-kām (F) yarım arzulu, yarı istekli; yarım ağızlı
n. 178/111
[=1]
nīm-küşte (F) yarı kesilmiş, yarı öldürülmüş
n. bol- 226/91
[=1]

nīm-nān (F) yarım ekmek
n. 105/28, 212/15, 235/4
n.+ı 207/5
[=4]
nīm-nefes (F+A) yarım nefes
n. 197/36
[=1]
nīm-nigā (F) yarı bakış, göz ucuyla bakma krş. **nīm-nigāh**
n. ḳıl- 97/7
[=1]
nīm-nigāh (F) yarı bakış, göz ucuyla bakma krş. **nīm-nigā**
n. 236/87
n. ḳıl- 41/13
[=2]
nīm-nigeh (F) yarı bakış, göz ucuyla bakma
n. 134/5
n. ḳıl- 236/86
[=2]
nīm-peşşe (F) yarım sivrisinek
n. 106/54
[=1]
nīm-rūz (F) yarı gün, öğle, gün ortası
n. 106/92, 157/31
n.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 226/22
n.+īdür 106/91
[=4]
nīm-sāʿat (F+A) yarım saat
n. 136/23, 226/77
n. bol- 105/13
n.+ke 136/24
[=4]
nīm-şeb (F) gece yarısı
n. 48/14, 50/37, 126/6, 163/5, 180/26, 204/12
n. irdi 118/11
n.+de 204/14, 204/17
n.+geçe 163/6
[=10]
nīm-yol (F+A) yarı yol
n.+da 8/66, 141/122, 178/20
n.+ge 133/7, 146/2
[=5]

nisānī (F) nisan ayına ait, nisanla ilgili
n. bol- 81/108
[=1]
nis̱ār (A) saçma, serpme
n. eyle- 200/2
n. it- 200/9
[=2]
nisbet (A) nispet, bağlılık, kıyaslama, ilgi
n. 18/30, 19/8, 31/1, 39/46, 43/10, 79/5, 79/5, 97/8, 97/8, 111/26, 113/19, 119/19, 119/29, 119/64, 119/78, 134/2, 134/6, 136/12, 140/6, 162/19, 162/45, 169/10, 186/73, 186/81, 204/40, 207/30, 209/6, 212/17, 216/11, 224/3, 227/14, 234/1, 237/82, 240/43
n.-i Ḥaḳ 216/11
n.-i Ḫayru'l-Beşer 236/29
n.-i iksīr-i şerʿ 226/100
n.-i merd-i Ḫudā 97/12
n.-i pīr 18/33
n.-i rūḥānī 162/57
n.-i ṣāḥib-żamīr 207/44
n.+de 27/58
n.+din 13/18, 45/2, 110/44
n.+dür 24/13, 186/43, 211/8, 222/11
n.+i 20/26, 59/1, 92/30, 108/8, 119/66, 124/41, 148/6, 148/8, 150/22, 186/74, 198/50, 207/68, 236/60
n.+idindür 208/3
n.+im 207/29
n.+ke 8/71, 11/38, 163/26, 207/28
n.+leridin 24/14
n.+ni 108/8, 160/2, 207/31, 237/75
n.+sen 237/65
[=74]
nīst (F) yok, mevcut değil, yokluk
n. bol- 234/37
n. ḳıl- 32/35, 243/15
[=3]
nīstī (F) yokluk
n. 234/44

[=1]
nīstlik (F+T) yokluk
n.+de 30/6
[=1]
nīş (F) iğne; diken; zehir
n. 179/43
n.-i dey 18/6
n.-i ejdehā 10/10
n.-i firāḳ 173/26
n. iken 172/16
n. ur- 124/4, 141/165
n. ü külend 105/36
n.+din 179/42, 184/50, 235/22
n.+i 50/56, 236/76
[=13]
nişān (F) iz, işaret; amaç, hedef
n. 80/40, 99/13, 186/36, 186/57
n.+dın 221/13
n.+ı 57/49, 148/23, 230/8, 241/72
n.+ıñg 81/17, 81/19
n.+ıñgdın 99/10
[=12]
nişāne (F) iz, işaret, alamet
n. 3/62, 97/8
n.-i merg 46/14
[=3]
nişeste-gāh (F) oturacak yer
n.-ı fena 208/9
[=1]
nişīb (F) iniş, iniş aşağı
n. 110/9
[=1]
nīşter (F) neşter, hekim bıçağı
n. 33/16, 114/26
n.+dür 17/1
n.+i 108/2, 124/4, 226/129
[=6]
nīşterlik (F+T) neşterlik
n. irür 15/27
[=1]
nit- (< ni it-) ne yapmak, nitmek
n.-ey 151/6
[=1]
niyāz (F) yalvarma, yakarma; dua
n. 1/52, 2/15, 31/20, 73/11, 81/2
[=5]
niyet (A) niyet krş. **niyyet**
n. 193/50
[=1]
niyyet (A) niyet   krş. **niyet**
n. 218/35
n. eyle- 42/10
n. ḳıl- 110/5, 218/35
n.+i 49/7, 169/12, 172/28, 184/5
n.+idindür 208/1
n.+im 23/20, 124/16
n.+ini 241/55
[=12]
nizām (A) düzen, tertip, usul
n.+ıge 122/7
[=1]
Nizāmü'd-dīn (k.a) Belli bir kişi olmayıp eserde bütün müslümanlara seslenmek üzere kullanılmış sembolik bir isim
N. 9/8
[=1]
noḫte yular, dizgin (?)
n.+sidin 79/3
[=1]
noḳṣān (A) noksan, eksiklik, azalma
n. 17/2, 25/12, 25/14, 27/21, 48/5, 112/29, 113/28, 126/25, 126/38, 127/47, 129/8, 132/11, 133/16, 164/10, 165/19, 173/15, 193/34
n. bol- 123/5
n.-ı her īmān irür 132/11
n.-ı namāz bol- 199/7
n. irür 57/29
n. ḳıl- 126/26, 144/6
n. u żarar 216/12
n.+dın 170/29
n.+ı 15/31, 37/13, 57/28
n.+ıdın 239/2
n.+ıdındur 218/29
n.+ıdur 190/16
n.+ımız 127/45
n.+ıñgnı 122/2
n.+ını 124/6, 126/30
n.+nı 237/22
[=36]

n.-ı ḫūrşīd 27/21
n.-ı ʿilm 220/25
n.-ı īmān 7/7, 39/10, 105/46, 106/84, 106/88, 119/44, 123/6, 127/12, 147/7, 186/38, 205/38
n.-ı ḳadīm 242/25
n.-ı kemīr 205/29
n.-ı Ḳur'ān 138/1, 138/3
n.-ı lā-mekān 218/6
n.-ı maẓlūm 60/19
n.-ı Mevlā 236/8
n.-ı miftāḥu'l-ʿulūm 156/7
n.-ı naẓar 47/8
n.-ı nisbet 207/31
n.-ı ol ġavs̱-ı felek 226/145
n.-ı pāk 3/28
n.-ı pāk-ı mir'āt 215/41
n.-ı pāk-i nisbet-i peyġamberī 224/3
n.-ı pürr-ā-pür 238/3
n.-ı Rabbānī 49/3, 141/126, 217/29
n.-ı Rabbānī irür 81/61, 125/16, 215/3
n.-ı rabbenā 49/5
n.-ı raḥmet 5/11, 23/40, 23/51
n.-ı ṣāf 117/24
n.-ı ṣafā 119/100
n.-ı sermedī 236/46, 237/44
n.-ı tamām bol- 22/5
n.-ı tevḥīd 242/87
n.-ı vaḥdet 82/20, 243/52
n.-ı vedūd 24/20
n.-ı yaḳīn 67/27
n.-ı Yezdān 105/46
n. idim 64/14
n. irdi 218/6
n. it- 119/67, 145/19
n. ḳıl- 154/2, 241/78
n. turur 23/56
n. u mehtāb 45/6
n. u nār 16/9, 39/4, 112/40
n.+am 242/27
n.+da 57/80, 236/69
n.+dın 31/21, 146/18, 170/29, 188/9, 196/3, 207/32, 207/43, 215/2, 215/5, 219/11, 226/68, 242/46
n.+dur 67/33, 240/34
n.+ġa 69/102, 224/12
n.+ge 1/35, 14/22, 24/15, 44/47, 50/52, 62/29, 69/72, 81/62, 122/7, 124/56, 127/18, 162/58, 173/2, 193/22, 201/6, 224/4
n.+ı 13/3, 21/10, 21/12, 26/3, 30/29, 35/56, 37/6, 43/1, 50/40, 58/29, 60/29, 73/57, 82/19, 88/47, 89/57, 106/93, 134/11, 167/7, 220/5, 220/23, 220/23, 224/17
n.+ı-sen 73/44
n.+ıdan 58/34
n.+ıdın 182/8, 227/14
n.+ıdur 56/12, 57/55, 184/58, 194/7, 209/5, 211/9
n.+ıge 56/16, 73/46, 224/18
n.+ın͡g 165/16, 237/57
n.+ını 143/1, 210/5, 222/11, 224/13
n.+lar 11/60, 69/118, 162/62, 164/5
n.+larnı 224/8
n.+nı 3/38, 11/51, 27/28, 93/13, 126/33, 190/38
n.+um 117/10
n.+un͡ga 24/18
[=274]

nūrānī (A) nurlu, ışıklı; saygı uyandıran bir yüz
n. 14/25, 30/19, 63/1, 81/70, 226/80, 241/14
n.+dü-miz 119/69
n.+dür 81/67
n.+ge 82/11, 124/47
n.+ni 131/23
[=11]

nūr-baḫş (A+F) nur veren, etrafı aydınlatan
n. 193/90
n.-ı bāṭın u ẓāhir 214/23
n. irdi 234/2
[=3]

Nūre’d-dīn (k.a) bkz. **Şeyḫ Nūre’d-dīn**
N.+ga 192/8
[=1]
nūrī (A) nurlu
n. bol- 41/29
n.+lerge 125/28
[=2]
nūr-ṭaleb (A) nur isteyen
n.+ni 35/6
[=1]
nūru’l-ʿayn (A) göz nuru; pek sevgili kimse
n.+men 242/52
[=1]
nūru’l-muḳīm (A) ikamet eden nur, bir yerde karar kılmış nur
n. 81/112
[=1]
nuṣret (A) yardım; Allah’ın yardımı
n. 156/63
n.-i halık 89/28
n.+din 150/1
[=3]
nuṣret-baḫş (A+F) yardım bahşeden, yardım eden
n. 143/8
n.+dü 224/4
[=2]
nūş (F) tatlı, bal; içki, işret; içen, içici
n. 33/16, 114/26, 179/42, 180/21, 235/22
n.-ı cān 60/8
n. it- 35/61
n. ḳıl- 119/72
n. u nīş 179/43
n.+ı 172/16
n.+lar 192/15
[=11]
nūş-ā-nūş (F) içtikçe içerek, içe içe
n.+dur 60/7
[=1]
nuṭḳ (A) söz, lakırdı, konuşma; nutuk, söylev; söyleme kuvveti
n.-ı tāmme 149/14
[=1]
nübüvvet (A) nebilik, peygamberlik
n. 11/48, 11/57
[=2]
nükhet (A) koku
n.+i 124/52
[=1]
nükte (A) herkesin anlayamadığı ince mana; ince manalı
n.+de 12/33, 150/32
n.+din 138/7
n.+ge 96/11, 164/15
n.+ni 53/27, 141/106
[=7]
nükte-dān (A+F) nükte bilen; zarif, ince krş. nükte-den
n. 36/15, 60/14, 69/34, 214/2
n.-ı hal 73/60
n.+ı-men 29/15
[=6]
nükte-den (F) nükte bilen; zarif, ince krş. nükte-dān
n. 18/22
[=1]
nümūd (F) gösteren, görünen, benzeyen
n. ḳıl- 27/10, 171/43
n.+uñgdur 2/1
[=3]
nümū-dār (F) görünen, görünücü; örnek
n.-ı ʿibādet 13/11
[=1]
nümūne (F) örnek
n.+dür-sen 100/7
[=1]
nüsḫa (A) yazılı şeyin bir sureti
n.-i her nevʿ 162/14
n.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 69/96
[=1]
nüzūl (A) aşağı inme
n. 217/11, 217/12, 217/13
n.-ı raḥmet irmiş 181/8
n. ḳıl- 102/7
[=5]

-O-

o o (zamir)
o. 51/5, 178/4, 213/11
o. durur 46/3
o.+dur 57/20, 57/20, 75/10
[=7]

o o (sıfat)
o. 8/69, 18/23, 20/8, 25/2, 31/5, 35/13, 39/51, 42/3, 44/17, 44/46, 47/19, 50/61, 50/62, 51/8, 54/15, 57/75, 66/12, 66/27, 66/45, 78/6, 88/14, 88/17, 89/56, 97/9, 104/23, 105/39, 117/8, 119/16, 120/35, 125/8, 125/32, 132/5, 133/9, 133/24, 135/16, 141/120, 141/146, 141/147, 141/148, 145/34, 157/7, 162/44, 164/19, 173/27, 175/5, 178/6, 178/53, 179/19, 181/5, 184/27, 185/23, 186/10, 186/13, 186/69, 186/95, 186/96, 190/15, 190/23, 190/26, 190/43, 193/5, 197/9, 197/21, 197/39, 199/5, 203/3, 205/17, 205/21, 210/4, 210/11, 213/9, 215/23, 218/4, 220/15, 221/1, 221/9, 226/123, 226/133, 234/27, 234/39, 236/98, 237/7, 237/52, 237/66
[=84]

oġ(u)l oğul, evlat, çocuk
o. 67/12, 68/9, 140/8
o.+ı 16/3, 41/22, 58/23, 58/26, 67/2, 67/9, 92/17, 140/8, 162/7, 186/52, 186/91, 227/33, 229/1, 237/42
o.+ı-sen 58/25, 117/22
o.+ıdın 58/32, 67/11, 67/21
o.+ıge 221/4, 221/9
o.+ını 58/21, 65/1, 67/4, 67/5, 67/6, 67/7, 149/3, 178/22
o.+um 12/17
o.+umça 20/7
o.+un͡g 11/29, 149/14
[=36]

oġrı hırsız
o.+lar 151/8, 156/45
o.+larnı 151/5
[=3]

oḫşa- benzemek
o.-mas 90/6
o.-masdur 179/19
o.-r 199/67
o.-r-men 8/46
o.-r-sen 180/12, 223/6
o.-ydur 212/5
[=7]

oḳ ok
o. 48/31, 243/48
[=2]

oḳu- okumak
o.! 1/27, 1/27, 119/20
o.-dı 97/25, 119/50
o.-p 62/26
o.-r 124/38
o.-r-sen 110/4
o.-sun 199/40
[=9]

oḳut- okutmak
o.-tı 216/3
[=1]

ol o (zamir)
o. 1/33, 1/58, 1/85, 1/97, 2/8, 3/30, 3/40, 3/40, 3/48, 3/48, 3/55, 8/15, 8/22, 8/74, 11/8, 11/8, 11/14, 11/30, 11/33, 11/44, 11/48, 11/57, 12/1, 14/23, 15/6, 15/8, 17/12, 18/14, 18/18, 18/20, 19/3, 19/7, 20/7, 20/12, 20/13, 20/41, 20/45, 22/3, 22/6, 22/11, 22/13, 23/3, 25/14, 26/5, 26/5, 26/10, 26/12, 27/2, 27/23, 27/58, 27/62, 27/63, 27/63, 27/63, 27/66, 30/6, 30/17, 30/19, 30/28, 31/16, 34/11, 34/14, 35/10, 37/16, 38/5, 38/17, 38/22, 39/16, 39/42, 39/60, 40/8, 40/9, 42/2, 42/6, 44/36, 45/38, 45/43, 45/50, 47/6, 48/46, 48/48, 48/59, 48/66, 48/69, 49/9, 50/41, 50/51, 50/55, 52/2, 52/5, 52/13, 52/25, 52/25, 52/33, 53/23, 54/1, 54/11, 56/8, 57/30, 57/35, 57/70, 57/89, 58/20, 58/21, 58/21, 58/24, 58/57, 59/5, 59/10, 59/14, 60/2, 60/28, 60/29, 62/16, 63/6, 63/16, 65/38, 66/16, 66/21, 66/45, 66/46, 66/47, 67/11, 67/17, 67/18, 69/4, 69/18, 69/19, 69/33, 69/33, 69/44, 69/50, 69/65, 69/76, 69/85, 69/92, 72/7, 74/13, 74/16, 75/9, 76/5, 76/23,

[=28]

olay ki ola ki (?)
o. 17/3, 17/10, 46/5, 46/7, 46/12, 56/3, 56/5, 56/8, 108/2, 108/3, 108/8
[=11]

ol’em (< ol hem) o hem, o da
o. 162/13, 176/2, 180/6
[=3]

oltu- oturmak krş. **oltur-, otur-**
o.-dı 91/22, 163/6, 185/7, 199/41, 241/59
o.-gen 237/9
o.-genler 237/23
o.-gey 98/8
o.-gin 198/22
o.-ma 62/26, 81/78, 106/3, 171/22, 172/43, 172/43, 189/3, 189/3, 198/29, 198/29, 220/35
o.-ma-sen 213/10
o.-mas 190/27, 190/27
o.-mas irdi 118/12
o.-maydur 199/66
o.-sa 92/45, 185/8, 190/34, 234/4, 237/31
o.-san͡g irdi 163/10
[=31]

oltur- oturmak krş. **oltu-, otur-**
o.! 8/61, 50/22, 165/3, 170/19
o.-adur 157/48
o.-almas 40/14
o.-almasdur 106/77
o.-ay 184/18, 184/43, 214/4, 227/34
o.-dı 41/13
o.-gen 141/55, 156/63
o.-gende 45/7
o.-geni 199/55
o.-ma 106/50, 142/4
o.-madım 67/25
o.-maġ 188/1
o.-magin 8/64
o.-maḳ 181/5, 202/5
o.-mas idi 207/22
o.-sa 34/14, 141/22, 184/17,
o.-un͡g 199/22
o.-up 68/4, 73/14, 204/30, 241/88
o.-up irdi 32/11, 67/3, 114/4, 157/23, 193/31, 241/1
[=38]

on on
o. 39/21
[=1]

on bir on bir
o. 111/11, 199/21, 199/25
[=3]

onça onca, o kadar
o. 104/1, 182/5
[=2]

on͡g sağ, sağ taraf
o. 56/15, 179/12, 179/39
[=3]

on ikki on iki
o. 170/2, 170/9
[=2]

on sekkiz on sekiz
o. 97/15, 105/11
[=2]

on tört on dört
o. 235/9
[=1]

on tört min͡g on dört bin
o. 166/8
[=1]

on üç on üç
o. 111/3, 111/12
[=2]

on yitti on yedi
o. 124/31, 133/2
[=2]

on yitti min͡g on yedi bin
o. 39/21
[=1]

ora ora, o yer, o ara
o.+ge 174/2
[=1]

oral- etrafına sıkıca yapışıp sarılmak
o.! 233/6
[=1]

or(u)n yer, makam, mevki
o.+ıdın 45/30, 69/52, 74/10, 105/13, 163/7, 237/16

o.+ıġa 241/55
o.+ıge 8/13, 141/137
o.+umge 157/33
o.+uñ͡ga 214/4
[=11]
orta orta
o. 39/34, 106/72, 134/3, 137/7, 137/9
o.+da 23/23, 31/9, 137/5, 178/65, 186/34
o.+dın 137/13, 186/46
o.+mızge 57/79, 69/38
o.+sıda 3/26, 49/21, 148/5, 159/7, 195/4, 237/76
[=20]
ʿOs̱mān (k.a) Hz. Osman, dört halifeden biri
ʿO. 17/16, 127/41, 209/4
ʿO.+ġa 1/32
[=4]
ot ateş
o. 17/8, 38/5, 225/20, 225/22
o.+ga 226/34, 226/88, 237/47
o.+ıge 87/10
o.+nı 1/59
[=9]
ot çimen, yeşillik
o. 3/14
[=1]
otḳur- oturtmak
o.-up 227/22
[=1]
otḳuz- oturtmak
o.-dılar 241/55
[=1]
otluġ ateşli
o. 40/21
[=1]
ottuz otuz
o. 25/10, 199/6, 216/3, 216/4, 237/37, 240/25
[=6]
ottuz bir otuz bir
o. 180/18, 234/7
[=2]
ottuz üç miñ͡g otuz üç bin
o. 1/19, 1/19, 1/20, 241/57
[=4]
otur- oturmak krş. **oltur-, oltu-**
o.-sa 47/8
[=1]
oy- oymak, eşmek, kazmak
o.-a-men 165/13
o.-adur 149/7, 157/28
o.-uñ͡g 111/9
[=4]
oyna- oynamak
o.-ma 156/26
o.-r 185/18
[=2]
oynat- oynatmak
o.-ıñ͡g 185/3
[=1]
oyul- oyulmak, eşilmek
o.-dı 227/66
[=1]

-Ö-

öç- sönmek
ö.-key 106/17
[=1]
ögür- çevirmek, döndürmek
ö.! 3/43
ö.-di 11/17
[=2]
öl- ölmek
ö.! 73/54
ö.-di 28/11, 31/14, 41/2, 46/10, 68/3, 71/18, 74/12, 74/13, 97/53, 99/5, 99/18, 120/35, 124/65, 141/161, 151/1, 151/15, 170/32, 172/35, 178/20, 190/22, 199/32, 206/24, 212/9, 235/5, 235/20, 237/1, 242/4, 243/34
ö.-diler 3/67, 69/108, 88/40, 110/29, 118/14, 204/45
ö.-düm 48/36, 235/7
ö.-e-men 35/27, 173/32
ö.-e-miz 155/20
ö.-edür 50/16
ö.-edür-men 85/10
ö.-er-sen 82/5
ö.-ey 27/52, 32/32, 35/24, 48/37, 124/53, 157/40, 198/8, 242/84

ö.-gen 37/4, 92/18, 215/34
ö.-gende 13/2, 234/14
ö.-gendin 33/16
ö.-gendü-biz 236/24
ö.-geni 226/127
ö.-genim 60/34, 227/35
ö.-gin 57/66, 240/41
ö.-günçe 85/9, 119/47, 190/39, 205/14
ö.-maġ 165/25
ö.-maġda 167/5
ö.-maġı 26/8
ö.-maġın͡g 98/9
ö.-maḳ 240/5
ö.-medi 106/39, 148/2
ö.-mediler 89/19
ö.-medim 42/24, 242/62
ö.-megin 66/41
ö.-mesdin 12/30, 236/24
ö.-mey 36/22, 148/4, 150/31, 198/53
ö.-mey turup 191/29
ö.-se 92/26, 235/12
ö.-sem 31/30, 42/6, 48/51, 48/53, 48/55
ö.-sen͡g 12/10, 12/22, 57/66, 146/9, 240/41
ö.-ür 105/20
[=98]

öldü- öldürmek krş. **öldür-**
ö.-di 141/64, 141/64, 141/64
ö.-sen͡g 237/59
[=4]

öldür- öldürmek krş. **öldü-**
ö.-di 141/139
ö.-diler 84/8
ö.-e-men 36/14
ö.-edür 157/48
ö.-ey 166/32
ö.-maḳ 180/26
ö.-mey 1/95
ö.-se 48/34
ö.-ün͡g 35/19, 141/62
ö.-üp 3/65, 75/6
[=12]

ölüg ölü
ö. 23/25
[=1]

ʿÖmer (k.a) Hz. Ömer, dört halifeden biri
ö. 1/32, 17/16, 127/41, 218/39, 241/58, 241/82, 242/61
ö.-i bā-vefa 209/3
ö.+din 241/81
[=9]

ʿÖmmer-i ʿAbdu'l-ʿAzīz (k.a) Emevî halifelerinin sekizincisi
ʿÖ. 125/7
[=1]

ʿöm(ü)r (A) ömür, yaşama, hayat
ö. 1/89, 13/3, 37/3, 39/31, 57/8, 60/39, 66/37, 69/118, 88/33, 89/21, 101/1, 105/12, 112/7, 112/55, 119/42, 119/75, 127/24, 157/37, 178/80, 223/10, 235/6, 243/61
ʿö. bir- 105/30
ʿö.-i bī-miḳdār 28/13
ʿö.-i cāvidān 81/87
ʿö.-i civān 94/7
ʿö.-i dü-rūze 234/18
ʿö.-i gevher irdi 88/30
ʿö.-i ḳalīl 171/3
ʿö.-i misl-i berf 141/15
ʿö.-i muḫtaṣar 46/15
ʿö.-i nigū 157/37
ʿö.-i Nūḥ 112/25, 137/8
ʿö.-i ötken 190/2
ʿö.-i pāk 88/32
ʿö.-i şādmān 141/7
ʿö.-i şāh 111/15
ʿö. öt- 3/62, 91/4, 91/11, 128/5, 133/4
ʿö. ü ecel 88/43
ʿö.+din 88/40, 95/1
ʿö.+ge 178/70
ʿö.+i 4/3, 106/77, 135/15, 178/10, 191/2, 207/5
ʿö.+ide 4/2, 23/9, 77/1, 156/2, 157/49, 173/8, 178/108, 197/19
ʿö.+idür 91/34
ʿö.+ige 13/17, 88/9
ʿö.+imiz 32/21

ʿö.+in͡g 81/94, 173/33
ʿö.+in͡gni 143/7
ʿö.+ini 94/7, 236/2
ʿö.+ler 89/68, 190/6
ʿö.+ni 172/16
ʿö.+üm 114/8, 157/31, 162/17, 235/4
ʿö.+ümde 48/23
ʿö.+ümni 8/10, 91/2
ʿö.+ün͡g 25/13, 62/35, 89/16, 89/31, 119/20, 195/5, 199/38
ʿö.+ün͡ge 81/92
ʿö.+ün͡gni 66/38, 69/19, 171/7
[=91]

ʿömrhā (A+F) ömürler, yaşamlar
ʿö.-yı bī-şümār 243/22
[=1]

öp- öpmek
ö.-er irdi 155/4
ö.-ti 119/56
[=2]

örgen- öğrenmek
ö.-diler 135/22
ö.-dim 135/8
ö.-ey 27/11, 27/11
ö.-gin 191/7, 234/32
ö.-sem 103/12
[=7]

örget- öğretmek
ö.! 90/40, 145/17, 202/9
ö.-in͡g 199/24
ö.-maġ idi 173/30
ö.-me 23/43
ö.-ti 65/10, 186/78, 234/35, 237/89
ö.-ür 145/25, 240/33
[=12]

örgül- kurban olmak
ö.! 57/2
ö.-ey 204/24
[=2]

ört- örtmek
ö.-er 62/45, 69/78
[=2]

örte- yakmak
ö.-di 169/2
ö.-gey 73/43
[=2]

örten- yanmak
ö.-mes 152/7
ö.-mese 21/11
ö.-ür 62/13, 62/13, 78/13, 103/24, 151/16, 241/10
ö.-ür-sen 69/77
[=9]

öt- geçmek; aşmak; öbür dünyaya gitmek
ö.! 32/12
ö.-e-men 156/49
ö.-e-sen 42/14, 53/24
ö.-edür 12/2, 198/58
ö.-er 53/20, 234/18
ö.-er irdi 236/8
ö.-ey 131/34
ö.-ken 99/4, 112/17, 171/43, 184/30, 190/2, 202/8
ö.-ken bol- 162/27
ö.-ken idi 113/10
ö.-ken-men 186/44
ö.-kenidür 136/23
ö.-key-sen 57/6
ö.-kin 106/94, 152/2
ö.-künçe 156/51
ö.-maḳ 43/3, 43/3
ö.-medi 57/19
ö.-megey 111/10
ö.-megi 58/69
ö.-men͡g mi 167/9
ö.-mes 171/27
ö.-mey 112/55, 171/44, 179/29, 221/10, 227/12, 243/34
ö.-mey turup 236/33, 236/33
ö.-se 5/14, 47/11, 80/16, 141/155, 223/4, 243/55
ö.-ti 5/4, 6/4, 6/9, 8/9, 8/67, 11/48, 12/17, 13/18, 25/9, 28/21, 33/13, 33/16, 37/15, 60/39, 62/35, 76/3, 88/45, 89/8, 89/57, 91/4, 91/11, 99/3, 103/2, 105/38, 106/5, 111/14, 112/27, 112/31, 112/55, 114/6, 126/17, 127/35, 128/5, 133/4, 135/15, 149/18, 157/38, 171/37, 184/52, 186/26, 186/46, 193/68, 197/17, 199/38,

ö.+üŋdindür 17/2, 33/8, 42/15, 42/20, 94/3
ö.+üŋdür 106/94
ö.+üŋge 106/94, 112/20, 191/8
ö.+üŋni 24/10, 33/3, 50/36, 69/42, 90/34, 124/21, 126/15, 136/21, 176/9, 202/3, 221/8
[=227]

özge başka, diğer
ö. 7/8, 8/5, 12/28, 13/12, 27/43, 39/40, 45/39, 57/67, 58/28, 58/54, 64/15, 68/3, 73/36, 73/36, 81/48, 81/95, 89/64, 92/44, 97/54, 106/38, 146/20, 153/8, 171/21, 186/23, 186/92, 201/1, 201/5, 201/7, 207/60, 211/12, 215/39, 217/14, 218/13, 220/32, 226/66, 230/5, 236/88, 243/44
ö.+din 186/92
ö.+dür 82/18
ö.+ler 66/11, 73/34, 81/123, 81/124, 82/21
ö.+lerdin 243/45
ö.+lerge 95/4, 131/40, 170/39
ö.+lerni 48/35, 58/29, 82/8, 111/22
ö.+ni 40/7, 60/13, 71/22, 173/25, 20/53
ö.+si 58/65, 110/9
[=60]

‘öẕr (A) özür; engel; kusur, eksiklik
‘ö. 20/20, 73/62, 199/30, 234/34
‘ö.-i āverdī 172/29
‘ö.-i düvim 212/15
‘ö.+niŋ 73/62
[=7]

‘öẕr-ḫāhī (A+F) özür dileyen
‘ö.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 81/74
[=1]

-P-

pā (F) ayak
p. 5/4, 11/4, 42/30, 58/36, 69/64, 95/3, 112/42, 112/50, 113/30, 117/5, 119/81, 123/5, 124/8, 124/11, 124/15, 126/15, 132/4, 137/2, 141/47, 141/107, 150/9, 158/23, 159/6, 162/4, 167/3, 179/10, 185/25, 199/76, 200/10, 205/10, 222/2, 222/8, 226/130, 227/3, 228/4, 228/6, 229/3, 230/1, 236/71, 237/22, 243/6
p. koy- 182/5
p. vü ser ur- 104/19
p.+dın 186/23, 231/11
p.+large 202/6
p.+ları 105/4
p.+larıŋ 117/5
p.+nı 56/15, 172/13, 199/71
[=51]

pā-bend (F) ayak bağı
p. 54/16
[=1]

pā-best (F) ayağı bağlı
p. 47/2
p. iken 73/27
[=2]

pā-bürehne (F) yalın ayak
p. 141/87, 187/4, 241/2
p. bol- 237/54
[=4]

pā-bürīde (F) ayağı kesik
p. 124/64
[=1]

pā-der-gilī (F) ayağı çamurda
p. 8/50
[=1]

pādişā (F) padişah krş. **pādişāh**
p. 73/17, 91/1, 95/4, 97/54, 111/19, 135/16, 137/2, 171/28, 179/19, 226/79
[=10]

pādişāh (F) padişah, hükümdar krş. **pādişā**
p. 18/29, 35/17, 35/31, 35/52, 48/64, 73/20, 91/23, 105/2, 105/19, 111/6, 141/54, 145/21, 158/20, 170/20, 172/36, 173/5, 173/27, 176/6, 207/12, 215/7, 215/33, 234/23, 241/47, 241/49, 242/49
p. bol- 170/19, 242/43

p.-ı şehr-i Rūm u şehr-i Şām 226/141
p. idiler 80/19
p. ḳıl- 141/137, 241/68
p.+dın 172/38
p.+ke 35/36, 226/52
p.+large 202/4
p.+nı 207/14, 209/1, 226/127, 241/57
[=39]
pādişāhlik (F+T) padişahlık, hükümdarlık
krş. **pādişālik**
p.+de 157/35
[=1]
pādişālik (F+T) padişahlık, hükümdarlık
krş. **pādişāhlik**
p. 241/16
[=1]
pādişeh (F) padişah, hükümdar
krş. **pādişāh**
p.+sen 207/57
[=1]
pā-güşāde (F) ayağı açık
p. 39/16
[=1]
pāk (F) temiz, saf, halis, pak
p. 1/51, 3/58, 8/33, 9/8, 11/60, 18/35, 18/36, 31/10, 34/2, 34/5, 44/16, 48/30, 48/67, 48/67, 49/22, 51/9, 65/26, 69/95, 81/121, 81/121, 88/10, 88/21, 89/22, 90/19, 90/35, 90/41, 102/4, 105/3, 106/54, 112/39, 114/11, 117/11, 118/14, 124/65, 125/26, 126/2, 129/8, 131/16, 136/1, 136/20, 137/5, 141/105, 148/13, 150/29, 151/21, 155/20, 157/1, 157/12, 162/30, 163/19, 171/7, 177/2, 178/32, 178/48, 178/71, 179/12, 181/4, 182/7, 186/10, 186/41, 186/70, 186/89, 198/46, 199/61, 206/6, 210/5, 212/6, 212/24, 213/1, 214/15, 214/16, 215/41, 220/21, 220/21, 224/3, 226/16, 226/54, 227/56, 240/21, 242/77, 242/85, 243/47
p. bol- 19/10, 21/6, 40/8, 57/7, 57/86, 61/11, 65/9, 77/23, 81/24, 81/94, 81/127, 125/18, 137/9, 137/9, 137/10, 161/4, 170/31, 226/107, 229/4, 242/78
p. eyle- 18/32, 96/5, 103/7, 114/7, 207/33
p. idi 140/10
p. it- 5/5, 50/63, 59/3, 90/17
p. ḳıl- 60/14, 112/30, 234/45
p. kiç- 149/17
p. u ġāret eyle- 73/53
p. u ṣāf bol- 14/17
p. ur- 45/26
p.+dur 53/4, 111/26, 206/24, 242/86
p.+em 205/11, 242/29, 242/64
p.+i 3/5, 15/37, 19/7, 20/36, 30/32, 47/12, 48/63, 50/19, 72/7, 124/33, 125/7, 131/1, 141/4, 148/8, 186/73, 207/24, 207/42, 214/17, 226/54, 235/11
p.+idin 11/49, 42/1, 43/18, 125/3, 125/17, 141/4, 156/63, 184/48, 208/2, 210/10
p.+ige 226/137, 226/140
p.+im 11/51, 18/38, 166/20, 193/37
p.+imdin 3/10, 90/19, 110/35, 112/47, 147/8, 199/49, 242/42
p.+imge 8/74, 51/2, 242/66
p.+imni 88/32
p.+in 162/54, 199/51
p.+in͡g 1/61, 11/53, 36/9, 43/11, 43/15, 46/13, 54/14, 69/54, 103/13, 125/4, 126/12, 197/30, 199/70, 206/8, 215/11, 234/29, 237/84
p.+in͡gdin 8/14, 40/16, 50/63, 90/17, 104/18, 141/116
p.+in͡gdü 24/6, 193/25
p.+in͡gdür 110/25, 236/65
p.+in͡ge 8/34, 10/3, 17/2, 42/31, 127/46, 151/10, 206/4, 215/39, 238/4
p.+in͡gi 231/2
p.+in͡gni 15/12
p.+ini 11/49, 12/30, 42/9, 197/24, 237/88

p.+ke 203/3
p.+lardın 199/68
p.+men 186/44
p.+miz 234/17
p.+nı 3/28
[=223]
pākān (F) temizler; arıklar; mec. velîler, ermişler
p. 168/8
p.+lardın 31/32
p.+large 9/8
p.+largedür 181/4
[=4]
pāk-bāz (F) temiz oynayan, temiz oynayıcı; mec. sadakatli âşık
p. 11/11, 39/9, 112/2, 170/39, 243/67
[=5]
pāk-būy (F) temiz kokulu
p. ḳıl- 23/35
[=1]
pāk-cüst (F) temiz araştıran, temiz araştırıcı
p. bol- 30/12
[=1]
pāk-dāmān (F) eteği temiz, namuslu
p.+lar 122/2
[=1]
pāk-dān (F) temiz bilgili, temiz bilen
p. 82/46
[=1]
pāk-himmet (F+A) himmeti temiz, temiz himmetli
p.+lerni 226/32
[=1]
pākī (F) temizlik, arılık
p. 30/32, 50/64, 119/44, 170/29
p.-i iḫlāṣ 226/50
p.+dür 141/146
[=6]
pākīze (F) temiz, lekesiz; saf, halis
p. 28/2, 41/14, 48/19, 60/29, 120/12, 178/101
p. ḳıl- 107/8
p.+din 206/19
p.+dür 48/25
p.+men 242/36
p.+si 226/111
[=11]
pāk-nūr (F+A) temiz nurlu
p. bol- 62/39
[=1]
pāk-rū (F) temiz yüzlü, yüzü temiz krş. **pāk-rūy**
p. bol- 50/28, 158/7
[=2]
pāk-rūy (F) temiz yüzlü, yüzü temiz krş. **pāk-rū**
p. 236/63
[=1]
pāk-ṭıynet (F+A) temiz yaratılışlı
p. 82/46
p.+sen 8/37
[=2]
pālān (F) palan, semer, eğer
p. 146/11, 235/4, 235/5, 235/9, 235/10, 235/11
p.+ge 146/11
p.+ı 186/59
p.+nı 235/18
[=9]
pālūde (F) saf hale getirilmiş, süzülmüş
p.+sen 81/18
[=1]
pā-māl (F) ayak altında kalmış, çiğnenmiş krş. **pāy-māl**
p. bol- 113/36
p.-ı dīv-i Ermenī 158/19
p.-ı düşmen bol- 160/2
p.-ı rāh 121/2
p.-ı tenūr-ı nār 226/53
[=5]
pāre (F) parça
p. 15/29, 119/103, 132/10, 173/13, 186/58, 193/46
p. bol- 76/4
p. ḳıl- 39/69, 127/33
p.+lerni 106/61
p.+ni 106/60
[=11]
pārsā (F) sofu, dine bağlı

p.-i nigū 131/4
p.+din 73/21
p.+i 103/15
p.+ige 58/30
p.+imi 186/38
p.+imni 1/10, 157/52
p.+ini 178/73
p.+ni 108/4
[=13]

per (F) kanat; yelek, kuş kanadının büyük tüyleri
p. 35/23, 100/7, 133/15, 204/30
p.+idin 9/7
p.+iñ͡gni 238/7
p.+ni 226/39
[=7]

perākende (F) dağınık, darmadağın; azar azar
p. ḳıl- 106/89
[=1]

perçe (F) parça, ufak, küçük şey
p. 74/10
[=1]

perde (F) perde; hakikati görmeyi engelleyen şey
p. 81/67, 81/67, 81/68, 139/3, 156/57
p. bol- 88/20
p.-i ẓulmet 11/7
p. tut- 117/25
p.+din 62/54, 220/29
p.+dür 27/67, 145/26, 211/20
p.+ler 14/8
p.+ñ͡gni 69/39, 69/40
p.+ni 39/34
p.+si 39/45
p.+sin 214/20
p.+sini 39/69, 69/63, 79/17
[=22]

perde-dār (F) perdeci, perdeyi açıp kapayan krş. **perde-der**
p.-ı ʿarş-ı aʿlā 241/91
[=1]

perde-der (F) perdeci krş. **perde-dār**
p. 158/8
[=1]

perhīz (F) perhiz; dince yasak edilen şeylerden tamamıyla uzak durma
p. eyle- 184/48
p. ḳıl- 78/2, 140/9, 198/11, 221/12, 237/80
p.+i 187/4
[=7]

perī (F) peri, cinlerin çok güzel ve alımlı olarak farzedilen dişilerine verilen ad
p. 52/15, 88/42, 199/69
p.+lerni 162/12
[=4]

perī-peyker (F) peri yüzlü, peri suratlı; çok güzel
p. 87/4
[=1]

perīşān (F) perişan, dağınık; bozuk, düzensiz; kederli, kaygılı
p. 39/11, 45/11, 103/20, 106/22, 124/13, 126/37, 127/15, 146/4, 162/49
p. bol- 103/9, 126/7, 156/4
p.-ı ezel bol- 73/65
p. ḳıl- 73/55
p.+dur 92/15
[=15]

perīşānlık (F+T) perişanlık
p.+nı 110/40
[=1]

perīşān-rū (F) perişan yüzlü, yüzü perişan
p. 16/16
[=1]

perrende (F) uçan, uçucu
p. 172/20
[=1]

pertev (F) ışık, parlaklık
p.-i ʿayn 227/21
p.-i nāhid 112/13
p.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 88/19
p. ur- 165/40, 226/119
[=5]

pervā (F) korku; çekingenlik; ilgi, bağ

p. ḳıl- 69/50, 73/52, 99/3, 120/28
p.+yı 7/8, 146/20, 217/14, 222/6
[=8]

pervāne (F) geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek; fırıldak; çark
p. 11/2, 30/16, 52/8
p. bol- 21/11, 27/47, 58/39, 116/5, 193/94
p. ḳıl- 58/70
p.+dür 30/20
p.+lerdin 30/17
[=11]

pervāyī (F) korkuya ait, korkuyla ilgili
p. 73/43
[=1]

pervāz (F) uçma, uçuş; saçak, hücre, ayna
p. eyle- 1/93, 1/96, 41/19
p. it- 11/10
p. ḳıl- 58/45
p.+ı 234/52
p.+ı ḳıl- 124/46
[=7]

perverde (F) beslenmiş, terbiye edilip büyütülmüş
p. bol- 6/3, 107/9
p.-i dāġ 37/17
p.-i şeb bol- 117/15
[=4]

Perverdgār (F) besleyici, terbiye edici, rızıklandırıcı; Allah
P. 49/29, 50/10, 69/58, 69/119, 83/8, 110/30, 126/25, 126/32, 131/8, 134/19, 162/19, 190/26
[=12]

perveriş (F) besleyiş, besleme; terbiye etme
p. 1/45
[=1]

perveriş-ger (F) besleyen; terbiye eden
p.+ler 141/72
[=1]

pes (F) art, arka, geri; öyle ise, şu halde
p. 49/16, 57/29, 82/34, 141/9, 198/32, 207/56, 215/6, 227/6, 237/47, 241/62
p. ü piş 156/38, 156/39
p.+i 136/24, 198/32
[=13]

pesend (F) beğenme, seçme;
p. ḳıl- 34/12, 45/25, 114/15, 162/6, 178/49, 205/3
[=6]

pest (F) alçak, aşağı; kısa
p. 54/5, 89/29, 104/15, 124/17, 145/33, 178/36, 186/79, 197/12, 226/124, 240/17, 240/24
p. bol- 57/27, 60/32, 89/48
p. ü bālā 56/17
p. ü bülend 49/21
p.+ini 200/14
p.+ler 51/16
p.+ni 21/4, 118/9
[=20]

pest-himmet (F) himmeti zayıf, kısa himmetli
p.+sen 241/12
[=1]

pest-ṭaleb (F) kısa talepli, az talepli, talebi zayıf
p. bol- 241/15
[=1]

peşīmān (F) pişman
p. 112/41
p. bol- 45/28, 126/40, 128/1, 237/35
p. eyle- 164/4, 170/16
p. u melūl bol- 145/20
p.+dın 118/6, 129/1, 152/7, 171/43, 197/21
p.+dur 54/31, 197/39
p.+men 92/8
[=16]

peşimānī (F) pişmanlık
p. ḳıl- 6/10
[=1]

peşīmānlik (F+T) pişmanlık
p. 197/26

p.+de 141/88
[=2]
peşmīne (F) yünden yapağıdan yapılma; sofuların giydiği sade süssüz elbise
p.+si 213/23
[=1]
peşşe (F) sivrisinek
p. 45/33, 48/63, 69/30, 81/29, 106/56, 158/18, 220/7, 242/16
p.-i lāġar 14/21
p. ḳıl- 106/56
p.+dür 226/67
p.+īni (ī: Farsça birlik ya'sı) 140/5
p.+ni 52/17
[=13]
pey (F) ayak
p.-i kec-üstüẖān 140/26
[=1]
peyām (F) haber, başkasından alınan haber
p. 106/28
[=1]
peyām-ber (F) haberi getiren; peygamber krş. **peyġam-ber, peyem-ber**
p. 37/12, 37/13
[=2]
pey-ā-pey (F) birbiri ardınca, azar azar
p. 60/7
[=1]
peydā (F) meydanda, açıkta; hazır, mevcut
p. 16/8, 21/3, 40/6, 50/31, 178/59, 178/99
p. bol- 1/42, 1/67, 2/14, 3/2, 3/14, 11/12, 27/17, 27/18, 27/18, 50/37, 73/64, 97/66, 99/28, 156/39, 157/23, 162/62, 171/29, 171/29, 199/34, 203/4, 212/23
p. eyle- 58/59, 73/64, 74/18, 82/24
p. irür 50/30
p. ḳıl- 3/5, 25/15, 56/14, 63/27, 136/20, 158/3, 186/92, 186/92, 193/33

p.+dur 45/48
[=42]
peyem-ber (F) haberi getiren; peygamber krş. **peyġam-ber, peyām-ber**
p. 50/33, 67/4, 106/49, 112/47, 157/10, 160/3, 208/8, 217/23
p.+din 188/2
p.+dür 223/7
p.+ni 205/42
[=11]
peyem-berī (F) peygambere ait, peygamberle ilgili
p.+sen 107/3
[=1]
peyġām (F) haber
p.-ı dürüst 171/41
p.-ı merg 35/22
p.-ı nigūmend 40/5
p.-ı rāh 220/15
p.-ı tamām 27/54
p.+ı 112/42
p.+ını 226/72
p.+nı 35/32
[=8]
peyġam-ber (F) haberi getiren; peygamber krş. **peyem-ber, peyām-ber**
p. 1/78, 1/79, 20/22, 20/49, 26/9, 29/7, 131/10, 137/8, 140/8, 140/20, 141/111, 187/5, 201/2, 204/43, 205/42, 212/12, 214/21, 243/37
p. bol- 11/38
p.-i mürsel 176/4
p.-i ṣāḥib-nefes 133/14
p. idi 157/17
p. irür 225/22
p. ü mürsel 3/69
p.+din 118/16
p.+dü-sen 11/54
p.+dür 17/14
p.+em 207/29
p.+ge 2/12, 133/20
p.+i 3/5, 178/88
p.+ige 178/94
p.+i͡ng 197/47
p.+men 138/5

p.+ni 211/5
[=36]
peyġam-berī (F) peygambere ait, peygamberle ilgili
p. 8/54, 23/59, 48/7, 88/36, 224/3, 236/16, 237/41
p.+ni 178/94
[=8]
peykān (F) temren, okun ucundaki sivri demir
p.-ı saḫt 204/18
p.+ige 137/3
[=2]
peyikār (F) savaş, harp
p. 141/101
[=1]
peymāne (F) büyük kadeh, şarap kadehi
p. 8/14
p.+i 106/9
[=2]
pey-rev (F) arkası sıra giden; izinden giden, birine uyan
p. bol- 141/82, 193/76
p.-i Aḥmed 203/2
p.-i ehl-i nebī bol- 82/51
p.-i nefs 116/6
p.-i Nemrūd bol- 128/3
p.-i nūr-ı ḥaḳīḳat 45/16
p.-i rūḥ 52/19
p. irür 133/20
p.+i 41/21, 47/14, 80/24, 80/24, 110/44
[=14]
pey-revī (F) birinin izinden gitme, birine uyma
p. 214/22
[=1]
peyvend (F) ulaşma, varma; bağ, ilgi
p. bol- 24/9, 184/53
p.-i cān bol- 142/1
p. idi 216/2
p. iken 163/16
p. ḳıl- 124/15
p.+leri 236/25
[=7]
pıçaġ (< pıçak) bıçak
p. 162/9
[=1]
pīç-ā-pīç (F) pek dolaşık, karma karışık
p.+dür 113/20
[=1]
pīç-ender-pīç (F) pek dolaşık, karma karışık
p.+dur 44/17
[=1]
pinhān (F) gizli
p. 1/41, 105/9, 207/29
p. bol- 38/18, 159/2
p. eyle- 62/46, 156/48, 243/24
p. irür 18/14, 47/3, 62/53
p. it- 43/4
p. ḳıl- 178/62
p.+dur 113/13
p.+ıdın 119/38
[=15]
pinhānī (F) gizli
p. 172/27
[=1]
pīr (F) yaşlı, ihtiyar **tas**. şeyh, mürşit
p. 8/17, 8/76, 15/26, 18/31, 18/33, 21/13, 57/70, 78/10, 89/56, 92/21, 92/42, 97/53, 118/19, 119/68, 119/71, 120/10, 131/36, 150/19, 156/36, 156/49, 156/69, 157/17, 157/24, 157/44, 158/16, 163/36, 166/12, 166/21, 204/43, 215/16, 226/44, 226/45, 226/143, 236/95, 237/88, 240/13, 241/65, 243/12, 243/38
p. bol- 20/10, 162/17
p.-i bā-devlet iken 119/19
p.-i cihān 68/7
p.-i dānā 226/120
p.-i diger 186/66
p.-i gülşen 233/4
p.-i ḫar 46/14, 194/8
p.-i heft-gūşvār bol- 160/6
p.-i ʿışḳ 81/109
p.-i kāmil 27/26, 47/16, 51/10, 203/7

p.-i maʿnevī 27/13
p.-i muġlüg-men 157/31
p.-i müttaḳī 8/37
p.-i nāḳıṣ 97/14, 134/18
p.-i necār 193/85
p.-i pārsā 166/8
p.-i süfyān 25/9
p.-i süḫan 204/41
p.-i vaḳt 237/63
p. imes 75/9
p. ü mürīd 18/20, 118/15, 204/43, 240/44
p. ü nā-tüvān 171/4
p.+din 12/31, 18/25, 21/13, 89/12, 89/32, 93/19, 99/22, 119/54, 156/70, 171/40, 220/15, 220/35, 243/25, 243/26, 243/33, 243/40
p.+dür 48/64, 58/65, 65/16, 103/28
p.+ġa 220/30
p.+ge 89/65, 92/32, 173/27, 227/46, 240/43, 243/35, 243/40
p.+i 25/9, 68/9, 72/8, 81/38
p.+i idi 240/13
p.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 134/1
p.+īdür 171/39
p.+idin 240/42
p.+iġa 243/43
p.+ige 25/2, 81/35
p.+im 8/63, 57/67, 119/17, 156/53, 157/16, 213/20, 237/85
p.+imni 215/14
p.+in͡g 57/64, 69/84, 81/26
p.+in͡g-men 157/8
p.+in͡gdür 81/23
p.+in͡ge 78/12, 240/29
p.+ini 65/22, 81/104
p.+ler 164/12
p.+lerdin 9/7
p.+lerni 243/3
p.+ni 18/32, 27/26, 57/66, 92/21, 92/23, 92/28, 92/43, 97/63, 105/17, 119/45, 215/5, 220/21, 226/115, 240/32, 240/45, 243/39, 243/44, 243/58
[=149]

pīrāhen (F) gömlek
p.+in 18/9
p.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 236/30
[=2]

pīrāye (F) süs
p.+m 215/3
[=1]

pīre-merd (F) yaşlı adam
p.-i haste 171/5
p.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 8/7
[=2]

pīre-zāl (F) yaşlı kadın
p. 106/13
p. ü pīr 65/16
p.+i 106/2
[=3]

pīre-zen (F) kocakarı
p. 229/1
[=1]

pīrlik (F+T) pîrlik
p. 236/78
p.+ni 94/7
[=2]

pīr-ṭaleb (F+A) pîr isteyen
p. 162/31, 237/71
[=2]

pīr-zāde (F) pîr çocuğu
p.+ge 186/42
p.+sen 186/61
[=2]

pīs (F) vücutta yer yer beyaz veya kırmızı lekeler bırakan bir hastalık
p.+i 158/3, 158/12
[=2]

pistān (F) meme
p.-ı ḫuşk 4/1
[=1]

pīş (F) ön, ileri, ön taraf
p. 12/20, 63/4, 67/27, 88/45, 141/29
p.-i her nā-kes 226/128
p.-i mihmān 170/36
p.-i nā-dān 97/61
p.-i ol ġavs̱-ı zamān 156/54

p.-i pā 179/10, 185/25, 186/23, 226/103, 231/11
p.-i pā ur- 159/6
p.-i pāy idi 227/68
p.-i peder 119/13
p. idi 69/4
p. tut- 1/16, 8/51, 187/8, 220/33, 226/35
p. ü pā 141/107
p. ü pāy 42/3
p. ü pes 49/16, 57/29, 73/57, 82/34, 136/24, 141/9, 207/56, 215/6, 241/62
p. ü pest 124/17
p.+dür 59/7
p.+ige 106/57, 156/39
p.+imde 156/38
p.+imdin 207/57
p.+men 162/20
[=41]

piş- pişmek
p.-er irdi 165/16
p.-ken irmiş 79/26
p.-mey 99/27
p.-üp 48/22
[=4]

pīş-āmed (F) hadise, olay
p.+in͡gdin 194/4
[=1]

pīşāne (F) alın
p.+de 49/20, 162/14
p.+mgeçe 237/49
[=3]

pīş-bend (F) önlük
p.+idür 53/11
[=1]

pīş-bīn (F) ilerisini gören, ihtiyatlı, basiretli
p.+ler 231/10
[=1]

pīşe (F) sanat, meslek; iş; huy
p. 113/26
p. ḳıl- 44/12, 81/93, 130/3, 130/6, 131/9, 156/44
p.+ni 151/5
[=8]

pīş-ez-ecel (F) ecelden önce, ölmeden önce
p. 1/92, 45/17, 90/40, 124/61, 199/37, 236/91
[=6]

pīş-i ecel (F) ölümden önce, ecelden önce
p. 191/29
[=1]

pīşīn (F) peşin, önden, önce; önden verilen
p.+ġa 241/46
p.+geçe 124/62
[=2]

pīş-keş (F) peşkeş, hediye, armağan
p. 52/22
[=1]

pişkil (F) koyun gübresi
b. 97/16
b.+i 97/6
b.+ni 97/16
[=3]

pīş-i pā (F) önder, lider
p. 10/14, 149/21
p.+sı 152/1
[=3]

pīş-rev (F) önden giden
p. 20/4, 26/2, 165/2
[=3]

pişür- pişirmek
p.-gen 15/5
p.-maġ 225/12
p.-se 54/2
[=3]

pīşvā (F) reis, başkan
p. 10/16
p.-yı merg 234/14
p.+nı 157/12
[=3]

pīşvāz (F) karşılama, yolcu karşılama; önü açık
p. 97/43, 124/29, 186/53, 193/62, 242/2
[=5]

piyāz (F) soğan
p. 198/15
p.+nı 99/28

[=2]
post (F) tüylü hayvan derisi
p. 174/11, 178/26, 215/31
p.+dur 59/13
p.+ıdur 53/14
p.+uniñ 164/3
[=6]
postīn (F) kürk
p. ü ābdest 164/7
[=1]
pūç (F) boş, faydasız; çirkin, kaba
p. 91/5
p. iken 20/15
[=2]
puḫte (F) pişmiş, pişkin; olgun adam
p. 28/4, 88/45, 205/43
p. bol- 14/24, 35/9, 58/18, 186/51
p. ḳıl- 35/9
p.+dür 53/8
[=9]
pūl (F) para
p. 15/7, 190/8
p.+ge 235/9
[=3]
pūşīde (F) örtülmüş; örtü
p. 8/19, 8/21, 38/4, 199/4, 237/6
p. bol- 141/79
p. idi 88/23
p. irdi 1/80
p. ḳal- 39/20
p. ḳıl- 73/72
p. tut- 39/25
p.+dür 50/66, 119/101, 123/2, 199/17
p.+men 148/9
[=16]
pūşiş (F) örtü, örtecek şey
p.-i zer-beft ü aṭlas 141/75
[=1]
püf (üfleme sesi) püf
p. 1/47
[=1]
pül (F) köprü
p.-i bārīk 44/15, 53/23, 175/1
p.-i ṣırāṭ 53/9
p.+idür 53/9
p.+ni 53/1
[=5]
pür (F) dolu, çok fazla; sahip
p. 17/8, 91/20, 97/15, 151/3, 211/8, 237/25
p. bol- 1/35, 21/7, 132/6, 241/88
p. eyle- 163/36, 207/47, 220/25
p.-i peymāne ḳıl- 8/14
p.-i peymāne’i ḳıl- 106/9
p. idi 135/25, 174/5
p. irdi 91/13, 118/11, 157/14, 226/13, 226/26
p. ḳıl- 232/4
p.+dür 42/41
p.+ge 55/1
p.+lerni 54/10
[=26]
pür-āb (F) su dolu
p. 1/62, 89/4, 99/14, 119/82, 127/20, 171/14, 241/5
p.+ı 240/2
[=8]
pür-āyīne (F) ayna dolu, dört bir yanı ayna
p. 165/22
[=1]
pür-belā (F+A) bela dolu
p. 186/25
[=1]
pür-bī-fehm (F) anlayışsızlıkla dolu, tamamen anlayışsız
p.+dür 58/61
[=1]
pür-būstan (F) bostanla dolu, bostanlık
p. ḳıl- 113/33
[=1]
pür-cemʿ (F+A) çok kalabalık
p. idi 171/35
[=1]
pür-cūşī (F) çoşkunluk dolu, çok cuşkulu

p. ḳıl- 69/11
[=1]
pür-çeşm-āb (F) gözü su ile dolu, gözü çok sulu
p. 200/3
[=1]
pür-derd (F) dert dolu, çok dertli
p. idi 48/45, 173/1
p.+im 35/5
[=3]
pür-dīde (F) iyi gören, gözü kuvvetli
p. 226/63
[=1]
pür-dil (F) yürekli, cesur
p.+im 66/36
[=1]
pür-dür (F) inci dolu
p. eyle- 207/47
[=1]
pür-esrār (F+A) çok sırlı, sırlarla dolu
p. idi 70/10
[=1]
pür-feşān (F) çok saçan, çok dağıtan
p.+ıñ͡g 162/30
[=1]
pür-fütūḥ (F+A) zafer dolu; ferahlık dolu
p. 125/35
[=1]
pür-ġubār (F) çok tozlu, toz dolu
p. 44/22
[=1]
pür-güher (F) cevher dolu, cevherli
p. 73/37
[=1]
pür-ḥaḳīḳat (F+A) gerçek dolu, çok gerçek, tam hakikat
p. 227/15
[=1]
pür-ḫaṭar (F+A) tehlikeli, tehlike dolu
p. 55/3, 149/2
[=2]
pür-hīç (F) çok kıymetsiz
p. iken 199/42
[=1]
pür-ḫūn (F) kan dolu, kan içinde
p. 73/13
p. bol- 45/51, 65/24
p. iken 62/19
p.+ı 73/18
[=5]
pür-kāh (F) saman dolu, samanlı
p. eyle- 91/7, 178/43
[=2]
pür-laʿl (F) lal dolu, kıymetli süs taşı dolu
p. 125/11
[=1]
pür-nāliş (F) çok inleme, inlemeli; inilti dolu
p.+i 193/84
[=1]
pür-nem (F) nemli, ıslak
p.+i 191/5
[=1]
pür-nūr (F+A) nur dolu, nurlu
p. 91/15
p. bol- 193/90
p. eyle- 178/39
p. idi 81/118
p. imes 24/14, 170/35
p. ḳıl- 60/5, 166/26
p.+dur 69/89
[=9]
pür-peymāne (F) bir dolu ölçek
p. 119/76
[=1]
pür-pistān (F) memesi dolu, dolu meme
p. 198/31
[=1]
pürr-ā-pür (F) dopdolu, iyice dolu
p. 238/3, 240/25
p. bol- 44/47
p. turur 23/56
[=4]
pürrükāh (<f. pür-kāh) saman dolu
p. 48/26
[=1]
pür-seyyāre (F+A) çok seyyar, çok gezen, hep gezen (?)

p.+men 170/22
[=1]
pür-şerer (F) kıvılcımlı, kıvılcım dolu
p. 112/51
[=1]
pür-şūr (F) gürültülü; çok kekremsi
p.+iga 242/19
[=1]
pür-zūr (F) çok zor, zorlukla dolu
p. iken 198/35
[=1]
püser (F) oğul, erkek çocuk
p. 12/20, 36/7, 65/10, 65/10, 67/23, 119/20, 119/24, 131/9, 149/2, 162/37, 186/80, 193/2, 194/7, 197/38, 216/5, 218/12, 221/3
p. bol- 143/5
p.+ge 175/4
p.+ni 163/31, 193/4
[=21]
püşt (F) arka, sırt
p.-i men-sen 149/12
p.-i nāḫūn 241/86
p.+de 88/47
p.+ide 173/25, 218/10
p.+ümge 8/33
p.+üŋ 149/19
[=7]
püşt-be-püşt (F) nesilden nesile
p. 32/24
[=1]
püşte (F) yığın, tepe
p. bol- 226/91
[=1]

-R-

Rab(b) (A) efendi, sahip; Allah
R. 50/54, 56/15, 67/7, 110/22, 134/25, 166/31, 199/45, 241/36, 242/8
R.+iŋ 66/18
R.+nı 81/40
[=11]
Rabbānī (A) Rable ilgili; kendini olanca gücüyle Rabb'e veren; Rabb'e ait
R. 6/5, 37/18, 49/3, 81/61, 125/16, 151/29, 158/26, 166/33, 174/12, 180/31, 186/102, 193/95, 200/15, 207/69, 215/3, 221/20, 223/9, 229/6, 237/93, 241/14, 241/25, 243/68
R.+din 124/65
R.+ge 141/126, 217/29
[=25]
Rabbenā (A) Allah
R. 10/15, 49/5
[=2]
Rabbü'l-ʿālemīn (A) âlemlerin Rabb'i
R. 97/40
[=1]
Rabbü'l-celīl (A) yüce Rab
R. 18/24, 36/5, 105/16, 242/1
[=4]
rābıta (A) iki şeyi birbirine bağlayan bağ; münasebet; **tas.** müridin, ruhaniyetinden feyz alacağına inanarak kamil şeyhinin suretini zihninde tasavvur etmesi
r. 47/7, 57/4, 215/2, 215/8
[=4]
Rābiʿa (k.a) Hicri ikinci asrın başlarında yaşamış meşhur kadın velîye. "Adeviye" sıfatıyla tanınır. Basralı olup "tacü'r-rical" (erkeklerin tacı) denilmiştir. Mezarı Kudüs yakınlarındadır.
R. 129/3, 213/1
[=2]
rāġ (F) çayırlık, çimenlik, bağlık, bahçelik
r. 14/30
[=1]
raġbet (A) rağbet, istekle karşılama, istek, arzu; iyi kabul etme; tas. nefsin sevaba, kalbin hakikate, sırrın hakka rağbet etmesi
r.-i īmān 151/12
r.-i kār 58/69
r.-i şeh 207/46
r.+i 124/54
r.+i ḳıl- 151/27
[=5]

rāġıb (A) istekli, isteyen
r. bol- 186/90, 241/91
r.+em 178/113
[=3]
rāh (F) yol, tutulan yol; meslek; usul
r. 2/2, 3/58, 27/3, 27/29, 31/7, 35/42, 44/42, 45/35, 45/40, 45/48, 58/56, 58/56, 63/2, 91/41, 106/12, 106/40, 106/49, 112/2, 116/5, 117/19, 119/55, 120/14, 136/3, 137/11, 141/54, 149/27, 158/20, 161/4, 165/37, 173/10, 173/27, 186/23, 192/12, 198/42, 209/7, 212/3, 215/7, 215/18, 218/5, 220/15, 226/73, 226/99, 227/62, 227/64, 230/3, 231/6, 235/1, 236/87, 237/16, 240/28, 242/43
r. eyle- 80/6
r.-ı ʿācizlik 2/15, 27/13, 110/42, 111/27, 120/26
r.-ı ʿacz 120/25
r.-ı ʿaczī 119/82
r.-ı āgāh 40/22
r.-ı ʿālem-sūz 61/4
r.-ı āsānī imes 104/21, 106/20, 213/13
r.-ı āsāyiş 112/50
r.-ı aṣl 243/21
r.-ı aṣlī 57/43, 215/24
r.-ı behbūd 112/35
r.-ı behbūd-ı dīger 49/18
r.-ı cennet 121/3
r.-ı dīn 234/20
r.-ı edeb 16/18
r.-ı emānī bol- 139/3
r.-ı ġalaṭ ḳıl- 3/41
r.-ı ġam 198/53
r.-ı günāh 163/2
r.-ı güşād 155/21
r.-ı ḥabīb 205/35
r.-ı ḥac 52/5, 74/2, 124/14, 124/26
r.-ı Ḥaḳ 66/45, 154/8, 227/17
r.-ı ḥaḳīḳat 217/28
r.-ı ḫalḳ 234/20
r.-ı ḫaṭar 44/15
r.-ı her ʿallāme 55/5
r.-ı ḫıred 197/5
r.-ı īmān 125/19
r.-ı kār 172/32
r.-ı maḫfī 242/23
r.-ı maḳṣūd-ı dīger 49/18
r.-ı mānīʿ-ı Perverdgār 162/19
r.-ı mekteb-ḫān 67/14
r.-ı meslek 11/4
r.-ı Mevlā 61/8
r.-ı mezheb 68/11
r.-ı Muṣṭafā 10/6
r.-ı mü’minlik 130/8
r.-ı nā-dāniste 212/9
r.-ı nāzik 82/34
r.-ı nevmīdī imes 241/22
r.-ı özge 106/38
r.-ı pāk 69/54
r.-ı pāy 53/9
r.-ı peyġam-ber 211/5
r.-ı rāst 65/12
r.-ı resm 119/12
r.-ı resm-i ḫalḳ 48/13
r.-ı ser-der-güm idi 198/7
r.-ı şerīʿat 121/4
r.-ı ṭarīḳ 104/21, 204/37
r.-ı teslīm 190/33
r.-ı tevekkül 227/17
r.-ı tevfīḳ 126/21
r.-ı ʿuḳbā 44/15, 44/42, 48/20, 173/3
r.-ı vefā 1/92
r.-ı yaḳīn 69/54, 80/34
r. irür 44/42, 239/5
r. tap- 23/57
r. tut- 199/52
r. u resm 141/42
r.+dın 238/1
r.+dur 63/26, 155/31
r.+ı 7/8, 11/66, 112/21, 118/2, 121/2, 123/4, 146/20, 217/14, 243/64
r.+ıda 23/8
r.+ıge 31/30, 148/15, 156/33
r.+ımız 11/69
r.+ımızda 126/36
r.+ımnı 119/31

r.+ın͡g 55/3, 89/54, 106/53, 164/3
r.+ın͡ga 195/3
r.+ın͡gdur 27/41, 59/29, 112/24
r.+ın͡gızge 36/14
r.+ın͡gnı 154/5
r.+ını 107/1, 231/1
r.+ke 35/11, 89/46
r.+keçe 97/38, 119/71
r.+lar 63/27
r.+nı 58/12, 81/37, 90/6, 141/73, 231/7
[=172]

rāḥat (A) rahat
r. 13/14, 44/6, 94/1
r. kör- 17/12
r. u miḥnet 126/5, 234/18
r. u miḥnet bol- 14/19
r.+ı 148/19, 227/3
r.+nı 44/4
[=10]

rāh-ber (F) rehber krş. **reh-ber**
r. 16/16, 24/1, 42/29, 74/15, 81/20, 81/48, 136/1, 137/4, 162/26, 186/66, 199/25, 216/10, 226/1, 226/4
r. bol- 131/35, 143/6
r.+i 46/5, 175/5, 176/1
[=19]

rāh-bīn (F) yol bilen, usulden anlayan
r. 58/14, 68/5, 69/56, 80/1, 81/77
r. bol- 73/14, 80/34, 82/28
r. it- 241/28
[=9]

rāh-dān (F) yol bilen
r. 205/13
[=1]

rāḥile (A) yük devesi; yük hayvanı
r. 45/19, 96/2
r.+dür 99/21
r.+ni 45/20, 240/23
[=5]

raḥīm (A) merhametli, esirgeyen, koruyan
r. 49/32, 205/27
[=2]

raḥm (A) acıma, esirgeme, koruma
r. 71/16
r. eyle- 49/32
r. it- 35/46, 48/75, 199/51
r.+ın 144/4
[=6]

Raḥmān (A) dünyada her canlıya merhamet eden Allah
r.+dın 129/9
r.+ġa 226/98
r.+ıge 25/14
r.+ımı 67/22
[=4]

Raḥmānī (A) Allah'a ait; Allah'dan gelen ve hayırlı olan
R. 57/29
R.+men 81/113
[=2]

raḥmanu'r-raḥīm (A) esirgeyen ve acıyan Allah
r. 81/112
[=1]

raḥmet (A) acıma, esirgeme; Hz. Muhammet; Kuran-ı Kerim
r. 2/10, 5/11, 8/55, 10/17, 35/41, 39/67, 43/14, 47/21, 77/22, 95/9, 114/21, 152/9, 163/22, 178/95, 181/8, 193/15, 193/17, 193/29, 193/89, 193/92, 193/92, 193/93, 193/94, 197/33, 206/9, 206/14, 213/12, 243/8
r.-i der-cūş 193/60
r.-i Ḥaḳ 51/6, 57/73, 57/88, 68/1, 190/25
r.-i nūr-ı tecellī-sāz 58/45
r.-i Perverdgār 190/26
r. it- 127/35
r. ḳıl- 106/16
r.+din 1/24, 18/31, 23/51, 60/30, 81/12, 81/16, 81/90, 189/4
r.+dürler 192/10
r.+ġa 192/18, 226/26
r.+i 124/55, 193/23, 202/2, 204/29, 205/18, 205/34, 238/8
r.+idin 20/1, 127/32, 239/1
r.+idür 18/6
r.+ige 202/3

r.+im 192/11, 193/26, 193/28
r.+imdin 1/25, 3/10
r.+in͡g 193/11
r.+in͡gni 43/14
r.+ini 108/7
r.+ke 23/56, 40/9, 56/4, 126/38, 141/54, 163/10, 190/49, 197/39
r.+ni 23/40, 29/11, 77/11, 125/21
[=81]

raḥmeten li'l-ʿālemīn (A) "bütün alemler için rahmet" olarak gönderilen Hz. Muhammet için Kuran'da kullanılan ifade
r. 1/21, 44/28, 146/23, 199/50, 214/20
r.+din 22/8
r.+ni 157/13
[=7]

raḥmetī (A) rahmete ait, rahmetle ilgili
r. 218/32
[=1]

raḥmetlig (A+T) rahmetli, rahmeti olan
r. 35/43, 162/56
[=2]

raḥmet-şinās (A+F) rahmet bilen
r. 1/25
[=1]

raḥmet-ṭaleb (A) rahmet isteyen
r. 1/54, 127/32
[=2]

raḥmetu'llāhi ʿaleyh (A) "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun!" anlamına geçmişler için kullanılan dua sözü
r. 61/1
[=1]

raḫne (F) yarık, gedik, yırtık; zarar, ziyan
r. 113/14, 141/10
r. bol- 199/8
r.+ge 50/36
[=4]

raḫne'ī (F) yarıklık, yarık
r. 190/7
[=1]

rāh-nümā (F) yol gösteren, kılavuz krş. **reh-nümā**
r.+nı 46/6
r.+sı 46/8
r.+sız 46/9
[=3]

rāh-nümūn (F) yol gösteren, kılavuz
r. 67/11
[=1]

raḫt (F) elbise, giysi, ev eşyası, yol levazımı
r. 88/17, 113/15, 170/2, 200/8, 218/2, 218/11
r.-ı cins-i pāk 131/16
r.-ı ʿinān 155/9
r. u bār 243/38
r.+ı 166/8, 199/62
r.+ıdın 112/19
r.+ın 129/7
r.+ını 135/23, 218/8
r.+nı 166/7, 213/17, 218/18, 226/117
[=19]

rāh-ver (<f. rāh-ber) rehber, yol gösteren
r. 221/1
[=1]

raʿiyyet (A) bir hükümdarın idaresi altında bulunan halk, teba krş. **raʿyet**
r. 173/4
r.-i bī-çāre 172/36
[=2]

rām (F) itaat eden, boyun eğen
r. bol- 1/101, 186/63, 197/43
r.-ı ḫalḳ idi 199/6
r.-ı hevā bol- 59/25
[=5]

rān (F) bacak, kalça, oyluk
r.+ıge 145/15
[=1]

raʿnā (A) güzel, latif, hoş görünen
r. 87/4
[=1]

rānde (F) süren, kovan, uzaklaştıran
r. 8/69, 31/23, 49/17

r.-ı Ḥaḳ 1/72, 62/53
r.-ı İbrāhīm 23/44
r.-ı maḫfī 39/28, 57/81, 66/1, 66/6, 67/10, 71/3, 81/39
r.-ı Mūsā 23/45, 64/11
r.-ı nihān 1/67, 29/5, 111/2, 184/27
r.-ı nihānī 81/52
r.-ı sen 69/63
r.-ı şāh 207/25
r.-ı ʿulūm 241/46
r.-ı vaʿīd 232/2
r. it- 124/51
r. ḳıl- 242/41
r. u niyāz 73/11
r. u niyāz-ı yār 81/2
r.+dın 66/7
r.+dur 40/8
r.+ge 23/43
r.+ı 1/71
r.+ıdın 1/73, 61/6
r.+ıġa 69/95
r.+ıge 81/36
r.+ını 1/39, 9/9, 27/26, 57/39, 69/92, 73/71, 74/7, 81/35, 188/2
r.+lar 39/20, 57/47
r.+nı 219/5
[=71]

rāz-bīn (F) sır gören, sır görücü
r. 82/46
[=1]

rāz-dān (F) sır bilen
r. 20/31, 27/38, 69/34, 89/38, 184/65, 236/63, 241/36
r. bol- 81/8, 101/6
r.-ı her 143/5
r. irdi 69/26
r.+ım 201/6
[=12]

rāz-dār (F) sır tutan
r.-ı Aḥmed-i muḫtār ḳıl- 217/27
r.-ı kūçe-i iḫlāṣ ḳıl- 216/16
[=2]

rāzhā (F) sırlar
r.-yı āsmān 52/19
r.-yı kūh-ı Ṭūr 92/22
[=2]

rāzıḳ (A) rızık veren
r.+ı 29/4
[=1]

rāżī (A) rıza gösteren, boyun eğen, kabul eden
r. bol- 21/10, 126/25, 139/7, 230/6, 242/80
[=5]

recā (A) ümit, umma, yalvarma
r. 190/31
[=1]

red(d) (A) ret, geri döndürme, geri çevirme, tanımama, kabul etmeme
r. 240/39
r. bol- 42/22, 78/4, 99/30, 117/21, 132/12, 141/134, 186/8, 186/100, 226/7, 226/148, 227/36
r.-i bāb bol- 237/42
r.-i dergeh 124/69
r.-i meẓālim eyle- 226/122
r. irür 217/2
r. ḳıl- 140/17, 141/117, 163/12, 241/75
r. ü bāṭın 69/65
r. ü ḳabūl 39/23, 58/46, 67/38, 193/75
r.+i 106/80
[=26]

redī (< A. reddī) kabul etmeme, reddetme
r. 102/2
[=1]

refīḳ (A) arkadaş, yoldaş; ortak
r. 92/39, 104/21, 105/34, 110/27, 125/32, 172/7, 178/75, 204/37, 205/8, 205/22, 236/56
r. bol- 54/14, 117/19
r.-i bed 143/1
r.-i bed-zebān 159/1
r.-i pās-bān 23/21
r.+i 35/38, 178/15, 186/33
r.+im 242/71
r.+ler 227/36
r.+ni 26/12, 178/73

[=23]

reft (F) gitme, gidiş

r.-i gūsāle 98/11

r.-i kār 105/45

r. ü āmed ḳıl- 184/8

[=3]

reftār (F) gidiş, yürüyüş

r. 112/39

r.+ı 53/18

r.+ıdın 43/8

r.+ıñ͡g 48/50

r.+ıñ͡ga 67/26

r.+ıñ͡gnı 178/55

[=6]

reg (F) damar

r.+iñ͡g 103/5

[=1]

reh (F) yol krş. rāh

r. 1/87, 14/8, 46/2, 51/4, 99/29, 145/23, 178/16, 184/61, 184/62, 204/42

r.-i ʿacz 21/16

r.-i ʿacz ü nedāmet 181/7

r.-i ādāb 119/4

r.-i āsān imestür 33/6

r.-i bed 179/12

r.-i behbūd imes 193/69

r.-i bī-intihā 231/7

r.-i büt-ḫāne 17/4

r.-i dūr u dırāz 33/2

r.-i dünyā 15/22

r.-i ḫānde imes 88/28

r.-i ḫiẕmet 226/150

r.-i keh-dān 98/11

r.-i maḳṣūd 112/41

r.-i tecrīd 119/77

r.+dür 1/17

r.+iñ͡g 115/7

r.+ni 112/12

r.+sen 232/2

[=29]

reh-āverd (F) yolcunun getirdiği hediye

r. idi 185/29

r.+ini 99/15

[=2]

reh-āverde (F) yolcunun getirdiği hediye

r.+si 39/45

[=1]

reh-āverdī (F) hediye

r. 89/62

[=1]

reh-ber (F) rehber, yol gösterici krş. **rāh-ber**

r. 39/47, 41/3, 97/53, 139/6, 178/14, 178/16, 218/16

r.+em 178/57

r.+i 23/59, 119/102, 147/1, 226/42, 240/14

r.+i bol- 8/54

r.+i-sen 107/1

[=15]

reh-beste (F) yolu kapalı

r. 106/86

[=1]

reh-güzār (F) geçit, geçecek yol krş. **reh-güzer**

r.+ı ḳıl- 74/2

[=1]

reh-güzer (F) geçit, geçecek yol krş. **reh-güzār**

r. 1/50, 5/1, 8/48, 21/13, 54/16, 76/2, 106/19, 146/15, 204/17, 240/19

r. idi 71/3, 114/4

r. irdi 170/25

r.+din 8/24

r.+dür 13/15

r.+ġa 227/21

r.+i 46/1, 175/1, 204/12

r.+men 173/26

r.+ni 11/66

r.+sen 1/16, 159/7

[=23]

reh-nişīn (F) yol üzerinde oturan; yolcu

r. 8/58

[=1]

reh-nümā (F) yol gösteren, kılavuz krş. **rāh-nümā**

r. 10/1, 81/23, 112/51, 165/43, 165/43, 178/87, 215/13

r. bol- 35/42, 118/8, 145/21, 145/28, 172/20, 178/85
r. idi 186/57
r.-yı pīr 240/13
r.+ge 57/14
r.+large 202/7
r.+nı 8/60, 209/7
r.+sı 88/42
r.+sız 3/36, 168/1, 204/47
r.+sız ḳıl- 8/59
r.+yı 118/3
[=25]

reh-nümūn (F) yol gösteren, rehber krş. **rāh-nümūn**
r. 67/6, 92/32, 114/19, 137/12, 204/41, 226/59, 240/45, 242/72
r. bol- 82/7, 186/56, 241/72
r.-ı bī-gümān 68/7
r. ḳıl- 186/80
r.+dın 178/48
[=14]

reh-rev (F) yol giden, yolcu
r. 81/23
r.+ge 32/18, 106/32, 236/100
r.+ige 10/16
[=5]

reh-revān (F) yol gidenler, yolcular
r. 120/15, 140/26
r.+ge 226/93
r.+ı 65/39
r.+ıge 65/37
r.+lar 24/11, 53/25, 127/30
r.+large 166/23
[=9]

reh-zen (F) yol kesen
r. 131/20, 131/32, 243/16
r. bol- 31/11
r.-i ḫalḳ irdi 132/3
r.+din 176/3
r.+dü 14/4
r.+dür 154/4
r.+i 8/66, 39/50, 89/36, 240/29
r.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 131/14
r.+ler 169/2, 176/3
r.+lerge 14/5
[=16]

reh-zenlik (F+T) haydutluk, hırsızlık
r. 149/12
[=1]

rek'at (A) rekat, namaz rekatı
r.+ı 110/10
[=1]

reme (A) sürü, hayvan sürüsü
r. 126/11, 141/114, 148/12, 170/32, 174/6
[=5]

remīde (F) ürkmüş, korkmuş
r.+ni 175/6
[=1]

reml (F) fal
r.+iñ͡g 112/13
r.+ni 112/5
[=2]

remmālī (F) falcı
r. 112/1, 112/15
[=2]

remz (A) işaret, işaretle anlatma
r. 171/36, 202/9, 236/73
r.-i ḥikmethā-yı ḳudret 225/23
r.-i ʿışḳ 35/50
r.-i pīr 226/115
r.+ni 1/33
[=7]

renc (F) ağrı, sızı; zahmet, eziyet
r. 90/21, 129/5, 158/7, 226/137
r.-i derd-i ser bol- 28/7
r.-i girān-ı māh u sāl 110/34
r.-i rāh 230/3
r. ü miḥnet 1/60
[=8]

rencīde (F) incinmiş, kırılmış
r. bol- 168/2
[=1]

rencūr (F) sıkıntılı, incinmiş; rahatsız, hasta, dertli
r. 35/60, 37/3, 51/11, 97/61, 141/4, 193/84, 196/3, 207/57
r. bol- 25/7, 39/41, 88/29, 141/160
r. eyle- 162/40
r.-ı bī-sermāye 193/12
r.-ı dīger 225/27

r. idi 60/1
r. u bī-mār 30/14
r. u güm-reh 8/31
r.+dur 1/98, 11/1, 11/1, 199/51
r.+ge 8/16, 29/13, 237/61
r.+ı 43/7, 122/4
r.+ıdur 57/55
r.+ıge 58/55, 205/45
r.+ım 35/6
r.+nı 8/35, 23/16, 180/29
r.+sen 77/12
[=35]

rencūrlıḳ (F+T) hastalık, dertlilik
r.+da 200/13
[=1]

reng (F) renk; hile, oyun
r. 3/46, 15/41, 20/25, 30/18, 42/16, 51/1, 57/16, 69/111, 81/5, 88/7, 90/12, 117/6, 119/98, 135/10, 147/7, 165/9, 178/66, 184/29, 184/44, 191/11, 213/4, 215/2, 215/9
r. bir- 73/12
r. bol- 57/50
r.-i ʿadem 11/12
r.-i cüġrāt 15/13
r.-i çemen 18/14
r.-i ḫūb u zişt 11/24
r.-i ḫūn 198/30
r.-i ḫūn-ālūd 193/64
r.-i īmān 198/28
r.-i kāh 97/9
r.-i küdūret 208/4
r.-i maḳām-ı menzilī 113/11
r.-i nār 32/2
r.-i nūr 32/2, 113/35
r.-i pāk 215/11
r.-i rū bol- 35/35
r.-i ruḫsār 35/1
r.-i rūy 132/8
r.-i zer 106/27, 235/22
r.-i zerd 104/7
r.-i zerd bol- 225/34
r. irdi 215/17, 240/11
r. ḳıl- 31/15, 184/12
r. reng 137/1
r. ü būy 97/45, 213/6
r. ü rīv 141/33, 141/65, 151/19, 157/17, 178/84
r. ü rīv ḳıl- 243/31
r. ü rūy 178/51
r.+din 57/72, 213/3
r.+i 48/45, 57/45, 88/13, 178/51, 186/34, 198/42
r.+ige 90/10, 105/23
r.+iñg 44/20
r.+ini 231/8
r.+ni 18/15, 57/16, 57/46, 136/19
[=76]

reng-be-reng (F) renk renk
r. 20/33
r. bol- 62/18
[=2]

rengīn (F) renkli, parlak renkli; güzel, latif, hoş
r. 28/2, 48/50, 237/29, 237/57
[=4]

re'ʾs (A) baş, kafa
r. 92/6
[=1]

resen (F) ip, urgan, halat
r. 185/13, 197/14, 197/15
[=3]

resīde (F) erişmiş, yetişmiş, olgunlaşmış
r. 219/3
r.+ñg 110/21
[=2]

resm (A) usul, âdet, davranış, üslup, tarz
r. 48/13, 58/6, 81/65, 141/55
r.+i 117/7, 117/18, 141/42, 175/4
r.+idin 119/12
r.+iñgdür 2/2
r.+ini 10/5, 118/22
[=12]

reste (F) kurtulmuş
r.+dür 178/106
[=1]

rest-gārī (F) kurtulma, kurtuluş
r. 54/27
[=1]

resūl (A) elçi, peygamber
r. 1/75, 24/17, 45/22, 55/8, 60/15, 102/7, 105/8, 131/36, 165/12, 165/40, 193/75, 203/5, 212/17, 220/6
r.-ı ʿālem irdiler 37/12
r.+dın 45/29, 162/7, 220/32
r.+ge 13/8, 81/106, 165/15, 220/31
r.+nı 10/6, 29/9, 116/7, 143/2, 205/45, 208/3, 208/4, 209/4
[=30]

resūlu'llāh (A) Hz. Muhammet
r. 146/25
[=1]

reşk (F) kıskanma, haset günü; kıskanılmış
r. 3/12, 112/34
r. ü ferd 3/26
[=3]

revā (F) yakışır, uygun, yerinde
r. 3/45, 9/3, 48/34, 76/11, 103/12, 179/11, 180/26, 197/7, 226/83, 230/8, 237/22
r. kör- 97/69
[=12]

revāc (A) sürüm, geçerlilik; kıymet, değer
r. 1/24, 163/12, 186/30, 236/88
r.-ı kār 13/16
r.+ıñg 24/3
[=6]

revān (F) yürüyen, giden, akan; ruh, can
r. 31/19, 88/14, 91/3, 170/6
r. bol- 67/14, 74/10
r.-ı rāh 242/43
r.+ım 85/10
r.+ıñg 81/76
[=9]

revāne (F) giden, yürüyen
r. 85/8
[=1]

revende (F) giden, gidici; çok yürüyen
r. 30/34
[=1]

revgān (F) yağ; parlak deri; üstü yağ kayan parlak şey; cila
r. 186/37, 226/97
r. bol- 111/10
r.-ı esfīd 204/26
r.-ı īmān 178/111
r. ḳıl- 162/33
r.+dular 178/110
r.+ıñg 12/26
[=8]

reviş (F) gidiş, yürüyüş
r. 171/34
r.+ke 31/26
r.+lerdin 119/74
[=3]

revnaḳ (A) parlaklık, güzellik, tazelik
r. 91/32
r.-ı dīdār-ı īmān 96/3
r.-ı dīdār irür 25/11
r.-ı dīn 91/38
r.-ı dīn ü īmān 141/162, 203/2
r.-ı düşmen 153/4
r.-ı īmān 204/38, 211/6
r.+dur 114/18
r.+ı 208/1, 209/1
r.+ıdur 6/5, 152/9, 203/4
r.+ını 13/8, 187/7
[=17]

revzene (A) pencere
r.+siz 73/57
[=1]

re'y (A) görme, görüş, fikir
r.-i ḳavm 11/44
r.+ige 145/31
[=2]

reyb (A) şüphe
r. ü şek 15/34, 20/1, 156/70
r.+idin 119/103
[=4]

rezīn (A) vakarlı, temkinli, ağırbaşlı
r.+ge 104/23
[=1]

rı (A) Arap alfabesinin onuncu harfi
r. 62/30
[=1]

rıḍvān (A) razılık, hoşnutluk, kabul, beğeni; cennet; cennetin kapıcısı olan melek
r. 2/13, 42/21, 88/33
r. irür 73/36
r.+dın 4/10, 42/19, 106/21
r.+ı 6/16
r.+ıdın 22/9
[=9]
rıḍvānī (A) cennete ait, cennetle ilgili
r. 6/11
[=1]
rıḥlet (A) göç, göçme; ölüm
r. 12/1, 12/2, 13/1, 13/1, 13/6, 88/48, 105/46, 148/25, 186/72, 193/69, 200/9, 201/5
r.+de 27/64, 31/33, 112/23, 126/39
r.+dür 24/19
r.+i 41/7, 134/8
r.+ni 240/9
[=20]
rıżā (A) hoşnutluk, memnunluk; razı olma
r. 242/63
r. bol- 57/88, 57/89, 146/5, 242/79
r.+men 237/85
r.+nı 209/6
[=7]
rıżā-cū (A+F) razı etmeyi gaye edinen, Allah'ın rızasını arayan
r. 230/4, 231/4
r. ḳıl- 24/19
[=3]
rıżā-ṭaleb (A) rıza isteyen, razı etmeye talipli
r. 6/11
[=1]
rızḳ (A) azık, yiyecek içecek şey; Allah'ın herkese bahşettiği nimet
r.+men 176/5
[=1]
rīb (A) kuşku, şüphe
r. ü şek 234/46
[=1]
ribāṭ (A) bağ, ip; sağlam yapı; konak, han; tekke
r. 236/1
r.-ı köhne 3/59, 33/1, 66/26
[=4]
ricāl (A) erkekler
r. 213/7
[=1]
ridā (A) belden yukarı örtülen örtü; hırka; dervişlerin omuzlarına attıkları post
r. 80/9
r. sal- 80/7
[=2]
rīg (F) toz; kum
r.+ni 39/18
[=1]
rīḫte (F) dökülmüş, akıtılmış
r. 186/28
[=1]
riḫvān (F) rehavetliler, gevşekler
r.+dın 129/5
[=1]
rikāb (A) üzengi
r. 184/36
r.+ıdur 53/11
r.+ıga 35/28
[=3]
rīm (F) irin
r. 198/27
[=1]
rind (F) kalender, dünya işlerini hoş gören kimse, aldırışsız
r.+lerni 192/8
[=1]
risālet (A) peygamberlik
r. 178/96
[=1]
rīsmān (F) ip, halat
r. 20/17
r.-ı ḫalḳ 185/14
[=2]
rīş (F) yara; yaralı; kıl, tüy, sakal
r. 12/20, 17/4, 133/12, 141/29, 179/43, 184/17
r. bol- 127/25

r. it- 119/32
r. rīş 63/4
r.-i bed-āmās 160/1
r.-i ḫām ḳıl- 12/12
r.-i pīş iken 12/20
r.+leri͡ngni 179/20
r.+ni 133/13
[=14]
rīşe (F) saçak, püskül
r.-i ʿādet 124/68
r.-i iḫlāṣ tut- 24/9
r.-i naḫvet 47/5
r.-i ʿömr 81/94
r.+dür 211/24
r.+ge 227/54
r.+ler 45/15, 140/23, 197/32
r.+si 144/3
r.+sin 160/3
[=11]
rīş-ḫand (F) bıyık altından gülme, alay
r. 237/7
r. bol- 190/19
r.-ı ġarb u şarḳ 3/30
[=3]
rişte (F) iplik, tire; ilgi, bağ
r.-i ʿārif 197/35
r.-i cān 207/2
r.-i ḫodī 205/4
r.-i ṭāʿat 243/28
r.+i 119/61
r.+sige 198/36
r.+sin 178/23
r.+siz 178/60
[=8]
rīv (F) hile, düzen
r. 15/27, 141/65, 151/19, 157/17, 178/84, 191/11, 243/31
r.+ge 3/46
r.+ler 141/33
[=9]
rīvgerī (F) hileci gibi
r. 236/50
[=1]
riyā (A) özü, sözü bir olmama; ikiyüzlülük
r. 39/74, 45/24, 45/28, 54/27
r. tap- 50/65
r.+dın 191/18
[=6]
riyā'ī (A) riyalı, riyaya ait, riya ile ilgili
r.+din 227/31
[=1]
riyālig (A+T) riyalı, riyası olan
r. 191/18
[=1]
riyālik (A+T) riyalık, ikiyüzlülük
r.+dür 25/6
r.+lerni 45/24
[=2]
riyāżāt (A) riyazetler, nefsi kırmalar, dünya lezzetlerinden kaçmalar
r. 62/30, 126/4, 126/16
[=3]
riyāżet (A) nefsi kırma, dünya lezzetlerinden kaçma
r. çik- 124/28
r.+din 178/15
[=2]
rīze (F) küçük, ufak, kırıntı
z. rīze ḳıl- 157/53
r.-i nān 172/3
[=2]
rīziş (F) dökülüş, akış
r.-i āb-ı dīde 198/38
r.-i çeşm-i pür-āb 240/2
r.-i raḥmet irür 213/12
[=3]
rū (F) yüz, çehre krş. **rūy**
r. 35/35, 132/7, 141/66, 215/6
r. bir 22/13, 35/63, 47/9, 82/19, 112/41, 116/4, 126/6, 126/33, 141/152, 157/6, 193/47, 199/46, 211/23, 212/23
r. bol- 62/51
r. irür 226/63
r.-yı āyīne 32/27
r.-yı baḥr 117/8
r.-yı deryā 88/12
r.-yı düşāne 237/49
r.-yı geşte 193/9

r.+kedür 38/14
r.+lar 3/59, 39/24
r.+ları 22/15, 178/39
r.+men 37/1
r.+miz 60/29
r.+nı 3/50, 47/4, 88/25, 233/16, 243/27
r.+um'em (<rūḥum hem) 119/60
r.+un͡g 58/26, 58/44, 115/1
r.+un͡ga 186/73
r.+un͡gdur 71/19
[=104]

rūḥānī (A) ruha ait, ruhla ilgili; gözle görülemeyen, cismi olmayan
r. 37/1, 89/12, 122/1, 233/15
r.+din 81/69, 166/29
r.+dür 81/67
r.+ler 33/17
r.+lerdür 226/31
r.+lerge 170/43
r.+lerni 53/13
r.+men 92/43
r.+ni 162/57
[=13]

rūḥāniyān (A) ruhanîler
r. 124/36
[=1]

rūḥhā (A+F) ruhlar
r.-yı enbiyā vü evliyā 3/55
[=1]

rūḥ-remīde (A+F) ruhu ürkmüş, ruhu korkmuş
r. 1/51
[=1]

ruḫsār (F) yanak, yüz,çehre
r. 132/7
r.+ı 35/1, 132/3
[=3]

ruḫsat (A) izin, müsade
r. 48/44, 58/3, 180/23
r. bir- 27/48
r.+dur 199/14
r.+ı 110/10, 173/12
r.+ın͡g 44/24
[=8]

Rūm (y.a) Anadolu
R. 12/1, 76/1, 141/77, 185/1, 186/83, 198/49, 226/141, 241/46, 241/48, 241/52
R. u Ḥabeş 203/8
R. u Şām 132/1, 227/14
R.+da 27/54, 141/132, 185/19, 235/1
R.+dın 35/29, 141/128, 141/138, 197/14
R.+ġa 241/19
R.+ge 48/24, 106/15, 241/11, 241/42
R.+nı 157/34, 241/24, 241/51
[=29]

rumūz (A) remizler, işaretler, manası gizli olan şeyler
r. 1/79, 5/6, 8/19, 18/33, 20/24, 27/9, 193/66, 225/49, 226/79
r.-ı cān 6/18
r.-ı cān irür 97/71
r.-ı çār-erkān 202/8
r.-ı Mevlevī 103/28
r.-ı pīr 215/5
r.-ı vaḳt 32/8
r.+dın 11/43, 27/42, 97/43, 105/14, 145/16, 206/10
r.+ge 17/10, 31/8, 31/9, 39/53, 118/26
r.+īdür (ī: Farsça birlik ya'sı) 23/46, 38/17, 44/45, 96/11, 119/26
r.+lar 39/38, 39/48, 53/19, 114/19, 135/12, 159/5, 227/52
r.+large 162/52, 165/15
r.+larnı 31/25, 80/21
r.+nı 7/11, 9/9, 24/11, 38/6, 44/3, 47/25, 97/21, 157/19, 178/63, 191/7, 218/21
[=53]

rū-sefīd (F) yüzü ak, alnı pak, şerefli
r. 141/52
[=1]

rū-siyā (<F.rū-siyāh) kara yüzlü, yüzü kara, ayıbı olan krş. **rū-siyāh**
r. 13/12, 48/51, 65/15, 69/14, 73/39, 78/10, 106/38, 174/6

r. irdi 49/17
[=9]
rū-siyāh (F) kara yüzlü, yüzü kara, ayıbı olan krş. **rū-siyā**
r. 31/7, 31/17, 58/67, 80/18, 106/12, 141/28, 141/142, 185/30, 197/21, 197/39
r. bol- 106/12
r.+large 202/1
[=12]
rūşen (F) aydın, parlak; belli, meydanda
r. 30/18, 33/12, 44/23, 65/3, 186/88, 193/16
r. bol- 35/13, 40/14, 106/55, 117/24, 119/59, 164/7
r. eyle- 11/52
r. imes 62/32
r. ḳıl- 112/12, 225/9, 237/70
r.+em 242/26
r.+i 186/38, 226/61
r.+in͡g 73/61
[=21]
rūşenger (F) parlaklık veren, cilacı
r.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 184/10
[=1]
rūy (F) yüz, çehre krş. **rū**
r. 24/16, 39/65, 155/1, 193/29, 198/17
r. ber- 231/5
r. bir- 57/30
r. ḳıl- 8/5, 117/6, 126/29
r.+ı 132/8, 139/2, 178/51, 178/109, 179/25, 224/14
r.+ıdın 141/78
r.+ıge 30/30
r.+ını 48/40, 163/17, 215/37
r.+nı 39/11, 141/71, 215/14
[=24]
rūy-māl (F) yüz süren, yüz sürücü
r.+nı 198/24
[=1]
rūz (F) gün; gündüz
r. 12/9, 77/17, 88/22, 110/15, 114/6, 117/15, 141/64, 141/94, 156/19, 227/5, 227/46, 227/47
r. eyle- 191/14
r.-ı ʿāşıḳ 61/4
r.-ı bih 147/5
r.-ı dāverī 106/91
r.-ı dīger 126/2, 199/26
r.-ı ḫ̬oş 44/27
r.-ı ʿıyd 73/1, 220/12, 226/120
r.-ı īmān 117/17
r.-ı kār-ı ḫalḳ 243/23
r.-ı mātem 162/60
r.-ı merg 112/53
r.-ı rūşen 60/33
r.-ı rüst-e-ḫ̬īz 127/37
r.-ı saḫ̬t 12/15, 54/15, 59/24, 61/2, 61/3
r.-ı sermā 207/2
r.-ı şādī 186/36
r.-ı tābistān 125/5
r.-ı tābistān idi 77/3, 155/8
r.-ı zemistānī idi 118/5
r. it- 118/13
r. u şeb 3/2, 11/31, 66/48, 117/16, 127/32, 133/4, 205/5
r.+dur 61/4
r.+ge 11/3
r.+ı 17/7, 33/1, 110/15, 112/12, 134/8, 207/6
r.+ıdın 227/5
r.+ını 227/12
r.+men 171/33
r.+nı 88/22
r.+um 223/5
[=61]
rūzāne (F) gündelik
r. 237/76
[=1]
rūze (F) oruç
r. 44/20, 53/17, 81/21, 91/3, 99/24
r.+din 110/13, 110/14
r.+n͡g 119/7
r.+ni 201/3
r.+si 41/17

[=9]
rūzgār (F) zaman, devir; dünya; yel
r. 12/19, 88/38, 88/39, 113/38, 141/98, 157/38, 165/20, 220/9, 234/50, 243/22
r.-ı vaṣl 11/62, 64/18
r.+ı 2/17
r.+ıge 88/24
r.+ıñ 8/24
[=15]
rūz-ı cezā (F+A) ceza günü; Kıyamet günü
r. 226/130, 226/138
r.+ge 69/57, 69/58
[=4]
rūz-ı elest (F+A) Allah'ın ruhları yaratıp bir araya topladığı gün
r. 3/47, 112/43
[=2]
rūz-ı evvel (F+A) ilk gün, ilk zamanlar
r. 57/75, 61/3, 118/1
r.+din 58/62, 62/50, 78/11
[=6]
rūz-ı ezel (F+A) başlangıcı olmayan zaman
r. 58/62
[=1]
rūz-ı ḫaşr (F+A) haşir günü; Kıyamet günü
r. 215/29
[=1]
rūz-ı ḳıyāmet (F+A) Kıyamet günü
r. 115/8
[=1]
rūz-ı maḫşer (F+A) mahşer günü, Kıyamet günü
r. 29/7, 42/43, 43/16, 103/23, 131/27, 141/52, 146/22, 215/28, 215/30, 221/11, 226/125
r.+de 56/6, 152/5, 176/4, 226/132, 241/34
r.+din 178/96
r.+ge 44/11, 76/21, 83/10, 152/9
[=21]
rūz-ı mīs̱āḳ (F+A) Kıyamet günü
r. 61/3, 206/21
[=2]
rūzī (F) gün, gündüz, gündüzle ilgili, bir gün; rızık, nasip, kısmet
r. 4/5, 28/13, 43/5, 171/1, 191/6, 227/7, 240/8
r.-i bī-berg idi 184/3
r. irdi 147/1
[=9]
rücūʿ (A) dönme, geri dönme; cayma, sözünden cayma
r. 13/3
r. ḳıl- 6/4, 117/9, 119/53
[=4]
rüfū (F) dikişi bellisiz yama; örgü
r.+nı 119/63
[=1]
rükūʿ (A) öne doğru eğilme; namazda dizlere tutunarak eğilme
r. 110/8
r.+da 48/4
r.+ı 8/3
[=3]
rüstāyī (F) köylü, köye ait, köyle ilgili
r. 23/1, 23/6, 28/1, 28/8
[=4]
rüst-e-ḫīz (F) Kıyamet, mahşer
r. 127/37
[=1]
rüsul (A) peygamberler
r. 11/57
[=1]
rüsūm (A) usul, merasim
r. 207/32
[=1]
rüsvā (F) rezil, itibarsız, haysiyetsiz
r. 58/64, 98/3, 222/9
r. bol- 59/8, 227/7
r. iken 119/29
r. ḳıl- 14/5, 110/36, 134/16
r.-yı ʿālem 237/75
r.-yı cihān-ı kende 197/18
r.-yı maḫşer 223/5
[=12]

rüsvā-ḫāne (F) rezillik evi, itibarsız yer
r.+dür 141/50
[=1]
rüsvālıġ (F+T) rüsvalık krş. **rüsvālik**
r. 129/8
[=1]
rüsvālik (F+T) rüsvalık krş. **rüsvālıġ**
r. 8/9, 17/2, 38/20, 230/2, 235/6
r.+de 151/14
r.+dedür 207/6
[=7]
rüşve-ḫor (A+F) rüşvet yiyen, rüşvet yiyici
r. 237/11
[=1]
rütbe (A) sıra, derece, basamak
r.-i ʿanḳā 58/70
[=1]

-S-

saʿādet (A) saadet, mutluluk
s. 206/7, 206/14
s.+din 199/76
s.+iŋ͡ge 115/6
s.+ni 142/5
[=5]
saʿādetlik (A+T) saadetlik, mutluluk
s. 39/37
[=1]
saʿādetmend (A+F) mutlu, mesut
s. 73/60
[=1]
sāʿat (A) saat, zaman, vakit
s. 20/17, 89/26, 102/7, 126/37, 128/1, 146/16, 189/2, 191/6, 198/16
s.+i 241/81
s.+iŋ͡g 126/17
[=11]
sāʿatī (A) bir saat, bir vakit; bir vakitte; her hangi bir saat
s. 12/29, 15/11, 16/14, 20/43, 40/14, 56/11, 127/28, 136/7, 167/1, 168/8, 178/79, 199/47, 199/66, 204/12, 215/37, 223/2
s.+de 170/37, 199/27
[=18]
ṣaʿb (A) kuvvetli, zorlu
ṣ. 186/3
[=1]
ṣabā (A) gün doğusundan esen hafif rüzgar
ṣ. 35/5, 115/8
[=2]
ṣabā (<A. ṣabāḥ) sabah
ṣ. ol- 33/4
[=1]
ṣābir (A) sabreden, dayanan, sabırlı
ṣ. 190/31
ṣ. bol- 231/8
ṣ.+em 242/31
ṣ.+ler 230/7
[=4]
ṣābirī (A) sabırlı
ṣ. 131/1, 236/58
[=2]
s̱ābit (A) sabit, kararlı, yerinde duran
s̱. 212/15, 227/37
s̱.-i naẓar 241/87
s̱.+lerni 214/21
[=4]
s̱ābit-ḳadem (A) değişmez, devamlı, ayağına sağlam
s̱. 18/12, 27/49, 41/10, 49/7, 113/37, 130/3, 131/31, 150/23, 172/5, 180/6, 186/2, 226/121, 236/44, 237/66, 240/27
s̱. kit- 31/26
s̱.+ler 53/13
s̱.+sen 13/7, 195/6
[=19]
ṣabr (A) sabır, dayanma, katlanma
tas. nefsine hakim olma, kendini tutma
ṣ. 179/44, 242/44
ṣ. eyle- 65/35
ṣ.-ı Eyyūbī 137/8
ṣ. ḳıl- 82/5
ṣ. u sükūn 127/38, 241/89

ṣ.+ın͡gnı 62/34
ṣ.+nı 112/10
[=9]
ṣābūn (A) sabun
ṣ. 77/23, 93/4
ṣ.+ı 69/9, 225/47
ṣ.+nı 197/38
[=5]
ṣabūr (A) çok sabırlı
ṣ.+ı 30/29
[=1]
saç saç
s. 69/8, 227/8
s. u burūt 68/4
s.+ıdın 35/18
s.+ım 193/12
s.+ımnı 35/28
[=6]
saç- saçmak, dağıtmak
s.-a-men 8/13
s.-alük 39/30
s.-ar 69/37, 89/17
s.-ar irdi 200/2
s.-ıp 2/10, 29/11
s.-key 23/55
s.-kin 202/8
s.-madı 199/21
s.-maġın͡g 166/28
s.-magin 243/25
s.-mayın 60/37
s.-tı 45/20, 69/24
[=15]
saçıl- saçılmak
s.-dı 51/16
[=1]
ṣad (A) Arap alfabesinin on dördüncü harfi
ṣ. 62/34
[=1]
ṣad (F) yüz (sayı)
ṣ. 17/18, 23/33, 30/23, 31/12, 33/16, 41/8, 41/23, 49/4, 49/26, 50/20, 50/35, 52/9, 52/32, 88/31, 90/8, 90/35, 93/4, 93/9, 93/10, 96/7, 97/6, 97/74, 99/12, 99/25, 102/4, 105/10, 105/11, 105/32, 106/10, 106/29, 106/29, 106/42, 106/60, 106/64, 106/64, 113/2, 113/17, 114/12, 119/91, 120/22, 126/22, 126/39, 127/33, 135/10, 135/19, 140/25, 141/26, 145/20, 145/25, 148/26, 150/21, 156/6, 156/46, 157/32, 162/4, 162/10, 162/15, 164/21, 166/2, 174/6, 178/10, 178/83, 186/21, 186/82, 186/86, 191/11, 193/15, 193/47, 194/4, 197/39, 198/9, 198/28, 198/54, 204/14, 205/34, 205/41, 211/24, 214/7, 214/10, 216/8, 226/45, 226/69, 233/7, 239/4, 241/9, 242/34, 243/60
ṣ.+ge 89/54
[=88]
saʿd (A) kutluluk; uğur, kutlu, uğurlu
s. 134/13
[=1]
ṣadā (A) ses
ṣ. 1/4, 1/5, 57/14, 57/33, 58/73, 62/3
ṣ. eyle- 57/51
ṣ.+dur 57/86
ṣ.+sı 57/27
[=9]
ṣad-berg (F) yüz yapraklı, yüz katmerli
ṣ.+ni 25/11
[=1]
ṣad-çemen (F) çok yeşil, yemyeşil; çok parlak
ṣ. 35/1
[=1]
ṣaddaḳnā (A) “biz tasdik ederiz” anlamında söz
ṣ. 50/13
[=1]
sāde (A) sade, basit, yalın
s.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 8/23, 23/24
s.+men 8/29
s.+ni 205/36
[=4]
ṣadef (A) sedef, inci kabuğu
ṣ. 65/28, 65/34, 128/9
ṣ.+dür 65/35

[=4]
ṣadefkār (A+F) sedef işi yapan, sedefle süsleme yapan
ṣ.+ıñ͡ga 81/108
[=1]
ṣad-efsürde (F) çok donuk, çok duygusuz
ṣ.+ge 193/25
[=1]
ṣad-efsūs (F) çok yazık
ṣ. 41/4
ṣ. ḳıl- 89/67
[=2]
ṣad-heftād (F) yedi bin
ṣ. 207/9
[=1]
ṣad-hezār (F) yüz bin
ṣ. 34/12, 58/52, 69/60, 170/38, 171/15, 184/35
[=6]
ṣad-hezārān (F) yüz binlerce
ṣ. 1/37, 3/14, 8/31, 15/15, 24/20, 28/16, 28/21, 36/9, 39/61, 83/6, 112/20, 128/5, 141/140, 141/151, 149/29, 156/22, 157/46, 157/48, 193/25, 204/26, 205/38, 206/20, 242/67, 243/37
[=24]
ṣādıḳ (A) sadık, doğru, gerçek, içten bağlılığı olan
ṣ. 20/22, 31/23, 39/21, 45/4, 45/38, 57/20, 80/14, 99/8, 110/27, 119/81, 153/3, 156/1, 162/27, 162/51, 164/15, 191/27, 199/69, 203/8, 208/3, 220/28, 226/131, 227/47, 230/6, 237/56, 243/30
ṣ. bol- 11/48, 124/47, 197/42
ṣ. eyle- 80/33
ṣ. imes 52/13, 130/8
ṣ. it- 197/40
ṣ.+am 35/4, 35/14, 178/32
ṣ.+ı 29/4
ṣ.+ı-sen 116/2
ṣ.+lar 27/68, 204/40
ṣ.+nı 120/5
[=40]
ṣādıḳī (A) sadık, sadakatli
ṣ. 236/34
[=1]
ṣādıḳu'l-ḳalb (A) kalbi doğru, gönlü düzgün
ṣ. irdi 16/19
ṣ.+ler 201/5
[=2]
ṣad(a)ḳa (A) sadaka
ṣ.-i mūy 226/83
ṣ.+ñ͡g 226/124
[=2]
ṣad-ḳarn (F) yüz yıl
ṣ. 242/18
[=1]
ṣad-lek (F) on milyon
ṣ. 21/5, 31/24, 103/28, 172/26, 179/19, 220/2
[=6]
ṣad-lek ü heftād (F) on milyon yetmiş
ṣ. 199/18
[=1]
ṣad-pāre (F) yüz parça
ṣ.+ge 241/40
[=1]
ṣad-peşīmān (F) yüz pişman, çok pişman
ṣ. bol- 171/42
ṣ.+dın 155/33
[=2]
ṣad-sāle (F) yüz yıllık
ṣ. 63/4, 63/13
ṣ.+sen 63/6
[=3]
ṣad-şükür (F+A) yüz şükür
ṣ. 207/3
ṣ. eyle- 207/5
[=2]
ṣad-yek (F) yüzde bir
ṣ.+i 207/21, 237/83
[=2]
ṣad-zebān (F) yüz dil
ṣ. 1/85
ṣ.+ım 184/41

[=2]
ṣāf (A) temiz, halis, katkısız
ṣ. 14/17, 19/5, 27/15, 31/8, 117/24, 126/2, 141/3, 165/33, 180/20, 180/22, 193/33, 193/82, 197/8, 199/9, 217/9
ṣ. bol- 25/4, 58/20, 69/67, 212/26, 224/2
ṣ.-ı aḥmerī 141/26
ṣ.-ı nūr 31/21
ṣ. ḳıl- 17/3, 47/19, 55/4, 56/8, 112/54, 125/22, 240/31
ṣ.+em 242/33
ṣ.+ı 50/24
ṣ.+ın͡g 27/28
ṣ.+ın 210/6
ṣ.+men 35/40
[=34]
ṣaf (A) dizi, sıra
ṣ.-ı ehl 212/25
ṣ.-ı ervāḥ idük 3/20
ṣ. ṣaf 2/11, 103/17
ṣ. ṣaf irdi 91/13
ṣ.+da 215/38
[=6]
ṣafā (A) saflık, berraklık; gönül şenliği
ṣ. 23/51, 23/62, 119/100, 211/7, 241/49
ṣ.-yı bāṭın 73/44
[=6]
ṣāf-dil (A+F) kolay aldatılan, bön
ṣ. bolmaḳ 18/23
ṣ. irdi 111/24
[=2]
ṣafḥa (A) bir şeyin düz yüzü, sahife; safha
ṣ.+da 60/23
[=1]
ṣāfī (A) saf, temiz; saflık, temizlik, katışıksızlık
ṣ. 22/11, 26/9, 42/41, 48/21, 141/66, 171/14, 203/7, 205/44
ṣ.-i ṭaleb 45/45
ṣ.+dür 69/104
ṣ.+ge 50/1
[=11]
ṣafiyyu'llāh (A) Hz. Adem
ṣ. 181/3
[=1]
ṣāf-niyet (A) temiz niyetli
ṣ. 31/35
[=1]
ṣaf-ṭıynet (A) temiz yaratılışlı, temiz huylu
ṣ. bol- 58/20
[=1]
saġ- sağmak
s. 180/7
s.-ar 179/43
s.-ar irdi 180/1
[=3]
ṣaġīr (A) küçük, ufak
ṣ. 99/19
[=1]
saḫā (A) cömertlik, elaçıklığı
s. 91/37
[=1]
ṣaḥābe (A) Hz. Muhammet'i hayatında gören
ṣ.+din 157/11
[=1]
saḫāvet (A) cömertlik, elaçıklığı
s. 45/20
s. ḳıl- 44/19
s.+in͡gni 116/9
s.+ler 73/38
[=4]
ṣahbā (A) şarap
ṣ.+nı 37/17
[=1]
saḫī (A) cömert, eliaçık
s. 31/26, 49/15, 57/50, 237/82
[=4]
ṣāḥib (A) sahip; bir vasfı olan; koruyan; bir iş yapmış olan
ṣ. 92/29, 97/33, 152/4, 215/35
ṣ. bol- 3/60
ṣ.-i āhen ḳıl- 242/22
ṣ.-i derdī 65/42
ṣ.-i dīde idi 88/23

ṣ.-i duʿā 10/1
ṣ.-i encām-ı şerʿ 218/23
ṣ.-i esrār 39/4
ṣ.-i esrār idi 67/2, 83/1
ṣ.-i ferzend-i dil 113/10
ṣ.-i firdevs 186/37
ṣ.-i ġayret 30/33
ṣ.-i gūr-ı şikāf 113/5
ṣ.-i ḫaslet ḳıl- 241/75
ṣ.-i heftād 42/21
ṣ.-i iḫlāṣ 22/4, 116/3, 243/36
ṣ.-i iḫlāṣ bol- 131/7, 131/34
ṣ.-i iḫlāṣ ḳıl- 35/48
ṣ.-i iksīr 170/40
ṣ.-i iksīr bol- 220/26
ṣ.-i inṣāf 120/34, 241/50
ṣ.-i inṣāf ḳıl- 125/22
ṣ.-i ḳāl irdi 76/2
ṣ.-i kān bol- 57/50
ṣ.-i kār eyle- 42/32
ṣ.-i mānend-i hiz 211/21
ṣ.-i menzil ḳıl- 106/71
ṣ.-i mesken 118/4, 171/11
ṣ.-i miḥrāb idi 157/10
ṣ.-i mülk 32/20
ṣ.-i mülk ü tūġ u çevgān bol- 3/60
ṣ.-i nisbet 8/71
ṣ.-i nisbet idi 119/64
ṣ.-i nisbet iken 119/19
ṣ.-i şīr ol- 80/8
ṣ.-i Şīrāz bol- 236/59
ṣ.-i taḳvā 141/146
ṣ.-i temkīn imes 79/25
ṣ.-i virdī 91/44
ṣ.+em 178/113
ṣ.+idin 94/3
ṣ.+in 49/12
ṣ.+ini 141/124, 164/18, 179/18
ṣ.+lerġa 215/20
ṣ.+ni 13/2, 97/68
[=57]

ṣāḥib-aḥmer (A) ahmer sahibi
ṣ.+em 178/57
[=1]

ṣāḥib-ʿamel (A) amel sahibi, ameli olan
ṣ. 128/8, 161/3, 212/12
[=3]

ṣāḥib-ʿaṣā (A) asa sahibi, asası olan
ṣ. 66/35
[=1]

ṣāḥib-āşiyān (A+F) ev sahibi, evi yuvası olan
ṣ. 49/11
[=1]

ṣāḥib-cā (A+F) yer sahibi, yeri olan
ṣ. bol- 162/62
[=1]

ṣāḥib-cādde (A) gayret sahibi, gayretli
ṣ.+sen 186/61
[=1]

ṣāḥib-cāh (A+F) yer sahibi, yeri olan
ṣ. idük 3/20
ṣ. ḳıl- 141/137
ṣ. u bāġ 229/1
[=3]

ṣāḥib-cemāl (A) cemal sahibi, yüzü güzel olan
ṣ. 82/2
[=1]

ṣāḥib-cevher (A+F) cevher sahibi
ṣ.+i 204/9, 204/12
[=2]

ṣāḥib-cūd (A+F) cömertlik sahibi, cömert
ṣ.+dur 111/29
[=1]

ṣāḥib-cünūn (A+F) çılgın, çıldırmış
ṣ. 197/41
[=1]

ṣāḥib-cüst ü cūy (A+F) araştıran, soruşturan
ṣ. 48/10
[=1]

ṣāḥib-çerāġ (A+F) ışık sahibi, ışığı olan
ṣ. 92/21
[=1]

ṣāḥib-dāʿī (A) dua sahibi, duacı, dua eden
ṣ. 215/8
[=1]
ṣāḥib-demī (A+F) zamanın sahibi
ṣ. 236/41
[=1]
ṣāḥib-derd (A+F) dert sahibi, dertli
ṣ. 55/10, 111/29, 207/46
ṣ. ḳıl- 190/39
ṣ.+ge 44/34, 89/10
ṣ.+ni 219/4
ṣ.+sen 162/38
[=8]
ṣāḥib-devlet (A) devlet sahibi, mutlu
ṣ.+i 44/7, 88/24, 92/30
[=3]
ṣāḥib-dīde (A+F) göz sahibi, görüşü kuvvetli
ṣ. 23/49, 120/19, 131/11, 141/146
ṣ. idi 186/19
ṣ.+ge 38/17
[=6]
ṣāḥib-dil (A+F) gönül sahibi; gönlünde Allah sevgisi olan
ṣ. 114/5
ṣ.+din 139/6
ṣ.+ge 47/25, 148/2
ṣ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 39/62, 97/6, 207/46
ṣ.+ni 59/21
[=8]
ṣāḥib-dīn (A) din sahibi
ṣ.+dü 146/19
[=1]
ṣāḥib-diyānet (A) din sahibi, dindar
ṣ.+dür 141/132
[=1]
ṣāḥib-duʿā (A) dua sahibi, dua eden, duası makbul
ṣ. 20/27, 95/5, 119/43, 178/30, 178/33, 178/79, 199/20, 212/20, 215/18, 218/1, 218/5
ṣ.+nı 209/1
[=12]
ṣāḥib-ferāset (A) sezişi kuvvetli, anlayış sahibi
ṣ.+ler 172/11
[=1]
ṣāḥib-fütūḥ (A) zafer sahibi, muzaffer; gönlü ferah, gönlü açık
ṣ. 12/29, 20/32
[=2]
ṣāḥib-gīr ü dār (A+F) kavga döğüş sahibi
ṣ. 54/21
[=1]
ṣāḥib-güher (A+F) gevher sahibi
ṣ. 204/14
[=1]
ṣāḥib-ḫaber (A) haber sahibi, haberli, bilgili
ṣ. 31/31, 106/83, 225/3
ṣ. irür 141/138
[=4]
ṣāḥib-ḥāl (A) hal sahibi, hali iyi olan
ṣ.-i vaḳt 237/73
ṣ. idi 237/45
[=2]
ṣāḥib-ḫāne (A+F) ev sahibi, evi olan
ṣ. 37/5, 172/9
[=2]
ṣāḥib-ḫıred (A+F) akıl sahibi, akıllı
ṣ. 42/12, 42/15
[=2]
ṣāḥib-himmet (A) himmet sahibi, gayretli, çalışkan
ṣ.+i 79/1, 119/66, 170/1
[=3]
ṣāḥib-hüner (A+F) hüner sahibi, hünerli
ṣ. 27/23, 111/24
[=2]
ṣāḥib-ʿibādet (A) ibadet sahibi, ibadetli
ṣ. 88/15
[=1]
ṣāḥib-iḫtiyār (A) irade sahibi, iradeli
ṣ. 54/21

ṣ. ḳıl- 241/39
[=2]
ṣāḥib-iḥtiyāṭ (A) ihtiyat sahibi, ihtiyatlı, temkinli, tedbirli
ṣ. 54/19
[=1]
ṣāḥib-ʿillet (A) illet sahibi, hasta
ṣ.+i 42/26
[=1]
ṣāḥib-imām (A) imamı olan, imam sahibi
ṣ. idi 192/1
[=1]
ṣāḥib-īmān (A+F) iman sahibi, imanlı
ṣ. 156/42
[=1]
ṣāḥib-ḳadem (A) ayak sahibi
ṣ. 135/8
ṣ. ḳıl- 80/5
[=2]
ṣāḥib-kāmil (A) olgun kimse
ṣ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 236/61
[=1]
ṣāḥib-kār (A+F) iş sahibi
ṣ. bol- 236/54
ṣ. idi 54/6, 83/1
ṣ. iken 63/11
ṣ.+dur 65/39
[=5]
ṣāḥib-kemāl (A) olgunluk sahibi, olgun
ṣ. 15/36, 50/17, 145/5, 150/31, 192/2
ṣ. bol- 199/68
[=6]
ṣāḥib-kerem (A) kerem sahibi, cömert, iyiliksever
ṣ. 134/12
ṣ.+ni 136/15
[=2]
ṣāḥib-ḳırān (A) her zaman başarı ve üstünlük kazanan hükümdar
ṣ. 141/53, 173/15
ṣ.+ı 139/4
[=3]
ṣāḥib-kīmiyā (A) kimya sahibi
ṣ. 76/1, 164/14
[=2]
ṣāḥib-ḳuvvet (A) kuvvet sahibi, kuvvetli
ṣ.+i 44/7
[=1]
ṣāḥib-külāh (A+F) külah sahibi, külah giyen
ṣ. 207/61, 241/2
[=2]
ṣāḥib-maḳām (A) makam sahibi
ṣ. 39/21, 39/53, 220/28, 227/14
[=4]
ṣāḥib-manzarī (A) manzar sahibi, yüz sahibi, görünüş sahibi
ṣ. 242/60
[=1]
ṣāḥib-maʿrifet (A) marifet sahibi, marifetli, bilgili, becerikli
ṣ. 92/41
[=1]
ṣāḥib-mehek (A) mihenk sahibi, ölçülü
ṣ. 179/35
[=1]
ṣāḥib-müstemiʿ (A) iyi, ciddî dinleyici
ṣ. 204/4
[=1]
ṣāḥib-naḳş (A) nakış sahibi, süslü, nakışlı
ṣ. 141/133
[=1]
ṣāḥib-nām (A+F) nam sahibi, meşhur
ṣ. u neng 179/1
[=1]
ṣāḥib-naṣīḥat (A) nasihat sahibi, nasihat eden
ṣ.+dur 222/9
[=1]
ṣāḥib-naẓar (A) görüşü, düşüncesi, tecrübesi kuvvetli olan
ṣ. 31/2, 53/22, 72/2, 96/10, 113/24, 133/15, 140/23, 141/132,

148/8, 165/36, 169/5, 184/5, 198/1, 207/24, 225/22, 227/30, 236/29, 241/90, 242/4
ṣ.+nı 119/79
[=20]
ṣāḥib-nefes (A) nefes sahibi, insan, canlı; nefesi kuvvetli olan
ṣ. 31/29, 45/21, 88/16, 133/14, 141/161, 145/9, 166/17, 204/27, 207/23, 211/10, 215/6
[=11]
ṣāḥib-neseb (A) nesep sahibi, soylu
ṣ. 106/55
ṣ. ḳıl- 106/74
[=2]
ṣāḥib-nigīn (A+F) mühür sahibi, Hz. Muhammet
ṣ.+ni 157/13
[=1]
ṣāḥib-nisbet (A) nisbet sahibi
ṣ. 35/62
[=1]
ṣāḥib-niyet (A) niyet sahibi, niyetli
ṣ. 162/1, 243/33
[=2]
ṣāḥib-rāz (A+F) sır sahibi, sırlara vakıf olan
ṣ. bol- 236/59
[=1]
ṣāḥib-rumūz (A) rumuz sahibi, gizli manalara vakıf olan
ṣ. 39/12
[=1]
ṣāḥib-rüsūm (A) usül yöntem bilen, rüsum sahibi
ṣ. 149/1
[=1]
ṣāḥib-ṣafā (A) saflık sahibi, temizlik sahibi, gönlü temiz
ṣ. 84/2
[=1]
ṣāḥib-sebaḳ (A) ders sahibi
ṣ. 114/23, 210/8
[=2]
ṣāḥib-silsile (A) silsile sahibi, bir silsilenin içinde olan
ṣ. 148/14
[=1]
ṣāḥib-süḫan (A+F) söz sahibi, güzel söz söyleyen
ṣ. 73/15, 234/5
[=2]
ṣāḥib-şerāfet (A) şeref sahibi, şerefli
ṣ.+ke 121/5
[=1]
ṣāḥib-şeref (A) şeref sahibi, şerefli
ṣ. 193/57
[=1]
ṣāḥib-şevket (A) şevket sahibi, şevketli, büyük, heybetli
ṣ. 119/93
[=1]
ṣāḥib-taḳrīrī (A) takrir sahibi güzel anlatımlı
ṣ. 204/1
[=1]
ṣāḥib-ṭaleb (A) istek sahibi, istekli
ṣ. 172/13
[=1]
ṣāḥib-temīz (A) temizlik sahibi, temiz kişi
ṣ. 32/1, 41/1, 106/82, 125/7
ṣ. irdi 157/25
[=5]
ṣāḥib-ṭıynetī (A) tıynet sahibi, güzel yaratılışlı
ṣ. 236/60
[=1]
ṣāḥibü'l-işbāt (A) isbat sahibi
ṣ.+nı 71/2
[=1]
ṣāḥib-vaʿīd (A) vaid sahibi, korkutan, korkutucu
ṣ. 204/43
[=1]
ṣāḥib-vesvese (A) vesveseli, kuruntulu
ṣ. 205/9
[=1]

ṣāḥib-vüṣūl (A) ulaşan, kavuşan, yetişen
ṣ. 20/3, 39/23, 215/20
[=3]
ṣāḥib-yaḳīn (A) yakınlık sahibi, yakın olan
ṣ. 236/32
[=1]
ṣāḥib-yaraġ (A+T) silah sahibi, asker
ṣ. 229/1
[=1]
ṣāḥib-żamīr (A) gönül sahibi, vicdan sahibi, vicdanlı
ṣ. 141/144, 171/44, 204/15, 207/44, 226/31
[=5]
ṣāḥib-zer (A+F) altın sahibi, altını olan, zengin
ṣ. 180/5
ṣ. bol- 162/11
[=2]
saḫla- saklamak, korumak, muhafaza etmek, gizlemek, gözetlemek
krş. **saḳla-**
s.! 129/4, 129/4, 185/22, 225/40, 240/41
s.-gin 125/27, 227/61, 227/61
s.-maġ 186/17
s.-p irdi 131/3
s.-san͡g 171/27
s.-y 94/4
[=12]
ṣaḥrā (A) sahra, kır, ova, çöl
s. 1/70, 173/28
s. vü kūh 218/38
s.+da 23/9, 102/3
s.+dın 23/7
s.+ga 219/2, 219/4
s.+geçe 32/13
s.+sıdur 194/9
[=10]
ṣaḥrāyī (F) çöle ait, çölle ilgili, çölde yaşayan
s. 214/1, 214/10
s. bol- 237/48
[=3]
saḫt (F) katı, sert, çetin; kuvvetli, güçlü, sağlam; güç, zor
s. 12/15, 54/15, 59/24, 61/3, 82/27, 106/14, 113/29, 119/3, 119/11, 119/34, 120/4, 120/21, 136/17, 164/13, 178/69, 179/23, 180/21, 186/3, 204/18, 218/2, 225/6, 236/22
s. irür 175/1
s. it- 119/55, 119/64, 234/7
s. saḫt 114/16
s.+dur 61/2, 81/27
s.+nı 112/49
[=30]
saḫt-dil (F) katı gönüllü, gönlü sert olan
s. idi 190/1
[=1]
saḫt-gīr (F) bir şeyi sıkıca tutan
s. 141/115
[=1]
saḫun (F) söz, lakırdı
s. 137/12, 178/31
[=2]
saʿīd (A) mutlu, uğurlu; ahiretini hazırlamış
s. 78/11, 125/34
[=2]
sā’il (A) soru soran
s.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 27/3
[=1]
saʿīr (A) alevli, ateş; cehennem
s. 127/24, 134/20, 141/170, 157/44, 193/73, 215/4
[=6]
saḳ(ḳ)al sakal
s. 6/10, 33/10, 194/8
s.+ın͡g 69/8, 179/24
s.+ın͡ga 179/21
[=6]
saḳar (A) cehennem
s. 31/28, 33/3, 39/33, 44/15, 54/30, 93/12, 110/41, 127/43, 128/4, 135/22, 143/3, 150/15, 180/4, 193/76, 199/32, 224/6, 226/110, 226/140
s. bol- 118/17, 190/37, 225/47
s.+dın 141/142, 180/11, 188/1

s.+dındur 190/11
s.+ge 171/21
s.+ı 46/8
s.+nı 3/40, 141/105
[=29]

saḳat (A) bir şeyin düşük ve işe yaramaz kısmı; fena ve faydasız şey; yanlış, bozuk; bir tarafı hasta veya eksik olan
s. 3/36, 120/7, 120/16, 125/19, 141/41, 162/46, 165/31, 178/97
s.+nı 125/19
[=9]

saḳf (A) tavan, çatı, dam
s.-ı kāşi̇n 165/21
s.-ı mescid 104/13
s. u di̇vār 105/3
[=3]

sāḳıṭ (A) düşen, düşmüş, düşücü
s.-ı maʿnā imes 69/20
[=1]

sākin (A) hareketsiz olan, oynamayan; uslu kendi halinde olan, yavaş
s.+em 236/3
[=1]

sāḳiyā (A) ey sakî
s. 64/24
[=1]

saḳla- saklamak, korumak, gizlemek, gözetlemek krş. **saḫla-**
s.! 54/13, 125/13, 224/2
s.-dı 79/18
s.-gin 69/69
s.-maḳ 33/12
s.-may-men 226/34
s.-sa 99/31
[=8]

sāl (F) yıl, sene
s. 30/17, 110/34, 114/8, 124/3, 136/23
s.+ı 106/92
s.+ım 8/9
s.+ıñg 110/3
s.+nı 49/33
[=9]

sal- salmak, göndermek, bırakmak
s.! 15/5, 82/3, 90/42, 145/5, 145/14, 148/10, 150/31, 151/26, 154/7, 179/36, 199/71, 227/20, 236/79
s.-a-sen 225/11
s.-adur 44/30, 48/12, 106/61, 106/64, 123/6, 149/30, 178/2, 180/10, 220/8, 236/77, 237/24
s.-alük 222/8
s.-ardı 218/9
s.-ay 103/15, 105/2, 106/25, 157/42, 162/18, 178/77, 184/11, 207/55
s.-dı 48/27, 50/8, 50/45, 66/17, 80/7, 113/3, 124/8, 141/27, 157/15, 166/17, 178/21, 181/6, 185/30, 225/18
s.-dılar 1/82, 1/83, 141/86, 141/108, 226/70, 243/67
s.-dım 8/31
s.-dıñg 171/24
s.-dük 128/2
s.-ġan-men 242/70
s.-ġanda 36/2
s.-ġanı 220/4
s.-ġay 226/78
s.-geni 106/26
s.-gey 11/41, 157/9, 178/84
s.-gey mi 150/10
s.-geyler 79/14
s.-gin 39/74, 116/2, 156/35
s.-güdek 178/116
s.-ıñg 197/14, 226/24
s.-ıp 106/88, 114/4, 178/77, 179/39, 234/5, 235/5
s.-ıp irdi 135/17, 236/1
s.-ıp irdiler 141/131
s.-ıp-sen 171/17
s.-ıpdur 119/96
s.-ma 10/10, 39/71, 149/15, 208/4
s.-madı 166/21, 199/31
s.-madım 105/27, 171/42
s.-madük 97/65, 185/31
s.-magey 16/7
s.-magin 8/21
s.-masun 156/51
s.-sa 106/79, 121/2
s.-salar 184/36, 231/8

s.-sam 105/19
s.-saň 1/5
s.-ur 36/9, 39/60, 47/10, 49/25, 49/28, 54/25, 119/33
s.-ur irdi 50/44, 112/16
s.-ur irdim 150/9
s.-ur-sen 24/4
[=115]
ṣalāḥ (A) düzelme, iyileşme; rahatlık, barış; dine olan bağlılık
ṣ. 136/5, 149/27, 165/37
ṣ.-ı dīn idi 135/3
ṣ.-ı kār-ı mü'min 2/8
[=5]
sālār (F) baş, kumandan, en büyük amir, başbuğ
s. 2/7, 18/10, 18/21, 20/32, 23/20, 49/7, 92/39, 119/14, 120/12, 126/4, 126/16, 141/138, 143/8, 163/20, 178/50, 215/35, 226/135, 233/3, 234/1
s.-ı dīn 186/26
s.-ı nigū 132/7
s.-ı rāh 27/29
s.-ı resūl 27/60
s.-ı vaḳt 186/3
s. idi 31/1
s.+dın 8/67
s.+dur 30/6
s.+ge 27/48, 141/82
s.+ım 141/101, 151/2
s.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 48/20, 210/8
s.+ī bol- 35/24
s.+īdü 20/46
s.+larnı 121/3
s.+men 35/62
s.+nı 141/83, 141/100, 141/137, 141/139
[=41]
sālār-nām (F) meşhur kumandan, kumandanlığında meşhur olan kimse
s. 141/35, 141/40
[=2]
ṣalāt (A) namaz
ṣ. ü ṣavm u ḥac 27/33
[=1]
sāle (F) senelik, yıllık
s.+sen 89/53
[=1]
sālhā (F) yıllar, seneler
s. 57/81
[=1]
sāl-ḫūrde (F) pek ihtiyar, çok yaşlı
s. 8/58
[=1]
ṣāliḥ (A) yarar, uygun; dinin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan
ṣ. 127/26, 242/59
ṣ.+ler 141/77
ṣ.+ni 214/16
[=4]
ṣāliḥāt (A) salihler
ṣ.-ı ādemī 224/16
[=1]
sālik (A) bir yola giren, bir yolda giden; bir tarikata girmiş tasavvuf yolcusu
s. 81/9, 81/103
s.-i bahuş 78/9
s.-i bā-itikad 81/57
s.-i bī-hūş 81/52, 81/111
s.-i dervīş idi 205/13
s.+lere 82/9
s.+lergedür 78/9
[=9]
sālikā (A) ey salik
s. 81/39, 81/44, 81/59, 81/64
[=4]
sālim (A) sağ, salim; eksizsiz; korkusuz
s. 8/8
[=1]
salṭanat (A) sultanlık, padişahlık
s. 49/20, 150/6
s.+dın 173/28
s.+ıň 87/1
s.+nı 10/4, 48/61, 120/29
[=7]
salṭanatlik (A+T) saltanatlık, sultanlık
s. 32/13, 226/117
[=2]
sālūs̱ (F) riyakar, ikiyüzlü

s. u kennās 23/15
[=1]

saman saman
s. 41/4
[=1]

Sāmānī (k.a) Samanî
s. 236/53
[=1]

sāmiʿ (A) işiten, dinleyen
s. 204/30
[=1]

samīm (A) iç, öz, asıl; merkez
s. 57/59
[=1]

Sāmirī (k.a) yaptığı bir buzağıya, Hz. Musa Tur-ı Sina'da Allah'la konuşurken halkı taptırmaya kalkışan herif
S. 50/27, 127/21, 162/12, 178/91, 180/9
S.+ni 39/57, 50/28
[=7]

san itibar; sayı
s.+ı 9/10, 65/45, 81/28, 93/5, 243/54
[=5]

ṣanʿatu'llāh (A) Allah'ın sanatı, Allah'ın yarattığı güzellikler
ṣ.+dın 23/60, 170/26
[=2]

sançıl- saplanmak, sokulmak
s.-gen 153/7
s.-sa 155/6
s.-ur 140/19
[=3]

ṣandūḳ (A) sandık
ṣ.-ı kalb 61/7
[=1]

ṣandūḳī (A) sandık gibi
ṣ. 236/4
[=1]

ṣanem (A) put; güzel
ṣ. 237/91
[=1]

sa͡nga sana
s. 1/8, 1/24, 5/3, 5/13, 6/2, 8/41, 8/62, 12/17, 14/33, 15/10, 23/42, 27/24, 27/27, 27/54, 27/57, 29/9, 33/10, 34/2, 34/6, 39/37, 39/77, 44/4, 44/4, 44/26, 44/32, 49/29, 50/24, 56/7, 57/6, 57/11, 57/54, 57/65, 57/70, 57/79, 57/81, 57/88, 58/36, 58/40, 58/46, 58/47, 58/51, 58/55, 58/55, 58/62, 58/64, 58/68, 59/15, 59/21, 60/17, 60/22, 60/33, 62/16, 62/36, 64/19, 64/22, 66/9, 66/9, 66/10, 66/13, 66/18, 67/21, 67/32, 69/5, 69/6, 69/6, 69/10, 69/10, 69/20, 69/51, 69/99, 71/7, 71/21, 72/5, 72/7, 73/6, 73/19, 73/19, 73/23, 73/31, 73/50, 73/65, 73/67, 73/69, 74/20, 76/7, 76/7, 76/9, 76/17, 76/24, 77/22, 79/15, 79/15, 79/21, 79/23, 79/23, 80/24, 81/10, 81/11, 81/12, 81/20, 81/23, 81/27, 81/43, 81/51, 81/66, 81/75, 81/99, 82/8, 82/14, 85/4, 89/44, 89/63, 90/11, 90/28, 90/30, 91/6, 97/48, 99/22, 99/32, 106/4, 113/29, 117/18, 119/35, 127/19, 131/16, 133/15, 134/26, 135/10, 137/16, 141/58, 142/5, 148/21, 149/7, 150/25, 150/28, 151/3, 156/25, 157/38, 157/54, 157/56, 160/9, 162/37, 163/27, 166/14, 167/2, 170/41, 171/26, 175/3, 176/9, 177/2, 178/64, 179/16, 180/17, 180/19, 182/1, 185/23, 186/43, 186/74, 186/81, 190/17, 197/5, 197/31, 198/16, 199/76, 204/21, 204/34, 204/37, 205/18, 205/44, 206/1, 206/3, 206/7, 206/19, 225/38, 225/38, 226/17, 226/86, 226/145, 226/146, 227/41, 231/6, 234/32, 236/15, 236/46, 236/52, 236/60, 236/71, 237/8, 237/83, 238/1, 241/13, 241/24, 241/30, 241/31, 241/33, 241/38, 241/39, 241/61, 242/13, 242/78
s.+dur 58/62, 185/17
[=202]

ṣāniʿ (A) yapan, yapıcı; yaratan, sanat eseri olarak meydana getiren; Allah
ṣ.+ge 89/29
[=1]

sarāy (F) saray

ṣayd (A) av, avlama, avlanma
ṣ. 63/15, 91/31
ṣ. bol- 63/9, 149/16, 197/35, 233/4
ṣ. eyle- 236/39
ṣ.-ı çünīn 233/5
ṣ.-ı şundaġ 114/18
ṣ.-ı zebān 80/25
ṣ. it- 57/90, 63/6, 114/8
ṣ. ḳıl- 63/12, 63/15, 114/12
ṣ.+ıge 233/1
ṣ.+ıñğda 81/83
[=18]

sāye (F) gölge; koruma, sahip çıkma; yardım
s. 12/18, 85/7, 96/10, 96/10
s.-i bī-māye'ī 96/9
s.-i Dāvud-ı Ṭāyī 31/24
s.-i ḫāṣ 205/38
s.-i kāmil 24/8
s.-i merdī 89/62, 115/2
s.-i ol miḥribān 206/11
s.-i pāk 3/5, 8/74, 24/6, 43/15, 48/63, 126/12, 151/10, 238/4, 242/42
s.-i pāk-i nebī 214/15
s.-i pīr 12/31, 220/35, 226/143
s.-i raḥmet 56/4
s.-i ṣāḥib-maḳām 220/28
s.-i ṣāḥib-naṣīḥat 222/9
s. tüş- 19/9
s.+dür 199/70, 210/11
s.+i 206/2
s.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 96/9, 205/39
s.+m 103/16, 197/29, 215/3, 242/71
s.+mni 242/68
s.+ñğ 226/17
s.+si 41/31, 132/5, 243/66
s.+side 51/14, 184/49
s.+sidin 1/30, 27/57, 45/42, 56/2, 89/1, 101/8, 157/6, 178/29, 224/6, 236/96, 243/65
s.+sidür 175/5
s.+siġa 91/33
s.+sige 219/12
s.+sin 193/33
s.+sini 69/93
s.+siz 199/70
[=61]

sāyebān (F) gölgelik, büyük çadır; koruyan
s. 31/23, 91/35, 126/12, 141/53, 157/50, 226/132
s. bol- 155/9
s.+ı-men 42/36
s.+ım 201/2
[=9]

sāyil (A) soru soran krş. **sā'il**
s.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 98/7, 111/19, 112/2, 146/5, 131/16, 215/18, 234/8
[=7]

ṣāyimī (A) oruçlu, oruç tutan
ṣ. 62/28
[=1]

ṣayḳal (A) cilacı; cila aleti
ṣ. 226/108, 226/113
ṣ.+ı 226/43
[=3]

ṣayḳalger (A+F) cila yapan, cilacı, parlatıcı
ṣ. 119/68, 122/2
ṣ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 237/63
[=3]

ṣayyād (A) avcı
ṣ. 90/1, 90/10, 233/1, 233/11
ṣ.+ıñğdu 90/33
[=5]

sāz (F) saz, çalgı
s. ḳıl- 63/19
[=1]

s̱e (A) Arap alfabesinin dördüncü harfi
s̱. 62/24
[=1]

se (F) üç
s. 105/4, 173/12
[=2]

sebaḳ (A) ders, öndül
s. 1/35, 34/6, 35/47, 69/115, 77/16, 81/43, 126/33, 198/50

s.+dın 89/6
s.+nı 97/73
[=10]
s̱ebāt (A) yerinde durma, sözünden vazgeçmeme
s̱. 88/9, 184/14, 204/38
s̱. bol- 66/42
s̱. eyle- 239/2
[=5]
sebeb (A) sebep, bahane; ilgi; vasıta
s. 1/55, 1/57, 41/30, 50/54, 88/10, 169/8, 192/18, 234/26
s. bol- 16/18
s.+din 9/11, 11/7, 15/33, 18/38, 30/14, 30/18, 35/54, 58/72, 66/15, 70/11, 82/30, 82/34, 88/24, 97/66, 99/22, 117/7, 117/14, 118/22, 137/11, 141/166, 151/29, 158/26, 166/33, 174/12, 180/31, 186/102, 193/95, 200/15, 207/69, 221/20, 229/6, 237/93, 241/83, 242/17, 243/68
s.+dindür 50/58, 165/9, 207/12
s.+ni 93/10
[=47]
sebīl (A) sebil, su dağıtılan yer; hayrat olarak parasız dağıtılan su
s. 173/33
s. ḳıl- 226/38
[=2]
sebḳat (A) geçme, ilerleme
s.+ı 124/47
[=1]
s̱ebt (A) yazma, kaydetme, deftere geçirme
s̱. ḳıl- 82/34
s̱. ol- 137/17
s̱.+dür 44/21
[=3]
sebük (F) hafif, yeğni; çabuk
s. 46/15
s. bol- 55/4, 236/81
[=3]
sebük-bār (F) yükü hafif, eşyası az olan
s.+ı 21/13, 207/52
[=2]
sebük-rev (F) çabuk giden
s. 8/51
[=1]
sebük-sār (F) beyinsiz, akılsız
s.-ı vefā 20/27
[=1]
sebz (F) yeşil, yeşil renkli
s. 193/13
s. it- 170/38
[=2]
sebz-pūş (F) yeşil örtülü, yeşil elbiseli
s. 48/36
[=1]
seccāde (A) seccade
s. imes 213/8
s.+ler 42/38
[=2]
secde (A) secde
s. 48/4, 110/12
s. eyle- 34/8
s. ḳıl- 3/28, 92/46, 236/47
s.+ge 219/8
[=7]
sedd (A) kapama, tıkama; engel olma; mania, engel; set, tümsek
s.-i rāh 89/54, 106/53, 112/24, 243/64
s.-i rāh-ı kūh-ı aʿẓam 231/6
s.-i reh bol- 1/87
[=6]
sefer (A) sefer, yolculuk; savaş
s. 8/68, 13/7, 23/7, 33/1, 44/43, 45/8, 130/5, 141/90, 141/163, 156/64, 179/13, 195/2, 199/62, 205/26
s. eyle- 3/56
s. ḳıl- 88/17, 118/7, 131/2, 141/72, 148/8, 186/39, 193/41, 199/1, 218/12, 226/1
s. ḳıla kör- 46/15
s.+de 15/4, 125/16
s.+din 44/43
s.+ge 53/25, 119/75, 217/12
s.+i 175/1
s.+in 107/5
s.+ler 213/11

s.+ni 1/16, 6/4, 8/51, 8/65, 23/42, 45/7, 70/4, 112/52, 141/92, 199/62, 204/46
[=46]
sefīd (F) ak, beyaz
s. 77/14, 184/51
s. bol- 8/12, 178/15
s.+i 45/37
[=5]
sefīdī (F) beyazlık, aklık
s. 81/74
[=1]
sefret (<A. seferet) kayıt melekleri, yazıcı melekler
s.+din 78/3
[=1]
seg (F) köpek, it
s. 1/56, 23/27, 35/64, 76/6, 76/8, 76/14, 76/15, 76/20, 76/21, 77/6, 78/5, 92/10, 94/3, 103/4, 104/13, 104/15, 104/15, 114/24, 120/31, 179/15, 179/18, 179/18, 207/50, 226/145, 227/66
s.-i Aṣḥāb-ı Kehf 1/56, 121/5, 186/64
s.-i zerdī104/12
s. ḳıl- 50/6
s.+dedür 91/43
s.+din 32/12, 103/9, 103/22, 186/62, 186/63, 207/10
s.+dür 186/62, 186/64
s.+em 92/29, 103/19
s.+ge 1/57, 103/21, 103/25, 141/60, 179/19
s.+i 141/119
s.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 76/3, 77/2, 103/2, 103/8, 186/65
s.+īge 186/62
s.+īni 76/3, 76/27, 103/6
s.+idür 43/6
s.+im 184/32
s.+in͡g 103/5, 179/17
s.+in͡gni 179/16
s.+ni 48/34, 50/6, 76/13, 103/5
s.+sen 103/10
[=66]
seḥābī (A) bulutumsu, bulutla ilgili
s. 65/32
[=1]
sehel (<A. sehl) kolay; sade krş. **sehl**
s. 131/26, 186/24, 191/29, 194/5, 213/22, 223/3
[=6]
seḥer (A) seher, sabahın erken vakti
s. 7/7, 8/1, 105/2, 127/26, 134/22, 162/22, 180/12, 190/14, 194/1, 199/74
s.+de 223/1
[=11]
seḥerī (A) seher vakti
s. 175/8
[=1]
sehl (F) kolay; sade krş. sehel
s. 28/13, 42/39, 75/4, 97/68, 106/53, 125/6, 126/17, 156/27, 236/76
s. iken 186/4
s. imestür 24/16, 156/27
s.+dür 24/15, 69/66, 131/29, 134/13, 156/5, 236/31, 237/18
[=19]
sehl-kār (F) kolay iş
s. irmiş 43/3
[=1]
sehl-rāh (F) kolay yol, sade yol
s. 52/16
[=1]
sehlter (F) çok kolay, en kolay
s. 198/37
[=1]
sehmnāk (F) korkunç, korkulu
s. 108/3, 125/29, 186/5
[=3]
sehv (A) yanlış, yanılma
s. 57/85
s. u ḫaṭā it- 69/17
[=2]
selām (A) selam
s. 27/59, 69/51, 69/53, 106/28, 218/14
s.-ı Ḥaḳ 1/28
s. it- 66/4
[=7]
selām ʿaleyk (A) "Selam senin üzerine olsun!" anlamına Arapça selam ifadesi

s. 152/2
s.-i ḫalḳ 185/15
[=2]
selāmet (A) selamet, eminlik, kurtulma
s. 129/7, 206/9, 209/6, 226/14
s. ḳal- 131/32
[=5]
selīm (A) sağlam, kusursuz, doğru
s. 149/8
[=1]
sem‘ (A) işitme, kulak verme; kulak
s.-i Aḥmed 1/72
s.+ige 23/4, 38/7, 157/44
[=4]
semā (A) sema, gökyüzü
s.-yı batın 62/32
[=1]
semend (F) kula at; çevik ve güzel at
s. bol- 10/14
[=1]
semender (F) ateşte yaşar bir masal hayvanı
s. 106/41
s.+din 4/8
[=2]
semensār (F) yaseminlik, yasemin bitkisinin bol olduğu yer
s. eyle- 112/5
[=1]
s̱emer (A) meyve, yemiş; mahsul, verim; netice
s̱. 96/8, 100/5
s̱. bir- 89/59
s̱. bol- 96/10
s̱. irür 1/8
s̱.+ge 6/14
s̱.+i 46/12
[=7]
s̱emersiz (A+T) meyvesiz, verimsiz
s̱. 188/4
[=1]
semī‘ (A) işiten, işitme kuvveti olan; Allah'ın adlarından biri
s. 112/36, 193/7, 204/4
s.+sen 110/38
[=4]
s̱emīn (A) pahalı, kıymetli
s̱. 11/32
[=1]
sem(m) (A) zehir, ağu
s. 145/27
s. iken 97/61
s.-i ḳātil 186/13
[=3]
sen sen
s. 1/16, 1/21, 1/53, 1/55, 1/55, 1/59, 8/7, 8/14, 8/29, 8/48, 8/51, 8/51, 8/71, 10/17, 11/40, 11/51, 12/5, 12/10, 12/20, 12/22, 14/38, 14/38, 15/22, 16/3, 20/9, 20/16, 21/11, 23/25, 23/34, 24/3, 24/5, 25/1, 25/2, 25/7, 25/8, 25/12, 25/13, 25/16, 27/10, 27/37, 27/45, 27/54, 30/12, 30/21, 30/22, 30/31, 31/8, 31/10, 31/22, 33/15, 34/3, 36/8, 39/36, 39/47, 39/60, 39/73, 40/16, 41/22, 42/14, 42/37, 42/37, 44/3, 44/13, 44/31, 48/67, 48/74, 49/33, 50/30, 50/42, 51/7, 52/8, 52/9, 52/23, 53/8, 54/13, 57/4, 57/6, 57/8, 57/16, 57/31, 57/49, 57/58, 57/66, 57/80, 57/80, 57/81, 57/84, 58/15, 58/16, 58/39, 58/45, 58/51, 58/55, 58/66, 58/71, 58/71, 59/12, 60/13, 60/18, 61/8, 61/10, 62/14, 62/31, 62/42, 63/5, 63/15, 65/19, 65/32, 66/11, 66/12, 66/29, 68/9, 69/1, 69/8, 69/10, 69/11, 69/12, 69/27, 69/27, 69/28, 69/29, 69/33, 69/33, 69/36, 69/36, 69/44, 69/45, 69/59, 69/61, 69/63, 69/73, 69/75, 69/83, 69/98, 70/5, 70/8, 70/9, 71/15, 72/4, 72/5, 72/6, 72/6, 72/6, 72/8, 73/2, 73/2, 73/3, 73/9, 73/10, 73/11, 73/12, 73/14, 73/16, 73/22, 73/37, 73/39, 73/46, 73/47, 73/49, 73/54, 74/10, 75/10, 76/28, 77/12, 78/7, 78/8, 80/16, 80/17, 81/5, 81/7, 81/16, 81/17, 81/20, 81/22, 81/38, 81/38, 81/41, 81/59, 81/66, 81/75, 81/77, 81/80, 81/82, 81/83, 81/83, 81/84, 81/90, 81/95, 81/97, 81/100, 81/105, 81/106, 81/120, 81/120, 81/123, 81/123, 81/125, 82/8,

s.-i ādem 141/76
s.-i çūbī 92/2, 92/3
s.-i dükkān 155/2
s.-i efgende 110/31
s.-i Firʿavn 154/2
s.-i ġayret 144/5
s.-i genc 81/124
s.-i ḳabr 46/16
s.-i meslūḫ 4/11
s.-i rāh 23/8, 31/30, 154/5, 156/33
s.-i reh-beste 106/86
s.-i şikeste 46/3, 175/3
s.-i tābūt 33/9
s. ḳıl- 40/20
s. tüşür- 227/50
s. ur- 1/46, 1/62, 1/74, 3/15, 23/36, 89/25, 126/39, 179/4, 184/18
s. ü pāy 197/22
s. ü ruḫsār 132/3
s. ü rūy 179/25, 215/37
s.+de 31/27
s.+ge 141/106, 166/18, 240/24
s.+i 11/29, 27/30, 46/3, 90/24, 125/13, 141/47, 145/34, 159/3, 164/18, 175/3, 178/41, 185/1, 185/5, 185/21, 227/27, 227/48
s.+īge (ī: Farsça birlik ya’sı) 20/26, 49/18
s.+ide 105/1
s.+ige 51/16, 157/54
s.+im 13/13, 28/9, 110/12, 157/29, 227/25
s.+imge 12/18
s.+in koy 45/50
s.+iñ͡g 133/16, 185/18, 186/75
s.+iñ͡gde 157/50
s.+iñ͡ge 98/8, 158/18
s.+leride 172/47
s.+ni 141/106, 185/20, 214/7, 214/9, 231/1, 242/7
[=107]

ser-aḫbār (A+F) baştan geçen olaylar, baştan geçen haberler, sergüzeşt
s.-ı cihān 17/17, 160/8
s.+ıñ͡gnı 23/42, 112/53
[=4]

Seraḫsī Ḳuṭb-ı Şeyḫ Nuʿmānī (k.a) Serahsî Kutb-ı Şeyh Numanî; bir mutasavvıf
Ḳ. 236/68
[=1]

ser-ā-pā (F) baştan ayağa kadar, baştan başa
s. 33/15, 129/1, 185/29
[=3]

ser-ā-ser (F) baştan başa, büsbütün
s. 2/3
[=1]

ser-bend (F) başa sarılan veya bağlanan şey
s.+ni 54/16
[=1]

ser-ber (F) baş yükü, başa düşen yük
s. ur- 1/80, 9/3, 18/26, 23/31, 48/34, 89/25, 123/5, 125/34, 133/8, 133/12, 136/20, 218/31
[=12]

ser-be-ṣaḥrā (F+A) başı ovada, karar tutmaz
s. ur- 1/40
[=1]

ser-be-ser (F) başbaşa, baştan başa, büsbütün
s. 57/28, 62/2, 69/39, 81/79, 220/27, 241/32
s.+dür 60/7
[=7]

ser-beste (F) başı bağlı; örtülü, gizli
s. 39/20, 182/4
s.+dür 93/9
[=3]

ser-bülend (F) başı yüksek, yüce
s. 242/70
[=1]

ser-bülendī (F) başı yükseklik, yücelik
s. ḳıl- 65/30
[=1]

ser-bür (F) baş keser
s.+lerni 11/39
[=1]

ser-bürehne (F) başı açık

s. 237/54
[=1]
ser-cemᶜ (A+F) bir kimsenin başında toplanma
s. 31/3
s. idi 45/4, 103/1
[=3]
ser-cūş (F) başı, evveli, özet, hülasa
s.+ıge 141/27
[=1]
ser-cünbān (F) baş oynatan, baş sallayan
s. 214/9
s.+lar 184/33, 185/4
[=3]
ser-çeşme (F) çeşme başı, pınar, su başı
s.+ler 75/8
s.+ni 35/55
[=2]
serd (F) soğuk; sert, haşin, çirkin; sert, kaba
s. 12/14, 12/23, 69/41, 104/6, 104/7, 110/14, 126/6, 126/41, 172/39, 172/39, 198/34
s. bol- 44/39, 97/17, 131/30, 140/22, 171/25, 178/82, 179/9, 224/6, 225/31, 226/48, 226/119
s. idi 1/51
s. irdi 104/4
s. it- 3/44
s. ḳıl- 140/22
s.+i 8/1, 39/42, 40/21, 241/2
s.+im 92/13
s.+imge 7/2
s.+imni 51/3
s.+in͡g 9/12, 62/15
s.+in͡gdin 241/6
s.+ini 74/11, 99/15
s.+lerni 173/2
s.+ni 33/7, 218/4
[=41]
ser-dār (F) asker başı, kumandan
s. 131/24
s.-ı düzd 131/19, 131/30
s. idin͡g 193/43
s.+ı 151/5
s.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) bol- 193/48
[=6]
ser-dārān (F) kumandanlar, başkomutanlar
s.-ı ḫāṣṣ-ı evliyā bol- 225/45
[=1]
ser-defter (F) defterin başında yazılı olan, en başta bulunan
s.-i Mecnūn bol- 241/76
[=1]
ser-der-güm (F) karışık, şaşkın
s. 198/7
s. idi 226/23
[=2]
ser-der-gümī (F) karışıklık, şaşkınlık
s. 199/67
[=1]
ser-dıraḫt (F) ağaç başı
s.-ı āşiyān 156/17
s.-ı ḫuşk 96/7
s.+ke 45/15
s.+nı 170/38
[=4]
ser-dūz (F) kenarında altın veya gümüş tellerle işlenmiş motifler bulunan bez kaplamalı mukavva cilt
s.-ı helāl 235/13
[=1]
ser-efgende (F) başını eğen
s. bol- 119/46
s.+biz 32/19
s.+din 198/59
s.+dür 140/24, 185/17
[=5]
ser-encām (F) bir işin sonu, başına gelen; vaka
s.+ımnı 13/11
s.+ın͡g 227/43
s.+ın͡gnı 21/13
[=3]
ser-engüşt (F) parmak ucu
s.+idin 11/46
[=1]
ser-firāz (F) başını yukarı kaldıran, yükselten; benzerinden üstün olan

s. 1/30, 1/72, 1/77, 11/53, 31/20, 40/3, 52/7, 79/3, 91/9, 242/2
s. bol- 58/24, 97/43
s.+ın͡g 110/11
[=13]
ser-gerdān (F) başı dönen, sersem, âşık; perişan
s. 5/2, 17/9, 45/11, 73/15, 106/75, 111/20, 112/50, 165/1, 190/18
s. bol- 3/60, 45/37, 54/9, 104/17
s.-ı ʿālem 59/24
s.-ı ded 240/39
s.-ı ʿışḳ 242/64
s.-ı rūz 156/19
s. irür 170/14
s. ḳıl- 157/5
s. u ser-ḥayrān-ı rāh 158/20
s. u zār 219/12
s.+dur 37/16
s.+ı-men 81/113
s. mu-sen 62/5
[=24]
ser-gerdānī (F) sersemlik, sergerdanlık
s.+dur 178/27
[=1]
ser-gerdānlıġ (F+T) sergerdanlık
s.+ın͡g 30/13, 165/26
[=2]
ser-gerdanlik (F+T) sergerdanlık
s.+in͡g 164/21
s.+in͡gdindür 123/3
[=2]
ser-geşte (F) başı dönen, sersem, şaşkın
s. 51/5, 207/28
s. it- 89/41
s. ḳıl- 240/45
s. vü divāne 52/8
s.+dür 161/2
s.+ġa 199/59
s.+men 43/17
[=8]
sergīn (F) gübre, fışkı
s. 37/7
s.-i seg 23/27
s.+din 50/59
[=3]
ser-girān (F) “başı ağır” çok sarhoş
s. 35/10, 88/14, 174/8
s. eyle- 1/11
s. irdi 1/64
[=5]
ser-güzeşt (F) serüven, birinin başından geçen olay
s.+imdin 113/21
s.+lerni 242/12
[=2]
ser-ḫalḳa (F+A) bir halka başı
s.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 31/21
[=1]
ser-ḫaṭ(ṭ) (F+A) sermeşk, meşk, yazı örneği
s.-ı iḳbāl 124/13
s.-ı mevcūd 81/119
s.+ke 82/30
[=3]
ser-ḥayrān (F) başı şaşkın; sarhoş
s. 158/20
s.-ı rāh 45/37
[=2]
Serhend (y.a) Serhend
S.+de 158/1, 193/1
S.+din 151/24
[=3]
serīr (A) taht; yatacak yer
s. 14/28, 241/31, 241/33
[=3]
ser-kende (F) kesik başlı
s. 141/2
[=1]
ser-keş (F) dikbaşlı, baş kaldıran; inatçı
s. 27/38, 120/17, 150/17
s. bol- 112/46
s.+din 35/49
s.+dür 114/25
s.+i 243/46
s.+lerge 114/25, 148/11
s.+ni 21/9, 27/7
[=11]

ser-keşī (F) serkeşlik, dikbaşlılık
s. 35/8, 224/7
[=2]
ser-keşlik (F+T) serkeşlik, dikbaşlılık
s.+de 126/26
[=1]
sermā (F) kış, soğuk
s. 141/104, 207/2
s. idi 163/3
s. irdi 104/5
s.+dın 180/13
[=5]
ser-māye (F) sermaye, ana mal
s. 88/40
s.-i ikki cihān 184/65
s.-i īmān 2/16
s.-i īmān-ı kāmil 181/8
s.-i īmān iken 88/33
s.-i īmān irür 234/44
s.-i ol Mebde-i Nūr 187/8
s.-i rāh-ı beḳā 3/58
s.+dür 27/14, 199/70
s.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 111/28, 205/39, 206/2
s.+ni 105/15
s.+si 44/6, 93/8, 105/42, 141/81
s.+si bol- 41/31
s.+sini 69/93, 180/14
[=21]
sermedī (F) daimî, sürekli
s. 1/84, 236/46, 237/44
[=3]
ser-menzil (F+A) durak yeri
s.+ni 182/1
[=1]
ser-mest (F) sarhoş
s. 71/6
s.+ke 8/46
s.+lerdir 34/10
[=3]
ser-mestlik (F+T) sarhoşluk
s.+ni 52/10
[=1]
ser-nigūn (F) başaşağı olmuş, ters dönmüş; talihsiz, bahtsız
s. 58/16, 77/8, 97/44, 190/43
[=4]
ser-nüvişt (F) alın yazısı
s.-i her kesī 50/66
s.-i salṭanat 49/20
s.+din 49/8, 217/22
s.+i 57/74
s.+ini 217/23
[=6]
ser-rişte (F) ip ucu, tutamak
s.-i dīn 197/9
s.-i şeyṭān 191/26
s.+din 126/10
s.+si 166/23, 166/23
s.+sini 163/17, 178/3
[=7]
ser-sebz (F) taze, yeni yetişmiş; yemyeşil; şanslı, talihli
s. 2/6
s. bol- 88/4
s. ol- 64/8
[=3]
ser-şār (F) ağzına kadar dolu, taşkın; sınırı aşan, ileri giden
s. idi 241/56
s. imiş 227/13
s. irür 230/7
s.+dur 190/25
[=4]
ser-tā-ḳadem (F+A) baştan ayağa kadar, tüm
s. 52/30, 71/22, 80/9
[=3]
ser-tā-pā (F) baştan ayağa kadar, tüm
s. 20/18, 31/27, 157/8, 173/9, 237/74
[=5]
ser-tā-ser (F) baştan başa, hep, bütün
s. 60/34
[=1]
serv (F) servi, selvi
s.-i reftār 67/26
s.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 28/3
[=2]
ser-vaḳt (F+A) kimse bulunmayan boş oda, daire; yalnız görüşülecek yer

s.+ide 226/79, 236/95
[=2]
server (F) baş, başkan, reis, ulu
s. 186/80
s. bol- 11/38
s.-i ʿālem 67/24
s.-i evtād 68/2
s. ḳıl- 3/9
s.+i 1/29, 114/22
s. +ī (ī: Farsça birlik ya'sı) ḳıl- 178/100
s.+idin 115/7
[=8]
se-ṣad (F) üç yüz
s. 48/19, 141/24, 180/15, 197/16, 226/13
[=5]
setr (A) örtme, kapama, gizleme
s. 57/25
s.-i ricāl 213/7
[=2]
settār (A) örten; Allah
s. 29/12
s. ḳıl- 58/70
[=2]
settāru'l-ʿuyūb (A) ayıpları günahları örten; Allah
s. 20/30
[=1]
sevāb (A) sevap, Allah tarafından mükafatlandırılan hareket
s. 39/72, 77/19, 242/49
s.-ı āḫiret 135/19
s.+ım 51/7
s.+ımdın 27/5
[=6]
sevdā (A) çok kara, çok siyah
s. 59/11
[=1]
sevdā (F) aşk, sevgi **tas**. İlahî aşk
s. 2/3, 20/42, 184/15, 226/35, 227/7
s. it- 138/3
s.-yı belā 178/40
s.-yı cihān 18/36
s.-yı ḥāl 73/56
s.+da 198/8, 205/12
s.+dın 57/6
s.+ġa 193/44
s.+large 106/63, 114/9
s.+sı 66/17
s.+sını 58/24, 190/32
[=18]
seyāḥat (A) yolculuk, gezi
s. 32/2, 212/3
[=2]
seyf (A) kılıç
s. 5/12, 89/31, 119/68, 184/9
[=4]
seyid (<A. seyyid) efendi, bey; Hz. Muhammet'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse krş. **seyyid**
s. 41/20, 119/28
[=2]
Seyid İsmāʿīlī (k.a) Seyyid İsmailî
S. 236/61
[=1]
seyl (A) sel; şiddetle gelen şey
s. 1/38, 8/68, 42/23, 105/25, 171/7
s. al- 146/20, 217/22
s.-i deryā-yı kelān 20/37
s.-i merg 91/10
s.-i miḥnet 240/12
s.-i şehvet 191/22
s.-i tünd 32/22
s.+i 27/44
s.+ni 73/16
[=14]
seylgāh (A+F) sel yatağı, selin aktığı yer
s.-ı Mebde-i Nūr 159/9
[=1]
seyr (A) yürüme, yürüyüş; yolculuk, gezme, gezinme **tas**. coşkun haller
s. 3/24, 93/16, 212/7
s. eyle- 40/7, 57/83
s.-i ol ẕātü'l-bürūc 1/91
s. idük 141/135
s. it- 3/51, 3/53, 145/22
s. ḳıl- 17/15, 117/9, 148/7
s.+dür 49/9
s.+ini 6/3

[=15]
seyyāh (A) seyyah, yolcu, gezici
s.+dur 199/63
[=1]
seyyār (A) gezici, gezen; seyyar
s.-ı serd 104/7
[=1]
seyyāre (A) kervan, kafile
s.+sen 218/11
[=1]
seyyi'āt (A) fenalıklar, kötülükler; suçlar, günahlar
s.+ını 19/4
[=1]
seyyid (A) efendi, bey; Hz. Muhammet'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse krş. **seyid**
s. 41/2, 41/10, 119/50, 119/63, 119/80, 227/45
s.-i ʿālem 173/7
s.-i ʿālī-naẓar 131/2
s.-i bī-ʿilm 119/21
s.-i ṣāḥib-himmet 119/66
s.-i sālār idi 119/14
s.+ge 227/40
s.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 119/1, 227/24
s.+ler 227/34
s.+miz 205/25
s.+ni 119/54, 227/27, 227/39
s.+sen 227/43
[=20]
sezāvār (F) münasip, uygun
s.-ı saḳar 150/15
[=1]
sezzāy (F) başkalarının gözünde cezaya, tenbih ve tazire layık
s. 197/23
[=1]
sezzāyī (F) başkalarının gözünde cezaya, tenbih ve tazire layık
s. 35/30, 118/7, 135/6, 237/31
[=4]
ṣıddīḳ (A) pek doğru, sözünün eri kimse; Hz. Ebubekir'in lakabı
ṣ.+ġa 9/9
ṣ.+nı 50/29
[=2]
ṣıdḳ (A) doğruluk, gerçeklik; gönül temizliği
ṣ. 2/15, 47/23, 128/2, 225/25, 230/1, 243/57
ṣ.-ı ʿaẓīm 50/23
ṣ.-ı dil 190/14
ṣ.-ı dīn 53/10
ṣ.-ı pāk 46/13, 47/12, 125/17, 162/54, 231/2, 234/29
ṣ.-ı pāk-ı istikamet 90/41
ṣ.-ı pākī 119/44
ṣ.-ı reh-nümūn 240/45
ṣ.-ı ṣāf 50/24
ṣ.-ı tām 118/26
ṣ.-ı tamām 184/6, 199/15
ṣ. u iḫlāṣ-ı tamām 5/13
ṣ. u kiẕb 47/5, 105/44
ṣ. u ṣafā 23/62, 211/7
ṣ.+dın 27/62
ṣ.+ıdın 211/23
ṣ.+ım 119/77
ṣ.+ın 105/38, 105/41
ṣ.+ıñg 168/5
ṣ.+ıñgnı 8/59, 47/20
ṣ.+ke 27/49
ṣ.+ları 49/6
ṣ.+nı 47/9
[=38]
ṣıfāt (A) sıfatlar, vasıflar
ṣ. 3/3, 18/20, 69/113, 69/114, 73/71, 237/58
ṣ.-ı evliyālıġ 59/1
ṣ.+ı 69/96
ṣ.+ke 18/34
[=8]
ṣıfāthā (A+F) sıfatlar
ṣ.-yı kesī 146/23
[=1]
sıġ- sığmak
s.-ay 66/22
s.-madı 37/12, 79/4, 79/6, 105/12
s.-magen 242/27, 242/27

s.-magey 79/5
s.-mas 241/32
s.-mas irdi 1/71
s.-masun 32/30, 32/30, 66/22
s.-mayın 241/70
[=14]

ṣıḥat (<A. ṣıḥḥat) sahihlik, doğruluk; sağlık
ṣ. 146/6, 226/86
[=2]

ṣıḥatlig (A+T<ṣıḥḥatlig) sıhhatli, sağlıklı
ṣ. 126/21
[=1]

sıḳ- sıkmak
s.-ḳay 90/31
[=1]

s̱ıḳl (A) ağırlık, yük; sıkıntı
s̱.+ı 80/22
[=1]

sın- kırılmak
s.-ar 140/16, 142/2, 237/19
s.-dı 39/43, 76/4, 91/14, 91/16, 106/37, 112/28
s.-maḳçıdur 231/3
[=10]

sındur- kırmak, bozmak
s. 128/9
s.-duñg 80/32
s.-mas irdi 11/34
s.-sa 11/28
s.-up 119/90, 193/40
s.-ur 11/33, 153/3
[=8]

ṣırāṭ (A) yol; sırat köprüsü
ṣ. 25/10, 33/3, 53/9, 128/4, 131/9, 141/44, 150/30, 179/28, 193/71, 236/31
ṣ. u ʿaḳbe 180/4
ṣ. u nār 156/43
ṣ.+dın 53/20, 131/34, 190/11
[=15]

ṣırāṭa'l-müstaḳīm (A) doğru yol, hak yol
ṣ. 91/41
[=1]

sır(r) (A) gizli tutulan, kimseye söylenmeyen **tas.** mana itibarıyla mevcut olan var-yok arası kapalılık; Allah'ın gâip hale getirip halka bildirmediği şey
s. 1/95, 45/35, 110/2, 119/88, 119/102, 198/7, 199/4, 233/17, 233/18
s. bol- 215/18
s.-ı cān 1/22, 1/32, 1/34, 9/8, 38/21, 178/54, 236/75
s.-ı ekber 1/29
s.-ı esrār it- 81/54
s.-ı Ḥaḳ 1/35, 1/43
s.-ı ḳadem 57/93
s.-ı kāmil 204/35
s.-ı maḫfī 3/8, 62/27, 73/68, 82/23, 199/21
s.-ı nihān 66/10, 69/31, 70/8, 81/98, 81/104, 81/110
s.-ı ol abdāl 237/53
s.-ı pāk-ı lā-mekān 242/77
s.-ı rāz 199/7
s.-ı şehr-i şāh 226/21
s.-ı yaḳīn bol- 62/36
s.+dın 50/25, 70/7, 155/30, 241/52
s.+ge 3/29, 38/8, 243/67
s.+ım 79/7
s.+ımnı 71/7, 199/61
s.+ıñgnı 180/18
s.+ını 73/72, 223/10
s.+nı 1/78, 1/79, 1/95, 3/27, 14/10, 172/32, 191/17, 199/43, 207/40, 224/2, 226/104, 243/24
[=64]

sırru'llāh (A) Allah'a ait sır, Allah'ın sırrı
s.-i ekber 57/48
[=1]

sī (F) otuz
s. 105/10
s.+din 89/41
s.+ge 89/40
[=3]

sīb (F) elma
s. 237/78

[=1]
sī-dü dendān (F) otuz iki diş
s.+ın 133/18
[=1]
sifīdārī (F) bir akçakavak
s. 146/14
[=1]
sīḫ (F) demir şiş
s.-ı āhen 204/35
[=1]
siḥr (A) sihir, büyü
s.-i mübīn 57/32
s.-i Sāmirī 127/21, 162/12, 178/91
s.-i şeyṭān 57/31
[=5]
Sikender (k.a) bkz. **İskender**
S. 32/7, 51/2, 152/6
S.+din 20/6, 121/2
S.+dür 17/6
S.+ini 108/6
[=7]
sikke (A) para üzerine vurulan damga; madeni para, akçe
s.-i şerʿ 179/38
[=1]
sikke-zen (A+F) madeni para basan
s. 48/18
[=1]
siler sizler
s. 93/3
s.+din 3/5
s.+ge 112/42
s.+ni 32/31, 134/5, 186/55
[=6]
sillī (<f. sīlī) şamar, tokat
s. 82/6, 119/83, 227/25
s.+din 57/44
[=4]
sīm (F) gümüş
s. 57/59
[=1]
sīm-endām (F) gümüş bedenli
s.+nı 35/32
[=1]
simir- süzerek içmek, sömürmek
s.-mey 71/20
[=1]
sīmurġ (F) anka kuşu, masal kuşu
s.-ı mizac 57/76
[=1]
sin (A) Arap alfabesinin on ikinci harfi
s. 62/32
[=1]
sinān (A) mızrak, süngü
s. 153/1
[=1]
sind (F) piç
s. 165/24
[=1]
sīne (F) yürek; göğüs
s. 1/41, 60/34, 127/15
s.-i ādem 49/17
s.-i Aḥmed 1/20, 1/74
s.-i ʿārif 38/9
s.-i çāk 99/15
s.-i ebleh 120/23
s.-i pāk 42/31, 131/1, 206/4, 226/137
s.-i şeyṭān 90/35, 206/6
s.+lerni 8/77, 232/4
s.+mde 88/31, 110/5, 119/25
s.+mdedü 242/50
s.+mdedür 242/41
s.+me 242/46
s.+miz 236/27
s.+mizde 225/30
s.+n͡gde 160/7
s.+n͡gni 10/8
s.+ni 8/61, 79/7, 165/10
s.+si 27/2, 99/11, 106/25, 119/15, 136/7, 146/7, 204/32, 226/47, 241/5, 241/40
s.+side 29/9, 31/1, 92/22, 193/64
s.+sidin 141/88, 199/46, 220/5, 240/11
s.+sidür 117/24
s.+sige 105/17, 153/1, 179/3, 227/45, 234/38
s.+sin 119/13
s.+sini 11/50, 60/28

[=57]
sīne-çāk (F) yüreği yaralı
s.+ī-men (ī: Farsça birlik ya’sı) 236/14
[=1]
sīnī (F) sini, büyük tepsi
s. 105/4
[=1]
sinīn (A) yıllar
s. 140/9
[=1]
sip- serpmek, atmak, fırlatmak
s.-ey 233/7
[=1]
sipāh (F) asker, ordu
s. 31/17, 171/35
[=2]
sipend (F) üzerlik tohumu
s. 165/13
[=1]
siper (F) siper, koruyucu engel
s. 237/37
[=1]
sīr (F) tok, doymuş; sarmısak
s. 39/63, 109/6, 131/31, 191/6, 207/28
s. bol- 5/11, 8/32, 18/10, 42/37, 50/57, 185/27, 190/49, 216/14, 225/35, 240/38, 243/52
s. eyle- 163/10
s. idük 151/10
s. irdi 184/2
s. ḳıl- 48/73
s.+idin 99/28
s.+men 242/74
s.+sen 62/21
[=23]
sir-āb (F) suya kanmış; taze
s. bol- 193/23
s. ḳıl- 56/14
[=2]
sirāc (A) ışık, kandil, mum
s. 1/24
s.-ı ümmet irdi 202/7
[=2]
sire büsbütün, tamamıyla; hiç, asla
s. 27/39, 33/7, 136/9, 205/12, 229/4, 230/2, 241/7, 241/26, 243/47
[=9]
sīret (A) bir kimsenin içi, hali, tavrı, gidişi, ahlakı
s. irür 73/5
s.+dedür 184/37
s.+din 75/3
s.+ide 69/3
s.+ler 23/37
s.+miz 236/27
s.+ni 234/52
[=7]
sirke-fürūş (F) sirke satan ; **mec**. ekşimiş yüzlü kimse
s. 119/72
[=1]
sirke (F) sirke, asetik asit
s.+ge 149/28
s.+ni 198/15
[=2]
sī-ṣad (F) üç yüz
s. 103/5
[=1]
sitem (F) zulüm, haksızlık; eziyet; çıkışma
s. ḳıl- 148/11
[=1]
siv- sevmek
s.-dim 67/20
[=1]
sivā (F) başka, gayrı **tas**. Genellikle “māsivā” şeklinde söylenir. Sufîler Allah hariç her şeye “mâsivâ” derler.
s. 242/71
s. bol- 60/6, 63/23, 71/21
[=4]
siy- işemek
s.-er 65/18
[=1]
siyā (<f. siyāh) siyah, kara krş. **siyāh**
s. irdi 78/6
[=1]
siyāh (F) siyah, kara krş. **siyā**
s. 41/18, 45/37, 48/38, 77/14
s.-ı baḫt 193/4

s.-ı bī-edeb 81/71
[=6]
siyāhī (F) siyah renkli, siyaha ait, siyaha mensup, siyahla ilgili
s. 81/74
s. ḳıl- 58/67
s.+din 57/42
[=3]
siyāset (A) ceza, kurnazca iş veya hareket
s.+din 45/49
[=1]
siyeh-dil (F) fena yürekli, kalbi kara
s. 119/58
[=1]
siyeh-nāme (F) günahkâr, asî
s. iken 111/18
[=1]
siyümīn (F) üçüncü
s. 49/24
[=1]
siz siz (zamir)
s. 32/8, 32/25, 67/28, 82/48, 126/9, 227/31, 227/32, 234/31
s.+de 32/26
s.+din 82/49
s.+ġa 241/43
s.+ge 67/16, 76/13, 76/20, 81/36, 89/6, 106/28
s.+ler 186/55, 193/49, 197/17
s.+lerge 193/48
s.+lerni 3/52
s.+ni 50/4, 66/27, 126/13, 214/19, 234/9, 234/33, 237/15
[=29]
sūfestāhī (F) sufesti fırkasına mensup, sofist
s. 27/45
[=1]
sofra (A) sofra, yemek
s.+dın 165/5
s.+ge 57/5
[=2]
ṣafrāyī (A) sarı renkli
ṣ. irür 59/11
[=1]
soġun sonra
s. 1/12, 33/4, 33/16, 55/3, 95/3, 114/11, 141/34, 167/7, 179/24, 184/30, 212/8, 212/20
[=12]
ṣoḥbet (A) görüşüp konuşma, sohbet
ṣ. 13/5, 193/44
ṣ.-i aġyār irür 157/18
ṣ.-i bī-gāne 8/48
ṣ.-i düşmen 140/19
ṣ.-i ġavs̱ 120/25
ṣ.-i ġayr 69/100
ṣ.-i her cins 112/23
ṣ.-i her pīr 25/2
ṣ.-i ḫurd u kelān 187/6
ṣ.-i ḳallāb 14/6
ṣ.-i merd-i Ḫudā 202/3
ṣ.-i nā-ehl 186/29, 186/31
ṣ.-i pīr 99/22
ṣ.-i ṣāḥib-duʿā 119/43
ṣ.-i ẓālim irür 141/170
ṣ.+i 1/99, 80/2, 80/27, 82/8, 131/40, 148/19, 182/5, 184/46, 243/4
ṣ.+idin 8/56, 39/62, 119/44, 125/35, 151/21, 155/17
ṣ.+ige 80/26, 223/8, 227/62
ṣ.+imġa 243/32
ṣ.+in 83/5
ṣ.+in͡gdin 27/17
ṣ.+ini 108/4, 157/18
ṣ.+ni 186/53
[=41]
son͡g son, sonra
s. 5/12, 10/8, 25/4, 37/4, 54/15, 54/31, 65/18, 89/9, 89/49, 111/3, 117/23, 118/21, 118/26, 122/6, 133/24, 146/10, 151/14, 171/21, 171/43, 227/68
[=20]
son͡gra sonra
s. 12/26, 13/3, 14/24, 20/10, 23/54, 33/9, 33/14, 35/60, 39/13, 48/42, 50/36, 53/22, 54/25, 57/22, 58/45, 63/17, 73/17, 74/6, 82/25, 82/49, 83/7, 89/42, 92/18, 99/4, 105/14, 111/11, 112/17, 113/30,

suḫre (A) biriyle alay etme, maskaralık
s.-i dūzaḫ 46/4
s.-i hem-zemherīr 18/7
s.+sidür 38/14
[=3]
sūḫte (F) yanmış, tutuşmuş
s. 35/12, 240/15
[=2]
ṣulḥ (A) barış, barışma
ṣ. ḳıl- 177/4
[=1]
ṣulḥger (A+F) barış yapan, barışçı
ṣ. bol- 97/42
[=1]
sulṭān (A) sultan, padişah
s. 125/14, 197/34
s. bol- 138/11
s.-ı merd 234/8
s.-ı rāh 27/3, 31/7, 136/3, 215/18
s.-ı rūḥ 218/38
s.-ı taḫt 97/47, 119/3, 170/24, 215/11
s.-ı vaḳt ḳıl- 150/27
s.+ı 37/12
s.+ım 119/49
s.+men 179/38
[=17]
Sulṭān Aḥmedī (k.a) bkz. **Aḥmed-i Camī**
S. 236/46
[=1]
Sulṭān Bāyezid (k.a) Meşhur mutasavvıf Bayezid-i Bestamî
S. 103/1
S.-i nāmdār 164/1
S.+ge 16/17
[=3]
Sulṭān Zendefīl (k.a) bkz. **Aḥmed-i Camī**
S. 242/1
[=1]
ṣūr (A) boynuzdan yapılmış büyük boru; Kıyamette Hz. İsrafil'in üfleyeceği boru
ṣ.-ı İsrāfīl 1/71, 56/3, 57/12, 57/92
ṣ.+dın 167/5
[=5]
sūrāḫ (F) delik, gedik
s.-ı diger 174/4
[=1]
sūre-i Ṭāhā (A) Tâhâ suresi; Kuran'ın surelerinden biri
s. 2/17
[=1]
ṣūret (A) biçim, görünüş, kılık; tarz, yol, gidiş
ṣ. 66/42, 66/43, 69/35, 73/5, 75/2, 75/2, 110/19, 236/27, 236/97, 236/97, 237/91
ṣ.-i bābā 178/6
ṣ.-i ḥayvān 234/42
ṣ. imes 215/19
ṣ.+de 27/39, 42/2, 49/11, 58/51, 69/2, 184/37
ṣ.+din 215/22, 234/10, 238/2
ṣ.+ġa 234/39
ṣ.+ge 67/35
ṣ.+i 164/20, 240/40
ṣ.+ide 57/45
ṣ.+in 243/19
ṣ.+in͡g 23/37, 58/19
ṣ.+in͡gdür 233/10
ṣ.+in͡gni 81/88, 81/89, 236/91
ṣ.+lerġa 233/4
ṣ.+lerni 237/40, 237/62
ṣ.+ni 39/77, 213/22, 232/4, 233/14
[=42]
ṣūret-bendī (A+F) resim yapan, tasvirci
ṣ.+dür 234/44
[=1]
ṣūret-bīn (A+F) suret gören; gönlü göremeyen sadece zahiri gören
ṣ. 234/51
ṣ. irür 65/38
[=2]
ṣūretlig (A+T) suretli, görüntülü

ṣ. 83/9
[=1]
ṣūretperestī (A+F) suretperest, surete tapan, surete ehemmiyet veren
ṣ. 207/21
[=1]
ṣūretü'l-Ḥac (A) Hac suresi
ṣ.+nı 204/1
[=1]
surnāy (F) zurna
s. 204/7
[=1]
suv su
s.+ge tüş- 30/2
[=1]
ṣuver (A) suretler
ṣ.+din 89/43
[=1]
sūy (F) taraf, cihet
s.-ı behişt 112/59
s.-ı dūzaḫ 178/98
s.-ı maġrib 112/32, 226/1
s.-ı maşrıḳ 112/32
s.-ı menzilgāh 165/7
s.+īge (ī: Farsça birlik ya'sı) 145/11
[=7]
sūz (F) yanma, tutuşma; dert, ıztırap
s. 59/10, 191/14, 198/4
s.-ı derūn 226/51, 240/7
s.-ı dil 8/73
s.-ı nefīr 198/31
s.-ı nefīr ḳıl- 70/2
s. u āh-ı derd 77/21
s. u güdāz 59/28, 81/129, 170/39, 191/4, 198/15, 226/27
s.+men 171/33
[=16]
sūzān (F) yakan, yakıcı; yanan, yanıcı
s. 106/42, 178/42, 225/42, 226/92, 226/147
s.+dın 226/87
[=6]
sūzende (F) yakan, yakıcı
s.+dür 66/16
[=1]
sūziş (F) yanma, yakma; tesir etme, dokunma; yürek yanması
s. 63/18
s.-i derd-i dil-i āzār 76/6
s.-i dil-ḫᵛāh 69/32
s.-i hengāme 49/8
[=4]
sübḥāne'llezī esrā (A) Kuran'dan bir cümle
s. 2/15
[=1]
sübḥānī (A) Allah'a ait, Allah ile ilgili
s.+men 242/60
[=1]
sübül (A) sebiller, yollar, caddeler
s. 1/75
[=1]
sücūd (A) secde etme, namazda secde yapma, ibadet
s. 48/3
s. ḳıl- 226/66
s.+ı 8/3, 69/112
[=4]
südre- çekmek, sürüklemek, uzatmak
s.-diler 91/24, 97/38
s.-gin 97/36
s.-n͡g 97/28, 197/14, 197/16
s.-p 20/17, 35/19, 141/64, 197/15
s.-r 89/46
s.-r irdi 97/44
s.-r irdiler 91/23
s.-sün 35/29
[=14]
südret- sürükletmek, çektirmek
s.-ip 226/73
[=1]
Süfyān (k.a) Süfyan; mutasavvıf bir zat
S. 12/29, 93/1
S. bol- 236/48
S.-ı nigū 93/14
[=4]
Süfyānī (k.a) Süfyanî; mutasavvıf bir zat
S. 236/68

-Ş-

156/64, 162/27, 170/41, 174/3, 175/3, 175/9, 176/3, 178/73, 184/43, 197/47, 198/32, 200/10, 226/58, 234/26, 236/71, 237/50, 241/23, 242/43

ş. bir- 31/31, 93/2

ş. bol- 58/44, 62/30, 65/31, 66/25, 72/8, 80/25, 89/25, 95/4, 140/18, 236/50, 236/51, 236/55

ş. eyle- 73/40

ş. idi 27/1, 68/1, 186/94

ş. ilt- 41/7

ş. it- 157/30, 178/70, 185/10

ş. ḳıl- 48/62, 165/30

ş. ol- 39/14, 179/42, 227/16

ş. u ġam 69/96, 97/66, 232/7

ş.+em 97/67, 141/107

ş.+ı 236/2

ş.+ıge 88/3

ş.+men 119/62

ş.+sen 138/13

[=77]

şādī (F) memnunluk, sevinçlilik, gönül ferahlığı

ş. 18/34, 106/78, 117/15, 141/19, 141/129, 183/3, 186/36, 226/139, 232/8, 232/9

ş. irür 232/10

ş. ḳıl- 88/29, 129/7

[=13]

şād-kām (F) çok sevinçli

ş. 240/25

ş. bol- 73/49

[=2]

şādlik (F+T) memnunluk, sevinçlilik, gönül ferahlığı

ş. 127/40, 127/41

[=2]

şadmān (F) sevinçli

ş. 89/52, 106/14, 112/7, 141/7, 172/19

ş.+ı-men 29/13

[=6]

şādmānī (F) sevinç

ş. 181/1, 193/47

[=2]

Şāfiʿī (k.a) Dört mezhepten biri olan Şafiliğin imamı olan İmam Şafī

Ş.+din 82/37

[=1]

şāgird (F) talebe, öğrenci

ş. 178/10

ş. bol- 148/2

ş.+i bol- 117/3

ş.+ini 178/37

[=4]

şāgird-nümā (F) talebe, öğrenci

ş. bol- 199/20

[=1]

şāh (F) padişah krş. **şeh, şā**

ş. 10/12, 27/3, 34/5, 39/11, 48/15, 48/18, 48/26, 54/18, 54/22, 66/9, 90/27, 91/12, 91/14, 91/16, 97/17, 97/24, 97/27, 97/27, 97/43, 111/3, 111/4, 111/5, 111/15, 124/7, 125/10, 132/12, 135/13, 135/21, 141/10, 141/18, 141/19, 141/22, 141/52, 141/54, 141/72, 141/84, 141/88, 141/100, 141/108, 141/109, 141/109, 141/139, 141/139, 141/148, 150/4, 161/4, 171/1, 171/9, 171/35, 173/27, 173/28, 173/29, 179/33, 184/25, 184/28, 184/56, 184/64, 195/2, 198/57, 201/8, 207/4, 207/7, 207/25, 207/54, 207/59, 207/61, 207/67, 212/3, 217/4, 226/23, 226/73, 226/81, 226/83, 226/89, 226/115, 226/117, 226/130, 241/55, 241/59

ş. bol- 241/11, 241/19

ş. eyle- 241/67

ş.-ı ʿādil 124/6, 193/14

ş.-ı bā-ḫaber 171/37, 226/140

ş.-ı beytu’llāh 11/51

ş.-ı bī-niyāz 226/67

ş.-ı cihān 29/8, 67/4, 87/5, 94/4, 201/7, 241/60

ş.-ı cihān-nümā 10/2

ş.-ı delil 135/15

ş.-ı dervişān bol- 97/57

ş.-ı encümen 111/12

ş.-ı evliyā 117/7

ş.-ı faġfūrī 43/13

ş.-ı felek 170/12

ş.-ı ḥācib-ḫᵛāh 104/14

ş.-ı ḫalḳ 171/23
ş.-ı Hind 165/24
ş.-ı Hindüstān 207/1
ş.-ı mecāz 226/67
ş.-ı mecīd 141/69
ş.-ı men 171/23
ş.-ı muḥteşem 206/3, 241/26
ş.-ı mükerrem ḳıl- 3/4
ş.-ı nigū 111/11
ş.-ı nīk-etvār 141/130
ş.-ı nīk-rū 97/58
ş.-ı perdeder 158/8
ş.-ı resūl 24/17
ş.-ı tenūr 226/62
ş.-ı vilāyet 73/3
ş.-ı yaḳīn 199/50
ş. idi 97/1, 185/19, 241/49
ş. iken 207/20
ş. imestür 101/4
ş. ḳıl- 106/62, 141/148
ş. u gedā 1/55, 167/6, 231/1
ş.+dın 54/22, 93/11, 141/84, 226/21, 226/66
ş.+dur 163/21
ş.+ġa 207/41
ş.+ı 87/7
ş.+ı-sen 201/7
ş.+ını 185/1
ş.+ke 1/63, 35/5, 35/11, 35/26, 35/50, 39/25, 48/7, 125/9, 141/9, 141/20, 141/21, 141/22, 150/1, 150/5, 171/41, 184/23, 184/24, 184/27, 226/72
ş.+men 129/5
ş.+nı 48/66, 91/14, 135/19, 141/73, 141/108, 193/81, 207/20, 226/72, 226/73
ş.+sen 179/29, 193/12
[=170]

şaḫ (F) dal, budak
ş.-ı nebāt 88/4
ş.+ı 58/28, 58/28
[=3]

şāhā (F) ey şah!
ş. 48/23, 185/17
[=2]

şāḫa (F) boyunduruk; iki dişli çatal
ş.+sı 146/14
[=1]

şāh ev ednā (F+A) şah veya en aşağı
ş. 2/7
[=1]

Şāh-ı Muẓaffer (k.a) Şah-ı Muzaffer
Ş. 97/41
[=1]

Şāh-ı Naḳşıbend (k.a)
bkz. **Naḳşibend**
Ş. 236/55
[=1]

Şāh-ı Nuṣret-baḫş (k.a) Şah-ı Nusretbahş
Ş. 141/113, 141/117, 141/122, 141/133
Ş. idi 141/6
[=5]

Şāh-ı Urmiyā (k.a) Şah-ı Urmiya
Ş. 150/1
Ş.+ge 150/7
[=2]

şāhī (F) şaha ait, şahla ilgili; şahlık, hükümdarlık; bir şah
ş. 141/1, 141/15, 178/105, 185/10
ş. bol- 141/29
ş. ḳıl- 241/17
ş.+sen 91/10
[=7]

şāhid (A) şahit, tanık
ş. bol- 186/82
ş.-i ḥāl 89/13, 135/14
ş.-i īmān 89/14
ş. irür 165/15
ş.+iñg 97/5
ş.+iñg bol- 27/27
[=7]

şāhid-bāz (F) “güzelle oynayan”: oğlancı, kulampara
ş. 213/10
[=1]

şāhīn (A) doğan kuşu
ş. 57/42
[=1]

Şāh Keykāvüs (k.a) Şah Keykavus
Ş. 17/6
[=1]
şāhlik (F+T) şahlık, padişahlık
ş. 150/16
ş.+ni 226/103
[=2]
Şāh Muẓaffer (k.a) Şah Muzaffer
Ş. 97/1
[=1]
şaḥne (A) inzibat memuru, emniyet memuru
ş. 48/50
ş.-i mülk 48/44
[=2]
şāh-rāh (F) büyük işlek yol, ana yol; şaşırılması mümkün olmayan doğru ve açık yol
ş.-ı ḫalḳ 1/23
[=1]
şaḫṣ (A) kişi, kimse
ş.+dın 141/155
[=1]
şaḫṣiyet (A) kişilik, kişi hususiyeti; kişi, kimse
ş.+ni 27/47
[=1]
şāhvār (F) şaha, hükümdara yakışacak biçimde; iri ve iyi cins inci krş. şehvār
ş. 241/39
[=1]
şaḳī (A) bahtsız fena hareketli, haylaz; haydut
ş. 8/37, 39/65, 48/68, 58/29, 78/11, 93/19, 99/24, 105/47, 119/5, 145/23, 191/28, 203/9, 236/77, 237/14, 237/34
ş. bol- 125/34
ş.+din 237/14
ş.+ge 23/28
[=18]
şākir (A) şükreden
ş. irür 10/7
ş.+dür 146/5
ş.+em 242/31
[=3]
şaḳḳu'l-ḳamer (A) Hz. Muhammet'in parmak işaretiyle Ay'ı ikiye bölmesi şeklinde gösterdiği mucize
ş. 242/28
[=1]
şāl (F) şal
ş. 213/1, 213/7
ş. ü būriyā 235/14
ş.+ge 197/2
ş.+ım 106/34
[=5]
şām (F) akşam
ş. 27/54, 36/16, 58/7, 62/30, 63/18, 81/78, 82/20, 83/4, 113/23, 141/40, 147/3, 166/11, 175/8, 193/89, 198/6, 199/74, 211/23, 212/11, 219/10
ş. u seḥer 7/7, 127/26, 134/22, 194/1, 223/1
ş.+dın 240/25
ş.+dur 127/36
ş.+ı 184/6
ş.+ıñg 73/61
ş.+nı 241/36
[=29]
Şam (y.a) Şam şehri
Ş. 132/1, 226/141, 227/14
Ş. u Rūm 141/138
Ş.+dın 199/1
Ş.+ge 106/15
[=6]
şāmī (F) akşam vakti
ş. 118/2
[=1]
şāmil (A) içine alan, kaplayan; çevreleyen
ş. 2/17
[=1]
şarāb (A) içilecek şey; şarap
ş. 43/17, 141/79, 193/30
ş.-ı en-ṭahūr 162/39
ş.-ı ney-şeker 34/13
ş.-ı zehr 149/17
[=6]
şarḳ (A) doğu
ş. 3/30
[=1]

şarṭ (A) şart, koşul
ş. 60/13, 66/46, 198/51
ş.-ı ḫafī bol- 184/59
ş.-ı hidāyet 51/8
ş. imes 60/13, 79/25
ş. irür 50/23
ş.+ı 120/33
ş.+ıdur 220/30
[=10]
şaşt (F) altmış
ş. 89/48
ş.+dın 8/8
ş.+ke 89/49
[=3]
şāşe (F) sidik, idrar
ş.-i şeyṭān 190/16
[=1]
şāşe'ī (F) sidik gibi
ş. 190/5
[=1]
şaṭranc (A) satranç oyunu
ş.+ıdın 185/33
[=1]
şāyed (F) eğer, ola ki, olabilir ki, olur ki
ş. 2/8, 98/4, 106/16, 122/8, 153/4, 165/29, 176/1, 176/9, 198/57, 199/75, 222/2, 241/4
[=12]
şāyeste (F) yakışır, yaraşır, uygun
ş. 199/23, 226/52, 243/12
ş. bol- 99/30
ş.-i īmān-ı kāmil 188/5
[=5]
şeb (F) gece
ş. 3/2, 11/31, 66/48, 104/6, 106/55, 117/15, 118/5, 127/32, 133/4, 135/6, 141/64, 163/6, 186/37, 199/41, 205/5, 205/26, 207/64, 237/76
ş.-i bī-dār 104/17
ş.-i evvel 1/96
ş.-i ḳadr 193/24
ş. ü rūz 17/7, 223/5
ş.+de 173/11, 240/22, 243/48
ş.+de-men 171/33
ş.+din 162/60
ş.+dür 61/4, 117/16, 243/49
ş.+ge 50/43
ş.+i 112/12, 207/6
ş.+im 3/2
ş.+miz 156/19
ş.+ni 118/13, 191/14
[=38]
şebāb (F) gençlik, tazelik, civanlık
ş. 82/32
[=1]
şebāḫūn (F) gece baskını
ş. 50/37
[=1]
şebān (F) geceler
ş. 104/4
[=1]
şeb-gerd (F) gece dolaşan kol bekçi; hırsız krş. **şebigerd**
ş. 163/1
[=1]
şebī (F) bir gece; gece vakti; geceye mahsus, gece ile ilgili
ş. 11/3, 54/7, 106/7, 114/6, 127/33, 163/2, 164/5, 170/5, 170/11, 170/17, 178/13, 178/56, 193/5
[=13]
şebigerd (F) gece dolaşan kol bekçi; hırsız krş. **şeb-gerd**
ş. bol- 182/6
[=1]
şeb-nemī (F) şebnem, çiğ
ş. 146/26
[=1]
şeb-tā-be-rūz (F) geceden sabaha kadar
ş. 198/4
[=1]
şeb-tā-seḥer (F) geceden sabaha kadar
ş. 157/22
[=1]
şecā'at (A) yiğitlik, yüreklilik
ş.+ıng͡ 114/13
ş.+nı 41/28
[=2]
şecer (A) ağaç
ş. 1/64, 96/8
[=2]

Şeddād (k.a) Yemen'de Ad kavminin hükümdarı olup büyük binalar yaptırmakla ve Cennete benzetmek arzusuyla yaptırdığı "İrem bağı" ile ün yapmıştır. Bu bağdaki köşke girmek nasip olmadan Allah'ın gazabına uğrayarak hepsi yerle bir olmuştur.
Ş. 172/44, 213/5
[=2]
Şeddādānā (F) Şeddad'ınki gibi; o yolda yapılmış
Ş.+nı 70/11
[=1]
şedīd (A) şiddetli, sert, katı
ş. 141/113, 213/14
ş. bol- 149/10
[=3]
şefāʿat (A) birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık
ş. 2/18, 43/15, 48/69, 204/40, 230/7
ş. eyle- 41/9, 184/43
ş.+ıñ͡gnı 115/5
[=8]
şefīʿ (A) şefaat eden
ş. 59/29, 146/22
[=2]
şefīḳ (A) şefkatli, merhametli
ş. 205/8
[=1]
şefḳat (A) şefkat, acıyarak ve esirgeyerek sevme
ş.-i ʿOs̱mān 209/4
ş.+i 19/9, 124/48
[=3]
şegāl (F) çakal
ş. 186/62
[=1]
şeh (F) şah, hükümdar, padişah
krş. **şāh, şā**
ş. 35/15, 35/33, 35/42, 39/7, 39/39, 39/43, 48/28, 48/34, 48/57, 48/57, 91/19, 97/16, 97/18, 97/20, 97/25, 111/7, 111/9, 120/30, 125/8, 125/11, 135/1, 135/4, 135/5, 135/7, 137/13, 141/13, 141/27, 141/28, 141/34, 141/34, 141/37, 141/41, 141/46, 141/61, 141/62, 173/4, 173/15, 176/8, 193/38, 197/45, 206/24, 207/23, 207/33, 207/45, 207/46, 207/48, 207/48, 226/12, 226/14, 226/55, 226/115, 226/126, 226/126, 227/44, 236/94, 241/23
ş. bol- 58/35
ş.-i bā-ḫaber 39/33
ş.-i bed-kār 141/82
ş.-i dānende 126/37
ş.-i eflāk 97/20
ş.-i evreng-i mā ev hā 2/10
ş.-i raḥmet-şinās 1/25
ş.-i ṣāḥib-ḳadem 135/8
ş.-i ṣāḥib-temīz 125/7
ş. iken 97/18
ş.+din 35/27, 97/20, 141/67, 193/38, 225/47
ş.+dindür 197/37
ş.+ke 35/51, 39/19, 39/29, 39/38, 39/44, 97/19, 125/12, 135/2, 141/7, 141/12, 141/33, 173/13, 173/30, 207/34, 207/35, 226/131, 241/56
ş.+ler 97/54
ş.+lerge 141/16
ş.+men 179/37
ş.+ni 2/16, 39/9, 39/38, 48/22, 111/1, 125/8, 135/12, 141/32, 141/40, 141/71, 141/80, 141/80, 141/85, 141/86, 145/34, 171/41, 172/48, 184/54, 185/16, 185/25, 226/63, 226/64, 226/66, 226/123
ş.+sen 171/11
[=117]
şehā (F) ey şah!
ş. 73/8
[=1]
şehādet (A) şehitlik, şehit olma
ş. 195/6, 216/17
[=2]
şeh-bāz (F) bir cins iri ve beyaz doğan; yiğit, şanlı, gösterişli
ş.-ı dāru'llāh 171/48
ş.+ını 27/26

[=2]
şehd (A) bal
ş. 63/25, 106/79, 140/15, 145/27
ş.+ge 40/23
[=5]
şehdī (A) bal gibi
ş. 199/12
[=1]
şehen-şāh (F) en büyük padişah, şahlar şahı krş. şehen-şeh
ş. 159/3
ş. bol- 227/9
[=2]
şehen-şāhlik (F+T) en büyük padişahlık
ş. 241/13
[=1]
şehen-şeh (F)) en büyük padişah, şahlar şahı krş. şehen-şāh
ş.+lerge 51/2
[=1]
Şeh Ḥüsāmeddīn (k.a) Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin talebesi
Ş. 88/10, 88/15
Ş.+ni 88/18
[=3]
şehīd (A) şehit
ş. 50/16
ş. bo- 141/69
ş. bol- 184/42
ş.+din 60/11
[=4]
şehlā (A) ela göz, koyu mavi göz
ş.+ge 95/6
[=1]
şehlik (F+T) şahlık, padişahlık
ş.+de 150/9
ş.+ni 226/142
[=2]
Şeh Muẓaffer (k.a) Şeh Muzaffer
Ş. 97/72
[=1]
şeh-per (F) kuş kanadının en uzun tüyü
ş. 71/18
ş.+din 58/70
ş.+in͡g 133/16
[=3]
şehr (F) şehir, büyük belde
ş. 6/12, 42/2, 97/37, 106/28, 117/8, 141/159, 173/28, 226/21, 226/84, 226/141, 226/141, 237/48
ş.-i āteş 117/12
ş.-i Cām 242/6
ş.-i Deken 197/14
ş.-i dil 40/4, 124/2, 241/68
ş.-i Herāt 184/14, 184/22
ş.-i Kūfe 218/2
ş.-i Mıṣr 91/1
ş.-i Rūm 198/49
ş.-i vücūd 40/7
ş. irür 117/11
ş. ü bāzār 151/9
ş. ü diyār 39/42
ş.+de 227/44
ş.+din 32/13, 135/5, 162/22, 218/2, 218/13
ş.+dür 117/16
ş.+e 8/58, 218/13
ş.+ġa 218/14
ş.+ge 95/2, 118/23, 141/75, 141/148
ş.+i 17/6
ş.+īge (ī: Farsça birlik ya'sı) 8/57, 173/4
ş.+ide 12/1
ş.+idin 216/15
ş.+iġa 226/12
ş.+ige 14/14, 14/14, 17/15, 27/28, 39/2, 76/1, 88/11, 223/1, 234/11, 234/52
ş.+in 117/9
ş.+lerġa 199/64
ş.+ni 48/16, 107/5, 117/7, 117/18, 118/4, 118/22, 118/25
[=66]
şehrhā (F) şehirler
ş.-yı nāmdār 23/6
[=1]
şehr-yār (F) padişah, hükümdar
ş. 12/34, 14/2, 39/47, 40/12, 125/13, 135/20, 140/28, 141/56,

145/19, 170/34, 171/15, 171/38, 172/31, 186/1, 207/41, 237/72, 237/87
[=17]
şehvār (F) şaha, hükümdara yakışacak biçimde; iri ve iyi cins inci krş. şāhvār
ş.+ı 21/18
[=1]
şehvet (A) aşırı istek; nefis; cinsel istek
ş. 53/6, 178/42, 178/91, 191/22, 191/24
ş.+ke 107/4, 125/23, 178/90, 191/25
ş.+ni 89/38
[=10]
şehvetdān (A+F) şehvetlik
ş.+ıdur 178/111
[=1]
şehvet-gūy (A+F) şehvet söyleyen
ş. 163/18
[=1]
şehvet-perest (A+F) şehvetine nefsine çok düşkün
ş. 106/35, 198/13
[=2]
şeh-zāde (F) hükümdar oğlu, prens
ş.-i nāzik-beden 35/1
ş.+ġa 35/32
ş.+īge (ī: Farsça birlik ya'sı) 35/4, 35/14
[=4]
şek(k) (A) şüphe, zan, tereddüt
ş. 14/13, 15/34, 20/1, 20/16, 23/27, 30/7, 30/16, 156/70, 234/46
ş. it- 29/8
ş. ḳıl- 89/26
ş. ü marīż 45/36
ş. ü reyb 119/103
ş.+din 158/14, 225/46
ş.+i 9/6, 36/1
ş.+ni 18/16
[=17]
şeker (F) şeker krş. **şekker**
ş. 61/6, 99/4, 141/59, 234/40
ş. irdim 18/40
ş.+ni 204/19
[=6]
şeker-ney (F) şeker kamışı
ş.+sen 2/6
[=1]
şeker-rīz (F) seker saçan, pek tatlı; sevinçten gelen gözyaşı
ş.+i 243/61
[=1]
şekī (<A. şekkī) bir şüphe; şüphe ile ilgili, şüpheye ait
ş. 14/12, 225/4, 237/74
[=5]
şekkāk (A) çok şüpheci
ş. idi 140/10
[=1]
şekker (F) şeker krş. **şeker**
ş. 3/63, 63/25, 91/15, 97/61, 125/30
ş. ḳıl- 205/37
ş.+dür 91/29, 179/35
[=8]
şekl (A) şekil, biçim, çehre
ş. 186/92
ş.+ini 237/46
[=2]
şem‘ (A) mum
ş. 1/47, 3/33, 29/4, 30/21, 39/61, 57/52, 67/14, 105/6, 184/19
ş.-i dil 88/20
ş.-i fürūġ 12/21
ş.-i īmān 92/40, 155/4
ş.-i nūr-ı ẕāt-ı gevher 57/48
ş.-i nūrānī 30/19
ş.-i resūl 165/12, 165/15, 165/40
ş.-i rūşen 30/18, 33/12
ş.-i şer‘-i Muṣṭafā 178/4
ş. idi 88/18, 134/3
ş. ḳıl- 20/36
ş. u mehtāb 147/4
ş.+din 11/2
ş.+ge 30/16
ş.+i 3/35
ş.+idin 27/47
ş.+idür 35/12, 194/7, 220/23
ş.+ige 58/39, 116/5, 165/17
ş.+iñ̑g 165/18

ş.+iñ͡gdü 3/34
ş.+ni 21/11, 52/8, 210/6
[=40]
şems (A) güneş
ş. 119/67, 234/40
ş.-i īmān-ı beḳā 225/35
ş.-i nūr 242/27
ş. ü mehtāb 226/76
ş.+dür 224/3
ş.+ke 11/15
[=7]
şemse (A) Güneş şeklinde yapılan resim
ş.-i Firʿavn 23/45
[=1]
Şemse'd-dīnī (A) Şemseddin gibi
Ş. bol- 236/69
[=1]
Şems-i Tebrīzī (k.a) Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin hocası, dostu Şems-i Tebrizî
Ş. 243/61
[=1]
şemşīr (F) kılıç
ş. 36/12, 156/31
ş.-i merd 236/14
ş. idi 155/16
ş. ü tīr 236/23
ş.+ni 179/34
[=6]
şemşīrī (A) kılıç gibi
ş. bol- 185/28
[=1]
şe'n (A) iş; yeni iş, yeni çıkan hal, hadise
ş. 140/26
ş. ü şevket 108/6
ş.+iñ͡ge 139/9
[=3]
şerʿ (A) Allah'ın emri, şeriat
ş. 1/26, 112/18, 160/3, 165/13, 178/4, 205/34, 211/20, 212/7, 218/24, 226/100
ş.-i Aḥmed 133/15, 204/39
ş.-i nebī 134/24, 178/101, 205/16
ş.-i pāk-ı Muṣṭafā 48/30, 89/22
ş.-i peyġam-ber 118/16
ş.-i sābit bol- 212/15
ş.-i şerīf 28/5, 48/32, 48/61, 53/14, 212/13, 231/9
ş.+de 82/21
ş.+din 54/12, 205/33, 205/34
ş.+dür 77/7, 212/10
ş.+ge 1/33
ş.+idin 236/83, 237/26
ş.+men 218/23, 218/23
ş.+ni 179/38, 179/40, 205/17, 211/15, 211/16
[=41]
şer(r) (A) kötülük, fenalık, kötü iş; kavga, gürültü
ş. 50/37, 124/67, 141/124, 171/29, 212/1
ş. bol- 88/37, 91/25
ş.-i düşmen 39/70
ş. idi 163/1
ş.+ge 89/35, 91/25
ş.+i 106/64
ş.+idin 3/17, 27/21
ş.+ler 88/36
ş.+lerde 95/8
ş.+lerin 45/50
ş.+ni 1/10, 148/5
[=19]
şerāfet (A) şerefli olma, şereflilik; İmam Hasan vasıtasıyla Hz. Muhammet'in soyundan gelme
ş. 205/42
ş.+din 141/111
ş.+lerge 141/112
ş.+ni 141/110
[=4]
şerāfethā (A+F) şerafetler
ş.-yı īmān 21/17
[=1]
şerāret (A) şerirlik, şer işleme, fenalık, kötülük
ş. irdi 193/54
[=1]
şerbet (A) şerbet; içilecek tatlı şey
ş. 13/2, 105/32, 177/3
ş.-i merg 11/6

ş.+i 162/41, 184/46, 195/6, 205/33
ş.+idin 216/17
ş.+ini 215/43
[=10]
şeref (A) büyüklük, yücelik, ululuk
ş. 1/56, 205/41, 243/58
[=3]
şerer (A) kıvılcımlar
ş. 33/13, 39/44, 40/21, 80/10, 136/2, 156/22, 225/20
ş.+ni 226/45
[=8]
şerḥ (A) açma, ayırma; açıklama, bir kitabın ibaresini kelime kelime açıp izah etme
ş. eyle- 81/51
ş. it- 7/4, 63/17
ş. ḳıl- 82/28
ş.+ige 113/17
ş.+ini 82/24
[=6]
şerḥa (A) dilim, parça
ş. şerḥa 8/62
[=1]
şerīʿat (A) şeriat, doğru yol, Allah'ın emri
ş. 1/19, 1/23, 79/21, 82/17, 199/11, 211/9, 216/15, 217/28
ş.+dın 58/48, 62/33
ş.+dur 236/84
ş.+ıdındur 208/2
ş.+ın͡gnı 116/3
ş.+ke 121/4
[=14]
şerīʿat-baḫş (A+F) şeriat behşeden
ş. 141/6
[=1]
şerīf (A) şerefli, mübarek, soylu, temiz
ş. 28/5, 48/32, 53/14, 178/87, 212/13, 215/17, 231/9, 234/9
ş.+ke 48/61
ş.+ni 50/4
[=10]
şerīk (A) ortak
ş. bol- 173/21
ş.-i cān 23/21
ş.-i devlet 141/48
ş.-i dīn irür 185/23
ş.-i taḫt u tāc u şevket 141/48
ş.+lerdindü-miz 141/55
[=6]
şerīklik (A+T) ortaklık
ş. bol- 163/31
[=1]
şerm (F) utanma
ş. bol- 179/27
ş.-i ḫalḳ 141/78
ş. ḳıl- 120/16, 131/39
ş.+i 141/80
ş.+i ḳıl- 173/9
[=6]
şermende (F) utangaç
ş. 128/7, 199/56
ş. bol- 227/11
ş.-i maḥşer ḳıl- 141/96
ş.-i ʿuḳbā ḳıl- 110/36
ş. ḳıl- 186/31
ş.+dür 11/65, 39/51, 89/71, 110/39, 127/13
ş.+dür-men 40/16
ş.+ge 45/39, 235/8
ş.+lerge 27/22
ş.+men 42/7
ş.+miz 127/46
ş.+ni 197/18
ş.+sen 41/22, 103/30, 141/93
[=21]
şermsār (F) utangaç
ş. u münfaʿil bol- 120/24
[=1]
şeş-cihet (A+F) altı cihet, altı yön
s. 69/117
ş.+din 11/60, 27/68, 35/66, 124/34, 164/11
ş.+ni 203/4
[=7]
şeş-ṣad (F) altı yüz
ş. 141/8
[=1]
şeşümīn (F) altıncı
ş. 49/27

[=1]
Şeyẖ-i Şefīḳ (k.a) Şeyh-i Şefik
Ş. bol- 236/56
[=1]
Şeyẖ-i Şeref (k.a) Şeyh-i Şeref
Ş. 124/12
[=1]
Şeyẖ-i Ṭā'ī (k.a) bkz. **Dāvud-ı Ṭāyī**
Ş.+sen 236/64
[=1]
Şeyẖ-i Zelīl (k.a) Şeyh-i Zelilî
Ş. 234/7
[=1]
Şeyẖ Mīr Ḥüseyn (k.a) Şeyh Mir Hüseyin
Ş. 165/6
[=1]
Şeyẖ Mü'min (k.a) Şeyh Mümin
Ş. 76/26
[=1]
Şeyẖ Necme'd-dīn (k.a) Şeyh Necmeddin
Ş. 241/27
Ş.+ġa 220/6
[=2]
Şeyẖ Nūre'd-dīn (k.a) Şeyh Nureddin
Ş. 192/1
[=1]
Şeyẖ Serīr (k.a) Şeyh Serir
Ş. 236/37
[=1]
Şeyẖ Seyid Müslim-i Ḫaṭlānī (k.a) Şeyh Seyyid Müslim-i Hatlanî
Ş. 126/1
[=1]
Şeyẖ Seyyid Mūsā Enver (k.a) Şeyh Seyyid Musa Enver
Ş. 110/1
[=1]
Şeyẖ Sulṭān Bāyezid (k.a) bkz **Bāyezid**
Ş. 16/1
[=1]
Şeyẖ Süheyl-i Ġavs̱ (k.a) Şeyh Süheyl-i Gavs
Ş. 42/1
[=1]
Şeyẖ Şādmān (k.a) Şeyh Şadman
ş. 39/5
[=1]
şeyẖü'l-ʿārif (A) arif şeyh, bilgili şeyh
Ş. 241/77
[=1]
şeyẖü'l-islāmī (A) islamî şeyh, islama ait şeyh
ş. bol- 241/77
[=1]
Şeyẖ Yūnusī (k.a) Şeyh Yunusî
Ş. 127/12
[=1]
Şeyẖ Ẕelīlī (k.a) Şeyh Zelilî
ş. 234/1
[=1]
Şeyẖ Zendefīl (k.a) bkz. **Aḥmed-i Cāmī**
Ş. 242/13
[=1]
şeyn (A) leke, ayıp
ş.-i şerʿ 205/33
[=1]
şeyṭān (A) şeytan
ş. 3/43, 3/47, 10/15, 11/19, 14/14, 15/30, 16/8, 24/6, 24/8, 24/12, 28/14, 30/24, 31/15, 40/11, 45/40, 48/71, 49/17, 52/23, 55/7, 57/33, 71/11, 81/113, 88/41, 88/42, 89/55, 90/2, 90/36, 99/31, 106/42, 106/45, 106/75, 106/91, 128/6, 133/10, 134/15, 157/21, 178/2, 178/72, 178/86, 178/116, 186/97, 220/4, 220/16, 223/7, 243/24, 243/28
ş. bol- 148/30
ş.-ı ḳıtāʿu'l-ṭarīḳ 54/14
ş.-ı laʿīn 3/29
ş. idi 157/45
ş. iken 106/36
ş. irdi 106/38
ş. irür 11/55, 62/53, 186/101, 234/44
ş.+dadur 40/10
ş.+dın 1/8, 125/20, 243/63
ş.+du 218/36

ş.+dular 14/3
ş.+dur 57/31
ş.+ġa 3/39, 191/26, 218/36
ş.+ge 20/31, 88/44, 106/40, 106/52, 117/30, 118/25, 119/83, 130/4, 148/29, 189/5, 223/6, 223/6
ş.+ı 47/14
ş.+ıdur 190/16
ş.+nı 20/11, 24/2, 47/17, 106/57, 156/66, 157/2, 186/48, 206/6, 213/20
ş.+sen 39/59
[=90]

şeyṭānī (A) şeytan gibi, şeytana ait, şeytana yakışır
ş. 57/32
ş. idi 106/25
ş.+dür 57/26, 178/27
ş.+lerge 130/4
[=5]

şın (A) Arap alfabesinin on üçüncü harfi
ş. 62/33
[=1]

şiddet (A) şiddet
ş. 8/26, 124/7, 154/3, 156/23, 198/42
ş.-i dūzaẖ 226/94
ş.-i rūz-ı cezā 226/130
ş.+i 179/16
ş.+ini 108/3
ş.+ni 36/10
[=10]

şiddethā (A+F) şiddetler
ş.-yı merg 8/3, 35/51
[=2]

şiddetlig (A+T) şiddetli, katı, sert
ş. 8/4, 48/38, 229/3
[=3]

şifā (A) şifa, ilaç
ş. 2/11, 29/13, 117/5, 127/39, 156/67, 178/54, 196/3, 234/49, 236/17
ş. tap- 23/12
ş.+dın 23/25
ş.+ge 196/4
[=12]

şifā-baẖş (A+F) şifa veren
ş. 1/61
[=1]

şifā-cūyende (A+F) şifa arayan
ş.+si 231/11
[=1]

şikāf (F) yarık, yırtık, çatlak
ş. 113/2, 113/5, 141/8, 228/5
ş. bol- 241/9
ş. eyle- 242/73
[=6]

şikār (A) av, avlama
ş. 125/8, 207/50
ş. eyle- 156/6
[=3]

şikāyet (A) şikayet, sızlanma
ş.+ler ḳıl- 1/3
[=1]

şikest (F) kırılmış, kırık; kırma, kırılma; yenilme
ş. 141/125, 145/33, 155/23, 190/3, 221/17, 236/89
ş.-i devlet 142/4
ş.+dür 89/49
ş.+idin 217/8
ş.+im 48/74
ş.+ler 178/55, 199/49
ş.+lerni 169/7
[=13]

şikeste (F) kırık, kırılmış; yenilmiş
ş. 6/18, 10/6, 46/3, 112/29, 115/6, 116/9, 185/20
ş.+midür-sen 209/7
ş.+n͡gni 122/3
ş.+ni 171/5, 175/3
[=11]

şikeste-dil (F) gönlü kırık, kederli, hüzünlü
ş. 46/8, 175/8
ş.+dür-sen 46/6
[=3]

şimāl (A) sol, sol taraf; kuzey
ş. 119/24
[=1]

şināsā (F) tanıdık, aşina
ş. 215/34
ş.+dur 225/25
[=2]

şināsālik (F+T) tanıdıklık, aşinalık
ş. 27/12, 42/33
[=2]
şināsende (F) tanıyan, bilen
ş. 22/2
ş. imes 22/8
[=2]
şināver (F) suda yüzen, yüzgeç
ş. 198/18
[=1]
şinīd (F) işitme
ş. 57/31
[=1]
şīr (F) aslan
ş. 151/23, 155/16, 173/18, 184/26, 207/28, 214/3, 225/35, 241/51
ş.-i ġarrā 226/105
ş.-i Ḥaḳ 44/7
ş.-i mużṭar 119/96
ş.-i ner 162/7, 186/39, 193/76
ş.-i vaḳt 151/2, 236/5
ş. imes 75/9
ş. ü rūbā 65/45, 81/28
ş.+ini 2/3
ş.+īge (ī: Farsça birlik ya'sı) 126/13
ş.+ler 25/12, 28/18, 45/34, 53/20, 75/8, 113/16
ş.+lerni 1/81, 39/64, 45/47, 106/89, 110/41, 145/29, 184/62, 237/50
ş.+ni 36/18, 151/23, 168/3, 172/26, 174/10, 179/34
ş.+sen 62/21
[=42]
şīr (F) süt
ş. 8/27, 11/2, 11/46, 15/1, 15/4, 18/31, 57/70, 69/7, 73/50, 80/8, 81/26, 97/50, 180/2, 198/31, 237/69
ş. eyle- 88/25
ş.-i ḫ̮ar 180/27
ş. ḳıl- 96/5
ş. ü ḫ̮āre 141/153
ş. ü şeker 234/40
ş.+idin 99/28
[=21]

Şirāz (y.a) İran'da bir şehir
Ş. 236/59
[=1]
şirāze'ī (F) şirazelik
ş. 119/44
[=1]
şīr-dāye (F) süt nine, çocuğa bakan dadı
ş.+dür 210/11
[=1]
şīr-dil (F) aslan yürekli, cesur
ş. 31/14, 157/19, 160/5
ş.+ler 89/69, 166/5
ş.+ni 2/14
[=6]
şīre (F) süt; şıra
ş. 172/37
ş.+dür 89/55
ş.+ge 89/54, 172/12
[=4]
şīre-merd (F) aslan yürekli, cesur
ş.+ge 220/37
ş.+ler 65/30, 198/35
ş.+lerni 119/94, 226/130
ş.+ni 172/30, 237/70, 237/90
[=8]
şīre-merdī (F) cesurluk, yiğitlik; yiğit bir kişi
ş. 43/9
[=1]
şīr-gīr (F) aslanı tutabilecek kadar kuvvetli ve cesur
ş. irdi 113/5
[=1]
şīrī (F) süt gibi
ş. bol- 185/28
[=1]
şīrīn (F) tatlı; sevimli, cana yakın
ş. 36/2, 40/24
ş. bol- 215/43
ş. ḳıl- 241/10
ş.+dür 15/13
[=5]
şīrīn-gūy (F) tatlı konuşan
ş. 207/40
[=1]

şīrīn-kelām (F+A) sözü tatlı, hoş sohbet
ş. 5/13, 5/14
[=2]
şīrīn-süḫan (F) sözü tatlı, hoş sohbet
ş. 195/8
[=1]
şirk (A) müşriklik, Allah'a ortak koşma
ş. 218/22
ş. irür 112/13
ş. it- 20/31
ş. ü taḳlīd 20/23
ş.+in 112/11
ş.+iñg 24/17
[=6]
şirket (A) ortaklık
ş. 20/31, 51/4
ş.-i ḫalḳ 218/27
ş. tüş- 50/64
ş. ü endişe 3/27
ş.+dedür 50/7
ş.+din 184/60
ş.+ler 218/31
[=8]
şirketī (A) ortaklık
ş. 218/32
[=1]
şīr-mekān (F+A) aslan mekanı, aslanın mekanı
ş. 198/34
[=1]
şīr-merd (F) aslan yürekli, cesur
ş.+ler 194/3
[=1]
şīşe (F) şişe
ş.+i 198/21
[=1]
şīve (F) naz, eda
ş. 85/3
ş.+i ḳıl- 191/20
[=2]
şol şu
ş. 8/72, 21/2, 27/46, 45/12, 48/37, 48/41, 66/37, 67/4, 90/21, 104/2, 113/33, 133/3, 135/15, 141/54, 149/9, 155/12, 162/18, 174/10, 178/64, 180/15, 184/11, 184/33, 184/61, 188/3, 188/4, 190/22, 193/30, 193/49, 205/5, 225/19, 226/57, 226/79, 235/6, 241/19, 241/20, 241/44
ş. iken 185/4
ş. irdi 106/26, 184/5
ş. irür 57/51
ş.+du 233/2
ş.+dur 50/36, 69/30, 105/21, 188/6, 241/26, 243/29
[=47]
şöhret (A) şöhret
ş. 69/88, 82/13, 141/65, 186/12
ş.+din 69/88
[=5]
şu şu (zamir)
ş. 175/4
ş.+dur 27/12, 27/12, 27/19, 27/19, 106/43, 106/43, 126/42, 199/65
ş.+nça 8/73, 19/6, 19/8, 20/13, 20/27, 27/23, 27/27, 27/51, 27/57, 31/19, 35/30, 41/10, 42/29, 44/33, 48/5, 48/43, 49/29, 50/17, 65/7, 69/102, 79/4, 90/31, 104/3, 110/27, 125/14, 126/17, 126/27, 141/32, 178/90, 178/102, 186/39, 186/46, 226/40, 242/75, 242/85, 243/8
ş.+ndadur 44/5
ş.+nı 119/45, 127/13
[=48]
şu şu (sıfat)
ş. 1/88, 8/72, 17/16, 20/17, 20/48, 21/2, 35/24, 41/2, 44/17, 46/10, 88/32, 103/27, 106/77, 108/6, 122/2, 134/14, 151/25, 159/9, 163/19, 178/77, 192/11, 195/2, 198/16, 205/44, 209/3, 215/26, 225/19, 236/62, 238/11, 242/11
[=30]
şū (<f. şūy)) yıkama
ş.-i baḥr 93/4
[=1]
şuʿā (A) ışın
ş. 199/76
ş.-ı āb 11/15
ş.-ı mertebe 208/6
ş.-ı şems 11/15

ş.-ı zehre 90/38
[=5]
Şuʿayb (k.a) Hz. Şuayp, peygamber
Ş. 127/28, 186/34, 242/46
[=3]
şudgār (F) ekmek üzere sürülmüş arazi
ş. bol- 113/35, 113/36
ş.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) ḳıl- 113/34
[=3]
şuġl (A) iş, uğraşacak meşgul olacak şey
ş. ḳıl- 205/30
[=1]
şūḫ (F) neşeli, şen
ş.-ı ḫırāmān 87/4
ş.-ı perī-peyker 87/4
ş.-ı ṭarāb-engīz 37/17
[=3]
şuʿle (A) alev, ateş alevi
ş. 141/39
ş.-i mā vü menī 171/31
[=2]
şūm (F) şom, uğursuz
ş. 113/9, 113/25, 115/1, 156/7, 197/9, 243/34
ş. bol- 44/25
ş. ḳıl- 149/11, 163/17
ş.+dın 141/128
ş.+dur 106/19
ş.+ı 146/2
ş.+ıdın 141/165
[=13]
şumġu- dalmak, batmak
ş.-saŋ 73/47
[=1]
şūmī (F) şomluk, uğursuzluk
ş. 54/22
[=1]
şundaġ şöyle krş. **şundaḳ**
ş. 1/41, 1/66, 3/39, 3/45, 4/3, 4/4, 8/76, 15/36, 24/3, 25/3, 35/31, 50/32, 53/7, 91/16, 93/17, 97/23, 99/2, 114/10, 114/18, 119/9, 120/2, 126/33, 126/37, 141/29, 141/68, 141/131, 141/149, 150/27, 155/30, 157/19, 178/40, 181/4, 184/9, 184/34, 184/45, 186/4, 186/25, 192/11, 199/33, 202/7, 206/16, 213/3, 224/4, 225/43, 236/89, 240/14
ş. bol- 48/32, 91/17
ş.+dur 133/23
[=49]
şundaḳ şöyle krş. **şundaġ**
ş. 30/8, 35/30, 38/8, 38/18, 50/58, 51/12
ş. bol- 45/26
ş. idi 54/5
ş. irdi 54/6
ş. ḳıl- 45/27
ş.+dur 27/15
[=11]
şūr (F) şamata, gürültü
ş. 82/24, 178/45, 210/7
ş.-ı der-ḫurūş 179/3
ş.-ı ġavġā-yı meger 31/2
ş. ḳıl- 113/14
ş. sal- 36/9
ş. u āşūbı ḳıl- 186/87
ş. u şer 50/37, 106/64, 171/29
ş.+nı 113/3
[=12]
şurb (A) içecek
ş.+larıdur 49/3
[=1]
şūrbā (F) çorba
ş.-yı revġan 12/26
[=1]
şūr-engīz (F) şamata gürültü yapan
ş. ḳıl- 78/2
[=1]
şūre-püşt (F) itaatsiz, vurdumduymaz, ilgisiz
ş. 113/29
[=1]
şūrīde (F) karışık, perişan; âşık
ş. 100/8, 119/34, 127/31, 159/9, 207/65, 215/37, 219/4, 237/16
ş. bol- 127/16
ş.+din 8/38
ş.+dür 11/1
ş.+ler 50/49

[=12]
şūrīde-baḫt (F) bahtsız, talihsiz
ş. 119/34
[=1]
şūrīde-dil (F) gönlü perişan olan
ş. 218/20
[=1]
şūrīde-ter (F) çok perişan, çok karışık, en perişan
ş. 8/38
[=1]
şūriş (F) karışıklık, kargaşalık
ş. 20/33
ş.-i maḥşer 90/42
ş.-i peydā 21/3
ş.-i saḫt 218/2
ş.-i sevdā 20/42
ş. tüş- 48/22, 50/44
ş.+i 41/16, 108/7, 166/10
ş.+ke 8/2
[=11]
şū(y) (F) koca
ş. 12/10, 12/11, 106/3, 151/7, 157/48, 184/31, 235/16
ş. eyle- 191/2
ş.-ı zen 12/26
ş.+dın 235/15, 235/15, 235/16, 235/17
ş.+ge 235/19
ş.+ı 106/1
ş.+men 184/31
ş.+nı 157/47, 157/48, 184/34
[=19]
şübān (F) çoban
ş. 1/67, 69/20, 69/22, 69/24, 69/31, 69/34, 69/35, 69/35, 69/41, 69/43, 69/46, 69/49, 69/73, 174/8
ş.-ı bed-licām 174/1
ş.-ı bī-ʿaḳıl 69/13
ş.-ı rū-siyā 174/6
ş.+ige 69/45
ş.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 1/50, 1/72, 69/4
ş.+nı 1/69, 1/75, 69/25, 69/61, 69/68
[=26]
şübhe (A) şüphe, kuşku
ş. 59/19, 184/62
ş.-i cān 49/5
ş.+de 3/34
ş.+din 221/12, 242/36
ş.+dür 239/3
ş.+n͡g 152/5
ş.+sidin 116/6
ş.+siz 41/15
[=10]
şübhelig (A+T) şüpheli
ş. 45/28
[=1]
şübhenāk (A+F) şüpheli
ş. 125/18
[=1]
şüdd (F) gitti, geçti; gitme, gidiş
ş. 169/6
ş.+i 14/25
ş.+in͡gni 226/144
[=3]
şühūd (A) şahitler, tanıklar
ş. 50/19
[=1]
şükr (A) şükür krş. **şükür**
ş. 57/85, 114/12, 150/8, 178/14, 178/57, 199/66, 207/12, 207/13, 207/16, 207/29, 207/39, 215/40
ş. eyle- 172/4
ş.-i Celīl 207/9
ş.-i evvel 206/21
ş.-i Ḥaḳ 207/8
ş.-i Ḫālıḳ 172/8
ş.-i Ḫudā 141/94
ş.-i İlāh 207/7
ş.-i sünnet 126/20
ş. it- 207/11, 207/26, 207/36, 207/37, 207/38
ş. ḳıl- 64/2, 124/50, 172/41, 206/19, 206/20
ş.+din 206/21
ş.+i 207/10, 207/13
ş.+i ḳıl- 141/95, 150/14
ş.+iġa 206/22
ş.+in͡g 207/14, 207/16
ş.+ni 207/8
[=39]

şükr'allāh (A) Allah'a şükür olsun!
ş. 105/21
[=1]
şükrāne (A+F) şükür alameti, iyilik bilme nişanesi
s. ḳıl- 20/45
[=1]
şükūh (F) ululuk
ş.+nı 20/48
[=1]
şükür (A) şükür krş. **şükr**
ş. 23/33, 35/23, 57/8, 64/10, 208/3
ş. ḳıl- 51/13, 163/24
ş.+ni 172/46
[=8]
şükür'allāh (A) Allah'a şükür olsun!
ş. 150/16, 157/51, 226/59
[=3]
şümār (F) hesap, sayı
ş. 237/33
[=1]
şütür (F) deve
ş. 54/7, 91/13, 97/15, 228/1, 228/2, 228/6, 228/8
ş.+lerni 54/10
[=8]

-T-

tā (F) dek, -e kadar, değin, çünkü, sebebiyle, tâ,
t. 1/33, 1/62, 1/95, 3/3, 5/9, 5/11, 8/25, 8/41, 11/1, 11/20, 11/20, 14/5, 14/12, 14/14, 14/35, 15/7, 15/13, 17/4, 18/5, 18/5, 18/17, 20/8, 20/8, 20/21, 20/44, 21/16, 23/12, 24/20, 27/50, 31/4, 35/29, 35/35, 38/2, 39/40, 39/66, 39/73, 40/9, 41/15, 44/4, 45/28, 48/17, 48/75, 50/33, 50/41, 50/41, 52/26, 52/29, 54/2, 54/4, 56/14, 57/8, 57/14, 57/39, 57/41, 57/53, 57/64, 57/76, 57/85, 57/89, 58/5, 58/40, 58/49, 58/67, 59/3, 59/12, 59/15, 59/17, 59/21, 62/8, 62/22, 63/4, 63/16, 64/17, 65/12, 65/14, 65/28, 65/29, 65/34, 66/12, 66/16, 67/11, 67/39, 69/38, 69/57, 69/58, 69/61, 69/70, 69/77, 69/81, 69/82, 69/83, 69/90, 69/96, 69/97, 69/103, 69/107, 69/109, 69/119, 70/12, 71/21, 72/5, 72/7, 73/14, 73/21, 73/66, 73/67, 73/71, 76/23, 77/20, 78/6, 78/11, 78/13, 79/23, 80/34, 80/35, 81/16, 81/23, 81/54, 81/63, 81/88, 81/102, 81/107, 81/108, 81/124, 82/10, 85/9, 89/24, 89/48, 89/64, 90/5, 90/9, 90/16, 91/24, 99/33, 103/22, 104/12, 106/26, 106/73, 110/20, 110/20, 113/23, 113/26, 113/35, 114/26, 120/14, 122/4, 124/42, 124/42, 124/44, 124/47, 126/22, 127/16, 127/17, 127/19, 127/29, 127/30, 127/38, 127/43, 127/45, 128/9, 131/32, 133/3, 133/9, 133/23, 134/19, 136/15, 137/17, 138/13, 140/4, 141/58, 141/126, 141/143, 141/163, 141/170, 142/3, 145/24, 146/13, 148/15, 150/31, 153/7, 155/26, 156/21, 157/39, 158/17, 161/4, 162/3, 162/9, 162/24, 162/59, 163/31, 163/32, 165/37, 166/11, 166/11, 166/26, 170/24, 170/29, 171/26, 171/32, 172/25, 178/4, 178/41, 179/21, 180/3, 184/18, 184/22, 184/27, 184/34, 190/23, 190/23, 190/47, 192/18, 193/67, 193/67, 197/14, 198/2, 198/40, 198/54, 198/56, 199/61, 199/68, 199/74, 203/2, 204/34, 204/37, 204/37, 205/14, 205/17, 205/18, 206/8, 206/9, 206/19, 206/25, 207/31, 207/47, 210/14, 211/11, 212/6, 212/12, 212/18, 214/11, 215/4, 215/5, 216/14, 217/29, 219/6, 224/5, 224/13, 224/16, 224/18, 225/36, 226/96, 227/58, 234/46, 236/28, 236/31, 236/45, 236/55, 236/60, 236/72, 236/94, 237/33, 237/68, 237/80, 237/89, 237/92, 241/29, 241/60, 241/63, 242/12, 242/14, 242/50, 242/55, 243/52, 243/53
t. ki 1/44, 2/7, 11/36, 14/10, 14/18, 18/23, 23/55, 27/11, 34/5, 35/24, 39/6, 39/70, 42/41, 45/51, 47/4, 48/23, 57/6, 57/48, 57/88, 58/9, 58/47, 58/64, 58/68, 59/23, 62/2, 65/9, 65/32,

65/35, 66/38, 66/42, 67/1, 67/8, 67/22, 67/23, 69/83, 69/84, 69/98, 72/2, 73/61, 77/17, 79/7, 81/7, 81/64, 81/87, 81/96, 81/104, 82/51, 88/25, 89/39, 89/46, 90/25, 104/2, 104/10, 119/20, 119/47, 119/90, 122/2, 127/4, 127/11, 127/27, 131/8, 131/23, 133/2, 133/10, 134/26, 137/9, 137/16, 144/6, 148/3, 150/15, 154/4, 154/9, 157/41, 163/35, 164/21, 165/5, 166/22, 166/27, 170/12, 177/8, 178/52, 179/9, 184/33, 185/4, 185/28, 187/5, 190/49, 193/33, 197/36, 204/40, 211/19, 214/6, 214/22, 219/2, 220/11, 221/3, 226/78, 226/104, 226/123, 236/12, 236/35, 236/40, 236/41, 236/46, 236/49, 237/29, 241/72, 242/15, 242/80

[=384]

taʿaccüb (A) şaşakalma, hayret

t. 205/2

t.+ler 23/5

[=2]

taʿalluḳ (A) asılı olma, asılı; ilgisi olma, ait olma

t. 160/3, 162/19, 167/3, 168/3, 172/19

[=5]

ṭaʿām (A) yemek, aş

ṭ. 82/15, 125/3, 198/6, 240/25, 240/27

[=5]

ṭāʿat (A) Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet

ṭ. 41/24, 82/49, 89/20, 106/40, 213/2, 224/12

ṭ. eyle- 82/48, 104/4, 205/19

ṭ.-ı Edhem 191/29

ṭ.-ı Ḥaḳ 126/3

ṭ.-ı merd-i baḫīl 189/6

ṭ.-ı ol ḳavm 199/48

ṭ.-ı riyā'ī 227/31

ṭ.-ı şeb 135/6

ṭ.-ı velī 24/13

ṭ. ḳıl- 39/31, 101/6, 124/28, 146/6, 148/27, 191/13, 193/77

ṭ. u ʿamel 42/43

ṭ.+da 104/2

ṭ.+em (<ṭāʿat hem) 126/19

ṭ.+ı 20/12, 23/36, 40/14, 41/19, 93/8, 99/27, 99/30, 105/40, 124/49, 170/1, 184/38, 189/5, 189/5, 198/47, 199/66, 217/13, 220/13, 241/71

ṭ.+ıdın 104/19

ṭ.+ıge 105/38, 142/7, 198/44

ṭ.+ımdın 240/16

ṭ.+ımnı 42/7, 125/21, 191/16

ṭ.+ın 106/71

ṭ.+ın͡g 24/20, 163/25, 191/21

ṭ.+ın͡gġa 64/19

ṭ.+ını 30/25, 30/27, 67/3, 104/6

ṭ.+ke 234/4

ṭ.+lar 218/22

ṭ.+lar ḳıl- 73/38

ṭ.+larıṅg 126/18

ṭ.+nı 124/49, 198/44, 243/28

[=68]

ṭāʿat-fürūş (A+F) ibadet satan

ṭ. 193/92

[=1]

ṭāʿatī (A) ibadetle ilgili, ibadete ait

ṭ. 218/25

[=1]

ṭāʿatlig (A+T) ibadetli, ibadeti olan

ṭ. 41/21

[=1]

tāb (F) güç, kuvvet; ışık, parlaklık; hararet; tazelik

t. 48/1, 73/20

t. al- 54/23

t. bol- 62/40

t.-ı āteş 117/13

t.-ı ḫām 35/8

t.-ı pāk-ı Mevlevī 88/21

t.-ı pāk-ı pür-feşān 162/30

t.+ı 23/13, 30/10, 204/26

t.+ın 226/81

t.+ını 54/24, 54/25

t.+large 52/11

[=15]

ṭabaḳ (A) tabak [kap olarak]; ince kat

ṭ. 69/15, 105/32, 106/29, 141/26, 151/6, 186/32, 193/40, 198/5, 198/48, 198/48
ṭ.+ḳa 170/8
[=11]
tābān (F) ışıklı, parlak
t.+ım 67/15
[=1]
ṭabāyiʿ (A) tabiatlar
ṭ. 51/1
[=1]
tā-be (F) –e kadar
t. 97/34
[=1]
tā-be-çend (F) ne zamana kadar
t. 106/2
[=1]
tā-be-ḫār (F) dikene kadar
t. 149/24
[=1]
tābende (F) parlayan, ışık veren
t. bol- 57/53
[=1]
tābiʿ (A) birinin arkası sıra giden, ona uyan; boyun eğen, bağlı kalan
t. bol- 58/50, 62/36, 130/7, 130/8
t.-i Ḥaḳḳu'l-mübīn bol- 99/20
t.-i peyġamber 207/29
t.-i sünnet idi 135/18
t.-i şerʿ-i nebī bol- 134/24
t.-i şerʿ-i peyember bol- 160/3
t.-i şerʿ-i şerīf-i Muṣṭafā bol- 231/9
t. idiñ̂ 133/15
t.+dür 109/5, 131/37, 203/3
t.+ge 145/7
t.+leri 23/55, 23/56
t.+lerige 205/41
[=18]
ṭabīb (A) hekim, doktor
ṭ. 50/62, 60/3, 60/4, 112/26, 141/131, 196/3, 197/31, 227/53
ṭ.-i nā-bīnā 20/53
[=9]
tābiʿīn (A) Hz. Muhammet'i görmüş olanları görüp onlardan hadis dinlemiş olanlar
t. 23/56
[=1]
tābistān (F) yaz mevsimi
t. 77/3, 125/5, 155/8
[=3]
ṭabl (A) davul
ṭ.-ı himmet 237/10
ṭ.-ı merg 89/50
ṭ.+ı 103/29
ṭ.+ını 135/7
[=4]
tābūt (A) tabut, ölü taşınan sandık
t. 200/5, 235/8
t.+dur 235/8
t.+ı 200/1
t.+ıge 200/3
t.+ke 13/13, 33/9, 128/5, 185/30, 195/5
t.+umge 37/4
t.+umnı 21/8
[=12]
tāc (A) taç
t. 44/35, 141/48, 185/11, 226/84
t.-ı ʿışḳ 242/55
t.-ı le-ʿümrak 2/9
t.-ı mürvārīd 185/2
t.-ı rüsūl 11/57
t.-ı ser 90/24, 157/29, 242/7
t.-ı ser-i rıḍvān idim 42/21
t.-ı şāhī 178/105, 185/10
t. u taḫt 226/102
t.+ı 185/2
t.+ım 12/28
t.+nı 185/10
t.+sen 1/55
[=19]
Tācīk (kv.a) Tacik milleti
T. 131/13
[=1]
tācu'r-ricāl (A) erkeklerin tacı, erkeklerin lideri
t. 213/1

[=1]
taġne yarın, kıyamet günü
t. 89/71, 92/15, 93/12, 103/21, 103/30, 131/8, 133/24, 195/5
t.+ge 151/8
[=9]
taġyīr (A) başkalaştırma, değiştirme, bozma
t. eyle- 15/9
[=1]
taḥammül (A) tahammül, dayanma
t. 67/19
[=1]
ṭahāret (A) temizlik, temizlenme
ṭ. 119/5
ṭ. eyle- 62/1, 73/53
[=3]
taḫayyül (A) hayale getirme, hayalde canlandırma
t.-i hevā'ī 227/31
[=1]
taḫḫa tırnak
t.+sı 53/7
[=1]
ṭāhir (A) temiz
ṭ. 76/18, 140/10
ṭ. ü nā-ṭāhir 82/48
ṭ.+em 242/31
[=4]
ṭāhirī (A) temiz
ṭ. 57/72, 103/7
ṭ. bol- 148/17
ṭ. irdi 149/23
[=4]
taḥḳīḳ (A) doğru olup olmadığını araştırma
t. 69/104
t. it- 241/37
t. ḳıl- 1/10, 184/28
t.+din 192/17
t.+i 50/29
t.+nı 225/16
[=7]
taḥṣīl (A) hasıl etme, ele geçirme; ilim öğrenme
t. 62/30
t.+i 57/35
[=2]
taḥṣīl-tamām (A) ilim tahsilini tamamlamış kişi, ilim öğrenmiş
t. 39/21, 58/3, 119/52, 215/1, 218/14
[=5]
taḥsīn (A) beğenip alkışlama, takdir etme; güzel kılma
t. 105/42, 106/56, 114/7, 156/11, 217/5
t. imes 1/58
t. irmes 137/14
t. kal- 1/58, 8/45, 23/10, 184/41
t.+din 205/1
t.+dür 29/2
[=13]
taḥsīn-ṭaleb (A) beğenilmeyi isteyen
t. 205/1, 205/5
[=2]
taḫt (F) hükümdarların oturduğu büyük koltuk; hükümdarlık makamı
t. 51/2, 97/18, 97/47, 113/15, 119/3, 141/24, 141/48, 164/6, 170/24, 207/22, 215/11, 226/93, 226/102
t.-ı baḫt 43/13
t.-ı Cem 105/9
t.-ı Ferīdūn 17/12
t.-ı pā 113/30
t.-ı pā bol- 158/23
t.-ı pāy 111/6, 113/36
t.-ı pīşāne 49/20
t.-ı Rūm 185/19
t.-ı Sikender 17/6
t.-ı şāh 97/27, 141/10
t. u serīr 14/28, 241/31, 241/33
t.+ġa 241/59
t.+ı 53/23, 106/62, 157/34
t.+ıda 39/18, 197/11
t.+ıdın 119/33
t.+ıge 6/12, 51/2
t.+ım 226/84
t.+ımdın 112/5
t.+ını 172/23, 226/94, 226/117, 238/4
t.+ke 57/80, 141/38

t.+ini 204/13
t.+ni 90/32
[=9]
taķsīm (A) bölme, parçalara ayırma; bölüm
t. 2/13
[=1]
taķvā (A) Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma
t. 25/6, 53/10, 141/146, 178/102, 184/38, 209/3, 218/37, 236/62
t. bol- 202/5
t.+lar 93/18
t.+sıġa 93/18
[=11]
taķvādār (A+F) takva sahibi, takvalı
t. 31/27
[=1]
ṭalāķ (A) boşanma
ṭ. 173/12
ṭ. eyle- 87/9
ṭ. ķıl- 173/26
[=3]
ṭalʿat (A) yüz, surat, çehre; güzellik
ṭ.+ı 97/59
[=1]
ṭalāṭum (A) çalkantı; vuruluş, dalgaların birbirine vurması
ṭ. 193/15
[=1]
ṭaleb (A) isteme, istenme; dileme; istek
ṭ. 14/38, 17/5, 35/47, 37/5, 45/45, 92/31, 97/63, 131/28, 134/25, 143/7, 157/55, 162/61, 162/61, 169/8, 169/9, 170/21, 227/67, 230/5
ṭ. bol- 58/3, 92/31, 98/12
ṭ.-i iksir bol- 170/27
ṭ. it- 6/18
ṭ. ķıl- 25/2, 46/6, 49/15, 56/2, 60/17, 62/45, 67/7, 72/8, 81/71, 81/80, 94/1, 97/73, 106/49, 107/2, 117/3, 120/31, 121/7, 122/5, 122/6, 148/10, 153/5, 176/7, 178/62, 193/17, 199/44, 205/31, 207/48, 211/3, 221/3, 221/5, 226/144, 231/2, 241/29, 242/38
ṭ.+de 2/11, 14/19, 106/51, 112/59, 168/5, 168/8, 187/4, 197/24, 199/41, 201/6, 222/8
ṭ.+din 29/15, 106/50, 145/27, 162/60, 162/62, 162/62, 170/21, 236/42
ṭ.+dür 106/50
ṭ.+ge 213/6
ṭ.+ni 169/9, 170/23, 187/8
[=81]
ṭalebkār (A+F) istekli
ṭ.+ın͡g 81/80
[=1]
ṭaleb-kesī (A+F) talepli bir kişi, bir istek sahibi
ṭ. 57/3
[=1]
ṭaleblig (A+T) talepli, istekli
ṭ. 21/6, 121/5
[=2]
ṭāliʿ (A) doğan, tulu eden; talih, kader, kısmet
ṭ. 68/6
ṭ.+din 145/34
ṭ.+ige 162/56
ṭ.+im 240/18
ṭ.+imdin 241/7
[=5]
ṭālib (A) isteyen, istekli
ṭ. 8/60, 18/25, 21/12, 22/13, 27/42, 33/2, 37/18, 69/100, 77/4, 89/32, 97/33, 116/5, 119/95, 119/95, 124/21, 142/5, 153/2, 157/19, 159/6, 160/9, 186/90, 215/40, 222/8, 240/37, 243/33
ṭ. bol- 14/38, 20/44, 81/75, 193/50
ṭ.-i pişkil iken 97/16
ṭ.-i bu maʿnā 83/10
ṭ.-i çendīn 145/17
ṭ.-i devlet 19/8
ṭ.-i deyr-i fenā bol- 59/23
ṭ.-i dīdār bol- 81/32

ṭ.-i dīdār-ı yār bol- 30/15
ṭ.-i dīdār irür 57/2
ṭ.-i esbāb 69/101
ṭ.-i esrār-ı nūr-ı maʿrifet 162/1
ṭ.-i fażl 199/19
ṭ.-i firdevs-i me'vā 238/7
ṭ.-i genc-i nihān 231/4
ṭ.-i her ḫūy 240/32
ṭ.-i maʿmūr 211/9
ṭ.-i maʿnā 22/2
ṭ.-i maʿnā imestür 66/52
ṭ.-i maṭlūb bol- 62/34
ṭ.-i merdī 65/42
ṭ.-i Meryem irür 69/76
ṭ.-i meslūḫ imes 91/29
ṭ.-i nīk-iʿtiḳād 18/18
ṭ.-i nisbet 163/26
ṭ.-i revġan 178/110
ṭ.-i ṣādıḳ 153/3, 191/27, 230/6, 243/30
ṭ. irdi 27/26, 226/115
ṭ. ol 81/78
ṭ. ü şāgird irür 178/10
ṭ.+din 44/3
ṭ.+em 145/19
ṭ.+ge 17/4, 92/31, 211/7, 222/2, 240/43
ṭ.+i 6/17, 20/38, 153/9, 173/31, 173/31, 204/19, 204/19, 226/39, 226/39
ṭ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 7/6, 18/9, 60/1, 79/9, 141/111
ṭ.+ige 10/1
ṭ.+lerdin 1/48
ṭ.+lerge 222/11
ṭ.+leri 134/3
ṭ.+ni 13/5, 30/8, 121/6, 186/32
ṭ.+sen 81/31
[=91]

ṭālib-rūy (A+F) talip yüzlü, yüzü istekli olan
ṭ.+sen 226/102
[=1]

taʿlīm (A) talim, öğrenme, öğretme; ders verme
t. 241/45
t. al- 120/8, 120/9, 198/2
t.+in 119/24
t.+ni 106/11
[=6]

talpın- kanat çırpmak, uçmak; yönelmek
t.-ur irdi 99/17
[=1]

ṭaʿm (A) yeme; tad, lezzet
ṭ. 118/26, 119/52, 168/5
ṭ.-ı turşı 149/29
[=4]

tam- damlamak
t.-dı 81/62
t.-sa 193/11
[=2]

ṭamaʿ (A) doymazlık, açgözlülük
ṭ. ḳıl- 76/11, 115/7
ṭ.+dın 157/35
[=3]

tamām (A) tamam, eksiksiz; tam olma; bitme, bitirme, son; uygun, münasip
t. 5/13, 22/5, 27/54, 27/61, 45/42, 58/73, 58/73, 62/30, 63/18, 65/29, 66/4, 66/50, 69/106, 69/111, 72/8, 82/20, 82/51, 93/1, 99/33, 119/22, 120/32, 137/6, 166/11, 186/63, 193/1, 197/29, 199/15, 212/10, 212/15, 212/22, 219/6, 220/30, 220/30, 227/42, 231/7, 241/27
t. bol- 1/45, 3/37, 5/14, 7/9, 57/90, 69/71, 73/49, 87/11, 124/63, 218/36, 241/87, 243/13, 243/55
t. eyle- 241/80
t.-ı āb-rū 179/5
t.-ı bāġ 92/28
t.-ı dīde 143/5, 157/8
t.-ı ḥāṣıl 214/13
t.-ı ʿillet 158/12
t.-ı kār 148/21
t.-ı kevn 154/2
t.-ı nisbet 92/30

t.-ı rāh-ber 162/26
t.-ı raḫt 166/7
t.-ı reh-güzer 46/1
t.-ı żaʿf-ı ʿillet 71/15
t. it- 242/4
t. ḳıl- 12/12, 58/15, 82/45, 237/68
t.+ı 42/15, 60/34, 61/4, 69/24, 116/9, 131/38, 136/10, 140/15, 141/35, 155/29, 184/6, 197/10, 218/7, 226/142
t.+ın 154/7
t.+ıñg 54/20
[=84]
tāmiʿ (A) tamahçı, tamah eden
t. 15/14
[=1]
tāmiʿlik (A+T) tamahlık, tamahçılık
t.+ke 62/36
[=1]
taʿmīr (A) tamir, onarım
t.+i 113/3
[=1]
tāmme (A) bütün, eksiksiz, noksansız
t. 149/14
[=1]
tamuz- damlatmak
t.-maġ 188/9
[=1]
ṭaʿn (A) sözme, yerme; ayıplama
ṭ. ḳıl- 73/10
ṭ. u neng 120/28
ṭ.+dın 7/8
ṭ.+dur 186/66
[=4]
tanbūr (A) tambur
t. 50/55, 87/10
[=2]
taʿne (A) sövme, zemmetme
t.-i bisyār 101/6
t.-i her nā-resā 231/6
t. ḳıl- 197/3
[=3]
tañgla yarın **mec.** kıyamet günü, hesap günü
t. 43/2, 44/27, 54/19, 58/31, 69/40, 165/27, 178/93, 185/17, 185/22, 188/8, 188/8, 190/37, 215/32, 240/33, 243/26
[=15]
tañgla- hayret etmek, şaşırmak, garip bulmak
t.-madı 135/2
[=1]
ṭaʿnhā (A+F) sövmeler, yermeler, ayıplamalar
ṭ.-yı dost u düşmen 169/2
[=1]
tanı- tanımak
t.! 42/27, 111/23, 179/29, 204/36
t.-dı 23/17, 26/9
t.-dım 156/53
t.-dıñg 27/27
t.-güdek 218/40
t.-magen 108/1, 108/4
t.-mañgdur 100/4
t.-map-sen 119/19
t.-mapdur 215/25
t.-mas 73/16, 117/25, 149/20, 150/4, 178/78, 179/18
t.-masdur 26/12
t.-maslar 117/28
t.-may 26/10, 26/13, 39/66, 120/2, 179/30
t.-may-men 110/8
t.-maydur 24/14
t.-miz 126/10
t.-p 118/12, 118/19, 171/46
t.-psiler 162/47, 162/47
t.-r 22/11, 26/9, 26/13, 27/68, 108/8, 109/5, 120/5, 161/3
t.-r irdi 42/2
t.-sañg 171/47
t.-ydur 219/10
[=46]
tanıt- tanıtmak
t. 148/20
t.-urdı 11/49
[=2]
tanıttur- tanıttırmak
t. 112/43
[=1]

tanu- tanımak krş. tanı-
t.-r 228/10
t.-rlar 14/37
[=2]

tap- bulmak, kazanmak, elde etmek
t.! 27/50, 57/9, 57/56, 58/44, 59/21, 62/24, 65/2, 65/5, 73/20, 100/6, 114/27, 158/16, 217/9
t.-a-men 199/18
t.-adur 226/27
t.-almadı (< tapa almadı) 115/1
t.-alman͡g (< tapa alman͡g) 10/12, 59/12, 59/18, 199/55
t.-alman͡gdur (< tapa alman͡gdur) 126/5
t.-almas (< tapa almas) 1/13, 153/7, 178/87, 217/10, 226/132
t.-almasdur (< tapa almasdur) 81/60
t.-almay (< tapa almay) 26/10, 69/99, 207/6
t.-almay-miz (< tapa almay-miz) 119/69
t.-almaydur (< tapa almaydur) 13/8
t.-ar 1/8, 14/23, 18/19, 21/15, 23/60, 23/60, 23/62, 27/21, 28/7, 35/66, 46/12, 51/10, 53/28, 54/14, 57/41, 63/28, 66/46, 67/34, 67/34, 81/2, 82/12, 88/29, 88/29, 91/32, 97/3, 97/33, 97/33, 106/79, 106/79, 113/19, 113/19, 115/2, 119/73, 119/73, 119/100, 136/16, 145/27, 145/27, 172/38, 179/17, 193/38, 197/38, 198/28, 226/113, 228/9, 228/9, 232/8, 232/8, 232/9, 232/9, 236/93, 236/93
t.-ar irdi 120/25
t.-ar irmiş 206/21
t.-ar-sen 24/4, 43/8, 193/71
t.-ay 12/7, 12/7, 16/21, 23/57, 73/6, 110/44, 169/6, 186/30, 226/57, 226/57, 236/88
t.-dın͡g 180/19
t.-dük 157/31
t.-ġay 23/12, 221/17, 239/2
t.-ıp 63/20, 63/30, 65/27, 97/58, 105/25, 119/78, 164/11, 181/2, 226/80
t.-ıp irdim 235/5
t.-ıp-men 147/7
t.-ıpdur 16/10, 50/35
t.-ḳay 1/45, 67/23
t.-ḳay-sen 58/59, 236/28
t.-ken 4/7, 10/8, 22/11, 27/19, 35/60, 83/5, 119/66, 167/6, 215/1, 237/25, 242/59
t.-ken-miz 156/16
t.-kende 10/11, 163/20
t.-key 28/17, 48/53, 57/3, 57/10, 58/20, 122/8, 127/27, 136/5, 150/17, 203/11
t.-key-men mü 99/17
t.-key mi 120/14
t.-key-miz 156/64
t.-key-sen 73/62, 81/87, 81/116, 129/3
t.-ḳıl 58/70
t.-kin 14/15, 52/26, 57/9, 58/9, 59/26, 60/32, 65/19, 81/42, 82/35, 83/7, 117/9
t.-künçe 126/22
t.-madı 28/20, 32/3, 41/13, 45/40, 68/3, 73/51, 79/18, 97/53, 97/53, 97/73, 97/73, 106/49, 106/49, 186/68, 200/5, 204/42, 204/42, 226/73, 226/97, 227/65, 227/65, 242/7, 242/7, 242/15, 243/10
t.-madım 119/43, 197/10, 197/10, 205/10, 215/34, 215/34, 235/4, 235/4
t.-madın͡g 80/40, 133/11
t.-madük 112/40, 141/147, 148/23, 148/23, 155/21
t.-magen 3/62, 3/62, 213/19, 213/19
t.-magey 175/4
t.-magey-sen 64/17, 81/3
t.-maġı 73/70, 79/8, 125/36, 126/31, 196/4
t.-magi 14/18
t.-magünçe 25/17

t.-maḳ 57/76, 60/8, 76/19, 81/27, 82/22, 88/22, 89/8, 106/73
t.-man͡gdu 21/11
t.-man͡gdur 195/5
t.-mapdur 226/43
t.-mas 3/38, 15/41, 88/3, 199/78, 207/50, 234/49, 242/54
t.-mas idi 186/37
t.-mas irdi 1/39
t.-masa 106/40, 240/33
t.-masam 31/32
t.-masan͡g 81/90, 188/1
t.-masdu 23/35
t.-masdur 94/8, 103/22, 184/14, 216/12
t.-mastu 82/39, 104/23, 227/68
t.-masun 39/70, 48/5, 89/7, 89/7, 129/4, 141/143
t.-may 13/18, 18/17, 141/30, 184/44, 194/4, 227/42
t.-may-men 240/16
t.-maydur 200/9
t.-mışam 35/38, 35/38
t.-sa 14/12, 14/19, 37/10, 38/10, 47/15, 57/24, 62/41, 63/28, 69/30, 80/13, 81/73, 82/44, 89/27, 96/10, 100/1, 100/1, 100/2, 100/3, 100/4, 100/5, 100/6, 100/7, 100/8, 138/7, 141/54, 221/4, 226/68, 240/8, 242/16, 243/60
t.-salar 66/45, 89/24, 231/9
t.-sam 37/8, 105/31, 149/14, 173/6
t.-san͡g 8/77, 27/51, 60/23, 61/8, 64/16, 69/81, 101/7, 179/10, 190/49, 236/44, 237/2
t.-saydım 178/73
t.-tı 1/56, 3/22, 12/1, 15/17, 16/16, 16/16, 16/18, 16/20, 18/25, 18/28, 18/28, 22/5, 23/53, 27/26, 27/42, 27/49, 27/58, 35/52, 38/16, 40/13, 41/24, 45/16, 45/18, 45/43, 48/46, 48/60, 50/53, 50/65, 51/4, 51/16, 54/9, 56/12, 63/24, 71/4, 76/15, 77/13, 79/2, 81/37, 88/13, 88/21, 88/37, 90/7, 91/25, 91/32, 92/33, 96/12, 97/21, 99/29, 102/3, 106/48, 106/61, 112/30, 113/23, 119/29, 119/54, 119/56, 119/86, 124/4, 125/35, 126/33, 128/3, 129/5, 133/16, 133/19, 136/11, 139/6, 141/39, 141/65, 141/68, 141/69, 145/33, 148/1, 150/17, 151/12, 155/28, 156/67, 156/67, 163/34, 165/41, 171/40, 178/20, 178/91, 179/17, 179/40, 184/4, 184/28, 184/42, 184/51, 184/61, 184/62, 190/3, 193/80, 198/30, 198/45, 198/50, 200/12, 204/7, 204/33, 208/5, 213/17, 216/12, 220/16, 220/21, 224/6, 226/2, 226/50, 226/66, 226/97, 226/108, 226/120, 226/120, 226/137, 227/43, 227/44, 228/6, 232/8, 234/47, 236/89, 236/90, 236/96, 239/4, 241/58, 241/60, 243/12
t.-tılar 57/18, 62/55, 103/27, 103/27, 131/35, 215/5, 227/1, 237/5
t.-tım 4/5, 4/5, 35/23, 35/23, 35/37, 41/23, 62/2, 73/34, 90/15, 90/15, 119/82, 125/12, 150/16, 158/8, 206/12, 226/59, 242/34
t.-tın͡g 42/35, 57/84, 81/121, 97/54, 163/11, 173/15, 185/11, 207/67, 236/55
t.-tın͡g mu 27/3
t.-tük 62/8
[=477]

tapıl- bulunmak
t.-dı 44/46, 105/18, 211/6
t.-ġan 235/4
t.-ġay 14/33, 199/13, 203/2
t.-gey 1/99, 37/16, 79/8, 106/4
t.-mas idi 141/141
t.-masa 82/15
t.-masdur 45/32, 175/7, 186/54
t.-sa 14/34, 91/38
[=18]

tapla- örmek, burmak; ısıtmak; çiğnemek, ezmek
t.-dı 45/29, 66/37, 81/40, 149/5
t.-gin 57/52
t.-mas 73/57
t.-may 81/85
[=7]

tapşur- görevlendirmek, teslim etmek, ısmarlamak, emanet etmek

t. 220/30, 226/144
t.-ay 190/40
t.-dı 35/2, 35/44, 46/5, 92/30, 119/66, 148/8, 173/27
t.-dılar 124/6
t.-gil 25/3
t.-gin 118/20, 231/7
t.-ma 6/6
t.-maġı 57/68
t.-maḳ 234/22
t.-maḳḳa 57/69
t.-sam 178/64
t.-un͡g 199/22
t.-up 214/18
t.-updur 59/14
[=22]

tār (F) karanlık
t. u ḫamr 102/5
[=1]

tara- taramak
t. 81/117
t.-y 69/8
[=2]

ṭarāb-engīz (F) neşe uyandıran, sevindirici, coşturucu
ṭ. 37/17
[=1]

tārac (F) yağma, çapul
t. eyle- 12/30, 44/36, 48/8, 170/10
t. it- 158/11, 165/39
[=6]

ṭaraf (A) taraf, yön
ṭ. 4/3, 106/28
ṭ.+dın 110/6, 241/92
ṭ.+ke 5/5, 236/86
[=6]

tāre (F) tel, iplik
t. 235/16, 235/19
[=2]

ṭarḥ (A) atma, bırakma; kurma, tertipleme; bölme
ṭ.-ı gül-ruḫ-sār 82/4
[=1]

taʿrīf (A) tarif, etrafıyla anlatma
t.-i zāhid 191/15
t. it- 204/9
[=2]

taʿrīfger (A+F) tarif eden, açıklayan; anlatan
t.+i 204/9
[=1]

ṭarīḳ (A) yol; usul; meslek, vasıta
ṭ. 11/3, 20/15, 89/33, 104/21, 117/19, 204/37, 243/48
ṭ.-ı bendelik 188/5, 188/6, 231/3
ṭ.-ı bendelik irmiş 21/10
ṭ.-ı bendelik it- 116/4
ṭ.-ı nīm-nān 212/15
ṭ.-ı rāh 81/37, 107/1
ṭ.-ı rāh-ı uşol 209/7
ṭ. irür 65/38
ṭ.+dür 205/26
ṭ.+i 53/23
[=19]

tārīk (F) karanlık
t. 82/35, 120/17
t. ü teng 12/6
t.+dür 170/35
[=4]

ṭarīḳat (A) Allah’a ulaşmak arzusuyla tutulan yol; tasavvufî meslek
ṭ. 1/19, 13/18, 58/56, 62/33, 211/10, 216/15, 222/10
ṭ.+dın 1/22
ṭ.+dur 222/1
ṭ.+nı 217/28
[=10]

tārīkistān (F) karanlık yer
t. 27/31, 43/9, 207/32
t. irdi 124/2
[=4]

tart- çekmek, taşımak, katlamak, sürüklemek
t.! 24/18, 53/3
t.-adur 19/4, 218/8
t.-ar 24/15, 150/30, 213/17, 217/3, 222/6
t.-ar idi 88/11
t.-ar irdi 89/39
t.-ay 237/49

t.-ıp 178/77, 199/71
t.-keli 81/111
t.-ken 202/4
t.-key 42/41, 150/32
t.-kin 156/40, 225/37
t.-künçe 159/2
t.-ma 90/21
t.-masa 24/20
t.-sun 218/8
t.-tı 39/42, 50/18, 145/16, 178/26, 178/80, 241/2
t.-tılar 3/68
t.-tım 173/22
[=32]

ṭarz (A) şekil, biçim, suret; usul, yol
ṭ. 5/13, 32/28
ṭ. bol- 8/5
ṭ. irür 110/3
ṭ.+dur 215/26
[=5]

taṣadduḳ (A) sadaka olarak verme, verilme
t. 51/10, 55/2, 103/14
t. eyle- 119/37, 119/37, 238/11
t.-ı men 6/8
t.-ı ser 186/75
t.-ı uṣol 37/1, 100/1, 164/9, 235/14
t.-ı uṣol kāmil 21/3
t.-ı uṣol rızḳ 176/5
t.-ı uṣondaġ 152/7
t. ḳıl- 43/14, 119/38, 205/45, 220/24
t.+dur 27/17, 225/40
t.+ın͡g bol- 204/24
t.+men 32/16
[=23]

taṣarruf (A) sahip olma, idare ile kullanma; artırma, artırılma
t. ḳıl- 157/49
t.+ı ḳıl- 186/86
[=2]

taṣdīʿ (A) baş ağrıtma, baş ağrıtılma; can sıkma, rahatsız etme
t. 214/19
[=1]

taṣdīḳ (A) tasdik, doğrulama, onaylama
t.+dür 18/4
[=1]

taṣvīr (A) tasvir, resmini yapma, resim
t.-i ʿışḳ 81/109
t.+dür 168/7
[=2]

taş taş
t. 146/15, 155/14, 237/78
t. ur- 199/36
t.+ı 155/11
t.+ını 178/46
t.+ke 204/31
t.+nı 155/13
[=8]

taş- taşmak
t.-ar 1/37, 120/36
t.-ay 207/17
[=3]

taşıt- taşıtmak
t.-ıp 125/9
[=1]

taşḳarı dışarı, hariç
t. 27/40, 38/21, 124/33, 205/20, 242/34, 242/34
t.+dur 234/20
[=7]

taşla- atmak, bırakmak, dışarı atmak
t.! 48/61, 64/23, 69/101, 88/6, 88/46, 89/33, 106/91, 120/28, 123/2, 126/23, 136/21, 146/12, 160/3, 165/31, 171/20, 218/18, 226/102, 226/142
t.-ban 59/25, 187/1
t.-dı 11/45, 23/47, 28/10, 48/46, 48/66, 54/7, 69/47, 69/48, 111/7, 127/5, 166/11, 212/8, 237/57
t.-dılar 135/23
t.-dım 48/54
t.-gey-sen 81/100
t.-gin 11/40, 15/42, 43/6, 65/19, 69/45, 91/6, 193/32, 233/3, 238/10
t.-ma 159/6
t.-maḳ 166/19
t.-man͡g mı 202/3

t.-n͡glar 31/30
t.-p 3/61, 39/58, 42/40, 69/29, 155/3, 156/18
t.-r 3/44, 30/16, 121/4, 140/12, 171/20, 211/22, 225/42
t.-r irdi 234/4, 234/6
t.-sa 28/7, 43/2, 112/11, 174/3
[=68]
ṭaşt (F) leğen
ṭ. 112/51
ṭ.-ı aḫker 17/8, 106/41
ṭ.-ı dīger 99/12
ṭ.-ı ḫūn-ālūde 99/15
ṭ.-ı misīn 99/11
ṭ.-ı pür-āb 99/14
ṭ.+dın 99/14
[=8]
tat- tatmak, tadına bakmak
t.-ıp bol- 43/4
[=1]
Tātār (F) Tatar, Tatarlar; Tataristan'da elde edilen misk kokusu
t. idi 23/8
t.+ge 151/24
[=2]
ṭavāf (A) tavaf, etrafını dolaşma; Kabe'yi ziyaret etmek
ṭ.-ı Kaʿbetu'llāh 242/65
ṭ. ḳıl- 31/8, 35/25, 69/49, 162/53, 165/33, 180/20, 180/22, 193/33
[=9]
tāvān (F) güç, kuvvet
t. 106/30
[=1]
ṭavḳ (A) halka, tasma
ṭ.-ı laʿnet 3/39, 50/8
[=2]
tavla- tav vermek, tertip etmek, çevirmek **mec**. ümit vererek kendine bağlamak
t.-dı 36/20, 67/5, 162/25, 162/56, 198/48, 199/73, 199/76
t.-gey 227/16
t.-gey mi 237/62
t.-r 19/9
[=10]
ṭāvūs (A) tavus kuşu
ṭ. 48/11, 106/76, 214/8
ṭ. bol- 149/11
ṭ.+ı 35/20
ṭ.+nı 42/19
[=6]
ṭay(y) (A) dürüp bükme, sarma, katlama; atlama, üzerinden geçme
ṭ. 212/3
ṭ. eyle- 147/2
ṭ. ol- 1/94
ṭ. ur- 5/4, 104/22, 117/4, 119/91, 122/8, 197/12, 204/41, 211/6, 212/18, 226/124, 237/47
[=14]
tay- kaymak
t.-masdur 226/110
[=1]
ṭāyife (<A. ṭa'ife) bölük, takım, topluluk
ṭ.-i cevher-fürūş 171/46
[=1]
taʿyīn (A) ayırma, belli etme, tayin
t. 15/6
t. eyle- 163/4
t.+din 47/23
[=3]
ṭayyār (A) uçucu, uçan
ṭ.-ı ṭaʿām-ı ṣūfī 240/27
ṭ. idi 132/2
ṭ. it- 111/4
[=3]
tażarruʿ (A) kendini alçaltarak yalvarma
t. 198/59, 202/5, 202/9
t.+da 46/13
t.+dın 21/16, 225/35
[=6]
tażarruʿlig (A+T) tazarrulu, kendini alçaltarak yalvarmaklı
t. 201/2
[=1]
tāze(F) taze, körpe, sulu; genç
t. 3/56, 12/10, 15/5, 39/57, 97/64, 235/16

t. bol- 141/162
t. eyle- 55/9
t. ḳıl- 46/13, 221/6
t.+dür 88/12
t.+men 171/8
[=12]
tāze'ī (F) tazelik
t. 106/15, 119/44
[=2]
tāzende (F) koşucu, koşan
t. bol- 127/34
[=1]
tāze-rūy (F) taze yüzlü, genç yüzlü, yüzü genç
t. 215/10
[=1]
tāzeter (F) daha taze, çok taze
t. 12/7
[=1]
tāzī (F) tazı, av köpeği
t. 162/8
[=1]
taʿẓīm (A) büyükleme, ululama; saygı gösterme
t. ḳıl- 35/23, 159/5
t.+i 217/4
[=3]
te (A) Arap alfabesinin üçüncü harfi
t. 62/23
[=1]
teʿālā (A) "yüksek olsun!" anlamında bir söz olup Allah adıyla birlikte kullanılır.
t. 58/60
[=1]
tebār (F) asıl, soy
t. 162/22, 240/10
[=2]
tebdīl (A) değiştirme, değiştirilme, başka bir duruma getirme
t. 224/6, 226/80, 242/15
t. bol- 81/50, 224/11
t.+i 242/16
[=6]
tebenk (F) tahta tabak; maden eritme kabı; ocak
t. 184/12, 184/21, 184/29, 184/57
[=4]
teber (F) balta
t. 237/28
[=1]
teberrük (A) mübarek sayma, uğur sayma
t. 31/8
[=1]
tebessüm (A) tebessüm, gülümseme
t. eyle- 63/8
[=1]
tebī (F) hararetli
t. 170/17
[=1]
teblīġ (A) yetiştirme, eriştirme; götürme, taşıma
t.-i risālet ḳıl- 178/96
[=1]
tecellī (A) görünme, belirme; Allah'ın lütfuna nail olma; Allah'ın nurunun tesiriyle makbul kulların kalbinde ilahî sırların ayan olması
t. 52/22, 66/37, 69/61, 69/91, 81/40
t.-i envar-ı āsmān bol- 101/9
t.-i ezelī 208/1
t.-i kemāl 18/27
[=8]
tecellīsāz (A+F) tecelli eden
t. 58/45
[=1]
tecrīd (A) soyma, soyulma; ayırma **tas**. her şeyden el ayak çekip Allah'a yönelme
t. bol- 173/6
t. ḳıl- 198/14
t.+ge 119/77
[=3]
tecrübe (A) tecrübe, deneyim
t. 23/24
[=1]
tedbīr (A) tedbir, çare
t. eyle- 15/9
t. it- 89/64
[=2]

te'essüf (A) eseflenme, kederlenme, acıma
t. eyle- 181/7
t.+i ḳıl- 186/86
[=2]
tef "tep" ayak sesi için yansıma kelime
t. tef-i pāy 193/60
[=1]
tef (F) sıcaklık; buhar
t. 235/9
[=1]
tefāvüt (A) iki şeyin birbirinden farklı olması; iki şeyin farkı
t. 49/19
[=1]
tefekkür (A) düşünme, zihin yorma
t. 178/13
t. ḳıl- 50/41, 173/8
[=3]
tefrīd (A) dünyadan geçip yalnız Allah ile meşgul olma, kendini Allah'a verme
t.+ge 119/77
[=1]
tefriḳa (A) ayrılma, ayrılık; bozuşma
t. ḳıl- 32/5, 63/30
[=2]
tefsīr (A) yorum; Kuran'ın mana bakımından izahı
t.-i kelām 216/9
t.-i kelāmu'llāh 178/102
t. ü āyāt-ı müşkāt 23/30
t.+din 204/5
t.+i ḳıl- 204/1
t.+lerni 204/22
[=6]
tegirmen değirmen krş. **tigirmen**
t. 155/11
[=1]
tehī (F) boş; boşuna; hünersiz, marifetsiz; boşu boşuna
t. 44/41, 186/40
t. bol- 1/73, 1/90, 40/2
t. ḳıl- 1/69, 8/72
[=7]
te'ḫīr (A) sonraya geriye bırakma, geciktirme
t. 88/13, 88/36, 89/7, 89/7, 89/15, 90/6, 91/11, 91/25
t. eyle- 89/35, 91/26, 91/40, 124/60, 234/9
t.-i bekār 88/38
t.-i kelām-ı Mes̱nevī 88/21
t. idi 91/15
t. it- 89/64, 91/12, 95/9
t. ḳıl- 89/16, 90/23, 90/33, 213/2
t. tap- 88/37
t.+din 89/12, 89/32, 89/63
t.+ge 89/65
t.+i 88/42
t.+ige 89/34, 89/67
t.+ni 88/46, 89/63, 91/6
[=34]
teḳāżā (A) alcakalının borçluyu sıkıştırması; sıkışarak söz söyleme; başa kakma
t. ḳıl- 145/4, 207/55
[=2]
tekbīr (A) "Allahu ekber" deme
t. bol- 241/88
[=1]
tekbīr-i taḥrīme (A) namaza başlarken alınan tekbir, namaza başlama tekbiri
t.+de 110/7
[=1]
tekebbür (A) kibir gösterme, büyüklenme
t. 33/8, 46/8, 144/3, 152/2, 153/3, 159/4, 160/1, 243/9
t.+din 60/6
t.+ini 94/8
t.+ni 39/77, 50/20, 153/3
[=13]
tekellüm (A) söyleme, konuşma
t. eyle- 66/3
t. ḳıl- 73/1, 103/15, 142/2
t.+de 201/1
[=5]
tekfīn (A) kefen sarma, kefenleme

t. ḳıl- 235/3
[=1]
tekke’ī (F) tekeye ait, teke ile ilgili
t. 37/7
[=1]
teklīf (A) teklif
t.-i Ġafūr 1/23
t. it- 1/75
t.+dür 225/38
[=3]
tekrār (A) tekrar
t. 89/7, 204/48
t. eyle- 56/12
t. it- 39/28, 229/3
t. ḳıl- 39/28, 120/14
t.+ı 21/4
t.+ım 92/13
[=9]
tek ü dü (F) tek ve çift
t. ḳıl- 24/2
[=1]
tekye (A) dayanma; güvenme
t. 41/15
t.-i çūbī 20/39
t. ḳıl- 35/44, 169/7
t.+i ḳıl- 93/9
t.+ni 58/23
[=6]
tekyegāh (A+F) dayanılacak yer
t.-ı maḫlūḳ 199/42
[=1]
telāf (?) hareket, gayret, çaba
t. ḳıl- 69/49
[=1]
telāş (A) telaş
t. 65/8
[=1]
telbe   deli, çılgın
t. 188/3
[=1]
telbīs (A) hile, oyun
t.+ler 236/99
t.+ni 178/78
[=2]
telef (A) yok etme, öldürme; boş yere harcama
t. bol- 150/2
[=1]
telet-   bir şeyi zorla çekip almak
t.! 165/31
[=1]
telḫ (F) acı
t. 13/1, 73/64, 193/8, 197/27
[=4]
telḫ-āb (F) acı su
t.+ıdur 210/4
[=1]
telḫī (F) acılık
t. 204/7
t.-i cān 193/74
t.+ler 198/17
t.+lerni 175/8
[=4]
telḫ-kām (F) damağı acı, kederli
t. 192/1
[=1]
telḳīn (A) telkin
t.+i 141/159
[=1]
tel(l) (A) tepe, küme, yığın
t. 137/7, 137/9, 137/9
t.-i ḫāk 3/28, 113/8, 113/18, 137/5, 137/13, 137/14, 190/41, 241/48
t.-i ḫākī 137/6
t.-i kūh 137/8
t.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) 35/3
t.+īdin 137/1
t.+ni 35/17, 35/21
[=17]
telvīn (A) renk verme, boyama
t. 67/36
[=1]
temāşā (F) bakıp seyretme; gezme
t. 226/32
t. eyle- 23/25, 48/41, 70/5, 173/2, 207/31
t. ḳıl- 23/5, 73/52, 81/11, 110/24
t.+lar ḳıl- 105/24
t.+sın 200/4
[=12]

temāşā-ḫāne (F) etrafı temaşa edecek yer
t.+ge 62/23
[=1]
temennā (A) dileme, dilek
t. 112/24
t. ḳıl- 206/17
t.-yı bedī ḳıl- 157/4
t.-yı bülend 185/14
t.-yı nigū 206/16
t.-yı tiriglik 56/6
t.-yı vilāyet eyle- 23/3
t.+dın 162/40, 197/44
t.+nı 1/86
t.+sıda 162/17
[=11]
temesḫur (A) maskaralık etme, maskaralık
t. 237/7
[=1]
temīz (A) temiz
t. ḳıl- 112/46, 214/12, 214/13
[=3]
temkīn (A) ağırbaşlılık; tedbir **tas.** televvünden kurtulup huzur ve sükuna mazhar olmuş kimse
t. 79/25
t. ü telvīn 67/36
[=2]
tems̱īl (A)benzetme, bir şeyin aynını yapma; örnek söz
t. 78/9
t.-i emmāre vü levvāme 55/5
t.+ni 8/41
[=3]
ten (F) insan vücudunun dış yüzü; gövde, vücut, beden
t. 14/17, 32/6, 35/57, 44/41, 48/35, 48/49, 57/86, 60/4, 65/17, 67/18, 73/35, 81/101, 88/7, 113/8, 114/23, 114/27, 117/16, 118/6, 126/21, 131/13, 131/36, 131/38, 137/7, 146/6, 174/8, 185/2, 185/11, 195/1, 204/27, 204/45, 205/7, 205/7, 220/33, 226/68, 227/24, 227/38, 242/76
t. bir- 106/52
t.-i üştür 228/5
t. ḳıl- 106/29
t. ur- 11/39, 158/2
t.+de 3/23, 15/40, 27/66, 34/14, 41/25, 57/87, 73/24, 75/4, 81/127, 136/22, 190/30, 191/10, 205/29, 226/34
t.+deki 242/87
t.+din 39/13, 57/5, 141/165, 185/13, 233/16, 236/90
t.+ge 39/15, 105/43
t.+i 80/16, 184/40, 199/33, 240/3
t.+ide 127/2
t.+idin 8/75, 57/23, 105/37, 124/9, 178/26, 192/6, 220/21
t.+ige 34/11
t.+im 61/11
t.+imde 197/36
t.+imdin 85/3, 240/4
t.+imni 114/16
t.+in 57/47
t.+in͡g 1/14, 20/8, 44/39, 51/9, 57/60, 60/12, 115/1
t.+in͡gde 193/67
t.+in͡ge 179/11
t.+ini 225/47
t.+ni 14/14, 34/13, 79/12, 112/37, 172/28, 185/12
[=100]
tenāsüḫ (A) **fels.** ruh göçümü, ruhun bir cisimden ötekine, bazen de insandan hayvana hayvana, hayvandan insana geçmesi inancı
t. 27/44
[=1]
tenbīh (A) uyandırma, uyarma, uyarı
t.-i bes 145/18
[=1]
ten-dürüst (F) vücudu sağlam, sağlam cücutlu, sağlam
t. 106/2
[=1]
tenezzül (A) kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma; gönül alçaklığı, kibirsizlik; düşme, inme

t. 153/4, 213/19
t.+din 212/24, 213/20
t.+ge 89/48
t.+lerġa 215/42
t.+ni 212/27
[=7]

tenezzülāt (A) tenezzüller
t. 6/4
[=1]

teng (F) dar, sıkıntılı şey; küçük; denk, eşya, yük; zavallı; zor,
t. 10/10, 12/6, 15/23, 44/16, 48/21, 48/55, 79/4, 80/39, 119/31, 141/50, 156/5, 159/6, 159/6, 166/6, 172/10, 180/28, 190/37, 214/3, 218/18, 220/5, 220/20, 237/21, 242/57
t. bol- 83/10, 89/25, 184/44, 199/60, 220/5
t. eyle- 79/5
t.-i bāzār 8/24
t. idi 193/4
t. irmiş 13/15
t. irür 44/15, 220/7, 234/39
t. it- 193/58
t. ḳıl- 216/7
t.+dü 12/4
t.+dür 119/97, 127/37, 172/24, 227/50, 243/6
t.+men 207/58
t.+miz 148/25
[=45]

teng-dest (F) eli dar, züğürt
t.+ge 184/9
[=1]

teng-destlik (F+T) el darlığı, züğürtlük
t.+de 198/57
[=1]

teng-dil (F) yüreği dar, içi sıkıntılı
t. bol- 70/7, 156/57
t. ḳıl- 179/7
[=3]

tenge (F) bir miktar para; altın ve gümüş parçası
t. 80/37, 190/35, 195/5
t.-i mis 186/22
t.-i nān 190/36
t.+ni 178/25
[=6]

teng-ḥāl (F+A) hali dar, durumu sıkıntılı kimse
t. 199/26
[=1]

teng-ḥavṣala (F) havsalası dar, tahammülsüz
t. 207/54
[=1]

tenglik (F+T) darlık, zorluk
t. 155/34
t.+de 52/32, 151/9
[=3]

tengnā (F) dar yer, geçit; boğaz; mezar
t.+dın 1/92
[=1]

Tengri Allah, Tanrı
T. 66/19, 67/27
[=2]

tenhā (F) yalnız, ıssız, boş, tek başına
t. 12/18, 54/9, 237/20
t. bol- 59/5
t. idi 104/5
t. irür 50/30, 69/12
t. vü bes irdi 45/21
t. vü ferd bol- 172/39
t.+men 105/15
t.+nı 37/15
[=11]

tenhā-gerd (F) yalnız bırakılmış, yalnız kalmış
t. irür 53/28
t.+ge 53/28
[=2]

tenhā-merd (F) yalnız adam, yalnız kişi
t. 54/8
[=1]

tenhāy-ferd (F) yalnız kişi, tek başına bulunan kişi
t. 104/4
[=1]

tennūr (F) fırın; tandır
t.+ıge 224/18
[=1]

ten-perver (F) kendini beslemeye, rahatına düşkün
t. ḳıl- 106/68
t.+ġa 234/50
[=2]
ten-şū (f.) ölü yıkayıcı; teneşir
t.+ları 165/22
[=1]
tenūr (<F. tennūr) fırın; tandır
krş. **tennūr**
t. 35/9, 219/7, 226/13, 226/13, 226/44, 226/53, 226/70, 226/80
t.-ı germ 179/25, 179/26
t.-ı şāh-i bī-hīzem idi 226/23
t.+dın 226/62
t.+ı ʿışḳ 65/14
[=13]
tepret- yerinden oynatmak, kımıldatmak
t.-iñ͡g 185/3, 227/10
t.-ip-men 214/9
t.-maġda 214/7
[=4]
ter (F) yaş, ıslak, rutubetli; taze
t. 33/7, 62/11, 97/64, 112/1, 136/2, 141/59, 190/37, 241/18, 243/12
t. bol- 160/8, 204/28
t. ḳıl- 40/20, 162/42
t. ü tāze ḳıl- 15/5
t.+dür 17/5, 223/1
t.+i 1/94, 46/1, 149/6, 186/13, 193/59
t.+idin 115/4
t.+iñ͡g 45/51, 185/18
[=24]
teraḳḳī (A) yukarı kalkma, yükselme; ilerleme
t. 56/12
t.-i heme ḫayru'n-nisā 209/5
[=2]
teraḳḳiyāne (A+F) gelişmeye uygun şekilde, terakkiyane
t. 108/9
[=1]
terāzū (F) terazi
t. 156/43, 193/72
t.+ge 152/5
t.+nı 62/26
[=4]
terāzū-yı ʿamel (A) amel terazisi, insanların iyilik ve kötülüğünü ölçen terazi
t.+ni 2/18
[=1]
terbiyet (A) besleyip büyütme; eğitim, alıştırma
t. 193/50, 198/21, 213/15, 241/85, 241/85
t. ḳıl- 3/22, 57/13
t.+din 243/11
t.+im 23/20
t.+ler 21/15, 97/48
[=11]
terbiyetger (A+F) terbiye eden, terbiye edici
t. bol- 160/2
t.+dür 17/15, 223/4
t.+i-sen 107/1
t.+idin 115/2
t.+men 23/21
t.+ni 226/143
[=7]
tercümān (A) tercüman, çevirici
t. 52/26
[=1]
tereddüt (A) tereddüt, kararsızlık
t. ḳıl- 110/19
[=1]
terk (A) terk, bırakma, bırakılma, vazgeçme
t. bol- 8/3, 27/33, 126/18, 133/4, 133/4, 133/12, 237/54
t. eyle- 243/13
t.-i ʿādet eyle- 23/3
t.-i ʿādet ḳıl- 180/7
t.-i ʿahd 134/13
t.-i dünyā eyle- 166/19, 178/29
t.-i dünyā ḳıl- 166/3, 197/1, 236/88
t.-i emrin ḳıl- 1/90
t.-i farż 120/22
t.-i ġaflet ḳıl- 34/3

t.-i merg 119/9
t.-i müstaḥab ḳıl- 48/23
t.-i namāz ḳıl- 135/15
t.-i ṣaḥrā ḳıl- 173/28
t.-i ṣūret ḳıl- 236/97, 237/91
t.-i sünnet 22/16, 120/22
t.-i sünnet eyle- 133/14
t.-i şehr ḳıl- 173/28
t.-i vācib 133/5
t.-i vird it- 240/23
t. it- 120/6, 120/29, 135/14
t. ḳıl- 1/68, 12/34, 35/51, 97/72, 104/6, 119/9, 134/12
t.+ini ḳıl- 10/4, 58/18, 164/12
[=44]

terkīb (A) birkaç şeyi birleştirip karışık bir şey meydana getirme
t.+i 65/11
[=1]

ters (F) korku
t. 80/23, 134/14
t.-i caḥīm 156/61
t.-i Ḥaḳ 20/30, 131/40, 141/3, 210/8, 240/11
t.-i Ḫudā 51/8
t.+i 56/11, 156/29
t.+leri 24/14
[=12]

tersā (F) Hristiyan
t. 225/4, 225/26, 225/39
t. ḳıl- 207/36
t.+ġa 225/18
t.+ge 237/48
[=6]

tersāyī (F) Hristiyan, Hristiyan’a ait, onunla ilgili
t. bol- 237/48
[=1]

terseki (F) şamar
t. 119/59, 119/61
[=2]

tersende (F) korkan, korku içinde olan
t.+dür 55/8
[=1]

tertīb (A) tertip, düzen, sıralamam
t. 20/6
t.+din 119/4, 138/6
[=3]

tesbīḥ (A) “sübhanallah” diyerek Allah’ı tazim etme; tespih
t. 171/2
t.-i peyġam-ber 29/7
t. u destār 91/44
t.+i 29/6, 83/8
[=5]

tesḫīr (A) zapt ve istila etme, ele geçirme, elde etme
t. eyle- 174/10
t.+i ḳıl- 162/12
[=2]

tesḫīrkār (A+F) elde eden, ele geçiren, zapteden
t. bol- 63/14
[=1]

te’s̱īr (A) etki, iz bırakma; işleme, dokuma; içe işleme
t. eyle- 66/40, 104/7
t. it- 58/29
t. ḳıl- 78/6
t.+i bol- 182/5
t.+i ḳıl- 23/32
t.+in͡ge 62/52
[=7]

teskīn (A) sakin kılma, sakin kılınma, yatıştırma, yatıştırılma
t. bol- 157/20
t. it- 226/72
[=2]

teslīm (A) teslim, bir emaneti yerine verme **Tas**. kendini Allah’ın kaderine bırakma
t. 139/7
t. bol- 241/29
t. eyle- 27/42, 44/13, 226/122
t.-i mehār 3/32
t.+de 190/33, 206/24
t.+ni 206/23
[=9]

teşḫīṣ (A) ayırma, seçme, fark etme, tanıma
t. 97/12
t.+dür 227/52

tevbelig (A+T) tövbeli, tövbe eden
t. 105/42, 221/18
[=2
teveccüh (A) yönelme, doğrulma; bir yere doğru hareket etme; güler yüz gösterme; sevgi, nasip
t. 81/8
t. bir- 81/48
t. bul- 81/7
t. ḳıl- 81/109
t.+din 47/7
t.+i 141/151
[=6]
tevekkül (A) işi Allah'a bırakıp kadere razı olma
t. 6/6, 6/11, 53/11, 73/47, 170/40, 171/2, 176/7, 213/19, 227/17, 231/1
t. eyle- 73/46
t. ḳıl- 79/2
t.+dür 188/7
[=13]
tevellā (A) birine yanaşma, birini dost edinme
t. 15/18, 149/21
[=2]
tevellāger (A+F) birine yanaşan; birini dost edinen
t. irür 207/51
[=1]
tevfīḳ (A) Allah'ın yardımına kavuşma
t. 126/21
t. bir- 106/55
[=2]
tevfīḳ-cūy (A+F) Allah'ın yardımını arayan, Allah'ın yardımını araştıran
t.+miz 234/24
[=1]
tevfīḳ-ṭaleb (A) Allah'ın yardımını isteyen
t.+dür 234/12
[=1]
tevfīr (A) çoğaltma, artırma
t. 8/27
t. eyle- 174/10
t.+i 182/1
[=3]
tevḥīd (A) bir kılma, bir etme, birleştirme; Allah'ın birliğine inanma
t. 205/40
t.+dür 242/87
t.+i 29/6, 56/14
[=4]
tevsen (F) vahşi serkeş at
t.-i himmet 25/13
[=1]
tezvīr (A) yalan dolan; ara bozmak ve bilhassa fenalık yapmak kasdıyla kovuculuk
t.+dür 190/38
[=1]
ṭı (A) Arap alfabesinin on altıncı harfi
ṭ. 62/36
[=1]
ṭıfl (A) küçük çocuk
ṭ. 8/27, 8/39, 11/32, 63/11, 99/4, 99/18, 108/4, 112/16
ṭ.-ı heft-sāle 11/9
ṭ. idi 226/70
ṭ. iken 58/11
ṭ. irdi 99/5
ṭ.+dın 99/4
ṭ.+dur 11/30
ṭ.+ge 11/30, 198/31
ṭ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 20/4, 99/8
ṭ.+lar 237/79
ṭ.+nı 11/2, 11/35, 198/19
[=22]
tıḳ- tıkmak, girdirmek, sokmak
t.-adur 173/14
t.-ar irdi 173/11
[=2]
ṭılā (A) madeni parlatacak yaldız; altın yaldız; sırma; saf altın krş. ṭıllā
ṭ. 48/19, 105/45, 156/32, 156/46, 157/32, 162/9, 162/14, 162/15, 162/15, 162/16, 166/8, 184/36, 184/57
ṭ. bol- 186/85
ṭ. ḳıl- 106/29, 141/26, 241/48
ṭ.+sen 81/65
[=18]

ṭılāyī (A) altın; altınla ilgili, altına ait, altın gibi
ṭ. ḳıl- 105/4, 141/24
[=2]
ṭılısım (A) tılsım, büyü krş. **ṭılısm**
ṭ.+dın 102/4
[=1]
ṭılısm (A) tılsım, büyü krş. ṭılısım
ṭ.+larnı 154/7
[=1]
ṭıllā (A) madeni parlatacak yaldız; altın yaldız; sırma; saf altın krş. ṭılā
ṭ. 131/15, 131/17
[=2]
ṭınāb (A) kazığa bağlanan çadır ipi
ṭ. 90/8, 97/35, 105/11
ṭ.-ı bendelig 116/2
ṭ.-ı dīv 89/42
ṭ.-ı iʿtiḳād 240/31
ṭ. irür 105/10
[=7]
ṭırāz (A) ipek ve sırma ile işleme; süs; üslup, tutulan yol
ṭ. 2/17
[=1]
tırnaġ tırnak
t.+ını 68/4
[=1]
ṭıynet (A) yaratılış, mizaç, maya
ṭ.+in͡gni 116/2
[=1]
tif- (<tip-)tepmek, ayaklarıyla vurmak krş. **tip-**
t.-ip 190/10
t.-seler 243/25
[=2]
tīġ (F) kılıç
t. 1/7, 1/12, 3/68, 8/46, 8/46, 9/5, 57/94, 141/17, 150/10, 179/39, 180/29, 184/28, 186/68, 225/40, 236/3
t.-ı ābdār 151/26
t.-ı bī-cevher ḳıl- 106/68
t.-ı bürrā 221/17
t.-ı bürrā bol- 159/1
t.-ı dü 141/18
t.-ı dü-rūy 48/10
t.-ı ġayret 149/7
t.-ı Ḥaḳ 91/39, 211/17
t.-ı himmet 154/3
t.-ı istiġfār 157/54
t.-ı kesel 199/37
t.-ı tīz 141/18
t.-ı tünd 1/66, 32/22
t.-ı zehr 171/12
t.-ı zehr-ālūde 171/12
t. u sinān 153/1
t. ur- 36/10, 157/53, 179/36, 204/26
t. urmaḳ 36/12, 36/13
t.+du 199/10
t.+ı 85/6
t.+ıge 120/23
t.+ım 149/13
t.+lar 36/11
t.+nı 179/36
[=45]
tig- değmek, ulaşmak, kavuşmak, dokunmak
t.-di 13/18, 18/33, 22/10, 33/3, 35/66, 42/17, 45/22, 51/1, 51/1, 51/2, 51/3, 51/4, 51/5, 51/5, 51/6, 51/7, 51/8, 51/9, 51/10, 51/11, 51/12, 51/13, 51/14, 51/15, 51/16, 73/42, 73/45, 88/48, 120/4, 140/11, 141/27, 141/130, 145/6, 148/30, 156/70, 178/69, 178/112, 180/21, 180/25, 184/26, 190/22, 192/7, 206/19, 207/59, 223/10, 226/17, 226/19, 226/86, 226/100, 226/145, 227/23, 236/22, 236/52, 237/56, 237/90, 240/26, 241/28, 241/33
t.-er 57/28, 60/22, 60/23, 90/8, 105/36, 119/10, 119/10, 135/20, 138/7, 141/123, 141/123, 155/29, 156/56, 157/34, 164/13, 164/13, 179/41, 179/41, 179/42, 186/9, 205/45, 210/10, 216/9, 221/17, 226/6, 226/6
t.-er bol- 157/34
t.-er irdi 23/4, 88/19
t.-gey 64/14
t.-ip 145/3
t.-me 73/26

t.-medi 227/41, 242/15, 243/11
t.-megey 192/13, 220/34
t.-mep idi 4/4
t.-mep irdi 172/5
t.-mepdür 25/6
t.-mes 97/70, 142/9
t.-mes irdi 243/4
t.-mesdi 54/11
t.-mese 141/123
t.-mesün 58/41, 155/26, 172/7, 172/7, 177/8, 184/1, 226/104, 226/104
t.-mey 195/4, 195/5
t.-meydü 220/11
t.-se 27/30, 35/67, 37/9, 42/35, 88/5, 126/13, 159/2, 170/41, 175/4, 175/9, 179/11, 220/25
[=126]

tigirmen değirmen krş. tegirmen
t. 178/46
[=1]

tigür- değdirmek, ulaştırmak, vasıl etmek
t.-gin 143/2
t.-megey 186/97
[=2]

tik dik, eğri olmayan, ayakta
t. 78/8
[=1]

tik- elbise dikmek
t.-ey 69/7
t.-ti 131/6
[=2]

tik- gözünü dikmek, dikkat kesilmek
t.! 141/126
t.-di 40/13
t.-er 39/67
t.-er irdi 215/7
t.-ken 215/25
t.-megin 17/12, 28/18
[=7]

tiken diken
t. 50/41, 116/7, 140/19, 153/7, 155/6, 230/8
t.+i 21/15
t.+ni 94/1
[=8]

tikke (F) parça
t. 240/38
t.-i ṭılā 162/14
[=2]

til dil, lisan
t. 51/8, 52/28, 56/6, 125/28, 125/34, 134/6, 166/25, 215/46, 218/23, 220/9, 241/37
t. imestür 125/31
t. irür 125/30
t.+de 75/4
t.+din 125/29
t.+ġa 228/3
t.+ge 125/32
t.+i 2/17, 119/82
t.+ide 2/15
t.+iñ͡g 57/87
t.+ni 35/13, 125/27, 125/31, 129/4
[=25]

tile- dilemek, istemek
t.! 20/48, 20/48, 34/4, 93/13, 93/13, 105/46, 105/46, 112/14, 148/14, 149/8, 159/8, 193/16, 193/16, 193/18, 193/18, 193/21, 193/21, 193/34, 193/34, 207/54, 226/78, 226/143, 226/143, 236/57, 236/57, 241/13, 241/13, 241/14, 241/14, 241/15, 241/15
t.-gin 6/17
t.-ñ͡g 93/9, 156/63, 156/63
t.-r 38/20, 190/31, 235/16
t.-r irdi 90/5
t.-r-men 12/27, 141/116, 176/3, 237/64
t.-r-sen 147/5
t.-rdi 88/24
t.-rler 141/53
t.-y 198/56, 207/55, 241/25, 241/25, 241/44, 241/44
t.-y-men 193/8
t.-y-sen 186/84, 197/46, 197/46
t.-ydü 162/10
[=57]

tilet- istetmek, diletmek
t.-ti 141/128
[=1]

tīmār (F) bakım, hizmet
t. 97/74, 97/74, 106/45
[=3]
tims̱āl (A) suret, resim; sembol simge
t.-i nefs-i Ermenī 149/20
t.+dür 82/9
[=2]
tin- dinmek, sona ermek, bitmek
t.-medi 210/14, 226/96
t.-mes irdi 240/1
t.-mey 17/5, 57/8, 119/20
[=6]
tindür- dindirmek, sona erdirmek
t.-üñg 235/7
[=1]
tiñgle- dinlemek
t.-mes 63/25
t.-p 1/6
[=2]
tip- tepmek, vurmak krş. tif-
t.-se 121/5
t.-seler 121/3, 122/2
t.-tiler 103/3
[=4]
tipren- yerinden oynamak, kımıldatmak
t.-di 180/30
[=1]
tipret- yerinden oynatmak, kımıldatmak
t.-maḳ irür 214/5
t.-ür 214/8
[=2]
tīr (F) ok
t. 14/31, 180/21, 190/22, 210/4, 236/23, 240/17
t.-i ġurbet 240/3
t. ü tüfeng 226/68
t.+i 49/14, 51/3, 57/72, 207/59
t.+i bol- 178/114
t.+iġa 198/9
[=14]
tīre (F) bulanık, kara; karanlık
t. 35/13, 62/9, 73/47, 136/9
t. bol- 22/15, 31/33, 50/2
t. irdi 27/58
t. ḳıl- 210/6
t.+dür 88/13
t.+dür-men 45/6
t.+si 151/1
[=12]
tirgüz- diriltmek
t.-ür 170/37
[=1]
tiri deri
t.+sin 141/62
t.+sini 111/9
[=2]
tirig diri, canlı
t. 151/4, 173/21
t.+men 8/25, 39/73, 171/26, 237/68
t.+miz 141/58
t.+sen 27/50, 63/16, 79/23, 82/10, 89/64, 99/33, 113/26, 136/15, 141/126, 141/163, 141/170, 148/15, 156/21, 163/32, 192/18, 199/61, 199/74, 205/17, 206/19, 234/46, 237/80, 237/92
[=29]
tiriglik dirilik, canlılık
t. 56/6
[=1]
tiril- dirilmek, canlanmak
t.! 52/23
t.-di 242/76
t.-mes 36/22
t.-mey 51/14
t.-meydür 148/4
[=5]
tirit (F) tirit, et suyuna ekmek doğrayarak yapılan bir yemek
t. 178/112
[=1]
tīr-keş (F) ok atan kimse, okçu
t. 14/31
[=1]
tirmaş- yükseğe sarılıp çıkmak, tırmanmak
t.-tı 178/44
[=1]
tirmül- bakıp kalmak
t.-üp 199/41
[=1]

tiryāk (F) zehirlenmeye ve bazı hastalıklara karşı kullanılan macun; panzehir; afyon
t. 50/20, 145/2, 184/47
t.-ı dūd 50/19
t.-ı nefs 41/25
t. u zehr 234/13
t.+dın 35/61
t.+idin 184/48
[=8]

tiryākī (A) afyon düşkünü; keyif verici şeylerden birine düşkün olan
t. irür 40/11
[=1]

tiş diş
t. 33/10, 227/8
[=2]

tīşe (F) balta, nacak
t. 68/6
t.+i ur- 141/89
t.+ler 50/46
t.+si 156/56, 190/29, 195/4
t.+siz 228/8
[=7]

tişle- dişlemek
t.-ben 79/3
[=1]

titre- titremek
t.-di 67/18, 67/18, 120/23
t.-dim 241/22
t.-r 7/6, 34/7, 106/67, 141/119
t.-r irdi 97/37, 141/2, 184/40, 207/2, 240/6
t.-ydür 103/5
[=14]

tive deve
t. 79/4
t.-i noẖtelig 79/2
[=2]

tīz (F) tez, çabuk
t. 15/30, 53/18, 140/9, 141/18, 197/16, 211/21, 221/12
t.+i 97/36, 179/21
t.+raḳ 15/4, 15/8, 32/12
[=12]

tiz diz
t. 67/5
t.+ige 73/29, 158/2, 185/26
t.+lerin 67/30
[=5]

tiz- dizmek, sıralamak
t.! 190/8
[=1]

tīz-gerd (F) çabuk dönen
t. 89/11
[=1]

tīz-per (F) çabuk, hızlı
t. 8/53
[=1]

tīz-rev (F) yürüyüşü çabuk, çabuk yürüyüşlü
t. bol- 113/18
[=1]

tofraġ toprak krş. **tofraḳ**
t.+ını 87/5, 92/28
t.+nı 60/37, 69/24, 69/37
[=5]

tofraḳ toprak krş. **tofraġ**
t. 73/32
t. imes 73/33
t.+ḳa 73/58
[=3]

toġ- doğmak
t.-ar 8/56, 8/56, 17/6, 58/22, 60/18, 60/18, 62/41, 62/41, 99/22, 99/22
[=10]

toġrı doğru
t. 44/40, 54/25, 57/36, 117/3, 120/15, 140/20
[=6]

toġrılik doğruluk
t.+din 64/6
[=1]

toẖsan doksan
t. 227/53
[=1]

toẖsan üç min͡g doksan üç bin
t. 105/10
[=1]

toẖta- durmak, saklamak, bekletmek
t.-masdur 74/16
[=1]

toḳḳuz lek dokuz lek (lek =yüz bin)

t. 220/12
[=1]
toḳḳuz miñ͡g dokuz bin
t. 193/88
[=1]
toḳsan doksan
t. 141/75, 227/24, 227/38, 227/44, 227/44
t.+nı 227/48
[=6]
toḳsan bir doksan bir
t. 227/1
t.+ni 227/22
[=2]
toḳsan biş doksan beş
t.+de 141/161
[=1]
toḳsan üç doksan üç
t. 119/54
[=1]
toḳsan üç miñ͡g doksan üç bin
t. 106/20
[=1]
toḳut- dokutmak
t.-ay 105/5
[=1]
tol- dolmak
t.-a bol- 73/37
t.-dı 1/37, 27/48, 73/56, 99/12, 127/14, 141/39, 162/58, 186/83, 193/6, 193/22, 198/49, 204/29, 215/2
t.-duñ͡g 57/80
t.-gen 87/1
t.-günçe 57/8
t.-sa 82/15
[=18]
toldur- doldurmak
t. 62/29, 64/24
t.-adur 155/14
t.-ay 141/23, 141/24, 155/12
t.-dı 141/139
t.-dılar 32/9, 227/40
t.-uñ͡g 141/62, 166/13, 197/22
t.-up 3/65, 158/5
[=14]
ton elbise
t.+ıdın 25/8
[=1]
tond-ḫ̮ūy (F) kötü huylu, öfkeli
t. 243/9, 243/35
[=2]
tor baş köşe
t.+da 32/10
[=1]
toy düğün, şölen
t. 41/7, 151/13
t. turur 12/10
t.+ge 151/4
t.+ını 10/11
t.+men 184/31
t.+nı 47/24, 141/71, 152/8
[=9]
toy- doymak
t.-madım 54/28
t.-up 67/25
[=2]
töhmet (A) töhmet, birine isnad olunan suç, kabahat
t.+i ḳıl- 178/94
[=1]
tök- dökmek
t.! 127/44, 166/9, 225/17
t.-di 170/28
t.-e berdi 28/8
t.-e-sen 179/5, 179/6, 199/27
t.-en 94/4
t.-er 190/5
t.-er idi 240/7
t.-er irdi 8/15, 157/24, 179/2, 204/3, 236/6
t.-er-men 8/49
t.-er-sen 73/16
t.-erdi 119/28, 136/8
t.-ey 114/15, 242/88
t.-key 60/19, 77/11
t.-kin 2/18
t.-maġ 166/14
t.-medük 129/1
t.-mek 203/10
t.-mekke 159/1
t.-mes 156/9
t.-mey 1/13
t.-se 91/19, 186/29

t.-dılar 23/11, 45/34, 91/20
t.-dum 112/43
t.-duñĝ 57/80
t.-gen 7/8, 9/10, 144/7, 146/20, 156/58, 187/4, 219/9, 226/118, 237/50
t.-gin 156/34, 236/85
t.-güdek 141/101
t.-ma 17/1, 106/11, 241/42
t.-maġ 188/5
t.-magin 198/11
t.-maḳ 226/30
t.-mas 88/16, 107/5, 113/20
t.-mas idi 113/6
t.-may 48/14
t.-may mu-sen 74/5
t.-sa 3/45, 134/19, 149/26
t.-sun 105/22, 241/73
t.-uñĝ 8/44, 41/3
t.-up 2/1, 58/19, 58/19, 90/13, 91/16, 191/29, 198/53, 227/12, 236/33, 236/33
t.-up irdi 58/14, 234/27, 237/28
t.-up-sen 57/89
[=63]

ṭurfe (A) turfa, görülmemiş, yeni, tuhaf, şaşılacak şey
ṭ. 45/48, 113/29, 137/12, 155/15, 156/8, 156/11, 156/20, 166/28, 240/31
[=9]

Ṭūr-ı Sīnā (y.a) Sina dağı; Hz. Musa'nın Allah ile konuştuğu dağın adı
Ṭ. 242/65
[=1]

ṭūrī (A) dağ gibi
ṭ. bol- 41/29
[=1]

turş (F) ekşi
t. 15/13, 15/16, 40/24
[=3]

turşı (F) ekşi; turşu
t. 149/29
[=1]

turur -dır bildirme eki anlamında
t. 12/10, 59/1, 67/29, 172/29, 178/109
[=5]

turuş-rūy (F) ekşi yüzlü, yüzü ekşi
t. 48/68
t.+ı ḳıl- 179/6
[=2]

tūşe (A) ölmeyecek kadar yenecek şey, azık
t. 8/68, 146/8, 175/1, 236/78
t.-i ʿuḳbā 190/2
t.+miz 227/8
t.+si 45/13, 222/5
t.+sin 21/12
[=8]

tūşe'ī (A) azık, yol yiyeceği
t. 162/35
[=1]

tut- tutmak, saklamak
t.! 1/16, 6/1, 6/17, 8/51, 10/4, 10/5, 13/10, 15/14, 15/22, 58/17, 110/42, 111/27, 130/7, 136/18, 162/60, 171/46, 178/23, 178/24, 184/13, 193/17, 205/40, 206/23, 211/12, 226/35, 226/104, 226/114, 231/1, 233/8, 237/92
t.-a-men 136/5, 136/6
t.-a-sen 27/34, 136/4, 179/5
t.-alük 1/92
t.-ar 10/8, 21/17, 42/33, 54/28, 57/37, 124/67, 141/114, 154/6
t.-ar-men 174/1
t.-arge 33/8, 150/19
t.-ay 198/53, 198/53, 241/79
t.-gan 242/54
t.-ġay 198/57, 203/5, 233/2
t.-ken 14/36, 15/21, 15/23, 16/12, 57/38, 112/10, 117/25, 243/7
t.-kin 24/9, 120/27, 160/2, 187/8, 220/33, 226/114, 231/3
t.-ma 17/10, 30/11, 138/12, 148/31, 226/146
t.-madı 111/16, 218/28
t.-magin 42/14, 182/1
t.-maḳ 16/5, 48/15, 212/4
t.-mam 110/31
t.-mañĝ mı 107/1, 163/4
t.-mas 39/18, 53/21, 138/6, 141/114, 193/55

t.-masdu 16/12
t.-masdur 146/18, 146/19
t.-masun 2/5, 67/11
t.-sa 9/4, 16/7, 92/17, 106/76, 106/81, 112/50, 154/5, 178/47, 200/14, 226/110
t.-sa irdi 120/25
t.-sam 199/7
t.-san͡g 194/9, 215/32
t.-tı 18/9, 32/12, 33/10, 39/9, 42/12, 57/19, 58/17, 90/2, 124/3, 141/83, 141/113, 141/115, 157/41, 169/4, 172/35, 178/46, 191/20, 199/52, 199/69, 204/46, 205/23, 211/14, 225/44, 226/27
t.-tılar 39/25, 141/85, 227/17
t.-tular 3/58, 193/52
t.-tum 236/76
t.-tun͡g 29/1, 42/37
t.-un͡g 48/13, 184/25, 193/48, 193/51
t.-up 118/3, 191/27
t.-up irdi 162/2
t.-up-men 85/11, 237/61
t.-uptur 55/10
[=149]

tutaş- ulaşmak, tutuşmak
t.-sa 35/57
[=1]

ṭūṭī (F) papağan, dudu kuşu
ṭ. 204/19
[=1]

ṭūṭī-ṣıfat (F+A) papağan gibi, papağan özelliği gösteren
ṭ. 243/33
[=1]

tūtiyā (A) sürme
t. 8/60, 35/36, 59/27, 143/5, 178/74
t.+dur 162/31
[=5]

tutul- tutulmak
t.-dı 46/14
t.-gey 3/17
[=2]

ṭuyūr (A) kuşlar
ṭ. 1/70, 69/79
[=2]

tuz tuz
t. it- 23/34
[=1]

tüccār (A) tacirler, satıcılar
t. idi 54/1
[=1]

tüf üfleme, tükürme (yansıma kelime)
t. 157/3, 197/13, 207/61
[=3]

tüfek (<F. tüfeng) tüfek krş. **tüfeng**
t.+din 112/14
[=1]

tüfeng (F) tüfek krş. **tüfek**
t. 226/68
[=1]

tügün düğüm
t. 39/60
[=1]

tün gece, karanlık
t. 85/1
t.+de 62/23
[=2]

tünd (F) sert, şiddetli, haşin
t. 1/66, 32/22, 32/22, 88/48, 211/21
t.+din 33/12, 44/18
[=7]

tünd-bād (F) kasırga, sert rüzgar
t.-ı berḳ 167/9
[=1]

tündī (F) sert, şiddetli
t. 210/6
t.+dür 58/47
[=2]

tüne- tünemek, gecelemek
t.-y 198/56
[=1]

tünük (F) güçsüz, zayıf, ince, seyrek, az
t. 15/13, 15/16, 23/23, 27/39, 204/6, 237/20
t. bol- 141/136, 193/44
[=8]

Türk (kv.a) Türk, Türkler
t. 131/13

[=1]
türlüg türlü, çeşitli
t. 39/39
[=1]
tüş düş, rüya
t. kör- 31/20, 45/21, 105/8, 170/17
t.+ige 170/6, 170/12, 178/6
[=7]
tüş- düşmek, inmek
t.! 58/4
t.-edür 28/6
t.-er 3/35, 15/28, 15/28, 62/16, 89/42, 89/42, 92/35, 92/35, 106/20, 109/3, 115/5, 163/34, 166/30
t.-erdi 54/3
t.-ken 5/12, 54/15, 54/31, 81/108, 118/21, 124/13, 163/15, 182/2, 236/11
t.-kende 17/8
t.-kendin 55/3
t.-kendür 2/3, 178/17
t.-kenni 99/6
t.-key 14/36, 59/24, 90/8, 145/9, 153/4
t.-medi 243/66
t.-medük 220/19
t.-megey-sen 118/20, 187/2
t.-mes 241/63
t.-mesün 20/1, 24/10, 46/11, 58/47, 151/21, 151/22, 178/89, 217/15
t.-se 19/9, 47/25, 103/16, 113/37, 127/42, 151/22, 168/3, 178/43, 205/39, 224/9, 225/6, 225/31, 230/6, 237/14, 237/88
t.-se irdi 45/15
t.-seler 80/10
t.-ti 1/30, 3/2, 3/12, 3/26, 3/41, 8/12, 12/15, 15/28, 17/9, 30/2, 32/3, 33/10, 36/18, 41/16, 41/17, 41/31, 50/64, 58/7, 58/8, 70/12, 71/16, 73/56, 82/2, 88/8, 89/9, 89/54, 89/65, 90/10, 92/35, 99/12, 105/44, 106/58, 117/26, 119/30, 119/78, 124/5, 132/5, 136/3, 140/14, 141/99, 145/18, 145/27, 145/34, 150/1, 156/37, 158/12, 169/11, 174/7, 178/40, 184/8, 184/44, 185/1, 186/32, 186/46, 193/5, 194/4, 197/1, 197/29, 199/2, 220/28, 226/12, 226/138, 226/148, 227/8, 233/13, 234/27, 237/52, 242/5
t.-tiler 118/6, 118/24, 193/52
t.-tü 67/23
t.-tün͡g 6/2, 89/15, 119/81
t.-ün͡g 67/28
t.-üp 33/3, 48/22, 50/44, 89/48, 118/16, 127/2, 218/2, 226/41
t.-üp irdi 149/4
[=149]
tüşür- düşürmek
t.-maḳ 227/50
[=1]
tütün duman
t. 62/9
[=1]
tüz düz, doğru
t. it- 2/1
[=1]
tüz- düzmek, düzenlemek, yapmak
t.-en͡g 20/33
t.-er 169/7
t.-ey 39/77
[=3]
tüzel- düzelmek, oluşmak, düzenlenmek
t.-di 101/1, 119/60
t.-gey 13/5
t.-mey 51/11
[=4]
tüzet- düzeltmek, tanzim etmek
t.! 18/22, 48/74, 50/36, 53/25, 57/78, 57/78, 58/33, 62/34, 66/29, 66/42, 116/1, 116/1, 116/2, 116/3, 116/4, 116/5, 116/6, 116/7, 116/8, 116/9, 199/45, 217/28, 217/28, 231/2, 238/7
t.-key 106/11
t.-sen͡g 236/15
t.-ti 28/11, 111/4, 236/4
t.-tim 199/48
t.-tin͡g 226/24
[=32]

-U-

u (F) ve krş. **ü, vü**
u. 1/77, 1/101, 2/11, 2/15, 2/15, 2/15, 2/16, 2/17, 5/7, 8/11, 8/12, 8/37, 9/5, 9/5, 11/19, 11/54, 12/6, 12/20, 14/30, 14/30, 14/32, 15/4, 15/13, 16/10, 16/15, 19/7, 19/8, 20/40, 22/3, 23/49, 23/49, 25/2, 27/24, 27/38, 27/60, 30/31, 31/9, 31/17, 31/17, 31/20, 32/2, 32/8, 32/21, 34/8, 34/12, 35/6, 36/13, 39/22, 39/59, 40/4, 40/11, 40/19, 41/5, 41/24, 42/34, 42/37, 43/3, 43/17, 44/20, 44/25, 45/1, 45/37, 46/7, 48/4, 48/11, 49/23, 50/6, 50/55, 50/66, 51/15, 53/12, 53/17, 53/17, 54/10, 54/22, 57/17, 57/40, 57/52, 57/61, 57/80, 57/88, 62/28, 65/4, 65/6, 66/2, 66/3, 66/3, 66/41, 67/37, 68/11, 69/8, 69/15, 69/18, 69/34, 69/67, 69/67, 69/69, 69/105, 69/109, 69/109, 69/109, 69/112, 69/112, 73/20, 75/4, 75/5, 75/5, 77/14, 78/16, 81/17, 81/30, 81/42, 81/57, 81/122, 82/40, 82/46, 87/3, 88/17, 88/42, 88/43, 89/40, 89/48, 89/70, 91/3, 91/5, 91/8, 91/35, 95/4, 96/9, 97/8, 97/30, 97/37, 97/62, 99/25, 105/18, 106/19, 106/55, 107/8, 110/17, 110/20, 110/23, 110/24, 110/29, 110/43, 111/18, 111/20, 111/28, 112/20, 112/21, 112/22, 113/32, 113/34, 117/10, 119/51, 119/68, 119/82, 125/23, 126/16, 131/9, 133/25, 134/7, 135/6, 135/9, 135/9, 140/25, 141/5, 141/44, 141/60, 141/99, 141/150, 141/164, 144/3, 147/5, 148/12, 150/2, 151/2, 151/2, 151/25, 154/6, 155/7, 156/8, 156/18, 156/19, 156/62, 157/20, 157/37, 158/8, 162/8, 162/26, 162/60, 165/18, 165/23, 170/7, 171/2, 171/9, 173/10, 173/16, 173/29, 178/117, 180/21, 180/26, 184/14, 184/28, 184/31, 184/37, 184/64, 185/2, 186/54, 186/83, 188/6, 190/7, 190/19, 190/50, 191/6, 193/30, 193/84, 195/2, 197/4, 197/16, 198/1, 199/35, 199/62, 199/66, 204/2, 204/7, 204/10, 204/13, 204/23, 205/13, 205/26, 205/31, 205/40, 207/5, 207/15, 207/26, 207/28, 207/36, 207/37, 212/5, 212/6, 212/7, 214/14, 215/33, 215/33, 216/1, 216/7, 216/8, 217/19, 218/24, 219/7, 219/9, 222/6, 224/12, 225/27, 226/56, 226/84, 226/84, 226/97, 226/116, 226/143, 227/6, 227/48, 233/12, 233/16, 233/17, 234/34, 234/48, 236/4, 236/7, 236/16, 236/48, 236/84, 236/92, 237/10, 237/78, 237/83, 240/21, 240/36, 241/52, 242/49, 242/62, 243/22
[=282]

ucal- yücelmek, yukarı çıkmak
u.-masdur 89/54
[=1]

ʿucb (A) kendini beğenmişlik
ʿu. 75/5
[=1]

uç- uçmak
u.-adurgen 133/16
u.-ar 100/7
u.-ar irdi 133/1
u.-ar irdim 133/9
u.-tı 88/48, 133/7, 178/51
[=7]

uçra- rastlamak, tesadüf etmek
u.! 153/1, 153/1, 153/2, 153/3, 153/4, 153/5, 153/6, 153/7, 153/8, 153/9
u.-dı 16/2, 16/17, 16/17, 27/56, 35/42, 42/11, 42/17, 53/3, 69/2, 82/2, 110/2, 119/5, 119/55, 120/23, 124/60, 148/6, 148/7, 163/22, 171/1, 186/69, 204/41, 227/65, 236/95, 237/56
u.-ġay 211/22
u.-gen 79/10, 157/45
u.-gendin 117/23
u.-gey 147/2, 162/27, 198/57
u.-gey mü 80/12
u.-gin 144/2
u.-ma 120/36, 226/6
u.-maġ 149/9, 149/9
u.-mas 243/18
u.-may 226/60
u.-may-siz 191/9
u.-p 66/2, 90/7, 105/17, 148/14, 162/29, 170/41

u.-r 6/6, 10/1, 10/1, 10/2, 10/3, 10/4, 10/5, 10/6, 10/7, 10/8, 10/9, 10/10, 10/11, 10/12, 10/13, 10/14, 10/15, 10/16, 10/17, 41/30, 163/27, 204/46
u.-r irdi 145/2
u.-sa 8/72, 119/46, 120/31, 143/8, 148/10, 150/19, 150/19, 151/26, 157/3, 157/21, 160/5, 184/25, 200/13, 200/13, 243/39
u.-san͡g 24/9, 113/27, 153/1, 153/2
[=98]

uçrat- rastlatmak, karşılaştırmak, tesadüf ettirmek
u.! 31/34, 190/40, 205/36
u.-ıp 34/6
u.-sa 227/47
u.-tı 197/35
u.-ur 199/73
[=7]

ʿuhde (A) söz verme, söz
ʿu.-i min͡g 141/138
ʿu.+n͡gdin 173/14
[=2]

uḫvet (<a. uḫuvvet) kardeşlik
u.-i mü’min 8/55
[=1]

uḫvetlik (A+T<uḫuvvetlik) kardeşlik
u. 8/55
[=1]

ʿuḳbā (A) ahiret, öbür dünya; ceza
ʿu. 44/8, 44/15, 44/17, 44/29, 89/69, 97/32, 99/21, 106/70, 110/36, 159/7, 170/27, 171/4, 190/42, 190/43, 190/45, 198/12, 204/36, 227/10
ʿu.+da 92/15, 226/99, 233/18
ʿu.+dadur 44/6
ʿu.+dın 17/10, 44/9, 44/14, 44/26, 48/20, 173/3, 198/10
ʿu.+dur 101/8, 134/25
ʿu.+ge 37/16, 43/13, 44/44, 178/49, 184/34
ʿu.+nı 8/30, 15/22, 33/13, 37/10, 43/2, 56/2, 89/56, 190/2, 193/49, 222/6
ʿu.+sen 238/8
[=47]

ʿuḳbā-ṭaleb (A) ahireti isteyen, ahiret için çabalayan
ʿu. 14/35
[=1]

ʿuḳūbet (A) ceza; eziyet, işkence, azap
ʿu. 221/15
ʿu. ḳıl- 76/27
[=2]

ulak- şaşmak, yoldan çıkmak
u.-ıp 74/13
[=1]

ulan- eklenmek
u.-gen 187/3
[=1]

ular onlar
u. 83/4, 138/11, 141/34
u.+da 235/1
[=4]

ʿulemā (A) alimler, bilginler
ʿu.+dın 95/8
[=1]

uluġ ulu, yüce, büyük
u. 2/3, 3/41, 8/32, 20/42, 21/9, 29/7, 46/12, 50/10, 80/12, 81/94, 100/7, 106/43, 108/6, 118/24, 119/76, 121/8, 129/2, 138/4, 142/3, 165/16, 166/12, 186/45, 186/61, 190/49, 193/91, 205/32, 207/30, 211/4, 222/4, 222/11, 234/31, 234/52, 236/100, 237/13, 237/69
u.+dur 32/13
u. mı 103/26
u.+raḳ 33/14
u.+raḳdur 6/1
u.+siz 32/8
[=40]

ʿulūm (A) ilimler
ʿu. 42/31, 241/46
[=2]

ʿulüv(v) (A) yükseklik, büyüklük, ululuk
ʿu. 168/6
[=1]

ʿulvī (A) yüksek, yüce

u.+din 72/2
u.+ge 64/16
[=2]

ʿummān (A) büyük deniz
ʿu.-ı menem 242/24
[=1]

ʿunṣur (A) unsur, bir bütünün elemanı, öge
ʿu.+lar 225/32
[=1]

unut- unutmak
u.! 1/16, 8/51, 136/18, 178/23, 211/12, 237/92
u.-ken 13/7
u.-magin 42/14
u.-tı 71/9
u.-tun͡g 42/37
u.-un͡g 48/13
u.-up 118/3
[=12]

ʿūr (A) tek gözlü; silahsız, mühimmatsız
ʿū. 157/53, 194/2, 212/9, 213/4
ʿū. eyle- 158/22
ʿū. idi 237/6
[=6]

ur- vurmak, çarpmak
u.! 14/15, 14/15, 32/17, 47/17, 69/16, 69/79, 94/4, 117/5, 139/5, 144/5, 148/13, 154/3, 157/54, 158/16, 175/3, 179/34, 179/36, 179/37, 193/55, 199/76, 220/37, 226/103, 227/20, 227/57
u.-a-men 8/46, 55/2, 110/10, 137/11, 179/16
u.-a-sen 179/4, 179/4, 197/15
u.-adur 155/14
u.-alük 1/89, 36/10, 50/3, 227/49
u.-ar 3/15, 8/40, 9/4, 11/39, 11/39, 20/45, 23/31, 29/10, 30/18, 37/15, 40/20, 48/63, 52/9, 52/33, 57/22, 57/24, 62/16, 69/32, 80/10, 89/25, 89/25, 119/89, 119/91, 124/32, 126/39, 126/39, 141/124, 145/30, 145/30, 154/8, 155/15, 156/31, 158/18, 171/30, 178/11, 201/8, 210/5, 226/113, 234/38, 242/69
u.-ar-biz 148/27
u.-ar irdi 12/24, 48/43, 53/2, 111/2, 120/18, 141/20, 158/2, 185/11, 190/4, 190/15, 191/7, 226/129, 241/90, 243/5
u.-ar irdin͡g 114/14
u.-ar irdük 128/8
u.-ar-men 8/70, 242/53
u.-ar-sen 1/9, 5/4, 84/6, 137/2
u.-ardı 8/73, 11/46, 11/56, 12/23, 88/19, 111/1, 112/3, 119/3, 124/4, 141/88, 155/17, 190/3, 193/89, 241/4
u.-ardım 150/9
u.-ardın͡g 156/54
u.-arlar 146/15
u.-ay 98/2, 125/13, 141/23, 155/12, 167/3, 199/28, 199/36, 227/47, 237/47, 241/69, 241/69
u.-aydı 202/6
u.-aydım 242/82
u.-dı 1/29, 1/36, 1/40, 1/46, 1/74, 1/74, 8/66, 18/26, 20/14, 20/35, 20/43, 23/33, 23/36, 28/4, 28/8, 28/21, 39/26, 42/24, 45/31, 48/30, 48/30, 48/34, 48/38, 69/24, 71/18, 76/3, 76/9, 82/6, 90/10, 104/22, 106/57, 111/12, 111/16, 112/16, 113/4, 123/5, 125/34, 126/27, 131/14, 132/4, 133/8, 133/12, 136/20, 141/28, 146/2, 155/13, 159/6, 165/2, 165/40, 172/16, 176/3, 179/3, 180/8, 184/9, 184/28, 185/30, 186/68, 192/12, 193/15, 205/6, 206/10, 211/9, 216/8, 218/29, 218/31, 220/17, 225/13, 225/26, 226/47, 226/119, 226/121, 226/124, 227/22, 227/30, 227/33, 227/67, 235/1, 237/28, 242/75
u.-dılar 32/9, 76/26, 76/26, 91/18, 91/20, 91/21, 172/34, 186/18, 204/41, 227/40
u.-dın͡g 119/59, 119/81, 211/6
u.-dum 119/83, 184/5, 205/10
u.-dun͡g 156/55
u.-dun͡g mu 5/4
u.-dük 155/21, 156/54, 227/3

u.-ġay 227/58
u.-gen 62/55, 140/20, 212/14, 212/18, 222/3
u.-gendin 1/12, 117/4
u.-gendür 1/80
u.-geni 112/4, 180/29
u.-genleridin 156/57
u.-genlerim 141/103
u.-gey 1/62, 50/46, 199/75
u.-geyler 81/81
u.-gil 81/33
u.-gin 27/45, 43/12, 122/8, 158/25, 187/2, 187/5, 222/2, 226/103, 236/71
u.-ma 42/30, 57/4, 57/57, 81/59, 99/9, 105/34, 113/37, 129/5, 156/40, 183/3, 211/17, 228/3, 236/44
u.-madım 227/46
u.-maġ 151/3, 156/62, 173/25
u.-maġ irdi 50/14
u.-maġı 36/12
u.-maġıl 64/16
u.-magil 10/12
u.-magin 58/26, 62/14, 73/8, 76/16, 82/11, 126/15, 185/25
u.-maḳ 1/7, 3/25, 36/13, 88/34
u.-maḳlıġ 103/26
u.-maŋ͡g 141/145
u.-maŋ͡g mı 167/8, 168/6, 222/8
u.-maŋ͡glar 227/25
u.-maptu 108/2
u.-mas idi 11/34
u.-masaŋ͡g 158/18
u.-masun 145/24
u.-may 2/1, 57/41, 77/15, 227/25
u.-sa 9/3, 45/26, 46/3, 50/56, 73/57, 81/129, 89/29, 104/19, 106/35, 129/9, 141/165, 162/3, 172/38, 207/68, 230/8, 233/2, 237/22, 242/18
u.-sa irdi 200/10
u.-salar 124/25
u.-saŋ͡g 113/6, 126/20, 171/27, 190/10, 204/26
u.-saydı 165/16
u.-sun 116/7
u.-uŋ͡g 166/13, 172/11, 172/21, 197/16, 197/22
u.-up 1/54, 6/8, 8/25, 15/37, 20/23, 21/6, 31/5, 35/10, 35/52, 48/43, 59/3, 69/22, 91/16, 99/16, 102/6, 104/8, 104/14, 119/55, 122/1, 124/10, 151/1, 151/10, 158/5, 166/12, 170/3, 170/8, 170/30, 184/18, 192/11, 197/12, 197/26, 198/33, 204/19, 204/30, 214/15, 218/3, 220/4, 225/10, 225/46, 225/48, 226/28, 226/74, 226/117, 226/117, 227/45, 240/10, 240/11, 242/19
u.-up-men 6/16, 141/89
u.-ur 175/7, 225/30
[=387]

Urmiyā (k.a) Urmiya
u. 150/29
u.+ge 150/22
u.+nı 150/32
[=3]

Urmiyānī (k.a) Urmiyanî
u. 150/24
[=1]

ʿurūc (A) yukarı çıkma, yükselme
ʿu. 27/18
ʿu.+ı 1/91
[=2]

Urus (kv.a) Rus
u. ḳıl- 207/38
[=1]

uruş- savaşmak, vuruşmak
u. 243/17
u.-tı 185/1
[=2]

ʿurvetü'l- vüs̱ḳā (A) sağlam sap: Müslümanlık
ʿu. 2/6
[=1]

ʿuryān (A) çıplak
ʿu. 57/25, 171/11
ʿu. idi 48/49
ʿu.+īni (ī: Farsça birlik ya'sı) 207/1
[=4]

ʿuryānlıġ (A+T) çıplaklık

ʿu. irür 57/94
[=1]
usta (<F. üstād) usta, hoca, üstad
u. 233/3, 243/38
[=2]
usṭurlāb (A) eskiden yıldızların uzaklık derecesini bulmak için kullanılan alet
u.-ı ġayb 34/10
ü.-ı heftüm-āsmān 172/22
u.+ge 42/40
u.+ı 213/18
[=4]
usṭurlābī (A) usturlaba ait, onunla ilgili
u. 178/34
[=1]
uṣūl (A) usul, yol, yöntem, metod
u. 69/105, 225/15
[=2]
uşal o, tam bu, şu
u. 1/30, 2/12, 6/8, 8/2, 8/5, 8/46, 8/67, 8/73, 16/20, 21/3, 23/57, 26/9, 27/49, 30/20, 31/19, 31/31, 32/16, 35/44, 35/57, 37/1, 39/13, 42/5, 42/12, 43/5, 45/21, 45/30, 48/45, 52/31, 57/24, 57/76, 58/30, 63/2, 71/4, 71/17, 73/52, 76/8, 78/5, 81/34, 81/103, 84/2, 88/41, 91/26, 91/30, 91/40, 100/1, 111/24, 118/5, 119/39, 119/63, 119/72, 120/3, 124/14, 125/25, 129/9, 141/20, 141/54, 141/130, 141/144, 156/3, 157/55, 164/9, 166/21, 167/4, 170/36, 176/5, 178/33, 180/12, 184/21, 186/26, 191/25, 193/85, 197/28, 199/1, 199/50, 209/7, 209/8, 215/20, 220/28, 225/3, 225/44, 226/12, 226/48, 226/73, 227/23, 230/5, 235/14, 236/45, 237/16, 237/41, 237/56, 240/8, 241/47, 241/60, 241/90, 242/4
u.+dur 34/9, 163/36
[=97]
uşal- ufalanmak
u.-dı 228/6
u.-sun 158/25
[=2]
uşança işte böyle, işte bunun gibi
u. 101/7
[=1]
uşandaġ aynı şekilde, tam o şekilde krş. uşandaḳ
u. 1/63, 2/14, 37/2, 43/2, 43/11, 56/1, 56/2, 78/3, 92/43, 95/7, 129/5, 141/58, 152/7, 157/15, 163/21, 170/24, 190/49, 223/7, 226/69, 227/41, 233/19, 235/10
u.+dur 112/8
[=23]
uşandaḳ aynı şekilde, tam o şekilde krş. **uşandaġ**
u. 51/9, 57/24
[=2]
uşat- kırmak, parçalamak
u.! 39/77
u.-sa 133/18
u.-tıñ͡g 70/9
u.-urlar 57/54
[=4]
uşbu tam bu, şu; işte bu
u. 57/93, 58/16, 59/22, 66/46, 70/7, 73/8, 73/12, 81/73, 81/77, 81/89, 82/24
[=11]
uşla- tutmak, hıfzetmek, avuçlamak
u.-p-men 237/86
[=1]
u. 51/9, 57/24
[=2]
ʿuşşāḳ (A) âşıklar
ʿu.+larnı 63/19
ʿu.+nı 63/22
[=2]
uyġan- uyanmak
u.-adur-men 85/1
u.-ay 119/62
u.-dı 8/27, 190/27
u.-dım’em (<uygandım hem) 119/30
u.-dıñ͡g 243/22
u.-gey mü 198/32
u.-madı 74/3
u.-masa 110/36
u.-maydur 9/11
[=10]

uyġat- uyandırmak
u.! 45/17
u.-ay 219/2
u.-gey 43/7
u.-ın͡g 20/34
u.-ıp 177/6
u.-maḳdur 211/5
u.-ur 8/26, 156/23
u.-ur-men 110/35
[=9]
uyḳu uyku
u.+da 6/10
u.+dın 74/3, 74/9
u.+ġa 74/20
u.+ge 74/8
u.+nı 240/22
[=6]
ʿuyūb (A) ayıplar, kusurlar
ʿu. 20/18
[=1]
uzaġ uzak krş. **uzaḳ**
u. 26/2, 112/25, 229/2
u. irmestür 238/8
u. tüş- 6/2
u.+dın 99/2
u.+dur 65/37, 110/17, 146/8
[=9]
uzaḳ uzak krş. **uzaġ**
u.+dur 57/35
[=1]
uzat- uzatmak
u.! 48/74, 50/36, 53/25, 199/45
u.-sa 203/3
u.-tı 99/18, 131/11, 240/26
[=8]
ʿuzlet (A) bir yana çekilip kendi kendine tenhada yaşama **tas**. günaha girmemek için halka karışmayıp bir köşede yaşama
ʿu. 162/18
ʿu.+de 188/1
ʿu.+i 124/46
ʿu.+ige 208/5
[=4]
ʿuzletī (A) uzlet köşesi, uzlete ait
ʿu.+ge 205/7
[=1]
ʿuẓmā (A) daha büyük, en büyük, çok büyük
ʿu. 130/2, 197/47
[=2]
ʿużv (A) uzuv, organ
ʿu. 38/3
[=1]

-Ü-

ü (F) ve krş. **vü, u**
ü. 1/32, 1/76, 1/90, 3/8, 3/46, 3/46, 3/64, 6/7, 8/72, 8/76, 10/9, 11/25, 11/42, 12/16, 13/5, 14/15, 14/29, 14/29, 14/30, 14/31, 14/31, 15/1, 15/34, 15/41, 16/19, 17/2, 17/4, 17/14, 17/16, 18/2, 20/32, 20/49, 23/8, 23/8, 23/37, 23/50, 27/6, 29/1, 30/6, 30/10, 31/14, 34/3, 35/49, 35/51, 35/53, 35/62, 38/12, 38/20, 39/23, 39/65, 39/72, 39/74, 40/2, 40/10, 40/11, 40/13, 42/2, 43/5, 43/6, 43/12, 44/15, 48/13, 48/25, 48/25, 48/50, 49/7, 50/2, 50/13, 50/19, 50/41, 50/54, 50/55, 50/55, 52/15, 52/15, 52/21, 53/6, 53/12, 54/1, 54/1, 55/1, 56/7, 56/13, 56/13, 57/50, 57/55, 57/85, 58/6, 58/39, 58/39, 59/4, 59/4, 60/33, 61/4, 63/18, 63/18, 65/5, 65/10, 65/17, 65/25, 67/13, 67/13, 69/7, 69/8, 69/18, 69/33, 69/71, 69/81, 69/105, 71/19, 73/5, 73/26, 75/4, 75/5, 75/5, 78/11, 79/4, 80/23, 81/18, 81/21, 81/23, 81/120, 83/7, 84/5, 85/5, 87/4, 87/9, 88/36, 88/42, 89/15, 89/44, 89/70, 91/29, 91/42, 93/1, 93/15, 97/29, 97/39, 97/55, 99/8, 99/19, 100/7, 104/3, 104/6, 105/18, 106/2, 107/8, 109/6, 110/23, 110/24, 111/16, 111/29, 111/30, 112/57, 113/8, 113/14, 114/22, 116/4, 117/16, 117/27, 119/17, 119/40, 119/84, 119/90, 119/93, 120/22, 120/27, 120/38, 124/7, 124/12, 124/21, 124/37, 124/38, 124/42, 125/12, 126/19, 126/21, 126/21, 127/2, 127/3, 127/3, 127/4, 127/41, 128/1, 130/2, 131/13, 133/9, 134/8, 141/26, 141/36,

172/43, 180/5, 212/10, 236/74, 236/74, 241/70, 242/70, 243/36
ü.+iñ͡ge 155/25
ü.+te 54/25
ü.+ümge 40/16
ü.+üñ͡gde 146/13
ü.+üñ͡ge 146/12, 166/9, 185/12, 233/7, 233/8
ü.+üñ͡gizġa 237/15
[=77]

üstād (F) muallim, öğretmen, usta, hoca; şeyh, pîr
ü. bol- 16/11
ü.-ı ṣāḥib-ahmer 178/57
ü. idi 133/6
ü.+ı 198/34
ü.+ı-men 103/10
ü.+ı-sen 103/10
ü.+ımdu 31/11
ü.+ını 178/36, 178/39
[=9]

üstüḫ̬ān (F) kemik
ü. 4/11, 8/75, 23/21, 32/11, 91/30, 141/60, 207/10, 226/37
ü.-ı merd 12/14
ü.+ge 112/29
ü.+ıdur 53/15
ü.+ıñ͡gnı 118/21
ü.+ını 186/21
ü.+lar 147/5
[=14]

üstüvār (F) sağlam, kuvvetli; güvenilir
ü. 134/19, 163/5, 236/100
ü. bol- 31/12, 162/45
ü. irdi 106/48
[=6]

üstüvarī (F) kuvvetli, sağlam, emniyetli
ü. bol- 60/39
[=1]

üştülüm (F) kavga, gürültü
ü.+siz irdi 120/12
[=1]

üştür (F) deve
ü. 79/4, 228/5
[=2]

üy ev
ü. 178/25, 192/16
ü.+de 45/7, 110/15, 152/4, 155/11, 156/32, 186/88
ü.+dedür 235/14
ü.+din 172/34, 218/5, 235/19
ü.+ge 48/46, 67/16, 67/29, 73/57
ü.+ide 106/31, 132/5, 184/7
ü.+idin 79/2, 216/8
ü.+ige 58/7, 83/4, 184/12, 214/1
ü.+ini 159/4
ü.+ni 47/17, 141/23, 170/36
ü.+ümde 151/9
ü.+üñ͡ge 165/19, 166/6, 170/15, 184/32, 186/76
[=35]

üydür- toplatmak, bir yere toplatmak
ü.-güñ͡g mü 69/27
[=1]

üylen- evlenmek
ü.-dim 93/1
[=1]

üz yüz, üst, bir şeyin üst yüzü
ü.+idin 92/46
[=1]

üz- kesmek, koparmak, kırmak
ü. 160/3, 226/10, 236/82
ü.-di 163/30, 184/51
ü.-edür 243/28
ü.-eñ͡g mi 212/3
ü.-er 12/13, 50/20, 54/16
ü.-er-men 85/12
ü.-ey 236/85
ü.-maġı 124/68
ü.-me 29/15, 49/30, 127/32, 163/23, 197/34, 208/2
ü.-meġay 243/33
ü.-megin 203/6, 221/7
ü.-mes 235/15
ü.-üñ͡g 124/7, 135/5
ü.-üp 121/4, 236/13
ü.-üp irdi 207/2
[=28]

üze üzerine, üstüne

ü. 82/15, 85/5, 87/7, 106/62, 174/2
[=5]
üzre üzerine, üstünde, üzere
ü. 1/18, 1/40, 57/65, 60/10, 66/39, 69/91, 184/17, 207/22, 227/28
[=9]
üzül- koparılmak, kesilmek, kırılmak
ü.-di 184/28, 242/85
ü.-gen 133/24
ü.-gey 153/5
[=4]

-V-

vā (A) vah, yazık!
v. 16/15, 16/15, 62/4, 149/6, 204/47, 215/34, 220/17, 227/28, 227/46, 243/61
v. bol- 82/27
v. eyle- 48/41, 82/24
v. iyle- 207/31
[=14]
vā-beste (F) ...e bağlı
v.-i bend-i gelū bol- 23/50
v.-i çendīn 126/34
v.-i kibr ü menī bol- 226/134
v.-i pālān-i nev 146/11
v.+dür 11/3, 161/5
[=6]
vā-bestegīhā (F) ilgiler, irtibatlar, bağlılıklar
v.-yı heves bol- 152/8
[=1]
vācib (A) vacib, yapılması şeran lüzumlu olan
v.+din 119/1
v.+dür 41/6
v.+i 133/5
[=3]
vaʿd (A) söz verme, yapılmasına söz verilen şey
v.+ge 112/44
[=1]
vaʿde (A) bir iş için önceden belirtilen zaman; söz verme, vaad
v. 56/5, 56/8, 133/23, 133/25, 232/3, 232/4, 232/5
v.-i ʿār 112/53
v.-i devlet 125/10
v.-i dīdār 43/5
v.-i Ḥaḳ irdi 105/17
v.-i ḫām 91/17
v.-i lülī-zen 163/9
v.-i nāḳış 134/16
v.-i ol māh 163/3
v.-i ṣāḥib-kerem 134/12
v. ḳıl- 66/24, 133/22, 226/30
v.+din 22/7, 215/36, 232/2
v.+ge 188/5
v.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 151/28
v.+ler eyle- 3/48, 134/1
v.+lerge 134/7
v.+n͡g 105/35
v.+n͡ge 201/4
v.+ni 134/12
v.+si 134/17
[=31]
vaʿdhā (A+F) sözler, vaadler
v.-yı bī-şümār 97/56
[=1]
vādī (A) vadi, iki dağın arasındaki uzun çukur
v.-i gurbet 8/28
v.+de 89/17
[=2]
vā-dirīġ (A+F) vah, eyvah, yazık!
v. 50/38, 120/38
[=2]
vā-dirīġā (A+F) vah, eyvah, yazık!
v. 30/2, 44/39, 55/10, 88/30, 88/35, 97/64, 119/30, 141/89, 151/2, 155/18, 155/19, 155/20
[=12]
vā-ḥasretā (A) ah ayrıldı! anlamında Arapça söz
h.+dur 66/36
v.+sı 152/7
[=2]
vaḥdet (A) yalnızlık, teklik, birlik; Allah'ın bir olması

50/33, 50/35, 53/5, 54/21, 73/3, 88/16, 92/16, 106/37, 110/18, 112/47, 113/16, 114/1, 119/102, 137/1, 138/10, 141/68, 146/6, 148/9, 150/6, 150/6, 150/6, 156/20, 157/12, 157/12, 157/13, 157/13, 162/36, 162/53, 163/1, 163/22, 163/22, 176/4, 178/30, 179/35, 185/20, 186/27, 186/94, 192/12, 193/10, 204/40, 205/41, 212/7, 215/2, 218/38, 220/3, 221/10, 221/10, 221/15, 227/38, 227/53, 227/67, 236/37, 241/60, 242/45

v.+idin 13/14, 112/15, 112/27, 112/31

v.+idür 193/21

v.+ige 83/4

v.+im 12/4, 13/13, 35/43, 172/24

v.+imde 8/63, 13/11, 20/16, 40/18, 56/15, 64/10, 216/14

v.+iñ͡g 33/16, 73/22, 89/57, 171/44, 179/29

v.+iñ͡gde 8/36, 236/28

v.+ini 71/4, 71/4, 169/9

v.+ke 16/2

v.+men 23/18, 79/9, 79/10, 236/5, 242/74

v.+ni 19/9, 21/5, 25/17, 28/14, 32/9, 89/64, 89/69, 95/1, 120/2, 135/9, 135/14, 166/7, 171/40, 173/15, 193/77, 195/5, 226/116, 226/118

v.+sen 237/63

v.+siz 126/9

[=390]

vaḳtī (A) bir vakit, bir zaman

v. 13/9, 52/18, 115/5, 129/9, 162/34, 190/6, 204/34, 212/24, 226/71, 227/4, 236/15, 242/20

[=12]

vālde (<A. vālide) valide, doğuran, ana krş. **vālide**

v.+ge 193/41

v.+ñ͡gni 193/33

[=2]

vāle (F) nâle

v.-i ḥayrān 87/2

[=1]

vālide (A) doğuran, ana krş. vālde

v. 131/11

v.+si 131/4

[=2]

vā-pes (F) son, en sondaki, en gerideki krş. **vā-pesīn**

v. 165/39, 235/17

v. tüş- 33/3

[=3]

vā-pesīn (F) son, en sondaki, en gerideki krş. **vā-pes**

v. 227/11

[=1]

vāreste (F) kurtulmuş, serbest; ilişiksiz

v.+lerni 171/34

[=1]

vārid (A) gelen, vasıl olan, erişen

v. bol- 7/9, 217/11

[=2]

vāridī (A) gelen, vasıl olan, erişen

v. bol- 186/29

[=1]

vaṣf (A) vasıf, özellik, hal, sıfat

v. 105/12

[=1]

vāṣıl (A) erişen, ulaşan

v. 80/39, 148/6, 148/7

v. bol- 81/105, 170/42, 190/40

v.-ı esrār imiş 71/14

v.-ı rāh-ı ṭarīḳat bol- 58/56

v. ḳıl- 124/56

v.+du-sen 80/39

v.+em 242/30

v.+ıñ͡g 58/39, 81/50

[=13]

Vāṣılī (k.a) Vasılî

V. bol- 148/1

[=1]

vāsıṭa (A) aracı, arada bulunan, vasıta

v. 47/7

[=1]

vāsiʿ (A) geniş, açık, enli

v. 59/29

[=1]

vaṣiyyet (A) vasiyet

vesvese (A) vesvese, kuruntu, şüphe
v. 213/21, 237/31
v.-i dīv-i dūn 6/6
v. ḳıl- 99/31, 157/21
[=5]
vey (F) "ve ey!"
v. 81/9
[=1]
veyā (A) veya
v. 61/9
[=1]
Veysü'l-Ḳaran (k.a) Veysel Karanî,
V. 51/9, 133/18, 195/3
[=3]
vezīr (A) vezir; valilik, vekillik gibi yüksek rütbelerde bulunan "paşa" ünvanını taşıyan kimse
v. 14/29, 54/18, 141/21, 141/66, 171/9, 191/1
v.+ge 171/38
v.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 141/35, 184/64
v.+iñ 141/48
v.+ler 141/11
v.+ni 141/61, 141/63
[=13]
vezmīn (A) ağır
v. 15/23, 49/32, 179/14, 218/10
v. bol- 120/18, 237/27, 237/31
v.+dü 1/81
v.+dür 166/9, 193/71
[=10]
vezn (A) tartma, tartılma; tartı; ağırlık
v.-i diger 237/41
v.-i gevher 90/27
v. ḳıl- 2/18
v.+idür 156/32
v.+imde 90/31
[=5]
vilāyet (A) dostluk; il, ülke
v. 23/3, 73/3, 88/8
v.+din 26/2
v.+dür 52/16
v.+ke 23/7, 149/13
v.+lerdedür 23/5
[=8]
vīrān (F) yıkık, yıkılmış; kederli, üzgün
v. 113/34, 199/11, 228/5, 232/8
v. bol- 3/16
v. ḳıl- 185/15
v.+ġa 198/23
v.+ge 141/10
v.+larda 13/10
[=9]
vīrāne (F) yıkılmış veya pek harap olmuş yer, yapı
v. 8/6, 108/6, 198/56
v. idi 141/8
v. irür 48/24
v.+de 193/51, 236/18, 243/16
v.+din 42/13
v.+dür 141/49, 146/17
v.+ge 156/18
v.+lerge 113/15
v.+ni 4/9
[=14]
vird (A) belli zamanlarda okunması âdet olan Kuran cüzleri, duaları
v. 240/23
v.-i köñgül 73/41
v. ü evrād 62/10
[=3]
virdī (A) dua; duaya ait, dua ile ilgili
v. 91/44
[=1]
viṣāl (A) ulaşma, kavuşma
v. 81/114
v.-ı ḫoş 66/27
v.+i 85/9
[=3]
vuṣūl (A) ulaşma, varma, gelme, erişme
v. 215/20
[=1]
vużū (A) abdest alma, abdest
v. 119/3, 119/6
v. ḳıl- 104/10
v.+nı 119/63
[=4]
vü (F) ve krş. **u, ü**
v. 1/40, 2/11, 3/30, 3/41, 3/55, 8/73, 8/78, 11/3, 11/12, 11/26, 12/25,

-Y-

y.+lardın 42/18, 66/41, 117/5, 243/58
y.+large 64/6, 157/17
y.+ları 46/10
y.+larnı 3/44, 59/13, 80/28, 83/5, 115/7, 136/15, 148/19, 165/37, 227/62, 243/4
y.+nı 73/6, 139/1
y.+sı 21/7, 139/1, 222/7
[=108]

Yaḥyā (k.a) peygamber, Hz. Yahya
y. 2/12, 6/14, 17/5, 25/11, 127/24
y.+men 242/45
[=6]

Yaḥyā-ṣıfat (A) Yahya gibi
y. 223/1
[=1]

yaḳ- yakmak, yakışmak, beğenmek, hoşuna gitmek
y.-ar 203/10
y.-ḳay 50/50
y.-madı 20/11
y.-magey 243/43
y.-mas 121/1
y.-tı 141/33
[=6]

yaḳa yaka
y. 1/77, 1/98, 16/15, 103/20, 105/7, 112/1, 119/63, 146/4, 162/5, 221/8
y. çāk it- 41/16
y.+dın 240/44
y.+mda 131/20
y.+mnı 33/10, 178/71
y.+n͡gdaki 131/24
y.+n͡gnı 33/14, 107/3, 189/3
y.+sıge 131/6, 131/15
y.+sın 40/20, 73/28
y.+sını 45/31
[=24]

yaḳın yakın
y. 8/6, 14/9, 16/4, 18/17, 23/17, 48/59, 50/18, 53/11, 57/66, 58/14, 60/2, 63/5, 64/16, 66/38, 68/5, 69/72, 73/14, 76/19, 79/2, 80/1, 82/25, 89/18, 111/15, 120/3, 126/9, 134/8, 171/10, 193/70, 207/67, 226/40, 226/144, 241/70, 243/57
y. bol- 58/26, 61/8, 62/27, 65/9, 69/45, 69/63, 69/102, 76/16, 81/36, 81/41, 81/77, 81/97, 82/11, 212/27, 241/67
y. irmiş 45/24
y.+dur 58/30, 115/9
y.+ın͡g 69/54
y.+ın͡gnı 18/22
[=53]

yaḳīn (A) sağlam bilgi, iyi ve kesin olarak bilme
y. 3/29, 3/57, 38/12, 48/59, 50/51, 57/32, 57/47, 62/36, 67/27, 69/12, 69/69, 80/28, 82/37, 199/50, 215/26, 233/3, 241/28
y. bol- 20/19, 57/52, 57/75, 62/14, 178/83, 241/67
[=23]

yaḳīnhā (A+F) sağlam bilgiler
y.-yı dü-ʿālem 230/9
[=1]

Yaʿḳūb (k.a) Hz. Yusuf'un babası, Hz. İshak'ın oğlu peygamber
Y. 16/14, 80/32, 127/33
y.+am 242/56
y.+ge 1/60
[=5]

yāḳūt (A) yakut, değerli süs taşı
y. u lāl idi 125/6
[=1]

yāl (F) boyun, gerden
y.+ı 194/8
[=1]

yala- yalamak
y.-p 172/13
[=1]

yalġan yalan
y. 87/8, 143/4
y. u çın 66/38
y.+lar 141/119
y.+large 134/21
y.+nı 133/27
[=6]

yalġançı yalancı
y. 48/53

y. ḳıl- 134/22
[=2]
yalınçaḳ çıplak, yalıncak
y.+dur 226/127
[=1]
yaman kötü, fena, şiddetli
y. 3/42, 33/11, 40/6, 40/6, 47/6, 79/16, 101/5, 128/7, 153/3, 153/3, 217/6, 225/43, 243/14
y. bol- 101/5, 117/23
y.+dın 187/5
y.+ı 94/2, 139/1, 148/23
y.+ı-men 29/12
y.+lar 141/9
y.+lardın 3/42, 243/14
y.+nı 20/41, 44/40, 94/1, 95/2, 139/1, 159/2
[=29]
yan yan, kenar, taraf
y.+ġa 204/30
y.+ıda 91/20, 225/41
y.+ıdın 69/25, 119/38
y.+ıġa 63/2
y.+ıge 69/25, 71/10
y.+ım 71/13
y.+ımda 58/52, 241/73
y.+ımge 157/29
y.+ın͡g 50/22, 78/8, 129/3
y.+ın͡ga 163/5
y.+ın͡gda 67/25, 124/29
y.+ın͡gdın 194/3
[=19]
yan- yanmak
y.-adur-men 85/2
y.-ar 1/47
y.-dım’em (<yandım hem) 119/30
y.-gin 58/39
y.-masdur 39/61
[=5]
yana yine, tekrar, ikinci defa
y. 5/4, 58/4, 70/1, 70/11, 81/16,
[=6]
yanç- ufalamak, döğmek, ezmek
y.-tılar 186/21
[=1]
yandur- yandırmak
y.-up 136/2
[=1]
yan͡gı yeni
y. 8/8, 38/5, 97/51, 119/83, 150/16, 156/61, 163/15, 171/24, 173/17, 218/21, 235/19
[=11]
yaʿnī (A) yani, demek, şu demek; sözün kısası, doğrusu
y. 53/23, 60/29, 82/9
[=3]
yap- örtmek, kapamak, gizlemek; yapmak krş. **yaf-**
y.-ar 20/30, 27/21, 35/66, 91/32, 194/6, 225/41
y.-ıp 119/78, 164/11, 180/18
y.-ıp irdi 199/4
y.-ma 199/10
y.-masa 57/23
y.-tı 69/13, 193/37, 233/11
[=15]
yapuş- yapışmak, sıkıca tutmak
y.-adur 28/6
y.-ar 109/3
y.-ken 172/12
y.-kenin 172/14
y.-tılar 193/52, 227/17
y.-up 118/16
y.-uptur 71/13
[=8]
yapuştur- yapıştırmak
y.-ġan 179/24
y.-günçe 179/21
y.-un͡g 8/44
[=3]
yār (F) dost, ahbap, tanıdık; sevgili
y. 18/21, 30/15, 59/15, 74/1, 110/2, 120/29, 135/20, 141/112, 141/164, 162/33, 163/5, 166/6, 198/2, 199/61, 210/13, 215/28
y. +idi 106/51
y. bol- 48/61, 81/32, 106/51, 134/21, 141/171, 141/171, 151/26, 178/8, 198/30, 204/16, 205/30, 220/34, 226/95
y.-ı cān bol- 139/2
y.-ı ġār 237/87

y.-maġ 188/2, 188/3
[=5]
yat- yatmak
y. 50/22, 78/8, 240/21
y.-a-men 186/88
y.-ar 108/6
y.-ar bol- 6/14
y.-ay 69/12
y.-ıp irdi 170/5, 170/11, 240/28
y.-ken 44/32, 127/2
y.-kin 240/24
y.-ma 208/7
y.-madı 104/11
y.-magin 73/32
y.-mas irdi 185/6
y.-maydur 191/13
y.-sam 150/20
y.-tı 58/13, 155/10, 240/27
[=22]
yavġan yavan, lezzetsiz, tadı tuhaf
y.+ı 6/13, 37/9
[=2]
yay- yaymak
y.-a-men 193/12
[=1]
yayıl- yayılmak
y.-ur 39/63
[=1]
yaz yaz (mevsim)
y. 110/4, 133/3, 227/6
[=3]
yaz- yazmak, yazıya geçirmek
y. 227/22
[=1]
ye- yemek krş. **yi-**
y.-gin 240/25
y.-me 57/67, 193/27
y.-mesdür 69/18
y.-pdüler 36/22
y.-r 33/13, 173/18
y.-r idi 174/5
y.-r idük 141/135
y.-r irdi 126/1, 178/115
[=11]
yed (A) el; kuvvet, kudret
y.-i şeyṭān 40/10
[=1]

yegān (F) birler, tekler
y.+de 82/28
[=1]
yek (F) bir; birlik, bir oluş
y. 99/12, 157/34
y. yek 124/55, 204/22
[=4]
yek-ʿahd (F+A) sözü bir olan, sözü yemini bir olanlar, tek anlayışlı olanlar
y.+dür 53/12
[=1]
yek-be-yek (F) tek tek, birer birer
y. 172/45, 178/14, 207/40
[=3]
yek-cihet (F+A) fikirleri bir olan
y. 18/20
[=1]
yek-dest (F) bir elli, tek elli; ir cins, bir çeşitte olan
y. bol- 60/32
[=1]
yek-dīde (F) tek gözlü; aynı görüşlü olan
y. 48/70
[=1]
yek-dīger (F) birbirini, bir taraf öbür tarafı
y. 3/49, 117/13
[=2]
yek-dil (F) gönüllü, gönülleri birbirine uygun olan, bir gönülde olan
y. 16/19, 53/12, 178/50
y. bol- 18/20
y. ü yek-dīde bol- 48/70
y. ü yek-rūy bol- 178/50
[=6]
yekī (F) bir tek
y.+ni 178/22
[=1]
yek-reng (F) bir renkte olan; sözünün eri olan
y. bol- 81/118
[=1]
yek-renglik (F+T) doğruluk, riyasızlık
y. 25/8
[=1]

yek-rū (F) bir yüzlü, iki yüzlü olmayan; güvenilir dost krş. yek-rūy
y. bol- 178/82
[=1]
yek-rūy (F) bir yüzlü, iki yüzlü olmayan; güvenilir dost krş. yek-rū
y. 178/50
y. idi 16/19
y.+miz 234/24
[=3]
yek-sāle (F) bir yıllık, bir yaşında
y. 92/18
[=1]
yek-sān (F) düz, bir, beraber; her zaman bir seviye
y. 11/18, 164/9
y. bol- 73/25, 73/54, 81/96, 112/12, 170/31
y. irür 35/67
y. it- 73/54
y. ḳıl- 81/31, 81/86
[=11]
yek-ser (F) yalnız başına; bir baştan bir başa
y. 225/30
[=1]
yek-sevy (F+A) aynı seviyede olan, bir seviyede olan krş. **yek-sevye**
y. bol- 73/54
[=1]
yek-sevye (F+A) aynı seviyede olan, bir seviyede olan krş. **yek-sevy**
y. eyle- 81/32
[=1]
yek-tā (F) tek, eşsiz, benzersiz
y. 2/8, 236/10
y.+nı 11/33, 37/14
y.+sen 238/5
[=5]
yek-ẕāt (F+A) özü bir olan, tek varlık
y. bol- 62/6
[=1]
yel yel, rüzgar krş. yil
y.+ni 6/14
[=1]
yelfi- yellemek
y.-gendin 155/10
[=1]
yemīn (A) sağ, sağ taraf; and, kasem
y. 3/8, 124/42, 236/4
[=3]
yene yine
y. 60/30, 62/30, 67/19, 67/20, 81/45, 82/37, 82/39, 89/42, 89/52, 156/52
[=10]
yer yer, dünya, zemin, yeryüzü
y. 82/15, 106/11, 180/30
y.+de 1/47, 3/52, 35/62, 81/77, 106/72, 125/10, 134/3, 141/149, 163/19, 193/53, 218/24, 218/24, 224/2, 234/16, 240/15, 242/76
y.+din 1/62, 39/34, 137/7, 137/9, 222/2, 226/86
y.+ġa 191/18, 227/22, 241/63
y.+ge 7/8, 28/8, 41/17, 45/31, 46/3, 57/67, 60/39, 69/27, 71/13, 73/57, 82/48, 91/22, 103/16, 127/42, 141/124, 150/9, 168/5, 171/22, 171/27, 175/3, 182/2, 205/7
y.+idin 67/9
y.+ini 113/7
y.+lerġa 198/56
y.+lerge 48/43
[=54]
yesār (A) sol, sol taraf
y. 3/8, 124/42, 236/4
[=3]
Yes̱rib (y.a) Medine-i Münevvere'nin Müslümanlıktan evvelki adı
Y. 133/9, 162/24
[=2]
yet- erişmek, ulaşmak, yetmek, yetişmek krş**. yit-**
y. 24/11, 40/19, 127/30, 127/30, 163/14, 221/14
y.-almadım (< yete almadım) 10/7
y.-almas (< yete almas) 65/37, 226/90
y.-almasdur (< yete almasdur) 27/37
y.-almay (< yete almay) 74/12, 74/13, 87/6

y.-e-miz 141/70
y.-e-sen 207/16
y.-edür 186/72
y.-er 9/12, 20/49, 25/14, 34/2, 38/10, 38/15, 40/21, 41/30, 42/33, 45/39, 57/38, 59/5, 62/8, 73/37, 76/23, 105/23, 105/23, 125/27, 146/12, 150/18, 151/22, 173/24, 173/24, 189/5, 190/12, 190/32, 198/11, 202/4, 203/3, 213/7, 220/14, 220/14, 226/146, 227/21, 227/21, 243/58
y.-er mi 89/29
y.-er-sen 219/13
y.-ey 124/27, 158/10
y.-ip 141/77
y.-ken 13/13, 23/10, 33/9, 89/42, 89/49, 113/11, 122/6, 197/24, 226/92
y.-kende 121/7
y.-keni 113/22, 154/5
y.-key 1/44, 12/10, 14/10, 18/2, 23/39, 23/52, 37/13, 39/37, 111/21, 134/26, 155/22, 226/118, 236/46
y.-key-men mü 237/50
y.-key mi 115/4, 172/20
y.-key mü+kin 127/39
y.-key-sen 142/3
y.-kin 242/11
y.-künçe 81/29, 219/8
y.-maḳçıdur 38/19
y.-medi 1/15, 3/29, 23/45, 28/20, 39/53, 57/19, 133/7, 141/61, 193/54, 197/25, 218/28, 220/18, 226/46
y.-medin͡g 89/58
y.-megey 15/39, 96/11
y.-mek 58/55, 80/35
y.-mep-sen 193/66
y.-mepsiler 141/38
y.-mes 11/69, 33/16, 113/35, 189/4, 204/34, 207/61, 221/9, 242/66
y.-mesdür 92/34, 123/4
y.-mese 58/61, 81/129, 106/30
y.-mey 118/14, 141/50
y.-mey-men 27/9
y.-meydü 89/24
y.-meydür 44/29, 114/9, 122/7, 156/19, 179/15
y.-se 100/5, 112/29, 208/6
y.-sen͡g 57/66
y.-sen͡g idi 133/13
y.-ti 8/6, 32/10, 35/65, 81/29, 89/38, 95/1, 119/60, 134/8, 146/3, 147/3, 157/17, 165/24, 167/8, 173/12, 193/86, 198/21, 226/22, 226/52, 226/79, 241/90, 242/86
y.-tiler 57/18, 166/5
y.-tin͡g 89/54, 158/6
[=163]

yetīm (A) yalnız, tek, eşsiz; babası veya anası-babası ölmüş (çocuk)
y. 50/23, 63/1, 67/13, 141/80
y. bol- 8/39
y.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 131/20
[=6]

yetīmlik (A+T) yetimlik
y. 17/14
[=1]

yetiş- yetişmek, ulaşmak, vasıl olmak
y.-ti 1/72, 35/5, 104/13
[=3]

yetkür- yetiştirmek, ulaştırmak, göndermek krş. **yitkür**-
y. 39/76, 66/5, 181/9, 201/9, 205/33, 243/6
y.-almas (< yetküre almas) 24/7
y.-di 23/28, 39/44, 39/44, 48/7, 71/8, 92/32, 99/4, 106/28, 119/81, 125/10, 141/31, 181/2, 181/3, 190/17, 201/6, 241/54
y.-diler 226/72
y.-dün͡g 69/73, 226/61
y.-ey 8/34, 190/41
y.-geni 125/9, 180/29
y.-gey 39/6
y.-gil 51/12
y.-gin 124/49, 125/4
y.-mes 58/30, 156/42
y.-mesün 145/24
y.-meyin 124/48

yıġıl- yıkılmak, toplanmak, sarılmak
y.! 25/2
[=1]
yıġla- ağlamak
y.! 6/14, 33/15, 73/50, 112/55, 127/18, 127/19, 127/20, 127/21, 127/22, 127/23, 127/24, 127/25, 127/26, 127/29, 127/30, 127/31, 127/35, 127/36, 127/37, 127/41, 127/42, 127/42, 189/2, 193/83, 194/1, 194/1, 194/2, 194/3, 194/4, 194/5, 194/6, 194/7, 194/8, 194/9, 195/1, 195/1, 195/2, 195/3, 195/4, 195/5, 195/6, 195/7, 195/8, 197/47, 199/75
y.-dı 5/8, 35/33, 35/33, 41/16, 41/16, 45/31, 45/31, 66/51, 67/9, 103/20, 103/20, 106/22, 106/22, 106/46, 106/46, 112/1, 113/4, 113/4, 119/56, 135/12, 141/140, 146/4, 146/4, 151/19, 163/13, 185/7, 185/7, 185/26, 185/29, 198/41, 198/41, 202/6, 210/14, 226/94, 226/96, 241/5
y.-dılar 156/10
y.-ġanın͡g 193/69
y.-gen 45/32
y.-gin 60/19, 81/78, 92/38, 127/15, 127/15, 127/16, 127/17, 127/17, 127/19, 127/27, 127/28, 127/32, 127/33, 127/34, 127/38, 127/39, 127/40, 127/43, 193/67, 193/68, 193/69, 193/70, 193/71, 193/72, 193/73, 193/74, 193/75, 193/76, 193/77, 193/78, 193/79, 193/80, 198/16
y.-gin 112/26
y.-lük 165/29
y.-ma 89/15, 105/9, 237/27
y.-maġ 88/48, 178/44
y.-maḳ 198/3
y.-maḳdın 92/44
y.-man͡g 8/26, 156/5
y.-mas 190/10
y.-may 240/18
y.-may-men 8/49
y.-maydı 190/6
y.-p 119/13, 166/2, 167/7, 193/79
y.-r 69/40
y.-r idi 11/28, 35/10, 35/10, 105/7, 112/36, 151/1, 227/45
y.-r irdi 88/39, 91/16, 92/24, 105/27, 110/30, 124/10, 141/88, 162/5, 162/5, 172/6, 193/84, 199/42, 240/1, 240/10
y.-r-men 60/38
y.-rdı 193/75
y.-sa 5/8, 151/17, 190/35, 190/35, 196/3
y.-san͡g 126/20
y.-saydı 190/14
y.-sun 240/18
y.-yın 8/25, 8/25, 162/49, 162/49
[=172]
yıġlat- ağlatmak
y.-ur 8/26
[=1]
yıḳ- yıkmak
y.-ḳanı 135/24
y.-tı 91/14
[=2]
yıḳıl- yıkılmak, inmek, düşmek
y.! 27/46, 115/2
y.-dı 99/2, 99/3, 105/25, 180/30, 192/5, 226/118, 228/2, 234/28, 236/86
y.-dın͡g 53/21
y.-ġanda 236/77
y.-ġanlarnı 228/7
y.-ġay 133/24
y.-gen 53/22, 113/3, 181/5, 227/68
y.-gin 119/18
y.-mas 53/21
y.-masdın 21/12
[=22]
yıḳıt- düşürmek, üzerinden atmak
y.-tı 53/1
y.-tın͡g 53/2
[=2]
yıl yıl
y. 66/37, 69/43, 73/23, 105/25, 106/20, 106/22, 110/12, 124/28, 124/31, 126/31, 135/15, 145/1, 180/18,

185/6, 186/46, 199/6, 199/21, 199/25, 202/6, 216/3, 219/8, 223/4, 234/7, 240/19, 240/20, 241/59
y.+da 124/31, 141/160
y.+dın 111/11, 216/4
y.+dur 28/9, 147/7
[=32]

yılan yılan
y. 11/41, 243/18
y.+dın 187/4
[=3]

yıllıḳ yıllık, üzerinden yıl geçmiş krş. **yıllik**
y. 28/15
[=1]

yıllik yıllık, üzerinden yıl geçmiş krş. **yıllıḳ**
y. 23/36, 25/10, 111/3, 111/12, 184/55, 240/22
[=6]

yıraġ uzak, ırak
y.+dın 110/6, 156/34
[=2]

yırt- yırtmak, parçalamak, ortadan kaldırmak
y.-ay 69/40
y.-ma 33/14
y.-madı 79/17, 214/20
y.-magin 69/63
y.-may 214/20
y.-sam 69/39
y.-tı 45/31
[=8]

yırtıl- yırtılmak krş. yıtıl-
y.-dı 39/45
y.-ur 186/59
[=2]

yıtıl- yırtılmak krş. yırtıl-
y.-dı 156/57
[=1]

yi- yemek krş. **ye-**
y.-di 178/78, 184/55, 185/15, 217/23, 227/66, 227/66, 240/27
y.-dim 105/22
y.-gen 32/24
y.-gey 98/4, 190/18, 190/18
y.-maḳ 105/21
y.-me 59/29, 65/31, 144/4, 241/38
y.-mek 69/106
y.-mes irdi 125/3
y.-p 54/20, 54/20
y.-pdüler 156/41
y.-pdür 141/107
y.-r idük 151/10, 156/47
y.-se 99/28
y.-sünler 127/11
[=27]

yil yel, rüzgar krş. **yel**
y. 62/23
[=1]

yit- erişmek, ulaşmak, yetmek, yetişmek krş. **yet-**
y. 53/27
y.-e-men 12/4, 163/18
y.-er 73/21, 150/18, 207/24
y.-in͡g 20/34
y.-key 12/22, 45/46
y.-maġdadur 190/34
y.-maġnı ḳıl- 190/28
y.-maḳ 208/6
y.-mesdür 160/8
y.-se 38/7
y.-ti 18/26, 132/9, 184/42
[=17]

yitkür- ulaştırmak, yetiştirmek, vasıl etmek krş. **yetkür-**
y.! 218/14
y.-dün͡g 1/56, 1/57
y.-gin 178/113
y.-ür 112/59
[=5]

yitür- yetiştirmek, ulaştırmak; kaybetmek, yitirmek
y.-di 226/94
y.-üp irdim 171/24
[=2]

yoḫla- yoklamak, araştırmak, aramak
y.-mas 243/44 krş. **yoḳla-**
[=1]

yoḳ yok
y. 3/16, 5/15, 6/7, 6/10, 7/8, 7/8, 8/11, 8/11, 8/27, 8/27, 8/48, 8/68, 8/68, 9/5, 9/5, 9/6, 9/10, 9/10, 12/18,

y.+tur mı 69/6
y.+um 151/2
[=425]

yoḳla- yoklamak, uğramak, araştırmak krş. **yoḫla-**
y.-dı 60/28
y.-gey 141/54
y.-may-sen 193/37
y.-r 141/104, 188/3
y.-r idi 141/100
[=6]

yol yol
y. 1/14, 1/40, 3/45, 8/64, 10/10, 12/32, 13/4, 14/18, 15/9, 17/15, 19/4, 26/2, 31/32, 35/42, 35/53, 35/66, 44/2, 44/2, 45/5, 65/37, 71/6, 71/8, 89/7, 89/62, 104/22, 109/5, 110/17, 110/37, 112/25, 112/58, 118/9, 120/14, 122/7, 127/15, 131/35, 136/2, 141/38, 142/8, 148/7, 156/37, 157/6, 157/45, 157/48, 162/59, 164/11, 168/1, 169/4, 174/3, 178/14, 178/87, 179/31, 186/69, 187/4, 197/26, 204/41, 204/47, 205/28, 211/18, 212/8, 218/36, 237/82, 243/45
y. aç- 54/8, 119/92, 141/166, 166/28
y. adaş- 1/27, 23/52, 24/6, 119/39, 131/35, 145/28, 163/21, 186/79, 193/18, 193/61, 204/47
y. al- 212/26, 220/32, 225/11
y. az- 13/11
y. başla- 1/57, 2/10, 11/40, 14/4, 23/47, 28/10, 37/2, 46/7, 48/54, 51/6, 54/7, 112/11, 122/4, 167/2, 193/32, 237/57
y. bir- 153/3
y.-ı behbūd 226/106
y. irür 43/3
y. tap- 16/10, 79/18, 81/27, 125/36
y. yetür- 226/5, 226/8, 226/10
y. yör- 1/63, 41/21, 42/38, 53/5, 53/12, 57/25, 89/45, 95/3, 97/28, 106/75, 111/6, 117/17, 119/87, 119/91, 121/4, 124/25, 133/23, 141/47, 141/118, 143/8, 151/3, 156/20, 156/22, 158/18, 162/24, 172/34, 207/22, 213/3, 214/15, 225/28, 226/30, 226/50, 233/20, 234/22, 237/48
y. yörü- 1/15, 3/35, 8/6, 8/9, 8/50, 8/63, 11/4, 14/8, 18/8, 27/20, 35/38, 45/4, 53/26, 81/46, 118/8, 118/18, 130/5, 131/12, 179/22, 182/6, 217/8, 225/39, 227/63, 227/66, 237/70
y. yörür bol- 25/13
y. yörüt- 212/4
y. yügür- 28/16, 105/12, 217/25, 227/57
y.+da 1/57, 2/2, 3/33, 5/1, 5/2, 5/3, 6/1, 6/12, 7/3, 7/6, 7/10, 8/23, 8/32, 8/49, 9/8, 9/10, 10/6, 10/8, 13/2, 14/4, 15/23, 15/34, 15/39, 18/4, 18/35, 19/1, 21/13, 21/14, 21/17, 23/15, 23/24, 27/6, 27/22, 27/52, 27/67, 29/2, 29/10, 30/21, 31/2, 31/10, 32/2, 33/2, 33/7, 34/3, 35/12, 35/14, 37/3, 42/13, 43/7, 43/9, 44/11, 44/13, 45/9, 45/11, 45/20, 45/48, 46/1, 46/9, 47/10, 49/32, 55/7, 57/59, 57/64, 57/85, 59/30, 61/6, 65/40, 65/41, 65/42, 65/42, 65/43, 65/44, 65/46, 72/3, 81/117, 89/3, 89/17, 89/36, 89/69, 92/2, 92/29, 93/5, 97/52, 97/72, 100/8, 101/2, 101/2, 101/8, 103/1, 103/23, 103/29, 106/24, 108/5, 108/8, 109/5, 111/15, 112/17, 112/46, 112/58, 113/31, 114/24, 117/17, 118/4, 118/14, 118/18, 119/47, 119/95, 124/10, 125/23, 126/43, 127/1, 127/17, 127/21, 127/27, 131/7, 131/12, 131/14, 131/19, 131/39, 133/11, 133/24, 135/1, 135/26, 136/1, 136/18, 136/20, 141/43, 141/51, 143/5, 143/9, 145/26, 148/25, 149/12, 152/1, 153/7, 154/9, 155/10, 156/11, 156/26, 156/43, 156/48, 156/51, 156/58, 156/65, 156/66, 157/28, 157/31, 157/52, 157/57, 157/60, 158/16, 159/7, 162/39, 163/10, 163/23, 164/18, 167/3, 167/8, 168/4, 169/4, 170/14, 170/34, 171/17, 171/26, 171/44, 172/41, 175/1, 178/14, 184/26, 186/34, 186/89, 189/6, 192/3, 193/9, 193/33, 193/83, 194/1, 198/38, 200/1, 201/3, 201/9, 205/6, 205/10, 205/36, 206/17, 207/1, 207/6, 207/41,

208/7, 217/9, 220/12, 220/26, 220/35, 220/36, 221/11, 222/4, 225/25, 225/31, 225/36, 228/5, 232/2, 234/9, 234/19, 234/41, 236/34, 236/50, 236/72, 237/5, 240/29, 240/37, 241/3, 241/61, 242/18, 242/20, 242/44, 242/79, 243/12, 243/16, 243/28, 243/30

y.+daki 23/29, 170/30

y.+dın 8/69, 21/9, 25/2, 30/13, 44/40, 56/14, 100/6, 106/44, 112/11, 119/39, 119/86, 120/15, 126/29, 129/2, 135/29, 140/17, 141/41, 154/7, 156/49, 166/22, 178/34, 179/36, 187/6, 199/49, 212/12, 227/18, 237/53, 241/82, 243/15

y.+dın az- 47/15

y.+dın çık- 71/11

y.+dur 45/10

y.+ġa 1/14, 8/31, 81/24, 81/64, 119/78, 157/56, 179/12, 194/8, 199/71, 205/21, 220/19, 227/20, 243/67

y.+ġa tüş- 89/15

y.+ge 13/5, 13/7, 33/8, 35/52, 45/18, 53/24, 56/15, 59/29, 73/50, 74/10, 81/30, 81/39, 81/77, 94/1, 116/3, 119/40, 119/67, 119/81, 124/8, 131/2, 131/11, 140/20, 141/56, 143/6, 148/10, 156/50, 162/35, 165/43, 169/11, 171/44, 172/31, 173/6, 174/1, 179/36, 179/39, 182/3, 186/28, 186/59, 187/1, 212/17, 226/135, 237/51, 243/47

y.+ı 136/17

y.+ıda 10/10, 13/18, 34/4, 43/11, 45/43, 54/26, 64/21, 73/54, 73/62, 77/12, 92/33, 98/2, 99/21, 110/42, 113/28, 119/14, 124/20, 127/27, 127/42, 130/6, 134/14, 136/16, 141/131, 143/8, 148/28, 153/9, 162/55, 170/42, 176/7, 184/15, 191/28, 197/42, 199/18, 204/45, 204/46, 226/107, 236/62, 236/100, 242/56

y.+ıdın 25/16, 46/7, 82/29, 144/7

y.+ıġa 193/58, 236/91

y.+ıge 1/82, 3/43, 23/47, 36/21, 39/71, 52/8, 58/36, 61/11, 79/14, 80/15, 119/48, 124/5, 128/3, 139/7, 141/63, 141/63, 179/15, 197/1, 230/1

y.+ımızda 141/90

y.+ımıznı 127/24

y.+ın͡gda 141/56

y.+ını 6/17, 45/20, 139/7, 231/10

y.+lar 48/14

y.+larnı 141/42

y.+nı 3/36, 6/3, 10/1, 10/16, 13/10, 14/38, 17/16, 21/10, 25/10, 27/10, 30/31, 32/35, 39/50, 39/56, 46/4, 46/8, 46/16, 48/8, 57/36, 61/6, 65/39, 65/45, 81/28, 88/46, 90/9, 91/16, 91/18, 97/14, 103/18, 107/7, 108/4, 108/7, 111/3, 111/12, 112/38, 116/2, 116/5, 116/8, 117/4, 117/4, 119/70, 119/85, 124/14, 124/22, 126/31, 128/4, 128/6, 134/21, 141/38, 145/34, 154/6, 155/18, 155/30, 162/21, 172/35, 175/2, 176/3, 178/18, 184/13, 199/59, 205/22, 208/2, 211/18, 212/7, 212/18, 213/21, 217/30, 226/56, 226/88, 226/114, 236/92, 243/21

y.+nı aç- 24/8

y.+nı ur- 151/3

y.+um 156/10

y.+umge 180/3

y.+umnı 10/7

y.+umnı baġla 43/17

y.+un͡g 194/4

y.+un͡ga 1/54, 20/23, 85/6, 164/1, 193/17

y.+un͡gadur 170/13

y.+un͡gda 143/8, 160/5, 184/18

y.+un͡gnı 169/4

y.+un͡gnı baġla- 17/8

[=648]

yol kere, defa

y. 27/1, 42/34, 88/42, 121/5, 127/5, 135/16, 156/49, 184/38, 220/37

[=9]

yoldaş yol arkadaşı, arkadaş

y. 155/13

[=1]

yolı kere, defa

y. 180/20

[=1]
yoluḳ- tesadüf etmek, rastlamak, buluşmak
y.-sa 27/53, 108/8, 124/56
y.-tı 11/24
[=4]
yör- yürümek, dolaşmak krş. **yörü-**
y.! 14/38, 58/50, 74/17, 95/3, 112/41, 113/12, 186/20
y.-almas (< yöre almas) 53/18, 125/24, 141/47
y.-di 162/24, 233/20
y.-diler 172/34
y.-di n͡g 193/36
y.-düm 119/91
y.-dün͡g 58/51
y.-e-men 36/14
y.-er 53/5, 156/20, 158/18
y.-er imiş 117/17
y.-er irdi 1/63, 151/3
y.-erde 41/21, 53/12, 89/45, 97/28, 121/4, 141/118, 143/8
y.-ey 213/3, 225/28, 227/34, 227/51, 237/48
y.-gen 23/9
y.-gen imes 119/87
y.-geni 80/29
y.-genlerin͡g 81/85
y.-gil 229/2
y.-gin 67/26, 226/145, 227/58
y.-güm 151/4
y.-i bir- 166/6
y.-i ber- 8/48, 165/1
y.-in͡g 193/49
y.-maġ 188/1
y.-maġda 211/18
y.-maġın͡g 98/9
y.-maḳ 226/30, 226/50, 234/22
y.-medi 111/6
y.-medim 227/46
y.-medin͡g 42/38
y.-megin 8/64, 119/24
y.-mes 212/11
y.-mes idi 113/6, 207/22
y.-mesdür 25/1
y.-mese 89/26
y.-mesün 76/24
y.-se 106/75, 145/15, 170/43, 190/34
y.-seler 124/25, 133/23
y.-sem 193/49
y.-sen͡g 81/77
y.-ün͡g 197/16
y.-üp 5/2, 5/2, 126/31, 214/15
y.-ür 25/13, 57/25
y.-ürde 156/22
[=76]
yörü- yürümek, dolaşmak krş. **yör-,**
y.! 219/2
y.-di 8/6, 131/12
y.-diler 45/4
y.-dim 8/9
y.-men͡g 199/22
y.-n͡g 41/3
y.-p 45/9, 85/2, 237/70
y.-p-sen 63/13, 69/6
y.-r 3/35, 11/4, 14/8, 53/26, 59/11, 129/3, 212/12
y.-r irdi 141/87
y.-r irdim 35/38
y.-r-men 81/79
y.-r-sen 81/46
y.-rde 1/15, 8/50, 8/63, 118/8, 130/5, 179/22, 182/6, 217/8, 225/39, 227/63, 227/66
y.-rdi 18/8, 118/18
y.-rse 27/20
y.-se 92/45, 211/21
y.-sen͡g 137/9
[=40]
yörüt- yürütmek, dolaştırmak
y.! 184/13
y.-keyler 167/5
y.-kin 21/8, 157/33, 179/38
y.-maḳ 212/4
y.-ün͡g 135/5
[=7]
yu- yıkamak
y.! 23/50, 119/20
y.-dı 1/68, 1/68, 242/54
y.-dum 124/40
y.-gen 39/52, 190/48
y.-gey 98/8
y.-gin 198/22

y.-mas 226/71
y.-p 69/9, 170/3, 237/76
y.-p+iken 31/16
[=15]
yudur- yudurmak, yıkatmak
y.-dı 178/38
[=1]
yuḳ- bulaşmak, değmek, yapışmak
y.-ar 42/8, 42/18, 42/18, 99/26, 99/26, 117/20, 117/20, 172/31, 184/5, 226/29, 226/29
y.-masa 18/23
[=12]
yuḳtur- yapıştırmak, değdirmek, bulaştırmak
y.-mas irdin͡g 185/12
[=1]

yul- yolmak
y.-adur 179/20
[=1]
yum- yummak, kapamak
y.-dı 190/32
y.-dın͡g 188/7
y.-gin 24/10
y.-up 190/34
[=4]
yumul- yumulmak, kapanmak
y.-dı 12/33, 42/42, 107/5, 112/54, 117/26
[=5]
Yūnus (k.a) uzun müddet bir balığın karnında kaldığı rivayet edilen meşhur peygamberlerden birinin adı, Hz. Yunus
Y. 127/29
Y.+am 242/57
[=2]
yurt yurt
y.+da 24/7, 156/12, 174/1
y.+dın 173/5
y.+ġa 190/19
y.+ıda 141/144
y.+ın͡gızġa 227/32
y.+ke 37/13, 48/36, 55/10, 140/14, 141/65, 150/3, 163/34, 178/91, 236/3
y.+nı 55/10, 92/17, 126/5, 146/20, 173/18, 217/22, 226/110
y.+ta 8/37, 20/3, 141/141
[=26]
Yūsuf (k.a) İsrailoğullarından Hz. Yakup'un oğlu olup kardeşleri tarafından kuyuya atılmış ve daha sonra köle olarak satılıp Zeliha'nın aşkı ile devam eden bir hikaye ile meşhur peygamber, Hz. Yusuf
Y. 2/3, 124/52, 242/56
Y. bol- 236/72
Y.-ı nihān 226/56
Y.+am 242/56
Y.+nı 80/31
[=7]
Yūsuf-ṣıfat (A) Yusuf gibi, Yusuf özelliği gösteren
Y. 127/34
[=1]
Yūşaʿ (k.a) Hz. Yuşa, peygamber
Y. 2/12, 127/36
[=2]
yut- yutmak
y.-a-sen 27/34, 136/4
y.-ar 54/28
y.-ardı 186/50
y.-ay 56/18, 241/79, 242/23
y.-kin 71/12
y.-sa 37/9, 204/28, 243/47
y.-sun 132/10
y.-tı 71/17, 141/83, 141/141
y.-tılar 141/67, 193/79
y.-tum 242/62
y.-un͡g 184/25, 193/51
y.-up 191/27
[=21]
yüber- göndermek
y.! 141/132
y.-di 11/49, 35/17, 64/23, 68/5, 99/9, 120/11, 184/22, 184/24, 184/27, 184/30, 207/12, 220/6
y.-diler 141/129
y.-dim 66/14, 97/16, 112/47
y.-ip 97/1
y.-me 107/4, 121/6
[=20]

yügür- koşmak, hızlıca gitmek, seğirtmek, koşuşmak
y.! 1/14, 17/1, 88/6, 105/12, 120/31, 144/5, 158/16, 160/5, 170/36, 198/51, 205/42, 217/25
y.-di 27/59, 41/12, 141/28
y.-dük 148/22
y.-düm 28/16, 124/17
y.-gin 35/34, 122/5, 227/57
y.-me 116/6, 223/6
y.-ür irdi 145/11
[=24]

yügürtür- koşturmak, yürütmek
y.-di 141/9
y.-me 227/54
[=2]

yük yük
y. 1/81, 88/11, 166/9, 186/59
y. imestür 237/19
y.+ini 54/7
y.+lerini 54/6
y.+ni 141/73, 237/13, 237/15, 237/25, 237/32, 237/49
y.+üñ͡gni 33/1, 187/1
[=15]

yükle- yüklemek
y.! 33/1, 141/73
y.-p 186/83
[=3]

yürek(g) yürek
y.+i 84/1
y.+im 87/6
y.+in 67/9
y. ḳan eyle- 62/46
y.+ke 199/36
[=5]

yüz yüz (sayı)
y. 1/86, 5/14, 15/18, 21/3, 23/36, 27/35, 41/25, 49/6, 52/29, 53/20, 56/6, 64/11, 69/32, 69/40, 69/41, 69/73, 73/7, 80/10, 80/15, 82/19, 85/3, 92/16, 104/10, 106/39, 118/6, 119/86, 121/2, 135/16, 141/88, 141/92, 149/15, 150/9, 151/16, 178/13, 178/21, 180/20, 192/15, 193/3, 197/26, 237/7, 237/7, 242/33, 243/55
[=43]

yüz yüz, çehre, surat
y. 119/78, 149/13, 164/11
y. ögür- 3/43, 11/17
y.+ge 119/3, 119/34
y.+i 67/16
y.+iġa 207/61, 215/16
y.+ige 13/12, 82/6, 114/5, 124/62, 135/13, 142/4, 157/3, 164/6, 178/81, 190/3, 205/45
y.+ime 119/59
y.+iñ͡ge 179/20, 179/23
y.+ini 36/19, 135/13, 141/167, 168/3
y.+leri 178/98
y.+ni 119/18
y.+üme 197/13
y.+ümġa 215/2
y.+ümge 39/75, 91/18, 119/61
y.+ümni 151/7, 207/56, 215/4
y.+üñ͡ge 115/5, 180/18
[=40]

yüz miñ͡g yüz bin
y. 27/1, 81/79, 126/31
[=3]

-Z-

żāʿ (<A. żāyiʿ) elden çıkan, yitik; zarar, ziyan
ż. ḳıl- 57/54
[=1]

zād (A) azık, yiyinti
z.-ı rāḥile 45/20
z.+ımdu 31/11

zād (F) azat, özgür
z.+sen 81/119
[=3]

zāde (F) evlat, oğul; insaniyetli, doğru adam
z. 81/119
[=1]

żaʿf (A) zayıflık, kuvvetsizlik; meyil, gönül akışı, bir yere karşı duyulan aşırı istek
ż. 71/15

ż.-ı dil 41/23
ż. u ġariblik 59/6
[=3]
żaʿf-dil (A+F) gönül zayıflığı
ż. 203/11
[=1]
żafer (A) birçok emek neticesinde maksada ulaşma; düşmanı yenma, üstün gelme
ż. 100/3, 156/64
ż. tap- 89/27
ż.+din 105/3
[=4]
zāġ (F) karga
z. 127/4
z. u kerkes 235/20
z. u küleng 119/98, 141/158, 146/14, 243/16
z. u zāġān 127/11
z.+dın 57/42
z.+lar 91/13
[=9]
zāġān (F) kargalar
z. 62/17, 127/11
[=2]
zaḫım (<F. zaḫm) yara krş. **zaḫm**
z. 237/79
[=1]
zāhid (A) dünyaya rağbet etmeyen, kendini bütünüyle ahirete ve Hakk'a veren; ham sofu, ham ruhlu pişmemiş, olgunlaşmamış, kaba sufu
z. 191/8, 191/15, 191/19, 191/21, 198/35, 198/43, 198/44
z. irdi 74/15
z.+din 198/47
z.+dü 191/8
z.+ġa 198/7
z.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 191/3, 198/2
z.+ler 197/3
z.+lergedür 81/47
z.+ni 191/11
[=16]
zāhidā (A) ey zahit!
z. 82/17
[=1]
zāhidlik (A+T) zahitlik
z.+de 64/19
[=1]
zāhid-nümā (A+F) zahit görünen, zahit görünümlü
z. 190/20
[=1]
ẓāhir (A) görünen, açık, belli, meydanda; dış görünüş; bir şeyin dış yüzü ve görünen tarafı
ẓ. 11/58, 12/8, 17/17, 31/14, 39/24, 56/13, 75/10, 198/42, 207/28, 207/29, 207/39, 210/10, 234/43, 237/6
ẓ. bol- 225/26, 243/45
ẓ.-i īmān 233/19
ẓ.-i ism-i aʿẓam 62/37
ẓ. irdi 226/44
ẓ. ḳıl- 119/36, 119/37
ẓ. ü bāṭın 25/8, 59/6, 75/11, 241/88
ẓ.+de 11/26, 89/53, 90/4, 113/13, 164/20, 193/63, 207/34, 233/14, 240/35, 240/36, 242/32, 242/44
ẓ.+dür 214/23
ẓ.+em 242/25
ẓ.+i 15/27, 32/14, 47/8, 48/3, 48/31, 50/50, 59/13, 65/6, 69/2, 92/31, 103/7, 119/35, 140/10, 140/27, 164/20, 171/4, 191/5, 191/28, 234/3, 236/16, 240/34, 240/37
ẓ.+ide 48/11, 69/4, 69/65, 110/29, 186/47
ẓ.+in͡g 30/11, 64/22, 69/28, 78/16
ẓ.+in͡gni 73/53, 197/6, 233/9
ẓ.+ni 234/43
[=74]
ẓāhirī (A) görünen, görünürdeki
ẓ. 132/9, 148/17, 199/19, 227/60
[=4]
ẓāhir-perest (A+F) zahire önem veren, görünen taraflara önem verip iç yüze aldırış etmeyen

ẓ.+ga 210/12
[=1]
zaḫm (F) yara krş. **zaḫım**
z. 202/6
z.-ı dest 221/16
z.-ı mār 170/34
z.-ı tīġ-ı düşmen 236/3
z.-ı tiken ur- 230/8
z.-ı tīşe 228/8
z.+ıge 140/5
z.+lar 163/31
[=8]
zaḥmet (A) sıkıntı, eziyet, zahmet; zor, güç
z. 15/3, 149/30
z.-i renc ü elem 158/7
z.+i 177/8, 179/11
z.+in 159/2
z.+ini 119/32
z.+lerni 181/6
[=8]
zaḥmetlig (A+T) zahmetli, sıkıntılı
z. 156/70
[=1]
zaḫmhā (F) yaralar
z.-yı āteş-i dūzaḫt 112/49
[=1]
żaʿīf (A) zayıf, güçsüz, kuvvetsiz; gevşek; tembel
ż. 59/4, 59/5, 120/7
[=3]
ẕāl (A) Arap alfabesinin dokuzuncu harfi
ẕ. 62/29
[=1]
ẓālim (A) zulmeden, haksızlık eden
ẓ. 76/22, 76/25, 141/170, 237/12
ẓ.+dür 199/64
ẓ.+ġa 146/1, 190/17
ẓ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 151/1, 190/1
ẓ.+ni 141/167, 226/65
[=11]
żam(m) (A) artırma, katma, ekleme; bir harfin zammeli okunması,
ż. 81/65, 198/44
[=2]
zamān (A) zaman, vakit, müddet, devir, çağ
z. 1/5, 15/31, 17/3, 23/10, 23/58, 31/19, 39/8, 39/10, 41/4, 45/32, 48/11, 50/11, 53/6, 57/37, 57/38, 57/43, 57/43, 57/87, 58/7, 58/9, 58/17, 58/42, 61/11, 62/10, 62/23, 63/3, 63/21, 63/25, 63/27, 66/1, 66/31, 67/4, 67/12, 67/24, 67/25, 68/2, 68/7, 68/8, 68/11, 69/22, 69/26, 69/42, 69/46, 69/47, 69/52, 69/81, 69/108, 70/8, 70/8, 71/11, 71/18, 74/16, 76/3, 77/4, 77/13, 77/14, 79/22, 80/29, 80/40, 81/4, 81/8, 81/14, 81/34, 81/42, 81/80, 81/87, 81/104, 81/110, 81/126, 82/13, 82/42, 83/3, 83/5, 89/2, 90/18, 92/5, 120/25, 131/17, 131/32, 156/30, 156/54, 171/6, 172/25, 172/41, 173/15, 178/12, 185/6, 185/16, 193/30, 202/6, 205/1, 205/45, 213/15, 218/33, 225/44, 227/19, 227/38, 234/47, 241/36, 241/49, 242/35, 242/82, 243/18
z.+da 60/6, 62/45, 69/78, 82/31, 186/91
z.+ı 62/31, 94/5, 238/10
[=111]
zamāne (A) içinde bulunulan devir, şimdiki zaman
z. 10/9, 95/6, 113/20, 159/6, 187/3, 243/31
[=6]
zamānesāz (A+F) zamanı düzenleyen, bir dönemin düzenleyicisi
z.-ı ʿālem 46/11
[=1]
zamānesāzī (A+F) zamanın düzenleyiciliği, bir dönemin düzenleyiciliği
z.-i merdüm 187/6
[=1]
zamānī (A) bir zaman; zamana ait, zamanla ilgili
z. 29/14, 62/4, 66/37, 69/77, 73/55, 81/37, 84/6, 139/8, 172/23, 240/6, 241/44, 241/66, 241/74

[=13]
żāmin (A) kefil
ż. 241/35
ż. bol- 116/8
ż.+i 180/11, 241/34, 241/34
[=5]
żāminīn (A) kefil
ż. bol- 180/16
[=1]
żamīr (A) iç, iç yüz; kalp, vicdan; gönülde gizli olan sır
ż. 22/11, 26/9, 69/107, 111/17, 141/66, 203/7, 203/11, 226/108
ż.-i Muṣṭafā 205/18
ż.+ige 205/42
ż.+iñg 25/4, 188/2, 204/34
ż.+iñgni 106/16
[=14]
ẓann (A) sanma, sanı, sezme; şüphe
ẓ.-ı ġālib 18/19
[=1]
zānū (F) diz
z.+dın 198/19
z.+sıdın 27/20
z.+sıge 111/12
[=3]
zār (F) ağlayan, inleyen; zayıf, dermansız; inleme, ağlayış
z. 11/45, 205/36, 219/12, 241/42
z. eyle- 226/128
z.-ı ser-efgende 140/24
z.-ı ser-gerdānlıġ 30/13
z.-ı tażarruʿ 46/13, 198/59
z. irür 64/21
z. it- 145/29
z. u esīr 162/17
z. zār 110/30
z.+ı 36/6
z.+ımı 8/71
z.+ıñg 58/46
z.+ını 76/6
z.+men 79/9
z.+sen 69/43
[=19]
ẓarāfet (A) zariflik, naziklik, incelik
ẓ. 226/104
[=1]
żarar (A) zarar, kayıp, eksik
ż. 18/3, 39/44, 57/30, 58/41, 60/23, 111/24, 123/4, 141/123, 145/24, 155/30, 171/29, 180/29, 181/3, 190/12, 216/12, 226/21, 226/110
ż. ḳıl- 79/13, 103/8, 113/32, 181/5, 226/68
ż. tap- 39/70
ż. tig- 140/11
ż.+dın 111/25, 111/26, 153/8, 155/31, 226/18
ż.+ge 115/3
ż.+lardın 119/74
ż.+nı 217/29
[=32]
żararlig (A+T) zararlı
ż. 226/5
[=1]
ẓarf (A) kap, kılıf, mahfaza
ẓ. 48/21
[=1]
zārī (F) ağlayıp sızlama
z. 21/16, 197/37
z. bol- 114/21
z. eyle- 40/15, 104/20
z. ḳıl- 69/43, 71/21, 197/24
[=8]
zārīlig (F+T) inleyen, ağlayan, inlemeli
z. 197/37
[=1]
ẕāt (A) kendi; asıl, öz, cevher; saygıdeğer kimse; sahip, malik
ẕ. 57/48, 57/63, 63/28, 66/48, 69/113, 69/114, 81/57, 125/4, 199/61, 220/2, 237/64
ẕ.-ı aṣl 81/6
ẕ.-ı maʿnā 83/7
ẕ.-ı muḳaddes 198/56
ẕ.-ı nihān 81/5
ẕ.-ı pāk 11/49, 54/14, 104/18, 110/25, 125/3, 156/63
ẕ.-ı pāk-i Ḥaḳ 163/19

z̠.-ı pāk-i nūr-ı muṭlaḳ 227/56
z̠.-ı pāk u bī-çūn u bī-ʿayb 226/16
z̠.-ı raḥmeten li'l-ʿālemīn 146/23
z̠.-ı şerīf 50/4, 215/17
z̠.-ı şerīf-i bā-vefā 234/9
z̠. irdi 58/21
z̠. u ṣıfāt 237/58
z̠.+ı 69/96, 69/103
z̠.+ıge 11/14, 27/37, 215/42
z̠.+ıñga 62/29, 238/5
z̠.+ını 26/10, 26/10
z̠.+ke 47/4, 69/97
z̠.+nı 71/2, 172/33
z̠.+sen 81/125
[=44]

z̠āt-ı Allāh (A) Allah'ın zatı
z̠.+nı 56/13
[=1]

z̠āt-ı bī-çūn (A+F) emsalsiz, eşsiz zat; Allah
z̠. 43/10, 52/25, 97/39
z̠.+dın 149/8
z̠.+dur 27/40
z̠.+ge 2/10, 126/9
z̠.+nı 27/68
z̠.+uñgnı 112/37
[=9]

z̠āt-ı bī-mānend (A+F) eşi benzeri olmayan zat; Allah
z̠. 106/47
z̠.+men 92/25
[=2]

z̠āt-ı celīl (A) büyük, ulu zat; Allah
z̠. 234/30
[=1]

z̠āt-ı cemālu'llāh (A) Allah'ın cemalinin kendisi
z̠. 58/35
[=1]

z̠āt-ı Ġafūr (A) affeden, bağışlayan zat; Allah
z̠. 81/9
[=1]

z̠āt-ı Ḥaḳ (A) Allah'ın zatı; Allah
z̠. 218/19
z̠.+dın 120/16
z̠.+nı 27/27, 84/4
[=4]

z̠āt-ı Ḫudā (A+F) Huda'nın zatı; Allah
z̠. 84/5
z̠.+dın 226/7
z̠.+ga 65/46
[=3]

z̠āt-ı illallāh (A) Alah'ın dışında bir zat
z̠. 89/26
z̠.+dın 93/11
[=2]

z̠āt-ı ḳādir (A) kadir olan zat; Allah
z̠.+dür 226/71
[=1]

z̠āt-ı Mecīd (A) şan ve şeref sahibi, büyük ulu zat; Allah
z̠. 11/18
[=1]

z̠āt-ı muṭlaḳ (A) mutlak olan zat; Allah
z̠.+dın 93/13
z̠.+men 84/3
[=2]

z̠āt-ı vācib (A) vacip olan zat; olmaması imkansız zat; Allah
z̠.+ge 220/1
[=1]

z̠ātu'llāh (A) Allah'ın zatı; Allah
z̠. 219/10
z̠. irür 81/4
[=2]

z̠ātü'l-burūc (A) burçların sahibi
z̠. 27/18
z̠.+ı 1/91
[=2]

żāyiʿ (A) elden çıkan, kaybolan, yitik; zarar, ziyan
ż. 62/35, 62/35
ż. irmes 199/74
[=3]

zāyil (<A. zā’il) sona eren, devamlı olmayan; geçen, geçmiş olan
z. bo 125/17
[=1]
zāyilī (<A. zā’ilī) sona eren, devamlı olmayan; geçen, geçmiş olan
z. bol- 206/22
[=1]
ze (A) Arap alfabesinin on birinci harfi
z. 62/31
[=1]
zebān (F) dil, lisan
z. 52/26, 52/29, 69/98, 76/8, 80/25, 81/30, 107/3, 125/27, 125/36, 145/20, 241/11
z. bol- 52/19
z.-ı fitne 20/2
z.-ı ḥāl 103/4
z.-ı kūteh irür 199/56
z.+ı 139/9, 199/54
z.+ıdın 243/60
z.+ıge 105/12
z.+ım 201/1
z.+ın 11/36
z.+ın͡g 81/17, 113/17, 189/2
[=24]
zebān-dān (F) dil bilen, güzel konuşan
z. 90/3
z.+ī (ī: Farsça birlik ya’sı) idi 172/27
[=2]
zeber (F) üst; üst derecede bulunan kimse
z. 33/5
[=1]
zeber-dest (F) eli üstün, mahir
z. bol- 158/17
[=1]
zebūn (F) zayıf, güçsüz
z. 15/14, 58/28, 96/11, 103/3, 104/3, 141/22, 144/6, 145/29, 148/4, 185/24, 207/1
z. bol- 50/38, 124/66, 155/33, 158/24
z. ḳıl- 8/66, 77/8
z.+dur 143/4
[=18]
zecr (A) önleme, yasak etme; zorlama, zorla yaptırma
z. eyle- 11/30
z. ḳıl- 148/11
[=2]
zehir (<f. zehr) zehir, ağu krş. **zehr**
z. 43/4, 43/4, 61/6
[=3]
zehirlig (F+T) zehirli
z. 11/63, 28/22, 148/5
[=3]
zehr (F) zehir, ağu krş. zehir
z. 11/41, 18/6, 57/12, 57/92, 66/47, 80/2, 92/45, 140/15, 145/2, 149/17, 171/12, 179/4, 186/10, 234/13
z. bol- 97/62, 205/37
z.-i ḳātil 82/13
z.-i mār-ı efʿī 178/92
z.-i tiryāḳī 40/11
z.+din 225/12
z.+ġa 199/12
z.+i 106/79, 125/28, 177/3
z.+ini 3/63, 103/6
z.+ler 242/62
z.+lerni 105/22, 114/23
z.+ni 165/35, 241/10
[=31]
zehr-āb (F) acı su
z.-ı cām 216/9
[=1]
zehr-ābe (F) zehirli su; acı, zehir gibi su
z.+ler 48/12
z.+lerni 176/1
[=2]
zehr-ālūde (F) zehir gibi, zehirli
z. 160/1, 184/46
z.+dür 164/16
z.+ge 171/12
[=4]
zehre (A) çiçek
z.+dür 90/38
z.+ni 234/19
[=2]
zehrī (F) zehir gibi
z. 179/7

[=1]
zehrnāk (F) zehirli
z. 210/5
[=1]
zekāt (A) zekat, İslamın beş şartından biri
z. 53/17
z.-ı bī-naẓīr 81/21
z.+ım 110/18
z.+ıñdın 110/13
[=4]
Ẕekeriyyā (k.a) İsrailoğulları peygamberlerinden olup Süleyman peygamberin neslindendir.
krş. **Ẕekriyā**
Ẕ.+nı 186/20
[=1]
Ẕekriyā (k.a) Peygamber Hz. Zekeriyya krş. **Ẕekeriyyā**
Ẕ. 127/27, 51/15, 231/1, 242/45
[=4]
ẕelīl (A) hor, hakir, alçak, aşağı tutulan
ẕ. bol- 221/18
[=1]
zellet (A) sürçüp kayma; yanılma, yanlış
z.-ı mü'min irür 96/6
[=1]
zelzele (A) deprem, yer sarsıntısı
z. 226/78
[=1]
zemherīr (A) şiddetli soğukların olduğu karakış
z. 97/29
[=1]
zemīn (F) yer, yeryüzü
z. 29/1, 81/53, 92/11, 112/51, 119/65, 145/31, 146/25, 166/14, 186/92, 225/18, 233/5, 236/19, 242/9
z. ü āsmān 218/6
z.+din 37/11, 97/47
z.+ge 27/29
[=17]
zemistān (F) kış, kış mevsimi
z. 25/11, 182/5
z.+ıñ 193/28
[=3]
zemistānī (F) kış mevsimi; kışla ilgili, kışa ait
z. 6/9, 118/5
z. idi 155/7
[=3]
zemzeme (A) ezgili, nağmeli ses
z. 190/24
[=1]
zen (F) kadın
z. 12/5, 14/30, 35/3, 35/16, 35/21, 35/53, 82/3, 97/33, 106/52, 111/16, 141/75, 141/145, 173/8, 173/13, 180/17, 180/26, 186/10, 191/19, 191/25, 193/4, 226/34, 235/18, 237/29
z. bol- 106/81
z.-i bī-gāne 73/4
z.-i meh-rū 162/9
z. ü ferzend 155/5, 188/7, 240/10
z. ü ferzend irür 172/37
z.+din 35/11, 141/147, 141/152, 180/25
z.+dü 184/9
z.+dür 52/21, 234/50
z.+em 12/8
z.+ge 173/11, 173/11, 184/52, 215/27, 235/16, 235/17, 235/17, 236/14
z.+i 91/21, 106/36, 141/76, 184/7
z.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 35/2, 193/1
z.+iñ 12/26
z.+ni 141/146, 141/148, 191/12, 193/5, 215/27
[=58]
zenbīl (A) zenbil
z.+im 150/18
[=1]
zencīr (F) zincir
z.+dür 168/3
z.+i 182/2
[=2]

Zendefīl (k.a) bkz. **Aḫmed-i Cāmi**
Z. 236/49, 242/66
Z.+din 242/79
Z.+em 242/66, 242/66
Z.+ġa 242/2
[=6]
zeng (F) kir, pas
z. 115/4
z.+idin 238/10
z.+ini 10/5
[=3]
zengār (F) bakır pası nevinden göz taşı
z.+ı 21/17
[=1]
zengārī (F) zengara ait, ondan yapılmış
z.+ler 165/21
[=1]
zengī (F) siyah adam, zenci
z.-i bī-ḥad irür 73/5
[=1]
zer (F) altın; sarı
z. 37/7, 57/56, 57/59, 57/61, 58/20, 65/1, 100/4, 106/27, 125/5, 131/20, 134/17, 176/2, 185/5, 200/9, 226/52, 235/22, 236/6, 237/8, 237/37
z. bol- 57/58, 68/10
z.-i ebleh 166/15
z. ḳıl- 14/21, 81/10, 178/9
z.+din 57/61
z.+dür 141/127
z.+ge 197/45
z.+i 48/7, 131/29, 155/2, 200/2
z.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 65/40
z.+leri 105/26
z.+leri͡ng 166/14
z.+ni 57/56, 105/8, 156/37, 184/20
[=38]
zer-beft (F) ustufa, sırmalı kumaş
z. 141/75
[=1]
zerd (F) sarı, solgun, soluk
z. 48/45, 104/7, 240/11
[=3]
zerd-āb (F) safra; cerahat, irin
z.+ıge 99/12
[=1]
zerd-ābī (F) irinli, cerahatlı
z. 198/26
[=1]
zerdī (F) sarı renkli
z.+ni 104/12
[=1]
zerger (F) kuyumcu
z. 48/8
z.-i pākīze 48/19
z.+dü 48/64
z.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 48/1
z.+ni 57/56
[=5]
ẕerre (A) pek ufak parça, zerre
ẕ. 20/44, 41/29, 59/21, 62/11, 62/15, 65/20, 69/77, 73/26, 80/10, 81/3, 81/24, 81/25, 81/25, 81/92, 81/127, 81/127, 81/127, 82/15, 174/9, 220/36
ẕ.-i ṣūret 66/43
ẕ. irdim 59/3
ẕ.+din 20/44, 136/12
ẕ.+dür 58/54
ẕ.+ġa 239/2
ẕ.+ge 92/42, 138/12
ẕ.+ī (ī: Farsça birlik ya'sı) 30/28, 59/19, 59/20, 60/21, 63/24, 69/82, 69/88, 69/91, 69/107, 79/19, 80/40, 81/63, 84/5, 84/7, 162/52, 241/62
ẕ.+īge 97/31
ẕ.+ni 82/7, 207/41
ẕ.+sen 239/1
[=48]
ẕerre-bīn (A+F) zerre görebilen, keskin görüşlü, gözü kuvvetli
ẕ. ḳıl- 65/9
[=1]
ẕerrevār (A+F) zerre gibi, gayet küçük
ẕ. bol- 81/64
[=1]

zerrīn (F) altından yapılmış; altın gibi sarı; parlak
z. 184/12, 184/21, 184/29
[=3]
zevāl (A) yerinden ayrılıp gitme; zail olma, sona erme
z. 60/33, 240/8
z. bol- 11/14
z. kör- 59/26, 224/5
z. körset- 58/60
[=6]
ẕevḳ (A) tatma, tad; hoşa giden hal; manevî haz
ẕ. 69/70, 81/35, 134/7
ẕ.-ı celīl 11/17
ẕ.-ı ferzend-i peder 140/23
ẕ.-ı ḥālāt 60/11
ẕ. u ḫayāl 58/60
ẕ. u şevḳ 60/5
ẕ.+dın 43/17
ẕ.+ı 34/14
ẕ.+ıñ 81/13, 81/82
ẕ.+īdür (ī: Farsça birlik ya'sı) 34/10
[=13]
ẓı (A) Arap alfabesinin on yedinci harfi
ẓ. 62/37
[=1]
żıd(d) (A) bir şeyin karşılığı, aksi; karşıt, zıt
ż. 11/18, 16/8
ż. bol- 3/69
ż.-ı çeşm-i cān irür 210/7
ż.-ı dey 18/5
ż.-ı īmān 15/24
ż.-ı yek-diger 3/49
ż.-ı yek-diger irür 117/13
ż. irür 14/37, 165/15
ż.+dur 47/14
ż.+ıdın 14/37, 111/23, 161/3, 204/36
ż.+ıdur 8/40, 211/3
ż.+nı 14/37, 47/16, 111/23, 161/3, 204/36
[=22]
żıddiyet (A) zıtlık, karşıtlık krş. **żıdyet**
ż.+din 3/69
[=1]
żıdyet (<A. żıddiyet) zıtlık, karşıtlık krş. **żıddiyet**
ż.+i 204/37
[=1]
ẓıl(l) (A) gölge
ẓ. 69/13
ẓ.-ı erbāb-ı vefā 226/138
ẓ.-ı ibnü'l-vaḳt 213/17
[=3]
zındīḳ (A) zındık, münafık, ahirete inanmayan
z.+ı 50/29
[=1]
zīb (A) süs, bezek
z. ü reng 135/10
z. ü zīnet 3/53
[=2]
zībā (F) süslü; yakışıklı, güzel
z. 87/2
[=1]
ẕihn (A) zihin, hafıza
ẕ.+de 178/1
[=1]
ẕikr (A) anma, anılma; tas**.** Allah'ın adlarını anarak dua etme
ẕ. 47/16, 75/4, 89/2, 182/7, 212/22, 237/89
ẕ. eyle- 58/19
ẕ.-i cān ḳıl- 241/63
ẕ.-i Ḥaḳ 48/9, 69/22, 114/23, 204/32
ẕ.-i Ḥaḳ it- 63/12, 189/2
ẕ.-i Ḫalıḳ 1/100
ẕ.-i ʿibādet 62/38
ẕ.-i Mevlā 64/9
ẕ.-i müdām 32/18, 69/111
ẕ.-i taḥṣīl 57/35
ẕ.-i ümmet 2/15
ẕ.-i vücūd 58/33
ẕ.-i ẕü'l-celāl 192/2

z̲. it- 1/100
z̲.+ni 62/43
[=25]
z̲ikru'llāh (A) Allah' anma, Allah'ı zikretme
z̲. 204/16
[=1]
z̲illet (A) hakirlik, horluk, alçaklık, aşağılık
z̲.+i 106/85, 120/18
[=2]
zimām (A) yular
z.-ı devlet 207/11
[=1]
zīn (F) eyer
z. 12/32
z.-i taḳvā 53/10
[=2]
zinā (A) zina
z. 127/9
z.-i zūr-be-zūr 15/19
z. ḳıl- 173/20
[=3]
zindān (F) zindan, hapishane, karanlık yer
z. 156/18, 169/3, 186/22, 207/51
z.-ı mü'min 129/7
z.-ı şeyṭān 125/20
z.-ı ten 39/13, 39/15
z.-ı teng 141/50
z. u ġam-kende imes 88/28
z.+da 207/49
z.+dadur 234/42
z.+geçe 172/48
z.+ıdın 13/13
z.+ıġa 13/15
z.+ıge 188/6
[=16]
zindānī (F) zindanda bulunan, tutsak
z.+lerge 242/56
[=1]
zinde (F) diri, yaşayan; dinç, sağlam
z. 99/17, 172/15, 193/63, 233/2, 236/8
z. bol-- 23/25
z. eyle- 69/75
z. irdi 106/39, 125/7, 210/14, 226/96
z. irmesler 69/108
z. ḳıl- 241/41, 242/11, 242/13, 242/67
z.+din 113/19
z.+dür 190/30, 242/68
z.+men 27/65
z.+sen 25/5, 48/58, 127/17
[=23]
zinde'ī (F) zindelik, dirilik, canlılık
z. 90/2, 192/3, 226/109, 242/42
[=4]
zindelik (F+T) zindelik, dirilik, canlılık
z. 25/16, 148/18
z. imes 108/7
z.+de 6/9, 27/52, 92/10, 113/5, 146/9, 146/10, 200/7, 200/10
z.+din 1/51, 39/14, 48/28, 60/34
[=15]
zīnet (A) süs, bezek
z. 3/53, 105/14, 105/18, 135/19, 146/13, 164/12, 179/40
z. bol- 186/8
z.-i dünyā 213/8
z.-i īmān 90/14, 186/7
z.-i nefs 112/7
z.+dür 113/14
z.+ing͡ 140/28
z.+ni 29/11
[=15]
zīnet-ārā (A+F) süsleyen, bezeyen
z.+dur 17/17
[=1]
zinhār (F) sakın! asla, olmaya, aman!
z. 13/10, 25/8, 25/12, 27/25, 31/30, 42/14, 75/2, 94/7, 97/19, 116/8, 119/24, 130/7, 148/9, 152/2, 168/2, 178/68, 182/5, 186/30, 197/16, 198/29, 223/7, 236/36
[=22]
zīn-kerde (F) eyer vurulmuş, eyerlenmiş
z.+dür 211/20

[=1]
zīr (F) alt, aşağı
z. 112/55
z.-i dār 31/3, 48/28
z. ü zeber 33/5
z. ü zemīn 236/19
[=5]
zirāʿat (A) ziraat, çiftçilik
z. 8/11, 188/8
z. ḳıl- 185/31
z.+ıdındur 208/8
z.+sız 222/5
[=5]
zīr-dest (F) el altındaki aciz halk
z. ḳıl- 155/23
[=1]
zīrek (F) zeyrek, anlayışlı, uyanık
z. irdi 16/7
z.+men 110/39, 119/76, 236/93
[=4]
zīreklik (F+T) uyanıklık, anlayışlılık
z.+dü 110/41
z.+ni 110/40, 236/92
[=3]
zişt (F) çirkin
z. 8/10, 11/24, 42/42, 54/24, 88/41, 89/44, 106/23, 185/32
z.+ini 70/6
z.+leriñ 44/21
z.+ni 89/44, 89/44
[=12]
zīver (F) süs, bezek
z. 184/10
[=1]
żiyā (A) ışık, aydınlık
ż. 91/32, 95/1, 176/1, 226/45
z.-yı ṣad-çemen 35/1
[=5]
ziyād (A) fazlalık, çokluk
z. 15/10, 90/11, 198/45, 226/116, 227/5
z.-ı devlet 91/38
[=6]
ziyāde (A) artma, çoğalma; çok bol, aşırı, fazla
z. bol- 11/12, 224/16
[=2]
ziyān (F) zarar, kayıp
z. 24/7, 26/7, 97/70, 120/4, 156/42, 178/117
z. eyle- 63/15
z. ḳıl- 153/6
z.+dın 205/31
z.+nı 97/69
[=10]
ziyānī (F) zararlı, ziyanlı
z. bol- 57/9
[=1]
ziyāret (A) ziyaret
z. eyle- 62/1, 119/56, 124/16
z.+iñni 116/1
[=4]
zūd (F) çabuk, tez, acele, hemen olan
z. 1/38, 1/47, 2/7, 3/17, 10/11, 12/5, 14/33, 15/20, 20/30, 20/34, 24/4, 27/10, 27/25, 27/31, 27/56, 36/6, 37/10, 38/19, 40/15, 40/22, 45/20, 47/17, 48/28, 48/40, 50/3, 53/3, 53/22, 88/4, 88/29, 90/42, 94/2, 98/4, 99/2, 99/18, 100/5, 105/16, 106/44, 106/77, 120/23, 124/32, 126/18, 126/41, 131/34, 144/2, 153/6, 156/56, 157/44, 157/51, 164/6, 166/21, 171/16, 171/30, 172/33, 178/7, 178/94, 186/2, 190/32, 190/34, 192/8, 197/33, 198/8, 198/48, 202/4, 203/3, 206/1, 207/12, 211/17, 217/12, 218/7, 224/10, 224/13, 225/26, 226/22, 226/24, 226/118, 226/118, 234/28, 236/22, 237/62, 237/64
z.+raġ 167/7
z.+raḳ 20/34, 35/19, 186/54
[=84]
ẕū-fünūn (A) fenler sahibi, bilgi sahibi, bilgili
ẕ. 66/3, 69/40, 81/33, 91/24, 120/13
[=5]
ẓuhr (A) öğle, öğle vakti
ẓ. 135/9
[=1]
ẓuhūr (A) görünme, meydana çıkma
ẓ. bol- 60/10

[=1]
ẓulm (A) zulüm, haksızlık, eziyet
krş**. ẓulüm**
ẓ.+ige 89/34
[=1]
ẓulmānī (A) zulmetli, zulmete mensup, karanlığa mensup, karanlık olan
ẓ.+din 81/69
ẓ.+dür 81/68, 238/7
[=3]
ẓulmet (A) zulmet, karanlık **tas**. maddî âlem; günah,
ẓ. 14/16, 38/15, 49/31, 54/7, 55/10, 66/25, 179/15
ẓ.-i baḫil 175/7
ẓ.-i gird-i firāvān 20/35
ẓ.-i ol nefs 15/32
ẓ.+dedür 232/10
ẓ.+din 238/6
ẓ.+dür 9/11
ẓ.+ġa 191/19
ẓ.+idin 3/17
ẓ.+ke 11/7, 51/6
ẓ.+ler 49/29, 171/47
[=19]
ẓulmetī (A) karanlık yer, zulmetlik yer
ẓ.+din 57/86
ẓ.+dür 60/10
[=2]
ẓulm-perver (A+F) zulüm besleyen, zulüm yetiştiren
ẓ.+dür 17/17
[=1]
ẓulüm (A) zulüm, haksızlık, eziyet
krş. ẓulm
ẓ.+ni 82/47
[=1]
zūr (F) kuvvet, güç
z. 71/14, 105/44, 198/33
z.+ı 89/57
z.+sız 36/12
[=5]
zūr-ı bāzū (F) kol kuvveti
z. 75/7, 80/18
z.+dın 75/7
[=3]
zūr-be-zūr (F) zoru zoruna, zorla
z. 15/19
[=1]
Zübeyde (k.a) Zübeyde, hikaye kahramanı
Z. 99/1
Z.+ge 99/13, 99/16
[=3]
zühd (A) her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme
z.+din 198/36
z.+ni 198/36, 199/15
[=3]
zülāl (A) saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su
z. 124/39
[=1]
ẕü'l-celāl (A) ululuk sahibi olan Allah
ẕ. 82/16, 125/4, 141/116, 166/20, 192/2, 232/3
[=6]
Züleyḫā (k.a) Hz. Yusuf'un refikası, Yusuf peygamber ile aralarında pekçok olay geçtikten sonra onun eşi olmuştur. Yusuf ile Züleyha hikayesinin kadın kahramanı.
Z. 80/31
[=1]
zülf (F) zülüf, sevgilinin saçı
z.-i kemān 85/7
[=1]
ẕü'l-fiḳār (A) Hz. Muhammet'in Hz. Ali'ye armağan ettiği kılıç
ẕ. 9/4
ẕ.+ıñġdın 153/5
[=2]
ẕü'l-kemāl (A) kemal sahibi, olgun
ẕ. 113/1
ẕ. bol- 236/70
[=2]
Ẕülkifl (k.a) Zülkifl, Kur'an'da zikri geçen rivayete göre adı Bişr ibnü Eyyub olan zat

Ẕ. 127/37
Ẕ.+men 242/60
[=2]
ẕü'l-menīn (< A. **ẕü'l-minen**) Allah
ẕ. 53/10
[=1]
zümrüdī (A) zümrüt gibi, zümrüt renginde, yemyeşil
z.+din 105/6
[=1]
zünbūr (A) eşek arısı
z. 55/3
z.+ge 55/1
z.+ı 43/2
z.+īge (ī: Farsça birlik ya'sı) 179/4
[=4]
zünnār (A) papazların bellerine bağladıkları uçları sarkık ipten örme kuşak
z. 59/8
[=1]
Ẕü'n-nūn (k.a) Hoca Zünnun
bkz. **Ḫ̬āce Ẕü'n-nūn**

Ẕ. 5/8, 199/17, 199/57, 199/63, 199/65, 236/61
Ẕ.+ġa 199/47
Ẕ.+ge 199/50
[=8]
Ẕü'n-nūreyn Ḥaydar (k.a) Hz. Ali, Hz. Muhammet'in yeğeni ve damadı, dört halifeden biri
Ẕ.+men 242/61
[=1]

SONUÇ

1. Baba Rahim Meşreb (1640-1711) Klasik Sonrası Dönem Çağatay şairidir. Nemengan'da doğmuş ve ilk eğitimini Nemengan'da mutasavvıf Ahund Molla Bazar'dan almıştır. İkinci hocası sufî Hidayetullah İşan Afak Hoca'dır. Kaşgar'da Afak Hoca tekkesinde yedi yıl kalan Meşreb, burada dinî-tasavvufî bilgisini geliştirmiştir. Tekke adabına aykırı davrandığı gerekçesiyle tekkeden kovulan Meşreb, kalan ömrünü Kalenderî-Melamî gezgin bir derviş olarak geçirmiştir. 1711 yılında Belh valisi Mahmut Katagan'ın emri ile idam edilmiştir.

2. Baba Rahim Meşreb'in muatasavvıf bir şair olarak yazdığı eserlerden biri de Kitab-ı Mebde-i Nûr Mesnevîsi'dir.

3. Meşreb, Mebde-i Nûr'u Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin Mesnevî-yi Manevî'sinden ilham alarak yazmıştır. Mebde-i Nûr, dinî-tasavvufî bir mesnevîdir. Mesnevî-yi Manevî ile aynı vezindedir. Mebde-i Nûr'da Mesnevî-yi Manevî'den alınma 42 Farsça beyit vardır. Bu beyitler serbest bir tarzda manzum olarak yorumlanmış ve bu beyitlerde hakim olan temel kavramdan yola çıkarak dinî-tasavvufî ve ahlakî öğütler verilmiştir. Eser, Mesnevî-yi Manevî'ye benzer bir anlayış ve metotla yazılmıştır.

4. Mebde-i Nûr üç bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmada esas alınan iki nüshaya göre birinci bölüm 3978 beyit, ikinci bölüm 3663 beyit, üçüncü bölüm 1267 beyit olmak üzere toplam 8908 beyittir. Eser mesnevî olmakla beraber kendi içerisinde bütünlüğü olan 243 şiir metninden oluşur. Eserde; açıklama metinlerinin yanı sıra 55 gazel, 146 hikaye, bir Arapça müstezat ve iki Türkçe müstezat mevcuttur.

5. Mebde-i Nûr'un Türkiye Kütüphanelerinde iki taş baskı, bir yazma olmak üzere üç nüshası tespit edilmiştir. Bunlardan başka Özbekistan Fenler Akademiyası Şarkşünaslık bölümünde yirmi sekiz nüshası bulunmaktadır. Mebde-i Nûr, Orta Asya Türkleri arasında –özellikle Afganistan'da ve Özbekistan'da- çok okun bir eserdir.

6. Mebde-i Nûr, Mevlana'nın Orta Asya Türkleri üzerindeki etkisini göstermesi bakımından da önemlidir.

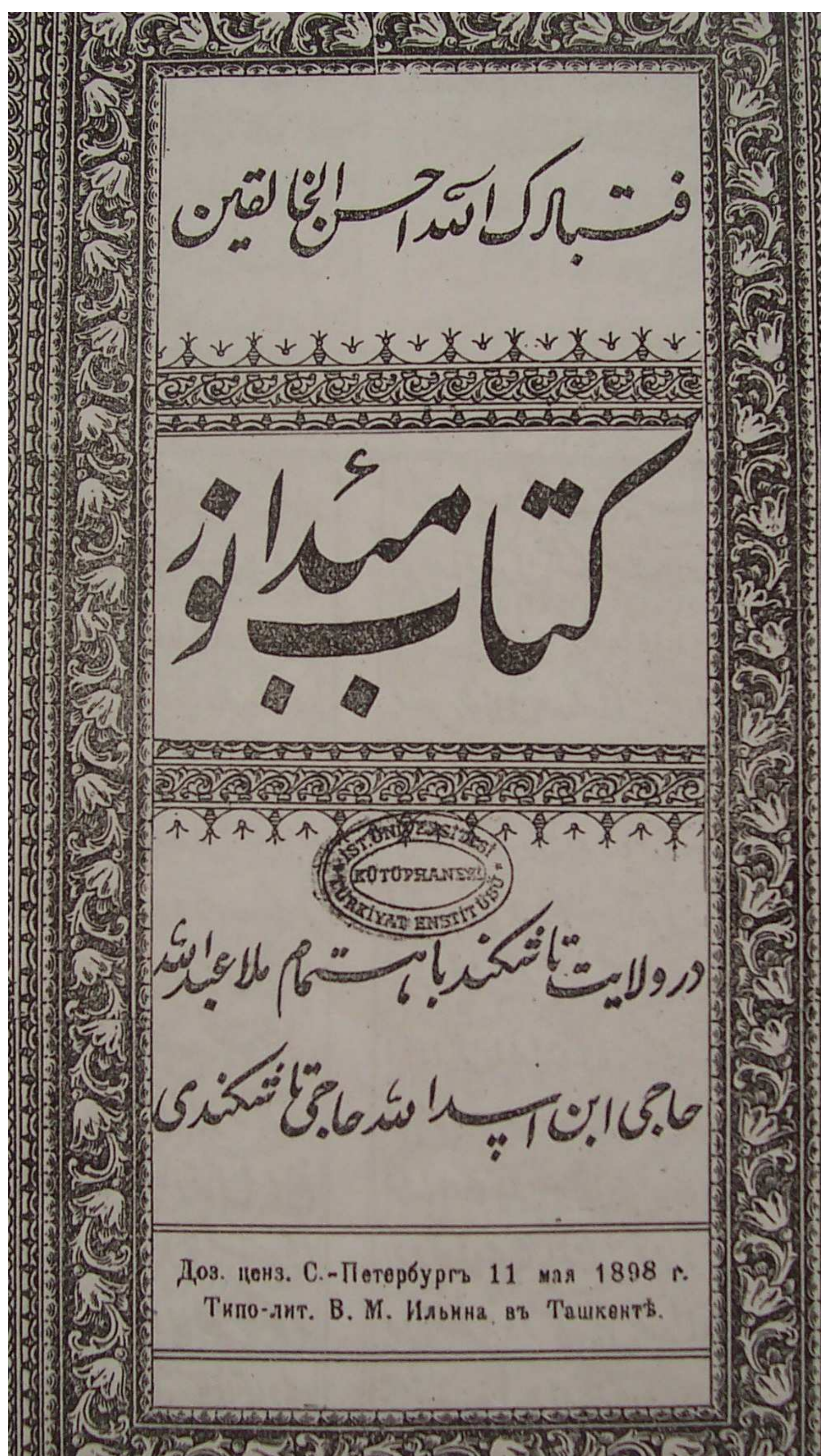
7. Mebde-i Nûr, yazım özellikleri bakımından büyük ölçüde Çağatay yazım geleneğini sürdürmüştür. Arapça ve Farsça kelimeler –istisnalarla beraber- aslına uygun bir şekilde yazılmıştır. Türkçe kelimelerde ünlüler genellikle harf (elif, vav, ya, he, medli elif) ile gösterilmiştir. Az da olsa zaman zaman hareke kullanılmıştır. Türkçe kelimelerde sad ve tı harfleri kullanılmamıştır.

8. Mebde-i Nûr'un dili Çağatay Türkçesidir. Eserde büyük ölçüde Çağatay Türkçesinin dil özellikleri görülür. Ancak 17. ve 18. yüzyıllarda Çağatay metinlerinde ağız özelliklerinin yazı diline girmeye başlamasıyla farklı yapılarla karşılaşılır. Mebde-i Nûr'da da bu çerçevede dikkat çeken dil özellikleri vardır. İlgi eki büyük çoğunlukla –nı, -ni'dir. Çok az -nın͡g –nin͡g'dir. Ek uyumsuzluğu ileri düzeydedir. Sadece Arapça ve Farsça kelimelere gelen eklerde değil, Türkçe kelimelere gelen eklerde de kalınlık-incelik uyumu bakımından serbestlik görülür. Düzlük-yuvarlaklık uyumunun nisbeten daha iyi olduğunu söylemek mümkündür. Bildirme eki –dur, -dür zaman zaman –du, -dü şekliyle kullanılır. İstek birinci çokluk şahıs eki –alük, -elük'dür. Farsça izafet terkiplerinde Türkçe kelimelerin kullanılması, Türkçe kelimelere Farsça birlik ya'sının getirilmesi Mebde-i Nûr'un dil özelliklerindendir.

9. Mebde-i Nûr, söz varlığı bakımından oldukça zengin bir eserdir. Farsça kelime ve unsurların yoğunluğu dikkat çeker. Dizin-sözlük bölümünde 6395 madde başı bulunmaktadır. Bunlar; 2343 madde başı Farsça, 2330 madde başı Arapça, 903 madde başı Türkçe, 106 madde başı Arapça+Türkçe, 108 madde başı Farsça+Türkçe, 270 madde başı Arapça+Farsça, 279 madde başı kişi adı, 10 madde başı özel ad, 10 madde başı Farsça+Arapça+Türkçe, 4 madde başı kavim adı, 10 madde başı Farsça+Arapça+Türkçe, 1 madde başı Türkçe+Arapça, 1 madde başı Türkçe+Farsça, 20 madde başı diğerleri şeklindedir. Farsça kelime ve unsurların çokluğu dikkat çekmekle beraber birtakım Türkçe kelimelerin kullanım sıklığı Arapça ve Farsça kelimelere göre çok yüksektir. Mesela Türkçe "bol-" fiili 2498 defa, i- (ek-fiil) fiili 990 defa, ir- (ek-fiil) fiili 1109 defa kullanılmıştır.

EKLER

1. KİTAB-I MEBDE-İ NÛR'UN 1898 YILI TAŞKENT TAŞ BASKI NÜSHASINDAN ÖRNEKLER

فتبارك الله احسن الخالقين

كتاب مبدأ نور

در ولايت تاشكند باهتمام ملا عبدالله

حاجى ابن اسد الله حاجى تاشكندى

Доз. ценз. С.-Петербургъ 11 мая 1898 г.
Типо-лит. В. М. Ильина въ Ташкентѣ.

بسم الله الرحمن الرحیم

بشنو از نی چون حکایت میکند / وز جدائیها شکایت میکند

انکلا غیل نی نی حکایت لار قیلور / کیم جدالیغدین شکایت لار قیلور

نی وجود عارف بالله دور / چیقسه نی دین هر صدا دانا بیلور

هر زمان نی دین چیقار صوت صدا / بس قولاق سالسنک بار یسی بر ندا

کوزه گرچه ور زلیق عیب کلال / بنده نی عیبی نی قیلمه تینگلاب آل

بنده نی عیبی خدانی عیبی دور / کروه الله غه تیغ اوراق ندور

آنچه اخلاصینک ایرور سینگا ثمر / کیم که اخلاص بار شیطاندین تاپر

هر نه کشت ایتسنک اورارسن عاقبت / هر نه بد قیلسنک کورارسن عاقبت

خیر و شر نی آنقدر تحقیق قیل / ای امین الدین منی هندیمنی بیل

سرگران ایلار سنی کبر و غرور / گرچه موندہ بیلماسنک مرگ بیلدورور

انده بیلگانلارکا سود ایتماس دریغ / مرگ اورکاندین سوغون بوینونگکا تیغ

بنده لیک قیل بولماکیل بی جستجوی / آبرو توکما ی تاپالمسنک آبروی

هم تینینک باریچه بو یولغه یوکور / یول خطر دور سعی قیل عبد الغفور

یول یوروره هر کیشی سعی ایتمادی / منزل دار البقاغه یتمادی

ای مسافر سن سفرنی پیش توت / رهگذر سن غیرنی دل دین اوت

دلکشا دور دور آفات نظر
مانع ره دور بو کوب اندیشه لار

حیقتی معراج اوزره ناکه مصطفی
اوّل و آخر نه بیلدوروی خدا

او توز اوج مینک سوز شریعت ایدی حق
او توز اوج مینک سوز طریقت ایدی حق

او توز اوج مینک سوز حقیقت دین بیان
سینهٔ احمدکا حق قیلدی نهان

دیدی حق ای رحمةً للعالمین
سن حقیقت خلق غه افشا قیلماکین

سرّ جاندین سوزلاما بوجهل غه
بس طریقت دین سوز ایغیل اهل غه

چون شریعت شاه راه خلق دور
جملهٔ امت کا تکلیف غفور

بحر رحمت دین سنکا بردیم رواج
هم مبشر هم منیر ایتیم سراج

آج بودرگه نه شه رحمت شناس
رحمتیم دین بهره آلغای عام و خاص

بو ضلالت لارنی خلق دین دور قیل
مغرب و مشرق غه شرع مشهور قیل

یول اداشکان لارکا نامیم نه اوقو
امت آلدیده کلامیم نی اوقو

بو سلام حق نی احمد انکلادی
جانب حق دین محمد انکلادی

بازگشت قیلدی جهانی سروری
جوش اوردی دلده سرّ اکبری

توشتی معراج دین اوشل دانای راز
عرش اعظم سایه سیدین سرفراز

چار ارکان نی منور قیلدیلار
جان مشامینی معطر قیلدیلار

اول ابوبکر و عمر عثمان غه هم
سرّ جاندین دفتر آچتی بیش کم

اول بو رمزنه شرع کا قیلدی نهان
تا مطلع بولماسون هر بد گمان

باقی قالغان سرّ جان نی یار غه
ایدی احمد حیدر کرّار غه

آلدی احمد دین اینک جانی سبق
آنقدر پر بولدی نورکا سرّ حق

جوش اوردی قلب دین دریای نور
همتین آلدیده خاشاک ایردی طور

تولدی دریا هر بیابانکا تاشر
صد هزاران کوه غایب دین آشر

سیل کیلدی طاقت ایلاملس نهنک
زود کو چار آلدیده بولسه چوب سنک

یوق ایدی همدم که ایتکای رازینی
تا یماس ایردی محرم و دمسازی

سر بیحرا اوردی و بولدی فنا
سینه خالی قیلدی چه کا حیدری
گر تو لولدی چاه کا بر قطره می
سر حق بولدی مونینگدیک آشکار
تا کرامت لارکا ییتکای دولتی
پرورش تاپقای بو گردین خاص و عام
سعی قدرت بندسی دین اوردی سر
فاعل و مفعول بو پرده بولدی جمع ۲
هر هنر محتاج کاسب دور دوام
حکمت کامل خدای غیب دان
بو تماشا نه بار دور ایردی رهگذر
دل دریده روح رمیده مرده ایدی
عرش سری احیب کف دست نیاز
وقت هر گیه دور قیلینک من یاری بیر
درگهینگدا تشنه من رحمت طلب
سن سبب سن سبب محتاج سن
سک نجوک درگاهینکا تاپی شرف
بولده قالغان سک کا ییتکوردونگ سبب
کیم که تحسین قالسه اول مومن ایماس
ای کریما یوقنی سن بار ایلادینگ
داغ فرزند کورساتیب یعقوب کا
اسم پاکینگ جمله کا مشکل گشا
همچنان ایتور ایدی چشم پر آب

کوردی یول اوزره قازیلغان خاله چاه
چه پنهان ایدلدی شونداغ گوهری
چون کو کاردی بولدی پیدا اندهنی
آشکارا ایلادی حاجت برار
بهره آلغای چون بو گنج دین دولتی
ناتمام لار برچه سی بولغای تمام
نوحه بخش خالق دور مخلوق نوحه گر
زود یانر بریف بیلان هفتاد شمع
قالمه طالب لاردین ای محمد نظام
قدرتی فی خلقه کورسالی عیان
تشنه لیک غالب بولوب ایردی کمر
زنده لیکدین پاک قلبی سرد ایدی
ایتور ایردی یا الهی کارساز
وقت مضطر لیکده سن دلداری بیر
پاتیراغ روب کیلیدیم بولونکا خشک لب
جمله شاه و گدا نی تاج سن
انکا ییتکوردونگ سک اصحاب کهف
منکا هم یول باشلاسنگ یوق تور عجب
قد تیغه حاجت تحسین ایماس
اوت نه ابراهیم کا گلزار ایلادینگ
رنج و محنت کورساتیب ایوب کا
ای شفابخش سندین ایزلار من دوا
تا قیو ییردین سر اورگای آفتاب

دل جنان باغی ایرور دنیا علف
برک صدقینکه بوزراول ناخلف

مخزن رحمت ایرور ایکه دهان
بولمسه دشمن دین انکا پاسبان

دوست لارنی بزمیکا دشمن یخوک
قطرهٔ آبیکا مأمن یخوک

ازبرای صدق اخلاص دلی
که بوتعیین دین کپوردی مولوی

فرق قیلغای دل عزادٔ توی نه
آرزو قیلمه منافق رو ی نی

کوزکا خس توشسه کورلمس دوربو وقت
بورموزنی مرد صاحب دلکا ایت

حکایت

باراید ی برصوفیٔ طبع حزی
اوزی قلاب ایردی مرد زرگری

جامهٔ مله چو مسواک دراز
فش کشاله ایردی هم وقت نماز

باتائه قیلور ایردی هم سجود
ظاهری مؤمن ایدی باطن جهود

سجده وقتیده رکوع ده معطلی
هم قیام وجلسه کا اول احولی

شونچه ایدیکه بو هردم خوب لیوه
خلق عبادایتمک نقصان تاپسون

جامه باریچه قیلوردی احتیاط
خلق منکا قیلغای مونکین خوب اعتقاد

توده ایتی مختصر نقصانلیک زری
شاه کا ایتکوردی بر پیغامبری

مرد زرگر خلق نه تاراج ایلادی
یولنی باقمای خلق نه باج ایلادی

بردهانی ذکر حق غه باردور
بزدهانی اژدها و غاردور

ایتیب ایردی مرد صاحب جستجوی
وقت بر ایش خوب کیسیر تیغ دوردی

باردور اهل زمان خلقدور نک
ظاهریده طاوس و باطن کلنک

ساله دور زهرابه لارقند اب کا
فتنه لار مشغول و خورد خواب کا

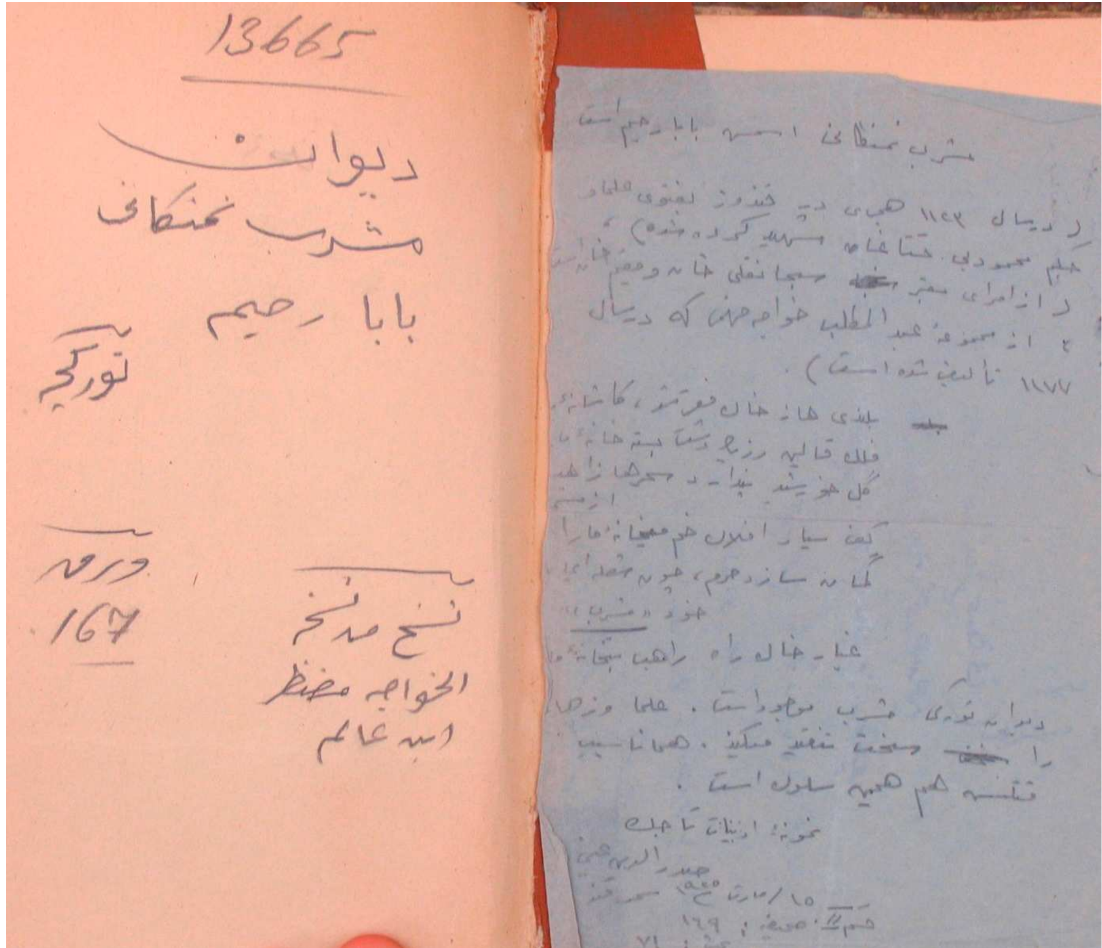
راه رسم خلق غه دلدین اوتو تونک
دانهٔ پاش ایلانکه مضبوط تو تونک

ورنه وحشت قیلغیز یول لار آچار
نیمشب تورمای بو منزل دین قاچار

شاه ایدی بو سخن مرغوب دور
فتنه نی هند برله تو تماق خوبدور

بوشهرنی دزد قلاّبین بیلای
امتحان برله منادی لار قیلای

2. KİTAB-I MEBDE-İ NÛR'UN KONYA KOYUNOĞLU KÜTÜPHANESİ 13665 NUMARADA KAYITLI BULUNAN YAZMA NÜSHASINDAN ÖRNEKLER

بارغیل بر گوشه که محمد مقیم　　اصل اسم شیخ لولدی ...
الغا آلیغیل مرحبا شاه جهان　　پیر کابر ارشاد قیلدی ناگهان
سیور لوتبان کوزلیکا اول ارشادینی　　تا قولیغه الدی اول مراد
بس عازم شام باردی ناگهان　　شیخ نی ادیبکه بولدی ...
توزشتی مجنون خطه کورسی الغا　　دیدی مرا الغا مرحبا مرد خدا
شیخ ایدی بزرنا تایکیل فراغ　　دم الینک پیر تا که کیلو هم چراغ
پنجه سیغه کف دیدی محمد وداع　　دفعته بش پنجه سی لولدی ...
شیخ سیلدی بار سید طفل الهی　　اید شم ارتوق قیلمه یلار ...
مهر قیلمای خط اهل احمد نی　　الغا هر کز برمدیلار راه نی
کیچه باتی ایرته قوپتی سینوا　　اخر بر خانقه غه الدی جا
خلق غا جمعه غه کیلدی نقلی　　بایکه که لوتروب ایردی راه
بر　دیدی مسجد سینی الغا مدعلام　　هیچ کیشی قیلمیس منز عزت تمام
باری سینی قیل عزتینی اوتبولکون　　قویدی مسجد باشی ایاغ ...
توت دیدی عالمنی تو تیه ...　　هم اذرن قالدی ...
خام ایدی قیلدی فناکوب خلقنی　　پخته بولنیک آیت منی الیک ...

صور تلنک

صور تینک مانند بولمک لوتروب　　ذکر سیو بر یه جهر بولمک لوتروب
معانی جنت بولمینک مانند نی　　کیم بچوک ایتسون دنیک اقدنی
نوع بر ذات ایردی هم گرچه بنی　　اوغلنی احوالنی اول سیلدر
بس بو معیندنی اکر السنک خبر　　قدر بیند ا اصل دین جهر دور غیر
قیلمه کیل اجداد نیکا کوب تکیه نی　　مع فلانه او علی اتم دورولی
بس کنا قابل دو سینی بمار سینی　　مجتهدی او علی سینی بیکار سینی
جون ازلده بولمیه از وجونک یقین　　من فلانه او علی دیب لاف اوریکین
ام اولیاد سانی تو تمه سر بید　　بس جنم جایینک بولغای عید
بس درختینک شاخ بولغ جک　　او زکات شاخلار میوه سینی بولغوکی
اوزکالارنی سوزرتا کثرا تیمدی　　جون ازلده بارایلدی اصلی شقی
اته تینکا ته یاد غدوکیده عنه　　نفع تیکور ماسینی تو تروفرزندغه
تا انلالمختار اداکه هرکیم جایی بار　　هر کیشی نی انداپر اعمالی بار
هر کیشی نی اورگنا هیندینی سوار　　اته او غلیدین بچوک الوخبر
مثل نی ذکر وجود ذنک تو ذات　　ختم لولدی قل هو الله احد
معرفت کشف ایله بولمس کرامات　　معرفت اصل صفا لوزیدن

دیدی کیملتور ددم تمامی خبث — من غنیمت بیله من بو وقت
جمله مالی چیقتی اول نوبت — امر قیلدی انکا بری یار ب
چونکه ورمین د درسنی او ستو — جمله چیغی ابتکیبن دریا
ایلتی امر شورشنی بحت بیلان — باردی دریا الدیده غرق بیلا
بر ته بیر تا شلاد بلار تا تمام — تا کوربن اچینی که بولدی وقت
فاقتی و اما تنی تقدیر آلدیده — چرخ اور روب دی اد لوغ بیر
شیخ بو بور د یلار مستی تولدی — که بو ابله دوست بیکردون او دو
نزد بر ده زره لار نینک خاک مبین — خاک نو کی نخ سینکا کوب بولدی
صوفی کا ابدیکه ای محمود یار — قوب زری ابله دریا دین
صوفی چون دریا کا قیلدی برابا — بیر ته کم کیملا که چیقار [illegible]
یلک و اما نیکا اول حساب نفس — ابدی مونداغ قیلما که من بعد بو
کار تقدیر ابر دی سیر کا بار ابد — عقلی ناقص لار رهبر کا جار ماور
بولسه دلی ترک دنیا ایلاماغ — چون نه لازم بیر بیر ته تا شلاما
امر بار کیم اهل کا دنیا و مال — بلکه امر یم عین ذو الجلال
وای اوشل ناقص کم نه دخیک — امر بیر بیر کو بیر ابر دی آلماد

تا که دشمن

تا که دشمن یار دل کیم — موی یو لدین قوب یر انیم غیر
کور دل خلق لار کا جان سر رشته — رهرو انلار کا ایمان سر رشته
جان ایمان ایکیسی بیت — بلکه ایمان جانلار یلکاد ابه
اصلی ایمان هم حمیت دین — ابدی نیکو نیل بیلان خیر البشر
حقیقت یار غیر لار نه دور قیل — تا چراغ کورنه پر نور قیل
غیر لار نه دور قیل ای پهلوا — تا کسند بن قاجا سون اهل ایمان
طرفه مشکل دور جنان بول اجا — دیونه جسمیکا خالی سپاجا
جاقه روحانیدین بولسنک — بار چون قا تیب بولا لما اشنا
بر کنه و الی جنان بوله — بار لک فرح نوشار کار نینک
بخشه یار ب مرتضی دک همتی — موره لیکی کا بخشه غیر
نخشی لار آلدیده یا تمکین بولا — خصم لار نه او لدور مؤمن بولا

غزل

قدم نه ابلکر قو عنیکی خوبلار کیتی الغافل — مدام یا شنیکا دور هر ساعتی چیکال غزال
اگر عالم ده قالیسنه یا قیر قالور ابر — الا ابول یا شلاد یلار ابلد قوب سینکا
ایا غلمانیکان او ریا بو یولده سید یا — تعلق کر چه دین قا قسنکی دانا نیکی تا

نیکلارغه غیرلیکا مایل بولدیلار | که بصد دل انکا مایل بولدیلار
دیدیلار صادق مسلمانلار ایکن | بارک الله مرد میدان مردیکن
نفسی با قهر بولیبسه ایردی ذره | بو رموزلارکا بولاردی غیره کا
بار ایکن اوز وقتیده بیر کوه قاف | کوربیرین قیلماق کراک دایم طواف
خضر الیاس صدق با ایکن بیلدیلار | بی‌نهایت مهربانلیق قیلدیلار
ایدیلار فرزند نور دیده سین | او حقیقت بولیبدور سنجیده سین
قویدیلار باشیکا رحمت لیک کلاه | طالعی کا تولدی خورشید ماه
بخشلادیلار نسبت روحانی نبی | اجنبی لار رحمتی دستر خوان نعمتی
جانی نور کا تولدی دولت مخزنی | همتی بار ایردی بولدی حبیتنی
مرد کراک دور تا مبارک بنده دور | غیرلاردین دلنی قبله کیننده دور
نادلیکا مهر بیر خبر بار دور | باخبر بولکیل بول دستور دور
روز و شام تون کبی تورب دین قالما | همتینک بولسه طالب دین قالما کیبی
اصلی هیچ نیک اکثر چاندور طلب | جمله ذره دیکادر چاندور طلب
بو طلب دین نورلار بیدا بولدی | بو طلب دین مور صاحب جاه بولدی
خواجه نجم الدین ایرور وقتیده شیر | فاسق شبکر دایدیم کور دکر

بارو ایلا

85

بار ایردی بر شبی راه کن | لولی کا عاشق ایردی رو براه
وعده اول ماه کا همراه ایدی | هم ایا سر لیل هم سر تا ابد
جای تعیین ایلاب ایردی تونلا | که فلان جای بیده توتمکیم وطن
تیم شب حاضر بولدی یارنینکا یار | عاشقیم سر سینی قویا توتی ارکوک
بولدی تیم شب لحیلب اول کیلماد | نی جوابی خبر بولدی مطلب کیلماد
توشتی آخر اوزندین آزورده دل | انکا الهام ایتیشوردی جلیل
جو نی ندا کیلدی که ای محتاج منک | در الهیم کا کیلکیل که قابنرمم دو خنک
باخبر بول الذه کیل دور دو شمنی | کای نه بول کالک وعده لیلی ارند
اولیت سوسنک ایردی بولدی منتظر | منا سنی رحمت کا ابلاردیم جو سیر
تیم یاتینک آجنه نه کاربیدین | خشک قاتینک فید نی بازار بیدین
حالی هم بیز آختار دور بولک | جدنی قبل دور دی همکا قاچ
جانب حق دین ندا انکلادی | خواجه نجم الدین فراوان یغلادی
دیدی من بیکار ایکان من کور کر | بس اوشونکا وادیم کایت امداد
بلکی بیلدیم غیر ایلمی هر بیر آرزو | سبو تو شکان خبر بولور بند کلو
مرد ابدالار همه خورسند ایکن | جمله سی غیرلر جان بیوند ایکن

زن فرزند خویش تبار | ینغلار ایردی بر بیر ...
کرچه بوق ایردی عبادت دین کم | افزون ایردی دلده حلت
ترس حق دین کهربا رنگ ایردی | سینه سی بین جوش اوروب
غلبه قیلدی دلنی اضطراب | سیل محنت دین بدن بوی
شیخ ابو دردا انی بیر ابدی | رنجی ... ...
کوروب احوالینی شونداغ زار | بولدی کوب کوندین خبر بین لا
شیخ بوردی ای دل افروخته | درد دل ... سوخته
اول جواب ایلدی کورمیمین سرور | طاعتیم دین هیچ ... حضور
تیر اکر انتبام ... ... دور | ایلکرانی قویبام قدم ...
طالعیم موندانغ ... ... | خسته مز من ینغلار ...
ریکند مردمین کایم اشتراب | فرق اوج ایل بولدی ...
بولغانیم یوق خوف حشر دین ایمنی | فرقا اوچ ... ...
شیخ ایدی بلا ... ای محمد برات | کیچه بارگین ... ...
خاطر ... ... ملال | فرقا اوچ ... ...
نفس کافر ... ... | ترک ... ...

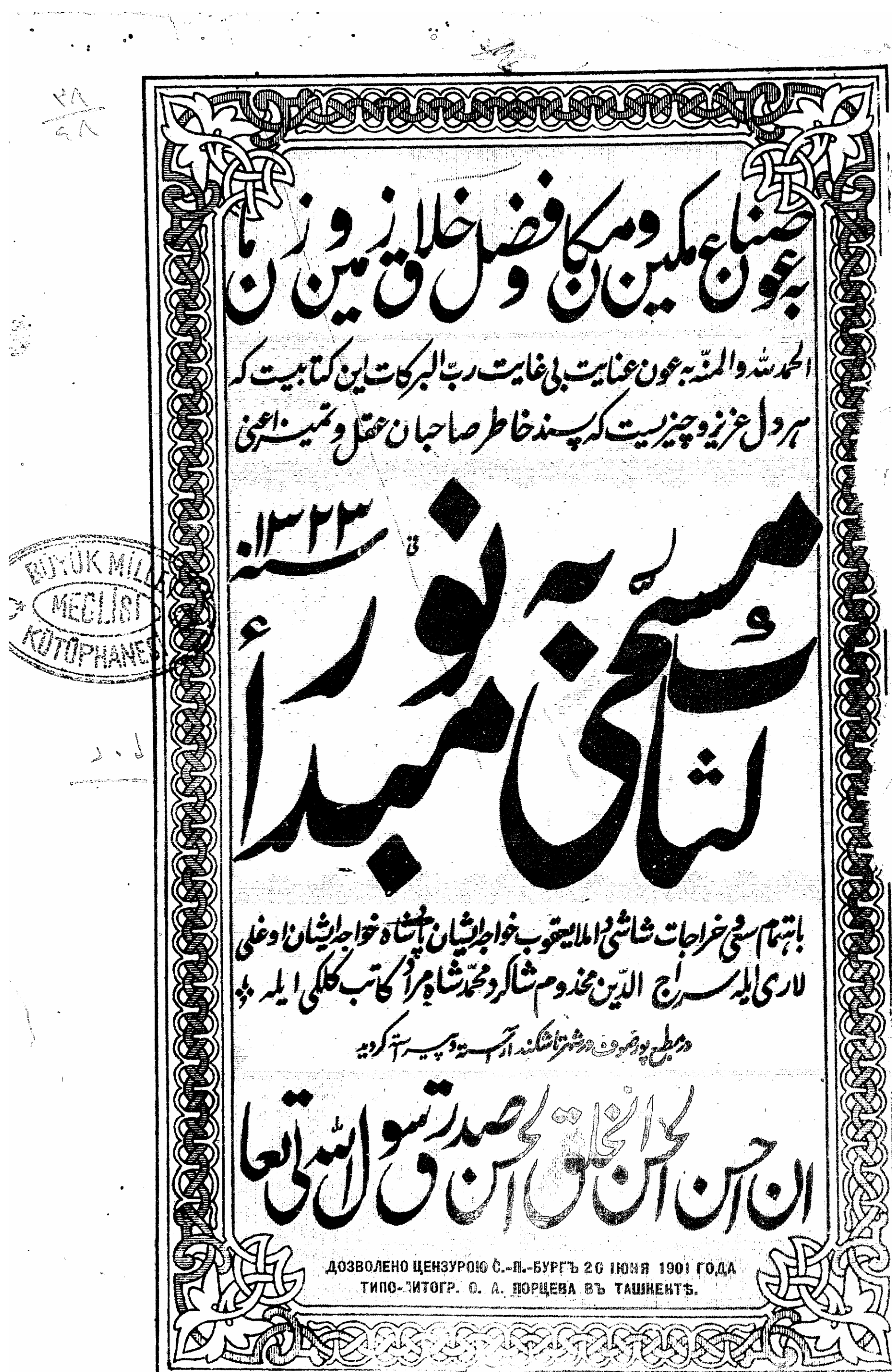
یانکیلیم

یانکلسن ... بولوب ما ننده ... | سرکابالین ... بلبنده ...
شام دین خفتن کاچه اوتور طعام | نغمه ... ای شاد کام
هر ... ... نی | باطنی دین ... ...
قیلدی ... طعام صوفی هم | خوب ... خوب ... ...
یا ... ... کیلدر | ایزدی ... ای مجهل راه
بارکین ... ... | بولمیش بو ... ...

... تمت ... ... | هر که خواند دعا طمع دارم / زانکه من بنده گنه کارم
این کتاب ... ...
فقیر حقیر خاک پا رنویسنده این کتاب قابل خواجه ... خواجه
خط او روز ... ... | بیچاره نویسنده در خاک بود

قلم ... ... آدم ...
... ...
خاطر جمع ندارم که نویسم خط خوب
الخط ... ...
... ...
خط ... ...

3. KİTAB-I MEBDE-İ NÛR'UN 1906 YILI TAŞKENT TAŞ BASKI NÜSHASINDAN ÖRNEKLER

بسم الله الرحمن الرحیم

بشنو از نی چون حکایت میکند ... وز جدائیها شکایت میکند

انکلاغیل نی نی حکایتلار قیلور ... کیم جدالیغ دین شکایتلار قیلور

نی وجود عارف بالله دور ... چیقـــ‌نی دین هر صدا دانا بیلور

هر زمان نی دین چیقار صوت صدا ... بس قولاق سالسنک باریسی برندا

کوزه کر چه در زلیق عیب کلال ... بنده نی عیبنی قیلمه تینکلاب آل

بنده نی عیبی خدانی عیبی دور ... کرده الله کا تیغ اورماق نه دور

آنچه اخلاصینک ایرورسینکا ثمر ... کیمکه اخلاص بار شیطاندین تاپار

هر نه کشت ایتسنک اوراسن عاقبت ... هر نه بد قیلسنک کوراسن عاقبت

خیر و شرنی آنقدر تحقیق قیل ... ای امین الدین منی پندیمنی بیل

سر کران ایلارسنی کبر و غرور ... کرچه موندە بیلماسنک مرک بیلدرور

انده بیلکانلار کا سودا ایتمس دریغ ... مرک اورکاندین سونکغون بوینونکا تیغ

بنده لیک قیل بولماکیل بی جستجوی ... آبرو توکمای تاپالمنک آبروی

هم تینکـــــ باریچه بو یولغه یوکور ... یول خطر دورسی قیل عبد الغفور

یول یوروده هرکیشی سی ایتمادی ... منزل دار البقاغه تیمادی

ای مسافر سن سفرنی بیش توت ... رهکذر سن غیرنی دل دین اونوت

یوق ایدی همدم که ایتکای رازینی / تا بماس ایردی محرم دمسازینی
سربصحرا اوردی و بولدی فناه / کوردی یول اوزره قازلیغان خالی چاه
سینه خالی قیلدی چه کا حیدری / چه کا پنهان بولدی شوندایغ گوهری
گر توکولدی چاه کا بر قطره می / چون کوکاردی بولدی پیدا انده نی
سر حق بولدی مونینکدیک آشکار / آشکارا ایلادی حاجت برار
تا که امتلار کا ایتکای دولتی / بهره آلغای چون بو گنج دین دولتی
پرورش تاپقای بو بحر دین خاص عام / ناتماملار برچه سی بولغای تمام
سعی قدرت بنده سیدین اوردی سر / نوحه بخش خالق و در مخلوق نوحه گر
فاعل و مفعول بو پرده بولدی جمع / زود یاتار بر پف بیلان هفتاد شمع
هر هنر محتاج کاسب دور مدام / قالمه طالب لاردین ای محمد نظام
حکمتی کامل خدای غیب دان / قدرتینی خلقه کوساتی عیان
بر شبانی بارور ایردی رهگذر / تشنه لیک غالب بولوب ایردی مگر
دل دریده روح رمیده مرد ایدی / زنده لیک دین پاک قلبی سرد ایدی
عرش سری آچیب کف دست نیاز / ایتور ایردی یا الهی کارساز
وقت مرگیدور قلینک من یاری بر / وقت مضطرلیک ده سن دلداری بر
درگهینکده تشنه من رحمت طلب / باش اوروب کیلدیم بولوب خشک لب
سن مسبب سن سبب محتاج سن / جمله شاه و گدا سنی تاج سن
سیک بچوک درگاهینکا تاپتی شرف / انکا ایتکوردونک سک اصحاب کهف
گیمکه تحسین قالسه اول مؤمن ایماس / قدرتینغه حاجت تحسین ایماس
یولده قالغان سلغه یتکوردونک سبب / منکا هم یول باشلاسانک یوق عجب
ای کریما یوق لی سن بار ایلادینک / اوت نی ابراهیم کا گلزار ایلادینک
داغ فرزند کورساتیب یعقوب کا / رنج و محنت کورساتیب ایوب کا

قلبینکیز هر بیرده بوله برقرار — من قیلای سیزلارنی انده پایدار
بار دیلار سیر ایتیکالی هر جمعیت — خوش کوروندی بعضی کا زیب و زینت
بعضی لار خاطر مشوّش بولدیلار — کور دیلار دنیانی ناخوش بولدیلار
اولکه ناخوش بولدی ای عبدالوفا — روحهای انبیا و اولیا
بازایتی خلق غه الهام ذکر — تازه ملک نی بازایلانک لار سفره
ملکیمیز بار دور حقیقت ده یقین — جنّت الفردوس هم خُلد برین
روح پاک انبیا و اولیا — تو لی لار سر مایهٔ راه بقا
بعضی روح لار مونده قالدی ایرلیب — بور باطِ کهنه نی جنّت بلیب
صاحب ملک و توغ و چوکان بولوب — نفس بازاریکا سرگردان بولوب
اوزلاریکا ملک و جاه آباد اتیب — حق نی تاشلاب غیرلارنی یاد اتیب
عمر اوتوب کنج دین نشانه نا امکان — نام کان ایزلاب خزانه نا امکان
بو جهاننی زهرینی شکر بیلیب — فایده کی سنک زیزه نی گوهر بیلیب
دین کا سُستو بنده لیکدین ننک قیلیب — آته فرزند بر بریکا جنک قیلیب
بو غرورلار دین کونکلنی تولدوروب — اقربالار بر برینی اولدوروب
یاد دیدین چیقان همه عهد و وفا — اوّلین دیرایر دیلار قالوا بلی
کینه جولار نخوت ایچره اولدیلار — بعضی فرعون بعضی نمرود بولدیلار
بیلما دیلار کوهر — نی دریغ — تارتیلار خاصان لا باشیغه تیغ
ضد بولوب پیغمبر مرسل بیلان — ضدّیت دین کوب کپور دیلار سخن
مینکته دین بیر اهل دولت بولدیلار — سنّت اهل جماعت بولدیلار
ایرلیب چقتی همه دار الفرید — بعضی عارف بولدی بعضی مجتهد
بولدی قرآن جنسیت لار کا محک — بعضی مؤمن بولدی بعضی اهل شک

حکایت

اول مریدنی خوابکاهی آتشی — قیلدی دور طغیان نفس سرکشی
پاک بولکان سره ه بولدم همدم — گرچه دریا بوتسه‌یم نومیدم دکیل
اولکه ارزان آلدی اول ارزان ساتار — مرد تاریک شبده قنداغ اوق آتار
بول جهان شب دور و خورشید دور — لیکه نوطالب دور بیرک بیده دور
دل بلاسیدین تیز بوقتور بلا — چونکه دل دور عقل بیلان آشنا
یا الهی عاقبت محمود قیل — مولوی‌نی رحیمنی خشنود قیل
جویبار مولویدین بهره بیر — تا بولای من نور وحدت بر اسیر
ایته بر سام بو سخن بولمس ادا — تا مقام نفخهٔ یوم الجزا
دفتر آچسه عارف شیرین کلام — یوز قیامت اوتسه بولمس تمام
تاکی ایتای گوش کرلاره سخن — هیچ حرفنی قالمادی آیتیلمکن
گر بولای دیسنک حقیقت کا یقین — صدق بیرلان عمل ماثور بولغلین
یخشی‌لار دین کوب بیاردلار شرف — هیرنی قدرینی نه بیلسون ناخلف
اهل دنیا آشنای تا نه دور — اهل تقوی آشنای جان نید ور
لیکه بولدی همزبانیدین جدا — صد نوا تا بسه هم سوزم بی‌نوا
دادریغا شمس تبریزی فنی — حیف عمر اوتی شکرریزی فنی
دولت اقبال دلشادی ایردی — گوهر ایمان خدادادی ایردی
هر کیشی ایمانی قدرین بیلمادی — ملک شرطاندین دلی ایریلمادی
سد راهی بولدی چندین خار — چاه بیرلان صونغی بولمس سجکیس
عاملی همت‌لار خدانی سایه‌سی — توشمادی احمدنی عشق‌کا سایه‌سی
یول کا سالدیلار همه نی پاکباز — سر کا محرم بوقتو بر اهل مجاز
بو سببدین ایدیلار چون مولوی — قطب بابانی و غوث منتهی
پاک کن اول ضمیر خویش را — تا بدانی سر هر درویش را

Kaynakça

ABDUGAFUROV, Abdureşit; **Meşreb**, Taşkent, Gafur Gulam Namıdagi Edebiyat ve Sanat Neşriyatı, 1971.

ARAT, Reşit Rahmeti**, Baburname**, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1985.

_____________ ; Kutadgu Bilig I Metin, Ankara**,** TDK Yayınları, 1999.

_____________ ; Kutadgu Bilig II Çeviri, Ankara, TTK Yayınları, 1994.

_____________ ; Kutadgu Bilig III İndeks, İstanbul, TKAE Yayınları, 1979.

Ali El-Karî; **El-Esraru'l- Merfua Fi'l-Ahbaru'l- Mevdua**, Beyrut, 1971.

ALPARGU, Mehmet; "Türkistan Hanlıkları", **Türkler,** 8. Cilt, Ed. Hasan Celal Güzel vd., Ankara, Semih Ofset, 2002, s. 557-605.

ATA, Aysu; **Nehcü'l-Feradis III Dizin-Sözlük**, Ankara, TDK Yayınları, 1998.

ATALAY, Besim; **Divanu Lügati't-Türk Dizini,** Ankara, TDK Yayınları, 1986.

ATEŞ, Ahmet, Abdülvehhab Tarzi; **Farsça Grameri**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1962

Babarahim Meşreb; **Mebde-i Nûr**, Haz. Hacı İsmetullah Abdullah, Taşkent, Özbekistan Respublikası Fenler Akademiyası Fen Neşriyatı, 1994.

Babarahim Meşreb; **Dilim Deryai Nûrdur**, Haz. Abdureşid Abdugafurov vd., Taşkent, Gafur Gulam Namıdagi Neşriyat, 2004.

BALA, Mirza; "İşan" **İslam Ansiklopedisi** Cilt:V, İstanbul, 1968,
s. 1224-1226.

BANGUOĞLU, Tahsin; **Türkçenin Grameri,** Ankara, TDK Yayınları, 1986.

BARUTÇU-ÖZÖNDER, F. Sema; **Muhakemetü'l-Lügateyn**, Ankara, TDK Yayınları,1996.

CAFEROĞLU, Ahmet, **Türk Dili Tarihi I, II**, İstanbul, Enderun Kitabevi, 1969.

CANPOLAT, Mustafa; "Çağatay Dili ve Edebiyatı", **Türkler**, 8. Cilt, Ankara, Semih Ofset, 2002, s. 769-776.

COŞKUN, Volkan; **Özbek Türkçesi Grameri**, Ankara, TDK Yayınları, 2000.

ÇELİK, Ülkü; **Alî-şîr Nevâyî Leylî vü Mecnûn**, Ankara,TDK Yayınları, 1996.

DEVELLİOĞLU, Ferit; **Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara, 23. Baskı, Aydın Kitabevi Yayınları, 1983.

DİLAÇAR, Agop; **Kutadgu Bilig İncelemesi**, Ankara, TDK Yayınları, 2003.

DİLÇİN, Cem; **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara, TDK Yayınları, 1983.

ECKMANN, Janos; **Çağatayca El Kitabı**, çev. Günay Karaağaç, İstanbul, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1988.

______________ **; "**Çağatayca", **Tarihî Türk Şiveleri**, Ankara, TKAE Yayınları, 3. baskı, 1998, s. 211-245.

______________; **Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar,** Haz. Doç. Dr. Osman Fikri Sertkaya, Ankara, TDK Yayınları, 1996.

______________; "Çağatay Edebiyatının Son Devri 1800-1920", **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1963**, Ankara, TDK Yayınları, s. 121-156.

_______________; "Çağatayca Yardımcı Cümleler" **Belleten Türk Dili Araştırmaları Yıllığı 1959,** Ankara, TDK Yayınları, 1988. s. 27-58.

_______________; "Çağataycada İsim-Fiiller" **Belleten Türk Dili Araştırmaları Yıllığı 1962**, Ankara, TDK Yayınları, 1963. s. 51-60.

ENSARİ, Muhammed Ali; **Osmanlıca İmlâ Müfredatı**, İstanbul, Hayrat Vakfı, 1997.

ERASLAN, Kemal; "Çağatay Edebiyatı" **İslam Ansiklopedisi**, 8. Cilt, İstanbul, TDV İSAM, 1993, s. 168-176.

_______________; **Mevlana Sekkakî Divanı**, Ankara, TDK Yayınları, 1999.

_______________; "Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair", **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,** Sayı XVIII, 1970, s. 113-124

ERCİLASUN, Ahmet Bican; **Kutadgu Bilig Grameri: Fiil**, Ankara, Gazi Üniversitesi Yayınları, 1984.

_______________ (Editör); **Türk Lehçeleri Grameri,** Ankara, Akçağ Yayınları, 2007.

________________; **Örneklerle Bugünkü Türk Alfabeleri,** Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996.

_________________; **Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2004.

_________________ (Komisyon Başkanı); **Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I, II,** Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991.

ERGİN, Muharrem; "Doğu Türkçesi (Çağatayca)", **Türk Dünyası El Kitabı,** TKAE Yay., 2. baskı, Ankara, 1992, C. 2, s. 211-215.

__________________ ; **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1983.

_________________ ; **Osmanlı Türkçesi Grameri III**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1995.

_________________; **Dede Korkut Kitabı I,** Ankara, TDK Yayınları, 2004.

_________________; **Dede Korkut Kitabı II İndeks-Gramer**, Ankara, TDK Yayınları, 1997.

FIĞLALI, Ethem vd.; **Mezhepler ve Tarikatlar Ansiklopedisi**, İstanbul, Tercüman Yayınları, 1987.

FİDANCI, Mahmut; **"Şah Meşreb Menakıb-namesi",** İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1994.

GÜLEÇ, İsmail; "Meşreb'in Kitab-ı Mebde-i Nûr'u Mevlana'nın Mesnevî'sinin şerhi midir?" **İlmî Araştırmalar Dil ve Edebiyat İncelemeleri**, 16 (Güz 2003), s. 135–142.

GÜLEÇ, İsmail; "The İnfluence of The Classics on Cultural Relations", **Offprint from Kinship İn Altaic World Proceedings of the 48th Permanent İnternational Altaistic Conference** Moscow 10-15 July 2005, Wiesbaden, 2006.

GÜLENSOY, Tuncer; **Türkçe El Kitabı,** Ankara, Akçağ Yayınları, 2000.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin; **Türk Dilinde Edatlar**, İstanbul, MEB Yayınları, 1992.

__________________, **Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991.

HOFMAN, H. F.; **Turkish Literature A Bio-Bibliographical Survey** (Section III), Utrecht, Published By The Library of The University of Utrecht, 1969.

İNAN, Abdülkadir; "Çağatay Edebiyatı", **Türk Dünyası El Kitabı**, TKAE Yay., 2. baskı, Ankara, 1992, C. 3, s. 80-102.

KAHHAR, Tahir; **Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (Nesir-nazım) (14, 15, 16. Ciltler)** Özbek Edebiyatı , Ankara, 2001.

KANAR, Mehmet; **Büyük Sözlük Farsça Türkçe**, İstanbul, Birim Yayınları, 1998.

KARABÖRK, Kazım; "**Şecere-i Türk Üzerinde Bir Sentaks Çalışması"**, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1995.

KARAHAN, Leyla; **Türkçede Söz Dizimi**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2007.

KARASOY, Yakup; "**Şiban Han Divanı (İnceleme- Metin**)", Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1989.

KARGI-ÖLMEZ, Zuhal; "**Mahbubü'l-Kulub: İnceleme-Metin-Sözlük"**, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1993.

KAYA, Önal; **Ali Şir Nevayi "Fevayidü'l- Kiber (İnceleme- Metin - Dizin)"** Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1989.

KORKMAZ, Zeynep; **Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi**, Ankara, TDK Yayınları, 2007.

______________; **Türk Dili Üzerine Araştırmalar** I, II, Ankara, TDK Yayınları, 2005.

______________; **Gramer Terimleri Sözlüğü,** Ankara, TDK Yayınları, 1992.

KÖPRÜLÜ, Fuat; "Çağatay Edebiyatı", **Edebiyat Araştırmaları 2**, İstanbul, Ötüken Neşriyatı, 1989, s. 82-193.

_____________; **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1984.

_____________; **Türk Edebiyatı Tarihi**, İstanbul, Ötüken Yayınları, 1986.

KUNOS, İgnaz; **Şeyh Suleyman Efendi's Çagatay Osmaniches Wörterbuch**, Budapeşte, 1902.

LİKOŞİN, N. S.; **Divane-i Meşreb**, 1910.

MAHDUM, Abid Nazır; "**Sufi Allahyar ve Sebatü'l- Acizin'i"**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1993.

MAMATRAİMOVA, H., vd.; **Ezgülükni Kuylagan Şair: Babarahim Meşreb Hayatı ve İcadı**, Taşkent, Alişer Navaiy Namidagi Özbekistan Mılliy Kütübhanesi Neşriyatı, 2007.

MA’RUFOV, Z. M.; **Özbek Tilining İzahli Lügati I, II**, Moskova, Özbekistan SSP Fanlar Akademiyasi A. Ş. Puşkin Namidagi Til va Adabiyat İnstitüti Rus Tili Naşriyati, 1981.

MEVLANA; **Mesnevi I-VI,** (çev: Veled İzbudak, Gözden Geçiren: Abdulbaki Gölpınarlı) İstanbul, Mili Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, 1988.

NECİPOVİÇ NEVİÇ, Emir; **Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü** çev. İklil Kurban, Ankara, TDK Yayınları, 1995.

NİYAZOV, G., K. Ahmedov; **Babarahim Meşreb Mebdeyi Nûr Saylanma (gazeller müstezadlar),** Fen Neşriyatı, 1994.

ÖZKAN, Fatma; **Abdullah Tukay’ın Şiirleri (İnceleme-Metin-Aktarma**), Ankara, 1994.

_____________, **“Nevayî Eserleri İçin Yazılmış Bir Lügat: Der Beyan-Islahat-ı Emlâhü'ş-Şuara Mevlâna Nevayî**” bilig Bilim ve Kültür Dergisi., Sayı:1, Bahar 1996, Ankara, s. 198-243, 1996.

ÖZTÜRK, Rıdvan; **Uygur Ve Özbek Türkçelerinde Fiil**, Ankara, TDK Yayınları, 1997.

ÖZTÜRK, Mürsel; **Farsça Dilbilgisi,** Ankara, 1995.

PALA, İskender; **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Ankara, Akçağ Yayınları, 1989.

SARICA, Bedri; **Allahyar Sufi’nin Fevzü’n-Necat’i (İnceleme- Metin-Sözlük**), Van, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1996.

STEİNGASS, F.; **A Comperehensive Persian-English Dictionary**, Beyrut /Lübnan, Librairie du Liben Publisher, 1998.

Şemsettin Sami**; Kamus-ı Türki**, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1996.

Şeyh İsmail b. Muhammed el- ACLUNî el-CERRAHî, **Keşfü’l-Hafa ve Müzilü’l-İlbâs ammâ işteher mine’l-ehâdis alâ-elsineti’n-nâs** I, II, Beyrut.

TOLKUN, Selahattin; “Meşreb (1640-1711)”, **Türk Kültürü Dergisi**, Sayı: 454, Şubat 2001, s. 110-115.

Türkçe Sözlük, Ankara, TDK Yayınları, 2005.

ULUDAĞ, Süleyman; **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, İstanbul, Marifet Yayınları, 1990.

ÜNVER, İsmail; “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, Ankara, **Türkoloji Dergisi** A. Ü. DTCF TDE Bölümü XI. Cilt 1. Sayı, 1993. s. 51-90.

WEİNSİNCK, A. J.; **El-Mucemü’l-Müfehres li-el-fazlı’l-hadis’in-Nebevî** I-VII, Leiden, 1936-1969.

YAMAN, Ertuğrul, Nizamiddin Mahmud; **Özbek Türkçesi - Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Özbek Türkçesi Karşılıklar Kılavuzu,** Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1998.

YAMAN, Ertuğrul; **Türkiye Türkçesi ve Özbek Türkçesinin Söz Dizimi Bakımından Karşılaştırılması**, Ankara, TDK Yayınları, 2000.

YUSUF, Berdak, M. Mahur Tulum; **Özbekistan Türkçesi-Türkiye Türkçesi , Türkiye Türkçesi - Özbekistan Türkçesi ,** İstanbul, 1994.

YUSUF, Berdak; **Türkçe - Özbekçe ve Özbekçe - Türkçe Sözlük**, Taşkent/Özbekistan, 1993.

ÖZET

[GEDİK, Sadi]. [Baba Rahim Meşreb'in Kitab-ı Mebde-i Nûr Mesnevîsi (İnceleme - Metin -Gramer - Dizin)], [Doktora], Ankara, [2010].

Baba Rahim Meşreb'in Kitab-ı Mebde-i Nûr Mesnevîsi (İnceleme - Metin - Dizin), Baba Rahim Meşreb'i ve onun bir eseri olan Kitab-ı Mebde-i Nûr'u konu edinmektedir. Baba Rahim Meşreb, 1640 - 1711 yılları arasında Orta Asya'da yaşamış mutasavvıf bir şairdir. Melamî - Kalenderî bir derviş olan Baba Rahim Meşreb, ilk eğitimini Nemengan'da sufî Ahund Molla Bazar'dan almıştır. Daha sonra eğitimine Kaşgar'da meşhur sufî Afak Hoca'nın tekkesinde devam etmiştir. Afak Hoca tekkesinde yedi yıl kalmış ve dinî-tasavvufî bilgisini geliştirmiştir. Ancak tekkede bulunan kızlardan birine âşık olması onun kovulmasına sebep olmuştur. Ömrünün bundan sonrasını gezgin bir derviş olarak geçirmiştir. Baba Rahim Meşreb'in yazdığı eserlerden biri Kitab-ı Mebde-i Nûr'dur. Mebde-i Nûr, Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin Mesnevî-yi Manevî'sinden ilham alınarak yazılmıştır. Eser, mesnevî tarzında yazılmış manzum bir eserdir. Mesnevî-yi Manevî ile aynı vezinde ve ona benzer bir tarzda yazılmıştır. Eserin içerisinde Mesnevî'den alınma kırk iki Farsça beyit bulunmaktadır. Bu beyitlerdeki düşünceler açıklanmakta ve hikayelerle, gazellerle dinî-tasavvufî öğütler verilmektedir. Eser üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 3978 beyit, ikinci bölümde 3663 beyit, üçüncü bölümde ise 1267 beyit bulunmaktadır. Eserde toplam 8908 beyit mevcuttur. Çağatay Türkçesinin son dönemine ait olan Mebde-i Nûr, hem kelime hazinesi bakımından hem de dil özellikleri bakımından önemli bir eserdir. Klasik Çağatay Türkçesinin dil özellikleri bilinmektedir ve bu döneme ait eserlerin büyük çoğunluğu incelenmiştir. Ancak Çağatay Türkçesinin son döneminin dil özellikleri tam olarak ortaya çıkarılmış değildir. Mebde-i Nûr, dil malzemesi bakımından oldukça zengindir. Mebde-i Nûr'da, Çağatay Türkçesinin Klasik Dönem dil özelliklerinden farklı birtakım dil özellikleri görülür. Kitab-ı Mebde-i Nûr, Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin Orta Asya'ya kadar nasıl etkilediğini göstermesi bakımından da önemlidir. Eser, Orta

Asya'da çok okunan bir eserdir. Bu çalışmada böyle bir eser her yönüyle incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler

1. Baba Rahim Meşreb
2. Kitab-ı Mebde-i Nûr
3. Çağatay Türkçesi
4. Tasavvuf
5. Mevlana ve Mesnevîsi

ABSTRACT

[GEDİK, Sadi]. [The Book of Mebde-i Nûr Masnavi of Baba Rahim Mashrab (Research -Text –Grammar- Index)], [Doctorate], Ankara, [2010].

The Book of Mebde-i Nur Masnavi of Baba Rahim Mashrab deals with Baba Rahim Mashrab and Mebde-i Nur which is one of his works. Baba Rahim Mashrab who lived in Central Asia between 1640-1711, is a sufi poet. Baba Rahim Mashrab, a Melami-Kalenderi dervish, took his first training from sufi Ahund Molla Bazar in Nemengan. Then he continued his education in the dervish lodge of famous sufi Afak Hodja in Kaşgar. He stayed in tde lodges of Afak Hodja for seven years and developed his religious-mystical knowledge. But falling in love with one of the girls in the lodge caused him to be discharged. He spent the rest of his life as a traveller dervish. One of the works he wrote was the book of Mebde-i Nûr. It was written with the inspiration of Mevlana Celaleddin-i Rumî's Masnavi-yi Manevi. The work was in verse which was written in the style of rhymed couplets. It was at the same metre as Masnavi-yi Manevî and written at the same style. In the work, there are 42 verses quoted from Masnavi. The ideas in the verses were explained and religious-mystical advices were told by stories and lyric poems in it. It was constitued from three parts. In the first part there were 3978 verses, in the second part 3663 verses and third part there were 1267 verses. In the work, there were 8908 verses in total. Mebde-i Nûr which was belonged to the last period of Chagatay Turkish, is an important work according to its vocabulary as well as its language features. The language characteristics of Classical Chagatay Turkish was knıwn and most of the works belonged to this period, were studied. But the language characteristics of the last period of Chagatay Turkish hasn't been fully revealed yet. Mebde-i Nûr is fairly rich according to its language materials. In Mebde-i Nûr, same kind of language characteristics different from Classical period language characteristics of Chagatay Turkish are seen. The book of Mebde-i Nûr is also important because it shows how sufi poet Mevlana Celaleddin-i Rumî affects through

Central Asia. It is a widely read work in Central Asia. This study examined such a masterpiece in every respect.

Key Words

1. Baba Rahim Mashrab
2. The book of Mebde-i Nûr
3. Chagatay Turkish
4. Sufism
5. Mevlana (Rumî) and his Masnavî